

ip
21/4

P. Paul. 138

se

(Ink.)

H. 8556

Epistola s. Hieronimi ad Laurentium

Epistola s. Hieronimi
Impressa Venetis 1476

Ibi Quidem Fidelissime Papa Laurenti ad scribendum animus non est tam cupidus: quam nec idoneus scienti non esse absque periculo multorum iudicium ingenium tenue et ex illo committere. Sed quoniam ut cum uenia tua dixerim id tibi in epistola tua per christi me sacramenta quae a nobis maxima cum reuerentia suscipiuntur astringis ut aliquid tibi de fide secundum symboli traditionem rationemque componas: Quia supra uires nostras sit potius praecipit non enim me latet sententia sapientis quae probe admodum dicit quia de deo et uera dicitur periculosum est tamen si experientia a te ipso necessitate orationibus iuuas dicere aliquid qua obedientiam magis reuerentia quam ingenium presumptione tatabimus: quae quidem non tam perfectorum exercitibus digna uideatur: quam ad paruulorum in christo et incipientium liberetur auditum Equidem comperi nonnullos illustrius tractatorum aliqua de his parte et breuiter edidisse. Fontinum uero haereticum scio eatenus scripsisse non ut rationem dictorum audiens explanaret: sed ut simpliciter fideliterque dicta ad argumentum sui dogmatis traheret: cum in his uerbis sanctus spiritus prouiderit nil ambigendum nil obscurum nil a reliquis dissonans ponit quod in his uere complectitur prophetia quae dicit Verbum .n. consummas et breuians iniquitatem quia uerbum breuiatum facit dominus super terras. Nos ergo simplicitate sua uel uerbis apostolicis reddere et signare tentabimus: uel quae omissa uidentur a prioribus adimplere. Sed ut manifestus fiat argumentum uerbi huius ut diximus breuiati causam qua haec traditio ecclesiae data est ab origine repetimus. Traditit maiores nostri quod post ascensionem domini cum per aduentum spiritus sancti super singulos quosque apostolos ignem linguarum sedissent: ut loquelis diuersis uariisque loquerentur: per quod eis nulla gens extranea: nulla lingua barbaries inaccessa uideretur et inuia: praecipit eis a domino datum hoc ad predicandum dei uerbum ad singulas quenasque proficisci nationes. Discessuri itaque abinuitem normam sibi prius futuram praedicationis in commune constituit: ne sorte alio alio abducti diuersus aliquid his qui ad fides christi inuitabantur exponerent: omnes igitur in uno positi et spiritu sancto repleti breue istud futurum sibi ut diximus praedicationis indicium in unum conferendo quod sentiebat unusquisque componunt: atque hanc credentibus dandam esse regulam statuunt. Symbolum autem hoc multis et iussibus ex causis appellari uoluerunt Symbolum enim graece et idicium dici potest et collano hoc est quod plures in unum conferunt. Id enim fecerunt apostoli in his sermonibus in unum conferendo quod unusquisque sensit Iudicium autem uel signum itaque dicitur quia illo in tempore sicut Paulus apostolus dicit et in actibus apostolorum refertur Multi ex circumcisiuibus u-

AB

dis simulabant se esse apostolos christi et lucri alicuius uel uentris gratia ad praedicandum proficiscerentur nomian tes quidem christus sed non integris traditionum lineis nuntiati tes: Icarco istud idicium posuerunt per quod agnosceretur is qui christus uere secundum apostolicas regulas praedicaret aenique et in bellis civilibus hoc obseruari ferunt quoniam et armorum habitus par et sonus uocis idem et mos unus est Atque eadem instituta bellandi nequa doli surreptio fiat symbola distincta unusquisque dux suis militibus tradit quae latine signa uel idicium nuncupatur: ut si forte occurrerit quis de quo dubitetur symbolum producat si sit hostis uel socius Icarco enim haec non scribi charulis aut membranis sed requiri in credentium cordibus tradiderunt: ut certum esset haec neminem ex lectione quae interdum peruenire etiam ad infideles solet sed ex apostolorum traditione didicisse Discessuri igitur ut diximus ad praedicandum istud unanimitatis et fidei suae apostoli idicium posuerunt Non sicut filii adam discessuri ab alterutro turre ex latere cocto et bitumine constructas cuius cacumem pertingeret usque ad caelum sed monumenta fidei quae staret aduersum faciem inimici et lapidibus uiuis et margaritis dominicis edificantes quae neque uentis impellerent neque fulmina subruerent neque tempestatum ac procellarum turbas promouerent. Verito igitur illi abinuitem separandi turrem superbiam edificantes linguarum confusione damnati sunt ut ne unusquisque posset aduerrere proximi sui loquelam. Isti uero qui turrem fidei construebant omnium linguarum scientia et agnitione donati sunt ut illud peccati: hoc scilicet probaretur idicium. Sed tam nobis etiam de istis aliquid correctandum est margaritis: in quibus primo in loco sonus et origo ponitur cuius dicitur Credo in deum patrem omnipotentem. Verus primum incipiam de istis sermonum uirtutibus disputare illud non impune commoneandum puto quod diuersis ecclesiis aliqua in his uerbis inueniuntur adiecta. In ecclesia tamen urbis romae hoc non reprehenditur factum: quod eo propterea esse arbitror quod neque haeresis ulla illic sumpsit exordium et mos inibi seruatur antiquus eos qui gratiam baptismi suscepturi sunt publice id est fideliter populo audiente symbolum reddere: et utique adiectiones huius saltem sermonis eorum qui praecesserunt in fide si admittit auditum In exteris autem locis quantum intelligi datur propter nonnullos haereticos addita quaedam uidentur: per quae nouellae doctrinae sensus crederetur excludi. Nos tamen illi ordinem sequimur: quem in aquilegensi ecclesia lauacri gratia suscepimus. Credo igitur primo omnia ponitur sicut Paulus apostolus ad hebraeos scribens dicit Credere enim primo omnia accedentes ad deum oportet quia est et creditur remunerator sit. Sed et propheta dicit Nisi credideritis non intelligitis. Et ergo intelligentia auditu patet siat teste primo omnia te credere profiteris quod nec magis quis ingreditur et liquido ac profundo se se committit elemento nisi se prius credat posse saluari: nec agricola semina sulcis obruit et fruges spargit in terram nisi crediderit uenturos imbres affuturum quoque solis tepore: quibus terra confota segetes multiplicata fruge producat: ac uentis spirantibus nutriat. Nihil denique est quod in uita geri possit: si non credulitas ante praecesserit. Quid igitur mirum si accedentes ad deum credere nos primo omnia profiteremur cuius sine hoc nec ipsa exigi possit uita communis? Haec autem itaque in principibus praemisimus quia pagani nobis obticerent solent quod religio nostra quod rationibus deficit in sola persuasione consistat et ideo ostendimus nec agi nec stare aliquid posse nisi praecesserit uis credendi. Denique matrimonia contrahuntur: quia creditur successura posteritas: Et pueri discendi artibus traduntur: quia magistrorum in discipulos transfundendo creditur disciplina: et imperium insignia unius suscipit: dum credit sibi populos et urbes armatum etiam exercitum pariturum

A. r.

LANDES- UND STADT-BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

2
q̄ si hęc singula nisi prius crediderit futura nullus ag-
greditur. Quomodo nō multo magis ad agnitionē dei
credēdo uēiatur? Sed uideāus quid iam breuius hic
sermo symboli proponat. **E**redo iquit i deum patrem
omnipotentē **O**rientalis ecclesie oēs pene ita tradunt
Eredo i unus deum patrem oipotentem: et rursus i se-
quenti sermone ubi nos dicimus et in christus iesus ui-
cus filium eius dñm nostrum: Ita illi tradunt: et i unus
dñm nostrum iesum christum unicus filius eius. Unū
scilicet deum et unus dñm secundū auctoritatē Pauli
apostoli prōfiterentes. **S**ed de hoc in sequētibz locis
repetitur. **N**unc interi quod ait In deus patrē oipoten-
tem uideāus. **D**eus secundum qđ op̄ari pōt humana
mens naturę ipsius uel substantię qđ ē sup̄ omnia appel-
latio ē. **P**ater arcani et ineffabilis sacramētū uocabulū ē
Deum cuius audis substantiā itelligē sine initio sine fine si-
plicē sine ulla admixtione inuisibilē: incorporeū ineffabilē
iesum ab ille i quo nihil adiunctus nihil creatum sit: sine
auctore ē enī ille qui ē oio omniū auctor. **P**atrē cū au-
dis filii itelligē patrē qui filius supradictę sit imago sub-
stantię. **S**icut enī nemo dicitur dñs nisi hēat uel posses-
sionē uel seruus cui dñetur et sicut nemo mgi dicitur nisi
si discipulum hēat ita et pater nullo pacto quis dicit pōt
nisi filius hñs. **H**oc igitur ipso noie quo deus pater ap-
pellatur cū patre pariter subsistere ēt filius demonstratur
Quomō at deus pater gēnerit filius nolo discutere nec
te curiosius igerat i profundo arcā: ne forte dū iaccessit
lucis fulgorē p̄tinacius p̄scrutaris exigūū ipm qui mor-
talibus diuio munere cōcessus ē p̄dās aspectus. **A**ut si
putas in hoc oī genere utēdū: prius tibi proponē quę
nā sunt: qđ si consequēter ualueris expediri tunc a terre
scribis ad cęlestia et a uisibilibz ad inuisibilia properato
Expedi prius si potes quomodo mēs qđ itra te ē generet
uerbus et quid sit in ea memoria spiritus: quomō hęc
cui diuersa sint rebus et actibz unus tñ sit substantia uel
natura et cui e mēte procedāt nūq̄ tamē ab ipsa sepē-
tur. **E**t si hęc quāuis i nobis et i aīz nostrę substantia
hēantur tñ tāto nobis occulta uideātur quanto aspectū
corporeo inuisibilia. **D**e aptioribus requirāus. **F**ōs quo-
mō i se generat fluumium quo at spū rapidum fertur flu-
entus. **Q**uid ē quod diu unū et itepabile sit fluumius et
fons nec fluumius fons: nec fons fluumius itelligi aut ap-
pellari pōt et tñ qui uiderit fluumiū uidit et fontē. **E**xerce
te prius i horū explanatione et discute si potes quę ha-
bētur i m̄āibz et tunc ad horū similia ueniēus. **N**ec
putes qđ te statim de terra ascendere si uideas super cę-
los. **S**s prius te si placet ad istud firmamētus qđ ocu-
lis uidetur educas et ibi si potes naturā huius uisibilibz
luminis discuti quomō ignis iste cęlestis generet ex se
metipso splendorē lucis: quomō ēt producat uaporem
et cuius tria sint i rebus unus tñ sunt i substantia. **Q**uod et si
hęc singula inuestigare poteris scito adhuc diuix gene-
rationis mysterius tāto esse differentius et eminentius
quāto creator creaturis potentior: quāto artifex opere
suo p̄stātior: quāto ille qui semp ē eo qui ex nihilo cœ-
pit esse nobilior. **E**redēdas ē ergo deus esse pater uni-
ci filii s: dñi nostri nō discutēdus. **N**eqs enī fas ē ser-
uo de natalibus dñi disputare. **C**ōrestatus ē p̄ de cęlo
dicens. **H**ic ē filius meus dilectus i quo mihi bñ com-
placui ipm audite. **P**ater ipm dicit esse filius suū et ip-
sus audiri iubet. **F**ilius dicit qui me uidet uidet et p̄tem
meū. **E**go et pater unū sumus. **E**t ego a deo exiui et ue-
ni i hęc m̄ndū. **Q**uis ē qui iter has p̄is et filii uoces
medius se discussor iterferat: et diuinitatē diuidat affec-
tus separet substantiā rūpat spiritus secet: neget esse uerę
qđ ueritas dicit. **E**t ergo dius p̄ uerus tāq̄ ueritatis
pater nō extrinsecus creatus: s; ex eo quod ipse ē filium
generāus idest qđ sapiēs sapientiā: qđ iustus iusticiā: qđ

sempiternus sēpiternum: qđ immortalis immortalē: qđ in-
uisibilis inuisibilē: qđ lux splēdorē: qđ mēs uerbum. **Q**uod
autē diximus oriētis eccl. has tradere unū uerę deū p̄is
oipotentē et unum dñm hoc nō itelligēdum ē unū nu-
mero dici sed uniuersitate. **U**erbi gratia **S**iquis dicat
unus hoīem aut unus equū: hic unū pro nūero posuit
Potest enī et alius homo eē: et tertius uel equus. **U**bi
autē secūsus uel tertius non pōt iungi: unus si dicatur
nō unitatis sed uniuersitatis ē nomē ut si exēpli cā dica-
mus unus solē: hic unus ita dicitur ut uel alius uel ter-
tius addi nō posset. **U**nus ē enī sol multo magis ergo
deus cū unus dicitur. **U**nus nō numeri s; uniuersitatis
uocabulo nūcupatur idest qui propterea unus dicitur
qđ alius nō sit. **S**imiliter et de dño accipiēdū ē qđ unus
sit dñs iesus christus p̄ quē deus pater dñatum oīum
tenet. **U**bi et sequēs sermo oipotentē pronūciat deum
omnipotēs at ab eo dicitur qđ omniū teneat potētati.
Tenet at oīa pater p̄ filius sicut et apostolus dicit. **Q**uia
p̄ ipsum creata sunt oīa uisibilia et inuisibilia: siue troni
siue dñationes siue p̄cipatus siue potēstates. **E**t iterū
ad hebreos scribēs dicit. **Q**uia p̄ ipm sęcula inuēnit et
ipm constituit hęc dē uniuersus. **Q**uod si p̄ ipm sę-
cula inuēnit pater et p̄ ipm creata sūt oīa et ipse ē hęc
omniū p̄ ipm **E**rgo et potētatum omniū tenet: qđ si
cut lux de luce et ueritas de ueritate ita de omnipotēte
omnipotēs natus ē ut i apocalypsi iōānis scriptū ē. **E**t
requē non hñt die ac nocte dicētes. **S**anctus sanctus
sanctus dñs deus sabaoth: qui erat et qui ē et qui uēturus
ē. et quis ē alius qui uēturus ē nisi iesus christus filius
dei: his additur inuisibilē ipassibilem. **S**ciēdum qđ duo
istū sermōnes i ecclesie romanę symbolo nō hñtur. **L**ō
stat at ap̄ nos additō hęc hęc cā **S**abellū illius pro-
fecto qđ a nostris p̄cipatū appellatur idest qđ patrē ipsū
uel ex uirgine natus dicit et inuisibilē factum esse uel passū
affirmat i carne. **U**t ergo excluderetur talis impietas de
patre uidētur hęc addidisse maiores. **E**t inuisibilē patrē
atq; ipassibile dixisse. **C**onstat enī filium nō patres icar-
natum et ex carne natū et ex natiuitate carnis filium ui-
sibilem et passibilem factū. **Q**uātum at expectat ad illā
deitatis immortalis substantiā quę una et eadēq; cum
patre ē: **I**bi neq; pater neq; filius: neq; spiritus sanctus
uisibilis aut passibilis creditur. **S**ecundum dignationē
uero carnis assumptę filius et passus i carne est. **Q**uod
et propheta p̄dixerat ubi ait: **H**ic deus noster non re-
putabitur alter ad eum: qui inuenit omnes uia disciplinę
et dedit eas iacob puero suo et iſrahel dilecto suo: post
hęc in terris uisus est et iter homines conuersatus est
Sequitur post hoc **E**t in iesum christum unicum filium
eius dominum nostrum. **I**esus hebrei uocabuli nomen
quod ap̄ nos saluator dicitur christus a christianita-
te idest ab unctiōe appellatur. **L**egimus in libris **C**o-
yri qđ **A**use nauis filius cum electus esset **D**ux popu-
li commutato nomine de **A**use iesus cognominatus sit
quo scilicet ostenderetur hoc esse nomen **Q**uod princī-
pibus et ducibus conueniret his dumtaxat qui salutes
sequentibus se populis darent. **I**tāq; et ille **I**esus ap-
pellatus est: qui eductum de terra egypti populum et
de erroribus eremi liberatum in terram repromissōis
induxit. **E**t hic **I**esus qui populum de ignorantie tene-
bris eductum: et de mundi erroribus euocatum intro-
duxit ad regna cęlorum. **C**hristus quoq; uel pontifi-
cale uel regum nomen est. **N**am prius et pontifices
unguento chrisimatis consecrabantur et reges. **S**ed il-
li ueluti mortales et corruptibiles unguento materię
corruptibilis ungebantur. **H**ic uero sancto spiritu per-
uctus christus efficitur: sicut scriptura de eo dicit quem
unxit pater spiritu sancto misso de cęlo. **E**t etiam p̄

signauerat dicēs ex persona filiū Sp̄s domini super me propter quod unxit me euangelizare misit me pauperibus. Quia ergo ostendimus quid sit iesus qui populū saluet et quid sit christus qui p̄ntifex factus sit ī aternū nunc ex consequentibus de quo dicantur ista uideamus. **Unicum** filium iquit eius dominum nostrū. Post hoc docet nos quia iesus iste d̄ quo diximus et christus de quo exposuimus unicus filius dei et noster dominus ē ne forte humana putet ista uocabula terrenū te aliquid doceant ideo subiungit. **Unicum** hunc esse filiū d̄i dominū nostrū. **Unus** enim de uno nascitur quia et splendor unus est lucis et unū ē uerbū cordis nec in numero pluralis defluit incorporea generatio nec in diuisione cadit ubi qui nascitur nequaquā a generāte separatur. **Unicus** est ut menti sensus: ut cordi uerbū ut forti uirtus ut sapiētia sapienti. Nam sicut solus sapiens pater ab apostolo dicitur et ita solus filius sapiētia nominatur. **Unicus** ergo filius est. et cum sit gloria sempiternitate: uirtute regno potestate. Hoc quod pater est omnia tū hanc nō sine auctore sicut pater sed ex patre tanquā filius habet cuius sit ipse omnium caput ipsius tamen caput p̄ est. Sic enim scriptū est Quia caput christi deus est. Filium sane cum audis nolo generationes carnalis naturae assumas sed memeto hoc de incorporea dici substantia et naturae simplicitas. Si enī ut supra iam diximus uel in eo q̄ cor generat uerbū uel mens sensum uel lux ex se parit splendorem nihil horū requiritur nec ulla i talī generatione fragilitas cogitatur quanto purius et sacratius d̄: horū omnium creatore cōsēdū est? Sed fortasse dicas ista quā mēoras i substantia est generatio neque eius lux substantiuū facit splendore aut cor substantiuū generat uerbū. Filius autē dei substantiāter asseritur generatus. Ad hoc prius omnium illud dicimus cuius etiam i ceteris rebus praefertur exempla nō per omnia similitudinem seruare possunt rei illius: cui praebere putatur exemplū: sed unius alicuius partis: pro qua uidetur assumpta similitudine tenet. Verbi gratia. Ut eius in euāgelio dicitur. Simile est regnū caelorum fermēto: qd̄ abscondit mulier in farinae mensuris tribus. Nunquidnas putabimus regnū caelorum per omnia simile esse fermēto ut substantia illa ita palpabilis sit ac fragilis ut et acida fieri possit et corrupta? Sed ad hoc solū exēplū istud uidetur assumi ut ostēderetur ex parua p̄dicatione uerbi dei huiusmodi mētē fidei fermēto posse coalescere. Similiter et cū dicitur. Simile est regnū caelorum reti misso in mare quod ex omni genere piscium abstrahit. Et in hoc nūquid putādū est q̄ naturae huiusmodi rete operamur ac nodis quibus maculae nequitiae regni caelorum substantia per oīa cōferatur sed ad hoc solum uidetur assumpta cōparatio ut ostēderetur quia sicut rete de profundo maris pisces adducit ad litus. Ita de profundo seculi huius errore humanae animae regni caelorum p̄dicatione liberantur. Ex quibus constat exēpla nō in omnibus his quorū exempla sunt esse similia aliquo si eadē essent omnia iam nō exempla dicerentur: sed ipsae potius res de quibus agitur uiderentur. Deinde etiā illud dicēdum est q̄ nulla creatura talis esse potest qualis creator eius et ideo sicut sine exemplo est diuina substantia ita et sine exēplo est diuinitas. Tunc etiā illud addiuit. Quia omnis creatura ex nihilo si ergo i substantia scintilla q̄ ignis ē gignit ex se creaturā quae ex nihilo facta est et cōditionē i hoc seruat originis suae. Illius autē aeternae lucis substantia quae semper fuit q̄ i substantiuū i se nihil habuit i substantiuū ex se splendore proferre nō potuit. et ideo recte unicus dicitur filius. **Unicus** enim ei solus est qui ita natus est nec cōperationem aliq̄ potest habere quod unicum est nec similitudinem i substantia i facturis suis habere p̄t ille qui factor est omnium. **Dic** est ergo christus iesus unicus filius dei

qui est dominus noster. **Unus** et ad filiū refertur et ad dominū potest unicus est enim uere filius: et unus dominus iesus christus. **Exteri** quippe filii licet dicantur: ad optidū tamen gratia dicitur nō ueritate naturae. et si dicitur alii domini cōcessa nō ingenta potestate dicitur hic uero solus est unicus filius: et solus unicus dominus sicut et apostolus ait. et unus dominus iesus christus per quem omnia. Ideo posteaquā p̄positus ordo fidei ineffabile sacramētū fidei de natiuitate patris exposuit nunc ad humanae salutis dignationem disputationemq̄ descendit: et hūc quem supradixit unicum filium dei et dominū nostrū. **Nunc** dicit. Qui natus est ex spiritu sancto ex maria uirgine. Hanc iam iter homines disputationis natiuitas est. Illa diuina substantia hanc dignationis est illa naturae. de spiritu sc̄to ex uirgine nascitur et ita i hoc loco mūltior auditus requiritur et purior sc̄to. Hūc enī quē dudū de pie nati ieffibiler audisti hūc a spiritu sc̄to templū fabricatū itra secreta uteri uirginalis intellige. Et sicut in sanctificatione sancti spiritus nulla sentienda est fragilitas: Ita et in partu uirginis nulla intelligenda est corruptio. Nouus enim hūc seculo datus ē hic partus. nec immerito. Quid enim in caelis unicus filius est consequenter et in terra unicus ē et unice nascitur. Nota sunt omnibus et in euāgelio decātata de hoc scripta prophetarum quae dicunt. Quod uirgo concipiet et pariet filium. Sed et partus ipsius mirabilis modus. Ezechiel propheta aīe formauerat. **Marias** figuratiter portam domini nominans: per quas scilicet dominus ingressus est mundū. Dicit ergo hoc modo. Porta autem quae respicit ad orientem clausa erit: non aperietur: et nemo transibit per eam quoniam dominus deus israel transibit per eam: et clausa erit. Quid tā euidens de consecratione uirginis dici poterat? Clausa fuit in ea uirginitas: per ipsam intrauit dominus deus israel: per ipsam in hunc mundum de utero uirginis processit: et i aeternum porta uirginis clausa seruata uirginitate permansit. **Igitur** sancti spiritus refertur dominicā carnis et tēplū eius creator. Incipe iam hinc intelligere etiam spiritus sancti maiestatem. contestatur enim et euāgelicus sermo de ipso. Quod cum loquenti angelo ad uirginē et dicenti: quia paries filius et uocabis nomen eius iesum. **Dic** enim saluum faciet populum a peccatis suis. Illa respondisset. Quomodo fiet istud quoniam utrum nō cognosco: dixit angelus et spiritus sanctus ueniet super te: et uirtus altissimi obumbrabit tibi. et ideo quod nā fecerit a te sanctum uocabitur filius dei. **Uide** ergo cooperantem sibi inuicem trinitates. Spiritus sanctus uenire dicitur super uirginem et uirtus altissimi obumbrare ei: Quae est autem uirtus altissimi nisi ipse christus qui est dei uirtus et dei sapientia? **Quis** autem hanc uirtus est? **Altissimi** inquit. Adest ergo altissimus adest et uirtus altissimi adest et spūs sanctus. Hanc est trinitas ubiq̄ latens et ubiq̄ apparens uocabulis personisq̄ discreta inseparabilis uero substantia deitatis. et quā uis solus filius nascatur ex uirgine: adest tamen et altissimus adest et spūs sanctus ut et conceptus uirginis sanctificetur et partus. **Uide** hanc quia ex scripturis prophetis asseruntur possunt fortasse iudicos quamuis sint infideles et increduli confutare: Sed pagani solēt ride re nos: cum audiunt praedicari a nobis uirginis partus propter quod paucis et eorum obtreccionibus respondendus est. **Omnis** partus ex tribus ut opinor constat si adultae aetatis sit femina si uirum adest: si non sit illius uulua uicis sterilitatis oclusa. Ex his tribus in hoc partu quem praedicamus unum desuit: **Uir** et hanc partem q̄ qui nascebatur non erat terrenus homo: sed celestis per spiritum caelestes dicimus salua uirginis incorporatione completam. et tamen quid mirū uidetur si uir

go conceperit cū orientis aues quem phœnices uocāt in tāu sine cōiuge nasci uel renasci cōstet ut semp una sit et semp sibi ipsa nascendo uel renascendo succedat? Apis certe nescire coniugia nec fetus nixibus edere omnibus palam ē. Sed et alia nonnulla deprehenduntur uniuersimodis sorte nascendi. Hoc ergo incredibile uidebitur diuina uirtute ad totius mundi reintegrationes factum cuius exempla etiam in animalium natiuitate cernuntur: et tamen mirandum est cū hoc gētilibus impossibile uideatur qui credunt. **C**inerum suā de cerebro Jouis natam: quid ad credendum distulimus: aut quid magis contra naturam est: hic scēmina ē hic natura ordo seruatur: hic conceptus et partus ipibus suis editur. **I**bi nūquam scēmineus sexus: sed uir solus et partus. **Q**ui illa credit: cur ista miretur? Sed liberum de femore eius natum. Ecce aliud portenti genus: et tamen creditur. **V**enerem quoqz quam aphroditem uocāt de spuma maris sicut et omnis eius compositio ostendit credit esse progenitam. **D**e ouo natum. **L**astorem pollucemqz cōfirmant. **E**x formica myrmidones: et alia mille sunt quæ cōtra naturam rerum ueniētia ipsis tamen uisa credibilia ut deucalionis et **P**yrre lapidea tactos: et hominum ex his segetem natam: et cum hæc tot et tanta signēta crediderint unum eis impossibile uideatur quod adolescens scēmia diuinum germē non hominis uictio sed deo spirante conceperit. **Q**ui utiqz si ad credendum difficiles sunt illis tot et tam turpibus monstrio si dem nequaquam commodare debuērāt. **S**i uero faciles sunt ad credendum multo promptius hæc nostra tax honesta et tam facta recipeat q̄ illa tam indigna et tam facta credere debuissent. Sed dicūt fortassis quia possibile quidem fuerat deo ut uirgo cōciperet: possibile etiā fuerat ut pareret: sed indignum eis uideri ut tāta illa maieitas p̄ genitalis scēminæ transfiret egressus: ubi quamuis nulla fuerit ex uiri commixtiōe cōtagio. **F**uit tamē ipsius ppuni obscenæ attractationis iūria pro quo pauliper eis secūdam sēsū suū respōdeamus. **S**i quis uideat paruulum i profundo cenī necari: et ipse eus sit uir magnus et potēs extremus ut ita dixerim igrediatu cenū ut paruulus liberet moriētē: pollutus ne a te accusabitur hic uir: qui paruulum calcauerit luti: an ut misericors laudabitur quod uitam cōtulerit morituro? **S**ed hæc ēt de communi homine dicta sunt redeamus nūc ad naturam eius qui natus ē. **Q**uātum putas natura solis illo inferior est: quantum creatura sine dubio creatore. **I**ntuere nūc si solis radius i cenī aliquis uoragie dimittatur nunquid natura aliquid id pollutio nis acquirat aut obscenorum illustratio solis dicitur i uiriam? **I**gnis quoqz nam quanto ē inferior his de quibus sermo est: et nulla materia uel obscena uel turpis adhibita ei ignem polluisse creditur. **E**um hæc ita eē in rebus materialibus consistēt tu in illa supeminenti et in corporea natura quæ sup omnem ignem et sup omne lumen ē pollutionis aliquid putas ac obscenitatis icidēz. **T**unc deide etiam illud aduerte. **N**os hōminem a deo creatum de terræ limo dicimus quod si obscēitas deo reputatur opus suū requirēt: multo magis ei reputabitur opus istud ab initio fabricanti. **A**t supfluum ē dicere: cur p̄ obscena transfierit: cum possis dicere cur obscena condiderit et ideo obscena hæc eē non natura sed obseruātia docuit. **L**aterum omnia quæ sunt i corpore ex uno eodemqz luto formata uisibus tantum et offitio naturalibus distinguūtur. **S**ed ne illud quidem absolutione uacaret huius quæstionis omittamus: quod substantia dei quæ omnino incorporea i seri corporibus uel capi ab eis principaliter non pōt. nisi aliqua sit media substantia spiritalis quæ capax diuini spiritus possit eē. **U**erbi gratia ut si dicamus lux omnia quides mem

bra corporis illustrare pōt: A nullo tamen eorum nisi a solo oculo capi pōt. **S**olus est enī oculus qui capax est lucis. **E**t filius ergo dei nascitur ex uirgine non principaliter soli carni sociatus: sed anima iter carnem deus qz media generatus. **A**nima ergo media et insecrēta rationalis spiritus arce uerbum dei capiēte absqz illa qua suspicari inuria deus est natus ex uirgine. **E**t ideo nihil ibi turpe putādū ē ubi sacrificatio spūs ierat. **E**t anima quæ erat dei capax particeps siebat euz carnis. **N**ihil ibi dicas impossibile: ubi aderat uirtus alius simi. **N**ihil de humana fragilitate cogites ubi plenitudo inerat diuinitatis. **E**rucifixus sub punto pilato et sepultus descendit ad inferna. **D**ocet apostolus **P**aulus illuminatos esse debere oculos cordis nosiri ad intelligendum quæ sit altitudo diuinitatis latitudo et profundum. **A**litudo ergo et latitudo et profundum descriptio crucis ē: cuius eam partem quæ in terra desixa est profundum appellauit. **A**litudinem uero illam quæ i terram porrecta sublimis erigitur. **L**atitudinem quoqz illam quæ distenta quoqz in dexteram leuamqz manus protenditur. **E**um ergo tot species mortis sunt quibus de hac uita exitus dari hominibus solet quia uult nos apostolus illuminato cordi scire rationem. **E**ur ex his omnibus crucis potius species ad mortem delecta sit salua oris. **U**nde sciendum est qz crux ista triumphus erat. **T**riumphus enim ē et insigne est. **T**rophæum de uicti hostis indicium est. **Q**uia ergo adueniens christus sicut apostolus dicit tria pariter sibi regna subieci hoc enim indicat ubi ait. **Q**uia in nomine iesu omne genu flectatur celestium terrestrium et infernorum: et hæc omnia sua morte uincebat. **C**onueniens mysterio mors quæ sita est ut i aere sublimatus: et aeris subiugans potestates uictoriam de his supernis et celestibus traderet. **E**x p̄as autem manus tota die sicut propheta dicit tenere ad populum qui est in terra ut et incredulos contestaretur et iutare credentes. **E**a uero parte q̄ sub terram demergitur: inferna sibi regna subieceret. **E**t enim ut breuiter aliquid etiam de secretoribus perstrigamus. **A**b initio deus cum fecisset mundum præfecit ei et præposuit quasdam uirtutum celestium potestates: quibus regeretur et dispensaretur mortalium genus quod ita factū **M**oyses indicat in deuteronomi cantico ubi dicit. **E**ū diuideret excelsus gentes statuit terminos gentium secundum numerum angelorum dei: sed et horum non nulli sicut et ipse qui princeps appellatus est mundi data sibi a deo potestate non his quibus acceperant legibus temperarunt nec humanum genus diuinis obedi: sed suis parere præuocationibus docuerunt. **E**t hinc aduersus nos peccatorum chyrographa scripta sunt quia ut propheta dicit. **P**eccatus nostris uenundati sumus: precium namqz animæ suæ unusquisqz consequitur cū concupiscētia satisfecerit. **P**er istud ergo uniuscuiusqz chyrographum ab illis rectoribus pessimis tenebatur quod christus detraxit adueniens: et hac eos potestate denudauit. **A**dqz subingenti mysterio **P**aulus indicat cum dicit de eo delent quod aduersus nos erat chyrographum: et affigēs illud cruci suæ tradidit principatus et potestates triumphans eos in semetipso rectores. **E**rgo illi quos humano generi præfecerat deus i tyrāntis cōtumacias uersi impugnare cōmissos sibi hōēs aggressi sūt et peccati prælis debellare: sicut esechiel propheta mylitis designat eloquīs cum dicit **I**n illa die procedent angeli setimantes exterminare aegyptiam. eritqz inter eos perturbatio in die aegypti: quoniam recitudo ueni. **E**rgo omni potentia eorum nudata **E**hi stus dicitur triumphasse. **A**blatamqz ab eis potestates hominibus tradidisse sicut ad discipulos suos dicit ipse in euangelio: **E**cce dedi uobis potestatem calcandi sup

serpentes et scorpiones et omnes uirtutem inimici. **N**los itaq; qui accepta potestate male abusi sunt subie-
cis quondam suis subiecit crux christi. Nos uero hoc
est humanum genus edocet primo omnium usq; ad
mortem resistere aduersus peccatum et libenter iterum
pro pietate suscipere. Tunc deinde obedientia nobis
in hac eadem cruce proponit exemplum: sicut in illis
qui aliquando rectores nostri fuerant posuit contumaciae
poenas. Audi ergo quomodo apostolus uult per cru-
cem christi obedientiam nos docere. Hoc inquit senti-
te in uobis quod in christo iesu qui cum in forma dei
esset non rapinam arbitratus est esse se aequalem deo:
sed semetipsum exinaniuit formas serui accipiens in
similitudinem hominum factus et habitu repperit ut
homo factus est obediens usq; ad mortem: **M**ortes
autem crucis. Quia ergo ille magnus magister est qui
fecit et docuerit: Ideo quae prius etiam suscepta morte
seruanda docuit: Ipse hanc primus moriendo seruauit.
Sed fortasse terretur aliquis in huiusmodi doctrina
quod quem paulo ante eius deo patre diximus sempl-
ternum ac de eius substantia esse progenitum quemq;
regno maiestate: aeternitate unum cum deo patre esse
docuimus: nunc de eius morte tractamus. Sed nolo
terrearis ofidelis auditor. Paulo post istum quem au-
dis mortuum rursus immortales uidebis. **C**oro enim
ab eo mortem spoliatura suscipitur. Nam sacramentum
illud suscepta carnis quod supra exposuimus hanc ha-
bet causam: ut diuina filii dei uirtus uelut hamus qui-
dam habitu humanae carnis obiectus. et sicut aposto-
lus Paulus ante dixit habitu inuentus ut homo prin-
cipem mundi inuitare possit ad agones: cui ipse carnem
suam uelut escam tradens hamo diuinitatis intrise. us-
tineretur infero. Et pro fusione immaculati sanguinis
Solus est enim qui peccati maculam nescit omnium
peccata deleret eorum dumtaxat qui sanguine eius po-
stes fidei suae signassent. Sicut ergo hamum escam cotec-
tum si piscis rapiat non modo escam ab hamo non re-
mouet: sed et ipse de profundo escam futurus educatur.
Ita et is qui habebat mortis imperium rapuit quidem
in morte corpus iesu non sentiens in eo hamum diuini-
tatis inclusum: sed ubi deuorauit haxit ipse continuo
et disruptis inferni claustris uelut de profundo extrac-
tus trahitur ut escam ceteris fiat quae ita sumit sub hac ea-
dem figura esechiel dudum propheta significauerat dicens
Et extraham te in hamo meo et extendam te super ter-
ram: Lampi implebuntur de te et constituam super te
omnes uolucres caeli: et saturabo ex te omnes bestias
terrae. Sed et dauid dicit Dedit eum in escas populis
aethiopicum. Et iob de eodem mysterio similiter prote-
stat ut ait enim ex persona domini loquentis ad se. Aut
adductus draconem in hamo aut ponis capillus circa
nares eius. **N**o ergo damno aliquo aut iniuria diuini-
tatis christi in carne patitur sed ut per infirmitates car-
nis operetur salutem diuina natura in mortem descen-
dit: non ut lege mortaliter detineretur a morte sed ut
per se se resurrecturus ianuam mortis aperiret uelut si quis
rex pergat ad carcerem et ingressus aperiat ianuam:
resoluat catenas uincula seras et claustra comminuat et
educat uinctos in remissionem: et eos qui sedent in te-
nebris et in umbra mortis lucem ac uitam restituat. **D**icit
ergo rex fuisse quidem in carcere non tamen ex co-
ditione qua fuerant ceteri qui tenebantur in carcere. Is
illi quidem ut poenas soluerent hic uero ut absolueret
poenas. **L**autissime autem qui symbolum tradiderunt
etiam ipsius quo hae sub pretio pilato gesta sunt desi-
gnarunt: ne ex aliqua parte uelut uaga et incerta gesto-
rum traditio uacillaret. **S**ciendum sane est quod ee-
desia romana symbolo non habetur additum descen-

dit ad inferna sed neque in orientis ecclesiis habetur
hic sermo. **N**is tamen uerbi eadem uideatur esse. Et in eo quod se-
pultus dicitur. Sed quoniam erga scripturas tibi diuinas
amor et studium subiacet: sine dubio dicis mihi oportere
hanc magis euidentibus diuinae scripturae testimoniis ap-
probari. **A**nato enim maiora sunt quae credenda sunt: tanto
idoneis et indubitatis testibus indigent. **V**era est et
consequens haec propositio. Sed nos tanquam scienti-
bus legere loquentes testimoniorum siluas breuitatis
causa derelinquimus. **P**auca tamen ex multis etiam in hoc
requiritur adhibemus scientes studiosis quibusque scri-
pturis diuinis latissimum testimonioy pelagus patere. **P**ri-
o ergo omnium sciendum est quod ipsa ratio crucis non o-
mnibus una eademque est: sed aliud gentibus aliud iuda-
is aliud credentibus sapit. **S**icut et apostolus dicit.
Nos autem praedicamus christum crucifixum: **J**uda-
is quidem scandalum gentibus autem stultitiam ipsis
uocatis iudaeis et graecis christum dei ueritates et dei
sapientiam: et alibi **V**erbum enim crucis pereuntibus
stultitia est. **N**is uero qui salui sunt uirtus dei est **J**uda-
is autem quibus ex lege traditum fuerat christum in aeter-
num in aeternum scandalum patiebatur a cruce eius quod resurre-
ctiones recipere noluerunt. **S**entibus autem stultitia uidebatur
deum mortem suscepisse: quia ignorabant mysterium
carnis assumptae. **F**ideles uero qui et natum et passum
in carne susceperant: et a mortuis resurrexerunt merito
uirtutem dei credebant esse quae uicerat mortem. **P**ri-
mo ergo hoc ipsum quod iudaeis quibus prophetae hanc
praedixerant non esset credituri: sed illi qui nunquam
hanc a prophetis audierant. **A**udi quomodo per **E**sai-
am prophetae sermone signantur. **Q**uibus non est in-
quit annunciatum de eo uidebunt: et qui non audierunt
intelligent. **Q**uod autem his qui meditantur legem
dei a pueritia usque in senectutes non credentibus ad ge-
tes esset omne mysterium transferendum. **I**dem **isaia**
hoc modo praedicit. **E**t faciet inquit dominus deus sa-
baoth omnibus gentibus in monte isto bibent latitiam
bibent uinum ungentur unguento in monte isto. **T**ra-
de hanc omnia gentibus. **H**oc enim consilium omni-
potens super omnes gentes. **S**ed diceret fortasse nobis illi qui
te iactant in scientia legis blasphematis qui dicitis domi-
num corruptioni morti et passioni crucis fuisse subiec-
tum. **L**egite ergo quod scriptum habetis in lamenta-
tionibus **Meremiam** ubi dicit **S**piritus uultus nostri.
Christus dominus comprehensus est in corruptionibus
nostris in quo diximus. **S**ub umbra eius uiuimus in gentibus.
Audis quomodo propheta christum dominum com-
prehensus esse et pro nobis id est pro peccatis nostris
corruptioni traditum in cuius umbra quoniam populus
ille iudaeorum qui permansit incredulus subiectus est
dicit quia uiuimus non in israhel sed in gentibus. **Q**uod
si operosum non uideatur: quod possumus breuiter quae
singula in euangelio referuntur qualiter in prophetis
praedicta sint designemus: ut hi qui prima fidei elemē-
ta suscipiunt testimonia hanc habeant in corde descripta
ne ulla eis unquam de his quae credunt ambiguitas
inimica surripiat. **E**docemur per euangelium quod iudas
unus de amicis et conuiuiis christi tradidit eum. **A**u-
di hoc quomodo praenunciatur in psalmis. **Q**ui man-
ducat inquit panes meos amplauit aduersum me sup-
plantationes. **E**t alibi **A**micus inquit mei et proximi mei
aduersum me appropinquauerunt et steterunt. **C**ol-
li sunt sermones super oleum: **E**t ipsi erunt iacula.
Nis uideat quo modo molliti sunt. **V**enit inquit **J**udas ad
iesum et dixit ei. **A**ue rabbi et osculatus est eum per
molle igitur osculi blandimentum execrabile iaculum
proditionis infixit. **I**nde dominus ad eum dicit. **J**uda
osculo filium hominis tradis triginta argenteis. **Au-**

6.
dis supplantationem eius ampliatam esse eius appreciatum esse cupiditate proditiōis: Audi et de hoc propheticam uocem. Et dixit inquit ad eos Si bonum ē in conspectu uestro date mercedem meam aut abnuite. Et post hanc **Et** accepi inquit triginta argenteos et misi eos in domum domini in conflatoriū. Nonne hoc est quod in euangelio scribitur? Quia iudas penitentia ductus reportauit pecuniam et profecit in templo et discessit. Bene autem mercedem suā dicit uelut imputantia et exprobrantis affectu. Etenim tam multa bona opera apud eos egerat cecos eorum illuminauerat: claudis pedes paralyticis gressus mortuis quoque reddiderat uitam. Pro his igitur omnibus bonis mercedem eius restituit mortem triginta argenteorum estimatione pensatam referunt. Item in euangelio Quod uictus est prædixit hoc sermo propheticus per esaiam dicens De animarum eorum qui cogitauerunt cogitationem pessimam aduersum se ipsos dicentes Aligemus iussum quia inutilis est nobis. Sed dicit aliquis. Numquid hanc de domo intelligenda sunt? Numquid dominus ab hominibus teneri poterat: et ad iudicium protrahitur et de hoc te idem propheta conuincet. Dicit enim his uerbis ipse dominus in iudicium ueniet cum senioribus et principibus populi. Iudicatur ergo dominus secundum prophetarum testimonium: non solum iudicatur: sed etiam flagellis caditur: et palmis in faciem uerberatur et cospuitur et omne pro nobis perfert opprobriū indignitatis. Et quia hanc stupescenda erant omnibus cum prædicaretur ab apostolis: Idcirco etiam ex persona ipsorum propheta exclaimat et dicit dñe quis credit auditui nro incredibile Eni est ut deus dei filius passus ista dicatur et prædicetur ergo et prædicantur per prophetas nequa credituris dubitatio nasceretur Ipse ergo ex sua persona christus dominus dicit. **Dorsum meum dedi ad flagella: et mallas meas ad palmas: et faciem non auerti a confusione sputorum.** Scribitur etiam illud inter ceteras eius passiones quod alligantes eum duxerunt ad pilatum. Præsignauit etiam hoc propheta ubi dicit. Et alligantes adduxerunt eum exenium regi larim: nisi si obiciat aliquis et dicat. Sed pilatus non erat rex Audi ergo quid in consequentibus refert euangelium Audiens inquit pilatus esse eum de galilea misit eum ad Herodē qui erat tunc rex in israhel: et bene addit nomen larim quod est siluester Non enim erat. Herodes de domo israhel: nec de illa uinea israhelica: quam eduxerat Dominus de aegypto et plantauerat in cornu in loco uberi: Sed erat siluester idest ex silua alienigenarum et ideo siluester ē appellatus: quia de israhelica uitis nequaquas palmibus pullulasset. Sed et quod dixit propheta exenium conuenienter aptauit. Tunc enim Herodes et pilatus ut euangelium testatur ex inimicis in concordiam reuocati sunt. Et uelut reconciliationis suae exenium iustum sibi inuicem mittebant Jesum. Quid interest dummodo iesus ut saluator dissidentel reconciliet et pacem reparet concordiam reddat? Unde etiam de hoc scriptus est in iob Dominus reconciliat corda principum terrae. Refertur item quod cum pilatus uellet eum dimittere omnis populus succlamauerit crucifige crucifige eus prænuiciat hoc Hieremias propheta dicens ex persona domini ipsius. Facta est inquit hereditas mea mihi sicut leo in silua dedit super me uocem suam propterea exosus sum eam et propterea inquit dereliqui domum meam Et iterum alibi dicit. **Supra quem aperuisti os uestrum et ad uersus quem relaxastis linguas uestras? Eum iudicatur scribitur tacuisse.** Multa de hoc scripturae testatur. In psalmista dicitur factus sum sicut homo nō au-

diens et non habens in ore suo increpationes. Et iterum Ego tanquam surdus non audiebam et sicut mutus quod non aperiens os suum: Et iterum alius propheta. Sicut agnus coram tondente se sic non aperuit os suum in humilitate iudicium eius sublatum est. Imposita et scribitur corona spica. Audi de hoc in canticis canticorum. **Super iniquitatem hierusalem mirastis de iniuria filii dei patris uocem et dicentis. Exite et uidete silix hierusalem coronam qua coronauit eum mater sua.** Sed de spinis ita alius propheta commemorat. **Et expectaui ut faceret unam: fecit autem spinas et non iusticiam sed clamorem.** Verum tamen et mysterii secreta cognoscas. Oportebat eum qui peccata mundi uenit auferre etiam terrae maledicta purgare quae peccante protoplasto sententia prauaricationis acceperat dicente domino. **Maledicta terra in operibus suis spinas et tribulos producet tibi.** Propterea ergo spinis coronatur Iesus ut prima illa condemnationis sententia solueretur. Ad crucem ducitur et in ligno totius mundi uita suspenditur. Vis de hoc propheticis testimoniis confirmari? Audi Hieremiam dicentem de hoc Venite et iniiciamus lignū in panes eius et conteramus eum de terra uiuentium: et iterum moyses ut desens eos dicit et erit uita suspensa ante oculos et timebis per diem et noctes et non crederis uitae tuae Sed transcurrendum nobis est. Jam enim propositae breuitatis modum excedimus ut breuiatus sermonē longa disertione distendimus. Pauca tamen addens ne penitus quod cepimus præterisse uideamur. Scribitur iesus in latere percussus aquam simul et sanguinem profudisse. Hoc quippe mysticum est. Ipse enim dixerat Quia flumina de uentre eius procedent aqua uiuae sed produxit et sanguinem quem petierunt iudei uentre super se: et super filios suos produxit igitur aquam quae credentes diluat produxit et sanguinem qui condemnet incredulos. Potest tamen etiam intelligi illud quod duplicem gratiam baptismi figurauerit. Unam quae datur per aquam baptismi. Aliam quae per mysterium profusionis sanguinis quaritur. Unum quod enim baptismi nominatur. Quod si et hoc quaritur non ex alio membro sed ex latere produxisse dicitur aquam et sanguinem: Videtur mihi per costam mulier indicari: Quia ergo fons peccati et mortis de muliere prima quae fuit primi Adam costa processit ergo fons redemptionis ac uitae de secunda adas costa producit. Scriptus est Quod in passione eius ab hora sexta usque ad horam nonam tenebrae factae sunt. Accipe et de hoc prophetae testimonium dicentis. **Occidet tibi sol meridie.** Et iterum zacharias propheta in illa inquit die non erit lux et frigus et pruina in uno die et dies ille notus domino: et neque dies neque nox: et ad uesperam erit lux. Quid tam euidentis a propheta dici potuit. Vni iam tū hanc nō tam futura prædici quā narrari præterita uideantur etiam frigus: etiam pruina prædixit: propterea enim petrus calefaciebat se ad ignem quia frigus erat: et patiebatur frigus non temporis: sed et fidei: Addit etiam et dies illa nota domino et neque dies neque nox. Quid est neque dies neque nox: nōne aperte de insertis diei tenebris: et reuocata rursus luce disseruit non fuit illa dies: neque enim incepit ab ortu solis. Neque integra nox fuit non enim peracto diei cursu spatia sibi abita uel ab initio suscepit uel ad ultimum determinata perduxit. Sed fugata per impiorum facinus lux reparatur ad uesperam. Post horam enim nonam depulsis tenebris sol redditur mundo. Et iterum alius de hoc ipso testimonium dicit: et obscurabitur super terram lux. Docet euangelii prædicatio quod etiam milites diuiderunt sibi uestimenta Iesu: et

supra tunicam eius miserunt sortem Hoc etiam curx fuit
spiritui sancto prophetarum uocibus protestari cum di-
cit. Diuiserunt sibi uestimenta sua et super uestem meam
miserunt sortem: Sed ne de illa quidem ueste quam di-
cunt milites illudentes induisse eum idest de ueste cocci-
nea propheta siluerunt Audi enim quid dicat **Isaias.**
Quis est hic qui uenit de edom: rubor uestimentorum
eius ex bosra Quare rubicunda sunt uestimenta tua et
indumentum tuum tanquam in torculari calcatum. Unde
de et ipse respondit Torcular calcavi solus filix sion. So-
lus est qui peccatum non fecit et abstulit peccatum mundi si enim potuit
per unum hoies mors introire quanto magis per unum homi-
nem qui deus erat potuit uita restituere? Refertur etiam
quod aceto potatus sit uel uino myrrato: quod est ama-
rius felle. Audi quid de hoc propheta praxdixerat. Et de-
derunt inquit in esca mea sel et in siti mea potauerunt me
aceto Ad qux respondens iam tunc Moyse dicebat
de populo illo ex uineis sodomorum uitis eorum et pal-
mes eorum de gomorris Uua eorum uua fellis: et bot-
rus amaritudinis ipsius Et iterum exprobrans eos di-
xit populus stultus et non sapiens hxc domino retribu-
isti. Sed et in canticis eadem praxnunciantur ubi etiam
hortus in quo crucifixus est designatur. Dicit ergo intra-
ui in hortum meus soror mea sponsa mea et uindemi-
ui myrram meam: ubi euidenter uinum myrratum
quo potatus est declarauit. Et spiritui post hxc scribitur
reddidisse praxnunciatum fuerat et hoc per prophetam
dicentem ex persona filii ad patrem In manus tuas com-
mendo spiritum meum Sepultus perhibetur et lapis
magnus appositus ante ostium monumenti. Accipe
etiam de hoc quid propheticus per hieremiam sermo
praxdixerit. Mortificauerunt inquit in lacum uitas me-
am et posuerunt lapidem super me Euidensissima hxc
sepultura eius indicia prophetica uocibus designata sunt
Accipe tamen et alia A conspectu inquit iniquitatis abla-
tus est iustus: et in pace est locus eius Et alibi et dabo
malignos pro sepultura eius. et in eum alius Recubans dor-
miuit ut leo: et ut catulus leonis quis suscitabit eum. Is
etiam quod in inferno descendit euidenter pronunciat
in psalmis ubi dicit Et in puluere mortis deduxisti me.
Et iterum Qux utilitas in sanguine meo dum descende-
ro in corruptionem. Et iterum descendit in limum pro-
fundi et non est substantia. Et et Joanes dicit. Tu es
qui uenturus es in infernum sine dubio an alius expecta-
mus? Unde et petrus dicit quia christus mortificatus
carne uiuificatus autes spiritu qui in ipso habitat eis qui
in carcere conclusi erant spiritibus predicare: qui increduli su-
ere in diebus noe in quo etiam quid operis in infernum egerit de-
claratur: sed et ipse dominus per prophetas dicit tanquam
de futuro. Quia non derelinquis animam meam in in-
ferno nec dabis sanctum tuum uidere corruptionem.
Quod rursus propheticus nihilominus ostendit imple-
tum eius dicit Domine eduxisti animam meam ab infer-
no: saluasti me a descendentiibus in lacum. Sequitur
post hxc Tertia die resurrexit a mortuis Resurrectio-
nis gloria in christo clarificauit omne quod infirmum et
fragile uidebatur absoluit. Si tibi paulo ante si putaba-
tur esse possibile usque ad mortem uenisse immortalem
Aspice nunc quia qui deuicta morte resurrexisse dicitur
non potest esse mortalis. Sed bonitatem in hoc intelli-
ge creatoris qui ante te sequendo descendit us-
que quo tu peccando deiectus es. Nec creatorem omni-
um deum impossibilitatis accuses ut tibi putes opus
eius caduco lapsu potuisse concludi quo ille salutem
operaturus peruenire non posset. Inferna et superna
nobis dicuntur qui creata corporis circumscriptione con-
clusi intra praxscripta nobis terminos continemur. Deo
autem qui ubique est et nusquam deest: quid infernum est

7.
sunt quid supernum? Verumtamen in assumptione cor-
poris etiam ista complentur. Resuscitatur caro qux re-
posita fuerat in sepulcro ut adimpleretur quod dictum
est per prophetam Quia non dabis sanctum tuum uide-
re corruptionem. Redit ergo uictor a mortuis inferni
spolia secum trahens. eduxit enim eos qui tenebantur
a morte sicut et ipse praxdixerat ubi ait. Cum exaltatus
fuero omnia ad me traham. Attestatur autem de hoc
euangelium cum dicit Quia monumenta aperta sunt:
et multa corpora dormientium sanctorum resurrexerunt
et apparuerunt multis: et ingressi sunt in sanctam ciuita-
tem illam sine dubio ingressi sunt ciuitatem: de qua a-
postolus dicit Qux autem sursum est hierusalem libera
est qux est mater omnium nostrum sicut et ad hebreos
iterum dicit Decebat enim eum propter quem omnia:
et per quem omnia multos filios in gloriam adduce-
tem auctorem salutem eorum per passiones consumma-
re Tgitur consummatam passionibus carnem humanam
qux mortem occiderat per protolapsu lapsum resurrecti-
onis uirtute reparata in dextera dei sedens in altissimis
collocat ut et apostolus dicit Qui simul excitauit nos
simulque sedere fecit in celestibus. Die enim erat sigulus
qui ut hieremias propheta docet Uas de manu sua
collapsum et confractum rursus eleuauit manibus suis
et reformauit sic placuit in conspectu eius placuit autem
ita ut corpus quod mortale et corruptibile susceperat
de sepulcri petra leuatum et immortale atque incorrupti-
bile effectum: iam non in terrenis sed in celestibus et pa-
tris dextera collocaret. Plene sunt his sacramentis scri-
ptura ueteris testamenti. Nullus super hoc propheta
nullus legis lator aut psalmographus siluit sed ois pe-
ne sacra de his pagina loquitur et ideo superfluum uide-
tur inorari non ad congreganda testimonia Pauca tamen
et admodum pauca ponimus: ad ipsos uero fontes diuino-
rum uoluntate remittentes eos qui potari abundantius cupiunt.
Dicit ergo statim in psalmis. Ego dormio et soporatus
sum: et exurrexi quoniam dominus suscipiet me. Item
in alio propter miseriam inopum et gemitum pauperum
nunc exurgam dicit dominus. Et alibi sicut iam superius
diximus. Domine eduxisti de inferno animam meam.
Saluasti me a descendentiibus in lacum. Et in alio
Quoniam reuerius uiuificasti me et de abyso terrarum ite-
rum reduxisti me. Euidensissime in lxxxvii psalmo de
eo dicitur et factus est sicut homo sine adiutorio inter
mortuos liber. Non dixit homo: sed sicut homo: qui
descenderat in infernum sed inter mortuos liber erat.
quia a morte teneri non poterat: Et ideo in uno natura
humanam fragilitatis: in alio diuinam maiestatis potestas
ostenditur. Osee autem propheta etiam de tertia die
manifestissime pronunciat hoc modo. Sanauit inquit
nos post biduum in die tertia resurgemus et ui-
uemus in conspectu eius. Hxc autem ex persona eorum
dicit. Qui cum ipso die tertia resurgentes de morte re-
uocantur ad uitam. Et ipsi sunt qui dicunt Die tertia
resurgimus et uiuimus in conspectu eius. Isaias uero
aperte dicit. Qui eduxit de terra pastorem magnum
ouium. Sed quod et mulieres uisurx essent resurrecti-
onem eius scribis et pharisxis et populo non credente
etiam hoc praxdicit esaias his uerbis. Mulieres qux
uenitis ab spectaculo uenite. Non enim est populus ha-
bens intellectum. Sed etiam de illis mulieribus qux
post resurrectionem perrexisse ad sepulcrum dicuntur
et quxsisse eum: et non in uenisse Sicut de Maria
Magdalene que refertur uenisse ad monumentum ante lu-
cem et non inuento eo flens dixisse ad angelos qui tu-
lerunt dominum et nescio ubi posuerunt eum et hxc ita
pdicitur in canticis canticorum In cubili meo quxsiui
quem dilexit anima mea In noctibus quxsiui eum: et
A. 5

8.
non inueni. De illis quoque qui inuenerunt et tenuerunt pedes eius praedicitur in canticis canticorum. Tenebo eam et non dimittam eam quem dilexit anima mea. Hae interim pauca de multis. Breuitati enim studentes plura coacervare non possumus. Ascendit ad caelos sedet ad dexteram patris. Inde uenturus est iudicare uiuos et mortuos. Consequenti breuitate in fide sermōis hae continentur in quibus quod dicitur quidem palam est sed sequitur quo sensu intelligi debeant quae dicuntur. Nam ascendisse: et sedere et uenturum esse nisi secundum dignitatem diuinitatis intelligat aliquid per hae humanam fragilitatis uidebitur indicari. Eosummati et enim his quae in terra gerebantur et anima de inferni captiuitate reuocata ascendere memoratur ad caelos sicut propheta praedixerat. Ascendens in altum captiuiam duxit captiuitatem dedit dona hominibus illi scilicet dona quae Petrus in actibus apostolorum de sancto spiritu dicebat. Exaltatus igitur in dextera dei effudit hoc donum quod uos uidetis et auditis. Bonum ergo spiritus sancti dedit hominibus quia captiuitatem quam prius diabolus per peccatum dediderat in infernus christus per mortis suae resurrectiones reuocauit ad caelos. Ascendit ergo ad caelos non ubi uerbum deus ante non fuerat: quippe qui erat semper in caelis et manebat in patre sed ubi uerbum caro factum ante non sederat. Denique quia non uisus iste ingressus portarum caeli aditus et principibus uidebatur uidentes naturam carnis secreta caelorum penetrantes dicit adinuicem sicut dauid plenus spiritu sancto denunciat Tollite portas principes uestras et eleuamini portae aeternales et introibit rex gloriae. Quis est iste rex gloriae dominus fortis et potens dominus potentiam in praesidio. Quae uox utique non propter diuinitatis potentiam: sed propter nouitatem carnis ascendentis ad dei dexteram ferebatur. Dicit et alibi idem dauid Ascendit deus in inebilatione dominus in uoce tubae. In uoce etenim tubae mos est uictorem redire de praesidio. De ipso quoque et illud dicitur. Quia aedificat in caelo ascensionem suam. Et item alibi. Qui ascendit super cherubim uolauit super pennas ueterum. Sedere quoque ad dexteram patris carnis assumptae mysterium est. Neque enim incorporali naturae convenienter ista absque assumptione carnis aptantur neque sedis caelestis perfectio diuinitatis sed humanae conquiruntur unde et dicitur de eo Parata sedes tua ex tunc a seculo tu es. Parata igitur a seculo sedes est in qua dominus iesus sessurus erat in cuius nomine omne genu flectatur caelestium terrestrium et infernorum: et omnis lingua confiteatur ei quia dominus iesus est in gloria dei patris. De quo et dauid ita refert. Dixit dominus domino meo sede a dextris meis donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Quae tamen dicta dominus in euangelio differens dicitur ad pharisaeos. Si ergo dauid in spiritu dominum eum uocat quomodo filius eius est: per quod ostendit se secundum spiritum dominum: secundum carnem filium esse dauid. Unde et ipse dominus iterum dicit. Verum tamen dico uobis amodo uidebitis filium hominis sedentem ad dexteram uirtutis dei. Et petrus apostolus dicit de christo: qui est in dextera dei sedens in caelis. Sed et paulus ad ephesios scribens Sed operationem inquit potentiae uirtutis eius quam operatus est in christo suscitans eum a mortuis et sedere faciens in dextera sua. Quod autem ueniat iudicaturus uiuos et mortuos multis quidem diuinarum scripturarum testimoniis edocemur. Sed priusquam propheticis hae eloquiis praedicta doceamus illud necessario arbitror admonendus quod est fide traditio quodammodo nos multum de aduentu iudicis esse sollicitos ut actus nostros ita praeparemus tanquam reddiduri imminenti iudicii rationem. Hoc enim erat et

quod propheta dicebat de uiro beato. Quia disposuit sermones suos in iudicio. Quod autem dicitur iudicare uiuos et mortuos non quod alii uiui alii mortui ad iudicium ueniant: sed quod animas simul iudicabit et corpora in quibus uiuos animas mortuos corpora nominauit. Sicut et ipse dominus in euangelio dicit. Nolite timere eos qui possunt corpus occidere animam autem nihil possunt facere. Sed timete potius eum qui potest et animam et corpus perdere in gehennam: Nunc iam pauca si uideatur etiam per prophetas hae praedicta esse doceamus. Pulchra autem testimonia cum uolueris ipse tibi de scripturae latitudine congregabis. Dicit ergo malachias propheta. Ecce ueniet omnipotens et quis sustinebit diem aduentus eius aut quis sustinebit aspectum eius: quia ipse egredietur sicut ignis sicut herba lauatiui et sedebit constans et purgabit sicut argentum et sicut aurum. Ut autem euidentius agnoscas quid sit iste dominus de quo hae dicuntur. Audi quid et Daniel propheta pronunciet. Videbam inquit in uisu noctis et ecce cum nubibus caeli quasi filius hominis ueniens usque quasi ad uetustum diuersum pronouiet et in conspectu eius oblatum liber et ipsi datus est principatus et honor et regnum et omnes populi tribus ligum ipsi seruiunt: et potestas eius potestas aeterna: quae non peribit et regnum eius non corrumpetur. Ex his ergo edocetur non solum de aduentu et de iudicio sed et de potestate eius et regno quia potestas aeterna sit et sine corruptione sine sit regnum sicut et in euangelio dicitur. Et regni eius non est finis. Unde Valde alienus a fide est qui regnum christi dicit aliquando finitum. Scire debemus tamen quod salutarem christi hunc aduentum conatur inimicus ad decipiendos fideles callida fraude simulare et pro filio hominis qui expectatur uenturus in maiestate patris sui filium perditionis in prodigiis et signis mendacibus praeparare ut pro christo mundum hunc introducat antichristum: de quo et dominus in euangelio praedixit iudicis. Quia ego ueni in nomine patris mei et non recepit me. Alius ueniet in nomine suo et ipsum recipiet. Et iterum dicit tunc uidebitis abominationem desolationis stantem in loco sancto sicut dicit Daniel propheta qui legit intelligat. Daniel ergo de aduentu erroris istius plenius et latius in suis uisionibus edocet. Ex quibus ualde operosum est exempla nunc ponere quae satis amplius narrationibus dilatantur et ideo scire de his plenius uolentem ad ipsas magis recensendas remittimus uisiones. Sed et apostolus dicit de eo Ne quis uos seducat ullo modo: quoniam nisi discessio uenerit primum et reuelatus fuerit homo peccati filius perditionis qui aduersatur et extollitur super omne quod dicitur deus aut quod colitur ita ut in templo dei sedeat ostendens se tanquam ipse sit deus. Et paulo post et tunc reuelabitur iniquus: quem dominus iesus interficiet spiritu oris sui et euacuabit illuminatione aduentus sui eum cuius est aduentus secundus opera sathan in omni uirtute signis et prodigiis mendacibus. Et ites paulo post et ideo mittet illis deus operationes erroris ut credant mendatio ut iudicentur omnes: qui non crediderunt ueritati. propterea ergo propheticis et euangelicis atque apostolicis uocibus nobis pronuntiatur hic error: neque pro aduentu christi aduentus credant antichristi sed sicut ipse dixit. Num dixerit uobis. Ecce hic christus aut ecce illic: nolite credere. Veniet enim multi pseudo christi et pseudo prophetae: et seducunt multos sed quod demonstrauerit idcirco ueri christi uideamus. Sic fulgur inquit de oriente resplendet usque in occidentem: ita erit aduentus filii hominis cum ergo aduenerit dominus iesus christus sedebit et iudicium fratuet sicut et in euangelio dicit. et segregabit oves ab haedis. i. iustos segregabit ab iniustis sicut et apostolus scribit. Quia omnes nos statim oportet ante tribunal christi

9.

si ut recipiat unusquisque propria corporis prout gessit si
ue bona siue mala. Judicamur autem non solum pro ge
stis sed et pro cogitationibus accusantibus: aut
etiam defendentibus in die quo iudicabit occulta homi
num. Sed et de his ista sufficiat. Post hoc pariter in
ordine fidei Et in spiritu sancto. Ea quae in superioribus
paulo latius de christo sunt tradita ad incarnationis
et passionis eius mysterium pertinent quae dum media
intercedunt personae ipsius coaptata sancti spiritus com
memorationem paulo longius reddiderunt exterius si
sola diuinitatis ratio habeatur eo modo quo in principio
dicitur Credo in deum patrem omnipotentem. Et post
hoc In iesu christum unicum filium eius dominum no
strum ita iungitur. Et in spiritu sancto. Illa uero omnia
quae de christo memorantur ad dispensationem carnis
ut diximus spectant. Tunc in sancti spiritus commemo
ratione adimpletur mysterium trinitatis. Sicut enim
unus dicitur pater et alius non est pater et unus dicitur
unigenitus filius et alius unigenitus non est. Ita et spi
ritus sanctus unus est et alius non potest esse spiritus sanctus.
De ergo fiat distinctio personarum affectionis uocabula
secerantur quibus ille pater intelligatur: ex quo omnia
et qui ipse non habeat patrem. Ite filius tanquam qui
ex patre natus sit: Et hic spiritus sanctus tanquam de
utroque procedens: et cuncta sanctificans ut autem una
eademque trinitate diuinitas doceatur sicut dictum est In
deo patre credi adiecta praepositione in ita et in christo
filius eius ita et in spiritu sancto memoratur. Sed ut mani
festius fiat quod diximus ex consequentibus approbabitur.
Sequitur namque post hunc sermonem Sanctas ec
clesiam catholicam remissionem peccatorum carnis re
surrectionem. Non dixit in sancta ecclesia catholica nec
in remissione peccatorum: nec in carnis resurrectione.
Si eius addidisset in praepositionem una eius superioribus
eademque uis fieret. Nunc autem in illis quidem uoca
bulis ubi de diuinitate ordinatur fides in deo patre dici
tur et in christo filio eius et in spiritu sancto. in ceteris
uero ubi non ad diuinitatem sed ad creaturas et de mysteriis
sermo est in praepositione non additur ut dicatur in sancta ec
clesia: sed sancta ecclesia credenda est non ut deus sed ut ec
clesiam deo congregatam. Et remissionem peccatorum
credunt esse non in remissione peccatorum et resurrecti
onem carnis credant non in resurrectionem carnis. Hac
itaque praepositionis syllaba creator a creaturis secerantur
et diuina separantur ab humanis. Sic igitur spiritus sanctus
est qui in ueteri testamento leges et prophetas: in
novo euangelia et apostolos inspirauit. Unde et aposto
lus dicit Omnis scriptura diuinitus inspirata utilis est
ad docendum. Et tamen quae sunt noui ac ueteris instru
menti uolumina quae secundum maiorum traditionem
per ipsum spiritum sanctum inspirata creduntur et eccle
siae christi tradita competens uidetur hoc loco ex ad
uerso numero sicut ex patrum monumentis designare. Ita
que ueteris instrumenti omnium primo. Moysi quinque
libri sunt traditi. Genesis. Exodus. leuiticus. numeri. Deu
tronomium. Post hoc iesuinae iudicium simul cum
Ruth. Quatuor post hoc regnorum libri quos hebraei
duos numerant paralipomenon qui dierum dicitur li
ber et esdrae duo qui apud illos singuli computantur et
Hester prophetarum uero Esaias. Hieremias. Ezechiel.
Daniel praeterea XII prophetarum liber unus. Job
quoque et psalmi dauid singuli sunt libri. Salomonis ue
ro tres ecclesiasticis tradit prouerbia ecclesiasticis cantica. ca
nticorum in his concluderunt numerum librorum ueteris
testamenti noui uero quatuor euangelia. Matthaei. Mar
ci. Lucae et Joannis. Actus apostolorum quos describit
Lucas. Pauli apostoli epistolae quatuordecim. Petri

apostoli epistolae dux Jacobi fratris domini et apostoli
una Iudae una Joannis tres Apocalypsis Joannis.
Haec sunt quae patres intra canonem concluderunt ex qui
bus fidei nostrae assertiones constare uoluerunt. Scien
dum tamen est quod et alii libri sunt qui non canonici
sed ecclesiastici a maioribus appellati sunt id est sapien
tia quae dicitur salomonis et alia sapientia quae dicitur filii.
Syrath qui liber apud Latinos hoc ipso generali uoca
bulo ecclesiasticus appellatur: quo uocabulo non auctor
libelli sed scripturae qualitas cognominata est. Eiusdem or
dinis libellus est Tobiae et Iudith et Machabaeorum libri in
nouo uero testamento libellus qui dicitur pastoris siue
hermes qui appellatur dux uix uel iudicium Petri
quae omnia legi quidem in ecclesiis uoluerunt non tamen
proferri ad auctoritates ex his fidei confirmandam cre
tas uero scripturas apocryphas nominarunt quas in
ecclesiis legi noluerunt. Haec nobis a patribus ut dixi
tradita sunt quae ut dixi opportunum uisum est hoc in
loco designare ad instructionem eorum qui prima sibi
ecclesiae ac fidei elementa suscipiunt ut sciant ex quibus
sibi fontibus uerbi dei haurienda sint pocula. Tenet de
inde ratio fidei Sancta ecclesia. Quia superius
diximus cur non dixerint etiam hic in sanctam ecclesiam
Di igitur qui supra in uo deo creditur edocti sunt sub mysterio
trinitatis creditur hoc debet una esse ecclesia scias in qua est uia
fidei et unum baptismum in qua unus deus creditur pater et unus
dominus iesus christus filius eius et unus spiritus sanctus. Ita
est ergo sancta ecclesia non habens maculam aut rugam.
Multi enim et alii ecclesias congregarunt ut Marti
on et Valentinus et Hebio et Marcionis et ceteri
omnes haeretici. Sed et ille ecclesiae non sunt sine ma
cula uel ruga perfidix. et idcirco dicebat de illis prophe
ta. Odi ecclesiam malignantium et cum impiis non sedebo.
De hac autem ecclesia quae fidem christi integram seruat
audi quid dicat spiritus sanctus in canticis canticorum.
Una est coluba mea uia est perfecta genetrix suae. Qui
ergo hanc fidem in ecclesia suscipit non declinet in con
clio uanitatis et cum iniqua gerentibus non introeat. Eo
cilium namque uanitatis est quod agit Marcion. qui ne
gat patrem christi deum esse creatorem qui per filium
suum fecerit mundum. Concilium uanitatis est quod
Hebio docet ita christo crediti debere ut circumcisio car
nis et obseruatio sabbati et sacrificiorum solennitas exte
rius omnes obseruatae secundum legis litteras tenen
tur. Concilium uanitatis est quod docet Marcionis
pater qui seipsum paradisi nominauit tunc deinde qui mundum
a malo factum dicit deum creatorem negat Testamentum uetus
repugnare. Contra uanitas aia homo secundum pythagore
os in pecudes et aialia et bestias redit per diuersos natus
di circulos astruit. Resurrectionem carnis negat. Pas
sionem domini et natiuitatem non in ueritate carnis. sed in phantas
ia fuisse confirmat. Concilium uanitatis est et quod paulus famosus
fuisse ante secula natus ex patre: sed ex maria cecepisse et non
eum deum hominem natus sed ex homine dum factum existit. Concilium
uanitatis est et quod Arrius atque eunodius docuit qui filium
dei non ex ipsa patris substantia natus sed ex nihilo creatum uoluit
conclium uanitatis est et quod illi agunt qui filium dei quidem de
substantia patris fatentur sanctus uero spiritum separant et secer
nunt cum utique una eademque uirtute et diuinitate trinitatis
ostendat saluator in euangelio cum dicit Baptizate omnes gentes
In nomine patris et filii et spiritus sancti et est aperte ipsi sep
arant hominem quod diuinitus iungitur. Concilium uanitatis est et
hoc quod olim congregauit pentax et praua contentio asserit
christus carnem quidem humanam suscepisse non tamen et ani
mam rationabilem cum utique et carni et sanguini et sensui
humano ac menti una eademque salus a christo collata sit. sed

10.
et illud concilium uanitatis est quod Donatianus per
aphricam traditione ecclesie criminando contraxit: et quod
Donatus sollicitauit lapsis penitentiam denegando et
secundas nuptias cum sorte iniri eas necessitas exege-
rit condemnando. **H**as ergo omnes uelut congregati-
ones malignantium fuge: **S**ed et eos si qui illi sunt qui
dicuntur asserere quod filius dei non ita uideat uel nouerit
patrem sicut noscitur ipse et uideatur a patre uel regnum
christi esse finiendum aut carnis resurrectionem non in-
tegra natura suae substantia reparandam. **F**uturum dei
iustum erga omnes negare iudicium diaboli debita ab-
soluti damnatione poenarum. **A**b his inquam omnibus
fidelis declinet auditus. **S**anctam uero ecclesiam tene-
re quae deum patrem omnipotentem et unicum filium
eius iesum christum dominum nostrum et spiritum san-
ctum concorditer et consona substantiae ratione profitetur
filiumque dei natum ex uirgine passum pro salute huma-
na ac resurrexisse in ea carne qua natus est credit eun-
demque uenturum iudicem omnium sperat in quo et re-
missio peccatorum et carnis resurrectio praedicatur. **U**e-
rum de remissione peccatorum sufficere debet sola cre-
dulus. **Q**ui enim causas aut rationem requirat ubi in-
dulgencia principaliter est cum terreni regis liberalitas
discussioni non sit obnoxia ab humana temeritate discuti-
tur diuina largitio. **S**olent enim cum irrisione aduersum
nos dicere pagani quod ipsi nos decipiamus qui peccata
nostra crimina quae opere commissa sunt uerbis posse
purgari et auiri. **N**unquid potest qui homicidium fecit
homicida non esse? et adulter non uideri qui adulterius
perpetrauit? **Q**uomodo ergo huiusmodi criminis re-
us sanctus nobis effici subito uidebitur. **S**ed ad haec
ut dixi melius fide quas ratione respondeo. **R**ex enim
est omnium qui promissit terrae cuius dominus est qui
haec pollicetur. **N**on uis ut ei qui me ex terra homines
fecit credam? quod ex criminoso me faciat innocentem.
Et qui me cum essem caecus fecit uidere uel cum essem
surdus audire: qui mihi claudo gressum reddidit inno-
centiam mihi perditam poterit recuperare? **E**t tu uenturus ad
ipsius testimonium. **O**ccidere hominem non semper
criminosum est sed malicia non legibus occidere crimi-
nosum est. **N**on ergo factum me in talibus: quia inter-
dum et recte fit sed animus male consulens damnat.
Si ergo animus in me qui criminosus est effectus et
in quo fuit origo uicij corrigatur: cur tibi uidear non pos-
se innocens effici qui prius fueras criminosus? **S**i enim
ut supra ostendam constat quod non in facto sed in uo-
luntate sit crimen: **S**icut mala uoluntas auctore malo
demonstrat peccato me et morti fecit obnoxius. **I**ta in bo-
num uoluntas mutata auctore bono deo innocentiam
me reddit et uitae. **S**imilis causa et in ceteris criminibus.
Doc modo fides nostra non inuenitur naturalibus ra-
tionibus aduersari dum remissio peccatorum non gestio-
nae mutari non possunt: **S**ed animo quem de malo in
bonum uerti certum est deputetur. **S**ed et alterius ser-
mo iste qui resurrectionem carnis pronunciat summam
totius perfectionis succincta breuitate concludit. **Q**uia
etiam de hoc non solum a gentilibus: sed ab haereticis
fides impugnetur ecclesiae. **N**am **V**alentinus resurre-
ctionem carnis omnimodo negat: et manichaei sicut su-
pra ostendimus. **S**ed isti **E**lsalam quidem prophetam
dicentem **R**esurgent mortui: et suscitabuntur qui sunt
in sepulchris audire noluerunt: nec **D**anieles sapientis-
simum protestantem. **Q**uia tunc resurgent qui sunt in
terra puluere. **Q**ui quidem in uitam aeternam hi autem
in opprobrium et confusionem aeternam. **T**amen uel in
euangelio quae recipere uidentur discere deberent a do-
mino et saluatore nostro saduceos docete dictum. **Q**uod
autem resurgant mortui. **N**on legis quomodo dicit

Moyses in rubo deus abraham deus **I**saac deus **J**a-
cob: deus autem est non mortuorum sed uiuentium. **I**n
quo etiam quae sit et quanta resurrectionis gloria in su-
perioribus memorauit cum dicit **I**n resurrectione
autem mortuorum neque nubent neque nubentur: **S**ed
erunt sicut angeli dei. **R**esurrectionis ergo iustorum glo-
riam angelis cum hominibus confert statim enim ut re-
surrexerit non iterum in terra cum pecudibus sed in cae-
lo cum angelis uiuent: **Q**uos tamen ad hoc ratio uitae
purgatoriae admiserit. **I**llos scilicet qui iam nunc conseruam
animae suae carnem castis pudicitiae frenis obediuntia sa-
cti spiritus subiugauerint et omni eorum uiciorum labe te-
nuatam atque in spiritalem gloriam sanctificationis uir-
tute mutatam angelorum quoque meruerit inferre con-
sortium. **S**ed infideles clamant et dicunt. **Q**uomodo po-
test caro quae putrefacta dissoluitur aut in pulueres uer-
titur: maris etiam interdum profundo sorbetur: fluctibus
dispergitur: colligi rursum et reintegrari in unum
corpus ex anima hominis reparari? **A**d quos primam
interim responsionem sermonibus pauli faciamus dicen-
tis eis insipientes tu quod seminas non uiuificatur: nisi
prius moriatur. **E**t quod seminas non corpus quod fu-
turum est seminas: sed nudum granum tritici: aut alicuius
ceterorum seminis deus autem dat ei corpus pro-
ut uult. **Q**uod autem in seminibus quae in terram iacis
per annos singulos fieri uides hoc in tua carne quae le-
ge dei seminatur in terra futurum esse non credis. **E**t
quae te tam angustus et inualidus diuinae potentiae astra-
mator ea ut dispersum uniuscuiusque carnis puluerem in
suam rationem colligi et reparari posse non credas? **A**n
non censeas cum uideas quod etiam mortale ingenium
demersas in profundum terrae metallorum uenas riu-
atur: et artificis oculus auris uidet in quo imperitus ter-
ram putat. **N**ec tantum quidem concedimus ei qui se-
cit hominem quantum homo qui ab ipso factus est as-
sequi potest. **E**t cum auri esse propriam uenam et argenti
et aliam aris quoque longe disparem ferris ac plumbi
diuersam intra speciem terrae latere mortale deprehen-
dit ingenium diuina uirtus inuenire posse ac discernere
non putabitur uniuscuiusque carnis proprius sensum etiam
si uideatur dispersus? **S**ed ad haec tentemus animas
quae desiciunt in fide naturalibus rationibus adiuuare
si quis diuersa semina in unum permisceat et haec in di-
screta seminet uel passim spargat in terram nonne unius-
cuiusque seminis granum quocumque loci fuerit tactu
competenti tempore secundum naturae suae speciem ger-
mine producet ut statim suae formae suaeque corporis repa-
raret. **I**ta ergo et uniuscuiusque carnis substantia quantum
uariae diuersaeque dispersa sit ratio tamen ipsa quae uesti-
cuique carni et est immortalis quae immortalis anima caro est
ex eo tempore quo seminat in terram corporibus primu-
ueri dei uoluntati arrisit collectum terrae attractis sub-
stantiae suae sensum reddit ac reparat in illam specie quam
mors aliquando dissoluerat. **E**t ita sit uniuscuique anima non con-
fusum aut extraneum corpus sed ad suum quod habuerat
reparetur consequenter poterit pro agendis praestare uitae cum
anima sua caro uel pudica coronari uel impudica puniri. **E**t
satis satis cauta ecclesia nostra fidei symboli docet quod in eo quod
ceteris traditur carnis resurrectione uno adito pronome
tradit huius carnis resurrectionem. **Q**uius sine dubio
quae habet is qui profitetur signaculo crucis fronti im-
posito contigit quo sciat uniuscuiusque fidele carne suam si
mundam seruauerit a peccato futurum esse uas honoris
utile domino ad omne opus bonum paratum. **S**i uero
contaminatam in peccatis futurum esse uas irae ad inter-
ritum. **I**am uero de ipsa resurrectionis gloria et de praesidio ma-
gnitudine si quis plene scire desiderat omnibus pene diuini uo-
luntatis inueniet indicari. **E**t quibus nos committimus tantum

modo gratia pauca praesenti loco memorantes sine i iuncti a te opusculi faciemus. Igitur apostolus Paulus quod resurgat mortalis caro aliis multis asserit argumentis dicens Quod si resurrectio mortuorum non est ergo nec christus resurrexit si autem christus non resurrexit inanis est praedicationis nostra: uacua est et fides nostra. Et paulo post Nunc autem christus resurrexit a mortuis initium dormientium: quoniam quidem per hominem mors: et per hominem resurrectio mortuorum. Sicut enim in adam omnes moriuntur: ita in christo omnes uiuificabuntur. Unusquisque autem in suo ordine initium christus deinde hi qui sunt christi in aduentu eius deinde sunt. Et in sequentibus addit et haec Ecce mysterium uobis dico omnes quidem resurgemus non omnes autem immutabimur sicut ut in aliis exemplaribus inuenimus. Omnes quidem dormiemus omnes autem immutabimur in momento in ictu oculi in nouissima tuba. Laet enim tuba et mortui resurgent incorrupti et non immutabimur. Sed et ad Thessalonicenses nihil minus scribens dicit. Nolo autem uos ignorare fratres de dormientibus ut contristemini sicut ceteri qui spem non habent. Nam si credimus quod iesus mortuus est et resurrexit: ita et deus eos qui dormierunt per iesum adducet cum illo. Hoc enim dicitis uobis in uerbo domini: quia nos qui uiuimus qui reliqui sumus in aduentu domini non praueuimus eos qui dormierunt quoniam ipse dominus in iussu et in uoce archangelii et tuba dei descendet de caelo: et mortui qui in christo sunt resurgent primi. deinde nos qui uiuimus qui reliqui sumus simul cum illis rapiemur in nubibus obuiam christo in aera et ita semper cum domino erimus. Verum ne existimes haec pauli solius quasi nouella praedicatione signari. Audi etiam quid Ezechiel propheta olim per spiritum sanctum praedixit. Ecce inquit ego aperiam sepulcra uestra educam uos de sepulcra uestris. Job quoque mystice redundans eloquiis audi quam euidenter resurrectionem mortuorum praedicit est inquit arbori spes si eius absorta fuerit iterum pullulabit: et uirgultum eius nunquam deficiet. Quod si sennerit in terra est radix eius. Si uero in petra emortuus fuerit truncus ab odore aquae resforebit: et faciet fruticem sicut nouella. Dir uero si mortuus fuerit abiit et mortalis si ceciderit ultra iam non erit. Non tibi uidetur in his cum quodam pudore arguere homines etiam dicere Ita ne stultum est hominum genus ut cum uideant excisam arboris truncum cum rursus pullulare de terra et lignum emortuum iterum uitam recipere: ipsis ne lignis quidem aliquid simile de semetipsis nec arboribus opinentur. Ut autem scias quod ueluti interrogantis modo legendum sit quod dixit. Mortalis autem cum exciderit non resurget? De consequentibus probat subiungit namque statim. Si enim mortuus fuerit homo uiuet. Et paulo post dicit. Expectabo usquequo iterum fiam. Et iterum idem dicit. Qui resuscitaturus est super terram meam pellem quam haec nunc haurit. Haec quidem ad probationem dicta sunt professionis nostrae qua confitemur in symbolo huius carnis resurrectionem. Quod enim adiunctum est huius uide quam consonum sit omnibus his quae de diuinis uoluminibus memorauimus. Quid enim aliud indicatur in dictis iob quae superius exposuius cum dicit quod resuscitabit pellem meam quae haec nunc haurit id est quae ista tormenta perperitur. nonne aperte dicit huius carnis resurrectionem futuram huius inquam quae tribulationum et tentationum crucientia quae sunt nunc suscipiet? Sed et apertius cum dicit. oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem et mortale hoc induere immortalitatem. Nihil quidem non corpus

11.
suis quodammodo corrigens et digito palpatis est uox. hoc ergo quod nunc corruptibile corpus est resurrectio gratia incorruptibile erit: et hoc quod nunc mortale est immortalitatis uirtutibus induetur. Ut sicut christus resurgens a mortuis ultra iam non moritur mora et ultra non dominabitur ita et qui in christo resurgunt nec corruptionem sentient ultra nec mortem non natura carnis abiecta sed conditione eius et qualitate mutata. Erunt ergo corpus quod resurget a mortuis incorruptibile et immortale non solum iustorum sed et peccatorum. Iustorum quidem ut semper possint permanere cum christo. Peccatorum uero ut absque intermissione sua debitas luant poenas. Ad autem iusti semper cum domino christo permaneant tam et in superioribus edocuumus ubi ostendimus quia apostolus dicit: Deinde nos qui uiuimus: qui reliqui sumus simul cum illis rapiemur in nubibus obuiam christo in aera et ita semper cum domino erimus. Nec mireris si caro sanctorum in tantam gloriam ex resurrectione mutabitur ut in occursum dei suspensa nubibus et aere uecta rapiatur cum ipse apostolus exponens quantum conferat deus his qui diligunt eum dicat. Qui transmutauit corpus humilitatis nostrae conforme corpori filii claritatis suae. Nihil ergo absurdi est: Si sanctorum corpora dicantur nubibus in aera susculi cum ad formam corporis christi quod in dextera sedet dicantur reformanda. Sed et hoc sanctus apostolus uel de se uel de ceteris sui loci uel meriti addidit et dicit. Quia confusurabit nos cum christo simulque faciet sedere in caelestibus. Unde cum haec et eorum similia quamplurima sancti dei in re promissionibus habeant in resurrectione iustorum non erit iam difficile credere etiam illa quae propheta praedixerant. Quod iusti fulgebunt sicut sol et sic splendor firmamenti in regno dei. Quid enim difficile uidebitur eos fulgores solis habituros ac siderum ac firmamenti huius splendorum decoratos: quibus uel uita uel conuersatio angelorum dei paratur in caelis? Vel conformandi dicuntur ad gloriam corporis christi ad quam gloriam saluatoris ore promissam respiciens sanctus apostolus dixit. Quia uerum est sic certe uerum est quod iustos quoque et sanctos angelorum consortiis sociabit diuina dignatio: certum est quod et corpora eorum in spiritualis corporis gloriam uertet. Nec hoc tibi contra naturalem corporis rationem uideatur esse promissum: Si enim credimus secundum ea quae scripta sunt quod accipiens deus limum terrae plasmavit homines: et haec est natura corporis nostri ut uoluntate dei terra uerteretur in carnes. Quid tibi aut absurdum: aut contrarium uidetur si isdem rationibus quibus terra proficisci dicitur in corpus animale: rursus corpus animale in corpus proficisci spiritale credatur? Haec quidem atque his similia multa inuenies in scripturis diuinis de resurrectione iustorum: Dabitur autem etiam peccatoribus ut supra diximus incorruptionis et immortalitatis ex resurrectione conditio ut sicut iustus ministrat ad perpetuitatem gloriae ita peccatoribus ad proficitatem confusionis ministrat et poenae. Sic enim propheticum diffinit eloquium cuius et paulo ante meminimus ubi dicit. Et multi resurgent de terra: puluere hi quidem in uitam aeternam: Hi autem in confusionem et opprobrium aeternum. Si ergo intelleximus qua ueneratione deus omnipotens pater dicatur quo uel sacramento dominus noster iesus christus unicus eius filius habeatur: Et qua perfectioe sanctus eius spiritus nominetur. Utque sancta trinitas unum sit per substantias: sed affectu personisque discreta quod est partus uirginis quid uerbi in carne natiuitas. Quid sacramentum crucis: Quae utilitas diuini ad aeterna descensus. Quo

resurrectionis gloria et animarum de infernis reuocata captiuitas. Quid etiam ascensus eius ad caelum et uenturi iudicis expectatio: sed et sanctae ecclesiae aduersus congregationes uanitatis qualiter haberi debeat agnitio. qui sacrorum uoluminum numerus. **Q**ueue hareticorum uitanda conuenticula ut que in peccatorum remissione diuinæ libertati nequaquam ratio naturalis obsistat. Et ut carnis nostrae resurrectionem non solum diuinæ uocis sed et ipsi domini et saluatoris nostri exemplum et consequentia naturalis rationis assiget. **S**i inquam hoc secundum traditionis supra expressae regulam consequenter aduertimus. **D**eprecetur ut nobis et omnibus qui hoc audiunt concedat dominus fide quam suscepimus custodita: cursu consummato expectare iustitiae repositam coronam et inueniri inter eos qui resurgunt in uitam aeternam. **L**iberari uero a confusione et obprobrio aeterno per christum dominum nostrum: per quem est deo patri omnipotenti cum spiritu sancto gloria et imperium in saecula saeculorum. Amen

Expositio fidei beati Hieronymi presbyteri ad damasum papam in qua haereses plurimas de trinitate et incarnatione uerbi impie sentientes damnat petens suas fidem a Damaso comprobari.

Epistola secunda

QUOD **R**EDJACUUS In deum patrem omnipotentem cunctiorum uisibilem et inuisibilem conditores. **C**redimus et in dominum nostrum iesum christum per quem creata sunt omnia uerum deum. Unigenitum et uerum Dei filium non factum aut adoptiuum sed genitum et unum cum patre substantiae atque ita per omnia aequalem deo patri ut nec tempore nec gradu nec potestate possit esse inferior. **T**antumque confitemur esse illum qui est genitus: quantum est ille qui genuit. **N**on autem quia dicitur genitum a patre filium diuinam et ineffabilem generationem aliquod ei tempus ascribimus: sed nec patrem aliquando coepisse nec filium. **N**on enim aliter confiteri possumus aeternum patrem nisi confiteamur etiam coaeternum filium: ex filio enim pater dicitur: et qui semper pater fuit semper habuit filium. **C**redimus et in spiritum sanctum uerum deum ex patre procedentem aequalem per omnia patri et filio potestate uoluntate aeternitate substantia nec est prioris aliquis in trinitate gradus nihil quod inferius superiusue dici possit: sed tota diuinitas sui perfectione aequalis est ut expressis uocabulis quae proprietatem personarum indicant quicquid de una persona dicitur de tribus dignissime possit intelligi. **A**tque ut confundentes Arium unam eandemque dicimus trinitatis esse substantiam et unum in tribus personis fatemur deum ita impietatem. **S**abellii declinantes tres personas expressas sub proprietate distinguimus non ipsum sibi patrem: ipsum sibi filium ipsum sibi spiritum sanctum esse dicentes sed aliam patri: aliam filii aliam spiritus sancti esse personam non enim nomina tantummodo sed etiam nominum proprietates id est personas uel ut graeci exprimunt hypothesis hoc est substantias confitemur. **N**ec pater filii aut spiritus sancti personam aliquando excludit: nec rursus filius aut spiritus sanctus patris nomen personam recipit sed pater semper pater est: filius semper filius: spiritus sanctus semper spiritus sanctus. **I**taque substantia unum sunt: personae ac nominibus distinctae

guantur. **I**psam autem dei filium ab quo initio aeternitatem cum patre et spiritu sancto possedit. **D**icimus in fine saeculorum perfectum naturae nostrae hominem suscepisse ex maria semper uirgine et uerbum carnem esse factum assumendo hominem non permutando diuitatem: nec ut quidam sceleratissime opinatur spiritus sanctum dicimus fuisse pro semine: sed potentia ac uirtute creatoris operatum. **S**ic autem confitemur in christo unam filii esse personam ut dicamus duas esse perfectas atque integras substantias id est diuinitatis et humanitatis quae ex anima continentur et corpore. **A**tque ut condemnemus photinum qui solum et nudum hominem confitetur in christo. **I**ta **A**nathematizamus **A**pollinarem et eius similes qui dicunt dei filium minus aliquid de humana suscepisse naturam: et uel in carne uel in anima uel in sensu assumptum homines his propter quos assumptus est fuisse dissimilem quae absque sola peccati macula quae naturalis non est nobis confitemur fuisse conformem. **I**llorum quoque similiter execramur blasphemias qui nouo sensu asserunt conantur a tempore susceptae carnis omnia quae erant aetatis in hominem demigrasse et rursus quae erant humanitatis in deum esse transfusa: ut quod nulla iniquitas haeresis dicere ausa est. uideatur hac confusione utraque exinanita substantia diuinitatis scilicet et humanitatis et a proprio statu in aliud esse mutata qui tam deum in perfectum in filio quam hominem confitentur ut nec deum uerum nec homines tenere credantur. **N**os autem dicimus susceptum a dei filio passibile nostrum ut diuinitas impassibilis permaneret: passus est enim dei filius non putatiue. **S**ed uere omnia quae scriptura testatur id est esuriam sitim lassitudinem dolorem mortem et cuncta huiusmodi. **S**ecundum illud **P**assus est quod pati poterat id est non secundum illam substantiam quae assumpsit sed secundum illam quae assumpta est. **I**pse enim dei filius secundum suam deitatem impassibilis est ut pater incomprehensibilis ut pater inuisibilis ut pater: et quamuis propria persona filii id est dei uerbum suscipit passibilem hominem. **I**ta tamen eius habitatione secundum suam substantiam deitas uerbi nihil passa est ut tota trinitas quam impassibiles confiteri necesse est. **M**ortuus est ergo dei filius secundum scripturas iuxta id quod mori poterat. **R**esurrexit tertia die. **A**scendit in caelum sedet ad dexteram dei patris manente ea natura carni in qua natus et passus est in qua etiam resurrexit. **N**on enim exinanita est humanitatis substantia sed glorificata in aeternumque eius deitate mansura. **A**cepta ergo a patre omnium potestate quae in caelo sunt et in terra uenturus est ad iudicium uiuorum et mortuorum ut et iustos remuneret et puniat peccatores. **R**esurrectionem etiam carnis confitemur et credimus ut dicamus nos in eadem in qua nunc sumus ueritate membrorum esse reparandos. **Q**ualesque semel post resurrectionem fuerimus effecti in perpetuum permansuros. **U**nam esse uitam saeculorum sed premia pro labore diuersa. **C**ontrario pro modo delictorum peccatorum quoque esse supplicia. **B**aptisma unum tenemus quod isdem sacramenti uerbis in infantibus quibus etiam in maioribus asserimus esse celebrandum. **H**ominem si post baptismum lapsus fuerit per penitentiam credimus posse saluari. **N**ouum et uetus testamentum recipimus in eo librorum numero quem sanctae catholicae ecclesiae tradidit auctoritas. **A**nimas a deo dari credimus quae ab ipso factas dicitur. **A**nathematizantes eos qui animas quasi partem diuinam dicunt esse substantiam. **E**orum quoque condemnamus errorem qui eas ante peccasse uel in caelo conuersatas fuisse dicunt quam in corpora mitterentur

Execramur eorum blasphemias qui dicunt impossibile aliquid hoi a deo preceptu esse et madata dei no a suis gulis sed ab omnibz in coe posse seruari uel qui prias nuptias eius manichxo aut secudas cu cataphrygis da nar Anathematizamus etias illos qui dei filiu necessitate carnis mentitu esse dicunt et eum propter assumptu hominem non omnia facere potuisse qux uoluit. **Jou** mani quoqz damnamus haresim: qui dicit nullam in futuro meritoru esse distantiam nosqz eas ibi habituros esse uirtutes quas hic habere neglexerimus. **Liberum** sic confitemur arbitrium ut dicamus nos semper dei in digere auxilio et tam illos errare qui cum manichxo dicunt hominem peccatum uitare non posse: qd illos qui cum **Jou** niano asserunt homine non posse peccare uterqz enim tollit arbitrii libertates. **Nos** uero dicimus hominem semper et peccare et non peccare posse ut temp nos liberi confitemur esse arbitrii. **Hec** fides est papa beatissime: quam in ecclesia catholica didicimus: quam qz semper tenuimus in qua si minus perite aut parum caute aliquid forte positum est emendari cupimus a te qui Petri et fidem et sedem tenes. **Si** autem nostra cofessio apostolatus tui iudicio coprobatur quicunqz me culpare uoluerit se imperitum uel maluolum uel etiam non catholicu no me hareticu comprobabit. **A. WEN**

Libellus sancti Augustini contra quosqz hareses in quo paganos iudxos: manichxos: sabellios: arriolosqz conuincit: et utriusqz testamenti sententias confutat.

DEBITOR Sum fateor non necessitate sed quod est uehementius caritate. **Non** tas ad compellendum potest esse molestus ex actor qd ad reddedu deuotus eit debitor. **Sed** ut impleam quod promisi adiuuate me factis orati

onibus uestris ut dominus omnipotens det gratias sermionibus meis et statiffaciam ipsis mentibus uestris et auribus. **Si** meminisse dignamini qui in tempore afuisistis quinqz hostium genera diximus contra qux: expugnanda indutias postulauimus ut necessaria prapara re possemus promissus ille dies illuxit nos quoqz impigre ad certan domino adiuuante processimus. **Adiutorium** nostrum a domino qui fecit celum et terras donabit certanti uictoriam qui certanti donauit audacias no nos hostium turba non bellantium forma no qual fulgens uitrea terreat armatura. **Soliam** magnum robur tum armis terribilem ingentiqz turba munitus. **Dauid** solus paruus atqz inermis uno lapidis icu prostrauit totaqs allophyloz castra turbauit atqz fugauit quida aliud petra contra. **Solias** manu dauid missa nisi christum contra diabolum ex semine dauid significauit. **Ag** grediamur iam et eorum qux diximus quinqz genera hostiu proponamus pagani dicunt. **Quid** est quod nos exhorretis atqz abiicitis tanqz multos colentes deos? **Ecce** uos deum qui pradicatis colendum filium habeis dicitis et sine alterius comixtione sexus natum esse cofigitis. **Judxi** dicunt quomodo unum colitis deu quado et hominem quem patres nostri crucifixerunt dominum dicentes hominibus extorquetis ut tanqz filium dei uenerentur et colant. **Manichxi** dicunt phantasma esse quod dicitur dominum christum semineo potuisse nasci ex utero. **Non** enim inquam dignus esse ut rata maiestas per sordes et squallores foeminx trasire credatur. **Sabelliani** idest paterpalsiani dicunt. **Unus** est deus pater et filius quonia qui pater ipse est et filius. **Ma** et si aliud dixerimus: dicitur multicolx. **Arriani** dicent. **Alius** est pater alius est filius sed minor est filius. **Quo**

modo enim fieri potest ut genitori genitus extet xqualis. **Ecce** sut erroru proposita qstiones quasi hostiu posita acies cõtra istas acies pestiferas factissimi fies asuente arma dei ut possitis resistere i die mala et i omnibz persecti stare. **Accingimini** liberos uestros in ueritate nemo trepidet nemo formidet. **Est** lorica iusticia est scutum dei in quo sagitta malorum extinguitur est galea falsitatis et gladius spiritus quod est uerbu dei. **Quisquis** fidelis christi multum his fuerit munitus armis non cutusqs formidabit personam non terrore temporis a certamine reuocabitur. **Sia** fratres certamen in promptu est seruet opus urget aduersarius spicula parat iacee tetat. **Nemo** expauescat plures nobiscum sunt qd cum illis. **Nobiscus** est. **Moyses** ille magnus amicus dei qui ut hostem uinceret praxiantem ad celum palmas extendit. **Tas** tunc figuram christi ostendit ipse diuino imperio timentis ponti uoluentis fluctuolissimas undas unius uirga percussu trauciendo populū aridos uertit in campos. **Nobiscus** est iesus post. **Moysen** populū dux israhelitici fortissimus praxiator: cuius etiam nomen indicat saluatorem: **Ipse** potenti sui et diuina fiducia dem sui cursus metas ne perageret statuit: **Et** nocti ne accederet imperauit. **Ipse** gentes reges non sigillatim sed congregatis superauit captiuauit humiliauit occidit. **Nobiscum** est dauid manu fortis quid dicas seruus dei electus dei amicus dei parens dei nouerat et bene nouerat non solum parcere subiectis sed et debellare superbos: **Verum** etiam uirtutes ostendere et patientiam custodire. **Ipse** cum inimicos suos persequeretur no perniciosus et cum uinceret non extitit impius. **Nobis** ei sunt alii atqz alii uiri qui oia futura praxiderunt et pdixerunt. **Non** est ergo quod terreat nos. **Expectate** audite orate iterior et aterior circa me uestra sit oratio no diuicius imoreur tamqz quod proposuius prosequar. **Quid** dicitis pagane? deus inquit delectatus est filio: in dignit conugio: si horruit conugium: solus est sine filio quid enim poterat inueniri simile deo: quod coniunge retur deo: et filium pareret deo? **Deinde** si ut dicitis habet deus filium: iam non unum colitis deum. **Quid** agimus: **Ab** Allophylo missum exceptimus. **Quid** remittimus quod licet miserimus telum licet perueniat ad illū quid prodest? **Quare?** quia durus est: quia lapideus est idola colit. **Scriptum** est. **Similes** illis fiant qui faciunt ea: et omnes qui confidunt in eis. **Sanctas** scripturas non accipit. **Quaramus** ergo lapidem quo prcutiatur percussus quassetur: quassatus comminuetur: comminutus in puluerem conuertatur: et conuersus in pulueres compulatur: compultus seratur: satus faciat fructus: no igni qui consumatur: sed qui horreo recondatur. **Her** mes qui latine mercurius dicitur scribit librum qui **ΛΟ** γος τέλειος appellatur idest uerbum perfectus magnum nomen libri huius quia magnus est de quo scriptus ē liber. **Quid** enim perfectius uerbo quia solus ē inter mortuos liber? **Audiamus** quid loquatur mercurius de uerbo perfecto. **Dominus** inquit et omnium factor deorum seculum fecit dominum: et post pauca ut ostenderet quid dixerit repetit et dicit. **Quoniam** ergo hunc fecit primum et solum et unum: bonus autem uisus est ei et plenissimus omnium bonorum. **Quantum** plenissimus Joannes dicat euangelista. **De** plenitudine eius nos omnes accepimus gratiam pro: gratia. **Bonus** autem ei uisus est et plenissimus omnium bonorum. **Et** sequitur latatus est. **Qui** uel cum quo? **Latatus** est? dicit ipse. **Sapientia** dei filius dei. **Ego** eram cui aggaudebat. **Ergo** latatus est: et ualde dilexit tanqz unigenitū suū. **Quē** primo factum dei unigenitū appellauit postea. **Itē** alio loco sic dixit filius bndicti atqz bonx uoluntatis cuius nomē no potest huano ore narrari.

Quarebas pagane cōiuges dei . Audi mercuriū: para
 frontem: exape lapidem Eade ut erigaris: Frangere
 ut cōfirmentis destruet ut xdiceris. Jcuis lapidis non
 autem diuidat frontis: Non uenam rumpat sanguinis
 nō aperiat foueam uulneris: sed signum faciat crucis .
 Coniugem dei quæris Abiciatur ex corde tuo impura
 puritas . Coniunx dei est bona uoluntas quomodo pa-
 ter sit deus et filius sit deus nec tamen duo dī s; unus
 est deus tecum disputare non debeo: quia nisi credide-
 ritis nullatenus intelligere poteritis . Et tamen filium
 dei dominū fateor . Mercurius hoc lapide percussus
 lapideus desinat esse sacrilegus . Audiamus etiam qui
 uates eorū . Sibylla de eodem dicit . Alium inquit de-
 dit deus filius: hominum colendum . Quantum apparet
 in his sententiis : Mercurii et Sibyllæ sabelius iudica-
 tur . Mercurius et patrem dñm dicit et filius: et sibylla
 dicit alium . Sabellius dicit nō alius qui eum patrē asse-
 rit esse quis filiū optimum ualde est si modo nō unum
 tantum sed et ad quotoscūq; missus puenire potuerit:
 aduersarios in uno icu pcutiamus . Jtes Sibylla dicit
 ipm tuū cognosce dominū dei filium esse . Versus iste
 et paganum increpat et iudæum . Alio loco filium dei
 Symbolon appellat idest cōsiliū uel cōsiliarium . Et
 propheta dicit . Vocabitur nomen eius ammirabilis cō-
 siliarius deus fortis . Arrianus arguitur qui cum dicit
 minores filium dicit aliqñ deum non habuisse filius et
 si fuit sine filio fuit sine consilio . Ecce ad pericula quā-
 ta pronocamur . Sed quia deus uiquā fuit sine cōsilio
 etiam contradicēte Arriano uiquas pater potuit esse sine
 filio . Quid agis pagane? Aperi aurem: noli esse sicut as-
 pis surda: quæ obdurat aurē ne uocē audiat incantatis
 Non tibi mea uerba profero . Tuus ē mercurius cui in-
 ter deos tātus honor cultusq; allatus ē a uobis ut eius
 nomine diē dñi uocaretis . Ipsus audite: ipse te conuin-
 cit ipse expugnet: et cus te uicerit illi credas et mihi cre-
 ditō: Mercurius at dixit . Dilexit deus uirgenitum suus
 Ipse dixit filius bñdicti dei atq; bonæ uolūtatō . Et ne
 de eius nomine tedium interrogatiōis sustineret secu-
 ris adiunxit . Cuius nomen non pōt humano ore lau-
 dari quid mercuri ab hominib; dicitō nomē filii dei nar-
 rari non posse . A te narraretur qui non homo s; deus
 ab hominib; xsumaris? Eloquitur ad filiū suum dicens
 Et at inquit filiū inenarrabilis sermo sapientiæ spiritus
 sancti . Nonne hic ē In principio erat uerbu? Dicit Her-
 mes . Sermo iste sapientiæ hēt mīes Sequitur de solo
 deo . Dñs est omnium dñante deo mortalium . Et quid
 ab hominib; iudicari non pōt addit et dicit Sup homi-
 nes est nomen filii dei: narraū non possum q; deus nō
 sum . Dicant homines quasi homines qd non sum ego
 cognosco qd sus: Sermo sapientiæ de dño deo ē . Nō
 ergo ibi pagane humanū suspicaris aut fingas fuisse cō-
 iugium de solo deo est et super homines est: in: repat .
 Et sibylla dicens ipm tuum cognosce dominum dei fi-
 lium esse ipm non alium non martem non Jouem nō
 Mercurium: sed quē cōsitetur mercurius . Quid mira-
 ris christiane qd tale de patre et filio dicant . Et dxmo-
 ones credunt et contremiscunt . Nempe in euang: lio
 transeunte dño dicūt nouimus quod sis filius dei . Ve-
 nisti ante tempus torquere nos Dñam quomodo dx-
 mones iudicem: sic homines agnoscerent saluatorem .
 quid dicit iudæus? Unus est nobis deus: pater: pater:
 ipm alterum non nouimus: illum uero quē dicitis chrī-
 stum patres nostri non deum sed hominem occiderūt
 Nempe hoc est qd dixi . Dñam quomodo dxmones
 iudicem sic homines agnoscerent saluatorem . Ecce dx-
 mones uiderunt Et tremuerunt homines uiderūt et oc-
 ciderunt dxmones : confessi sunt homines psecuti sūt
 Quæ infelicitas est? et quāta miseria impares et dxmo-

nōs homines inueniri . Item homines credunt dxmo-
 nes pereunt homines sanantur dxmones puniuntur .
 Sed hxc mutatio est dextera excelsi non præsūptio ho-
 minis de suis uirib; confidentis . Contra isum iudæus
 non laboro pugnent contra eū codices sui pugnent lex
 et propheta . Aut uictus et humiliatus saluabitur aut
 superbus et p̄nax punietur . Dixit dñs ad Moysen di-
 cens ecce ego mitto angelum meum qui p̄cedit te et
 custodiat te in uia et introducat in locū quez parau . ob-
 serua enim et audi uocem eius nec contēnendū puteo
 Adhuc audi qd metuas ne inquit contēnendum puteo
 Quare q; non dimittit cū peccaueritis et est nomē me-
 um in illo . Quis est iste magnus cui dedit deus potesta-
 tem et nomen? Dominus uirtutum ipse est rex gloriæ .
 Et unde probamus: qd cum dicitur angelus āgelus de
 beat intelligi deus? In libro qui appellatur genesis . De-
 nerūt inquit duo āgeli sodomam uespere sedēte Loth
 pro forib; ciuitatis . Quos cū uidisset surrexit et iuit ob-
 uitam illis . Quid plura? Suscepit obsecūdatus est eis .
 Inquā p̄grius consuetudie hospitalitatis liberatus p̄-
 culo ciuitatis: et tēporale euasit incēdius: et xternū con-
 secutus est p̄nitium . Discite christiani sine discretionē ex-
 hibere hospitalitatē ne forte cui domum claueritis: cui
 humanitatē negaueritis: ipse sit deus non āplius euage-
 mur a p̄posita actione: angeli uenerunt ad Loth et dix-
 erūt uidete et aduertite q; angeli loqui dicuntur quid dī-
 xerūt angeli? Salua animam tuam noli respicē post ter-
 gum: quia nemo ponēs manū super aratrum et respici-
 ens retro aptus ē regno dei . Nec stes in omni certa re-
 gione: terrēis non h̄reas uoluptatibus: s; in monte sal-
 uum te fac: spes tua deus sit ne et tu similiter peas eis
 sodomitis . Dixitq; Loth ad eos Vide hominem uidē-
 tem non excum sicut iudæi et sabelliani . Neq; lipiētes
 sicut Arriani: sed oculos sanos habentem sicut Catho-
 lici christiani angelos uidit: deum intellexit . Quid dixit
 angelis? dixitq; Loth ad eos . Domine si inuēit seruus
 tuus gratiam coram te et magnificasti misericordias tu-
 am quam fecisti mecū ut saluares animam meam . Ma-
 gnas cū uolo iudxi ferū sicut Moyses fortissimus
 tur hastam suam uibravit et misit ut per iudxi et sabel-
 lianū transiret arrianūq; percuteret . Quid agis Loth
 sancte . Angelos uides et non unū s; duos: et dicitō do-
 mie ad unū uerbu facis unū p̄ caris: et nō metuas ne al-
 teri iniuriam facere uidearis . Absit Recedite iudæi: re-
 cedite sabelliani: q; non uidetis . Recedite arriani: q;
 parū uidetis . Ego uideo qd uideo nec contēno: nec cu-
 ro . Duos uideo : xquales uideo: unū rogo nulli iniuri-
 am facio q; patrem et filiū non uideo . Nam ut intelli-
 gitō me non falli cus duos tanquam unum deprecor .
 Digete utrus duo an unus numerus meis r̄deat p̄-
 cibus petit ut in modica ciuitate proxima: refugium habe-
 ret et uideret . Respondent ei Videamus quot sūt qui
 respondent Verba libri secreta . Dixitq; ad eū quasi re-
 sponsio singularis est . Ad hxc sequere uideāus Ecce ē
 in hoc suscepi preces tuas ut tamen subuertam urbem
 pro qua locutus es festina: Et saluare ibi q; non possū
 facere quāquam: donec ingrediaris illuc . Vide iudæi
 dic angelū esse deū . Audis arriane patrē et filiū dicentē
 nec eundem patrem quē filiū propter sabellianos sed
 patrem et filiū audis quid dictum est . Suscepi preces
 tuas audis quid dicit non subuertam urbem audis nō
 pot: ro facere quicquam . Iudæus legat angelum intel-
 ligat deum . Sabellius legat duos uenisse et non contē-
 nat: sed errorem fugiat: ne ad ignem perueniat . S; ut
 plenus ostendamus dictum Angelum debere intelligi
 deū . Lectiōis huius sequētia recitēus . Jg; dñs inquit
 pluit sup sodomā et gemorrā sulfure et ignē a dño de-
 caxo . Quid est dñs de domino nisi filius a patre sicut est

et alio loco. Dixit dominus domino meo sede a dexte-
 ris meis: donec ponam inimicos tuos scabellum pedu-
 morum: Item in exodo Apparuit iquit Moyse ange-
 lus domini in flamma ignis de rubo. Et uidit quomaz
 rubus ardebat igne. Et non coburebatur. Et dixit Moy-
 ses transeo et uidebo hoc grande uisu cur unqs non co-
 burnitur rubus? Quia uidisset autem dominus quod acce-
 dit uidere uocauit eum dominus de rubo. Ecce ipse
 angelus ipse dominus et sequitur dicens. Moyse
 Moyse. Et ille dixit: Quid est domine. Ait illi domi-
 nus ne accesseris huc nisi solueris calciamentum. De
 pedibus tuis. Locus enim in quo tu stas terra sancta est.
 Adhuc audi quid dixerit ei: Ego sum deus patrum tuorum
 deus Abraham et deus Isaac: et deus Jacob. Et ideo in-
 dexus sic audiat angelus ut intelligat deum: et timeat deum. Sa-
 bellianus sic intelligat patrem ut non minuat filium. Iesus etiam
 sicut liber dicit: qui eius inscriptus est nomen: cum aduersus
 hostes dimicaret in ipso constitutus prociat uidet uix sta-
 re contra se euagiatu tenet gladium: preterit ad eum: et ait
 non est an aduersario: qui rudit nequaquam. sed suum principem
 exercitus domini et nunc adueni. Cecidit enim iesus ad terras
 et adorauit. Et nunc sequetur: uidere ducet tuum. Videt et in-
 terrogat: adorat. Nihil communionem habet. Videtur enim et
 quod agnoscitur. Ergo nihil communionem habet. Interro-
 gatio ignorantiam adoratio fidem. Quem uidet: homi-
 nem. Quis est iste homo? Ipse est qui contra inimicos
 gentes pronuntiabatur: Desiderabatur: Expectabatur
 eius aduentus: quis est princeps exercitus domini? non ne
 ipse est qui in euangelio interrogatus quis esset. Respondit
 et dicit principium qui loquor uobis. Quid turbatis iesus
 quia fruerit gentes: et po. me sunt iania? Adfuerunt reges
 terra et principes conuenerunt aduersus dominum et aduer-
 sus christum eius. Vides armatum nolite metuere: non contra ue-
 nio: sed pro te quod non sum missus nisi ad oues: perditas domus
 israel. Quid est iesus: quod uideo: interrogas et adoras?
 hoc est uideo: sed pro filio hominis est quod non intelligo: et audio
 quod non uideo: sed quod credo quia fides ex auditu. Au-
 ditus aures per uerbum christi. Quid ergo quaris? aduer-
 te et sequere hominem uideo: sed pro filio hominum est quod
 non intelligo nescio quid mihi coruscet: ut de latebris ful-
 gidum aliquid splendet. Vado ad eum qui uenit: ad me per-
 scrutabor: quem uideo hoc grande uisu. Quis uideo et
 homo est: et non est homo imo homo propter manichaeum
 et plusquam homo propter iudaeum: prope iesu meus dux me-
 us prope. Quare quia nisi cum te inquiris me acquiris. Ecce
 uenio hominem uenio inuis nescio quid intelligo: Obscurus
 est uisus uideo. Tecta est facies. Moyse uelamine ipe-
 dit facies latet ueritas. non agnosco quid sit opus interro-
 gatio. Dic tu homo nisi es: an aduersario? Si aduersari-
 orus est et homo est et inimicus. Si noster est: et homo est et
 saluator noster est: post me uenit et ante me factus est. Si
 iesus est. Saluator est. Interroget iesus iesum. Interroget pri-
 orem prior: sed tam minor maior est interrogat. Deficiens
 crescit figura interroga ueritates: imo figura interrogat
 ueritate ut luceat dies remoueat tenebrae temporales ec-
 ce uenio. Scio quod spiritus carne et ossa non habet. Adhuc latet
 mysterium interrogo ut uerbum remoueo bellum: ad
 oro dominum in eo quod iesu uidet non cognoscit: furiosam mentem
 iudaeorum significabat qui si iudaeus cognouisset nunquam dominum
 gloria crucifixisset. In eo autem quod audiendo credidit et
 adorauit istus significabat: de quo scriptum est. Populus
 quem non cognouit seruauit mihi et in auditu auris: obedi-
 uit mihi. Audi adhuc. Quarebas deum genuisse filium.
 Audi quid dicit pater per Esaiam prophetas. Nunquid ego
 qui alios parere facio ipse non pariam dicit dominus. Ergo
 qui exteris generatibz tribui sterilis remanebo dicit do-
 minus deus tuus. Qui dicitur est filius meus es tu ego ho-
 die genui te. Quid me stimulas. Arriane irrides quis au-

dis hodie apud dominum: nunquam crastinus dies nunquam hester-
 nus est dies non succedentibus ac decedentibus transigitur mensis
 diebus: non hora mutatur: non uariantur momenta: ubi di-
 es nec terminus concluditur nec initium coartatur. audiat ad
 huc iudaeus quid per prophetam dominus dicit audiat arriane:
 audiant et omnes qui filius dei aut non esse aut esse maiores
 dicunt ego iquit deus et non est alius. Et quid de filio: Do-
 mine si tu solus es deus. Audi adhuc quid festinas? In me
 metipso iurauit. Ubi est iuratio nulla est dubitatio in memet
 ipso iurauit. Egre dicitur de ore meo iustitiae uerbum. Ecce
 habet filium egre dicitur de ore meo uerbum iustitiae et non
 reuertetur. Quid est non reuertetur? Ne Sabellius dicat:
 quia ipse filius est qui pater egressum uerbum non reuer-
 titur quia pater pater est. filius filius est. Sileat aliqua
 tulum: haret inimicorum loquacitas nullam habens
 uerecundiam: impleat domini sententias. Et filio dei aut
 nullus aduersabitur: aut qui aduersarius extiterit. Egre
 dicitur iquit de ore meo uerbum iustitiae et non reuerte-
 tetur: quia mihi curuabitur omne genu et per me iura-
 bit omnis lingua domino. et filius dauid. Audi ergo in
 domino dici me. x sunt summa iustitiae et ipeium. Ergo
 ergo. Et qui postea ad eum uenient et confundentur om-
 nes qui repugnant ei. Item nunc omnes pagani iudaei
 haeretici aduersantini et repugnant filio dei ad eum ueni-
 entis et confundentur omnes qui repugnant ei. Non
 parua de filio dei secundum diuinitatem locuti sumus
 et resistentibus in quantum potuimus aduersariis non pe-
 percimus. Nunc uolo ad eius incarnationem accedere:
 et manichaeus obsistit ipurus. Quare? quia filium dei non
 uult dici etiam filium hominis. Et ubi est quod scriptum
 est. Rorate caeli desuper et nubes pluant iustum aperia-
 tur terra: et germiet saluatorem et iustitia oriatur simul
 ego dominus creauit eum. Item. Ecce paruulus natus est
 nobis et factus est principatus super humerum eius et
 uocabitur admirabilis consiliarius deus fortis pater fu-
 turi saeculi princeps pacis. Item uirgo in utero concipiet:
 et pariet filium et uocabitur nomen eius emanuel. Dicit
 aliquis cum manichaeo. Contra manichaeum noua tela
 non antiqua sunt necessaria quia nouum non uetus acce-
 pit testamentum. Sed mihi qui contra utraqz: suscepti
 certamen undiqz arma sunt necessaria maxime quia ista
 noua de ueteribus fabricata sunt. ergo et illa non abicienda
 et ista portanda sunt. Diuersis enim telis diuersis con-
 ceduntur aduersarij ordo itaqz iste sequendus est ut se-
 quens de euangelio non sileat de prophetis. Sed ego
 inquit manichaeus nec moysem accipio nec prophetas.
 Et quid aimus de Paulo apostolo qui in exordio epistole
 lae suae ad romanos scripsit. Paulus iquit seruus iesu
 christi uocatus apostolus: segregatus in euangelium dei
 quod ante promiserat per prophetas suos inscripturis san-
 ctis de filio suo qui factus est ei ex semine dauid secundum
 carnem. Quid est enim in quo prophetae contrarii
 sunt euangelio? Dixit propheta. Rorate caeli desuper et
 nubes pluant iustum. Veniat angelus praedicet uerbum
 aperiatur terra: audiat maria: et germinet saluatorem.
 propheta dicit ecce in utero uirgo concipiet et pariet fi-
 lium: et uocabitur nomen eius emanuel. Hoc est euan-
 gelista cum diceret secutus exposuit dicens. Nobiscum
 deus frustra manichaeo conaris aduersari prophetis.
 Etiam apostolus dicit de filio qui factus est ei ex semine
 dauid secundum carnem. Quod prophetae praedixerunt
 et dixerunt: hoc apostoli praedicauerunt et uiderunt.
 Qui erat: factus est: quid erat quod factus est uerbum erat
 caro factus est filius dei erat: factus est filius hominis.
 Deus erat homo factus est. Suscepit humanitatem non
 amisit diuinitatem: factus est humilis: mansit sublimis. Natus
 est homo: non desinit esse deus: natus est paruus: latet magnus.
 Qui libenter amplectitur natum si abhorret uirginis partum.

Dicit tibi creator hominis Quid est quod te permonet in
mea nativitate? Non sus libidinis conceptus nativitate.
Ego me de qua nascerer feci: ego via meo itinere praeparavi
atque mundavi. Hanc quam despicias manichae mater est
mea sed manu fabricata est mea. Si potui iquirari cum eam
facere: potui iquirari: cum ex ea nascerer: sicuti transitu
meo illius non est corrupta uirginitas: Sic mea non est ibi
materiae maculata. si solis radius cloacae sordes sicca
re nouit: iquirari non nouit: quanto magis impletur lucis
aeterna in quo nihil iquirari iurrit quodque radiu uent munda
da potest ipse pollui non potest stulte un tordes in uirgie me
ubi non est concubitus cum hoie sed un tordes in ea que nec con
cupiscendo libidinem nec pariendo passa est dolore. Unde
sordes in domo: ad quas nullus hitator accessit. Solus
ad eas fabricator et dominus uenit ueste quam non habuit: idu
it eaque sicut clauas iuenit reliquit. Sic ille solus natus
est inter mortuos. Sic et istius ex qua natus est misis pu
dor solus est iteger. Eua obediens concubitus est gratia illa gaudio prohibito male
dicta hanc credendo aegelo benedicta. Illa nobis mortem
conuulsi hanc uita pepit. Quid agis manichae christianum
pmissis non christus desedis Taceat imunda uanitas: quod mihi
data est ueritas. Veli adhuc psequi manichae: sed isestiu
pator arrianum qui confidit de uirtute sua: et gloriatur
de potentia sua. Ita quidem eius alius ruderemus nec ipsi
tacuimus: sed ita uic seruato ipsius ordine: uideamus que ipse
cula faciat. Nullius terreat persona potentis ois caro sce
num. Vides quotidie scenum crescere scenum florere
Quid expanseit itales fructus deserta germinat ter
ra. Agricola non accitio sed quare ubi mibi est. O boi
agricola quid agis quae uocans: uidetur quod malo ita
piena sit terra hinc spinax: hinc tribuli: hinc scenu surgit.
Spinax incendite tribulos eradicat scenum siccate:
bona semina spigite non terreat hyes: et si abudat iniqui
tas: in nostra seruescat caritas. Serue hyeme quod meti
tis aetate. Sed quibus dico. O ubi estis fontes lacrymarum
quibus agricolis loquar. Alii sunt mortui: Alii uirtu
gan: terra tradita est in manus ipsi tribulatio et necessitas
Dne da nobis auxiliu de tribulatione ut salus hoimis
non sit uana sed uera. Quid dicit arriane Interrogant te que
sordideas nolo despicias paruulu non te gradis forma
tuat non magna protegunt anima sordide penetrat galeata.
Dic ergo mibi quid interrogo. Eredis in deum patrem omni
potentem? Eredo igitur. Interrogo Eredis in iesu christu
filius eius dominum nostrum? Eredo igitur Interrogo Eredis
in deum et hoies natu de spiritu sancto ex uirgine maria?
Eredo igitur bene factu adhuc interrogo Sicut et pater est
deus ita et filius deus est: Ita alius est pater alius est filius.
Et maxie est aequalis patri filius aequalis inquit: Quid re
stat? Ecce ad oia que interrogauimus rñdit. In eo quod cre
dere te dicit deum patrem et deum filiu contrarius est mecum pa
gano. In eo quod credit christu deum et hoies natu de spi
ritu sancto ex uirgine maria mecum est contra iudaum et ma
nichaeum In eo quod credit aliu esse patrem et aliu filiu me
cum est contra Sabelianu. Age it mecum eo in oibus: quare li
tigamus si una nobis est hereditas simul possideamus fratres
simus. Ecce quod bonu et quod iocundu habitare fratres in unu
si bonu et iocundu est habitare fratres in unu quare est noua
fabrica an murus simul ad cultu diu nostrae hereditatis
in uigilens hereditas nostra pclara est nobis habemus iudicos
inimicos. Ipsi possidere uolunt non nobiscum sed contra nos
nemo sibi aliquid uturpet. Hereditas ista sic nobis pro
missa est ut id uisa possideatur non prius dissipetur.
Simul colligamus ne diuidendo perdamus. Pauptas solici
tus in e factu rogo te: noli fors per me collige: ne in di
pias spagere cui quis mecum non colligit spigit. Quasi obli
tus sus cum quo agebam sed non oblitus interrogo arrianum
quod desidero esse catholicu. Dicit aliquis Ad oia quae

uoluisse rñdit. In responsionibus illius nihil iuenitur ad
uersi quid aliud quis? expecta frater noli facere noli iu
dicare habeo adhuc quod interrogem: noli te cito illi commite
Responso claret uirtus latet quod dixisti sed Equalis est
patri filius: aequalis est igitur. Ha mo uigila: mo mal
festabatur quod latebat. Quomodo forte in utroque dicit
aequale patri filiu opatione: an origine potestate an aeterni
tate an forte in uirtute quae abut igitur opatione et potesta
te aequalis est: non aeternitate. Quid enim fieri potest ut genitus
aequalis sit ingenito En adest ille qui mecum qui cohaeres
ambulat dolus apparuit: qui latebat mecum possidere pu
tabatur: Diuidet nullus non permitto prorsus restitio: le
ges hent ut testatoris uoluntati in oibus pareatur. Si
quis contra testatoris uoluntate facere uoluerit careat her
editate: Sed siler leges iter arma non prorsus. Ad hoc
laboratur: ad hoc pugnatur: ut legibus seruiatur. Testa
mentum profero uerba testatoris recito Si hent quod di
uida: ut ibi iuenio: sed si non hent quod diuidatur de ipso te
sio restitio. Quod hent testamētus audi. Pace meas do
uobis pace mea dimitto uobis hanc est hereditas et quis
ipse testator lege testamētus et iuenies cum propheta de
de loquitur a te Magnificabitur usque ad terminos or
bis terra et erit ite pax Gloria in excelsis deo et in terra
pax bene uoluntatis non diuisoribus sanctae
unitatis sed hominibus bonae uoluntatis. Ipe est hereditas
ipse est testator ipse quis diuidere. Quid prius unum si
unum diuiserit in egru nihil habebis. O arriana haeresis cru
delis: ipsa meretrix erubescere iudicate Salomone Ne
meretrix in unum unum ne uideat conceptum Itaque pius p
dent non pmissis diuidi filius suu: et in diuidio dñm tuu
illa est meretrix in pia quae mater tu at meretrix et lupa
quae non mater quod pario plocas: quod non pario cogit
gas. Quomodo alienu lactas quae et tuus negas uiscera
tua durauerit illius tremuerunt. Quid dixit Date illi
puerum et nolite diuidere eius filius meus est: sed melius
apud illius gaudeo unum itegru quae diuisus lugeo mortu
um filius meus est. Sed quid puero mater prodero si uir
tam quam non confero aufero? Dolo illius in delis a pu
lo repellere in beia: sed magis cogor iudicio timei machae
ras. Date illi filiu meus: meus est natus: sed migret ad il
lam: totus apud me manet effectus. Date illi pueru ta
tum: non auferatur uita mebroz: non diuidatur itegritas
mibi non enipuit pietas: quid dicit. Date illi pueru noli
te diuidere eius. Ecce ego dico totum posside et nolite
diuidere hereditate: sine iudicio pater maior est: filius
minor est. O partes O iustitia o aequitas una pars maior
est alia minor. Non confectio: non facio parte: quae non diuido
pace. Si enim iam fracta fuerit pax ita non erit pax. Illi
bata esse non potest ad quae fides itegra non est. Unde
quia mecum non uis posside hereditates non potes ob
tinere. postremo si mortuo non pario sed pside studeo
uade interPELLA iudicē. Videamus quid ibi dicitur: est ha
bes in dicit ordinariu. Nolo mibi adducas ex diuersis
partibus alias atque alias potestates non mibi armiger: sed
legifer necessarius est: Et ubi iustus inuenio aut ubi eius
inuenio. Audi propheta dicit Dñs iudex noster: do
minus legifer noster ne condemandus putes. Audi quid
sequitur Dñs rex noster ipse saluabit nos. Ecce habes
iudicē. Si parum est rex est: an te sic est in caelo: ut non de
serat terram. Ealum inquit et terras ego impleo. Ecce
uobiscum sum usque ad consumatione saeculi. Et uobiscum
est et cum patre est quia nec patrem dimisit cum ad nos
descendit nec nos deseruit cum ad patres ascendit. Ipm
interPELLA ipsi dicit Dñe dicit fratri meo ut diuidat mecum
hereditatem. Audi responsus diuinus. Audi istus iudicē:
Audi pacem fugientes lites. Quid ait amice quis
me constituit iudicem aut diuisorem inter uos? Dñs dicit
uidere pacem et quatis habere paces iudicem. Iudex

tuus nolo esse pax sus litigare nō noui Consentiētibz
 assisto litigantes fugio. Quis inimicus esses patri meo re
 conciliaui te per me. Quomodo ergo a patre meo sepa
 rabis me? ego cū esses longe ueni ut reducerē te: cum
 inter mōtes et silual' errares: quā suū te: iter lapides et
 ligna inueni te. In lapidibus offēdebas: et his hārebās
 quia ligna et lapides adorabas: ne luporus ferarumqz
 auido ore lanāreris collegi te: humeris meis portauī
 te patri meo reddidi te. laboraui: sudauī: caput meum
 spinis opposui: māus meas clauis obieci: lancea latus
 meus aperuit. Tot nō dicas iniuriis sed asperitatibz lace
 ratus sus: sanguinem meum sudā: aiām meas posui ut
 mihi cōiungerē te: et tu diuidis me. Audi quid respon
 deatur discipulo. Qui filiū nouerat et patrem quarebat
 ait. Philippus dño dñe ostēde nobis patrē et sufficit no
 bis. Et dño ad eū si uelis arriāe audire euz aplō erratū
 cū aplō idē cū aplō: sit illius obiurgatio etiā tuā curatio.
 Quid ait dominus? tanto tēpore uobiscū sus philippe
 Ego ueni te patri meo applicat' et tu noli separti. Quid
 quāris quasi alius preter me. Qui me uidet: uidet et pa
 tres. Tanta est i nobis ueritas: tanta similitudo: tāta ca
 ritas: ut ego i patre sim: et pater in me. Sēuo Sabellia
 ne quid musitas: in arriano me cōcludere: ab Arriano
 me auocare festinas. Sed in nomine patris et filii et spi
 ritus sancti nō tecū s; unius dei cū illis respōdeo te nō
 p'fero. Quid dixit dñs? Qui me uidet uidet et patrem.
 Nunquid: dixit ego sus filius simul et pater? Sed dixit
 Ego i patre et pater i me ē: et qui me uidet: uidet et pa
 trē. Positio unius syllabā q' dicit et discernit et patres
 discernit et filiū te quidē monstrat nec patrē habēz nec
 filiū? Dic mihi arriane patrē deū dicit: et maxime. quid
 filiū? Ipsū quoqz deū confiteor. Bene agnosco quia cū
 in carne pronūciatur uenturus: de ipso dixit propheta.
 Dicite pusillanimes cōfortamini et nolite timēz: ecce de
 us u'z ultionē adducet imbutiōis deus p'ueniet et salua
 bit nos. agnosco i eo qd te agnosce' dicit propheta nō
 a duersariis. quid ergo dicit d' pie? dñs ē quid filius dñs
 est. Quaternus est p'ri filius non ergo erat tempus qñ
 si erat filius ergo fuit tempus quando non fecit filius.
 Non ergo omnia p' ipsum facta sunt. Jam enim erat tem
 pus quando non erat filius: Si erat tempus quando
 non erat filius: Joannes euangelista non debuerat di
 cere in principio erat uerbu: Sed in principi pio erat tem
 pus. Joannes dicit omnia per ipsum facta sunt. Et ar
 rianus contradicit. Dic arriāe unde scis quia erat tēpus
 quando nō erat filius? Antu forte dicturus es et Joā
 nes unde scit: quia supra pectus dñi recubuit et inde
 hauriebat qd in cōuuiuo dñi bibebat: quia in principio
 uerbu erat tamen dic quādo i principio erat uerbum et
 uerbus deus erat. Arrianus ubi erat nescio si audez di
 cere ibi erat. Notū est enī et legitur quo tēpore natus
 meritoqz dānatus sit. Notū ē etiā quando uixerit quo
 modo mortuus fuerit: et ideo non audez dicere de Ar
 riāo sic de uerbo fuit et ē quia nec tunc fuit nec nō est.
 Sed ut i oibus excludatur arrianus audi quid per Sa
 lomonē dicatur. Dominus fecit regiones et fines habi
 tabiles sub celo. Quā pararet celos aderā illi. Et post pa
 uca Ego erā apud illū disponēs: ego erā quando facie
 bat fortia sudamēta terrā. Ego erā: cui aggaudebat. S; dicit
 tēpore agitur. Utrū fuerit ate q' esset tēpus audi
 ipsū p' prophetā dicētes. Ex tēpore inquit quid est ex tē
 pore nunquid ex quo tempus coepit esse. Non sic ipie
 arriāe nō sic: Sed ex tēpore ate q' fieret tēpus ibi erat
 quāz iā quādo nō erat qui ante tēpora nō erat. In prin
 cipio erat uerbus. Quilius graece dicitur logos quippe
 uerbum significat et rationes. Uides ergo quia semper
 erat de quo audez dicere nō erat. Aut si dicit aliquan
 do deus sine uerbo aut sine ratione fuisse: iā nō filio tā

tum: sed et patri aduersarius eris. Ego inquit. Ex ore altis
 simi prodii: quis uerbu. Et uerbu hoc quid ē? Joannes
 dicat: Et deus erat uerbu: ergo uerbu: et cuius erat uer
 bus nō duo sed unū sūt. Nō inquit quia uerbu posterius
 ē eo cuius est uerbu. Unde apparet patrē filio esse miorē
 rē: negas itaqz filiū dei eē deū nō nego inquit: et patres
 deū dico et filiū dū dico s; p'ies maiorē filiū miorē quā
 diu pater maior filius mior: dic mihi q' uideo te calcu
 lari uelle xternitatē. Quot ānis p'cedit deus p' filiū suū
 Ubi diē natiuitatis filii legisti filii dei dico nō dico filii dī
 et hominis ubi ergo diē natiuitatis eius ex p'ie legisti? Quis
 quo mathematico creatoris sideris cōstellationē q'sisti
 atqz tractasti quā tēpora: quā horā: quā momēta: quos
 numeros quas minutias momētorum natiuitatis eius
 qui omnia cōdidit collegisti? Quiescat ergo haeretica
 non religio: sed superstitio. De christi initio defecit cal
 culatio quia cū auditur sine initio xternitas: nulla quā
 ritur xtas si pater deus et filius deus: pater maior fili
 us minor tā nō unus sed duo sunt dī. Quid ergo ē qd
 dicit p' prophetā. Ante me nō ē formator deus et post
 me nō erit. Quid dicit Arriāe. Qui istas deputas uoces
 Si patris sunt dicēdo. Ante me nō est formator deus et
 post me nō erit alius. Aut ipse pater non erit: aut filius
 non erit si tantū enis diceret ante me nō ē formator de
 us nec adderet et post me nō erit. Liberū tibi hāc uer
 ba erat patri tātūmodo applicare. Quis autē sequitur et
 dicit post me nō erit: secundū te ut dixi et se patrē et fili
 um negat deū. Item sunt filii sunt hāc uerba patrē tuū
 et deū negat et patrē. Si enī nō diceret. ante me nō est
 formator deus s; tātūmodo post me nō erit posset for
 sitan dicit filiū solus fuisse locutū. Quid autē cum dicit
 ante me nō ē formator deus et post me non erit patrē
 suum nec deus dicit esse nec patrē: itē si patris sūt hāc
 uerba quis dicit cui dicit filius meus es tu: ego hodie
 genui te. An forte mēdatio arguēdus ē? Sed si fili uer
 ba sūt quis dicit cui dicit pater meus usqz mō operatur
 an forte et iniuriōsus patri iudicādus ē et igratus. S;
 nunquid ingrate diceret postula a me et dabo tibi gētes
 hāre tu ter ter. An forte quid dicent aut fallere uolūt.
 aut ut minus aliquid de propheta dīcāus fingisse. Qdē
 do duos sibi cōfabulantes idest patrē et filius et dicēte
 patrē. an me nō ē formator deus aduixit et filius dicē
 do: et post me nō erit. Inimica sunt q' agimus an diuina
 Scelus probādolor parce parce haeretica impietas. Quis
 tibi deus si capias nos quoqz ad blasphemā prouocā.
 Non hāc sancta docet ecclesia pater pater ē filius filius
 et ille nū q' fuit pater et iste nū q' nō filius. Ambo xter
 ni nec ceperūt esse: nec desistūt. Quod pater loquitur
 filius loquitur. quia uerbum patris est et quod filius lo
 quitur pater loquitur: quia pater uerbi ē. ipsum uerbus
 dicit uerbu qd ego loquor a me ipso nō loquor. cōcedi
 te quāso creatori. et i creatura si potestis capite creato
 res. Ecce ignis et splēdor duo sunt alter ex altero ē nec
 sine altero alter ē ignis pater splēdor filius et ipse si
 possit dicere qd luceo nō a me ipso luceo: s; qui me mi
 sit ipse mihi dedit ut luceam: Ignis enī splēdorez mit
 tit et sicut filius de p'ie deo dicit: ita et splēdor dicere
 potest Ignis mecū est extingue ignē et splēdor nū q' pa
 rebit. Iste ignis: et splēdor pater et filius unus sine cō
 iuge pater: alter sine mīe filius ē: nec diuidi alter ab al
 tero potest: cū sit alter ab altero initus tamen alterius
 esse nō potest sine altero. Hāc autē posse a creatore trā
 butus est creaturā qd potest ipse creator accedat paga
 nus accedat Sabellianus. Accedat arrianus contemplē
 tur lucernam: in ipsa uideant quod in deo uideri non
 possunt. Non facio iniuriā si tanti creatoris cupiēs
 ostendere potestatem ignis siue lucernā tantillam offe
 ram similitudinē Scriptū ē. lucerna pedibz meis uer

bus tuū dñe et lumē seminis meis. et de deo dictum ē. Ignis consumēs ē. Accedite ergo et lucernā diligenter cōsiderate uestrasq; sanitates et tenebras remouete pagano iteatur et illic sine cōiugio patrē esse discat et filiū et quomodo natus ē filius. Si cecus nō es ibi uide iter ignē et splēdorē qre mediū. Si nullus ē mediū nullum ē cōiugiu noli āplius p̄seruari mediū ne magnus patiaris incēdiū. Accedat Sabellianus: uideat duos in unū ignē et splēdorē nūquid nō recte dicere pōt splēdor ego ī igne et ignis ī me sicut filius dicit. Ego ī patrē et pater ī me. Accedat et Arrianus uideat et ipse alterū ex altero nec tñ nasci posse alterū sine altero nemo eorū prior: nemo posterior. Exui sūt pater et filius splēdor et ignis nec ignis sine splēdore: nec splēdor sine igne esse pōt. Aut certe mitte manus: diuide alterū ab altero oñde mihi splēdorē sine igne aut certe ignē sine splēdo: absit absit ardeat tātūmō poteris: separe alterū ab altero nō poteris. Sic enī ignis et splēdor alter ex altero ē: nec alter sine altero esse potest nō illis ortus qui nō ē s̄s x̄ter nitas atq; substantia una ē. Ignis et splēdor tēporales sunt pater et filius x̄terni sūt. Sūt dico q̄r pater et filius deus dico q̄r unū dualitas ī prole unitas ē ī deitate. Alterus fecit unius natiuitas s̄s unus oñdit esse diuinitas. Eam dico filius alter est: cū dico deus unus ē. Alius ē q̄r filius ē aliū quidē nō ē q̄r dñs ē. erubescite arriani: Tūc cā hōinis tā iudicati ī cruce pendētis pilati nō sunt auffs carnifices conscidere et uos caritatē dei ī celo sedentis imo caritatē dñi diuidere cōtāni. Vos ī infernū ruitis iam illā tunicā nūq̄rumpitis. Tūc per prophetam dñs dicit. Nō erit deus ultra absq; me. Dñs uultus et saluās nō est p̄ter me. Dic Sabellianus stultus. Ut enī et unum eundēq; patrē et filiū talibus se testimōtis credit muniti. Contra arriani ut probēt aliū esse patrē: aliū esse filiū alia proferūt testimōtia et dicūt ī tantus alius ē pater alius ē filius et alius ē maior alius minor ut pater dicat filio. Dedit te ī lucē gentiū: ut filius dicat. Dñs misit me. Quāuis itelligo lux ista gētiū tas clara ē atq; perspicua ut haretici eam comprehendere nō ualēt atq; perspicere excati nō ī ea possēt ābulare s̄s potius oberrā. Arrianus aliud. Sabellianus aliud: quale bellum? Quid ad hoc catholicus? Arria iquit q̄ portat mea sicut mihi militat ābo contra se pugnāt sed pro me ut ābo deficiat et non alter ad alterū transeat: s̄s ad me properet: et ego aliud unde p̄cutiatur uterq; proferā. Tu arriane dicitis maiorē esse qui mittit minorē qui mittitur. Interrogo te: quis ē maior cui p̄paratur aliquid ueniēti: an qui p̄parat. cui exhibetur officiu: an qui exhibet. Utq; si hominū genus iterroges rñdet illis esse maiorē cui p̄ceditur uel cui officiu exhibetur. Tu inde uis probare minores filiū q̄r missus ē: ego oñdo eus qui misit p̄cedere eus quē misit nec aliter corū dico maiorē q̄r nō audeo dicei uel minorē. Esaias propheta dicit. Hæc dicit dominus christo meo dño cuius ap̄phēdi dexterā ut subiicias ante faciē eius gentes: et dorsa regum uertam et aperiam corā eo ianuās et portā claudētur. ecce ille qui miserat p̄cursor factus ē. Quis enī maior aut supior ante minorē ianuās uel quo mō id faciat nisi paululū āp̄cesserit. Audi adhuc et portā iquit nō claudētur quo mō ergo ān te ibo? uideat qui miserat et cōitatur et p̄cedit. Tūc tu discerne quis sit maior quis sit prior. ego enī nullā discretione uido s̄s potius x̄qualitate cōspicio filius dicit de p̄te misit me p̄ filiū dicit ego āte te ibo. Recedat ā medio discordiola calātas: x̄qualitas hæc exhibet nō disparilitas. Adhuc seq̄re uel clarius appareat quis enī dicit ego ān te ibo: et gloriosos terrā humiliabo? Dic esto et tu pagāe audi quid dicat propheta nō mihi ego qd̄ uolui scripsi. Zodei ī quo scripta sunt legatur. In armario iudæi hñtur. Inimicus meus testis est

meus. Ab ipso q̄ro aperi lege et crede. Dorsa inquit regum uertā et gloriosos terrā humiliabo. Nonne uides reges terrā qui ān p̄sequēbatur christiāos nūc esse christiāos? nōne uides ipsos qui humiliabāt ecclesiā humiles introire ecclesiā? Nōne nūc eos uides hēre defēsores quos āte hēbat p̄secutores? Ego iquit ān te ibo: et gloriosos terrā humiliabo portas areas cōterā: et uectes ferreos confrigas: et dabo tibi thesauros absconditos et arcana secretorii ut scias q̄r ego deus qui uoco nomen tuū deus israhel. Audiat sabellianus deus dicit ergo duo sūt qui dicit et cui dicit: Audiat arrianus ego deus et nō est āplius extra me nō ē deus diuinitatis. ex quo aduersus istas hæreses duas certādo laboro pene sum fatigatus. Veni dñe meus iesu p̄liator fortissime princeps exercitus dñi qui diabolus uicisti et seculū ap̄phēde arma et scutū et exurge ī adiutorius mihi p̄cessurus ī plūm et uicturus ī mundo adorauit nō tāq̄ uirtutis ipotens cus esset oipotens. Sed ut nobis propter quos uenerat humiliatis magisteriū exhiberet et quid dixit. Pater clarifica filiū tuū. Ad arrianus maledictus dicit uides q̄r minor ē claritatē non hēret nisi patrē petisset. expecta homo quid festinas? Tu hōiem uides ī qua forma non solus patre s̄s et āgelis miore hōio patet deus latet. Tu mihi oñdis hōiem hūilē aperi oculos tuos et deū uide sublimē nō angelis miore s̄s patri x̄qualē. Pater iquit clarifica filiū tuus ecce minorē. Adhuc seq̄re ut et filius tuus clarificet te ecce x̄qualē iuenius filius agnoscentē patrē atq; adorantē eiq; cōiunctus nō ut putabatur igratū. Videāus quid de filio dicat et pater assūpsit iesus petrū iacobū et ioānē fratrē eius euāgelii uerba sūt: et duxit illos ī montē excellū seorsū et trāfiguratus ē āte eos: et resplēdit facies eius sicut sol uestimēta āteus facta sūt alba sicut nix. Ecce apparuit ei moyses et helias cū eo loquentes. Moyses et helias. Lex et prophete loquebatur cū illo oñdebant quē p̄uiderant. manifestabant quē p̄dicauerāt. Loq̄batur pater quid loquebatur ut iudæi cōuicerētur māichæi cōsiderētur pagāi cōuicerētur haretici cōprimerētur catholici cōfirmarētur. Loq̄bantur lex et prophete: aspicias et leuitas tristitia et māfuetudo: p̄ceptū et adiutoriu: ferramēta et medicus: ūbra et lux p̄co et dux s̄ntia et misericordia. et quid post hæc. Rñdens āt petrus dixit ad iesus. Dñe bonū ē nos hic esse: si uis faciās hic tria tabernacula tibi unū moyli unū et helix unū. Quid dicitis sacre petre? Quidus parturit et tu secretū petis. Vides ergo tot gētes ī unum conuenire et tu requiē q̄ris: Vides tenebras mūdī: et tu lumē abscondis. Nemo accēdit lucernā et ponit eā sub modio s̄s sup cādelabrus ut luceat oibus qui in domo sūt. Didisti tu uideāus et nos tenebē sunt non offēdāus in pagāis: non errēus ī hareticis: luceat nobis lucerna: doceat nos uerbi ī carne. Vide amus quid dicit euāgelista: Videamus si admissū ē cōsilium petri: Adhuc inquit eo loquente. Ecce nubes lucida obumbrabat eos. ecce uox de nube dicens oēs audiāt iudæi p̄secutores: audiāt māichæi phātasma seminātes: audiāt haretici erronei litigatores et audiāt et maxie audiāt. audiāt et catholici fideles dei electores: isti audiāt ut instruantur illi ut corrigantur. aut isti audiāt ut seducantur illi ut p̄uiantur. Quid dixit uox ā nube? hic ē filius meus dilectus ī quo mihi bñ complacuit. Ubi estis qui aduersamini filio dei? Pater dicit. Hic ē filius meus dilectus et tu dicitis nō hēt filiū deus: Tu pagāe quid foris stas: et murmurās: cōtra huc ī scholā dī aperi aures cordis tui audi uocē dñi: et simlē filiū dei: quid agitis iudæi qui occidistis filiū dī quo fugietis: ubi uos abscondetis? Qui mōtes q̄ petra sup uos casura sūt: et si ī cauernis petrarū uos abscondetis: ide extrahā uos

dicit dñs. Ss et uos uenite et strate cōsilius meus audi te: desperā nolite: qm̄ sunt reliquā hoīni pacifico. Se uisus: occidistis sanguines christi sudistis i piculo estis filio dei increduli uisistis. quid facei nunc debetis nisi edē tes ut baptisemini: bibatisq; sanguinē q̄s sudistis: non est qđ horreatis: fufus ē sāguis medici: et factus ē me dicamētū phrenetici quid dubitatis? Gultate et uidete qm̄ suauis ē dñs. Quid tu mātchæe quā diu phāstima sonaris? Euigila et uide nubila tonāt. Et quid tonant? Dic ē filius meus dilectus. Vide i terra hoies uerū: au di de celo deus uerū: utrūq; uerum esse cognosce idest deus et hoies filius dei et hoīnis unū eundēq; esse hōi nes et deus agnosce: et placabis deū. Laue ne offendas i lapidē: et mortis patriaris ruinā qđ qđ sōniaris uanitas est: qđ deus tonat uirtus ē. Audi tu sabelliane: Audi d celo patrē uide i terra filiū: et noli dicei. Idē pater qui filius ē. Audi sabelliane et i patre et filio noli errare sed sequere uitatē. Dñe audiāus quid dicis de filio Dic ē i quit filiū. Vide i terra hoīnis filiū: audi de celo dei esse filius: meus dilectus i quo bñ complacui. et quid il le ipfius audite. Deo gr̄as itonuuit p̄ceptū dei et remouit ē consiliū perri. Gr̄as tibi deus uirtus: gr̄as tibi dñs pater: qui et filiū tuū oñdisti et mihi ducē dedisti. Rece dat sabellianus: recedat arrianus: recedat cetera pestes recedat ois iniquitas atq; doctrina: doceat deus et non arrius: doceat filius et nō aduersarius. Dic dñs meus testis doce: ut discā qđ doceā sabellianus dicit. Ipse pater ē qui filius. arrianus dicit alius ē pater: alius ē filius: pa ter maior: filius minor: aduersatur: clamat: litigat pugnat turbas cōgregat: contra christū dimicat. Ille sanguines fudit ut rediat: iste pecuniā spgit ut pimat speluncam fa bricat illic catholicū p̄ocat: christiānu uocat paganū bap tisato igerit baptisimū contra id quod scriptum est. Qui semel lotus ē nō idiget denuo lauari. Clamat homo christianus sū: quid me dicis esse quod nō sus? clamat fidelis sus et ille dicit accipe a me pecuniā clamat redē prius sum Et ille dicit: accipe a me auris: aut quid das aut quid aufero? Das pecuniā: aufero gr̄atiā: das p̄cius ut auferas quo ēptus sum. Quid emis ab ēpto p̄cius meus nō auris: s; sanguis ē christi nō me seducis: non me decipis: quātūcūq; mihi cōseras nō mihi tolles p̄ cium meum: pecuniā tuā tecū sit i interitū. Nam p̄cius meū non hēt p̄ciū. Clamat homo fidelis sus. exufflas. Quid rogo christiano reseruas i quo patrē et filium et spiritū sanctū exufflas: an forte nouas fidē nouū bap tis ma nouū deū de transn arinis p̄tib; adduxisti? Dic me us paulē doce diuini uiris p̄ite sponi amice homo iste modo uenit me nō subuertet fidei unitatē scidit trinita tē diuidit: non sibi consentiētē rebaptisā cōtēdit. Quid facio i Jesu christo p̄ euāgelii tu me genuisti. Bap tis tus sus an forte aliud baptisima et fides alia? absit iquit una ē fides: unus baptisima: unus ē deus et p̄ter ois Jam credidi ias baptisatus sus ias patrē hēo dñm qua re hōicidā patior arrianus: Subuēi dñe deus iesu. acci ge gladiū lup sēur tuus potētissime egredere et occide eos oipotētissime In se ait iuuāt i te desināt p̄sequi me Sabelliani te subtrahūt. arriani minuūt tu quid dicis de te pater dixit ut te audiāus. Lum te audiū ipsū au diū: uno ictu utrosq; p̄cute aduersarios pereant iquit uaniloqui et mentis seductores. Arrius et Sabellianus non dixit ego et pater unū sus s; ego et p̄ unū sumus Ergo si pater et filius unū sunt: imo quia indubitanter unū sunt nō duo: sed unū deus nō i unūcū aliquid pro pheta scripsit. Sed uey dixit dñs dicēte Ante me non est formator deus: et p̄ter me nō erit. Docuit uirtus uirtutē et gladio bis acuto omnē pemit errores. Si ad huc fluctatur haretici audiāt catholici diffinitiuā sentē nā quā sequātur. Audite patrē quid dixerit filio. Audi

te filium quid de patre dixerit uel de se. Si quis uobis euāgelizauerit: p̄ter id qđ accepistis anathēa sit dixio de p̄e et filio qđ potuius et quātū potuius si tñ aliā di gne potuius de spu scō tacuius: sed nō eus sepauimus Quicquid enim de patre et filio diximus et de spū scō diximus: est enim eus illis et in illis xqualis unū: non minor aut tertius deus. Quid aliud dicā fatigatus? Qui spiritū sanctum a patre et filio aternitate substantia uel cōtione separat: eumq; negat spiritus esse patris et filii: plenus est spiritu imundo: uacuu spiritu sancto. Ideo ens deus dicitur caritas quia non partib; diuidit unita tē: s; ineffabiliter coagulat trinitates. Ipsa ē enis trinitas unū deus turris fortitudinis a facie inimici credentes in se custodit ipse in sacula seculorus.

Expōitio fidei Niceni cōciliū in qua docet filiū coxqua lē coaternus et cōsubstantialē p̄i et Arriū cōsodit: docet quoq; spiritū factū deū eē et a p̄e filioque procedere

QUOD QVODS in unum deū patrē omnipotentē oim uisibilem et in uisibilem creatorem: et in unū dñm no strus iesū christū filium eius natū de substantiā dei patris ipsa qđ gr̄ce dici tur homoussion Deū de deo: lumē de lumie. deū uerū de deo uero: natū nō factū sicut haretici dicunt: p̄ ques omnia uisibilia et inuisibilia facta sunt Qui propter nos homines et nostrā salutes incarnatus homo factus pas sus resurrexit tertia die. Ascendit i celos uenturus inde iudicare uiuos et mortuos: et in spiritu sanctus: qui de patre procedit proprie et deus ē uerus sicut filius. Hos aut qui dicūt erat ip̄s qm̄ n̄ erat filius natus: et priusq̄ nasceretur non erat: aut qđ ex nihilo factus sit: aut mu tabilem aut cōuertibile filius dei dicūt eē: Hos anathe mizat catholica et aplica ecclesia qm̄ fides inuisibilem rex ē n̄ uisibilis. Unde Arriani saluatore uidētes i car ne putauerūt eius diuinitatē talē eē qualē et carnē pas sibile mutabile cōprehēibile cōuertibile et qđ formidā tē et qđ nescientē oia: et proficientē xtate et sapientia et nihil facientē ex se: et subiectū et oratē p̄ies: et gr̄as agē tes: et edētē et patientē et lachrymātē et gemētē et qui escētē. Et postremo quæ sunt creaturæ propria hæc car ni creatæ saluatoris ascribēda sunt utiq; n̄ diuinitati qđ dñs dī i scriptura et hō. Quia ergo propter nos et hō dicitur: n̄ debemus q̄ sunt carnis deo ascribere: et q̄ sūt dei carnis estimare propria. Si quid igitur minus aut inxquale aut ipotēs dī i scriptura aut subiectū aut hūile carnis eius ē assumptæ: qđ uere natus ē de carne. Et qđ cū hoīnib; .xxx. et plus ānos cōuersatus ē: et uere ha bebāt pati ideo et uerus hō propter carnem accipitur: et uerus deus incarnatus ē i carne passus natura passibil non deitatis: Hæc enis q̄ pati debuerat caro hoīs trans gressorio pro hoibus pati dignatus ē deus p̄ carnē pas sibilis: ut et diuinitatis eius inenarrādā potentiā i re uisibili prædictas sentiāus et bonitatis eius diuicias idest per passiones remissā peccatoris credentes i eū conse quāur. Quale ē igit malū hoc ut audeat quis gr̄atiā dñi nostri iesu christi quā propter nos fecit humiliās se ut mox exaltetur hūanis sensib; et uoce haretica nō soū nō itelligere isuper etiā periculosis blasphemis ad irri tus eā adducere atq; ultro et a duersari dicente scriptu ra Scitote eni gr̄atiā dñi n̄i iesu christi qm̄ diues cum esset: p̄dpter nos paup factus ē et nō eius pauprate di uites existimāus Absit ergo in filio dici aliquid plus mi nusue aut i loco aut i tēpore aut i potentia aut i sciētia aut inxqualitate aut i subiectiōe: cū dī hoc ut dītati eius nō carni ascribātur Si eni plus minusue aliquid inueni tur excepto hoc qđ gēuit p̄i filii et excepto hoc qđ fil

5.

us nō ex semetipso natus ē: s; de patre natus est pro-
 prie nō i tpe: s; semp nō aliūde: s; d sua substantia. Si d
 alia et nō de ipa propria sorte secundū uerbū eoz aut
 inuidēs aut ipotens p̄ In sup̄ ē extipralis agnoscitur:
 et cum apte hoc notet scriptura et excretur quomō tē-
 poralē deū quēadmodū gētilēs uenerātur ipsi et simili-
 ter adorāt. Nā si tpralis est nec uerus pōt esse: et si nō
 uerus: neq; potens oīa. **Et** quid ias huic tali deo credē-
 dus ē: qui erat aliquādo qm̄ nō erat et ex nihilo natus ē
 dicente scriptura. **Si** audieris me israhel nō erit i te de-
 us recens. **Si** ergo recens nō debet uerus credi. **Si** at
 sempiternus quippe hic sēpiternus deus erat: qui loq̄-
 batur i oib; sanctus: et legē dedit moysi i monte syna:
 et oīa potens: et oīa sciens: et Adx i paradiso uisus ē:
 et in p̄destinatione carnali futura enuntiās et: et cū iacob
 luctatus est: et quēadmodū hūana fragilitas capere po-
 terat cōdescendēs oīus ifirmitatib; diuersorum genera
 approbatura aliis in gloria tioris oīus cā alis in hūilita-
 te eminentis eius bonitatis agnoscēdx. **Si** ergo semp̄-
 ternus filius d̄ p̄e ē genitus quippe et oīa sciēs: et oīa
 potens: oīa saluans omnia continēs: oīa iudicans:
 et creans semp̄ cus p̄e et sācto sp̄ritu: **Accipe** igitur q̄
 creatura deus: uerus nō pōt eē: neq; creatura creaturā
 saluat dicēte scriptura **Et** coluerūt et seruerūt creaturā
 potius q̄ creatori qui ē b̄ndictus i secula deus. **Vides**
 igitur q̄ paganitas ē hoc potius q̄ christianitas: et q̄
 non i tpe sit natus: s; semper natus erat de p̄e. **Dicit**
 apostolus beatus Inuisibilia enis cuius a creatura mū-
 di per ea q̄ facta sunt itellecta cōspiciūtur: ita sēpiterna
 eius uirtus et diuinitas. **Vides** igitur q̄ christus filius
 dei uirtus dei ē nō tpralis s; sēpiterna. **Quod** de substā-
 tia diuina p̄is natus ē semp̄. **Ipsē** ait saluator i euange-
 lio. **Quā** nascitur de carne caro ē et q̄ nascitur de sp̄ritu
 sp̄ritus ē: qm̄ deus sp̄ritus ē. **Et** quod uerus est filius
 dei dicit scriptura. **Erat** lumē uerū: q̄ illuminat oēm ho-
 minē ueniētē i hūc mundū. **Et** itē: ipse euāgelista be-
 atus **Hic** est iesus christus deus uerus. **Et** q̄ semp̄ erat
 aut ipse In principio erat uerbus et uerbū erat ap̄d deū
 et deus erat uerbū. **Et** q̄ oipotens ē filius oīum cator
 ait ipse euāgelista beatus **Oīa** per ipm̄ facta sūt. **Si** er-
 go oīa p̄ ipm̄ facta sūt uisibilia et inuisibilia. **Quomō** dī-
 cit aū passionē saluator q̄ de die illa et hora nemo no-
 uit neq; angeli celoꝝ: neq; filius hoīnis nisi p̄. **Atten-**
 dens igitur uides q̄ pp̄ utilitatem hoīus dixit se nesci-
 entē p̄missionē ne negligentiores efficiātur hoīes. **Nā**
 et hūilitatis suæ cā hxc dixit propter passiones carnē q̄
 q̄ homo hoīmb; uidebatur et utilitate hoīū tacuit. **Res-**
 quidē generādas i seculo eis anūtiās atq; insinuās dī-
 em at et horā nō eis aperiēs. **Quod** ergo pro utilitate
 nra tacuit et se hūiliauit nō debēs ultro et eē ingrati.
Et nō solū nō itelligētes isup̄ ē iudaico more hoīē est
 mātes eiusdē xtatis et ignorātix et ipotētx p̄cipēs iu-
 dicātes: quā iudxi. **Quā** non diuinitas naturaliter pat̄-
 ebatur: s; caro ipse oñdit iudxi dicēs. **Soluīte** tēplus
 hoc et illud i trib; dieb; ego suscitabo. et cui hoc dubiū
 est q̄ deus dicebat hoc idest filius dei xternus: uerbū
 ueniēs p̄is et sapientia p̄is: et sapientia dei et uirtus
 dei xterna et sēpiterna et imago dei inuisibilis ab inuisibi-
 li natus nō factus: facta at ē caro: et plasmata i qua de-
 us erat: qua et indutus erat pp̄ inuisibilitatē et impossibi-
 litatem uisibis nra. **Neq;** enis intrinsecus erat solū. **S;**
 extrinsecus et intrinsecus et in celis et in terra et oīa cō-
 tinens: oīa iplens sicut deus. **Nihil** ergo ip̄fectū
 in filio dei nihil i xquale nihil ipotēs: nihil tprale: nihil
 incognitum: oīa uera omnia possibilis: oīa ingētia: oīa
 xqualia p̄i dicente saluatoꝝ. **Nemo** nouit filiū nisi pa-
 ter et nemo nouit p̄es: nisi filius et cui uult reuelare fi-
 lius. **Vides** xqualitates p̄is ad filiū. **Quis** ergo nouit

patrē filius ienarrādū et in cōphensū diē nescit et horā
 quā ipse fecit. **Absit** a sensib; nris hoc. **Iterū** ipse salua-
 tor dicit **Da** illis p̄ ut honorificent filiū sic honorificāt
 p̄es. **Equalis** igitur deo ē filius deitate dicēte apostolo
Qui cū in forma dei esset: nō rapinā arbitratus ē esse se
 xquale deo: s; semetipm̄ exinanuit formā serui accipi-
 ens: hūiliauit semetipm̄ usq; ad mortē mortē at crucif
Vides q̄ utriq; scriptura nō abnegat in filio dei et q̄
 uirtus dei ē oīa potens: oīa sciēs: oīa complētis: oīa
 continentis: oīa dātis: oīa habētis iudicātis: saluantis
 creatis: et q̄ creatx naturx ē idest carnis eius et patiētis
 et plorātis: et quasi nesciēs: et quasi nō potētis oīa
 quasi subiecti et cetera huic similia. **Nō** ergo debet es-
 se cōfusio rerū q̄uis conūcti immortalis mortalis imor-
 talitas dei rei mortali cōiuncta ē propter nostrā salutes
 et creditur post passiones corporis i quo apparuit i eo
 ēt permanens in p̄petuus ut et illi qui crucifixerunt eū
 aspiciant et ipassibilem sui idest eius naturx diuinx per
 materiā cōspiciabilē sustineāt et iudiciū uisibiliter termie-
 tur: et mysteriū secreti scientia reueletur et potētix eius
 maiestat: et bōital a cūctis hoīmb; cognoscatur **Quid**
 q̄ et sp̄ritū sanctū uerū deū iueniūs in scriptura: et d̄
 patre proprie esse et cū filio et patre semper et regnāz
 et creare et ubiq; esse et saluare et uiuificare et peccata
 dimittere et oīa complere et sanctificare: et iudicare: et
 docere et oīa scire et inhabitare: et quēadmodus filius
 dei ita et sp̄ritus persona ē tertia sic filii et patris. **Tres**
 enim personx sunt quib; crediūt. **Uere** xquales diuinx
 unius substātx idest de patre filius et sp̄ritus proprie
 et uere de patre qui procedit. **Primū** igitur accipe q̄
 de patre ē proprie sp̄ritus sanctus dicēte scriptura. uer-
 bo dei celi firmati sunt: et sp̄ritu oris eius omnis uir-
 tus eorum: et saluator ait **Quis** at uenerit paraclitus sp̄-
 ritus ueritatis qui de p̄e procedit: ille de meo accipiet
 quoniam ipse me glorificabit et ueniēs anūciabit uobis
 et soluit statim interpretans dominus oñdens primū
 quidē quod p̄sona sit sp̄ritus sanctus dicēs. **Ille** de meo
 accipiet: et ut ne sic seruū aut creaturā aut patres mon-
 stret patris mox p̄soluit interpretans et dicit. **Ideo** at uo-
 bis dixi: q̄ ille de meo accipiet q̄ oīa q̄ patris sūt mea
 sūt. **Si** igitur ea q̄ patris sūt: ea filii et oīa q̄ filii sūt: ea
 oīa sp̄ritus sancti sūt: **Nihil** ergo in oib; deest quod
 nō ad eius attieat potestātē: nihil q̄ nō ab eo factū sit
 et eius nutu ac moderāne nō regatur: **Quis** ergo oīum
 bēat potestātē filius in oīib; nihil deest oīus **Doꝝ** igit
 oīus hēt potestātē et sp̄ritus sanctus: quorū et filius.
Si enis dicit de sp̄ritu sācto saluator. **Ille** iudicabit mū-
 dū et cōuictet et docebit de peccato et de iustitia et de iu-
 dicio. **De** peccato quidē quod nō crediderūt in me. **de**
 iustitia at qm̄ uado ad patrē meū. **De** iudicio at quod
 princeps huius mūdi ias iudicatus ē **Vides** ergo quod
 sp̄ritus sanctus annūciat filiū et docet de filio et de
 patre et de sp̄ritu sācto: et sp̄ritus sanctus docet d̄ patre
 et de filio. **Trinitas** igitur q̄ uera ē ienarrāda ē inuisibi-
 lis ē oipotēs ē. **Se** et p̄dicat: sese annūciat dignāter oī
 creaturx uisibili et inuisibili: nō ualēte dignāter: aut nar-
 rare aut mirari aut cōphēdere aut inuestigare aut quez
 admodū ē hūanis eā sensib; occupare. **Quis** igitur i
 firmari hoīes sāctx uenerād. xq; trinitatis inenarrāda
 gloria maiestatis aut potētia: huius igitur trinitatis nar-
 ratio si excedit quāto magis frustrabuntur qui audēt
 inter patrē et filiū ēt sp̄ritū sāctū aut locū aut tps: aut
 aliquas causā hūanā ponere qui nō solū quid sit deus
 itellexerūt s; nec et quid sit homo attēdere potuerunt.
Nihil ergo in trinitate subitaneū. **Nihil** i primū: nihil
 tprale: **Nihil** ipotēs: nihil maius: nihil minus: nihil i x-
 quale. **Trinitas** uenerāda dep̄cāda trinitas ienarrāda
 inuestigāda incōphēdenda. et quod inuisibilū reris si

21.
deus est nobis dicit apostolus. est autem fides sperandarum: substantia rerum inuisibilium examinatorum. In hac testimonium meruerunt seniores. Et iterum in euangelio Deum nemo unquam uidit. Et iterum spiritus ubi uult flat: Et uocem eius audis: sed nescis unde ueniat: aut quo uadat. Quod deus est spiritus dicit Petrus beatus apostolus. Ut quid mentitus es spiritui sancto Anania. Non es mentitus hominibus sed deo. Non dixit patri aut filio sed spiritui sancto. Videt igitur quod deus est spiritus factus: et quod ubique est. Dicit sanctus propheta. Quo fugias a spiritu tuo domine aut a facie tua: quo uadā: Et quod omnia compleat spiritus sicut filius ait propheta spiritus domini impleuit orbem terrarum. Et ita in actibus apostolorum. Hec dicit spiritus iubens separare me mibi Barnabam et: paulum ad opus quod uocauit eos mittere. Et iterum apostoli placuit spiritui sancto et nobis. Et in libro regnorum dicit deus iudicis Regnauerunt non pro me neque pro spiritu meo. Et in prophetis ita dominus israel concitauit spiritum domini. Et quod habiteret in homine spiritus sanctus quomodo filius dicit et apostolus quodam corpora uera templum est spiritus sancti qui habitat in uobis. Et quod omnia nouerit spiritus factus dicit apostolus ita. Alii dant pro spiritu uerbum sapientiae. Alii uerbum scientiae: in eo spiritu. Alii fides. Alii linguarum genera. Alii interpretatio: in eo spiritu. Alii gubernatio. Hec autem omnia operatur unus atque idem spiritus diuidens omnibus sicut uult. Non dicit sicut iubetur sed sicut uult: ostendens non creaturam sed uerum spiritum de deo esse et omnia posse sicut filium. Unde statim ait apostolus. Quomodo nemo nouit hominem quae sunt in homine nisi spiritus hominis qui est in eo. Sic et quae sunt dei nemo nouit nisi spiritus qui de deo est. Spiritus enim dei perscrutatur etiam alta dei. Videt quomodo omnia scientem spiritum sanctum et omnia potentes et ubique esse et omnia creasse et omnia saluare sancta nobis scriptura annuntiat. Unde et saluator in euangelio blasphemiam spiritus sancti neque hic neque in futuro hominibus statuit dimittendam dicens. Ideo dico uobis quod omnia blasphemia et omne peccatum dimittetur hominibus blasphemiam autem spiritus sancti neque hic neque in futuro dimittetur hominibus. Non utique dicebant blasphemiam aliam spiritus sancti: iudicium nisi hoc aut deus non erat aut de deo proprie non est. Nam inueniunt quod iudicium non audet denegare spiritum sanctum in scripturis sic ubique legentes aut naturas accipiunt sicut angelum aut ipsum primum existimant. et tertia personam accipiunt aut compositum arbitratum deum patrem: cum sit propria natura spiritus et pater. Ex his etiam spiritu altero putant eum consistere et uerbum cum sit magis hoc compositum rei et creati quam uere diuina incorporea ac simplicis quae solet a iudicis hoc sic intelligi et paganos interdum. Nobis igitur unus pater et unus filius eius uerus deus: et spiritus sanctus unus uerus deus et hi tres unum sunt una diuinitas et una potentia et unum regnum. Sunt autem tres personae non duae nisi una non secundum reuelationem aut collectionem aut confusionem sed semper manentibus personis diuinis. Harum fides datur in baptismo ab his et remissa datur peccati et uita aeterna sine aliqua dubitatione spatur. Huic trinitati credentes uiri sancti et beati patriarchae prophetae apostoli et martyres et martyrum gratias meruerunt et spiritus uitae penitus adepti sunt et regnum caelorum hereditatione non ambigua sunt sortiti.

Beati Hieronymi ad Damasum papam sciscitantis an in trinitate tres hypostases sint consideranda quod nomen illi suspectum uidebatur et magis essentia quam personam significare et quibus apud antiochiam communicare debeat

Quoniam uetus orientis iter se populorum furor collisus idicissimam domini tunicam et desuper dexteram minutatim pro frustra discerpit: Et christi uineas exterminant uulpes: et iter lucis corrumpit qui aquam non habent difficile ubi fons si gnatus: et hortus ille conclusus sit possit intelligi: Ideo

mibi cathedram petri et sedem apostolicam omni laudatam censuram consulendam inde nunc mea anima postulat cibum: Unde oli christi uestimenta suscepi: neque uero tanta uastitas elementi liquentis et iteriacens longitudo terrarum: me a preciosa margarita potuit inquisitione prohibere: Ubi cuius fuerit corpus illuc congregatur aquila: profligato a sobole mala patrimonio apud uos solos incorrupta patri seruatur hereditas. Ibi cespit terra fecundo dominici seminis puritate ceteros fructus refert. Hic obruta sulcis frumenta lolium auenasque degenerant. Nunc in occidente sol iustitiae oritur. In oriente autem lucifer ille qui ceciderat supra sidera posuit thronum suum. Vos estis lux mundi. Vos sal terrae: uos aurea uasa et argentea: haec testata uasa uel lignea uirgam ferream: et aeternum opperitur incendium quamquam igitur tui me terreat magnitudo: tamen inuitat humanitas. A sacerdote uictimam salutis a pastore pro fidiis ouis flagito facessat inuidia romani culminis: recedat ambitio cum successore piscatoris: et discipulo crucis loquor. ego nullum primum nisi christum sequens beatitudinem tuam id est cathedram Petri comunione consortio: super illam petram aedificatam ecclesiam sancto. Quicumque extra hanc domum agnum comederit prophanus est si quis in arca Noe non fuerit bibit regnate diluuium: et quia pro meis facioribus ad eam solitudinem commigravi: quae syrias iuncto barbariae sine determinat nec possus sancti deus tot iteriacentibus spaciis a sanctimonia tua semper expetere: Ideo hic collegas tuos aegyptios confessores sequor et sub onerariis nauibus pro nauicula delitescere non noui uitalis melitum respicio ignoro. Paulinum: Quicumque tecum non colligit spargit hoc est qui christo non est antichristi est. Nunc igitur pro dolor post nicenam fides: Post alexandrinum inuito pariter occidit decretum trium hypostasium ab arrianorum praesule campensio nouellum a me homine romano nomen exigitur. Qui quomodo ista apostoli prodiderunt: Quis nouus magister gentium: Paulus haec dicit. Interrogamus quid tres hypostases posse arbitrentur intelligi: tres personae subsistentes autem: respondemus nos ita credere: non sufficit sensus non efflagit: quia nescio quid ueneni in syllabis latet: clamans nobis si quis tres hypostases aut tria enhypostata: hoc est tres subsistentes personae non confitetur anathema sit: et quae uocabula non edicimus heretica iudicamus. Si quis hypostasis usiam intellegens non tribus personis unam hypostasis dicit alienus a christo est: et sub hac confessione nobiscum propter cauterio uionis iuriur. Discernite si placet obsecro: non timebo tres hypostases dicere. Si iubetis: condatur noua post nicenam fides: et similibus uerbis cum arrianis consiteatur orthodoxi. Tota saecularium litterarum schola nihil aliud hypostasis: nisi si usiam nouit. Et quis rogo ore sacrilego tres substantias predicabit. Una est dei sola natura: quae uera est ad idem. quod subsistit non habet alium sed suum est. Extera quae creata sunt est si uidentur esse non sunt: quae aliquid non fuerunt: et potest rursus non esse quod non fuit. Deus solus qui aeternus est: hoc est qui exordium non habet: essentiae nomen uere tenet: iccirco et ad moysen de rubo loquitur. Ego sum qui sum. Et rursus qui est misit me. Erant utique tunc angeli caelum terra uel maria. et quomodo deo nomen essentiae proprie sibi uedicat deus: sed quae illa sola natura est perfecta et in tribus personis una deitas persistit quae et uere una natura est quisque tria esse hoc est tres hypostases dicit sub nomine pietatis tres naturas coartat asserere: et si ita est cur ab arrianis pietatibus sepamur perfidia copulatio iungatur eius beatitudine tua. Ursinus cum Ambrosio societate Auxientius. Absit hoc a romana fide sacrilegium tamen religiosa populorum corda non hauriant. Sufficiat nobis dicere unam substantias: tres personae subsistentes perfectas aequales: coaeternas: taceatur tres hypostasis: si placet: et una taceatur. Non bonae suspicionis est cum in eodem sensu uerba dissentiant. Sufficiat

nobis mēorata credulitas. Aut si rectū putatis tres hy-
postasis cū suis itēptatōibus debere nos dicere nō ne-
gāus. Ss mihi credite uenenū sub melle latet: trāsignu-
rauit se āgelus sath.an: i āgelū lucif. Bñ itēptatur hy-
postasis: et cū id quod ipi exponūt hēre me dicā hāreticū
cū iudicor quid tā āxie unū uerbū teneāt: Quid tā sub
ābigio sermōe latitāt? Si sic credūt ut itēptatur nō dā
no qd retinēt. Si sic credo ut ipi scire se simulāt pmit-
tant mihi meis uerbis suū sensū loqui. Quā ob rē obte-
stor beatitudinē tuā p crucifixū et mūdi salutē p omo-
nissēs trinitatē ut mihi epistolis siue tacēdāri siue dicēda-
rū: hypostaseon detur auctoritas: et ne forte obscuritas
i quo loci dego fallat bāulos literarū ad euagriū psby-
terū: quē optie nosti dignā scripta trāsmittere: simul et
cui apud Antiochiā debeā cōmūicare: significes: qz cā
pēsēs cū tarsensibz hāreticis copulātur: et Nihil aliud
ābiunt q̄ ut auctoritate cōmuniōis nāx fultū tres hy-
postasis cū ātūquo sensū pdicēt.

**Tractatus nō beati hyreōymii: s: falso ei tributus tñ pl-
us de fidei credulitate: et cōuersatiōe christiāoy.**

Iudicos et gētiles isruuit de trinitatis esse-
tia: xterna filii gnatione p quē creata sūt
ūiuerſa: de ordie creaturaru: de procreati-
one prioy parētū: et necessaria per uerbi
hūanitatē redēptione et icarnatiōis: cōuersatiōis passi-
ōis: resurrectiōisqz mysteriis de spiritu sācto ac resurre-
ctiōe mortuoy: et immortalitate aioy edisserēs. Deinde
de christiāoy cōuersatione ptractās diuinitis et paupī-
bz uia salutis oñdit illis p misericordiā: istis p patiētiā.
De sexu quoqz disputās uirōs ad cōnētā cōiugalē:
Uxorēs ad maritale obsequiū: Uirōsqz ad piā et religi-
osā liberorū educationē erudit: et spe: tiore patiētiā tu-
stia caritate hoies christiāny informat.

DAVD gloriosus i psalmo sic dicit i uni-
uersā terrā exiuit sōus eoy: et ad terminos
orbis terræ uerba eoy. Ex hoc igi itelligi
datur sono an pparatos idest fidei princē-
pitis posse nos ad itia et pfectora fidei pueni: ne rudi-
mētis uacillātibz dicatur nobis dñi uoce icrepāns. Si
i modico fideles nō fuisis: qd maius ē: quis dabit uo-
bis s: qz uideo certā eē formā quā egredi nō licet disse-
rētū itē iudicos et gricos idest gētiles prius de disse-
rētā differāns. Iudais enis nihil aliud ad ueritatē fidē
credēdū estio nisi iesū c: r: suū filiū dei p ipm saluari ge-
nus israhel et baptisari: et i noie eius. Reliqua eni sci-
ūt p legē et prophetas. At uero gētiles quibz ē uetus er-
ror et maior ē labor tālī admittēdi et docēdi sūt ordie et
prio quidē ut ab idolis et ab oibus uoluptatibz hoium
totis pcordiis recedant ut āputatis et euulsis radicibus
malis bona possit et religiosa pectoribz seinari. Hoc est
unū deū credere: ipm tēre: deide scire qz cuncta ipse fa-
bricauerit: qz ūiuerſa mūdi uel q̄ facta sūt ipso iubere et
uolēte et faciēte cōstitērit. Esse corpus scripturæ qd aut
lex uocetur: aut prophetæ: qd hāc idicet: qd quidē scri-
ptū sit p hoies: nō ab hoimibz. Spiritus eni dei qui oia
scit ispirabat hoies sāctos qui loquerētur aut qui discen-
erēt p ueritatē: aut p dīficarēt fidē: aut spē erigerēt aut
iudiciū cōminarētur: aut prōssa firmarēt. Deide credē-
dū illis iesū christū filiū dei p quē cūcta deus fecerit.
et sine quo nihil ē factū: quē i principio sermōne idest ra-
tionē ūiuerſitatis accipius apud deū fuisse. Sic enim
gloriosus euāgelista Joānes iūtiat dicēs In principio erat
uerbū et uerbū erat apd dñi et dñs erat uerbū: hoc erat
in principio apud deū oia p ipm facta sūt: et sine ipso fac-
tū ē nihil. Deide esse spm sāctū: qui cūcta q̄ deus p ser-
mōne fecerit aiauerit et cōfirmauerit unū eē baptisatū
quo hoies regenerētur: i deo. Credēdū ēt resurrectio

nem mortuorū i eadē carne iudiciū futurū dei: quo se-
cundū facta hoimū uel malis pēnæ respētetur: uel bo-
norū opey desitiata p̄mita tribuātur. Tanta ē differētia
cōuertentiū iudicoy et credentiū gētiliū. Quid sit autē
deus et qualis et quātus. Quis et qualis filius: et quis
spus sāctus. Tres eni unū sūt. Sane illud scire cōuenit
prudētia uirū nos de deo hāc loqui et posse sciri: q̄ aut
ipse de se apud hoies uoluit sciri: aut ea q̄ hoimū pmissa
eius licuit accedere: nō i terris q̄rat homo: aut itē sig-
mēta cōponat: ne cui similitē credat. Deū eni uera fides
ita semp exposuit natū nō factū icōpēsibile iactimabile
iuisibile et ipassibile et ideo solus uerū deus qui qdam
gnauerit qdā fecerit disposuerit: ordinauerit: exornauit
rit optius iustus: misericordē: iudicē. Et ideo inexcusa-
tus ē. Ois homo qui factorē suū nō cognouerit i ipē
agnitionis habiturus post exitū iudices iustus qui non
suo ipse cōuertē se putauerit s: ex p̄terito. Hoc fas ē d
deo credere. hoc qui ediderit abstinet se ab oī iustitia
bona et iusta operatus aternā requietē hēbit i uita: hñtē
uero filius nō statū ut hoies procreati sunt ita dicei me
estio generatus s: ut decet de deo credere et deū filiū
hēre ex se quidē natus nō diuisa eius substātia: nec ma-
iestatis substātia diuisa ac p hoc passibilis uideatur: nec
de ore similitē nri sermōne eē prolatus: ut litteris et sylla-
bis cōstet ne dei filius cōpositus ac p hoc dissolubilis
teneatur. Nec ex nihilo sic reliqua facta sūt ne similitē et
axqualis cū exteris qui facti sūt iūgeretur: s: sic scit qui
gnauit et ipse qui gnatus ē ipso dño i euāgelio dicēte nō
nouit ipē nisi filius: neqz filius quis nouit nisi p̄: itē in
scripturis legius mysteriis i eus mihi mysteriis meū
ē mihi Et re uera absconditus eē de gnatione illa in qua
nulus iter uit nec mōmētus quidē t̄p̄is. Ante secula
quidē et anq̄ suspicari quis auderet: natus ē filius dī
quod græca lingua α υ υ ο υ ο u dicunt semp eni filius: qz
sēp p̄ nefas ē eni dō aliquid assignat postmodum quod
an nō habuerit eus deus semp pfectus sit: ut et qd pro-
pter nos fabricatus fuerit postmodū apd illū ias fuerit
et si nō i substātia plena tñ dispositione. Qd eni mius i
potēs erat semel oia facere s: ut ordinata et gradatim
disposita ūiuerſa pro suo gradu et hono: hō subseqrentur
et ne passua et nulla iter se ātūquora: iho norificata p
manerēt. Nā si q̄ nri cā a filio dei natiuitas suscepra ē
icōpēsibilis ē nō nudata mortalibz quanto magis il-
la q̄ nulli nisi deo p̄: et sibi soli ē cognita: Nā gabriel ā-
gelus ad Mariā ita loquitur sicut euāgelista testatur.
Spiritus sāctus supueniet i te et uirtus altissimi obum-
brabit tibi. Qd obūbratur absconditur nec oibz notus ē
ergo si hāc natiuitas q̄ nri cā ē deposita nobis icognita
est quāto magis illa q̄ a nobis lōge remota ē: et quid dī-
co a nobis non ab oī celesti creatura: Sufficit ergo hoc
qd uidius qd diuinitas nosse n̄ uoluit nec ultra cogni-
tio porrigēda ē ne sacrilegus uniusquisqz teneatur qz
cōcessa terminos fuerit cognitionis egressus christum
igi accipius dei filiū ab initio sapiētā uerā sermōne idē
rationē spiritū lucē uia brachiū uirtutē fortitudinē: uerit-
atē panē uinū: uitā: hostiū: pastorē et alia pluria q̄ pp
hoies sūt ut oēs i illo iuuāt q̄ uniusquisqz processu t̄p̄is
scriptura edocēte p̄discet. Si igi dei filiiū cognitū cōfite-
mur p ipm deū p̄es scius et secula et uisibilia: et iuisi-
bilia cōdidisse. Qd eni fas ē ex eo deū opatū credere
ex quo mūdos gēitur: s: s: idest natiuitatis iūtiū sūpsit
aut cessasse et desisse credēdū ē post mundi fabricā: cū
deus loquatur et dicat P̄: meus usqz nūc operatur. oc
cū illi uel ātea uel postmodū filius amōet requiet ille af-
signat quisquis illus ifatigabile nescit et ignorat qz illi
nihil acciderit s: semp sit qd græca lingua α υ υ ο υ ο u
uocant sit semp spiritus: et i oī pfectus: Esse igi pluria
q̄ p filius fecerit quoy aut sola nobis sunt noia aut nec

ipsa sunt cognita. Quamvis enim sunt throni: quanta potestas: quanta dominatione: quanta principatus: quanta spiritus quanta angeli: quot sunt illa quae nec oculus vidit: nec auris audivit: nec in cor hominis ascenderit. Quanta est claritas putans esse in invisibilibus nec existere possumus cum in his quae nobiscum sunt admiranda sunt omnia inter omnia enim etiam mundus quem conspiciamus per filium fabricatus est et qui des luce qua cetera fierent perspicua esse iussit et fecit cui dei nomen imposuit: tenebris noctis addidit nomen. Deinde firmamentum quod iter aquas depauseret ostendit: quod caelum voluit nuncupari: neve terra visum caelestibus misceretur sed esset quod iter humana et divina discerneret. Ita enim ex nihilo materia ipsas ex quibus omnia fierent elementa condiderat: post hoc aquas in unum congregari et convenire precepit ut arida monstraretur: haec quoque non sunt privata nomina. Nam congregatas aquas vocavit maria: separatas arida terra vocabulum voluit possidere sed haec minus instructa videbantur. Benigna itaque fecunditates his addidit et decorum: et miro modo illa primo generare sapiens quae novissime fuerat fabricata: non ordines turbans ut ignarus facturae suae: sed voluit postrema habere primam aliquid: ne in omnibus iaceat extrema: et primis secunda contingeret ne prima continerent inferiora. Sic dei filius deus ante se patre iubente moderatus est ut ordinem imitatio dispositionem melius ordinaret. nam terra omnia pabula ligna quae cum suis redivivis seminibus imperavit educere: Lumen namque quae luminibus id est sole et luna: et stellis ornavit: quibus diei noctisque scies ostenderet: aut signis rusticos aut nauticos erudiret: Maria quoque inclusa in terra limitibus sua aialta procreare mandavit. Antea videlicet ipsas materiam animaverat ut nascens postea aiantibus alas commoveret. sed quo fecundiores fecerat terra post pabula post ligna fructifera post universa semina quadrupedum genus ferarum et serpenti vivia omnia et aialta iussit educere: nec moram in his omnibus quippe quae deus prius iusserat filius virtus ipsa sine reformatione imperium capebat. Nam cum iussio et opus asabat: sed quoniam multum itererat caelestibus sub seculari terrena: et post divina longe humana decerant. hominem fecit: qui non totus esset ex caelo: nec tamen de terra totus itez nasceretur. Quippe corpus hominis ex limo terra formavit spiritum concessit ex caelo. Et cum omnia iussione patris sermone obsequente perfecta sunt in hominis functione et ipse pater fabricator accessit: ut ad immortalitatem non prescriberet terram si imortales manus constitueret hominum matres. concessit et ut homo dei imagines portaret in terris daturus post modum similitudinem: si iago servaretur illa ad imaginem non putet formam hanc hominis esse exteriori factam absit. quia enim datur deum ad cuius imagines factus est homo habere aliquam partem quae non audiat: quae non videat quae non omnia operetur hominis exterior forma non undique videt non undique audit non undique potest est. Deus autem totus potest totus lux totus oculus totus auris totus manus est potentissima. ergo mentitur scriptura absit: sed est in homine quiddam iterius quod et homo quidem et ipsum vocatur. apostolus nos Paulus instruit dicens. Et si exterior non homo corrumpitur sed interior quotidie renouatur. Hic est ad imaginem dei factus quem *voov*. .i. mentem em vocamus: qui deo possit similes tunc quia impassibilis: dum incorruptus: dum beatus et sanctus et sine fine fuerit comprobatus liberum quoque arbitrium: et capacem animi sine lege dedit vivere ne vagus et solutus a lege aiantibus omnibus aquaretur. Addita dominatione post legem ut si servaret legem in aternitatem viveret si non servasset: mortem sibi pareret amitteret et salutem. Est autem hominis facti nomen adas: sed quia in omnibus animalibus ad procreationem sexus uterque processerit: hominem quoque proutus est: ut et ipsi per generationem nulli erant pararetur. Et facta est sicut scriptura testatur ea quae sua accepit: quas rex legis prescriptio nec a mercede

nec a supplicio sepabat. Sed postquam universa deus per sermonem suum id est filium perfecta atque exornata vidisset omnia quae cum homine erant ipse tradidit potestati. cui cum omnia mundi conspiceret mancipata: unus ex angelis in primis magis suam homini miserandus vidit. Nam cum non esset ipse non peccare liberum et licitum si iussa dei servaverit in beatitudine permanere: Dei legem et iussa per mulierem transgredi persuasit ut homo reus mandatorum fieret dei: et in suam caderet. Eiectus est igitur in hunc mundum. Nam in paradiso dum sine peccato fuisset habitabat: sed quae post transgressionem homines generat universus hominum genus secum ad mortem usque perduxit: non desaturus tamen bonus et iustus. Quoniam quidem liberum erat et postmodum natus non deliquere et deus non cessabat quotidie commone. Tunc divina bonitas et pia pietas larga multipliciter homini providebat. Et primo quidem per iustos patriarchas. Deinde per moysen et prophetas sed omnes hiis Adam moriebatur in novissimis vero temporibus ne in totum diabolus triumpharet. Nam hoc illi nomen est postquam homini vidit et ne homo post tempora divina nationis impleta contra misericordiam dei diu teneretur in poena salutem quam sola miseratione merebatur accepit. Deus namque per omnipotentem filium suum Iesum Christum dominum nostrum ac deum misit per quem cuncta condiderat ne hoc quidem sine illo fieri passus: nec tamen quisquam idoneus erat qui homines patienter tolerare posset aut nosset: aut potestates huius mundi et harum tenebrarum quisque poterat suum parere: aut mortem uicere: in ferna inferare: virtutem et potestatem peccati eradicare: peccatum et dolere: nisi filius dei qui in factura hominis princeps cum patre fuerat: qui et se posset in homine celare et homo cum deo mixtus virtutes persiceret et exhiberet per hunc. n. delectis nostris christographis peccatorum ad deum patrem parati et dei filii facti possemus accedere: Mittitur igitur dei filius et homines latenter intravit: non quod metueret quemquam qui erat omnis dominus: sed ne diabolus ad homines qui deo mixtus erat timeret accedere et minus prostratus diabolus ab homine videretur: si sine accessu et certamine viceretur. Ex uterque igitur spiritu domini sui pervenire et virtute altissimi obumbrare secundum homines christi in natiuitas celebrata est: et omnes transgessit aetates: ut omnes se se discerent deus: Haec omnia et a lege et a prophetis ante se predicta: ut mira omnibus incredula non fierent subitatio ne: et praerui homines quibus hoc his oculis videre non congruit si speraret quod sic dubio in adventu eius qui predicabatur a contagio posset aeternam mortem evadere. Sic igitur in terris visus deus tantus ac talis filius dei quantum et quale illum humanitas possit aspiceret. Nam qui in more exempli mansuetus et bonitatis suae tribuens exhibuit apostolis. Et caritas eius splendesceret ita ut virtute solis processisse credatur: vestem autem ita gestaret ut nubes candidior videretur: et tamen ita eruditus ita doctus ita sancti claritate Iesu non potuerit sustinere dei scipuli eius. s. qui universorum hominum vicia ac peccata adhuc curanda suscepit. Quid si deus tantus venisset ut claritate suam et potestatem hominibus ostenderet: forsitan omnia aeterna in malis da et casura succumberet: sed saluati filius dei venerat: ita ut humano super corpore deus in potestate docebat ut magister: persuasit ut si efficiebat ut dominus eligebat ut presens: curabat ut medicus. ut humanus compatiebatur. Et ita pactis omnibus et impletis quae aut lex aut prophetae praedixerant aut salus hominis exiebat in novissimo pro morte hominis immortalis moriebatur ut sublata mortalitate hominibus immortalitatem donaret. Suspensus igitur ligno populo iudaico proclamante apud quos tanta magnalia profecerat: ut in eo omnis iudicia dei videretur: in quo iudus homines sefellera immicus: ad mortem voluntate propinabat futurus. s. mortis mors. Namque referatis inferis et spiritibus concutatis omnibus his: quae in primis hominis et salutem apud inferos tunc valebant omnes iustos et sperantes in se illuminavit: et ad superos invocavit. Ostendens diabolo et potestatibus huius mundi hanc tenebrarum nequitiam eorum non valuisse ipsos manere in poenis liberato cui videbant hominem. Triumphans igitur homo cum deo in manu

delecta morte nō mortalis ad supos tā euadebat: Sic
 igit iesus christus dñs nō patiebatur ut resurgeret: surge
 bit: qui tā fuerat passus hanc scilicet docēs q̄ cum deo
 quisquis se cōiūxerit mori uideri pōt nō pōt iterū . pa
 rī tñ uidebatur ad suppliciu iūcorū factū si extinctū in
 li nico uitā hōi dedisset et nō adderet claritates: et ut dī
 abolo et āgelis eius p̄na maior accederet: cū triumpho
 hoies qui carnem hēbat tam nō moriturā i cælū āgelis
 et potestatibz sanctis mōstraturus iuexit deo p̄i liberatū
 hoies offerēs mūta moy: pro se uicariū dimisit spiritū
 sanctū quē discipulis proxius passioi p̄diderat ut hōi
 n̄bz credētibz et auxilio esset et sanctificatiōi hic ordo
 ē credulitatis d̄ christo. **S**z q̄ tā mētionē fecit spiritus
 sancti dicitur credēdū eē i spiritū sanctū: p̄ quē iūuersa q̄
 postmodū fierēt et ispiraret: et sanctificaret: et sua esse
 substantia: tñ tres unū sūt p̄i et filius et spūs sanctus. De
 ide credēdū eē unū eē baptisimū quo hoies purificati et
 dei filii facti i fide cōsignentur: quo iūuersa uel natuūta
 tia uel erroris ueteris hoinis delicta purgantur: i quo
 nō corporis deponitur sordes s̄ cōsciētix purx iterro
 gatio bona ē i deū de resurrectione iesu christi: post hoc
 ordo exigit credēz resurrectionē mortuoz i eadē carne
 cōstat enī nec fas ē aliud dicēz: qd̄ deus et sapiēs: et p̄
 sciūs sit: meliusqz elegerit: ut sapiēs et p̄sciūs factū hōi
 nē xternū eē q̄ nō eē. Qd̄ si melius putēs nō eē i concī
 piēdo habuerat an̄q̄ fecisset. **Q**d̄ at xternus sit homo
 qui sit ex corpore et aia scripturā plurimis locis docēt
 nos: **S**z pauca ad exēplū ponā Salomō clamat dicēs
 Deus cōdidit hoies ad immortalitātē nec imerito i gene
 si prohibetur post p̄m hō ad arbore uitx accedere ne
 uiueret i xternū utiqz ut immortalis p̄fuerat quid erat
 nisi hō qui immortalis adeo fuerat factus immortalitates
 corpus nō capiebat: s̄ credo hoc mouēt lectore quod
 homo a ligno uitx prohibebatur a deo ignorās et i hoc
 i hoie eē prouisus. **I**ā enī erat intrāgressione: a peccato
 possidebatur: an̄ ergo hanc mortē q̄ a deo pro imedio
 hoim̄bz attributa ē et qua p̄ separationē corporis et aia
 sit finis et euulsio peccati si ad arbore uitx accessisset q̄
 necesse fuerat cōmunicatiōē uitx fieri xternū i imorta
 li hoie necesse erat p̄petuus p̄manere peccatū ergo et
 hoc cōsulte et utiliter hōi prouisū ē: ut peccato āputato
 iternū t̄p̄arix dissolūdis uera factura dī excluso ma
 lo exciteretur i uitā ergo semp ē hō: s̄ cū moriur: in hoc
 mūdo sup̄ius cōphēsa ē ratio nō iterū hoies s̄ sep̄are
 nec absūt materias ex quibz hoius corpus ē fabricatū
 s̄ ad resurrectionis diē ut t̄iēt iudiciū dei reseruari: fas
 enī nō ē ut aliquid desit deo iudicātū cū certus sit dei iu
 diciū post finē huius xui destiatū. **Q**d̄ hoc quoqz i sinu
 adū ē: et expurgari necesse ē totū hoies qm̄ oēs aut in
 uirtute iueniētur eē aut crimie et hoc cōuēit: ut remue
 rētur qui b̄i gesserūt secūdiū uolūtātē eius et mali xter
 nis supplicis distinetur un̄ nos appetāus p̄cepta legitī
 ma ut uitēus aduersa ut obsequētes p̄mia consequātur
 cōtēnētibz enī deus mortē cōmātur et p̄nā h̄c oibz
 sum̄ insinuāda et ab oibz credēda existit. **N**ūc ergo de p̄
 sona tractēus. **I**n p̄sona duo sūt obtinēda diues et pau
 per: et diuitibz huiusmūdi quidē p̄cipiēdū ē nō altū sa
 pere neqz sp̄are icerto diuitiarū suaz: s̄ i deo uiuo qui
 p̄stat nobis abūdāter oia ad fructus boni opis diuites
 eē: s̄ i bonis factis cōmunicatores eē thesaurizare sibi
 thesaurū bonū i futurū aut apphēdat eā q̄ bona ē uita.
Deide scire debēt nō ideo acceptas eē et hēri diuitias
 ut his solis beatitudinē se hēre cōsidūt et male utātur
 illis: et ne despiciāt paupes uēi ministeriū malitiā: aut
 infrumētū diuitias libidinis cōputēt aut se nūq̄ illas
 amissuros existēt. **P**ostrēo sciāt se dispensatores gratiā
 dei cōstitutos a deo ut i distributiōe uolūtātē certa eoz
 uel bona uel praua noscatur: et sciāt magis sibi accessit

se p̄ abūdātiā nisi sapiēs fuerit tētāmēta potiora. **D**i
 scāt erogā diuitias s̄ ad cōpationes immortalitatis dī
 s̄ribuāt facultates ut sint similes deo: misericordes nō
 profusi ac prodigi rei dñicx iudicētur: et fidēter quidē
 hoc agāt eucus hilaritate. **A**it enī Paulus aplūs qui si
 dēter sciat fidēter et metet. Et itez hilarē enī datorē dī
 ligit deus. **N**ō existim finiri posse qd̄ iūuersū opis cō
 tēplatione p̄ceptoz dei depēditur: cū et ab ipso accepta
 sint necessarie et ea utiliter ministrat et auget cōsueit
 un̄ enī t̄p̄ralia deesse possūt cū pp̄ ipsa si b̄i p̄rogenit
 xterna p̄missa sint et parata: ueritas loquitur qui ē chri
 stus dicēs. **Q**ui dimiserit propter me dōus aut uillā: aut
 parētē aut aliqua cētuplū accipiet i isto s̄culo. i futuro
 at uitā xternā. Et sic hoc quidē t̄p̄ri p̄secutiōis ascribū t
 ego tñ audio dñm n̄m monētē qd̄ propter se q̄ uolūbet
 t̄p̄re ad qd̄cūqz opus sancti fuerit p̄ceptū eius ipletus
 nō defuturū p̄miū destiatū: nō sinus solici: curas ge
 rit pro nobis deus clamat propheta dicēs. **E**t pauperē
 et diuitē ego feci: et pro oibz xqualis cura ē mihi. **A**urā
 gerit deus et quisq̄ metuit ne minuatur patrimoniū qd̄
 deo iubēte prorogatur. **T**imeāus magis ne si trepidi:
 et steriles et infideles fuerius i bonis opibz egeni atqz
 iopes iudicētur. **T**imeāus potius ipleri tristitia q̄ d̄ huius
 mōi diuitibz i euāgeliū i unius licet p̄sona ad exēplū
 tñ retulit dicēs. **A**bit at cū audisset cōtristatus: q̄ fuit
 atqz diuitias multas nō timeat ne difficile regna igredi
 atur c̄lorū: sit: imo hūilis: sit largus: ut beator ex hoc
 iudicetur sic nec isto s̄culo nec futuro sentiet egestatē.
Sciat paupi ut deo sceneret: deū cōputet debitore. **S**ciat
 propositā eē misericordiā sacrificiū dicēte dño. **M**iseri
 cordiā uolo quā sacrificiū. et iter beatos cōputatos mi
 sericordes dicēte dño. **B**eati misericordes: qm̄ ipi mise
 ricordia cōsequētur gloriā cōsecuturi et requiēt si d̄ his
 diuitis i quibz alit et corrupti et āp̄diti iudicātur ipse
 fructus iustitiā et misericordix accipiat corouā. **P**aup
 uero sibi cōsolādius ē ut sciat i paup̄tate cōsiderāda ma
 gis sibi bona esse et prio quidē qd̄ a deo illi sit utiliter
 prouisū. **P**raesciū enī deū i firmitatē eius cōsiderasse et
 scisse qd̄ diuitiarū sarcinā et solitudinē ferre nō posset
Deide iētāt quātas tētationes et quāta picula trāsierit
 noie paup̄tatis: **Q**uā et si affluētia deest q̄ frequēter uir
 tuti cōtraria ē. **A**d hūm̄i tñ diuitias quātocius sine ipedi
 mēto i paup̄tate trāsitur. **L**erte quānslibet malis caruit
 cōsideret: caret inuidia xmulatiōe: infidiis: dolo: supbia:
 cōtentione: et his q̄ hōi in hoc s̄culo diuitis solēt cōsa
 re. **L**uxu enī rerū et ubertate copiarū aius soluitur: ui
 gor mentis infrūgitur uirtus corporis eneruat. **A**t
 in paup̄tate non lasciuia cōuiuia nō turpes potationes
 oia sobria: oia rigida: oia humilia nō abiecta qm̄ consci
 entia pura et uirtute sunt plena nō enī abūdās ē extra
 neiis facultatibz: s̄ iustus ē: **N**on facile ad diuitias anī
 mī idest uirtutes huius mūdi diues accedit: filius enis
 dei difficiliter dicēs diuitē introire in regnū c̄lorum
 utiqz itelligit paup̄em facilius ne se ob paup̄tātē alienū
 eē a cura dei existēt: **Q**d̄ propheta testatur dicēs et pau
 perē et diuitē ego feci: et pro oibz xqualis cura ē mihi
Qd̄ est enī deus p̄sonarū acceptor: nec pro illo se curā
 gerere profitetur tāti qui in s̄culo diuitis pollet: sed
 pro oibz et pro paup̄ibz curā suscipiet remuneraturus quē
 iuenerit aut i diuitis hūilē aut i paup̄tate patietes. **D**i
 s̄tributio est ueluti totius mēbrorū officia corporis hu
 māi miserii: q̄rat singulorū. cōsideret hois corpus eē
 quidē unū corpus: s̄ plura mēbra: **N**ūquid omnia sūt
 oculus aut pes aut reliqua membra? **S**icut ait aposto
 lus doctor gentiū in fide et ueritate q̄ inferiora sūt mē
 bra maiores his tribuunt honorē: et quēadmodū uir
 tus singulorum mēbrorū in suo ordine atqz offitio
 demōstratur: in totius corpore humani generis uelut

membra paupertas et diuitia collocantur ut pauperis
 patientia: et diuitis humilitas dei examine comprobetur.
Exultare debet pauper et deo gratias agere quia mul-
 tis patrimoniis nexibus liberatus est. In die probationis non
 grauatur copedibus: facultati facilius liber sequitur dicitur
 pulvis domini nullis nexibus implicatus: non dicitur et ab ipso quanta
 tu potest misericordia iusta in egenos: quia sicut iustus
 efficitur de frugalitate inferioribus et non habentibus pro-
 rogatur: non uereatur ne ipse deficiat cum in usu sancta mini-
 strationis habeat promptissimam uoluntatem nihil enim de-
 erit quem per prophetam spiritus corroborat Non occidit
 animam deus iusti fame. **Et dominus** in euangelio. **Quarite** pri-
 mum regnum dei: et haec omnia apponentur uobis. Non cu-
 pias diuites in hoc saeculo fieri: ne mala plurima sibi acqui-
 rat dicente ac monere glorioso. **Paulo** habentes igitur uictu-
 et uestitum his contenti simus: **Qui** autem uolunt diuites fi-
 eri: incidunt in temptationem et in musculam diaboli et desideria
 multa quae mergunt homines in perditionem imo si uera fi-
 de et propter salutem credere optauit caelestes sibi diuitias
 cooptet et comparet: quas unusquisque iustitiae et mise-
 ricordiae et reliquis bonis actibus comparat et assumit. **In**
 temporalibus aeterna sunt praeparanda: caducis stabilia: solici-
 tudinis securiora: periculosius libera: inhonorificis clariora
 his monitis et diues temperetur et pauper subleuetur
Nunc iam de sexu loquamur. **Sexus** ille est masculus et
 femina id est uir et mulier: et uir quidem postea quae su-
 pra comprehendimus ad institutionem uitae melioris etiam
 illud debet cum omnibus custodire: ut uxorem suam diligat: si-
 cut christus ecclesiam: ut omni genere uni aio et concordem
 possint rite deum in omnibus deprecari leuantes manus pu-
 ras sine ira sine discrepancia sed omnia suad ad edificatio-
 nem et instructioem edificam. **De** idem conuentionis uicium pudice et
 comuni castitate gerere: et tunc conuenit quoniam uel generatio-
 nis est contemplatio: aut orationis non reuocat tempus. **Ora-**
 tionem autem illam computato quae omni sacramentorum myste-
 rio et coicatione celebratur. **Ex**terum est deprecatio et ado-
 ratio exhomologesis: et interpellatio est uotum quod omnia sua
 habet ipsa. **Uirum** igitur decet iuncto capite orare non coma-
 tus quia consilio est uiro: incessu esse simplicem non tactatus
 aut fucatus ut non solum uideatur uerbo credidisse sed et
 ceteris specie uitae suae praesertim: uiro enim omni copetitur sacer-
 dotare deo: ita debet tam in cathecismo quam in laica uita con-
 uersationem suam mundissimam exhibere: ut si ipse munere
 atque officio sacerdotali non fungatur uitae tamen similitudi-
 ne sacerdotibus coxquetur. **At** uero mulier discat obse-
 qui uiro suo et dominum illum uocans: et quidem omnia uiros re-
 uereatur: suo tantum seruat: quoniam omnis mulieris caput uir
Sciat et hac casie uideat cum uiro suo: quod et ille oibus
 modis faciat ita ut nullam aliam praeter uxorem suam nonerit
Nosse enim debet tempora conuentionis et abstinere a coniu-
 catione. uel cum tempus est orationis: uel cum mulier patitur
 uel cum post partum intra tempora purgationis se esse cognou-
 uerit. non enim ad impudicitiam matrimonium copulauit deus
 sed ut generationi praeretur obsequium discat filios suos
 educat pie: uerecunda esse: non litigiosa: non inuolenta non su-
 perba uiro quantum patrimonio maior uidetur: sit et in-
 incessu pudica: non fucata forma procedere. non sudere
 capilloz inersationibus: aut circundata auro: aut ueste
 preciosa: sed ut decet feminas christianas promittentes
 castitatem: tantum uerbis: sed per bonam conuersationem. **Sciat**
 se tacere debere in ecclesia. loqui. non ibi non est congruum de-
 bere obsequium non tantum maioribus natum et sacerdotibus
Uerum etiam oibus fratribus: Neque enim se ulli uiro conuersione
 one sexus: **Quonia** cum omnia legitima precepta perfecit in
 uirum consummabitur perfectus: immo appetat uirtutum
 consecuturam gloriam sexus infirmitate non retardata sancti-
 tate et uirtute animi et omni continentia: et passione: deuota
 uiris iustissimis coxquetur. **Iam** atatum sermo habeatur

in manibus: **Et** primo quidem arbitror infantiam differendam in
 doctrina quae uel qualitate temporis uel aetatis doctoris
 uerbis non potest sustinere. **Sed** quibus oibus aetatibus
 in malicia et inocentia naturaliter dari praeccepta non possunt
 In horum admonitione pariter sunt constringendi quaque
 accedente aetate ecclesia non deerit nec cessabit ammonendo.
Pueris autem illud insinuandum primo ut nullo audiendi de-
 sint tempore: quia nec semel possunt omnia perdoceri.
Deinde inocentia simplicitati coniungatur ne pueritia in ma-
 licia pseueratione continetur: Custodiendum quoque et obser-
 uandum ne in ceteris aetatibus corrumpatur. **Hi** sciunt fore
 gloriosus illis si naturali bonitati fidei quoque bonus et
 deificum munus adiungant: ut semper boni semper sancti:
 semper inocentes: semper in dei opera et naturae traditione
 credulitate pseuerent. **C**onsiderandum illis est ut uel casti uel
 pudici permeneant: et frequenter sciatur ad ecclesiam uenire
 debere: quia frequenter sunt confirmandi: frequenter
 sunt armandi: quibus adhuc propter aetatem minus stabili-
 lem pugnam diaboli futura sit grauior. **O**bseruando illis
 omnia cum timore et ante omnes cauendus a fornica-
 tione quae inuicem idolatriam habet. **E**t necesse est ut utrumque
 nouerit qui secutus fuerit alterum ergo quomodo intelligi-
 tur credere et desistere a gentibus: si ea quae gentes designant re-
 colunt. **S**ane obsequentes sunt non solum pentibus: sed et oibus
 aetate maioribus si tamen eorum monita et orationem nihil legitimo of-
 fert impedimenti deum se habere copuliet pie illius spiritus debet
 habere ditatem: quae non in ipsalibus constat sed aeterno: cum si deus
 illis prouiderit utile esse et ipsalia praestabit. **M**axime cum ma-
 ritum iniquum aeterna sectari filio eius dominus non dicente
Primum quate regnum dei: et haec omnia apponuntur uobis.
Unde nulli dubius fore credo his copias necessarias re-
 tum in terris non defutura: quibus caelestia praeparantur: **E**rgo
 quae a deo haec speranda sunt: nulli obsequendum: imo oibus
 obsequendum quae deus uult. **N**on quae in ipso ipse sperari de-
 bet aliquid promitti: sed quae nos de ecclesia etiam in his legitima
 copulae conuentionis. **P**ostremo gratulandum his in primo ex-
 ordo liberi arbitrii si ad deum accesserit ut pote oes aetate
 suas bono fidei comparantes: quod non consumpta aetate in er-
 rore ut esse possumus quod dolerent: sed quae adhuc pueri et
 inocentes ad dei non tantum ueniam quantum ad gratiam accessissent
 consequendam. **I**uuenes uero hoc sunt modo admonendi
 ut si uxores habeant doceatur caste uiuere cum uxoribus
 suis: alienam sciatur sceleratum esse contingere. **I**n hoc non dabit ex-
 pimentum et documentum renuicisse se uere uitae praerita: si
 postquam crediderit in melius uitae sit reformatio: tunc non desit
 nec gentilis: et esse incipiat christianus: si uniuersa legis
 caute custodiens: castum se exhibeat et pudicum. **S**i uero
 uxores non habeant constringendi sunt ut aut habeant: aut
 omni modo se continent ne putent eadem sibi licere quae
 gerebant antea. **R**enuicasse se debet scire diabolo non
 uerbo sed factis ammonentur: et sciatur interdictam esse
 fornicationem et adulterium: nullam feminam licere
 contingere excepta uxore: et ipsam deifice comparatas
 itaque aut illis duceuda est uxor: aut conseruanda conti-
 nentia. **S**ane ne territi fide deserant sciatur malus esse pro-
 pter immunditiam non credere: deterius impudicos
 postquam crediderint inueniri et hos omnes monendos esse
 existimo: ut omnibus propter deum obsequantur do-
 mus suam bene regere discant: si filios habent pie eos tra-
 cent et instruant rebus deificis. **H**ae enim sunt signa si
 dei nostrae si non solum crediderimus uerum etiam alio quae
 credimus tradiderimus. **C**onsiderandum est iuuenibus
 aut in oibus bonis factis aetate suam superent: a quoque et uirtute
 fortes et apud interiorum hoies iuuenes deo iudice col-
 locentur. **G**ratulandum est et his quae omni aetate consu-
 pra: sed in ipso aetate calorem et in ipsa adolescencia flagitiorum
 diabolo et immundis factis renuicauerint: et renouati
 exhibeant se deo pueros in malicia: in temptationibus

lumen eo: in cōsiliis et cogitatioibz senes: grates militēs christi. Sciāt se i pace debere esse sollicitos: et in psecutiōe fortissimos: ita nomē militiā dedisse et dōtiaua se uel supendia sic spāz uitā aternā ut ppter quotidiana pacis certāna q̄ cōtra diabolu cui renūtiāuius gerius pugna psecutiōis et plia cogitēus nō corporis supplia metuēda: s; cōsiderāda merita uel p̄dissa captiuitas ponus sub hoste aerno seruitus: et exiliū celestis p̄tix et dei iudiciū: et isultatio inimici: et mors aterna: et aterna tormēta p̄mescēda sunt. Cōsiderēus nō oēs esse mortales: et necesse eē nos mori. Quā gloriosū et p̄dicandū si q̄ n ecesse ē pati expugnetur i glia. Aptādus est oīs sermo ad destructionē idolatriā: et martyriū corona laudāda: ut oisarie ad expugnādus hostē: et eius iacula repellēda miles christi icēdat mūtus J̄s qui euāgelisatur i terrogetur quid agat. Si miles ē uel officialis: an iudex rusticus: an urbāus negociator. An agricola uel opifex: et i quo actu uitā ut cōuersationē suā restituit erit ut ex hoc allocutio nō desit. In eo enī maxie quis peccat i quo quotidie agit uel uiuit. Cōdeatur igitur miles ne cōcutiat: officialis ne calūnietur: iudex ut moderetur: rusticus ut nō murmuret: urbāus ut nō subdolosus et circūscriptor sit: et ne i rebz malis suū exerceat igeniū: negociator ut ēpta nō peioret. Agricola ut ānonas nō capret: opifex ut nō illudat: aut fallat. Est āt fides: ut diffinit apostolus Paulus substātia rerū quas sperāus et iudex rerū quas non uidēus. Credere et fidere quis debet q̄ deus ea q̄ promisit potēs ē et iplere et spem suā i futurū transferre: et tūc fide plena poterit ad ea q̄ p̄dissa sūt facilius pueni. Hāc nobis inuisibilia ān oculis p̄dit. Ad hāc igressi et diaboli et p̄dātū huius mūdī et hāz tenebrāz uniuersa deserius: dō cus fiducia p̄xiāus: cēdēt. n. et sperāz necesse ē q̄ dū iusserat cuiqz ea q̄ diabolus iseruerat abnegamus fidē spes sequitur: ita de ipa loquāur ē igit spes expectatio rerū oisū futurāz quas i fide hēmus p̄ quā saluāur Paulo scribente apostolo spe enī salui facti sūus. Spes at q̄ uidetur non ē spes Quod āt uidet quis quid sperat? Si āt qd nō uidēmus spāus per patiētā expectāus. Hāc i se tiores hēt nō illis dico cuius obliuisci: et quē foras debet mitte: quisquis qui i fide uiuit: s; qui ē unus de spiritibz quibus repletur Jesus sicuti Esa as testatur Exiet uirga ā radice iesse et flos de radice eius ascēdet et requiescet super eū spiritus dñi: spūs sapiētix et intellectus: spūs cōciliū: et fortitudinis: spiritus sciētix et pietatis: et replebit eū spiritus timoris domini. Illū spiritū quē dauid canit dicens timete dñm iusti eius unī et beati efficiūtur eo dem. protestāte et dicēte Beatus uir qui fiet dominus. Illū dicit timorē qui castus ē et pudicus qm̄ tior domini castus ē. Dauid p̄māet i seculū seculi Ergo duplex est tior: unus appetēdus et alter fugiendus. Est igit tior appetēdus āmonitio et custodia rerū oisū quas credimus aut sperāus. Timeāus enī iudiciū q̄ sperāus et tieāus dñm q̄ fortē illū iudicē credius: s; qm̄ castus ē timor dei et ē castitas species cōtinentiā. De cōtinentiā et eius uirtutibz nūc tractādū ē. est āt cōtinentiā appetenda oīum rez malarū refrenatio. Malus ideo ad didi: ne iudices putēt istā diffinitionem cōmunē esse in rebz bonis et malis. Nā qui se a bōis retinet non bñ continēs ē: sed a malis recte. S; in oibus sane p̄ceptis duplex consideratio et doctria esse debet et hoc retinēdum et obseruādum i ceteris arbitror ut cus unā p̄tes tractaueris: cōtrariā noueris: et ita rerum ipsarum istitutio exigat et cum alterā p̄te tenueris: alterā necesse ē ut deserās. Malorū sane substātiāz ab initio nullā esse cōpimus. Quippe i obediētia iux bonū malus ē et qd scilicet nūc q̄ comparātes sibi boni tutela seruatur. Cōtinentiā igit ē docenda et tenēda i malis rebz. In bōis

gutes auiditas eius exigenda ē Dauid pronūtiat et docet dicens beatus uir qui timet dñm i mādatis eius uolet nimis. Item cōtinentē esse in malis et appetentes bonorū i alio p̄monet psalmo sic dicens. Lōrime ligā tuam a malo: et labia tua ne loquātur doli. euita a malo et fac bonū inquire pacē et consequere eam. Placet ēt de continentibus conferre. Multos enī uideo iux cōiunctionē coniugālē continētes tātūmodo: q̄ cōtēplatione deus iudicat conscientiam singulorū et in reliquis continētix partibus oibus gētilibus eē deterios. Si enim consideres q̄ plurimi eorum et iracundi sunt et ebriosi et procaces et supbi et ex forma ueluti cōtinentiā magis inflati p̄cussōres maledicti: cupidi timidi multum sibi placentes ut magis iudices illas ipā quā se p̄serunt cōtinentiā hēre fomites et flammā et materiam magis subministrasse incōtinentiā: cus utiqz hāc primo seruanda sūt: in quibz quotidie rephēdiur et tūc magis in oibus aliis uirtus cōtinentiā retinēda et ad cōsumationē non cōiunctio respūda s; cōtinentiā p̄ferenda est. Nam cum paulus apostolus ecclesiā moneret non uniformē mandauit cōtinentiā: Sed in quibus appetenda et inueniēda sūt sic monuit dicens. Ut sit inquit: sancta corpore et spiritu diffiniens nō eē cōtinentem: qui non utraqz parte continentissimus ē cōprobatus multas uel magis plurias sic flagrat: cupidi ditates sicut exitus docet: et uniuersa genera p̄cnarū perpeti uoluit: uel quālibet ecclesiā sentētiā sustinere q̄ familiari cōuersatione discedere: nescientes deū p̄scū dixisse de talibz. Quicūqz respexerit mulierē ad cōcupiscēdū tam m̄cechatus ē eas i corde suo: nō possunt huiusmodi excusare culpā suāz quod nō ad concupiscētiā oculos suos porreperunt qm̄ et simul sub iō cubant tecto: aut in uno dormiunt lecto: unde et reprehēsi spiritaliter hoc agere profitentur adiciētē extraneis nomina affecui uel peietatis: Sāe qm̄: et diaboli substātiāz accipiūt spiritalē d̄bet addi s; malitiā et nequitia et malitiā spiritualis a deo propter scandalū ecclesiā et ruitas. Lus a se nec persuasiōe nec iterdictio maiorū natu nec metu p̄fētus sētētiā: uel futurā iudiciū diuelli possint. Lus frequētius ēt quos legitimā copulauerunt nuptiāz leue iurgius separaret. Quid hoc mali ē quā male in diuidua caritas ut alienā consanguinitatis affectu se parari non possit Turpe ē dicei qd illos nō pudet face re certe uel ab osculo non sunt immunes quod est p̄gnus et arra serpentis. Sane cum increpaueris mox hāc proferunt uerba posse itegritatem sui corporis cōprobari cum ab ipsis prius mentis requiratur itegritas q̄ quā nec ēt omnio corpore nō possunt ex minari. Non enī cōscientiā latebras hoibus scū aut nudare p̄missum est dicente scriptura. Homo in facie uidet. Deus āt i corde. Deus solus intima et secreta conspiciūt: s; et manifesta est uox domini monentis. A fructibz eorum cognoscens eos: Si consideretis qualis eorum aspectus q̄ turbida fronte q̄ inuerecūda respiciūt. Quā tum audati in uultu magis q̄ constantix gerunt impudicus in quibusdam cultus et affectus incessus professione iactantix. et ad hoc huiusmodi professionis ueluti deuotio procedit: et propter nomen quod solū portant uirginitatis appetibiles sūnt. Inde est quod se iudicant cum se celare debuerant deo exhibētes tantum modo obsequiū suū: a quo remunerationē pudicitia expectat et sperat a deo ingressa limina domus dei ad orationes intecto capite nūciātur. Interpretantes apostolum corruptoribus suis ā mulieribus maritatis nō de uirginibus statuissē nescientes q̄ ubiqz masculos cuiuslibet aetatis uiros nomiat. Omnes uero scēmas mulieris apellatione designat. Scio me excessum fecisse a proposito tractatu cōtinentiāz s; necessario ut deicp̄

omnes homines utriusque sexus plena continentia doceri sciunt et a quibus se abstinere et quae debeant custodire: aut si in una specie quolibet genere: continentia fuerit observata: nec ad alias: uelut monitus accedere non se iactet in numero esse continentium: ne ipsa partes in qua sibi applausus debet obstinatione uideatur amittere. Ergo qui ad continentiam docetur et uult accedere: non in corpore aut in una parte corporis tantummodo debet continentiam querere: sed in toto animi motu continentiam debet observationes agnoscere. Nam qui iracundiam retinet is est magis continens: quam qui lingua a coeuitio: et maledictio a detractio: a mendacio a peritio et a ceteris linguarum malis abstinet. Iste uere est continens qui uniuersa offensa membrorum malis affectibus subtrahit qui ipse denique cogitatus a tota nequitia coepescit: et omnia denegat iniquitati. Iste plenus est continentia: et illis non cum hominibus comparo: sed cum angelis sanctis similibus meum recognosco. Nunc ita nobis de patientia et eius bonis loquendum est. Est igitur patientia omni iniuria: et passiois tollerantia: et expectationum omnium sine precipitatione sustinentia: quas si quis intellexerit et habuerit contraria uita gratia baiulat bona omnia continent. Sororem habet spem quam superius comprehendit esse sibi affines res bonas omnes patitur enim libenter quae sperat: et speranda tolerat. Impatienter enim fertur quod non speratur. Omnia autem uirtute perfertur quod spe perire dinoscitur: aut si spes fructus patientiae subsequatur? Hae matre gaudet fide gubernaculis habet dei timorem continentiam genus et propinquitates. Unde et gloriosi dei testes efficiuntur dum fide plenus deus dei timore solliciti: dum continentiam discipuli: dum filii spei: duce sapientia reperiuntur. Deinde cohaerentes christi dum illis usque ad mortem patientiam uirtutibus imitantur. Unde iustitiam: dum omnia opera patienter operantur. Sed ista de iustitia differemus. Est igitur iustitia singularum rerum et personarum exquisitissima distributio quam quis obtinet: et cui quis adhaerens uita suas disposita et sine conturbatioe conseruat custodit in omnibus aequitate: scit quid deo debeat: quid sanctis et coaequalibus reddat: quid non denegat potestatibus huius saeculi. Quid sibi restat quid proximo competat: quid alienis concedat aut congruat. Iustus est enim deus colere et diligere ex toto corde et ex tota anima: et ex tota uirtute sanctos et coaequales honorare: tributa impendere: potestatibus superbis non esse: sed magis mitis et humilis. Proximum tanquam se diligere. Alienos et inimicos non persequi odio: sed amare subiectum esse prioribus. uel aetate maioribus. Quia et dominus cum esset dominus omnium a Iohanne qui maior est in nativitate mulierum quod prior ab illo in nativitate hominum erat baptizatus et sic impleri omnes iustitias protestatur. Ex hac misericordia nascitur obsequium deificum generatur. Ex his omnibus quisquis inuenitur: non immerito in christo dicitur permanere. Quonia haec omnia ipse christus est. Paulus nos gloriosus informat et instruit de christo dicens qui est nobis a deo iustitia et sanctificatio: et redemptio. Ite in alio loco. Qui est misericordia et pax et dilectio: quam graeci agapen uocant. Ad quam nunc transeamus quia omnibus maior est. Inter cetera sic fatetur apostolus Paulus manent autem tria haec fides spes dilectio: sed maior his dilectio est. Est ergo dilectio uiculus animorum casta et sincera sine amulatione. Caritas consummatio omnium mandatorum breuis omnium preceptorum: quam quis cum habuerit omnia habet. Sine hac in aliis remanet imperfectus: et ut cognoscat ueltra prudentia quantum caritas ualeat. Regimus responsus domini in euangelio: dicens cum interrogaretur: sic ait: Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo: et ex tota anima tua et ex tota uirtute tua et diliges proximum tuum tanquam te. In his duobus preceptis tota lex pendet et prophetae. Vides in hac sola uniuersa legis tanta perdere. Vere quisquis hac habet ista deus et dei filius dici potest. ex hac sola deo poterit similis esse. Considera qui deum diligit: numquid

spabit? numquid timet? numquid fidit? non sed tantum diligit? Deus inquit Paulus cum dilexisset mundum misit unicum filium suum in similitudinem carnis peccati ut de peccato condemneret peccatum in carne. Unde et Paulus proponit eas bonis rebus omnibus dicens. Et si locutus fuero liguis hominum et angelorum caritate non habeam factus sum ac si arametus tinuens aut cymbalum concupiscentis: et si habuero prophetias et cognouerit omnia mysteria et omnes scientias: et omnes fide ita ut montes transferam: et si distribuero omnia mea: in pauperibus cibos et si tradidero corpus meum ut ardeas caritate non habeam nihil super. Caritas magnanima est: caritas benigna est: caritas non amulatur non inflatur non agit perperas: non irritatur non confunditur: quae sua sunt: non cogitat malum: non gaudet super iniusticia. Gaudet autem ueritate. Quia sustinet: omnia credit omnia sperat: caritas nunquam excidit. Ergo qui hac ueluti species uoluerit inuenire totae illi scripturae sunt seranda: omnia aperienda lex: omnes prophetae inuadendi: omnes uirtutes christi actus et mandata inuadenda doctrina apostolorum quoque aperienda penitus et docenda. Et quantum omnes quas supra tractauimus species ad plenum tractatum hominibus incomprehensibilibus sunt: multo tamen magis ea in qua omnes consummatur et perdet maxime cum Iohannes euangelista interdixerit nobis in epistola sua disputare de ea cum illa et dei filium esse dicit et deus pater sic docens deus dilectio est: Si potest quis de deo toto dicere: potest et de dilectione quae deus est. Ergo si sacri legis est de deo tantum quantum non licet disputare: tacere religiosus et alienum non erit de dilectione et enim sentienda tanta sunt quantum de ipso deo quam deus dilectio est: unusquisque igitur se cognoscat: quod si quis in se habet dilectiones habitaculum dei est: quod deus qui dilectio est manet in illo. Necesse est sine speciebus in dilectionis plenitudine omnis rerum bonarum consummare maxime cum omnia sint retractata aut si quid permissum est in huiusmodi plenitudine uideatur esse conclusus. Venia autem omnia a tuo apostolo sincerissima sanctitate oras ut tua sanctitas. quod pitior et uita a deo et sanctior comprobata est in omnibus in quibus mediocritas mea: uel permissit uel iuncta plenius explanare non potuit correctam reformare et supplere dignetur. Aut si probaueris ut a nobis opusculum ceptum te petente et deo adiuvante perfectum non habere quod desit. In orationibus tuis sanctis quam omnis fratrum memoria: mei habeo. Et sciant amuli mei fidei meae pietas rationes et conuenire cum ecclesia recognoscant et magis misterium sumant ut non solum gratulerentur nos credidisse: uerum et in aliquantulum inimicis et credentibus profuisse. Tractatus beati hieronymi de essentia trinitatis et misterio domini cuius effectum subiectum indicat argumentum

Deum trius in personis inuisibile: incorporeum incomprehensibile immensum: imutabile: simpliciter et immortale docens infert. Cuncta quae in scripturis uel de motibus animae uel de humanis membris tradunt in deo non carnaliter sed spiritualiter et figuratiter intelligenda singulariter in membris et motibus dei in scripturis tradita mysterium et spirituale sensum exponens

Omnipotens deus pater et filius et spiritus sanctus unus atque trinus. Unus uel delictus in natura trinus in personis: solus inuisibilis: solus imensus: atque incomprehensibilis solus in circumscriptione: solus incorporeus et immortalis: ubique praesens: sed latens ubique totus sed immensus. Inuisibilis est quia in essentia sua uideri non potest apostolo testate qui ait Quae uisus nullus hominum: sed nec uideri potest. et in euangelio. Deum nemo uidit unquam incorporeus est quia nullis membrorum lineamentis compositus est siue compactus existat. Sicut ueritas in euangelio dicit Spiritus est deus et qui adorant in spiritu et ueritate oportet adorare. Imensus est quod quantitas eius uel qualitas a nullo merito potest: Cui Salomon in sua oratione supplicans ait

B. 5.

Si celi et celi calorū te nō capiūt q̄to magis domus ista quā edificauit? In circūscriptō ē: q̄r circūscribi n̄ pōt In localis q̄r de loco ad locū nequaquā trāsit: neq̄s quols dennetur ip̄o de se p̄ Esaiā testimōiū phibēte. Calus se des mea: terra scabellū pedū meorū. Et p̄ Hieremiā nō ne celi et terrā impleo: cuius imēsitatē propheta in psalmo cōsistēs ait. Si ascēdero i celiū tu illic es: et cetera. De cuius imēsitatē adhuc i libro Job scriptū ē. Excelsior celo ē et quid facies profundior i inferno: et vñ agnoscis: Lōgior ē terra: Imēsitatē eius latior ē mari. Qui celi et terrā implet proculdubio nullus locus ē ab eius p̄ntia absēs. Sup oia quippe ē regēdo atq̄s iperādo. Subitus ē oia sustinēdo atq̄s portādo nō pōdere laboris s̄s ifatigabili uirtute. Immutabilis ē: q̄r ab eo qd̄ est oio mutari n̄ pōt: ip̄o dicēte p̄ Malachiā prophetam. Ego dñs et nō mutor. Jō dñs imutabilis dicitur. Quia misericordia eius ira. furor. p̄cēntiētia: obliuio: recordatio: et alia his filia n̄ accidūt. Simplex. n. natura ē et immutabilis et imutata. Neq̄s aliud ē ip̄e et aliud qd̄hs: s̄s ip̄sū ē: qd̄ hēt et qd̄ ē immortalis ē q̄r mori nullo mō pōt apostolo dicēte. Qui solus immortalitātē hēt: et lucēs hītat iaccessibilē: quē nullus uidit hōius: s̄s nec uideri p̄t Ubicūq̄s at̄ sacra scriptura sp̄s p̄ diuos libros i deo motus aīx seu hūana mēbra describit. i. caput: capillos: oculos: palpebras: aures: nares: os: labia: cor: ligua: imāginē: uterū: manū dexterā: sinistrā: digitos siue digitos: brachiū: alas: scapulas: posteriora: pedes. Jtes motus aīx irā: furorē. obliuionē: p̄cēntiētia: recordatōes: et his similia. Nō carnaliter iux̄ historiā a recte itelligētibz scī ēda sūt sicut a iudicis et plerisq̄s hareticis carnaliter sapientibus qui deū corporeū atq̄s localē opinātur: s̄s sp̄i ritualiter oia de eo itelligēda et cōtūēda sūt: si quis. n. deo humana mēbra seu motus aīx more humano iesse credit proculdubio i corde suo idola fabricat. Zū. n. ut dicitū ē figuratiter i deo caput legū ipsā eētā dinitatis eius quā oia p̄cedit et cui oia sūt subiecta: itelligere debēs: Capillos uero capitis eius sacros āgelos seu uniuersos electos accipi oportet. De quo i sacramento i libro Daniēls scriptū ē aspiciēbā dōec throni positi sūt: et antiquus diez sedit: uestimētū eius quasi nix cādīdū: et capilli capitis eius quasi lana mūda. hoc. n. significat p̄ uestimētā cādīda dei qd̄ et p̄ capillos capitis eius scōs uidēls āgelos et multitudinē scōz dealbatorū. Vel certe iō capilli eius lanx mūda cōparātur ut p̄ hoc antiquus diez credatur eē. Oculos deus dicitur hīe pro eo qd̄ oia uidet: et nihil eū latet: i cuius cōspectu ut ait apostolus nulla creatura inuisibilis ē. Oia. n. nuda et ap̄ta sūt oculis eius. Aliter uero oculi respectus gr̄x eius itelligūtur. Ut ē illud i psalmo. Oculi dñi sup iustos: et aures eius i p̄ces eorū. Jtē aliter. Oculi dñi p̄cepta eius p̄ quā nobis lum̄ scīx submisit mystice itelligūtur. Ut ē illud i psalmo. Præceptū dñi lucidū illūinās oculos. Palpebre dñi occulta et icōprehēsbilia iudicia: siue sp̄i ritualis i diuis libris eius locutio imutur. De quibus occultis et icōprehēsbilibz: factis atq̄s iudiciis i psalmo legitur. Palpebre eius itterrogāt filios hōius. i. probāt. Aures dicitur hīe dñs propterea q̄r oia audit. Nilhil. n. sub silētio latet: de quo i libro sapiētix dicitur. Auris celi audit oia et tumultus murmuratōis nō abscondit. Nares dei ispiratio eius i corde fidelīū. Ut ē illud i libro regū. Ascendit fumus de naribus eius. i. la chrymosa cōpūctio p̄cēntiētū ispiratōe eius. Facies dñi cognitio dinitatis eius ab hoies. De qua cognitōe i psalmo scriptū ē. O stēde nobis faciē tuā: Hoc ē dōa nobis cognitōes tuā quā cognitio p̄ filiū oibus hōibus inotu it ip̄o dicēte i euāgelio. Nōnōnū p̄ez nisi filius: et cui noluerit filius reuelare. Aliter uero significat facies dei inuisibilē eētā dinitatis filii dei de qua idē dñs ad Moysē p̄ angelū r̄ndit Posteriora mea uidebis: faciē

at̄ meā uidei n̄ poteris. Os uero dei filiū dñi p̄is. i. christus dñs: De quo Esaias propheta ex iudicorū p̄sōa afatus ait. Quia os eius ad iracūdiā prouocamus. Alter. n. os dñi sermo eius siue uisio accipitur. De quo sermōe dei praxdictus propheta Os dñi locutū ē Hoc ē uerbū filius dei p̄is p̄ quē oia scā sūt: De quo i psalmo dicitur: Verbo dei celi firmati sunt. Et alibi Cū sit uerbū suū et sanauit eos. Et i euāgelio In p̄ncipio erat uerbū: et cetera. Ligua dñi mystice significat sp̄s scūs: p̄ quē deus p̄ secretū suū māifestauit: hōibus. Vñ i psalmo ligua mea calamus scribx uelociter scribētis. Labia dñi mystice utriusq̄s testamētī cōsonātia itelligūtur De quibus duobus testamētis i prouerbis dicitur. Et dinatio i labiis eius: i iudicio nō errauit os eius. Brachiū uel brachia dei p̄is filius eius et sp̄s scūs itelligūtur Sicut ē illud i esaiā. Et brachia mea populos tu dicabūt. Brachiū dei singulariter p̄is filius eius accipitur. De quo Hieremias ad ipsū ait. Et nūc dñe dñs qui eduxisti populū tuū de terra xgypti i manu forti et brachio excelso. Jō at̄ filius dei brachiū dicitur: quia creatura electa ab ip̄o cōtinetur. Dexterā dei p̄is unigenitus filius accipitur. De quo i psalmo i p̄sōa hois assumpti dicitur. dextera dñi exaltauit me. aliter uero. Dexterā dñi gloriā p̄is et aternā b̄titudinē. De quo i psalmo ex p̄sōa p̄is: d̄ ad filiū Sede a dextris meis. Vñ at̄ dextera dei ois electa creatura i celo et i terra. Sicut p̄ sinistra eius itelligūtur reproba creatura. i. d̄xmōes et oēs ip̄i: qui ad leuā positi aterna sustinebūt supplicia. Manus dei p̄is filius eius accipitur pro eo qd̄ p̄ ipsū oia scā sūt. sic ē illud in Esaiā. Oia h̄c māus mea fecit: et scā sūt: oia. Aliter uero māus dei p̄is eius d̄ De qua p̄tate in libro Hieremix d̄. Sicut lutum i manu siguli: ita uos i māu mea domus israhel. Jtē nota manus dñi flagellū accipitur. De cuius p̄cussōe i sophōia ē scriptū propheta. Extēdā manū meā s̄ iudā: et s̄ hitātes israhel: et d̄sp̄dā d̄ loco hoc reliq̄as baal: pro qua p̄cussōe dñi b̄tūs Job de seip̄o ait. Manus dñi tetigit me. Digitus dñi singulariter sp̄s scūs accipitur. A quo sp̄s scūs lex i duabus tabulis lapideis i mōte synai scripta narratur. Jp̄e. n. scripsit qui i scribēda dictauit. i. sp̄s scūs. De quo sp̄s scūs dñs i euāgelio. Ego i digito meo eūctio d̄xmōia: qd̄ alius euāgelista apte d̄clarās ait. Si ego i sp̄s d̄ eūctio d̄xmōia. Sicut. n. digitus cū manu uel brachio: māus uero uel brachiū cū corpe sūt i natura unū: Jta p̄ et filius et. f. f. tres quidē sūt i p̄sōis: una uero subā d̄ctat. Digitū d̄ pluraliter scī itelligūtur propheta p̄ quos. f. f. legis ac prophetaz librorū sua ispiratōe d̄ferbit: De quibus i psalmo d̄. Videbo celos tuos opa digitorū tuorū p̄ celos. n. libros legis et prophetaz p̄ digitos uero scōs ut d̄m̄ ē prophetas mystice isuauit imago d̄ p̄is inuisibilis. Aliter nāq̄s ē imago d̄ p̄is i filio suo: quē n̄ aliunde s̄s ex se metip̄o hoc ē ex subā sua p̄ oia sibi silē et aqualē gēuit. Aliter uero aīas hōis quā n̄ gēuit ex se. i. de subā sua: sicut plerisq̄s haretici opiat sūt gēuit: s̄s ex nihilo c̄auit. Sic aliter ē imago cuiusls regis i filio eius quā ex se metip̄o sibi silē gēuit. i. hō hōminē. Aliter uero i anulō siue i cara imago ē ip̄ressa: q̄ n̄ qd̄ ip̄e siue filius: qui naturaliter hoc ē qd̄ et p̄. Lor dei p̄is archanū sapiē mystice imut: ex quo uerbū. i. filiū suū ipassibiliter s̄m̄ inūtio gēuit ip̄o dicēte. Eructauit cor meū uerbū bonū. Alas dñs d̄ hīe pro eo q̄r more autis electos suos tāq̄ pullos sub se colligit fouet et ab insidiis diaboli et malorū hōius protegit. Vñ propheta. Sub ūbra alay tuaz protege me. Scapulas hīe d̄ q̄r ifirma m̄bra ecclesīx quasi i scapulis portat: sic i psalmo d̄ Scapulis suis obūbrabit tibi. Vēter dei secreta origo substātix eius accipitur. Vñ i psalmo. Ex utero āte luciferum genui te. Aliter uterus dei incomprehensibilis iudicia eius: quā rimari nequeūt mystice illūinātur

De quo occulto iudicio eius i libro Job scriptū ē . De en
 ius utero egressa ē glacies et gelu de celo: quis genuit.
 Posteriora filii dei incarnatio eius accipitur. De qua pos
 teritate filius i mote synai ad moysē p āgelū loquens
 ait Posteriora mea uidebis: faciē autē meā uidei n po
 teris Pedes eius stabilimētū et uirtus eius ē: eo quū ubi
 q̄ p̄sens ē et uniuersa ei subiecta sunt tāq̄ caput pedes.
 Illo ipso dicēte p̄ Esaiā prophetā Caelū mibi sedes est
 terra autē scabellū pedū meorū. Aliter pedes filii dei in
 carnatio intelligitur q̄ diuinitati subiecta ē tāq̄ caput pe
 des. Sicut p̄ caput diuinitas ita p̄ pedes eius humani
 tas exprimitur. De qua i exodo scriptū ē Uiderūt dñm
 iesus hoc ē moyses aaron nadab et Eliud et septuagita
 de senioribz sub pedibz eius q̄i lapis saphyrus et q̄i ca
 lū cū sereniū ē. Sicut autē p̄ lapidē saphyrū celestes cre
 aturas uel scōs angelos. Ita p̄ calū sereniū sanctā ecclesi
 am electoz ex hoibz assūptā figuraliter demonstrare
 uoluit sup quos duas caturas hō assumptus filius dei
 in perpetuū regnat. De quo i psalmo dī Omnia subie
 cisti sub pedibz eius Aliter autē pedes dñi idest iesu chri
 sti significati sunt sancti prādicatores de quibus in De
 uteronomio scriptum est Qui appropinquauit pedibus
 eius accipiet de doctrina eius: Vestimētum filii dei alī
 q̄ caro eius q̄ a diuinitate assūpta i diuinis labijs figu
 raliter accipitur. De quo idūēto carnis Ihuas ait Quia
 est qui uenit d̄ edō uestibz tictis d̄ bosra: Rursus uesti
 mēta eius dē dñi scā accipitur ecclesia q̄ p̄ fidē et dilectio
 nē ei cōiuncta ē d̄ qua dī i psalmo. Dñs regnauit decorē
 iduit et i psalmo alio ad ipm dñm Cōfessionē et d̄ corē
 induisti amictus lumine sicut uestimēto. Pallius ias dic
 ta eius ecclesia intelligitur: d̄ quo i libro genescoo scriptū
 est Lauit i uino stolā suas: hoc ē i passione carnē suam
 sanguine: et sanguine uux pallius suū. i. ecclesias suam
 Calciamēta dñi n̄i iesu chrii mystice significāt icarna
 tionē eius: quā ex mortalitate humani gñis assūmet dī
 gnatus ē. De qua incarnatione sua ipse p̄ prophetā i psal
 mo loquitur dicēs i idumxā extēdā calciamētu meus. i.
 in plebe gēnliūz manifestabo incarnationē meā: Gressus
 aduētus filii dei i mūdū et regressus dei mei ad piem.
 de quibz psalmus ait. Uisi sūt gressus tui deus gressus
 dei mei et regio mei: idē ipsius d̄ celo qui uenit i uterū
 uirginis: d̄ utero uero nascēdo pōitus ē i p̄sepio. Post
 q̄ oia ip̄uenit pro quibz a pie missus uenerat: appēsus
 est i ligno crucis. De cruce autē depositus secūdū corpus
 sepulchro ē secūdus aiām ad isernā descēdit. Tertia autē
 die p̄ potentia suā diuinitatis carnē suā de sepulchro sus
 citauit et post diē resurrectionis quadragēsimo die uidē
 tibus apostolis ascēdit i celū et sedet ad dexteras patris
 idest ad gloriā eius. Di sūt enī gressus filii dei iste descē
 sus et ascēsus ē qui frequēter in sacris scripturis legitur
 Ascendere dī deus: cū filius carnē ex nobis assumptas
 in celū ueluti captiuā euegit. Sicut i psalmo illud Ascē
 dit i altū: captiuas duxit captiuitatē: quia natura humani
 generis q̄ a diabolo i mūdo retiebatur captiuā assūmēt
 secū i celū ubi nunq̄ fuerit ante tāq̄ captiuā de porta
 uit Abscūdere faciē suā deus legitur cū quibusdā eorū
 exigētibz culpis cognitionē suas abscondit: Sicut nunc
 in populo iudrox impletus uidemus. Quia negantes
 filiū dei sciētiā iudxi perdiderunt ut similes fierent gen
 tibus quz deū nō nouerunt: Ostēdere faciē suā dicitur
 dñs cū respectu gratiā suā quibus uult scilicet electis suis
 se ipsus in corda eorum occulta inspiratione insinuat et
 ad diligendū se amorē suū infundit. Sedere dicitur de
 us nō corporaliter hūmo āore: s̄ potēntialiter super oēs
 caturā ignādo eā possidēt: uide ē illud i psalmo Regna
 bit dñs sup oēs gentes deus sedet sup sedē scās suam.
 Sedere autē dī deus sup cherubi qd̄ interpretatur plenī
 tudo sciētiā p̄ qd̄ significatur sancti angeli siue mētes
 spiritualium uiuorum in quibus deus inuisibiliter prās

det et regnat. In illis enim sedet et regnat qui sciētiā eius
 et dilectione pleni sunt In prouerbiis quippe Salomo
 nis scriptum est Anima iusti sedes est sapientia. Sapi
 entia uero dei patris christus est: qui in animabz scōz
 dei sedere dicitur. Descēdere deus i mūdus dicitur q̄n
 aliquid nouū qd̄ ate n̄ fuerat i creatura humana ope
 ratur. Sicut filius dei patris descēdisse narratur q̄n ue
 rā carnē ex maria uirgine propter redēptionē n̄iam sus
 cepit: et uerus hō fieri dignatus ē n̄ amittēdo qd̄ erat:
 sed assumēdo qd̄ nō erat: De cuius assumptōe idest in
 carnatione In psalmo scriptus ē Inclinauit celos et de
 scendit et caligo sub pedibz eius. Celos inclinauit qui
 aduētū suū p̄nuncians āgelos siue prophetas misit qui
 aduētū eius hoibz nūciarēt Cāligo sub pedebz eius q̄
 impiū hoies ob suā malitiā incarnationē eius agnoscere
 non potuerunt nec adhuc non possunt. Stare deus di
 citur cum nos infirmos idest suam creaturas ad p̄centi
 entiam et conuersationē patiēter sustinet: ut est illud in
 Abacuc propheta Stetit et mensus est terram et dissol
 uit gentes idest stetit ad superuēndus et dissoluit cre
 dētes i se a uinculis peccatoroz Trāsire dicitur deus cus
 de cordibz quorūdā hoim i quibz ātea p̄ fidē cōd̄batur
 postea subrepēte p̄fidia uel quolibet delicto ab eis rece
 dit et ad alios trāsit. Quemadmodū de iudxis et ad gē
 tes: de hareticis ad catholicos sicut de quibuslibet irrelī
 giosis et negligētibz pro uicio suo recedere dī et ad al
 ios trāsire qd̄ nō localiter aut uisibiliter s̄ inuisibiliter oc
 culto iustoz iudicio facere cōsueuit. Ambulare deus
 dī nō de loco ad locū trāsēundo q̄ ip̄iū ē taliter crede
 re: s̄ ābulatio ē i cordibz scōz delectatio sicut scriptū
 est in habitabo i eis et ābulabo et ero illoz d̄ as: uel ēre
 ābulare dei ē i scis p̄dicatoribz suis d̄ loco ad locū trā
 sire: loqui dei ē inuisibiliter sine uoce uel quolibet itrep̄
 tu i mētibz scōriū uolūtātē suā atqz rectū intellectum in
 spirat̄ seu futura sic i scis prophetis reuelare. Quā lo
 cutio dei ut quidā uolūt tribz moīs accipitur primo nā
 qz mō p̄ subiectā caturā sic ad moysē i rubro et i igne
 apparuit: uel sic abrahā atqz iacob et ceteros scōs qui
 bz i āgelis apparuit secūdo uero mō i sōnis sic ad iacob
 et ad sachariā prophetā: et ad ioseph spūsus marie et
 aliū scōs quibz secreta reuelare uoluit Tertio autē mō
 neqz p̄ caturā uisibile neqz p̄ hoies s̄ occulta tñm ispira
 tio inuisibiliter corda eoz tāgēdo efficit sic i libris pro
 phetaz scriptus ē cū ip̄i propheta subito afflati spūsco
 exclamāt dī: etes h̄c dicit dñs dī bōa ē acta probat̄ sic ē
 illud i genesi uidit d̄us cūcta q̄ fecerat et erāt ualā bōa
 idest itelligētibz bōa eē d̄mōstrauit aliter uide dī ē mala
 hois sciēdo i probat̄ sic ē illud i esaiā propheta et uideat
 deus et apparuit malū i oculis ei. Itē aliter uidere dei
 est nos uidētes facei: ut ē illud i psalmo Proba me dñe
 et scito cor meum. Modus iste locutionis in libro bea
 ti iob similiter i peritur: Ubi d̄ sapientia dei p̄is posit̄
 pluria i signia locū? ē d̄ deo p̄re adiūxit. Tūc uidit illā
 et enarrauit et inuestigauit et i perauit idest uidētes fecit
 atqz p̄dicātes et inuestigātes atqz alios nūciātes. Logno
 scere dī ē cognoscētes facei: sicut ait ad abrahā. Nūc
 cognoui q̄ timeas deus Nec. n. in tpe nouit q̄ scit oia
 āte q̄ fiat. Sed cognoscere dī deus cognoscētes face
 re: ut qui prius d̄ se quales eēt icogniti erāt: per eius
 interrogationem et probationē quales eēt sibi metip̄i
 cogniti fierēt Tale ē illud i lege moysi d̄ populo israhē
 lico. Tētabo iquit eos utrū custodiāt mādatū meū an
 non Nescire dei dī quosdā reprobos reprobāz sicut in
 euāgelio dicit Nescio unde sitis recedite a me oēs qui
 opām iūquitatē. Calare dei dicitur cū creaturā suā quā
 nō uult p̄re saepe castigat cōprimat atqz flagellat et fla
 gellādo adducit ad se. Del calare dei dicitur cū nullus
 peccatū ip̄m̄tū uult relinquere. Iustus ē enī et ideo oīs
 iusticia execrabilis est illi q̄ ut dictum ē nihil ip̄rus pa

itur ipiuitu: Trācti dicitur dūf nō aīx motu uel qualibet
p̄urbatione q̄ illi accedere oīto nō pōt s̄ creatū delin
quēti idēf oībus ipiis et peccatoribus iustā dicitur īfer
re ultionē hoc ē reddere illis qui merētur. **H**ec ē ultio
diuina iste furor eius dicit: **P**oenitē dicitur deus nō q̄
more hoīm de trāfactis opibz poeniteat: qui oīa nouit
aīq̄ stant pro suis p̄teritis actibz poenitere nō pōt: S̄
poenitentiā dei ē statuta mutā quod et prius aliter icho
atus ē in aliud mutare idēf de bono exigentibz culpa
in malū sicut de saule legitur poenituisse deus q̄ cōfī
tuit eū regē: uel sicut nūc uidēus ī populo iudxorū
qui cū esset populus dei ob ipietatē suā factus ē syna
goga sathan. **D**e malo uero ī bonū sicut accidit ī po
pulo gentiū qui aī nō populus dei nūc at p̄ gratiā chri
sti: dei populus factus ē. **H**oc quippe modo occulto dī
iudicio iudas christi proditor de apostolatus lapsus gra
du ī infernū barathro dimerfus ē. **L**atro uero post cri
men rapacitatis de cruce ad paradīfū trāslatus ē. **H**anc
quoqz mutationē de bono ad malū ut dictū ē siue de
malo ad bonū q̄ occulto iustiqz dei iudicio p̄ seuerita
tē iusticiā suā: siue p̄ misericordiā eius fiat poenitentiā
dei dicitur: q̄d exp̄ssius ī libro **H**ieremī scriptū ē. **N**ō
poenitere dei ē statuta nullo modo mutare. **N**ā ē illud
ī psalmo **J**urauit dñs et nō poenitebit eū et pater ad fi
liū. **T**u es sacerdos ī xternū secundū ordinē melchī
sedech. **S**acerdos dei patris dicitur ē filius dei non se
cundū diuinitatē: s̄ secundū humanitatē: ī qua se pro
nobis p̄ passionē et mortē suā acceptabile sacrificiū deo
patri obtulit: ut esset ipse sacerdos: qui et sacrificiū. **O**
bliuisci dei dicitur cum quibusdā ipiis et peccatoribz nō
miseretur: q̄d utiqz nō facit p̄ crudelitātē q̄ ī deo nō ē:
sed p̄ occultus iustiqz iudiciū suū. **I**ndurare dicitur de
us quorūdā corda malorū: sicut de pharaōe rege egypti
scriptus ē: nō quod oīpotēs deus p̄ potentia suam
eorz corda induret: quod ipiū ē ita credere: s̄ exigent
eorz culpa cū duricia cordis quā ipi sibi oīa mala ppe
trando nutriunt nō aufertur q̄ illos obliuiscitur quos ī
isto iudicio induratos sinit: **D**ormitē dei ē cū unigētus
dei filius p̄ta ī asūpta carne mori pro nobis dignatus
ē: cuius mors recte dulcis esse p̄dicatur ipō dicere p̄ hī
eremīā prophetā **I**deo q̄ ī sōno excitatus dicit et mīdi:
et sōna meus dulcis ē mibi. **A**līter dormire deus dicitur
cū fides eius iter prosperitates huius mūdi et quo
rūdam fidelius nō uigilat s̄ dormit. **H**anc dormitiōnē
ipse si gnificauit cū ī mari inter fluctus maris dormiuit
Del certe dormire dei ē anxius tarde subuenire sicut ē
illud ī psalmo. **E**xurge quare obdormis dñe? **D**igilare
dei ē ī defēsiōnē suoz electoz ultionē inimicoz suoz
manifeste se demonstrare.

Epistola beati Hierōymī p̄sbyteri ad damasū papā
obrestātia ut exēplo saluatoris hūilē et poenitentes nō
respiciētis sibi cui ī Syria coicare debeat.

Oportuna ī euāgelio mulier tādē
meruit audiri et clauso cū seris ostio
media licet nocte ab āico panes am
cus accepit: deus ipse qui nullus cō
tra se supari uiribus pōt publicans p̄
cibus uisctur. **N**inīue ciuitas q̄ peccato perit fletibus
stetit quorsū ista tā longo īpetita principio: uidelicet ut
parū magnus aspicias ut diues pastor morbidus nō
cōtemnas ouē: christus de cruce ī paradīfū intulit la
tronē: et ne quis aliqñ serā cōuersionē putaret fecit ho
micidū poenā martyriū christus ī quā prodigū filius
reuerentē latus āplectitur: et nonagita pecudibus de
relictis una ouicula q̄ remanserat hūeris boni pastoris
aduehitur: paulus ex p̄secutore fit p̄dicator: oculis car
nalibz excacatur ut mēte plus uideat et qui uictos chri
sti famulos ducebat ad cōciliū iudxorū: ipse postea de

christi uiculis gloriatur. **E**go igitur ut aī s̄ scripsi chri
sti uestē ī romana urbe suscipiens nūc barbaro syrix li
mite teneor. **E**t ne putes alterius hāc de me fuisse sentē
tiam: quid mereret ipse constitui. **D**erū ut ait gētilis po
eta: **E**xiliū nō aiū mutā qui trās mare currit: **J**ta me
icessabilis iūcis post tergū p̄secutus ē: ut maiora ī soli
tudine bella nūc patiā. **H**ic enī p̄sidiū fultā mūdi arri
ana rabies fremit. **H**ic ī tres p̄tes scissa ecclesia ad se re
pere festinat: **M**onachoz circa manētū antiqua ī me
surgit auctoritas. **E**go īneri clāto. **S**iquis cathedrā
petri iungitur meus ē. **O**lletius uitalis atqz paulinus
tibi h̄xerē se dicit posses et edere si hoc unus assereret
Nūc aut duo mētiuntur aut oēs. **J**ecarco obtestor beati
tudine tuā p̄ cruce dñi: p̄ necessariū fidei n̄x decus et
passionē christi: ut qui aplōs honoz seq̄ris: sequaris: et
merito. **J**ta ī solio cū duodeci iudicaturus se deas **J**ta
te alius senem cū petro cing. **J**ta municipatū calī cū
Paulo cōsequaris ut mibi litteris tuis apud quē ī Sy
ria debeat cōmunicare significes. **N**oli despiciere aiām
pro qua christus mortuus est.

Incipit secundus tractatus de ipugnatiōibz diuersariū
h̄xeris et h̄xericozū Hieronymi ad marcellā contra
Montā h̄xericā infantiā qui p̄oissionē sancti spiritus
in se dicebat esse cōpletā ondens nō in eo tātus sed in
altis eius dogma a catholica ecclesia discrepāt. quis at
fuerit ipse motanus et quo ipse h̄xeris suscitata sit h̄x
quinto h̄xeris ecclesiasticū libro.

Estimonia q̄ de ioānis euāgelio con
gregata tibi quidā **M**otani sectator
igessit ī quibz saluator n̄ se ad patrē
iturū missurūqz paracletus pollicetur
in quod p̄missa sūt ipus et quo cōpleta sūt ipse aposto
lorū acta testatur. **D**ecima die dixit post ascessionē dñi
hoc ē quinquagesima post resurrectionē spiritū sanctus
descendisse s̄ liguasqz credētū esse diuisas ita ut unus
quisqz oīus gētū sermōe loq̄retur qñ quidā adhuc pa
rū credētū eos multo ebrios dicebat et petrus stās in
medio apostolorū et oīs cōuētus ait uiri iudxi et oēs
qui habitatis h̄xeris hoc uobis notū sit et auribz per
espice uerba mea. **N**ō enī sicut x̄stmatōis h̄xeris sunt
Nā ē hora diei tertia: s̄ hoc ē q̄d dictū ē p̄ iob prophe
tā. in nouissimis diebz dicit dñs effūdā de spiritu meo
ī oēs carnē: et prophetabūt filii et filix eoz: et iuuenes
uisiones uidebūt: et sermōes sōnia sōniabūt: et quidē ī
seruos meos et ācillas effūdā d̄ spiritu meo. **S**i igitur
apostolus petrus sup quē dñs sūdauit ecclesias et pro
phetiā et p̄oissionē dñi illo ipse cōpletas memorauit:
quomō possumus nobis ipus aliud uēdicare? q̄d si uo
luerit rīdeē et philippi deicept quatuor filias prophetas
se: et prophetē agabum reperiri et ī diuisiōibz spiritus
iter apostolos et doctores prophetas quoqz apōtolo
scribēte formatos ipm̄qz paulū multa de futuris h̄xeris
sibz et de fine seculi prophetasse: sciāt a nobis nō tam
prophetā repellē q̄ dñi signata ē passione q̄ eos non
recipi: qui cū scripturā ueteris et noue auctoritate si cō
gruant. **P**rimū ī fidei regula dī crepamus. **N**os patrē
et filiū et sp̄m s̄m ī sua unūqueqz p̄sona p̄oīus licet
substantia copulemus illi **S**abellii dogma sectātes tri
nitatē ī uīus p̄fōe āgustis cogūt: nos secundas nuptias
nō tā apetiūf q̄ cōcediūf paulo iubēte ut uiduā adule
scētile nubāt: illi ī tāntū putāt scelerata cōiugia iterata ut
quicūqz hoc fecerit adulter h̄xeris. nos unā quadrages
simā secūdū traditiōē apōtolorū ipi nobis cōgruo leu
nāus. illi tres ī āno faciūt quadragesimā q̄ tres pass
si saluatores nō quo et p̄ totum ānum excepto p̄e
coste leimare nō liceat: sed quod aliud sit necessitate:
aliud uoluntate munus offerri apud nos apōtolorum
locis ep̄scopi tenent apud eos ep̄scopus tertius est.

habeat enī primos de pepusa phrygē pīlarchas: secū
dos quos appellāt cenones: atq; ita i tertiū idest pene
ultimū locū epī deuoluūt: q̄ss exinde ambitiosior rell
gio fiat: si qđ apud nos Primū ē apud illos nouissimū sit
Illi ad omne pene delictū ecclesie obseruāt fores: nos
quotidie legimus malo pēnitētā peccatoris q̄ mrotē
et nūquid qui cadit nō īsurgit dicit dñs cōuertimini ad
me filii cōuertentes et ego curabo cōrditiones uestras.
Rigidi aut sūt nō quo et ipsi pēora nō peccent: sed q̄
hoc inter nos et illos sit qđ illi erubescūt cōfiteri pecca
ta quasi iusti: nos dñi pēnitētā agimus facilius uenias
promeremur. Prætermitto scelerata mysteria quæ di
cuntur d lactēte puero: et de uicturo martyre cōfarrata
«Malo iniqua non credere. Si falsus oē qđ sanguis est
sperta ē cōuicēda blasphemā dīcētū deū primū uoluis
se i ueteri testamēto per moysen et prophetas saluare
mūdus: qđ quia nō potuerit explere corpus sumpsisse
de uirgine et i christo sub specie filii prædicatē mortē ob
isse pro nobis. Et quia p duos gradus mūdus saluare
nequiuert: ad extremū p spiritū sanctus in «Montanū
Priscā et «Oximillā isanas scēminas descēdisse: et ple
nitudinē quas Paulus nō habuerit dicens Ex parte co
gnoscimus: et ex parte prophetamus et nunc uidemus
perspeulū i enigmate abscondit et semiuirū habuisse mō
tū hxc sunt q̄ coarguītōe nō idigēt p̄fidiā eoz expo
suisse superasse ē. Necessē ē ut singula deliramenta quæ
proferuntur breuior epistolæ sermo subuertat: cū et tu
ipsas scripturas apprimē tenēs n̄ tā ad eoz mota sis q̄
suōes q̄ quid sentūrē a me uolueris sciscitari

**Beati Hieronymi cōtra Iouinianū: haresiarchā satyri d
libri: cuius dogmata qualia fuerit q̄ beatus Hieronymus
destruit et reuellit isra scriptū idicat argumētū.
Ex libro. Augustini de haresibus ad quod uult deum
diaconus Iouinianus.**

IOUINIANUS haresiarcha de
monacho clericus docebat sicut stōi
ci presbyteri omnia peccata paria esse:
nec posse homines peccare lauacro
regenerationis accepto: nec prodesse
sestia uel a cibis aliquibus abstinentiā Virginitatē uidu
uitati cōiugatosq; fornicatorib; ēt post pēnitētā xqua
bat: adeo ut sacre uirgines prouectæ xtatis quædas in
urbe roma ubi hoc docebat nupsērit. unius quoq; me
riti: pximū: retributionis: ordinisq; oēs iustos esse āre
deus. Ato tñ secta hxc oppressa exticta et ad nihilū cas
sata ē reuelate beato Hierōymo: nec ad aliquorū sacer
dotū deceptionē peruēit Damaso papa Valēntiano
augusto. Arcadio et Bautone cōsulibus

Epistola beati Hieronymi cōtra Iouinianus.

DAVID AD. Quid dies sunt q̄
sancti exurbe fratres cuiusdā mibi Jo
uiniani commētariolos transmiserūt:
rogantes ut eoz iēptis respōderē: et
Epīcurū christianoz euangelio atq;
apostolico uigore cōtererē: quos cū legisses: et oio non
intelligerē: coxi reuoluere crebrius: et nō uerba modo
atq; sētētias: sed singulas pene syllabas discutei uolēs
prius scire quid diceret: et sic uel probare: uel redargu
ere qđ dixisset. Verū scriptorū tāta barbaries ē: et tātis
uitiis spurcissimus sermo confusus: ut nec quid loqua
tur nec quib; argumētis uelit probare qđ loquatur po
tuerim intelligere. Totus enī timet: totus tacet: attollit
se per singula: et quasi debilitatus coluber i ipso conatu
frangitur nō est cōtētus nō idest humano more loqui

alius quiddam aggreditur: parturiunt mōtes: nascitur
ridiculus mus: Quod ipse non sanū hominis esse non
sanus iuret Orestes Prætereā sic inuoluit omnia: et
quibusdam inextricabilibus nodis uniuersa cōturbat:
Ut illud plantinarius litterarum ei possit aptari. Has qui
des præter sibyllam leget nemo. Nas diuinādum est su
riosas Apollinis uates legimus et illud uirgilianū. Dat
sine mēte sonū. Heraclitū quoq; uero cognomēto σκό
TEIVOV. i. tenebrosus sudātes philosophi uix itelligūt: is
quid ad nīm αινυματισην cuius libros multo dif
ficilius ē nosse q̄ uicere quāq; et in uictoria non parua
sit difficultas. Quis. n. euz supare queat cuius assertio
nē penitus ignoret? Et ne lectorē lōgius traham cuius
modi eloquētū sit: et quib; uerboz florib; ornatus in
cedat secūdi libri eius nōstrabit exordius: qđ hesternas
crapulā eructās ita euomit satisfactio inuitatis nō ut cla
ro currā noie s; a rūore purgatus uano uiuā. Obsecro
agrū nouellæ plātationis arbuta: teneritudinis erepta
de uicioz gurgitibus audacias cōmunitā agminibus scius
ecclesias spe: fide: caritate: iaccessibile iexpugnabile. n̄ ē
in ea imaturus ois docilis ipetu irrūpere uel arte illud
re pōt nullus. Rogo quæ sūt hxc portēta uerboz: qđ
descriptionis dedecus: nōne uel per febrē somniare cū
pates: uel arreptū morbo phrenetico Hippocratis uincu
lis alligādū? Quotienscūq; euz legero: ubi me defecerit
spūs ibi distinctio ē. Totū icipit totū pēdet ex altero. Ne
scio quid cui cohæreat: et exceptis testionis scripturarū
q̄ illo uēusissimo eloquētū suæ flore mutare nō ausus ē
reliquis sermo oi materiæ cōuēit q̄ nulli cōuēit: q̄ res
mibi aliquā suspiciōne itelligētū addit uelle eū ita nupri
as p̄d care ut uirginitati detrahāt. Quādo. n. miora ma
torib; coxquātur: inferioris cōparatio superioris iniuria
est: Neq; uero nos «Martionis et manichæi dogma
sectates nuptias detrahū: nec Tattani p̄cipis Encra
ticaz errore decepti oēs cōstū spurci putāus qui non
solū nuptias: s; cibos quoq; quos creauit deus ad utē
dū dānat et reprobāt: scimus i domo magna nō solum
uasa eē aurea et argētea: sed et lignea et fictilia. Et sup
fundamētū qđ paulus posuit architectus alios adifica
re aurū argētū lapides p̄ciosos: Alios e cōtrario lignū
scenū: stipulā. Nō ignoramus honorabiles nuptias et
cubile imaculatū: legimus p̄mā dei sentētiam. Crescite
et multiplicamini et replete terras: s; ita nuptias recipi
mus ut uirginitatē q̄ d nuptias nascitur p̄feramus. Nū
quid argētū nō erit argētū: s; aurū argētū p̄ciosius ē aut
arboris et segetis cōtumeliā ē si radicē et foliū culmo et
aristis poma p̄ferātur et fructus: et poma ex arboribus
frumētū ex stipula: Ita uirginitas e nuptias. Lētesimus
Sexagesimus et Tricesimus fructus quāq; de uia terra et
d tua semēte nascatur: tñ multū differt i micro: trigita
referūtur ad nuptias. nā et ipa digitoz cōiunctio et qua
si molli osculo se cōplexās et scederās maritū pigit cōiu
gē: Sexagita uero ad uiduas eo q̄ i āgustia et tribulati
one sūt posita: unde et supiori digito deprimūtur. Quā
toq; maior ē difficultas ex pte quōdā uoluptatis illece
bris abstinere quāto maius de cōtinentibus p̄mū. per
ro cētesimus numerus diligēter quæso lector attēde de
sinistra trāsfertur ad dexterā: et isdē quidē digitus s; nō
eadē manu quib; i leua nuptæ significātur et uiduæ cir
culus faciens exprimit uirginitatis coronā. Hæc de ipa
tientia magis: q̄ iuxta ordinē disputationis dixeris: Lū
enī adhuc de portu egrediar et rudētibus uela sustollas
in mediū me pelagus q̄stionū subitus loquēdi xstus
arripuit. Unde cohibebo cursus: et paulisp sinus cōtra
hā nec idulgebo mucrōi iā nūc pro uirginitate ferū cupi
entī. balista quanto plus retrahitur tanto fortius emittit
tur. Non est damnum dilatio ubi certior sit dilatazione
uictoria. Proponā breuiter aduersariū sententias et de

tenebrosi libri eius qui de foueis serpentes protrahat.
 Neque sinam uenenosum caput spiritus maculosus corpo-
 ris protegi. Petat quod noxius est: ut possit conteri cum
 patuerit dicat uirgines uiduas et maritatas quae semel
 in christo lotae sunt: si non discrepent ceteris operibus
 eiusdem esse meriti. **N**otatur approbare eos qui plena
 fide in baptismo renati sunt a diabolo non posse subverti.
 Tertium proponit iter abstinendae ciborum: et cum gratiarum acti-
 de preceptis: et eorum nullam esse distantiam. Quartum quod extre-
 mum est omnia qui suum baptismum seruauerunt unam in regno cae-
 lorum habere remunerationem. **H**ae sunt sibilla serpentes an-
 tiqui: his consiliis draco de paradiso hominem expulit. **N**am
 et saturitatem ieiunio preferendo reprobat eos inmortales
 futuros: quasi nunquam possent corrumpi: Et dum diuinitatem
 aequali cum deo pollicetur expulit eos de paradiso: ut qui
 nudati et expediti et absque ulla macula uirgines dei con-
 sortio fruebantur: defecti in ualle lacrymarum tunicis con-
 suis et pellitis uestirentur: sed ne lectorum diutius moreretur:
 sequar uestigia praeceptorum: et aduersus singula
 propositiones eius scripturarum uel maxime nitatur testimonio
 ne querulus garrat se eloquentia magis quam ueritate
 superari. **Q**uod si expleuero et illi uiriusque testimonium nube
 expresso assumam exempla secularis quoque litteraturae: ad
 quam et ipse prouocat. Doceboque et iter philosophorum et
 egregios in re publica uiros: uirtutes uoluptatibus idest
Pythagoram et platonem et aristidem Aristippo et Epicuro et
 Alcibiadem ab omnibus solere praeferrere. **D**uos quoque utriusque se-
 xus uirgines et continentes: mariti quoque et bigami ut con-
 tatus meos orationibus adiuuetis. **L**uctorum in comitibus Iouis
 uirginitati facit iniuriam dum eam nuptiis comparat quam nuptiis
 sic eas licitas asserens ut secunda et tertia matrimonium: sed
 in eo in bigamis et trigamis aduersarius est: ibi ponens scorta-
 tores quodam et libidiniosissimos post penitentiam: ubi du-
 plicata et triplicata matrimonia: nisi quod in eo bigami et trigami
 dolere non debent: quod idem scortator et penitentem in regno cae-
 lorum et uirginibus adaequatur. **P**roponam igitur manifestioribus
 uerbis et hinc aliquam consequentiam argumenta eius
 et de nuptiis exempla eodemque ordine omnia quo ab eo dicta
 sunt digeram: nec molestum lectori sit si nauis et uentum le-
 gere compellatur. **L**ibetius antidotum christi bibet cum diabo-
 li uenena precesserit. **A**udite patienter uirgines: **A**udite qui
 uoluptuosissimum continentem immo qui sirenarum can-
 tus et fabulis clausa aure transite. **D**ias forte paulisper in
 iurias: putate uos cum domino crucifixas. pharisaeorum audite
 blasphemias. **P**ria inquit dei sententia est propter quod dimi-
 tet homo patrem et matrem suas: et adhaerebit uxori suae: et
 erunt duo in carne una. **A**c ne forsitan dicerent hoc scriptum
 in ueteri testamento asserit a domino quoque id ipsum in euangelio
 confirmari. quos duo iungit homo non sepe. statimque subne-
 cit. **R**escite et multiplicamini et replete terram. **E**t per ordinem
 explicat Enos Seth Lamech. **M**alahel Jareth et Enoch
 et Methusalem Lamech. **N**oe omnia habuisse uxores: et ex
 illis sententia filios procreasse qui generationis ordo: et historia
 conditio huiusmodi sic coniugibus et liberis poterit enarrari.
Iste est inquit Enoch qui ambulauit cum deo: et raptus in caelum
Iste Noe qui cum essent utique multi uirgines propter aetatem
 solus cum filiis et uxoribus non uisus orbe seruatus est.
Rursus post diluuium qui altero principio generis humani uiro-
 rum et uxoribus paria iunguntur et ex integro generationis istau-
 ratur benedictio. **R**escite et multiplicamini et replete terram
Insuper et comedendum carnium licentia relaxatur et omne quod
 mouetur uobis erit in escam: sicut cholera herbarum de di uo-
 bis uniuersa. **C**urrat ad Abraham Isaac et Jacob: **E** qui
 bus prior trigamus secundus monogamus: **T**ertius qua-
 tuor uxori est **L**ie: **R**achel: **B**alle: et **S**elphe: et asserit
 Abraham ob fidei meritum benedictionem in genera-
 tione filii suscepisse: **S**aras in typus ecclesiae: cui desin-

erant muliebria maledictiones sterilitatis partus benedi-
 ctione mutasse. **Q**uod **R**ebeccaierit quasi prophetis in-
 terrogare dominum et audierit ab eo dux gentes et duo
 populi in utero tuo sunt quod iacob in uxore seruerit
 et estimante Rachel uiri esse dare liberos ac dicente **D**a-
 mihi liberos: sin autem moriar: **R**esponderit **N**unquid
 pro deo sum qui te conclusit? **I**n tantum inquit sciebat
 fructus nuptiarum esse dominum non maritum. **Q**uod **J**o-
 sep uir sanctus atque castissimus et omni patriarchae uxo-
 res habuerit: quibus aequaliter per **M**oysen benedi-
 cat deus **J**udas quoque proponit et **H**amar et occisus
 omnia perstringit a domino quia fratri inuidens semen
 nuptiarum opera perdidit. **M**oysen proponit et maritae
 lepram quae fratri pro uxore detrahens ilico dei ultio-
 ne percussa est: laudat **S**ampson et uxorem nazarenam
 miris effert preconis. **D**elboras quoque replicat et **B**a-
 rach quae absque uirginitatis bonis **S**ara et **J**abin et cur-
 rus ferreos debellarunt **J**abel uxorem **Z**aber scinei ad-
 ducit in medium: et palo armatam praedicat manum: **I**n-
 ter septem patrem et filias uirgines quae in **M**olai sit do-
 mino dicit nullam fuisse distantiam: qui potius fide pa-
 rentis praefert ei quae caesa sit lugens. **D**enit ad samuel al-
 terum nazareum dominum qui ab infantia nutritus in
 tabernaculo: uestitusque effobad quod interpretatur uesti-
 bus lineis: dicitque eum filios procreasse: nec sacerdoti-
 lem pudicitiam uxoris imminuta inuincit eum complexu
Booc cuius uira **R**uth in area collocat: et **J**esse ac **D**auid
 inde producit ipsumque **D**auid propterea et cum uita peri-
 culo defert regio silix quae uisus concubitus. **Q**uid dicas
 de **S**alomone quem ponens in catalogo maritorum ima-
 ginem dicit saluatoris: et de illo esse uult scriptum. **D**eus
 iudicium tuum regi da: et iustitiam tuam filio regis. **E**t
 dabitur ei de auro arabiae et orabunt pro eo semper. **A**c
 repente transit ad **H**eliam: et **H**eliasus et narrat quasi
 grande mysterium quod reuenerit spiritus **H**eliam in **H**e-
 liazum: et cur hoc dixerit tacet: nisi forte **H**eliam et **H**e-
 liazum arduatur habuisse uxores. **T**ransit ad **E**zechiam
 et eius in eis laudibus immoretur miror. cur oblitus sit
 dicere: amodo filios faciam **J**osiam uirum iustissimus
 sub quo in templo deuteronomum liber repperit. **A**bol-
 da uxore sellum instructus refert. **D**aniel quoque et tres
 pueros inter maritos numerat: et ad euangelium repe-
 te transcendens zachariam et **H**elizabeth **P**etrum po-
 nit et socrum eius cunctosque apostolos et consequenter
 inserto dicens **S**i autem uoluerit assumere uiam defen-
 sionem: et obtendet quod rudis mundus indignerit incre-
 mento audiant: **P**aulum loquentem adulescentiores ui-
 duas uolo nubere et honorabilem nuptiam et cubile ima-
 culatum: et mulier alligata est uiro: quod deum uiuit uir eius
Si autem uir mortuus fuerit nubat cui uult tantum in
 domino et adam non est seductus: mulier autem seduc-
 ta facta est in pernicitatem: salua autem fiat in filiorum
 generationem si permanserit in fide et dilectione et san-
 ctificatione cum sobrietate **T**erte cessat illud apostolicum
 et qui habent uxores: sint quasi non habeant: nisi forte
 dicitis propterea uult eas nubere quia ita quaedam con-
 uerse sunt retro post sathanam quasi ex uirginibus nul-
 la cadat: et non sit earum maior ruina: ex quo manife-
 stum est uos manichaeorum dogma sectari prohibentium
 nubere et uesci cibis: quos deus creauit ad utendum
 et ueritatam habentium conscientiam. **E**t post multa
 quae nunc otiosum est reuoluere excutit se quasi in locum
 rhetoricum et facit apostropham ad uirginem dicens.
Non tibi facio uirgo iniuriam: elegisti pudicitiam pro-
 pter praesentem necessitates: **P**lacuit tibi ut esses sancta
 corpore et spiritu ne superbas eiusdem ecclesiae inembro-
 rum es: cuius et nupta sunt. **N**imius fortasse steterim
 in expositione propositionum eius: et legenti fastidium fecerit

Sed ut le ratus sum cuncta uoluntaria eius quasi instru-
 tam acies contra me ponere: et totus hostiles exercitus
 eius suis turmis ac ducibus congregare: ne post primam
 uictorias alia mihi deinceps praelia nascerentur. Igitur
 cum dimicabo contra singulos nec paucorum ero pas-
 sim congressione contentus: toto certandum est agni-
 ne: et in compositi hostium cunei et latrocinii more pu-
 gnantes instructa et ordinata acie repellendi. **O**pponas
 in prima fronte Paulum apostolus: et qui fortissimum du-
 ce suis telis idest suis armabo suis. **S**ciatibus. n. sup
 hac questione corinthiis plenissime rñdit doctor gentium
 et magister ecclesie. Quicquid aut statuerit hic christi in illo
 loquutio legē putemus. Simulq; ne lectoris tacita cogi-
 tatio cui copius singula q̄ propōita sūt diluēt semp ad
 aplū se referuet et studio ualidissimā q̄stionū priora neg-
 ligēs ad extremū festinet. Inter cetera corinthi p litteras
 q̄sierūt **U**trū post fidē christi caribēs eē deberēt: et cōti-
 nētā cā quas hēbāt uxores dimitterēt. An si uirgines
 edidissent i christū inirēt matrimonia Et cū eduoib; eth-
 nicis unus edidisset i christū: **U**trū nā edēs illiq̄ret non
 edētē: et si eēt ducēdā uxores christianas tm accipi ua-
 beret an ethnicas. Videamus iḡ quid ad hanc Paulus
 scripserit. De his aut q̄ scripsit mihi bonū ē hōi nullū
 erē n̄ tāgere: pp fornicationē aut unūquisq; uxore su-
 as hēat et unaquaq; uirū suū hēat. **O**fori uir debitum
 reddat: similiter et uxor uiro: uxor propriū corporis nō
 hēt potatē: s; uir. Similiter et uir nō hēt sui corporis
 potatē s; uxor. **N**olite fraudari iuicē: nisi forte ex cōsēsu
 ad tps ut uacētis orōni: et itē reuertimī ad id ipm: ne
 tētet uos sathanas pp icōtinētā uiam. **H**oc aut dico iux-
 ta indulgentiā nō iuxta imperiū. **V**olo enī oēs hoies
 esse ut me ipsus. Sed unūquisq; propriū donū habet
 ex deo: alius quidē sic alius aut sic. **D**ico aut inuptis et
 uiduis bonū ē eto si sic pmanerit ut ego. **S**i aut nō se
 cōtinēt nubāt melius ē enī nubere q̄ uir. **R**euertāur
 ad caput testimoniū **B**onū ē iquit hōi mulierē nō tāgere
Si bonū ē mulierē n̄ tāgere malū ergo ē tangere. **N**ihil
 enī bono cōtrariū ē nisi malū. **S**i aut malū ē et ignosci-
 tur ideo conceditur ne quid malo deterius fiat. **Q**uale
 at id bonū ē qd cōditione deterioris cōceditur? **N**ūq̄
 enī subiecit **U**nūquisq; uxore suā habeat nisi pmissis-
 set propter fornicationes aut. **T**olle fornicationes et n̄ di-
 cet **U**nūquisq; uxore suā hēat **D**elut si quis desinat
 bonū ē triticeo uesci pane et edere purissimā simlam.
 tū ne quis cōpulsus fame cōdat steruas bubulū. cōce-
 do ei ut uescatur hordeo. **N**ūquid iccirco frumētū no-
 habebit puritatē suā si simo hordeū pferatur? **B**onū ē
 illud naturaliter qd cōparationē n̄ habet malū: qd p re-
 latione alterius n̄ obumbratur: simulq; aduertēda ē
 apostoli prudētia: **N**ō dixit bonū ē uxore nō habere:
 sed bonū ē mulierē n̄ tāgere: quasi et i tactu periculus
 sit q̄ qui illā tetigerit n̄ euadat: qux uiroy p̄ciosas aias
 capit: q̄ facit adolecētū corda euolare. **A**lligauit quis i
 sinu ignē et nō cōburetur? **A**ut abulabit sup carbones
 ignis et n̄ ardebit? **Q**uō iḡ qui ignē tetigerit statū adu-
 ritur: **I**ta uiri tactus et scēminū sentit naturā suā: et di-
 ueritatē sexus intelligit. **M**arrant et gentiliū fabulā
Auram et Erichthonium uel in lapide uel in terra de
 solo xstu libidinis esse generatos. **U**nde et nosrer **J**o-
 seph quia tangeit illas nolebat aegyptias fugit e māib;
 eius et q̄ ad morsum rapidissimā cauis ne paulūp ui-
 rus reperet palliū qd tetigerat abiecit. **P**ropter fornicā-
 tiones unūquisq; uxore suā hēat: et unaquaq; uirum
 suū hēat. **N**ō dixit pp fornicationē unūquisq; uxores
 ducat: **A**lioquin hac excusatione libidini frenā laxasset
 ut quotiescūq; uxor moritur tociēs ducenda sit alia: ne
 fornicemur: s; unūquisq; uxores suā hēat suā iquit hē-
 at suā uatur quā hēbat atēq̄ crederet quā bonus erat

tāgere et post fidē christi sorore tm nosse n̄ cōiugē nisi
 fornicatio tactū eius excusabilē faceret. **U**xor propriū
 corporis n̄ hēt potatē s; uir. **S**imiliter et uir corporis
 sui n̄ hēt potatē s; uxor. **O**is hac q̄stio d̄ his ē qui i ma-
 trimonio sūt an eis liceat uxores dimittere qd et dñs i
 euāgelio prohibuit. **U**nd et aplūs **B**onū ē hōi multe-
 re n̄ tāgere. Sed q̄r qui semel duxit uxore nisi ex cōsē-
 su se nō ualet abstinere: nec dāi repudiū nō p̄canti red-
 dat cōiugi debitus: spōte quippe se alligauit ut reddere
 cogeret: **N**olite fraudare iuicē nisi forte ex consensu
 ad tps ut uacētis orōni. **O**ro te quale illud bonū ē: qd
 orare prohibet qd corpus christi accipe n̄ p̄mittit. **Q**uā-
 diu ipleo mariti officius. n̄ ipleo cōtinētis **J**ubet idem
 apostolus i alio loco **U**t semp oremus **S**i semp orā-
 dus ē: nūquā ergo cōiugio seruēdū qm **Q**uotiescūq;
 uxori debitū reddo: orare n̄ possus **P**etrus apostolus
 experimētū habens cōiugale uiciorū uide quomodo
 informet ecclesiā. quid docet christiāos. **S**imiliter uiri
 cohabitantes iuxta sciētias quasi ifirmiori uasculo nullū
 ebri tribuētēs honores: et sicut coheredes multiplicis
 gratiā ut n̄ ipediatur orationes uestrā **E**cce eodē sensu
 quia eodē et spiritu ipediti dicit orationes officio cōi-
 gali qd aut ait similiter iccirco ad uitationes prouocauit
 uiros quia iā super uxorib; p̄ceperat dicēs **U**t uideāt
 uiri i timore castā cōuersionē uestrā. **Q**uarū n̄ sit exte-
 rius cōpositio criminū: et distinctio aurī: et i cultu uelut
 ornatus: s; absconditus cordis homo: icorruptione mi-
 tis et silētis spiritus hoc ē corā deo placēs. **L**ernis qua-
 le cōiugiū iter uiros uxoresq; p̄cipitur. **C**ohabitātes iux-
 sciētias ut noueri quid uelit: quid desideret deus. **E**t tri-
 buant honorē uasculo muliebri: **A**bstinemus nos a
 coitu: honorē tribuims uxorib; **S**i nō abstinemus: p
 sp̄cius ē honori contrarias esse cōtumeliā **A**d uxores
 quoq; ut uideāt iquit uiri cōuersionē uestrā castas:
 et ornati i abscondito cordis hoie i icorruptione mitis
 et silētis spiritus. **Q**uodā mō hac dicent. **O**uere digna
 uox apostolo ac petra christi: **M**aritis uxoribusq; dat
 legē et dānato carnis ornatu: castitatē p̄dicat et orantū
 interioris hois in icorruptiōe mitis et silētis spiritus.
Quodā mō hac dicēs **Q**uoniam exterior uir homo corru-
 ptus est: et beatitudinē icorruptionis qux proprie uirgi-
 nū ē habere desistis: imitāim icorruptionē spiritus saltē
 per serā p̄nitētias: qd corpore n̄ potestis mēte p̄state
Has enim christus diuitias: et hos uestrā cōiunctiōis
 quxrit ornatus **U**erū ne quis putet ex eo qd sequitur
Vacetas orōni et itē reuerti ad ipm aplū uelle: et non
 pp maiorē ruinā cōcedere statū isert. **N**ec tētet uos sa-
 thanas pp icōtinētias ur̄as. **P**ulchra n̄m̄q; idulgētia
 et itē qd ad id ips reuerti cōcedit qd erubescit suo no-
 care noie qd tēptationi p̄fert sathanā q̄ cām hēt icōti-
 nētias laboramus q̄ obscur̄ differere: cui exposuerit se
 ipe qui scripsit. **H**oc aut iquit dico iuxta idulgētias non
 iux iperius. **E**t musitamur adhuc nuptias nō uocare in
 idulgētia: s; p̄ceptū q̄ n̄ eodē mō et secūda et tertiā ma-
 trimonia cōcedātur: q̄ nō et fornicatorib; p̄ p̄nitētias
 fores ap̄atur ecclesie quodq; his ē malus icesis. **N**ā
 illū uiolatorē nouerex quē i prima ad corinthios eplā
 tradiderat sathanā i iteritū carnis ut spūs saluus fieret
 in secūda retrahit et ne abundantiori tristitia absorbea-
 tur frater laborat: aliud est uelle quid apostolum: aliud
 ignoscere. **N**on uolūtate promeremur i ueniā abutimur
Dis scire quid apostolus uelit iunge quod sequitur
Volo autem oēs hoies esse ut me ipm beatus qui pau-
 li silis fuerit. **F**elix qui audit aplū p̄cipiētē n̄ ignoscētē
Hac inquit uolo hac desidero: ut imitatores mei sitis:
 sic et ego christi. **I**lle uirgo de uirgine: de icorrupta icor-
 ruptus. **M**os q̄r hoies sumus et natiuitate saluatoris
 non possumus imitari: imitēur saltē eius cōuersionē.

Illud d'imitat' et beatitudinis: hoc hūanā cōditōis
 ē et laborio. **P**olo ois hoies similes mei eē ut dū mei
 similes sit similes fiāt et christi cuius ego similis sū. qui
 enī i christo credit: debet sic ille ābulauit et ipse ābulāz.
Ss unusquisqz propriū hēt donū ex deo: alius quides
 sic: alius āt sic. Quid iquit uelit pspiciū ē. **S**s qm i ec
 clefia diuersa sūt dona cōcedo et nuptias: ne uidear dā
 nāz naturā. Simulqz cōsidera qd aliud donū uirginita
 tis sit: aliud nuptiaz si enī eadē esset merces nuptiarus
 et uirginū nūqz dixisset post pceptū cōtinētā: s' unus
 quisqz propriū hēt donū ex deo: alius quidē sic: alius
 āt sic. **U**bi proprietates singulorū ē: ubi alitersecus diuersi
 tas. **C**ōcedo e. nuptias dei eē donū: s' iter donū et do
 nū magna diuersitas. **D**eniqz et apolūs de eodē post
 icetus poenitētā ecōtrario iquit donate ei et cōsolānt
 et si cui quid donatis et ego: ac ne putarēus donū hōf
 nis cōtinētū addidit. **M**ā et ego qd dōnā si quid do
 nāni pp uos corā christo. Diuersa dona sūt christi. **U**n
 et ioseph i typo eiusuariā hēbat tūcā et i psalmo. **X**lūū
 legiū. **A**sunt regia a dextris tuis i uestitū deaurato: cir
 cūdata uarietate. et **P**etrus aplūs **S**ic choxredes ait
 multiplicis grāz dei. **Q**uod significantis grāz dicitur
 ποικιλία desit uariā sequitur. **D**ico āt i nuptias et
 uiduis bonū ē eis si sic pmāserint ut ego. **S**i āt non se
 cōtinēt nubāt. **M**elius ē enī nubei q' urī. **P**ostq' nu
 ptū concesserat usum cōiugii et cōsiderat ipse quid uellet
 quid ue concederet: trāsit ad inuptias et uiduas: et sul
 proponit exēplū: et felices uocat si sic pmāserint: **S**i āt
 nō se cōtinēt nubāt. in idipm qd supra pp fornicatōes
 āt: et ne tēret uos sathanas pp icōtinētā nias: **R**ed
 dūqz causā cur dixerit: **S**i nō se cōtinēt nubāt. **M**el
 ius ē nubei q' urī. **I**deo melius ē nubei q' prius ē urī
 Tolle ardore libidinis et nō dicet melius ē nubei. **D**e
 lius enī temp ad cōpationē deterioris respicit si ad sim
 plicitatē icōparabilis p se bonū: **M**elut si diceret: **M**el
 ius ē unū oculū hēre q' nullū: melius ē unū imū pedē: et
 alterā corporis partē baculo sustētā q' fractis cruribz
 repere. **Q**uid agis apostole: non tibi credo dicēti: et si
 imp' tus sermone nō m' scientia. **Q**uō illud de hūilitate
 detēdit qui nō sus dignus uocari aplūs: et minio m' hī
 oius aplōz et tanq' abortiuo sic et hoc hūilitatis dictū
 pures. **N**ost' sermonū proprietates. **Q**uā obrē et d' **E**pi
 menide. et de **C**enādro et de **A**rato qdā sumis testi
 monia ubi de cōtinētā loqris et uirginitate: **B**onū est
 aut hoi mulierē nō tāgere: et bonū ē eis si sic pmāserint
 ut ego. **E**t puto hoc bonū eis eē propter istatē necessi
 tatē q' bonū ē hoi sic esse. **U**bi ad nuptias uenis nō dī
 eis bonum ē nubei q' nō potes iūgere q' urī: sed dicio
Melius ē nubei q' urī. **S**i p se nuptiaz bonx sūt noli il
 las icēdio cōparare. **S**s dic simpliciter bonū ē nubere
 Suspecta ē mibi bōitas eius rei: quā magnitudo alterū
 us malū malū cogit eē iserius. **E**go āt nō leuius malū
 s' simplex per se bonum uolo. **D**ucisqz primum capl
 tulū desertū ē: ueniāus ad sequētia. **D**is āt qui matro
 nis nūci sunt p'cipio: nō ego sed dñs uxore a uiro non
 dīcedere: qd si discesserit inuptā manere aut uiro suo
 recōciliari: et uir uxore si dimittat. nā ceteris ego dico
 nō dñs. **S**i quis s' uxores hēt ifideliē et hāc cōsentit ha
 bitare cū illo nō dimittat illā: et cetera usqz ad eū locū
 ubi ait **U**nusquisqz sic uocauit eum dñs: ita ābulet: sic
 in oibz ecclesiis doceo. **H**ic locus ad p'sētē cōtrouersā
 nō p'inet: **D**ocet enī iux' sentētā dñi uxore excepta cā
 fornicationis nō repudiādā: et repudiātā uiro marito
 alteri nō nubere: aut certe uiro suo debet reconciliari.
Dis āt quos i matrimōio cōpendisset fides hoc ē si ius
 credidisset e duobz p'cepit ut credēs repudiet nō credē
 tes causisqz expositis q' cādā datus fides sit ifideliū si
 uelut a credēte discedēt. **E**cōtrario iubet si ifideliū repu

diet fidelē pp fidē christi discedere debere credēte: nec
 cōiugē pferre christo: cui ē aīa postponēda ē. **A**c nūc
 plerqz cōtinēntes apostoli iussione iūgūtur gētilibus
 et tēpla christi idolis prostituūt: nec itelligūt se eius cor
 poris pte cuius et costā sunt. **I**gnoscat apostolus ifide
 lū cōiugē: q' hūtes maritos i christū postea cōsiderūt
 nō hīs q' cū christianx essēt nupserūt gētilibz. **A**d quas
 alibi loquitur. **M**olite iugū ducei cū ifideliū. **Q**uā enī
 pncipano iustitā: cū iūgūitate? **A**ut q' societas luci ad te
 nebras? **Q**uā āt cōuētio christi ad belial' aut q' ps fide
 li cū ifideli? **Q**ui āt cōsensus tēplo dei cū idolis? **D**os
 āt estis tēplū dei uiuū: licet i me seuituras scā plurimas
 matrōaz licet eadē ipudētā qua dñm cōtēpserūt i me
 pulices et christiāorus minimū debacchaturas: tñ dico
 qd iētio: loquor qd me docuit aplūs. **N**ō illas iustitā
 esse s' iūgūitatis nō lucis: s' tenebrarū: nō christi s' be
 lial': nō tēpla dei uiuētis: s' uana et idola mortuorū.
Dis apius discei qd christianx oino nō liceat ethnico
 nubere: audi eūdes apostolū. **M**ulier iquit alligata est
 quāto ipse uir eius uiuū: q' si dormierit uir eius libera
 ta ē cui uult nubat tātū i dño idest christiano. **Q**ui secu
 das nuptias terciāsqz cōcedit i dño prias cus ethnico
 prohibet. **U**n abraā adiurat serui i semore suo hoc est
 christo qui eius erat d' semie naf. iturus ut filio suo isa
 ac lēgenā si adducat uxores. et **E**ras offensā dei hu
 iuscemōi uxoru repudiatione cōpescit. **E**t **M**alachias
 propheta puaricatus ē iquit iudas ei aboiationes fecit
 i srahel et hierusalē polluit enī sanctū dñi et habuit et
 dilexit filiā dei alieni. **A**spdet dñs uirū qui fecerit hoc
 mgm et discipulū et de tabernaculis iacob et offerētē
 mūera dño uirtuū. **D**oc iccirco dixi: ut qui nuptias uir
 gūitū cōparāt: sciāt saltē tales nuptias digātē et trigātē
 subiciendas ad supiorē disputatiōē i qua docuerat
 fidelē ab ifideli si debere discedere s' pmāere i matro
 nis sic eoa fides iuenisset ut unūquēqz uel calibē uel
 maritū ita durāz ut christi baptisate dephēsus **I**nfert
 subito parabolas circūcisi et ethnici serui et liberi: et sub
 metaphora eā ū de nuptias disputat et inuptis circūc
 sus aliquis uocatus ē adducat si p'pūtiū. i p'pūtiū uoca
 tus ē: nō circūcīdatur? **C**ircūcīsiō nūc ē: et p'pūtiū nūc
 ē s' obseruatio mādatorū dei ē unusquisqz iqua uoca
 tione uocatus ē i ea pmaneat. **S**eruus uocatus es nō
 sit tibi curā s' et si potes liber fieri magis utere. **Q**ui
 enī i dño uocatus ē seruus libertus ē dñi: similiter et
 et qui liber uocatus ē seruus ē. christi p'pūtiū ēpti estis no
 lite fieri serui hoīus: unusquisqz ergo i quo uocatus ē
 si i eo pmaneat apud deū. **A**t primū q' nō nullos hāc
 lēlligētā rēphēsuras arbitror: iterrōgāt libet q' sit cōse
 quentia ut d' maritis et uxorbz disputās repēte trāsiret
 ad cōpationes iudxi et ethnici: serui et liberi. **E**t rurū
 hac disputatiōe finita rediret ad uirgines dicens. **D**e
 uirginibus autem p'ceptum domini nō habeo: quod
 sibi uult inter conugia et uirginitatem iudxi et ethnici
 et serui et liberi collatio? **S**ecūdo quomodo posset in
 telligi circūcīsiū aliquis uocatus ē nō adducat p'pūtiū
Nūquid qui semel āputatū hēt p'pūtiū pōt si uelit illā
 rurū adducei? **D**eide quo sēsu exponēdū sit. **Q**ui enī
 i dño uocatus ē seruus libertus ē dñi. **S**imiliter qui li
 ber uocatus ē: seruus ē christi. **Q**uarto quomō ille qui
 p'cipit seruis dñs obedite carnalibus nūc dicat nolite si
 eri serui hoīm: ad extremū quid p'pūtiū ad seruitutes uel
 circūcīsiōnes. **U**nusquisqz i quo uocatus ē si i eo pma
 neat apud deū? **N**ā et cōtrariū ē supiori sententiā. **S**i
 enī audias illud nolite fieri serui hoīm: qua ratiōe pos
 simus ea permanere uocatione qua uocati sumus: cū
 multi crediderint habentes carnales dominos quibus
 nūc seruire prohibentur. **P**orro ad circūcīsiōnē quid
 faciat permanere i ea uocatione qua uocati sumus: cū

in alio loco idem apostolus clamitet. Ecce ego paulus dico vobis quonia si circūdam dās christus vobis nihil proderit. **R**estat ergo ut circūcisio et p̄putiū seruus et liber superiori s̄sui coaptetur et ā n̄cedētibz p̄deat circūcisio aliquis uocatus ē nō adducat p̄putiū eo iquit tēpore quo uocatus es et credidisti in christū. Si circūcisus uocatus es ab uxore et calebs eras noli ducere uxore hoc est noli adducere p̄putiū nec circūcisionis et pudicitia libertatē oneres sartina nuptiaz. **R**ursus si ī preputio quis uocatus ē nō circūcidatur. **D**abebat iquit uxore cū credidisti noli fidē christi causā putare discidi quia i pace uocauit nos deus. **C**ircūcisio nihil ē p̄putius nihil ē s̄s observatio mādatorū dei. **N**ihil enī prodest absqz operibz calibatus et nuptiaz: cū enī fidel qux proprie christianoz ē si opera nō habuerit mortua ēē dicatur: et hac lege uirgines quoqz uestz et **J**ūdōis uniuirz in sanctaz queāt ordine numerari: **U**nusquisqz in qua uocatione uocatus ē: in ea p̄maneat q̄n credidit siue habebat siue nō habebat uxore i eo p̄maneat quo uocatus est. **A**c per hoc nō tā uirgines cogit ut nubāt q̄ zpudia prohibet: et sicut habētibus uxores tollit licētā dimitte dī eas sic uirginibz nubēdi āputat facultatē. **S**eruus uocatus es non sit tibi cura: sed si potes liber fieri magis utere. **E**tā si habes iquit uxore: et illi alligatus es et soluis debiti: et nō habes tui corporis potestatem atqz ut manifestius loquar seruus uxoris es noli propter hoc habere tristitiā nec de amissa uirginitate suspites. **S**ed et si causas potes aliquas inire discidi ut libertate pudicitiaz p̄seruari noli salutē tuā cus alterius iteritū q̄rere hēo paulisp̄ uxore: nec p̄curras moratē expecta dus sequitur: si egeris patiēter cōiunx mutabitur i sororem qui enī i dño uocatus ē seruus liberus ē dñi: similiter qui liber uocatus ē seruus ē christi. **I**ddit causas cur nolit uxores deserit iccirco ait p̄cipio ut i christus de gēnilitate cōdētes mita ante fidē matrimōia nō dereliquāt. **Q**ui uxore habēs cōdidit nō tanto dei seruitio detinetur quāto uirgines et inupta: s̄s quodāmō ē liberior et seruutis illi frena laxatur: et dū uxoris seruus ē ut ita dicas libertus ē dñi. **P**orro qui uxore nō habēs credidit et liber a seruitute cōiūgi uocatus a dño ē ille uere seruus ē christi. **Q**uāta felicitas n̄ uxoris seruū ēē s̄s xp̄i nō carni seruire: sed spiritui qui enī adhaeret dño unus est spiritus. **A**c ne forsītā i eo qd̄ supra dixerat seruus uocatus es n̄ sit tibi cura: s̄s et si potes liber fieri magis utere sugillasse cōtinētā uideretur: et i famulatū tradidisse nos cōiūgi isert sentētias q̄ oēm cauillationē āputet p̄cio ēpti estis nolite fieri serui hoim redēpti sumus preciosissimo christi sāguine imolatus ē pro nobis agnus et aspersi calidissimo rore isopi omnē pituitā noxiz uoluptatis excoxinus quibus i baptisinate mortuus est pharao et uniuersus eius suffocatus exercitus: cur rursū agyptū q̄rimus: et post māna angeloz cibū allia: cepe et pepones et carnes uarias suspiramus. **C**aritorum et cōtinētū disputatiōe p̄missa tādē ad uirgines uēit et ait. **D**e uirginibz aut p̄ceptū dñi n̄ habeo cōsiliū aut do tāq̄ misericordiā cōsecutus a dño ut sis fidelis: **E**x istimo hoc bonū esse propter instātē necessitatē q̄n bonū ē hoī sic esse hic aduersarius tota exultatiōe barchan: hoc ueluti fortissimo arte uirginitatis murū quatena. **E**cce iquit apostolus profitetur de uirginibus dñi se nō habere p̄ceptū et qui cū auctoritate de maritis et uxorbz iusserat nō audet iperare qd̄ dñs nō p̄cepit. **E**t recte qd̄ enī iperatur p̄cipitur qd̄ iperatur necesse ē fieri nisi fiat p̄cōnā hēt frustra enī iubetur qd̄ i arbitrio eius ponitur cui iussus ē. **S**i uirginitates dñs iperasset uidebatur nuptias cōdēnare. et hominū auferre semina rii. unde et ipsa uirginitas nascitur: **S**i p̄cidisset radicē quō fruges quaxerēt: nisi āt sūd. amēta tecisset: qua rau

one x̄dificiū extrueret et operturū cūcta desup culmen imponeret. **M**ulto labore fossorū subuertuntur mōtes terraz: pene iserna penetrāt ut iuetatur. **A**uz cūqz de grans minutissimis prius cōsolatione formacio deide calida artificis māu fuerit mōile cōpactū n̄ ille beatus uocatur qui a luto eruit auz s̄s qui auri utitur pulchritudine noli iḡ mirari si iter titillantes carnis et icētua uiciorū āgelorū uita nō exigimur s̄s docemur: q̄ ubi cōsiliū datur offerētis arbitriū ē: ubi p̄ceptū necessitas seruatiōis. **P**receptū iquit dñi n̄ hēo cōsiliū aut do tāq̄ misericordiā cōsecutus a dño. **S**i n̄ hēs p̄ceptū dñi quare audes dare cōsiliū a quo n̄ hēs iussione. **R**espondebit mihi aplūs et uis ut ego iubeā qd̄ dñs obtulit magis q̄ p̄cepit. **I**lle creator et figurus et sciēs fragilitatē uasculi qd̄ opatus ē: uirginitatē i audiētis potestate dimisit et ego doctor gēnū qui oibz oia factus sū ut oēs lucrificerē: onus p̄petuz castitatis stans i p̄cipio credētū imponā ceruicibz isfirmorū. **D**iscāt prius seruas nuptiarū: uacēt ad ipsa orōni ut accepto pudicitiaz gustu id sēper hēre āsiderēt: quo ad modicū delectati sūt. **D**ñs tē tatus a pharisais utrū secūdu legē moy si uxores liceat dimittere oīno fieri prohibuit: **Q**uod discipuli cōsiderātes dixerūt ei si talis ē cā hois cū uxore n̄ expedit nubere. **Q**uibus ille respōdit: **N**ō oēs capiūt uerbus s̄s quibz datū ē. **S**ūt. n. eunuchi qui de utero m̄ris ita nati sūt et sūt eunuchi qui eunuchisati sūt ab hoimibz: et sūt eunuchi qui se castrauerūt p̄ regnū caloz qui pōt capere capiat: nō dicit uelitis nolitis bibēdū uobis atqz currēdū ē sed qui uoluerit qui potuerit currere atqz potare: ille bibet ille faciat. **E**t ideo plus amat uirgines christus quia spōte tribuit qd̄ eis n̄ fuit iperatū: maiorisqz gr̄a est offerre qd̄ nō debeas: q̄ reddet qd̄ exigeris. **A**postoli uxoris onere cōtēplato. **S**i talis ē iquit cā hois cū uxore nō expedit nubere. **Q**uorū sintas dñs probans. **R**ecte quidē ait sentitū q̄ nō expedit hoī ad caloz regna tēdēt accipere uxore. **S**ed difficilis res ē: et nō oēs capiunt uerbu istud: uerū quibz datū ē. **A**lios eunuchos natura facit: alios uis hominū. **O**ibi illi eunuchi placēt: quos castrauit nō necessitas s̄s uolūtas: libēter illos in meos recipio sinus: qui se castrauerūt p̄ regnū caloz et ob eū cultū noluerūt eē qd̄ nati sūt simulqz tractāda sentētia qui se iquit castrauerunt propter regnū caloz. **S**i castrati mercedes hēt regnū caloz ergo qui se nō castrauerūt locū nō possunt accipere castratorū. **Q**ui potest iquit capere capiat. **G**rādīs fidei ē: grādīsqz uirtutis ē dei tēplū ēē purissimū totū se holocaustus offerre dño. **E**t iuxta eūdē apostolū ēē s̄m et corpore et spū. **N**i sūt eunuchi qui se lignū aridū ob sterilitatē putātes audiunt p̄ esaiam: q̄ pro filiis et filiabus locū hānt i calis p̄paratū. **H**orū typus ē ad Amelech eunuchus i **D**ierēia et spado ille reginx cādacis i actibz aplorū q̄ ob robur fidei uiri nomen obtinuit ad hos: et **E**lemēs successor apostoli **P**etri cuius **P**aulus meminit scribit epistolaz oēmqs pene sermonē suū de uirginitatis puritate cōtēxit: et deinceps multi apostolici et martyres et illustres tā i sanctitate q̄ i eloquētia uiri: quos ex propriis scriptis nosse perfacile ē. **E**xistimo iquit hoc bonū ēē p̄ instātē necessitatē. **A**uz ē ista necessitas q̄ sp̄o uiculo cōfugali uirginitatis appetit libertatē. **D**e p̄gnātibz et nūtrientibz i illo die nō hic scorta n̄ hic lupanaria cōdēnātur a quorū dānatione nulla dubitatio ē s̄s uterī tumētes et isātū uagitus et fructus atqz opa nuptiaruz q̄n

bonū est homini sic esse: malū est ergo hoī sic non esse. Alligat as uxori: noli querere solutiones: solutus es ab uxore noli querere uxorem. Dabet unusquisq; nostrum terminos suos. Redde mihi meum: et tu tene tuū. Si alligatus es uxori: ne illi des repudiū. Si solutus sis ab uxore nō q̄rā uxores: ut ego nō solūā cōiugā: si semel ligata sūt: ita tu nō liges q̄d solutū ē. Si uos significātia cōsiderāda uerboꝝ ē: qui uxorem hēt et d̄bitor dicitur: et eē in p̄putio et seruus uxoris: et quo malorum seruorum est alligatus: Qui āt sine uxore ē primū nullius debitor est deinde circūcisus: tertio liber Ad extremū solutus. Lurrāus p̄ singula: neq; enī nos patitur magnitudo uolūntis diutius i singulis imorari. Si āt accepis uxore nō peccasti. Aliud ē non peccare: aliud b̄nfacere. Et si nupsit uirgo nō peccat. Non illa uirgo q̄ se semel dei culcui dedicauit. Parus enī si qua nupsit hēbit dānationē: q̄r primā fidē irritā fecit. Si āt hoc de uiduis dicit obicerit: quāto magis de uirginibus p̄ualebit cū ēt hīs nō liceat quib; aliq̄n licuit: uirgines enī q̄ post consecrationē nupsit nō tam adulteræ sūt q̄ incestæ. Ac ne uideretur i eo q̄d dixerat Et si nupsit uirgo nō peccauit. Rursū ex libes ad nuptias pro uocare statim se refrenauit: et aliud i ferendo i firmavit q̄d cōcesserat dicens. Tribulationē t̄n carnis habebūt huius mōdi: Qui sūt isti qui tribulationē carnis hēbūt: quibus supra indulserat. Si accepis uxorem nō peccasti: et si nupsit uirgo nō peccauit tribulationē t̄n carnis hēbūt huiusmōdi. uos ignari reꝝ putabāt nuptias saltē carnis hēre laxitā. Si āt nubētib; et i carne tribulatio ē i qua sola uidebātur hēre delicias: quid erit reliquū p̄ quod nubāt: cū et i sp̄ritu et i aīa et i ip̄a carne tribulatio sit. Ego āt uobis parco. Sic ait obtēdo carnis tribulationē q̄ si nō maiora sūt p̄ q̄ nubei nō debeatis. Igitur hęc fies t̄pa breue est: Reliquū ē ut et qui hēt uxores sic sūt tāq̄ nō hētēs nequāq̄ iā de uirginibus disputo quas nulla ābiguitas ē esse felices. Ad maritos uēio. Tēpus breue ē d̄ns prope ē ēt si nōdignis uiuerēt ānis: ut autē qui hoies t̄n breue putādū esset quod hēret aliq̄n fines et esse cessaret. Nūc uero cus breuis sit nō tā laxitā q̄ tribulatio nuptiarū quid accipis uxores quas cito cogitur amittere? Et qui flent iquit: et gaudēt et emunt et utuntur hoc mūdo: sic sūt quasi nō fleāt: gaudeāt: emāt utātur hoc mūdo. p̄terit enī figura huius mūdi. Si mūda trāsīt quo uersa ducitur imo figura et conuersatio hęc mūdi q̄i nubes p̄terit. Inter cetera mūdi opera nuptia p̄teribūt. Neq; enī post resurrectiones cōiugia. Si āt mors finis ē nuptiarū: cur nō necessitatē i uoluntatē uertis? et quod iuitis extorquēdū ē: cur nō spe p̄ miorū offeris deo? Qui sine uxore ē sollicitus ē: q̄ d̄ns sūt quō placeat d̄no qui āt cū uxore ē sollicitus ē q̄ sūt mūdi quō placeat uxori et diuisus ē. Intueāur curarus uirginis maritiq; distātiō. Virgo d̄no maritus uxori placei desiderat: et ut uxori placeat sollicitus ē de his q̄ sūt mūdi: q̄ cū mundo utiq; trāsitura sūt et diuisus ē i multas scilicet p̄tes sollicitudinū miseriarum distractus. Non ē huius loci nuptiarum āgustias describere et q̄i i cōmunib; locis rhetorico exultare sermone plēius sup̄ hac re cōtra Deluidiū. Et i eo libro quē ad Eustochius scripsi arbitror absolutū. Tertē et Tertullianus dum ad huc adolescēs esset iust i hac materia. Et p̄ceptor meus Gregorius nazānsēus uirginitatē et nuptias differēs grecis uersib; explicauit. Nūc illud breuiter amoneo i latinis codicib; hūc locū ita legi. Diuisa ē mulier et uirgo q̄ quāq̄ hēat sensus suus: et a me quoq; pro qualitate loci ita edisertū sit t̄n nō ē apostolica ueritatis siquidē apostolus ita scripsit ut supra trāsulius sollicitus ē q̄ sūt mūdi quō placeat uxori et diuisus ē et hac sententia diffinita trāsceditur ad cōtinētes et uirgines et ait. Mulier

inupta et uirgo cogitat q̄ sunt dei: ut sit facta et corpore et sp̄ritu. Non ois inupta et uirgo ē. Quæ āt uirgo utiq; inupta quāq̄ ob elegantiā dictionis potuerit idip̄sū altero uerbo repetē. Mulier inupta et uirgo. Del certe diffinitē uoluisse q̄d esset inupta idest uirgo ne et meretrices putarēt inuptas nulli certe matrimonio copulatas quid ergo cogitat inupta et uirgo q̄ d̄ni sūt ut sit facta et corpore et sp̄ritu: et si nihil aliqd esset: ut nulla merces āplior uirginē sequeretur sufficeret ei hęc sola platio cogitat q̄ d̄ni sūt. Statioq; docet q̄ sit ipsa cogitatio ut sit facta et corpore et sp̄ritu. Nōnulli quippe sūt uirgines carne non sp̄ritu quaz corpus itegꝝ ē et aīa corrupta. S; illa uirginitas hostia christi ē cuius nec mentē cogitatio nec carnē libido maculauerit. Econtrario quæ nupta ē cogitat q̄ sūt mūdi quomō placeat uiro. Sicut qui uxores hēt sollicitus ē q̄ sūt mūdi quomō placeat uxori: sic nupta res mūdi cogitat quomō placeat uiro. Nos āt nō sūus n̄ de hoc mūdo qui i maligno positus est cuius figura p̄terit: de quo dicitur ad apostolos. Si essetis de hoc mūdo amaret utiq; mūdus: q̄d suū erat. Ac ne forsitā putaretur onus grauissimū castitatis nolētib; imponere: statim iugit causas suadēdi et ait. Hoc autē uilitates uiam dico: nō ut laqueū uobis iniicias si ad id q̄d honestū ē et itente facit seruire d̄no absq; ulla distractione proprietates grecam latius sermo non explicat. Quib; enī uerbis quis possit edicere πρὸς τοὺς υἱοὺς ἁγίων συμπερὸν λεγῶ οὐχ ἵνα βρῶχος υμῶν ἐπιβάλλω ἀλλὰ πρὸς τὸ εὐσηχῶν καὶ εὐπαρέδρον τὸ κυριώα πρὸς σπασγῶσιν uñ et i latinis codicib; ob trāslationis difficultatē hęc p̄terit nō inueniuntur. Utāur igit eo q̄d uertius nō iponit nobis aplūf laqueū nec cogit esse q̄d nolius: s; suadet q̄d honestū ē et decoꝝ et itente facit seruire d̄no et semp esse sollicitū et expectare paratā d̄ni uoluntatē ut cū quid impauerit q̄ strenuus et armatus miles statim ipleat q̄d p̄ceptū ē: et hoc faciet sine ulla distētatiōe q̄ data ē secūdū ecclesiasten hoib; huius mūdi ut distēdāt i ea. si quis āt cōsiderat uirginē suā idest carnē lasciuū et ebullū i libidīnē nec refrenā se pōt duplexq; ei incubit necessitas aut accipiēda cōiugis aut urendi. Qd uult faciat nō peccat si ducat uxore faciat iquit qd uult nō qd debet. Nō peccat si ducat uxores: nō t̄n b̄n facit si duxerit. Mā qui statuit i corde suo firmus nō h̄ns necessitatē s; potestates h̄ns suæ uoluptatis et hoc iudicauit i corde suo seruā uirginē suā b̄nfacit. igit et qui i matrimonio iugit uirginē suā b̄nfacit et qui non iugit melius facit. Significāter et proprie supra dixerat. Qui ducat uxore nō peccat hic qui seruat uirginē suā b̄nfacit. Aliqd ē āt nō peccat: aliqd b̄nfacere. Declia iquit a malo et fac bonū. Illud decliamus: hoc sequitur. In altero iitū i altero perfectio ē uerū ne i eo qd dixit et qui i matrimonio iugit uirginē suā b̄nfacit: existiet aliquis obseruationē n̄as nō statim protinus hoc ip̄m bonū extenuat et obubrat cōpatione melioris et ait. et qui nō iugit melius facit. Nisi inlaturus fuisset melius facit nūq̄ p̄misset b̄nfacit. Ubi āt bonū et melius ē: ubi b̄n et melioris n̄ unū ē p̄mū et ubi nō unū p̄mū ubi utiq; dona diuersa. Tātū ē igit iter nuptias et uirginitatē: quātū iter nō peccat et b̄nfacit. Immo ut leuius dicā quātū iter nō peccat et b̄nfacit. Finita disputatione coniugiorum et uirginitatis et iter utrūq; cauto moderāne p̄ceptorum ut neq; ad sinistras neq; ad dexteram diuerteret: sed uia regia graderetur et illud impleret ne sis multum iustus rursus monogamias digāre cōparat: et quomō nuptias subdidit uirginitati: ita digamiam primis nuptias subdidit: et ait. Mulier alligata ē quāto t̄p̄ uir eius uiuit q̄ si dormierit uir eius libera ē cui uult nubat tātus in d̄no. Beatior āt si sic p̄māserit secūdū meū cōsiliū puto āt q̄ et ego sp̄s d̄i hēā

Cōcedit secundas nuptias: sed uolētibz: sed his quz
 se cōtinere nō possūt: ne luxuriata in christo nubere ue
 lūt habentes dānationē q̄ primā fides irritas fecerint
 et hoc cōcedit quia multz abierūt retro post sathanam
 Exterū beatiorez iquit essēt si sic pmanerint: continuo
 qz subiūgit apostolicā auctoritatē **S**ecūdu meū cōsiliū
 Porro ne auctoritas apli q̄i hominis leuor uideretur
 addidit Puto autē q̄ et ego spiritus dei habeas: ubi ad
 cōnētā prouocat: ubi nō hoīs sed spiritus dei cōsilius
 est **U**bi autē nubendū cōcedit ueniā spiritū dei nō nomi
 nat sed prudētix librat cōsiliū ita singulis relaxans ut
 unusquisqz ferre pōt et iuxta hunc sensū oia illa accipiē
 da **N**anqz sub uiro ē mulier uiuētē uiro alligata ē legi
 Si autē mortuus fuerit uir soluta est a lege uiri. **I**gitur
 uiuenti uiro uocabitur adultera: si fuerit cū altero uiro
Si autē mortuus fuerit uir eius libera ē a lege uiri et nō
 fiat adultera: si fuerit cū altero uiro **E**t illud ad **T**imothe
 um uolo ergo iuniores uiduas nubere filios procreaz:
 matrefamilias esse: nullam occasionē dare aduersario
 maledicti gratia **I**as enī quādas cōuerse sūt retro post
 sathanā et reliqua his similia. **Q**uomō enī uirginibus
 fornicationis periculo cōcedit nuptias et exculabile fa
 cit quod p se nō appetitur: **I**ta eadē fornicatio cōcedit
 uiduis sancta matrimonia. **M**elius est enī licet alterū
 et tertiu unū uirū nosse q̄ plurimos **I**dest tolerabilius
 est unī homini profuturā esse q̄ multis. **S**iquidē illā
 in euāgelio samaritanā sextū maritus habere se dicens
 arguitur a dño q̄ nō sit uir eius. **U**bi enī numerus ma
 ritorū ē: ubi uir qui proprie unus ē esse desistit. **U**na co
 sta a principio i unis uxorē uersa est et erūt inquit duo
 in carne una: nō tres neqz quatuor. **A**lioqui nō iā duo
 sed plures. **P**rimus **L**amech sanguinarius atqz homi
 cidā unā carnē i duas diuisit uxores fratricidii et digā
 miam eadē cataclysmi pœna deleuit: de altero septies:
 de altero septuages septies iudicata ē quātū distant in
 numero: rātū et i crimine. q̄ scā sit digāia hic ostēditur
 q̄ digamus ad clerū eligi nō pōt: **E**t idē apostolus ad
Timotheus **V**idua iquit eligatur nō minus. **I**x. annoz
 quz fuerit uiri unius uxor hoc omne p̄ceptū de his
 est uiduis quz ecclesiaz pascūtur elemosynis et idcirco
 atas p̄scribitur: ut illo tantū accipiāt paupey cibos q̄
 iam laborare nō possūt. **S**imulqz cōsidera q̄ quz du
 os habuit uiros etiā si anus ē et decrepita et egēs eccle
 sia s̄pes non mereatur accipere. **S**i autē panis illi tolli
 tur eleosynz quātō magis ille panis qui de celo descē
 dit: quē qui idigne cōderit reus erit uolati corporis et
 sāguinis dñi **Q**uāq̄ testimōia q̄ hanc supā posuit i quibz
 uiduis cōceditur ut si uelit denuo nubāt quidā interpre
 tātur sup his uiduis quas amissis maritis sic iuenerit si
 des christi **N**ec cōsequēs esset: ut apostolus post bap̄tis
 ma uiro mortuo iubeat alteri nubere cū hēntibz quoqz
 uxores p̄cepit ut sic sint tāq̄ nō habētes: et ob hanc
 cās n̄ ēē uxoru numerū disintū: q̄ si āte bap̄tisma chri
 sti etiā si tertia et quarta uxor fuerit q̄i prima iputetur
Alioquin si post bap̄tisma primo mortuo accipitur secū
 dus quare nō secūdo tertio et quarto et quinto mortuis
 accipitur et sextus et reliqui **P**otest enim accidere ut
 in felicitate quādas uel in iudicio dei succidentis nupti
 as repetitas adulescentula plures accipiat uiros et anus
 primo marito i extrema xtate uiuetur: **P**rimus **A**dā
 monogamus: secundus agamus. **Q**ui digamias pro
 bant: exhibeant tertium adam digamū quē sequantur
Deruz fac ut cōcesserit: **P**aulus secūda matrimonia ea
 dem lege et tertia cōcedat et quarta: et quotiēscūqz uir
 moritur: **M**ulta cōpellitur aplūs uelle quz nō uult: cir
 cūcidit timotheū: rasi ip̄e caluitiū nudipedalia exercuit
 comā nutriuit: et totōdit i cēchris: **E**t certe castigauerat
Galathas: **P**etrumqz reprehēderat: q̄ se propter obser

nationes iudaicas a gētibz separarēt. **Q**uo mō igi in ca
 teris ecclesiaz disciplinis iudxis iudxis ethnicis ethnī
 cus et oibz oia factus ē: ut oēs lucrifaceret: sic et digāia
 cōcessit icōmētibz: nec nuptiarū numerū p̄sumuit ut dū
 uiderēt sibi mulieres **I**ta post mortē mariti secūdu cōce
 di ut tertius quartusqz cōceditur. **E**rubescāt alterus ac
 cipere: ne trigamis uel qudrigamis cōpētur: **U**bi enim
 unus exceditur nihil refert an secūdos an tertius sit. q̄
 desinit ēē monogamus. **O**mnia licēt s̄ nō oia expediūt
Non dāno digamos imo nec trigamos: et si dici pōt oc
 togamos: plus inferā aliquid ē scortatorē receptio poe
 nitētē quicquid xquāliter licet: xqua lāce p̄sādū ē. **S**z
 qm nos ad uetus retrahit testamētū et icipiēs ab **A**dā
 ad **S**achariam ad **H**elisabeth peruenit: **A**c deinde op
 ponit **P**etrum et ceteros aplōs: nos quoqz debemus
 per eadē currere uestigia quzstionū et docere castitates
 semp opi nuptiarū ēē plātā. **A**c de **A**das et eua quides
 illud dicēdus q̄ āte offensas i paradiso uirgines fuerit
 post peccatū et extra paradisi nuptiaz protinus. **D**ein
 de q̄ hoc ip̄m iterp retetur aplūs **P**ropter hoc relinqt
 hō p̄res et m̄res et adhaerebit uxori suz: et erūt duo in
 carne una **S**tatisqz subiūgit **S**acramētū hoc magnus
 est: **E**go autē dico i christo et i ecclesia christus in carne
 uirgo i spu monogamus: unā .n. hēt ecclesiam de qua
 idē aplūs **V**iri iquit diligite uxores uias sic et christus
 ecclesiaz. **S**i christus caste et sancte si absqz ulla macu
 la diligit ecclesiaz uirū quoqz i castitate uxores suas dil
 gāt: et sciat unusquisqz uas suū possidere i sanctificati
 one et honore nō i passione desideri sicut et gētes quz
 ignorāt deus. **N**eqz enī uocauit nos deus i imūdia
 sed i sanctificatione exuētes nos ueterē hoies cū actibz
 suis et iduētes nouū: qui renouatur i cognitionē iuxta
 imaginē creatoris sui: ubi nō et masculus et femina:
 grecus et iudxus: circūcisio et p̄putium: barbarus et
 scytha: seruus et liber: s̄ oia et i oibz xp̄s. **I**mago crea
 toris nō hēt copulā nuptiarū ubi diuersitas sexus aufer
 tur et ueteri hoie exuimur et iduimur nouo. **I**bi i chri
 sto renasimur uirgines qui et natus ex uirgine et rena
 tus p uirginē ē. **Q**uod autē ait **R**esate et multiplicamini
 et replete terrā: necesse fuit prius plantari siluā et cre
 scere ut esset quod deinceps posset excidi **S**imulqz cō
 siderāda uis uerbi et replete terrā. **N**uptiaz terrā replēt
 uirginitas paradisi **S**ed et hoc itendum dūtaxat iux
 ta hebraicā ueritatē qd̄ cū scriptura in primo et tertio
 et quarto et quinto et sexto die expletis operibus singu
 lorū dixerit et uidit deus quia bonū ē: i secūdo die hoc
 omnino subtraxit qd̄ semp i scripturis duplex n̄merus
 infustus sit nobis intelligentiā relinquens: nō esse bo
 nus duplicē numerus: qui ab unione diuidat: p̄scripu
 ret fœdera nuptiarū **U**n̄ et in arca noe omnia āimalia
 quacūqz bina ingrediuntur immunda sunt: ip̄ar nu
 merus est mundus. **Q**uāq̄ in duplici numero ostēda
 tur et aliud sacramētū quod ne in bestis quidē et imū
 dis ausibus digamia cōprobata sit **B**ina enī et bina in
 grediuntur imunda: et septena quz munda sunt ut ha
 beret noe post diluuiū qd̄ de impari numero stas deo
 posset offerre **S**i autē transfertur enoch et seruatur idē
 luuiū noe: nō reor idcirco translatum enoch q̄ uxore
 habuerit sed q̄ primus iuocauerit deus: et crediderit in
 creatorem. **D**e quo **P**aulus apostolus ad ebr̄os ple
 nissime docet **P**orro noe qui quasi secūda radix huma
 no generi seruabatur utiqz cū uxore debuit et filiis re
 seruari quāq̄ i hoc mysterium scripturarū sit **A**ra il
 la iuxta apostolū **P**etrus typus ecclesiaz fuit in quo oc
 to aīx saluz factz sunt: **Q**uando ingreditur eā noe tax
 ipse q̄ filii eius a suis separantur uxoribus. **Q**uando
 uero ingreditur in terrā iungūtur paria et qd̄ i arca idēst
 ecclesia fuerat separatū in mūdī conuersatione sociantur

Simulq; si arca plures habuit mansiones et nidulos et bicamerata et tricamerata: et diuersas bestias: et pro qualitate aialius habitationes quoq; uel maiores uel minores extimo q; diuersitas illa mansionu pfigurauerit ecclesie diuersitate. Ad at nobis obicit i secunda dei bñ dictione comedēdaz carniū licētiā datā q; i prima cōces sa nō fuerat: sciat quomō repudium iux̄ eloquius salua toris ab initio nō dabatur: sed pp duriciā cordis nostri p moyses hūano generi concessū ē sic et esus carniū us q; ad diluuiū ignotiū fuisse. Post diluuiū at quasi i ere mo murmurāti populo coturnices ita dētibus nris ner nos et uirulētias carnis ingestas. Docet apostolus scribens ad ephesios deū proposuisse i adiectione tēporū recapitulare oia et ad principiū retrahere i christo iesu q; sunt sup̄ celos et sup̄ terrā. Vñ et ipse saluator i apo calypsi toānia. Ego sus̄ iquit a et cō principiū et finis. ab exordio cōditōis hūanæ nec carniū uescēbāur: nec d̄ abāus repudiū: nec p̄putia nobis eripiebāur i signū hoc cursu ad diluuiū usq; pueniētus. Post diluuiū at cū datione legis qua iplere nullus potuit carnes igēte sunt ad uescēdū et repudiū concessa duritia et cultellus circūcidit appositus qua dei māus plus i nobis cre auit q; necesse ē. Post q; at christus uenit i sinē tēporū et cō reuoluit ad A: et extremitatē retraxit ad p̄cipiū: nec repudiū nobis dāt p̄mittitur nec circūcidit nec cō medimus carnes. Dicente apostolo Bonus est uinum non bibere: et carnes nō comedere. Vinus enī cum car nibus post diluuiū dedicatū ē. Quid loquor de Abra ham ut ipse asserit trigamo qui signū fidei i circūcisio nem recepit: si imitamur uxorem illius numerum imi temur et circūcisiones. Neq; enī i patre sectandus et iū patre rep̄dandus ē. Porro Isaac unius rebecca uir x̄i p̄ figurat ecclesiam et dīgāne sugillat lasciuā. si at du as bigis uxoz cōcubiaz habuit iacob et nō uult aduer sarius acquiesce: lipiētē liā et deformē atq; fetosā sy nagoge typum praxulisse Rachel uero pulchrā et diu sterilem ecclesie significasse mysteriū sciat eo tempore hoc fuisse iacob quando erat iter assyrios: et i meso potamia Laban durissio dño seruebat. Quando autē terram sanctā ingredi uoluit: et i monte galaat extruxit aceruū testimoniū i quo nihil inter sarcinas eius meso potamix possessor inuenerat iurans se nūq; i loco i quo seruierat reuersurum. Et ad torrentem iacob cum angelo lucratus claudicare cepit et τῆ λὰ τὸν ἐρωον eius emarcuit: statimq; israhel fortissus ē nomen. Et illa quōdā dilecta coniūx pro qua seruierat iuxta bethlehē i qua erat uirginitatis p̄co dñs nasciturus a filio doloris occiditur et cōforia mesopotamix euāgēica i ciuitate mo riūtur miror at cur iudas et thamar nobis proposuerit iū exēplū nisi forte et meretricibus delectatur aut occisi onā q; fratri semē iuiderit q; nos qualēcūq; seminis su x̄im absq; liberoz opere cōprobemus p̄spiciū est de Moysē quod periclitatus esset i diuersorio nisi Se phora que interpretatur auis filium circūcidisset et pre putium nuptiarum cultro euāgēlico desecasset iste nē pe moyses ē qui eus uidisset uisionē magnā et angelū siue dñm et deus loquentē i rubo nequaquā ualuit ad eum accedere nisi soluisset corrigiā calciamenti sui et ab secisset uincula nuptiarum. Nec mirus hoc de amico et propheta et ligifero dei cum ois populus accessurus ad montē sina et dei audiret eloquius tribz diebz sā ctificari iussit et se ab uxoz abstinere. Quod quidē scd mus licet p̄postere faciā historix ordinē confundere ēt ad dauid fugientē abimelech sacerdotē dictum si mūdī sunt pueri ab uxozibus. Et ille rñdit ab heri et nudius tertius. P̄anea enī propositiois quasi corpus christi de uxoribus cubilibz cōsurgētes edere nō poterant et no bis i transitu cōsiderandum qd dixerit: si mundi sūt pu

eri ab uxozibus. Videlicet q; ad mundiciās corporis christi ois coitus imūdus sit: In lege quoq; p̄cipitur ut pontifex nisi uirginē non ducat uxorem ne uiduā ac t̄piat. Si eades uirginis uiduāq; cōditio ē: quare alte ra recipitur: altera reprobatur et sacerdotalis uiduā iū domo iubetur sedere patris sui: nec secundū matrimō nius nosse. Si soror uirgo moritur sacerdotis quomō ad patris et matris exequias ita ad eam iubetur inceā te: Si uero nupta sit quasi aliena contēnitur. Qui uxoz rem duxerit et qui uineam plātauerit uelut ut propagi nes filiorum prohibetur ad bella procedere. Nō enim pōt dñi seruire militix seruis uxoris. De speculis muli erum ieiunātiū quasi de purissimis corporibus uirgi num lutum i tabernaculo fūditur et intrifecus i sanctu ario tam cherubin q; propiciatorium et arca testamētī et mensa propositionis et candelabrus et tumbulus ex auro mundissimo sūt. Neq; enī i sancta sanctorum iū ferri poterat argentū. Quid moror i moysē eus mihi propositum sit cursim celeriterq; dictanti singula breuē terq; p̄ringere: et intelligentiā quasdā lineas ducere? Transcendas ad iesum naue qui atē dictus ē aues siue ut rectius hētur i hebræo osee idest saluator. Ipse enī secundus epistolā uiduā saluauit et eduxit populum israhel de xgypto et i terrā repromissionis induxit. hic iesus statim ut uenit ad iordanes aqua nuptiarum q; se per iū lege fluxerant arefactæ sunt et steterunt et siccis pedibus ac nudis populus ois transit et uenit ad gal gala: ubiq; secundo ē circūcisus. Ad si iux̄ litteram accē pinus penitus stare nō potest: Si enī duplex hēremus p̄putia uel abscissa pellicula nasceretur iterum recte se cundā circūcisio hēret locū: Nūc at hoc significatur q; iesus cultello euangēlii populum qui p̄ desertū uenerat circūcidit: et circūcidit cultello petri. Ut qd i moysi filio pfigurabatur i p̄ncis id sub iesu duce im pleretur i cunctis: Sed ipsa p̄putia i unus tumulum coaceruata et sepulta et terra obruta ablatū opprobriū xgypti et nomē loci galgala quod interpretatur reuelano oñdum dum i sp̄tuo ambulauerit populus p̄ desertū oculos eius fuisse excatos. Videamus et consequētia. Post euangēlii circūcisiones et consecrationē xii lapi dum i loco reuelationis statim pascha celebratur. Immo latur agnus et sanctæ terræ uescuntur alimentis. Egre ditur iesus occurrit et princeps militix gladius tenens idest uel pro circūcisio populo pugnare se mōstrās uel dissecat glutinus nuptiarum. Similiterq; ut moysi p̄ ceptum fuerat et hic dicitur Solue corrigiā calciamenti tui. Locus enim i quo stas terra sancta ē. Quia sic erat dñi armatus exercitus i tribus sacerdotalibus quasi ad euangēlicā p̄dicationē sub typo hierico mūdus subuer titur et ut infinita p̄terea neq; enī nūc mihi propositū est omnia ueteris istrumenti aperire mysteria: Quinq; reges qui iū terra repromissionis repugnabāt resistebāt q; euāgēlico exercitui repugnante supantur. Hoc puto intellectu eē p̄spiciū q; anq; dñs populū suus iesu edu ceret ex xgypto et circūcideret eū: uisus: odoratus: au diuit: gustus tactusq; regnauerunt: et his quasi p̄ncel pibus fuerint uniuersa subiecta: quos iesus ad spelun cam corporis fugientes et ad tenebrosus locus idest ip sus ingrediētes corpus interficit ut p̄ id occiderentur p̄ quod regnabāt. Verus iam tempus est ut castitatis ie su uexillus leuēus: et moyses scribitur habuisse uxozē Moysen at et dñs noster et apostolus interpretantur iū legem hūi moysen et prophetas. Et ab adam usq; ad moysen regnauit peccatus etiam sup̄ eos qui non pec tauerunt i similitudinem p̄uarcationis adā. Nulliq; dubium est i utroq; testimonio moysen legem sacrifi care. Sicut ergo legimus q; moyses idest lex habuerit uxozem oñde mihi iesum naue uel uxozem habuisse

uel filios: et si monstrare poteris uictu esse me fatebor: et certe pulcherrimu terra iudæ: i partide accepit locus. Moriturus nō i uicenario numero qui sēp i scripturis s̄fatus ē: i quo seruauit iacob et uenditus est ioseph: Et quē diligit esau accipiēs i eo q̄dā munera: sed i decima: de cuius laude crebro diximus sepeliturq; in themath sare idē i perfectissimo p̄cipatu siue i numero operimēti noui: ut uirginū significaret greges saluatoris auxilio coopertos: In mōte efram hoc ē i mōte frugifero ab a quidē mōtis gæos qui iterpatur cōmotio. Mons enis s̄on latera aquilonis ciuitas regis magni quæ opposita ē sēper iudæ: et p̄ singulas tērationes dicit mei uero pene moti sūt pedes. Quis i sepultura iesu liber qui ex eius nōle appellatur: expletus sit rursū i iudici uolūmie quasi uiuēs resurgēsq; describitur et sub α va κεφα λα i ωσ ēi opera illius p̄dicatur. Et legitur misit iesus populū suū et abierit filiū israhel uniusquisq; i hereditatē suā ut possiderēt terrā et seruauit populus dño cōctis diebus iesu: Statq; subūgitur Et mortuus est iesus nate seruus cētū et decē annorū. Porro moyses uidit tantū terrā re promissionis et intrare nō potuit. Et mortuus ē i terra moab: et sepelierit eū i ualle i terra moab cōtra dē mū phogor et nō cognouit uir sepulcrū eius usq; i diē hāc cōpa remus utriusq; sepulcrā. Moyses i terrā moab mori iuratus i terra iudæ. Ille sepelitur i ualle cōtra domum phogor quod iterpatur ignominia proprie quippe phogori lingua hebraea p̄cipus appellatur hic i mōte efram ab aquilone mōtis guæos de i uerbis simplicibus sēper diuinay scripturarum s̄fus angustior quia apud iudæos gloria erat i partibus et parturitiōibus et male dicitur sterilis quæ nō habebat semen i israhel et beatus cuius erat semē i sion et domestica i ierusalē: et in benedictione maxima ponebatur. Uxor tua sicut uitis abundans in lateribus domus tuæ: filii tui sicut nouella oliuari in circuitu mensæ tuæ. Icirco sepulcrū eius pōitū in ualle de scribitur cōtra domū idoli q̄d propria libidini cōsecratur. Nos autē qui militamus sub iesu duce usq; ad p̄ntē diē ignoramus ubi moyses sepultus sit. Eōtēnimus enim phogor et omnē ignominia eius sciētes q; qui i carne sūt deo placere nō possūt et dñs ante diluuiū quoq; dicit. Nō p̄manebit sp̄ritus meus i hominibus istis quia caro sūt. Quā obrē et moyses moriens plāgitur a populo israhel. Iesus autē quasi uicturus nō plangitur. Nuptiæ enim finis i morte: uirginitas post mortē icipit corda tū. Sāp̄on quoq; producit i mediū nec decaluatū quō dā dñi nasareū a muliere cōsiderat. Qui licet typū tene et saluatoris q; meretricē ex gētibus adamauerit ecclesiā et multo plures hostiū mortēs q; uinēs occiderit: tamē coniugalit pudicitia exēpla nō p̄abet. Et certe iste est se cūq; prophetiā iacob qui cū cōctis equi p̄nicitate ferretur a serpēte p̄cussus retrorsū cecidit. Debborā autē et bārath et uxore tabertinei cur enumeret prorsus nō intelligo cū aliud sit belloꝝ p̄cipus et historiæ ordiem texere: aliud figuras aliquas significare cōiugii quæ i istis omni nō nō cōparēt. Porro q̄d profert Septæ patris fidem la chrym̄is uirginis filia pro nobis facit. Et nos eni nō tā uirgines s̄culi q; eas q; propter christus sūt uirgines laudamus. Et a plerisq; hebræoꝝ reprehēditur p̄ uoti temerari q; dicit Si tradēs tradideris filios. Amen i m̄ibus meis ois quicūq; exierit de domo mea i occurū mibi cū reuertī expero i pace a filiis amon erit dñs et offerā illud holocaustū. Si canis inquit si asinus occurrisset quid faceret ex quo uolūt dei disp̄satione p̄fectū ut qui ip̄specte uouerit errorē uotoꝝ filia morte sc̄toret. Si autē Samuel nutritus i tabernaculo duxit uxore. Quid hoc ad p̄iudiciū p̄tiet uirginitatis: quasi nō hodie pluri mi sacerdotes habeāt matrimonia: et apostolus ep̄isco p̄i d̄scribat unius uxoris uirū habētē filios cū oī castitates

Simulq; noscendus q; Samuel leuita nō sacerdos nec p̄ntifex fuerit. Unde et faciebat ei mater sua ephēbad su perhumeralē uidelicet lineis qui habitus proprie leuita rū ē: et minoris ordis. Unde et i psalmis nō nominatur iter sacerdotes s; iter eos qui iuocāt nomen dñi. Moyses et Aron sacerdotibus eius samuel iter eos qui iuocāt nomē eius. Leui eni genuit Zabab. Zabab genuit Aminadab. Aminadab genuit core. Core genuit asir: Asir genuit elchā: elechā genuit Samuel. Nulli q; dubiū est sacerdotes de Aron Eleasar et phinees stirpe generatos. Qui cū et ipsi uxores habuerit recte nobis opponerēt si errore entaticay ducti cōtenderemus matrimonia reprobāda: et nō esset noster p̄ntifex secūdū ordiem melchisedech sine patre sine matre α γένη Λογέτοσ hoc ē sine nuptiis: et re uera magnos fructus ex liberis samuel caput: quia ipse placuit deo: tales genuerit qui domino displicerēt. Quod si Boos et Ruth nobis obicit ad cōprobādā digamā: sciat i euāgelio ob typū ecclesiæ etiā raab meretricē i ordie maioꝝ dñi enumeratā. Porro q; dauid ducētis p̄p̄tū emisse iactat uxores nouerit et illū alias habuisse q̄ plurimas: et micol filiā saul: quæ pater alteri tradiderat postea recepisse: et iā senes sinamitis puellulæ calefactus esse cōplexibus. Nec hoc dico q; de sacra uiris quicq; detrahere audeā: sed q; aliud sit in lege ieruari: aliud i euāgelio. Ille occidit uirā etheū moechus extitit i bērsabe: et qui erat uir sanguinarius non ut pleriq; existimāt propter bella: sed propter homicidiū tēplū dñi edificatū prohibetur. Nos autē si unū de minimis scandalisauerimus: et si frairi dixerimus: rachaa: et non recte uiderimus: expedit ut mola asinaria ligenur i collū nostrū et rei erimus gehennæ et adulterius i solo nobis aspectu reputabitur. Trāst ad Salomonē p̄ que se cecidit ipsa sapiētia: et cū uxoriū eū dicat atq; i illius laudibus imoretur: miror cur non iungat illud de cāico cāicoꝝ sexagita sūt reginæ octogita cōcubinæ: et adulescētulari nō est numerus. Et illud de regnoꝝ tercio q; septingētā habuit uxores: et trecētas cōcubinas et alias innumerabiles. Dæ nempe sūt q; uerterūt cor eius a dño: et tamē nō q; plures haberet uxores et carnis uitiis laboraret i prin apio regni et adulescētia extruxit dño tēplū: unusq; nō de futuris sed de p̄sētibus iudicatur. Quod si salomonis illi exēpla placēt iā nō digamus erit et trigamus: sed nisi septingētās habuerit uxores et trecētas cōcubinas typū eius et meritū iplere nō poterit. Obsecro te lector: et id ipsū sēpe cōmoneo ut me scias qd loquor necessitate dicere nec detrahēre de his qui i lege p̄cesserūt et seruisse eos tēperibus et conditiōibus suis: et illas domini iplē se sc̄tētia: Crescite et multiplicamini et iplete terrā. Et qd his maius est futuroꝝ typos p̄buisse. Nobis autē dicitur tēpus i collecto ē supest ut qui uxores habēt: sic sit quasi nō habeāt aliud p̄cipi et uirginitates a saluatore uirgine dedicari. Helias et Helixū q; stulte in catalogo posuerit maritoꝝ me tacēte manifestū ē. Si eni Joannes baptista uenit i sp̄ritu et uirtute Helix: et Joannes uirgo ē utiq; nō solū i sp̄ritu eius uēt s; et i corporis castitate. Porro illud qd de Esēchia cōmemorari p̄t: q; q; hoc solita stoliditate ille nō uiderit q; post uitā recuperatā et. xv. annoꝝ spatia protelata dixerit amō filios faciā scias in hebrais uoluminibus nō haberi: sed legi pro hoc pater filios nō tā faciet ueritatē tuā. Nec mirz si Dolda uxor sellum prophetisa cōsolatur ab Josia rege iudæ iā captiuitate uicia et ira dñi stillate sup hierusalē cum hec norma sit scripturaray ut desicētibus uiris sc̄tis mulieres laudētur i uiroꝝ obprobria: Supflūū autē est de Daniele dicere cū hebrai usq; hodie autimēt et illum et tres pueros fuisse eunuchos ex illa dei sententiā quā Isaias loquitur ad Esēchiam et de filiis eius qui nascētur extollent et facient eunuchos i domo regis: Rursusq; in Daniele legimus Et

dixit rex aspane seph principi eunuchorum ut introduceret de filiis captiuitatis israel et de semine regio: et de porthomii pueros in quibus non esset macula pulchros facie et intelligentes sapientia et argumetantur si de semine regio electi sunt. Daniel et tres pueri. De semine autem regio eunuchorum fore scriptura precepit hos esse qui eunuchi facti sunt. Si uero illud opposuerit quod in Ezechiele dicitur noe et Daniel et Job in terra peccatrice filios et filias liberare non posse: Respondendum est quod iuxta hypothese[m] dictum sunt. Neque eis eo tempore. Noe et Job erant: quos multis ante saeculis fuisse cognouimus. Et est sensus Si tales et tales uiri fuerint in terra peccatrice: filios suos filiasque liberare non poterunt: quia iusticia patris non liberabit filium: nec peccatum alterius alteri reputabitur. Aia eis quae peccauerit ipsa morietur. Sed et hoc dicendum daniel iuxta historia[m] libri eius cum iocachim regem iuda captum eo tempore quo Ezechiel quoque ductus est in captiuitate. Quomodo ergo potuit hinc filios: qui ad huc puer erat: et expleto triennio introductus est ad regis obsequium. Ne quis putet ezechiel iam uiri meminisse: Dauid enim et non pueri. Factus est inquit in anno sexto regis iocachim in sexto mense in quinta mensis: et ego sedebam in domo mea et senes iuda sedebant coram me: atque in eadem die ad eum dicitur si fuerint noe Daniel et Job. Erat igitur Daniel puer et notus in populo uel propter interpretationem somniorum regis: uel propter susanna[m] historia[m]: et occisionem presbyterorum: et perspicue comprobatur eo tempore quo hoc dicebatur de Noe et Daniel et Job adhuc puerum fuisse danielē nec habere potuisse filios et filias: quos sua iusticia liberaret: hucusque de lege uenit ad euangelium: Proposuit nobis zacharia et Helisabet petrum et socrum eius: et consueta uerborum non intelligit istos quoque iter eos qui legi seruierit debuisse numerari. Neque enim euangelium ante crucem christi est: quod passione eius et sanguine dedicatur. Iuxta quas regulam et ceteri apostoli ut ei ex superfluo iterum concedam habuerunt quidem uxores sed quas eo tempore acceperant: quo euangelium nesciebant: qui assumpti postea in apostolatū relinquunt officium coniugale. Nam cum petrus ex persona apostolorum dicat ad dominum Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te: respondit ei dominus Amen dico uobis quia nemo est qui dimiserit domum aut parentes aut fratres aut uxorem aut filios propter regnum caelorum qui non recipiat multo plura in saeculo isto: et in saeculo uenturo uitam aeternam. Si autem nobis illud opposuerit ad comprobandum quod omnes apostoli uxores habuerint. Numquid non habemus potestatem mulieres uel uxores circumducendi quod yvvh apud grecos utriusque significat: sicut ceteri apostoli et cephas et fratres domini uidit: et illud quod in grecis codicibus est. Numquid non habemus potestatem sorores uel mulieres uel uxores circumducendi: Ex quo apparet de aliis eum factis dixisse mulieribus: quae iuxta more[m] iudaicum magistris de sua substantia ministrabant sicut legimus ipsi quoque domino factitati. Nam et ordo uerborum hoc significat. Numquid non habemus potestatem manducandi et bibendi: aut sorores mulieres aut uxores circumducendo. Ubi de comedendo et bibendo ac de ministratio[n]e superuicium prae[m]ittitur et sororibus et mulieribus sic insertur: perspicuum est non uxores intelligi debere: sed eas ut diximus quod de sua substantia ministrabant. Quod et in ueteri lege de summate illa scribitur: quod solita sit Helisabeti recipere et ponere ei mesam et panem et candelabrum. Aut certe si yvvhicae uxores accipimus non mulieres id quod additur sorores tollit uxores: et ostendit eas germanas fuisse in spiritu non coniuges. Quaeque excepto apostolo petro non sit manifeste relatu[m] de aliis apostolis quod uxores habuerint: et cum dicitur uno scriptum sit ac ceteris tacitum intelligere debeamus sine uxoribus fuisse eos de quibus nihil tale scriptura significet et tamen qui nobis obicit zacharia et Helisabet: Petrum et socrum eius: sciat de zacharia et Helisabet Joannem

fuisse generatum id est de nuptiis uirgines de lege euangelium de matrimonio castitates ut propheta uirgine uirgo dominus et annuuntur: et baptisarentur: Possumus autem ad petro dicere quod habuerit socrum eo tempore quo credidit: et uxorem iam non habuerit quod legatur in piodis et uxor eius et filia. Sed nunc nobis de canone omne certamē est: et quia ad apostolos prouocauit quod princeps disciplina nostrae et christiani dogmatis duces uirgines non fuerit ut eos iteris concedamus uirgines non fuisse: neque enim hoc praeter petrum probari potest. Nouerit hos esse apostolos de quibus ista uariationatur: Nisi dominus sabaoth reliquisset nobis semē quasi sodoma essemus: et similes gomorrae fuisset: Qui ergo erant ex iudaeis uirginitate qua in iudaismo amiserant in euangelio habere non poterant: et tamen Joannes unus de discipulis qui minimus traditur fuisse inter apostolos et quem fides christi uirginem ippererat uirgo p[er]mālit: et ideo plus amatur a domino et incubit super pectus domini: et quod petrus qui uxorem habuerat interrogare non audebat illum rogat ut iter roget: et post resurrectionem nunciante maria magdalene quod dominus surrexisset uterque cucurrit ad sepulcrum: sed ille puenit Quis esset in nauis et piscaretur in lacu genesareth iesus stabat in littore et nesciebant apostoli quem uiderent. Solus uirgo uirginem recognoscit: et dicit petro dominus est. Rursus post audita sententia quod ab alio cingendus esset petrus et ducendus quo nollet: et crucis illi fuisse passio propheta et ille diceret Domine quid iste uolens Joannem deserere eum quo sepe fuerat copulatus: Dicit ei dominus Si uolo eius sic esse: quid ad te. Unde et sermo exiit iter fratres illius discipulum non moritur. Ex quo ostenditur uirginitatem non mori: nec sordes nuptiarum abluere crucis martyrii: sed morte in christo: et dormitione eius transitu esse non morte. Si autem obnoxie contedere uoluerit Joannem uirginem non fuisse nos amoris praecipui causa uirginitate diximus. Exponat ille si uirgo non fuit: cur ceteris apostolis plus amatus sit. Aut si tu dicis super petrum fundatur ecclesia: licet id ipsum in alio loco super omnes apostolos fiat: et cuncti clauis regni caelorum accipiant: et ex quo super eos fortitudo ecclesiae solida detur: tamen propterea iter duodecim unus eligitur ut capite consumato scismatis tollatur occasio. Sed cur non Joannes qui electus est uirgo aetate delatim est: quia petrus senior erat ne adhuc adolescens et pene puer progressae aetatis hominibus praferretur: et magister bonus qui occasionem uirginitatis debuerat auferre discipulis: et qui dixerat eis Pacem meam do uobis pacem meam relinquo uobis: et qui uoluerit maior esse minimus omnium sit in adulescentem quem dilexerat eas praebere uideretur inuidia: Ut autem sciamus Joannem fuisse tunc puerum manifestissime docent ecclesiasticae historiae quod usque ad Traiani imperium uixerit id est post passionem domini. lxx. anno dormierit. Ad et nos in libris de uiris illustribus breuiter praescripimus. Petrus apostolus est: et Joannes apostolus maritus et uirgo. Sed petrus tantum apostolus. Joannes apostolus et euangelista et propheta: apostolus quia scribit ad ecclesias ut magister: Euangelista quia librum euangelium condidit quod excepto Mattheo alii ex duodecim apostolis non fecerunt. Propheeta uidit enim in pathmos insula in qua fuerat a Domitiano principe ob domini martyrium relegatus apocalypsim infinita futurorum miseria continere. Refert autem Terullianus quod a Nerone missus in seruente olei dolium purior et uegetior exierit quam intrauerat: Sed et ipsum euangelium eius multum distat a ceteris: Mattheus quasi de homine incipit scribere Liber generationis iesu christi filii Dauid filii Abraham lucas a sacerdote zacharia. Marcus a propheta. Mattheus lachry et Isaac: Primus habet faciem hominis propter genealogiam: Secundus faciem uulni propter sacerdotium Terullianus faciem leonis propter uocem clamans in deserto parate uiam domini: rectas facite semitas eius. Joannes enim noster quasi aquila ad superna uolat: et ad ipsum patres peruenit

dicēs In principio erat uerbū et uerbum erat apud deum et deus erat uerbū . hoc erat i principio apud deū. Expo-
 suit uirginitas quod nuptiā scire nō poterāt. Et ut breuī
 multa sermone cōprehēdam doceāqs cuius priuilegiū sit
 Joānes imo i ioāne uirginitas: a dño uirgine mater uir-
 go uirgini discipulo cōmēdatur. Verū casto labore suda-
 mus: Obicit quippe nobis aduersarius apostolicā sētē-
 tiā et ait Adas primus formatus est deinde eua. Adam
 nō ē seductus. Mulier autē seducta i prauaricatōe facta ē.
 Salua autē fiet p filioꝝ generationē si permāserint in fidē
 et dilectiōe et sctificatiōe cū sobrietate: cōsideremus cur
 apostolus ad hāc sētētiā et unde puenit: **Volo** ergo
 uos orare in omni loco leuātes sctas manus sine ira et
 cogitationibus. **Lōsequēter** utiqꝝ mulieribus praecepta
 dat uita et ait **Similiter** et mulieres i habitu ornato cus
 uerecūdiā ornātes se et castitate nō intortis crinibus et
 auro uel margaritis siue ueste p̄ciosa: sed secundum quod
 decet mulieres promittētes pietatē p opera bona. **Mu-**
 lier i silētiō discat cū omni subiectiōe. **Docere** autē muli-
 eri nō p̄mitto: neqꝝ dñari in uirum: sed esse i silētiō et ne
 uideretur mulieris dura conditiō quā eā i maritū redige-
 ret seruitutē legis recordatur ātiqꝝ et ad originale exē-
 plus redit: qđ adam primus factus sit: deinde mulier ex
 costa eius: et qđ adam diabolus seducere non potuerit:
 sed et eua: qꝝ post offēsam dei statim uiro subiecta sit: et ad
 maritū eius facta cōuersio: quodqꝝ errorē ueteres illa q̄
 semel cōtribio copulata est et redacta i conditionem eue
 filioꝝ procreatione deleret: Ita tamē si primos filios eru-
 diret i fide et dilectione christi et sanctificatiōe et pudicitia
 Nō enim ut male habetur i latinis codicibus sobrietās
 est legenda: sed castitas idest σ α π ρ ο σ υ ν η : **Vide** igitur
 quomō ex hoc quoqꝝ ipso testimonio supererit et qđ pu-
 tabas esse pro nuptiis pro uirginitate sētire cogaris. **Nas**
 si saluatur mulier in filioꝝ generatione: et liberoꝝ nume-
 rus salus matrū est: cur addidit si pmāserint filii i fide et
 caritate et sctificatione cū castitate: tunc ergo saluabitur
 mulier si illos genuerit filios qui uirgines pmāserint: si
 qđ ipsa pdidit acquirat i liberis: et dānum radicis et ca-
 riem flore cōpenset et pomis. **Supra** i trāsitu ubi uobis
 aduersarius proposuerat salomonē multinubus qui dei
 tēplum extruxit strictim respōderā ut p q̄stiones reliquas
 currerem **Hūc** ne clamitet et hūc et alios in lege patriar-
 chas prophetas et sctos uiros a nobis esse iemeratos:
Propenamus huius ipsius qui multas uxores et cōcu-
 binas habuit et de nuptiis uoluptatē: **Nemo** enim meli-
 us scire pōt quid sit uxor uel mulier illo qui passus ē: **Lo-**
 quitur ergo i prouerbis. **Mulier** iscipiēs et audax iopa
 panis efficiat **Luius** panis. **Nēpe** illius qui de calo de-
 scēdit: **Statimqꝝ** subiūgit **Terrigena** apud eā pereit: et
 profūdum iserni icurrit. **Qui** sit isti terrigena qui apud
 eam icurrit: utiqꝝ illi qui sequuntur primū adā qui de ter-
 ra ē: et nō secundū qui de calo est. et rursum i alio loco. **Si-**
 cut i ligno uermes ita utꝝ sui pdit uxor malefica. **Si** autē
 asserueris hoc de malis dictū esse cōiugibus: **Et** ego tibi
 breuiter respondeo: **Qua** mihi incūbit necessitas uenire
 i dubiū **Utrū** bonaan mala sit: futura coniūx quā duxe-
 ro: **Melius** est iquit habitare i terra deserta qꝝ cū uxore
 litigiōsa et iracūda: **Quā** rarū est uxore sine his uiciis in-
 uenire nouit ille qui ducit uxore: **Vnde** pulchre **Darius**
 gēmus sublimis orator qꝝ nō litigat iquit celebs ē: **Mel-**
 lius ē iquit habitare i angulo tecti qꝝ cū uxore maledica
 i domo cōmuni. **Si** domus cōmūis maritū et uxoris eri-
 git uxore i superbiā et cōtumeliā uiro facit qꝝ to magis si
 ditiōr uxor iuerit et i domo eius uir māserit: icipit enim
 nō uxor esse sed dña: et uiro si offēderit migrādū ē. **Sul-**
 licidia efficiūt hōies i die **Hyemali** ā domo sua: similiter
 et mulier maledica ā propria domo. **Assiduū** quippe iur-
 gū et quotidiana garrulitate facit supfluere domū eius

et elicit eū de adibus suis id ē de ecclesia. **Vnde** et supra
 ab eodē salomone praecepitur filiū ne superfluas: **Et** apo-
 stolus ad hebræos: **Propterea** iquit debemus āplius in-
 tēdere his quā dicuntur ne forte superfluamus: **Illud** ue-
 ro quis taceat quod sub enigmate scribitur **Sanguisuga**
 tres silix erāt dilectiōe dilecta et iste nō saturauerit eā et
 quarta nō sufficit dicere satis ē. **Infernus** et amor mulie-
 ris et terra quā nō satiat aqua et ignis nō dicēt satis ē.
Si sanguisuga diabolus ē diaboli silix sit dilectione dilec-
 te q̄ satiari interfecturus cruore non possunt. **Infernus** et
 amor mulieris et terra arēs et ignis xstiuās. **Nō** hoc de
 meretrice. nō de adultera dicitur: sed amor mulieris ge-
 neraliter accusatur: qui sēper ifaciabilis ē: qui extictus ac-
 cēditur. **Et** post copiā rursum iops ē: animūqꝝ uirile effce-
 minat: et excepta passiōe quā sustinet aliud nō sinit cogi-
 tare: **Simile** quid et i sequenti parabola legimus: **Per-**
 tria mouetur terra quartū autē nō pōt fieri: **Si** seruus re-
 gnet: et stultus: si saturetur panibus: et odiola uxor si ha-
 beat bonū uirū. et ācilla si efficiat dñam suā. **Eccē** et hic in-
 ter maloz magnitudinē uxor ponitur. **Quod** si respōde-
 ris is uxor odiosa: dica tibi qđ et supra at hoc piculus in
 memet fieri graue ē: **Qui** enim ducit uxore in ambiguo
 est utrū odiosā an amabilē ducat. **Si** odiosā duxerit fieri
 nō pōt. **Si** amabilē amor illius inferno ardētū terra et in-
 cēdio cōparatur. **Veniamus** ad ecclesiasten de ipso quo
 qꝝ pauca testimōia ponētes **Oibus** tēpus est et tēpus oī rei
 sub celo **Tēpus** pariedi et tēpus moriedi tēpus plātadi: et tē-
 pus euellēdi qđ plantatū est: **Peperimus** cum moyse i
 lege moriamur i euangelio cū christo: **plātauimus** i nu-
 ptis euellamus p pudicitia quod plātatum ē: tēpus am-
 plexādī et tēpus lōge fieri ab amplexibus: tēpus amādī
 et tēpus odiēdi: tēpus belli et tēpus pacis. **Simulqꝝ** nos
 cōmonet ne legē euāgelio pferamus: ne puritatē uirgin-
 tatis putemus nuptiis aquādā meliōra sūt dicēs nouissima
 sermonis qꝝ initiū eius. **Statim** qꝝ subiūgit dicens ne dixe-
 ris qđ factū est quia dies priores meliōres erant: qꝝ hi
 quia nō sapienter iterrogasti de hoc. **Et** reddit cām qđ di-
 es posteriores meliōres sūt qꝝ priores. **Quia** bona ē in-
 quit sapiētia cū hereditate. **In** lege autē sapiētiā carnis
 mors sequebatur occidēs: i euāgelio sapiētiā spiritus hā-
 reditas expectās aeterna. **Eccē** hoc iueni dicit ecclesiastes
Die unū de mille iueni: et mulierē i his oibus nō iue-
 ni **Veritāmē** repi qꝝ fecit deus hōies rectū et ipi hōierit
 cogitationes malas. **Rectū** hominē iuenisse se dicit. **Lō-**
 sidera uim uerbi i homine et uir et foemia continetur et
 mulierē iquit i his omnibus nō inueni. **Legamus** prin-
 cipiū geneleos et inuenimus adā hoc ē hominē tā uirus
 qꝝ foemina nūcupari. **Hi** ergo beni creati sumus et recti
 a dño ipsi uitio nostro sumus ad peiora prolapsi: et qđ i
 paradiso rectū i nobis fuerat egredientibus de paradiso
 deprauatum est. **Quod** si obieceris ātēqꝝ peccaret sexus
 uiri et foemina diuisus: et absqꝝ peccato eos potuisse cō-
 iūgi: quid futurū fuerit icertus est: neqꝝ enim possumus
 dei scā iudicia: et ex nostro arbitrio illius sētētiā prauū
 dicare. hoc quod factum est i propatulo ē qꝝ qui in para-
 diso uirgines pmāserunt: eieci de paradiso copulati sūt.
Aut quid nocebat si paradisi nuptias recipit et nulla ē
 iter uirginem maritū qꝝ diuersitas: etiā i paradiso eos an-
 te sociari: **Eiūciantur** de paradiso et quod ibi non fecerūt
 in terra faciunt ut statim a principio conditionis huma-
 na uirginitatem paradisi et terra nuptias dedicarūt. **In**
 omni tēpore sūt uestimēta tua candida **Adidior** uestiū
 sempiternus uirginitatis est puritas. **In** matutino semi-
 nauimus semen nostrum et ad uesperam non cessemus
Qui seruauimus in lege nuptiis: uirginitati in euangelio
 seruamus. **Transio** ad cantica canticorum: et quod ad
 uersarius totum putat esse pro nuptiis: uirginitatis con-
 tinere sacramenta monstrabo. **Audiamus** quid loquatur
 L. 1.

spōsa atēq̄ sponsus eius ad terrā ueniat patiatur. Iherosolyma penetret ac resurgat: Similitudines auri faciemus tibi cū distinctionibus argēti quoadusq̄ rex i recubitu suo ē ante q̄ resurgeret dñs et euāgelii coruscaret non habebat aurū sponsa: s̄s similitudines auri: Argētum qđ i nuptiis habet se pollicetur: habebat uariū atq̄s distinctum in uidiis cōtinētibus ac maritatis: Deinde respōdit sponsus ad spōsam et docet eā q̄ ueteris legis libram trāsierit et uentaf euāgelii uenerit: Surge ueni proxia mea: speciosa mea: colūba mea: quonias ecce hyems trāsit pluuia abiit sibi. Hoc de ueteri testamēto: Rursū de uirginitate et euāgelio flores uisi sūt i terra: tēpus sectionis aduenit: Nōne tibi uidetur idipsū dicere quod et apostolus supest ut qui habet uxores sic sint quasi nō habeāt: Et manifestius de p̄conio castitatis: Vox ait turturis audita est in terra nā Turtur auis pudicissima sēper habitans i sublimibus typus est saluatoris. Legamus physiologos et reperiem⁹ turturis hāc esse naturā ut si parem perdidit alteri non iungatur. et intelligemus digamiam etiā a multis aibus reprobari. Statimq̄s turtur dicit ad turturē sicus producit grossos suos idest ueteris legis p̄cepta ceciderunt. Et de euāgelio Vites florētes dederūt odorē. Unde et apostolus christi bonus odor sumus. Surge ueni proxima mea: speciosa mea: ueni tu columba mea i uelamēto petra iuxta promurale: et ostende mihi faciē tuā: et audi tam fac mihi uocē tuā: quoniam uox tua suauis: et facies tua speciosa: dū uultus tuū tegeres cū moyse et uelamētu esset i lege nec faciē tuā uidebam: nec uoces audire dignabar dicens **Et si multiplicaueritis preces uestras nec se exaudiat uos** Nūc aut reuelata faciē cōtēplare gloriam meā et petra firmissimā tegei promurali. Quod audiēs sponsa aperit sacramēta pudicitia: Fratruelis meus mihi et ego illi: qui pascitur iter lilia: hoc est iter uirginū candidissimos choros. Vis scire quale uerus salomon et pacificus noster solū hēbat: quales armigeros: Ecce ait leuis salomonis sexagita potētes i circuitu eius de potētibus israhel omnes ferentes phreamā et de cū bello unū cuiusq̄s uir gladius i femore eius. Qui i circuitu salomonis sūt gladiū habet i femore sicut ait ille iudex α μ ρ ο τ ε ρ ο Δ ε φ ι ο σ qui interfecit hostē p̄guissimū et totū carnē dētūm oēs āputās uoluptates: Ibo iquit ad mōtē myriā ad eos salicet q̄ mortificauerūt corpora sua: et ad colles libani ad purissimos uirginū greges et loquar sponse mex **Tota speciosa es proxima mea: et macula nō ē i te** Unde et apostolus **Ut exhibeatis iquit factā ecclesiā nō habētē maculā neq̄s rugā.** Veni a libano spōsa ueni a libano uenies et trāsibis ab initio fidei a capite sanī et hermon a cubilibus leonū a mōtib⁹ leopdoy libanus λεβ κα σ μ ο σ idest cādor interpretatur. Veni spōsa cādidissima d qua et alibi dicitur **Qua ē ista q̄ ascēdit de albara: et trāsit p̄ uia huius saxuli ab exordio fidei et ex sanī qđ interpretatur deus lucerna iuxta illud qđ i psalmo legimus **Lucerna pedibus meis uerbu tuū dñe et lumē semitis meis** Et hermon idest cōsecratione: et fuge leonū cubilia: et leopardoy mōtes: qui nō possūt mutare uarietate suā fuge inquit cubilia fuge supbiā dmonū ut postq̄ mihi fueris cōsecrata possim tibi dicere **Vulnerasti cor meum soror mea spōsa uulnerasti cor meū i uno oculoꝝ tuorū et i uno ornāmēto colli sui: qđ dicit huiusmodi est non repudio nuptias: habes et sinistru oculū quē tibi dedi propter ibecillitatē eoꝝ q̄ icta uidere nō possūt: s̄s magis mihi dexter oculus uirginitatis placet: q̄ si excatus fuerit de corpus i tenebris ē** Ac ne putaremus eū amorē carnis et nuptias significare corporeas ilico excludit hūc sēsus et ait. **Vulnerasti cor meū soror mea sponsa** Vbi sororis nomē ē suspicio omnino fœdi amoris excluditur: q̄ speciosa sunt ubera tua a uino de q̄bus et supra dixerit. **Fratruelis meus mihi i medio uberū meoꝝ cōmorabitur.****

In principali cordis ubi habet sermo dei hospitū q̄ speciosa sunt ubera tua a uino. Ad istud uinū est qđ si onsa mammas pulcherrimas facit et pudicitia lacte seccodat. Nēpe illud de quo sponsus i cōsequētibus loq̄tur **Bibi uinū meum cū lacte meo** Manducate proximi et bibite et iebriamini fratres. Unde et apostoli dicebātur musto pleni musto iquit nō uino ueteri: quia uinū nouū i utref nouos mittitur: et nō ābulabant i uetustate littera: sed i nouitate spiritus hoc ē uinū qđ cum iebriauerit adulescētulos et puellas statim uirginitatē sinit et in crapulā castitatis eructant: et expellitur illud uaticiniū s̄charia dum taxat iux̄ h̄braicā ueritatē d uirginū ecclesie prophetā tis. **Lōplebūtur infantibus et puelis iudētibus platea ei** Quid enim bonū eius: quid pulchū eius nisi frumētum electoꝝ et uinum germinās uirgines: Ista sūt uirgines d quibus i. lxxiii. psalmo scriptū ē **Adducētur regi uirgines** post eā proxime eius afferētur tibi i lacticia et exultatiōe adducētur in templum regis sequitur. **Ortus conclusus foror mea spōsa hortus cōclusus sono signatus.** Quod clausū est atq̄ signatū similitudinem habet matris domini matris et uirginis. Unde et i sepulcro saluatoris nouo qđ i petra durissima fuerat excisus: nec antea nec post quispian posuit ē et tamen hęc uirgo p̄petua multarū mater ē uirginū. Sequitur enim **Emissiones tuas paradisi malogranatorū cum fructu pomoy.** In malogranatis et pomis omniū uirtutū significatur i uirginitate conceptus fratruelis meus candidus et rubicūdus: **Lādia** i uirginitate: rubicūdus i martyrio. Et quia candidus et rubicūdus est iccirco statim additur. **Guttur eius dulce dines et totus cōcupiscentia.** Sponsus uirgo laudatur a sponsa uirgine: laudat uicissim uirginem sponsam et dicit **Speciosi facti sunt gressus tui i calciamentis siliū** Anī madab quod interpretatur populi se sponte offerentis. **Uirginitas enim uoluntaria est et ideo gressus ecclesie i castitatis pulchritudine laudantur.** non est huius temporis i morem cōmentariū omnia de canticō canticoy uirginitatis pandere sacramenta quia et hęc ipsa fastidioso lectori nares contractura non ābigō loquitur. Ista s̄s spei nostra fideiq̄s mysterium **Ecce uirgo i utero concipiet et pariet siliū et uocabitur uino eius emanuel.** Scio iudax of opponēi solere i hebræo abalma non uirginem sonare sed adulescētulam: et re uera proprie uirgo betula appellatur **Adulescētula aut uel puella non abalmar dicitur sed naara.** Quid est igitur quod significat abalma absconditā uirginem idest non solum i uirgines sed cum ēt. **τα σ ε i** idest intensione uirginem: quia non omnis uirgo abscondita est: nec ab hominum fortuito seperata cōspici. Deniq̄s et rebecca i genesi ob nimiam castitatem et ecclesie typum quā i sua castitate significabat abalma scribitur nō betula sicut manifestus esse poterit ex sermōnibus pueri abraham quos loquitur i mesopotamia et dixit **Domine deus dñi mei abrahā: si tu dirigis uia meā per quā ingredior: ecce cū stetero sup fonte aqua uirgo quæ egreditur ut hauriat aquam: et dixerō ad eā **Da mihi paululū aquam ut bibam de hydra tua.** Et respondit **Et tu bibe: et camelis tuis hauriā.** Hęc erit uxor quā p̄parauit domin⁹ siliū dñi sui. In eo loco i quo ait uirgo q̄ egreditur ut hauriat aquā i hebræico scriptū ē **abalma** id ē uirgo secreta et nimia parētū diligentia custodita **Aut certe ostēdat mihi ubi hoc uerbo appellētur et nuptæ et ipitiā cōfitebor** **Ecce uirgo i utero cōcipiet et pariet siliū** Si nō p̄fertur nuptias uirginitas spiritus s̄ctus cur maritatā cur uiduā non eligit. Nā illo tēpore erat āna siliā phamuelis de tribu aser isignis pudicitia et sēp uacans oratōib⁹ et ieiuniis i tēplo dei **Si cōuersato tantū et bona opera et ieiunia absq̄s uirginitate spiritus sancti ad se merētur aduētum potuit et ista esse mater dñi **Lurram** ad reliqua: spreuit te inquit: et desipxit uirgo siliā sion.****

Qua filia dixerat appellavit: et uirginē ne si tāms filia no-
 minasset arbitraretis et nuptā. Hæc est uirgo filia ad qua-
 dā dicitur. Lata sterilis q̄ nō parit: erumpe et dama q̄
 non parturis: quoniam plures filia: deserte magis q̄ eius
 qua: habet uirz ista dicens. Nunquid obliuiscetur sponsa
 ornamenti sui: aut uirgo fascia est: de qua p̄ Hieremiam loq̄
 tur pectoralis sui. De hac i eadē propheta. Grande mi-
 raculum est quia femina circū dedit uirū et uniuersitatis
 parētes uirginis ueter iduserit. Esto iquit nuptiaz et uir-
 ginitatis sit diuersa conditio: Quid ad hoc potes dicere?
 Si uirgo: et uidua fuerit baptisata et ita permāserint: q̄
 erit iter utraqz diuersitas: qd̄ de petro et iohanne anna et
 maria dudus diximus hoc p̄feti loco proficiat. Si enim
 iter uirginē et uiduam baptisatas nihil interest quia bap-
 tisma nouū hominē fecit eadem cōditiōne et scorta atqz
 p̄d̄ stipula si fuerit baptisata uirginibus co: xquabuntur.
 Si enī p̄terita nuptia nihil nocent uidua baptisata et p̄-
 terite in meretricibus uoluptates expositas corpora pu-
 blica libidini post lauacri uirginitatis p̄mia cōsequuntur.
 Aliud est purissimā mētē et nulla recordatione pollutas
 deo iungere. Aliud meminisse aplexus uiri sexa: necessi-
 tatis et qd̄ corpore nō agas cogitatione simulare. Dierē
 mias q̄ sacrificatus in utero ē et cognitus i uulua matris
 ideo hoc priuilegio fruatur quia uirginitatis erat beatitu-
 dini destinatus et cū omnes capti sit: uasa quoqz templi
 babilonio uastate direpta: iste solus liber ab hostibus et
 captiuitatis nescit iuriā et a uictoribus accipit stipendia
 et nabusarda cui de sacri sacroꝝ Nabugodonosor nō p̄ce-
 perat p̄cepit de Hieremia. Hoc enī uerū tēplū dei et hæc
 sancta sacroꝝ quæ uirginitatis puritate dño consecratur.
 At ecōtrario Ezechiel qui captiuus tenebatur i babilōe:
 qui tēpestatē ab aquilōe ueniētē uiderat: et turbine cōcta
 rapiētē: ait mortua ē uxor mea ad uesperā: et secū mane-
 scit p̄ceptū mihi erat. Prædixerat enī ei dñs: q̄ in die
 illa aperiretur os eius: et loq̄retur et nō taceret amplius.
 Diligēter atēde donec uxor uiueret non habebat liberta-
 tē: populū cōmonēdi. Doritur uxor et cōiugale uinculū
 soluitur: et absqz ulla trepidatione sēper i officio prophe-
 tæ ē: Qui enī liber uocatus ē seruus uere est christū. Nō
 nego beatis esse uisual quæ ita post baptismum māserit
 nec illaz detraho merito: quæ cū uirz i castitate p̄durat.
 Sed sicut hæc maioris p̄miū apud deū sit q̄ nuptia cōi-
 gali officio seruētē: Ita et ipsa æquo aio paciatur uirgi-
 nitatē sibi p̄ferri. Si enī illa serua pudicitia post dñi uisual
 corporis uoluptates erigit cōtra maritas: cur nō infra p̄-
 petuā castitatē se esse nouerit? Frustra iquit hæc loquens
 q̄ et episcopi et p̄byteri et diaconi unius uxoris uiri: et
 habētes filios ab apostolo cōstituitur. Quomō de uirgi-
 nibus apostolus paulus dicit se nō habere p̄ceptū: et tñ
 dat consiliū quasi misericordiā cōsecutus a dño et hoc
 agit i omni illa disputatione ut uirginitatē p̄ferat matro-
 nio suadet qd̄ iperā nō audet: ne uiuere uideatur laq̄
 et plus iponere p̄dēris q̄ potest hominū sustinere na-
 tura. Ita et i ecclesiastico ordie cōsumēdo: quia rudis ex
 gēnibus cōstinebatur ecclesia leuicera nup̄ credētibz dat
 p̄cepta ne territi ferz nō posēt: Veniqz et apostoli et se-
 niores de hierosolymis litteras mittūt ut non amplius
 iponatur honeris his qui de gēnibus crediderūt: nisi ut
 abstineāt se ab idolatria: et fornicatione: et sanguine: et suf-
 focatis et quasi paruulis et isānibus lac potū dāt nō soli
 dū cibū. nec p̄cipiūt de cōtinētia: nec de uirginitate signi-
 ficāt nec ad ieiunia prouocāt. neqz dicit illud qd̄ in eua-
 gelio ad apostolos dirigitur: nec habent tunicas nec pas-
 nec as i bursa nec uirgā i manu nec calciamenta i pedibus.
 Aut certe si uis p̄fectus esse uade uēde omnia tua: et da
 pauperibus et ueni seq̄re me. Si enī adolescentē ille qui
 se iactauerat cūcta fecisse quæ legis sūt et audiēs hæc tri-
 stis abūz: quia habebat possessiones multas: et p̄barisat

huiusmodi sentētiā dñi subannabāt quāto: magis tā-
 ta gētius multitudo: cui sūma uirtus erat aliena nō rape-
 re nō habebant necesse p̄ceptū ut castitate et cōtinētia
 sēpiterna quibus scribatur ut abstinerēt se ab idolis et for-
 nicatione: et i quibus audiebat fornicatio: et talis quæ
 nec iter gētēs quidē est: sed et ipsa episcopalis electio me-
 cum facit. Nō enī dicitur eligatur episcopus qui unā du-
 cat uxorem: et filios faciat: sed qui unā habuit uxore et
 filios i omni subditos disciplina: Zerte cōfiteris nō posse
 esse episcopū: qui i episcopatu filios facit. Alioquin si de-
 phentus fuerit nō quasi uir tenebitur: s̄ quasi adulter dā-
 nabitur: aut p̄mitte sacerdotibus exercere opera nuptiaz
 ut idē sit uirgines qd̄ mariti. Aut si sacerdotibus non licet
 uxores tāgere i eo facti sunt quia imitantur pudicitiam
 uirginālē. Sed et hoc inferendum. Si laicus et quicūqz
 fidelis orare nō p̄t nisi careat offitio cōiugali et sacerdo-
 ti: cui pro populo sēper offerēda sūt sacrificia sēper oran-
 dū est: Si sēper orādus ē ergo sēper carendum matro-
 nio. Nō i ueteri lege qui pro populo hostias offerebant
 nō solū i domibus suis nō erant sed purificabātur ad tē-
 pus ab uxoribus separati et unum et sicerā nō bibebāt
 q̄ solēt libidinē prouocare. Eliguntur mariti i sacerdotus
 Nō nego quia nō sūt tāti uirgines: q̄ti sunt necessarij sa-
 cerdotes. Nā quia i exercitu fortissimus quisqz eligēdus
 ē. Jacreo nō assumuntur et isfirmiores cū omnes fortes
 esse nō possunt: Si exercitus uiribus tātum stare: et nō
 i numero militū abiicerēt ibecilliores: Nec et secularium
 et terciarū uirū gradus assumitur ut turba et numero ex-
 eratus cōpleatur: Et quomō iniques frequēter i ordina-
 tione sacerdotali uirgo negligitur et maritus assumitur:
 quia forte cetera opera uirginitati nec n̄ habet cōgruētia.
 Aut uirgo putatur et nō est. Aut ē uirginitatis infans.
 Aut certe ipsa uirginitas ei parit superbiā: et dus sibi ap-
 plaudit de sola corporis castitate uirtutes ceteras negli-
 git: nō fouet pauperes: pecunia cupidior ē. Euenit inter-
 dū ut tristior uultus adductū supciliis icessus p̄paz ser-
 culis similis offēdat populū et quia nihil habet qd̄ rep̄-
 bēdat i uita: habitū solū oderit et icessū. Multi eliguntur
 nō amore sui: sed alterius odio i plerisqz suffragiū mere-
 tur sola simplicitas et alterius prudētia et calliditatis qua-
 si malitia opponitur. Nōnūq̄ errat uulgi plebisqz iudici-
 um: et i sacerdotibus cōprobādis unusquisqz suis mori-
 bus fauet: ut nō tā bonū q̄ sui simile q̄rat p̄positū. Eue-
 nit aliquotiēs ut mariti quæ p̄ maior i populis est ma-
 ritus quasi applaudāt et in eo arbitrat̄ se minores non
 esse uirginibus: si mariti uirginū p̄ferāt. Hic aliquid qd̄
 forte cū offēssa multoz dicitur sim. sed bonus non mi-
 hi irascetur: quia eos peccati cōsciētia nō remordebit: In-
 terdū hoc et pontificū uitio accidit qui nō meliores sed
 argutiores i clerū eligūt et simpliciores quosqz atqz in-
 nocētes inhabiles putāt uel asinibus et cognatis: quasi
 terāx militūz officina largiūtur: siue diuinitū obediūt iustio-
 ni: qd̄qz his peius ē illis clericatus gradū donāt: queoz
 sūt obsequiis delimiti. Alioquin si iuxta sētētiā aposto-
 li non erūt episcopi nisi mariti: ipse apostolus episcopus
 esse nō debuit qui dixit. Dolo sūt oēs sic esse ut ego sūz
 et iohānes hoc gradu indignus assumabitur et omnes uir-
 gines et cōtinētes. quibus quasi pulcherrimis gēmis ec-
 clesia monile decoratur episcopus et p̄byter et diaconus
 nō sūt meritorū noīa: sed officiorū. Nec dicitur si quis
 episcopatu desiderat bonū gradus desiderat sed bonum
 opus desiderat: q̄ i maiori ordie cōstitutus possit: si uelit
 occasiōē exercēday habē: uirtuti. Oportet ergo epus
 esse irrep̄hēnsibiles ut nulli uitio mancipatus sit: unius
 uxoris uirū qui unam uxorem habuerit non habeat so-
 brium siue ut melius in græco dicitur uigilantem idest
 νηφαλεον pudicū: hoc enī significat σαρφονα or-
 natum et castitate et moribus. hospitalem ut imitetur
 .L.3.

abrahā et cū peregrinatio imo i peregrinis christus suscipi
 at doctorē. Nihil enī prodest cōsciētia uirtutū frui: nisi et
 creditū sibi populū possit istruere: et ualeat exhortari i do
 ctina: et eos qui cōtradiūt redarguere: nō uinolētū q̄a
 sēper i factis factoz: ē: et qui offert hostias: uinū et scice
 rā nō biberit quia i uino luxuria ē non uinolētū: sic bibat e
 piscopus ut an biberit ignoretur. Non p̄cussorē idest qui
 cōsciētias nō p̄cutiat siguloz. Neqz enī pugilē describit
 sermo apostolicus: sed pōntificē insinuat quid facerē nō de
 beret: docet nūc eregio ne quid faciat. Sed modestū nō
 litigiosū nō cupidum domū suam bene regentē filios ha
 bētem subditos cū oi castitate. Vide q̄ta pudicitia exigat
 tur i episcopo: ut si filii eius i pudici fuerit ipse episcopus
 esse nō possit: et eodem uitio offēdat deū: quo offēderit
 et Heli pōntifex q̄ corripuerat q̄dē filios: s̄ q̄a nō abiecerat
 Aliquētes retrorsū cecidit: et mortuus ē lucerna dei atē q̄
 extingueretur. Mulieres similiter pudicas: et reliqua. In
 omni gradu et sexu pudicitia tenet p̄cipatū. Lērnis igi
 tur q̄ episcopus presbyter et diaconus nō ideo sit beati
 quia episcopi uel presbyteri uel diaconi: s̄ si uirtutes ha
 buerit nominū suoz et officiorū: Alioquin si diacon⁹ e
 piscopo suo factus fuerit: nō ex eo q̄ inferior gradu ordi
 ne est apud christū deterior erit absit. Aut Stephanus dia
 conus qui primus martyrio coronatus ē minor futur⁹
 est i regno c̄lorū multis episcopis: ac Timotheo uel Ti
 to: quos subicere nō audeo nec antepone. Quomō in
 legionibus et exercitū sūt duces sūt tribuni: sūt centurio
 nes: sūt serētarij ac leuis armaturā et miles gregarij: et
 manipuli: cōmissa quidē pugna uocat noia dignitatis: et
 sola fortitudo q̄ratur: Ita hoc cāpo et plio quo cōtra dx
 mones dimicamus nō q̄runtur nomia sed opera: et glo
 riosior ille sub uero ipatore christo nō qui nobilitor s̄ q̄
 forcior ē. At dicis Si oēs uirgines fuerit: quomō stabit
 humanū genus: par pari referā: Si oēs uidua fuerit:
 uel i matrimonio cōtinentes quomō stirps mortalis pro
 pagabitur? Hac ratione nihil omnino erit: ne alijs esse d̄
 s̄stiat: Verbi gratia si cūcti philosophi sint: agricolā non
 erūt. Quid loquar de agricolis: nō oratores nō iuricon
 sulti: nō reliquarū artū p̄ceptores. Si uniuersi p̄dicpes:
 quis miles erit? Si oēs caput cuius uocabuntur caput:
 eū cetera mēbra defuerit? Vereris ne si uirginitatē pluis
 appetierūt: cessēt esse lupā: cessēt adultera: ne infantes i ur
 bibus uilliqz nō uagiāt. Quotidie moxhorū sanguis ef
 fūdatur: adultera damnatur. et iter ipsas leges et secureas
 ac tribunalia flagras libido d̄natur. Noli metuei ne oēs
 uirgines fiāt. Difficilis res est uirginitas et ideo rara: quia
 difficilis. Multi uocati pauci electi. Lupere plurimoz
 ē: p̄seuerare paucorū. Vnde et grāde p̄mūm eoz qui p̄
 seuerauerit. Si omnes uirgines esse possēt: nūq̄ et d̄ns
 diceret Qui p̄t capere capiat: et apostolus in p̄suadendo
 trepidaret. De uirginibus aut p̄ceptū d̄ni non habeo. Et
 cur iquies creata sūt genitalia: et sic a creatore sapiētissio
 fabricati sumus: et mutuū nostri paciamur ardores et ge
 stiamus i naturalē copulā. Periclitamur respōsionis uei
 cundia: et quasi iter duos scopulos et quasdam necessita
 tes et pudicitia *συνπληγας* Δασ hic atqz id uel p̄do
 ris uel causā naufragiū sustinemus: Si ad proposita re
 spōdeamus: p̄doz diffundimur. Si pudor iperauerit si
 lētū quasi de loco uidebimur cedere: et aduersario ferie
 di occasiōē dare. melius est tamē clausis q̄a dicitur oca
 lis adabatay moz pugnaē q̄p̄ directā sp̄cula dypeo nō re
 pellere ueritatis. Poterā quidē dicere. quomō posterior
 pars corporis et meatus per quē alui stercorea egeruntur
 relegatus ē ab oculis et quasi post tergum positus: ita et
 hic qui sub uentre est ad digerēdos humores et potius
 quibus uenā corpori s̄rrigātur a deo cōditus ē. S̄ quo
 niā ipsa organa et genitaliū fabrica et nostra feminarūqz
 discretio et receptacula uulua: ad suscipiēdos et coalēdos

factis cōdita sexus differētiā p̄dicant hoc breuiter respō
 debo: Nūq̄ ergo cessemus a libidine: ne frustra huiusce
 modi mēbra portemus. Lur enī martius se absteineat ab
 uxore: xur casta uidua p̄seueret: si ad hoc tātū nati sumus
 ut pecudū more uiuamus: aut quid mihi nocebit si cum
 uxore mea quis cōcubuerit? Quomodo ens dētū officii
 um ē mādere: et i aliu ea q̄ sūt māsa transmittere: et nō
 habet crimē qui uxori meā panē dederit: Ita genitalium
 offitū hoc ē si sēper fruatur natura sua meā lassitudines
 alterius uires superēt: et uxoris ut ita dixerit ardētissimā
 gulā fortuita libido restiguit. Quid aut sibi uult apostol⁹
 ut ad cōtinentiā cohortetur si cōtra naturam est? Quid ipse
 domin⁹: qui eunuchorū p̄cepit uarietates? Lerte aposto
 lus qui ad suā nos prouocat pudicitia debet cōstanter au
 dire Lur portas ueretrū o paulē cur a sexu sc̄minarum
 barba: pilis atqz mēbrorū qualitate distinguētis: tua si
 ita mescūt papilla: nō dilatātur renes: nō pectus artatur:
 uox obsoletior ē: sermo serotior hirsutius superciliū fru
 stra hac omnia uiroz habes: si cōplexu nō ueris sc̄mi
 narū. Compellor aliquid loqui et isapiens fieri: sed uos
 me ut loqui audeas cogistis. dominus uē atqz saluator:
 qui cū in forma dei esset formā serui dignatus ē allūmēz
 factus obediēs patri usqz ad mortē: et mortē crucis: q̄d
 necesse erat i his mēbris nasceret quibus usurus non
 erat: Qui certe ut sexū ostēderet etias circumcisus ē. Lur
 Joānē apostolū et baptistā sua dilectione castrauit quos
 uiros nasci fecerat: Qui i cr̄bistū credim⁹ christi sectemur
 exēpla. Et si noueramus eū iuxta carnes sed iā nunc non
 nouimus eū secundum carnē. Lerte i resurrectione eades
 erūt corporū substantia: qua nūc utimur licet alior gloria
 Nā et saluator i tantū ipsū corpus habuit post iferos: in
 quo et crucifixus est: ut manus p̄foratas clauis et lateris
 uulnus ostēderet. Porro si clausus igressus ē hostis: q̄d
 humanorū corporū natura nō patitur. Ergo et Petrum
 et dominum negabimus uera habuisse corpora: quia ā
 bulauerunt super aquas: q̄d contra naturam est. In resur
 rectione mortuoz si nubēt: neqz nubetur s̄ similes erūt an
 gelis. Quod alii in celis postea futuri sunt: hoc uirgines
 in terra esse coeperunt. Si angelorum nobis similitudo
 promittitur Juter angelos autem non sexus diuersitas
 aut sine sexu erimus: quod angeli sunt. Aut certe quod
 liquido cōprobatur resurgētēs i proprio sexu: sexus nō
 sūgemur officio. Verū quid agimus argumentis et pro
 positiones aduersariū callida cupimus respōsione supāz
 Detera trāsierūt et ecce facta sūt oia noua. Lurras per a
 postoloz sentētias: et quomodo in salomonio exemplis
 breues expositiunculas subdidi ob intelligēdi facilitates
 Ita nunc castitatis et continentia christiana: exempla re
 p̄tēbo: et de multis testimoniis quasi unum corpus ef
 ficiam: quo et nihil quod ad pudicitiam pertinet prater
 mittam: nimia prolixitatis declinem fastidium. Scribit i
 ter cetera Paulus apostolus ad romanos Quem enim
 fructum habuistis tunc in quibus nunc erubescitis. Nā
 finis illorū mors est. Nunc uero liberati a peccato serui
 autem facti dei habetis fructum uestrum in sanctificatio
 ne: finem uero uitam aternam. Puto quod et nuptiarū
 finis mors est: fructus autem sanctificationis qui uel ad
 uirginitatem uel ad continentiam pertinet uita pensatur
 aterna. Ac deide itaqz fratres unde uos mortificati estis
 legi per corpus christi ut scitis alterius qui ex mortuis ē
 surrexit ut fructificetis d̄o: Si eius essem⁹ i carne passio
 nes peccatoz: quā per legem erant operabantur in men
 bris n̄is: ut fructificaret morti. Nūc aut soluti sumus a
 lege mortis i qua d̄tinebamur ut cū iquit essem⁹ i carne
 et nō in nouitate sp̄is et nō i uetustate lie faciebam⁹ ea
 quā carnis erant: fructificabamus morti. Nunc autem
 quia mortui sumus legi per corpus christi fructificē
 mus deo et sumus eius: qui ex mortuis resurrexit.

Nec non et in alio loco: eius praxidisset scio quia lex spiritalis est et eius de uolentia carnis quod crebro ipellit nos facere quod nolumus. Latius disputasset ad extremum intulit in felix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius gratia dei per Iesum Christum dominum nostrum. **E**xterius legitur ipse mente seruo legi dei carne autem legi peccati. Et nihil damnationis est his qui sunt in Christo Iesu qui non secundum carnem ambulant. Lex eius spiritus in Christo Iesu liberavit me a lege peccati et mortis. **N**e manifestius in consequentibus docet christianos non ambulare secundum carnes sed secundum spiritum dicens. **Q**ui enim secundum carnem sunt quae carnis sunt sapient: Qui uero secundum spiritum ea quae spiritus sunt sentiunt. **N**am et prudentia carnis mors est prudentia autem spiritus uita: et pax quoniam prudentia carnis inimicitia est in deum. Legi enim dei non subiicitur nec eius potest. **Q**ui autem in carne sunt: deo placere possunt. **P**os autem in carne non estis sed in spiritu: si tamen spiritus dei habitet in uobis usque ad eum locus ubi ait. **E**rgo fratres sumus carni ut secundum carnem uiuamus. Si enim secundum carnem uixeritis moriemini. Si autem spiritu facta carnis mortificaueritis uiuatis. **Q**ui cumque enim spiritu dei aguntur: hi filii dei sunt. **S**i prudentia carnis inimicitia est in deum et qui in carne sunt deo placere non possunt. **A**rbitror eos qui officio seruiunt coniugalitatis: prudentias carnis diligunt: et in carne sunt a qua retrahens nos apostolus et iugens spiritus deiceps loquitur. **O**bscuro uos fratres per misericordiam dei: ut exhibeatis corpora ustra hostiam uiuentem sanctam: deo placentes rationabile obsequium uerum et nolite conformari huic saeculo: sed reformamini in nouitate sensus ueri: ut probetis quae sit uoluntas dei bona: et bene placentes et perfecta. **D**ico enim per gratias quae data est mihi oibus quae sunt iter uos: non plus sapere quam oportet sapere: sed sapere ad pudicitiam. siquidem gratiae scriptum est: $\sigma\tau\tau\omega\sigma\phi\omega\upsilon\epsilon\iota\upsilon$ consideremus sententiam apostoli **R**eformamini inquit in nouitate sensus: uerum ut probetis quae sit uoluntas dei bona placentes et perfecta. **Q**uod dicit huiusmodi est. **C**oncedit quidem nuptias deus concedit digamias: et si necesse fuerit fornicationi: et adulterio profertur et trigamias: **S**ed nos qui corpora nostra exhibere debemus hostiam uas: et sanctam placentes deo rationabile obsequium uerum: non quid concedat deus sed quod uelit considerare ut probemus quae sit uoluntas dei bona et placentes et perfecta. **E**rgo quod concedit nec bonum nec placens nec perfectum est. **R**edditque causas cur hoc suadeat sciens tempus. quia hora est iam nos de somno surgere. **N**unc enim propior est nostra salus quam cum credidimus: nox praeteriit: dies autem appropinquauit. **E**t in extremo iduimus in dominum Iesum Christum et carnis curam ne feceritis in desideria. **A**liud enim est uoluntas dei. **A**liud indulgentia: **U**nde et ad corinthios scribens ait. **E**t ego fratres non potui loqui uobis sicut spiritualibus: sed sicut carnalibus sicut paruulis: in Christo lac potum uobis dedi non escas necdum enim poteratis sed neque nunc potestis adhuc enim carnales estis qui animalis est non percipit ea quae dei spiritus sunt. **S**tultitia enim illi est nec potest intelligere quia spiritualiter diiudicatur. **I**ste non perfecto caritatis cibo: sed rucis uittarum lacte nutritur: **S**icut per hominem mori: sic et per hominem resurrectio mortuorum. **Q**uomodo in adam omnes moriuntur: sic in Christo omnes uiuificantur. **S**eruiamus in lege ueteri adam. **S**eruiamus in euangelio nouo adam factus est enim primus homo adam in anima uiuente: et nouissimus adam in spiritu uiuificante. **P**rimus homo de terra terrenus: secundus homo de caelo caelestis. **Q**ualis terrenus tales terreni: qualis caelestis tales caelestes. **S**icut portauimus imaginem terreni: portemus et imagines caelestis. **H**oc autem dico fratres quia caro et sanguis regnum dei possidere non possunt: neque corruptio incorruptionem hereditabit. **H**oc

tas clarum est ut nulla expositione queat manifestius fieri. **C**aro inquit et sanguis regnum dei possidere non possunt: et corruptio incorruptionem. **S**i corruptio ad omnes conuertitur perit: incorruptio autem proprie castitatis est: proxima pudicitiae nuptiae possidere non possunt. **S**imul enim quam si terrena domus huius habitationis destructa fuerit: reaedificatioem habeamus ex deo domum absque manu factam sempiternam in caelis. **I**n quo igemiscimus habitaculum nostrum: quod de caelo superinduit desiderat. **S**upimus enim ingredi de corpore et habitare cum Christo propter quod et studiosissime nititur siue in corpore siue extra corpus placere deo: **E**t ut plenius exponeret: quales nos esse uelit in alio loco docet dicens. **R**espodit uos uiri uirginem castas exhibere Christo quod si ad totam ecclesiam credendum uolueris referre et in hac dispositione Christi et maritas: et digamos: et uirgines: et uiduas: contineri. **H**oc quoque pro nobis facit: **N**am dum omnes ad pudicitiam et proximum uirginitatis inuita: omnes autem cunctis gradibus uirginitates esse potiorum. **R**ursumque ad Galatas. **E**x operibus inquit legis non iustificatur ois caro opera legis et nuptiae sunt. **U**nde et maledicuntur in ea quae non habent filios. **Q**uia si conceditur etas in euangelio aliud est indulgentiam infirmitati tribuere: aliud: uirtutibus praemia polliceri. **D**icam et ego nuptiatoribus meis: qui post castitatem et diuturnam continentiam sudant ad conuertitur et pecorum more lasciuunt: **S**ic insipientes estis: ut cum ceperitis spiritum nunc carne consumamini: **T**anta passi estis sine causa. **A**postolus quoque continentiae quibusdam nodos relaxat: et dimitit frena curretibus propter infirmitates carnis haec facit contra quam scribens deo loquitur. **D**ico autem spiritu ambulate et desiderium carnis ne feceritis: caro enim concupiscit contra spiritum: et spiritus contra carnem. **N**on est necesse nunc de operibus carnis dicere: quia et longum est et facile potest de apostoli epistola sumere: qui uoluerit. **D**ica tamen de spiritu cuius fructus sunt caritas gaudium pax longanimitas benignitas bonitas fides mansuetudo continentia. **O**mnes uirtutes spiritus qui solidissimum fundamentum et sublime culmen continentia iuuant et protegit. **A**dversus huiusmodi non est lex. **Q**ui autem sunt Christi carnem tuam crucifixerunt cum uicis et desideris. **S**i uiuimus spiritu: ambulemus et spiritum. **Q**ui cum Christo carnem nostram et passiones eius desideriaque crucifiximus. **Q**uid rursus ea quae carnis sunt agere cupimus: quodcumque seminauerit homo: hoc et metiet. **Q**ui seminauerit in carne sua: de carne metet corruptionem. **Q**ui autem seminauerit in spiritu de spiritu metet uitam aeternam. **M**o quod qui uxorem habet quam diu reuertitur ad se ipsum ne tentet eum satanas: in carne seminat: non in spiritu. **Q**ui autem in carne seminat non ego sed apostolus loquitur quod metat corruptiones. **E**legit nos in Christo deus per ante constitutionem mundi: ut essemus sancti imaculati coram eo: ambulauimus in concupiscentiis carnis facientes uoluntatem eius et cogitationes et fuimus filii irae sicut et ceteri nunc autem confusus est: et condesse nos fecit in caelestibus in Christo Iesu ut deponamus sicut priorem conuersionem ueterem hominem: qui corrumpitur iuxta desideria erroris ut aptari possit in nobis illa benedictio quae mystica ad Ephesios epistolam tali sine concludit. **S**ic enim oibus qui diligunt dominum in incorruptione: **C**onuersatio nostra in caelis est unde et saluatorem expectamus dominum Iesum Christum: transfigurauit corpus humilitatis nostrae conformem fieri corpori gloriae suae: quaecumque ergo sunt uera quaecumque pudica quaecumque iusta: quaecumque ad caelestes pertinentia his copulemur haec sequamur. **R**econciliauit nos Christus in corpore suo deo patri per mortem et exhibuit sanctos et immaculatos et absque ulla reprehensione coram se in quo et circumcisi sumus: circumcisi non manufacti in expoliatioe corporis carnis sed in circumcissione Christi consepulti in baptismo in quo conresurreximus. **S**i ergo resurreximus cum Christo ea quae

fursus sunt quatrâus ubi christus ē in dextera dei sedēs
 ea sapiamus quæ fursū sunt: non quæ sup terrā. **Cor**
 tui. n. sumus et uita nostra abscondita est cū christo i do
 Lū christus apparuerit uita nostra tūc et nos apparebī
 mus cum eo in gloria. **Nemo** militās deo implicatur
 seculi negociis ut possit placere qui se elegerit. **Apparu**
 it. n. gloria dei saluatoris oibus hominibus erudiens
 nos: **Ut** abnegantes impietate et secularia desideria caste
 et iuste et pie uina i hoc seculo. **Dies** me dñficiet si uolu
 ero omnia castitatis de apostolo præcepta memorare:
Ista sunt de quibus ad apostolos loquebatur dñs **Ad**
 huc multa hēo uobis dicere: s; nō potestis portare mo
 do: **Lū** aut uenerit spūs ille ueritatis: docebit uos oēs
 ueritate. **Post** crucē christi statim i acibus apostolorū
 una domus philippi euāgelistæ quadrigā producit uir
 gumum silariū ut caesarea in qua ex gētib; ecclesia per
 corneliū cēurionem fuerat dedicata in uirginū puella
 rum præberz exēpla: **Lūq;** dñs in euāgelio dixerit lex
 et propheta usq; ad Joannem. **Iste** quia uirgines e
 rant: et post Joannem prophetasse reseruntur. **Neq;**
 enim poterant ueteris testamenti lege retineri: quæ uir
 ginitas fulserāt claritate. **Trāseamus** ad iacobus qui
 frater domini dicebatur tantæ sanctitatis rā: q; iustia et
 perpetua uirginitatis ut Josephus quoq; historicus in
 ditorū propter huius necē subuersa hierosolyma refe
 rat hic primus ep̄s ex iudæis hierosolyma credētis ec
 clesia: ad quē Paul' cū Tito Barnabaq; pgebat loqitur i
 epistola sua **Nolite** errare fratres mei dilecti. **Omne**
 datū bonū: et omnis perfecta donatio desursus est de
 l. edens a patre luminū. **Apud** quem non ē differentia
 aut aduersionis obumbraculū uolēs genuit nos uerbo
 ueritatis ut simus primitiæ creaturariū eius. **Virgo** my
 stice uirginitatē docet. **Omne** perfectū donū desursus
 descendit: ubi non sūt nuptiæ: et descendit nō a quolibz
 sed a patre luminū qui dicit ad apostolos. **Mos** estis
 lux mundi. **Apud** quem non est differentia iudæi siue
 gentilis: nec ulla umbra quæ uersabatur i lege præmittit
 eos qui de natōibus crediderūt. **S;** uerbo nos genuit
 et uerbo ueritatis quia umbra: et imago quædā etiam
 species ueritatis præcessit i lege **Ut** simus primitiæ cre
 aturariū eius. **Et** quomodo ipse primogenitus ex mor
 tuo oēs in se mortuos suscitauit et ipse uirgo primitiæ
 uirginū suorū in se uirgine dedicauerit. **Petrus** quoq;
 quid de uocandē gētiū sentiat cōtēplemur: **Bñdicit'** de
 us et pater dñi nostri iesu christi qui secūdū magnā mi
 sericordiam suā regenerauit nos in sp̄e uitæ per resurre
 ctionē iesu christi ex mortuis in hæreditatem incorru
 ptā: et imaculatā et imarcessibilē: quæ seruatur i celis:
In nos qui uirtute dei custodimini per fidē i salute quæ
 parata ē reuelari in tēpore nouissimo. **Ubi** incorrupta
 prædicatur hæreditas imaculata et imarcessibilis et præ
 parata in celis et tēpus nouissimū reseruata et spes ui
 tæ æternæ: quādo non nubēt neq; nubētur. **Ibi** alis uer
 bis uirginitatis priuilegia describuntur. **Quā** et in sequen
 tibus hoc ipsum docet **Propter** hoc accincti lūbos mē
 tis nostræ uigilātes perfecte sperate i ea gratia quæ uo
 bis deferēda est in reuelatōe iesu christi quasi filii obe
 diētæ non confirmamini priorib' ignorātiæ uestræ desi
 deratis: sed secundū eum qui uocauit uos sanctū et ipi
 sancti estote i omni cōuersatōe. **Scriptum** ē enim **San**
 cti estote q; et ego factus sum. **Neq;** .n. corruptibili ar
 gento et auro redempti sum: sed precioso sanguine im
 maculati agni iesu christi: ut castificemini aīas nostras i
 obediētā ueritatis renati non ex coitu corruptibili: sed
 icorruptione per uerbum uiuētis dei et permanētis et
 sic lapides uiuificētur in domū spiritualē sanctus sacer
 douum offerētes uictimas spirituales per iesū christū
 dominū nostrum. **Mos** enim sumus genuū electū rega

le sacerdotiū: gens sancta: populus acq̄sitōis: christus
 pro nobis carne mortuus est: armemur eadē conuersa
 tōe qua christus: quoniam qui passus est carne: quieuit
 a peccato: ut nequaq; in desideris hoīum: s; i uolūta
 te dei. **Reliquū** i carne tēpus exigam'. **Sufficit**. n. no
 bis præteritū ip̄s quādo ambulauimus i luxuriis et de
 sideris ceteriq; uitio. **Grādia** nobis et preciosa uirgī
 nitatis promissa donauit: per hāc efficiamur ut diuinæ
 cōsortes natura fugiētes eam quæ i mūdo ē cōcupias
 corruptōis. **Non** dñs scōs de tētatione eruere: et mi
 quos cruciādos in diē seruā: iudiciū p̄cipue eos q; post
 carnē in desideris pollutionis ambulāt: et donationes
 despiciūt audaces et procaces. **Isti** sunt qui quasi irra
 tionabilia iumētā i uentrē et libidinē prōi sūt blasphemā
 tes qui incorruptōe sua corrupentur recipiētq; merce
 dē iniquitatis: luxuriā qui putāt delicias esse: iustitiam
 fordeo et maculas: et nihil aliud nisi de uoluptatibus
 cogitantes qui habēt oculos plenos adulterio: et uisari
 ebli libidie: et decipiūt aīas nec dū christi charitate ro
 bustas. loquūtur enim uerba tumētā et idoctos fac le
 illecebris carnis irretiunt repromittētes eis libertatem
 eū ipi serui sint corruptōis. **Unusquisq;** enim subiacet
 passioni a qua uincitur. **Quod** si fugiētes coinquinat
 ones mūdi per sciētā saluatoris nostri iesu christi uide
 rurū superantur quæ ante superauerāt. facta sunt eis no
 uissima peiora prioribus: meliusq; eis erat nō nosse uia
 iustitæ: q; post notitiā eius post tergū redire: et relique
 re sanctū mandati: quod eis traditū fuerat: **Completū**
 q; i eis est illud uerissimū prouerbiū **Ante** reuertens
 ad uomitū suū et sus lota est in uolubro luti. **No**
 luit omnē locum secūda Petri epistola ponere ne lōgū
 facerē: s; tñmodo ostēdit spiritus sancti uaticinio huius
 tēporis et doctores et hæresis pronūciatā. **Deniq;** ma
 nifestus eisdē notat dicēs. **ueniēt** enim in nouissimis
 diebus illusores seducētes iuxta propria desideria am
 bulantes. **Descripsit** apostolicus sermo **Joianianus** lo
 quētē bucco tumētibus et inflata uerba trutinātē: repro
 mūtē in celis libertatē eū ipse uictorū seru' sit atq;
 luxuria carnis reuertēs ad uomitū suū. **Quas** eius mo
 nachum eē se iactitet: et post sordidā tunicā et nudos
 pedes et cibariū panē et aqua potum ad cādidā uestes
 et mundam cutē ad mul'ū: et elaboratas carnes: ad iura
 spiti et parātur: ad balneas quoq; et fruticulas et po
 pinas se cōserat. **Manifestissimū** est q; terram celo:
 una uirtutibus: uentrem præferat christo: **Et** purpu
 ras eius coloris puts regna celoꝝ. et tñ iste formosus
 mōach' crassius mundus dealbat' et sēp quasi sp̄sus in
 cedēs: aut uxore ducat: et ut equalē uirginitatē nuptiis
 probet: Aut si n̄ duxerit frustra cōtra nos uerbis agit:
 cū ope nobiscū sit. **S;** et Joānes i eadē uerba cōcordat
Nolite diligere mūdū n̄ ea q; mundi sūt. **Si** q; diligit
 mūdū: n̄ ē dilectio p̄ris i eo: **Quoniam** oē qd i mundo ē desi
 deriū carnis ē: et desideriiu oculoꝝ et supbia h' uita q;
 n̄ ē de p̄re: s; de mūdo et mūdus præteriet et desideriiu
 eius. **Qui** at facit uolūtate dñi mans i æternū: **Quā** dātū
 nouū scripsi uobis: qd ē uerissimū i christo: et i nobis:
 q; tenebræ præterierūt: et lux iā lucet. **Et** rursum. **Barissi**
 mi nūc filii dei sum: et nec dū appuit qd futuri sumus.
Sem' at q; si apparuerit similes ei erim': q; uidebim'
 eū licuti ē: et ois q; hāc hz sp̄e: castificat semenipm sicut
 et ille castus ē. **In** hoc p̄scā ē n̄a caritas: si fiducia hēa
 mus i die iudiciū ut quō ille ē ita et nos sum' i hoc secu
 lo. **Epistola** quoq; iudæ tale qd significat odientes et
 carnis pollutā tunicā. lega' apocalypsis **Joānis** et ibi re
 piem' agnū sup mōtē s̄io: et cū illo. cxxlii. milia signato
 rū hñtū nom̄ eius: et nom̄ p̄ris eius scriptū i frōtibus
 suis: q; cātāt cāticiu nouū: et nemo p̄t dicē cāticiu nisi qui
 ep̄u sūt de terra. **Isti** sūt q; cū mulierib' se n̄ cōmūnaue

rāt uirgines enī pmāserūt: hī sunt qui sequūtur agnus
 quocunq; uadit empti enī sunt ex hominibus primitiā
 deo et agno: et i ore ipsoꝝ nō ē iuentus mendacius: et
 sine macula sūt de sigulis tribub⁹ excepta tribu dan: pro
 qua reponitur tribus leui xii mil. uirginū signatorū cre
 ditura dicitur: qui cū mulierib; nō sunt coiūinati. **A**c
 ne putaremus de iis dici q̄ scorta nō nouerāt stas intulit
 uirgines enī permanserūt. Ex quo ostendit oēs qui uir
 gines nō permanserūt: ad cōparationes purissimā et an
 gelicā castitatis et ipsius dñi nostri iesu christi esse pollu
 tos. Nī sunt qui cantāt canticū nouum: quod nemo pōt
 canere nisi qui uirgo est. Nī sunt primitiā dei et agni et
 sine macula. Si uirgines dei primitiā sūt ergo et uiduā
 et i matrimonio cōtinētes erunt post primitiās: idest in
 secundo et i tertio gradu. **N**ec prius perditus populū
 saluari poterit nisi tales hostias christo obtulerit: et ima
 culatus agnū purissimū uictimis reconciliari. In finitū
 est decem euāgelio uirginū exponere sacramentū quin
 q; sultarū et quinq; sapientius. **H**oc solus nūc dico q̄
 quō absq; ceteris operib; uirginitas sola nō saluat: sic
 omnia opera absq; uirginitate puritate continētia et cas
 titate imperfecta sunt. Ex quo nequaquas illud poterit
 nos impedire quod aduersarius obiit fuisse dñm i cana
 galilae: et nuptiarū festa celebrasse quando aquas uer
 tit in uinū. **H**oc enī breuissime respondebo q̄ qui octa
 uo die circūcisus ē et pro quo par turturū: et duo pul
 li columbarū die purgationis oblati sūt cū ceteris anq̄
 pateretur iudaicā cōsuetudinē cōprobauit ne illis occa
 sionē uelle se interficiendi tribuere uideretur q̄ legem
 destruens damnāsq; naturā quāq; et hoc pro nobis fa
 ciat. **S**emel iuit ad nuptias semel docuit esse nubēdū:
 et tunc uirginitati possis officere: si nuptias post uirgini
 tate: et uirginitate testimonia non i gradu tertio ponere
 mus. **N**ūc ergo cū hreticorū sit dānare cōiugia et dei
 spernere cōditiones quicquid de laude dixerit nuptiarū
 libenter audimus. **E**cclēsia enī matrimonia nō dānat
 sed subicit: nō abicit s; dispēsat. **S**ciens ut supra dixi
 mus. **I**n domo magna nō solū esse uasa aurea et argē
 tea s; lignea et fictilia. et alia eē i honorē alia i cōtuelā
 et quicūq; se mōdauerit eū futurū eē uas honorabile:
 et necessariū i omne opus bonū praparātū. **S**atis abū
 deq; christianā pudicitia et uirginitatis angelicā de dī
 uinis libris exēpla praxuimus. **S**ed qm̄ intellexi i cōmē
 tariis aduersariū prouocari etiā nos ad mūdi sapiētias:
 q̄ nunq̄ hoc genus i saeculo probatū: et nouū dogma
 cōtra naturā religio nra prodiderit: **P**ercurrā breuiter
 laias et graecas barbarasq; historias et docebo uirginita
 tē sēp tenuisse pudicitia principium: **R**efert fabula
 Atlantas calydonias uirginē semp in uenatib; in siluis
 nō tumētes uteros sceminarū fastidiāq; cōceptū: sed
 expeditā castāq; amasse uirtutē. **D**arpalicē quoq; thra
 ciā uirginem insignis poeta describit: **R**eginā uulscorū
 Lamillā quā. **T**urnus cui auxiliū uenerat laudare uo
 lens nō habuit āplius qd̄ diceret nisi uirginē nominaret.
Odetus italix uirgo calcodetos quoq; illa filia leo uir
 go perpetua pestilentia patriā scribitur spontanea mor
 te soluisse. **E**t iphigenia uirginis sanguis aduersos pla
 casse uētos quid referat **S**ibyllas erithrā et cūanas et
 octo reliquas. **N**am uarro decē fuisse autumat. quarū
 insigne uirginitas ē. et uirginitatis pmiū diuinitio. **A**d
 eolico genere sermōis **S**ibylla theobule appellatur re
 cte consilium dei sola scribitur nosse uirginitas. **L**assan
 dra quoq; ac **L**hrysim uates **A**pollinis ac iunonis uir
 gines legimus et sacerdotes: **D**ianā tauricā **V**estri inu
 merabiles extiterūt. **A**uax una **A**minūta propter suspi
 tionē stupri uiua dfoffa ē. **I**n iusta ut reor poena nisi grā
 de crimen putaretur lesa uirginitas. **L**erte romanus po
 pulus quanto honore uirgines semper habuerit hic ap

paret q̄ cōsules et impatores et i currib; triūphātes q̄
 de superatis gētib; trophaea referēbāt: ut oīs dignitatis
 gradus eis de uia cedere solitus sit. **L**audia uirgo ue
 italio cū i suspitionē uenisset stupri et simulacrum idē
 mīs i uado tiberis hateret ad cōprobādā uirginitatis
 suā pudicitiam fertur cigulo duxisse naues: quas multa
 hoim milia trahere nequērāt. **M**elius tñ inquit **L**uca
 ni poeta patruus cū illa eēt actū si hoc qd̄ euenit orna
 mētū potius explorata fuisset pudicitia q̄ dubia patro
 cinus. **N**ec mirū hoc de hoib; cū **M**inertiam quoq;
 et dianam uirgines deas sūxisset error gētilium: et iter
 xii. signa celi quib; mūdū uolū putant uirginē colloca
 uerit. **M**agna iniuria nuptiarū ut ne inter scorpiones q̄
 dē et cētauros et cācos et pisces: et capricornos uxore
 maritūq; cōstruxerit: trigita atheniēsius tyrāni cū **P**he
 donē necassent i cōiugio: filias eius uirgines ad se ueni
 re iusserūt: et scortoz more nudari ac sup pauimēta san
 guine pīs cruentata ipudicis gestib; ludere: q̄ paulisper
 dissimulato dolore cū temulētos cōiugas cernerēt qua
 si ad requisita naturā egredientes iuicē se cōplex p̄cipi
 tauerūt i puteis: ut uirginitatē morte seruarēt. **D**emoti
 onis ariopagitarū principis filia audito spōsi leostenis in
 teritu qui bellū lamiacū cōcitarat se iterfecit: asserēs q̄
 q̄ itata eēt corpore tñ si alterū accipere cogetur qua
 si secūdū acciperet cū priori mēte nupsisset. **S**patia et
Messeni diu inter se habueꝝ amicitias i tñ ut ob qdas
 sacra uirgines ad se mutuo mitterēt. **Q**uodā igi tpe cū
 quinquagita uirgines lacedaemonioꝝ **M**esseni uiolare
 tētassent de tāto numero ad stuprū nulla cōsensit: s; oēs
 libētissime pro pudicitia occubuerūt. **Q**uas obrē graue
 bellū et lōgissimū cōcitatū ē: post multus ipis **C**amer
 tie subuersa ē: **A**ristocides orcomenti tyrānus adama
 uit uirginē **S**ymphalidē q̄ cū p̄e occiso ad replū dianā
 cōfugisset et simulacrū eius teneret: nec ui posset euelli
 in eodē loco cōfossa ē. **O**b cuius necē tāto oīs arcadia
 dolore cōmota est: ut bellus publice sumeret: et necem
 uirginis ulcisceretur. **A**ristomenes messenius uir iustissi
 mus uictis lacedaemoniis et quo dā tempore nocturna
 sacra celebrātib; q̄ uocabātur hiacyntina rapuit de cho
 ris ludentiū uirgines quindecim: et tota nocte gradu cō
 cito fugiens excessit de simbs spartanoꝝ. cūq; eas comē
 tes e us uellēt uiolare mōuit quā diu potuit ne facerēt
 et ad extremū quosdā n̄ parētes iterfecit: et ceteris me
 tu coercitis. **I** **R**edēptā postea a cognatis puella cum
Aristōne uiderēt cadio reus fieri tā diu ad p̄iā n̄ sunt
 reuerit q̄ diu iudiciū aduolutā gēib; d̄seforē pudicitia
 suā cernerēt absolutū. **Q**uo ore laudāda sunt **S**cedasi
 filia i **L**eucriis boetia: quas traditū ē absēte p̄e duos iu
 uenes p̄tereites iure hospitii suscepisse qui multū idul
 gētes uino uim p noctē itulere uirginib;. **Q**ux amissā
 pudicitia uolētes supuere mutuis uulnerib; cōcide
 runt. **I**ustum ē et locrias uirgines n̄ taceꝝ: quā cū ihū
 mitterēt ex more p annos circiter mille nulla obscen
 rioris et pollutā uirginitatis nullā fabulā dedit. **Q**uis
 ualeat silētio p̄terire septem milesias uirgines: q̄ gallo
 rū impetu cūcta uastate ne quid idecens ab hostib; sus
 tinerē turpitudinē morte fugerunt exemplum sui cate
 ris uirginibus relinquentes honestis mentibus magis
 pudicitias cura esse q̄ uitam. **M**icanor uictis thebis at
 q; subuersis unius captiū uirginis amore supatus est
Luuis cōiugius expetēs et uoluntarios āplexus: q̄. f. ca
 pūta optare poterat: sensit pudicis mētib; plus uirgini
 tate eē q̄ regnū: et iterfectā propria manu flēs et lugēs
 amator tenuit. **N**arrāt scriptores graecā et alias thebanā
 uirginē quā hostil macedo corruerat dissimulasse pau
 lisp̄ dolorē et uirginitatis suā uiolatorez iugulasse. **P**o
 stea dormientē: seq; iterfecisse cū gaudio: ut nec uiuē
 uoluerit post pditā castitates: nec āte mori q̄ sui uirg
 E. 9.

existeret: Apud gymnosophilas bragmanas iudicij qđ
p manus huius opionis auctoritas traditur qđ buddas
pripē dogmatis eoz e latei suo utrogo generarit. Nec
hoc mirz de barbaris cū «Dineruā quoqz de capite io
uis et Liberū ptes de femore ei? procreatū docuissima
fuxerit gracia. Speusippus quoqz sororis platōis fili
us et clearchus de laude platōis et Anaxilides i scđo
libro philosophiz Peritonē matrē platōis phāasma
te Apollinis oppressā ferūt: et sapiā pripē nō aliter ar
bitrātū nisi de partu uirgis editū: Sed et tum xus scri
bit Pythagora uirginē filiā choro uirginū praxuisse et
castitatis eas instituisse doctrinis: Diodor? socratic? qđ
qz filias dialecticas isignis pudicitiz hūisse narratur: de
quibus et Philo carneadis magister plenissimā scribit
historiā. Ac ne nobis dñm saluatorē de uirgine procre
atū romana exprobrars potētia auctores urbis et gētis
sux Jta uirgine et marte genitos arbitrantur. Hxc de
uirginibus scđi curres p multiplices historias et pro
perās sermo perstrinxerit. Veniā ad maritas quz mor
tus et occisis priorib? uiris supuiuere noluerūt ne co
gerētur scđos nosse cōcubir? et quz mire unicos ama
uerūt maritos: ut sciamus digamiā ēt apud ethnicos
reprobari. Dido soror pygmalionis multo auri et ar
gēti pōdere cōgregato Aphricā nauigauit: ibiqz urbes
carthaginē cōdidit: Et cū ab Jarba rege Libya i coniu
gium peteretur: paulisper distulit nuptias donec cōde
ret citatē: Nec multo post extructā i memoriā mariti
quōdā Sichei pyra maluit ardere qđ nubei: Lasta mu
lier carthaginē cōdidit: et rursū eadē urbs in castitatis
laude finita ē. Nā Dastrubalis uxor capta et incēsa ur
be cū se cernerz a romanis eē capiēdā: Apprehēsis ex
utroqz latere paruulis filiis in subiectū dom? deuolauit
icēdiū. Quid loquar nizerati cōiugē quz ipatiēs iniuriz
uiri mortē sibi ipa cōsciuit: ne. xxx. tyrānoz quos Ly
sāder uictis athenis ipoluerat libidinē sustinerz: Arthe
mista quoqz uxor mausoli isignis pudicitiz fuisse perhi
betur: quz cū eēt regia cariz et nobiliū poetaz atqz hi
storicoz laudib? pradicetur i hoc uel maxie effertur qđ
deficiū mariti sic sēp amauit ut uiuū: et mīrx magni
tudis ac pulchritudis extruxit sepulchz i tñ ut usqz ho
die oia sepulchra speciosa ex noie. et? mansolea nunci
pētur. Teuta illyrioz regia ut lōgo tpe uiris fortissimis
iperars: et romanos saepe frāgers miraculo uisqz meru
it castitatis. Jndi ut pene oēs barbari uxores plurimas
hūt. apud eos lex ē ut uxor carissima cū defūcto mari
to cremetur. Hx igitur cōtēdūt iter se de amore uiri: et
ābitio sūma certātiū ē ac testimōiū castitatis digna mor
te decerni. Ita uictrix i bitu ornatuqz pristio iux cada
uer accubat āplexās illud et deosculans et suppositos
ignes pudicitiz laude cōtēnēs: Puto quz sic moritur
scđas nuptias nō reqrit. Alcibiades ille socraticus ut
ctis atheniēsis fug t ad Pharnabasū: qđ accepto pēio
a Lysandro pncipe Lacedæmonioz iussit eū interfici:
Lūqz suffocato caput eēt ablatū et missū Lysandro i re
stimoniū cordis expletz. Reliqua ps corpis iacebat in
sepulchro: Sola igit cōcubina cōtra crudelissimi hostis im
perii iter extraneos et iminēte discricie funeri iusta pfol
uit mori parata pro marito mortuo quē uiuū dilexerat
Jmitentur matronz saltē et matrōz christiāz cōcubia
rum fidē: et pset liberz qđ captia seruauit. Strato re
gulus scđis māu propria se uolēs cōsodere ne iminē
tibz pssis ludibrio forz: quoz scđus xgyptiū regis so
cietate neglexerat retraheretur formidie: et gladiū quē
arripuerat circūspectās hostiū pauidus expectabat ad
uē: nō quē iā iāqz c. piēdū uxor itelligēs extorsit acinacē
e manu: et lat? eius trasuerberauit: cōpositoqz ex mo
re cadaueri se moriēs superiecit ne post uirginalia sce
dera alterius coitu sustineret. Xenophō i cyri maioris

scribit isātia occiso abrodote uiro quē Pāthia nxor ml
to amore dilexerat collocasse se iux corp? lacez: et con
fosso pectore iāguinē tuū mariti isudisse uulnerib?. Ju
stā cām regis occidēdi putauit uxor quā marit? nudam
amico et ignoratē mōstrauerat. Judicauit. n. se nō ama
ri quz et alteri posset ostēdi. Rhodogunx filia Daris
post mortē uiri nutriticē quz illi scđas nuptias suadebat
occidit. Alcestis fabulz ferūt pro Admeto sponte defū
ctā: et penelope pudicitia carmē homeri ē Laodamia
quoqz poetaz cātatur ore occiso apđ troiā prothesilao
noluisse supuiuere. Ad romanas nūc seminas trāseas
et primā ponā lucretiā quz uiolatx pudicitiz nolēs su
puiuere maculā corpis cruore deleuit. Duellius qđ pri
mus rōz nauali cāmie triūphauit: Bilia uirginē duxit
uxorē tāta pudicitiz ut illo quoqz exēplo scđo fuerit
qđ ipudicitia mōstz erat nō uiciū. Jsiā senex et tremēt
corpore i quodā iurgio audiuit exprobrari sibi os
fendū et tristis domū se cōtulit: Lūqz uxori quēst? eēt
quare nūqđ se mouisset ut huic uicio mēderetur fecis
lē iqt illa nisi putassē oibus uiris sic os holere laudan
da i utroqz pud. ca et nobilis mulier: et si ignorauit ui
tū uiri et si patiēter tulit: et qđ maritus infelicitatem cor
pons sui nō uxoris fast dīo sed maledicto sēsit inimic
erte qđ scđs ducit maritū hoc dicei nō p. Martia catōis
filiā minor cū qreretur ab ea cur p? amissū maritū de
nuo nō nubers Rndit nō se iuenire uiz qđ se magis uel
let qđ sua. Quo dco elegāter ondit dūta magis i uxori
b? eligi solere qđ pudicitia. et multos n. oculis: fs digi
tis uxores ducere. Optia sane res quā auaritia cōciliat
Eadē cū lugers uiz: et matrōz ab ea quarerēt quē diē
hērs. Luct? ultimū ait quē et uiz arbitror quz ita uiz
qrebat absētē d scđo mīmōio nō cogitabat. Brut? Por
tiā uirginem duxit uxorem. Martiam Lato non uir
ginem. sed martia inter Hortēsiū Lato nēqz discurrz:
et sine catone uiuere. Martia potuit: Portia sine Bru
to nō potuit. magis. n. se uicis uiris applicāt semiz: et
nihil aliud nosse magnū artioris indulgentiz uicū ē.
Aniā cū propinquus monerz ut alteri uiro nubers: esse
. n. et atatē bonā et faciē itegrā: Nequa qđ iquit hoc fa
ciā. Si. n. uiz bonū iuenero ut an hūi nolo timere ne
pdā: Si malū qđ necesse ē post bonū pessimū sustine
re ē portia minor cū laudaretur apud eā quāxdā bh mo
rata quz scđs hēbat maritū: Rndit felix et pudica ma
trōz nūqđ prater semel nubit. Marcella maior itero
gata a mīe sua gauderet ne se nupsisse Rndit ita ualde
ut āplius noluit. Valeria messalaz soror amissio Ser
uio uiro nulli uolebat nubere: quz itterrogata cur hoc
facit ait sibi sēp maritū Seruū uiuēt. Sētio i catha
logo feminaz multo me plura dixisse qđ exēploz pati
tur cōsuetudo et a lectore erudito iuste posse rephen
di. Sz quid faciā cū mihi mulieres nostrī tps apđi in
gerāt auctoritatē: et necdū elato funere prioris uir me
moriter digamiz pcepta decātet? Ut qđ christiāz pudici
tiz despiciūt fidē discāt saltē ab ethnicis castitatē. fertur
Aureolus theophrasti liber d nuptiis i quo quatit an
uir sapiēs ducat uxorē: et cum definisset si pulchra eēt
si bh morata: si honestis parētib? si ipse san? ac diues
sic sapiētē mīre alū mīmōiū statū inuit hxc at raro in
nuptis uniuersa ita cōcordāt. Nō ē igit uxor ducēda sa
piēt r primū. n. ipēditi studia philosophiz nec posse
quēqđ libris et uxori pariter iseruire: Multa eē qđ ma
trōz n. sibus necessaria sint pēiose uestes: auz: gēmx
sūptus āallx supellex uaria lecticā et esedz dāurata.
Deide p totā noctē garrulz cōquestiōes la ornatior
procedit i publicū: hxc honoratur ab oib? ego i cōiū
tu semiaz misella despicior: cur aspiciēbas uicinā? qđ cū
āallula loqbaris: de foro ueniēs qđ atulisti nō amicu
habere possumus nō sodalē: Alteri? amorē suum odi

nm suspicatur. Si doctissimus p[re]ceptor in qualibet
 urbium fuerit nec uxorem relinquere: nec cu[m] i[n]c[on]tin[en]tia
 ire pot[est]: Pauper[em] alere difficile e[st]: diu[er]sitate ferre torm[en]tus.
 Adde q[uo]d nulla e[st] uxoris electio: s[ed] qualiscu[m]q[ue] obuenerit
 h[ab]enda. Si iracu[n]da: si fatua: si d[is]formis: si sup[er]ba: si foeda
 quodcu[m]q[ue] uicij e[st] post nuptias discimus. Equus asinus
 bos: canis et uilissima ma[n]cipia: uestes quoq[ue] et lebetes
 sedile ligneus: calix urceolus ficulis probantur prius: et
 sic emuntur. Sola uxor no[n] o[mn]iditur ne ante displiceat. q[uo]d
 ducatur. Attēdēda est semp[er] eius facies: et pulchritudo
 laudāda: ne si alterā aspexeris se estimet displicere: uocā
 da d[omi]na: celebrāda natalis eius: iurādū p[ro] salute eius ut
 sit sup[er]stes optādū: honorāda nutritrix eius: et gerula: seru
 us prius et alūnus: et formosus asseda: et procurator[um]
 calamistratus et i[n] lōgā securāq[ue] libidinē: et exectus spa
 do: sub quib[us] nōmib[us] adulteri delite[re]nt. Quoscūq[ue] illa
 dilexerit gratis amādi: si totā ei i[n]gēda domū cōmiseris
 seruiēdū e[st]. Si aliquid tuo arbitrio seruaueris fidē sibi
 habere nō putabit et in odiū uertitur ac iurgia: et nisi ci
 to cōsulueris parabit uenena: Amus et aurifices et arto
 los et insitiores gēmay[us] seruariq[ue] uestiū s[ed] i[n]tromiseris
 piculū pudicitia[rum] est: si prohibueris suspitionis iniuria.
 Verū q[uo]d prodest etiā diligētia custodia cū uxor seruari
 e[st] ipudica si possit: pudica nō debeat. In fida .n. custos e[st]
 castitatis necessitas: et illa uet[er] pudica dicēda e[st] cui licitū
 p[er]e[re] si uoluit. Pulchra cito adamat[ur]. foeda facile cōcu
 piscit. Difficile custoditur q[uo]d plures amāt: molestū e[st] pos
 sidere q[uo]d nemo dignetur habēre. Misere t[ame]n miseria de
 formis habetur q[uo]d formosa seruatur. Nihil tuū e[st] i[n] quo
 totius populi nota suspirat. Alius forma: alius ingenio:
 alius facietis: alius liberalitate sollicitat. Aliq[ui] expugna
 tur q[uo]d undiq[ue] i[n]cessit. Quod si propter disp[er]sationem
 dōus et lāgoris solana et fugā solitudinis ducitur uxo
 res. Multo melius seruus fidelis disp[er]sat obedie[n]s au
 toritati d[omi]ni: et dispensationi eius obteperās q[uo]d uxor q[ui]
 in eo se existimat d[omi]nam: si aduersū uiri faciat uolūtates
 idest q[uo]d placet nō q[uo]d iubetur. Asside[re] aut[em] egrotāti magis
 possunt amici et uernacul[us] bēficiis obligati: q[uo]d illa que
 bonis i[n]putet lachrymas suas et hereditatis spe uendat
 illuuias: et solitudinē iactās languētis aiūm desperatio
 ne cōturbet. Q[uo]d si ipsa languerit xgrotādū e[st]: et nūq[ui] ab
 e[st] lectulo recedēdū: Aut si fuerit bōa et suauis uxor q[ui] t[ame]n
 rara uisa e[st]: cū p[er]uere gēis: cū p[er]iclitāte torq[ui]mur: Sa
 piēs atq[ue] nūq[ui] solus esse potest h[ab]ere enim secum omnes
 qui sunt quisq[ue] unquam fuerit boni et aiūis liberi quo
 cuiq[ue] uult trāsfert: q[uo]d corpore nō pot[est] cogitādo cōplecti
 tur: et si hoim inopia fuerit: loq[ui]tur cū deo. Nūq[ui] mius
 solus erit q[uo]d cū solus fuerit. Porro libero[rum] cā uxorē du
 cere: ut uel nom[en] n[ost]rū nō itereat uel hēamus senectutis
 p[ro]sidia et certis utamur h[er]editib[us] stolidissimum e[st]: Quid
 eni ad nos p[ro]inet recedētes e mundo si noie n[ost]ra alius
 noinetur: cū et filius nō statim uocabulū p[er]is referat: et
 innumerabiles sint q[ui] eodē appellētur noie? Aut q[ui] sene
 ctutis auxilia sūt nutriti domi q[ui] aut prior te forte moria
 tur: aut puerissimis morib[us] sit: aut certe cū ad maturas
 atate uenerit: tarde ei uidearis mori. H[er]edes aut[em] me
 liores et certiores sunt amici: et propinquos eligas
 iudicio q[uo]d quos uelis nolis hēre cogaris: licet certa sit
 h[er]editas: dū uiuis bene abuti substantia tua q[uo]d tuo labo
 re q[ui]sita in certos usus reliq[ue]re. H[er]es et huiusmodi Theo
 phrastus differēs: Quē nō suffundat christianoz quoz
 cōuersatio i[n] c[er]lis e[st]: qu[is] quottidie dicūt cupio dissolui et
 eē cū christo. h[er]edē nimirū desiderabit hoies coh[er]es
 christi et optabit liberos: nepotiq[ue] serie delectabitur:
 quos forsitā sit occupaturus anticristus: cui legamus
 Moysen et Samuelem filijs suis alios p[ro]tulisse: nec
 putasse liberos quos uidebāt deo displicere. Cicero ro
 gatus ab hircio ut post repudius terētia sorore eius d[omi]

ceret olo sup[er]edit facere dicēs nō posse se uxoriet phi
 losophia p[ro]ter opā dare. Illa iterim cōiūx egregia et q[ui]
 de fontib[us] tullianis hauserat sapientias nupsit Salustio
 inimico eius: et tertio messala cornino: et q[ui] p[ro] quoldam
 gradus eloq[ui]ntia deuoluta e[st]. Socrates xantippen et mi
 ro neptē Aristidis duas hēbat uxores q[ui] cū crebro inter
 se iurgarēt et ille eas irridere esset solitus q[uo]d propter se
 foedissimū hoim simis narib[us] recalua fronte pilolis hu
 meris et repādis curib[us] disceptarēt: Nouissime uerte
 runt in eū ipetiū: et male multatus fugientēq[ue] p[ro]secuta
 sunt diu. Quodā aut[em] tēpore eius infima cōiūta ex sup[er]io
 ri loco i[er]erēti xantippe restitisset a qua p[er]fusus imūda
 nihil respondit aplius q[uo]d capite deterfo Sciebā inq[ui]t fu
 turū ut ista tonitrua h[ab]imber seq[ue]retur. Lucii sylla felicis
 si nō habuisset uxorem metella cōiūx palā erat ipudica
 et quia nouissimi mala n[ost]ra discimus id athens cantaba
 tur et Sylla ignorabat secretaq[ue] domus sux primum
 hostiū cōiūto didicit. S. pompeio. Quisā uxorē ipi di
 cā quā p[ro]fici spadones et m[ul]titudinē abiebāt cateruax
 cū eus putarent ceteri sciētē pati idicant i expeditione
 commilito: et uictorē totius orbis tristi nūtio cōsterna
 uit. Marcus cato c[on]sorius habuit uxorē aretorā Pau
 las humili loco natā uinolētā ipotētē et q[uo]d nemo possit
 credere catoni superbā. H[er]es ideo ne quis putet si pau
 perē duxerit satis se cōcordia p[ro]uidisse: Philippū re
 gem macedonū cōtra quē Demosthenis philippicā to
 nant itrociētē ex more cubiculū uxor exclusit irata: qui
 exclusus tacuit et iniuriā suā uersu tragico cōsolatus e[st]
 Gorgias rhetor librus pulcherrimū d[omi]nū cōcordia graciis
 tū iter se dissidētib[us] recitauit olym[pi]x cui malatibus in
 micus eius hic nobis inq[ui]t d[omi]nū cōcordia p[er]cipit q[ui] se et uxo
 res et acillulas tres in una domo concordat nō potuit
 amulabatur q[uo]d uxor e[st] acillula pulchritudini et castis
 simū uiri quottidiāis iurgis exagitabat tota curipidis
 tragcedia i mulieres maledicta sunt. Unde et Hermion
 eloquitur malay me mulier[um] decepei consilia. In liepti
 urbe semibarbara et posita i solitudine: moris est ut nu
 rus socri altera die ollā munā postulet: cū illa statim ne
 gat. ut sciat illud uerū eē terētū q[uo]d cōsulto abigie exu
 lit. Quid hoc e[st] Oēs socrus oderūt nurus? Legimus quē
 dā apud romanos nobilē cū eū amici arguerēt: quare
 uxorē formosā castā et diu[er]sitate repudasset protēdisse pe
 de et dixisse eis et hic socrus quez cernitis uidetur esse
 nobis nouus et elegās: sed nemo scit p[ro]ter me ubi me p[ro]
 mat. Scribit Herodotus q[uo]d mulier cū ueste deponat ue
 recūdam. et n[on] comicus fortunatū putat qui nūq[ui] uxo
 rē duxerit. Quid referā P[er]siphē d[omi]nū clytemnestras et erl
 philas: quaz prima deliciis affluens quippe ut regia
 uxor tauri d[omi]nū expetisse cōcubitus: Alia occidisse uirum
 ob amorē adulteri. Tertia prodidisse aphiar aus: et salu
 ti uiri monile aureū p[ro]tulisse. Quicquid tragcedia tumēt
 et domus urbes regnaq[ue] subuertit: uxorū pellicuq[ue] cō
 tētio e[st]. Armatur parētū in liberos manus nephādx ap
 ponūtur xpulax et p[ro]p[ri]i uisus mulierculax raptū europax
 atq[ue] asix decēnalia bella cōsliq[ui]t. quasdā ipudiatas alie
 ro nuptiaz die statim nupsisse legimus: uterq[ue] rephēden
 dus maritus et cui tā cito displicuit et cui tā cito placuit
 Epicurus uoluptatis assertor: quāq[ue] Herodorus di
 scipulus ei[us] leonciā habuit uxorē raro dicit sapiētē ieiūda
 cōiūgia q[uo]d multa icōmoda cōmixta sunt nuptiis: et quo
 mō diu[er]sitate et honores et corpo[rum] sanitate: et cetera q[ui]
 idia noiam: nec bona nec mala sūt s[ed] nelut imeditullio
 poita usu et euētū uel bona uel mala sūt. Ita et uxores
 sitas i bonoz malozq[ue] cōsimo. Graue at eē uiro sapiē
 ti uenit i dubitū. Virum bonam an malā ducturus sit
 R[ati]dūle Phrysius ducendā uxorē sapiētē p[re]cepit
 ne Fouem gameliū et genediliū uiolet. I[st]o enim
 modo apud launos ducenda uxor si erit quia iouē nō

hinc imptiale. Quod si deorum ut putat noia uita holum
 pndicat. Offendit ergo statorē ionē qui libeter sederit
 Scripserit Aristoteles et Plutarchus et nē Seneca d
 mīmōio libros ex qbus et supiora nōnulla et ista quae
 subitē. Amor formae rōis obliuio ē et isanix proxi
 scedū minimeqz cōuētis aio sospiti uitū. turbat cōsilia
 altos et generosos spūs frāgita magnis cogitatōibus
 ad humillimas detrahit: querulos: iracundos: temerari
 os dure iperiosos: seruliter blādos: oibus inunles ipi
 nouissimi amorī facit. Nā cū fruēdi cupiditate isatiabi
 li flagrat plura ipa suspitōibus lachrymis cōquestioni
 bus pāt odii sui facit et ipse nouissime odium ē. Tota
 amoris isestatio apud Platonē posita ē: et oia ei icom
 moda Lysias explicat: q non iudicio sed furore duca
 tur: et maxie uxoz pulchritudini grauissimus custos ac
 cubat. Refert praeterea Seneca cognouisse se quēdas
 ornati hoies: qui exitur i publicū fascia uxoris pectus
 colligabat: et ne puncto quidē horā pnta et carere pos
 terat: potōemqz nullā nisi alterius tactam labris uir et
 uxor hauriebāt. Alia deinceps nō min⁹ iēpta facientes
 ns iprouida uis ardētis affect⁹ erūpebat. Origo quidē
 amoris honesta erat: s magnitudo deformis. Nihil at
 iterest q̄ ex honesta cā quis isaniat. Vñ et sextus i sen
 tētis. Adulter ē iquit i suā uxore amator ardētior: i all
 ena quippe uxore ois amor turpis ē: i sua nimit⁹. Sapi
 ens iudicio ds amare cōiugē nō affectu: reget iper⁹ no
 lupratis: nec p̄ceptis ferretur ad coitu. Nihil est scedū
 ita q̄ amare uxore quasi adulterā certe q̄ dnt se cā res
 publicae et gñis hūani iūgi et liberos tollere imitentur
 siltē pecudes: et postq̄ uxori uenter itumuerit non p
 dat filios nec amatores uxori⁹ sese exhibeāt s mar
 tos. Quorū dā mīmōia adulteris adhaerūt: et o rem
 iprobā iudē illi pudicitia p̄ceperūt q̄ abstulerāt. Itas
 cito eiusmodi nuptias satietas soluit: cū primū lenoc
 niū libidinis abscessit timor qd licebat euulsi. Nā qd ait
 Seneca de uiris pauperib⁹ dicā quoz i nomē mariti
 te ad eludēdas leges quae cōtra celibes latx sūt po ma
 gna cōducitur: Quōd pōt regere mores: et p̄cepte casti
 tate: et mariti auctoritatē tenere q̄ nupsi⁹ doctissimi uir
 ri uox ē pudicitia i primis eē retinēda: Quae amissa ois
 uirt⁹ ruit. In hac muliebriū uirtutū p̄cipat ē: hxc pau
 perē cōmēda: diuitem extollit: deformē redimit: exornat
 pulchrā. Vñ bñ meretur de maiorib⁹ quoz sāguinem
 furtiua soboles n̄ uiciat. Bñ d liberis qbus nec de ma
 tre erubescēdū: nec de p̄e dubitādū ē. Bñ i primis de
 se quā a cōmēlia externi corpis iudicat: captiuitatis
 nulla maior calamitas ē q̄ ad alienā libidīnē trahi: uir
 ros cōsulat: illustrat eloquētia i nomē xternū effert: ml
 litario glia. Triūph⁹ quoqz noux gēis cōsecrat: Cul
 ta sūt quae p se clara igenia nobilitēt. Mulieris uirtus
 p̄prie pudicitia ē. Hxc lucretiā Bruto xquauit nesci
 as an ēi praxulerit: Qm Brut⁹ nō posse seruire a femia
 didicit. Hxc xquauit Corneliā graccho. Hxc Portias
 alteri Bruto. notior ē marito suo tanaql. Illū iter mul
 ta regū noia iā abscondit atiqtas. Hāc rara iter femias
 uirtus alin⁹ seculoz oius memoriā q̄ ut excidere pos
 su isixit. Imitētur ergo nuptae deobulinā: theamū: gor
 guntē: timocliā: claudias atqz cornelias: et cū apostolū
 m. lio mulieribus digamā uiderit ignoscētē: Legāt aū
 q̄ religio nā fulgers i mūdo unicubas sēp hūisse inter
 matrōas dec⁹: per illas fortunā muliebri sacra fieri solū
 tū. Nullū sacerdotē digamū: nullū flaminē bimaritus
 hierophātas quoqz athemiēsū uss hodie cicute forbitō
 ne castrari: et poitq̄ i pōntificatū fuerit electi uiros esse
 desinare.

Erat Hieronymi contra Iovinianum: secundus li
 ber incipit.

SECONDAM PROPOSITIO E Eos qui sunt
 baptisati a diabolo nō posse tētari. Et ne
 hoc stulte dicere uideretur adiecit. Quicū
 qz at tētari fuerit oñdi eos aqua tm et nō
 spū baptisatos: qd i Simōe mago legi⁹. Vñ et Joānes
 dicat Ois qui natus est ex deo p̄m nō facit: qm semē
 ipi⁹ i eo mans: et n̄ pōt peccare q̄a ex deo nat⁹ ē. In
 hoc māifesti sūt filii dei et diaboli. Et in sine epistola.
 Ois qui ex deo natus ē n̄ peccat: s gñatio dei cōseruat
 eū et malignus nō tāget illū. Reuera fortis obiectio
 et quae idissolubilis pmaneret nisi ipius Joānis testio
 nio solueretur stati. n. iulit. Filioli custodite uos a simu
 lacia. Si ois qui natus ē ex deo nō peccat: et a diabo
 lo tētari nō pōt: quōd p̄cepit ut caueat ne tētentur: et i
 eadē rursū epistola. Si dixerit qm p̄m n̄ hēmus: ipi
 nos seducim⁹: et ueritas i nobis n̄ ē: Si cōfiteatur p̄ca
 nāa fidelis ē et iust⁹: ut remittat nobis p̄ca nāa: et emū
 det nos ab oi iniquitate. Si dixerit qm n̄ peccauim⁹ mē
 dācē facimus eū: et uerbū eius nō ē i nobis. estimo q̄
 Joānes baptisatus ad baptisatos scripsit: et q̄ oē p̄m
 ex diabolo sit: ille peccatorē se cōfiteatur: et sperat remis
 sionē post baptisam peccatoz: et Iouinianus meus dī
 cit Ne tāgas me qm mūdus sus. Quid igit apostolus s
 bi cōtraria loquitur? Omime quippe i eodē loco cur
 hxc dixerit: stati edisserit. Filioli mei hxc scribo uobis
 ut nō peccetis. Ss et si quis peccauerit: aduocati hē
 mus apud p̄es iesu christū iusti: et ipse ē propitiatio
 pro p̄as nris. Nō pro nris at tm: s et pro totū mūdi:
 et i hoc scimus qm cognouimus eū si mādata eius ser
 uauerimus qui dicit se nosse eū et mādata eius nō cu
 stodit mēdax ē: et in eo ueritas nō ē. Qui at seruauit uer
 bū eius: uere i hoc charitas dei p̄ca ē. In hoc scimus
 qm i christo sumus. Qui dicit se i ipso manere: debs s
 cut ille ābulauit: et ipse ābulare. Propterea iquit scribo
 uobis filioli mei ois qui nat⁹ ē ex deo nō peccat ut non
 peccetis: et tā diu uos sciatis i gñatōe dñi manere: q̄
 diu n̄ peccaueritis. Immo qui i gñatōe dñi p̄seuerant
 peccare non pnt. Quae. n. cōmunicatio luci et tenebris
 christo et belial? Quōd dies et nox misceri nequeūt: sic iu
 stitia et iniquitas: p̄m et bona opa christus et anchri
 stus. Si susceperimus christū i hospitio pectoris nri:
 ilico sugamus diaboli. Si peccauerimus et p p̄ci tanu
 am ingressus fuerit diabolus protinus christus recedit
 Vñ et dauid post p̄m redde ait mihi lxtitā salutaris
 tu: scilicet quā peccādo pdiderat. Qui dicit se nosse eus
 et mādata eius n̄ custodit: mēdax ē: et i hoc ueritas nō
 ē. Christus ueritas appellatur. imo est. Ego sū inqt uia
 et uita et ueritas: frustra nobis i eo applaudimus: cui⁹
 mādata nō facimus. Sciētī bonū et nō faciētī illud p̄s
 ē: Quōd corpus sine spū mortuū ē: sic et fides sū opib⁹
 mortua ē. Nec grāde putemus unū deū nosse cū et dx
 mōes credāt et cōtremiscāt. Qui dicit se in ipso manere
 debet sicut ille ambulauit: et ipse ābulare. Eligat aduer
 sarius unū e duobus qd uult: Optōes ei dam⁹: Quae
 uer in christo: an n̄ manet? Si mans ita ergo et ābulet
 ut christus. Si at temerariū ē similitudinē uirtutū dñi
 polliceri nec mans i christo. q̄ n̄ igreditur ut christus:
 Ille p̄m nō fecit: ns iuentus est dolus i ore eius. Qui
 eū male diceretur nō maledixit. Et tāq̄ agnus corā tō
 dēte sic n̄ apuit os suū. Ad quē uenit p̄ceps mūdi h⁹
 et iuenit i eo nihil. Qui cū p̄s n̄ feciss pro nobis p̄m
 eū fecit dñs. Nos at iux epistolā Jacobi. Cūlta pec
 camus oēs: et nō mūdus a p̄cis. Nec si unius quidē
 diei fuerit uita eius. Quis at gloriabitur castū se hē
 re? Aut quis cōfidet se mūdū eē a p̄cis? Tenemurqz
 rei i similitudinē preuaricationis adam. Unde et
 dauid. Ecce enim in iniquitatibus cōceptus sum et in
 delictis concepit me mater mea. Et beat⁹ iob. Si iu

ero iustus os meū ip̄a loquetur: si et sine crimine par-
uus inueniar: et si purificatus in niue et lotus mundus
in ambus satis me sordē tixisti: et execratus est me nesti-
mentus meus. **Derū** ne penitus desperemus. Arbitran-
tes nos post peccata baptisimi n̄ posse saluari: statis hoc
ipsū temperat et si quis peccauerit aduocatus habem⁹
apud patrem iesum christum iustus et ipse ē propitiatio
pro peccatis nostris nō pro nostris autē tantus: s̄ etias
pro totius mundi. hoc ad credētes post baptisma loquitur.
et aduocati pro delictis eorū dñs pollicetur: nec di-
cit si quid peccaueritis aduocatus habetis apud patres
christi: et ipse ē propitiatio pro peccatis nostris: ne eos
diceret nō plena fide baptisma cōsecuto: **Sed** aduoca-
tus inquit habemus iesum christū apud patrē et ipse est
propitiatio pro peccatis nostris: et nō solū pro iohannis
illorūq; peccatis s̄ etia pro totius mudi. In toto autē
mundo et apostoli sunt omnesq; credentes. **Et** quibus
liquido cōprobatur post baptisma posse peccari. frustra
eni aduocatus habemus iesum christum si peccari non po-
test. **Petrus** apostolus ad quē dictū fuerat **Qui** lotus ē
nō habet necesse ut iterū lauet: **Et** tu es petrus et super
hāc petrā x̄dificabo ecclesiā meā ab ancilla p̄teritis ne-
gat et ipse dñs **Simō** simon ecce inquit sathanas posita
lauit uos ut cribraret q̄i triticū. ego aut rogavi pro te ne
deficeret fides tua. **Et** i eodē loco **Vigilate** et orate ne
intretis i tētationē sp̄itus quidē promptus ē: sed caro
infirma q̄ si ante crucē datū responderis certe post cru-
ces in oratione dominica dicimus **Dimitte** nobis debi-
ta nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. **Et**
ne nos inducas in tētationē. **Sed** libera nos a malo.
Si nō peccāus post baptisma: cur nobis poscimus pec-
cata dimitti quā i baptisma iā dimissa sunt? **Quid** ora-
mus ne intremus i tētationē: et ut liberemur a malo?
Si diabolus tētare n̄ potest baptisatos. Aliud aut est si
ad catechuminos hāc oratio pertinet: et non cōuenit si
delibus et christianis. **Paulus** electionis uas castigat
corpus suū: et i seruitutē redigit: ne aliis p̄dicans ipse
reprob⁹ iueniatur. **Et** datus est inquit mihi angelus sathā-
na: q̄ me colophis et **Et** ad **Corinthios** **Tico** ait ne sicut
serpens decepit euā in astutia sua: corrūpantur sensus
uestri a simplicitate: que in christo est. **Et** alibi **Qui** autē
aliquid donastis et ego. **Naz** et ego qd donauit si quid
donauit propter uos in persona christi ut nō circūuentā-
mur a sathana. **Nō** enī enī enī ignoraus astutias **Et** rur-
sus: **Tentatio** uos nō apprehendat nisi humana fidelis
autē deus qui nō dimittet uos tētari sup id quod pote-
stis: sed faciet cū tētatione et euentu ut possitis sustine-
re et qui sibi uidetur stat̄ uideat ne cadat: **Et** ad **Galathas**
Lurrebatio bene: quis uos ipediuit ueritati nō obedire
Et alibi uolumus uenire ad uos ego quidē **Paulus** et
semel et iterū s̄ ipediuit nos sathanas. **Et** ad **maritos**
et iterū reuertimur ad id ipsius ne tētet uos sathanas
Propter icontinētā uestrā et rursus. **Dico** autē sp̄ita
ambulate et desideria carnis ne perficiatis. **Laro** enī cō-
cupiscit aduersus sp̄itū: sp̄itus aut aduersus carnes.
Hxc enī iute aduersatur sibi ut nō quā uultis illa faci-
ant. **Et** utroq; cōpacti necesse ē ut utriusq; cōtra se sub-
stātia bella patiātur **Et** ad **epheios** **Nō** ē uobis pugna
aduersus carnē et sanguinē: sed aduersus principatus
et potestates et aduersus rectores tenebrarū istarū ad
uersus sp̄italia nequitia i caelestibus. **Et** estimet aliquis
securos et dormientes uos esse debere post baptisma.
Nec nō et ad **hebrxos** **Impossibile** enim ē eos qui se-
mel sunt illuminati et gustauerūt donū caeleste et parti-
cipes facti sunt sp̄itus sancti **Sustauerūt** nihilominus
bonū dei uerbū uirtutesq; saeculi futuri: et prolapsi sunt
renouari iterū ad poenitentiā. **Rursus** crucifigētes sibi
met ipsos filiū dei et ostēti habētes **Lerte** oēs q̄ illum

nati sūt et gustauerunt donus caeleste et participes facti
sunt sp̄itus sancti gustauerūtq; bonus dei uerbus uir-
tutesq; saeculi futuri: et prolapsi sunt: negare non possu-
mus baptisatos: si autē baptisati peccare non possūt
quō nunc apostolus dicit et prolapsi sunt. **Derum** ne
Montanus et nouatus hic rideant qui contēdunt non
posse renouari eos per poenitentiam qui crucifixerunt
sibi met filiū dei et ostēti habuerūt consequēter h̄. ne
errorem soluit: et ait **Confidimus** autē de uobis dile-
ctissimi meliora et uiciniora salutis tā et si ita loquimur:
non enim iniustus ē deus ut obliuiscatur operis nostri
et dilectionis: quam ostendistis in noie ipsius qui minis-
trastis sanctis et nunc ministratis. **Et** re uera grādis in
iusticia dei: si tñ peā puniret: et bona opa nō susceperet
Locutus sus inquit aplūs ita ut uos a p̄cis abstraherē
et desparationis metu facerē cautiōres. **Exterum** cōfido
de uobis dilectissimi meliora et uiciniora salutis. **Neq;**
enī iusticia dei ē: ut obliuiscatur bonorū oporū et minis-
teris in sanctos et tñ meminerit p̄corū. **Sed** apostolus iā
cobus sciens baptisatos posse tentari et propria corrū-
ere uolūtate. **Beatus** uir inquit qui suffert tētationē: q̄
cū probatus fuerit accipiet coronā uitae: quam repromi-
sit deus diligētib; se. **Ac** ne putaremus secūdu illud ge-
neseos ubi scribitur **Abraham** a deo fuisse tētātū **Nos**
quoq; tentari a deo: nemo inquit cū tentatur dicat qm̄
a deo tentatur. **Deus** enī itētator malorū est. **ipse** enī
neminem tētāt. **Unusquisq;** uero tētatur a cōcupiscētia
sua abstractus et illectus. **Deinde** concupiscētia cū cō-
cepit parit p̄m: p̄m uero cū cōsummatum fuerit: ghat
mortē. **Liberi** arbitrii nos cōdidit deus nec ad uirtutes
nec ad uicia necessitate trahimur. **Alioquin** ubi necessi-
tas nec corona ē. **Sic** i bonis operib; perfectior ē deus
Non ē. n. uolentis neq; currentis s̄ miserentis et adiu-
uantis dei: ut peruenire ualeamus ad calicē: sic i malis
atq; p̄cis semina uia sunt incentiua: et p̄fectio diaboli.
Luz uiderit nos super fundamētū christi x̄dificasse sce-
nus lignū stipulā: tunc sup̄dit icendium. **Aedificemus**
aurū argētū lapides p̄ciosos: et tētare nō audebit. quā
q̄ et in hoc nō sit certe secūra possessio: **Sedet** quippe
leo i insidiis ut i occultis interficiat inocētes: et uasa figulū
probat fornax: hoies aut iustos tentatio tribulationis:
Et i alio loco scribitur fili accedēs ad seruitutē dei p̄pa-
ra te ad tētatiōem. **Rursū** idē iacobus loquitur. **Et** tote
factores uerbi dei et nō auditores tñ **Si** quis auditor
est et nō factor iste similis ē uiro qui cōf. derat uultū na-
tiuitatis suae in speculo. **Cōsidera** uir illud et statim rece-
dēs oblitus ē qualis sit. **Frustra** monuit ut iūgerēt ope-
ra fidei: si post baptisma peccare n̄ peterāt. **Qui** totā inquit
legem seruauerit: et i uno peccauerit scūs ē oim reus.
Quis nīm absq; p̄co ē: cōcludit deus oia sub p̄co ut oi-
bs misereatur. **Petrus** at **Non** inquit deus p̄cos eripe-
re de tētatione: et de falsis doctoribus. **Di** sunt fontes
sine aqua et nebulx turbidib; exagitatx quib; caligo te-
nebrarū reseruat. **Superbia** enim uanitatis loquē-
tes pellicet in desideris carnis luxurix eos qui paulu-
lum effugerant et ad errorem reuersi sunt. **Nonne** tibi
uidetur p̄xisse sermo aplicus nouam impitix factiones
Aperunt. n. q̄i fontes scientix qui aquā nō hēnt doctri-
narū. promittūt ibrē uelut nubes prophetix: ad quas
pueniat ueritas dei et turbidibus exagitatū dāmonū
atq; uicioy: loquūtur grādia et totus eorū sermo super-
bia ē **Immundus** ē aut ois apud deus qui exaltat cor su-
um. **Ut** qui paululū refugerāt a p̄cis ad suū reuertātur
errorē: et suadēt i luxuria ciborū carnisq; delicis. **Quis**
eni non libenter audiat **Manducemus** et bibamus **et**
in aternū regnabimus? **sapiētes** et prudētes prauos uo-
cāt: **Eos** uero qui dulces sunt i sermonib; plus audiūt

Joānes apostolus imo i loāne saluator scribēs āgelo
 ecclesie ephesi scio iqt opera tua et laborē et patiētā
 tuā: et quia sustinuisi propter nomē meū et nō defect
 stis: hō aduersū te pauca q̄ caritatē tuā primā reliq̄
 sti. «Demor esto unde cecideris: et age p̄nitentiā et pri
 mā opa tua fac. Sin at ueniā tibi et mouebo cādelabz
 tuū de loco suo nisi p̄nitentiā egeris. Similiter ceteras
 ecclesias Smyrnā: Pergamū: Tyatirā: Sardis: Phila
 delphia: Laodiceā ad p̄nitentiā prouocat: et nisi reuer
 tātur ad opera pristina cōminatur. **E**t i Sardis paucos
 habere se dicit q̄ nō conquinauerūt uestimēta sua am
 bulaturi sūt cū i eo i albis q̄ digni sūt. Cum at scribit.
 «Demōto unde cecideris: et ecce missur' ē ex uobis dia
 bolus i carcerē ut tētemini: et scio ubi habitat: ubi sedes
 ē sathanx: et i mēte habe qualiter acceperis et audieris
 et serua et p̄nitentiā age et cetera? **U**iqz ei dicit q̄
 credidit et baptisat' ē: et stās quōdā corruit p̄ delictū. **P**au
 lisper de ueteri testamēto exēpla distulerā: q̄ solēt ubi
 cuiqz cōtra eos facit dicere Lex et propheta usqz ad io
 annē. **L**atez quis ignoret sub altera dispēsatiōe dei om
 nes retro sāctos eiusdē fuisse meriti cui' nūc christiani
 sūt. Quō autē Abraam placuit i cōiugio sic nunc uirgines
 placēt i perpetua castitate: Seruiuit ipse legi et tpe suo:
 Seruiamus et nos legi et tēpori nostro: in quos sine
 seculorum decurrerūt: **D**auīd elect' secundum cor dñi
 qui oēs ei' fecerat uolūtates: et qui i quodā psalmo dī
 xerat. **J**udica me quoniā ego i inocētia mea igressus sū
 et i dño sperā nō isfirmabor. **P**roba me dñe et tēta
 reneos meos et cor meū. **P**ostea tētat' a diabolo: et post
 peccatū p̄nitēs loquitur. **M**iserere mei deus secundū
 magnā misericordiā tuā. **M**agnū peccatū magna dele
 ri uult misericordiā. **S**alomon amabilis dñi: et cui bis
 dominus fuerat reuelat'. q̄ amator mulierū fuit a del
 amore discessit. **M**anassē ipiūssimū post captiuitatē ba
 bylonicā in pristina dignitatē liber dierū restitutum re
 fert. **E**t Josias uir sāct' in cāpo magdolo ab xgyptio
 rege cōfoditur. **J**esus quoqz filius Josedech sa. erdos
 magnus quāq̄ in typo p̄esserit saluatoris q̄ nra pecca
 ta portauit et alienigenā sibi copulauit: ex gētib' in secū
 dum litteras post sacerdotiū sordidatū iduciū: et stat
 diabolus a dextris eius: et cādida illi deinceps uestimē
 ta reddūtur. **S**upflui ē de moyse et Aarō scribere q̄
 ad aquā cōtradictōis offenderūt deum: et terrā repro
 missiōis non intrauerunt. **C**um beat' Job angelos quo
 que et oēm creaturā peccare posse cōmemoret dicens
 Quid. n. Nūquid hō coram dño mundus est: aut ab
 operibus suis sine macula uir? **S**i cōtra seruos suos nō
 credit et aduersus āgelos suos paruū quid repperit:
 quāto magis hitātibus i domibus luteis? **D**e quib' et
 nos de eodē luto sumus. **L**ētatio ē uita homis sup ter
 rā. **E**t cecidit lucifer qui mittebat ad uniuersas nationes:
 et ille qui i deliciarū paradiso iter. xii. nutritus ē lapides
 uulneratus a mōte domini ad iserna descendit. **U**nde et
 saluator i euāgelio **V**idebā iquit sathanā quasi fulgur
 de celo cadētē. **S**i illa altissima sublimitas cecidit q̄
 cadere nō possit? **S**i i celo ruina: quāto magis i terra?
 et tamē cū ceciderit lucifer. imo post casū coluber anti
 quus uir' eius in lūbis ē et potestas eius sup vmbilē
 cū uētris ei': obumbrātur in eo arbores magnā: et dor
 mit iuxta iūcus et calamū et caricē: ipse ē rex olium quā
 i aquis sunt ubi salices luxuria uoluptas et propago et
 irrigatio nuptiaz. **Q**uis. n. denudabit faciē eius uestit'
Et portas uultus ei' quis apperiet? **S**aginātur i eo nati
 ones et partūtur phœnicū gētes. **A**c ne forsūā tacita le
 gētis cogitatio putars eas tm phœnicū gētes quos et po
 pulos xthiopū significari quib' draco in esca dādus sit.
Statis de his qui p mare hui' seculi trāseūt et ad por
 tum salutis puenire festināt dī: et i nauib' piscatorū ca

put eius stat sicut icudo isatigabilis reputat ferrū ut pa
 leā: et sicut lignus putre xō et omne auz maris sub eo
 est sicut lutum feruescere facit abyssū sicut uas xneum
 estimat mare sicut deletū et tartarū abyssū ut captiuus.
Quē altū uidet: et arbitratur iouintan' meus facile sibi
 posse succubere. **Q**uid loquar de sāctis uiris et de ange
 lis qui cum creaturā dei sint possunt utiqz recipe pec
 catū: filiū dei tētare ausus ē. et prima eius et secūda tē
 tentia repercussus nihilomin' caput leuat: et tertio uul
 neratus usqz ad tēpus recedit differēs magis tētatōes
 q̄ auferēs: et nos nobis blādimur de baptisate qui si
 cut peccata priora dimittit sic i futurū seruare non pōt
 nisi baptisati omni custodia seruauerit cor suū. **T**A
DE: **C**o perueniemus ad cibos et tertix qōis nobis op
 ponitur difficultas: ad hoc esse creata oia ut usui mor
 tali deseruierēt: et quomō homo ratōale aial quasi quā
 dam habitator et possessor mūdi deo subiacet et suum
 uenerari auctore: Ita cūcta animātia aut in cibos ho
 minū aut i uestitum aut ad scidendā terrā aut subiectō
 nē frugū aut ipsi' homis esse creata: unde et iumēta ab
 eo q̄ iunēt appellātur. **Q**uid ē inquit homo dauid q̄
 memor es eius? aut filius homis qm̄ uisitas eum? mio
 rasti eū paulominus ab angelis: gloria et honore coro
 nasti eū: et cōstituisi eū super opera māuū tuarū: oia
 subiecisti sub pedibus eius oues et boues uniuersas in
 super et pecora campū. **M**olucres calū et pisces maris:
 qui pambulat semitas maris. **E**sto inquit bos ad aran
 dum: ad sedēdū equus: canis ad seruādū: caprx ad lac:
 oues ad lanitia cōditx sint. **Q**uis usus porcorum absqz
 eū carnū: quis caprx ceruuli: damulx: aprī: lepores:
 et huiusmodi uenatio. **Q**uid anseres siluetres et dome
 stici: quid anates: qd ficedulx: quid attagen: quid sulica:
 quid turdus? **L**ur i domib' galina discurret: si nō come
 duntur hxc oia frustra a deo creata sūt. **U**erū qd op'
 est argumētis cum manifeste scriptura docet oē qd mo
 uetur sic holera herbarū data nobis i esca: et apostolus
 clamat **O**ia mūda mūdiis: et nihil reticiēdus qd cū gra
 tiarū actione percipitur et uētuos i nouissimo qui pro
 hibeāt nubere et uesci cibis quos de' creauit ad utēdū.
Tpe domū uini potator et uorator a pharixis appel
 latur et publicanorū cōiuiua et peccatorū. **S**achar pra
 diū nō recusās: uadēs ad nuptiarū epulas: **P**orro ali
 ud est si stulta cōtētōe dicitis eū isse ad nuptias ieiunati
 rum: et i postez more dixisse hoc comedo: illud nō co
 medo: nolo uinū bibere quod ex aquis creat. **I**n typo
 sāguinis sui nō obtulit aquā sed uinū. **P**ost resurrectio
 nem piscē et fauus comedit nō sisania nuces et sorbitū
 unculas. **P**etr' apostolus nō expectās stellā more iudai
 co: sed hora sexta i solariū prāsurus ascēdit. **P**aulus in
 nauī panē frāgit nō caricas. **T**imotheo dolētī stomachū
 uinū suadet bibere nō piratū. **D**e ciborū si placēt abli
 nētia quasi nō et supstitutio gētliū costē matris deū obser
 uet et isidīs. **S**equar ergo christi uestigia propositōis
 expolitx et añq̄ ad scripturas ueniā doceāqz ex eis dō
 grata ieiunia et acceptabilē cōtinētiā argumētis philo
 sophorū teroz argumēta cōponā: et probabo nō **E**mpe
 doctis et **P**ythagorā nos dogma sectari: qui propter
 metepycosyn omne quod mouetur et uiuit edēdum
 nō putāt: et eiusdē criminis reos arbitrātur qui abie
 tē quercūqz succiderit: cui' parricidā et uenefici sunt:
 s; uenerari cōditore nostrū: qui i usus hoim cuncta
 creauit: et quomō bos ad arādū: ad sedēdū equi: cāes
 ad seruādū: caprx ad lac: oues ad lanitia cōditx sunt:
Ita sues ceruos capreas et lepores et cetera huiusmo
 di: sed illa non statis ad comedēdū creata esse: sed i ali
 os usus hominū. **S**i. n. omne quod mouetur et uiuit
 ad uescēdum factū est: et prxparatū gula rīdeāt mibi
 cur elephātū: cur leōes. urfi: leopardi: lupi: cur uiperā:

scorpii: cimices: pulicesq; cur uultur: aquila: accipiter ce
 te delphines: phoca: minut: q; coelex cōditā sūt. Quis
 nostrū leonē: quis uiperā: quis uultures: quis ciconiam
 quis miluum: quis reptātes i littoribus uermiculos co
 medit unq;: sicut igitur hęc proprios usus habent: ita
 possumus dicere et ceteras bestias pisces aues nō ad esū
 sed ad medicinā esse creatas: Deniq; carnes uiperæ un
 de tyriaca cōficitur quātis rebus aptæ sūt norūt medici
 Segmēta eboris i medelas uarias assumūtur. fel hirci
 oculo restituit claritatē. Stercus eius et canū putrida cu
 rat uulnera: et qd forsitā legētī mīz sūt hōinū sim? q̄tis
 curatiōibus pre ficiat. Galienus docet ἐν ἀπλοῖσ Αὐτ
 physici q; pellic colubri qua exiunt decocta i oleo mire
 dolorē aurium mitigat. Quid ita iuuile uidetur neicienti
 bus ut cimices: si sūguisuga faucibus hāserit: fumo eius
 excepto statim euomitur: et difficultas urinx huius appo
 sitione laxatur. Porcorū aut et anserū et gallinarū et pha
 sianorū adipēs quid cōmodi habeāt omnes medicorū
 declarāt libri: Quos si legeris uidebis tot curatiōnes in
 uulture esse quot mēbra sūt. Pauī simus podagra fer
 uorē mittigat: Gruis ciconiæ: fel aquilæ sūguis accipitris
 strutio camelus rane: chameleutes: hirundinis steruus et
 carnes quibus morbis aptæ sūt dicerē si mihi propositū
 esset de medela corporū disputare. Legat q; uult Aristō
 telē et theophrastū profa: marcellus sicut et nostrus fla
 uum hexametris uersibus differēt. Pliniū quoq; secu
 dū: et Dioscoridē et ceteros tā physicos q̄ medicos. q
 nullā herbā nullū lapidē: nullū animal tā reptabile q̄ uo
 latile et natatile nō ad fax artis utilitatē referāt. Igitur cū
 mihi dixeris cur porcus creatus est: statim tibi responde
 bo pueroꝝ more certatū. Cur uiperæ: cur scorpi: nec d
 um superfluoꝝ iudicabis esse artifices: quia plurimæ et
 bestia et uolucres sūt quas tue fauces recusēt. Sed ne cō
 tētiosū hoc et pugna magis q̄ nerus esse uideatur. Au
 di iccirco sues apros ceruos et reliquas animantes crea
 tas ut milites athletæ nautæ rectores metalloꝝq; fossi
 res: et ceteri duro operi mācipari haberēt cibos quibus
 fortitudo corporū necessaria est: qui portāt arma et ciba
 riā: qui pugnis et calcibus sua iuicē mēbra debilitant: qui
 remos trahāt: quorū latera ad clamādū et dicēdū sūt ua
 lida: qui subuertūt mōtes et sub diuo et ibribus dormiūt
 Exterum nostra religio non pycten: non athletam non
 nautas: non milites non fossioꝝ: sed pœnitentia erudit
 sectatorem: qui se dei cultui dedicauit et scit cur creatus
 sit: cur uersetur i mūdo quo abire festinet. Unde et apo
 stolus loquitur Quādo infirmor tunc fortior sū: et si exte
 rior hō nos ter corrūpitur: sed interior renouatur de die
 i diē et cupio dissolui et esse cū christo: et carnis curas ne
 feceritis i desideris: Nūquid omnib? p̄ceptum est ne
 duas tunicas habeāt: ne cibos i pera: xs in sona uirgas
 i manu: calciāmētū i pedibus: ut uendāt uniuersa q̄ poss
 dēt. dētq; pauperibus: et sequātur iesū? Sed his utiq; q
 uolūt esse p̄fecti. Alioquin ab Joāne baptista Aliud p̄
 cipitur militibus: aliud publicanis. Dominus aut dicit in
 euāgelio ad eū qui se lactauerat legis uniuersa cōplessē:
 Si uis p̄fectus esse uade uēde oia quæ habes: et da pau
 peribus: et ueni: sequere me: ne graue onus nolēti uide
 retur iponere i propria audietis uoluntate dimisit dicens
 Si uis p̄fect? eē q̄obrē et ego tibi dicā si uis p̄fect? eē
 Bonū est uinū nō bibere: et carnē nō māducare: si p̄fec
 tus esse uis melius animā sagināre q̄ corpus. Si autē
 adhuc paruulus es: et coquorū te uita delectat: nemo e
 ripit faucibus tuis esculētās dapes māduca et bibe: et si
 tibi placet cū israhel lude cōsurgēs canito. Māducemus
 et bibamus cras enim moriemur: māducet et bibat qui
 post abū expectat iteritū. Qui cū Epicuro dicit post mor
 tē nihil est: et mors ipsa nihil ē. Nos paulo credimus in
 tonātī esca uētri: et uēter escis deus aut hūc et illā dīstruet

• Hęc pauca de scripturis ut cōgruei nostra cū philosophis
 doceremus. Exterū quis ignoret unāquaq; gentē non
 cōi lege natura sed his quorū copia ē uesti solitā? Verbi
 gratia arabes et saraceni: et omnes eremi barbaria came
 lorū lacte uiui et carnibus quia huiusmodi pro tpe et
 sterilitate regionū facile apud eos et gignitur et nutritur
 Hi nefas arbitrantur porcorum uesti carnibus. Sues
 enim qui glāde castaneis radicibus siliqua et hordeo ali
 solēt aut raro apud eos aut penitus nō inuenimur: et si i
 uenti fuerit alimēta nō hnt: q̄ supra diximus Eregioie se
 ptentrionalis populos si ad esum asinorū camelorū q; cō
 pellas simile putabūt eoꝝ uesti carnibus ac si lupū come
 dere cogātur et coruum. In phrygia et pōto uermes al
 bos et obesos qui nigello capite sūt et nascitur i lignoꝝ
 carie pro magnis redditibus p̄ familias exigit. Et quo
 modo apud nos attagen et sicedula mulus et scarus in
 deliciis computantur. Ita apud illos φυλοφαγιον co
 medisse luxuria est. Rursum orientales et libya populos
 quia per desertū et calidā eremi uasitatē locustarū nubes
 reperiūtur: locustis uesti moris ē: hoc uerū esse Joannes
 quoq; baptista probat cōpelle phrygē et pōtici ut locu
 stā comedit nefas putabit: Zooge syri aphri et arabem
 et uermes pōticos glutiat ita eos aspiciet ut muscas: mil
 lepedas et lacertos Quāq; syri crocodilis terrēis aphri
 etiam lacertis uiridibus uesti soleāt. In agypto et palesti
 na propter boū raritatē nemo uaccā comedit: Taurorus
 carnes boū uitulorūq; assumūtur i cibos: at i nostra pro
 uincia scelus putāt uitulos deuorare: Unde et iperator
 Nalēs nuper legē per orientē dederat ne quis uitulorus
 uesteretur carnibus utilitati agriculturæ p̄ouidens: et p̄f
 simam iudaisantis uulgi emendans consuetudinem pro
 altibus et lactentibus uitulos cōsumētis. Nomades et
 troglodytæ et scythæ et Hunoꝝ noua ferital semicrudis
 uestiatur carnibus. Porro ichtyophagi gens errans in
 litore maris rubri supra petras calore solis feruētēs as
 fant pisces: et hoc solo alimēto uicitāt Sarmatæ quadi
 Dandali et innumerabiles alix gentes equorum et uul
 piū carnibus delectantur. Quid loquar de ceteris nationi
 bus: cum ipse adolescētulus in galia uiderim scotos gē
 tē britānicā humanis uesti carnibus et cū per siluas por
 corū greges et armētōꝝ pecudūq; reperiāt pastorū na
 tes et foeminarū papilas solere abscondere: et has solas
 ciborū delicias arbitrari. Scotorū natio uxores proprias
 non habet et quasi Platonis politias legerit: et catonis
 sectetur exemplum: Nulla apud eos cōiunx est propria:
 sed ut quiq; libitū fuerit pecudū more lasciuunt. Persæ
 «Gedi indī et athyopes regna non modica et romano
 imperio paria cū manibus et auis: cū siliabus et neptib?
 copulatur. «Cassagetæ et derbites miserimos putāt qui
 agrotatione moriātur: et parētes cognatos propinquos
 cū ad senectā uenerit iugulatos deuorant rectius esse di
 cētes ut a se potius q̄ a uermibus cōsumātur. Tibareni
 quos dilexerit senex suspēdunt i pantibus. Hircani uolu
 cribus et canibus semiuuos prouiciūt. Laspū bestiis mor
 tuos prouiciūt. Scythæ eos quia defūctis amati sunt ui
 uos ifodiūt cū ossibus mortuoꝝ. Bactri canibus ad hoc
 ipsū nutritis obiciūt senes: quod cū Alexandri p̄fectus
 Dicanor emēdare uoluisset pene amisit prouitiā. Zooge
 agyptū ut ouū lacte uestatur ipelle si uales pelusioten
 et comedat cepe: Singule pene in agypto ciuitates sin
 gulas bestias et mōstra uenerātur et q̄dūq; coluerint
 hoc inuolabile et sacrum putant. Unde et urbes quoq;
 apud eos ex animalium uocabulis nūcupantur: Leonto
 cyno lyto: busiris: thimius quod interpretatur hircus
 et ut sciremus quales deos semper agyptus recepisset
 nuper ab Hadriani amasio urbs eorum Antinous appel
 lata est. Peruides igitur: q; non solum in esu sed etiam
 in sepuluris et in cōmbis et i di cōuersatione una q; q;

gēs suo ritu et proprietatibus uicinet: et hoc eā natura le-
gem putare quod didicit. Verū fac esū carniū amicitia
tionibus esse cōmunē et passi licere quod passis gignitur
Quid ad nos quoz cōuersatio i caelis ē? Qui sup Pytha-
gorā et Empedodem et omnes sapiētia sectatores non
ei debemus cui nascimur s; cui renascimur: qui repugnā-
tē carnē: et ad libidini incētia rapiētē inedia subiugam?
Esū carniū et potus uini uētrisq; sanritas seminarium
libidinis est. **Unde** et comicus. Sine cerere inquit et libe-
ro friget uenus. **Per** quiq; sēsus quasi p fenestras quas
dā uitioy ad animā introitus ē. Nō pōt aut metropolis
et arx mētis capi nisi p portas ei? irruerit hostilis exerci-
tus. Horū pturbationibus anima pgrauatur: et rapitur a
spectu auditu: odoratu: sapore et tactu: **Si** circēsbibus q̄s
ptā delectetur si athletariū certamine: si mobilitate hīstrio-
nū: si formis mulierū si splēdore gemmarū uestiū metal-
lorū et ceteris huiuscemodī per oculorū fenestras animā
capta libertas ē. **Et** impletur illud propheticum: **Quo** in-
troiuit p fenestras uisus. **Rursū** audit uario orgāoy cāna
et uocū flexionibus delinitur: et carmine poetarū: et co-
moedorū mimmorūq; urbanitatibus et scrophis et quic
quid per aures itroiēs uirilītatē mētis effoemiat. **O**dorū
autē suauitas et diuersa thymiamata: et amomū et cīphi-
oenāte muscus et peregrini muris pellicula: quod disso-
lutis et amatoribus cōueniat et nemo nisi dissolutus ne-
gat: **Porro** ciborū auiditas: q; auaricia mater sit et aius
quasi quibusdā cōpedibus i terra degrauatū teneat quōs
ignorat: propter breuē gulā uoluptatē terra lustratur et
maria et ut multū uini preciosusq; cibus fauces nostras
trāseat totius uitae opera desudamus. **Tactus** aut alieno-
rū corporū et scēminay ardentior appetitus uicinus insa-
nia ē: **Ob** hūc sēsū cupimmo: irascimur gestimmo inuis-
demus amulamur solliciti sumus et expleta uoluptate p
quādā plenitudinē rursus accēdimur q̄rimusq; facere qd
cū fecerimus iterū pēniteamus igitur cū has portas qua-
si quidā pturbationū cunei ad arcē nostrā mētis itraue-
rint: ubi libertas erit: ubi fortitudo eius ubi dē deo cogita-
tio: maxime cū tactus depigat sibi et pteritas uoluptates
et recordatione uitiorū cogat animā cōpati et quodāmo-
do exercere qd nō agit. **His** igitur rationibus iuuiti mul-
ti philosophorū reliquerunt frequētias urbiū: et ortulos
suburbanos ubi ager irriguus et arborū comā et susurrū
auiū sōtis speculū: riuus imurmurās et multa oculos
auriūq; illecebra sūt ne p fluxum et abūdantiā copiarū
animā fortitudo molesteret et eius pudicitia cōstumpre-
tur. **Iuuiti** quippe ē crebro uidere per q̄ aliquādo cap-
sis: et eorū te experimēto cōmittere quibus difficulter ca-
reas. **Nā** et pythagorici huiuscemodī frequētā declinatēs
et i solitudine et i desertis locis habitare cōsueuerūt: pla-
tonid quoq; et stoici i templorū lucis et porticibus uer-
sabantur: ut admoniti angustiōris habitaculī sanctitate nī-
hil aliud q̄ de uirtutibus cogitarent. **Sed** et ipse **Plato**
cū esset diues et thoros eius **Diogenes** lutatis pedibus
cōculcaret ut posset uacare philosophiā elegit academiā
uillā ab urbe procul nō solu desertā sed et pestilētem ut
cura et assiduitate morborū libidinis ipetus frāgeretur
Discipuliq; sui nullā aliā sentirēt uoluptatem: nisi earū
rerū quas dīscerēt. **Quosdam** legimus effodisse sibi o-
culos ne p eorum uisum a cōntemplatione philosophiā a-
uocarentur: **Unde** et crates ille tebanus proiecto in ma-
ri nō paruo **amri** pondere **Abite** inquit pessū male cupidī-
tatis ego uos mergā ne ipse mergar a uobis. **Quod** si q̄s
existimat et abūdantiā ciborū potiorūq; se perfrui et
uacare posse sapiētia hoc est uersari inter delicias et de-
litiarū uitio nō teneri se ipsum decipit. **Qu** enim procul
ab his remoti saepe captiamur natura illecebris et coga-
mur ea capere quoz copā nō habemus q̄to magis si
circūdati retibus uoluptatū eē nos liberos arbitremur

Sensus noster illud cogitat quod uidet audit odoratur
gustat attractat et ad eius itrabitur appetitū cuius capitur
uoluptate: **Quod** mēs uideat **Et** mēs audiat et quod nec
audire quippiam nec uidere possumus nisi sensus i ea q̄
cernimus et audimus fuerit itentus. **Uetus** quoq; scē-
tia est **Difficile** immo ipossibile ē delitiis et uoluptatibus
affluentes nō ea cogitare quā gerimus frustra quidam
simulant salua fide et pudicitia et itegritate mētis se abu-
ti uoluptatibus cū contra naturā sit copius uoluptatum
sine uoluptate pfrui. **Et** apostolus hoc ipsum cauens dī-
xerit **Qua** aut i delitiis est: uiuēs uida mortua est. **Sē-**
sus corporum quasi equi sunt sine ratione currētes. **Nā**
uero i aurigā modū retinet frena currentium et quomō-
equi absq; rectore p̄cipites ruunt ita corpus sine ratione
et imperio animā in suum fertur interitum. **Alia** quoq;
comparatio corporis et animā a philosophis ponitur.
Corpus puerū animā p̄dagogus esse dicēbus. **Un-**
de et historicus **Nā** iperio: corporis seruitio magis utimur
altēz nobis cū dūf **Altey** cū beluis cōe ē. **Igitur** nisi uita
adolescētis et pueri prudētia iherit p̄dagogi omnis co-
natus eius et ipetus ad lasciuā properat. sine quatuor
sēsbibus uiuere possumus idest sine aspectu auditu odora-
tu atq; cōplexu: **Absq;** gustu et cibus ipossibile ē huma-
nū corpus sustinere. **Adesse** ergo debet ratio ut tales et
tātas escas sumam: quib? nō oneretur corp? nec liber-
tas aīa pgrauetur: quia et comedēdū ē et dābulādū dor-
miēdū et digerēdū et postea iflatis uenis icētia libidinis
sustinēda. **Luxuriosa** res uini et contumeliosa ebrietas
Omnis aut qui cū his miscetur nō erit sapiēs. **Ne** tales
accipiamus quos aut difficulter digerere aut comestos
magis partos atq; p̄ditos labore delean?. **holerum** et
pomoz atq; leguminū et facilior apparatus ē: et arte ipē-
diūq; coquoz nō idiget et sic cura sustētat humanū cor-
pus moderateq; sup̄tis quia nec auide deuoratur qd
tritamenta gulā nō hēt leuiori digestiōe cōcoq̄tur. **Nō**
enim uno et duob? cibus hisq; uilibus usq; ad iflationē
uētris oneratur: q̄ diuersitate carniū et saporis delecta-
tione cōcipitur: cū uariis nidoribus sumāt patina et ad
esū sui expleta esurie q̄ captiuos trahūt. **Unde** et mor-
bi ex saturitate nimia cōcitātur: multiq; i paciētiam gulā
uomitu remediātur: et q; turpiter igesserūt turpius ege-
rūt. **Hippocrates** i āphorismis docet crassa et obesa corpo-
ra q̄ crecēdi mēsurā ipluerit nisi cito ablatione sanguis
mīnuatur i paralytis et pessima genera morborū erūpēt
et iccirco esse necessariā dēptionē ut rursū habeāt in quā
possūt crescere. **Non** enim manere in uno statu naturā
corporū: sed aut crescere semp. aut decrecere. nec posse
uiuere animal nisi crecēdi capax sit. **Unde** **Galienus** et
doctissimus **Hippocrates** iterpres athletas quorū uita
et ars sagina ē dicit in exhortatiōe medicinae nec uiuere
posse diū nec sanos esse. **Animasq;** eorum ita nimio sā-
guine et adipibus quasi luto inuolutas nihil tenue: nihil
cales ē: sed seper de carnibus et uictu et uentris igluuie
cogitare. **Diogenes** tyrannos et subuersiones urbiū bel-
laq; uel hostilia uel ciuilia nō pro simplici uictu olerum
pomozq; sed pro carnibus et epularum delitiis asserit
excitari quod mirandum sit **Epicius** uoluptatis asserit
tor omnes libros suos repleuit holeribus et pomis et
uilibus cibus dicit esse uiuēdum: quia carnes et exquisita
epula ingenti cura et miseria praparantur: maiorēq; pec-
nam habeant inquirēdo q̄ uoluptates in abutendo. **cor-**
pōra aut nostra cibo tātum et potu idigere: ubi aqua et
panis sit et cetera his similia ibi natura satisfactum: quic
quid superfuerit non ad uitā necessitatem spectare: sed
ad uitium uoluptatis. bibere et comedere non delitiarū
ardorem sed sitim famemq; restinguere qui carnibus ue-
scantur indigere etiam his quā non sunt carniū: **Qui**
autem simplici uictu ab utuntur eos carnes nō requirere

Sapienter quoque operam dare non possumus si mens
 se abundantiam cogitemus: Quia labore nimio: Et ca
 ra diligenti indiget. Lito expletur naturae necessitas
 frigus et fames simplici uentura et cibo expelli potest
 Unde et apostolus Habentes iquit uictu et uestitu huius co
 tati sumus. Delitix et epularu uarietas fometa sunt auar
 itie: Gradis exultatio e aia cu paruo contet fueris cibo
 mudum habere sub pedibus et omnem potetia eius epu
 las libidines propter q diuitix coparetur uilibus muta
 abis et crassiori tunica copensare Tolle epularu et libidinis
 luxuria: nemo qret diuitias quaz usus aut in uentre aut
 sub uentre est. Qui xgrotat no aliter recipit sanitatem nisi te
 nu cibo et castitate uictu quaz $\lambda\epsilon\iota\tau\tau\eta\ \Delta\iota\alpha\iota\tau\alpha$ dicitur: quis
 bus ergo cibus recipitur sanitas: his et seruari pot: ne qd
 putet morbos holeribus cocitari: Si aut milonia illius
 crotonate uires holera non ministrat: q nascitur et aliu
 tar ex carnib. Quid e necesse sapieti uiro et philosopho
 chrisu tam habere fortitudinem quaz athletis et militib
 necessaria e: qua cu habuerit ad uicia prouocetur: Illi ar
 bitratu carnea sanitati cogruas: qui uoluit abuti libidine
 et i centum demersi uoluptatu ad coitu seper exstuant.
 christiano sanitas absqz uiribus nimis necessaria e. Nec
 turbare nos debet si rari sut huius propositi sectatores:
 quia rari sut et amici boni et fideles et pudici et continetes
 seperqz uirtus rara e. Lege fabricii continentia: Luru pau
 pertate: et in tata urbe uix paucos inuenies quos seque
 ris. Noli timere ne si carnes no comederis aucupes et
 uenatores frustra artificia didicerit. legimus quosda mor
 bo articulari et podagra humoribus laborantes proscr
 ptione bonoz ad simplicem mensam et pauperes cibos redas
 tos conaluisse caruerat enim solitudine dispensanda do
 mus: et epularu largitate q et corpus fragit et animum
 Irudet Doratius appetitu ciboru qui consumpti reliqua
 poenuetia. Sperne uoluptates nocet empta dolore uo
 luptas: Et cu i amoenissimo agro i morsu uoluptuosoru
 hoiu se crassu piguqz describeret. Lustit hui uersib. De
 pigu et nitidu bn curata cutx uises cu ridei uoles epica
 ri de grege porcor: fs ex uilissimis cibus uitanda facietas
 est. Nihil enim tas obruit aius ut plen ueter: et exstiuas
 et huc illucqz se uertet et i ructus uel i crepitus uetoru
 efflatioe suspiras. Quale illd ieiunium aut qualis refectio
 post ieiunium cu pridianis epulis distenditur: et guttur no
 stz meditariu efficitur lachrymaz: duqz uoluis pro
 lixioris iedix fame carei tantu uorauis: quatu uix alterius
 diei noz digerat. Itaqz no tantu ieiunium appelladus est:
 qz crapula ac fetens et molesta digestio. Dicit archus in
 libris antiquitatu et descriptione graecaz refert. Saturno
 idest i auro saeculo aus oia huius fuderet nullu comedis
 se carnes: fs iuuerfos uixisse frugib et pois quaz sponte
 terra gignebat. Persaz reges idest cyruita xenophon.
 Octo uoluminib explicat poleta et cardamo et pane ac
 sale abario eos asseres uictitaz. Lacedaemioz mensa
 frugalitatisqz et supra scriptus xenopho et Theophrastu
 et oia pene scriptores graecaz testes sunt. Zheremio ito
 iata uir eloquentissimus narrat de uita antiquoz xgypti
 sacerdotu q oib mundi negotiis cuiusqz postpositis sepe
 in teplo fuerit et rez naturas causasqz ac rationes fidez
 contemplanti sunt. Niqua mulierib se comisauerit niqua
 cognatos et propinquos ne liberos quide uiderint ex eo
 tpre quo cepissent diuio cultui deseruiz. Carnib et uino
 se semp abstinerit pp tenuitate sensus et uertigines ca
 pitis qua ex puo cibo patiebatur et maxie pp appetitus
 libidinis qui ex his cibus et ex hac portione nascitur. Pa
 ne raro uesciebatur ne oneraret stomachu: et si qn come
 debat tuisu pariter isopu sumebant i cibo: ut etia graul
 ores illius caloz decoqrent. Doleu tantu in holerib no
 uerant: uey idipm paz pp nauiseas et aspitate gustus les
 endam. Quid loquar iquit de uolatilib: cu omni quoqz

pro carnib uitauerit et lac: quoz altez carnes liquidas
 altez sanguine ee dicebant coloz murato. Lubile eis de
 folijs palmar: quas bayas uocat coteztu erat: Scabellu
 deliue: et ex una pte obliquu in terra pre puluillo capiti
 supponebat. Sidui Triduiqz iedias sustinetes: et humo
 res corporis qui nascitur ex ocio et ex mansioe unius
 loci nimia uictus castigatioe siccabant. Josephus i secun
 da iudaica captiuitatis historia et i octauo decio antiquita
 tum libro et contra Appione duob uoluminib tria de
 scribit dogmata iud:oz phariseos Saducos. Es:oz
 Quoz nouissimos miris effert laudib: q et uxoribus
 et uino et carnib se semp abstinerit: et quotidianus ie
 iunium uerterit i natura. Sup quoz uita Philo uir do
 ctissimus propriu uolumen edidit: Eates cysicemus et
 Ascepiades cyprius xate qua Pygmalio in oriente: re
 gnabat: scribit esum carnis non fuisse. Eubulus queqz
 qui historia inithix explicat multis uoluminibus narrat
 apud Persas tria genera magoz: Quorus primos qui
 sut doctissimi et eloquentissimi excepta farina et holere
 nil amplius in cibo sumere. Apud Eleusinas et uolucris
 bus et piscib et quibusda pomis abstinez solene e. Bar
 desanes uir babyloni in duo dogmata apud indos gi
 nosophistas diuidit. Quoz unum appellat bragmanas:
 Altez samaneos. Qui tantx continetia sunt: ut uel pois
 arbor: in gangi fluminis uel publico oris: et farina ala
 tur cibo et aus rex ad eos uenerit adora illos solitus sit
 pacetqz suz prouicia in eorum pccib arbitratu sita. Euri
 pides in creta iouis prophetas no solus carnibus: sed et
 cocis cibus abstinuisse refert. Xenocrates philosophus
 de triptolemi legibz apud atheneses tria tantum pcepta
 in teplo Eleusina residere scribit. Honorandos paries
 uenerados deos: carnibus non uescendu. Orpheus in
 carnie suo esus carnis penitus detestatur. Pythagore
 Socratis Anthistenes et reliquorum frugalitate refert
 in cofusione nostra nisi et longus esset et propriu operto
 indigeret officio. Dic certe e Anthistenes qui aus glorio
 se docuisset: rethoricas. audissetqz Socrate dixisse fertur
 ad discipulos suos Abite et mgius qrite ego eni ia rep
 perit. Staiqz uenditis q habebat et publice distributis
 nihil sibi plusq palliolus reseruauit. Paupertatisqz eius et
 laboris Xenopho testis e in symposio et innumerabilis li
 bri eius: quoz alios philosophico: alios rethorico gene
 re coscripsit. Huius Diogenes ille famosissimus sectator
 fuit p: orientior rege Alexandro et natura humana uictor
 Nam cum discipuloz Anthistenes nullus recipet et p
 seuerantem diogenem remouere non posset nouissime
 claua minatus est nisi abiret. Qui ille subiecisse dicitur ca
 put atqz dixisse. Nullus tam durus baculus erit qui me
 antio possit obsequio separare. Refert satyrus qui illi
 strus uirorus scripsit historias q diogenes pallio dupli
 ci usus sit propter frigus: pera pro celario habuerit seci
 qz portarit claua ob corpusculi fragilitate: qua ias senex
 sustentare membra solitus erat et $\mu\epsilon\lambda\epsilon\iota\sigma\tau\epsilon\sigma$ milgo
 appellatus sit. In psente hora posees a quolibet et acci
 piens cibum habitauit at i portaz uestibus et portab ci
 uitate: Lius se cotorqret i dolio: uolubile here domus
 locabatur: et se cu tportib imutantem. Frigore eni os dolii
 uertebat in meridiem Estate ad septem ionem: et ut cumqz se
 sol iclinauerat diogenis simul ptorii uertebatur. Quoda
 enim tpre hns cauum ligneu ad potandu uidit puerum
 cocaua manu bibere: eluisse illud fertur ad terra dicens:
 Nesciebas q et natura heret poculu. Virtute eius et co
 tinetia mors quoqz idicat. Na cu ad agone olympia
 cu qui magna frequentia i graecia celebrabatur ias senex p
 geret febre itinere dicitur apiphesus occubuisse in crepidi
 ne uix. Dolentibusqz eius amicis aut in iumentis aut in
 uehiculum tollere no acqueuit: sed trasiens ad arboris
 umbram locutus e. Abite quaxio et spectatum pgitae hae

me nox aut uictorem probabit aut uictū. Si febrim uice
ro ad agonē ueniā si me febris uicerit ad iferna descēdā
ibiq; p noctes eliso gutture non tas mori se aut q̄ mor
te febrē excludere. **Diuis** tātus philosophi exemplis
posui ut formosuli nū et trosuli et uix sūmis pedib' adū
brantes uestigia quoz uerba i pugnis sunt et syllogisimē
in calab': qui paupertates apostolorū et crucis duritiā aut
nesciūt aut cōtemnuunt imitētur saltē gentiliū p̄tatem:
• Hæc sūt q̄ de argumētis philosophorum exēplisq; disse
rui. Nūc ad exordiū generis hūani idest ad nra trāsens
docebo primo adā i paradiso excepisse p̄ceptū ut cetera
poma comedēs ab una arborē ieiunaret. Beatitude para
disi absq; abstinentiā cibi nō potuit dedicari: q̄ diu **Adā**
ieiunauit i paradiso fuit: cōedit: et eiectus ē. **Eiectus**q; sta
tim duxit uxore: qui ieiunās i paradiso uirgo fuit: satur i
terra matrimonio copulatur: et tū eiectus non protinus
accepit licentiā carniū uescēdaz: s; tantus poma arborū
et fruges segetū et herbarū holera ei tradūtur i cibis ut
exul quoq; paradisi nō carniū q̄ i paradiso nō erāt: s; s;
similitudine frugum paradisi uesceretur. Postea uero ul
dens deus q̄ diligenter appositus esset ad malitiā cor
hoīnis ab adolescentiā et spiritus eius i his p̄manē nō
posset qui erāt caro opa carnis diluuiō cōdēnauit et aui
dissimas hoīus gulam probans dedit eis licentiā come
dendaz carniū ut dū sibi itelligit licere oīa nō deside
rarent magnope quod licebat: nec mādatus i causā uer
terent p̄aricationis. Quāq; et tunc ex pte ipatus de im
mūdis aialib' sit ieiunū: Nā cū alia mūda: alia dicātur i
mūda: et i arca noe de immūdis bina et de mūdis introdu
citur iparia et utiq; immūdoz esus ablati sit: ne sine
eā dicerentur immūda: et ex pte dedicatū ieiunū sit: docēs
abstinentiā dmi i quorūdā recidē. **Eur** pdit **Esau** primo
genita sua: nōne pp cibis ipacientiāq; gula lachrymis
emēdā nō potuit eiectus de xgypto populus israhel et
iā terrā reprōssionis lacte et melle manātē itroducedus
xgyptias carnes et pepōes aliāq; desiderat. Utinā inq;
eis obūsemus p̄culli a dño i terra xgypti qñ sup ollas
carniū sedebamus. **Et** itez quis nos uescet carniū: ue
nerūt i mentē nobis pisces quos i xgypto comedebāus
gratis et cicimeres et pepōes et porri et cepe et alia. **At**
nunc aīa nostra arida nihil uidēt oculi nri: nisi māna an
geloz cibū cōtenētes carnes xgyptias suspirabāt. **Mo**
yses xl diebus et noctib' ieiunus i mōte syna ē: tūc pro
bans nō i solo pane uiuere hoies: s; in oī uerbo dei: lo
quitur eis dño: populus at̄ idola fabricatur: Ille uacuo
uētre legem accepit scriptā digito dei: Iste māducans et
bibēs confingēsq; ludere auiz conflat i uittulas et xgy
ptiū bouē p̄fert dñi maiestatē: tot diez labor unus horz
saturitate perit frāgit moyses audacter tabulas. sciebat
enī dñi sermonē nō posse audire temulētos: icrassans
est et pigre factus et dilatatus: et calcitruuit dilectus et d̄
reliquit deū qui fecerat eus: et abcessit a deo saluatore
suo. **Di** i eodem deuteronomio p̄cipitur ne cū mandu
caueris et biberis et domos optias adificaueris oīb'
et bobus tuis multiplicatis et auro et argēto extollatur
cor tuus et obliuiscaris dñi dei tui. Deniq; manducauit
populus et icrassans ē cor eius: ne uideret oculis et au
diret aurib' et corde cōticeret ut uultus ieiunātis moysi
et iuz hebraicā ueritatē dei cōfabulatione comutus pa
stus et pigrior populus susinere nō potuit. Quāobres
et dñs no ter atq; saluator nō ob indifferentiā uirginita
tis et nuptiarū ut quidā putant sed ob ieiunioz confor
tia moysen et heliā transfiguratos i mōte secus ondit in
gloria: quāq; moyses et heliā typū propriā legis pro
phetariq; mōstratim: sicut euāgelū scriptura māfeste te
statur dicebant ei exiis quē impleturus erat i hierusalē
Passione eim dñi nō uirginitas nō nuptiæ: sed lex nun
tiat et propheta. Quod si contētiōse in moyse nuptias

in heliā uirginitatē dixerint demōstrari: breuiter audiant
moysen mortuū et sepultū: heliā igneo curru raptus aī
imortalē esse ceptisse q̄ mortuū: Sed nec secūda cōcri
ptio tabularū absq; ieiunio potuit ipetrari. Quod ebie
tas p̄diderat ieiunū repperit. Ex quo cōditur posse nos
p ieiunū redire i paradisu: un per saturitatē iueramus
eiecti. In exodo aduersus **Amelech** oratione moysi et
totius populi usq; ad uespam ieiunio dimicātū ē. Iesus
filius naue stationē solis ipetrauit et luna et inedia plus
q̄ unius uictoris exercitus protelauit. **Saul** tūc in re
gū primo libro scribitur. **Maledictus** iquit q̄ panes ede
rit usq; ad uespas donec ulciscar me de inimico meo et
nō gustauit totus populus eius: et tota terra p̄debat:
tantaq; sūt auctoritas stationis semel dño desinata: ut
Jonatā qui cā uictoria extiterat d̄p̄deret fors et igno
rantia crimē declinat nō posset: p̄sqs in se cōtaret ma
nū et uix p̄cib' populi saluarentur. Helias xl diez ieiunio
p̄paratus deū uidet i mōte oreb et audit ab eo. **Quid** tu
hic Helias? **Multo** sūliarior ista uox q̄ illa i genesi **Adā**
uoi es? **Ille** enī pastum terrebat et pditus? Hæc ieiunātū
famulo blandiebatur. Congregatus **Samuel** populi in
• **Asphat** idico ieiunio roborauit: et fecit hostib' forti
orem assyriorum impetus et potentias **Sēnacherib**. **Ese**
chiz regis lachrymā: faccus: et humiliatio uictus fregit
prostrauit et uicit. Et econtrario ciuitas **Babilū** iminen
te ira dñi ieiuniorum miseratōe detorsit. Quā et **Sodo**
ma placasset et **Somorra** si uoluissent agere poenitē
tiam et lachrymas poenitētiæ patrocinate conciliare ie
iunio. **Achab** rex impiūsimus ut sentētiā dei subuersu
geret: et euersio domus eius differretur i posteros ieiu
nio impetrauit et sacco. **Anna** uxor helcane ianem cibo
uētre filio meruit implere. **Periclitatur** i babilōe ma
gi omnia coniectores artofas: et haruspex caditur. **Daniel**
uero et tres pueri reuelationem merētur ieiunio et pastū
legūminib' pulchriores sūt et prudentiores his qui d̄ mē
sa regis carniū uescēbātur. Deinde scriptum ē q̄ **Daniel**
trib' ebdomadib' ieiunauit: panē suauem nō comedit
caro et uinus nō itrauerit os eius: oleo unctus nō fuit: et
uenerit ad eū āgelus dicēs **Daniel** homo miserabilis es
qui deo miserabilis apparuerat post ieiunius leōibus in
lacu fuerat horribilis: q̄ pulchra res q̄ deū placat? **Leo**
nes mitigat: d̄mōes terret: mittitur ad eum: licet hoc i
hebraicis uoluminibus nō iuenerimus **Abacuc** melle x
prādiā portat: alē .n. discophoz idia meruerat ebdoma
dis: dauid p̄clitāte filio pōt adulterii **φομολογοισι**
iū cinere et ieiunio facit dicēs **Quia** cinerē tāq; panes
māducabam: et poculus meū cū fletu miscebā: et ifirma
ta sūt i ieiunio genua mea: et certe iam audierat a nathā
dñs abstulit peccatum a te hoc. **Sampsō** et **Samuel** ui
nus et siceram nō bibūt: **Erāt** enim filii repromissionis
e p̄ abstinentiā ieiunioz et cōcepti. **Aaron** cateris sa
cerdotes igressuri i templum. **Omne** quod potest iebri
are nō potāt ne moriātur: **Ex** quo itelligius mori eos
qui nō sobria i ecclesia ministrarēt. Quāobres exprobra
tur israhelū potum dabatis nazareis meis ui us. **Jonā**
dab filius zachab p̄cepit filio suis ne biberēt uinus usq;
iū aeternum. **Rubus** cū offerret **Hieremias** ut biberent
et illi bibere nolūset loquitur dñs p̄ prophetā **Quia** che
distis p̄cepto **Jonadab** p̄ris uzi non deficiet uir de stirpe
Jonadab filii **secab** stans i cōspectu meo cūctis diebus.
• In forib' euāgelii **Anna** filia **Ishāuelis** uirgine inducitur
sempz ieiunās et dñm uirginē lōgā castitatē lōgaq; ie
tūia suscipe. **Præcurfor** eius et p̄o locustis alitur et ilue
stri melle nō carniū habitatioq; deserti et ieiunabula mo
nachoz talibus ichoātur alimentis. **Sed** et dñs ipse ba
ptisima suus xl dierū ieiunio dedicauit: et aciora d̄mo
nia docuit nō nisi oratōe et ieiunio posse superari. **Lerne**
liua centurio ut sp̄itū sanctū acciperet anteq; baptisima

elemosynis meruit crebrisq; ieiuniis. Paulus apostolus post famē et sitis et ceteros labores suos et latronum pīcula naufragia solitudinis crebra ieiunia enumerat. Et de scipulo Timotheo stomachū dolēti et infirmitates plurimas sustinēti suadet unū modicam portionē tā noli aquā bibere: Qui at dicit noli aquā bibere: ostendit eū atē aquas potasse: quod nō cōcederet nisi crebra infirmitates et dolores stomachi postulasset. **Reprobat** quidē apostolus eos qui prohibeant nuptias: et iubeant abstinere quos creavit deus ad utēdū cū gratiā actione sed martionē designat et Tarianū et ceteros hereticos qui abstinentiā inducunt perpetuā ad destruenda et cōtēnēda et abōianda opa creatoris. Nos at et creaturam oēs laudāus dei et matie saginā abstinētiā luxuriā ieiunia pferimus saturitati. **Vir** q̄ppe i laborib' laborat sibi et nō facit in iūteritus suū: et a diebus Joānis baptistae ieiunatoris et uirginis regni celoꝝ uis patitur et uolēti diripiūt illā. **Ti** memus ne ab aduētū xterni iudicis sicut i diebus diluuii et in euerfione Sodomae et Gomorrae dephēdāur manducantes et bibētes nubētes et nuptus tradētes. **Nā** et diluuiū et ignis E celo saturitatē pariter et nuptias quas deleret inuenit. nec mirū si oē quod in macello uenditur apostolus emi iubeat et comedi cū idolatriis et adhuc in templis idoloꝝ q̄i idolothica uescētibus pro sūma abstinentiā fuerit abstinere gētūus. **Quod** si loquitur ad romanos is qui manducat nō māducātē non s̄nat et qui nō māducatur māducantes: nō iudicet: nō iter ieiunia et saturitatē aqualia mēsa dispensat s̄ cōtra eos loquitur qui i christū credētes adhuc iudaicabāt: et eos q̄ ex gētibus crediderāt mōet ne scādalisent illos cibo suo qui adhuc i fide infirmiores erāt. **Deniq;** et i consequentibus hoc ipm sonat. **Scio** et cōfido in dño iesu q̄ nihil cōmune p seipm ē nisi ei: qui existimat q̄ commune esse illi cōmune ē. **Si** enis pp abus s̄ tuus cōtestatur tā non secūdū caritatē ambulas noli cibo tuo illū pdeē pro quo christus mortuus ē. **Nō** ergo blasphemetur bonū nūus non ē regnū dei esca et potus: **Ac** ne quis puaret hoc dicit de ieiuniis et nō d̄ suspitioe iudaica itati edisserit. **Alis** us credit māducātē oīa: qui aut infirmus ē māducet holerā et rursus alius iudicat diē plusq̄ diē: alius iudicat omnē diē unusquisq; i sensu suo abūdat. **Qui** sapit diē dño sapit: et qui māducatur dño māducatur: gratias entis agit deo et qui nō māducatur dño nō māducatur et gratias agit deo. **Qui** enim adhuc infirmi erant i fide et alias carnes imūdas: alias mūdas arbitrabātur: et iter diē et diē eē aliqd estimabant. **Verbi** gratia sanctius sabbatū eē: et neomenias et scenophegiā q̄ reliquos dies iubeatur holera manducare q̄ idifferēter cōceduntur ab hoīnib'. **Qui** firmiores erāt fidei oēs carnes: et oēs diēs xquales eē credebāt. **Illud** at qd̄ ponere ausus ē dñm uoratorē et potatorem uini a pharisaeis appellatus et qui ad epulas terit nuptiā et cōuinia nō deseperit peccatoris: est nō q̄ nobiscū faciat. **Iste** eni est dñs ut opinari uorator qui xl diebus ieiuniū sanctificauit qui beatos appellat esurientes et siciētes: qui esca hēre se dicit: nō quā discipuli suspicabātur: s̄ q̄ i ppetuū nō p̄iret. **Quid** de die cratio cogitare prohibet qui cū esurisse et sitisse dicatur et ille frequēter ad prādā excepto mysterio quod i typū suū paslōis exp̄ssit et probādū corporis ueritatē nec gula scribitur seruasse: nec uētri q̄ diuitē purpuratū pp epulas narrat i tartaro: et Lazary paupes ob inediā i sinu dicit esse Abrahā. **Qui** cū ieiunāus ugi caput et lauari p̄cepit facies ut nō gloriā hōimū sed dño ieiunēus. **Qui** cōedit qui des post resurrectionē piscis assī p̄e et sauiū nō propter esuriē et guttūris suauitatē: sed ut ueritates sui corporis cōprobaret. **Nam** quotiescūq; mortuū suscitauit iussit et manducare dari ne resurrectio phātasma putaretur: et lazarus post resurrectionē ob hanc causam scribitur cum

domino iuisse cōuinium. **Nec** hoc dicimus quod negemus pisces et cetera si uoluntas fuerit i cibo esse sumenda: **Sed** quomodo nuptiū uirginitatē ita saturitati et carnibus ieiunia spiritūq; pferimus. **Si** autē petrus hora sexta pransurus ascendit in cenaculū infortuna esurries non facit p̄iudiciū ieiunioꝝ. **Hoc** eni modo et dñs qui ad puteum samaritanā hora sexta sessus sedit: et bibere uoluit. **Omnibus** ieiunabit necessitas uelint nolint hoc tēpore bibendi. **Potuit** at fieri uel sabbatum esse uel dies dñicus et post biduūq; triduūq; ieiunius hora sexta esuriēri. **Nūq;** eni crediderim apostolum si ante unum diē cenauerat epulisq; dissentis erat alterius diei esurisse i meridie. **Quod** si cenauit pridie et sequenti die esuriuit ante prandium estimō quod nō usq; ad saturitatē comederit qui tam cito potuit esurire. **Porro** si p̄ Esaias loquitur deus q̄ nō tale ieiunius elegerit dicens **In** dieb' ieiunioꝝ uestroꝝ ueniūt uoluptates uix et subiectos p̄cutis et i iudicia et i lites ieiunatis et ceditis pugnis nō tale ieiunū elegerit dñs quale elegerit docet. **Frāge** esurienti panē tuū: et paupes sine tecto iduc i domū tuā: **Si** uideris nudū uesti et domesticos sēinis tui ne despicias. **Nō** igit ieiunū reprobauit sed quale uellet ostendit: neq; eni uētris esurries accepta ē deo quas lites et rapinā et libidines destruit. **Si** nō uult ieiunū dñs: quō i leuitico p̄cepit ut septio mēse decia mēsis oīs populus ieiunet usq; ad uespam et qui nō afflixerit aīas suas moriatur et exterminetur de populo suo quā sepulcra concupiscentiā ubi carnib' deditus populus ruit usq; hodie i solitudine p̄seuerat: et crassus populus ortigomoras scribitur ad colerā usq; ructasse? **Cur** homo dei ad cuius prophetiā māus aruerat regis: Hierobā q̄ māducavit cōtra edictū dei ilico percussus ē: et leo qui asinā custodiuit itactas prophete se leuātū de prādā nō pepcit: qui ieiunius miracula fecerat: prāsus ilico saturitatis p̄enas luit. **S̄** et Jobel clamitat **Sanctificare** ieiunū p̄dicare curatiōes ut mōstraretur ieiunū sanctificari ceteris opib': et factū ieiunū curatiōi proficere peccatoꝝ. **Quō** at uirginitati uei nō p̄iudicat mutatio uirginū diaboli: **Ita** et ueris ieiunius costū isidis et cybele et quorūdā ciborus in aternū abstinētiā et maxie cū apd illos ieiunū panis sagina carnū cōp̄setur et sicut signa q̄ faciebat moyses i tabātur signa xgyptioꝝ: s̄ nō erāt i ueritate. **Nā** uirga moysi uirgas magoꝝ deuorabat. **Ita** et oīa q̄ i amulatiōē dñi facit diabolus nō religiois suspitio s̄ nra arguitur negligētia id nolētū facere qd̄ bonū eē ēt saeculi hōīnes nō ignorāt. **Quarta** propositio ē **Iouiniū** q̄ et extrema. **Duos** eē ordies ouū et hircōꝝ alteꝝ iustorū alteꝝ peccatoꝝ: alios stare a dextris alios a sinistris. **Et** audire iustos **Venite** b̄ndicti p̄ris mei possidere parati uobis regnū cōstitutione mūdi. **Peccatoribus** uero dicit **Disce** dīte a me maledicti i ignem xternus: qui p̄paratus ē diabolo et āgelis eius. **Arborē** bonas nō posse malos fructus facere nec malā bonos. **Undē** et saluator loquitur ad iudaeos. **Dos** de p̄e diabolo estis et cōcupiscētiā patris uestri uultis facere. **Deces** uirgines propōit stultas atq; sapiētes et qnq; oleū nō habuerit māsisse extrinsecus. **Alis** uero quiq; q̄ sibi lumen bonoꝝ opus p̄pararāt thalamū intrasse cū sp̄so ascēdit ad diluuiū et ait. **Qui** erāt cū **Noe** iusti seruati sunt qui uero peccatores oēs i cōmune pierūt. **Apud** sodomam et gomorras exceptis duobus gradibus bonoꝝ et maloꝝ nulla diuersitas iuētur. **qui** est iustus eripitur: **Qui** peccator pari uoratur incendio. **Una** salus libertatis unus interitus remanentibus. **Ne** Paululum quidem a iusticia declinandum iudicio est. **uxor** loth. **Si** autem inquit mibi opponis quare iustus laboret: aut in pace aut in p̄secutionibus: sed nullus perfectus est: nec maiora p̄mia scias eum hoc facere non ut plus quid mereatur sed ne perdat quod accepit. **In**

aegypto quoque decem plagas aequaliter omnes sentiunt peccatores: et similes tenax et domino et seruo: nobili et ignobili regi iminet et vulgo sanctis uero dei et populis israel una erat lux sic et in mari rubro iusu pariter transeunt: peccatores pariter obruuntur: Sexcenta hominum milia excepta ibelli aetate et sexu in deserto pariter ruit: Et duo qui iustitia pares erant aequaliter liberantur: per quadraginta annos cunctus israel similiter laborat et moritur. **S**omno mane uniuersis aetatibus una in cibo eadem mensura est. Vestitus pariter non deteritur capilli simul non augetur: barba in comune non crescit: calciameta ex aquo oibus durant non icalluerunt pedes: cibum in ore cunctorum aequaliter sapit: ad unam enim mansionem pari labore et mercede pergebant. ois hebraeus aequale habet pascha aequales ne denitas aequales scenophegias: aequale sabbatum. **S**eptimo requietiois anno absque personarum discretionem dimittitur: et in iubilato uersa cunctis debita relaxatur: atque ad antiquam possessionem uenditor redit parabola autem in euangelio seminantis in qua in terra bona centesimus et sexagesimus et tricesimus fructus exoritur: et e contrario in terra mala triplex sterilitas uarietas indicatur in duos ordines diuidit bona terra et mala: et quomodo apostolis pro relictis filiis et uxoribus in alio euangelio centes in alio septies dominus promittit et in futuro uita aeterna: Nullaque distantia est inter centum et septem: Sic et in hoc numero non facere prouidentiam ubi unius terra sterilitas predicatur praesertim cum et euangelista marcus retrorsum numeret triginta et sexaginta et centum. Dicit dominus Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem in me manet et ego in illo. Sicut ergo sine aliqua differentia graduum christus in nobis est ita et nos in ipso sine gradibus suis: Quis qui diligit me sermonem meum seruabit: et pater meus diliget eum et ad eum ueniet: et mansionem faciemus apud illum. Qui iustus est diligit: qui diligit uenit ad eum pater et filius: et in eius habitauit hospitio. **U**bi autem huiusmodi habitator est puto quod nihil deesse possit hospiti. et autem dicit multas mansiones apud patrem meum non in regno caelorum diuersas mansiones significat sed ecclesiarum in toto orbe numerum qui constat una per septem. **D**ado iquit et praeparabo uobis locum non loca. Sed hanc reprehensio proprie duodecim apostolorum est. ergo Paulus exclusus est de hoc loco et uas electionis superfluum reputabitur: et indignus Joannes et Iacobus quia plus petierunt ceteris non impetrauerunt et tamen non est eorum dignitas imminuta: quare reliquis apostolis aequales fuerunt. **N**escitis quod corpora uera templum est spiritus sancti: templum iquit estus non templum ut similiter habitator est in oibus consideret deum. **N**on pro his tantum rogo sed pro illis qui credituri sunt per uerbum eorum in me ut sicut ego pater in te et tu in me unius sumus: ita omnes unum sunt in nobis. **G**loriam quam dedisti mihi dedi eis. **D**ilexisti eos sic me dilexisti: et quomodo nos sumus pater et filius et spiritus sanctus unus deus: sic et unus populus in ipsis est. **H**oc est quasi filii carissimi dei uinam confortes naturam sponsa soror mater et quaecumque alia putaueris uocabula unius ecclesiae congregatio est qui nunquam est sine sposo frater filio unam habet fidem nec confunditur uarietate dogmatum: nec haesibus scinditur. **V**irgo permanet quocumque uadit agnus: sequitur illum: sola nouit canticum christi. **S**i autem mihi iquit opposueris. **S**tella a stella differt in claritate audies stellam a stella differre: hoc est spirituales a carnalibus: **O**mnia membra aequaliter diligimus: nec oculum praeposimus digito: nec digitum auriculae. **S**ed in singulorum amissione membrorum communis dolor est. **E**qualiter introimus in hoc saeculo: et aequaliter de eo egrediemur. **U**nus adam terrenus et alter caelestis: qui in terreno fuerit a sinistris est: et peribit: qui in caelesti a dextris est et saluabitur: qui sanie fratri dixerit et rache reus erit gebennae et Qui homicida fuerit et adulter mittitur similiter in gebennam: in per

secutione qui incenditur qui suffocatur qui decollatur qui fugerit qui in carcere inclusus obierit: uaria quidem lucra genera: sed una corona uictorum est. **I**nter eum fratrem qui semper cum patre fuerit et qui postea poenitens est receptus nulla diuersitas est. **O**perarius prima hora tertiam et sextam et nonam et undecimam unum denarium aequaliter redditur et quo magis admireris ab his incipit premium: qui minus in uinea laborarunt. **H**is et huiusmodi dei diuinarum scripturarum testimoniis quae ad pueritatem dogmatis sui callidus disputator inclinat quis non tentetur etiam electorum dei. **E**t quod Joannes apostolus antichristos dicit uenisse multos. **H**ae uera est antichristi praedictio: quae inter ipsum ioanem et ultimum poenitentem nullam facit esse distantiam. **S**imulque miror quomodo serpens lubricus et proteus nosier in uariarum se mutat portenta formarum. **Q**ui enim in coitu et in saturitate. **E**piscopus est: subito in retributione meritorum stoicus efficitur hierosolymam citius iudaeas cypro christum zenone commutat si non licet a uirtutibus paululum declinare: et omnia peccata sunt paria eiusdemque criminis reus est: qui panem esurienti surripuerit: et qui hominem occiderit. **I**n quoque maximorum scelerum reus teneberis. porro aliud est si te dicas ne minima quidem habere peccata: et cum omnes apostoli et prophetae et sancti iuxta id quod in secunda propositione disserui peccatores esse se plangant solus de iustitia gloriaris. **A**n te nudo eras pede modo non solum calciato sed et ornato. **T**unc peratruca et nigra subucula uestebaris sordidatus et pallidus et callosam opere gestans manum: nunc lineis et sericis uestibus et atrebaris et laodiceis indumentis ornatus incedis. **R**ubent buccae: nitet cutis: comae in occipitiis et frontem tornantur: **P**rotentus est aqualiculus: in surgunt humeri: turget guttur et de obeso faucibus uerba suffocata promuntur. **L**erte in tanta diuersitate uictus atque uestitus necesse est aut ibi aut hic esse peccatum. **N**on quo peccatum in cibo aut in uestibus asseram. **S**ed quo uarietas et commutatio in deterius reprehensionem proxima sit. **Q**uod autem reprehenditur procul est a uirtute. **Q**uod a uirtute procul est uicio mancipatur: **Q**uod uiciosum arguitur quod peccato iungitur: peccatus est: iuxta sententiam tuam in sinistra parte et hircorum grege ascribitur. **A**ut reuertes igitur ad antiquum propositum ut ouis possis esse ad dexteram: aut si priores sententiam peruersa poenitentia commutaris uelis non lae quamquam barbaram raseris inter hircos numeraberis. **D**erum quid prodest luscum uocare luscum et accusatoris docere inconstantiam cum propositionum series diluenda sit? **O**ues et hircos a dextra et sinistra duos iustorum et peccatorum esse ordines non negamus: arborem bonam fructus malos non facere: nec malam bonos nulli dubium est. **D**ecem uirgines quoque sapientes et stultas bonas malasque diuidis in diluuium liberos iustos peccatores aequales obrutos si ignorans in sodoma et gomorra ereptum iustum et ipsos igne consumptos oibus praespicui est. **H**ec quoque plagis percussu aegypti et israel fuisse sospite uoluit: **I**n mari rubro transisse iustos et pharaonem cum suo exercitu amersum est in scholis carat puuili. **S**excenta hominum milia in deserto occidisse quare increduli fuerunt et duos tantum terras praedictionis itasse scriptum docet et reliqua quae usque ad oparios uicem in duos bonorum malo 223 ordines ascripsisti: is quale est ut quare iter bonos et malos diuisio est ut asseras iter bonos ipso uel e contrario malos nullam esse distantiam nihilque distat utrum in pectoribus aliis arietis sit a ouicula utrum priam lamam habeat an secundam utrum scabidum pecus sit a morbidum a uegetum an suffultum: maxime cum ezechiel oues rationabiles et diuersitate iter pecus et pecus suae prophetiae auctoritate amosret dices ecce ego iudicabo inter pecus et pecus et iter arietes et hircos: et iter praes

pingue et macilentus pro eo q̄ lateribus et humeris in
 pinguebat et cornibus uestris uentilabitis oia infirma
 pecora donec dispergeretur: et ut sciremus q̄ ista sint pe
 cora stati intulit **D**os autem greges mei greges pascuæ
 mea hoies estis: **I**dipsum ergo erit Paulus et ille peni
 tens qui cū patris uxore dormierat q̄ in ecclesiā post peni
 tentiā receptus ē et quia simul a dextris est in eadē cum
 ap̄lo claritate fulgebit et quomō in uno agello usq̄ ad
 messē et cōsummatiōē mūdi sisanā pariter frumētū
 qs succrescūt. **Q**uia cōsequētia pisces boni et mali sagēa
 christi et icte euāgelio xp̄i cōtinētur: cur i typo ecclesie
 in arca noe diuersa aialia et pro qualitate meritorum di
 uerſe sunt mansiones: **L**ur regina astitit a dextris dñi
 in uestitu deaurato circumamicta uarietate. **L**ur ioseph i
 forma christi uariā habuit tunicā **L**ur apostolus loq̄tur
 ad romanos ut cuiq̄ scdm q̄ deus diuisit mēsurā fidei
 sicut eni i uno corpore multa mēbra habemus: oia aut
 mēbra nō eūdē actus hnt Ita multi unū corpus sumus
 in xp̄o: singuli aut alter alterius mēbra. habemus autē
 donationes scdm gratias q̄ data ē nobis differētes siue
 prophetiā scdm mēsurā fidei: siue ministeriū in mini
 strando siue qui docet in doctrina. **Q**ui exhortatur i ex
 hortādo: qui tribuit i simplicitate: qui preest i sollicitudī
 ne et cetera et i alio loco **A**lius iudicat dies plusq̄ diē
Alius iudicat omnē dies: unusquisq̄ in suo sensu abun
 det. **E**t ad corinthios. **E**go plantauī: apollo rigauit. sed
 deus incrementū dedit **I**tas neq̄ qui plantat est aliquid
 nes qui rigat s̄ qui incrementū dat deus **Q**ui plātat et q̄
 rigat unū sunt **U**nusquisq̄ aut propriā mercedē accipi
 et: et scdm suus laborē **D**eī enī sumus adiutores: dei
 agricultura: dei x̄dificatio estis **E**t rurſū alibi **S**ecundū
 gratiā q̄ data ē mibi q̄ sapiēs architectus fundamentus
 posui **A**lius autē sup̄x̄dificat fundamentū aut aliud ne
 mo potest p̄dei propter id qd̄ positū est: qui est christus
 iesus **S**i quis aut sup̄x̄dificat sup̄ fundamentū aurum
 argentus lapides preciosos ligna: et fœnū stipulā: unius
 cuiusq̄ opus apparebit: **D**ies enī illud manifestabit:
 quomā i igne reuelabitur et singulorum opus quale sit
 ignis probabit. **S**i cuius opus māserit qd̄ sup̄x̄difica
 uit mercedē accipiet. **S**i cuius aut opus arserit: detrimē
 tus patietur. **I**pse aut saluus erit: si tñ quasi per ignē **S**i
 is cuius opus arserit et perit et dānū sustinuit laboris
 sui perdet quidē operis p̄mīum s̄ ipsa saluabitur: nō tñ
 absq̄ probatiōe ignis **E**rgo is cuius opus māserit: qd̄
 sup̄x̄dificauit siue ignis probatiōe saluabitur: et iter
 saluationes et saluationē erit utiq̄ aliqua diuersitas nec
 nō et i alio loco. **S**ic nos existimet homo q̄ ministros
 christi. et ministratores ministeriū dei. **D**ic itas quæri
 tur inter dispensatores quis fidelis iueniatur. **D**is scire
 quonā inter disp̄satores et dispensatores sit multa dif
 tantia nō dico de bonis et de malis: s̄ de ipsis bonis q̄
 ad dexterā stant **A**udi cōsequētia. **N**escitis qm̄ qui i sa
 crificiis operātur de sacrificiis comedūt **Q**ui altario ser
 uūt de altario participāt. sic et dñs disposuit his qui
 euāgelii annūciāt de euāgelio uiuere. **E**go aut non
 abutar horū aliquo **N**ō scripsi aut̄ hxc ut sic fiant in me
Melius ē enī mibi mori q̄ ut gloriā meā quis euacu
 et. **S**i enī euāgelisauero n̄ ē mibi gl̄ia: necessitas q̄ppe
 mibi icumbit **D**e enī mibi ē nisi euāgelisauero. **N**am
 si uoluntate hoc fecero: mercedē habeo. **S**i autē nolēs
 dispensatio mibi credita ē. **Q**ux est ergo mea merces ut
 euāgelisās sine sumptu ponā euāgelii christi: ut nō
 abutar potestate quæ mibi data est i euāgelio. **L**ū enim
 esse liber ab oib̄ oibus seruus me feci ut plures lucrifa
 ceres. **N**unquid potes dicere peccare eos qui uiuūt de
 euāgelio: et de sacrificiis participātur: **U**tiq̄ nō **D**ñs
 enī disposuit ut qui pr̄dicant euāgelii uiuant de euā
 gelio. **A**postolus aut qui n̄ abutitur hac licentiā s̄ labo

rat manibus suis ne quē aggrauet et die ac nocte opera
 tur et ministrat his qui secus sunt: **U**tiq̄ ideo hoc facit
 ut plus laborans plus aliquid mercedis accipiat **L**urra
 mus ad reliqua. **D**iuisiones aut gratiarū sunt: idē autē
 spiritus: et diuisiones ministeriū et idē dñs et diuisio
 nes operationis: idē aut deus qui operatur oia i omni
 bus. **U**nusq̄ aut data ē adoperatio spiritus iuxta id
 quod expedit. et iterū. **S**icut enī corpus unū est et mē
 bra plurima habet aut oia mēbra corporis ut sint multa
 unū est corpus: et sic est christus. **D**erū ne dicas i uno
 corpore diuersa mēbra unū habere meritū stati gradus
 describit ecclesia: et ait **Q**uosdā quidē posuit deus in ec
 clesia primos apostolos: sc̄do prophetas: tertio docto
 res. **D**einde uirtutes et gratias curatiōnis: opitulatiōes
 gubernationes: genera linguarū. **N**unquid oēs apolto
 li nunquid oīs prophetæ: nunquid oīs doctores: nun
 quid omnes uirtutes: nunquid oēs gratias habebāt cu
 ratiōnū nunquid oēs linguis loquuntur: nunquid oēs
 interpretantur **E**mulamini aut̄ dona maiora et adhuc ex
 cellentiore uias uobis monstrabo. **L**ūq̄ de caritati uir
 tute latius disputasset adiecit **S**iuē prophetæ euacuabū
 tur siue lingua cessabūt: siue scientia destruetur: **E** par
 te enī cognoscimus et ex parte prophetamus **L**ū autē
 uenerit quod perfectū ē euacuabitur qd̄ ex parte est. **E**t
 in cōsequētib̄ **N**unc aut̄ mā: et spes fides caritas. hxc
 tria maior ē his caritas. **S**ectamini caritatē: x̄mulamini
 spiritualia: magis aut̄ ut prophetetis. **E**t itē **D**olo autē
 omnes uos loqui linguis magis autē prophetare. **M**ā
 maior ē qui prophetat q̄ qui loquitur linguis. **E**t rurſū
Gratias ago deo q̄ ois uestrus magis linguis loquor
Ubi diuersa sunt dona: et alius maior alius minor ē: et
 omnes spirituales appellātur certe oues sunt et stant a
 dextris et iter ouē et ouē ē aliqua diuersitas **L**oquuntur
 quidē de humilitate **P**aulus apostolus. **E**go sus nomis
 sumus apostolorum q̄ nō sū dignus uocari apostolus:
 quia persecutus sus ecclesiā dei **G**ratia autem dei sum
 id qd̄ sus et gratia eius in me uacua nō fuit: s̄ amplius
 illis omnib̄ laboraui nō ego aut̄ s̄ gratia dei quæ i me
 est. **D**erūtū in eo q̄ se humiliat ostēdit posse esse alios
 apostolos minores alios maiores: et qui utiq̄ electio
 nis uas dī et cunctis āplius laboraui n̄ est iniustus deus
 ut obliuiscatur operis eius: et dispar meritum x̄quali
 mercede cōpenset **D**einde legimus **S**icut i adam oēs
 mortui ut sic i christo omnes uiuificabūtur. **U**nusquis
 q̄ aut i ordine suo **Q**uando unusquisq̄ in suo resurgit
 ordine utiq̄ diuersa sunt merita resurgentiū. **N**ō ois
 caro eadē caro sed alia hominū alia pecudis alia uolu
 cris: **A**lia autē piscium et corpora celestia et corpora
 terrestria: s̄ alia quidē celestii gloria alia aut̄ terrenū
 alia claritas solis alia claritas lunæ: alia claritas stellarū
Stella enī ab stella differt i claritate sic erit et resurrectio
 mortuorum. **Q**uod tu licet doctus interpretes sic exposi
 uisti ut diceret spirituales differre a carnalibus. **E**rgo
 spirituales et carnales in celesti erunt: et itā non solum
 oues: sed etiam hirci nū ascendunt regnū caloy stella
 inquit ab stella differt i claritate. **N**on oues et hirci: sed
 oues et oues idest stella et stella. **D**eniq̄ inquit alia cla
 ritas solis alia claritas lunæ ne stellam et stellas totum
 humanæ multitudinis assereres genus solem posuit et
 lunā quos certe inter hircos nō poteris numerare. **S**ic
 inquit erit resurrectio mortuorū ut iusti i claritate solis
 fulgeant et qui in sequenti gradu sint lunæ splendore
 rutilent ut alius lucifer sit alius arcturus alius oriō: ali
 us masuroth et cetera stellarū uocabula: quæ sacro i
 Job uolumine cōtinētur **O**ēs enī ait manifestari ante
 tribunal christi ut recipiat unusquisq̄ q̄ gessit p̄ corpus
 siue bonū siue malū. **A**c ne forsitan dicas ante tribunal
 christi nos manifestari ut boni bona: malū recipiāt ma

la in eadem epistola docet. Qui seminat parce parce et metet: et qui seminat in bñd cōdibus: de bñdictionibus et metet: Certe et qui plus et q̄ minus seminat in parte sunt dextera: et cū unius semētis genus sit tamē mēsurā et numero differunt. Scribit ad ephesios idēs Paulus. Ut nunc fieret nota principibus et potestatibus in ea is p̄ ecclesiā multiplex et uaria sapiētia dei: Erius q̄ i uariis agminib⁹ ecclesiā uaria et multiplex sapiētia dei pradicetur. Nec non in eadem epistola. Unicusq̄ at̄ uiz um dāta ē grā iuxta mēsurā grā christi. Nō quo christi mēsurā diuersa sit: sed in grātia eius diffūdatur quā tū ualeamus haurire. frustra igitur oues: et hircos quin q̄ et quiq̄ uirgines xgyptios et israhelitas et cetera huiusmodi replicas: quia non est i prāsenti retributio: sed i futuro. Unde dies iudicii in consumatōe promittitur: quia nūc non est iudiciū. Sine cā. n. dies appellatur extrema iudicii si mō iudicat deus. Imprāsēnarum nauigam⁹ luctamur atq̄ pugnam⁹ ut i sine pueniam⁹ ad portū coronemur triūphes⁹. Tu at̄ peruerse et lubrice prāsēti saeculi cōuersationem in futurorū exempla proponis. Quā utiq̄ hic iniustitia sit: ibi iusticia: donec in tremus in sanctuariū dei et itelligamus i nouissimis eorum. Nā aliter scūs: aliter peccator moritur. In eodem mari nauigantib⁹ eadē et trāquillitas et tēpestas ē. Non aliter lairo: aliter martyr occiditur: nec alio mō de adulterio: et prostibulis: alio de castis matrimoniis nascuntur liberi. Certe dominus et latrōes xquali iudicio crucifixi sunt: si idem est hui⁹ saeculi et futuri iudiciū. Ergo q̄ hic pariter crucifixi sūt: et in futuro similiter habebūtur. Paulus et qui eum uinxerāt simul nauigant: simul sūnt tēpestatē: simul in nauī fluctibus dissipata i lit⁹ euadūt: negare nō potes: quin iter uinctum et uicētes diuersa sunt merita: et quō unum apostoli militūq̄ naufragium est? Refert postea Paulus reuelatōem et eos qui i nauī fuerāt dicit a dño sibi esse donatos. Nū quid is cui donatur et q̄ dōatur unius meriti sūt? Decē facti ciuitatē peccatricē eruei possūt. Loth cū filiabus erept⁹ est de incendio: liberati essent et generi: si exire uoluisset. Et certe multa differētia ē inter Loth et generos eius. Liberatur segor una urbs de pentapoli et quā eiusdes meriti erat atq̄ uni semētis subiacebat: cui sodoma et gomorra adama et sebomi facti p̄bitis custoditur. Ecce diuersum meritū i Loth et segor: et tamē de incendio pariter euadūt. latrunculi qui abñte dauid uastarūt seceleg et uxores eorum: et liberos i praxdas duxerāt die tertia exduntur i campo: et quadrigēti homines ascētis camelis fugiunt: dic aliquam inter eos qui caxi sunt: et qui sugere potuerūt esse distantiam. Legim⁹ in euan gelio turrim siloe cecidisse super decē et octo uiros: et obrutos occidisse. Certe super sentētia saluatoris non soli fuerant peccatores sed in formidinem reliquorum puniti sunt: ut pestilente flagellato stultus sapientior fieret. Si omnium peccatorum unū est supplicium iniuste alius occiditur: et per mortem alterius aliter commone tur. Opponit mibi gomormāne unamq̄ mensuras et uestitum et capillos et barbā et calciamta ex xquo fuisse israhelitarū quasi non et nos christi corpus xqualiter accipiamus. Una est i mysteriis sanctificatio dñi et serui nobilis et ignobilis: regis et militis quāq̄ pro accipientū meritis diuersum fiat quod unum est. Qui. n. idigne māducauerit et biberit reus erit uiolati corporis et sanguinis christi. Nūquid quia et iudas de eodem calice bibit de quo et christus et ceteri apostoli unius cū reliquis erit meritū? Quod si nō uis accipere facim certe omnes xqualiter uiuimus: unum trahimus aerem: eodem humore rigamur. usdem cibus uestimur. Porro si alimenta coquorum arte mutātur in melius et sit ali quid suau⁹ condituri: huiusmodi cibi non natura: sus

sciunt sine satisfaciunt sed uoluptati: xque esurimus: xque algemus simul cōtrahimur frigore: xstibus: et calore dissoluimur. Solq̄ ipse et luna et omnis astrorum choris: et pluuia: et mundus xqualiter nobis currit: et usdem omnes iuxta euangeliū imbribus irrigamur boni et mali iusti et iniusti. Si prāsētia sunt exempla futurorum. ergo sol iustitia: xqualiter iustis et peccatoribus impitis et sanctis: christianis et iudais atq̄ gētilib⁹ orietur: cum scriptura dicat Timētibus autes dñm orietur sol iusticia: si timēt bus orietur: ergo cōtēptorib⁹ et pseudo prophetis occidet. Oues quā sūt a dextris ad regna calorum introducitur: hirci in tartarū detruduntur. Parabola ista non oīum inter se merita et econtra rio describit hircorū: sed inter oues et hircos tātum distātam facit. Neq̄. n. in omnibus locis docetur oia: sed unaquaq̄ similitudo ad id refertur cuius similitudo est. Sicut et decē uirgines nō totius generis humani: sed solitiorū et pigrorum exēpla sūt: quoz̄ alteri dñi sē per prāsētolatur aduentum alteri sōno: et merita sedantes iuxta iudiciū n̄ putat: vñ et i sic parabola dī Sigilate q̄ nescitis diē n̄s horā. Si i diluuis liberat⁹ ē noe et oīs orbis iterit oēs caro erāt et propterea perierit. Aut nō eiusdes meriti cē dicit filios noe et noe pp̄ quē filii liberati sūt: Aut maledictū chain i eodē pones loco i quo et p̄es q̄ d diluuis similiter liberatus ē In posside christi oēs declinauerūt simul imiles facti sūt et nō sūt qui faceret bonū: et nō sūt usq̄ ad unū. Audebis ne iḡ dī cere sic negasse. Petrus et ceteros aplōs qui fugierunt quomō caiphā et phariseos et clamātē populū crucifige crucifige talē. Et ut d̄ apostolis taceā eiusdes ne tibi uidebitur sceleris reus: Annas et chaiphā: et Judas proditor: cuius et pilatus qui nolēs cōpulsus ē contra dñm ferre sūt: quāto maioris meriti sūt Judas tāto maioris et criminis ē: et quāto maioris criminis sūt tanto maioris et p̄nā. potentes enim potenter tormenta patientur. Arbor mala fructus bonos non facit: nec bona malos. Si hoc ita est responde mibi quo modo Paulus cum esset arbor mala psequens ecclesiā christi: fecerit fructus bonos postea. et Judas cū esset arbor bona signa facies cū apostolis postea uersus i proditorē fecerit fructus malos: tā diu ergo: nec arbor bona malos fructus facit nec mala bonos: q̄ diu uel i bonitate sua uel i malicia pseuerēt. Porro q̄ oīs hebraus pascha xqualiter facit et septio āno liber efficitur et iubi lxo idest quinquagesimo uiuersa possessio redit ad dños hoc nō de p̄enti dī sed de futuro q̄ in sex dieb⁹ hui⁹ seculi seruientes In septio uero die aeterno sabbato liber mur. Si tñ uolueris cē liberi dū adhuc seruis i saeculo: si aut̄ nolueris p̄forabitur nobis auricula i testimo niū iobediētia: et cū uxoz̄ et cū liberis n̄is: quos p̄tuli mus liberati idest cū carne et opib⁹ suis iugiter seruient⁹ Parabola at̄ semētis q̄ ex utraq̄ pte ternos fructus facit: et uix̄ apostolus sup̄ sūdāmētū christi alius xificat aurū argētū lapides p̄ciosos: Alius ligna scēnū stipulā cū et i domo magna uasa diuersa sūt perspicue patet: et huc uelle cōtradicei aptissimā iprudētia est. Tamē ne exultet i mēdacō et exemplis apostolorū i p̄iuditū cē tenari et sexagēariū et tricēariū asserat nūeri sciat i mat thxo et i marcho apostolis qui sua uniuersa dimiserant cēnplū reprodūsi. In euāgelio at̄ Lucx multo plura id est πολυπλειστονα et pent⁹ i nullo euangeliō pro cētū scriptū cē septē seq̄ aut falsari aut ipitix rerū tene ri: nec nocet nobis q̄ i alio euāgelio a cētū i alio a trigē ta ic̄pit nūerari cū oīs scriptura maxie uetus minorē p̄ pōat nūerū et sic gradati ad matora cōscēdat. Verbigra na ut dicat aliquē fuisse ānorū quiq̄ et septuagita et cētū: nec tñ quiq̄ et septuagita plura poterūt cē q̄ cētū q̄ priora sūt nōmāta si nō accipio i meliorē p̄tē diuersi

istē nūeri cētū sexagita et trigita nec i m alā ptē accipies
et idē uicius erit seminis qđ secus uias cecidit et sup pe
tras: et super spinas si et illa tria et hęc uel in malas uel
in bonam partē singula sunt: stultum fuit pro duobus re
bus sex species numerat. Presertim cū i math. x. et mar
co et in Luca narrata parabola saluator semper itulerit.
Qui habet aures audiēdi audiat. Vbi nihil ē: qđ intrise
eius lateat: frustra ad intelligentias mysticā prouocamur.
Si autē p̄ et silius māsiōne faciūt apud credētes et ubi
christus ē ibi nihil deesse existimas: Puto qđ xp̄us ali
ter habitauerit i chorinthiis: aliter i ephesuis hoc ē in his
apud quos Paulus apostolus peccata multa reprehēdit
et aliter i his qbus sacramēta a saculis ignorata disse
ruit aliter i tito et timotheo. aliter i paulo: Lerte iter na
tos mulierū nō fuit maior Joāne baptista. Vbi autē ma
ior dī necesse ē ceteros miōres habuisse. Et qui minor
inquit ē in regno caloy maior est illo. Vides ergo qđ
et in calis sit maxim⁹ et minim⁹: et iter angelos quoqz
et inter inuisibiles quoqz creaturas sit multiplex et infi
nita diuersitas: Quare apostoli dicūt. Dñe auge nobis
fidē. Si omnium ūa ē mēsurā et dñs ad discipulū. Quid
dubitas modica fidei? Hieremia quoqz de futuro re
gno legi. Ecce dies ueniūt dicit dñs ut serias dōui isra
hel et dōui iacob sordus noui nō scđn pactū qđ pepi
gi cū patribz uestris. Post paululū. Habo legē meam
in uisceribz eoy et in corde eoy scribā illas et ero eis in
deū: et ip̄i erūt mihi i populū: et nō docebit ultra uir pro
ximū suū: et uir fratrē suū dicēs cognosce dñm dōs enī
cognoscēt dñm a minimo usqz ad maximū. Perspicue
ex cōtextu ipsius loci futurū christi regnū propheta de
scribit. Et qua cōsequētia erit ibi minim⁹ et maxim⁹ si oēs
æquales futuri sunt: utiqz ea qua et in euangelio dī qui
docuerit et fecerit uocabitur maxim⁹ i regno caloy qui
autē docuerit et aliqua nō fecerit erit minim⁹. In cōiunio
saluator p̄cipit ut inferiorē occupemus locū: ne cū maior
uenerit de superiorē turpiter detrudamur. Si cādeē non
possum⁹: sed tantū p̄ccitētā subleuāur. Quid tibi uult
sibala illa i betlehe p̄ qua āgeli ascēdūt atqz descēdūt
qui de calis ad terrā ueniūt certe inter oues et ad dex
terā stant dum ibi essent angeli de calis descēdūt. Et
iouinianus de eorū possessione securus est. Quis autē
risus cōtinet queat i eo qđ multas māsiōnes apud p̄es
ecclesias arbitrantur i toto orbe diffusas: cū manifestū
me scriptura doceat scđs euangelii Joānis nō de ecclē
siarū numero: sed de calorū māsiōibz: et æternis tiber
naculis quæ propheta desiderat domini fuisse sermonē
In domo inquit patris mei mansiones multæ sunt. Si
quominus dixisses uobis quia uado parare uobis locū
et si abiero et praparauero uobis locū iterū uenio: et
accipiā uos ad meipsum ut ubi ego sus illic et uos sitis
Locū et māsiōnes qđ prapara: se dicit xp̄s aposto lis in
domo utiqz sunt patris idest i regno calorū nō in terra
in qua ad præsens apostolos relinquebat: simulqz sen
sus scripturæ intuēdus dicerē inquit uobis quia uado
et praparo uobis locus: si nō mansiones essent multæ
apud p̄es hoc ē si nō inuisibiles māsiōne sibi nō ex largita
te: s; ex propriis operibz praparet et ideo nō ē meū
prapare sed uestri. Quia et iudæ nihil profuit pp̄ara
tus locus quē suo uicio pdidit iuxta quē sensū et illud
intelligēdū qđ ad filios dicitur sebedæi Quorū alter a si
nistris alter sedere cupiebat a dextris. Licet qđd meū
bibetis Sedere autē a dextris meis siue a sinistris nō ē
meū dare uobis: sed quibz para ū ē a p̄e meo: Nō ē
dare filii et quo mō patris ē prapare: parata sunt in
quit i celo diuersæ et plurimæ māsiōes plurimis diuer
sisqz uirtutibz quas nō personæ accipiūt: sed opera. Fru
stra ergo me petistis qđ in uobis situm ē qđ pater me⁹
illis parauit qđ dignis uirtutibz ad tantā ascēsurū sunt di

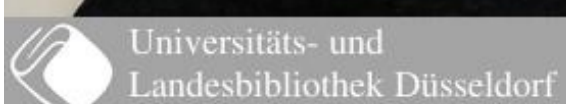
gnitatē Porro qđ ait Iterū ueni et accipiā uos ad me
ipsum ut ubi ego sus illic et uos sitis proprie ad aposto
los loquitur. De quibz in alio loco scriptus est ut quō
ego et tu pater unū sumus: sic et illi in nobis unus sint
qui crediderūt quippe pfecti sunt qđ possunt dicere pater
mea dñs. si autē nō sunt plurimæ māsiōnes quomodo
et in ueteri testamēto et in nouo aliū ordinē pōntifex te
net: aliū sacerdotēs: aliū leuitæ aliū xditus aliū tātores
et i uolumine Ezechielis ubi futura ecclesix: et celestis
hierusalē ordo describitur Sacerdotes qđ peccauerant
degradabantur i xdituos et ostiarios: et cū sint i tēplo
dei hoc est a dextris nō sunt iter arietes: sed inter muni
mas oues. i fluio quoqz illo qđ de tēplo egreditur et ir
rigat falsū maꝝ et uniuersa uiuificat multæ species pisciū
describitur. Quare i regno calorū Archāgeli sunt: āge
li: throni: dñationes: potestates cherubin: et seraphim.
Et oē nomē qđ nominatur nō solū i præseti sæculo sed
et in futuro. sine causa diuersitas nominū ubi nō ē diuer
sitas meritorū. Archāgelus utiqz aliorū minorū ē āge
lorū Archāgelus: et dñationes et potestates habent ali
qua sup quæ exerceāt potestātē: et i quē subiecta dñen
tur hoc i calis ē hoc i mysterio dei. Ne nos solito moꝝ
irrideas atqz subsannes si imperatorē posuerimus et p
sectos et uos et comites et tribunos et ceturiones et mil
pulos et aliquid ordinē militiæ illud autē qđ ait Rescitis
quia corpora uestra tēplus est spiritus sc̄i ualde friuolū
ē cū scriptura diuina soleat et unū pluraliter et plura figu
lariter appellat. Et tñ sciat i tēplo quoqz ip̄o multas eē
mansiuiculas: esse exterius atrii esse: interius esse uetri
bula: esse sanctū esse sancta sanctorū: sunt et culinx in tē
plo sūt et celariola: sūt et torcularia: et uasoy receptacu
la. Ita et i tēplo corporis nū: diuersa sūt merita. Nō xq
deus i oibz habitat nec ad eādē mēsurā omnibz ifundit
tur de spiritu moysi affertur: et septuagita psbyteris da
tur puto aliā esse abundantiā flumis aliā riuiorū. Delix
spiritus Delixio duplex datus ē: unde et duplex grata
fecit signa maiora. Ille uiuus mortuū: iste mortuus mor
tuū suscitauit. Ille famē iprecatus est populo. iste obles
se ciuitati sub una die hostiles coplas p̄buit licet hoc qđ
ait Rescitis quia corpora uestra tēplus est spiritus sanctū
de cūcta credētiū dicat ecclesia qđ pariter congregati xp̄i
unū corpus efficiūt. Sic tā quæritur i corpore qđ christi
pedibz dignus sit qui capite qđ oculus eius sit qui man⁹
Quod et dux mulieres i euangelio p̄cētēs et sc̄a signi
ficant: quæ altera pedes: altera caput tenet. Tameñ
nōnulli estimēt unā esse et quæ primū cepit a pedibz eā
gradati ad uerticē puenisse. Sed et illud qđ obicit Nō
pro his tantū rogo: s; pro illis qđ credituri sūt p uerbū
eoy i me: ut sicut ego p̄ i te: et tu i me unū sumus: ita
omnes unū sint in nobis eo qđ omnes populus christi
āus unū sit i dño qđ filii carissimi diuina cōsortes natu
ræ. Iā supra diximus et nunc plentus iculcādū est non
nos secūdū naturā: s; scđm gratiā unū eē i p̄e et filio
Neqz enī eūsdē substantiæ est qđ manichæi solēt dicere
anima humana et de⁹. sed dilexisti iquit eos sicut et me
dilexisti. Vides ergo qđ i cōsortiū substantiæ et assūmuntur
nō naturæ esse s; gratiæ: et ideo nos diligit qđ filii dile
xit p̄ mēbra sc̄licet diliguntur i corpore. Quotquot enī
repperūt xp̄m: dedit eis potestātē filios dei fieri: qđ cre
dūt i noie eius. qđ nō ex sanguinibz nes ex uolūtate carnis
nes ex uoluptate uiri s; ex deo nati sūt. Verbi caro fac
tum est: ut nos de carne trāseam⁹ i uerbū. Nec uerbū
desūt esse qđ fuerat: nec hō pdidit esse qđ natus ē: glo
ria aucta ē: nō mutata natura. Vbi scire quō cum christo
unū corpus efficiamur? Doceat te ipse qđ credidit. Qui
cōedit meā carnē et bibit meū sanguinē i me manet et
ego i illo. Sicut misit me uiuēs p̄: et ego uiuo propter
patrē. Et qđ comedet me uiuet propter me. Sic ē pater
D. 2.

62
qui de celo descendit. **S**s et Joānes euāgelista q̄ de pe-
ciore christi hauserat sapiam in eadē uerba concordat
dicens In hoc intelligimus q̄ i eo manes: et ipse in no-
bis qm̄ d̄ spiritu suo dedit nobis. **S**i q̄s cōfessus fuerit
qm̄ iesus ē fili⁹ dei de⁹ in eo mans: et ipse i deo ē. **S**i
credis i christū quō et apostoli crediderūt unū cū eis i
christo corp⁹ efficiaris. **S**i at̄ temerariū ē fidē eoy ubi
et opera uindicare: qui fidē eādē et opera nō hēs: eūdē
locū hīc nō poteris. Porro qd̄ iactat sp̄sā sororē ma-
trē. Et oia hxc uocabula unius eē ecclesie cūctosq̄ cre-
dentes his nomīnibus significari cōtra te facio. **S**i .n.
unus ordo ē ecclesie: et nō hēt plurima membra i uno
corpe quid necesse ē ut sp̄sā soror uocetur et mater: nī
si alioy sp̄sā: alioy soror: alioy mater sit. Stāt qd̄ ad
dexterā is alius stat ut sp̄sū: alius ut frater: alī ut fili⁹
filioli inquit mei quos itez parturio donec christus for-
metur i uobis. **P**utas ne eiusdē esse meriti eof q̄ partu-
riuntur et qui parurūt. **U**n̄ et stulte asserē uolūisti oia
mēbra xqualiter nos diligere: nec oculū praxponere dī-
gito: nec manū auriculā: s; i singulorū amissōe mēbro-
rus dolorē eē coēs. **L**ū aplūs doceat ad coribios **A**lia
mēbra eē honestiora: alia uerecūdiōra: et quā uerecū-
diōra sūt maiore honestate circūdari: quā uero p se ho-
nesta sūt nō idigere sollicitudie. **E**iusdē ne ordis ar-
bitraris et meriti os et aliū: oculos et meat⁹ p quos si-
mus et uria egeritur: **L**ucerna iquit corporis tui ē ocu-
lus tuus. **S**i oculus cec⁹ fuerit: totū corpus tuū i tene-
bris ē. **S**i digitū āputes: si sūmitā ē auriculā: est quidē
dolor: s; nō tū dānū: nec tāta cum dolore deformitas
quāta si oculos eruas: truces nares: os disseces. **S**ine
aliis mēbris uiuere possis: sū oculis oio nō possum⁹.
sunt peccata leuia: sūt graua. **A**liud ē decē milia talenta
debere: aliud quadrātē. **E**t de ocioso qd̄ uerbo et de
adulterio rei tenebimur: sed nō ē idē suffundī et torq̄ri:
erubescere et lōgo ipse cruciari. **P**utas n̄z eē qd̄ loqui
mur: audi apostolū Joānē qui scit s̄res suū peccare pec-
cātū nō ad mortē petet: et dabit eis uitā peccātib⁹ nō
ad mortē. **Z**ernis q̄ si pro peccatis minoribus deprece
mur ipetrem⁹ ueniā: si pro maiorib⁹ difficilis ipetratio
sit: et iter peccā et peccata magnā eē distātiā. **U**n̄ et po-
pulus israhel q̄ peccauerat ad mortē peccm̄ dī ad Diere-
miā. **N**oli orare pro populo hoc nec assūmas pro eis
deprecātiōem: et nō oblitras mihi: q̄ nō exaudia te. **S**i
at̄ oēs xqualiter et itroim⁹ i saeculū et exim⁹ a saeculo: et
hoc piudiciū futurorū ē: ergo xqualiter iusti et peccato-
res hēbimur apud deum: q̄ nūc pari modo generāur
et morimur. **A**d si duos eē cōtēditō adā **A**lterū terrenū
Alterū caelestē: et qui i terreno fuerit eos esse i sinistra:
Qui uero i caelesti eos a dextris. **R**ūde mihi iteris ut ā
duob⁹ te s̄ribus iterrogē **E**lau i terreno fuit an i caelesti?
nulli dubiū est quin i terreno eum fuisse respōdeas. **J**a-
cob in quo fuit: protin⁹ i caelesti. **E**t quō i caelesti fuit cū
adhuc christ⁹ nō uenisset i carne: qui secūdus et caelestis
a tā dī: **A**ut iḡ oēs an̄ incarnatiōem christi i ueteri repu-
tabis adam et iusti quoq̄ i terreno hoie et ad sinistra
erūt iter hircos tuos: **A**ut si ipium est ibi **I**saac ponere
ibi **D**ismahel: ibi iacob ubi esau: ibi scōs: ubi peccato-
res: nouiss⁹ adā ex eo ipse numerabitur: quo christ⁹ na-
tus est ex uirgīe: **E**t argumētū duoy adā non proficiet
ouib⁹ et h̄adis tuis: q̄ i primo adā et oues et h̄ados fu-
isse cōuincis i uno atq̄ eodē hoie alios a dextris del-
frenisse alios a sinistra. **A**d adā .n. usq̄ ad moyse mors sup
oēs dñata est etiā super eos qui nō peccauerūt i simili-
tudinē praxarticatiōis adā: **D**e eo aut̄ quod niteris ap-
probare cōuictū et hoicidū racha: et adulterium et
ociosus sermonē et impietate uno supplicio repensari.
Jam et supra tibi respōsum ē: et nūc breuiter responde-
bo. **A**ut peccatores te negabis ut nō sis reus gebēuz:

aut si peccator fueris: etiā de leui erie duceris ad tarta-
rum. **O**s iquit qd̄ mētur occidit aiām. **S**uspīcor te alī
quādo ut hoies fuisse mēturū. **O**is .n. homo mēdax ut
sit deus solus uerax: et iustificetur i sermonib⁹ suis: et
uincat cū iudicauerit. **A**ut iḡ homo nō eris: ne mēdax
sis: aut si quia hō ē mēdax fueris cus parricidīs et adul-
teris punieris. **N**ulla ē .n. inter peccata diuersitas et nō
tibi habebunt tātas gratias quos de humili in sublime
leuas: quāti irascētur quos propter leue et quottidia-
num peccatū i exteriores tenebras retrulisti. **S**i at̄ i pse-
cūde qui suffocatur et qui decollatur: et qui fugerit: et
qui i carcerē retrusus obierit i uariis luct⁹ generib⁹ una
corona uictoria ē: et hoc pro nobis facit. i martyre .n.
uolūtas ex qua ipsa mors nascitur coronatur: meū est
opponere me gētilium furori et dūm nō negare. **N**am
i illorū arbitrio ē aut decollare aut urere aut recludere
i carcerē: aut uaria ḡna pccnāz adhibere. **A**d si fugero
et in solitudine obiero: eadē erit corona moriētis: quia
eadē et cā mortis est christ⁹. **I**llud uero qd̄ dicit iter eū
fratrem qui sēper cū pie fuit: et q̄ postea pccnētēs rece-
pius ē: nihil penit⁹ discrepe. **A**duccio si uis et drachmas
unam quā pdita fuerat et inuētā iunctam esse cum reli-
quis: et ouem unā quas non agitanouē ouib⁹ derelictis
bon⁹ pastor iquisiuit et retulit explese numez cētēnarū
um. **S**s aliud ē pccnētētem esse et lachrymis ueniā de-
precari: aliud sēper eē cum pie. **U**n̄ et per **E**zechiel ad
reportandam ouem et pditū quōdā filium loquitur pa-
stor et pater. **E**t suscitabo pactū meū tecū: et scies quia
ego dñs: et recordaberis et confunderis ut non sit tibi
ultra aperire os prax confusione tua cū placatus fuero
tibi i oibus quā fecisti ut nihil minus iusto habeāt pcc-
nētēs sufficit eis pro om̄i pccna sola cōfusio. **U**nde et
i alio loco dī ad eos. **E**t recordabimini uiarū uestrarū
pessimarū: et oium scelerum quibus polluti eratis et dī
splicebitis uobis i conspectu uestro in oibus maliciis ue-
stris quas fecistis et scictis: q̄ ego dñs cum h̄ifecero
uobis pp nomē meū: et nō scdm̄ uias uestras malas.
Neque scdm̄ scelera uestra pessima. **A**rguitur quoq̄ a
patre filius q̄ saluti fratris inuideat: et cum angeli late-
tur in celo ille liuore crucietur. **Q**uāq̄ duorum fratrū
similitudo frugi et luxuriosi non ad merita totius gene-
ris humani: sed uel ad iudāi pertinēat christianiq̄ pfo-
nas: uel ad factoriū et pccnētētiū super qua parabola lī
bellum quōdā **D**amaso ep̄o dum adhuc uiueret dedi-
caui. **P**orro si operatis primā horā et tertiā et sextā
et nonā et undecimā unus denarius redditur: et ab eis
incipit praxmū qui nouissim⁹ i uinea laborarāt: et hic nō
unus ipis et un⁹ xtatis hoies describuntur: s; ab exor-
dio mundi usq̄ ad finē uocatiōum sacra sunt diuersarū
prima hora uocatus ē **A**bel et **S**eth. **T**ertia enoch et
Noe. **S**exta **A**brabā isaac et iacob: **N**ona moyses et
propheta. **U**ndecima gentiū populus cui primo reddi-
tur merces: q̄ i crucifixum credēs dñm difficultate fl-
dei magnitudinē meruit praxmiorū. **M**ultiq̄ prophe-
ta et reges quāsierūt uidere quā uiderūt et nō uiderūt
Unus aut̄ denarius non unū est praxmū: s; una uita:
et una de gebēna liberatio. **E**xterū quō ad indulgētiā
pripalē diuersorum criminū rei dimittuntur e carcere
et unusquisq̄ pro labore et operib⁹ suis in hoc uel illo
stau ē uita: ita et denari⁹ quasi indulgētia ueri picipis
oēs p baptisimū emittit e carcere: et iā n̄i laboris ē pro
diuersitate uirtutū diuersa nobis p̄mia pparare. **D**uc
usq̄ p partes ad proposita m̄dis: se q̄ns sermo i cōe ad
oia r̄ndebit. **D**ñs ad discipulos suos **A**ui uult iqt̄ iter
uos maior esse sit oium minim⁹. **S**i oēs i celo xquales
futuri sum⁹ frustra nos hic humiliam⁹: ut ibi possumus
eē maiores. **D**e duobus debitoribus quingentorū de
uiciorū: et q̄nquagita cui plus dimittitur plus amat

Unde et saluator Dico inquit tibi remittuntur ei peccata multa: quonia dilexit multu. Qui aute mius dimittitur ut minus diligit qui mius diligit et mius ei dimittitur ut in minori gradu erit. Paterfamilias proficiscens tradidit seruis suis substantias: Alii quinque talenta: alii duo: alii unum: cuius scdm proprias uirtutes. simile quid et i alio euangelio scribitur qd ho nobilis proficiscens i regione longinqua ut acciperet sibi regnu et reuenteretur uoca uerit decem seruos: et dedit eis singulas mias: e quibz unus lucratus sit decem minas alius quiqz: et singulis iuxta uires suas et emolumentu uel decem uel quinque acceperunt ciuitates. Porro alius q unu talentu siue unam minam accepit qd acceperat qd accepit isodit: siue i sudario colligauit: et dñi reseruauit aduentu. Primu consideradus q iustu no spe profectus laborant ut uult nosfer se no: is ne perdat qd acceperat. Iste qui minam et talentum isodit ne perderet qd acceperat n peccauit. Magisqz laudada e cautio reseruantis qz cassus labor eoz qui sine laboris pmo desudarunt. Dñs qz hoc ipsu t aletu qd aufertur a timido uel negligete seruo no datur et q minus lucrificerat: sed qui plus idest q sup decem polius fuerat ciuitates. Si uerus no facit ordinem: quare dixit dedit ut cuiusqz scdm uires suas. Si eade lucra sit quiqz talento: et decem tur ei q minus lucrificerat n decem et ei cui plus n quinqz traditur urbes? Ad aut dñs no hys co tentus sit q habemus: is semp maora desideret. ipse de monstrat dicens. Quare no dedisti pecunia mea ad trapesitas: et ego ueniens cu usura exegisse: Quod quidem et paulus apostolus sciens paxeritoz obliuiscitur: et ad ea qux i ante sunt se extendit idest quotidie proficit nec seruat in sudario delicate gratia qua accepit. Sed auarus negociator renouatur de die i die: et decrescere se putat nisi semp creuerit lex urbes fugitiuoz describuntur i lege hoies iterficere nolentes et ipsi urbes sacerdotales sunt interrogare libet fugitiuos istos: iter hircos tuos: an inter oues nostras collocos? Si hirci esset occiderentur ut homicidax ceteri: nec ministroz dei intraret ciuitates. Si oues dixeris utiqz n erunt tales oues qux absqz lupoz metu tote libertate pascantur. Et probabitur tibi oues q de eas esse erroneas. Ad dextris esse uey: no stare: sed surgere: donec sacerdos magnus moriatur et ad iserna descendens liberet aias fugitiuoz. Gabaonite occurrerunt filius israhel: et castis aliis gentibz i lignarios et aquarios reseruatur. Tantqz apud dñs meriti sunt ut stirps saul ob eoz iniurias sit deleta: iter quos eos collocabis? Inter hircos is non sunt iterfecti: et sententia domini iudicatur inter oues. Sz dicit scriptura diuina q no sunt eiusdem meriti cuius et israhelita. Videt ergo qz sicut quides a dextris is multo inferiori gradu. inter dauid utz sanctu et Saul regem pessimu medius Jonathan fuit que nec iter hircos possimus ptere: quia propheta amoz dignus est nec inter arietes ne pare eiu faciatis dauid: maxime eu et ipse iterfectus sit. Erit igit iter oues. is inferiori ordine: et quod iter dauid et Jonathan Ita iter oue: et oues cogentis suscipere differetias. Seruus qui cognouit uoluntatem dñi sui. et no pparauit nec fecit scdm uoluntates eius uapulabit multis: Qui aut non cognouit nec fecit plagis uapulabit paucis oi. n. cui datu est multu multu qu. dicitur ab eo et cui comedatur multus: plus exigitur ab illo ecce seruo et seruo plus miusue comittitur et pro qualitate comissi atqz pcti plagaz quoqz numerus irrogatur. Tota iudex terra tributuqz descriptio futurx i ceteris ecclesie typus e Legam? Jesu nauē Legamus Eze chiel extris parte: et uidebitur: quicquid i altero qd p historia i terra distribuitur i altero i celis spiritaliter repromittitur. Quid sibi uoluit i descriptione tēpli septes et octo gradus: Quid rursum i psalterio post elementa cetera simioctauidecimi psalmi quibz mysicus erudiatur alpha

betu p quindecim gradus usqz illuc puenim* ut possim* camere. Ecce nunc benedicite dñm oēs serui dñi. Qui statio i do dñi i atris domus dei nri. Quare dux et semis tribz iras sordane habitant ubi plurima sunt iumeta: et nouem et semis reliqua uel expellunt pristinos habitatores de sedibus suis uel cum ipsis habitant: Sur leuitica tribus in terra parte non accepit: sed dominus pars eius est et iter ipsos leuitas et sacerdotes ad sca sacrozo ubi cherubim: et propiciatorium est pontifex solus ingreditur: Quare reliqui sacerdotes lineis tm utuntur uestibz et n hnt idumetu auro et hiacitho cocco purpura bysso qz corextu: Inferioris gradus leuita et sacerdotes plaustra et boues accipiunt: maioris ordinis ipsi gestat arcaz dñi humeris suis: Si tollis ordinem tabernaculi tēpli ecclesie: si omnes q a dextris sunt corpus unu ut uulgo dicitur ey σωμα ad militas prodit neqz episcopi frustra pbyteri sine ca diaconi sunt. Quid pfeuerat uirgines cur laborat uidua: cur marita se cotinet? Peccemus oēs et post penitentias idē erimus qd ap i sunt. Mey ia cepimus terrā prospectat d pelago: et post motes gurgitū et spumosos fluctus: et nauē uel i sublimē erectā uel in ima pēpitiē paulatī fessit: et lāguētib* port* apitur. Dixi* de nuptis uiduis uirginibz: Virginitatē uiduitatē: uiduitatem praxulimus mrimonio: Exposita est πειρίκοθη apostoli d huiuscemodi qstionibz disputatis singulis opionibz respōsus e: secularis quoqz literatura i mediū uenit: q uirgines fuerit: q uirgines: et eccliaro quas interdū hēat molestias uinculū cōiugale. Trāsuimus ad secundā pñtionē i qua negat eos q tota fide baptisina cōsecuti sunt deinde posse peccare: et docuimus qz excepto deo ois creatura sub uicio sit n qz uniuersi peccauerit: sed qz peccare possint: et similis ruina metus statius sit Teruo uenimus ad ieiunia: Et qz aduersari duplex proposito fuerat uel ad philosophos uel ad diuinaz scripturarū protocatis exēpla: nos quoqz ad utruqz respōdimus. Quarta idest extrema diuisio oues et hircos dextrā et sinistra: iustos et pōres i duos ordines distribu erat uolēs ostēde: nullā iter iustū et iustū: pōre et pōre eē distātia: ut hoc probaret isfinita d scripturis exēpla cōgesserat: qz suo sensu cōgruētia. Qui nos qstioni et argumētis et exēplis respōdimus scripturarū ueterēqz se nomis sitas tā cōi sensu qz diuina lectione cōtriuimus nūc resiat ut Epicurū nām sudātē i hortulis suis iter adulescētuos et mulierculas alloquamur. Fauēt tibi crassi nidi dealbati. Adde si uis iuxta socraticā itrisionē oēs sues et canes: et qz carnes amas uultures quoqz aqilas accipitres et bubones. Nūqz nos Aristippi multitudo terrebūt quoscūqz formosos: quoscūqz calamistratos. quos cruce cōposito quos rubēntis buccis uidro d suo armēto sit: imo iter tuos sues grūniunt. De nro grege tristes pallidi sordidati et qz pegrini huius seculi licet sermōe taceant: habitu loquuntur et gestu. Deū mihi qz pegrinatio mea prolōgata e: habitant cu habitantibz ceclar. Delicet tenebris huius mundi quia lux luēt in tenebris: et tenebraz eam non comprehenderunt. Me gloriaris qz multos discipulos hēas filius dei docuit in iudaxa et duodeci illū tm apli seqbatur. Torcular iqt calcau solus et de gēntibz uir nō e mecu. Ille i passione solus remāsit et petri quoqz erga eus trepidauit cōstātia. Pharisæoz aut doctrinā ois populis adplaudēbat dicēs Crucifige crucifige talē nos nō hēmus reges nisi exarē: idest uicia sequimur: nō uirtutes: epicurū nō christū Iouinianū nō aplūm Paulū. Quod acqescūt multi sntē tux idicū uoluptatis e. Nō em tā te loquētem probāt qz suis fauent uiciis. In circulis platearū quotidie fici* hariolus stultoꝝ uerberat nates: et obtorto susce dētes mordētus quatit: nec tm deest qz semp possit iduci et pro magna sapiētia reputat si plures porci post te cur

rant quos gehennæ succidit nutritio post præconium tuum et balneas: quæ uiros pariter: et sceminas lauât. Ois impatiëntia quæ ardëtem pri' libidinē quasi uerecunditæ uelutibus protegebat: nudata est et exposita: quæ añ i oculto erât: nunc i propatulo sūt. **U**stēdisti tales discipulos nō fecisti. Hoc profecit doctrina tua ut peccati ne penitentiā qdē hēat. **V**irgines tuæ quas prudentissimō consilio quod nemo unq̄ legerat nec audierat de apostolo docuisti. **M**elius est nubere q̄ uri: **O**ccultos adulteros in aptos uerterūt maritos. **N**on suast hoc apostolus non electōis uas. **V**irgilianū cōsiliū ē. **L**ōiugium uocat hoc prætextit nomie culpam. **Q**uadragesimē ferme añ sunt q̄ christi prædicatio fulget in mūdo: ex quo innumerabiles hæreses tunica illius considerunt. **U**nivers' pene error de caldæo et syro et græco sermone processerat **B**asilides magister luxuriæ et turpissimorum cōplexuū post tot annos ita **J**ouinianū quasi i eu phorbum trāsformatus ē ut latina quoq̄ lingua hēret hæresim suā. **N**ulla ne fuit alia i toto orbe prouincia: quæ reciperet præconium uoluptatis i in qua coluber tortuosus irreperet nisi quā **P**etri doctrina sup petras fundauerat christus. in qua **V**exillū crucis et prædicatiōnis austeritas idolorū tēpla destruxerat. **E** regione luxuria penis uentris et gutturis subuerrere nititur fortitudinē crucis. **U**n per **E**satā loquitur dñs populus meus qui bñficient uos seducit uos: et semitas pedum uestrorū cōturbāt. **N**ec nō p̄ **H**ieremiā fugite de medio babilonis: et seruate uniusquisq̄ aiām suam: et nolite credere pseudo prophetis qui dicūt pax pax: et non est pax: q̄ sep̄ igēināt tēplū dñi tēplū dñi: prophetæ tui uiderunt tibi falsa: et insipiëntia non aperuerūt iniquitates tuas: ut te ad penitentiā prouocarēt: qui deuorāt plebem suā ut obum panis dñm nō uocauerūt. **H**ieremiās captiuitatē nūcians lapidatur a populo: **A**nani' s̄ filius asor frāgebat ad præses ligneas torques: et i futurum ferreas præparabat. **S**ēper pseudo prophetæ dulcia pollicentur et ad modicus placēt. **A**mara est ueritas et q̄ eā prædicāt replētur amaritudine. **I**n asymis. n. ueritatis et syncaritatis dñi pascha celebratur: et cū amaritudinib' comeditur. **E**gregia sane vox et quā audiat spōla christi iter uirgines uiduas calibes. unde et ip̄us nomē iditū est q̄ celo digni sint: qui coitu careāt. **R**aro ieiunare: crebrius nubite. **N**ō. n. potestis implere opa nuptiarū nisi mullum et carnes et nucleū sumpseritis. **U**iribus op' est ad libidines. **L**ito caro cōsumpta marcescit. **N**oli' e metuere fornicatōem. **Q**ui semel in christo baptisat' est: cadere non pōt. **H**ēr. n. ad dispuniād' libidines solatia nuptiarū. **Q**d et si cecideritis reintegrabit uos penitentiā et qui i baptisate fuistis hypocrite eritis i penitentiā solidæ fidei. **N**eq̄ turbemini putantes iter iustū et penitentiā aliqd̄ iteresse: et humiliores gradū dare qdē ueniā sed coronā tollere. **U**na ē. n. retributio. qui ad dexterā steterit itroibit regna celoz. **H**is cōsiliis subulci tui nris pastorib' ditiores sūt et hirci plurimas secum capras trahūt. equi isanientes i sceminas faciunt: **S**tatum ut mulieres uiderit adhumiūt: et impatiëntiā suā pro nefas scripturarū solātur exēplis: **S**ed et ip̄a muliercula miseræ et nō miserabiles præcepto suo uerba cātates. **Q**uid. n. nisi semē requirit deus? **N**ō solū pudiciā sed etiā uerecunditā perdididerunt maioris procacitate defendūt libidinē q̄ exercēt. **D**ēs præterea i exercitu tuo plures succēturiatos: hēs scurras et uelites i p̄idius crassos: cōptos: nitidos clamatores q̄ te pugnis calcibusq̄ defendāt: tibi cedūt de uia nobiles tibi osculantur diuites caput. **N**isi. n. tu uenisses ebrū atq̄ eructates paradisum intrare non poterāt. **M**acte uirtute imo uitis hēs in castris tuis et **A**masonas exerta in āma ac nudo brachio ac genu ueniētes cōtra se

uiros ad pugnam libidinū prouocantes. **E**t quia opulentus paterfamilias eo i auariis tuis nō turtures sed upupæ nutriūtur quæ tota fetidæ uoluptatis lusura circiuolent. **D**e carpe: me discice oblice crimia: quæ uolueris: argue luxuriæ et delitiarū: magis me amabis si talis fuero. ero. n. de armēto tuo. **S**z et ad te loquar q̄ scriptam i frōte blasphemiam christi cōfessione delesti. **U**rbis potēs. **U**rbis orbis domia: **U**rbis apōli uoce laudata **I**nterpretare uocabulum tuū roma: **A**ut fortitudinis nomē ē apud græcos: aut sublimitatis iux̄ hebræos **S**erua quod diceris. **V**irtus te excelsas faciet non uoluptas: humilem maledictōem quas tibi saluator i apocalypsi cōminatus est potes effugere per penitentiā habēs exemplū niniuitarū. **L**auē **J**ouinianū nomē: qd̄ de idolo deriuatus est. **S**qualet capitolium: tēpla **J**ouis et cerimoniarū cōciderūt: **L**ur uocabulum eius apate et uita uisgeāt. **A**dhuc sub regibus et sub **N**umma pompilio facilius maiores tui **P**ythagoræ cōtinētiām q̄ sub cōsulibus **E**p̄icuri luxuriām susceperūt

Incipit argumētum sequētis libelli. **S**enadius de uiribus illustribus.

HELVJ-DJVS auxēti discipulus: **S**ymachi imitator scripsit religiōis qdē studio: sed nō scdm̄ sciam libris nō sermōe neq̄ oratōe nitidum quo ope ita sactarū scripturarū sensū ad suam pueritatem flectere conatus est ut eaz̄ testimoniis asserere uoluerit sactā. **M**aria post natiuitates dñi quæ uirgo peperit **J**oseph spōso suo iūctam et ex eius consortio filios suscepisse qui fratres dñi appellati sūt.

Item de eodem **A**ugustinus de hæresibus.

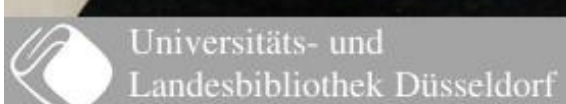
HELVJ-DJANJ exorti ab **D**eluidio **J**sti uirginitati beatæ **M**ariæ cōtradicit ut eā post christū alios etiam filios de uiro suo **J**oseph peperisse cōtēdat. **S**ed nimirum istos p̄termissio **D**eluidii nomie antimaritas **E**p̄iphanius appellauit.

Incipit liber bñ **H**ieronymi aduersus **D**eluidiū de perpetua uirginitate beatæ **M**ariæ

DUPER ROGATUS a fratrib' ut aduersus libellū cuiusdā **D**eluidii responderem: facere distuli. **N**ō q̄ difficile fuerit hoīem rusticānum et uix quoq̄ primis ibutum litteris sup ueri asserōe cōuicere: s̄ ne rindēdo dignus fieret: q̄ uicere tur. **H**uc accedebat q̄ uerebar ne hō turbulētus et solus i uniuerso mūdo simul et laic' et sacerdos q̄ ut ait ille loquacitatē faciēdiā existimat: et maledicere oib' bonæ cōsciæ signū arbitrat: accepta materia disputand' ampl' iciperet blasphemare: et quasi de sublimi loco i totū orbem ferre s̄nias: meq̄ q̄a ueritate si posset lacrarēt cōuicis. **D**ex̄ q̄r h̄c oēs tā iuste silētū mei cāx ob scādalum s̄us q̄ ad ei' rabiē mouebātur iustiori s̄in celsarūt: **J**as ad radices ifructuosæ arboris euāgelii securis ē admouēda: et cū infecūditate folioz tradēda flāmis: ut discat aliū reticere q̄ nunq̄ didicit loq̄. **J**ḡi sact' mihi iuocādus ē sp̄s: u: beatæ **M**ariæ uirginitatē suo s̄eu ore meo defendat. **I**uocādus ē dñs **J**esu: ut facti uentris hospitū cuius nouē mēsis ibabitator sūt it ab oī cōcubitus su' p̄de teneatur. **I**p̄se quoq̄ deus p̄ ē iprecādus ut m̄es filii sui uirginē ondat fuisse p̄ partū: quæ fuit mater añq̄ nupta. **N**ō rhetorici cāpus desideras? eloquiū: nō dialecticoz tēdiculas: nec **A**ristotelis spineta cōquirim? **I**p̄a scripturarū uerba ponēda sūt: ut ipsi quib' aduersum nos usus ē testimoniis reuincatur: ut intelligat se et legere potuisse quæ scripta sūt: et si potuisse q̄ pietate roborata sūt cognosce. **P**ria eius propositio fuit. **M**atthæus loquitur christi autem

generatio sic erit. **L**us esset desponsata mater Iesu. **M**aria Ioseph priusquam conueniret inuenta est habens in utero de spiritu sancto Ioseph aut uir eius cuius esset iustus et nollet eas traducere uoluit occulte dimittere eam. **H**æc autem eo cogitate ecce angelus domini in somnis apparuit ei dicens Ioseph fili dauid ne timeas accipere mariam coniugem tuam. **Q**uod enim natum est in ea et de spiritu sancto est. **E**cce inquit habes desponsatam non commendatam ut dicitur. **E**t utique non ob aliud desponsatam nisi quandoque nupturam. **N**eqz enim de non conuenturis euangelista dixisset. **P**riusquam conueniret: quia nemo de non pransuro dicit ante quam pranderet. **D**einde ab angelo uxorem appellatas et conuictas. **A**udiamus nunc quid scriptura pronuntiet. **E**xurgens inquit Ioseph a somno fecit sicut preceperat ei angelus domini et accepit uxorem suam et non cognouit eas donec peperit filium suum. **A**uram per singula: et impietate uisde quibus ingressa est uestigis psequentes pugnata iter se dixisse uerba doceamus. **D**espōsata cōsitetur et statim uxore uult esse quas cōfessus est sponsas. **R**ursus quas uxores nominat: dicit non ob aliud desponsatam nisi quoniam nupturas. **E**t ne parum hoc arbitremur habes inquit desponsatam non commendatam idest necdum uxorem necdum maritali uiculo copulatam. in eo uero quod ait neqz enim de non conuenturis euangelista dixisset. **P**riusquam conueniret quia nemo de non pransuro dicit antequam pranderet doleat ne an rideat nescio imperita argua an temeritatis accuset. **Q**uasi si quis dixerit antequam in portu praderet ad **A**phricam nauigauit non possit stare sententia nisi eo in portu prandendus quoniam sit. **A**ut si uelim dicere **P**aulus apostolus antequam ad hispanias pergeret romam in uincula coniectus est. **A**ut certe illud **U**eluidius antequam penitentiam ageret morte praxuerit est statim aut paulopost uincula ad hispanias sit eundem aut **U**eluidio penitentia agenda post mortem. **L**us scriptura dicit **I**n inferno aut quis cōsitetur tibi aut non potius sit intelligendus quod ante prapositione licet saepe consequentia indicet tamen non nunquam ea tatus quæ prius cogitabantur ostendat unde nec necesse sit ut cogitata fiat eius aliud ideo interuenit ne ea quæ cogitata sunt fierent. **I**gitur cum euangelista dicat **P**riusquam conueniret proximum nuptiarum tempus ostendit: et in eo tam rem fuisse ut quæ prius sponsa fuerat esse uxor inciperet. **Q**uasi dixerit antequam oscula amplexusque misceret: antequam rem ageret nuptiarum inuenta est habens in utero. **I**nuenta est autem a nullo alio: nisi a **I**oseph qui sponsam uterque tumentes pene iam licentia maritali et curiosis oculis deprehendit. **N**on tamen sequitur ut prioribus docuimus exemplis eius cum maria conuenisse post partum: cuius conuenienti desiderium uteri conceptione sublatum est. **Q**uod autem in somnis dicitur ad Ioseph ne timeas accipere mariam uxorem tuam. **E**t rursus exurgens autem Ioseph a somno fecit sicut precepit ei angelus domini et accepit uxorem suam: nullum debet moueri quasi ex eo quod uxor est appellata sponsa esse desierit cum hæc esse scriptura diuina consuetudinem nouerimus ut sponsas appellet uxores sicut in sequentibus deuteronomii testimoniis approbatur. **S**i quis inquit inuenit uirginem desponsatam uiro in campo et uis faciens dormierit cum ea moriatur. **Q**uia humiliavit uxorem proximi sui. **E**t in alio loco. **S**i autem fuerit adolescens desponsata uiro: et inuenit homo eas in ciuitate et dormierit cum ea educetis utrumque ad portum ciuitatis illius et lapidabitur lapidibus et morientur. **A**dulescens quidem quod non proclamauit in ciuitate: uir autem quod humiliavit uxorem proximi sui et eradicabitur malignus ex uobismetipsis. nec in domo et alibi. **E**t quæ est ille homo cui desponsata est uxor et non accipiet eam. **V**adat et reuertatur in domum suam ne forte moriatur in bello et forte homo alius accipiat eas. **S**i cui autem scrupulus commouetur quare desponsata et non potius sine sponso: siue ut scriptura appellat maritum uirgo conceperit sciat triplicem fuisse rationem. **P**rimo ut

per genealogias Ioseph cuius maria cognata erat origo quos maria monstraretur. **S**ecundo ne iuxta legem moysi ut adultera lapidaretur a populo. **T**ertio ut ad ægyptum fugiens haberet solatium custodis potius quam mariti. **Q**uis enim in ipse illo credidisset uirgini de se eas spiritum conceperit uenisse ad eam angelum **G**abrielem dei detulisse mandatum ac non magis quam adulteram iuxta exemplum **S**ufannæ sicut prius condēnassent: cum hodie toto iam cōdēte mundo argumētetur iudæi. **E**saia docete de maria: et uirginitate eius ecce uirgo in utero concipiet et pariet filium in hebreo iuuēculam scriptum est non uirginem idest haalama non bethola: aduersus quos in alio loco cōpetētius differemus. **D**enique excepto Ioseph et **H**elisabeth et ipsa maria et paucis admodum si quos ab his audisse possumus existimare omnes Iesum filium existimabant Ioseph: in tamen ut et euangelista opinionem uulgi exprimentes quæ uera historiae lex est piem eum dixerint saluatoris ut ibi. **E**t uenit in spiritu in templum haud dubium quoniam **S**ymeon. **E**t cum iduceret puerum Iesum pentes eius ut faceret de illo secundum consuetudinem legis. et alibi. **E**t erat pater illius et mater admirantes sub his quæ dicebantur de eo: et rursus et ibat pentes eius per annum in hierusalem in solenni die pasche. **A**c deinde. **E**t cōpletis diebus cum reuerteretur remansit puer Iesus in hierusalem et non cognouerunt pentes eius: ipsa quoque maria ad gabrielem responderat dicens quomodo fiet hoc quod uirum non cognouit: quid de Ioseph loquitur ausculta filii quid fecisti nobis sic. **E**cce pater tuus et ego dolentes quærebamus te. **N**one hic plerique iudæorum argumētatur: non enim iudæus uox est euangelista patrem dicitur matrem Ioseph cōsitetur. **I**n quo ut superius indicauimus uere pater Ioseph fuerit saluatoris sed quo ad famam marie cōseruanda pater sit ab omnibus existimatus. **Q**ui antequam moneretur ab angelo Ioseph fili dauid ne timeas accipere mariam coniugem tuam quod enim in ea natum est de spiritu sancto est: cogitabat occulte dimittere eam. **I**n tantum suum non esse qui conceptus fuerat condebatur. **S**ed ita satis docēdi magis quam responderet studio disputati est: cur Ioseph pater domini cur maria appellata sit coniunx: **I**n quo et hoc breuiter cōtinetur cur fratres eius quidam esse dicantur. **D**e quibus locum huic quæ situncula referuam et ad reliqua festinat oratio: **N**unc illud est differendum quomodo scriptura dicit: **E**xurgens autem Ioseph a somno fecit sicut precepit ei angelus domini et accepit uxorem suam. et non cognouit eam donec peperit filium: et uocauit nomen eius Iesus. **I**n quo primus aduersarius superfluo labore defudat cognoscendi uerbum ad coitum magis quam ad scientiam esse referendum quia si hoc quisquam negauerit et eas ineptias quas redarguit aliquando prudens quispiam poterit suspicari. **D**einde de uult docere quod donec siue usque ad uerbum certum tempus significant quo cōpleto fiat id quod usque ad illud tempus quod scriptum est non fiebat uelut in presenti. **E**t non cognoscebat eas donec peperit filium: **A**pparet inquit cognitum esse partum cuius cognitionem filii tamen differere generatio. **E**t ad hoc approbandum cōgerit scripturis exempla quæ plura more andabitur gladius in tenebris uentilans: et ligum sonum ad cōfodienda sui tamen corporis membra concutens. **A**d quod nos breuiter responderemus et cognoscebat et uis sermonem in scripturis scis dupliciter intelligi. et de eo quod quod scriptum est cognoscebat quoque ad coitum esse referendū ipse differuit nullo dubitate quin ad scientiam saepe referatur. **U**t ibi remansit puer Iesus in hierusalem et non cognouerunt parentes eius. **N**unc illud est ostendendum: ut quomodo ibi consuetudinem scripturae secutus est sic et hic donec eius de scriptura auctoritate fungatur quæ saepe certum tempus ut ipse differuit in eius assumptione significat: saepe infinitus ut est illud quod deus ad quosdam loquitur in prophetis. **E**go sus ego sus: et donec senescatis ego sus. **N**unquid postquam illi senuerunt deus esse desisset. **E**t saluator in euangelio

ad apostolos Ecce ego inquit nobiscum sum omnibus diebus usque ad consumationem seculi a discipulis dominus abscedet: et tunc quando duodecim solis iudicaturi sunt duodecim tribus israel domini consortio fraudabuntur. Paulus quoque apostolus corinthiis scribens primitus ait christus deinde hi qui sunt christi qui in adventu eius crediderunt deinde finis cum tradiderit regnum deo et patri cum destruxerit omnes principatus et omnes potestates et virtutes. Oportet enim illum regnare donec ponat omnia inimicos sub pedibus eius. Omnia enim sub pedibus eius subiecit. Esto de homine dictum sit. Non negamus de eo qui passus est crucem qui postea sedere iubetur a dextris. Quid sibi vult hoc quod ait. Oportet enim illum regnare donec ponat omnia inimicos sub pedibus eius? Numquid tam diu regnaturus est dominus: donec incipiat esse inimici sub pedibus eius? Et postquam illi sub pedibus fuerit regnare desistet: cum utique tunc magis regnare incipiet cum inimici ceperint esse sub pedibus. David quoque in quarto gradu psalmo. Sicut oculi ancillae in manibus domine suae: ita oculi nostri ad dominum deum nostrum donec misereatur nostri. Ergo tam diu propheta oculos habebit ad dominum quam diu misericordias impetret: et per impetratam misericordiam oculos torquet ad terras. Qui in alio loco dicit Oculi mei defecerunt in salutem tuam: et in verbum iustitiae tuae poteram super hoc innumerabilia exempla cogitare: et omnem lacrimarum procacitatem testimoniorum nube celare. Verum adhuc pauca subiiciam: ut his similia ipse sibi lector inveniat. Loquitur in genesi sermo dominus. Et tradiderunt iacob deos alienos qui erant in manibus eorum: et in aures qui erant in auriculis eorum. Et abscondit eos iacob subitus terebintum quae est in sicymis et perdidit eos usque in hodiernum diem. Item in fine deuteronomii Et defunctus est moyses servus domini in terra modo per verbum domini et sepelierunt eum in geth prope domum phegor: et nemo scit sepulcrum eius usque in diem istum. certe hodie erimus dies illius temporis existimandus est quo historia ipsa contexta est. Siue moyses dicere voluerit auctorem peitha teuci siue Desdra eiusdem aedificatoris operis non recuso. Nunc hoc quaeritur ut id quod dictum est usque in diem istum ad illam referatur aetate qua libri editi siue conscripti sunt. Doceat igitur post illam diem tot iam annorum usque ad nos voluminibus exactis aut idola quae sub terebinto condita fuerant reperta: aut moysi tumulum investigatum quod obnixae asserit post donec et usque esse incipere: quod tam diu non fuit quam diu usque completeretur: et donec: quin potius ai aduerterat scripturae sanctae idioma et nobiscum in quo haesitabat intelligat. Intelligat ea de quibus posset ambigi si non fuissent scripta significari: cetera vero nunc intelligenda de relinquit. Si enim adhuc recenti tempore viventes his qui viderant moyses sepulcrum eius potuit ignorari multo magis tot saeculis praeteriuntibus. Juxta quod et illud intelligitur de ioseph evangelistam id indicasse de quo scandalum poterat moveri non ea cognita esse a viro suo usque ad partum ut multo magis intelligerem cognitam non fuisse post partum: a qua tunc se abstulit cum adhuc de visio poterat fluctuare. Ad summam illud requiro quare se abstulit ioseph usque ad partum diem. Respondet utique quia angelum audierit dicentem. quod enim in ea natum est de spiritu sancto est: Ad quod nos iherimus et certe audierat ioseph filium dauid ne timeas accipere mariam uxorem tuam prohibitu ei fuerat ne relinqueret: ne adultera existimaret uxorem. Nunquid et a congressu coniugis se paratus fuerat cum utique ne separetur magis fuisset admonitus. Et audebat inquit vir iustus dei in utero audire filium de uxoris coitu cogitare pulchre. Qui ergo somno non credit ut uxorem non auderet attingere: is postquam pastoris voce cognoverat angelum domini venisse de caelis: et dixisse ad eos nolite timere. Ecce euangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo: quia natus est uos

his hodie saluator: qui est christus dominus in ciuitate dauid et cum eo laudes militum concinisse caelestis gloria in excelsis deo et super terram pacem hominibus bonae voluntatis: qui Symeonem iussum inter amplexus paruuli viderat praedicantem. Nunc dimittis seruum tuum domine secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum: quod annam prophetissam: magos: stellam herodem angelos iudaei: qui in quibus miracula tanta cognouerat: dei templum spiritus sancti: sedem domini sui matrem audebat attingere: Et certe maria conseruabat omnia uerba haec conserens in corde suo. Ac ne ipudenter neget ista ignorasse ioseph. Et erant inquit lucas pater illius et mater ammirantes super his quae dicebantur de eo. licet tu mira ipudencia haec in graecis codicibus falsata contendas quae non solus omnes pene graecis tractatores in suis uoluminibus reliquerunt: Sed non nulli quoque et latinis ita ut in graecis habetur assumpserunt. Nec necesse est nunc de exemplarium uarietate tractare cum omnes et ueteris et nouae scripturae israheliticum in latinum sermonem exinde translatum sit: et multo purior manere credenda sit fontis unde quae riuus. Haec ais apud me nugae sunt et argumentationes superfluae et disputatio magis curiosa quam uera. Numquid non potuit scriptura dicere et accepit uxorem suam: et non fuit amplius ausus contingere eam: sicut de thamar dixit et iuda. Aut defuerunt mattheo uerba quibus id quod intelligi uolebat posset effari? Non cognouit inquit eam donec peperit filium. Post partum ergo cognouit: cuius cognationem ad partum usque distulerat. Si tam contentiosus es: iam nunc tua mente superaberis. Nolo mihi aliquod inter partum et coitum tempus interferas. Nolo dicas mulierem quae cumque concepit: et peperit masculum imunda erit: septem diebus secundum dies secessionis et purificationis suae imunda erit: et octavo die circumcidet carnem partu eius: et xxx. tribus diebus sedebit in sanguine puro: et omne sacrum non tanget et reliqua. Statim eam iudaei ioseph: statim audiat per hieremiam Equi itanien. et in foeminas facti sunt mihi unusquisque ad uxorem proximi sui hincibat. Alioquin stare quomodo poterit non cognouit eam donec peperit filium si post purificationis tempus expectat si quadragesima rursus diebus tanto tempore dilata libido differtur polluaturore puerpera obstetrices suscipiant paruulum uagietes: maritus lassas teneat uxorem. Sic incipiat nuptiae ne euangelista mentis sit. Sed absit ut hoc de matre saluatoris et viro iusto sit existimandum. Nulla ibi obstetrix: nulla muliercularum sedulitas intercessit: ipsa pama iuoluit infantes: ipsa et mater et obstetrix fuit. Et collocauit eum inquit in psepicio: quod non erat ei locus in diuersorio. Quae sententia et apocryphorum deliramenta conuenit: dum maria ipsa pama iuoluit infantes et Heluidii exphere non patitur uoluntate in diuersorio locum non fuit nuptiarum. Vix quae iam satis abudae quae riuus ad id quod proposuerat antequam conueniret: et non cognouit eam donec peperit filium. Ad tertiam ueniendum est quaestionem ut iuxta disputatio eius ordinem etiam nostrae rationis ordo procedat. Vult enim alios quoque filios mariae procreasse: et ex eo quod scriptum est. Ascendit autem ioseph in ciuitatem dauid ut profiteretur cum maria uxore sua pregnante. factus est autem cum ibi esset impleti sunt dies ut pareret et peperit filium suum primogenitum: natus est approbare primogenitum non posse dici nisi eum qui habeat et fratres. Sicut unigenitus ille vocatur qui parentibus solus sit filius. Nos autem ita diffinimus. Omnis unigenitus est primogenitus non omnis primogenitus est unigenitus. primogenitum esse non tantum post quem et alii: sed ante quem nullus: Omne inquit dominus ad aarom quod aperit uulua ab omni carne quae offertur domino ab hodie usque ad peccatum tibi erunt. In modo patris redimant primogenita hominum et primogenita pecorum in

mundoy Desinit sermo dei quid sit primogenitū. Omne inquit quod aperit uulua. Alioquin si nō est primogenitū nisi is tm̄ quē sequitur fratres: tas diu sacerdotibus primogenita nō debetur q̄ diu et alia fuerint procreata ne forte partu postea nō sequente unigēitus sit et non primogenitus. **R**edēptio inquit eius erit ab uno mense estimatio quāq̄ scdm̄ sic̄us sanctus xx̄ oboli sunt. Tantūmodo primogenita nituloy et primogēita oulū: et primogēita capray nō redimes quia sancta sūt. **L**ogit me sermo dei ut omne masculinū q̄ aperit uulua si de mūdīs animalibz sit deo uouea: si de imūdis redimā dās precius sacerdoti. **P**ossam respondere et dicere. **Q**uid me in unius mēsis stringis articulo quid primogenitū uocao: quē ante q̄ fratres sequantur ignoro. **E**xpecta donec nascatur secundus. **N**ihil debeo sacerdoti: nisi et ille fuerit procreatus per quē is qui ante natus est icipiat esse primogenitus. **N**ōne mihi ipsa apices loquentur et me stultitā rearguēt eū esse dictū primogenitū qui aperiat uulua nō qui habeat et fratres? **D**eus interrogo de Joāne quē cōstat esse unigenitū an et primogenitus fuerit utru: ne et ipse scdm̄ leges pro toto et legi fuerit obnoxius. **A**mbigi nō potest. **L**erte de saluatore scriptura sic loquitur. **E**us expleti essent dies purgationis eoyz secū dū legē moyse duxerūt eum in hierusalē ut offerent eū dño sicut scriptū ē in lege dñi. **Q**uia omne masculū adaperiens uulua sanctū dño uocabitur. **E**t ut darēt hostias secundū q̄ dictū ē in lege dñi par turturū: aut duos pullos columbayz. **S**i hxc lex tantū ad primogenitos pertinet primogenitū aut sequentes faciunt non debuit lege primogenitū teneri qui de sequentibus ignorabatur. **S**ed quia tenetur lege primogenitū et ille quē fratres ceteri nō sequuntur: colligitur eū primogenitū uocari qui uulua aperiat et ante quem nullus sit nō eum quē frater post genitus subsequatur. **M**oyse scribit in exodo factū est aut circa mediā noctes et dominus percussit omne primogenitū in terra xgypti a primogenito pharaōis qui sedebat super thronus eius usq̄ ad primogenitū capray que est ad lacū et omne primogenitū pecoris. **R**esponde mihi hi qui tūc ab ex terminatore fuerint iterempti primogenitū fuerunt an et unigeniti? **S**i primogeniti tantū illi uocantur qui fratres habēt ergo ab iterēptōe unigeniti liberati sūt si aut et unigeniti ceteri sūt cōtra sententiā factū ē ut iter primogenitos et unigēiti morerētur. **A**ut unigēitos liberabis a pena et ridiculus eris: aut si cōfiteberis iterfectos ingratis obtinebis? et unigenitos priogēitos appellari. **E**xrema propositio sūt licet idip̄sū in primogēito uoluerit ofēdere fratres dñi in euāgelis nominari ut ibi. **E**cce mater ei⁹ et fratres eius stabāt foris quxrētes loqui cū eo. **E**t alibi. **P**ost hxc ostēdit capharnaū ipse et mater eius et frater eius. **E**t ibi. **D**ixerūt ergo fr̄es ei⁹ ad eū. **T**ransi hunc et uade in iudaxas ut et discipuli tui uideant opera tua q̄ facis. **N**emo enī aliquid in occulto faciens quxrūt ipse in palā esse: **S**i hxc facis manifesta te ip̄sū hic mūdo. **J**oanne desup iserētē. **N**eque enī fr̄es eius tūc edebant in eis: **J**te marcus et matthæus. **E**t docebat eos in synagoga eoyz in patria sua ita ut stuperēt et dicerēt. **U**nde huic hxc ois sapiētia et uirtutes. **N**ō hic ē fabri filius. **N**on mater eius dī maria et fr̄es eius iacobus: et ioseph: et simon et iudas et sorores ei⁹ oēs apud nos sunt: **L**ucas quos in actibus apostoloz ita refert. **D**i oēs erāt istantes unanimes in oratione cū mulieribz et maria m̄ iesu et fratribz ipsius. **N**ec nō et paulus apostolus in eādē h. storix ueritatē par uoce cōcordat. **A**scēdi aut scdm̄ reuelationē et neminē uidi nisi petrū et iacobus fratrem dñi. **E**t rur̄sū in alio loco. **N**unquid nō habem⁹ potestatem māducādi et bibēdi. **N**unquid nō habem⁹ potestatem uor̄is circūducēdi: sicut et ceteri apostoli et fr̄es dñi et

tephas: et ne forte aliquis iudaxoy testimoniū non admitteret qui etiam nomina fratrum illius ediderunt simili eos asserens in fratribz errore deceptos quo in patre ex timādo sūt lapsi argute praxcauit et ait hxc eādē uocabula ab euāgelistis in alio loco nominari: et eosdē esse fratres dñi filios marix. **M**atthæus loquitur. **E**rāt aut ibi et mulieres haud dubiū quin āte crucē dñi et mulieres multx a longe expectantes: qux secutx fuerūt iesū a galilea ministrātes illi. **I**nter quas erāt maria magdalene et maria iacobi et ioseph m̄ et m̄ filioy sebedei. **I**tem marcus. **E**rāt at et mulieres a lōge aspiciētes iter quas erāt maria magdalene et maria iacobi minoris et ioseph mater et salome. **I**biqz post modicus et alix multx qux ascenderant cum eo in hierusalem. **N**ecnon et lucas. **E**rāt autem maria magdalene et joanna et maria iacobi et ceterx cum eis. **H**xc iccirco replicauimus ne calumnietur et clamitet ea qux pro se faciant a nobis eē subtracta et sētētias suā nō testimoniis scripturarū sed lubrica disputatone: conuulsam. **E**cce inquit iacobus et ioseph filii marix quos iudaxi fratres appellauerunt. **E**cce maria iacobi minoris et iosephis mater. **M**inoris aut iacobi ad distinctionē maioris q̄ erat fili⁹ sebedei: sicut et in alio loco marcus ponit. **M**aria autē magdalene et maria iacobi et iosephis uiderūt ubi poneretur: et trāfacto sabbato emerūt aromata et uenerūt ad monumētū: et utiqz ait. **Q**uas miserū erit et ipius de maria hoc sentire et cū alix feminx curas sepulchri tē su habuerit matrē eius dicamus absentē aut alterā esse mariam nescio quā cōsingamus p̄sertis cū euangelium ioānis teste ut praxsentē eam illic fuisse q̄ illā de cruce dñs ias uiduam ut m̄zem ioāni cōmēdabat. **A**ut nūquid euāgelistax fallūt et fallūt ut eoyz mariā m̄es dicerēt quos iudaxi fratres iesu esse dixerunt? **O** furor caecus et in propriū exitū mens uesana. **D**icis ad crucē dñi matrem eius fuisse praxsentem dicis. **J**oanni discipulo ob uiduitatem et solitudinem commendatas: quasi iuxta te non haberet quatuor filios et innumerās filias quarum consortio frueretur. **U**iduas quoqz nominas quod scriptura non loquitur. **E**t cum omnia euāgelistax exempla proponas solius tibi joānis uerba non complaceat. **D**icis transitorie ad crucē dñi eas fuisse praxsentem ne cosulto praxterisse uidearis: et tamen qux cū illa mulieres fuerant siles. **I**gnoscerem nescienti nisi uiderem cosulto reticentem. **A**udi itaqz. **J**oannes quid dicat. **S**tabant autem iuxta crucē domini: mater eius et soror matris eius maria cleophe et maria magdalene nulli dubium est duos fuisse apostolos iacobi uocabulo nuncupatos iacobū sebedei et iacobū alpheii. **I**stus nescio quem minorem iacobum quem marix filium nec tamen matris domini scriptura commemorat apostolum uis esse an non? **S**i apostolus est alpheii filius erit: et credit in iesum et non erit de illis fratribz de quibus scriptum est. **N**eque enī fratres eius tunc credebant in iesum. **S**i non est apostolus sed tertius nescio quis iacobus quomodo est frater domini putandus et quomodo tertius ac distinctiones maioris appellabitur minor cum maior et minor nō inter tres sed inter duos soleant praxbere distantia? et frater dñi apostolus sit paulo dicēte. **D**einde post triennium ueni hierusalem uidere petrum: et mansi apud illum diebus quīdecim alium apostolorum uidi neminē: nisi iacobum fratrem domini. **E**t in eādē epistola. **E**t cognita gratia qux data est mihi petrus et iacobus et ioannes qui uidebātur columbx esse. **N**e autem hunc putes iacobum filium sebedei: lege actus apostoloz iā ab herode fuerat iterēptus. restat cōclusio ut maria ista q̄ iacobi minoris scribitur m̄ fuerit uxor alpheii et soror marix m̄is dñi quā mariā cleophe joānes euāgelista cognōinat a p̄te siue a

genititate familia: aut quacuq; alia cā ei nomē imponēt
 Si autē id: tibi alia atq; alia uideatur q̄ alibi dicatur ma-
 ria iacobi mioris mater et hic maria cleophe discē scri-
 pturæ cōsuetudinē eūdem hoies diuersis noib' nūcā
 pari Raguēl focer moy si et iethro dicitur Sedō non
 nullis causis imutādī noīf aī pmīssis subito hiero boal
 legitur. **O**sias rex iuda uicissis azarias uocatur. **O**ōs
 thabor thabirū dicitur. **R**uzū hermon phœnices co-
 gnomināt sanior: et amorem cognominat eum sanir.
 Eadē celi plaga: tribus noibus appellatur nageb the-
 mā dariō. **L**ege esechiel **P**etrus et simō dī et cephas
 Judas iacobi Felotes i alio euāgelio tade' dī. **M**ulta
 q; alia: quæ ad exēplū hoꝝ ipse sibi de oibus scriptu-
 ris lector poterit cōgregare. **N**ūc illud est qd̄ conamur
 ondere ut fratres dñi appellētur filii materteræ et ma-
 rix qui ātea n̄ credētes postea crediderūt l̄ fieri potue-
 rit ut vno statim credēte alii dñi increduli fuerūt: et hāc
 fuisse matrē iacobi et iosephis .i. mariā cleophæ uxo-
 rem alphe: hāc dēcām mariā iacobi mioris. Quæ si es-
 set mater dñi magis eā ut i oibus locis matrē illius ap-
 pellasset et nō alioꝝ dīcēdo matrē alteri' uolūisset itel-
 ligi. **V**erū i hac parte cōtētiōsū funē nō traho. Alia su-
 erit mariā cleophæ. Alia mariā iacobi et iosephis dū
 mō cōstet non eadē mariā iacobi et iosephis eē quam
 matrē dñi. **E**t vnde eis fratres dñi dī sunt qui n̄ erāt
 fratres. **J**ā nūc doceberis quatuor modis i scripturis
 dīctis fratres dīci natura gēte affectu cognatōe. **N**atu-
 ra **E**lau et iacob duodeci patriarchæ **A**ndreas et **P**etr'
Jacobus et **J**oānes: **O**ste qua oēs iudæi inter se fr̄es
 uocātur: ut i deuteronomio **S**i autē emeris fratrem tuum
 qui est hebræus: vel quæ e' hebræa seruiet tibi sex annis
 et septio' āno dimittes eū libere abs te: et in eodē cōstitū-
 tuēdo cōstitues super te principē quem elegerit dñs de'
 tuus: eus qui ex fratrib' tuis sit. **N**ō. n. poteris cōstitu-
 ere super te hominē alienigenā. q̄ n̄ est frater tuus. **E**t
 rursum **N**e vīso titulo fratris tui uel oue eius erranti-
 bus per uiam negligas ea **R**euersione reduces ea fīi
 tuo et reddes ea fratri tuo. **N**ā si nō appropinquat tibi
 fr̄ tuus: n̄ noueris eū: colliges ea itra domū tuas: et
 erūt tecū dōcē quærat ea frater tu' et reddes ei. **E**t apo-
 stolus paulus **O**ptabā iquit ego ipse anathema esse a
 christo pro fratrib' meis cognatis sc̄ds carnē q̄ fuit isa-
 helix. **P**orro cognatione fratres uocantur: qui sunt
 de una familia: idest patria: quæ latini paternitates
 interpretantur cum ex una radice multa generis turba
 diffanditur ut in genesi. dixit autē **A**brahā ad **L**oth.
Nō sit rixa iter me et te: et iter pastores meos et iter
 pastores tuos: q̄ fr̄es nos sum' : ibiq; elegit sibi **L**oth
 regionē iordāio: et eleuauit loth ab oriēte et discessēt
 vnulq; a fratre suo. **E**t certe loth nō ē frater abrahæ
 s; filius fratris ei' arā. **T**hara q̄ppe genuit abrahā et
Nachor et **A**ra: et **A**ram gēuit loth. **E**t rursum **A**brā
 aut erāt ānorū septuaginta q; cum exiret de carra. **E**t
 sumpsit **A**brā **S**aram uxorē suā: et loth filiū fratris
 sui. **N**ā si adhuc dubitas fr̄es fr̄is filiū nūcupari accipe
 exēplū. **L**ū autē audiū **A**brā q̄ captiuus ductus est
 loth frater suus numerauit uernaculas suos trecentos
 decē et octo. **E**t cum eadē nocturnū impet' descripssis
 adiecit et iduxit oēm equitatū sodomoy et loth fr̄es su-
 um reuocauit. **S**ufficiebāt hxc ad ea quæ dixis' appro-
 bāda. **S**ed ne i aliqua cauilleris et te quasi lubricus an-
 guis euoluas testimoniōꝝ strigēdus es uinculis ne q̄
 rulus sibilis: et dicas te magis argumētatoibus tortu-
 osis q̄ scripturaz ueritate supatū. **J**acob **M**aac fili' ac
 rebecca cū fr̄is iherosolymis metuēs mesopotamiā prexisset:
 accessit et deuoluit lapidem ab ore putei et adaquauit
 oues labā fratris m̄is lux: **E**t osculat' ē iacob rachel:
 et exclamās uoce sua plorauit: et idicauit rachel q̄ fr̄ ē

p̄is ei': et q̄ filius ibecca ē. **E**cce et hic eadē lege qua
 frater sororis filius appellatur. **E**t itez. **D**ixit autē labā
 ad iacob **M**oniā frater meus es: nō seruies mihi gra-
 tis. **D**ic mihi quæ sit merces tua. **E**xpletis itaq; uiginti
 ānis cum ignorāte focero uxoris' filiisq; comitatus re-
 uerteretur ad patriā cōsecut' ē eum laban i morte gala-
 ad. **E**t cum idola quæ rachel occultabat quæ sita nō iue-
 nisset i sarcinis respōdit **J**acob et dixit ad labā quæ cul-
 pa mea ē: et qd̄ delictum meū: qd̄ p̄secut' es me? et q̄
 scrutatus es oia uasa mea. **Q**uid iuenisti de oib' reb'
 tuis? **P**ōe hic i cōspectu fr̄is tuoy: et fr̄is moy et idar-
 guēt iter nos duos. **R**nde q̄ sint isti fr̄es **J**acob et labā
 qui tūc fuerāt i p̄xētī. **E**sau certe frater iacob absens
 erat et labā filius batubel fratres excepta sorore rebec-
 ca nō habuit innumerabilia sunt istiusmodi libris iserta
 diuinis: **S**ed ne lōgū faciā ad extremā diuisiōis p̄tem
 reuertar. i. et affectu fratres dīci qui i duo sciditur i spi-
 ritale et i cōe. **I**n spiritale q̄ oēs christiāl fratres uocā-
 tur ut ibi **E**cce q̄ bonum et q̄ iocūdū hitare fratres i
 unū. **E**t i alio psalmo saluator **N**arrabo iquit nomē tu-
 um fr̄ib' meis et alibi. **V**ade dic fratribus meis **P**or-
 ro i cōe: q̄ oēs hoies i cōe ex uno p̄e nati pari germa-
 nitatis cōiungimur. **D**icite autē his qui oderūt uos fra-
 tres nostri estis. **E**t apostolus ad corinthios. **S**i quis fra-
 ter uoiatur fornicator aut auarus aut idolis seruens:
 aut maledic': aut ebriosus aut rapax: cū eius modū nec
 cibum sūmere: et cetera his similia. **I**nferro nūc iūz
 quē modū fratres dñi i euāgelio intelligas appellari-
 iuxta naturā. **S**ed scriptura non dicit: nec marix eos
 uocās filios et ioseph iuxta gētem. **S**z absurdū est ut
 pauci ex iudæis uocati sint fr̄es cū oēs qui ibi erāt hāc
 lege iudæi fratres potnerit appellari iuxta affectum hu-
 mani iuris ac spūs. **V**erū si sic qui magis fr̄es q̄ apo-
 stoli quos docebat iherosolymis: quos m̄es uocabat et fra-
 tres. **A**ut si oēs q̄ hoies fratres stultū fuit nūciari q̄
 propriū ecce fr̄es tui quærētes tecū gnāliter oēs hoies
 hoc iure sint fr̄es. **R**estat igitur ut iuxta superiorem ex-
 positōem fratres eos itelligas appellatos cognatōe nō
 affectu: nō gētis priuilegio: nō natura. **Q**uō loth abra-
 hæ: quō **J**acob labā est appellatus frater: quō et filix
 saphaad accipiūt clez iter fratres suos: quō et **A**brā
 ipe sarā sororē suā hūit uxorē. **E**t. n. ait **V**ere soror mā
 ē de p̄e: s; nō de matre. i. fratris est filia non sororis.
Alioquin quale est ut **A**brā uir iustus p̄is sui filias
 cōiugem sumpserit: cū i primis hoibus propter auris s-
 scitātē idipsū scriptura n̄ noiet malēs itelligi q̄ profer-
 ri: et de' lege postea faciāt et mictur. **Q**ui accepit foro-
 rem suā de p̄e suo uel de m̄e sua et uiderit turpitudi-
 nem eius et ipsa uiderit turpitudinē illius: opprobrius
 ē: exterminabuntur corā filiis gn̄is sui: turpitudinē so-
 roris suæ detexit: peccn̄ suū accipiet. **I**mperitissime ho-
 minū ista n̄ legeras et toto scripturaz pelago derelicto
 ad iniuriā uirgīis tuā rabiē cōtulisti i exēplum eius quē
 fabulæ ferūt cū uulgo eēt ignot' et nil boni possis facio-
 ris excogitare quo nobilis fieret dīanx icēdise tēplum
 et nullo prodēte sacrilegiū fertur ipse i mediū proces-
 sisse clamitās sese incendium subiecisse: sciscitātib' ephē-
 si principibus q̄ ob causā hoc facere uoluisset: respōdit
 se ut q̄ bene non poterā oibus male inotescerem. **E**t
 hoc quidē græca narrat historia. **I**n uero templū dñi
 ei corporis succēdisti: tu cōtamīnasti sactuariū spūs sci-
 ex quo uis quadrigā fratz et soroy processisse cōge rē
Verū cum iudæis uoce locata dīcis. **N**ōne hic ē fa-
 bri filius? **N**ōne mater ei' dicitur maria: et fr̄es eius ia-
 cobus et ioannes et simon: et iudas et sorores eius
 omnes apud nos sunt? **O**mnes n̄ de turba non
 dicitur. quis te oro ante hanc blasphemiam nouerat'
 quis dīpondio supputabat? **C**onsecutus est quod

nolebas nobilitas ea factus i scelere. Ego ipse q̄ cōtra te
 scribo cus i eadē urbe tecus consistas quare balbutio et
 erubescis albus ut alunt aterue sis nescio. Prætermitto
 uicia sermonis quibus ois liber tuus scetet. Taceo ridicu-
 lus exordium o tempora o mores Non quero eloquiū
 tam : quā ipse non habens in fratre craterio requisistū
 Non inq̄ flagito linguæ nitore animæ quero pietates
 Apud christianos aut soloeisim⁹ ē magnus et uirtū tur-
 pe quid uel narrare: uel facere. Ad calcē uento: et te cor-
 nuta interrogatione cōcludo: sicqz tecū agā: q̄ superius
 nihil egeri eodēqz mō dictos esse fratres dñi quo iose-
 ph dictus ē pater. Ego inquit: et p̄ tuus dolētes q̄reba-
 mus te. Mater hæc loquitur nō iudæi et ipse euāgelista
 referens Et erant p̄ et mater illius amirātes super his
 quæ dicebātur de eo et his similia quæ ias enumerant
 mas in quibus parentes uocabantur. Ac ne forte de exē-
 plariorum ueritate cauēris quia tibi sicutissime p̄fuit
 sti græcos codices esse falsatos ad iohannis euāgelii ne-
 mo in quo plenissime scribitur Inuenit Philippus na-
 thanael et ait illi Quē scripsit moyses i lege et propheta
 inuenim⁹ iesū filiū ioseph a nazareth. Hæc hoc in
 tino codice continetur. Responde mibi quō iesus sit
 filiū ioseph: quē cōstat de spiritu sãto procreatū. De
 re ioseph p̄ fuit p̄ntis sis hebes dicez nō audebis. An
 putabatur? Eodē mō estimetur et fratres: quo estimat⁹
 est et p̄ Sed qm̄ iam e cautibus et cōfractis locis ena-
 uigant oratio p̄adenda sunt uela: et in epilogos illius
 irrūdū: i quibus sciolus sibi uisus Tertullianū i testimo-
 niū uocat et Victorinū pietatū onēs is episcopi uerba pro-
 ponit. Et de Tertulliano quidē nihil ap̄liis dico q̄ ec-
 clēsicu hoīem nō fuisse: De Victorino uero id assero qd̄
 et de euāgelistis fratres eū dixisse dñi nō filios marie.
 fratres aut eo sensu quē superius exposuim⁹ propin-
 quitate ñ natura: Hæc nugas terim⁹ et fonte ueritatis omis-
 so opinionū riuulos cōseciātur Nūquid nō possis tibi
 totā ueteris scriptorū græcā cōmoue? Egnauū polyar-
 pū hīrenxi iustinū martyres multosqz alios ap̄licos
 et eloquētes uiros q̄ aduersus Hebrionē et Theodotū
 byzāniū Valentinū hæc eadē sententiæ plena sapientiæ
 uolumina cōscripserūt. Quæ si legisse aliqui plus sape-
 res sed melius puto breuiter ad singula respondere q̄
 diutius imorādo uolumē extēdere i illud nūc ipetus fa-
 cio in quo tu uirginitatē et nuptias cōparādo disertus es
 se uoluisti. **R**isum in te prouerbiū camelus uidim⁹ sal-
 titantē Dicis nūquid meliores sūt uirgines abrahā isa-
 ac et iacob q̄ habuere cōiugia? Nūquid ñ quotidie deī
 manū paruulū fingūt i uētribz ut merito erubescere
 debeamus mariā nupsisse post partū. Quod si hoc illis
 turpe uidetur: superest ut nō credāt etiā deus p̄ genita-
 lia uirginis natū. Turpius est enī iuxta eos deū p̄ uirgi-
 nis pudēda gēitū q̄ uirginē uiro suo nupsisse post par-
 tū Junge si libet et alias naturæ cōtumelias nouē men-
 sibus uterū insolescētē fastidia paruū sāguinē pannos Ip-
 se tibi describatur ifans tegmine mēbranay solito cōuo-
 lutus Ingerātur dura præsepia: uagitus paruuli: octa-
 uæ diei circūcisio: tēpus purgationis ut probetur imun-
 dus. Nō erubescim⁹ ñ filemus. Quāto sūt humiliora q̄
 pro me passus est rāto plus illi debeo et cū omnia repli-
 caueris cruce nihil cōtumeliosius profereō quā profite-
 mur et credim⁹: et i qua de hostibus triūpham⁹. Sed ut
 hæc quæ scripta sūt nō negam⁹: Ita ea q̄ nō sunt scripta
 renuim⁹. Nūquid deū esse de uirginē edim⁹ quia legim⁹?
 Mariā nupsisse post partus nō credim⁹ quia ñ legim⁹?
 Nec hoc ideo dicimus quo nuptias cōdēnemus ipsa q̄
 de uirginitate fructus est nuptiarū Sed qd̄ nobis de sa-
 ctis uiris temere estimare nihil liceat. Possum⁹ enim
 hac estimationis possibilitate cōtēdere plures quoqz ux-
 res habuisse ioseph quia plures habuerit abrahā: plu-

res habuerit iacob: et de his esse uxores fratres dñi quā
 pleriqz nō tā p̄ta q̄ audaci temeritate cōfingūt. Tu dicis
 marias uirginē nō permanisse ego tibi plus uendico
 etiam ipsum ioseph uirginē fuisse per mariam ut ex uir-
 ginali coniugio uirgo filius nasceretur. Si enim in uir-
 ginū sanctū fornicatio nō cadit et aliā eū uxore habuisse ñ
 scribitur. Mariā aut quā putatus ē habuisse custos po-
 tuus fuit q̄ maritus Relinquitur uirginē eū māsisse cū
 maria q̄ p̄ dñi meruit appellari: et qd̄ dei cōpatione uir-
 ginitatis et nuptiarū sū aliqua diciturus obsecro lecturos
 ne me putet nuptias detraxisse i uirginū laude: et aliquā
 fecisse di tānas iter scōs ueteris testi et noui. i. iter eos
 q̄ habuere cōiugia: et hos q̄ a cōplexu multoz pēntis
 recesserūt. Hæc pro cōditione t̄porū alia eos tūc subia-
 cuisse s̄niū: et alia nos i quos fines sculoz decurrerūt
 q̄ diu lex illa p̄māsit Crescite et multiplicamini et reple-
 te terrā: et maledicta sterilis q̄ nō parit semen i israhel
 nubebāt oēs: et nubebātur: et derelictis pēntis fiebant
 una caro. Quādo uero uox illa p̄tonuit ipsa breuiatū est
 reliquū ē ut q̄ hnt uxores sic sint q̄ ñ hntes adhæreōs
 dño unus cū eo efficiat sps et quare? q̄ sine uxore est
 cogitat ea q̄ dei sunt quō placeat deo q̄ aut cū uxore est
 sollicitus est quæ sunt huius mudi quō placeat uxori: et
 diuisa ē mulier: et uirgo q̄ nō ē nupta cogitat q̄ sunt deī
 ut sit scā corpore et spū. Quæ nupta ē cogitat q̄ sunt
 mudi quō placeat uiro. Quid oblatras? quid repugnas?
 Hæc electionis hæc loquitur Quis ē dicēs mulier et uir-
 go. Vide quā felicitatis sit q̄ et nomen sexus amiserit
 uirgo iam mulier nō uocatur. Quæ nō ē nupta cogitat
 quæ sunt dñi ut sit scā corpore et spū. Virginitas diffinitio
 scās eē corpore et spū: qd̄ nihil proferit carnē hēre uirgiē
 si mēte q̄ nupserit. q̄ uero nupta ē cogitat q̄ sunt mudi
 quō placeat uiro. Idē tu putas eē diebz et noctibz uaca-
 re orōi uacare ieiunijs: et ad aduētū marii expolire fa-
 ces gressus frāgere simulare blāditas: illa hoc agit ut tur-
 rior appareat et naturæ bonū infuscet iniuria. Hæc ad
 speculū pingitur et i cōtumelias artificis cōatur pulchri-
 or eē q̄ nata ē. Inde ifantes garrunt: familia p̄trep̄it
 liberi ab osculis liberi ab ore ap̄dēt: cōputatur sūptus
 impēdiā p̄paratur. hinc cocoz accicta manus carnes te-
 rit hic textricū turba cōmurmurat. Nunciatur iteris uir-
 uenisse cū locis Illa ad hūrdinis modū lustrat uniuersa
 penetrata: si torus rigeat: si pauimenta uerterint: si or-
 dinata sint pocula: si prædii p̄parati. Responde q̄so in-
 ter ista ubi sit dei cogitatio et hæ felices domus: quæ
 ubi tympana sonant tibia clamitat: lyra garrit: cymba-
 lu cōcrepat: q̄s ibi dei timor? Parasitus i cōtumelias glo-
 riatur i greduatur exposita libidini uictimæ et tenuitate
 uestis nudæ ipudicis oculis igeritur. Dis ifelix uxor
 aut lætatur aut perit: aut si tristatur offenditur maritus
 et hic iurgia cōcitatur: hic discordia seminarius repudiū
 Aut si aliqua inuenitur domus i qua ista nō sunt quæ tū
 rara ē ipsa disp̄satio domus: liberorū educatio: necessita-
 tes mariti: correctio seruulorū: quam a dei cogitāōe nō
 auocēt? Defecit inquit scriptura sare muliebria post qd̄
 d̄ ad abrahā. **O**ia q̄cuqz dicit tibi sara audi uocē eius
 Quæ nō ē i p̄tū anxietatib⁹ et dolore: quæ deficientibus
 mēstrui cruoris officijs mulier eē desistit: a dei maledic-
 tione fit libera. Nec ē ad uirū cōuersio eius. sed cōtra-
 rio uir subicitur ei et dñi ei uoce p̄cipitur: **O**ia q̄cuqz
 tibi dicit sara audi uoces eius: et sic incipiunt uacare orōi
 qd̄ q̄ diu i cōiugio debitū soluitur: orōi p̄eritur istan-
 tia. Nō negamus uiduas nō negamus maritas sanctas
 mulieres inueniri: s̄ q̄ uxores eē deserit q̄ i ipsa necessi-
 tate cōiugii imitatur uirginū castitatē. Hoc ē qd̄ ap̄osto-
 lus breuiter christo i se loquente testatus ē nupta cogi-
 tat q̄ sūt mudi quō p̄ceat uiro: nobis s̄ hoc capū itelligē-
 tiæ dereliquō. Neqz ñ alicui necessitatē ipōnit aut

laqueis: sed id quod honestum est licet uolens odisse
 esse sicut seipsum: et quia de uirginitate domini preceptum non
 habet: quia ultra homines est: et quodammodo impudens erat aduer-
 sam naturam cogere alioque modo dicere. Volo uos esse quod
 angelus fuit. Vnde et uirgo maioris est meriti dum id continet:
 quod si fecerit non delinquit: nihilominus in cohabitatio ut
 fertur dicitur aut de tam misericordiam confertur a domino ut
 sum fidelis. Existimo ergo hoc bonum esse propter istam neces-
 sitate: quia bonum est homini sic esse. Quia est ista necessitas: De pre-
 gnationibus: et nutritionibus in illa die: Ideo silua succrescit
 ut postea recidatur. Ideo ager seritur ut metatur. Jam
 plenus est orbis: nos non capit: quotidiem bella secant: mor-
 bi subtrahunt: naufragia absorbent: et nihilominus termini
 litigantur. De hoc numero sunt illi qui agnum sequuntur
 qui uelimenta sua non committunt: uirgines. n. p. m. a. e.
 runt: Obserua quod significet cohabitatio. Ego non audeo
 exponere: ite delictum calumnietur. Ad autem ais quas
 dam esse uirgines tabernarias: ego tibi plus dico esse in
 his et aduersas et quod magis miseris: clericos esse cau-
 ponas: et in dicitur: haec impudicos. Sed quia non statim intelli-
 gat nec tabernaria uirgines: nec aduersas monachum: nec
 clericum posse esse cauponem: Nihilquid uirginitas est culpa?
 Es simulator uirginitatis in crie: Ego certe ut alio pro
 nis propter missis ad uirgines uentia: quae inuitorias exercet
 artes: nescio an corpore quod scio spiritu uirgo non permanet.
 Rhetorici sumus et in more declamatorum paululum iusi-
 mus. Tu nos heluidi coegisti qui in euangelio coruscant
 te eiusdem uis esse gloriae uirgines et maritas. At quia arbi-
 tror te ueritate supatus ad detractum uixit mea: et ad
 maledicta conuertit: solent enim hoc et mulierculam facere quae
 uictoris dominus male optat in agulis: illud dico pueniens
 gloriae tibi fore tua comitia cum eodem quo maritum detra-
 xisti ore me lacere: et caninae faciendia seruus domini pater ex-
 peritur et mater.

Argumentum sequentis libelli excerptum ex genadio de
 uirginibus illustribus.

QUOTLANIUS presbyter natione gallicus
 hispaniae barcionensis ecclesiam parochiam
 tenuit. Scripsit et ipse quodam zelo religiosi-
 aliqua sed uictus studio humanae laudis
 et presumens supra uires suas homo lingua politus non se facta
 scripturae exercitatus exposuit prauo ingenio scdam danti
 elio nitione: sanctorum quoque reliquias minime uenerandas
 uigilias non custodendas et alia locutus est frivola: quae in ca-
 talogo haereticorum necessario exponuntur.

Hieronymus aduersus Vigilantium.

MULTA in orbe monstra genata sunt: Letau-
 ros et sirenas: uulvas et onocrotalos in
 esata legitur. Job Leviathan et beelzebub
 mystico sermone describit: cerberus et srym-
 phalidas: aprius erimatum et leonem nemeum: chimerae
 atque hydra multorum capitum narrat fabulae poetarum: Laocoon
 describit Virgilius: triforme geryonem hispaniae prodidit
 rit. Sola galia monstra non habet: sed uiris fortibus et elo-
 quentissimis sepe abudauit. Exortus est subito Vigilantium
 seu ueris dormitatorum: qui immundo spiritu pugnet contra
 spiritum christi et martyrum neque sepulchra ueneranda: dan-
 dario esse uigilias dicitur nisi in pascha alleluia can-
 tandum: continet haresis pudicitia libidinis seminarium. Et
 quod euphorbi in pythagora reat esse prohibetur: sic in isto
 Jonnanti meo praua insurrexit: ut et in illo et in hoc dia-
 boli cogamur respondere illudis: Qui iure dicit Semine pessimi
 para filios tuos occasione peccatis patris tui Ille ro-
 manae ecclesiae auctoritate danat iter phalides aues:
 et carnes suillas non tam emisit spiritum quam eruetur: iste cau-
 po callaguritanus et in pueris pro nomine uitali murus quilibet
 an misceat aqua uino: et de artificio pristino suae uene-
 nae praedictae catholicae si dei solare conatur: impugnare uide-

ginitate odisse pudicitiam: in confusio secularium contra sacro-
 rum ieiunia proclamare: dum iter phalidos philosophantur
 et placetas liguribus psalmorum modulato mulcetur: ut
 tamen iter epulas daniel et idubis et asaph et filioz chore-
 cantica audire dignetur. haec dolentis magis effudit aio quam
 ridetis dum me cohibere non possit: et iniuria aplorum ac
 martyrum surda aue nequeo transire. Pro nesciam episcopus sui
 di sceleris hie cotesores: si tamen episcopi nominandi sunt qui non ordi-
 nat diaconos: nisi prius uxores duxerint nulli catholici cre-
 ditur pudicitia imo ostendentes quam scilicet uiuarum quae male a oi-
 bus suspiciatur. et nisi praegnantes uxores uiderit clerico-
 rum iustitiam de uitis inuagietas christi sacra non tribu-
 unt. Quid faciet orientis ecclesiae: quod aegypti et sedis apo-
 stolicae quae aut uirgines clericos accipit: aut continentes: aut
 si uxores haberit mariti esse desistunt? Hoc dormitantium do-
 cuit libidinis frena permittit: et naturalis carnis ardore quae
 in adolescentia plerumque seruescit suis hortatibus duplicat: imo
 extinguit coitus scemiaz: ut nihil sit quo distes a
 porcis: quo differas a brutis animalibus: quo ab eorum de-
 quibus scriptum est Ego in uicinis in scemias factus sum mihi: uinu-
 quibus in uxorē proximi sui hincibat. Hoc est quod loquitur per Da-
 uid ipse se. Nolite fieri sic equi et mulus: quibus non est intel-
 lectus. Et rursum de dormitatio ac socis et in chao et frons
 maxillas eorum costringe quae non approximat ad te. Sed ias
 ipse est ut ipsi uerba ponentes ad singula rudent nitamur.
 fieri. n. potuit rursum malignus iterpres dicat a me factam
 materia: cui rhetorica declamatio rudentia sic illa quam
 scripsi ad galliam in et silia iter se discordatibus. Auctores
 sunt huius dicitur in mex fratres presbyteri Ripari et
 desiderati quae parochias suas uictoria istis scribit esse macu-
 litas: miseruntque libros per fines Sismuntium: quos iter tra-
 pulas stertens et uoluit: et asserunt reptos esse nonnullos
 quae fauēt utitibus suis illi blasphemis acqescat. Et quod
 iperit et uerbis et scia et sermo iconditus nec uera qui
 de pot defendere: sed pro homines seculi et mulierculas one-
 ratis peccatis sepe disceres et nunquam ad scientiam ue-
 ritatis peruenientes una lucubratiuula illius uenit
 respondebo: ne sanctorum uirorum qui ut hoc faceret
 deprecati sunt uidear litteras respuisse. Nimirum respo-
 det generi suo ut qui de latronum et conuenarum natione
 semine quos consul Pompeius edomita hispania et
 ad triumphum redire festinans de pirenai iugis disposu-
 it: et in unum congregauit: unde et conuenarum nomen acce-
 pit. hucusque latrocinetur contra ecclesiam dei: et de tentoni-
 bus aruis celtiberisque descendit icurset galliarum ecclesiam
 portetis nequaquam uexillum christi: sed isigne diaboli. fecit
 hoc idem popei et in orientis partibus ut elicitur et itauri
 am conderet ciuitatem. Sed haec urbs hodie seruat scita
 maiorum: et nullus in ea natus est dormitatorum: Gallia uer-
 naculum hostes sustinet: et hominem moti capitis atque
 Hippocratis uinculis alligatum sedentem cernit in ec-
 clelesia et inter cetera uerba blasphemiae ista quoque di-
 centem. Quid necesse est tanto honore non solum hono-
 rare sed etiam adorare illud nescio quid quod in modico
 uasculo transferendo colitis? Et rursum in eodem libro
 Quid puluerem linteamine circumdatum adorando
 oscularis? Et in consequentibus Propere ritum gentilium ui-
 demus sub praetextu religionis introductum in ecclesi-
 is sole adhuc fulgente moles excreorū accendi. ut ubi
 eiusque puluiscaum nescio quid in modico uasculo pre-
 cioso linteamine circumdato osculantes adorant. Quae
 gnum honorem praebet huicmodi homines beatissimis mar-
 tyribus: quos putat de uilissimis excreoribus illustrandos
 quos agnoscit qui est in medio throni cum omni fulgore matre
 fratris suae illustrat. Quis. n. o. isani caput alii martyris
 adorant: quod homines putauit deum? Nōne paulus et barnabas
 cum a lycadiis iuppiter et mercurius putarentur: et eis uellentes

hostias imolare sciderunt uestimenta sua: et se hoies dix-
erunt esse? Quod quo meliores non essent oli mortuis hoibus
Ioue et Mercurio: sed sub gentilitatis errore honor
deo abitur deferretur: quod et de petro legitur quod corneliu
se adorari cupiente manu subleuauit et dixit surge. Nam
et ego homo sum: et audes dicere illud nescio quid quod in mo-
dico uasculo transferendo colis. Quid est illud nescio quid?
scire desidero. Expone manifestius ut tota libertate blas-
phemias. puluisculus inquit in modico uasculo puto li-
teamine circumdato. dolet martyrum reliquias puto ope-
riri uelamine: et non uel panis et alio colligari: uel pro-
ci in sterquiliniu ut solus Vigilantius et ebrius et dormi-
ens adoretur. Ergo sacrilegi sumus quoniam apostolorum basilicas
ingredimur: Sacrilegus fuit constantinus imperator quod fan-
ctas reliquias andree lux et thimotei transtulit cotatio-
polis: apud quas demones rugiunt: ut habitatores uigilanti-
um illo: se sentire presentias confitentur. Sacrilegus di-
cedus est: nunc augustinus arcadius quod ossa beati Sanelis
longo post tempore de iudaea transtulit thracias oes episcopi non
solum sacrilegi sed et fatui iudicandi: quod re uilissima et cine-
res dissolutos in serico et uase aureo portauerunt: stulti ois
us ecclesiarum populi quod occurrerunt scis reliquiis et tanta lati-
tia sunt iocundati quod presentem uentem prophetam cerneret at-
susceperet ut de palastina usque ad chalcedonem iungeretur
populorum examina et in christi laudes una uoce honoraret
uidelicet adorabat Samuel et non christum: cuius Samu-
el et leuita et propheta fuit: mortuum suspicatis et itcir-
co blasphemias. Rege euangelium. Deus Abraham deus
isaach et deus iacob: Non est deus mortuorum sed uiuorum si
ergo uiuunt honesto iuxta te carcere non clauduntur. At-
que eius uel in sinu abraham uel in loco refrigerii uel subter ara
dei aias apostolorum et martyrum coedisse. nec posse de su-
is tumultis et ubi uoluerit adesse presentem Senatorum us
dignitatis sunt ut non iter homicidas terribis carcere sed
in libera honestaque custodia in fortunatorum insulis et in ca-
pis elysis recludantur. Tu deo leges ponere tu aposto-
lis uicula inuicere: ut usque ad diem iudicii teneantur custo-
dia: nec sint cum domino suo de quibus scriptum est sequitur agnum
quocumque uadit. Si agnus ubique: ergo et hi qui cum agno
sunt ubique esse credendi sunt. Et cum diabolus et demones
toto uagetur in orbe: et celeritate nimia ubique presentes
sunt martyres post effusionem sanguinis sui ara operetur
inclusi et inde exire non poterunt? Dicis in libello tuo quod dum
uiuumus mutuo orare possimus. Postquam autem mortui fue-
rimus nullius sit pro alio exaudientis oratio: praesertim cum
martyres ultionem sui sanguinis obsecrates imperare neque
uerunt. Si apostoli et martyres adhuc in corpore constituti
possunt orare pro ceteris quando de se adhuc debent esse
soliciti: quanto magis post uictorias cordas ac triumphos?
Unus homo moyses sexcentis milibus armatorum impetrat
a deo ueniam. Et Stephanus imitator domini sui et primus
martyr in christo persecutoribus ueniam impetratur. Et postquam
cum christo esse coeperint minus ualebit? Paulus aposto-
lus ducenas septuaginta sex sibi dicit in nauis animas com-
munitas: et postquam resolutus esse coeperit cum christo tunc ora-
clausurus est et pro his qui in toto orbe ad suus euangelium
crediderunt mutire non poterit: meliorque uigilantius canis
uiuens quam ille leo mortuus. Recte hoc de ecclesiaste pro-
poneres Si paulum in spiritu mortuum consideret. Denique sancti
cui non dicitur mortui sed dormientes. Unde et lazarus
qui resurrecturus erat dormisse prohibetur. Et apostolus
uetat thessalonicenses de dormientibus consistari. Tu uigil-
ans dormis: et dormiens scribis et proponis mihi librum
apocryphum qui sub nomine esdrae a te: et similibus tui legi-
tur ubi scriptum est quod post mortem nullus pro alio audeat
deprecari quem ego librum nunquam legi. Quid enim necesse est
in manus suere quod ecclesia non recipit: nisi forte balsamum
mibi et barbellum et thesaurum manichaei et ridiculum no-

men leusborum proferas: Et quia ad radices pyrenes
habitas uicinusque es hiberis basilidis antiquissimi hære-
tici et imperitiae scientiae incredibilia portenta persequeris
et proponis quod totius orbis auctoritate damnatur.
Nunc in comentiolo tuo qui pro te facies de salomone sumis
testimonium quod salomon non scripsit oino: ut qui huius aliter
esdra huius et aliter salomonem: Et si tibi placuerit leguo
fictas uelut ois patriarcharum et prophetarum et cum illis
didiceris iter mulierum texturas catato: imo legedas propo-
ne in tabernis tuis: ut facilius per has uenias uulgus ido-
cum prouocet ad bibendum. Quare autem non clara luce accedimus
sicut frustra calumiaris: sed ut noctis tenebras so-
latio hoc temperemus et uigilemus ad lumen: ne ceteri te
cum dormiamus in tenebris. Quod si aliqui per imperitiam et sim-
plicitatem saecularium hominum uel certe religiosarum feminarum
de quibus uere possumus dicere Quis scit uelum dei habet
sed non secundum scientiam hoc pro honore martyrum faciunt
quod inde perdis causabatur quada et apostoli quod periret
inguentis: sed domini uoce correpti sunt. Neque enim christus
indigebat unguento: nec martyres lumine careorum: et tamen
illa mulier et honore christi hoc fecit: deuotionis me-
ris eius recipitur: et quicumque accedunt careos secundum fidem
suas habet mercedem suam dicente apostolo. Unusquisque in
suo sensu abudet idolatras appellas huiusmodi hoies
Non diffiteor oes nos qui christo credimus: de idolatras
errore uenisse. Non enim nascimur: sed renascimur christi-
iani: et quia quondam colebamus idola nunc deum colere
non debemus: ne similes eum uideamur cum idolis honore
uenerari Illud fiebat idolis et itcirco detestandum est
hoc sit martyribus et itcirco recipiendum est nam et abique
martyrum reliquias per totas orientis ecclesias quando le-
gendum est euangelium acceduntur luminaria ias sole ruti-
lare: non utique ad fugandas tenebras sed ad signum latente
demonstrandum. Unde et uirgines illae euangelicae semper
accensas lampadas habent et ad apostolos dicunt. Sint lumbi
uestri praecincti: et lucernae ardentes in manibus uestris et de
Ioanne baptista ille erat lucerna ardens et lucens ut sub
typo luminis corporalis illa lux ostendatur de qua in psal-
terio legimus. Lucerna pedibus meis uerbum tuum domine:
et lux semitis meis. Tale facit ergo romanus episcopus
qui iuper mortuorum hominum petri et pauli secundum nos ossa
ueneranda: secundum te uile puluisculus offert domino sacrificia
et tumulos eorum christi arbitratur altaria. Et non so-
lum unius urbis sed totius orbis errant episcopi: qui
cauponem uigilantium considerentes ingrediuntur basilicas
mortuorum in quibus puluis uilissimus et fauilla nescio
quod tacet linteamine colligata ut polluta oia polluat et
qui sepulcra pharisaica foris dealbata sunt cum intus imun-
do cinere cum iuxta te imunde oia oleant atque sordent: et
post haec de barathro pecoris sui cenosas spurcitas ei o-
mes audeat dicere. Ergo cineres suos amat aliter martyrum
et circuuolat eos semper: quos presentes sunt: ne si forte aliqua
peccator aduenerit absentes audire non possint. Quod portem
tuum in terras ultimas deportandum. Rides de reliquiis mar-
tyrum et eius auctore huius haresios eunomio ecclesias
christi calumiam struis: nec tali terrore societate ut ea
de contra nos loqueris quod ille contra ecclesiam loquitur. Oes
enim sectatores eius basilicas apostolorum et martyrum non in-
grediuntur ut scilicet mortuum adorent eunomium cui libros
maioris auctoritatis arbitratur quam euangelia: et in ipso esse
cedunt lumine ueritatis sicut aliter haresios paraditum in motum
us uenisse concedunt: et manichaeum ipsum dicit paraditum
Scribit aduersus tuam haresios quae olim erupit contra
ecclesias ne et in hoc quasi repertor noui sceleris glo-
rieris tertulianus Vir eruditissimus insigne uolument
quod scorpianam uocat rectissimo nomine Quia arcu-
ato uulnere in ecclesiarum corpus uenena diffudit. Quae
olim appellabatur caica haresios: et multo tempore dor-

mens uel sepulta: nunc a dormitatio suscitata est. miror
 quod non dicas nequaquam perpetranda martyria: deum enim
 qui sanguinem hircorum tauroque non quat multo magis
 hominis non requirere. Quod dum dixeris imo et si non dixe-
 ris ita haberis qui dixeris. Qui enim reliquias martyrum
 asseris calcandas esse prohibes sanguinem fundi: qui nullo
 honore dignus est. De uigiis et pernoctationibus in basi-
 lica martyrum saepe celebratis in altera epistola quam ser-
 me ante biennium sancto Ripario presbytero scripseram re-
 spodi breuiter quod si ideo eas estimas respiciendas ne sa-
 pe uideamur pascha celebrare: et non solenes post annus
 exercere uigilias: Ergo et die dominico non sunt offerenda
 christo sacrificia: ne resurrectionis domini pascha crebro ce-
 lebremus: et incipiamus non unum pascha habere sed plurima.
 Error autem et culpa inueniuntur uilissimamque multumque per-
 nocte saepe deprehenditur non est religiosis hominibus ipse
 dicitur. Quia et in uigiis pascha tale quid fieri plerumque con-
 uicitur: et tamen paucorum culpa non perducatur religioni: qui et
 absque uigiis possunt errare uel in suis uel in alienis domi-
 bus: apostolorum fides iuda proditio non destruxit. Et no-
 stras ergo uigilias mala aliorum uigilias non destruent qui
 potius pudicitiam uigilare cogantur: qui libidini dormiunt.
 Quod enim semel fecisse bonum est: non potest malum esse si
 frequentius fiat. Aut si aliqua culpa uitanda est: non ex eo
 quod saepe sed ex eo quod sit aliquando culpabile est. Non uigilans
 itaque diebus pascha: ne expectata diu adulterorum desideria
 contemplantur: ne occasione peccandi uxor inueniatur: ne mari-
 tali non possit recludi clauis. Ardentius appetitur quicquid
 est rarius. Non possum uniuersa percurrere quae sanctorum presby-
 terorum litterae contemplantur. De libellis illius aliquid pro-
 feram. Arguuntur contra signa atque uirtutes quae in basilicis
 martyrum sunt. Dicit eas incredulis prodesse non creditibus
 quasi nunc hoc queratur quibus fiant: et non qua uirtute fiant
 esto ergo signa sunt infidelium quae quoniam sermoni et doctrinae
 credere noluerunt: signis adducuntur ad fides: et dominus incre-
 dulis signa faciebat: et tamen non ideo dominus signa faciebat
 quia: quia illi infideles erant: sed maiori admirationi erunt: quia
 tanta suere potentia ut et mentes durissimas edomaret: et
 ad fidem cogeret. Itaque nolo tibi dicas insignia fidelium sunt
 sed responde quomodo in uilissimo puluere et fauilla nescio
 qua tanta sit signorum uirtutumque praesentia. Sento Sento
 infidelissime mortalium quid doleas: quid timeas. Spa-
 tium imundus quod haec te cogit scribere: saepe hoc uilissimo
 puluere tortus est. imo hodieque torquetur: et quod in te plagas
 dissimulat in ceteris confitetur. Nisi forte in morte gentium
 in prioribus porphyrii: et eunomii has pestiferas daemonum
 esse confinges: et non uere clamare daemones: sed sua si-
 mulare tormenta de consilio. Ingredere basilicas martyrum
 et aliquando purgaberis: inuenies ibi multos socios tuos et
 nequaquam careis martyrum quod tibi displicent: sed flammis inuisi-
 bilibus combureris: et tunc fateberis quod nunc negas et tuum
 nomen qui in uigilatio loquaris libere proclamabis te esse
 aut mercurium propter numerorum cupiditatem: aut nocturnum
 iuxta Plauti arbitrio quo dormiente in aliam adul-
 tero duas noctes iuppiter copulauit: ut magna fortitu-
 dino Hercules nasceretur aut certe liberum patrem pro e-
 brietate cantharo ex humeris dependente et semper rubere
 te facie et spumantibus labiis effrenatis quos conuictis. Unde
 et in hac prouicia cum subitus terreretur noctis medio oes
 ad sonum excitasset: tu prudentissimum et sapientissimum mortalium
 nudus orabas et iherabas nobis adhaerere et eam de paradiso
 eiectos sic orasse. Et illi quidem apertis oculis erubuerunt
 nudos se esse cernentes et uerba texerunt arborum foliis:
 tu et tunica et fide nudus subitoque timore perterritus et
 aliquid habes nocturnae crapulae sanctorum oculis obscen-
 am parte corporis igerebas: ut tuam iudicares pruden-
 tia. Tales habet ecclesia aduersarios. Hi duces contra
 martyrum sanguinem dimittunt huiusmodi oratores contra

apostolos pronant: imo tamen rabidi canes contra christi latrunculos
 discipulos. Ego confiteor timorem meum ne forsitan de sus-
 pitione descendat. Quod et iratus furor et aliquid mali in
 meo animo cogitauero: et nocturnum phantasma deluserit ba-
 silicas martyrum intrare non audeo: ita totus et animo et cor-
 pore pertremisco. Rideas forsitan et delirameta mulier
 culam subsannas. Non erubescas eorum fides quae primo
 uiderunt dominum resurgente quae mittuntur ad apostolos: quod
 in mente domini saluatoris sanctis apostolis commendantur. Tu
 ructato cum saeculi hominibus. ego ieiunabo cum foemina: imo
 cum religiosis uiris quod pudicitiam uultu praeserit et pallidam
 uigiliam continua ora portantes christi ostendunt uerecundiam. Vid-
 ris mihi dolere et aliud ne si inoleuerit apud gallos con-
 tinetia et sobrietas atque ieiunium: tabernaculum tuum lucra non
 habeant: et uigilias diaboli ac teuleta conuiuia tota nocte
 exercere non possis. Propterea iisdem ad me relatus est
 epistolis quod contra auctoritatem. Pauli apostoli imo Pe-
 tri Joannis: et Jacobi: qui dexteram dederunt paulo et
 Barnaba communicatis et praeeperunt eis ut pauperum
 memores essent: tu prohibeas hierosolymam in usus sac-
 torum aliqua sumptuum solatia dirigi. Dilectus si ad haec is-
 padero statim latrabis mea me causam agere quod tanta cunctos
 largitate donasti: ut nisi uenisses hierosolymas: et tuas
 uel patronorum tuorum pecunias effudisses: oes periclitare-
 mur fame. Ego hoc loquor quod Beatus paulus apos-
 tolus in cunctis pene epistolis suis loquitur: et praecipit
 in ecclesiis gentium per unas sabbati hoc est die dominico
 omnes conferre debere quae hierosolymam in sanctorum
 solatia dirigantur: et uel per discipulos suos uel quos
 ipsi probauerit. et si dignum fuerit ipse aut dirigit: aut per-
 ferat quod colectum est: In actibus quoque apostolorum loquens
 ad felicem praesidem. Post annos aut plures eleemosynas
 facturus in gentem meam ueni: et oblationes et uota: in quibus
 inueniunt me purificatum in templo. Nunquid in alia pre-
 terrarum et in ecclesiis quas nascetes fide sua erudiebat quod
 ab aliis acceperat diuitem non poterat? Sed sanctis pau-
 peribus dare cupiebat. quod suas pro christo facultatas re-
 linqueret ad domini seruitutem tanta mente conuersi sunt. Longum
 est nunc si de cunctis epistolis et oia testimonia reuolue-
 re uolueris: in quibus hoc ait: et tota mente festinat ut hiero-
 solymam et sancta loca creditibus pecuniarum dirigantur: non
 in auaritia: sed in refrigerium non ad congregandas diuitias
 sed ad ibecillitatem corpusculi sustentandam: et frigus atque se-
 dia declinandam hac in iudaea usque hodie praeserente consue-
 tudine non solus apud nos sed apud hebreos ut qui in le-
 ge domini meditantur die ac nocte: et patrem non habent in terra
 nisi solium dei synagogarum et totius orbis foueantur mini-
 sterio ex aequalitate durat non in aliis refrigerium et aliis
 tribulatio: sed ut aliorum abundantia aliorum sustentet iopias.
 Respondebis hoc unumquodque in patria posse sua face-
 nec pauperes defuturos: quod ecclesiarum operibus sustentandi sunt.
 Nec nos negamus cunctis pauperibus etiam iudaeis: et sama-
 ritanis si tanta sit largitas surpes porrigendas. Sed aposto-
 lus facienda quod dem docet ad oes eleemosynam: sed maxi-
 me ad domesticos fideles. De quibus et saluator in euange-
 lio loquebatur facite uobis amicos de mamona iniqui-
 tatis quod uos recipiant in aeterna habitacula. Nunquid isti
 pauperes inter quorum panes et illumine corporis flagrant
 libido dominatur possunt habere aeterna tabernacula:
 qui nec praesentia possideant nec futura. Non enim simpli-
 ter pauperes: sed pauperes spiritu appellantur de quibus
 scriptum est. Beatus quod intelligit super egenum et pauperem in die
 mala liberabit eum dominus. In uulgi pauperibus sustentandis
 nequaquam intellectus sed eleemosyna opus est in sanctis pau-
 peribus beatitudo est intelligentia: ut ei tribuas qui eru-
 bescit accipere: et cum acceperit dolet me tunc carnalia et se-
 mianis spiritualia. Quod autem asserit melius eos face-
 tur rebus suis et paulatis fructus possessionum pauperibus

diuidant q̄ illos: qui possessionibus uenundatis semel omnia largiantur nō a me eius s̄ a dño respōdebitur: Si uis perfectus esse uade et uende omnia quæ habes et da pauperibus: et ueni sequere me. Ad eum loquitur qui iuxta esse perfectus qui cū apostolis patrē nauticulā et rete dimittit. Iste quæ tu laudas secundus ac tertius gradus ē: quē et nos recipimus dūmō sciamus prima secundis: et tertius præferēda. Nec a suo studio monachi deterrēdi sunt a te linguis uipēis: et morsibus saxuissimis de quibus argumētariis et dicio: Si omnes se recluserit: et fuerit in solitudine: quis celebrabit ecclesias? Quis seculares homines lucrificaret: quis peccātes ad uirtutes poterit cohortari? Hoc enī mō si tecū oēs sanī sint sapiēs esse quis poterit: et uirginitas nō erit approbanda. Si enī oēs uirgines fuerit nuptiæ nō erit interibit enī humanū genus: infantes i cunis nō uagiet obstetrices absq̄ mercede mēdicabunt: et grauissimo frigore solus atq̄ contractus dormitātius uigilabit i lectulo. Rara est uirtus nec a pluribus appetitur. Atq̄ hoc utinā oēs essēt quod pauci sūt de quibus dicitur multi uocati: pauci electi: et uacui essent carceres. Donachus autē nō doctoris habet s̄ plāgentis officii: qui uel se uel mūdū lugeat et dñi pavidus præstoletur aduētū: qui sciens imbecillitatē suā et uas fragile qd̄ portat timet offendere ne impingat et corruat atq̄ frangatur. Unde et mulieris maximeq̄ adulescētulæ uitat aspectū: et i tantū castigatō sui ē ut etiā quæ tuta sūt primescat. Tur inquit pergis ad heremum: Videlicet ut te nō audia nō uideant ut tuo furore nō mouear: ut tua bella nō patiar: ne me capiat oculus meretricis: ne forma pulcherrima ad illicitos ducat āplexus respondebis. Hoc nō ē pugnare: s̄ fugē. Sta i acie aduersariis armatus oblitte ut postq̄ uiceris corderis. Fateor imbecillitatem meā. Nolo spe pugnare uictoriæ ne aliqñ perda uictorias: Si fugero gladiū deuitaui. si stetero: aut uincēdū mihi ē aut cadēdū. Quid autē necesse ē: certa dimittere et incerta sectari. Aut scuto aut pedibus mors uitāda est. Tu qui pugnas et superari potes et uincere: ego cū fugero: nō uicor in eo quod fugio: s̄ ideo fugio ne uicor. Nulla securitas est uicino serpēte dormire. Potest fieri ut me n̄ mordeat: tñ pot̄ fieri ut aliqñ me mordeat. Matres uocamus sorores et filias: et nō erubescimus uicā nostris nomina pietatis obtdere. Quid facit mōachus i cellulis sceminay: quid sibi uolunt: sola et priuata colloquia? Et arbutros fugiētes oculi? Sanctus amor ipatentiā nō habet. Quod de libidine diximus referamus ad auaritiā et ad oia uicia quæ uitātur solitudine. Et idcirco urbium frequētiā declinamus ne facere cōpellamur quæ nos nō tam natura cogit facere q̄ uolūtas. Hæc ut dixi sanctorū presbyteroy rogatu unius noctis lucubratione dictaui selesinate aut s̄e. S̄ssimo: et propter sanctorū resergeria egyptū ire properate: Alioqui et ipsa materia aptas habuit blasphemā: quæ indignationē magis scribētis q̄ testimonioy multitudinē flagitaret. Quod si dormitātius i mea rursus maledicta iugulauerit: et eodem ore blasphemio quo apostolos et martyres lacerat: de me quoq̄ putauerit detrahēdū: nequa q̄ illi breui lucubratiuncula: sed tota nocte uigilabo: et sociis illius imo discipulis uel magistris: qui nisi tumētes uteros uiderit formiaz maritos eay xpi ministerio arbitrātur indignos

Epistola s̄i Hieronymi ad Ripariū p̄sbyteroy blasphemā Digilātū de non uenerandis reliquiis detestatis

ALEPIJS PRIMUS litteris tuis nō respōdere superbia est respondei temeritas. Deū n. rebs iterrogas quas et proferre et audire sacrilegiū ē. Nō Digilātū

qui κατὰ ἀντιφρασιν hoc uocatur nōie. Nā dormitātius rectius diceretur: os fetidū rursus aperire: et putorē spurcissimū cōtra factōrū martyy proferre reliquias: et nos qui eas suscipimus appellari ceteros et idolatras: qui mortuorū hominū ossa ueneremur. O inelice hōem et omni lachrymarū fonte plāgendum: qui hæc dicēs non se intelligit esse samaritanū et iudæus: qui corpora mortuoy pro immundis habent: et etiam uasa quæ in eadē domo fuerit pollui suspiciantur sequentes occidentē litterā: et nō uiuificātē spiritus. Nos autē nō dico martyriū reliquias: Sed ne solē quidē et limas nō angelos: nō archāgelos: n̄ saraphim: nō cherubim et omne nomē qd̄ nomiatur et in præsentī sæculo: et in futuro colimus: et adoramus ne seruātus creaturæ potius q̄ creatori qui ē benedictus i sæcula. Honoramus autē reliquias martyy ut eius cuius sunt martyres adoremus. Honoramus seruos: ut seruorū honor rediret ad dñm: qui ait Qui uos suscipit: me suscipit. Ergo petri et pauli imūdx sūt reliquie. Ergo moyli corpus imundū erit: qd̄ iuxta hebraicā ueritatē ab ipso sepultū est dño. Et quonēsciq̄ apostolorū: et prophetarū: et omnium matyriū basilicas ingredimur totiens idolorū tēpla ueneramur. Accensiq̄ aie tumulos eoy carei idolatry signa sunt. Plus aliquid dicā quod redundet in auctoris caput: et in sanū cerebrus uel sanet aliquando uel deleat. ne tantis sacrilegiis simpliciu animay subuertantur. Ergo et dñi corpus in sepulcro positus imundū fuit et angeli qui candidis uestibus utentes mortuo caueri atq̄ polluto præbebant excubias: ut post multa sæcula dormitātius somnietet imo eructans imundissimam crapulam et cū Juliano persecutore basilicas sanctorū aut destrueret aut in templa conuerteret. Adior sanctus episcopi in cuius parochia esse presbyter dicitur acquiescei furorū eius: et nō uirga apostolica uirga q̄ serrea cōstringere uas inutile: et tradere in iteritus carnis ut spiritus saluus fiat: meminerit illius dicit. Videbas furē et currebas cū eo: et cū adulteris portionē tuā ponebas. Et i alio loco in matutio interficiebā oēs peccatores terræ: ut disperderē de ciuitate dñi ois opante iniquitatem. Et iterum non ne odientes te dñe odio habui: et sup inimicos tuos tabesceba. Perfecto odio ode ram. illos. Si non sunt honorandæ reliquie martyy quomō legimus. Preciosa i cōspectu dñi mors scōrus eius: Si ossa illorū polluit cōtingētes quomō Helix us mortuus mortuū suscitauit et dedit uitā: quod iuxta Digilātū iacebat imūdx ergo oia castra israheliticū exercitus et populū dei fuerit imunda: q̄ ioseph et patriarcarum corpora portabāt in solitudinem: et ad sanctam terrā imundos cineres pertulerunt: Ioseph quos q̄ i typo saluatoris dñi processit sceleratus fuit qui cauta ambitione iacob in hebron ossa portauit ut imundus patres suo et attano sociaret immundis et mortuū mortuus copularet. O præcidendam linguam a medice imo insanū caput curandum: ut qui loqui nescit discat aliquid quando reticere: ego uidi hoc aliquando portentum et testimonis scripturarius quasi uinculis hippocratis uolui ligare furiosum. Sed abite excessit: euasit erupit: et inter adriæ fluctus coctiq̄ regis alpes in uos dedinatio clamauit. Quisquid enim amens loquitur uociferatio et clamor est appellandū. Tacita forsita me cogitatio reprehendat: cur in absentē inuehar fateor tibi dolorem meum: sacrilegiū tantū ferre non possum. Legi enī syromasten phinees: austeritatē Helix seli simōis chananei: petri seueritatē ananiam et sapyrā trucidātis Pauliq̄ constātā: qui elimā magum uis dñi resistētē æterna cecitate dānanit. nō ē crudelitas pro deo pietas. Unde et i lege dī Si fr̄ et amicus et uxor quæ est i sinu tuo deprauat te noluerit a ueritate sū māus tua super

eos: et effunde sanguine eorum: et auferis malum de medio israel. Iterum dicam. Ergo martyrum imunda sunt reliquia. Et quod passi sunt apostoli ut imundum Stephani corpus tanta funeris ambitione praeccederent: et facerent ei planctum magnum ut illorum luctus in nostrum gaudium uerteretur? Nam quod dicit eum in galias execrari facit et hoc contra uocabulum suum ut uelit dormire. Diligenter: et non audiat saluatorem dicentem. Sic non potui istis una hora uigilare mecum? Vigilate et orate ut non in tectis in tetatodem: spiritus promptus: caro autem infirma. Et in alio loco dicit propheta. Media nocte surgebam ut confiterer tibi super iudicia iustitiarum tuarum. Dominum quoque in euangelio legimus pernoctasse: et apostolos clausos carcerem tota nocte uigilasse: ut illis psallentibus terra quateretur custos carceris crederet magistratus: et ciuitas terreretur. Loquitur paulus. Oratori insistite uigilantes in ea: et in alio loco in uigiliis autem frequentent. Dormiat quos uigilantius: et ab exterminatioe aegypti cum aegyptiis dormiens suffocetur. Nos dicamus cum dauid. Non dormitabitis: et non dormiet qui custodit israel: ut ueniat ad nos sanctus ethir qui interpretatur uigilans. Et si quando propter peccata nostra dormierit dicamus ad eum. Exurge quid dormitas domine? Excitemusque illum et nauicula fluctuante clamemus. Magister saluos nos fac: perimus. Plura dicta reuoluerem si non epistolae breuitas pudorem nobis taceandi imponeret: et si tu librorum ipsius ad nos uoluisses mittere cantilenas: ut scire possemus ad quae rescribere deberemus. Nunc autem aere uerberauimus: et non tam illius fidelitatem quae oibus patet quam nostram fidem aperimus. Exite si uolueris longiore nos aduersus eum librum scribere: mitte etiam illius ut Joannem baptista audiat praedicantem. In securis ad radicem arboris posita est. Omnis enim arbor quae non facit fructum bonum excidetur: et in ignem mittetur.

Beati Hieronymi epistola ad ctesiphontem de libero arbitrio contra pelagianos haereticos: qui dei gratiam aduersantes cuncta ad humanam: referunt uoluntates declarans ex quorum presbyterorum atque haereticorum sectis et haerese uenena prodierunt.

NON ADHAERER ut falso putas: sed amate studioseque fecisti: ut nouam mihi ex uetere mitteres quaestionem: quae an litteras tuas plerisque in oriente decepit: ut per simulatam humilitatem superbiam discerent et dicerent cum diabolo in caelum ascendam: super sidera caeli ponam thronum meum: et ero similis altissimo. Quae enim admissa potest maior esse te meritas quam dei sibi non dicam similitudinem: sed aequalitatem uendicare et breui sententia omnium haereticorum uenena complecti: quae de philosophorum et maxime pythagorae et zenonis principis stoicorum fonte manarunt? Illa enim quae graeci appellant τὰ δὴ nos perturbationes possumus dicere aegritudinem uidelicet et gaudium et spem et metum: quorum duo praeterea duo futura sunt. Afferunt extirpant et extirpari posse de mentibus: et nullam fibram radicemque uictoriam in homine omnino residere meditatione et assidua exercitatione uirtutum. Aduersum quos et peripatetici qui de Aristoteli forte descendunt fortissime disputant: et Academici non ut quos Bullius sequitur: et eorum non dico res quae nullae sunt sed umbras et momenta subuertunt. Hoc est enim hominem ex homine tollere: et in corpore constitutum esse sine corpore et optare potius quam docere dicente apostolo. Miser ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Et quia epistolae breuitas non potest omnia comprehendere strictim tibi uitanda describam. Unde et illud uirgilianum est. Dunc metuunt cupiuntque dolent gaudentque Neque

auras despiciunt clausae tenebris et carcere caeco. Quis enim potest aut non gestire gaudium: aut metore contrahi: aut spe extolli: aut timore terri? Quobrem et grauissimus poeta Flaccus scripsit in satyra. Nam uicium suum nemo nascitur. Optimus ille est qui minimis urgetur. Pulchre quidam nostrorum ait philosophi patriarchae ecclesiae haereticorum puritatem peruersa maculauerunt doctrina: ut uesciant illud dictum de humana fragilitate. Quid gloriatur terra et cinis: praesertim cum de eisdem apostolus dicat. Ideo aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae: et ducentem me in captiuitatem. et iterum Non enim quod uolo hoc ago. sed quod nolo hoc operor. Si quid non uult operatur: quomodo stare potest hoc quod dicitur posse hominem sine peccato esse? Quia ratio potest esse quod uelit: cum apostolus asserat se quod cupiat implere non posse: etiam ab eis quaximus qui sint illi quos absque peccato putat: noua strophae eludere cupiunt ueritatem: se non eos dicere qui sint uel fuerint: sed qui esse possunt. egregii doctores. Dicunt esse posse: quod nunquam fuisse demonstrat: dicente scriptura. Omne quod futurum est iam factum est in prioribus temporibus. Neque enim mihi necesse est ire per singulos factorum et quasi in corpore pulcherrimo neuos quosdam et maculas demonstrare: quod plerisque nostrorum faciunt simpliciter cum paucis sententiosis scripturarum possent haereticorum et per eos philosophorum argumenta conuincere. Quid enim dicit uas electiois? Excludit deus omnia sub peccato ut omnium misereatur. Et alio loco. Omnes enim peccauerunt: et indigent gloria dei. Ecclesiastes quoque per quem se cecinit ipsa sapientia libere protestatur et dicit. Non est enim homo iustus super terram: qui faciat bonum: et non peccet. Et iterum. Si peccauerit populus tuus: non est enim homo qui non peccet: et quis gloriabitur castus se habere cor: et non est mundus a sordibus: nec si unum diei fuerit super terram uita eius. Unde et dauid. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: et in peccatis concepit me mater mea. Et in alio psalmo. Non iustificabitur in conspectu tuo omnis homo uiuens. Quod testimonium sub nomine pietatis noua argumentatione deludit. Aut enim ad comparationem dei nullum esse perfectum: quasi scriptura hoc dixerit. Neque enim ait non iustificabitur ad comparationem tui omnis uiuens. sed non iustificabitur in conspectu omnis uiuens. Quando enim dicit in conspectu tuo hoc intelligi uult quod etiam qui hominibus sancti uidentur: dei scientiam atque notitiam nequaquam sancti sint. Homo enim uidet in facie deus autem in corde. Si autem inspiciente deo et omnia contemplantur quae cordis arcana non fallit nullus est iustus: peripatetice ostenditur haereticus non hominem in excelsis sustollere: sed dei potentiam derogare: multaque alia quae si de scripturis sanctis uolueris congregare non dicam epistolae sed uoluminis quoque excedam modum. nihil noui asserunt qui in huiusmodi applaudere perfidia simplices quidem et idiotas decipiunt: sed ecclesiasticos uiros qui in lege dei die ac nocte meditatur decipere non ualent. pudeat ergo eos principum et sanctorum suorum. qui aiunt posse hominem sine peccato esse: si uelit: quod graeci dicunt ἀναμαρτητος: et quia hoc ecclesiarum prurietes aures ferre non possunt: si nullam se sine peccato quidem dicere: sed ἀναμαρτητος et non graecum sermonem ἀναμαρτητος die audere quasi aliud sit sine peccato: aliud ἀναμαρτητος et non graecum sermonem: qui apud illos compositus est duobus uerbis sermo latinus expresserit: si absque peccato dicitur ἀναμαρτητος die diffiteris. Dana eos ergo qui te ἀναμαρτητος praedicant: sed non facti. Nos enim. quid inuicem secus discipulos tuos doceas: aliud ore commemoras et aliud celas conscientia: nobisque alienis et indoctis loqueris per parabolam: tuis autem mysteria confiteris: et hoc in ipsa scriptura te facere iactas. Quia dictum est turbis te suis parabolis loquebatur et ad discipulos in domino dicitur. Vobis datum est scire mysteria regni caelorum: illis autem

Si inutilis est qui fecit omnia: quid de illo dicendum est qui explet non potuit? Unde et apostolus et ex parte accepisse et ex parte comprehensisse se dicit: et nec dum esse perfectum propter obliuiscit: et in futurum se extendere qui semper propter obliuiscitur et futura desiderat ostendit se presentibus non esse contentum. Quod autem rursus iactant libere nobis arbitrium destrui aut dicit e contrario eos arbitrium destrui libertatem qui male eo abutuntur aduersus beneficium largitoris. Quis destruit arbitrium: ille qui semper deo agit gratias: et quicquid in suo riuulo fuit ad fontem refert: an qui dixit Recede a me quia mundus non habet te necessarium: Dedit enim mihi semel arbitrium libertatem ut faciam quod uoluerim. Quid rursus te ingeris ut nihil possis facere nisi tu in me tua dona compleueris frangulenter pretendis ut dei gratiam ad conditionem hominis referas et non in singulis operibus auxilium dei requiras: ne scilicet libere arbitrium uidearismittere et cum dei contentas admitticulum hominis gratias auxilia. Audite quos audite sacrilegum. Si iquit uoluerim curare digitum: mouere manum: sedere: stare: ambulare: discurre: sputa facere duobus digitulis narium purgamenta decutere releuare alium: urinam digerere: sepe mihi auxilium dei necessarium erit? Audi igitur imo sacrilege apostoli predicantem. Siue manducatis siue bibetis siue aliud quid agitis omnia in nomine domini agite et illud iacobi Age nunc quod dicitis hodie et cras proficietis in illa ciuitate: et factus est illi animus unum ut negotietur et lucretur quod nescitis de crastino. Quis enim est uita nostra? Aura est enim siue uapor paululum apparens. Deinde disputat pro eo quod debeat dicitur Si dominus uoluerit et uixeris ut faciamus hoc aut illud. Nunc autem exultatis in superbiis uis. Ois istiusmodi gloriatio pestis est iniuria tibi fieri putas: et destrui arbitrium libertatem: si ad deum semper auctorem recurras: si ex illius pedibus uoluntate et dicas oculi mei semper ad dominum quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. Unde audeas lingua proferri temeraria unum quicquid arbitrio suo regi: Si suo arbitrio regitur: ubi est auxilium dei: et si christo rector non indiget quomodo scribit Hieremias non est in homine uita eius: et a domino gressus hominis diriguntur. Facilia dicitur esse mandata et in nullum proferri potes qui uniuersa compleuerit. Rinde mihi facilia sunt an difficilia? Si facilia profer quis ea impleuerit: et cur dauid in psalmo canat. Qui figis dolorem in precepto et iterum per uerba labiorum tuorum ego custodiui uias duras et dominus in euangelio Intra per angustiam portam: et dilige inimicos tuos et orate pro his qui persequuntur uos sicut autem difficilia cur ausus es dicere facilia esse dei mandata quod nullus impleuerit? Non intelligis tuas iter se repugnare sentias? Aut enim facilia sunt et infinita est multitudo hominum: qui ea impleuerit aut difficilia et temere dixisti esse facile quod difficile est. Soletis et hoc dicere Possibilia esse mandata et recte a deo data aut impossibilia et non in his esse culpam qui acceperunt mandata: sed in eo qui dedit impossibilia. Numquid precepit mihi deus ut esses quod est: nihil iter me esset et dominum creatorum ut maior esses angelorum fastigio ut heres quod angelus non habet? De illo scriptus est quasi proprium quod peccatus non fecit nec dolus inuentus est in ore eius. Si hoc est mihi cum christo commune est quid ille habuit proprium? Alioquin per se tua sententia destruetur. Afferis posse homines esse sine peccato si uelit et post grauissimum sonum ad deiciendas rudes aias frustra conaris adiuungere non absque dei gratia. Si enim semel homo per se potest esse sine peccato: quid necessaria est dei gratia? Sin autem sine illius gratia nihil potest facere: quid necesse fuit dicere quod non potest? Potest iquit esse sine peccato potest esse perfectus si uoluerit. Quis enim christianorum non uult esse sine peccato: aut quis perfectionem recusat? Sufficit enim uelle et statim sequitur posse si uelle precesserit. Nullusque christianorum qui nolit esse sine peccato. omnes ergo sine peccato erunt: Quia utique omnes cupiunt esse sine peccato et in hoc ingratis teneberis ut quod nullum aut rarum quicquid sine peccato proferre potes: omnes sine peccato esse posse fatearis. Possibilia iquit mandata dedit deus et quod

hoc negat. Sed quomodo haec sit intelligenda sententia uas electionis aptissime docet. Aut enim Quod impossibile erat legis in quo infirmabatur per carnem deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati et de peccato condempnauit peccatum in carne et ite. Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro. Quod ne de lege tantum moysi dictum putes: et non de omnibus mandatis quod uno legis nomine continetur idem apostolus scribit dicens. Consentio enim legi iuxta interiorum homines: uideo autem aliam legem in membris meis repugnante legi mentis meae et captiuam me in legem peccati quod est in membris meis. Miser ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius. Gratia dei per iesum christum dominum nostrum. Sur hoc dixerit alio sermone demonstrat. Scius enim quod lex spiritualis est: ego autem carnalis sum uenudatus sub peccato. Quod enim oportet non cognosco non enim quod uolo oportet: sed quod odi illud facio: si autem illud facio quod nolo consentio legi quoniam bona est. Nunc autem nequaquam: ego oportet illud: sed quod habitat in me peccatum. Scio enim quoniam non habitat in me hoc est in carne mea bonum. Velle enim adiacet mihi: operari autem bonum non inuenio. Non enim quod uolo bonum hoc facio: sed quod nolo malum hoc ago. Si autem quod nolo ego hoc facio: nequaquam oportet illud: sed quod in me habitat peccatum. Reclamabis et dices manichaeorum dogma nos sequi et eorum qui de diuersis naturis ecclesiarum bella conantur asserentius mala esse natura: quod inuari nullo modo possit hoc ne mihi sed apostolo imputa qui nouit aliud esse deum aliud esse homines aliam carnis fragilitatem: aliam spiritus fortitudinem. Caro enim desiderat aduersus spiritum: spiritus aduersus carnem et haec sibi inuicem aduersantur ut non quod uolumus ipsa faciamus. A me nunquam audies mala esse natura sed quomodo sit carnis fragilitas differenda ipso quod scripsit docete discas. Interroga eum quare dixerit. Non enim quod uolo hoc oportet sed quod odi malum illud facio. quod necessitas illius impedit uoluntatem quod tanta uis odio digna iperet facere ut non quod uult sed quod odit facere compellatur. Respondebit tibi O homo quis es qui respondeas deo. Numquid dicit figmentum figulo Quare me fecisti sic? An non habet potestatem figulus lutum de eadem massa aliud quidem uas facere in honorem: aliud in contumeliam. Obiice deo fortiter caluniam. Quare cum adhuc in utero matris essent. Esau et iacob dixerit Jacob dilexi Esau autem odio habui accusa eum iniquitatis: Sur Achar filius charis de Hierocortina praeda aliqua furatus sit et tanta militia hominum illius uicio trucidata sint. Quomodo filii Deli peccauerunt: et omnes pene populus extinctus arcaque sit capta. Dauid peccauit ut numeraret populum et cur in toto israhel tanta hominum celsa sunt milia. Quod et ad extremum solet nobis obicere contubernalis uis prophyrus qua ratione demens et misericors deus ab Adama usque ad moysen et a moysi usque ad aduentum christi passus sit uniuersas gentes per ignorantiam legis et mandatorum dei. Neque enim Biantia fertilitas precuicia tyrannus et scythica gentes omnes usque ad oceanum per circuitum barbararum nationes moysen prophetasque cognouerunt quod necesse fuit in ultimo tempore et non prius quam innumerabilis periret hominum multitudo christum uenire. Quas questione beatus apostolus ad romanos scribens prudenter uentilignare et tu nescire ista quae quae. Recede deo potestas sui: nequaquam te indiget defensore. Ego miserabilis quia tuas excipio contumelias. Qui illud semper lego gratia salui facti estis. Et beati quorum remissa sunt iniquitates et quorum tecta sunt peccata. Et de mea fragilitate loquar: noui me multa uelle quod sancta sunt et non implere non posse. Spiritus enim fortitudo ducit ad uitam: sed carnis fragilitas reducit ad mortem et audio dominum commemorantes. Vigilate et orate ne intretis in tentationem. Spiritus promptus est caro autem infirma. Frustra blasphemias et ignorantiam auribus ingeris nos liberum arbitrium condemnare. Damnetur ille qui damnat. Exterum nos ab eo differimus brutis animalibus

quod liberi arbitrii conditi sumus. Sed ipm liberus arbitrius ut diximus dei nititur auxilio illiusqz p singula ope i dget qd uos no uultis ut qui semel libez het arbitrium deo adiutore no indigea: libez arbitriū dat liberā uolūtātē: et nō statū ex libero arbitrio facit deū q nullius ope indiget. Tu ipse qui pfectas et deo aequalē i hoimibus iusticia iactas et peccatorē eē cōfiteris. Rnde mihi uelias an nolis carere peccato. Si uis quare iusta sintā tuā nō iples quod desideras. Sin at nō uis cōtēptorē te pceptorū dei eē dēonstrā. Si cōtēptor utiqz et peccator. Si peccator audī scripturā loquētē. Pctori dixit deus quāt tu enarras iusticias meas: et assumis testamētū meū per os tuū. Tu at odisti disciplinā et proiectisti uerba mea retrorsus. Verba dei dū nō uis facere post tergū tuū proicis et nouus apostolus orbis terraz faciendā et nō faciendā decernis. Sed nō ē ita ut loqris. Aliud i tuā mēte uersatur. Qn enī te dicis peccatorē: et posse hoies esse sine peccato si uelit et illud uis intelligi te quidē sanctū esse et oī carere peccato: s; pro humilitate peccati nomē assumez ut alios potius laudes et tibi detrahas. illd quoqz argumētū nūm ferre quis possit: Dicitis his uerbis aliud ē eē aliud ē eē posse. Esse nō ē positiū n nia pōate. Esse at posse gñaliter dicit. Qd licet aliud nō fuerit tñ pos sit eē qui esse uoluerit. Rogo q ē ista argumētatio posse esse qd nūq̄ fuit: posse fieri qd neminē fecisse testetur: id cuiuslibet tribuere qd an futurus sit ignores: et dare ne scio cui qd i patriarchis uel prophetis et apōlis fuisse neqz approbat: Audi ecclesiastica simplicitatē siue rusticitatē aut ipitiā ut uobis uidetur loquez qd credis publice p̄dica quod secreto discipulis loqris. Qui dicis te arbitriū hēre libertatē: Quare nō libere qd sētis eloquaris? Aliā audiūt cubiculorū tuorū secreta aliud nōz populū: et n. mulgus idocū nō pōt arcanorū tuorū onera sustētā: nec capere solidū cibū: qd infantū lacte cōtētū ē. Necdū scripsi et cōminaris mihi rescriptorū tuorū fulmina ut scilicet hoc tiore p̄teritus nō audeā ora referā: et nō aiaduerti sti icāro nos scribere ut uos rñdere cogāini: et apte ali qn dicez qd pro ipre pro p̄ois et locis uel loqmini uel taretis. Nolo uobis libez esse negare qd semel scriptistis. Ecclesie uictoria ē uos apte dicere qd sentitis. Aut euis idē rñsuri estis qd et nos loquimur et nequaq̄ eritis ad uersariū s; amici. Aut si cōtraria nōz dogmati dixeritis i eo uicemus qd oēs cognoscēt ecclesie quid sētatis. Sē tētias uis prodidisse supasse ē patet pria frōte blasphemā nō necesse hēt cōuinci qd sua statū professionē blasphemū ē. Quidāmi nobis rñsionē quā uitare nullus pōt nisi qui oīno nō scribit. uñ nostis quid dicturi sumus: ut rñsionē parens. Forsitā uis dicimus: et frustra igenū uis acuitū sit uis eunomiani arriani et machedoniāi noimib' seperati: i pietate cōcordes: nullū nobis laborē faciūt. Loquuntur enī quod sētūt. Sola hxc haresis ē q publice erubescit loqui qd secreto docere nō metuit. Qdōz silētia: profert rabies discipulorū. Qd audierūt i cubiculis i tectis p̄dicāt ut si placuerit audiētibus qd dixerunt referatur ad gloriā m̄gi. Ideo creuit uestra haresis et decepistis pluri os maxieqz eos q adherēt mulierib' et sciūt se peccāz nō posse: qz semp docetis: semp negatis et audiū merēt nī illā propheticiū. Gloria illius i p̄tib': et i p̄tutionibz. Da illis dñe Quid dabis illis. Uulūā sterilē et ubera arētia: seruet aius nō possū uerba cohibere. Epistolaris āgu stia nō patitur lōgi opis magnitudinē nullus i hoc opusculo nomē tāgatur: proprie aduersus m̄guz pueri dogmatis locuti suus. Qui iratus fuerit atqz rescripserit suo quasi mus prodetur idicio āpliora i uero certāne susce pturus uulnera. Multi āni sūt qd ab adolescētia usqz ad hāc atātē diuersa scripsi opuscula: sem p̄qz habuī studiū audientib' loqui qd publice i ecclesia didicerā: nec philo sophorū argumēta sectari: s; apostolorū simplicitatē acq̄

scere sciens illud scriptus p̄das sapientiā sapientū et prudentiā prudētū reprobabo: et fatuū dei sapientius ē hoimib': Lū hxc ita se hēant prouoco aduersarios ex itegro dilantiāt et si quid i meo igeniolo uici repperit proferāt in mediū. Aut enī bona erūt et cōtradica eoz calū nix: aut rephensibilia et cōfitebor errorē malēs emēdāz q̄ p̄seuerare i prauitate sentētā: et tu ergo doctor egregie aut defēde qd locutus es: aut si certe errasti q̄i, homo libere cōfiterere: et discordatiū iter se redde cōcordiaz. Tū mētē tibi ueniet tunica saluatoris nec a militib' fuisse cōscissa: Fratrū iter se cernit iurgia et rides atqz latantis qd alii tuo noie: alii christi appellātur. Amataz Jonas et dicit Si pp me ista tēpestas tollite me: et mittite me in mare: ille humilitate proiectus ē i profūdū: ut i typum dñi gloriosus surgeret tu supbia ad astra sustolleris ut de te eloquatur iesus. Videbā sathanā sicut fulgur de celo cadentē. Qd at i scripturis sanctis iusti appellātur et zacharias et Deliasabeth: Job et Josaphat: et Josias et multi quoz noib' sancta scriptura cōtexta ē quāq̄ i proximo ope plenius si deus gratiā dederit diciturus sū tñ i p̄sentī epistola breuiter strixisse sufficiat: qd iusti appellētur: si q oī uicio careāt s; ex maiori pte uirtutū cōmēdētur dei qz et zacharias silētio cōdēnatur: et Job suo sermōe rephenditur et Josaphat et Josias q iusti absqz dubio scripti sunt fecisse narrātur q dño displicerēt Quoz alter im pio auxiliū tulit et correptus ē a propheta: alter cū p̄ceptū dñi audisset ex ore hieremix occurrit mechao regi aegyptio et interfectus ē: et tñ uterqz iustus appellatur. de ceteris nō ē huius ipris. scribez. Neqz enī ame libz sed epistolam flagitasti qui dictandus ex ocio ē: et oēs oblationes eoz christi auxilio destruendā: quod nob' testimonio scripturarū sanctarū asserendū ē. In quib' quotidie credētibus loquitur deus. Illudqz te p̄ sancta illustris domus conciliabulus p̄cor atqz cōmoneo ne p̄ unus aut multū tres homūculos suscipiāt tātarus faces haresis aut ut parū dicam isamā ut ubi primus uirtus et sanctitas laudabatur tibi p̄assūptionis diabolicæ et sordidissimæ societatis turpitudine uersetur. Sciantqz se qui huiusmodi hominibus opes suggerunt hareticorū multitudines congregare: et Christi hostes facere et nutrire aduersarios eius: Frustraqz aliud lingua protendere cū manus sentire aliud comprobetur.

Argumentū dialogi subsequētis cōtra pelagiū excerptū ex Genadio de uiris Illustribus

PELAGIUS haresiarches atq̄ proderetur hareticus scripsit studiosis necessaria tres de fide trinitatis libros. Et pro actuali cōuersatione xglogarū ex diuinis scripturis liber unius capitulorum indicis in modus Eypriani martyris p̄signatū. Postq̄ hiticus publicatus ē scripsit haresi sui fauētia

Item aliud argumentum ex epistola beati Hieronymi de xii tractatoribus.

PELAGIUS de quo apud fideles sermo est de quo etiam mihi grauis causa disputationis uerborū pene an toto orbe annuntiatā est: Quem omnes ecclesie quasi lupum de silua cōmirent aureum colorem super nigrum uenenum componens fontem primi melis dulcem amaritudinis malicix cōmiscuit. Item isidorus viū atymologiarum pelagianā a Pelagio monacho exortī. Si liberum arbitrium diuinæ gratiæ anteponunt: dicentes sufficere solam uoluntatem ad implenda iussa diuina.

Incipit prologus dialogi. Hieronymi psbyteri recte si dei contra Pellagianum monachum harentici dogmatis repretore quem sub Attici et Critoboli nominibus uoluit anotarum.

AFRICA Jam ad ctesiphontem epistolam qua ad interrogata rudi crebra fratrum expositio fuit quare promissus opus differem ultra in quo pollicitus sum me ad cictas eorum quod a patre de a v predicant questionibus rursus. Nulli esse dubium quod stoico rus et peripateticorum hoc est ueteris academia ista contentio fuerit quod alii eorum asserant quod hinc quas nos perturbat ones possumus dicere agritudine gaudium spe timorem eradicari et extirpari posse de mentibus hominum. Alii fragiles eas regi atque moderari et quasi infrenos equos quibusdam lupatis coerceri. Quorum sententias et Tullius in tusculanis disputationibus explicat et origenes ecclesiasticis ueritatibus in stronibus suis misceri conatur. Unde pterea Damianum in Priscillianum. Euagrius hypboria: Iouinianum et totius Syriae heticos quos sermone gentili ab et paani .i. p uersos et massilianos uocat graecis EVTVTAO. Quorum oius sententia est ita posse ad perfectionem et non dicam similitudinem sed aequalitatem dei humana uirtute et scientia puenire ita ut se asserant ne in cogitatione quidem et ignorantia cum ad summationis culmine ascenderit posse peccare. Et quamcumque sit prior epistola contra errores eorum pro agustia tpris pauca perstrinxeris: hic liber quem nunc cudei nitiur socraticorum consuetudine seruabit ut ex utraque parte quid dici possit expodat et ut magis perspicua neritas fiat cum posterit uniusquisque quod senserit. Illud autem origenis proprium est et impossibile esse uanas a principio usque ad mortem non peccare aias et rursum esse possibile cum se aliquis ad meliora conuerterit ad tantas fortitudinem puenire ut ultra non peccet. Aduersus eos autem qui me dicit hoc opus infamatum iudicia factis scribere breuiter respondebo. Numquam me pepasse harenticis et ot egisse se studio ut hostes ecclesie mei quoque hostes fieret. hel uidius scripsit contra sancta maria uirginitate ppetuas. Numquid ut ei ruderem ductus sum inuidia quem oinosi carne non uidi: Iouinianus cuius arte harentis suscitatur romana fide me absente turbauit et in elinguis et sic sermone puidi ut magis misericordia dignus fuerit quam inuidia illi quoque rudi ut potui. Rufinus non uni urbi sed orbis blasphemias origenis: et nepia p xon libros quantum in se fuit intulit ita ut Eusebii quoque primum librū defensiois origenis sub noie Paphili martyris ederet et quasi ille pax dixisset noui pro eo uolumen euomeret. Num uideamus et quia respondemus: et tanta in illo eloquentia fuisse flumina ut me ab scribendi atque dictandi studio deterreret. Palladius seruilis nequitia eandem harentis istaurare conatus est: et noua translationis hebraice mihi calumnias instruere. Num illius ingenio nobilitatis inuidens? Nunc quoque ministerium iniquitatis opatur: et garris unusquisque quod sentit Ego solus sum qui cunctorum gloria mordeat et tas miser ut his quoque inuideam qui non merentur inuidiam. Unde ut oibus approbare me non odisse homines scilicet errores nec alii quorum infamia querere magis quam doleat uicem illorum: qui falsi nominis scientia supplantatur. Attici et Critoboli noia posui per quos et nostra pars et aduersariorum quod sentiret exprimeret. Qui potius oes qui catholica sectantur fide optauit et cupimus danare harentis: homines emendari: Aut si forte in errore uoluerit pmanere non ista nostra culpa esse quam scripsimus: sed eorum qui mendacium prouerit ueritati. Breuiter quoque caluniarum inuidemus qui sua in nos conferunt manichaeorum esse sententia. Doius danare natura: et liberis auferre arbitrium: et adiutorium dei tollere. Rursumque apte esse in sanis hoc homines dicere esse quod deus est: et sic ingredendum uia regia: ut nec ad sinistra: nec ad dextera declinemus: appetitum quoque propria uoluntatis dei semper credamus auxiliari

lio gubernari. Si quis autem se infamari clamitat: et gloriatur nra sentire: tunc uera fidei approbat assensus: cum apte et absque dolo aduersa danauerit: ne audiat propheta: Et in oibus his non est conuersa ad me per uictricem soror eius: in da ex toto corde suo sed in mendatio. Oportetque peccati esse sequi malum quod bonum putaueris quod non audere defendere quod bonum pro certo noueris. Qui mias iniuria paupertate ferre non possumus quomodo slamas baby lomas uin teremus: quod bella seruarunt pax ficta non auferat. Nolo tior puidia disce: cum uera fide xpianus mea illiguit uoluntati

Finis prologi: Initium dialogi: Hieronymi psbyteri contra Pellagianum sub nominibus Attici et Critoboli copositi.

ATTICVS

DUM mibi Critobole uerum est quod a te scriptus audio posse homines sine peccato esse si uelit et facilia dei precepta esse Critobolus. uerum Attice: sed non eodem sensu ab amulis accipitur: quo a me dictum est. At. Quid enim ambiguitatis in dicto est ut diuer sa intelligentia tribuatur occasio. Nec quomodo ut de utroque pariter respondeas: duo enim proposita sunt a te. Unum posse homines sine peccato esse si uelit. Alteri facilia dei esse precepta. Licet ergo simul dicta sint: tamen per partes singulas differantur: ut quorum uidetur fides nulla sit in sententiarum diuersitate contentio. Er. Ego Attice dixi homines absque peccato posse esse si uelit: non ut quidam maledicti caluniantur absque dei gratia quod etiam cogitare sacrilegium est sed simpliciter posse si uelit: ut subaudiatur cum dei gratia. At. ergo et malorum operum in te auctor est dominus. Er. Nequaquam ita ut estimas sed si quid bonum in me habeo illo iuggerente te et adiuuante completur. At. Non de natura quare: sed de actu. Quis enim dubitat deum omnium creatorem: hoc mihi respondeas uelim: quod agis bonus tuum est an dei? Er. Deum est et dei ut ego operer: et ille adiuuet. At. et quomodo haec omnia opinio est quod dei auferas gratiam et quicquid homines agimus propria tantum asseras uoluntatis. Er. Quis enim dubitat quod erroris alii enim a me causam rationemque flagites: et quare quod scriptum est: cum perspicuum sit quod scripserim: dixi hominem sine peccato esse si uelit: nunquid addidisti sine gratia dei? At. Sed ex eo quod non addidisti uideris negare. Er. Immo ex eo quod non negauit dixisse existimandus sum. Neque enim quicquid non dicimus negare arbitrari sumus. Confiteris igitur posse hominem sine peccato esse si uelit cum dei gratia. Er. Non solum fateor sed libere proclamabo. At. Errat igitur quod dei gratiam tollit. Er. Errat qui potius arbitratus est ipius: cum dei nuntio oia gubernentur: et hoc quod sumus et habemus appetitum propria uoluntatis dei conditoris sit beneficium. Ut enim liberis possideamus arbitrium et uel ad bonam uel ad malam partem declinemus propria uoluntate eius est gratia: qui ad iugines et similitudinem sui tales condidit. At. Nulli Critobole dubium est ex eius cuncta pcedere arbitrio: qui creator est oium et quicquid habemus illius beneficium deputandum est: sed quare idipsum quod dei asseris gratiam ad conditoris referas beneficium: an in singulis rebus potes esse quas gerimus ut scilicet illius in omnibus utamur auxilio. An semel ab eo liberi arbitrii conditi nostra uoluntate uel uiribus agamus quod uolumus. Noui enim plerosque nostrum ita ad dei cuncta referre gratias ut non in partibus sed in genere hoc est nequaquam in singulis rebus sed in conditoris et arbitrii intelligat potestate. Er. non ita ut autem a me utique dicitur ut et dei gratia sit quod tales sumus conditi et pro singula opa illius aduiculo fulciamur. At. Non stat ergo iter nos in bonis operibus possit propria uoluntate

dei nos hinc adiutorio et i malis diaboli. L. Cōstat et
 sup hoc nulla cōtēō ē. A. Male ergo sentiūt q̄ per
 singulas res quas agim' dei auferūt adiutoriu: et illud
 quod psalmista canit Nisi dñs edificauerit domū i ua-
 num laborauerūt qui edificauerit eam. Nisi dñs custodi-
 erit ciuitatē: frustra uigilat q̄ custodit eā et cetera huius-
 cemodi: pueris interpretatōnibz imo risu dignis ad al-
 os sensus retorquere nituntur. L. Quid mihi necesse
 est cōtra alios dicere cū meū respōsus habeam? A. Tu
 uin respōsus cuiusmodi? bene sentire an male? L. et
 q̄ me cogit necessitas ut cōtra alios proferā sententiā? A.
 Disputatōnis ordo: et ratio ueritatis. An ignoras oē
 quod dicitur aut esse aut n̄ eē: et aut iter bona: aut iter
 mala debet numerari? Hoc igi de quo iterrogo aut ma-
 le dicitur: aut bene igratis tibi fatēdū. L. Si i singulis re-
 bus quas gerim' dei utēdū ē adiutorio: ergo et calamū
 ad scribendū tēperare: et tēperatū punire: et manu
 qs aptare litteris tacere loqui sedere: stare: ambulare.
 currere: comedere: ieiunare: flere: et: ridere: et cetera
 huiusmodi nisi deus iuuerit n̄ poterim'. A. Iuxta me-
 us sensū p̄spicū ē nō posse. L. In quo habem' et li-
 bez arbitriū et dei i nos gratia custoditur: si ne hxc qui-
 des absqz deo possimus facere? A. Nō sic donata est
 liberi arbitriū gratia ut dei p̄ singula tollatur ad miniculiū
 L. Nō tollitur dei adiutoriu cū creaturā ex semel dātū
 liberi arbitriū gratia cōseruētur. Si n̄ absqz deo: et nisi
 ille per singula iuuerit nihil possus agere: nec pro bonis
 me iuste operibz corābit: nec affliget pro malis. sed in
 utroqs uel suū recipiet uel dānabit auxiliū. A. Dic er-
 go simpliciter q̄ dei auferas gratiā. Quicquid enī tollis
 in partibz necesse ē ut in genere neges. L. Non nego
 gratiā cū ita a deo me asseram cōditū ut per dei gratias
 mea datū sit uoluntati uel facere qd̄ uel n̄ facere. A. dor-
 mitat ergo deus i operibz nostris semel data liberi arbi-
 triū potestate: nec orādus ē ut singulis rebs nos adiuet
 cū uoluntatis n̄x sit propriū arbitriū uel facē si uolumus
 uel nō facere si nolumus. L. Quomō i ceteris creatu-
 ris cōditōnis ordo seruatur: si cōcessa semel liberi arbi-
 triū potestate nostrā uoluntati oia derelicta sūt. A. Ergo
 ut dixi non debeo a deo p̄ singula auxiliū deprecari qd̄
 semel meo datus est. L. Si i omnibz ille cooperatur nō
 est meū: sed eius qui adiuet imo qui i me operatur p̄
 ferti cū absqz eo facē nihil possit. A. Oro te n̄ legisti n̄
 enī uolētis neqz currētis s̄s miserentis ē dei? Ex quo in-
 telligim' nostrū quidē eē uelle et currere: s̄s ut uolūtās
 nostra cōpleatur: et cursus ad misericordiā dei pertine-
 re atqz ita fieri ut et in uolūtate nostra et in cursu libez
 seruetur arbitriū et i cōsummatione uolūtatis et cursus
 dei cūcta potentia relinquātur. Sed nunc mihi scriptu-
 ray testimonia replicāda sunt quomō per singula dei a
 sanctis flagitetur auxiliū: et i singulis operibz suis illo
 adiutore et protectore uti desiderēt. lege toni psalterius
 et omnes sanctoy uoces nihil erit nisi ad deū in cūctis
 operibz deprecatō. Ex quo perspicue ostenditur te aut
 dei negare gratiā quā tollis i partibz: aut si in partibus
 dedens qd̄ nequaqp̄ te uelle manifestus est in nostram
 sententiā transire qui sic hominis libez seruam' arbitri-
 um ut dei per singula adiutoriu nō negem'. L. Epi-
 tosa est ista cōclusio: et dei dialectoy arte descendēs mi-
 hi autē nullus auferre poterit liberi arbitriū potestatem
 ne et si i operibz meis semp extiterit nō mihi debeatur
 merces: sed ei qui i me operatus ē. A. frueri liberi ar-
 bitriū potestate: ut cōtra deū arma linguā tuā et in eo
 te liberus probes si tibi liceat blasphemare. Vex quid
 super hoc sentias nullū dubius est praestigia confessionis
 tua: apertissima luce clarauerunt. Nunc reuertāur ad id
 tūc dissece cepim'. Dic mihi si tibi uidetur hoc qd̄ cū
 dei adiuo. so pauloate dicebas posse hominē non pec-

care si uelit in perpetuum ne dicas an ad tēpus et bre-
 ue. L. Superflua iterrogatio ē. Si enim ad tēpus et breue
 dixero nihilominus refertur ad ppetuū. Quicquid n̄
 ad breue dederis hoc cōcedes et i ppetuo. A. Quid dī-
 cas nō satis itelligo. L. Ita ne durus es ut manifesta nō
 sentias. A. Non me pudet nescire qd̄ nescio: et de quo
 futura ē disputatio debet iter utruqz cōuenire quē sensū
 habeat. L. Ego hoc assero q̄ potest se abstinē uno die a
 p̄co: posse et altero: qui duobz posse et tribz q̄ tribz pos-
 se et triginta: atqz hoc ordine posse et trecētis et tribz mi-
 libz et q̄ dū uoluerit se obseruare. A. Dic ergo simpli-
 citer posse hoies i ppetuo eē sine p̄co si uelit possumus
 ne oē qd̄ uolumus. L. Nequaqp̄ neqz enī possus qd̄
 quid uoluerō: sed hoc solus dico posse hoiem sine p̄co
 esse si uelit. A. Quis ut mihi respōdeas hoiem me pu-
 tas an beluas. L. Si te ambigo utru hō an belua sis ipe
 me beluam cōsuebor. A. Si ergo hō ut dicis ego sum
 quō cui uelim et satis cupias nō peccare delinquo. L.
 Quia uolūtās ipseca ē. Si enī uere uelis uere utiqz n̄
 peccares. A. Ergo tu q̄ me arguis non uere cupere sine
 p̄co es qz uere cupis. L. Quasi ego d̄ me dicā quē p̄co
 rē eē cōfiteor: et nō paucis et raris: si q̄ uoluerit nō pec-
 care. A. Interim ex meo tuoqz iudicio et ego q̄ interro-
 go et tu q̄ respōdes p̄cores sumus. L. sed possumus nō
 esse si uolumus. A. Dixi me uelle nō peccare te quoqz
 id sentire n̄ dubius ē. Quō igi qd̄ uterqz uolumus uter-
 qs nō possumus? Quia plene nō uolumus. A. Da rogo
 qui maior nōy plene uoluerit et potuerit. L. Hoc qui-
 des nō facile ē ostēdere neqz enī qū dico posse hoies
 sine peccato esse si uelit ē aliquos fuisse cōtēdo s̄s sim-
 pliciter posse esse si uelit aliud nanqz est esse posse quod
 græce dī *ἔχω* aliud eē quod ipsi appellāt *ἐπέχει*
 uel *αὐτοῦ*. possum eē medicus s̄s iteris nō lum: possum faber
 eē: s̄s necdū didici. Quicquid ergo possum licet necdū
 sim tñ ero si uoluerō. A. aliud sunt artes aliud id qd̄ tu
 per artes ē. Medicina et fabrica et artes cetera inueni-
 untur i plurimis: sine p̄co aut eē ppetuo diuina solus
 est p̄otatis. Itaqz aut da exēplū q̄ absqz p̄co fuerit i per-
 petuo: aut si dare nō poteris cōfiteri ibecillitatē tuam
 et noli ponere i celo os tuus ut per eē et eē posse stulto-
 rū illudas auribz. Quis n̄ tibi cōcedet posse hoies face-
 re quod nullus unq̄ hōim facere potuerit? an tu ne dī
 ale cūctis ibutus quidē es: Si enī p̄t hō nō posse tolli-
 tur: Sin at nō p̄t subuertitur. Aut cōcede mihi aliq̄ *possit*
 potuisse quod fieri posse cōtēdis: aut si nullus hoc po-
 tuit inuitis teneberis nullū posse qd̄ possibile iactas.
 Inter *Diodorū* et *Abrysippū* ualētissimos dialecticos
 ista cōtēō ē. *Diodorus* id solus fieri posse dicit qd̄ aut
 sit uerū aut futurū sit. et quicquid futurū sit id fieri neces-
 se eē. *Quicquid* aut nō sit futurū: id fieri nō posse *chry-*
sippus uero et q̄ nō sūt futura posse fieri dicit: ut frāgi-
 hoc margaritū possibile ē et si hoc nūq̄ futurū sit. *Quid*
igi hoies aut posse eē sine p̄co si uelit non poterūt hoc
uerū probare nisi futurū docuerit. Qū aut futura icerta
 sint oia et maxime ea q̄ nūq̄ facta sunt p̄spicū ē eos
 id futurū dicere quod nō sit futurū. *Ecclesiaste* hāc cōfir-
 mātē scriam. *Omne qd̄ futurū ē ias factū ē i priori secul-*
lo. Oro te ut hoc mihi respōdeas. Possibilia deus m̄
 data dedit an impossibilia. A. *Lerno* quo tua tēdat asser-
 tio: sed de hoc in posterioribz: ne dū miscemus q̄stioni-
 bus q̄stiones obscurā audientibz itelligētias relinquāur
Reseruato hoc qd̄ fatemur possibilea deus dedisse man-
 data: ne ipe iniusticiā auctor sit si id exigat fieri quod nō
 potest fieri. Nunc illud ipe quod proposueras posse
 hoies eē sine p̄co si uelit: aut enī dabis eos q̄ potuerit
 aut si nullus potuerit liquidō fateberis hominē i perpe-
 tuum uitare peccata non posse. L. Quoniam urges me
 ut dem quod dare non debeo illud quæso considera qd̄

deus dixit facilius esse camilum per foramen acus transire quam diuitem in regnum caelorum intrare: et tunc dixit posse fieri quod nunquam factum est. n. n. unquam camilus per foramen acus ingressus est. **A.** Miror homines prudenter proposuisse testimonium quod contra se faciat. In hoc. n. non quod fieri possit dictum est sed impossibile impossibile comparatus. **Quod. n.** camilus non potest intrare per foramen acus: ita et diues non ingreditur regna caelorum. Aut si potueris ostendere quod diues ingreditur regna caelorum sequetur ut camilus intret per foramen acus. **Nec mihi** Abrahamam et ceterorum quos in ueteri testamento legimus diuites exempla proponas qui diuites ingressi sunt regna caelorum cum tamen ipsi diuitibus ad bona abutentes opera diuites esse profuerit. imo non sibi: sed aliis ditel fuerit: et dispensatores magis dei quam ditel appellandi sunt. Sed nobis euangelica perfectio requirenda est in qua precipitur. **Si uis perfectus esse uade et uende oia quae habes: et da pauperibus: et ueni sequere me.** **L.** Dux nescis proprio captus es laqueo. **A.** Quomodo modo? **L.** Ex sententia domini asseris posse homines esse perfectum. **Quod. n.** dicit si uis perfectus esse uade et uende oia quae habes et da pauperibus: et ueni sequere me: ostendit hominem si uoluerit et fecerit quae praecipitur posse esse perfectum. **A.** Validissimo me quidem pugno percussisti: ita ut caligo mihi ante oculos obuersari coeperit. Sed tamen hoc ipse quod dicit. Si uis esse perfectus ei dicitur qui non potuit imo noluit: et ideo non potuit. Tu autem ostende mihi quod et uoluerit et potuerit quod nunc pollicitus es. **L.** Quia. n. me cogit necessitas ostendere qui fuerit perfectus: cum perspicuum sit posse esse perfectos ex eo quod uni a saluatore sit dictum et per unum oibus. Si uis esse perfectus. **A.** Tergeris sarris. et in eodem luto harsitas. aut. n. quod potest fieri aliam sententiam: aut si nunquam factum est fieri non posse concedere. **L.** Quid ultra differo: scripturarum auctoritate uicendus es ut cetera praetermittam nonne his duobus testimoniis tibi impeditur silentium. In quibus Job et Zacharias et Elisabethae que laudantur. **Nisi fallor** in Job ita scriptum est. Homo quidam in regione. **Dux** nomine Job: et homo erat ille uerax: et sine crimine: uerus dei cultor: abstinentes se ab omni re mala. Et iterum. **Quis** est qui arguit iustitiam meam sine peccato: et loquitur uerbis suis per ignorantiam? In euangelio quoque secundum lucam fuit in diebus herodis regis iudaeae sacerdos quidam nomine Zacharias de uice abia: et uxor illi de filiabus aarod: et nomen eius Elisabethae. Erant autem iusti ambo apud deum intendentes in oibus mandatis et iustificationibus domini sine querela: **Si** uerus dei cultor est et immaculatus ac sine crimine et qui ambulabat iustis in iustificationibus domini iusti sunt in conspectu eius: puta quod peccato careant et nulla re indigeant quae ad iustitiam pertinet. **A.** Proposuisse testimonia quae non de alterius scripturae loco: sed de propriis libris absoluta sunt. Nam et Job postquam percussus est plaga multa aduersus finem dei prouocans eum ad iudicium dixisse conuincitur: atque ut sic iudicaretur uir cum deo quod iudicaretur filius hominis cum collega suo. Et iterum. **Quis** mihi tribuat adiutorem ut desiderium meum omnipotens audiat: et libere scribat ipse qui iudicatur? Et rursum. **Si** fuero iustus os meum ipsa loquetur: et si absque crimine paruus iuuentur et si purificatus niue et lotus mundis manibus satis me sordibus tinxisti: et execratus est me uestimentum meum. Et de Zacharia scriptum est quod angelo natiuitatem filii pollicente dixerat. **Unde** hoc sciam: **Ego. n.** sum senex et uxor mea processit in diebus suis: ob quae statis silentio condemnatur. **Et** tacens et loqui non poteris usque ad tempus quo haec stant quod non edidisti uerbis meis quae complebuntur in tempore suo. Ex quo perspicuum est iustos quidem dici et immaculatos: sed si negligentia surperferit posse concidere: et semper hominem in meditullio positum: ut et de uirtutum culmine ad uitia delabatur: et de uirtutibus ascendat ad sublimia: et nunquam esse secus: sed semper metuere in tranquillitate naufragium. **A.** per hoc hominem sine peccato esse non posse dicere **Salomoe** **Non** est homo

iustus super terram qui faciat bonum: et non peccet. **At** beatus dauid **Delicta** quae intelligit ab oculis meis munda me dicit: et ab alienis parce seruo tuo. **Et** iterum. **Et** non intres cum seruo tuo in iudicium: quod non iustificabitur in conspectu tuo ois uiuus: et multa alia quibus scripturae sunt plenae. **L.** Quid ergo respondebis ad illud exemplum quod potest euangelista **Ioannes**? **Scimus** quoniam ois qui natus est ex deo non peccat: sed gratia dei conseruat eum et malignus non tangit eum. **Scimus** quoniam ex deo sumus: et mundus totus in maligno positus est. **A.** Par pari referam et parua euangelista epistolam secundam secundum iohannem tuum docebo tibi esse contrarias. **Si. n.** ois qui natus est ex deo non facit peccatum quoniam semine eius manet in eo: et non potest peccare quod ex deo est natus: quia consequentia idem in eodem loco loquitur. **Si** dixeris quod peccatum non habemus ipsi nos seducimus: et ueritas in nobis non est. Ignoras rodem harsitas atque turbas. **Audi** eundem euangelista. **Si** confiteamur peccata nostra fidelis est et iustus est: ut dimittat nobis peccata nostra: et mundet nos ab omni iniquitate. **Tunc** ergo iustus sumus quoniam nos peccatores facti sumus: et iustitia nostra non ex proprio merito sed ex dei conseruata misericordia: dicitur scriptura iustus accusator sui est in principio sermonis. **Et** in alio loco. **Dic** tu peccata tua ut iustificeris. **Et** conclusit. **n.** deus oia sub peccato ut oibus misereatur. **Et** homo haec summa iustitia est quae quid habere potuerit uirtutis non suus putare esse: sed domini quod largitus est. qui ergo natus est ex deo: non peccat quod diu sententia dei manet in eo: et non potest peccare quod ex deo natus est. **Sed** quod in agro dominico dormiente praefamilias inimicus homo harsitas insuperbiat: et frumeto bono lolium dum nescimus auenaeque steriles sator nocturnus inserit. **Idem** parabola illa euangelii patrifamilias formidanda est: qui purgat aream et frumeto horreus condito paleas uentorum flatus dispergendas: et urendas ignibus dereliquit. **Unde** et in die remia scriptum legimus. **Quid** paleis ad frumetum dicit dominus minus. palea autem a frumeto in consumatione saeculi sepabuntur. **Ex** quo approbatur dum sumus in corpore isto mortali paleas mixtas esse cum tritico: **Quod** si opposueris quare dixerit et non potest peccare quod ex deo natus est: audies et ubi erit proximum uoluntatis. **Si** enim ideo non peccat quod peccare non potest libere: tollitur arbitrium. **Et** nequaquam natus fiet sed naturae boni quae peccata non capit. **L.** **Dudus** facillora proposui ut te ad maiora exercerem. **Quid** illud dicere potes quod quis sit ingeniosus: nulla ualebis arte subuertere. **Primum** ponam de ueteri testamento deinde de nouo. **Veteris** testamenti princeps moyses est nouus dominus et saluator. **Moses** loquitur ad populum. **perfecti** estote in conspectu domini dei uestri. **Et** saluator ad apostolos. **estote** perfecti sicut et pater uester perfectus est. **Aut. n.** possibile est audientibus facere quod dominus et moyses preceperunt: aut si impossibile est non est culpa eorum qui obedire non possunt: sed eius qui impossibilia praecipit. **A.** **Hic** locus apud imperitos scripturarum sanctarum meditationes usumque et sciam non habentes uidetur opinionum tuarum priora sententia blandiri. **Ex**teris discussus facile soluitur. **Et** cum testimonia scripturarum aliis comparaueris testimoniois ne tibi ipse factus pro qualitate locorum et temporum uideatur esse contra ritus: secundum illud quod scriptum est. **Abyssus** abyssus uocat in uoce cataractarum tuarum: tunc ueritas apparebit. **i.** christus possibilis precepisse dicente. **perfecti** estote: sicut et pater uester caelestis perfectus est: et tamen apostolos non fuisse perfectos. **L.** **Non** dico quid apostoli fecerit: sed quid christus praecipit: nam enim imperantis culpa est: sed eorum qui audierunt imperium. **Quod** utique potuisse fieri ex iustitia eius qui imperabat agnoscitur. **A.** pulchre. **nolo** igitur mihi dicas posse hominem sine peccato esse si uelit: sed posse hominem id esse quod apostoli non fuerunt. **L.** **Idem** stultum me putas ut hoc loquar audeam? **A.** **Lies** non loquaris. **tamen** ex propositione tua ipsa consequentia. **et** reus ordine inuitur hoc loqueris

Si enim potest esse sine peccato: quod apostolos non fuisse perspicuum est potest homo esse supra apostolos ut taceam de patriarchis et prophetis quorum in lege non fuit perfecta iusticia iuxta illud apostoli omnes enim peccaverunt et egent gloria dei iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem quam est in christo iesu quem proposuit deus propitiator. **L.** Hanc argumentatio tortuosa est ecclesiastica simplicitate iter philosophorum spineta coda deo. **Quid aristoteli et paulo? Quid Platonii et Petro?** Et enim ille princeps philosophorum: ta hic apostolorum fuit super quos ecclesia domini stabili mole fundata est que nec impetu fulminis nec ulla tempestate concutitur. **A.** Rhetoricarum et dum mihi obiectis philosophia ad oratorum castra transcendo. **Dez** audi quid idem dicat orator tuus. **Deest** ne comumbus locis domi nobis ista nascitur. **L.** Nulla hic eloquentia est nullus oratorum tumor. Quorum officium est ad persuadendum dicere accommodate sed pura puro sermone quorum ueritate aut dominum non impossibilia precepisse ut sunt in culpa que possibilia non fecerunt: aut si non possunt fieri non eos qui impossibilia non faciunt sed illum qui impossibilia precepit quod nefas dictum sit convinci iniustitiam. **A.** **Vide** te contra mores tuos uehementer esse commotum propterea argumentari desinas. **Sed** pariter te interrogo quid de illo apostoli loco ad philippenses sentias. **Non** quia iam accepit aut iam perfectus sum persequare autem si comprehenda in quo et comprehensus sum a christo fratres ego me necdum arbitror comprehendisse. **Unum** autem posterorum obliuiscens ad ea quae priora sunt me extendens iuxta propositum sequor brauium supernae uocationis dei in christo iesu. **Quotquot** ergo perfecti hoc sapiamus. **Et** si quid aliter sapiatis: hoc quoque uobis de reuelauit. **Et** cetera quae te scire non dubito: et nos breuitatis studio preterimus: dicit se necdum comprehendisse et necdum et nequaquam esse perfectus sed instar sagittarii ad propositum et ad signum iacula dirigere quem significatus graecis σκόπον nominant ne sagitta ad partes declinans alteras iperitum ostendat sagittarium. **Et** asserit preteritorum se semper obliuisci et ad priora semper se extendi per que docet praeterita negligenda et futura cupienda ut quod hodie perfectum putauit dum ad meliora et priora extenditur cras inspectus fuisse conuincat atque ita per singulos gradus dum nunquam in statione sed semper in cursu est in perfectum doceat quod homines putabam esse perfectum solaque perfectionem et ueram iustitiam dei tantis uirtutibus coaptadas secundum propositum inquit persequor ad brauium supernae uocationis dei in christo iesu. **O** paul apostole ignosce mihi qui hominulo uicia mea confitei si audacter interrogem dicit se necdum accepisse et necdum comprehendisse necdum esse perfectus et preteritorum semper obliuisci et ad priora te extendi si quod possis occurrere in resurrectione mortuorum et cetera que brauium supernae uocationis omnis et quomodo statim infero quotquot ergo perfecti hanc sapiamus sapiamus siue diuersa enim sunt exemplaria. **Et** quid sapiamus siue sapiamus nos esse perfectos? comprehendisse quod non comprehendis? accepisse quod non accipias? esse perfectos quod non perfecti sumus? **Quid** ergo sapiamus imo quid sapere debemus? perfecti non sumus? **Imperfectos** nos esse confiteri et necdum comprehendisse necdum accepisse? **Hanc** est hominis uera sapientia imperfectus esse se nosse. **Atque** ut ita loquar ceterorum in carne iustorum imperfecta perfectio est. **Unde** et in prouerbiis legitur ad intelligendam iustitiam ueram nisi enim esset et falsa iustitia nunquam di uera iusticia diceretur. **Et** in eodem apostoli loco sequitur. **Et** si quid aliter sentitis hoc uobis deus reuelauit. **Res** nouam audio que paulo ante dixerat non quod iam accepit: aut quia iam perfectus sum. **Et** uas electionis qui pro confidentia habitantis in se christi aut debet loqui: an experimentum quiritis eius que in me loquitur christus: et tamen simpliciter fatebatur se non esse perfectum. **Nunc** uero quod proprie sibi denegabat mittit in turbam iun-

gitur cum ceteris: et ait quotquot ergo perfecti hoc sapiamus. **Sed** qua ratione hoc dixerit expoit in sequentibus. **Doc** iquit sapiamus que uolumus scire humanae fragilitatis modulus esse perfecti: necdum nos accepisse: necdum comprehendisse: necdum esse perfectos: et quod necdum perfecti sumus et forsitam aliter sapiamus quam poscit uera et perfecta perfectio. **Si** quid aliter sapiamus et aliter intelligimus quam dei habet scientia: et hoc nobis deus reuelauit ut precemur cum dauid atque dicamus. **Reuela** oculos meos et considerabo mirabilia de lege tua. **ex** quo perspicuus est duas in scripturis scis esse perfectiones: dualque iustitias: et duos timores: **Prima** perfectione: et incomparabile ueritate: perfectaque iustitias dei uirtutibus esse coaptada: **Secunda** autem que coepetit nix fragilitati iuxta illud quod in psalmo dicitur. **Non** iustificabitur in conspectu tuo ois uiuens: ac eas iustitias que non comparatione sed scientia dei dicitur esse perfecta. **Job** quoque zacharias et **Delisabeth** iusti dicitur secundum eas iustitias que possit in iniustitias aliquam mutari: et non secundum illam que nunquam mutari potest et qua dicitur ego sum et non mutor. **et** hoc est quod apostolus in alio loco scribit: **Et** enim non est glorificatum quod glorificatum est propter excellentem gloriam. **Quod** uidelicet ad comparationem ne euangelica gratia iusticia non uidebitur esse iustitia. **Si** enim quod destruitur gloriosus est: multo magis quam permanet erit gloria. **Et** ite ex parte scimus et ex parte prophetam. **Quia** autem uenerit quod perfectum est: euacuabitur quod ex parte est: destruentur illa que ex parte sunt. **Et** uidemus nec per speculum et in enigmate tunc autem facie ad facies. **Nunc** quoque cognosco ex parte: tunc autem cognosca sic et cognoscosus. **Et** in psalmis. **Mirabilis** facta est scientia tua ex me confortata est et non potero ad eam. **Et** ite existimaba cognoscere hoc labor est et in conspectu meo donec introea in factuarius dei et intelligam in nouissimis eorum. **Et** in eodem loco ut tumendum factus sum apud te: et ego semper tecum. **Et** **Dieremi** as: stultus factus est ois homo a scientia. **Et** idem apostolus ait factus tuus dei sapientius est hominibus: **Et** multa alia que studio breuitatis omitto. **L.** **Argute** quidem mihi **Attice** memoriterque dixisti sed labor tuus et multiplex testimoniorum implicatio meam parti proficit: **Neque** enim ego homines deo comparo: sed alios hominibus: quorum collatione que studium dederit potest esse perfectus. **Ac** per hoc quod dei homo potest esse sine peccato si uoluerit iuxta mensuram hominis non iuxta dei dei maiestatem cuius comparatione nulla creatura potest esse perfecta. **A.** **Eritobole** hanc memoras mecum facis: et ego enim sentio hoc nullam creaturam secundum ueram consummatamque iustitiam posse esse perfectam. **Latere** alium differe alio et diuersas in hominibus esse iustitias nulli dubium est et uel maiorem esse alium uel minorem: et tamen secundum statum et mensuram suam posse iustos nominari: qui aliorum comparatione non iusti sunt. **Verbi** gratia **Paulus** uas electiois que plus omnibus laborauit unquam qui iustus erat qui scribens ad **Timotheum** **Ler** tamem bonum certauit cursu consummauit fides seruauit: de cetero reposita est mihi corda iusticia quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex: non solum autem mihi sed et his qui diligunt aduentum eius? **Iustus** erat et **timotheus** discipulus eius et imitator quem docet quid agere debeat et quem modus tenet uirtutum putamus ne unam et eadem in utroque fuisse iustitiam et non plus habere meritorum eius qui plus omnibus laborauit multas mansiones sunt apud patrem quia et merita diuersa. **Stella** a stella differt in gloria. **Et** in uno corpe ecclesiae membra sunt diuersa **Dabs** et sol fulgore suus. **Luna** quoque noctis tenebras temperat et quibus alia sidera quae uocantur errantia diuersis cursibus et luminibus calidum peragrata **Innumerabiles** alia stellae: quas micare in firmamento cernimus in singulis diuersa sunt luminaria et tamen in suo unaquaque perfecta est ita dum taxat ut comparatione maioris perfectione careat in corpore quoque cuius membra diuersa sunt aliud oculus: aliud manus aliud pes agunt. **Unde** et apostolus ait. **Non**

antem spiritus et diuisiones misteriorum sunt sed ides dominus . Et diuisiones operatione sunt. **V**nus aut de^o qui operatur omnia i oibus. **L.** **N**imius es i una eade qz q̄stione ut p̄uadere coneris hoïem uniuersa simul habere n̄ posse q̄i aut iuderit aut n̄ potuerit de^o p̄stare imagini et similitudini sux: ut in oibz suo respondeat catori . **A.** Ego ne nimius an tu q̄ soluta proponeret n̄ in telligis aliud esse similitudinē aliud xqualitatē illud p̄cturā hoc corporis ueritatē **V**erus xqus cāpoz spacia tranuolat pictus parieti haxret i curru. **A**rriani dei filio nō cōcedūt qd̄ tu hoï tribuis. **A**lii nō audēt p̄fectum in christo hoïem confiteri ne suscipere in eo hominis p̄ca cogantur q̄i potētior sit creatio creatore et id̄psū tantū filius hoïis quod filius dei. **A**ut igi prop̄de alia tantū respondeā: aut desine sup̄bire et da gloriam. **L.** **I**mmemor es responsiois tux: et dū argumētis argumēta connectis ac p̄ scripturaz latissimos campos i frenis equi libertate baccharis sup̄ fortissima quax̄stioe cui pollicitus es te i sequētibz respōsuoz omnino tacuisti obliuionem simulans ut necessitatē respondēdi euaderes. **S**ed ego stultus ad horā tribui qd̄ petisti existimans oblatuz spōte qd̄ acciperas et nō admōitū reddere quod debebas. **N**isi fallor de possibilibz mandatis dilata responsio ē pone igi ut uolueris . **L.** **A**ut possibilia deus mandata dedit aut impossibilia. **S**i possibilia in n̄ra potestate est ea facere si uelim^{us}. **S**i impossibilia nec i eo rei sumus si nō facimus qd̄ iplere nō possum^{us}. **A**c per hoc si impossibilia de^o dedit mādata siue impossibilia potest hō sine peccato esse si uelit. **A.** **Q**uax̄so ut patiēter audias. **N**ō eni de aduersario uictoria s̄ cōtra mēdaciū quax̄m^{us} ueritatem. **D**eus possibile dedit humano generi om̄s artes quip̄e quas plurimi didicerunt ut taceam de his qux greci **ΜΗΧΑΝΙΚΑ** uocāt nos ad opera manuū p̄tinere possum^{us} dicere **V**erbi gratia grāmaticā rhetoricā philosophiā tria genera physicā arithmeticā: et musicā q̄ et ip̄se partes philosophiā sūt medicinā q̄ ēt in tria diuiditur **ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΟΝ: ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΟΝ: ΧΑΙΡΟΥΡΓΙΚΟΝ** **J**uris quos et legū scientias quis n̄m quauis sit ingeniosus potest uniuersa cōprehēdere? **U**n̄ eloquētissim^{us} orator de rhetorica et iuris sciētia disputās dixerit. **P**auci unus possunt utruq̄z nem̄o. **V**ides ergo q̄ et deus possibile iusserit: et tū id qd̄ possibile ē p̄ naturā nullum posse cōplere? **D**edit itaqz p̄cepta diuersa uirtutesqz uarias quas oēs simul h̄re nō possum^{us}. **A**tqz ita sit quod in alio aut primū aut totū ē i alio ex parte ueretur et tū nō s̄ i crimine q̄ nō h̄t oia: nō cōdēnetur ex eo qd̄ nō h̄t: s̄ i iustificetur ex eo qd̄ possidet. **D**iffinit **P**aulus qualis episcop^{us} eē debeat scribēs ad thotheū. **O**portet et episcopi irreprehensibile eē unius uxoris uirū: sobriū: pudicū cū ornatū hospitale: docibile nō uinolētū nō p̄uissores s̄ māsuētū: nō litigiosus: sine auaritia domū suas bene regētē: filios h̄ntē subditos cū oī reuerētia: **E**t itez nō neophytū: ne i status in iudiciū icidat diaboli. opz ēt testi moniū h̄re de fors̄ ne i opprobriū icidat: et laqz diaboli t̄to quos scribēs discipulo quales ep̄os debeat ordi nā breui sermōe demōstrat ideo reliq̄ te **L**ette ut q̄ reli qua sunt corrigas: et cōstumas p̄ ciuitates et episcopos et presbyteros: sicut ego tibi p̄cepi: **S**i quis ē sine crimine unius uxoris uir: filios h̄ntes fideles nō i accusatio ne luxurix aut nō subditos. **O**portet aut episcopiū esse sine accusatione hoc eni magis **ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡ** sonat sicut de i disp̄satorē: nō proteruus nō iracūdus: nō uiolētū n̄ percussorē n̄ turpis lucri appetitorē sed hospita lem benignū pudicū sanctū iustū: cōtinētē obtinentē doctrinā fidelē sermōē ut possit exhortari i doctrina s̄cra cōtradictēs coarguere . **U**t diuersaz psonaz uaria p̄cepta nūc **M**as: circa p̄cepta ep̄i me tenebo. **V**ult cer

te deus tales ep̄os eē siue p̄byteros quos uas electio nis docet. **P**rimo qd̄ dicit irreprehensibilis aut nullus aut rarus ē. **Q**uis em̄ ē q̄ nō q̄i i pulchro corpore aut neu um habeat aut uerucā **S**i. n. **I**pe aplūs dicit de petro qd̄ nō recto ped̄ icesserat i euangelii ueritate et i n̄i rep̄hē sibilibz fuerit ut et **S**arnabas adduct^{us} sit i eadē similituones. **Q**uis dedignabitur id sibi denegari qd̄ pricepa apostolorū nō habuit. **V**eide unius uxoris uir iobrius pudicū ornatū hospitaleqz: ut reperias illud certe quod sequitur: **ΔΙ ΔΑΚΤΙΚΟΝ** qui possit docere nō interpreta tur latina simplicitas docilē cū ceteris uirtutibz difficul ter inuenies. **V**inolētū quoqz percussorē et turpis lu cri cupidū repudiat apostolus et pro his cupit mansue tus abiqz iurgio sine auaritia: et domū suas bene regat **Q**uqz uel difficillimū est ut filios habeat subiectos: cū omni pudicitia. **U**el filios dei. **E**um omni inquit pu dicitia. **N**on enim sufficit propriam habere pudicitias nisi filiorum uel comitū ac ministrorum decoretur pu dore dicēte dauid **A**mbulans i uia immaculata hic mibi ministrabit **C**onsideremus quoqz **ΣΥΤΑΞΙΣ** pudicitiaz filios habētē subditos i oī pudicitia ut n̄ solū opere sed etiā sermone et nutibz se abstineāt aut ab ipudicis ne i illud incidat heli qui certe icrepauit filios suos dicens. **N**olite fili mei nolite n̄ bonas famas audio de uobis. **H**orripuit et punitus ē quia nō corripere debuit solum sed abicere **Q**uid faciet qui gaudet ad uicia q̄ emēdaz nō audet q̄ cōsciētā suā metuit: et qd̄ cūctis apostolus clamat nescire se simulat. **Q**uqz sequitur **ΜΗ ΥΕΟΡΟΥΤΕΥ** ut ēt a nullo accusetur ut bōas opionē ab his q̄ foris sūt habeat **U**t ēt aduersarioz maledictis careat et quibus doctrina displiceat placeat cōuersatio p̄tō q̄ difficile ut reperire maximeqz illud ut potēs sit aduersariis retitte re et pueras opprimere et superare doctrinas ut n̄ **N**e ophytus episcopus ordinetur. **Q**uod uidem^{us} nosiris tēporibz pro sumā eligi iusticia. **S**i. n. **B**aptismū sc̄iti ius tum facers et omni plenum iusticia nequaqp̄ apostolus utiqz neophytum refutaret. **S**ed baptismā uetera p̄ca cōcidit nouas uirtutes n̄ tribuit dimittit et ar̄s et dimis so si laborauerit premia pollicetur. **A**ut nullus in quā aut rarus qui omnia habeat q̄ habere debet episcopus **E**t tū si unus uel duo ne catalogo uirtutū ep̄o cuqz de fuerint n̄ tū iusti carebit uocabulo: nec ex eo dānabitur qd̄ n̄ h̄s s̄ ex eo coronabitur qd̄ possids. oia h̄re enim et nullo idigere uirtutis ē eius: q̄ p̄m nō fecit: nec iuen tus ē dolus i ore eius. **Q**ui cū malediceretur nō male dixit q̄ cōfidēter uirtutū cōsciētā loq̄batur. **E**cce priceps mundi huīus: et i me iuenit nihil: q̄ cū eēt i forma dei ne quaqp̄ rapinā arbitratus ē eē se xqualē deo: sed se exin amuit formā serui accipiens factus ē obediens p̄i uiqz ad mortē: et mortē crucis propterea dedit ei deus nom̄ sup̄ oē nom̄ ut i noīe iesu flectat genu caelestia terrestria et ifernalia. **S**i ergo i una ep̄i persona pauca p̄cepta ut nequaqp̄ aut difficulter inuenias: quid facies de hoīe qu i cūcta debet iplere mādata: **E**x corporalibz cōsideremus sp̄ualia. **A**lius uelox pedibz ē s̄ nō fortis manibz. **I**lle tardus icessu s̄ stabilis i plio: **D**ic pulchrā h̄t facies s̄ rauer uocis ē: **A**lius tetram s̄ dulci et modulatiōe de cātāt: **I**llū igeniosus sed obliuiosus: hūc memoriē s̄ tar di uidem^{us} igenit. **I**n ip̄is cōtrouersis i quibz quondam pueri lusim^{us} nō om̄s similiter aut i proemio uel i narra tiōibz: uel excessibz uel i argumētis uel i exēploz copia et epilogoꝝ dulce die: se agūt sed eloquētiaz sux i alia at qz alia parte dissimiles sūt. **D**e uiris ecclesiasticis magis loquor. **M**ulti super euāgelia bene dixerūt s̄ i explana tione apli ip̄ares sui sunt. **A**lii aut cū i testamento nouo optime senserūt i psalmis et i ueteri testiō muti sunt. **D**oc totū dico q̄ nō oia possum^{us} oēs **R**arusqz aut nullus ē diuītū qui i oī sua subā paria uniuersa possideat possibi

Quoniam non resurgit ipse in iudicio. **F**ax enim in pditione plurima
 tunc sunt no peores in consilio iustorum. Aliud. n. e. pdes gloria
 resurgedi. Aliud pure in ppetuo. **V**eniet inqt hora i qua
 oes qui in monumentis sunt audient uocē eius et egredī
 entur q bona fecerūt i resurrectionē uitae. **Q**ui uero ma
 la i resurrectionē iudici. **U**nde et apostolus eodē sensu
 quia eodē spiritu loquitur ad Romanos Quicūqz enim
 sine lege peccauerūt sine lege peribūt. Et quicūqz i lege
 peccauerūt per legem iudicabūtur. **S**ine lege ipius est:
 qui in aeternum peribit **S**i peccatores et iniqui aeternis
 ignibus exurūtur n times sentētia tuā qui iniquū et pec
 catorē te esse dicis et argumētarius n esse hoies sine pec
 cato: is esse posse. **E**rgo solus ille seruetur qui nūqz fuit
 nec ē sed futurus est aut forsūtā nec futurus. **E**t pereāt
 oēs quos retro fuisse legim tu ipse q nobis catoniana
 inflāmarias superbia et **C**ilonis humeris intumescio:
 qua temeritate peccator magistri nomē assumis? aut si
 iustus es et hūilitate simulas peccatorē mirabimur atq
 gaudebim? habere te solū possidere cū sociis qd nec pa
 triarchaz nec prophetaz nec apostolorū quisqz habuit
Si autē **O**rigenes oēs rationales creaturas dicit nō es
 se perdēdas: et diabolo tribuit poenitētiā quid ad nos
 qui diabolu et satellites eius omnesqz ipios et peccato
 res dicim? perire perpetuo et christianos si i pco praxe
 ti fuerit saluādos esse post poenas xpi iungis praxerea
 duo capitula iter se discrepātia q si uera sint of aperire n
 poteris **S**apiētia et intellectu scripturaz nisi qui didicerit
 scire nō posse. xxi. Et iterū **S**ciētia legis usurpare non
 debere idocū. **A**ut enim magister a quo didiceris pro
 ferre cogero ut tibi sciētias legis liceat usurpare. **A**ut si
 magister talis ē q ab alio nō didicerit et docuerit te qd
 ipse ignorabat **R**estat q n recte facias qui idocus usur
 pas sciētia scripturaz et mgz priuscqz discipulus esse ce
 pisti **N**isi forte humilitate solita magistz tuus tacitas
 deus qui docet omnē sciētia ut cū moyse in nube et ca
 ligine facie ad faciē audias uerba dei: et inde nobis cor
 nuta fronte procedas. **N**ec hoc sufficit: sed repente mu
 taris in stoicū et de **S**enonis nobis tonas supelio chri
 stianū illius esse debere patētia ut si quis sua aufferre
 uoluerit gratāter amittat. **N**onne nobis satis ē patēter
 perde qd habem? nisi uiolēto et raptori gratias agam?
 et cū cūctis benedictiōibz prosequamur. **D**oceat euan
 gelii et eū qui nobiscus uoluerit i iudicio cōtēdere: et p
 lites auferre tunica et pallio esse cedēdū. **N**ō pcepit
 ut agamus gratias et lati nostra pdamus. **H**oc dico nō
 quod aliquid scelertis i hac sentētia sit is q ubiqz ubi
Βολικῶν mediocritā trāseas: et magna secteris: **D**u
 de adiungis gloria uestiū et ornāmētoz deo esse cōtra
 riam. **Q**u x sunt rogo inimicitiz cōtra deū si tunicas ha
 buero mondiorē **S**i episcopus presbyter diaconus et
 reliquis ordo ecclesiasticus in ad ministratōe sacrificio
 rus candida ueste processerit. **C**auete clerici caute mo
 nach: **V**idete et uirgines periclitamini nisi sordidas uos
 atqz pannosias uulgus aspexerit **T**aceo de hominibz se
 culi quibz aperte bellū indicitur et inimicitiz cōtra deū
 si preciosos atqz nitētibz utantur exuuiis. **A**udiamus et
 extera inimicos ut proximos diligēdos statiqz oppres
 sus lethargo grauissimo ponis et dicis inimico nūqz eē
 credēdū. **Q**uod sibi esse cōtrariū etiā me silente perspi
 cū est. **S**ed dicis utrūqz scripturaz uocibz cōtineri nō
 animaduertens quo sensu in suis locis dicta sunt pce
 ptū ē mihi ut diligā inimicos et orē pro persecutoribz.
Nūquid iustus est ut diligā qz proximos et cōsanguine
 os et amicos ut iter xmulū et necessariū nulla distātia sit
 si inimicos qz proximos et cōsanguineos et amicos qd
 ampli? exhibebo? **A**ut si hoc dixeras illud tacere debue
 ras ne cōtraria sibi i eodē loco dicere uidearis **I**nimico
 nūqz eē credēdū **S**ed quō diligatur inimicus et lex dō

eet iumētū aduersarii si ceciderit subleuādū et aplis **S**i
 elurierit inimicus tuus da illi cibū si sicierit da illi potū.
Docentis faciens carbonēs ignis cōgregabis sup caput
 eius nō i maledictus et cōdēnationē ut pleriqz existūant
 sed i correctionē resurrectionē et poenitudinē: ut supatas
 beneficiis odiū igne excocto frigore caritatis inimic? esse
 desistat. **A**ddis pterea regnū caloz et i testō ueteri re
 promitti ponisqz testimonia de apocryphis cū pspicūū
 sit regnū caloz primū i euangelio pdicari p **J**oannem
 bapista et dnm saluatorē et aplōs. **L**ege euangēlia ioā
 nes clamat i deserto iudaz poenitētiā agite appropi
 quabit enis regnū caloz. et iterū **C**ircūbat inquit iesus
 ciuitates et lucos docēs i synagogis eoz et pdcāl euā
 gelius regni: et de saluatore scriptū ē **P**oenitētiā agite
 appropiabit. n. ignū caloz. et aplis papit ite et p dca
 te dntes qm appropiabit ignū caloz tu at nos mā
 chxos uocas cū legi euāgelii pferētes i illa ūbra i bc cō
 ritatē eē dicam. **E**t non intelligis stulticiā tuā impu
 dentia copulatas **A**liud eē damnare legem quod man
 chxus facit: aliud legi pferre euāgelium q aplica doctri
 na ē. **I**n illa enis serui: **I**n hoc enis p feno dno loquitur
 sibi promittitur hic impletur: hic fidei et grāx culmē iponit
 tur. **H**oc iposum? ut egregiū pceptoris doctrina mōstre
 tur. **A**ctesim? titulus ē posse hoies sine pco eē: et dei mā
 data facile custodire si uelit: de quo abūde dictū ē. **L**ux
 qz se imitatorē imo expletorē opio beati martyris **A**y
 priani scribētis ad cyrinū eē fateatur nō itelligit i eodē
 ope eus cōtraria dixisse. **I**lle enis i quinquagesimo quar
 to titulo tertis libri ponit nemines sine sorde: et sine pco
 eē pōt. statimqz iungit testimōia i quibus criptū ē apud
 iob: **Q**uis enim mūdus a sordibz ē si unius diei sit uita
 eius i terra: et i psalmo. l. ecce i iniquitatibz cōcept? ius
 et i deliciis pepit me mē mea. et i epistola **J**oannis. **S**i
 dixerim? qz pcm nō habem? nos ipos seducim?: et uerū
 tas i nobis nō ē. **T**u ediuerso asseris posse hoies sine pco
 esse: **E**t ut hoc uerū dixisse uidearis statim iungis et dei
 mandata facile custodire si uelit: q aut raris aut nullus
 implet **S**i enis facilia sunt debet a pluribz custodiri: sū
 aut ut cōcedam? tibi raris quisqz ea imple pōt. mane
 sū ē difficile eē qd raris ē. **A**tqz ut augeas et magnitu
 dinē uirtutis tuæ oñdas quo. f. de bono cōsciā ihelaurō
 eructare conaris pōis i titulo. **L**xxiii. nec leuiter eē pec
 cādū. **E**t quid sit hoc leuiter ne forte i ope te aliquis di
 xisse estimaret anectis **L**xxxi. **M**ali nec cogitādū neqz
 illius sinix recordaris: **D**elicta quō itelligit et ab ocul
 cis meis mūda me dñe: et ab alienis parce seruo tuos:
 cū errata ē q per ignorātiā delinquim? et sola cogitat
 onē peccas? delicta eē fateatur i tm ut hostias pro erroē
 iubeat offerri. **E**t pōntex qui pro cūcto populo depreca
 tur offerat ate pro se uictimas: q certe pro aliis nūqz iu
 beretur offerre nisi iust? ipe eēt: nec rursus pro se offerē
 si pco careret ignorātix sci icet. **Q**uic mibi latissima scri
 pturaz spacia pagrāda sunt ut doceā errores p ignorā
 tiā eē pcm obsecro te nōne legisti **Q**uis uiderit mulierē
 ad cōcupiscendū eā ias mcechatas ē eā i corde suo: nō
 ergo solū aspectus et icētua uiciorū reputātur i pcm s?
 ea quibz tribuim? assēsus. **L** **A**ut eni uitare possumus
 malā cogitationē et cōsequēter possum? carere pco aut
 si uitare non possum? non reputatur in peccatum quod
 caueri non potest. **A**. **C**alide quidem argumentaris
 sed non intelligis argumentationem tuam contra scri
 pturā etiam ignorantiam habere peccatum **U**nde et iob
 offert hostias pro filiis suis ne forte per ignorantiam
 in cogitatione peccauerint. **E**t qui ligna cedit si secu
 ri ac ferro fugiente de ligno hō fuerit occisus pergere
 iubetur ad urbē fugiuuoz et tā diu ibi esse q diu sacex

Solius preparati...
psa psm

dos maximus moriatur (id est redimatur sanguine salu-
 toris aut in domo baptismatis: aut in poenitentia quae imi-
 tatur baptismatis gratia per ineffabilem clementiam saluato-
 ris qui non vult perire quem nec delectatur in mortibus
 peccatorum: sed ut et conuertatur et uiuat. **R.** Rogo quae
 est ista iustitia ut in peccato teneat erroris cuius reatu non
 habet conscientia nescio me peccasse: et eius rei quam nescio
 poenitentiam luo. **Q.** quid plus faciam si sponte peccaui? **A.**
 A me sententiam: et disputatio dei causa requiritur. **R.** Inde
 bit tunc stultius interrogatio liber sapientiae. **Q.** Altitudo te ne quaeris.
 et fortiora te ne scrutaris. **A.** Et alibi. **N.**oli esse sa-
 pientiam multum et noli argumetari plusquam oportet. **E.**t in eo
 deo in sapientia et simplicitate cordis quae iuste illi. **A.**cne
 forte huic uolumini contradicam audi aplum euangelica
 elegantem tuba. **O.** altitudo diuitiarum sapientiae et scilicet del-
 que inscrutabilia sunt iudicia eius: et inuestigabiles viuae:
 quae. n. cognouit sensum domini: aut quis consiliari eius fuit?
 In scripturis sunt quodae de quibus in alio loco scribit Stultus aut
 et ieruditus quodestiones de uita scientiam quam lites generant. **E.**t ec-
 clesiarum de quo certe nulla ambiguitas est. **D.**ixi inquit
 sapiens efficiar et ipsa lege facta est a me. **P.**rofludat pro
 fuerunt: quis inuenit eas? **A.** me quaeris quare figulus
 aliud uas fecerit in honore: aliud in contumelia: et non ac-
 quis uasulo pro suo domino respodent. **O.** homo tu quis es: qui
 respodereas deo? **A.**ndi igitur breuiter testimonia scriptu-
 rarum ut stulta imo ipsa scitatio in perpetuum contumescat. **L.**o-
 quitur iesus in **G.**enese. **N.**on aditiam ultra maledicere ter-
 rae propter opera hominum: quae appositae sunt diligenter mens hominum ad
 mala a pueritia. **A.**bram et **S.**ara audita repromissione
 filii **I.**saac ridet in corde suo. **E.**t tacita cogitatio non latet
 sciam dei. **A.**rguuntur in risu: et ipsa cogitatio quasi pars
 infidelitatis reprehenditur. **A.**ttamen non ex eo quod risere
 diffidentem condemnantur. **S.**ed ex eo quod postea crediderit
 iustitiam palmam accipiunt. **L.**oth nescit in concubitu filiarum
 quod fecerit: et iebriatus ab eis non habet crimine conscientiae: et tamen
 error in uitio est. **A.**rgue scilicet uirum iacob quare **R.**achel
 formosam dilexit: pro qua et seruauit multo tempore: et in
L.ix primo concubitu fuerit contristatus: et acquiesce tan-
 dem humanae fragilitati quae est pulchra corpora diligit: et
 deformia detestatur. **L.**uget iacob mortem filii sui ioseph
 et multo tempore consolatur non recipit filios: ridentque lu-
 geres et gemes. **V.**ad ad infernum: et probat se homines dus-
 tust? ignorat quod actum sit: de iusto filio ioseph in exodo
 scriptum est. **S.**i percussit aliquis quempiam: et mortuus fuerit
 morte moriatur. **S.**i autem non uolens sed tradidit eum in ma-
 nibus eius: dabo tibi locum ad quem confugiat quem occiderit.
I.n quo notandum est quod deus tradiderit homines in manus eius
 et ille qui occidit per ignorantiam exilio condemnatur. **I.**n leui-
 tico lex ponitur. **Q.**uia si peccauerit in conspectu domini non sponte
 te ex oibus preceptis domini quae non oportet fieri: feceritque
 unum ex eis siue potestis fuerit: siue ois synagoga: et reli-
 quus populus: et postea didicerit peccatum suum quod pecca-
 uit per ignorantiam: offert munus hircum in capris masculum
 imaculatum: et ponit manus suas super caput eius: interficieturque
 illi in loco ubi mactatur holocausta coram domino: quia pro
 peccato est. **S.**tique in sequentibus. **S.**i tetigerit aliquid inu-
 dum quod non licet tangere: et fecerit per ignorantiam: et postea di-
 dixerit siue promiserit aliquid et fuerit oblitus pronuncia-
 bit peccatum suum in quo peccasse se prospicit et offert domino
 pro his quae peccauit agnam siue capram pro peccato: et percabitur
 tur pro eo sacerdos super peccato: et dimittetur ei poenitentiam. **S.**in
 autem si uoluerit manus eius ut offerat ouem pro peccato suo: quod
 peccauit duos turtures: aut duos pullos colubarum
 offeret domino unum pro peccato: et unum in holocausto: et porta-
 bit ea ad sacerdotem: et sacerdos offeret id quod pro peccato est
 primum: et in ipso reconciliabitur pro peccato quod peccauit et di-
 mittitur ei. **A.**lteraque his similia quae studio breuitatis o-
 mitto ne fastidium stomacho meo faciam: **I.**n consequentibus

quoque narrat moyses quod in consecratione **A.**arō et filiorum eius
 obtulerit uitulum pro peccato. **E.**t posuerunt **A.**arō et filii eius
 manum super caput uis uis: quod erat pro peccato: et mactaue-
 rit eum et tulerit eum de sanguine eius: et posuerit in cornu al-
 taris in circuitu digito suo atque altare mactauerit. **S.**imiliter
 et in ariete fecerit et de sanguine eius tetigerit auriculam
 eius dexteram et manum dexteram et summitatem pedis eius
 dextri. **E.**t post multa alia quae enarrauit longissimum est: et enu-
 meratis diebus septem ista legis. **S.**cilicet est quoque in die octa-
 uo: et uocauit **M.**oyse arō et filios eius. **E.**t oēs senio-
 res israel et dixit ad **A.**arō tolle uitulum de bobus pro pec-
 cato: et arietem in holocaustum imaculatum: et offeres eos
 deo in conspectu domini: **E.**t senioribus israel loquere dicens.
T.olle hircum unum de capris pro peccato: et uitulum imaculatum
 tui amicum in holocaustum. **D.**ixitque moyses ad arō. **A.**c-
 cede ad altare et fac pro peccato tuo: et reliqua. **R.**ursus
 eleuauit **A.**arō manum suam super populum et benedixit eis:
 descenditque cum fecisset pro peccato et holocausto et saluari.
Q.uierunt gemitus liberos lege naturam inuida est. **S.**i mas-
 culum peperit diebus quadraginta. **S.**i feminam diebus. **L.**xxx.
A.ccusa creatorē cur inuidia quae non noiet: quod ipse condidit
 ut non solus ipse inuida est: sed et oēs quae ipsa tetigerit. **L.**u-
 que inquit dies purgationis eius fuerit completi super filio aut filia
 offeret agnum amicum imaculatum: et pullum colubarum: et tur-
 turem pro peccato ad hostium tabernaculi testamenti sacerdotem
 qui offeret in conspectu domini et exprobitur pro ea sacerdos. **D.**e
 leproso quod quod in die purgationis offeratur pro eo uictia
 pro peccato duoque turtures et duo pulli colubarum. **V.**n pro
 peccato et alii in holocaustum: **E.**t quod fluxu semis patitur eodem
 ordine sacrificii pro peccato et holocausto liberatur. **E.**t ad ex-
 tremum inferunt. **T.**imoratos facite filios israel ab imun-
 ditibus suis et non moriantur pro peccato si contumauerit taber-
 naculum testamenti. **I.**psi quoque **A.**arō precipitur ut non ois tempore
 ingrediatur sancta sanctorum ne forte moriatur: **L.**u-
 que ait si uoluerit intrare offerat uitulum pro peccato: et arietem in holo-
 caustum: duosque hircos accipit ab uniuerso populo. **V.**n
 ex eis offerat pro peccato suo et unum pro peccato populi: et a-
 rietem in holocaustum. **A.**lter hircorum cuncta suscipit peccata in ty-
 pu domini saluatoris: et offert in solitudine: et sic placatur
 de ois multitudinis. **A.**d extremum dicit **S.**i comederit homo
 sacrificii imputatur ei per ignorantiam iniquam atque delictus
 et uoluntate erit. **V.**n et aplus monet eucharistia domini eius
 caute sumenda: ne in condemnationes nobis sumamus atque in-
 ducimur. **S.**i dantur in lege ignorantia pro magis in euage-
 lio conscientiae **T.**raheam ad numeros et ob conscientia foris
 impudentia refutanda summa quaeque carpas. **M.**asareus scio-
 erine uenerabilis alteri subita morte maculatur: et oēs
 dies consecrationis eius praeiudicium irrigit: posteaque pro eo of-
 feruntur duo turtures et duo pulli colubarum. **V.**n pro
 peccato et alter in holocaustum. **I.**n die quoque consecrationis eius
 offertur agnus cum holocausto: et agna pro peccato **E.**t per
 multa scriptum est. **E.**t nunc magnificetur fortitudo domini sicut lo-
 cutus est dicens **D.**ominus longanimis et multae misericor-
 diae auferes iniquitatem et scelera et mundas non faciet in-
 nocentem pro quo **L.**xx. interpretati sunt et emundat non mu-
 dauit reum quod solus eius post indulgentiam reus sit pro
 pria conscientia. **L.**u-
 que ait ignorauerit populus et fe-
 cerit unum ex his quae facere non debuit propter cerimonia-
 rum longum ordinem inferunt et dicit **O.**fferet hircus capra-
 rum pro peccato et placabit sacerdos pro omni syna-
 goga filiorum israel: et propitiabitur ei dominus quod ignora-
 tia est et quod si offeret oblationes suam in sacrificium domi-
 no pro peccato suo in conspectu eius quoniam nescie-
 runt: **I.**bique additur si anima una peccauerit per ignoran-
 tiam offeret capram amicum pro peccato ignorantia coram
 domino et deprecabitur pro eo sacerdos: eo quod igno-
 rauit pro peccato ignorantia coram domino et rogabit
 pro eo et propitiabitur ei **I.**n calendis singulorum mensium

Docferabo ad te uis patiens et non saluabis. Quare ostendi tibi iniquitatem et labore uidere praxas et iustitiam. Contra me factum est iudicium: et contradictio patetior: pro hoc lacerata est lex: et non puenit usque ad finem iudicium: quod impius praxalet aduersus iustum: propea egreditur iudicium puerum. Pro quo se ipse reprehendens quod per ignorantiam sit locutus scribit canticum penitentiam. Si peccatum non erat ignorantia superfluo scribit librum penitentiam: et uoluit id legere quod peccatum non habet. In esechielis extremam parte ubi per edificium templi in monte sunt ecclesie multa secula post futu a facia narratur. primo die et septimo mensis primi offeruntur uictimae pro peccato eius in quo per errorem aut per ignorantiam peccauerunt. Septem quoque diebus pascha hircus seper pro peccato mactatur. Septimi mensis quita decima die idem pro peccato sacrificiorum ordo celebratur. et post alia plurima quae non est istius scripturae uniuersa explicare. Scriptum est Erat autem ibi locus ad occidentem: dixitque ad me Iste est locus ubi coquere debent sacerdotes hostiam pro peccatis et ignorantia. Hieremias loquitur ad dominum Scio domine quod non est hominis uia eius: nec uiri est ut ambulet et dirigat gressus suos. Ideoque Primum est cor hominis: et scrutabile: quis cognosceret illud? In prouerbis legimus Est uia quae uideatur recta esse apud homines et nouissima eius ueniunt in profundum inferni: Ecce et hic manifeste ignorantia condemnatur. dum aliud putat homo et sub specie ueritatis ad inferna delabitur. Multa inquit cogitationes corde hominis: sed non tamen illius uoluntatis quae incerta atque fluctuans et mutabilis est: sed dei consilium obtinet. Quis inquit gloriabitur casum se habere cor? Quis confidet mundus esse a peccato? Dulcis est enim homini panis mendacium: et postea impletur os eius calculo. A domino gressus hominis diriguntur. Mortalis autem quod poterit scire uias suas? Quis uir uideatur sibi iustus filius malus iustum se facit: et non laudat exitum suum. Sed corrigit corda omnium dominus: filius malus excelsos oculos habet: et palpebris suis eleuatur. Est enim iustus qui perit in iustitia sua. Unde dicit ad eum Ne sis iustus multum: ne quasi per sapientiam quae uas superflua ne forte obstupescas. Quisquidque enim laborauerit homo ut requirat non inueniet: si dixerit se sapiens intelligere reperire non poterit. Eorum enim filiorum hominum repletum est malitia.

Hieronymi contra Pelagianos Incipit Secundus. Eutobolus.

MULTA quidem de scripturis sanctis memoriter copioseque dixisti et quasi quibusdam nubibus clare uisus es ueritatis lumen operis. Sed quod ad rem? Dico enim cunctis testimonio nunc uideris hominis accusare naturam. et per hoc iudicia referre ad deum: si tales homines condidit: ut obliuione et ignorantia peccato carere non possint. Ex quo perspicuum est hominem posse si uoluerit non peccare. id enim fecit quod uitare non potuit. Ubi autem aufertur possibilitas: aufertur et uicium. Nemo enim condemnatur in eo quod facere non potuit. Sed saepe dixi te non intelligere conatus meos: nec considerare quid tu argumenteris. Sed quae quae deus iusserit pro obliuione errore ignorantia quasi pro peccato offeruntur sacrificia: siue hoc male iuxta te: siue bene iuxta me praeceperit deus: meum est obseruare quod iussit tuus dei iussus reprehendere. Quia uis facis perspicuum ueritati et trahis me ad blasphemias concedam tibi hoc in ueteri lege preceptum. De qua scriptum est uetera transferunt: Ecce noua facta sunt omnia. Nunc quid hoc ad euangelio poteris approbare ut puniatur quispiam pro eo quod nesciat: et ante poenas luat quod reus sit conscientiae? Ad. Dum ignoramus manichaeus nobis repete consurgit qui legem dicat abolitam: et solos noui testam

menti leges libros. Quod enim a me audisti ut hoc aut tunc: et enim lex prius data pro tempore iusta et sancta esset ueritate euangelii perfectione uiliora cessauerunt. Ad. ergo nequaquam obseruandum est quod lege praecipitur. Sed quaedam obseruanda quaedam praetermittenda sunt. Ad. Quoniam te uideo esse doctissimum dic mihi quod de ueteri testamento obseruare debeam: quod relinquere. Sed. Mandata obseruare debemus quae ad uitam et mores pertinent corrigendos: de quibus scriptum est Mandatum domini lucidus illuminans oculos. Quae autem ad legis ceremonias et ritus sacrificiorum pertinent relinquenda sunt. Ad. Agnosce mihi cum legis et omnium scripturarum sciam iactites non aduertis quid uelim dicere. Sed. Hoc intelligo quod loqueris: sed non quod taces. Ad. Placere tibi uideor qui tantis exemplis docere te uolui peccare hominem per ignorantiam: et pro peccato ut in lege hostias: ita et in euangelio offerendam penitentiam. Sed. Da testimonia noui testamenti. Ubi error et ignorantia et ipsa sibilitas mandati teneatur in crimine. Ad. Non necesse est multa proferre. Unum proferam: cui certe contradicere non poteris. Das electis perspicue loquitur. Consentio legi dei secundum interiorum hominem. Uideo autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mei et captiuam in lege peccati quae est in membris meis. Miser ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius. Gratia dei per iesum christum dominum nostrum. Sed. Protulisti testimonium quod pro me facit. Liberati ergo de corpore huius mortis per gratiam domini nostri iesu christi nequaquam ultra peccare debemus. Ad. Liberati quidem sumus baptismo saluatoris. Sed mihi edisserere quare dixerit. Uideo aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mei: et captiuam in lege peccati quae est in membris meis. Quae ista lex est regna in membris hominis et repugnans legi mentis eius? Responde simpliciter taces. Audi eundem apostolum apostolicissime praedicantem. Ad. non operor non cognosco: non enim quod uolo hoc operor: sed quod odi illud facio. Sim autem quod uolo illud facio: consentio legi quoniam bona est. Nam autem nequaquam ego operor illud: sed quod in me habitat peccatum. Scio enim quod non habitat in me: hoc est in carne mea bonum uelle. non adiacet mihi. operari autem bonum non inuenio. Non enim quod uolo bonum illud facio: sed quod nolo malum hoc ago si autem quod nolo ego hoc facio nequaquam ego operor illud sed quod habitat in me peccatum. Sed. Diror te hominem prudentem sic intelligere apostolum ut ex persona eius sua et non ex aliorum dicere hoc sentias. Qui enim conscientia in se loquens christi libere proclamabat an experimentum quod in me loquitur christus? Et in alio loco Rursum consumam fidem obseruam de extero reposita est mihi corona iustitiae. Iste hoc de se dicere poterat operari bonum non inuenio. Et non quod uolo bonum facio hoc: sed quod nolo malum hoc ago: quod illud erat bonum quod uolebat facere et non poterat: et quod illud malum erat quod uolebat et tamen uita non poterat ergo non ex sua persona hoc dicit sed ex persona generis humani quod uicium subiacet ob carnis fragilitatem. Ad. Parum mihi tollis ut totum tribuas. Ego enim unus homines licet apostolum intelligas subiaccere peccato cum totum humanum genus asseris. Quod si uerum est in genere tenemus et speciem. Tamen et apostolus hoc est. et si homo est uel de alio uel de se quod homo loquitur. Miser ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? et quomodo non habitat in me hoc est in carne mea bonum. Corruptibile enim corpus aggrauat aia et deprimit terrena inhabitatio sensum multa curat. Sed. Sic loqueris quod haec ego ex persona generis humani accipias: et non ex persona peccatoris. Ad. et quis tibi hoc concedet ut ex persona peccatoris haec loquatur apostolus si enim ex persona peccatoris hoc accipias debuit dicere. Miser ego peccator: et non miser ego homo: homo quippe natura est: peccator uoluntatis. Tamen forte et illud quod scriptum est Vanitas Vanitatum et omnia uanitas ad pictorem refer

quasi opus iustorum. Hoc iccirco dicitur quia certum iudicium solius dei est: et quos putamus iustos saepe peccatores inveniuntur. Et quos e contrario peccatores apud dei sciam iusti sunt. Quamvis laboraverit homo ut requiratur non inveniatur. Et si dixerit sapiens nosse se in ventre non poterit. **Quia** enim unus occursum est: corda quoque filiorum hominum repleta sunt malicia: et incerto statu quae graece *πρόσπερα* dicitur macta moritur: sicut ut in hebraico habetur mortuae demoliuntur atque corrumpunt sanitatem olei. Quis mortalium aliquo errore non capitur? Quae haereticorum et falsorum dogmatum uenena non maculant. Tempus igitur est ut incipiat iudicium de domo dei. Si autem primus a nobis Quia finis eorum qui non credunt euangelio? Et si iustus uix saluabitur: impius et peccator ubi parebit? **Verum** iustus est qui in die iudicii uix saluabitur. Saluatur autem facile si nihil in se habet maculae. Ergo iustus est in eo quod multis floret virtutibus: et uix saluatur in eo quod in quibusdam indiget misericordia dei quatuor sunt perturbatores quibus genus humanum uexatur: dux praesentis: et dux futura: dux bonorum et dux malorum. **Ac** gritudo quae graece dicitur *λύπη* et gaudium quod illi *χαρά* uel *ἡδονή* appellatur: quae *ἡδονή* uoluptas a plerisque dicitur. Alteri boni alteri mali. Excedimus quae mensura si gaudeamus super his quae non debemus diuitiis: potentia honoribus inimicorum infelicitate uel mortibus aut contrario praesentium malorum dolore cruciamur aduersus exiliis paupertate laegore mortibus propinquorum quod apostolus fieri prohibet. **Et** rursum si cupimus ea quae arbitramur bona haereditates si honores prosperitatem reris otium et corporis sanitatem et cetera quorum praesentium gaudium fruimur: et metuamus illa quae putamus aduersa: quibus ad perfectum carere iuxta stoicos Senonem uel et chrysimus possibile est: iuxta peripateticos autem et difficile et impossibile est: cuius finis omnia scripturae consistit auctoritas. **Ubi** iosephus Machabaeorum scriptor historiae frangi et regi posse dicit perturbatores autem non eradicari. **Et** quibus Tusculanarum quodum Ciceronis libri huius disputatio: refertur pugnat enim iuxta apostolum aduersum nos fragilitas corporis: et spiritalia nequitiae in caelestibus manifesta sunt dicentem opera carnis et opera spiritus. **Et** haec sibi inuicem aduersantur: ut non quae uolumus ipsa faciamus. **Si** non quod uolumus facimus: sed quod nolumus illud operamur: quod dicitur posse hominem sine peccato esse si uelit? **Ecce** apostolus omnesque credentes quod uoluit implere non possunt. **Charitas** operit multitudinem peccatorum non tam praesentium quam praeteritorum ne ultra maneat in nos dei charitate peccemus. **Qua** obres de muliere peccatrice dicitur: Dimittitur ei peccata multa quoniam dilexit multum. **Ex** quo intelligimus non solum esse potentiam facere quod uelimus: sed et dei clementiam si uiam adiuuet uoluntatem. **Deus** lux appellatur et tenebrae non sunt in eo ullae. **Ubi** dicit nullas in dei lumine tenebras reperiri ostendit omnia aliorum lumine aliqua sordem maculari. **Denique** et apostolus appellatur lux mundi. sed non est scriptum quod in apostolorum luce nullae sint tenebrae. **Et** de Joanne scribitur. **Dic** uenit in testimonium ut testimonium perhiberet de lumine: ut omnes crederent per illum. **Non** erat ille lux: sed ut testimonium perhiberet de lumine. **Erat** lux uera quae illum inuadit omnem hominem uenturum in hunc mundum. **Ubi** et de eo scriptum est. **Qui** solus habet immortalitatem: et luce habitat inaccessibiles. **Et** certe legimus angelos imortales thronos et dominationes ceterasque uirtutes. **Sed** solus deus est immortalis: quia non est per gratiam ut ceteri: sed per naturam. **Qua** ob causam idem apostolus scribit Solus est sapiens: cum et Salomon et multi alii sapientes uocentur: et dicitur iuxta hebraicum ad principem tyri **Sapientior** Daniele est tu. **Quomodo** ergo solus lux solus immortalis: solus sapiens appellatur: cum multi imortales et luces et sapien-

tes sint? **Sic** perfectio hominis non ex natura sed ex gratia tenens imperfectos eos qui perfecti esse uidentur demonstrat. **Quod** autem scriptum est **Et** sanguis iesu filii eius mundat nos ab omni peccato. **Quid** autem quidem nos ab omni peccato tam in confessione baptismatis quam in demerita peccatorum: sed aliud est mundari a deo: aliud per se esse sine uicio. **Si** enim iuxta illud iob luna non splendet et stellae non sunt mundae in conspectu eius: quanto magis homo putredo et filius hominis uermis. **omne** enim os obstruitur et obnoxius est mundus deo: quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram eo. **Nulla**que distantia est personarum. **Omnes** enim peccauerunt: et egent gloria dei iustificati gratis per gratiam ipsius. **Sicut** autem scribit. **Existimamus** fide iustificari hominem sine operibus legis. **Siquidem** unus est deus qui iustificat circumcisionem ex lege: et praepitium ex fide. **Manifeste** ostendit non ex hominis merito: sed in dei gratia esse iustitiam: qui sine legis operibus creditum suscipit fidem. **Ubi** sequitur peccatum uestri non dominabitur. **Quare** non estis sub lege: sed sub gratia. **Non** enim uolentis nec currentis sed miserentia est dei. **Unde** et gentes quae non sectabantur iustitiam comprehenderunt iustitiam. **Iustitia** autem ex fide: israel autem sequens leges iustitiae non peruenit: quoniam non ex fide sed ex operibus offenderunt in lapide offensionis. **Finis** enim legis christus: ad iustitiam autem omni creditum. **Lucta** prope epistola apostoli hoc habet principium **Gratia** uobis: et pax a deo patre et iesu christo domino nostro et simili sine clauduntur. **Ad** corinthios quippe scribit ut non indigeatis aliqua donatione expectantes reuelationem domini nostri iesu christi qui confirmabit nos usque in finem sine fine in die domini nostri iesu christi. **Is** ergo nulla indigeamus donatione: tamen expectamus reuelationem domini nostri iesu christi: qui tunc nos in omnibus confirmabit et ostendet sine crimine cum die domini nostri iesu christi et mundi finis aduenerit: ut non gloriatur omnis caro in conspectu dei: paulus platanus: apollo rigauit: sed deus incrementum dedit. **Ergo** nec qui platanus: neque qui rigat est aliquid: sed qui incrementum dat deus. **Ipsi**us enim agricultura: ipsius aedificatio sumus iuxta gratiam dei quasi sapiens architectus ponit fundamentum. **Nolite** igitur uosmetipsos decipere. **Si** quis sapiens est in uobis in hoc saeculo: fatuus fiat ut sit sapiens. **Sapientia** enim mundi stultitia est apud deum. **Ubi** cognoscit cogitationes hominum quoniam uanae sunt. **Et** iterum **In** nullo enim mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum: quia qui me iudicat dominus est. **Dicitur** et uobis qui sine peccato uos esse dicatis. **Quid** habetis quod non accepistis? **Si** autem accepistis quid gloriamini quasi non accepistis? **Jam** saturati estis tam diuites facti estis: et ut sciamus non ex nobis: sed ex diuitiis pedere iudicio. **Uenia** igitur citius ad uos si dominus uoluerit: **Si** quis enim se putat quid nosse necdum nouit: sicut nosse oportet. **Uas** electiois humilitate detectus: imo conscientia fragilitatis suae loquitur **Ego** sum minimus apostolorum qui non sum dignus uocari apostolus: quoniam persecutus sum ecclesiam dei: **Gratia** autem dei sum id quod sum: et gratia ipsius in me uacua non fuit: sed omnibus illis apostolis laborauit. **non** autem ego sed gratia dei quae mecum est: dicit se plus omnibus aliis apostolis laborasse: statimque laudem suam ad dei refert auxilium: non ego igitens sed gratia dei quae mecum est. **Sicut** et in alio loco loquitur. **fiduciam** autem talem habentes per iesum christum ad deum non quia ex nobis ipsis sufficientes sumus reputare aliquid quasi ex nobis sed sufficientia nostra ex deo est qui et dignos nos fecit ministros noui testamenti. **Non** enim iustificatur homo ex operibus legis nisi per fidem iesu christi. **Ubi** infert **Et** nos in iesu christum credimus ut iustificemur ex fide iesu christi: et non ex operibus legis: quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro. **Si** enim ex lege iustitia. ergo christus sine causa gratia morum est: in lege maledictio est. **Scriptum** est enim maledictio

omnis qui non permanet in omnibus quae scripta sunt in libro legis ut faciat christus nos redimet de maledictione legis factus pro nobis maledictio si enim data fuisset lex quae posset uiuificare uere esset ex lege iusticia. Sed scriptura conclusit omnia sub peccato: ut repromissio per fidem christi datur credentibus lex ergo per dactylogum non fuit in christo ut ex fide iustificetur. Unde addit ex uno uersiculo omnia comprehendit dicens Euacuati estis a christo qui in lege iustificamini a gratia excidistis. Hae cuncta per uero ut ostendat a nullo leges fuisse completas et per legem mandata quae continentur in lege. Deus est enim qui operatur in nobis et uelle et perficere laborat apostolus et iuxta iusticia quae in lege est sine querionia conuersatus omnia pro christo ducit quae quilibet: ut inueniantur in christo non habens suas iusticia quae ex lege est sed quae ex fide iesu christi est a deo. Unde scribit ad thessalonicenses Fidelis autem est deus: qui seruabit uos et custodiet a malo ergo non liberum arbitrium potestate sed dei clementia conseruauerunt. Et ne putes argumentationibus uanis quae mouent auditibus questiones ueritate fidei posse subuerti. Ides apostolus scribit ad timotheum. Timothee depositum custodi deuitas prophanae uoces nouitates et contradictiones falsi nominis scientiarum: quae quidam promittentes circa fide errauerunt. Bonitas enim et misericordia saluatoris nostri non ex opibus iusticiae quae fecimus nos: sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit: ut iustificati gratia ipsius haeredes simus secundum spem uitae aeternae. Hae breuiter quae de latissimo atque pulcherrimo doctrinae apostolicae prato carpiuntur ut durae frontis impudentia conteratur. Transiens ad euangelium et apostolicos igniculos clarissima christi lampade compleamus. Ois autem qui irascitur fratri suo sine causa reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo racha quod interpretatur uanus absque causa reus erit concilio haud dubium qui sanctorum et angelorum sententia qui dixerit fatuus reus erit gehennae ignis. Quis uisus potest non huic nuncio subiacere cuius est pro odio suo uerbo reddendum sumus rationem in die iudicii? Si ira atque sermone iniuria atque interdictum iocundum iudicio concilioque atque gehennae ignibus delegatur quid merebitur turpius reuere appetito et auaricia quae radix est omnium peccatorum? Si inquit offeres donum tuum ad altare et ibi recordatus fueris quod si tuus habet aliquid aduersum te dimitte ibi donum tuum ante altare: et uade primum reconciliari fratri tuo et tunc ueniens offeres munus tuum. Hae est potestas ut non habeat aliquid aduersum fratrem meum. Ut autem aduersum me ille habeat aut non habeat in illius uoluntate consistit. Quid igitur facias si ille conciliari uoluerit obsecres flectat genua sed audire contemnit an ob torto collo nolentem in tua amicitia trahat. Et quae est maior inimicitia quam amicitias necessitate lociare? Neque enim dixit roga eum ut ibi concilietur: sed reconciliari primum fratri tuo: et sic offeres munus tuum ad altare. Non quod impossibilia dominus praecipit sed in tantum patientiae culmen ascendit ut prope impossibilia pro difficultate minima praecipisse uideatur ad destruendam sententiam qua scribitur facilia dei esse mandata scilicet dalisante oculum uel pedem uel manum iubetur abscidere. esto per tropologia dictum sit: quod amicitissimis et pro consanguinitate ex fraterno nobis nel coniugali amore societatis facile ne arbitrarum ob quasdam offensas subito totam abscidit caritatem. quod dicitur sit sermo uerum est non quod ad apostolum est ex malo est forsitan ex nostra schola repiatur quod non quod mentis sit nec audierit illam prophetiam et apostolicam. ego uidi in excessu mentis meo ois homo mendax. Nesciat scriptum in alio loco. Os quod mentitur occidit animam. Verberanti maxillam alteras iubetur opponere. Tollenti tunicam et et pallium concedendum. Angarrianti se mille passibus duobus milibus colla praebenda sunt. Petenti te da et uolenti a te accipere mutuum ne auerteris: Si duos nummularios habuero et alius poposcerit aut dabo et ipsi et mihi mendicandum erit: aut si non dedero transgressor legis inueniar illud autem quod dicitur diligite inimicos uestros benefacite

his qui oderunt nos. Et orate pro persequentibus: et calumiantibus uos forsitan in uestro coetu repiuntur. Apud nos remissiores sunt qui peccatum simpliciter confiterentur meretur humilitate clementia saluatoris. Quod sequitur caute ne iusticiam hoc est elemosynam uiam faciatis coram hominibus ut uideamini ab eis nescio quis possit implere. Ad largiendum frustum panis uel binos nummularios peccato conducitur: et extendentes manum huc illucque circumspicimus quod si nullus uiderit contractior sit. Esto unus de mille inueniatur qui ista non faciat. Rude quae ubi sunt ista facilia mandata. Nolite inquit solliciti esse de crastino. Crastinus enim dies sollicitus erit per se sufficit diuicia sua. Vos de crastino non cogitatis et instat autem contenti estis: quorum epulae bibulae uolunt transsummae arbi opia: ut inter simias et pauos noua de ophie Salomoni dona mittantur. Vis audire facilitates mandatorum dei? Ausculta quod dicit. Quam ardua et angusta uia quae ducit ad uitam et pauci sunt qui inueniunt eam non dicit qui graduntur per eam filius inquit hominis non habet ubi caput suum reclinet. Qui dicit in elata suscipite lapsus. Et haec est requies mea. Si non habet ubi caput reclinet ex quo requiescat dicens in alio loco. Super quem requiescat nisi super humilem et quietum et tremantem uerba mea? Ubi mandatorum facilitas? Multi hoc quod est scriptum est non ueni uocari iustos sed peccatores ad poenitentiam simpliciter accipiunt iuxta illum sensum. Non indigent sani medico sed qui male habent. Alii interpretantur cautius non ueni uocare iustos. Nullus enim ad perfectum iustus est: sed ex aliqua parte peccator: sed peccatores quibus mundus refertus est dicitur dauid. Saluum me fac domine quoniam defecit sanctus. Et corrupti sunt et abominabiles facti sunt in aduentibus suis. Omnes declinauerunt simul intiles facti sunt: non est qui faciat bonum non est usque ad unum. Nolite autem possidere aurum neque argentum neque pecuniam in uobis uisus non peram in uia non panem neque duas tunicas: neque calciameta neque uirgam. haec inquit praecipit apostolica sunt. Et certe petrus apostolus caligas habuisse perhibetur dicente angelo ad eum percipe te et calciam et caligas tuas. Duas autem tunicas per de ceteris taceas puto quod ego et tu possideamus si tamen apostolus non habens. Hae dico et iteque iteque ac per singula igeram ut erubescas ad sententiam tuam facilia dei esse mandata si tradet frater in mortem per filium. Non surgent filii in parentes et interficient eos. Et eritis inquit odio circumstantibus pro nomine meo. Et quod facilia iusserat et sciebat ea facile posse compleri propea ut rei facilitatem ostenderet copulauit dicens. Qui perseuerauerit usque in finem hic saluus erit. Non ueni pacem mittere super terram sed gladium. Veni diuidere hominem contra patrem suum et filias contra matrem suam et nuptias contra socrum suam. Et ne omnia percurrente longiore sententiam faceret uno cuncta sermone comprehendit dicens inimici hominis domestici eius: Quis potest possidere patrem aut matrem non est me dignus: et qui amat filium aut filiam super me non est me dignus: ob facilitatem praecipitorum intulit. Et qui non tollit crucem suam et sequatur me non est me dignus. Crux christi facilis est: Rudum post christum pergere ludus est. Non colliguntur Sisania in praesenti seculo ne et frumentum pariter eradicetur palea dominica futuro iudicio reseruatur quoniam iusti fulgebunt sicut sol et egredientur angeli et separabunt malos de medio iustorum: petrus mergitur et meretur audire modicae fidei quare dubitasti? Si in illo modica sit fides in quo magna sit nescio. De corde inquit egrediuntur cogitationes pessimae homicidia fornicationes adulteria furta falsa testimonia: blasphemiae. Hae sunt quae coinquinant homines procedat qui in corde haec non esse testetur: et plenam in corpore isto mortali iusticiam constitebor. Qui uult inquit saluare animam suam perdet eam: et qui perdidit animas suam propter me saluam faciet eam: iterum dicam haec sunt facilia mandata. De mundo a scadalibus Necessesse est enim

peccato esse si uoluerit. Ille nihil ex se potest facere ut hominis iudicet ueritatem: tu potes omnia peccata uitare ut adhuc in corpore constitutus *αυτιθεος* esse te doceas: Negat fratribus et propinquis ire sed ad xenophetam: et postea scriptum est. Ut autem ascenderunt fratres eius tunc et ipse ascendit ad solentiam non manifeste: sed quasi in occulto itur: se negauit et fecit quod prius negauerat. Latrat Porphyrius iconstantis et mutationis accusat nesciens oia scandala ad carnem esse referenda. *«Doy ses iquit dedit uobis leges et nemo ex uobis facit legem utique possibile et tamen quod erat possibile nemo contempserat. Neque enim culpa imperantis est: sed fragilitas audientis est ut ois mundus subditus fiat deo in euangelio secundu[m] Joannem in multis et graecis et latinis codicibus inuenitur de adultera muliere que accusata est apud dominum: accusabant autem et uehementer urgebant scribae et pharisaei iuxta legem eas lapidare cupientes. At iesus inclinans digito scribebat in terra eorum uidelicet que accusabant et cum peccata mortalium secundum quod scriptum est in propheta. Relinquentes autem te super terram scribantur. Tandem caput eleuans dixit eis. Qui sine peccato est uenit primus mittat super eas lapidem. Hoc quod dicit sine peccato graece scriptum est *αναμαρτητος*. Qui ergo dicit aliud esse sine peccato et aliud *αναμαρτητος* aut graecum sermones nouo uerbo exprimat aut si expressus est a latinis ut interpretatio ueritas habet perspicuum est *αναμαρτητος* nihil aliud esse nisi sine peccato: et quia accusatores oes fugiunt dederat uerecundiam eorum clementissimus iudex spacium recedendi: rursumque in terra scribens terramque despiciens paulatim discedere et oculos illius dominum dinare ceperunt solusque remansit cum muliere cui locutus est iesus. Ubi sunt qui te accusabant: nemo te condemnauit: que ait nullus domine. Respondit ei iesus nec ego condemnabo te. uade et amodo noli peccare: precepit dominus ne ulterius peccaret: sicut et alia similiter in lege mandauit. Sed utique ea fecerit nec ne scriptura non dicit. Oes iquit qui uenerunt ante me fures fuerunt et latrones. Si oes: nullus excipitur. Qui uenerunt iquit non qui missi sunt de quibus propheta ait ipsi ueniebant a se: et ego non mittebam eos: quo uerbo solius christi potentia reseruatur: qui ad sua uenerat et sui eum non receperunt. Dum esses iquit in mundo cum eis ego seruabam eos in nomine tuo: quod dedit eis. et custodiui et nullus ex eis perit nisi unus filius perditionis. non dixit dedit eis liberi arbitrii potestatem ut ipsi se suo labori saluarent. sed ego custodiui eos ego seruauit. Denique inferit Non peto: ut eos auferas de mundo: sed ut custodias illos a malo in actibus apostolorum scriptum est iter Paulus et barnaba per iohannem qui cognominatus est marcus ortas dissensionem ita ut separaretur et barnabas marcus et paulus uilla assumerent in euangelium ministerium paulus senior ille clementior uterque in suo sensu abundat. Et tamen dissensio habet aliquid humane fragilitatis in eodem uolumine legitur. Transierunt phrygia et gallatiam regionem prohibita a sancto spiritu loqui uerbis in Asia. Quo maledicto puto in ipsa prouincia usque hodie haereticos qui contra spiritum sanctum faciunt plurimos reperiri. Quis uiderent autem in missas tentabant ire in bithyniam: sed non permisit eos spiritus iesu. Non quod spiritus iesu spiritus sanctus sit qui in alio loco propter unitatem substantiae spiritus sanctus appellatur. Volunt loqui in asia: et prohibentur a spiritu sancto. Tentant ire Bithyniam et spiritus iesu non permisit eos satis importune: si eis faciendi uel non faciendi semel dederat arbitrii potestatem Sequitur ipsa iquit ignorantia respiciens deus nunc precepit hominibus ubique penitentiam agere significans praeterita in lege ipsa tempora ignorantia demonstrari. Rursum ait ueniam ad uos deo uolente. Cur interposuit uoluntatem dei si habebat sui arbitrii potestatem: iacobus apostolus Si quis ait seruauerit totam legem offenderit autem in uno factus est omnium reus:*

Quis nostrum aliquando in nullo peccauit? Si autem peccauit quod nec negari potest et per unum peccatum reus est omnium peccatorum non suis uiribus sed misericordia seruatur dei. Si quis in uerbo non peccauit iste per seculum est uir. Si aliquando in sermone peccasti ubi est apud te praesumpta perfectio maxime cum sequatur linguam autem nullus hominum domare potest incontinentes malum plena ueneni mortiferi. Rogo te ut mihi respondeas. Si lingua incontinentis malus est et plena ueneni mortiferi et nullus potest domare linguam mortalium et tanti criminis reus est ubi in perpetuum peccatorum fuga unde bella et unde rixa inter nos. Nonne ex uoluptatibus que militant in mentibus nostris? Aut membra non habent humana: aut si homo sine membris esse non potest contemnit uoluptatem atque luxuriam in nostris membris militare. Dauid qui dixit et confidenter Proba me et tamen ta me ure renes meos: et cor meum quia misericordia tua in conspectu oculorum est: et contemnit in ueritate tua Et iterum Ego in innocetia mea ingressus sum et pes meus stetit in directo. Quam iudici ueritatem dei misericordia mitigat tamen quia hoc ausus fuit dicere reliquitur parum fragilitati suae et ut uos dicitis arbitrii libertati et per adulterium lapsus in homicidium postea loquitur. Misere mei deus secundum magnas misericordiam tuam: Et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Nec hoc dico: ut uirum sanctum ac censem et de quo scriptum est quod fecerit omnes uoluntas dei: sed quod multis aliis bonis haec uicia compensa uerit: et saluatus sit misericordia dei: cuius iudicium est in ponderibus: et ad quae. Asaph loquitur Libabis nos pane lachrymarum et potum dabis nobis in lachrymis in mensura. Neque enim iniustus est dominus ut tantum peccata condemnet et bonorum operum non meminerit. Ubi et in alio loco idem dauid canit Ego dixi in abundantia mea non mouebor in aeternum. Domine in uoluntate tua praestitisti decorum meo uirtutem. Auertisti faciem tuam a me: et factus sum conturbatus. Dixi enim pronuntiabo contra me iniquitatem meam domino et tu dimissisti impietatem cordis mei iustoque precipitur Reuela domino uiam tuam et spera in eis et ipse faciet et educet quasi lumen iustitiam tuam et iudicium tuum quasi meridiem. Salus enim iustorum a domino quia non est sanatio in carne eorum a facie irae eius Et quotidie iuxta apostolum qui dixerat. Non enim habitat in carne mea bonus igemiscant dicentes. Renes mei impleti sunt illis omnibus et non est sanitas in carne mea. Breues enim posuit dies nostros et substantia nostra tanquam nihilum ante illum. Uniuersa uanitas omnis homo uiuens uel uiuens in corpore: uel uirtutibus uiuens et tamen omnia uanitas incerto. n. statu fluctuat. Et dum non timet in sereno patitur tempestatem. Lum enim esset in honore non intellexit comparatus est iumentis insipientibus: et similis factus est illis pro nihilo inquit saluos facies eos haud dubium quin istos quia non proprio merito: Sed dei misericordia saluantur. Et delicta mea a te non sunt abscondita. Hoc ex persona christi dicitur Si ille qui peccatus non fecit nec dolus inuentus est in ore eius pro nobis posuit: et peccata nostra portauit: quanto magis deberemus peccata nostra confiteri? Reuinit iquit consolari anima mea considerans delicta que feceram. Recordatus sum dei et extatus sum cogitans me illius clementiam conseruandum: Nocte cum corde meo meditabor: et scopebam spiritum meum et dixi nunc cepti haec est mutatio dexterarum excelsi iusti uox est que post meditationem somni et conscientiae cruces ad extremum aut nunc cepti uel penitentiam agere uel scietiam lumen intrare. Et haec est de bonis ad meliora mutatio: nec mearum uirum sed dextere et potestatis dei in aeternum misericordia adificabitur. Nullum enim tempus quo non adificetur misericordia in singulis quibusque sanctorum: et his qui transeunt

conspetu domini et ambulavit in uia dauid patris sui. Non recessit neqz ad dexteram neqz ad sinistram. Et tñ cum esset iustus tempore necessitatio: et angustia mittit ad oldam prophetissam uxore Selu filii tecuz filii Ara as custodis uestium. Et hac habitabat inquit in hierusalem in secunda haud dubium quia urbis ptes significet q̄ interiori muro uallabatur Et illa rñdit. Hec dicit domi nus deus israhel ite et dicite uiro qui misit uos ad me in quo occulta et regis: et sacerdotum et oium uirorum re phensio ē quod nullus uirorum sanctus potuerit repiri qui possit futura pdicere. Veniqz interficitur a pharaōe rege xgypti iofias eo q̄ noluerit audī uerba dñi ex oī hieremix propheta. Siue ut in paralipomenon libro scriptus ē. Noluit iofias reuertī s̄ parauit cōtra eū bellū nec acquieuit sermonibus nechao ex ore regis. Et infer tur. **C**ornuusqz et sepultus ē in mausoleo patris suoꝝ. Et uniuersus iuda et hierusalem luxerūt eum p̄cipueqz hieremias: cuius oēs cantores et cātrices usqz in p̄fētē diē lamētatiōes sup iofia iplicāt. et q̄ lex obtinuit i israhel. Ecce scriptum fertur in lamentationibus puto q̄ sermōi bus dei p̄ quēlibet n̄ acquieuisse peccatū sit. **D**e ipso hie z mias loquitur quāq̄ pleriqz secundus anagogen intell i gum de domino saluatore. Spiritus faciei n̄ra christus dominus captus ē pro peccatis nostris cui diximus sub umbra alarum tuarum uiuēus in gentibus. **M**oy ses cui locutus ē dominus facie ad faciem et salua facta est anima eius ad quas contradictionis offendit nec meruit cum fratre. **A**aron terram repromissionis intrare de qb̄ et psalmista canit absorpti sunt iuncti petra iudices eoꝝ audient uerba mea quonias placuerunt. **E**t ē sensus iudi ces populi iudxorū. **M**oy ses et **A**aron deuorati sūt a peccato populi iuxta petram de qua aquarum fluenta manarunt. **E**t certe cum isti iusti fuerint et obedierūt ser monibus dei qui p̄ se suauissimi sunt. **D**eniqz seq̄tur de cadaueribus in solitudine mortuorum quali crassitudine terra diruti sunt sup terram dispa sunt ossa n̄ra secus i in fernum in olex loquitur deus. **R**esponsabo te mihi i iū sticia et iudicio statimqz subiungit. **E**t misericordia et mī serationibus et fide ut largitoris pramio recognoscat q̄ ipse sit dominus in eodem scriptum ē libro. **D**eus ego sum et non homo in medio tui sanctus: et non igrediar ciuitatē uiciorum conciliabulus ipse solus hanc nō igre ditur ciuitatem. **L**aīm in nomine filii sui enoch quā om nia sacerdotus ora quotidie concelebrāt o uoꝝ ay a μα ρθητος quod i ligna nostra dī q̄ solus es sine pecca to. **Q**uā laus iuxta sūt iam tuam frustra deo reputatur si est communis cum exteris. **N**os autem iuxta amos cō uertimus iusticiam in absinthiū et fructus iudicii in ama ritudinem loquuntur nauis et uectores in libro tone. **R**ogamus domine ne perdas nos propter hominem istum neqz inducas super nos sanguinem innocentem. **S**icut enim placuit tibi ita factus ē dōine. **N**esciunt cau sas: quid mereatur propheta fugitiuus et tamen iustiffi cant deum et sanguinem innocentem cuius opera non norant et ad extremus. **S**icut placuit tibi domine ita fac tum ē. **N**on quarunt iusticias sententiā dei sed ueritatē iusti iudicis cōfiteatur. **M**ycheas lachrymabili uoce testa tur perit sanctus de terra et reclus in omnib̄ non ē om nes in sanguine insidiantur unusquisqz fratres suum ue natur ad mortem. **N**alum manuum suarum dicunt bo num. **E**t iterus **Q**ui optimus inter eos quasi periturus ē et qui rectus ē quasi spina de sepe. **H**ec hominum iusti cia ē ut iuxta uerba eiusdem propheta. **N**ec amico nec coniugi nec filio sit credēdum quia inimici hominis do mestici eius. **Q**uā sententiā etias dominicus sermo com probauit. **U**nde consilium per eundem prophetam indi cabo tibi o homo quid sit bonum et quid dominus q̄rat a te: utiqz iudicium facere et diligere misericordias et so

licitum ambulare cum deo tuo. **N**unquid dixit habeto aequalitatem dei et non hoc quod maximum est. **S**olici tus ambula cum deo tuo: ut nunq̄ securus sis ut omni obseruantia custodias cor tuum ut consideris quoniam in medio laqueorum ambulas et sub murorum pinnis ingrediatis ut illud quotidie corde mediteris: iuxta sēi tes scandalū posuerūt mihi: **S**upbis enī deus resistit et humilibus dat gratiā. **Q**ui cautus et timidus ē pōt ad tē pus ut: peccata. **Q**ui securus ē d̄ iustitia tua repugnat deo illiusqz auxilio desimtus insidius hostiū patet. **L**om putrescant ait abacuc ossa mea et uermes subtus me sca teāt tantū ut requiescant i die āgustia: et ascēdā ad popu lus fortē meū hic tribulationes et āgustias afflictionēqz depcatur animi ut i futuro uiroꝝ iā cū christo regnātus nūero societur. **E**x quo p̄spicius ē hic pugna atqz certa tamē et i futuro eē uictorias hic illius iofedech qui iterp tatur iustus dñi sacerdos magnus indutus dī uestib̄ sor didis qui p̄m nō fecit et tñ peccata n̄a portauit ad cui dexterā stabat sathanas ut aduersaretur ei dī post pugna atz uictoriā auferte uestē sordidā ab eo et ecce abstuli iūq tatē tuā. **S**ed h̄eres ioniniani loquitur **S**ine omni oīo peccato sū. **S**ordida uestimēta nō habeo proprio regor arbitrio: maior apostolo sus ille facit quod nō uult et qd̄ uult nō facit. **E**go facio qd̄ uolo: et qd̄ nō nolo nō facio p̄parata sūt mihi regna celoꝝ imo ipe ea mihi meis uir tutibus p̄parauit. **I**n quo adā tenetur obnoxius: et alii q̄ reos se putāt in similitudinē puaricatiōis adā. **E**go solus cus mea caterua nō teneor: alii clausi cellulis et scernias nō uidētes q̄ miserī sūt et uerba mea nō audiūt torquē tur desideria. **E**go arēt si mulier uallor agminib̄ nullā hēo cōcupiscentiā. **D**e me enī dictū ē **L**apides facti uol uitur sup terrā et ideo nō sentio q̄ liberi arbitriū pōate christi trophæa circūfero. **A**udiāus p̄ esaiā clamātē dñm populus meus qui beatos uos dicit seducit uos: et se mitā pedū uoꝝ supplantāt. **Q**uis magis supplantat po pulū dei: qui liberi arbitriū pōate subnixus despiciat auxi lius dei: uel cōditoris et i sua uoluntate securus ē: an qui ad singulas s̄ntias p̄ceptoꝝ dñi iudiciū p̄remiscit: ad hu iulcemōi hoēs loquitur dñs. **D**e uobis qui sapiētes estis apud uos et itelligentes uō iudicio: esaias iuxta habra icū plorat et dicit. **D**e mihi qui tacui: q̄ imūda hēns la bia et i medio populū imūda hēns labia habitans uidi dñm sabaoth oculis meis: ille uirtutū merito dei frueba tur aspectu et cōscientia peccatoꝝ labia sua fitebatur im munda nō quo lecutus esset aliquid quod uoluntati dñi repugnaret: sed q̄ siluisset uel pudoꝝ uel timoꝝ p̄territus nec arguisset libertate prophetica populū delinquentes. **N**os peccātes aliqñ corripimus qui adulamur diuinit̄ et p̄sonas accipiunt peccatoꝝ turpis lucri gratiā. **N**isi for te tota eis loquamur confidentia quoꝝ opib̄ indigēus ut talia non agamus ut nos abstineamus ab oī peccato. **L**erte uerū tacuisse peccatū ē. **Q**uāq̄ apud lxx nō sit scri ptū: q̄ tacui: sed q̄ cōpūctus sum conscientia uidelicet delictoꝝ ut illud propheticū cōpleatur. **D**ersatus sus in miseria dñs mihi insingitur spina: ille spina peccatoꝝ cō pungitur tu uirtutū florib̄ uernas. **R**ubescet inquit lūa et cōfūdetur sol qñ uisitauerit dñs sup militiā calū i excel sis. **H**ec ē qd̄ in alio loco scriptū ē: astra quoqz sunt im mūda i cōspetu eius et aduersū āgelos suos puerū qd̄ repperit luna erubescit et cōfunditur sol et caluz opitur cilio: et nos itrepidi atqz latantes q̄ omni caremus uicio occurremus iudicio malefati qñ tabescent montes erecti uidelicet in superbiam et omni s̄ militiā celo rus uel astra uel angelicā potestates: **E**t complicabun tur sicut libri calū et omni exercitus eorum instar folio rus defluet. **Q**uoniam inebriatus ē inquit in celo gladius meus: et nunc super idum xam descendet. **G**ladius dei inebriatur in celis e: tunc solūm erit sanctitate securū

in idumæam descendet quæ interpretatur uel sanguinaria uel terrena uel prophetica auctoritate discamus. Omne terras mundi indigere iudicio. Vñ sequitur. Vicia eius dñi in bosra: quæ interpretatur caro et interfectio eius multa in terra edom idest in sanguine iuxta quod pōit apostolus Caro et sanguis regnū dei possidebunt. **De** qui tradidit fictori suo. **De** qui dicit patri ut quid me genuisti et matri ut quid me pepisti? Hoc ad eos ptinet qui dicunt Quare talis constitutus sus: qui nō possum in ppetuus carere peccato. Quare tale uas fictū ut nō adamātū per manerem. sed ad oēm tactū fictile atqz frangibile? **Oēs** sicut oues errauimus et oīum nūm dñs peccatum portauit: intutus ē enī et diligenter inspexit: nullūqz reppit qui iudicaret iuste: qui suam in oibus faceret uoluntatē. **Et** iccirco brachium eius salutem p̄buit et iusticia sua saluauit oīa: ut oīs mūdus subiciatur deo: et illius clemētiam cōsequatur. Fuimus enī imundi non pauci sed oēs quasi p̄anus mēstruatæ reputata sunt in lege oīa opera nostra. Ad hierusalē in Ezechiele loquitur deus: p̄fecta eras in decore tuo. Et ē sensus. Non in opibus tuis nō in tua cōscientia cordisqz iactantia sed in meo decore quo te demētix meæ libertate donauerā. Deniqz in cōsequentibus loquitur ad eā quando saluatur nō suo merito: sed eius misericordia. **Recordabor** pacti mei tecum in diebus adolescentiæ tuæ: et suscitabo tibi pactū sempiternū: et recordaberis uiaꝝ tuarū et cōfunderis. Et itēz Suscitabo pactus meū tecū: et scies quia ego dñs et recorderis et cōfundaris et nō sit tibi ultra apire os p̄cōfusione tua cum placatus fuero tibi in oibus q̄ fecisti ait dñs deus. Ecce aperte diuino sermone monstratur quid in alio loco cum dixerit et mūdās te nō faciet inocētē: Quod iusti quoqz et post peccatū in statum pristinus restituti os apire non audeant. **Sed** cum apostolo dicant Qui non sus dignus uocari apostolus quia p̄secutus sum ecclesiā dei. Deniqz et in alio loco p̄ eundem prophetas ad eos qui illius misericordiam cōsecuti sunt loquitur deus. Et qui recordabimur uiaꝝ tuarū et oīus scelex uioꝝ quibz pollutū eratis: et displicebit uobis in cōspectu uro in cunctis malitiis quas fecistis. Et scietis quia ego dñs cum bñfecero uobis p̄ nomen meum nō secundum uias uias malas: neqz secundū scelera uia pessima: **Erubescamus** atqz dicamus qd loquitur hī qui iam p̄mia consecuti sunt. Loquamur peccatores sup̄ terram et in fragili corruptibiliqz constituti qd̄ sanctos uidemus in calis dicere et icorruptione et immortalitate donatos. **Et** dicis iquit non ē recta uia dñi: cuius uia uia praua sint pharisæoz ē hoc sup̄ciliū ut peccata propriæ uoluntatis referant ad cōditoris iniriam: et illius iusticiā calumniētur. **Sacerdotes** in tēplum mystici qd̄ interpretatur ecclesiā filiū **Sadoch** cuius uestimētis ministeriū igidiūtur ad populū ne hūana cōuersatōe scifficati maculentur. **Et** in medio uulgi unusqz de populo mundū esse te credis. **Jeremias** prophetam breuiter p̄currentes sensu magisqz sermone carpiamus. **Reuertere** inquit in exilibus hierusalē et quærite in plateis eius: sicubi uenire poteritis uirum qui iuxta iusticiam uiuat et fides et ero propitius sup̄ eum. Quāuis enī dicant uiuū dñs fraudulenter iurant: et hoc ipm in mendacio. **Refutat** sacrificia peccatoꝝ. **Descendat** tradit offerentibz hostias: dicens se nō mādasse patribus eoz qñ eduxit eos de terra xgypti ut offerret huiuscemodi sacrificia. **Nō** enī uolūtate sed idoloꝝ comparatione mādauit malēs sibi offerri hostias q̄ d̄xmōibus. **Oēs** recesserunt ab eo: nullus ē qui loquatur bona et agat p̄nitentias de peccatis suis. **Sequuntur** proprias uolūtates quasi equus p̄ruptus ad p̄xlium intendunt linguam suam: quasi arcum mentuntur omnia: et non ē in eis ueritas. **Amicorum** quoqz cauendas insidias p̄cepit: et nulli credere proximorū. **Singulos** enim insidiari amicis: et fratrem a fratre decipi

et hoc facere nō natura malo: sed propria uoluntate quia docuerunt linguam suam mendacium et prouisi fuerunt ad iniusticiā. **Si** athiops ait mutauerit pellē suā: et pardus uarietate suas: et uos poteritis facere bonū cui didiceritis mala. **Ergo** pellis athiopica et pardus uarietas disciplinæ est non naturæ: q̄ docetur et discitur: et nō aufertur non pōt uitio molita maligni nisi p̄ eum cui oīa possibilia sunt. **Vnde** loquitur ad eum qui solus uerus ē medicus. Sana me domine et sanabor saluum me fac et saluus ero. **Tu** es gloria mea: spes mea. **Si** enim ad conditionem infelicitatemqz meam respicias nihil aliud nisi hoc ipm loqui. **Maledictus** homo qui annuntiavit patri meo dicens. Ecce natus ē tibi puer. **Fiat** homo ille similis urbibus: quas subuertit deus: quare enim non statim in uulua perit et fuisset mihi sepulcrus mater mea et uulua eius infernus sempiternus. **Quare** egressus sū ex utero ut uiderem labores et miseras et consumarentur dies mei in erumnis. **Tantum** de sua conditione securus ē: et sic confidit in fortitudine: ut mortes p̄ferat uitæ. **Nouerat** enī uulnus suus et potentiam eius quē nihil celare pōt qui loquitur p̄ prophetam. **Deus** appropinquans ego et non procul. **Qui** enim calum replet et terram nullus eius pōt uitare noticias: et cordis occulta celat q̄ scrutatur renes intro ispicit. **Et** ut sciāus dei bonū esse omne quod gerimus. **Ego** inquit plantabo eos: et nequaquā eradicentur et ego dabo eis cogitationem: et sensus ut intelligant me. **Si** cogitatio et sensus donatur a deo et intellectus dñi ex illius qui noscendus ē radice pullulat ubi ē tantum liberi arbitriū sup̄bia iactatio. **Voluntus** scire conditionem nostram audiamus historiam **Joachim** rex iuda cunctiqz socii eius et principes auditis sermonibus **Hurix** uoluerunt occidere eū quod cū didicisset ille p̄territus fugit in xgyptus. **Eur** moriē tiebat q̄ explicabat sententias dñi: et qui a se nuntiarī domini nouerat uolūtate? **De** dignatur p̄ singula auxiliū dei et ad illius nutū cuncta gerere negligimus. **Sum** legimus factos ēt uiros indiguisse auxiliū p̄dicatur **Jeremias**: et manifeste dicitur q̄ auxiliū fuerat ei māus dñi filii. **Saphan** ne iraderetur in potestates uulgi: et obrueretur lapidibus **Abolitis** legis ceremoniis et duro p̄dere ueterum p̄ceptorum repromittitur euangelii gratia legemqz dñs pollicetur: ut oēs eum nouerint a minimo usqz ad maximum dicens. **Dimittā** peccata eorum et iniquitatū eorum ultra memor non ero. **Quas** autē habuerint sancti uiri in ueteri lege iusticiam sequenti sermone demonstrat. **Si** filii israhel et filii iuda iniquitatem fecere in cōspectu meo p̄petuam ab adolescentia sua usqz in p̄sentē diem **Et** hierusalem ciuitas ab initio conditionis suæ usqz ad dies euerfionis suæ me ad iracundias prouocauit attende quid dicat sinē iunge principio oē medium tempus in uicio ē **Jeremias** sanctificatus ante q̄ natus uirgo propheta ueteris testamēti: p̄timescit **Sidchiam** et flebiliter obsecrat dicens nūc ergo dñe mi rex audi deprecationē meā: et p̄ualeat ap̄ te obsecratio mea ne reitai me in domū **Jonathā** scribe ne ibi peā **O** propheta cur tuel impiū regē: cur eū metuis quē nosti iā p̄iturū? **Larcere** reformidas cui paratur paradisus. **Redū** mihi hō sū in carne mortali et in corruptibili cōstitutus dolorē sētio horrescoqz cruciatus quos ēt dñs meus pro salute mea sēsurus ē. **Offendetur** hūano generi dñs et n̄ uult p̄i quos fecit noli tiei iacob dic dñs ego. n. sū tecū et iterficiā oēs gētes in quas dispersi te: te uero ipsi p̄i n̄ faciā. **Sz** castiga bo te cū iusticia et ita miserbor tui ut te innoxii n̄ iliquā. **Vñ** et nos dicitur eē factos uiros et post p̄cāta placētes deo n̄ sūo tātū merito s̄ eius clemētia cui oīs catura subiecta ē et idiget misericordia dī audiāt hīcti q̄ eleuātur p̄ sup̄biā et dicunt ipi ecce nobis fecimus cornua. **Audi** ant illud quod audiuit. **Ab** audiuimus superbiam

Moab superbus est ualde altitudine illius: et elatione et glorificatione inflatione cordis ego cognoui dicit dominus quoniam nequaquam iuxta inflationem eius et fortitudo illius est. Diciturque ad huiusmodi homines Inimici autem eorum haud dubium quoniam gregis domini confirmat dicentes. Non peccauimus cum peccauerint in pulchritudine iustitiae et in expectatione patrum. Deinde uis scire quoniam peccata omnia finiuntur. Audi eundem prophetas In tempore illo dicit dominus quaretur iniquitas in israel et non erit peccatum iuda et non inuenietur. Eum quare Sequitur quia propitius ero illi. Ubi autem propitius est praecessit ante peccatum. Tolle ergo posse et concede omnia deo donante subsistere. Bonum est cum silentio praestolari salutare domini bonum est ponere in puluere os suum dare percussioni se maxilla: saturari opprobriis spiritum suum habere in domino. Si enim abiicit: et miseretur iuxta multitudinem misericordiarum suarum. Neque enim humiliavit corde suo et abiicit filios hominum frustra murmurat homo pro peccatis suis scrutemur uias nostras et quaremur: et reuertamur ad dominum leuemus corda eius manibus ad dominum in caelum dicamus quod ei inique egimus et ad iracundiam prouocauimus scircum tuum in exorabilis es. Dauid propheta loquitur Nabuchodonosor quod dicitur excelsus regi hominum: et det illud cuiusque uoluerit et extremum atque proiecitur constituit super illud interroga illum quia causa ultimam atque despectum constituit in reges et faciat quod uoluerit: et discute Utrum uoluntas illius iustitiam sit: de quo scriptum est Qui suscitatur de terra humilem et de stercore eleuat pauperem. Ut collocet eum cum principibus cum principibus populi sui. an forte iuxta te absque iudicio atque iustitia gloria quaretur auribus populares ut humiles erigat in regnum: et potentes humilitate commutet. Audi prophetam dicentes. Omnes habitatores terrae reputati sunt quasi nihil apud eum: sicut enim quaretur uoluerit in caelo et in terris et nemo est qui resistat uoluntati eius: aut possit dicere quare hoc fecisti. Cuius sunt omnia opera in terra: et uia illius iustitia et superbiae ipse potest humiliare Antiochus Epiphanius rex crudelissimus subuertit altare ipsaque fecit iustitiam conculcari quare concessum erat ei a domino causasque reddit propter peccata plurima. Ergo non fecit quod ipse non uoluit: sed et quod dominus propter peccata populi concessit. Denique sequitur. Quod non ex propria fecerit fortitudine: sed ex eius qui praecipit ut fieret imperio: illud autem quod in oratione sua loquitur peccauimus inique egimus iniuste gessimus et recessimus a mandatis tuis et cetera huiusmodi. Soletis dicere quod et dauid et Daniel et omnes prophetae non pro se quod sancti erant sed ex persona populi sunt locuti. Ad quam opinionem ipse respondebit et dicit. Quia adhuc orare et consistere peccata mea: et peccata populi mei israel. Vides ergo quod tam pro peccatis suis quam pro peccatis populi domini sit deprecatus: et effuderit obsecrationes suas in conspectu domini dei sui. Vis iterum nosse quoniam peccatum et iniquitas finiatur quaretur diuersa sit autem totius interpretatio audi eundem prophetam Iuxta hebraeos complectuntur super populum tuum et super ciuitatem tuam sicut ut compleatur iniquitates et fines accipiat peccatum ut disperdat iniquitas ut reuelatur iustitia sempiterna. Quas domini igitur ille finis adueniat et corruptiuum hoc atque mortale incorruptio et immortalitate mutetur necesse est nos subiacere peccato non naturae et conditionis ut tu calumiaris uicio sed fragilitate et commutatione humanae uoluntatis quare per momenta uariatur quia deus solus est immutabilis. Curis tibi Abel Enoc Ubi iesus filius nane. Ubi Helisus: ceterisque sanctorum peccauerunt. Et non est necesse nodum in scirpo quare. Unam posse manifesta reticere peccata? Si uis a me uerum audire nescio. Nihil inquit mihi conscius sum sed non in hoc iustificatus sum homo uidet in facie: deus in corde. Apud eius conscientiam atque conspectum nullus iustificatur. Unde paulus loquitur consideret Omnes pecca-

uerunt et indigent gloria dei. Et condidit deus omnia sub peccato ut oim miseretur et cetera quare saepe replicauimus

Explicit secundus liber beati Hieronymi contra Pelagianos. Liber incipit Tertius. Eritobolus

DELECTIUS sus tuorum multiplicatione sermonum de quibus scriptum est in multiloquio non effugies peccatum Sed quid ad causam? Uerte hoc fa teberis eos qui christi baptisma consecuti sunt non habere peccatum et si abique peccato sunt iustos esse. Quare semel iusti fuerit si egerint sollicite posse in sempiternum iustitiam custodiam ac per hoc omne uitare peccatum. A. Non erubescis explosam atque danata Ioviniani sententiam sequi? Et ille enim his testinoniam tuamque nititur argumentis imo tu illius inueta secta si in oriente docere desideras quare oli rox et dudum in aphyrica data nata est lege igitur quare illi responsus sit et tunc in responsum dicit in dogmatibus enim et in questionibus differendis non persona sed causa querenda est. Et tamen hoc scito baptisma peritiam donare peccata non futuram suauitiam quare labor ac industria ac diligentiam et super omnia a dei clementia custoditur ut non sit rogatus illi tribuet quare rogatur: non incipere illi perficere: non offerre quare possim illi implei quare non possum. nisi enim dominus edificauerit domum in uanum laborat qui edificat eas: nisi dominus custodierit ciuitatem frustra uigilant qui custodiunt eas. Unde et apostolus praecipit. Sic currite ut comprehendantis. Et oes quidem currunt sed unus accipit coronam. Et in psalmo scriptum est. Domine ut scuto bonae uoluntatis tuae coronasti nos. Nostra enim uictoria et corona uictoriae illius protectione et dypeo preparata. Et hic currimus ut in futuro comprehendamus ubi accipi et coronam quare in hoc seculo uictor extiterit? Nobisque post baptisma dei Ecce sanus factus es iam noli peccare ne quid tibi deterius fiat. Et nescitis quare templum dei estis et spiritus sanctus dei habitat in uobis. Si quis templum dei uiolauerit disperdet illum deus. Et in alio loco dominus uobiscum est quamdiu uos estis cum eo: Si reliqueritis eum et ipse reliquet uos: In cuius putas delubro atque sacrario christi puritas permanet: reliquias serenitas nullo uubilo commutatur? Eundem uultum semper habere non possumus quod de Socrate falso philosophi gloriantur: quanto magis aius. Multae facies hominum: sic et corda diuersa. Si possit fieri ut semper aqua baptismatis mersos teneret uoluntaria desuper peccata non tangerent: spiritus sanctus mereatur. Sed impugnat inimicus: nec uictus recedit: sed semper in insidias est ut sagittet in occulto rectos corde. In euangelio iuxta hebraeos quare chaldaico quidem syroque sermone sed hebraeis uerbis scriptum est: quo utitur usque hodie nasarenus sanctus apostolus siue ut plerisque autumant iuxta mattheum quare et in caesariensi habetur bibliotheca narrat historia. Ecce mihi domini et fratres eius dicebant ei Ioannes baptisma baptisat in remissione peccatorum: eam et baptisemur ab eo. Dixit autem illis quid peccauimus ut uadam et baptiser ab eo? Nisi forte hoc peccatum quod dixi ignorantia est. Et in eodem uolumine Si peccauerit inquit frater tuus in uerbo: et satis fecerit septies in die suscipe eum. Dixitque illi Simon discipulus eius Septies in die Respondit dominus et dixit ei etiam ego dico tibi usque septuagies septies. Et enim postquam ueni sunt spiritus sancto inuentus est sermo peccati. Ignarus uir apostolus et martyr scribit audacter Elegit dominus apostolus quare super oes homines qui peccatores erant de quorum celeri conuersione psalmus canit. Multiplicata sunt eorum infirmitates: postea accelerauerunt. Quibus testimonium si non ueris ad aueritatem utere saltem ad iniquitatem quid oes et ecclesiastici uiri senserint. Fac aliquem baptisatum uel scitis uel in ipsis diebus morte subtractum. et concedam tibi quare concedere non debeo nec cogitasse aliquid nec locutum in quo errore et

ignorantia liberetur. Et ideo sine peccato erit: quia uidebitur non superasse: sed fugisse peccatum: ac non potius: quia dei misericordia de peccatorum carcere liberatus migravit ad deum. Hoc et nos concedimus posse quicquid uoluerit et hominem per se et propria uoluntate: quod tu asseris sine peccato esse non posse. Sin autem potest: frustra nunc iungis et gratiam qua potens non indiget. Quod si non potest absque gratia: stulte te dixisti posse quod non potes. Quicquid enim ex alterius pedet arbitrio: non eius est quem posse concedis: sed illius sine quo eum non posse perspicuus est. **R.** Rogo quare est ista prauitas: imo absque ratione contentio? **Nec** hoc quidem mihi das ut egressus aquas baptismatis sine peccato sit. **A.** Aut ergo sensum meum explicare non ualeo: aut me explicare tu ad intelligendum tardior es. **Q.** Quomodo modo? **R.** Recordare quid et tu dixeris et ego quid loquar: posuisti homines posse sine peccato esse si uelit. Ego hoc impossibile in homine esse respondeo: non quia statim de baptismo homo peccato non careat: sed illud tempus quando sine peccato est: nequaquam possibilitati humanae: sed dei gratia deputatur. tolle ergo posse et ego esse concedam. Quomodo ergo potest qui per se non potest? **A.** Aut quare est illa impeccantia qua statim huius corporis morte finitur? **A.** Aut certe si ultra uitam protraxerit delicti et ignorantia periculo subiacet? **R.** Dialectica me arte concludis: et non christiana loqueris simplicitate: nodos mihi quosdam iteresse et esse posse concinans. **A.** Ego ne uerborum strophis ludo cum hoc de tua processerit officina? **I.** n. dico non esse hominem absque peccato: sed esse posse. **Q.** Cum ego e contrario tribuam: quod negasti esse hominem sine peccato per dei gratiam: et tamen per se esse non posse. **R.** Frustra ergo dantur precepta: si ea implere non possumus. **A.** Deus possibilita mandauit hoc nulli dubium est: Sed quia homines possibilita non fecerunt: ideo omnis mundus subditus est deo: et indiget misericordia eius. **A.** Aut certe si ostendere potueris qui uniuersa compleuerit: tunc poteris demonstrare hominem esse qui non indiget misericordia dei. **O.** n. quod fieri potest tribus consistat temporibus. aut praeterito: aut praesenti: aut futuro. **Hoc** quod asseris hominem posse sine peccato esse si uelit mostra factum esse praeterito aut certe nunc fieri. **H.** De futuro postea uidebimus. **Q.** Ad si nullum potes ostendere qui sine omni omni peccato aut fuerit aut sit: **R.** Restat ut de futuro tantum disputatio sit. **I.** n. in duobus temporibus praeterito atque praesenti uictus teneris: si aliquis postea fuerit maior patriarchis prophetis apostolis: qui peccato careat tunc futurus de futuro si poteris persuadeto. **R.** Loquere ut uis: argumetare ut libet: nunquam mihi liberum arbitrium extorquebis: quod semel concessit deus: nec ualebis auferre: quod mihi tribuit posse si uoluerit. **A.** Exemplum gratia uno tantum utamur testimonio inueni dauid filium iesse uirum secundum cor meum: qui faciet omnes uoluntates meas. **D.** dauid factum esse dubium non est: et tamen qui electus est ut omnes faceret uoluntates dei aliqua fecisse reprehenditur. **Q.** uis possibile erat ei facere qui ad hoc electus est ut omnes dei faceret uoluntates. **S.** Sed ille qui praedicta non fecit: neque enim inuenisse se uirum dicit: qui cunctas in perpetuum suae iussionis faceret uoluntates hoc etiam nos dicimus posse hominem non peccare: si uelit pro tempore: pro loco pro inbecillitate corporea quae diuinitus est aut quae diuinitate uicio chorda laxatur in cithara. **Q.** Quod si paululum remisit quod si aduerso iumie lembum trahit si remisit manus statim retro labitur: et fluentibus aquis quo non uult ducatur. **S.** sic humana conditio si se paululum remisit eius scit fragilitatem suam: et multa se non posse cognoscit. **P.** utas ne apostolum paulum eo tempore quo scribebat lacernam siue penulam quam reliqui troade apud Eucarpum ueniens asseri libros et maxime membranas de caelestibus congitasse mysteriis: et non de his quae in usu communis ui-

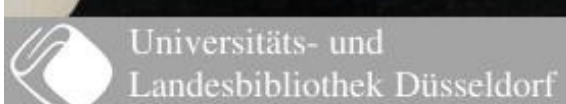
tae uel corporis necessaria sunt? **D.** Da mihi hominem qui si esuriat: non sitiat: non algeat: non doleat: non febriat: non torminibus et urinae difficultatibus torqueatur: et ego concedam tibi posse hominem nihil aliud nisi de uirtutibus cogitare. **R.** Exditur apostolus a ministro et contra pontificem qui exdere imperauerat sententiam dirigit percutit te deus patres dealbate. **U.** bi est illa patientia saluatoris qui quasi agnus ductus ad uictimam non aperuit os suum: sed clementer loquitur uerberanti? **S.** male locutus sum: argue de seculo seu de peccato: si autem bene quid me exdis. **N.** on apostolo detrahim: sed gloriae domini praedicam: qui in carne passus iniuriam carnis superat et fragilitatem: ut taceam illud quod ipse commemorat. **A.** Alexander ararius multa mala mihi ostendit: reddet illi dominus in illa die ius suum index. **R.** Logis me ut loquar quod tandem gestio et tamen erumpentia uerba non promo. **A.** Quis te enim prohibet quod sentis dicere? **A.** n. bonum est: quod dicitur esse et nos bono fraudare non debes: aut malus et ideo non nostri gratia sed pudore siluisti. **R.** Dicis aliquando quod sentio: omnis disputatio tua illuc dilabitur: ut naturas accusas et culpas referas ad eum qui tale homines condidit. **A.** Hoc illud erat quod uolebas et nolebas dicere: dic dic quare ut omnes tua fruatur prudentia. **R.** Reprehendis deum quare homines fecerit homines. **R.** Reprehendat angelus cur angelus sint. **O.** is creatura causetur cur id sit quod condita est: et non id quod condidit potuit. **S.** i nunc mihi puerilibus declamacionibus ludendum est. et a culice atque formica usque ad cherubin ueniam atque seraphin: cur non singula in meliori statu condita sint: **Q.** uis ad excelsas uenero petestas teo causabor et dicam: **Q.** uare deus solus sit deus: et non omnia deos fecerit. **A.** n. impossibilitatis iuxta te: aut inuidia reus erit. **R.** Reprehende eum cur et diabolus in hoc mundo non esse concedit: aufer coronam cum certamine abstuleris. **R.** Non sum tam uiciorum ut quare cur diabolus sit: est iudicia mors inuoluit in orbem terrarum. **S.** hoc doleo: cur uiri ecclesiastici et qui magistrorum sibi usurpant uocabulum tollant liberum arbitrium: quo sublato manichaeorum secta constituitur. **A.** Ego ne liberum arbitrium tollo: qui in tota disputacione mea nihil egi aliud nisi ut omnipotentiam dei cum libero arbitrio conseruarem. **R.** Quomodo liberum seruas arbitrium qui dicis hominem nihil posse facere nisi deus sepe adiuerit. **A.** Si in culpa est qui libero arbitrio iungit adiutorium dei. ergo ille laudetur qui tollit auxilium dei. **R.** Non tollo auxilium dei: quippe per cuius gratiam possumus omne quod possumus: sed ut uisus suis finibus terminas: ut et dei sit gratia quae dedit liberi arbitrii potestates: et nostrae uoluntatis faceret quod et facientibus praemium et non facientibus poena seruetur. **A.** **V.** ideris mihi obliuiscosus esse: et quasi nihil supra dictum sit per easdem reuerti disputacionis lineas. **H.** oc enim longa diserte conclusum est ut gratiam suam dominus qua nobis concesserit liberum arbitrium in singulis operibus inuuet et sustentet. **R.** Quid igitur coronat in nobis atque laudat quod ipse operatus est. **A.** **V.** oluntatem nostram quae obtulit omne quod potuit. et laborum quo condidit ut faceret: et humilitatem quae sepe respexit ad auxilium dei. **R.** Ergo si non fecimus quod precepit aut uoluit nos adiuuare deus aut noluit. **S.** i uoluit et adiuuit: et tamen non fecimus quod uoluit: non nos sed ille superatus est. **S.** i autem noluit adiuuare: non est culpa eius qui uoluit facere: sed illi qui potuit et noluit facere. **A.** **N.** on intelligis Διαλιματων τω in gratia blasphemiarum decidisse barathrum: ut ex utraque parte aut inualidus deus: aut inuidus non tamen ei laudis sit quae bonorum aut etor est et adiutor: quantum uisuperatois quae mala non coeruit. detrahatur ergo illi cur diabolus esse permiserit: cur passus sit: et hucusque patiat quod cotidie aliquid in mundo mali fieri. **A.** uarit et Martion et omnes haereticorum canes qui uetus laniam testamenti: et huiusmodi syllogismum texere consueuerunt: **A.** ut sciuit deus hominem in paradiso

tur ad dñs signoz magnitudine cōturbatus: Recede a me qđ hō peccator sū: et dñs ad discipulos Ego sūz vltiō: Vos rami. **Qui** manet i me: et ego i eo. **Iste** affert fructū multū: qđ sine me nīl potestis facere. **Sicut** rami et flagella vitū ilico cōtabescūt cū fuerint a matrīe abscissa: ita oīs hoīum fortitudo marcessit: et deperit si a dī auxilio deseratur. **Nemo** inquit pōt venire ad me nisi pater qui misit me traxerit illū. **Quando** dicit nemo pōt venire ad me frāgīl supbiētē arbitriū potestāte: qđ ē qđ uelit ad christū pergere: nisi fiat illud quod sequitur nisi p: me? celestis traxerit eū: ne qđ cupiat et frustra nitatur. **Simul** et hoc aīaduertēdū qđ qui trahitur nō sponte currit: sed aut retractās: aut tardus: aut iuit? adducitur qui nō pōt suis uiribus et labore venire ad iesū quōd pōt simul oīa peccata uitare: et uitare i perpetuum: et dei sibi potētā nomē assūmere? ille .n. αὐτὰρ ἄνθρωπος: et ego ἀναρτήσας: qux iter me et deū erit distātia? **Quā** ad huc ponā testimoniū ne tibi et auditor. bz tuis fastidiū faciā. **Assuro** quē. lxx. iterptēs artaxerxē uocāt sōnus aufertur ab oculis ut cōmātos fidelū in se replicās mīstroz iueniat mardocheū: cuius iudicio de isidū liberat? ē: ut et hester cōmēdabilior fiet: et cūctus populus iudroz iminētē euitaret neces. **Serte** rex potētissim? qui ab idā usqz ad septētrionē cū etū possidebat oriētē post largissimas epulas et cibos toto orbe qux sitos dormire cupiebat sōno requiescere: et libez iplere arbitriū dormiendū nisi dñs promisor bonoz oīum ipe dīset natura ordinē et cōtra naturā tyrāni crudelitas viceretur. lōgū ē si uoluero cūcta scripturaz factaz exēpla narrare. **Tot? sermo** scōz ad deū oīo ē. **Tota** oratio et deprecatio extorquet clemētiā creatoris: ut qđ nōis uirib? et studio saluari nō possum? illius misericordā cōseruemur. **Ubi** autē misericordā et grā ē libez ex pte cessat arbitriū: quod i eo tmē ut uelim? at qđ cupiam?: et placitis tribuamus assēsu: iā i dñi ptāte ē ut id quod cupim? laboram? nitimur illi? ope et auxilio iplere ualeam?. **Ego** simpliciter dixerā nō in sim gulis opibus nōis: sed i grātia cōditoris et legis sentiri auxiliū dei: ne libez frāgatur arbitriū. **Extez** sunt plerūqz nōz qđ oīa qux agim? dicūt fieri p̄sidio dei. **Qui** hoc dicit nosier eē cessabit: aut igi et tu istā dīctio ut nosier esse iēptas: aut si nō dīcis alien? eris cū his qđ nōa nō dicūt. **Ego** tuus ero si mea dixeris: imo tu me? eris si aduersa nō dixeris: sana corpora cōsiteris: et aīa qux fortior est denegat sanitatē. vt .n. morbus et uulu? i corpore: ita pēm in aīa. **Qui** igi sanū aln hoies cōsiteris ex ea parte qua caro ē: quare nō sanas ex ea qua spūs est? **A.** Sequor propositōes tuā. **Uūqz** hodie effugies ueniā quocūqz uocaris. **E.** Paratus sū ad audiēdū. **A.** **Et** ego ad loquēdū. **surdīs** auribus igi rīdebo ad proposītū. **Ex** aīa compacti et corpore utriusqz naturx subām sequamur. **Quō** corp? sanū erit si nullo lāgore uexetur: ita aīa absqz uitio si nulla pturbatōe quatatur: et tmē ipsius corpus sanū sit: integrū et uegetū: et cūctoz sēsūū itegrāte robustū: aut crebris: aut raris ifirmitatib? condolescit. et ut firmissimū sit iterdū pituitā molestiā patitur ita aīa cogitatōum et pturbatōum ipetus sustinēs ut superet naufragia nō absqz periculo nauigat: cōsiderāsqz fragilitatē suā sēper de morte sollicita est secūdus illud quod scriptū ē. **Quis** est homo qui uiuet et non uidebit mortē: qux cunctis ē intēta mortalib? nō naturx dissolutōe sed morte peccati: iuxta illud propheticum. anima qux peccauerit ipsa morietur: alioquin hanc cōmunem mortē qua et bruta soluntur aīalia enoch et Debiā nōdū uidisse cognoscim?. **Da** mihi corpus quod nunqz lāgauerit: aut quod post langorē perpetua sanitate secuz sit: et dabo tibi aīam qux nunqz peccauerit: nec post uirtutes deinceps peccatura sit: p̄sertim cū uicia

uirtutibus: et si paululū declinaueris aut errādū tibi sit aut p̄ceps cadēdū. **Quātū**. n. inter se distāt p̄tinacia et perseuerātia: parsimōtia et frugalitas: liberalitas et profusio: prouidētia et caliditas: fortitudo et temeritas: cautela et timiditas: quoz alia ad bona: alia referuntur ad mala. **Quod** quidē et i corporibus iuenitur. **Si** sellis prouideris tēperado: pituita succrescit: si humores sic care festines: iardescit sāguis Bile uiciatur: et luteus color ora perfundit. **Serte** ut cūctam medicorū adhibeamus dilgētā: et castigatis uinam? cibis: et morboz somnibus et cruditate caream? occultis quibusdā: et solt exardescimus: uel frigore ihorrescimus: uel febrē deo cognitis causis uel frigore ihorrescimus: uel febrē iploramus auxiliū. dicimusqz cū aplis magister saluator: perimus. **E.** **Est** ut nullus potuerit omne uitare peccatū in pueritia adolecētia iuētute. nunquid negari pōt plurimos iustos ac factos uiros post uiciā oī aīo se ad uirtutes contulisse: et per has caruisse peccato? **A.** **Hoc** est quod i principio tibi dixerā i nostra esse positi potestate uel peccare uel nō peccat: et uel ad bonū uel ad malum extēdere manus ut libez seruetur arbitriū: sed hoc pro modo et tpe et cōditōe fragilitatis humanae. **perpetuitatem** autē impecatā soli reseruari deo et et qui uerbū caro factus carnis detrimētum nō pertulit et peccata. **Nec** qđ ad breue possis: cogis me ut possim iugiter: possis uigilare: ambulare: ieiunare: legere: psallere: sedere: dormire: nūquid i perpetuū? **E.** **Et** quare in scripturis factis ad perfectā iustitias prouocamur ut ē illud **Beati** mundo corde quī ipsi deum uidebūt. **Et** beati immaculati i uia qui ābulāt in lege dñi. **Et** dei loqūntis ad abrahā **Ego** sum deus tuus placeto in cōspectu meo: et esto sine macula uel q̄rela et ponā testimoniū meū inter me et te: et multiplicabo te nimis. **Si**. n. nō pōt fieri quod scriptura testatur frustra p̄cipit ut fieri. **A.** **Diuersis** testimoniis scripturaz eādē qdēm teris i theatralis p̄stigiis qui unū eundemqz hoīem uariē tate personaz mutata in martē **Venerē**qz producunt ut qđ prius rigidus et truculentus inceserat postea sol uatur in molliciem scēminarum. **Hoc**. n. quod nūc quasi nouum obitio **Beati** mundo corde: et beati immaculati i uia: et esto sine macula: et cetera huiuscemodi apostolo respōdēte cōiectū est. **Ex** parte cognoscimus et ex parte prophetamus. **Et** nunc per speculū uidemus in enigmate. **Quō** aut uenerit quod perfectū est: id quod ex parte fuerit destruetur. **Et** mundū igiur cor quod postea sit uisus deū et beatitudinē uitx immaculatx: et immaculatū cū abrahā uiuere i umbra possides? et imagine. **Quāuis** aliquis patriarcha sit: quōis propheta: quōis aplūs: dicitur eis a dño saluatore. **Si** uos cū stis mali scitis bona dare filiis uestris: q̄to magis pater qui in celis est dabit bona petētibus se? **Deniqz** et abrahā cui dictum est **Esto** sine macula: sine q̄rela: cōsciētia fragilitatis sux cecidit i terrā pronus: cumqz locutus esset ei deus **Sara** uxor tua non uocabitur ultra sarai: sed sarā erit nomen eius: et benedicam ei: et dabo tibi ex ea filium et benedicā illi: et erit i gētes: et reges gentium ex ipso erunt. **Statim** ifertur **Cecidit** abrahā i faciem suā: rīsīqz et dixit i mēte sua si cētenario nascetur filius: et si sara nonagita aīoz pariet dicitqz **Abrahā** ad deū ismael uiuat i cōspectu tuo **Qui** rīdit deus. **Enā** **Ecce** Sara uxor tua pariet tibi filiū: et uocabis nomen eius itaac. **Serte** audierat a deo **ego** sum deus tuus: placeto i cōspectu meo: et esto sine q̄rela: siue macula. **Quare** non credit qux deus repromisit: sed risit i cordē putās se celare deū et aperte ridere non audens? **Deniqz** cās incredulitatis exponēs dicit i corde suo. **Quō** si eri pōt ut cētenarius de nonagenaria uxore pariat filiū **Uuat** inquit ismael in cōspectu tuo quē semel dedidit

Difficilia nō q̄ro contentus sus beneficio: quod accepit. Quae occulta responsione arguens deus ait etiam: et ē sensus. Fiet quod existimas: nō futurū. Sara uxor tua pariet tibi filiū. Et antequam ista cōcipiat priusq̄ ille nascatur puero nomē iponā. Ex errore enī tuo quo risit tacitus et filius tuus nomē accipiet. Sin aut mūdo corde: putas i hoc saeculo uideri deū. Quāz ex Moyses q̄ prius dixerat. Vidi deus facie ad facie: salua facta est uia mea postea eū deprecatur ut eū uideat cognoscēter: quē quia uidisse se dixerat audiuit a dño nō potes uidere facie meas. Nō enī uidebit hō facie meā: et uiuet. Unde et apostolus Inuisibile solū dei: et qui lucē habitat iaccessibile: et quē nullus hominū uiderit neqz uideri possit appellat. Et ioānes euāgelista sacra uoce testatur dicens. Deus nemo uidit unq̄. Unigenitus filius q̄ est in sinu patris ipse narrabit q̄ uidit et narrat n̄ quantus est ille qui usus est: nec quātū nouit ille qui narrat: Is quā tuus potes sēsus mortalū accipere. Quod aut putas beatū esse qui sit immaculatus i uia et ambulet i lege eius: ex sequenti sēsu priorē itellige multis enis supra testimonis didicisti legē nullū potuisse impleē. Si at apostolus ad cōparationē gratiā christi q̄ prius lucra arbitrat in lege reputauit: q̄i stercora ut christus lucrificaret. Quāto magis nos scire debem? ideo christi et euāgelii gratias suscepisse quia in lege iustificari nemo potuit. Si ergo in lege nemo iustificatur: Quomō ad perfectionem immaculatus ē in uia qui adhuc ambulat et ad calcē uenit? festinat certe qui i cursu est et in uia graditur minor est eo qui uenit ad finē. Si ergo immaculatus ē ille atqz p̄fectus. q̄ adhuc ambulat i uia: et graditur i lege quid plus habebit ille qui ad terminū uia legisqz puenit. Unde et apostolus de dño loquitur. Quod in fine mūdi et cōsumationē uirtutū exhibeat sibi factā ecclesiā nō habentē maculā: neqz rugā quā uos putatis iā i ista mortali carne et corruptibili esse p̄fectā. Et audire meremini cum corinthis. Iā p̄fecti estis: iā diuites facti estis sine nobis regnatis atqz uirtutem regnaretis ut et nos regnaremus uobiscū cum uera et absqz omni sorde perfectio in caelestibus referretur: q̄n sp̄s loquitur ad sponfam. Tota pulchra es amica mea: et macula nō ē i te. Juxta quod et illud itelligitur ut sitis ir̄prehensibiles: et simplices sic filii dei immaculati: q̄ n̄ dixerat estis: sed satis i futuris differēs nō in p̄xenti eē cōtestā ut hic labor sit atqz cōtentio: tibi laboris uirtutisqz p̄mia. Deniqz ioannes scribit dilectissimi filii dei sum: et nudus apparuit quid erimus. Scimus q̄ cū apparuerit similes ei erimus: quādo eum uidebimus sicut ē: quāq̄ ergo filii dei sumus i similitudo dei et uera cōtēplatio tūc nobis repromittitur q̄n apparuerit i claritate sua: de hoc superbix timore et illa orādī prorūpit audacia quas scribēs ad uiduas quō sancti orare debeant pronūtas ille enis merito ad deus extollit man: ille preces bona cōscientiā fundit qui p̄t dicit: n̄ nosti dñe q̄ sancta q̄ inocētes q̄ pura sint ab oi fraude et iniuriā et rapina: quas ad te expādo manus q̄ iusta q̄ immaculata labia et ab oi mēdacio libera: q̄bus tibi ut mihi miserearis preces fundo. christianū ē hanc anpharisi supbientis orō: qui ē i euāgelio loquebatur. Deus gratias ago tibi q̄ nō sus sicut ceteri hoies rapiores iniusti adulteri: et sicut hic publicanus: ieiuno bis in sabbato: decimas do oīus quā possideo: ille agit gratias deo q̄ ipius mīa nō sit sicut ceteri hoies p̄ca detestā nō assumēs iusticias. Tu dices dñe tu nosti q̄ sancta q̄ inocētes q̄ pura sit ab oi fraude et iniuriā et rapina quas ad te expādo manus: ille bis in sabbato ieiunare se dicit ut affligat carnē uicis lasciuientem: et oīs substātiā suā eat decimas. Redēptio enim aīx uiri propriā diuitiā. Tu cū diabolo gloriāris: Sup sidera ascēdā: ponā thronū meū i caelo: et ero similis altissimo. Dauid loquitur

Lūbi mei impleti illusionibz: et corrupta sunt et putruerunt cicatrices meae: a facie insipientiā meae. Et ne intres in iudicium cū seruo tuo: et nō iustificabitur i cōspectu tuo: oīs uiuens: tu sanctū inocētē et purus te eē factus et mūdas ad deus expādis manus. Nec fuffi: it tibi i cūctis operibz gloriari: nisi ab oi sermone orisqz p̄co mūdū te eē dicat: iserēs q̄ iusta q̄ immaculata labia et ab oi mēdacio libera ille canit. Oīs autem hō mēdax: et hoc sp̄m affirmat aplica auctoritas. Ut sit deus uerax oīs at hō mēdax. Et tu ab oi mēdacio immaculata: et iusta et libera possides labia. Etaias plāgit. Deu mihi misero quā cōpunctus sum: q̄ cū sim hō et imūda labia habeā in medio quoqz populi imūda labia hētis ego habito. et postea seraphi ignitū carbonē forcipe cōphēsus defert ad prophetā purgāda labia non ut tu loqueris arrogantis Is sua uicia cōfiteō iuxta illud qd i psalmo dicitur. Quid detur tibi aut quid apponatur tibi ad linguā dolosa Sagitte potētis acutae cus carbonibz desolatorio. Et post tātū tuorē orātisqz factātiā et cōfidētias sanctitatis q̄i stultus stultis persuadere conaris at i extremo dicat quid tibi ut mihi miserearis p̄cē fūdo: si sanctus es si inocēs es si ab omni sorde purgatus: si nec ope nec sermone peccasti dicēte iacobo q̄ i uerbo n̄ peccat iste perfectus est uir: et potest frenare liguā suā. Quomodo miam deprecari ut uidelicet plāgas te: et fūdas precē quia sanctus es et purus et inocēs immaculatusqz labia et ab omni liber mēdacio dei similis potestati? Si christus orauit i cruce. Deus deus meus quare me dereliquisti longe a salute mea uerba delictorū meorū. Et rursum pater i manus tuas cōmēdo spiritus meū. Et pater ignosce eis qd enim faciūt nesciunt. Qui pro nobis gratias agēs dixerat. Aditebor tibi p̄ dñe caeli et terrae. Sic docuit apostolos suos ut quotidie i corpore illius sacramēto credētes audeā loqui. Pater noster qui es i caelis sanctificetur nomē tuū illi nomē dei qd p̄ se factū ē in se sanctificari cupiūt. Tu dicitis nosti dñe q̄ sancta sunt et q̄ inocentes et q̄ pura manus meae illi inserūt. Adueniat regnū tuū spes regni futuro tēpō: prestolātes ut ignāte xpo ne quāq̄ regnet p̄m in mortali eorus corpore iūgitqz fiat uolūtas tua sicut i caelo et i terra ut imitetur āgelos hūana fragilitas: et uolūtas dñi cōpleatur i terra. Tu dicit p̄t hō si uoluerit oī carez p̄co. Panē n̄m quod gidiātur: siue sup oīa siue sup oēs lbās ueturū apli d̄p̄atur ut digni sint assumptione corporis christi: Et uos p̄ nimiam sanctitātē securāqz iusticiā audacter uobis dona caelestia uendicatis. Sequitur dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribz n̄is. De baptisimatis fonte surgētes et regenerati p̄ dñm saluatorem impleto illo quod de se scriptū est. Beati quoz remissae sunt iniquitates et quoz tecta sunt p̄ca. Statim i primā cōmunionē corporis christi dicunt: Dimitte nobis debita nostra q̄ illis fuerūt i christi cōfessione dimissa. Et uerrogās et superbus tuaz puritate manus et mūdicia gloriāris eloquiū. Quāuis sit hōmīnis perfecta cōuersio et post uicia atqz p̄ca uirtutum pl. n̄ possessio: nūquid sic possūt eē sine uicio quomō illi qui stas d̄ fonte christi procedūt et tamen iubentur dicere. Dimitte nobis debita nostra: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris non humilitatis mendacio sicut tu interpretaris sed pauore fragilitatis humanae suam cōscientiā formidātes illi dicunt ne nos inducas in tentationē. Tu cum iouiniāo loqueris. Eos qui plena fide baptisima cōsecuti sunt tentari ultra et peccare non posse. Ad extremū infert. Sed libera nos a malo. Quid precantur a dño qd habent in arbitriū potestate? O homo nunc mundus factus es in laucro. et de te dicitur. Quis est ista quae ascendit de albatā innitens super fratruēlem suū ut lota quidē sit custodire non ualeat puritatem nisi a suo domino sustē

tetur quomodo cupio dei misericordia liberari qui paulo ante liberans ea a peccatis: nisi ea rōe qua diximus ut cū oia fecerimus nos iutiles eē fateamur. **O**ro ergo tua pharisa uincit superbīa: et publicani cōparatōe dā natur: qui de longe stās oculos ad cælum nō audebat attollere: is percutiebat: pectus suū dicēs propiti⁹ esto mihi pētori. Unde profertur dñi snta. Dico uobis descēdit hic iustificatus i domū suā plusq̄ ille. ois. n. q̄ se hūi liat exaltabitur et q̄ se exaltat hūi liabitur. apli hūi liāt ut exaltentur discipuli tui eleuātur ut corrūat eīdē adul ās uiaua. Nō erubescis dicēz pietatē q̄ nusq̄ i periatu r in terra: et ueritatē q̄ ubiqz pegrina sit i illa potissimum cōmorari. Nec recordaris illius snix popule me⁹ qui te beatū dicunt seducunt te: et semitas pedū tuoz supplātant: laudatqz eā uocibus et dicit. **O** te felicē nimium beatā: si iustitia q̄ esse iā nō nisi i cælo creditur apud te solam iueniatu r i terris. **D**ocere est hoc an occidere? **L**eua r e de terra: an p̄cipitare de cælo: id muliercula tri buere qd̄ angeli nō audēt usurpare. **S**inaut pietas ue ritas atqz iusticia nō inueniūtur in terris: nisi i una mu liere: ubi erit iusti tui: quos absqz p̄cō i terris esse facta bas? **Q**uā duo capitula oīs et laudis soles cum tuis iu raē discipulis nō eē tua cū p̄spicius i eis stili tui splēdor eluceat: et tanta sit uenustas eloquii **T**ulliani: ut testudē neo incedēs gradu quā secreto docēs mittisqz uenalia publice nō audeas profiteri. **O** te felicē cuius p̄ter disci pulos nemo scribit libros: ut quicqd̄ uideris displicere nō tui: s̄s alienū esse contēdas. Et q̄s ille erit tanti inge niū ut leporē sermonis tui possit imitari. **E**t nō possum ultra differre. **O**is uincitur paciētia uestroz iniquitate uerboz. **O**ro te qd̄ infantuli peccauerunt: nec cōscientia eis delicti iputari p̄t. nec ignorātia: q̄ iux̄ ionā prosphe tā manum dextrā nesciunt et sinistrā peccare nō possūt et p̄t perire. **S**enua labant: uagitius nō explicāt uerba: balbutiens lingua ridet: et aternā miserix cruciatu s mī seris p̄pātur. **A**. **A**b nimīū disertus eē c̄cepisti ut n̄ dicā eloquēs: postq̄ discipuli tui uersi sūt in magistros. **A**n tonius orator egregius i cuius laudibus **T**ullius perso nat disertos se ait uidisse multos: eloquēte adhuc nemi nes. **N**olī iḡi mihi et oratoz et nō tuis floribus ludere p̄ quos solēt impitoz atqz pueroz aures decipi: s̄s sim pliciter dic qd̄ scias. **E**t. **H**oc dico concede mihi saltem esse sine peccato qui peccare nō p̄t. **A**. **C**oncedas si in christo fuerint baptisati: nec me tenebis in assensū snix tuz qua dixisti posse hoies sine peccato esse si uelit. **I**stē enī nec p̄t: nec uolunt: s̄s sine ullo p̄cō p̄ dei gr̄as sunt: quā i baptismo susceperūt. **E**t. **R**ogis me ut ad iudiciōsū illud uenā: et dicā tibi. **Q**uid. n. peccauerūt ut statim in me populoz lapides conticias: et quē uiribus nō potes uoluntate interficias? **A**. **I**lle h̄reticū interficit qui esse h̄reticū patitur. **E**t. **E**xtē n̄a correptio uiuificatio est ut h̄resis moriens uiuas catholicx fidei. **E**t. **S**i nos scitis h̄reticos cur nō accusatis? **Q**uia apōstolus me docet h̄reticū post unā et scdaz correptionē uitare: nō accu sare sciens quā puerus sit et suo iudicio dānat⁹. **A**lio q̄n frustiffimū est super fide ex alterius pēdere iudicio. **Q**uid. n. si te alius catholicū dixerit: statū ne assēsū tribu am? **Q**uicumqz te defenderit et puerus credentē bene sentire dixerit nō hoc agit ut te ifamia liberet: s̄s ut se ifa met perfidā. **M**ultitudo at̄ socioz nequaq̄ te catholi cum: s̄s h̄reticum te eē demōstrat. **U**erū ecclesiastico calcētur pede ne quasi paruulis flētibus trisitor quādam imago demōstretur hoc nobis p̄stat dei timor ut omēs alios cōtēnam⁹ timores: proide aut desēde qd̄ credis: aut reliq̄ qd̄ defendere nō potes. **Q**uāciūqz i desēsōdem tut adduxeris nō p̄zonū: s̄s sociū noīabis. **E**t. **D**ic q̄so et me oi libera quaxstione. **Q**uare infantuli baptisentur. **A**. **U**t eis peccata i baptismo dimittātur. **E**t. **Q**uid. n.

conseruere p̄cātū: **Q**uisc̄p̄ ne soluitur nō ligat⁹. **A**. **D**e
interrogat: r̄ndebit tibi euāgelica tuba doctor gētū uas aureū i toto orbe resplēdēs. **R**egnauit mors ab **A**das usqz ad **M**oysem ēt i eos q̄ n̄ p̄auerūt i similitudinē puaricatōis **A**dā: q̄ est forma futuri. **Q**uod si obieceris dici hoc: esse aliquos qui nō peccauerūt itelligē illud: eos nō peccasse p̄m quod peccauit adam p̄xuaricādo i pa radiso p̄ceptū dñi. **E**xtē oīs hoies aut at̄qui propa gatoris adam aut suo p̄cō tenētur obnoxii. **Q**ui paru lus est parētis i baptismo uiculo soluitur. **Q**ui ei⁹ atatis qux possit sapere: et alieno et suo christi sāguie libera tur. **A**c ne me putes h̄retico sensu hoc itelligere beat⁹ martir **Z**yprianus cuius te in scripturaz testimoniis dī rigēdis amulū gloriaris i epistola quam scribit ad epus fidum de ifatibz baptisādis hoc cōmémorat porro autē si ēt grauisimū delictoribus et i deū multo ante peccā tibus cū postea crediderint remissa p̄cōz datur: et bap tismo atqz gr̄a nemo prohibetur: q̄to magis prohiberi nō debet infās qui recēs natus nihil peccauit nisi quod secūdam **A**dā carnaliter natus cōtagiū mortis at̄iq̄ prima natiuitate cōtrahit: qui ad remissionē peccatoris accipiēdam hoc ipso facilius accedit qd̄ illi remittuntur nō propria: sed aliena peccata. **E**t sc̄circo frater carissime hax fuit in cōcilio nostra snia a baptismo atqz gr̄a dei q̄ in oibus benignus misericors: et pius est neminē per nos debere prohiberi. **Q**uod cū circa uniuersos obser uādū sit atqz retinēdum: magis circa ifantes ipsos et re cēs natos obseruandum putat qui hoc ipso dat ope n̄a ad diuinā misericordiam plus merentur. quod i primo statim natiuitatis sux ortu plorātes atqz flētes nihil ali ud faciūt q̄ deprecātur. **S**cripsit dudū uir factus et elo quēs epus **A**ugustinus ad **M**arcellinū qui postea sub inuidia tyrānidis **H**eradianax ab h̄reticis inocēs c̄x̄ es duos libellos de ifatibus baptisādis cōtra h̄resim uestrā p̄ quā uultis asserere baptisari ifātes nō i remis sionē p̄cōz: sed i regnū cæloz iux̄ illud qd̄ scriptū est in euāgelio. **N**isi q̄s renatus fuerit ex aqua et sp̄i nō p̄t intrare i regnū cæloz tertii quoqz ad eūdē **M**ar cellinum cōtra eos qui dicūt idē qd̄ uos posse hoiem sine peccato esse si uelit absqz dei gr̄a. **E**t quartus nuper ad **H**ilarium cōtra doctrinam tuā multa puerua figēte **A**lios quoqz sp̄aliter nōi tuo cudere dicitur: q̄ necdum uenere i n̄as manus. **U**n̄ supsedēdum hūic labori cen seo. **N**e mihi dicatur illā. **H**oratii i siluā ne ligna feras. **A**ut. n. eadē dīcem⁹ ex siluo: aut si noua uoluerim⁹ dē cere a clarissimo igenio sūt occupata meliora. **H**oc unū dī cā ut oīs tādē finiatur. **A**ut nouū nos symbolū debere tradei: ut p̄ p̄es et filiū et sp̄us factū baptisatiōis ifātes in regnū cæloz: aut si unū i paruulis et magnis hētis baptisāda ēt ifantes i remissionem p̄cōz baptisādos in similitudinē puaricatōis adā. **Q**uod si i iusta uobis uide tur alieno remissio p̄cōz: qua nō idiget qui peccare n̄ potuit trāsire ad amasium uestrum qui p̄terita i cælis et antiqua delicta solui dicit i baptismo: ut cuius i ceteris auctoritate ducimur et i hac parte errores sequamini.

Argumētum sequētis opusculi excerptus ex **T**hidoro li bro octaui etymologiaz.

DELSERJANȚ a lucifero **S**yr t mix ep̄is opo orit: q̄ epus catholicos q̄ cōstatinī p̄cutiōe p̄fidāz arriāoz cōsistētes erāt: et postea cor recti re diū i catholicā ecclēsiā delegerūt: dā nātes siue qd̄ edidēt siue qd̄ se ēdēt simulauerūt: quos catholice ecclēsiā m̄no i cepit siu tāq̄ petru post sletū negatōis. **N**āc illi m̄is caritatē supbe accipiētes eosqz recipre nolētē ab ecclēsiā cōmuniōe i cēsēit. **E**t cū ip̄o lucifero suo auctoī q̄ mane oriebatur cadēt meruerūt.

Incipit altercatio. Luciferiani et orthodoxi cuiusdam ed-
ta a beato Hieronymo: alias intitulatur contra luciferi-
anu liber sancti Hieronymi

DROXJ. DE accidit ut quidam luciferi sec-
tator cum alio ecclesie alumno, odiosa lo-
quacitate contendens: et caninas facundiam
exercens assereret uniuersum orbem esse dia-
boli: et ut fas familiare est eis dicere factum de ecclesia
lupanar. At ille contra rationabiliter quide: sed importu-
no et loco et tempore defendebat. No sine causa christum
fuisse mortuum: nec absurdum tamen causa dei filii defendi
se. Quid plura. Cum audientium circuli lumina iam in pla-
teis accensa solueret. et in corda disputacione nox in ter-
ruperet consputata pene inuicem facie recesserunt. Hoc tamen
his qui assuerat statuentibus ut in secretas porticus primo
mane conueneretur. Quo cum omnes iuxta palatium conuen-
rent uisus est utriusque sermonem a notario excipit atque
ita resistens cunctis. Delladius Luciferianus dixit. Hoc
mibi primum respondere uolo utrum Arriani sint christiani
an non Hieronymus? Orthodoxus dixit. Ego plus inter-
rogo utrum ne omnes heretici christiani sint. L. Quae heretici
dixisti christianum negasti. O. Omnes ergo heretici
christiani non sunt. L. Fas superius audisti. O. Si christiani
non sunt diaboli sunt. L. Nemo dubitat. O. Si autem diabo-
li sunt nihil refert heretici sint an gentiles. L. Non refel-
lo. O. Igitur praefixum inter nos habemus? de heretico
sit loquendum sicut de gentili. L. Plane fixum. O. Quare
modo ut libet quomodo inter nos constat nunc hereticos
gentiles esse. Lu. Quod interrogatio mea cogere uolebat
expressum est hereticos christianos non esse. Nunc restat
conclusio. Si Arriani heretici sunt et heretici omnes genti-
les sunt et Arriani gentiles sunt et ita constat nullam socie-
tatem ecclesie esse cum arrianis id est cum gentilibus manifestum
est ergo uestra ecclesia quae ab arrianis id est a gentilibus episcopis
suscepit non tam episcopos recipere: quam de capitolio sacer-
dotes: ac per hoc antichristi magis synagoga quam christi
ecclesia debeat nuncupari. Or. Ecce impleta est propheta
parauit mihi foueam et ipse incidit in eam. Lu. Quoniam
modo? O. Si arriani ut dicis gentiles sunt: et arrianorum
conuenticula castra sunt diaboli: quomodo in castris diaboli bap-
tizatus recipio. L. Recipio sed poenitentem. O. Profrus
quid dicas non intelligis: quisquam ne gentilem recipit poeni-
tem. L. Ego simpliciter ex exordio sermonis omnes heretico-
s gentiles esse respondi. Verum quia captiosa responsio
fuit primae quaestioni tibi palma tradens ad secundas ue-
nias: in qua aio laicum ab arrianis ueniens recipi debere
poenitentem clericum uero non debere. O. Atqui in prima qua-
estione huius obtinuisse me dicis etiam secundam obtinui. L.
Doce quomodo obtinueris. O. Nescis et laicos et cleri-
cos unum habere christum: nec alius neophytis: alium epis-
copis esse deum. Eum ergo non recipiat clericos qui recipit
laicos poenitentes. L. Non est episcopi ipsius lachrymas
fundere pro peccatis: et corpus attrita dicit. Non est epis-
copi ad fratrum genera prouoluit: et de sublimi loco eucha-
ristiam ministrare populo. Aliud est lugere quod fueris aliud
neglecto peccato in ecclesia uiuere gloriosum tu qui hester-
no die sacrilegus creaturam dei filium predicabas: qui quot
tidie peior iudicis blasphemiarum lapides in christum iacie-
bas cuius manus sanguine plenas sunt: cuius stilus lan-
tia militis fuit ad unius horum uirginum chorum adul-
ter ingrediens: si peccasse te poenitet officium deponere
sacerdotis si te non peccasse confidit permanere. Quod
fuit. O. Rhetoricario et a disputacionum spinetis ad
campos liberae declamacionis excurris. Verus desine
quod a comunibus locis: et in gradum rursum ac in lineas regre-
de postea si placuerit latius disserem. L. Nulla decla-
matio hic est. Dolor patientiam superat propode ut libet: argu-
mentum ut libet. in quibus praesens debis ides esse episcopus: in quibus la-

cu poenitentem. Or. quoniam obstinate tenes aliam esse rationem episcopi
alias laici ad compendius tentacionis tribuo quod po-
tulas nec me pigebit locus te faciente manum tecum
conserere. expone mihi quare laicum uenientem ab arrianis
recipias: episcopum non recipias. L. Recipio laicum quod er-
rasse se confitetur et deus maualt poenitentiam peccatoris quam mor-
tem. O. Recipio et ego episcopus quia et errasse se confitetur: et
deus maualt poenitentiam peccatoris quam mortem. L. Si errare se
confitetur cur episcopus pseuerat deponat sacerdotium concedo
ueniam poenitentem. O. Respondebo tibi: et ego sermonibus
tuis. Si laicus errasse se confitetur: quomodo laicus pseuerat?
deponat sacerdotium laici id est baptismum: et ego do ueniam
poenitentem. Scriptum est. n. Regnum quippe nos et sacerdo-
tes deo et patri suo fecit: et ite. Gentem sciam regale sacer-
dotium populum acqum. O. Quod licet christiano coe est tam
episcopo quam laico. Qui poenitentiam agit priora condonat.
Si non licet episcopo poenitentem pseuerare quod fuerat non licet laico
poenitentem in eo permanere propter quod poenitentiam con-
fiteatur. L. Recipimus laicos quoniam nemo conuertitur
si scierit baptismum: et ita fiet ut nos simus causa perdi-
tionis eorum si repudientur. O. Tu in eo quod incipis la-
icum unam animam recipiendo saluas et ego in recipiendo
episcopum non dicas unius ciuitatis populos: sed uni-
uersam cui praesertim prouinciam ecclesie socio: quem si re-
pellam multos secum in ruinam trahet. Quamobrem
quaxo uos ut eam rationem quam in paucis recipiendis
habere uos existimatis: etiam ad totius orbis salutem
concedatis. Quod si displicet et tam duri estis imo tam ir-
rationabiliter inclementes ut eum qui dederit baptismum
hostem christi eum qui acceperit filium putetis. Nos
uobis aduersa non facimus: aut episcopum cum popu-
lo recipimus quem facit christianum: aut si episcopum
non recipimus: scimus etiam nobis populum reuicien-
dum. L. Pro te nomine christi de episcopis dictum uos
estis sal terra. Si autem sal infatuatum fuerit in quo salietur
sed et ad nihilum est uile nisi ut proiciatur foras et conculle-
tur ab hominibus. Sed illud quod populo peccatorum sacerdos deus
exoret ac pro sacerdote nullus sit alius quam deprecetur. Quare
quidem duo scripturarum capitula in sententiam conueniunt
una. Nam ut sal omnes cibum condit: nec est aliquid pro se-
ta suauis quod absque eo gustum demulceat. Ita mundi totus
est ecclesie propria condimentum episcopus est: qui si infatuatus
fuerit sine per negationem: sine per heresim sine per libi-
dinem: et ut semel dicam per uniuersa peccata: a quo alio pote-
rit condiri cum ipse fuerit condimentum? Sacerdos quippe pro
laico offert oblationem suam iponit manum subiecto: reditu
sancti spiritus inuocat: atque eum qui traditus fuerat saba-
n in interitum carnis ut spiritus saluus fieret idcirco in popu-
lum ordine altario reconciliat: nec prius unum membrum
restituunt sanitati: quam omnia simul membra conlauerit: facile quippe
pe ignoscit filio patri: cum mihi pro uisceribus suis deprecatur.
Si ergo hoc quem diximus gradu laicus poenitens re-
stituitur ecclesie: ubique consequitur uentis ubi luctus pra-
cesserat. Manifestum est sacerdotem de gradu suo motus in
eundem locum non posse restituunt: quod aut poenitens sacerdo-
tio carebit: aut in honore persistens reduci in ecclesiam non
poterit per ordinem poenitens. Tu mihi nunc infatuato sale
ecclesie sapore contaminas: tu enim eum qui proiectus so-
ras iacere deberet in stercore a cunctis hominibus conculan-
dus super altarium reponis. Et ubi erit illud apostoli pre-
ceptum. Oportet episcopum esse sine crimine qui dispensator est dei
Et iterum probet aut se unusquisque et sic accedat ubi dnica
denunciatio est. ne miserimus margaritas nostras ante porcos
Quod si de omnibus generaliter dictum intelligis: quanto magis
de sacerdotibus prauidendum est cum est ad laicos sic habetur? Sepe
ramini inquit dominus per moysen a tabernaculis istorum homi-
num durissimorum: et nolite tangi ab omnibus qui sunt
eorum ne simul pereatis in peccato eorum. Et rursus in xl

prophetis. Sacrificia eorum tanquam panis lucis: oes qui manducant ea communicabuntur. Et in euangelio dicitur Lucerna inquit corporis est oculus tuus. I. ecclesia lumē ē epō. Si autē oculus tuus simplex ē: totū corpus tuū lucidū erit. Sacerdote. n. fidē ueram pōdicāte ex omni corde tenebrarū discuntur et cām reddit. Nō. n. lucerna accēditur et ponitur sub modū: sed super candelabrū: ut luceat omnib⁹ qui i domo sunt. lucernā. n. hoc ē deus scī entia. x. igniculū i epō succēdit: ut non sibi tm luceat: sed omnibus proficit. Et i consequētī: Si inquit oculus tuus nequ⁹ fuerit: oēs corpus tenebrōsū est. Si. n. lumen quod i te ē tenebrarū sunt: ipsarū tenebrarū quātā erunt? Et recte. Nam cū ideo epō in ecclesia cōstituatur ut populū coerceat ab errore quātus erit error in populo cū errat ille qui docet: quōd pōt peccata dimittere qui ipse peccator ē? quomō sanctū sacrilegus faciet? Nō ad me lumē introiet: cū oculus meus cecus sit: prohibet dolor autē christi discipulus ecclesiā christi gubernat. Et unde est illud. Nō potestis duobus dñis seruire. Sed et illud q̄ cōmunicatio luci ad tenebras: qui cōsensas christo ad belial? Legimus i ueteri testamēto. Homo i quo fuerit macula et uitium non accedat offerre dona dño. Et rursum Sacerdotes qui accedunt ad dñm deū ut sacrificēt mundū sunt: ne forte derelinquat eos dñs. Et in eodē et cū accedunt ministrare sacra non adducēt i se delictum ne moriantur. Et multa alia quā prosequi isunt. am ē: s; suo dno breuitatis omitto. Nō. n. numerus testimoniorū: sed auctoritas ualet. Et quibus ostēditur uos per modicum fermētus totā ecclesiā massā corrupisse. Et de e⁹ manu hodie eucharistiā accipere: quā heri quasi idolū respuebatis. O. dixit. Multa quidē de sacris noluminibus memoriter copioseque dixisti: sed cum totū circūiēris saltū meis cassib⁹ cōcluderis: sit quippe arrianorus epō hostis xpī: isatuatum sal sit lucerna sine igniculo. sit oculus sine pupilla. nepe eo puenies ut salire nō possit q̄ sal ipse nō hēat: nō illuminet cecus: non accēdat ex tinctus. Tu autē cum cōditum ab eo abū deuoeres: cur insalsum arguis cōditore? igniculus eius in ecclesia tua lacet: et lucernam eius ciliaris extictā. Oculos tibi praeberet: et cecus ē. Quāobrem oro te ut aut sacrificādī et diligētīā tribuas: cuius baptisma probas: aut reprobos eius baptisma quem nō existimas sacerdotē. n. n. fieri pōt ut qui est i baptisate Sactus sit: sit apud altā peccator: L. Sed ego praeipio laicū pccatōrē per mānū unū ipositōdem et inuocāōem spūs scti sciēs ab hāreticis spūm sc̄m nō posse cōferri. O. Oēs propositōs ueritatis calles ad unū compitū cōfluūt: et pavidōrū more ceruorū dū uanos pēnarū cuitatis uolat⁹ fortissimis rebus implicamini. Nā cū in patre et filio et spū sancto baptisatus homo tēplus dñi fiat cum ueteri xde desirata nouū trinitatis delubry xdficetur quomō dicit sine aduentū spūs sancti apud arrianos peccata posse dimittere: quōd antiquus sordib⁹ aīa purgatur quā factū nō hēt spūm: Neq; n. aqua lauat aīam: sed pri⁹ ipsa lauatur spiritū: ut alios lauare spiritualiter possit. Spiritus inquit moyses dñi ferebatur sup aquas. Ex quo apparet baptisma nō eē sine spū scto. Bethsaida lacus iudae: nisi per aduentū āgeli debilitata corporaliter mēbra sanare n poterat. Et tu mihi aqua simplici quasi de balneo anī mā lotā producis: ipse dñs noster iesus christus qui nō tam mūdatus ē q̄ lauacro suo uniuersas aquas mūdauit: statim ut caput extulit de fluētō spūm sc̄m accepit: nō quod unquā sine spū scto fuerit: quippe qui de spiritu scto in carne natus ē: sed ut illud nobis monstraretur uerum esse baptisma: quo spiritus sctus adueniat. igitur si Arrianus spūm sctū nō pōt dare: nec baptizare uidem pōt: q̄ ecclesia baptisma sine spiritu scto nullūm est. Tu uero cū baptisatū ab eo recipis: et postea

iuocas spūm sc̄m: aut baptizare eū debes: q̄ sine spū scto baptisari nō potest: aut si est baptisatus i spū scto de sine ei iuocare spūm quem tūc cū baptisaretur accepit. L. Obsecro te nōne legisti in actib⁹ apostolorū eos q̄ iam a iōāne baptisati fuerāt cū ad interrogāōem apostoli respōdissēt se nec auditu quidē cōperisse quid esset spūs sctus postea fuisse spūm sctū consecutos? Nō manifestū ē posse aliquē baptisari: et tm nō hēre spūm sctū. O. Nō tā imperitos dnoy uoluminū eos q̄ audiūt puto ad hanc q̄stūculā dissoluēdas lōgo uti sermone opus sit. Neq; prius q̄ quid in ea scētiam loquar ausculta iuxta sēsus tuū quātā scripturarū turbatio oritur. Quid est hoc quod iōānes in baptisate suo alius spūm sctū non potuit dare qui christo dedit? Et q̄s ē iste iōānes? Nō clamāns i deserto parate uiam dñi: rectas facite semitas dei nostri. Ille qui dicebat Ecce agnus dei qui tollit peccata mundi. Nō dico ille q̄ ex matris utero clamabat. Et unde hoc mihi ut ueniat mē dñi mei ad me spūm sctū nō dedit. quē Philipp⁹ diaconus eunucho dedit: quē Ananias Paulo dedit: audacter forisā uideat iōāne pferre cūctis: audi dñm loq̄ntem. Nō ē i natis mulierū aliq̄s maior iōāne baptista. Nulli. n. cōtigit prophetarū et annūciaret christū: et digito demāre. Et q̄d necesse ē i tān uirū laudib⁹ imorari: cū a deo p̄e et āgelus nūcupetur. Ecce inquit mitto āgelū meū aīa facie tuā: qui prae parabit uiam tuam plane āgelum qui post maternū uēris hospitū eremī secreta lectatus paruulus de serpētib⁹ lusit: q̄ oculis expectāntibus christū nihil aliud dignat⁹ ē asp̄icere: q̄ eloquū doctū q̄ melle et fauo dulciora sūt dignā deo uocē erudiuit. et ne quāstionē morer sic dicebat. Crescere p̄cū forem dñi. iste ergo talis tūm q̄ spūm sctū nō dedit: quē ceterio corneli⁹ aīā baptisaretur accepit? Rūde q̄ so cur nō dederit sed ignoras. Audi quid scripturā doceat. iōānis baptisma nō tā peccata dimisit: q̄ pccatōrē tix baptisma fuit i futurā imissionē p̄cōy: q̄ eēt postea p̄ sc̄ificāōes christi subsecuta. Scriptū ē. n. fuit iōānes i deserto baptisans et p̄dicās euāgelū pccatōrē in remissionē peccatorū. Et postmodū et baptisabūtur ab eo i iordane cōfiteōtes peccata sua: ut. n. ipse aīa prae cur for dñi: et baptisma eius prae uū baptisatis dñici fuit. Qui de terra ē aiebat de terra loquitur: qui de supernis uenit sup oēs est. Et itē. Ego baptisauit uos aqua: ille uero baptisauit uos spū scto. Si at iōānes ut ipse cōfessus ē nō baptisauit i spū: cōsequēter nec pccā dimisit q̄ nulli hominū sine spū scto peccata dimittuntur. Aut si cōtētiōse argumētāris. Nō iōānis baptisma dimississe p̄cā: q̄ de caelis fuit. Edoce q̄d āpli⁹ christi baptisate cōsequūt. q̄ p̄cā dimittit: libera a gehēna: q̄ a gehēna liberat p̄fectū ē p̄fectū at baptisma nisi i cruce et resurrectione xpī nō p̄t dici: Ita tu puerse religios⁹ dñite ipso iōāne illū ops crescere: me at minuit: et cū serui baptisati mo plūq̄ hūit tribuis: dñicū destruis cui reliq̄s nihil āpli⁹. Quorsū ista tēdit assertio: vs. Ut nō tibi mīz uideatur si illi q̄ a iōāne baptisati fuerāt: postea p̄ ipositōdes manū aplōy spm sc̄m sūt cōsecuti: cū cōsts eos nec peccatorū q̄dē sūt subsecuta fide remissionē cōsecutos. Tu uero q̄ ab arriāis recipis baptisatū: iō tribuis baptisma q̄d p̄cā ē: et quo pacto q̄i modicū q̄d ei defuerit sp̄s sc̄m iuocas cū baptisma xpī sūt spm sc̄m nullū sit? Neq; lōge excessi et cū xqua frōte aduersariū potueri sumouere: leuiora min⁹ tela direxi. iōānis. n. baptisma i tm p̄cā fuit ut cōsts postea xpī baptisate baptisatof q̄ ab eo baptisati fuerāt. Ita. n. historia refert. sc̄m ē at cū apollo eēt corinthi: et paulus periransiret super oēs partes Asiae deuenit Ephesum: et cum inuenisset quosdam descendentes dixit ad eos. Si spiritum sanctum accepistis: cui credidistis? At illi respōderūt: S;

nec si spiritus sanctus sit audiunt dicit aut ad illos in quo ergo baptizati estis. Responderunt iohannis baptizate. Dixit aut paulus iohannes quidem baptizavit baptizatis poenitentiam plebem dicens in aduentum post eum ut crederet hoc est in iesu in remissionem peccatorum. His auditis baptizati sunt in nomine domini nostri iesu christi. Et cum ipse posuisset illis manus paulus continuo cecidit super eos spiritus sanctus. si ergo baptizati sunt uero et legitimo ecclesie baptismi: et ita postea spiritu sancto consecuti sunt: Et tu apostolorum sequere auctoritatem baptizata ergo eos et tu qui christum non habent baptismum. et poteris inuocare spiritum sanctum. **L.** Qui dormientes sitiunt auidam fauces fluminibus iurgit: et quanto plus hauserint tanto plus sitiunt. Ita et tu mihi uideris aduersus hanc questionem quam proposui hinc atque illinc argumeta quassisse. Et nihilominus uis eide questioni sitis perseverare. An nescias etiam ecclesia ruz hunc esse morem ut baptismatis manus postea imponatur: et ita inuocetur spiritus sanctus? Exigit ubi scriptum sit in actibus apostolorum: etiam si scriptura auctoritas non sub esset totius orbis in hac parte consensus instar precepti optineret. Nam et multa alia que per traditionem in ecclesiis obseruatur auctoritate sibi scripte legis usurpauerunt: ueluti in lauacro ter caput mergitare: deinde egressos lactis et mellis praxugustare concordiam ad infantiam significationem die dominico. Et per oem pentecostem nec de geniculis adorare et ieiunium soluere multa que scripta non sunt rationabilis sibi obseruatio uidebitur. Ex quo aduertis nos ecclesie consuetudinem sequi: licet ante aduocationem spiritus sancti ceteris aliquid baptizati. **O.** Non quidem ab uno hac ecclesie esse consuetudinem ut ad eos qui longe in maiori bus urbibus per presbyteros et diaconos baptizati sunt: episcopus ad inuocationem sancti spiritus manu ipotiturus exeat: quale est ut leges ecclesie ad haeresi transferas: et uirginis tuam integritatem per meretricium lupanaria spurcari panaris? Episcopus si imponit manu his imponit in recta fide baptizati sunt: qui in patre et filio et spiritu sancto tres personas unam substantiam crediderunt. Arrianus uero cum nihil aliud crediderit claudite quaxo aures que audituri estis ne tanta impietatis uocibus polluamini nisi in parte solo uero deo et iesu christo saluatore creatura et spiritu sancto utriusque seruo. Quomodo spiritum sanctum ab ecclesia acciperet qui necdum remissionem peccatorum consecutus est spiritus que pe sanctus nisi mundam fidem non incolit neque habitator eius templi efficitur antistes non habet ueram fidem. Quod si obloqueris quare in ecclesia baptizatus nisi per manus. Episcopi non accipiat spiritus sanctum quem non asseris in uero baptizate tribui: disce hanc obseruationem ex ea auctoritate descendere quam post ascensum domini spiritus sanctus ad apostolos ascendit: Et multis in locis idem factum reperimus ad honorem potius sacerdotum quam ad legis necessitatem. Alio quum si ad episcopi tantum iprecationem spiritus sanctus defluit lugedissimam in uillis aut in castellis aut in reuotionibus locis per presbyteros et diaconos baptizati ante dormierunt quam ab episcopis inuenerunt ecclesie salus in summi sacerdotis dignitate ac ueneratione consistit: cui si non haec exors quaxd et ab omnibus eminens denique potestas tot in ecclesiis efficiuntur schismata quot sacerdotes ide a deo ueniet ut sine chrismate et iussu episcopi nec presbyter nec diaconus ius habeat baptizandi. Quod frequenter si tamen ne esset cogit scimus et laicis licere ut enim accipit quis ita et dare potest: nisi forte eumachus a philippo diacono si ne spiritu sancto fuisse baptizatus credendus est de quo scriptura hoc loquitur. Et descenderunt amboque in aquam: et baptizauit enim philippus. Et cum abscederet ab aqua spiritus sanctus uenit in eumachus si aut illam obiciendum putas quia cum audissent apostoli qui erat hirosolymis quia precepit Samaria uerbum dei miserunt ad eos petrum et iohannem qui cum uenissent ad eos orauerunt pro ipsis ut acciperent spiritus

ritus sanctum nondum enim descenderat in quem il lorum. Zur ita factum sit in consequentibus disce. Aut enim Sed solum baptizati erant in nomine domini iesu. Tunc imponebant illis manus et accipiebant spiritum sanctum. Hoc loco si et tu similiter te facere dicis quod haeretici non baptizauerunt in spiritu sancto scias philippum ab apostolis non fuisse diuisum: eandem habuisse ecclesiam: eundem dominum iesum christum praxdicasse: diaconum certe fuisse eorum qui postea manus imposuerunt. Tu uero cum apud arrianos non ecclesiam dicas eandem: sed synagoga nec clericos dei: sed creaturas et idolorum cultores: quomodo in dispari causa eandem asseris rationem tenere. **L.** Valenter quidem: et fixo gradu me tibi in facies dimicantem repellis: sed post tergum caderis et nuda a spiculis dorsa non protegis. Esto quippe apud arrianos ne baptismum esse quidem: et ideo spiritus sanctus ab eis non posse dari: quod nec dum remissionem peccatorum acceperunt: totus hoc uictoriae merx proficit et argumetorum tuorum palaxtra mihi palmas uictoriae sudat. Arrianus baptismum non habet: et quomodo sacerdotium habet? laicus apud eos non est: et quomodo episcopus est? mihi reciperem medicum non licet: tu suscipis regem. Vos hosti castra traditis et a nobis profuga reuicendus est. **O.** si prioris meminisses ias scires tibi fuisse responsum: sed dum amore contradicendi sequeris a questionum lineis excidisti more quorundam loquatium potius quam facundorum qui cum disputare nesciunt tamen litigare non desinunt. Ego enim non tam in parte arrianos uel improbo uel defendo quam illam cursum mei metam circumeo. Eadem ratione a nobis episcopum recipi qua laicus a nobis incipitur: si errant concedis ueniam: et ego ignosco poenitentem si in fide sua baptizatum haptizatus nocere non potuit: et in fide sua sacerdotem constitutum constitutus non inquinauit. Subtilis est haeresis: et ideo simplices animi facile decipiuntur. Deceptio tam laici quam episcopi condicio est: at episcopus errare non potuit reuera de platonis et aristophantis summi in episcopis allegatur. Quotus quisque est qui non apprimere eruditus sit? Veniens ex litteratis quicumque hodie ordinatur: id habent curam non quomodo scripturarum medulas ebibant: sed quomodo autem es populi declamatorum flosculis demulceant. Accedit ad hoc quod arriana haeresis magis cum sapientia saeculi facit: et argumetationum riuos de aristotelis fontibus mutuatur. Igitur paruulorum inter se certantium ritu quid dixeris dicam. affirmabis? affirmo negabis? nego. Arrianus baptizatus: ergo episcopus est: non baptizatus tu refuta laicus: et ego non recipio sacerdotem. Sequar te quocumque iteris: aut pariter in luto haeritabimus: aut pariter expediemur. **L.** sed laico ideo ignoscendum est qui ecclesiam dei putans simpliciter accessit: et iuxta fidem suam credens baptizatus est. **O.** Nouam rem asseris ut christianus quisque factus sit ab eo qui non fuit christianus: accedens ad arrianos in qua fide baptizatus est? Nempe in ea quam habebat arrianus: aut si itas ipse bene credebatur et sciens ab haeretico baptizatus est: erroris ueniam non meretur. Verum hoc peritius absurdum est: ut discipulus ad magistrum uadens ante sit artifex quam doceatur: at modo ab idolorum ueneratione conuersus nouerat christum melius quam ille qui doceat. At dicit simpliciter in patre et filio et spiritu sancto credidit: et ideo baptismum consecutus est. **Aux** est ista quaxo simplicitas ne scire quid credas: simpliciter credidit. Quid credidit? certe aut tria nomina audiens tres deos credidit: et idolatra effectus est: aut in tribus uocabulis trinomini credens in Sabelli haeresis incurrit. Aut edoctus ab arrianis unum esse uerum deum patrem filium et spiritum sanctum credit creaturas aut extra hoc quid credere potuerit nescio nisi forte homo iam edoctus in capitolio hominibus didicerit trinitatem sciebat patrem et filium et spiritum sanctum non natura sed personis esse diuisos. Sciebat et filii nomen in patre et patris nomen in filio. Ridicula penitus assertio ante de fide disputare quam credere ante mysterium scire quam initiatus sit. **Aliter** de deo sentire baptizantem

aliter baptizati. Præterea cū solenne sit i lauacro post trinitatis cōfessionē interrogare. Credis i factā ecclesiā? credis i remissionē peccatorū: quā ecclesiā credidisse eū dicit in arrianorū: is nō habet i nostrā? Sed extra hanc baptizati nō potuit i eā credere quā nesciuit. **L.** Ad oīa argumētaria: et emissā a nobis spicula scuto orationis eludis. vñā hastā iaciā: q̄ ubonē tegmis tui et uerba crepitātia vi sua penetrēt. nec diuini patiar fortitudinē ar te sup̄iri. **L.** Laic⁹ et ex ecclesiā fide baptizati pœnitēs recipiunt. Episcop⁹ uero aut pœnitentiā nō agit et sacerdos ē: aut si p̄inas egerit: eē ep̄o desinit. Quā ob rem recte nos laicū suscipi pœnitentiē: et ep̄m si i sacerdotio pseuerare uult repudias. **O.** Sagitta q̄ cōtento neruo dirigitur: difficile uitatur. An. n. ad eū ad quē iacta ē puenit. q̄ obice dypei frustratur. E cōtrario tuæ propositionis q̄ si ferrī acumie mittitur hostē nō ualēt p̄forare. Dāc igitur hastā quā totis uirib⁹ misisti de qua nobis munitatis ut auit uo digitulo repellā. **Ns.** n. hoc mō q̄ritur an ep̄s pœnitēs eē nō possit: is an hæretic⁹ baptismā hēat q̄ si ut cōstat baptismā nō h̄s: quō p̄t eē pœnitēs anq̄ christian⁹? **P**roba mihi ab arrianis ueniētē laicū h̄c baptismū: et tūc ei p̄nas nō denezabo. Si uero christianus nō ē si nō h̄nt sacerdotē q̄ eū faceret xp̄ianus: quō agit pœnitentiā an hō q̄ necdū credit? **L.** Oro te ut philosophorū argumētāde depōsita christiana mecū simplicitate loquaris. Si nō dialecticos seq̄ris: is piscatores. **A**equū ne tibi uis ut arrian⁹ ep̄s sit? **O.** Discere uis an cōtēdiō? **S**i cōtēdiō tā tibi r̄nsū est: si discere cupis i meā acie trāsi. Tu .n. probas ep̄m q̄ ab eo recipis baptizati i hoc rephen dēdiō: quare a nobis parietib⁹ separatis cū i fide et i arrianorū nobiscū receptōe cōfētiōs. **L.** In superi⁹ roga ui ut nō philosophice s̄s christiane mecū loquaris. **O.** Discere uis an cōtēdiō? **L.** Disq̄s cōtēdiō qui facti tui a te quæro rōem. **O.** Si cōtēdiō tā tibi r̄nsū est. eadē enī rōe ep̄m ab arrianis recipio: qua tu recipis baptizati. Si discere cupis i meā acie trāsgredere. aduersari. n. uis ut: discipulus docetur. **L.** Nō possū an eē discipulus q̄ magist⁹ audiat p̄dicātem. **O.** qm̄ tergieris: et sic uis a me doceri ut aduersariū i tergo hēas tuo anio te docebo: cōfētim⁹ i fide: cōfētim⁹ i hæreticis recipiēdis: cōfētim⁹ et i cōuētū. **L.** Hoc nō ē docere: s̄s argumētari. **O.** Quia tu p̄t eē cū scuto petio: et nos olīū ramus gladio iheris. **L.** en tollo manus: cōcedo uicisti. **U**erū cū arma deponā facti i quo me iurare cōpellis q̄ro rationē. **O.** Gratulor iterim tibi et christo deo meo q̄is ago. q̄ aio bono a falsitatis ardore ad totū cibū te sapore cōtulisti. nec diūis more quorūdā Saluū me fac domine qm̄ defecit i me sp̄us quorū uox ip̄ia crucē christi euacuat: dei filiū subiugat diabolo: et illā cōplorātes q̄ a dño de p̄corib⁹ prolata ē nō de uniuersis hoibus dictā intelligit. **A**ux utilitas i sāguie meo dū descēdo i corru prōem? Sed absit ut frustra deus mortuus sit. **A**lligat⁹ ē fortis: et uasa ei⁹ direpta sūt: allocutio p̄is i p̄da ē. postula a me et dabo tibi gētes hæreditatē tuā et possessiōnē tuā terminos terræ. apparuerūt fontes aquarū: et reuelata sūt fū damēta orbis terrarū: i sole posuit tabernaculū suū: nec ē q̄ se abscondat a calore ei⁹: deo plen⁹ psalmista canit inimici defecerūt frax i sinē: et ciuitates eorū destruxisti. Et ubi q̄s istū sunt nimis religiosi imo n̄mimū prophant: q̄ plures synagogas assēt eē q̄ ecclesiā: quō destructæ sūt diaboli ciuitates: et i sine hoc ē i sculoy cōsumatōe idola cornuēt? Si ecclesiā p totū orbē nō h̄s christ⁹: et i Sardinia tñ h̄nt: n̄mimū paup̄ scis ē. **E**n si britāniās: galliās: orlitē: Indoy populōs: barbaras natōes: et totū semel mūdū possids satanas: quō ad angulū uniuersæ terræ crucis trophæi collocata sūt? **N**imis aduersari⁹ potēs cōcessit christo hiberā. et celti heros luuidos hoies. x̄biopiūq̄s prouiciā dignat⁹ ē pos

sidere. **Q**uā si de illa q̄ i euāgelio scripta ē sibi snia blāditi tur Putas ne cū uenerit fili⁹ hois iueniet fidē sup̄ terrā? **S**ciant illā fidē nominari quā ip̄e de⁹ aiebat. Fides tua saluū te fac. Et alibi de cēturione. Non iuenit tātā si des i israel. Et rursus ad apostolos qd̄ timidi estis mo d̄: ex fidei? Nec nō et i alio loco **S**i hūeritis fidē sicut graniū synapis dicetis huic mōti trāsmigra: et trāsmigra bit. **Ns.** n. cēturio: aut illa muliercula q̄ p̄ duodeci ānos fluxu sāguis tabescebat i trinitatis sacramēta crediderat q̄ post resurrectionē christi apl̄is māifestata sūt ut merito fides hoū q̄ i mysterio ē laudaretur: **S**s simplicitas mētis et deuota deo suo aia approbata ē. Dicebat. n. in cordē suo. si tetigero uestimētū ei⁹ tñ salua siā. **H**æc ē fides quā raro iuētā deus pronūciauit. **H**æc ē fides quæ ēt apud eos q̄ b̄i creditū difficile p̄fca iuenitur. fiat tibi iquit deus sc̄m fidē tuā: hanc ego fidem audire uolo: **S**i. n. sc̄m fidē meā fiat mihi peribo. Et certe credo in deum patē. **E**redo i deū filiū: et credo i deū sp̄m sc̄m eū. **E**redo i unū deū: et tamē sc̄s meā fidē nolo mihi fieri. **S**æpe quippe uenit inimic⁹ homo: et inter dūicant messem sisanā iterferit. **N**s ego dico hoc quod manū quicq̄ sit q̄ sacramēti fides: sed puritas indubitata ad deum fides ardue reperiuntur. **U**erbi gratia dictū sit ut quod uolum⁹ perspicuū fiat ad ordē affisio: nō orare si nō crederē: sed si uere crederē illud cor quo deus ut detur mūdare: māibus tūderē pectus: genas lachry mis rigares: corde mollescerem: corpore ihorresceres. ore pallerē. iacerē ad d̄ni mei pedes: eolq̄s fletu p̄fundē: crine tergerē: hærerē certe trūco crucis: nec pri⁹ amitterē q̄ misericordiā ipetrates. **N**unc uero creber rime i orōe mea aut p̄ porticus deūbulo: aut de scenō cōputo: aut abductus turpi cogitāde etiā quæ dicū erit befcēda sūt gero. **U**bi est fides? **S**iccine putam⁹ orasse Jonā: sic tres pueros: sic danielē iter leones? sic certe la tronē i cruce? Et hæc ego exēpli cā ad itelligentiā sensus protuli. **L**atez cōueniat unū: q̄sq̄ cor suū: et i oī uita iueniet q̄ ray sit fidelē aiam iuentre: ut nihil ob gloriæ cupiditatē: nihil ob hoium rumusclos faciat. **N**s enī s̄s fratis qui ieiunat deo ieiunat: aut extēdēns pauperi manum deo scenerat. **D**icina sūt uicia uirtutibus. **D**ifficile est deo tānū iudice esse cōtētim. **L.** **P**ax uenisti iterrigatōem meā. hæc. n. mihi scripturā i ultimo reseruabam. **E**t fere oēs nostri: imo tam nō mei hoc q̄ ariete i discipulationib⁹ utitur: quæ cōfractū et diminitū uehementer gaudeo. **S**ed q̄s te ut mihi oēm causā referat? Quare ab arrianis ueniētes ecclesia non recipiat non quasi aduersario sed q̄ discipulo explices. **N**ā cū tibi uerbo nō possis r̄ndere. aio tñ necdū assētior. **O.** Sub rege **L**ōstātino Eusebio et Hippatio cōsulibus noie ueritatī infidelitas ē scripta: ut nūc cognoscitur. **N**ā in illo tpe n̄hil tā piū atq̄s cōueniēs seruo dei uidebatur q̄ unū nem sequi: et ad totius mūdū cōmunione nō scidi p̄t ferti cū superficies expositiōis nihil sacrilegū p̄ferret. **E**redis? aiebāt i unū deum patrem omnipotentem et omne principium natus est ex deo. **N**atum autem unū genitum dei filium solum ex solo patre deum ex deo si milem genitori suo patri secundum scripturas: cuius natiuitatem nemo nouit: nisi qui solus eum genuit de us pater. **N**unquid hic insertum est erat tempus quā do non erat: uel non de extantibus creatura est si lūo ā p̄fca fides ē deū de deo credere. **E**t nati aiebāt deum unigenitū solum ex solo patre natū quides non factus. **N**atiuitas hæc suspiciones auferebat creaturæ. **A**ddebant præterea qui de celo descēdit: cōceptus ē de spiritu sancto natus ex maria uirgine: crucifigus a pontio pilato tertia die resurrexit a mortuis. **A**cēdit in celus sedet ad dexterā dei patris uerturus iudicare uiuos et mortuos. **S**onabant uerba pietatē et inter tātā illa p̄

conia uenenū nemo isertū putabat: De homouiso uero nomine abiiciēdo uerisimilis ratio praebeatur quia in scripturis aiebat nō inuenitur: et multos simpliciōres nouitate sua scādalis abat: placuit auferri non erat cura: episcopis de uocabulo cū sensus esset i tuto. **Deiqz** ipō tempore cū fraudē fuisse i expositione Rumor populū uētlaret ualēs mirsensis episcopus q̄ eas conscripserat praxente tauro praxtorii p̄fecto qui ex iussu regis synodo aderat professus ē se arrianū n̄ esse et penitus ab eorū blasphemis abhorreere res secrete gesta opinionē uulgi nō extiraxerat. Ita alia die i ecclesia q̄ est apud Arriani et episcopoz simul et laicoz turbis p̄currētibz mī cōiūs episcopus prouicia byzantinā cui propter atates primatus ab omnibz deserebatur ita locutus ē ea quae factata sūt i publicū. et ad nos usqz plata aliq̄ue nobis sanctitatē uestrā legere p̄cipim? **U**t quae sunt mala et ab auribz et a corde nō abhorreēt debēt una omniū uoce dānetur **R**espōsū ē ab uniuersis episcopis placet. **I**tas cū claudius episcopus prouicia piceni ex praxcepto ois blasphemias q̄ **U**alentis ferebātur legere cepisset ualens suas esse negabat exclamās et dixit **S**i quis negat christū deū dei filiū ante saecula ex parte genitū anathema sit si quis negat filiū simlē patri secūduz scripturas anathema sit ab uniuersis cōsonatū ē anathema sit. **S**i quis filiū dei nō dixerit xternū cūz patre anathema sit ab uniuersis clamātū ē. Anathema sit. **S**i quis dixerit creaturā filiū dei ut sunt creatura creatura anathema sit. **S**i quis dixerit de nōnullis extrātibz filiū: et nō de deo patre anathema sit. **S**i quis dixerit erat tempus quādo nō erat filius dei anathema sit. **I**n hoc uero episcopi cū cū et tota simul ecclesia plausu quodā et tripudiu ualētis uoce exceperūt. **Q**uod si quis fictus a nobis puret scripta uel scrinia publica scrutetur: plenā sūt certe ecclesiaz charta et recēs adhuc memoria ē. **S**uper sunt homines qui illi synodo iterfuerūt: et q̄ ueritates firmet ipsi Arriani. **H**ac ita ut dixim? esse gesta n̄ denegāt cū ergo cūcū **U**alētus ad calū laudibz tollerēt: et suā i eū suspitionē cū penitētia dānarēt idē **E**laudius q̄ supra legere ceperat ait adhuc **S**ūt aliqua quae subterfugerūt dñm et fratrem meū **U**alētē quae si uobis uidetur ne quis scrupulus remāeat i comune dānem?. **S**i quis dixerit filiū dei esse siquidē ante oia saecula is nō ante omnino oē tēpus: ut ei aliqd auferat anathema sit dixerit cūcū anathema sit: multaqs alia quae suspitiosa uidebātur ad pronūciationes claudii **U**alēs cōdēnauit q̄ si q̄a plenius discere cupit i Ariminēsi synodi actis reperiet unde et nos ista p̄ ibauim?. **N**is itaqz gestis cōciliū soluitur: lxxiqz oēs ad prouicias reuertuntur. id enī regi et bonis hominibz cura fuerat ut oriēs atqz occidēs canōnis sibi uiculo necterētur. **S**ed diu scelera nō latēt: et cicatrix male obducta i corpore dirūpitur ceperūt postea ualens: et usfatus sacerdotes ceteriqz neq̄n̄ eoz focū palmas suas iactare dicētes se n̄ creaturā negasse christū is simlē ceteris creaturis. **T**unc usfata nomē aboliū: tunc nicenā fidei dānatio cōmēdata ē ingenuit totus orbis et **A**rrianū se esse miratus est iḡ aliū intra suam cōmunionē remanere alit cōfessores ad eos q̄ sub nomine athanasii exulabāt ceperūt litteras mittere: nō nulli istā societate melioz dispositione plāxerūt **A**liū uero ut se natura hominū habet errores pro cōsilio desēderūt. **P**eriditabatur nauicula apostoloz: urgebant uēt: fluctibz latera tūdebantur: iā nihil supererat spei: dñs excitatur increpat tēpestatē bestia moritur: tranquillitas redit. **E**t ut manifestus dicā oēs episcopi qui de suis sedibz fuerāt exterminati p̄ indulgētiā noui principis ad ecclesias redeunt **T**unc triūphatorē suū **A**thanasii de praxilio reuertētē xgyptus excepit: **T**unc hilariū de p̄lio inuentem galliaz ecclesia cōprebēta ē. **T**unc ad reditū **E**u

sebi lugubres uestes italia mutauit: **E**ocurrebāt **E**piscopi qui arim'ensibz dolis irretiti i cōscientia sua h̄retici ferebantur cōtestantes corpus dñi et quicquid i ecclesia sitū ē se nihil mali i sua fide suspicatos. putauimus atebāt sensū cōgruere cū uerbis: nec i ecclesia dñi ubi simplicitas ubi pura cōfessio ē aliud i corde clausū aliud labiā proferre timuim?. **D**ecepit nos inq̄unt bona de malis existimatio. **N**on sumus arbitrati sacerdotes christi aduersus christū pugnare: multaqs alia q̄ breuitatis cāptere flētes asserabant parati et subscriptionē pristinā et oēs blasphemias **A**rrianoz cōdēnare. **H**oc loco i terrogo istos nimis iligiosos quid cōfessoribz agēdū putauerint. **D**epositis iquūt ueteribz episcopis nouos ord. nasse tentatū est. **S**ed quotus quisqz bene sibi conscius patitur se deponi p̄serti cū oēs populi sacerdotes suos diligētes pene ad lapides et itermicionē. deponētū eos cōualuerit. **D**ansissent aiunt itra suas cōmunitōne: hoc ē dicei irrationabili crudelitate orbē totū diabolo cōdonassent: **E**ur dānarēt eos: q̄ arriani nō erāt: cur cōsiderēt ecclesiā i cōcordiā fidei? **E**ur dñiqz bene credēt obstinauē sua sacerēt arrianos? **N**ā cū i synodo **N**icēna q̄ p̄ arrii p̄sidias cōgregata ē octo epōs susceprosciam?. **E**t epō tā i mūdo nullus sit nisi quos illa ty nodus ordiauit. **Q**uomō potuerūt aduersus eos facere propter quos exiliū sustinerūt. **L.** **A**n tandē et tunc suscepti sūt **A**rriani qui nā quaxo?. **O.** **E**usebius episcopus **N**icomediēsis. **T**heogon? episcopus **n**icēni?. **S**arras tē presbyter libyx. **E**usebi? ep̄s caesarex palaxia: et aliq̄ quos enumerare longus est ipse quoqz caput horū et causa maloz **A**rrius presbyter. et **E**usonius diaconus qui postea post eudoxiū atiochenū ep̄s factus ē: et **A**chillas lector hī quippe tres **A**lexādrinā ecclesiaz clerici auctores huius h̄reseos extiterūt. **L.** **S**i q̄spias negauerit eos fuisse susceptos. **Q**uomō reuicetur? **O.** **S**uperfūt adhuc hoies qui illi synodo iterfuerūt. **E**t si hoc paz est quia propter tēporis antiquitatē rari admodū sunt **E**t in oi loco testes adesse nō possunt: legam? acta et noia episcopoz synodi nicenā: et eos quos dixim? susceptos fuisse et subscripsisse homouision iter ceteros reperiam?. **L.** **S**i potes ostēde post nicenā synodū i perfidiā dedinasse. **O.** **R**ecte proposuisti. **S**olēt claustra oculis d̄linare q̄ nō credūt factū eē q̄ nolūt. **S**s quō decliauerāt postea propter quos synodus cōgregata ē et quoz ep̄s olx et libri ipietatis atē synodū editi usf in p̄sētē durāt diē iḡ illo tēpore cū trecētū et eo āplius episcopi paucos hoies quos sine dāno ecclesiaz abi cere poterant susceperint: miror quosdam et nō certe nicenā fidei sectatores tantā duritiā existere ut tres cōfessores de exilio reuertentes non putent id ob totius orbis salutem necessariū facere debuissē: quod tot et tales uiri uolūtate fecerūt. **S**ed ut dicere ceperā post editū cōfessoz i alexādrina postea synodo cōsultatū ē ut exceptis auctoribz h̄reseos quos error excusare non poterat penitētes ecclesiaz sociarētur nō q̄ epi possint esse q̄ h̄retici fuerāt: is q̄ cōstaret eos q̄ reciperētur h̄reucos nō fuisse. **A**ssesus ē huic setētiā occidēs. **E**t p̄ tā necessariū cōaliū e satanā saucibz mūdus erepmo ē uētū ē ad primū locū i quo aduersū uolūtate et propositū meū cogor de beato lucifero secus q̄cquas quas et illius meriti: et mea hūilitas possit existimari. **S**s q̄d factā ueritas os referat: et iustā linguā cōsciū ad obloquēdū pectus ipellit i tali articulo ecclesiaz i tāta rabie lupoz segregatis paucis ouibus reliquū gregē deseruit **B**onus q̄dē pastor ip̄e is multa p̄dā bestias reliquēs p̄tereo illa q̄ quidā ex maledicis q̄i satis firma defendūt **H**ac illū n̄ amoꝝ ecclesiaz is nōmīs i posteros trāsmittē fecisse necn̄ pro sultate q̄ aduersus eusebiū propter antiochēas d̄fessionē susceperat nihil istoꝝ de tali uro

cre lo Unū est qđ etiā i praxēi cōstanter loquor uerbis
eum a nobis dissentire nō reb⁹ si quidē eos recipiat qđ
ab Arrianis baptisma cōsecuti sūt. **L.** Quā lōge alia et
ut nūc itelligo errorū magis qđ spei proficiētia mihi añ
asserēbātur. **Vez** gratias ago christo deo qui i pectus
meum ueritatis lumē infudit : ne adhuc ore sacrilego
uirginē eius scortum diaboli clamitem. **Restat** unū qđ
quaxo te ut edisseras : quid aduersus Hilariū dicēdū
sit : qui nec baptisatos quidē recipit ab arrianis . **O.** Hī
rītus cum diaconus de ecclesia recesserit : solusqz ut pu
tat turbam sūt mūdī : nō eucharistiam cōficere pōt ep̄s et
presbyteros non habēs nō baptisma sine eucharistia
tradere . Et cum iā homo mortuus sit cū homie pariter
interit et secta qđ nullū post se clericum diaconus po
tuit ordinare . Ecclesia aut non est quā nō habeat sacer
dotes . Sed omīssis paucis homūculis qui ipsi sibi sūt
episcopi et laici : ausculta quid de oī ecclesia sētiēdus sit .
L. Tribus ut aiūt uerbis tam grādem qđem dissolui
si . Equidem dum loqueris uideor mihi tecū facere : si
uero obtineris nescio qđ rursus scrupuli nascitur . Qua
re ab hereticis baptisati suscipiantur . **O.** **Hoc** ē qđ et
ego dixi ausculta quid de oī ecclesia sētiēdus sit . **Iste n.**
ut aī scrupulos multos titillat : **E.** lōgus fortassis ero i
enarrādo . Verum tāti est lucri ueritas ut nō sileas . **Ar**
ca noe typus fuit ecclesie dicēte Petro apostolo i ar
ca noe pauci . i. octo animx saluæ factæ sunt per aquas
quod et nos similis formæ nūc baptisma saluos faciat .
Sicut i illa oīum generum aialia . ita i hac uniuersarū
gētium ac morum hoīes sūt . Et ut ibi pardus et hūdus
lup⁹ et agnus : ita hic iusti et p̄cores . i. uasa aurea et
argētea cum ligneis et fictilibus cōmorātur : habuit et
arca nidōs suos : habz ecclesia plurimas natōes : octo
hoīum animx i arca noe seruata sūt . Et nos ecclesia
stos iubet dare septē partes : et octo . i. credere utriqz te
framēto . ideo et quidam psalmi pro octaua scribūtur .
Et per octo nos uersus qui singulis litteris iscribūtur i
cxviii . psalmo : iustus erudītur . **S**tūdies quoqz quas
deus i mōte discipulis declarauit octo sūt . Et **Ezechiel**
i xdis carōe tēpli octonariū numerus assumit . **M**ulta
qz alia i hūc modū per scripturas significata reperies .
Emittitur ergo de arca coruus : et nō redit : **Et** postea pa
cem terræ colūba nūciat . Ita et i baptisate ecclesie te
terrīno alite expulso . i. diabolo pacem nostræ terræ co
lumba facti spūs nūciat a triginta cubitis icipiēdo : et vsqz
ad unū cubitū paulatim decrecēs arca cōstruitur . **S**i
militer et ecclesia multis gradibus cōsistēs ad extremū
diaconis . **E**p̄s presbyteris finitur : periclitata est arca i
diluuiō : periclitatur et ecclesia i mūdo . **E**gressus noe ā
arca uineā plātauit : et bibēs ex ea iebriatus est . **N**atus
qz i carne christus ecclesiā plātauit : et passus ē . **N**atus
tam patrē nist maior filius : et minor textit . **D**ñs cru
cifixum risere iudxi : et honorauerūt gētilēs . **A**ies me
deficeret si omnia arca facta cum ecclesia componens
edisseram . **Q**ui sint inter nos aquilæ qui colūbx : qui le
ones qui cerui : qui uermiculi : qui serpētes : qđ ad præ
sē negocium attinet breuiter explicabo . **N**ō solum in
ecclesia morātur oues : nec mūdæ rātum aues uolūtāz
sed frumētum i agro feritur : et iter nitētia culta lappæ
qz tribuli et steriles dñantur auenx : quid faciat agrico
la : uellat lolium : sed rota pariter messis euertitur . **Q**uo
tidie industria rusticana aues sonitu abigit : imaginib⁹ ex
terret hic flagello crepitat : hic formidies tēdit . **A**ram
aut ueloces capræ : aut lasciuus onager icurrit . hic in
effossa horrea mures frumēta cōportāt . hic frequēti
agnie segetem formica populatur . ita res se hēt . **N**ō
securus agri possidet . **D**ormiēte patrefamilias inimic⁹
hō sisanā superseminauit ad quam eradicanādam cum
serui ire proponerēt : dñs prohibuit sibi seruās . i. pallo

rum et frumēti discretōdem . **H**æc sūt uasa iræ et miserē
cordiæ quæ in domo dei ab apostolo prædicātur . **V**eni
et ergo dies quādo thesauro ecclesie aperto proferz do
minus uasa iræ suæ : quibus exeuntibus sāci dicēt . **E**x
nobis exierūt : sed non erāt ex nobis . **S**i enim fuissent
ex nobis māfissent utiqz nobiscū . **N**ō pōt christi pal
mam sibi assumere : nemo atē diem iudici de homibz
iudicare . **S**i enim iam mūdāta est ecclesia quid dño re
seruamus ? **E**st uia quæ uidetur apud homies recta : nō
uissima aut eius ueniūt i profundum iserni : i hoc iudē
cū errore quæ pōt esse certa sūta : conatus est beatus **L**y
prianus cōritos lacus sugere : nec bibere de aqua alie
na . **E.** iccirco hæreticorū baptisma i probās ad **Stepha**
num tūc romanæ urbis ep̄m : qui a beato **Petro . cxvi** .
fuit **Super** hac re aphyricanā synodum idēxit : sed co
natus eius frustra fuit . **V**eni qz ipsi ep̄i qui rebaptisan
dos hæreticos cum eo statuerāt ad ātiquā cōsuetudī
nem reuoluti nouum emisere decretum . **Q**uid facias ?
ita ē : nobis maiores nostri : et illis sui tradidere maio
rea . **S**ed quid de posterioribus loquar aplis adhuc i
saeculo suspētib⁹ : adhuc apud iudæā christi sāguie recē
ti phātasina dñi corpus asserēbatur . **S**allatas ad obser
uatōem legis traductos apostolus iterum parurit . **E**o
rinthios resurrectōem carnis nō credētes plurib⁹ argu
mētis ad uernū iter trahere conatur : tūc **Simon** ma
gus : et **Q**enāder discipulus eius dei se asseruere uir
tutes . **T**unc basilides summū deum **Abaxas** cum trecen
tis sexagita quinqz editōibus cōmētatus est : tūc **Nico**
laus qui unus de septem diaconibus fuit die noctuqz
nuptias faciēs obscenos quoqz auditu erubescēdos co
itus sōntauit . **T**aceo de iudaisini hæreticis qui añ aduē
tum christi legem traditis dissipāt : quod dosiceus **Sa**
maritanorū p̄iceps prophetas repudiāuit . **Q**uod sadu
cei ex illi⁹ radice nascētes etiā resurrectōem carnis ne
gauerūt : qđ pharisæi a iudeis diuisi propter quāsdā ob
seruatōes superfluas nomē quoqz ab scidio susceperūt .
Quod **Herodiani** **Herodem** reges susceperūt pro christo .
Ad eos uēio hæreticos qđ euāgelia lanāuerūt : **Sa**
turninū quēdā et orphitū : et **chaldæā** et **theoiti** et **car**
poeratē et **cheritū** hū⁹ successore **Debides** : et ceteras pes
tes quoqz plurimi uiuētē adhuc **I**oāne apostolo erupe
runt : et tamē nullum eorum legimus rebaptisatū : **Q**m
āt talis uiri fecimus mētēdem : de **A**pocalypsi quoque
eius approbemus hæreticis sine baptisate debet pce
nitētia cōcedi **A**ngelo ephesi deserta charitas ipmatur
i āgelo **p**gamenæ ecclesie idolothetum esus et nicolai
tarum doctrina reprehēditur : item apud āgelum **thaidi**
atroz **Hiesabel** prophetissa : et simulacroz escæ et for
nicatōes icrepantur . **E**t tamē oēs hos ad pœnitētiam
dñs hortatur sub cōminatōe quoqz futuræ pœnæ nisi
cōuertātur . **N**ō aut cogeret pœnitere si nō esset pœni
tētibz ueniā cōcessur⁹ : nū qđ dicit rebaptisētur qđ i ni
colaitay fide baptisati sūt : uel iponātur eis man⁹ : qđ eo
tēpore apud **p**gamos crediderūt : qđ disciplinas tene
bāt **B**salin . **Q**uin potius age iquit pœnitētia : sin autē
ego ueniā tibi cito et pugnabo tecū i rūphea oris mei .
Verum si uoluerit hī qui ab **H**ilario istitut sūt : et oues
sine pasture esse ceperūt : ea de scripturis proferre quæ
beatus **L**yprianus ad hæreticos baptisados in ep̄isto
lia suis reliquit . **S**ciāt illum non eorum qui se seq⁹ nō
luerūt sūiam odisse : **S**iquidē i cōmunione eorum per
mansit : qui suix suæ contrāterāt : **S**z hortatū poti⁹ fuisse
propter nauatū : et alias tunc hærefes multas enāscētē
ne quisqz ab eo sine damnatōe erroris sui reciperetur .
Sermonē deniqz suū quem sup hac re ad **Stephanus**
romanum pōtifficem habuit tali sine cōpleuit . **H**æc ad
cōsiliā tuā frater carissime et pro honore cōmuni et
pro simplici dilectione pronolimus credētes ēt tibi pro

religiōis tuæ et fidei ueritate placere quæ et religiosa sūt pariter et uera. Exterius scimus quosdam quod semel imbuerūt uolle deponere: nec propositum suū facile pmutare. Sed saluo inter collegas pacis et concordie uinculo qdam propria quæ apud se semel sunt usurpata retinere. Quia in re nō utim cuiq̄ facimus aut legem damus: qm̄ habeat in ecclesia administratio uoluntatis suæ arbitrius liberū et unusquisq̄ ppositus sit actus sui rationem dño sit redditurus. Ad iouinianū quoq̄ d̄ hareticis rebaptisandis scribēs in fine libelli sic locutus ē. Hæc tibi breuiter pro nostra mediocritate scripsimus. frater carissime minime p̄scribentes aut p̄iudicantes quominus unusq̄q̄ Episcoporum quod putat faciat habens arbitriū sui liberam potestatem nos quātus e nobis ē pp̄ hareticos cū collegis et coepiscopis uestris nō contēdius cum quibus diuinam concordiam et dñicā pacem tenemus maxie cus apostolus dicat. Si quis uoluerit contenciosus esse nos talem consuetudinē non habemus: ne ecclesia dei scindatur a nobis patiēter et leniter caritas animi ecl̄ legi honor: uinculū fidei: concordia sacerdotū. Est pieza aliud quod inferemus aduersus: quod ne mutū quidē auideat Hilarius de ualation orbis. Si enim haretici baptisima non hnt. Et ideo baptisandi sunt ab ecclesia quia in ecclesia non fuerūt ipse quoq̄: Hilarius non ē christiānis: in ea quippe ecclesia ē baptisatus q̄ semp ab hareticis baptisatos recipit anteq̄ arrimūētis synodus fieret anteq̄ lucifer axularet. Hilarius romana ecclesie diaconus ab hareticis uenientes: i eo quod prius accepāt baptisimam suscipiebat nisi forte. Arriani tantū haretici sint et ab his solum baptisatus recipe nō licet: ab aliis licet. Diaconus eras o hilari et manichæos baptisatos suscipiebas: diaconus eras: et Debionis baptisima approbas. Repente postq̄ exortus ē Arrius totus tibi displicere coepisti segregas cū tuis seruulis: et nouū balneū aperis. Ad oēm at̄ heticū ita oius mater ecclesia catholica loq̄tur dicens. Si te aliquis angelus: si apostolus baptisauit non isfringo quod seq̄ris. Si uero in sinu meo natus: si uerum meoꝝ lacte nutritus aduersus me gladius leuast redde quod dedi: et esto aliter si pctes christianus: me ē trix sum: sed mater tua sum: tū non seruo unius thori castitatem: talis erā qm̄ conceptus es: Luz Arrio adulteria cōmittit: feci et antea cōpar cus hebione cus cherinto nouato: hos aplexaris: hos i matris tuæ domū iā adultus recipis. Nescio quid te adulter unus offendit: quod si negandū quisq̄ putauerit heticos a maioribus nris semp̄ fuisse susceptos. Legat beati cypriati epistolæ i quib̄ Stephanum romæ urbis episcopus et iueterate cōsuetudinē lacerat errorē legat et ipius Hilariū libellos: quos ad uersus nos de hareticis rebaptisandis edidit et ibi repiet sp̄m hilariū cōsiteri a Julio marco et siluestro: et ceteris ueteribus episcopis simpliciter ad penitentiā oēs hareticos fuisse susceptos: nec tū ueritatis sibi met̄ consuetudinē p̄iudicare debere Synodus quoq̄ Nicena: cuius paulo ante fecius mētionē oēs hareticos suscepit excep̄tis pauli famosatiēi discipulis et qd̄ his maioris ē episcop̄ nouatianoz si conuenerit fuerit p̄sbiteri gradus seruat. q̄ sintia et luciferum ipugnat. et hilarius dum idē et clericus ē rebaptisatus. Poterā diē istiusmodi eloquio ducere et oium p̄positionū riuulos uno ecclesie sole siccare. Vex̄ q̄ iam multū sermocinati sumus: et prolixitas concertationis audientiu studia lassauit breuem tibi i et aptam animi mei sintiam proferam i illa esse ecclesia p̄manendum quæ ab apostolis fundata usq̄ hanc pdurat diē: Sic ubi audieris eos qui dicuntur christiani nō a dño iesu christo sed a quoq̄ alio nūcupari. Ut puta martionistas. Valētiānos. Gd̄tenses siue capitas: scito ibi nō ecclesiam christi sed antichristi eē synagoga. Ex hoc eni ipso quod postea instituti sunt eos se esse iudicant quos futuros p̄nū

tiāuit apostolus. Nec sibi blandiantur si de scripturarum capitulis uidetur sibi affirmare quod dicunt: cū et diabolus aliqua de scripturis sit locutus et scripturæ nō in legē do consistant: sed i intelligendo. Alioqui si litteram seq̄mur: possumus et nos quoq̄ nouū dogma nobis cōponere: ut asseramus i ecclesia non recipiēdos: qui calciati sunt: et duas tūcas habeāt. Nō solum te uicisse existi mes uicimus utriq̄: uterq̄ nūm palmā refert. Tu mei ego erroris utriq̄q̄ sic mihi semp̄ disputatē cōtigat ut ad meliora proficiens deseram quod male tenebā. Dñū tū tibi confiteor q̄ mores meoꝝ apprime noui facilius uic posse quā suaderi.

STYNS

Incipit tertius tractatus prius ptis de errorib̄ Origenis. Hactenus beati Hieronymi de fide: et contra diuersas hareses scripta congesta sunt. Deinceps de unius Origenis p̄nitio sic erroribus et plures epistolæ ac tractatus subiciuntur. Vbi et illius accusationes cōtra sectatores eius haresicos et apologiæ contra calumniantes eū eiusdem haresis continentur.

Incipit arguētū excerptū ex libro beati augustinū d̄ hisib̄

ORIGENIANI Origenis ad amantū sectatores qui et mortuorum resurrectionē repellunt: christum at̄ creaturā et spiritū sanctū introducentes paradysus at̄ et celos et alia omnia allegorizantes. Hæc quidem de origene epiphanius. Sed qui eū defendūt unius eiusdēq̄ eē substantiæ dicant docuisse p̄res et filius et spiritū sanctū: neq̄ resurrectionem repulisse mortuorum: quāuis et in istis eum conuincere studeant qui eius plura legerunt. Sed sunt huius origenis alia dogmata q̄ catholica ecclesia omnino non recipit. In quibus nec ip̄m falso arguit: nec p̄t ab eius defensoribus falli maxime de purgatione et liberatione et rursus post longum tēpus ab eodem malā reuolutionē rationalis uniuersæ creaturæ. Quis eni catholus christiānus uel doctus uel idoctus nō uehemēter exhorreat eā quā dicit purgationē maloz idest et eos qui hanc uitā i flagitiis et facinoribus et sacrilegiis atq̄ impietatibus quālibet maxis finierūt. Ip̄m et postremo dibolum atq̄ āgelos eius quāuis post lōgissimā t̄pra purgatos atq̄ liberatos regno dei luciāq̄ restituit. Et rursus post lōgissimā t̄pra oēs qui liberati sumus ad hæc mala denuo delabi: et reuerti et has uices alternātes beatitudinū et miseriarū rōnalis creaturæ semp̄ fore semp̄ fuisse de qua nantia impietate aduersus philosophos a qb̄ ista didicit origēis i libris d̄ ciuitate dei diligentissime disputauit.

Hieronym̄ ad Auitū de errorib̄ origēis i libro piarchō

HÆC annos circiter decē sanctus uir P̄machius ad me cuiusdā schedulæ misit quæ Origenis piarchon̄ iterptata uolumina cōtinerēt immo uiciata. hoc magnope postulās ut græcā ueritatē seruaret latina trāslatio: et i utraq̄ pte seu bene seu male dixisset ille qui scripsit absq̄ iterptis patrociniō romana lingua cognosceret: feci ut uoluit misitq̄ ei libros. Quos cū legisset exhorruit: et recludēs scriinione prolati i uulgus multorum aios uulneraret: a quodā fze qui hēt zelum dei sed nō secundū scientiā ad legendus rogatus ut traderet quasi statū reddidituro pp̄ āgustū t̄p̄ris fraudē nō potuit suspicari. Qui accepit legendos adhibitis nō

tariis opus oē descripsit et multo celerius q̄ prōiserat
codicem: reddidit eadēq̄ temeritate et ut leuius dicam
ineptia quod male surripuerat peius aliis credidit. Et q̄
difficile grandes libri et de rebz mysticis disputates no
tari possunt seruare cōpēdia p̄serti qui surti celeriterq̄
dictantur ita i illis cōfusa sunt oia ut et ordine i plerisq̄
et sensu careant. Quā obrē petis. Auite carissime ut ipm
ad te exemplar dirigā qd̄ a me olis translātū et nulli alii
traditū a supradicto sic p̄terse editū ē. Accipe igitur qd̄
petisti sed ita ut scias detestanda tibi i eis esse q̄ pluria
Et iuxta sermonē dñi inter scorpiones et colubros ince
dendū. Ut ē illud statū i prio uolumine christū filiū dei
non natum eē sed factū. Deū patrē p̄ naturam inuisibilē
ē a filio nō uideri: filiū qui sit imago inuisibilis patris cō
paratum p̄i non eē ueritatē. Apud nos at̄ qui dei oipo
tentis nō possumus ueritatē imaginariā ueritatē uideri
ut maiestas ac magnitudo maioris quodāmodō circūscri
ta sentiatur in filio deum p̄iem eē lumen incōphensibile
christum collatione patris splendorē esse p̄paratus. Qui
apud nos pro imbecillitate n̄a magnus eē uideatur dua
rus statuaz maioris et puulx unius quā mundū impleat
et magnitudine sua quodāmodō inuisibili sit: et alterius quā
sub oculis cadat ponit exemplū priori patrem postero
ri filium cōparas deū p̄iem oipotentē appellat bonū: et
p̄fecta bonitatis filiū nō esse bonū: sed aurā quādam: et
imaginē bonitatis ut nō dicatur absolute bonus: sed cus
additamento pastor bonus et cetera. Tertius dignitate
et honoz post patrē et filium asserit spiritū sanctū d̄ quo
cus ignorare se dicat utriū factus sit an infectus i postero
ribus qd̄ d̄ eo sentiret ex̄p̄sūt. Nihil absq̄ solo deo patre
infectus eē confirmās filius quoq̄ minorē a p̄e eo qd̄
secundus ab illo sit: Et spiritū sanctū inferiorē a filio in sā
ctis quibusq̄ uersari atq̄ hoc ordine maiores fortitudi
nes patris eē q̄ filii et spiritus sancti: et rursū ipsius filii
maiores eē fortitudinē q̄ spiritus sancti. Et consequen
ter ipsius spiritus sancti maiorē esse uirtutē ceteris q̄ san
cta dicuntur. Quis uenisset ad rationabiles creaturas: et
dixisset eas p̄ negligentia ad terrena corpora eē delapsas
et hoc addidit. Grandis negligentia atq̄ dissidia ē i tan
tus unūquēq̄ defluere atq̄ euacuari ut ad uicia ueniēs
irrationabilium iumētōrū possit crasso corpore colligari
Et in cōsequētibus Quibus iqt̄ moti disputatiōibz arbitra
mur spōte sua alios esse i nūero sanctorum et ministerio
dei alios ob culpas propria eē ex s̄ctimonā corruētes
in tantā negligentiam corruisse ut et i cōtrarias fortitudi
nes uerterentur. Rursūq̄ nasci ex sine principiū: et ex pri
cipio finē et ita cuncta uariari ut et qui nunc hō ē possit i
alio mundo d̄mon fieri: et qui d̄mō ē si negligentius
egerit in crassiora corpora religetur idest homo fiat. Sic
q̄ p̄miserit oia ut de archangelo possit diabolus fieri. Et
rursū diabolus i angelū reuertatur: Qui uero fluctua
uerint et motis pedibz nequaq̄ oino corruerit subicien
tur dispensandi: et regendi atq̄ ad meliora gubernandi
principatibus: et potestatibus: thronis: et dñacionibus: et
forsitan ex his hoiū cōstabit gēus imo aliquo ex mūdīs
q̄ iux̄ esaiā celi et terra noua fiet q̄ uero nō fuerit meri
ti ut p̄ genus hoiū reuertantur ad pristinū statum sicut
diabolus et angeli eius et pessimi d̄mones: ac pro ua
rietate meritorum in singulis mūdīs diuersa officia sorti
entur ipsosq̄ d̄mones ac rectores tenebrarum i aliquo
mūdo uel mūdīs si uoluerint ad meliora conuerti sic
ri hoēs et sic ad antiquus redire principiū ita dumtaxat ut
p̄ supplicia atq̄ tormenta q̄ uel multo uel breui t̄pe sit
finuerunt in hominū eruditi corporibus rursū ueniāt
ad angelorum fastigia. Ex quo consequēti rōne monstra
ri oēs rōnabiles creaturas ex oibus posse fieri nō semel
et subito sed frequentius. Nosq̄ et angelos futuros et
d̄mones si egerimus negligentius et rursū d̄mōes

si uoluerint capere uirtutes puenire ad angelicam digni
tates. Corporales quoq̄ substantias penitus dilapsuras
aut certe in fine oium hoc esse futura corpora quod nūc
ē aer et calum: et si quod aliud corpus sincerius et puri
us intelligi pōt. Quod cum ita sit quid de resurrectione
mortuorum sentiat p̄spicuum ē. Solem quoq̄ et lunas
et astra cetera esse aiantia: immo quomodo nos hōines
ob q̄das peccata his sumus circūdati corporibus quā
crassa sunt et pigra et pingua: Sic et celi luminaria talia
uel talia accepisse corpora: ut uel plus uel minus luceāt
et d̄mones ob maiora delicta aeri corpore eē uestitos
Omne creaturam secundum apostolum uanitati eē sub
iectam et liberari in reuelationem filiorum dei. Ac ne q̄s
putet nostrum eē quod dicitur ipsius uerba ponāus. In
sine at̄ atq̄ i consumatione mūdi q̄n uelut de quibusdā
repagulis atq̄ carceribus missa fuerint a dño anima et
rōnabiles creaturae alias earū tardius credere ob segni
tatem: alias p̄ntie uolare curū p̄ industria. Quis oēs li
berum habeant arbitriū et sponte sua uel uirtutes pos
sint accipere uel uicia: illa multo mihi peiori conditione
erunt q̄ nūc sūt h̄c ad meliorē statū puenient q̄ diuersi
motus et uaria uoluntates i utraq̄ p̄te diuersū accipiant
statū idest ut et āgeli hoēs uel d̄mōes et rursū ex his
hoēs uel angeli fiāt. Quis oia uario sermōe tractasset as
serens diabolū nō incapaces uirtutis esse: et tñ necdū uel
le capere uirtutē. Ad extremū sermone latissimo disputa
uit āgelū siue aias aut certe d̄monē quos unius asserit
nati: s̄ diuersaz uoluntati pro magnitudine negligentia
et stultitia iūētū posset fieri: et pro dolo: p̄caz et ignis
ardore magis ac magis eligere ut brutū aial sit: et i aquis
habitet ac fluctibz: ac corpus assumere huius uel illius
pecoris: ut nobis nō solū quadrupedū: sed et pisciū cor
pora sint timēda. Et ad extremū ut teneretur pythagori
ci dogmatis reus qui asserit μετεμψυχωσιν. Post
tam nefandam disputationes qua lectoris aius uulnera
uit. Hæc iquit iux̄ n̄a nō sunt sn̄a dogmata: sed q̄sita tā
tuz: et proiecta: ne penitus irrectata uiderentur: i secundo
uero libro asserit mūdōs innumerabiles: nec iuxta Epicu
rū uno t̄p̄e plurius et sui similes. S̄ post alterius mūdī
finē alterius eē principiū: et ante hūc n̄m mūdū: aliū su
isse mūdū: et post hūc rursū aliū futurū: et post illū aliū
Rursūq̄ ceteros post ceteros. Et addubitat utz futurū
sit mūdus alteri mūdō: ita ex oi parte cōsimilis ut nullo
inter se distare uideantur articulo. An certe mūdus alte
ri mūdō ex toto idiscretus et dissimilis sit futurū. Rursū
q̄ post modicū. Si oia iquit ut ip̄e disputationis ordo
cōpellit sic corpō uixerit cōsumetur ūuerfa corporalis
natura et redigetur i nihilū q̄ aliquādo ē facta ex nihilo:
eritq̄ t̄pus quo usus eius iterus necessarius sit. Et i cō
sequentibus. Si at̄ ut rōne et scripturaz auctoritate mō
stratum ē corruptiuū hoc iduerit icorruptionē et morta
le hoc iduerit immortalitatem: absorbebitur mors i uictoria
et corruptio icorruptionē: et forsita ois natura corpōa
tolletur e medio: i qua sola pōt mors opari: Et post pau
lulū. Si hæc nō sūt cōtraria fidei forsita sine corporibus
aliquū uiuemus. Sin at̄ q̄ p̄fecte subiectus ē christo absq̄
corpore intelligitur: oēs at̄ subiciendi sūt christo: et nos
erit sine corporibus: q̄n ei ad p̄fectū subiecti fuerit.
Et i eodē loco. Si subiecti fuerit oēs deo: oēs depositu
ri sūt corpora. et tūc corporalū rez: ūuerfa natura sol
uetur i nihilū. Quæ si secundo necessitas postulauerit ob
lapsū irrationabiliū creaturaz rursū existet. Deus enis
i certamē et luctamē aias dereliquit ut intelligat plenā cōsu
mataq̄ uictoria nō ex propria se fortitudie s̄ ex dei gra
tia consecutas. Et icarco arbitror pro uarietate casuarum
diuersos mundos fieri: et elidi errores eorū qui similes
sui mundos esse contendunt. Et iterum triplex ergo su
spitio nobis de sine suggeritur. Quibus quæ uera et

mellior sit lector inquirat. Aut enis sine corpore uiuens cum subiecti christo subiiciemur deo: et deus fuerit oia in oibus. aut quomodo christo subiecta cum ipso christo subicietur deo et in unum coedus artantur: ita ois substantia redigetur i optimam qualitate: et dissoluetur i atheres quo purioris simpliciorisqz naturae est. Aut certe sphaera illa qua supra appellauimus $\alpha\pi\lambda\alpha\upsilon\eta$ et quicquid illi circulo continetur dissoluetur in nihilum: Illa uero quae $\alpha\upsilon\tau\iota\ \zeta\omega\upsilon\eta$ ipa tenetur et cigitur: uocabitur terra bona. Necno et altera sphaera qz hanc ipam terram circuibit uertigine et dicitur caelus in sanctorum habitaculu serua bitur. Cum hac dicat. **N**one manifestissime sequitur genitum errores: et philosophoy deliramenta simplicitati ingerit christianae. Et in eodem libro **R**estat ut inuisibilis sit deus. Si at inuisibilis sit p naturas: neqz saluatori inuisibilis e: et i inferioribus. Nulla alia aia q ad corpus descendit humanu puram et germana similitudinem signi in se prioris exprimit: nisi illa d qua saluator loquitur. **N**emo tollit anima meam a me: sed ego ponam ea a meipso. Et in alio loco. **U**n cum infinita cautione tractandum e ne forte cum anima salutem fuerint consecuta et ad beatam uitam puenerint anima esse desistant. Sicut enim uenit dñs atqz saluator qzere et saluum facere et ob rierat ut pditus esse desistat: sic aia qua pierat et ob cuius salute uenit dñs cuius salua facta fuerit: aia ee cessabit. Illud quoqz pariter requirendu. **U**tz sicut pditus aliqu non fuit pditu: et erit tepus qn no erit pditus. Sic et aia fuerit aliqu non aia: et forte tepus qn nequaqp aia pseueret. Et post multu de aia tractatum. **H**ac intulit $\nu\omicron\upsilon\sigma$ idest mens corruens facta e aia. Et rursus instructa aia uirtutibus mens fiet. **Q**d et de aia esau scrutantes possumus i uenire pp antiqua peccata eu in deteriori uita ee danatu. Et de caelestibus requirendu e qd non eo ipse quo factu e mundus solis aia uel quodcuqz ea appellari oportet ee cepit: sed an q lucens illud: et ardens corpus itaret de lina: et stellis similiter sentias qd ex causis pcedentibus licet inuita copulsa sint subici natiuitati et ob pnia futuror no suam facere sed creatoris uoluntate a quo in hac officia distributa sunt. **I**gne quoqz gehena: et tormeta q scriptura sancta peccatoribus cominatur. **N**o punire in suppliciis sed i conscieta peccator. **A**n dei uirtute et poteta ois memoria delictor an oculos nros ponitur: et ueluti ex quibusda seminibus i aia derelictis uniuersa uicior seges exoritur. Et quicqd feceramus in uita uel turpe uel ipiu ois i nro conspectu pictura describetur: ac pteritas uoluptates mes ituens conscieta punitur ardoz: et poenitudinis stimulis cofoditur. Et iterum **N**isi forte corpus hoc pingue atqz terrenus caligo atqz tenebra no naxa sunt p quod consumato hoc mundo cui necesse fuerit in alium transire mundu. Rursus nascendi sumet exordia hoc dicens pspicue $\mu\epsilon\tau\epsilon\upsilon\psi\upsilon\chi\omega\sigma$ in **P**ythagora platonisqz defendit: et i sine secudi uoluminis de pfectione nra disputans intulit. **L**iqz i tantu profeceris ut nuqua qp carnes et corpora forsita ne aia aia quidem fueris: sed mes et sensus ad pfectu uenies nulloqz purbationu nubilo caligatus ituebitur ronabiles itelligibilesqz substantias facie ad faciem. In libro quoqz tertio hac uicia continetur: **S**in at sem d recipis qd ex pcedentibus causis aliud uas i honore: aliud i contumelia sit creatu. **E**ur no recurrius ad aia arcanum: et itelligaus ea egisse antiqui tus pp quod i altero dilecta i altero odio habita sit anqp i iacob corpoz supplaret: et i esau plara teneretur a fratre. Et iterum ut at alia aia fierent in honorem alia in cotumeliam materiarum cayqz merita processerit. Et in eodem libro **u**tz nos aut ex pcedentibus meritis. **H**as qd fuerit i honore fabricatum si non dignum uocabulo suo opus fecerit i alio seculo fiet uas contumelia. Et rursus uas aliud quod ex ateriori culpa contumeliae nome acce

perat. Si in pnti uita corrigi noluerit i noua creatione fiet uas sanctificatus et utile dño in oe opus bonu paratus. **S**tatiqz subiungit. **E**go arbitror posse quosdas homines a pnis uiciis icipientes ad tantam nequitiam perueni si in noluerit ad meliora couerti et poenitena emenda pta: ut et cotraria fortitudies fiant. et rursu ex inimicis contrariisqz uirtutibus in tantum quosda p multa tepora uulneribus suis adhibere medicina et fluentia prius delicta constringere: ut ad locu transeat optimorum: **S**epius diximus i infinitis ppetuisqz saeculis in quibus aia consistit et uiuit. **S**ic no nullas eaz ad peiora corruere ut ultimū malitia locu teneat: et sic quosdas proficere ut de ultimo malitia gradu ad pfectam consumataqz ueniant uirtute. **Q**uibus dictis conatur ostendere et hoies id est aias fieri posse daemones: et rursus daemones in angelicam redigi dignitate: atqz in eode uolumine. Sed et hic requirendum. **Q**uare humana aia nunc ab his: nunc ab aliis uirtutibus ad diuersa moueatur: et putat quorundam anqp uenirent in corpore merita pcessisse ut e illud **J**oannis exultatis i utero matris suae: qn ad uoce salutaris nis marie indignu se confabulatione eius confuetur elisabeth: statimqz subiungit. **E**t e contrario paruuli et pene lactentes malis replentur spiritibus: et i diuinos atqz angelos inspirantur i tantu ut et daemon phytonicus quosdas a tenera atate possideat: quos derelictos esse apud prouidentia dei cu nihil tale fecerint: ut istiusmodi intama sustinerent non e eius qui nihil uult absqz eo fieri et oia illius iusticia gubernari. **R**ursusqz de mundo **N**obis at inquit placet et ate huc mundu fuisse aliu mundu: et post istum aliu futuru. **H**is discere qd post corruptione huius mundi alius sit futurus. **A**udi esau loquentē. **E**rit caeli noui et terra noua: quae ego facio pmanere in conspectu meo. **H**is nosse qd ate fabrica huius mundi: aliu mundi i pterito fuerint ausculta ecclesiasten. **Q**uid e qd fuit ipsum quod erit? **E**t quid e quod factu e ipm quod futurum e et non e oe nouus sub sole quod loquatur et dicat. **E**cce hoc nouu e: iam enis fuit i saeculis pristinis q fuerunt an nos. **Q**uod testimoniu no solu fuisse sed et futuros mundos ee testatur. **N**o quo simul et pariter oes fiant s alii post alium. **S**tatiqz subiungit. **P**rimus habitaculum et uera requie apud supos estimo itelligi i qua creaturae rationabiles commorates ante q ad inferiora descenderent et de inuisibilibus ad uisibilia commigrarent: rueret qz ad terram crassisqz corporibus indigent antiqua beatitudine fruebantur. **U**nde conditor deus fecit eis congrua humilibus locis corpora et mundu istum utilis mundum fabricatus e ministrosqz ad salutem et correctionem eorum qui ceciderunt misit in mundu. **E** qb? alii certa obtinerent loca et mundi necessitatib? obedu et **A**lii iniuncta sibi officia singulis quibusqz temporibus quae nouit deus artifex sedula mere tractarent: et ex his sublimiora mundi loca sol et luna et stellae quae ab apostolo creatura dicuntur acceperit quae creaturauanitati sublecta: est eo q crassis circudata corporibus et aspectu placet: et tamen non spote subiecta e uanitati: sed propter uoluntatem eius qui subiecta eam in spe et iterum. **A**lii uero in singulis locis atqz temporibus: quae solus artifex neuit mundi gubernaculis seruiunt: quos angelos eius credimus. **E**t post paululum que rez ordine totius mundi regit prouidentia dum alie uirtutes de sublimioribus corruunt alia paulatim labuntur in terras: iste uoluntarie descendunt alia precipitantur in uita. **H**ae spote in sciunt ministeria ut uentibus manum porrigant: ille coguntur ingrata et tanto tempore in suscepto officio p seuerant. **E**t iterum ex quo sequitur ut ob uarios motus uari creentur et mundi: et post hunc quem incolimus alius multo dissimilis mundus fiat nullusqz alius diuersis casibus: et profectibus uel uirtutu pmiis uel uicioz

supplicis et in presenti et in futuro atque in omnibus et retro et in priora temporibus potest merita dispensare: et ad unum rursus sine cuncta praeherere nisi solus conditor omnium deus qui scit causas pro quibus alios dimittat sua praeferunt uoluntate: et a maioribus ad ultia paulatim diaboli alios incipiat uisitare et gradatim quasi manu data ad pristinum retrahere statum et in sublimibus collocare. Quibus de sine disputa re coepisset haec intulit quod ut crebro iam diximus principium rursus ex sine generetur. Quae rursus utique et tunc futura sint corpora: an sine corporibus aliquando uiuendum sit: cum redacta fuerint in nihilum: et in corporalium uita incorporealis esse credenda sit qualiter et dei nouius. Nec dubium est quod si omnia corpora ad mundum istum pertineant sensibiliter: quae appellantur ab apostolo uisibilia: futura sit uita incorporealis: et post paululum illud quoque quod ab eodem apostolo dicitur. Quis creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatem filiorum dei gloriae. Sic intelligimus ut prima creatura rationabilium et incorporealiu esse dicamus: quae non seruiat corruptioni eo quod non sit uestita corporibus: et ubi corpora fuerint statim corruptio subsequatur: postea autem liberabitur de seruitute corruptionis quoniam receperit gloriam filii dei: et deus fuerit omnia in omnibus et in eodem loco. Ut autem incorporeum sine omnium rerum esse credamus illa nos saluatoris oratio prouocat in qua ait ut quomodo ego et tu unus sumus sic et isti in nobis unum sunt. Et enim scire debemus quid sit deus: et quid sit futurus in sine saluator: et quomodo sanctis similitudo patris et filii repromissa sit ut quomodo illi in se unum sunt sic et isti in eis unum sint. Aut enim suscipiendum est uniuersitatis deum uel corpore: et quomodo nos carnibus sic illum qualibet materia circudari ut similitudo uita dei in sine sanctis possit coequari. Aut si hoc in decens est maxime apud eos: qui saltem ex minima parte dei sentire cupiunt maiestatem et igenitiam: atque omnia excedentis naturae gloriae suspicari: et duobus aliter suscipere cogimur aut ut desperemus similitudinem dei si eadem sumus semper corpora habituri: aut si beatitudo nobis eiusdem cum deo uita promittitur: eadem qua uiuit deus nobis conditione uiuendum est ex quibus omnibus approbatur quid de resurrectione sentiat: et quod omnia corpora interitura confirmet: ut simus absque corporibus quomodo prius fuimus antequam crassis corporibus uestiremur: rursusque de mundorum uarietate disputans: et uel ex angelis daemonibus: uel de daemonibus angelos siue homines futuros esse contestans. Ecce e contrario ex hominibus daemonibus et omnia ex omnibus sine confirmatio sententia sua. Nec dubium est quod post quaedam interualla tempus rursus materia subsistat: et corpora fiat et mundi diuersitas construatur pro uariis uoluntatibus rationabilium creaturarum. Quae post praefatam beatitudinem usque ad finem omnium rerum paulatim ad inferiora delapsa tantam malitiam receperunt ut in contrarium uerterentur dum uolunt seruare principium et incorruptam beatitudinem possidere. Nec hoc ignorandum quod multae rationabiles creaturae usque ad secundum et tertium et quatuor mundum seruent principium nec mutationi in se locum tribuant. Aliae uero tantum parum de pristino statu missurae sunt ut pene nihil perdidisse uideantur: et non nullae grandis ruinae in ultimis praecipitandae sunt barathrum. Nouit quoque dispensator omnium deus in conditione mundorum singulis abuti iuxta meritum. Et opportunitates et causas quibus mundi gubernacula sustentantur: et instantur ut qui omnes uicerit nequitiam se petitus et terrae coequauerit in alio mundo qui postea fabricandus est: fiat diabolus principii plantationis domini ut illudatur ei ab angelis qui exordium amittere uirtute. Quibus dictis quid aliud conatur ostendere nisi huius mundi homines peccatores in alio mundo posse diabolos et daemones fieri: et rursus. Nunc daemones in alio posse mundo uel angelos uel homines procreari: et post disputationem longissimam qua omnem naturam corpoream in spiritalia corpora et tenuia dicit esse mutandam cunctas

que substantiam in unum corpus mundissimum et omni splendore purius conuertendam: et talem qualem nunc humana mens non potest cogitare: ad extremum intulit. Et erit deus omnia in omnibus ut uniuersa creatura corporea in eam redigatur substantiam quae omnibus melior est in diuina uidelicet qua nulla melior est. In quarto quoque libro qui huius operis extremus est. Haec ab ecclesia christi damnata in terferit: et forsitan in isto mundo quomodo qui moriuntur separatione carnis et animae iuxta operum differentiam diuersa apud inferos obtinent loca. Sic qui de caelestis hierusalem ut ita dicam administratione moriuntur ad nostrum mundi inferna descendunt ut pro qualitate meritorum diuersa possideant loca in terris. Et iteque et quia comparauit de isto mundo ad inferna praegressas animas his habitibus quae de superiori caelo ad nostra habitacula uenientes quodammodo mortuae sunt prudenti investigatione rumadum est. An hoc ipsum possumus esse in natiuitate dicere singulariter: ut quomodo quae in ista terra nostra nascuntur animae uel de inferno rursus meliora captentes ad superiora uentur et humanus corpus assument uel de melioribus locis ad nos usque descendunt: sic et ea loca quae supra sunt in firmamento animae animae possideant: quae de nostris sedibus ad meliora proficiant: animae quae de caelestibus ad firmamentum usque sunt: nec tantum fecerit peccati ut ad loca inferiora quae incolimus truderetur. Quibus dictis nititur approbare et firmamentum id est caelum ad comparationem superioris caeli esse inferos. Et hanc terram quam incolimus collatione firmamenti inferos appellari. Et rursus ad comparationem inferiorum qui sub nobis sunt nos caelum dici ut quod alius infernus est: alius caelum sit. Nec hac disputatione contentus dicit in sine omnium rerum quando ad caelestem hierusalem reuerfuri sumus aduersariarum fortitudinum contra populum dei coisurgere bella: ut non sit eorum ociosa uirtus: sed exerceatur ad praemia et habeant materiam roboris quam consequi non possunt nisi fortes primu aduersariis resisterit: quos ratione et ordine et solertia repugnandi in libro nouerorum legimus superatos esse. Quibus dixisset iuxta Joannem apocalypsim euangelium sempiternum id est futurum in caelis tantum praecedere hoc nunc euangelium quantum christi praedicatione ueteris legis sacramenta ad extremum intulit quod et cogitas se sacrilegium est pro salute daemonum: christi est in aere et in supernis locis esse passurum. Et licet ille non dixerit tamen quod consequens sit intelligitur. scilicet aut pro hominibus homo factus est ut homines liberaret. Sic et pro salute daemonum deum futurum quod sunt: hi ad quos uenturus est liberandos. Quod ne de nullo forsitan sensu putemur asserere ipsius uerba ponenda sunt. Sicut enim per umbram euangelii umbram legis impleuit. Sic quia omnis lex exemplum et umbra est ceremoniarum caelestium diligentius est requirendus. Utrum recte possimus intelligere legem quoque caelestem et ceremonias superni cultus plenitudines non habere: sed indigeu euangelii ueritate: Quod in apocalypsi Joannis euangelium legimus sempiternum ad comparationes uidelicet huius nostri euangelii quod temporale est et in transituro mundo a saeculo praedicatum. Quod quidem etiam si usque ad passionem domini saluatoris noluerimus requirere quantum audax et temerarium sit in caelo eius quaerere passionem. Tamen si specialia nequitiae in caelestibus sit et non erubescimus crucem domini confiteri propter destructionem eorum quae sua passione destruxit: cur timeamus etiam in supernis locis in consummatione saeculorum aliquid simile suspicari: ut omnium locorum gentes illius passione saluentur. Rursusque blasphemias ad filio sic locutus est. Si enim pater rem cognoscit filius uideatur in eo quod nouit patrem: posse eum comprehendere si dicamus artificis animum artis scire mensuram: nec dubium quin sit pater in filio: et comprehendatur ab eo:

in quo est. Sin at comprehensioem eam dicimus ut no-
 solum sensu quis et sapientia comprehendat: sed et uirtute
 et potentia cuncta teneat qui cognouit. Non possumus
 dicere quod comprehendat filius patrem: pater uero oia com-
 prehendit: inter oia at et filius est ergo et filium comprehendit. Ut
 sciremus causas quibus pater comprehendat filium: et filius patrem
 non quod comprehendere hanc uerba subnectit. **E**uriosus lec-
 tor inquirat. Utrum ita a semetipso cognoscatur pater: quomodo
 cognoscatur a filio. Sciensque illud quod scriptum est. **P**ater
 qui me misit maior est in oibus uerum esse contendit ut di-
 cat et in cognitione filio patrem esse maiores: dum perfectus et pu-
 ri a semetipso cognoscatur: quod a filio **μετεμψυχως** in
 quoque et ablationes corporum per hanc rursus consentire
 conuincitur si quis at potuerit ostendere incorporale ratio-
 nabileque naturam cum expolauerit se corpore uiuere per
 semetipsum: et in peiori conditione esse quam corporibus uesti-
 ebatur in meliori quam illa deponit nulli dubium est corpora non
 principaliter sustinere: sed per interualla et ob uarios mor-
 rationabilius creaturarum nunc fieri ut qui his indiget uesti-
 antur: et rursus cum illa deprauatione lapsu se ad melio-
 ra correxerint dissoluit in nihilus et hac semper successione
 uariari. Et ne per uarietas impietates eorum esse quam permiserat
 in eiusdem uoluminis fines coniungit omnes rationabiles
 creaturas id est patrem et filium et spiritum sanctum angelos
 potestates diuinationes ceterasque uirtutes. **I**psam quoque
 hominem secundum animam dignitatem unius esse substantiam intellectu-
 ale inquit rationabileque creaturam sentit deus et unigenitus fi-
 lius eius et spiritus sanctus: sentit angelus et potestates ce-
 terasque uirtutes: sentit interior homo qui ad imaginem et si-
 militudinem dei conditus est. **E**x quo concluditur deum quodam
 modo ex hoc unum esse substantiam: **U**num addit uerbum quodam
 modo ut tanti sacrilegii crimine efugeret. Et qui in alio loco
 filius et spiritum sanctum non uult de dei patris esse substantiam ne-
 diuinitatem in parte secare uideatur naturam omnipotentis dei a
 gelis hominibusque largitur. **Q**uia hanc ita se habeat quam infantia
 est paucis de filio et spiritu sancto commutatis quam aptas blas-
 phemiam proferebat cetera ut scripta sunt ita protulisse in me-
 diu et impia uoce laudasse: **E**ius utique et illa et ista de uo
 impietatis fonte processerunt. **A**duersum oia scribere nec hu-
 ius est temporis. **E**t omnes qui aduersum **A**rrium: et Eunomium mani-
 chaeumque et diuersas scripserunt haereses his quoque impietatibus
 rursus credendi sunt. **Q**ui igitur hos uoluerit legere libros
 et calcatis pedibus ad terram reprobationis pergere nec ubi
 a serpentibus mordeatur: et arcuato uulnere scorpionis uerbe-
 retur: legat prius hunc librum: et antequam ingrediatur uias quae
 sibi caueda sunt nouerit.

Epistola **B**eati **E**piphani ad **I**oannem Hierosolymitanum per be-
 atum Hieronymum e graeco translata in qua se excusat quod in
 monasterio beati Hieronymi inconsulto eo presbyterum ordia-
 rit ostendens se iure fecisse. Deinde illum comouet ne ori-
 genis erroribus implicetur: quos ex ordine narrat et detegit

DOMINO dilectissimo fratri **J**o-
 anni Episcopo Epiphanius. **O**porte-
 bat nos dilectissime clericatus hono-
 re non abuti in superbia: sed custodia
 mandatorum dei et obseruatione diligen-
 tissima hoc esse quod dicitur. **S**i enim sancta scriptura lo-
 quitur clerici eorum non proderunt eis. **Q**uare arrogatia clericatus
 conducere nobis poterit qui non solum cogitatione et sen-
 su: **U**erum et sermone peccamus? **A**udiui quippe quod tu eas
 contra nos et irascaris et minuteris scribere in ultimos fi-
 nes terrarum ut loca prouinciarum non nominas. **E**t ubi est dei
 timor qui nos debet illo tremore concutere qui dicitur a
 domino est. **S**i quis irascitur fratri suo sine causa reus erit iudi-
 cio. **N**on quo magnope curam si scribas quod tibi placue-
 rit. **S**cribebatur at epistola biblicae iuxta **E**saiam et mitteba-

tur super aquas quam cito cum saeculo transeunt. **N**ihil tibi no-
 cuit nisi in iuria fecimus: nec quicquam uolenter extorsimus
In monasterio sancti et sancti pegrinorum qui prouinciam tuam
 nihil debuerit: et per nostram pietatem et litteras quas ad eos
 crebro direximus communionis quoque tuae ceperunt habere
 discordiam ne uiderentur quadam duritia et conscientia no-
 stra atque fidei ab ecclesia seperari. **O**rdinaui diaconum: et
 postquam ministravit rursus presbyterum super quo debueras gra-
 tulari intelligens quod ob dei timorem hoc sumus facere
 compulsi maxime cum nulla diuersitas sit in sacerdotio dei
 et ubi utilitati ecclesiae prouidetur. **N**am et si singulae eccle-
 siae episcoporum habent sub se ecclesias quibus est cura ui-
 detur impendere: et nemo super alienam mensuram extenditur tamen
 praedatur oibus caritas christi: in qua nulla simulatio est nec con-
 siderandum quid factum sit sed quo tempore et quomodo: et quare
 et in quibus factum sit. **E**um enim uidisse quod multitudo sancto-
 rum sancti in monasterio consisteret: et sancti presbyteri **H**ie-
 ronymus et **V**incetius per uerecundiam et humilitatem nollet
 debita nominis sui exercere officia et laborat in hac parte mini-
 sterium quam christiano: praecipua salus est inuenire atque et comprehendere
 seruum dei non posses qui te eo quod graue onus sacerdotii
 nollet suscipere saepe fugiebat. **S**ed nec alius deo episcopo
 rus facile eum repiret. **U**bi et satis miratus sum quomodo dis-
 pensatione dei ad nos uenerit cum diaconibus et ceteris
 fratribus monasterii ut mihi satisficeret nescio quid aduer-
 sum eos habere tristitia. **E**um igitur celebraretur collecta in ec-
 clesia uilla quam est iuxta monasterium nunc ignorantem eum et
 nullam penitus habere suspicionem per multos diaconos ap-
 prehendi iussimus et teneri os eius ne forte liberare se cu-
 piens adiuuaret nos per nomen christi et primum diaconum
 ordinaui propoentes ei timorem dei et compellentes ut ministra-
 ret ualdeque obnitebatur indignum esse se contestatus usque ergo com-
 pulsi eum et suadeo potui? testimoniis scripturarum et propo-
 sitione mandatorum dei: et cum ministrasset in sanctis sacrificiis rursus cum
 ingenti difficultate tento ore eius ordinaui presbyterum et
 istas uerbis quibus ante suaseram compulsi ut sede-
 ret in ordine presbyterii post haec scripsi. **S**ed ad sanctos presby-
 teros modo asteri et ceteros fratres et increpauimus eos quia non
 scripsissent super eo: cum ante annum multos eorum qui audisses
 cur non haberet qui sibi domini sacramenta conferent: et illum
 oes suo poscerent testimonio et grandem utilitatem in communi
 monasterii testarentur: quare tunc repta opportunitate non
 scripsissent nobis neque super ordinatione eius aliquid po-
 poscissent. **H**ae ita acta sunt ut locutus sum in caritate christi
 qua te erga pietatem nram habere credebam quomodo in mona-
 sterio ordinauerim et non in parochia qua tibi subiecta sit
O uere benedicta episcoporum cypri consuetudo et bonitas
 et nra rusticitas sensu tuo et arbitrato digna misericor-
 dia dei nam multi episcopi communionis nostrae et presby-
 teros in nostra prouincia ordinauerunt quos nos com-
 prehendere non potueramus. **S**i miserit ad nos et diaconos et
 hypodiatonos quos suscepimus cum gratia et ipse cohortatus
 sum beatum philemonem episcopum et sanctum **T**heoprobum ut ecclesiam cypri
 qua iuxta se erant ad me autem parochiam uidebantur ecclesiam pertinere eo quod
 grandis esset et late patens prouincia ordinaret presbyteros
 et christi ecclesiae prouiderent. **N**umquam ego ordinaui dia-
 conos: et alienas missi prouincias neque feci quicquam ut ec-
 clesias scinderem. **Q**uid ergo tibi iustum est sic grauer in-
 tumescere et lactari contra nos pro opere christi quod in
 edificatione et non in destructione fratrum factum est? **S**ed et
 illud uehementer admiratus sum quod meis locutus es
 clericis asserens et per sanctum presbyterum et abbatem mo-
 nachorum gregorius mandasse mihi ne quicquam ordina-
 rem. et ego hoc pollicitus sum dicens. **N**unquid iuuens sum
 aut canones ignoro? **A**udi igitur ueritatem in sermone
 dei me hoc nec audisse nec nosse: nec istius sermonis pe-
 nitentia recordari. **S**uspensus sum ne forsitan iter multa

quasi homo oblitus essem: et ob hanc causam sanctum gregorium sciscitatus sum et senonē psbyterum qui cū eo ē. Et quibus Abbas Gregorius rñdit se hoc penitus ignorā: seno at dixit qd cū ei psbyter Rufinus nescio quā alia transitorie loqr̄etur etiā hoc dixerit putas ne alī quos ordinaturus ē sanctus episcopus et hucusqz stetit se sermonē. Ego at epiphanius nec audiui quicquā nec rñdi. Vñ dilectissime nō te pueniat furor nec occupet indignatio: nec frustra moueatis et aliud uolens te uertas ad alia: et peccādi occasionem iuenisse uideatis. Ad propheta deuitās dñm p̄catur dicēs Me declies cor meū in uerba malitiā ad excusandas excusationes i peccatis: illā quoqz audiēs admiratus sū qd quidā qui solēt ultra ci traqz portare rñsculos: et hīs q̄ audierit semp addeū ut tristitias et rixas iter fies cōtinent: te quoqz turbauerūt et dixerūt tibi qd i oratiōe qñ offeris deo sacrificia sole āus pro te dicei: Dñe p̄sta Joāni ut recte cdat. Noli nos i tñ pu are rusticos ut hoc tā apte dicei potuerim. Quā q̄ enī hoc i corde meo semp orē tñ ut simpliciter fatear nūq̄ i alienas aures protuli: ne te uiderer p̄p̄edei dilectissime. Nñ at cōplēus orationē secūdi ritū mysterioz et pro oibus et pro te quoqz dicei. Custodi illū q̄ p̄dicat ueritatē. Vel certe ita p̄sta dñe et custodi: ut ille uerbū p̄ dicet ueritatis sic occasio sermonis se tulerit et habuerit oratio cōsequētias: Quapp obsecro te dilectissime: et ad uolūt pedib' tuis p̄cor p̄ta mihi et tibi ut saluatis sicut scriptū ē a gñatōe p̄uersa et recede ab hīs origenis: et a cunctis haresibus dilectissime. Video enim qd propter hanc causam omnis nostra indignatio concitata sit quod dixerim Arriū patrem et aliarum haresion radi cem et parentem laudare non debetis. Et cum uos rogares ne ita erraretis et monerē cōtradixistis et ad tristitia atqz lachrymas adduxistis. Nō solū autē me s̄ et alios quā plurimos catholicos q̄ itererāt lēxistis: ide ut itelligo ē ois ista indignatio: et hic furor: et iccirco cōmināim' qd mittetis aduersū me epistolās et huc illucqz sermo nū dī surrat: et pp̄ defēssionē hīs eos aduersū me odia suscitātes rūpitis caritatē quā i uos habuim' i tātū ēt ut feceritis nos p̄nitentiā agei: quā uobis cōmūtauerit ita origenis errores et dogmata defēditis. Simpliciter loquar. Nos secūdi qd scriptū ē nec oculo nō p̄ci' ut n̄ effodī āus eū si nos scādalsauerit: nec māni nec pedi si nobis scādalu fecerit. Et uos ergo siue oculi uiri: siue māns siue pedes fueritis similia suscebitis. q̄s. n. catholicoz possit a quo aīo sustinei: et eoz q̄ fidē suā bōis opib' exornāt ut audiāt. Origēis doctrinā et cōsiliū et credāt p̄clat' illi' p̄dicatiōi nō p̄t fili' uidei p̄ies nez spūs scūs uidere filiū. Hec in libro π̄π̄ι ἀρχ̄ων idēst de principibus scribitur hīs uerbis legius et ita locut' ē Origēnes. Sicut enī icōgruus ē dicere qd filius possit uidere p̄ies: sic icōsequēs ē opinari qd spiritus sanctus possit uidere filius illud quoqz quis Origēne dicēte p̄uatur qd aīx angelī fuerit i celis: et postq̄ peccauerit i sup̄nis d̄ lectas ēē in istū mūdū et q̄ i tumulos: et sepulcra sic in corpora ista religari et p̄nas antiquoz luere p̄coz. Et corpora credētū nō tēpla dei ēē s̄ carceres dānatoz. Exin ueritatē hī storix allegorix deprauās mēdatio isfinita uerba multipliat et simplices quos uaria p̄suasione supplētās nūc asserit aīas iux̄ gr̄cā etymologiā ψυχ̄α σ̄ ἀπο τοῦ ψυχ̄οι ζ̄οσαί iccirco uocitatas qd a celestib' ad inferiora uēiētes calorē p̄sūmū amiserūt. nūc corp' hoc ad id iux̄ gr̄cōs Δ̄εua idēst uinculū: Siue iuxta aliā proprietates cadauer dicit qd aīx de celo ruerint. A plerisqz at secundus uariā gr̄cā sermonis supplectiles corpus σ̄ οὐρα σ̄ ἡυα hoc ē memoriā interpretari: eo qd ita aīam i se clausam habeat quomodo tumuli et sepulcra cadauera mortuorum. Et si hoc uerū ē ubi ē fides nostra? Ubi p̄ conium resurrectionis? Ubi apostolica doctrina: quā in

eccelsis christi hucusqz perdurat? Ubi illa benedictio ad Adam et ad filios eius: et ad noe et ad filios eius? Ere scite et multiplicamini et replete terram? Jam enim non erit benedictio s̄ maledictio iuxta origenes qui angelos uertit i aīas et de sublimi fastigio dignitatis fecit ad inferiora descendei. Quasi deus generi hūmāo nō possit amas p̄ benedictionē dare: nisi angelī peccauerint: et tot i celis ruine sint quot i terra natiuitates. Dimittēda nobis ē doctrina apostolorū et prophetarū: et legis et domini saluatoris in euangelio pertonantis. Econtrario origenes p̄cipit et legem dat ut non dicam constringit discipulos suos ne quis oret in calū ascendei. ne peius itez peccans q̄ in terris ante peccauerat p̄cipitetur i mūdū quāq̄ istiusmodi nugas et deliramenta soleat ille scripturarū interpretatione p̄uersa et aliud significāte q̄ uerum ē affirmare dicens p̄iusq̄ humiliarer ego deliqui. Et illā Reuertere anima mea in requiem tuam. Necnon et illud Educ de carcere animā meā. Et in alio loco Consihor dōno in regione uiuorum tamen alius sensus proculdubio sit scripturā diuina: quam ille in haresim suam maligna interpretatione detorquet: quod faciunt et manichai et Gnosci et Hebionite faciūt. Martionis sectatores: et alix hareses numero lxxx qui de purissimo scripturarum fonte assumentes testimonia non ita interpretantur ut scripta sunt: sed simplicitatē sermonis ecclesiastici id uolunt significare quod ipsi sentiant. Illud quoqz quod asserere n̄itur doleam ne an rideam nescio. Doctor egregius audeat docere diabolum id rursus futurum esse qd fuerit et ad eandē reditūrum dignitates et conscensurum regna celorum. Proh nefas quis tas uerors ē et stolidus ut hoc recipiat: ut sanctus Joannes baptista Petrus et Joannes apostolus et euāgelista esaias quoque et Hieremias et reliqui propheta coharedes siant diaboli in regna celorum: pratero friuolam eius expositionē super tunicis pelliceis quanto conatu quantisqz egerit argumentis ut tunicas pelliceas humana eē corpora crederemus. Qui inter multa ait. Nunquid coriarius aut corticarius erat deus ut conficeret pelles animalis et confueret et ex eis tunicas pelliceas Adam et Eua manifestum ē ergo inquit qd de corporibus nostris loquatur: et si hoc ita est quomodo legimus āte pelliceas tunicas et ante inobedientiam et de paradiso rui nam. Adam loquentem non secundum allegoriam sed uere. Hoc nunc os ex ossibus meis: et caro de carne mea. Aut unde assumptum est illud quod diuinus sermo testatur. Et iniicit deus soporem super Adam: et dormiuit et sumpsit unam de costis eius et adimpleuit pro ea carnem. Et edificauit costam quam tulerat ex eo illi in uxorem aut quā corpora contegebant Adam et Eua solis ficus postq̄ comederint de arbore uetita. Quis autem patienter ferat Origēnes lubricis argumentationibus resurrectionem carnis huius negantes: sicut declarat manifestissime in uolumine explanationum primi psalmi et i aliis multis locis. Aut quis audiat in tertio celo donantem nobis origēnem paradysum et illuz quez scriptura commemorat de terra ad celestia transferentem et omnes arborea quā scribuntur in genesi sic allegorice intelligentem scilicet qd arborea angelica: fortitudines sunt cum hoc ueritas non recipiat. Neque enī dixit scriptura diuina deposuit. Adam et Eua in terrā sed eiecit eos de paradiso et habitare fecit contra paradysum: et non ait sub paradiso et posuit rumpheam flammeam et cherubin custodire introitum ligni uitæ: et nō ascensū et flumini egreditur ex edē. Nō descēdit dixit ex edē. Nite diuiditur i quatuor p̄cipia. nomē iū phisō et nomē secūdi geō. ego uidi a quas geō: aquas quas hīs oculis carnis aspexi. iste ē geō quē hierēias d̄mōstrat d̄ cōs qd uobis: et iux̄ x̄ ypt. ut bibatis aquā geō turbidā

Sibi et de magno flumine euphrate aquas simpliciter
 quas manu tangere et ore sorbere poterat non aquas spiri-
 ritales. Vbi aut flumina sunt que et videtur et bibuntur: ubi
 consequens est quod et ficus et alia ligna de quibus dicit deus.
 Ex omni ligno quod est in paradiso comedes. Similia sunt
 lignis aliis et arboribus: sicut flumina similia sunt fluminibus
 et aquis. Si aut aqua que cernitur vere aqua est: necesse est
 ut et ficus vera sit: et alia ligna et adam verus statim a pri-
 cipio plasmatus in corpore sicut eua: et non in phantasmate
 et post ruinam ut uult origenes propter peccatum postea corpore
 accepit. Sed dicitur legimus quod scilicet paulus raptus sit usque
 ad tertium caelum: et usque in paradysum bene dicitur quoniam ponit
 tertium caelum et postea addidit et in paradysum ostendit alibi esse
 caelum: et alibi esse paradysum. Illas uero phantasias que sunt statim
 abiciat atque contemnat dicente Origene de aquis que super
 firmamentum sunt non esse aquas sed fortitudines quasdam
 angelicam prout est. Et rursus aquas quae super terram sunt
 hoc est sub firmamento esse uirtutes contrarias idest damo-
 nos. Et quod legimus in diluuium apertas cataractas caeli et
 aquas inuadisse diluuium. Unde aperti sunt fontes abyssi
 et totus mundus operatus est aquis: Sed furor hominum un-
 ctus est multitudine qui reliquerunt illud quod in proverbiis dicitur
 tur. Audi fili sermonem patris tui: et ne dimittas legem matris
 tuae et conuersi sunt ad errorem et dicitur stulto ut princeps sit
 fatuus: nec contemunt res fatuas quae dicuntur a fatuo sicut
 scriptura testatur: fatuus aut fatua loquitur et cor eius uana in-
 teligit. Iude obsecro te dilectissime et qui meis membris par-
 cens propter caritates quam in te habeo precor scribens
 et orans ut impleas illud quod dicitur. Nonne odientes
 te dominus odium et super inimicos tuos tabescebam. Inimica
 et digna odio. Origenis uerba sunt et deo repugnancia
 et sanctis eius. Et non ista sola quae dixi sunt et alia innume-
 rabilia. Neque enim nunc mihi propositum est aduersus omnia
 origenis dogmata disputare. Nichil mihi surripuit orige-
 nes nec in mea generatione fuit nec propter aliquas res
 mundi et hereditates odium aduersus illum pugnas susce-
 pi. Sed ut fatear simpliciter doleo et ualde doleo uidere
 plurimos fratrum et eorum precipue que professiones habent non
 minimum et in gradu sacerdotum uenerunt maximum eius
 persuasione deceptos: et puerissima doctrina cibos esse
 factos diaboli in quibus completum est illud quod dicitur Super
 omnem munitionem ludis et exercitus eius electus: et congregauit
 sicut harenam captiuitatem. Te autem frater liberet deus et
 sanctum populum christi que tibi creditus est et omnes fratres qui
 tecum sunt et maxime Rufinum presbyterum ab heresi orige-
 nis: et alios haereticos et perditione eorum. Si enim propter
 unum uerbum aut duo quae contraria fidei sunt multae haere-
 ses ab ecclesia quantomagis hic iter haereticos habebit
 tur que tantis pueritates et tam mala dogmata contra fidem
 adiuuent dei et ecclesiam hostis extitit iter multa. Nam ma-
 la est illud ausus est dicere perdidisse imaginem dei. Adam cum
 hoc in nullo penitus loco scriptura significet. Si enim ita
 esset nisi quod omnia quae in mundo sunt seruiret semini adam idest
 uniuerso generi hominum. Sicut et iacobus apostolus loquitur
 tur. Omnia domantur et subiecta sunt naturae humanae.
 Nunquam enim uniuersa subiecta essent hominibus: si non habe-
 rent iuxta id quod imperat imaginem dei. Edungens autem atque
 consocians scriptura diuina gratias benedictionis quam
 adam donauerat: et generationibus que ex eo erant ne que forsitan
 maligna interpretatione auderent dicere. Vni datam
 gratiam dei et illum solus factus ad imaginem dei. Quia plasmatus
 esset ex humo et uxor eius casso de costa utri. Eos
 uero que conciperentur in utero et non ita nascerentur ut adam
 dei non habere imaginem. Statim per ordinem et dicit. Euxit
 adam annos 130 et cognouit eam uxorem suam et pe-
 perit ei filius iuxta speciem et iuxta imaginem eius et uo-
 cauit nomen eius Seth. Rursusque in x generatione post
 annos duos millesos et lxxii uedicans deus imaginem suam

et ostendens quod gratia quam dedisset hominibus preuenerat in
 eis ait. Ne cederitis carnem cum sanguine. Ego enim ulci-
 scar sanguinem uestrum de manu omnis hominis effundentis
 illum quia ad imaginem dei fecit hominem. Necnon post al-
 teras decem generationes usque ad abraham. Et ab abraham
 usque ad dauid alias generationes quatuordecim que sunt
 generationes simul faciunt annos duomilia cxxvii. Spiritus
 sanctus in xxxviii psalmo cum quereretur de omnibus hominibus que
 in uanitate ambularent et peccatis essent obnoxii loquitur
 tur. Verumtamen in imagine dei ambulat omnis homo. Necnon
 post dauid est sub Salomone filio eius legimus tale quid
 dauid super dei imaginem notatum. Dicit enim in sapientia que titulus
 eius inscribitur: Creauit incorrupti homines: et imagines
 suae proprietatis dedit eis. Et rursus post annos 400
 et xi. plus minus in nouo legimus testamento quod non perdidit homi-
 nes imaginem dei: iacobus enim apostolus et frater domini cuius
 supra meminimus instruit nos ne Origenis laqueos ca-
 piatur habere homines imaginem et similitudinem dei. Nam
 cum de lingua hominum latius disputasset adiecit instabile ma-
 lum. In ipsa quippe benedicimus deum et patrem et in ipsa
 maledicimus homines que ad imaginem et similitudinem dei con-
 diti sunt: paulus quoque uas electionis et qui doctrinas
 euangelicam suam praedicatione compleuit: docet nos quod homo
 ad imaginem et similitudinem dei sit conditus dicens. Vir non
 debet nutrire comam cum gloria et imago dei sit: imagines
 simpliciter suo appellata nomine. Similitudinem autem gloriae
 appellatione significans. pro tribus igitur testimoniis quae ti-
 bi de scriptura sacra si reperires dicebas sufficere: Ecce se-
 ptes testimonia dedimus quibus ergo sustinebit Origens
 ineptias ut non grauius aliquid loquar: et similia efficiat
 uel ipsi uel discipulis eius: que audet in periculo animae suae
 asserere quod uisus eius in buccam uenerit et magis tubere
 deo et non ab eo uel orare uel discere ueritatem. Quidam
 enim eorum dicit quod imago quam prius accepit adam illo pec-
 cante perierit: alii suspicantur quod filius dei habiturus es-
 set ex maria corpus: et ipsam imaginem. Alii sensum
 alium uisum istius baptismi: hi quod homo dicitur ad imaginem
 dei omnibus ebriorum more. Hac uel illa ructantes quos
 oportebat tantum effugere discrimen nec negare que loquitur
 deus et credentes simpliciter saluos fieri deoque donatio-
 nis suae certam et ueram scientiam in qua potissimum parte
 homines condiderit ad imagines et similitudines suam: que haec
 relinquentes multis se quaestionibus implicauerunt: et per
 has in cenam demersi sunt peccatorum. Nos autem dilectissimi
 me credimus his quae locutus est dominus: et simus quod in
 circuitu hominibus imago dei permaneat ipsi quae concedimus
 nosse in qua parte homo ad imaginem dei conditus sit. Sed
 neque illud quod quidem in epistola iohannis non intelligit quod
 accipiat ubi loquitur. Nunc filii dei sumus et nescimus
 quales futuri sumus. Nouimus autem quod cum ille in uelatus
 fuerit similes ei erimus quoniam uidebimus eum sicuti est. Hoc
 enim propter gloriam quae reuelata est sanctis eius dicitur
 est sicut in alio loco legimus. A gloria in gloria. Quis
 gloriae sancti tam in isto saeculo arrabonem et portuiculas su-
 sceperit primus eorum moyses cuius fulsit facies ualde
 et radiabat uelut fulgur aut sol. Secundus Helias igneo
 curru raptus in caelum et ignis derimenta non sentiens.
 Stephanus lapidatur et facies habebat angeli: quae ab
 omnibus cernebatur. Hoc autem quod in paucis diximus de
 omnibus intelligendus ut impleatur quod scriptum est. Omnis
 qui sanctificat semetipsum inter sanctos numerabitur.
 Beati enim mundo corde: quoniam ipsi deum uidebunt. Quis
 haec ita se habeat dilectissime custodi animam tuam et desine
 circa nos murmurare: Dicit enim scriptura diuina. Nolite
 murmurare adiuuicem sicut quidam murmurauerunt et a ser-
 pentibus peunt. Magis acquiesce ueritati: et dilige diligentes
 te et ueritates. Deus autem pacis praestat nobis iuxta
 clementias suas ut conteratur satanas sub pedibus christi.

noy et abicitur ois occasio puerfa ne scidatur i nobis uiculum caritatis: et pacis et recte fidei pd catio. pterea quidam quosdam murmurare contra me qa qm simul pgebam ad sacrum locu q uocatur bethel: ut tibi collecta tecum ex more ecclesiastico faceret: et uenisse ad uillas q dicit anablatha uid sciqs tibi pteritis lucerna ardere et iter rogassem q locus esset: didicisse qd ecclesia: et intrasse ut orare inueni tibi uelut pendens i foribus eiusdem ecclesie: tunc atqz depictu et hns imaginē xpi uel sancti cuiusda non. n. satis memini cuius imago fuerit. Lus hanc ergo uidisse in ecclesia xpi cōtra auctoritatē scripturarū hois pēdere imaginē: Scidi illud et magis dedi cōsiliū custoibus eiusdē loci ut paupem mortuū eo obuoluerēt et efferrent. Illiqs cōtra murmurantes dicerēt. Si scidere uoluerat iusum erat ut aliud daret uelut atqz mutaret. Quod cū audissem me datur esse pollicitus sū: et illud missurum esse: paululum autē moratu fuit in medio dū quaxo optimum uelut pro eo mittere. Arbitrabar enim de cypro esse mihi mittēdū. Nunc autē mihi quod potius reperire et pcor ut iubeas psbytero ipsius loci suscipere uelut a latore quod a nobis missū est: et deinceps pcepti i ecclesia christi istiusmodi uela quax cōtra religio uem nostrā ueniūt non appendi. Decet. n. honestatem tuā hanc magis hie sollicitudinē ut scrupulositate remota quax indigna est ecclesie xpi: et populis qui tibi crediti sunt intinetur: palladium uero gallatam: qui quondam carus nobis fuit: et nūc misericordia dei indiget caueti quia origenis haresim pdat et docet ne forte aliquos de populo tibi credito ad puerfate sui inducat erroris. Opto ut ualeatis i dno

**Argumentū excerptum ex
Sennadio de uiris illustribus**

Iannes hierosolymoy epus scripsit ad uersus obrectatores sui studii libri i quo ostēdit se Origēnis ingentiū non fidē secuti. Sed beato Hieronymo magis credēdū qui zelo fidei sequenti ope illū haresis redarguit

Incipit liber facti Hieronymi ad pāmachiū cōtra Thomā hierosolymitanū epū et Ruffinū psbyterū asserorē origēnis: in quo Joānē epū tāqz sectatorē errorū origēnis coarguit: contra quos disputat: se quoqz de ordinatione suoy excusat. Joānē inculcat quod epiphaniū nō ruderit et synodo adesse noluerit.

XXXIIA apostolū Quod sentim^o orare non possum: ac propria intus cogitatōes sermo nō explicat q̄ptoma gis periculosū est de alteri^o aīo iudicare: et siguloy dictoy atqz uerborū inuestigari atqz proferre ratōem? Natura hoīum prona est ad deīniam et in alieno peccato sui quiqz miseretur. Si ergo rē in sermone rephēderis simplicitatē uocabit: si caliditatis argueris imperitiā cōfitebitur: ut suspitōem uitet malitiā. Atqz ita fiet ut tu q̄ arguis calumniator: ille qui rephēditur nō hareticus sed rusticus iudicetur. Nōsti pāmachi nōsti me ad hoc opus non inimicitis nō gloriā cupiditate descendere: sed prouocatiū līs tuis ex ardore f dei: ac uelle si fieri posset oīs idipsū sapere: nec ipacientia ac temeritas posse rephēdi: qui post triēmū loquor: Deniqz nisi ad apolo tam de qua nūc scribere institui multoy aīos dīceres perturbator: et in utraqz pte fluctuare sūas: decreuerā in icepro silentio permanere. Facisset itaqz nouat^o errantibus manum nō portigēs. Montanus cū isanis

sceminis prosternatur facētes in barathrū precipitans ne leuētur. Quotidie peccam^o oēs: et i aliquo labimur Qui ergo in nos deīntes sumus rigore cōtra alios non tenem^o: qui potius oram^o petimus obsecram^o: ut aut si pliciter nostra fateatur: aut apte defendat aliena. Nolo uerboz ambiguitates: nolo mihi dici qd et aliter p siet intelligi: reuelata facie dnm cōtemplemur. Laudicabat quondā et israheliticus populus in utroqz pedes: Isrlas qui interpretatur fortis dnm. D q̄quo ait claudicatis in utroqz uestigio? Si est dñs deus: ambulate post euz: Si aut baal: sequimini eū. Et ipse dñs iudicis fili alieni mentis sunt mihi: filii alieni inueterauerūt: et claudicauerūt a semitis suis. Lerte si hareseos nulla suspitō est ut cupio et credo cur non uerbis meis sensum meum loquitur? Quam ille simplicitates uocat: ego malicam interpretor: psuadere mihi uult quod pure credat: pure ergo et loquatur. Et si quidē unū uerbū uel unus sensus esset ambiguus: si duo: si tres: ignorantia ueniā tribuerē: nec ea quax aut obscura aut dubia sūt de certis et de p̄picuis estimarē. Nunc uero quax ista simplicitas est quasi super oua et aristas inter theatrales psugias pendenti gradu incedere ubiqz dubiū ubiqz suspectus putes eū non expositionē fidei: sed figuratam cōtrouersiam scribere. Quod iste nūc appetit. olim in scholis dīdicimus: nostra aduersus uos dimicat armatura. Etiam si bene dicit et circūpecte ac timide loquitur: suspitōes mihi facit nimia diligentia. Qui ābulat simpliciter: ābulat confidēter. Stultum est frustra infamā sustinere. Obicitur ei crimen cuius non h̄ conscientia: ergo crim quod totū pendet in uerbo: neget confidēter: ac libere faciat inuidiā aduersario suo. Eadē audacia qua ille isimulat: hic defendat. Lūqz oia dixerit quax uoluerit q̄ proposuerit quax suspitōibus careat: si perueuerat calūmia cōserta manu inus trahāt. Nolo i suspitōes hareseos quēqz esse patientem ne apud eos qui ignorāt innocentia eius dissimulatio conscientia iudicetur: si taceat: is supfluu sit eius praētia q̄rere: et extorq̄re silentiū cuius apud te līs teneas. Scimus oēs quid tibi scripserit: quid in te arguerit: in quo ut tu uis calūniatus sū: fide ad sigula p̄ epistolā eius gradē uestigia ne punctū quidē et apicē calūniā trāseas. Si. n. egeris negligēter et ut ego credo tibi iuranti casu aliqua trāseris. statim ille clamabit et dicet. Dic te uictū teneo: hic ton^o negotii cardo uersatur. Non xque inimici audiūt et amici. Qui inimicus ē ēt in serpo nodū q̄rit. Amicus praua cuorecta iudicat. Scribunt saeculi litera amātiū caxca esse iudicia: q̄ tu forsitan sacris uoluminibus occupat^o oino neglexeris. Nūq̄ de amicoy iudicio gloriēris: illud uey ē testimoniū quod ab inuita uoce profertur. Alioquin si amicus pro te dixerit: non testis aut iudex: sed fautor putabitur. Hec et huicemodi loquētur inimici tui: q̄ tibi forte si credant et mouere frontā hū cupiāt. Lerte ego quem nunq̄ uolens laxisti: cui^o semp in epistolis tuis nomen cogitis uētilare. Nō cōsiliū ut apte at fide ecclesie p̄redices aut ut loquaris ut credis. Dispensatio et. n. ac liberatio ista uerboz indoctos dec pre pōt cautus auditor et lector cito dephēdet insidias et circulos q̄bz ueritas subuertitur aperte i luce demonstrabit. et arriam quos optime nosti multo tēpore pp scandalū nois homouision se dānare simulabāt uenenāqz erroris circūlinebāt mel le uerboz: sed tādē coluber tortuosus apparuit: et noxūm caput quod sp̄ris totius corporis tegebatur sp̄rita li mucrone cōfossū est. Rec pit ut scis ecclesia penitentēs et numero superata peccantiū dū deceptis gregib^o consulit pastoy uulneribus ignoscit. Eadē nunc i ueteri et noua haresi consuetudo seruatur: ut aliqd populi audiant: aliqd pdicent sacerdotes. Ac primū anq̄ epistolā tuā scripsisti ad ep̄s Theophilū interpretatā huic uoluminū

interferā et ostendam tibi me intelligere nōmō cantam
 prudētias tuas exostulare tecū libet. Quæ est hæc tan
 ta arrogātia nō respondere de fide interrogantibz et tā
 tā fratru multitudinē et mōachoz choros q̄ tibi i palæ
 stina nō comunicāt quasi hostes publicos estimare: Dei
 filius propter unā morbida ouē nonagintanouē i mō
 tibus derelictis alapas cruces flagella sustinuit: et suis
 humeris portauit ad calos batulās et patiens delicatā
 peccatricē. Tu beatissimus papa et fastidiosus antistes
 solus diues solus sapiēs solus nobilis ac disertus cōser
 uos tuos et redēptos sanguine dñi tui rugata fronte et
 obliquis oculis despicias. Hoc est illud qđ apostolo pred
 epiētē didicisti parati semper ad satisfactiōē oī poscen
 ti uos rationē de ea quæ in uobis est spe finge nos oc
 casionē q̄rere et sub pretextu fidei lites ferere: schisma
 cōfitecē iurgia cōcitare. olle uolētibus occasioēs ut postq̄
 de fide satisfecere et omnes nodos quī cōtra te nectun
 tur absolueris: tunc liquido omnibz probes nō dogma
 tū sed ordinatiōis esse certamē. Nisi forte prudētī cō
 silio ideo de fide iterrogat taces ne uidearis hæreticus
 fuisse cū satisfeceris. **D**ia ergo crimina quibus accusan
 tur hoies refutare nō debent ne postq̄ negauerint cri
 minosi sint. At cōtēnis laicos diaconos atqz p̄sbyteros
 potes enī ut iactitas et gloriaris i una hora mille cler
 eos facez. Habet papā Epiphaniū: qui te aperte missis
 litteris hæreticū uocat certe nec x̄tate nec sciētia nec ul
 tx merito: nec totius orbis testimōio maiō illo es: **S**i
 x̄tate quæris iuuenis ad senē scribis. **S**i scientiā nō sic
 eruditus ad doctū: licet te fautores tui disertiores. **D**e
 mosthene: acutiōrē **Z**rylippo: sapiētiorē **pl**atone cōten
 dant: et tibi ipsi forte persuaserit. De uita aut et de fide
 nihil amplius dicā ne te lxxdere uidear eo tēpo: quo to
 tiū oriētē excepto papa **A**thanasio atqz paulino **A**rria
 norū et **E**unomianorū hæresis possidebat quādo tu oc
 cidentalibz: et in iudæa exilio cōfessoribus non cōtra
 bas ille uel presbyter mōasterū ab **A**iritio audiebatur
 uel postea episcopus cyprī a ualente. **I**ta enim uen
 rationis semp fuit ut regnātes hæretici ignominia suaz
 putarem si taie uirū p̄sequerētur. **S**cribe igit̄ adhuc re
 sponde epistolæ eius sennāt ceteri fidē prudētā eloquē
 tiā tuam: n̄ tibi solus esse disertus uidearis. **Z**ur ab alio
 prouocatus aliorū arma cōuertis: palæstinæ interroga
 ris et respondes x̄gypto: Aliis lippētibus inungis oca
 los nō dolētū. Si placitura nobis alteri loqueris: satis
 superbe: si aliud qđ quærim⁹ satis superflue. Sed dictis
 epistolā meā probauit **A**lexādrinus ep̄us. Quid proba
 uit cōtra **A**rrianū cōtra fortunū cōtra manichæū bene
 locutū quis enī te hoc tēpore arguit **A**rrianū. Quis tibi
 nūc fouit manichæiqz crimē impingit? **O**li ista e mēda
 ta sūt atqz cōfessa: **N**ō erat tā stultus ut aperte defende
 res hæresis qđ sciebas ecclesie displicere. **N**oueras te
 si hoc fecisses stati loco mouēdū: et soli tui delicta susp̄
 rabas: sic sententiā tēperasti: ut nec simplicibz displiceres
 nec tuos offēderes. **B**ene scripsisti sed nihil ad rez per
 tinēs. **U**nde nouerat alexādrinæ ecclesie pontifex i qui
 bus argueris: quoz a te cōfessio postularetur. **D**ebue
 ras tibi obiecta propōdere: et ad singula r̄nde. **D**etus nar
 rat historia. **Q**uidā cū diserte diceret et ferretur impetu
 ac uolubilitate uerboz causāqz omnino si tāgetet pru
 dens auditor et iudex bene iquit bene. **S**ed quo istud
 tā bene? **I**mperiti oculoꝝ medici ad oēs oculoꝝ dolo
 res uno utitur collyrio. **Q**uī arguitur i pluribz: et in di
 lutione criminū aliqua prætermittit quisquid tacuerit
 cōfiteatur. **A**n nō respōdisti ad epistolā epiphaniū: et pro
 posuisti ipse qđ dissolueres? **N**imirū hac fiducia respōdi
 sti. **N**ullus fortiter a semetipso caditur. **E**lige e duobus
 quod uis optio tibi dabitur aut r̄ndisti ad epistolā **E**pi
 phaniū aut n̄ r̄ndisti. **S**i r̄ndisti. **Z**ur maxīma et plurima

de his q̄ tibi obiecta sūt reliq̄isti? **S**i nō r̄ndisti ubi ē illa
 apologia tua i qua gloriaris apud simplices et quā igno
 rātibz cās hac illucqz dissemas ut stati probabo de tpe
 fidei christiāx q̄stionū obiecta sūt capita. tria tāū tāgis
 et p̄teris i ceteris grande silentiū ē. **S**i ad septē absolu
 tilium r̄ndisses hæretes tamē in uno crimine et quod
 tacueras hoc tenerē. **N**ūc uero quasi auribz lupus app
 henderis nec tenere potes nec audes dimittere: ipa quo
 qz tria quasi negligēs et securus: quasi aliud agēs: et ut
 frigidis. **E**t sic opertus et tecus icēdis ut plus tacēdo cō
 fitentis qđ renuas disputādo. **Q**uīs nō protinus possit
 tibi dicere. **S**i lumen quod i te ē tenebræ sunt: ipa tene
 bræ quantæ erūt? **S**i tres quæstiuuncula de quibz uisus
 es aliquid dicere suspitione et culpa nō carēt: et fraudu
 lēter ac lubricè scriptæ coarguuntur. **Q**uid faciemus de
 quinqz reliquis: i quibz q̄ nulla sermonis ābigui dāba
 tur occasio: nec eludere poteras audientes. **N**aluisse oī
 no reticere: qđ aperte qđ tectū fuerat cōfiteri. **S**icut enī
 incōgruus ē dicere qđ possit filius uidere p̄ter: ita conse
 quēs optinari qđ spūs scūs possit uidere filius. **S**ecundū
 quod i hoc corpoꝝ qđ i carcere sūt aīx religatæ: et āte qđ
 hō fieret i paradiso iter rōnales creaturas i celestibz cō
 moratæ sunt. **U**nde postea in cōsolationem suam aīa lo
 quitur i psalmis priuſq̄ huiliarer ego deliqui. **E**t reuer
 tere aīa mea i requies tuas: et educ de carcere aīas meā
 et cetera his similia. **T**ercius quod dicat et diabolus: et
 dæmones acturos p̄nitentiā aīi et cū scis ultimo tpe
 regnaturus. **Q**uartū qđ tunica pelliceas humana corpo
 ra interpretetur quibz post offēnsas et eiectionē de para
 diso adā et eua iduti sūt: haud dubium quin ante i para
 diso sic carne sine neruis et ossibz fuerit. **Q**uinū qđ carnis
 resurrectionē mēbrorūqz cōpagē: et sexus quo uiri diu i
 dimur a feminis apertissime neget tam i explanatione
 primi psalmi qđ i aliis multis tractatibz. **S**extus qđ i pa
 radisu allegorizet: ut historie auferat ueritatē: pro arbo
 ribz angelos: pro fluminibz uirtutes celestes intelligēs:
 totiqz paradisi cōtinētā tropologica interpretatione sub
 uertat. **S**eptimū qđ aquas q̄ super calos i scripturis cē
 dicuntur sanctas supernasqz uirtutes q̄ super terras et
 infra terrā cōtrarias et dæmoniacas esse arbitretur. **O**c
 tauū qđ extremū obicit iaginē et similitudinē dī ad quā
 hō cōditus fuerat dicit ab eo pditā et i homie post pa
 radisu n̄ fuisse. **H**æ sūt sagittæ quoz cōfoderis: hæc tela
 q̄bz i tota epistolā uulneraris excepto eo qđ tuis gen
 bs aduolur. **S**c̄tamqz cāctē sepōsito parūp sacerdotū ho
 nore substernēs dep̄catur salutē tuā: et his uerbis loq̄
 tur. **P**rosta mihi et tibi ut salueris sicut scriptū ē a gene
 ratione puerſa et recede ab hæresi **O**rigēis: et a cūctis
 hæresibz dilectissime. **E**t infra propter defēsiōē hærese
 os aduersū me odia suscitātes rūptis caritatē quas in
 uobis habui i tantū ut faceretis nos etiā p̄nitere qua
 re uobis cōicauerim? ita origēis errorem et dogmata
 defēdētibz. **S**ic mihi disputator egregie de octo capita
 lis ad q̄ r̄nderis paulisp̄ de ceteris taceo: prima illa blas
 phētia: qđ nec fili⁹ patrē: nec filiū possit uideē spūs scūs
 q̄bz a te sermōibz cōfossa ē? **S**c̄tas inquit et adorādas
 trinitatē unū substātiā et coætērnā et euīdes gloriæ et
 diuinitatis credim⁹ anathematisātes eos q̄ grande aut
 paruū aut i x̄quale aut uisibile i deitate trinitatis loquū
 tur. **S**s sicut icorporalē uisibile et æternū dicim⁹ patrē
 sic icorporalē uisibile et æternū dicim⁹ filiū et sp̄ritum
 factū nisi hoc diceres ecclesīā n̄ teneres. **S**i tñ nō q̄ro si
 ante n̄ dixeris n̄ uētilabo si n̄ amaueris eos: q̄ tanta præ
 dicauerit cū q̄bz ista dicēt̄ exilia sustinebāt. **Q**uī sit ille
 qđ thedē p̄sbytero sp̄s scūs dei i ecclesīa p̄dicāte clausē
 rit aureo: forasqz cū suis concitus fugerit ne tm̄ audiret
 placulū stati fera cōuersione fidelē uolo. **M**iserabilis

p̄tegnis q̄ designatus cōsul ē mortuus hō sacrileg⁹ et
 idolorū cultor solebat ludēs beato papā Damaso dicēz
 Facite me romanæ urbis ep̄m: et ero prīm⁹ xp̄ianus.
Quid mihi lōgo sermone et latiniolus p̄dōs artianus
 te nō esse demōstrat? Aut nega hoc dixisse eū q̄ argul
 tur: aut si locut⁹ est talia eū dāna q̄ dixerit. **Vis** itē q̄t⁹
 sit ardor bñ credētū? **Audi** aplū. **Et** si nos uel hō aut
 aut āgelus de celo euāgelizauerit uobis aliter q̄ anū
 ciūm: anathema sit. Tu mihi ut crīm extenuas et dis
 simulato noie criosi quasi secuta sit oīa et nullus i blas
 phemiis arguatur ociosa fidē artificis sermone cōtexēs
Dic statū et ep̄stola tua hoc hēat exordiū **Anathema** ei
 qui talia aut⁹ est scribere: fides pura morā nō patitur.
Ut appuerit scorpius ilico cōterēdus ē **David** iuuenis
 scđm cor dñi nōne inq̄t audiētes te dñe oderā: et super
 inimicos tuos tabescebā: p̄fecto odto oderā illos. **Ego**
 si p̄ies si matrē si uxore si filios si germ̄ini aduertum
 xp̄m meū audissē ista dicētes quasi rabi⁹ cāis blasphemā
 māta ora lacerās: et fuisset i primis man⁹ mea si eos.
Qui patrī et matrī dixerit nō nouim⁹ uos: hi iplerunt
 voluntatē dñi. **Qui** diligit p̄ies et m̄es sup xp̄m nō est
 eo dignus. **Obicitur** tibi qd magister tu⁹ quē catholicū
 uocas quē defēdis obnixō dixerit filius nō uidet piem
 et filiū nō uidet sp̄s sc̄ct⁹. **Et** tu mihi dictis iuisibilis p̄
 inuisibilis filius iuisibilis sp̄s sc̄ct⁹: quasi nō et āgeli et
 cherubin et seraphin scđm naturā suā oculis n̄is iuisi
 biles sūt. **Terre** dauid ē de celoz aspectu dubitās vide
 bo inq̄t celos opa digitoz tuoz. Videbo n̄ uideo. **Vi**
 debo qñ facie reuelata gloriā dñi suero cōteplā. **Nūc**
 .n. ex p̄te videm⁹: et ex p̄te cognoscimus. **Quaritur** an
 p̄ies uideat filius et tu dicis iuisibilis p̄ ē. **Deliberatur**
 an filiū uiderit sp̄s sc̄ct⁹ et tu r̄ides iuisibilis est fili⁹.
Verfatur in cā. An se inuicē trinitas uideat: hūanx au
 res tāta blasphemā ferre nō sustinēt. et tu dicis iuisibi
 lis trinitas est: i laudes ceteras euagari poras i his q̄
 null⁹ inquit: Auditorē altorsū trahis ut qd q̄rim⁹ non
 loquaris. **Res** hęc ex flūo dēa sūt. **Donamus** tibi ut
 nō sis arrian⁹: imo plus ut nūq̄ fueris. **Edimus** ut
 in expositōe primī capli aduertū te nulla suspitio sit: et
 totū pure et totū simpli sit locut⁹. **Eadē** simplicitate et nos
 tecū loq̄mur. **Nū** papa Epiphanius accusauit te quod
 arrianus esses. **Nū** eunomū idē sine deo aut cui tibi i
 pegit hęc. **Hoc** p̄ totā ep̄stolā q̄ntur qd origēis dog
 marū sequaris errore: et quosdā h̄as hui⁹ hęcis so
 cios. **Sur** aliud interrogatus r̄ideas aliud: et quasi cus
 stultis loquaris dissimulatis cribus q̄ in l̄ia cōmittat:
 replices qd in ecclesia p̄fete epiphaniō dixeris? **Eōs** assio
 nē fidei postularis: et disertissimos tractatus tuos nolē
 tibis ingeris. **Quis** lector ut memor tribunalis dñi et
 de iudicio mo te itelligeres iudicandū: nec mihi nec ad
 uersario faueas neq̄ ut p̄sonas loquāti: sed ut cās cō
 sideres. **Dicam** ergo qd c̄p mus. **Scribis** in ep̄sto
 la tua qd ante ep̄ paulinīanus p̄sbyter fieret nūq̄ te pa
 pa epiphanius sup **Origēis** errore cōuenit: primū du
 biū est: et de p̄sonis d̄sp̄to. **Ille** obiecit se dicit: tu ne
 gas: ille testes profert: tu nō uis audire productos: ille
 ēt aliū memorat esse cōuētū: tu pro utroq̄ dissimulas.
Dirit tibi p̄ clerici ep̄stolā: r̄isionē sagitat: taces: mu
 tire nec audeas: et palaximā prouocat⁹ alexādrīe loq̄ris
 inter illū et te cui accōmodāda est fides nō est meū dī
 cere: puto qd nec ipse audeas aduertū talē ac tm̄ uir
 tibi ueritatē illi iudiciū reputare: sed fieri p̄t ut unus
 quisq̄ pro se loquatur. **Te** ipsū cōtra testē uocabo. **Si**
 .n. nulla de dogmatib⁹ q̄sito uersabatur: si stoma. hū se
 nis nō mouerās: si ille tibi nihil r̄iderat: quid nēce erat
 in uno ecclesie tractatu de cūctis dogmatib⁹ hō n̄ s̄t
 eloq̄is d̄sp̄tatas: et de trinitate et de assūptōe dñici
 corporis d̄ cruce d̄ iheris d̄ āgeloz natura de aiay sta

tu: de resurrectione saluatoris: et n̄a et forsitan iter ca
 tera oblit⁹ es scribere p̄sēntibus populis et tali ac tāto
 uiro intrepidus diceres: et oīa una salua cōtinuares.
Ubi sūt ueteres ecclesie tractatores: q̄ sigulas q̄stiones
 explicare multis volumib⁹ n̄ potuerit. **Ubi** electio uas
 tuba euāgelii rugitus leonis n̄i tonitr⁹ gēniū flumina
 eloq̄ntia xp̄ianā q̄ mysterium retro gnātōib⁹ ignoratū
 et profūdiū diuinitay sapiētiay: et sciētiay dei magis mira
 tur q̄ loq̄tur. **Ubi** isaias uirgis demōstrator: q̄ i una
 q̄stione succubēs ait. **Generatōem** ei⁹ quis enarrabit?
Reptus ē saculis n̄is aut gradis homūculus qui de
 cunctis ecclesie q̄stionibus uno ligax rotatu sole clari⁹
 coruscars. **Si** nemo an te postulabat et trāq̄lla erāt oīa
 stulte tāta d̄sp̄tadi uoluisi subire discrimina. **Si** tā n̄c
 in satisfactōe fidei loq̄baris: ergo n̄ ē ordiatio p̄sbyteri
 cā discordia: quē cōstat multo post ip̄e constitutū sefel
 listi abfētes. et l̄ax tux pegrinis aurib⁹ blandiūtur. **Nos**
 hic eram: cuncta nouimus: qñ cōtra origēnē i ecclesia
 tua papa epiphanius loq̄batur: qñ sub illius noie i uos
 facula ferebatur: tu et chorus tu⁹ canino risu naribusq̄
 contractis scobētes capita deliay senē loq̄bamini: nōne
 an sepulcrū dñi misso archidiacono p̄cepisti ut alta dis
 putas cōtuleret? **Quis** hęc uq̄p a p̄btytero suo coras
 plebe ep̄s impauit? **Nōne** cū una dei sermo anastasio
 p̄geretis ad crucē: et ad eū oīs atatis et sexus turba cō
 flueret offerēs paruulos pedes deosculās fibrias euel
 lens cūq̄ nō posset promouere gradū: sed i uno loco
 uix fluctus undantis populi sustineret tu torr⁹ iuria
 gloriose senē clamatib⁹: nec erubuisi i ei⁹ oī dicez qd
 uolens et de industria moraretur. **Recordare** q̄sū ill⁹
 diei qñ ad horā septimā iuitatis populus spe sola
 postea auditurus epiphaniū esset detinebatur: quid n̄c
 conionatus sis. **Nēpe** cōtra anthropomorphitas qui
 simplicitate rustica deum h̄ie mēbra q̄ in diuinitis libris
 scripta sunt arbitrantur. **Furens** et indignans loq̄baris
 oculisq̄ et manus: et totius corporis truncū in senes
 dirgebās uolens illū suspēctū facere stultissime hęc se
 os postq̄ lissus ore arido resupināq̄ ceruice ac tremē
 tib⁹ labiis conticuisti. et tandē totius populi uota cō
 pleta sunt. **Quid** tibi fecit delirus et fatuus senex surre
 xit: ut se indicaret pauca dictay eē: salutataq̄ et manu
 et uoce ecclesia. **Acta** iq̄t q̄ locut⁹ ē collegio si atate si
 lius meus cōtra anthro pomorphitay hęcim bñ et
 fideliter locut⁹ est: **Quis** mea quoq̄ d̄natur uoce: sed
 xquū ē ut quō hęc hęcis cōdēnam⁹: et origēis p̄uer
 sa dogmata cōdēnem⁹: q̄ risus oium q̄ acclamatio cōse
 cuta ē puto qd retineas. **Hoc** ē illud qd in ep̄stola tua
 dicis loquētē illū ad populū q̄ uelit et qualia uelit: uel
 iuda uel reprobā qd et hic dubi⁹ mcedis? **Si** bōa erāt
 q̄ loq̄batur: **Sur** nō apte p̄d cas? **Si** mala cur nō cōfā
 ter reprehendis? **A** q̄ colūna ueritatis ac fidei q̄ d̄tāo
 uiro audez dicez loq̄ntē illo ad populū q̄ uelit et qualia
 uelit de seipso quā prudēter ac uerecūde: q̄ hūlliter re
 ferat cōsiderem⁹. **Uū** iq̄t et nos quadā die an eū locut⁹
 essemus: et p̄fēs lectio prouocasset audiēte illo et unī
 uersa ecclesia de fide et oib⁹ ecclesiasticis dogmatibus
 hęc locuti sumus: q̄ et semp ḡa dei indēfinēter i eccle
 sia docemus: et i cathedrib⁹. **Rogo** q̄ ē ista cōfidētia
 q̄ tantus ai tumor. **Gorgia** leonniū cūcti p̄bi et oratores
 lacerāt: qd ausus sit publice sella posita polliceri r̄suarū
 se de qua q̄sq̄ re itterrogare uoluisset. **Nisi** me honor
 sacerdoti et ueneratio noīs refrenasset: et scirem illud
 apostoli. **Nesciebam** scēs q̄ p̄nsē ē. **Scriptū** ē. n. p̄
 ep̄i populi tui nō maledico. **Qua** uociferatōe et m̄di
 gnatōe uerboz de tua narratōe cōqreret? **Uū** ip̄e noīs
 tui extenuas dignitatē: cū p̄ies pene oīs ep̄oz et atq̄
 reliq̄as sc̄nitatis et ope et sermone despicias. **Dico** te
 quadā die cum p̄sēntē lectio prouocasset audiēte illo

et uniuersa ecclesia de fide et omnibus ecclesiasticis dogmatibus disputasse. Non est mirari Demolibenem qui pulcherrimas orationes contra Aeschinē dicitur recitasse frustra recipim' tullii. Refert enim Lornelius nepos se presente istis uerbis quibus edita est pro Lornelio se ditioso tribuno defensionē poratā. En lysias nō et graichus ut aliqd de neotericiis inferas. Auintus aterius q̄ igeniū inuicrato habebat: et sine mōitore tacere nō possis de quo egregie Laxar augustus. Quis iquit noster susflāmand' ē. Anisq̄ ne prudētū et lāt capitis in uno ecclesia tractatu de fide et de oibz ecclesiasticis dogmatibus se asserat disputasse? Ruxo te ut ostēdas mihi q̄ sit illa lectio toto scripturaz sapore cōditā: cui te occasio prouocaret ut repēte ad periculū igeni descenderes. Si nisi tibi disertitudinis tuæ flum' iundasset: poteras argui qd nō poteras ex tēpore de cūctis dogmatibus dicere. **Dez** quid hoc ē. **Aliud** promittis: et aliud exhibes. **Ad** uentū do aut apud nos istiusmodi ē: ut his qui baptisādi sunt per quadraginta dies publice tradam' sanctā et adorandā trinitatē et cetera. Si te presēs lectio prouocauit ut de cūctis dogmatibus una hora diceas: quid necesse sit it quadraginta dierū replicare doctrinā? Sin aut ea referes q̄ per totā quadragesimā locut' es. **Aut** te quadras die ut de cūctis dogmatibus dices una lectio prouocauit? Sed et hic ambigue loquitur potest fieri ut q̄ per quadraginta dies tradere solebat in ecclesia baptisādiis. Hæc sub uniuersal' lectionis occasione p̄strinxerit. **Et** uide' eni eloque tū ē: et pauca multis et multa paucis uerbis posse dicere. Hoc quoqz intelligi datur qd postq̄ illū una lectio prouocauit islamat' ardore dicēdi p̄ quadraginta dies nunq̄ tacuerit sed et otiosus senex ei' ore depēdēs. **Utraqz** tolerāda sunt forsitā. et hic simpliciter mo' suo sit locut' ponamus reliqua i quibus post lachrymofa disputationis labyrinthos nequaq̄ dubia s̄ apertas pōt sentētia: et miros tractatus suos hoc sine cōcludit. **Sum** hxc ipso presēte locut' essem: et ipse post nos causa honoris quē ei sup oēm mēsurā exhibuimus prouocatus esset ut diceret pdicationē nostrā laudauit atqz miratus est et catholicā fidē oibz declarauit. **Quantū** ei sup omnes mēsurā honoris exhibueris declarat sup mēsurā cōtimelia qn̄ eius per archidiaconus tacere iussit: et oratō in populo laudis cupidū p̄dabaz. **Do** cēt presētia de praxeritis ille per totū exinde triēnium suas iniurias de uora priuataqz similitate cōtēpta fidei tāti cōrrectionē postulat. **Tu** q̄ abūdas sumptibus: et totius orbis religio lucrus tuū ē grauisimos illos legatos tuos huc illucqz transmittis: et dormiētē senē ad respondēdū suscitās: et reuera cui tāti honoris detuleras iustū erat ut tua p̄sertis extēporalia dicta laudaret? **Quia** uero solēt interdus homines laudare quos nō probāt. et alienā stultitias castis nutrire p̄conis nō solū tua dicta laudauit: sed laudauit et miratus est. **Et** ne miraculū quoqz parū es set catholica esse fides oī populo declarauit. **Hæc** q̄ uere dixeris et nos testes sum' qui ad istū ad quos tuas uocibus uenit ex animis temere se cōmunicasse dicens. **Rogatus** qz ab oī monasterio ut ad te de Bethleem reuerteretur tātoz preces nō ferēs sic reuersus ē uespere ut medio noctis aufugeret. **Ut** litteræ ad papā. **Siniū** probāt quas si legeris p̄uidebis quō tua dicta miratus sit et catholica declarauit. **Verū** nugaz terim' et amles et supstias cantilenas longo sermone cōmūcimus. **Trā** seamus ad secūda quæstionē in qua q̄ nihil sibi propofitu sit securus et ructās dormit se simulat ut legētes faciat dormire. **Sz** de reliq̄s q̄ ad fidē pertinet sermo nobis erat idest omniū uisibilū et inuisibilū celestius foruū dūm et terrestriū creaturā unū et eūdē esse cōditōrē deū idest s̄ctā trinitatē iuxta dandū dicē. **De** iho cū

exli firmati sūt: et sp̄ritu oris eius ois uirtus eoz. **Qd** similiter ostēdit et hois creatio. **Ipsē** ē. n. q̄ accepto limo de terra plasmavit hominē et p̄ gratiā proprie insuflationis aias donauit rationabilē: et liberi arbitriū nō par tē aliquā suæ naturæ iuxta quosdā qui hoc impie pdic. **sz** sed propriā cōditionē. **Et** de sanctis āgelis xque ordiatur secūdū diuinā scripturā d̄ deo dicentē. **Qui** facit angelos suos sp̄s: et ministros suos ignē urētes. **De** quibus debemus credere qd imutabilis naturæ sint nō cōcedit nobis diuina scriptura dicēs Angelos quoqz qui nō custodierūt suū principatū: sz reliquerūt proprius domiciliū i iudiciū magni dei uiculis æternis i tenebris custodiūt. **Quia** imutati sūt et ex propria dignitate et gloria magis q̄ dei i dæmonū ordinē eos abuisse cognoscimus aias uero hoim ex angelorū ruina aut i cōuersione fieri. **Neque** credim' aliquādo nō docuim'. **Ab** it enim et alienū hoc eē a pdicatione ecclesiastica. **con**fitemur. **Quærim'** utrū aia anteq̄ hō in paradiso fieret: et plasmaretur. **Adā** de terra inter rationabiles fuerit: cetera. **Utrū** propriū statū habnerit uixerit morata: sint atqz sustulerit. **Et** an **Origenis** doctrina sit uera q̄ dicit cūctas rationabiles creaturas incorporales et inuisibiles si negligētiores fuerit paulatim ad inferiora labi et iuxta qualitates locoz ad q̄ desluunt assumere sibi corpora: **De** ihi gratia primū atherea: deinde aēz: cūqz ad uiciniā terræ puenerit crassioribus corporibus circūdari: **Uo** uissime humanis carnibus illigari: **Ipsos** quoqz dæmones qui proprio arbitrio cū principe suo diabolo de dei ministerio recesserūt si paululus insipiscere cœperint hūana carne uestiri ut hac deinceps p̄cēnitētia post resurrectionē eodem circulo quo i carnē uenerāt reuertantur ad uisionē dei liberati etiā aēris atherūqz corporibus: et tunc oia genu curuent deo celestiu terrestriū et isferno: **ut** si deus oia in oibus. **Uū** ergo ista q̄rantur: cur tu omisso super quibus pugna ē de nūeri tui ordine sanctitate et loco certaminis egrediēs longe alienis disputationibus immoraris? **Cre**dis qd cūctas uisibiles et inuisibiles creaturas unus deus fecerit hoc et **Arrius** cōfitemur qui dicit cūcta creata per filiū. **Sin** in martionis argueris hæresi q̄ alterū bonū: alterū iustū dñm ferens illū inuisibilū: hunc uisibilū asserit creatorē. **Recte** mihi d̄ huiusmodi satisfeceris quæstione. **Cre**dis qd uniuersita trinitas sit creatrix: **Istud** arriani et hemerriāi negāt sp̄m sanctū nō cōditōrē sed cōditū blasphemātes. **Sz** te q̄ hoc ipse insimulat arrianum? **Dicis** aias hominū nō partē dei esse naturæ quasi manichæus. **Nūc** ab Epiphano sic uocatus. **Detestaris** eos q̄ animas ex angelis asserūt fieri: et illorū ruina nostrā dicunt esse subitā: **Noli** dissimulā qd nosti: nec simplicitate qd nō habes fingere. **Rec** Origenes unq̄ dixerit ex āgelis aias fieri cū ipsos angelos nom' esse officu doceat nō naturæ. **In** libris eni periarchon et āgelos et thronos et dñatōnes potestates et rectores mūdi ac tenebray et omne nomē qd nominatur nō solū i p̄senti sæculo sz et in futuro dicit animas esse eorū corporum quæ uel desiderio uel ministerio susceperit solē quoqz ipsas et lunā et omniū astrorū chorū esse aias rationabilis quondā et incorporaliter creaturā: q̄ nunc uanitati subiectæ ignitis uel delictis corporibus q̄ nos imperiti et rudes lumina mūdi nūcupāua. **Liberabitur** a seruitute corruptionis in libertatē gloriæ filiorū dei. **Unde** ois creatura cōgemis sit et parturit. **Et** apostolus deplorat dicit. **Mis**er ego homo q̄a me liberabit de corpore mortis huius? **Non** ē istius temporis cōtra dogma gētiliū: et ex parte platonici scribere. **Ante** annos ferme decē i cōmentariis ecclesiasticis et i explanatione epistolæ ad ephesios. **Ar** bitre' sensus animæ meæ prudētibus explicatū. **Hoc** nunc rogo qui tāta loqueris qui de cūctis sermonibus sub uno

tractatu edisserio veritate ut rñdeas sciscitandus brene
 absolutas suas. An plasmavit de hoies ex limo et p
 gias proprie insufflatiois et aias tribuit: utri illa aia fue
 rit an et substituerit et ubi cuq; uerata sit: q dei postea in
 sufflatioe donata e. et in sexto die qñ corp' ex limo for
 matu est et esse uiuere dei potestate suscepit. De hoc ta
 ces et qd qñtur scire dissimulas in supfluis qñtombus
 occupatis origenē reliq; itacu et cōtra Martionem
 Apollinarē. Onomiu arriu manichæi: ceteroq; hæ
 reticoz inepuas debaccharis: manu petris et pedem
 porrigis: et in dogma qd retines latēter insinuas. Sic
 nos rusticos placas ut uis penitus nō displiceas. Di
 cis ex angelis dxmones potiusq; aias fieri: quasi nō et
 ipsi dxmones iux origenē hoc est piū aia sint aeru cor
 poris: et hoc e ipiū ex dxmonib' postea si respiciunt hūa
 na aia sint futuri. Angelos scribis eē mutabiles: et sub
 qd piū est: illud qd ipiū est introductis: ut multis pio
 dia aia siāt ex dxmombus nō ex angelis: sed appētibus
 eo manifesti' fieri. Finge aliquem tribunitū potestatis
 suo uitio degradatus p sigula militæ equesitris officia
 ad tyronis uocabulū deuolutū. Non ex tribunitio sta
 tim sit tyro. Non: sed ante primicerius: dein senator:
 ducentari': biarius: circitor eques. i. tyro. Et quāq; tri
 bun' miles quondā gregarius sit: in ex tribuno n tyro
 sed primicerius fact' e. Docet origenes p schalā Jacob
 paulatis rōnabiles creaturas ad ultimū gradū. i. ad car
 nē et sāguinē descēdere: nec fieri posse ut de cētenario
 numero subito qd ad unū numez pēpiteretur: nisi p lin
 gulos numeros quasi p schalā grad' ad ultimū utque
 pueniat: et tot mutare corpora quot de celo ad terram
 mutauerint māssiones hæ sūt strophæ uix atq; pñgix
 quib' nos pilosiores et iumēta et aiales hoies dicitur:
 quia nō recipiamus ea q ipsa sunt uos hierosolymuræ
 et angelos deridetis. Protrahuntur in medio uia my
 steria: et de gentiliū fabulis dogma contextū christia
 nis publicatur. Hoc qd uos imitami: ois in pla
 tone cōtēpsim'. Ad. eptim' aut: qd xpi stulticiā recep
 imus. Recepimus xpi stulticiā: qd fatuus dei sapien
 t' est hoibus. Nō pudet christianos et sacerdotes dei qd
 de reb' ludicris agatur uerbis dubiis hærēt' et ābiguas
 librare sētēntias: quib' loqñs magisq; audiēs decipiunt
 Unus ex choro uio cū a me teneretur ut diceret quid
 sentiret de aia fuisse ante carnē an non fuisse. Rñdit sit
 mul corpus et animā. Sciebā hoies hærētici laqos in
 sermone qñrere. Tādē reperi eū ex quo corp' animasset
 ex tunc eā dicere animā nūcupatā: q prius uel dxmon
 uel angel' sathanæ uel spūs fornicatiois: aut in pte con
 traria dñatio potestas admissor spūs et nūci' appel
 lata sit: Sic fuit aia āniquā. Adā i paradiso formaretur
 in quolib; statu et ordie et uixit et egit aliqd. n. n. pos
 sum' incorporalē xternā i modū gloriū imobilē torpen
 tēq; sentire: necesse e ut aliqua cā pcesserit. Zur q pri'
 sine corpore fuit postea circūdata sit corpe. Si cōtra na
 turā esse in corpore: ergo resurrectio corpis cōtra natu
 rā erit: sed nō fiet resurrectio cōtra naturā: ergo iux sen
 tētiā nias corp' qd cōtra naturā est resurgēs aias non
 hēbit. Dicit aiam nō esse de dei substantia: pulchre. dā
 nao. n. i piūssimū manichæi: quē noiare pollutio e. Di
 cis ex angelis aias nō fieri: Acq; scio paulisp: ls nouerū
 quo sensu dixeris. Quia ergo didicim' qd neges uolu
 mus scire qd credas. Accepto inq; de terra limo plas
 mauit de hoies: et p giam proprie insufflatiois aiam
 donauit rōnabilē et liberi arbitrii: nō pte aliqua suæ na
 turæ iux quosdā q hoc ipie pdicant: is propria cōdino
 nē. Videte qto circuitu qd nō qñimus eloquatur. Sci
 mus quod de terra de' plasmavit hoies nouim' quod
 insufflauit in faciē ei': et fact' sit in aiam uiuētē nō igno
 ram' quod anima rōalis sit: et propriū arbitriū et scimus

qd dei illa cōditio sit. Nō dubitat errat māicheū q dic
 eā eē de dei substantia. Hoc nunc interrogo aia ista dei
 cōditio liberi arbitrii rōabilis nō d substantia creatoris
 qñ scā sit. Dtz eo tpr quo de limo scius e hō et insuffla
 tu e spiraculū uitæ i faciē ei': an q ānsuerit: et iter rōna
 biles creaturas et icorpeas erat atq; uiuebat dei postea
 insufflatioe donata sit. Hic taces: hic sipticē ac rusticus te
 simulas: et sub uerbis scripturæ ea q scriptura nō sentit
 abscondis. In eo loco ubi dicit qd nō qñuit nō illā pte
 aliqua eē diuix naturæ iux quosdā q hoc ipie pdicant:
 illud magis debueras dicē qd oēs qñim' n eā q prius
 fuerat: n eā quā an cōdiderat q iter rōnabiles et icor
 ruptas atq; uisibiles creaturas multo iā tpre uersabā
 tur. Nihil hoiz loqñs productis nobis māichæi. et ab
 scōdis origenē: Et sic parulis cibū poscētib' ludicra q
 dā offēit genulæ ut auocēt mtes eoz: sic et tu nos ut
 rusticos auocas ad alia: ut diū alteri' psonæ nouitate te
 nemur qd volum' nō qñamus. Esto hoc nō loquarior:
 et sipticitas tua nihil i te hēat qd callide taces. Qui er
 go semel de aia dicei incepas: et de tāta re an exordius
 cōditiois hūanæ repetere cur disputatōe pēdēte ad an
 gelos et dispēsatiōem dñici corpis repēte trāscēdis: et
 eā tā grādi i medio ptermittis n saluis dubia nia ls nos
 in luto hærere pateris. Si insufflatio qd non uis: et qd
 nō reliq; ābiguus hūanæ aia cōditio e: eua i cui' faciē
 n insufflauit de'. vñ aias hūit. Taceo de eua q i typo ec
 clesie de costa uiri xdficata n ds p' tāta secula nepotū
 calūntias sustinere. Lūs et Abel primi ex pris hoibus
 unde habuēt aias? Oē deiceps hūanū gen': qb' aiaz
 censetur exordis. Dtz ex traduce iux bruta aialia: ut
 quō corpus ex corpe: sic aia gñeretur ex aia: an rōabi
 les creaturæ dñiderio corpoy paulati' ad terrā delapsæ
 nouissime eē humanis illigatæ corpib' sit. An certe qd
 ecclesiasticum e scdm eloq; saluatoris p' me' usq; mō
 opatur: et ego opor. Et illud Isaac q format spūs hoia
 in ipso. Et in psalmis. Qui figit p sigulos corda eorum:
 quotidie deus fabricatur aias: cui' uelle fecisse e: et cō
 ditor eē nō cessat. Scio q cōtra hærēticos dicere: et
 adulteria nobis atq; icesta proponē: q loqñtor pugna e
 nec ipis hui' patur āgustias. Eadē cōtrouersia et in
 nos retorqñi pōt. et qdēq; i cōditore pētis ipis uide
 tur idignū: hoc eē et donāte eo n e dignū. Nasci d' adul
 terio n ei' culpa e q nascitur: is illi' q generat. Cūo. n.
 in semib' n peccat terra q cōfouet: n semē qd i sulcis
 iacitur nō humor et calor qbus tēpata frumta i germē
 pullulāt: is uerbi grā fur et latro: q fraude ex ide eripit
 semia: Sic i gñatōe hois recipit terra. i. mulla qd suū
 est: et receptū cōfouet: cōfotū corporat: corporatū i mbra
 dñstigit: et inter illas sacri uētris āgustias dei manus
 sēp opatur idēq; e corpis creator et aia. Noli despice
 bonitatē figuli tui: q te plasmavit: et feat ut uoluit. Tpe
 est dei uiri' et dei sapiētia q i utero uirginis xdficauit
 sibi domū Tēpio inter uiros sanctos apostoli uoce nu
 meratur: meretricis est filius. Et audi. Ex Rebecca et
 Isaac Esau genit' hispid' tā mte q corpe q bonū tritū
 cū in lolū auēasq; degenerat: qd nō i semib': is i uo
 luntate nascētū cā e uitioz atq; uirtutū. Si offēsa e nas
 ei i corpib' hūanis: quō Isaac sapsōn Joānes baptista
 de repromissioe nascūtur? Intelligis qd sit uitā suās au
 dacter ac libeī profiteri: pone errare me: apte dico qd
 sentio. Et tu igi' aut libere nia profiteri: aut cōstanter
 tua loqre. Noli te statuere i acie mea ut rusticitate simu
 lata i tuto hēas cū uolueris pugnantis terga cōfodere
 Nō e istū tēpis cōtra origenis dogmata cōscribere: al
 teri illud si xpus uitā dederit opī dedicam'. Nūc qñtur
 An q arguitur rñdere et siplex sit et apta ei' rñtio. Trā
 seam' hic ad famosissimā d' resurrectioe caris et corpis q
 tionē. In qua te rurū lector admoitū uolo ut tiore et

iudicio dei et me scias loqui et te audire debet. **173. n.**
 tate stultitiz sus ut si i expositioe illius fides mera e et
 perfidit nulla suspicio qras accusadi occasione. Et dus
 uolo aliu notare culpax ipse noter caluniz. lege ergo de
 resurrectione dnica carnis q subdita sut: et cu legeris et
 placuerit scio .n. placitura ignoratibz suspede iudicium
 expecta paulisper usqs ad fine respotionis nostrax: **20bi**
 be sententia: et si tibi postea placuerit tuc nos caluniz de
 notabis. passionē quoqz ei in cruce et mortis ac sepul
 tura q uniuersa seruauit. ac resurrectionē ueritate et nō
 putauit cōsūtētur: qui et primogenitus ex mortuis pri
 mitias massx corporū nostrorū quasi sepulcro positas
 suscitauit peruenit ad celū: spē nobis resurrectionis i re
 surrectione proprii corporis tribuet: **Unde** et oēs sic
 speram resurgere quax .n. iuxta aplūs seminantur i cor
 ruptōe i icorruptione resurgēt q seminantur i ignobil
 tate: resurgent i gloria seminatur corpus animale surget
 corp^o spiritale. De qbz et saluator docēs locutus ē q .n.
 digni fuerit sculo illo et resurrectione ex mortuis .n.
 nubēt ns nubētur: ns ultra mori poterūt: is erūt sicut an
 geli dei cu sit filii i resurrectionis: rursū i alia epistola parte
 hoc ē in fine suoꝝ tractatuū ut auribz illuderet nesciēt
 ns strepitū resurrectionis ac pompā hac uerborū ambi
 guitate liberauit. **Sed** ns a secūdo glorioso aduētū dnī
 nostri iesu christi itermissim^o. **Aut** uēturus ē i gloria sua
 iudicaz uiuos et mortuos. **Ipse** enī suscitabit oēs mor
 tuos et ante tuus tribunal esse faciet et unicus reddet
 scdm quod egit p corp^o siue bonū siue malus scilicet ut
 coronandus i corpore qd caste egit et iuste aut cōdēnan
 dus qd uoluptatibz pariter iniquitatibz seruauit. **Hoc**
 quod i euāgelio legim^o **Th** cōsumatione mūdi si potest
 fieri seduci etiā electos i hoc operatur capitulo cōpro
 bamus **Audit** uulgus idocū mortuos et sepultos: au
 dit i resurrectionē mortuorū ueritate et nō putatiue cōsūte
 ri ac primitias massx nostrorū corporū et deus corpore
 ad celestia puenisse: audit resurrecturos nō i peregrinis
 alienisqz corporibz q assumūtur in phāstimate: is sicut
 surrexit dn̄s in corpore qd apud nos in scō sepulcro cō
 ditū iacuit: ita et nos in ipsiis corporibz quibz nūc circū
 damur et sepeliur i die iuditiū i resurrectione. **Et** ne hoc pa
 rus quis estimaret addidit i extremo capitulo **Et** unicū
 qz reddet scdm qd egit in corpore siue bonus siue ma
 lus scilicet aut coronandus i corpore quod caste egit et
 iuste **Aut** cōdēnandus qd uoluptatibus iniquitatibusqz
 seruauit. **Hec** audiēs idocū uulgus i tāto scilicet mortu
 orū sepulti corpis resurrectionis sonitu nullā strophā nul
 las isidias suspicatur ēdit eē qd dī. **Sāctiores** aures po
 puli sūt qd aiūs sacerdotis. **Iteꝝ** atqz iteꝝ te lector am
 moneo ut patiētā tenes et discas qd ego quoqz p pati
 entā didici: et tñ atēqz uultū dracōis euoluā et dogma
Origenis p i resurrectionē breuiter exponā **174** poteris
 nim scire atidori nūc uenena pspexeris illā diligēter ob
 serua: et caute relegēs mēora q noues i resurrectionem
 corporis nominās nec semel qdē carnis i seruit. **Sus**
 pectū tibi sit qd de idustria ptermisit. **Dicit** ergo **Orige**
 nes i pluribus locis et maxime i libro de resurrectione
 quarto et i expositione primi psalmi: et i strōatibz dupl
 cē errorē uersari i ecclesia miorū et hareticorū nos sim
 plices et filosofarcal idēst amatores carnis dicere: qd
 eadem ossa et sāguis et caro idē uult^o et mēbra totius
 qz corporis resurgat i nouissimo die scilicet ut pedibus
 ambulem^o: operemur manibz uideam^o oculis auribus
 audiam^o circūferam^oqz uentrē isaciabilē: et cibo stoma
 chus cōcoquentē: cōsequens aut esse q ista credam^o di
 cere nos qd et nobis cōdēdū sit et bibēdus digerenda
 stercora et esūdēdus humor: ducēdax uxores liberi pro
 creandi. **Quo** enim membra genitalia: si nuptā: n̄ erūt
 quo dētes: si cibi nō mollidēdi sūt quo uēter et cibi si us

pta aplūs et hi et illi destruetur ipso streꝝ clamante caro
 et sanguis regnū dei n̄ possidebūt: ns corruptio icorru
 ptionē. **Hec** nos innocentes et rusticos asseris dicere:
Hareticos uero in quorū parte sūt **Quarū**: appelles:
Valētin^o manes nom̄ isanix penitus et carnis et corpo
 ris i resurrectionē negat: et salutē tātū aia tribuet: frustra
 qz dicere nos ad exēplū dnī resurrecturos cū ipse quo
 que dn̄s phantasmate resurrexerit et nō solū resurrectio
 ei sed et ipsa natiuitas τω Δοκει uidēst putatiue ma
 gis uisa sit q fuerit sibi aut utranqz displicez sententiā su
 gere se: et nōꝝ carnes et hareticorū phantasmata quia
 utraqz pars in cōtrariū nimia sit alio id eē uolētibz nō
 qd fuerūt. **Alii** resurrectionē corporū omnino denegāt
Quatuor iqt elemēta sūt philosophisqz nota et medi
 cis de qbz oēs res: et corpora hūana cōpacta sūt terra
 aqua aer ignis. **Terrā** i carnis aerē i halitū: aquā i hu
 more ignē i calore itelligi **Lū** ergo aia caducū hoc frū
 diūqz corpusculū dī iustioe dimiserit paulatī oia idē ad
 materix sux substantias carnes i terrā elabi halitū i aera
 misceri hūorē i uerti ad abyssos calorē ad xibera subuo
 laz. **Et** quo si sextariū lactis et uini mittat i pelag^o uelūqz
 rurū sepaꝝ qd missū ē: **Uinū** quoqz: et lac qd miserat
 n̄ pū tñ n̄ posse qd fusu ē sepaꝝ. **Sic** substantia carnis et
 sanguinis non petire quidem in origenalibus materiis
 non tanen in antiquam speciem redire .nec posse ex to
 to esse eadem quax fuerunt. **Lum** autem ista dicatur soli
 dita carniū sanguinū uis crassitudo neruorū uenariūqz
 perplexio: et osium durities denegatur alia ratioe: iur
 rectionē corporū cōsitemur eorum q in sepulcris posita
 sūt delapsaqz i cinerē pauli pauli petri petri et siguloꝝ
 singula **Neqz** .n. fas est in aliis corporibz animax pec
 cauerit i aliis torqueantur. **Nec** iusti iudicis alia corpo
 ra sanguinē pro christo fundere: et alia coronari. **Quis**
 hxc audiens resurrectionē carnis eū negare putet. **Est**
 inquit sigulis hominibz rō qdā deo artifice ista: q futuraf
 materies i medulla picipis tenet. **Et** quō tāta arboris
 magnitudo trūcus rami poma folia nō uidētur i semie
 sunt tñ i rōe seminis: quā graxi sticetiromafon uocāt et
 in grano frumētī ē itrifecul uel medulla uel uenula quax
 cū i terra fuerit dissoluta: trahit ad se uicinas materias:
 et i supulā folia aristasqz cōsurgit: aliud moritur: aliud
 resurgit: neqz .n. i grano tritici radices culmus folia ar
 stax paleaxqz dissoluta sunt. **Sic** i rōe humanorū corporū
 manēt quidē resurgēdi atiqua picipia: et qī aterian id
 est seminariū mortuorū sinu terrax cōfouetur: **Lū** aut tu
 dicit dies aduenerit et i uoce archāgeli atqz i nouissima
 tuba terra tremuerit mouebūt statim semina: et i pūcto
 horū mortuos germinabūt: nō tñ eadē carnes nec in
 his formis restituent q fuerūt. **Uis** scire ueꝝ eē qd dī
 am^o: audi aplūs. **Sed** dicit aliquis **Quō** resurgēt mor
 tui: quo aut corpore uenient: isipiens tu: qd seminat tu
 nō corpus qd futurū ē seminas: sed nudū granū ut pu
 ta tritici uinis et arboris. **Et** qd de grano tritici ac semete
 arborū ex pte tā dixim^o: **175** de acio uinacii disseram^o.
Granū paruū ē ita ut uix duobz digitalis teneri possit.
Ubi sunt radices? **Ubi** radici et trūci et propaginus tor
 tuosa pplexio? **Ubi** pāpinoꝝ i bracula: et uiaz pulchri
 tudo futura uina pturiēs: aridū ē qd tenetur et pene uix
 cernitur. **Sed** i sicco illo grano potētia dei et occulta ra
 tione semētis spumātia musta sinuantur. **Hoc** ligno trū
 buis hoi nō tribuē. **Quod** pituꝝ sic ornatur: qd māsuꝝ
 nō ē nec pristinā recipiet uilitatē: et uis rursus ossa sāgu
 nes mēbra ut crescētibz capillis tonsore egeas. **Na** uis
 pituitas dgierat: icremēta ūguis secāda sūt: i inferiores
 ptes uel stercora uel libidines effluant. **Si** affero istas
 ineptias rusticorū et carnis in qua deo placere nō possu
 mus qī inimice obliuisceris resurrectiones mortuorū.
Semiatur i corruptōe surget in icorruptōe. **Semiat**ur

in contumelia: surget in gloria: **Seminatur** i infirmitate: surget in uirtute. **Seminatur** corpus aiale: surget corpus spale. nunc oculis uidem: auribus audim: manibus agimus: pedibus ambulamus. In illo aut corpore spale non uidebim: non opabimur: non ambulabim: et transfigurabit dñs corpus huiusmodi nra cōforme corpore glorie sue: quoniam dicit transfigurabit. i. metamorphice in broz quibus nunc utimur diuersitas denegabitur. Aliud nobis spale et atheruū promittitur: quod nec tactui subacet: nec oculis cernitur: nec potest pergrauatur et pro loco in quibus sumus ē uarietate mutabitur. Alioquin si xde carnes erit et corpora que fuerunt: rursum mares: ac scemina: rursum nuptia: uiris hirsuti supelii: barba prolix: mulieribus genae lenes et angusta pectora: ad concipiendos et pariendos fetus uenter et femora dilatanda sunt. Resurgent et infantes: resurgent et senes illi nutriendi sunt: hi baculis sustentandi. **Nec** uos o simplices aie resurrectionis dñi decipiar: quod manus et latus monstrauerit: in luto steterit: in itinere cum cleopha ambulauerit: et carnes et ossa hie se dixerit: illud corpus aliis pollet pro uilegitio: de uiri semine et carnis uoluptate non natum est. Comedit post resurrectiones sua et bibit: et uestitus apparuit: atque dum se probuit ut dubitantibus apostolis fide faceret resurrectionis: sed tamen non dissimulat naturas aeris corporis et spalis clausis ingreditur osibus: et in fractioe panis et oculis euanescit. Ergo et nobis post resurrectionem bibendum erit et comedendum: et post resurrectionem siercora digerenda. Et ubi erit illa promissio. **Os** mortale hoc iduere immortalitate: Hec ē oia causa quod in expositioe fidei max ad decipiendas aures ignorantium nouies corpus: et nec semel carnes nominas: dum hoies putat te carnes in corporibus cōfiteri: et idē carnes esse quod corpus. Si idē est non diuersū significat. **Scio**. n. te hoc esse dicitur: putauit idē corpus esse: quod carne: simpliciter in loco. Quare non carne potius nominas ut corpus significet: et idē dicitur reuerter nunc carne: nunc corpus ut et corpus in carne: et caro et in corpe demonstratur. Sed mihi crede non est simplex silentium tuum. **Alia**. n. carnis alia corporis dissimulatio est. **Ois** caro ē corpus: non ois corpus et caro. **Zaro** est proprie que sanguine uentis ossibus neruisque confrigitur: **Corpus** quod et caro dicitur iterum tamen atheruū uel atheruū noiatur: quod tactui uisuique non subiacet: et plerique uisibile ē atque tangibile. **Pariet** corpus ē: sed non caro: lapideus corpus: sed non caro dicitur. **Quoniam** apostolus corpora caelestia appellat: et corpora terrestria. **Caelestia** corpore solis luna stellaz. **Terrestria** ignis aeris aquaz terraz: et reliquorum que ab his aia his sentiuntur elementis. **Uides** nos intelligere subtilitates uias et arcana que in cubiculis et iter perfectos loquimur. et quae populus foris scias nec mereur audire proferis in medium. **Hoc** ē illud quod dicitur ad auricula manu: et concrepanibus digitis ridere dicitur. **Ois** gloria filia regis intrinsecus. **Si** introduxit me rex in cubiculum suum: pro quare corporis et non carnis resurrectionem dixeris. s. ut nos rudes carne te diceam putarem in corpore: et hi que perfecti sunt intelligerent carne in corpore denegari. **Denique** et apostolus in epistola sua ad colosenses uolens corpus christi carneū et non spale atheruū tenuē demonstrare significanter locutus est dicens. **Et** uos cum essetis alii alienati a christo et inimici se suis eius in opibus malis recōstituit in corpore carnis suae pro morte. **Rursum** in eadem epistola in quo circūcissio circūcissione non manu facta in expoliatioe corporis carnis. **Si** corpore carne solum significat et non est nomen ambiguum: nec ad diuersas intelligentias trahi potest sans supflue corporeū et carneū dicitur: quasi caro non intelligatur in corpe. **In** symbolo fideret spei nra quod ab apostolis traditum est non scribitur in charta et atramento: sed in tabulis cordis carnis: ubi post confessionē transiuit

et unitatē ecclesiae ois christiani dogmatis sacramentū carnis resurrectione cōcluditur. Et tu in tui corporis et iterus corporis et tertio corporis et usque in nouies corporis uel sermone uel numero inuoraris nec semel noias carnes. **Quod** illi semel noiatur carne: corpus uero non tacet: **Os** et illud quod argute subnectis et praecaves prudenterque dissimulas scito nos intelligere. **Hic**. n. testimonio ueritate resurrectionis probas: quibus origenes negat et de dubiis incerta confirmas certā fidei domū subita tēpore subuertis: **Seminatur** inquit corpus aiale: surget corpus spale. **Neque**. n. nubent neque nubentur: sicut angeli in caelis. **Quae** alia exempla assumeres si resurrectionem negares. **Ois** resurrectionem carnis ueritate et non putative ut loqueris confiteri. **Post** illa quibus ignorantium blanditus es auribus quod in ipsis corporibus quibus mortui sumus. et sepulti resurgamus: **Hec** potius aduige et dic. **Quoniam** spiritus carne et ossa non habet sicut me uidentis hie et proprie ad Thomā infer digitum tuum in manus meas et manū tuā in latum meum et noli esse incredulus sed fidelis. **Sic** et nos post resurrectionem eadem habemus membra quibus nunc utimur eadem carnes et sanguinē et ossa: quorum in scripturis sacris opera non natura dānatur. **Denique** et in genesi scriptum est. **Non** per manebit spiritus meus in hoibus istis: quia caro sunt. Et paulus apostolus de priora doctrina: et opibus iudeorum non acquieui aut carni et sanguini. Et ad sanctos qui utique in carne erant dicit. **Vos** autem in carne non estis: sed in spiritu: in dei spiritu habitat in uobis. **Negando**. n. eos in carne quos in carne esse cōstabat non carnis substantia: sed peccata dānabat. **Hec** ē hae uera resurrectionis confessio. que sic gloriam carni tribuit ut non auferat ueritatē. **Ad** dicit apostolus corruptibile hoc et mortale hoc ipsum corpus. **Carne** enim que tunc uidebatur ostendit. **Quod** autem copulat iduere in corruptibilem et immortalitatem illud indumentum. i. uestitum non dicit corpus abolere: quod ornat in gloria: sed quod ante in gloriam fuit efficere gloriosum ut mortalitatis et infirmitatis uultore ueste deposita immortalitatis auro et ut ita dicam firmitatis atque uirtutis iduamur uolentes non spolari carne: sed fruesuri in gloria. **Et** doctissimi nra quod de caelo est. supindui desiderates ut deuoretur mortale a uita. **Terre** nemo supiduique non si qui ante uestitus est: **Sic** et dñs nra in monte transfiguratus in gloria ē: non ut manus et pedes: ceteraque membra pderet et subito in rotunditate uel solis uel spax uolueretur: sed eadem membra solis fulgore rutilana apostolorum oculos perfringerent. **Ubi** et uestimenta eius mutata sunt in candorem: non in aere ne forte et uestes eius asseras spirituales: **Et** facies inquit fulgebat sicut sol. **Ubi** autem facies nominatur estimo quod et cetera membra conspecta sunt: **Enoch** translatus ē in carne: **Delias** carnis raptus est in caelum necdum mortui et paradisi iam colom habet quoque membra cum quibus rapti sunt atque translati. **Quod** nos imitamur ieiunio illi possident consortio dei. **Uicamur** caelesti pane: et saturamur ois uerbo dei eundem habentes deum quem et cibum. **Quid** dicentē saluatore. **Et** caro mea reqesat in spe et in alio loco. **Zaro** et non uidebit corruptionem: **Et** rursum. **Ois** caro uidebit salutare dei. **Et** tu semper corpus in gemas proferat magis hae **Ezechiel**: **Qui** ossa iungēs ossibus et educes ea de sepulchris suis et sup pedes stare facies carnis neruisque constringet et cute desup tegit. **Ponet** iob tormentorum uictor et testa radens putridae carnis sanie miserias suas resurrectionis spe et ueritate soletur: quis mihi tribuat inquit ut scribantur sermones mei. **Quis** mihi det ut exaretur in libro stuo ferreo et plumbina uel celte sculpatur in silice. **Scio** enim quod redemptor meus uiuit: et in nouissimo die de terra surrecturus sum: et rursum circumdabor pelle mea **et** in carne mea uidebo deum quem uisurus sum ego

ipse et oculi mei cōspecturi sunt: et nō aliū. **R**eposta
 est hęc ipse mea i s̄na meo. **Q**uid hęc prophētia manī
 fest us Nullus tā aperte post christū q̄ iste ante christū
 Vult uerba sua i perpetuū durare et ut nulla possint ue
 rustate deleri exarari ea in plumbi lamina: et sculpi in si
 lice. **S**perat resurrectionē imo nouit et fidit: qđ uiuat
 christus redēptor ipsius et i nouissimo die de terra sur
 rectorus sit. **N**ecdū dñs mortuus erat et athleta eccle
 się redēptorē suū uidebat ab inferis resurgētē illud ue
 ro qđ isert et rursū circūdabor pelle mea et i carne mea
 uidebo deū. puto qđ si loquatur q̄i amator carniū quas
 putidas fetentesq; cernebat: sed ex fiducia resurgendū
 cōtemnit p̄sentia solatio futuroꝝ Rursū ait circūdabor
 pelle mea **U**bi ē corpus æthereū ubi aereū et spiritui et
 aurę simile: **T**erte ubi pellis et caro ibi ossa et nerui et
 sanguis et uenę: ubi carnis structura: ibi proprietas:
Et i carne mea inquit uidego deū: **Q**uando ois caro
 uidebit salutaē dei idest iesū deū: tūc et ego uidebo i dē
 ptorez et saluatorē et deū meū. **V**idebo aut in ista car
 ne q̄ me nunc cruciat: q̄ nunc p̄x doloē distillat. **I**circo
 deū i carne cōspiciā q̄a oēs infirmitates meas sua resur
 rectione sanabit n̄ ne tibi uidetur iā tunc **J**ob cōtra **O**ri
 genē scribere: et pro carnis ueritate i qua tormēta susci
 nit **A**lteriū cōtra hæreticos habere certamē: **D**olet. n.
 si tāta sit frustra p̄pessus: et alia spiritaliter iurgētē ista
 carnaliter cruciata sit: unde inculcat et exaggerat: et oia
 lubricę cōfessionis arcana māifesta uoce cōcludit dicē
 Quē uisurus suz ego ipse et oculi mei cōspecturi sūt: et
 non ali. **J**o si nō i sexu suo resurrectorus ē si nō eisdē
 membris q̄ iacuerē i stercore: si n̄ eisdē oculis aperiat
 ad uideū deū quibz nūc uidebat uermiculos. **U**bi er
 go erit **J**ob **T**ollis ea i quibz substitit **J**ob et donas mī
 hi mane uocabulū iurgētis **Q**uomō si nauis post nau
 fragiū restituta uelut ac neges singula d̄ quibz nauis cō
 struitur: **E**go libere dicā et quāquas torquearis ora: tra
 hatis capillū applaudatis pedē iudxorū lapides iquirā
 tis fidē ecclesię apertissime cōfitebor resurrectionis uerī
 tas catholice sine carne et ossibus sine sanguine et mem
 bris itelligi nō potest **U**bi caro et ossa et sanguis et mē
 bra sūt ibi necesse ē ut et sexus diuersitas sit **U**bi sexus
 diuersitas est ibi **J**oannes **J**oānes: et **M**aria **M**aria.
Noli timeē eoz nuptias quī etiā ante mortē i sexu suo
 sine semine opere uixerūt. **Q**uādo dicitur **J**n illa die nō
 nubent ns nubentur: de his dī qui possit nubere et tū
 nō nubēt **N**emo enī dicit de angelis **N**eqz nubēt neqz
 nubētur. **E**go nūquā audiuī spiritaliū uirtutum in celo
 nuptias celebrari. **S**z ubi sexus ē ibi uir et femina un
 de et tu iuitus licet cogēte ueritate cōfessus es et dixisti
Aut coronāduz i corpore qđ caste egit: et iuste: **A**ut cō
 demnāduz i corpore qđ uoluptatibz iniquitatibusq; ser
 uauit. **T**olle corpus et pone carnē et uirū et femina nō
 negasti q̄s enī uiuit cū gloria pudicitia qui non habuit
 sexus p̄ quez cōmitti potuit impudicitia? **A**uis enī lapī
 des coronauit q̄ uirgo permanserit: **A**ngeloz nobis
 similitudo promittitur et beatitudo illa i qua sine carne
 et sexu sūt angeli: nobis in carne et sexu nostro donabi
 tur. **D**ea rusticitas sic credit et sic intelligit sexum cōsi
 teri sine sexu operibz hoies iurgere: et sic eos āgelis
 coxuari: nec stas supflua uidebitur mēbrorū resurre
 ctio q̄ caritura sint officio suo: cū adhuc in hac uita po
 siti nitamur opera nō implez mēbrorū **S**imilitudo au
 tes ad angelos n̄ hoium i angelos demutatio: sed pro
 factus immortalitatis et gloria est **A**rgumēta illa puero
 rū et infantū et senū et aboz et stercoꝝ quibz aduersū
 ecclesiā ueris n̄ sunt tua de gentiliū fonte manarūt. **E**a
 dez opponūt nobis ethnici. **Q**ui christianū te esse dicis
 gentilius arma depone. **D**iscāt illi magis a te resurrecti
 onē carnis cōfiteri q̄ tu ab illis negare. **A**ut si et tu de

hostiū numero es ostende te libere aduersarius ut eth
 nicoꝝ suscipias uulnera **D**ono tibi nutriculas tuas ne
 infantes uagiāt: **D**ono decreptos senes ne hiberno fri
 gore cūtrahātur frustra tonsores officia sua d̄ d̄cerūt
 scientes israheliticū populū per quadraginta annos nec
 unguū nec capillorū incrementa sensisse. et qđ bis mai
 est. nō sunt attrita uestimēta eoz: nec inueterauerūt cal
 ciamenta eorum. **E**noch et **D**elias de quibus dudum
 diximus tanto tempore in eadē permanent ætate: qua
 rapti sunt habent dentes uentrem et genitalia: et tamē
 nec cibis nec uxoribus indigent. **Q**uid potentiam dei
 calumniaris? **Q**ui potest de medulla illa et de seminario
 uestro interiore non carnes ex carnibus: sed corpus
 educere et aliud ex alio facere ē et de aqua idest de ui
 litate carniū p̄ciosa et aerū corporis uia mutat p̄t utiqz
 eadē potētia qua d̄ nihilo cūcta fabricat ē: reddere que
 fuerūt: q̄ multo min⁹ ē restitueē qđ fuit q̄ facē qđ n̄ fu
 it: **M**aris si de infantulis et sc̄ibz et in p̄fecti uiri ætates
 resurrectio fiat cū de limo terrę absq; ullis ætatis incre
 mētis cōsumat⁹ hō fact⁹ sit. **L**osta mutatur i feminas et
 tertio hūanę cōditionis mō uilia et pudēda n̄x iux nat
 uitatis elmēta mutatur i carnes: ligatur i mēbris: discor
 ruit i uēis: ossa duratur. **U**is et quartū ḡns hūanę ḡna
 tionis audire sp̄s sc̄us supueniet i te: et uirtus altissimi
 obubrabit tibi: propterea qđ nascetur ex te sc̄us: uocabi
 tur fili⁹ dei. **A**lter adam **A**lter eua: **A**lter Abel: **A**lter
 hō iesus christus: et i hoimibz diuersis exordis unā ho
 minis natura nō differt. **R**esurrectiones carnis oisqz
 mēbroꝝ si uelis probare: et ad singula testimonia expla
 nationes iungere multis libris opus erit. **S**ed p̄sent cā
 nō hoc desiderat: proposui enī nō origeni i oibz respō
 dere: is fraudulētix satisfactionis apire mysteria. **A**nt
 q̄ lōgus sui in assertionē cōtraria: et uereor ne dū frau
 des p̄dere studeo scādalu lectori reliquerim aceruatim
 testimonia ponā: cursimqz p̄strigā ut toto cōtra uenena
 tā argūetationē scripturę p̄d̄re dimicem⁹. q̄ uelut nō
 h̄s nuptiale nec seruauit illā m̄ datū. cādidā si uestimē
 ta tua semp: manibz pedibusq; cō trigitur ne i cubat in
 cōuiuio: sed eat i solio: stet ad dexterā dei: **M**ittitur i ge
 hēnā ubi flet⁹ oculoꝝ et stridor ē dētus. **L**apilli capiti
 uū numerati sūt: **S**i capilli puto facili⁹ dētes. **F**rustra at
 numerati. si alii p̄turi. **V**eniet hora i qua oēs q̄ i mōu
 mētis sūt audient uocē filii dei et procedēt. **A**udiet auri
 bz et procedēt pedibz: **H**oc et **L**azarus ate ias fecerat.
 procedēt aut de monumētis idest q̄ monumētis illati su
 erāt uenient mortui et resurgēt de sepulcris suis. **R**os
 enī q̄ a deo ē medulla ē ossibz eoz. **T**unc implebitur
 qđ dñs loquitur p̄ prophētā popul⁹ me⁹ intra i cellaria
 tua aliquātulū: donec ira mea trāseat: cellaria sepulcra
 significat de q̄bz utiqz hoc profertur qđ cōditus fuit **E**t
 exhibit de sepulcris suis ueluti hinuli de uinculis soluti.
Saudebit cor eoz et ossa eoz sicut sol oriētur: ueniet
 ois caro in cōspectu dñi et mādabit piscibus maris: et
 eructabit ossa q̄ cōderāt: et faciet compagē ad cōpagē
 et os ad os et q̄ i terrę puluē dormierūt resurgēt: **A**lii
 in uitā æternā: **A**lii i opprobriū et cōfusione æternā tūc
 uidebūt iusti impioꝝ p̄enas atqz cruciatus qm̄ uermis
 eoz n̄ morietur. et ignis eoz n̄ extinguetur: et erūt in
 cōspectu ois carnis. **Q**uotquot aut habem⁹ hęc sp̄s sic
 exhibuim⁹ mēbra n̄a famulātia imūditia et imūtati ad
 imūtatē: ita exhibeam⁹ ea famulātia iusticia ad sc̄ificati
 onē ut resurgētes ex mortuis i nouitate uitę abulemus
 quō et uita dñi iesu māifestatur in n̄o corpore mortali
Et qui xpm̄ iesū suscitauit a mortuis uiuificabit: et mor
 talia nostra corpora pp inhabitantē sp̄s eius in nobis
 iustu. n. ē ut i nobis q̄ mortificatōdes xpi i corpe nostro
 circūtulim⁹ uita quoqz iesu manifestetur in corpore n̄o
 mortali. i. in carne mortali scđm naturā æternā p̄ grām.

vidit et Stephanus stante iesu ad dexteram patris: et manus eius mutata est in candorem niuis: et deinceps color pristino restituta in utraque diuersitate manus fuit. Si gulus ille Hieremias cui per duritiam lapidum uas lapidum quod fecerat contractum est: de eadem massa et de eodem luto reditegrauit: quod ceciderat: Sed et ipsum resurrectionis uocabulum significat non aliud uere: aliud suscitatum: et quod adicitur mortuorum carnem propriam demonstrat. Quod. n. in homine moritur hoc uiuificatur. Vulneratus ille itineris hierico totus refertur ad stabulum: et dilectorum plaga immortalitate sanatur. Apta sunt et sepulcra in domini passione: quoniam sol fugit: terra contremuit: et multa factorum corpora surrexerunt: et uisa sunt in sancta ciuitate. Quis est inquit isaias qui ascendit ex edon fuluida uestimenta eius ex bosor: sic formosus in stola candida. Eodem autem terrenum interpretatur aut cruciatum. Bosor autem caro: aut in tribulatione paucis uerbis totum resurrectionis mysterium demonstrat id est et ueritate carnis et augmentum glorie. Et est sensus. Quis est isie qui ascendit de terra: ascendit de sanguine. Quis uestimenta iuxta prophetam iacob qui alligauit pullum suum ad uitam et torcular calcauit solus multo rubentia: sunt de bosor. id est de carne siue tribulatione mundi. ipse. n. uicit mundus: ideoque rubra et fuluida sunt uestimenta eius: quia speciosus forma fuit presilio hominis pro gloria triumphantis in stolas candidam commutata sunt: et tunc uerum dei christi carne completum est. Quis est ista qui ascendit de albata nitens super fratruelam suam. Et quod in eodem libro scribitur. fratruelis meus rubicundus siue candidus: Tunc imitantur qui uestimenta sua non inquinauerunt cum mulieribus: uirgines. n. propter misericordiam: qui se castrauerunt propter regna caelorum itaque in albis erunt uestibunt. Eodem tempore sancta domini opere perfecta monstrabitur. Quod quod dat mihi pater non perdat ex eo quicquid resuscitabo illud in nouissimo die totum uis homines quem totum nascendo susceperat. Tunc omnia que perierat et inferioribus oberrabat humeris saluatoris tota portabitur: et que peccatis languida fuit: clementia iudicis sustentabitur. Tunc uidebunt illum qui compunxerunt: qui clamauerunt crucifige crucifige talem. Tribus et tribus cadent pectora ipsi et mulieres eorum: illa mulieres quibus dominus locutus est crucem portare. Filia ierusalem nolite flere super me: sed super uos et super filios uestros. Tunc angelorum uaticinium complebitur: qui stupentibus apostolis euntem in caelum dixerunt hic iesus qui a uobis assumptus est in caelum sic ueniet quemadmodum uidistis eum euntem in caelum. Quale est autem tunc dominum dicere post resurrectionem quadraginta diebus comedisse se cum apostolis ne phantasma putaretur: et hoc ipsum quod comedit in carne et in mbris uisus est in phantasmate confirmare aut uerum est quod uidebatur aut falsum. Si uerum est ergo uere comedit. Si autem falsum quomodo res falsas ostendere uoluit: ut resurrectionis ueritatem probaret? Nemo. n. falso uerum probat. Ergo inquit et nos post resurrectionem comesturi sumus? Nescio. Non enim scriptum est. et tamen si credatur non puto sum comesturus. Legimus enim esse regnum dei cibum: et potum re promittens nobis: quia oculus non uidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascenderit. Moyses et Helias quadraginta diebus ieiunauerunt ac noctibus. Hoc hominis natura non patitur: sed quod homini impossibile est: deo impossibile non est. Sicut qui futura praedicat non interest utrum post. x. annos an post. centum uentura pronunciet quia una est sententia futurorum. Sic qui quadraginta diebus potest ieiunare et uiuere imo non potest ieiunare: sed uiuit uirtute dei et aeterno tempore poterit absque esca et potu uiuere. Quare sanum comedit dominus ut resurrectionem probaret non ut tuis faucibus mella promitteret piscem: primis assu perit ut dubitantes confirmaret apostolos qui ad illum accedere non audebant: quod putarent se spiritum uidere non corpus. Architynagogi filia suscitatur et cibi appetit: Lazarus quadriduanus mortuus re-

surgit: et prandens inducitur non quia apud inferos esurirebat: sed quia difficultas operis scrupulositatem fides inquirebat. Quomodo ueras manus et uerum ostendit latine uere comedit: cum discipulis: uere ambulauit: cum cleophae uera lingua locutus est: cum omnibus: uero cubito discubuit in coena. Ueris manibus accepit panem benedixit ac fregit et porrigebat illis. Quod autem ex oculis repete euanuit uirtus dei est non uerba et phantasmatis. Alioquin et ante resurrectionem non eduxissent eum de nazareth ut praecederet inde suppelio motus transiit per medios. id est elapsus est de manibus eorum nisi quid iuxta Martionem dicere possumus: quod id est: natiuitas eius in phantasmate fuerit quia contra naturam que tenebatur elapsus est. Quod magis istis: hoc dominus non istis. Apollonius theaneus scribitur quod cum ante Domitianum steterit in consistorio repete non comaruit. Nolite potentias domini magorum praestigis adhaerere ut uideatur fuisse quod non fuit: ut putetur comedisse sine dentibus: ambulasse sine pedibus: fregisse panem sine manibus: locutum esse sine lingua: et late monstrasse sine costis. Et quomodo inquit non cognoscebant eum in itinere si ipsum habebat corpus quod habuit. Audi scripturam dicentem. Oculi eorum tenebantur ne eum cognoscerent. Et rursum apostolus sunt oculi eorum et cognouerunt eum. nunquid aliter fuit quoniam non cognoscebatur: et quoniam cognitus est: certo unus atque idem erat. Cognoscere ergo et non cognoscere oculorum fuit non eius qui uidebatur sed et ipsius fuerit. Oculos enim tenebat eorum ne se cognoscerent. Denique ut scias errorem qui uersabatur in medio non corporis domini: sed oculorum fuisse clausorum. Apud sunt inquit oculi eorum et cognouerunt eum. Unde et maria magdalene quod non cognoscebat iesum et uiuum querebat inter mortuos hortulanum putabat agnouit et dominus uocat: post resurrectionem iesus stabat in litore. discipuli in nauis erant ceteris non cognoscentibus eum dicit discipulus quem diligebat iesus. Petro dominus est prior. n. uirginitas uirginale corpus agnoscat: idem etiam: et non idem omnibus uidebatur: Statimque subiungitur. Et nemo audebat interrogare eum. Tu quis es sciens quod dominus est. Nemo audebat quia deum sciebat. Uidebatur cum praedecere quia homines et carnem uidebant: non quod aliter deus homo esset: sed uerum atque idem filius dei cognoscebatur ut homo adorabatur ut dominus. Sed nunc mihi philosophandum est: icertos esse seculanos et maxime uisus: Carneades aliquid ab inferis exaradatum ut proferat remum in aqua fractum uideri: porticus longius angustiores: rotundos procul turri angulos: columbarum colla ad sigulas conuersioes colore mutata. Cum rhode petri nunciaret: et apostolis diceret ob piculi magnitudinem euasisse non credit phantasma suspicatur: porro quod clausis ingressus est ostis eiusdem uirtutis fuit: cum et oculis euanescente. Lynceus ut fabula ferunt uidebat transparentem: dominus ingressus clausis ostis phantasma fuerit: intrare non potuerit: Aquila et vultures transmarina caduera sentiunt: saluator apostolos suos nisi ostium aperit non uidebit dicit mihi acutissime disputator quod est maius tanta terrae magnitudinem perdere super nihilum et sic incerta aquarum librari: an deum transire per clausam portam: et creaturam cedere creatori? Ad maius est tribus: quod minus est calumnia. Petrus super aquas ambulat gradus et solido corpore mollis uida non cedit: paululum fides dubitat: et statim naturam suam corpus itelligit: ut sciamus si aquas non corpus ambulasse: sed fide. Orote qui tamen contra resurrectionem sciens argumentis: ut nihil si plerumque mecum loquaris credis uerum dominus surrexisse in eodem quo mortuus quo sepultus est corpe an non credis? si credis cur ista propositio per quam resurrectio denegatur. Si non credis quod ita ipso tactas aias et resurrectionem casto nomine uentis las? Audi nup de Martionis schola quidam. De inquit ei qui in hac carne et in his ossibus surrexit. Gaudens animus statim itulit cosepulti enim sumus et coreurreximus. christo per baptismum. Animum an carnis resurrectionem dicit

Respondit nō solius anima: s; et carnis quæ cū aīa re
 nāscitur i lauacro. **Et** quomodo pibit q̄ in christo renata
 eit Quia scriptū est ait Caro et lingua regnus dei non
 possidebūt. Attende obsecro te quid dicatur regnū dei
 possidebūt. Nūquid nō resurgēt abstris n̄ possidebunt.
 Quare nō possidebūt Quia sequitur neq; corruptio in
 corruptiones possidebit Tādū ergo regnū dei nō pos
 sidebūt q̄ diu caro tātū sanguisq; pmanerint. **Quis** aut
 corruptū induerit icorruptionē .et mortale induerit im
 mortalitātē et lutū carnis in testā fuerit excoctus q̄ pri
 us graui pondere p̄mebatur i terrā acceptis sp̄s pennis
 et imutationis nō abolitiōis noua gloria uolabit ad deū
 et tunc implebitur illud qd̄ scriptū ē Absorpta est mors
 in uictoria **Ubi** est mors cōtētio tua: ubi est mors acule
 us tuus p̄postero ordine de animarum statu et carnis
 resurrectione respondimus om̄issisq; principiis episto
 la tota nobis contra egregios tractatus ei' disputatio
 fuit **Saluim'**. n. de dei rebs quā de n̄ris iuris dicere
Si peccauerit hō i hominē rogabit pro eo ad d̄ns: Si
 aut i deū peccauerit quis orabit pro eo? Nūc ediuerso
 sunt omnia: nostros aduersarios imortali odio persecut
 tur: blasphemantibus deū clementē porrigimus manū
Scribit ad Theophilū episcopū apologiā cui' istud ex
 ordius ē. Tu quidē ut homo dei et apostolica ornatus
 grana curā omniū ecclesiarū maximeq; eius quæ in hie
 rosolymis ē sustinēs cū ipse plurimis sollicitudinib; ecclē
 siæ dei quæ sub te est distringaris laudat faciē ad perso
 nā principiū trahit. **Tu** qui regulas q̄ris ecclesiasticas
 et Nicenī cōciliū canōmb; uteris et alienos clericos et
 eius suis episcopis cōmorātes tibi n̄teris usurpare **Re**
 sponde mihi Ad **Alexādrinū** ep̄m palæstina quid p̄riet
 Nisi fallor hoc ibi decernitur ut palæstina metropolis
 cæsarea n̄ sit: et totius orientis Antiochia. **Aut** iq; ad
 cæsariēse ep̄m referre debueras cui sp̄reta communione
 tua cōmunicare nō noueras aut si procul expetēdū iud
 dicum erat Antiochiam potius litteræ dirigenda.
Sed noui cur cæsaream. cur Antiochiam nolueris
 mittere. **Sciebas** quid fugeres quid uitares. **Ca**
 luisit occupatis auribus molestiam facere q̄ debitum
 metropolitano tuo honorē redde. **Nec** hoc dico q̄ pp
 amicitias quæ suspicionē generāt quicquā i legatione re
 phendā: s; quo apud interrogantes magis et p̄ites te
 purgare debueris. **Uisisti** religiosissimū hoines isidorū
 presbyterū uirū potētē taz ex ipsa icessus et habitus dī
 gnitate: q̄ diuinæ itelligētix curare ēt eos qui aio uehe
 mēter agrotāt: Si tū sensus sui lāgoris habeāt. **Ho**mo
 dei mittit hoines dei. **Nihil** inter ep̄m et presbyterū eā
 dē dignitas mittētis et missi. **Hoc** satis iperite: **In** portu
 ut dī nan'ragius. **Iste** isidorus qui in cælū tuis laudib;
 tollitur: id̄ ipsius infamatur **Alexādriz**: quod tu hieroso
 lymæ. **Ex** quo nō legatus aduenisse uidetur sed socius
 alioquin et litteræ manu eius scriptæ: quæ quidē ate tres
 menses legationis ad nos directæ erāt errorē portātes
Vincētio presbytero reddita sūt quæ usq; hodie ab eo
 tenētur: quib; cohortatur ducē exercitus sui ut super pe
 trā fidei stabili persistat gradu: nec nostris minis terrea
 tur: pollicetur se ateq; legationis esset ulla suspitio uēni
 rus hierosolymā: et aduentus suus ilico aduersariorū
 cuneos proterēdos: et iter cætera his ēt uerbis uitur.
Quō sumus in aere dissoluitur: et cara ad uicinas ignis
 liquefit ita dissipabūtur. **Qui** semp ecclesiasticæ fidei re
 sistens nunc p̄ homines simplices eādē fides inquietare
 conatur. **Rogo** te lector qui hoc scribit anteq; ueniat.
Quid uidetur aduersarius an legatus? **Iste** est quē uos
 puissimū uel iligiosissimū et ut uerbū exprimam' e uer
 bo deicolā possumus dicere iste ē hō diuinæ itelligētix
 tā potēs et tanta icessus ac habitus dignitate ut quasi
 spiritalis Hippocrates langorē animarū nostrarū sua po

tuētū presentia mitigare si tū nos uoluerimus medel
 nā acquiescere. **Luret** se tali medicamine: qui etiā ipse
 alios curare cōsueuit. **Nobis** diuina illa itelligentiā pro
 christo stulticia ē. **Libēter** nostra rusticitate lāguemuo:
 ne collyrio uestro p̄uidei discam'. **Tux** uero sanctimo
 nix pro optima uoluntate quasi ad finē pducta sit depre
 camur d̄m i sanctis locis nocte et die ut reddat p̄fectā
 mercedē et coronā uitæ largiatur **Recte** gratias agis.
Nisi enim uenisset isidorus tu in tota palæstina taz fidelē
 sodalē n̄ inuēisset. **Nisi** ille tibi promissū apportasset an
 xilus h̄xeres in turba rusticorū qui sapientias tuā itel
 ligere nō possent. **Hæc** ipsa apologia de qua nūc sermo
 est isidoro p̄iente et multū collaborāte dicta est ut ides
 esset dictator et bafulus litterarū. **Quis** ergo huc uenisset
 et accessisset ad eos tribus uicibus et admonisset tā cū
 iunx sapientiæ tux q̄ propriæ itelligentiæ habētia uer
 ba medicinā nec profuit alicui nec profuit ei quicquam
Dic qui p̄ tres uices dicitur ad nos accessisse ut et in ue
 niendo mysticū numerū conseruaret qui episcopi theo
 phili mandatū nobis loquebatur: litteras ad nos ab eo
 missas noluit reddere. **Quis** dicerem' si legatus es red
 de legationis epistolā: **Si** epistolā nō habes quomō
 legatū te probabis: **Respondit** habere se quidē ad nos
 sed adiuratū ab hierosolymorū episcopo ne nobis eas
 redderet **En** legatū constantia q̄ ut pacē faceret et suspi
 cionē i alterā partē fauoris excluderet xquū se utriq;
 præbuit. **Et** quia sine emplastro uenerat et medicorum
 arma non habuit iccirco eius medicina non pro
 fuit hieronymus et hī qui cum eo sunt. et secreto et corā
 omnib; frequētissime et sub iurifurandī testificatione
 satis ei fecerūt quod nunq; de nobis ambiguit atez ali
 quas habuerint fidei dicentes quomō eo tempore q̄t
 communicabamus ei et nunc similiter eundem effectū
 habemus de ratione fidei. **Didete** quid faciat concor
 dia dogmatus isidorus qui ut hæc significaret eius soci
 us erat hō dei et presbyter theosebasiōs et uir potēs et
 sacro ac uenerabili icessu et diuinæ itelligētix et hippo
 crates christianoꝝ uocatur: ego misellus dū i solitudine
 delitescō a tāto pōntifice repēte trūcatū psbyteri nomen
 amisi. **Attamen** iste hieronymus cū p̄nosa turba et for
 didatis gregib; quid isidoro illi fulmineo ausus ē respō
 dere? **At** ne forte ille nō crederet et opprimeret eos p̄i
 tia et mole corporis sui nō semel sed frequētissime iura
 uerūt secū de quo q̄sno erat scire orthodoxiū nec unq;
 in suspicionē habuisse h̄xeseos: **O** aptū ipudēsq; men
 daciū: **Duo** testimoniū pro se nec Latoni creditū. **In** ore
 eius duoz uel triuz testis stabit oē uerbū. alicui ne die
 tū alū tibi mādatū ē q̄ sine satisfactione fidei cōionem
 tuas subiremus. **Quando** p̄ uirū disertissimū et christia
 nissimū **Archelaus** comitē qui sequester pacis erat con
 dicens locus scederis fuit: nōne hoc i primis postulatus
 est ut futuræ cōcordiæ fidei faceret fundamenta: pollic
 tus est se eē uenturum. **Instabat** dies paschæ: frequens
 monachorū turba cōuenerat: expectabarū i loco. **Quid**
 faceres nesciebas. repēte mādatū agrotā te nescio quā
 algoris ui te illo die n̄ posse uēire ludio nedū ep̄us hæc
 loquitur. pone uerū esse quod d̄cis propter unius mu
 lierculæ delitiās ne te absente caput doleat: fastidium tu
 stineat. stomacho perfrigescas: ecclesiæ causam negligia
 tot uirorum et christianoꝝ et monachorū patientias
 tentas. **Noluimus** tibi occasiones dare uidebamus. n.
 stropham. **Dilationis** tux insuriam patientia uitimus.
Rescribit archelaus monet altero et tertio die manere
 si uelles uenire. **At** ille occupatus muliercula enim
 uere non cessauit: dum nauas euasisset nostrī penitus
 oblitus est: post ergo duos menses tandem expectatus
 uenit **Isidorus**: qui non ut singis testimoniū pro se s;
 causas postulata satisfactionis audiuit **Lū** enim obiceret

nobis q̄ et cōcastis: si h̄reticus erat audiret ab oibus. **L**oicauim⁹ nihil de h̄resi suspicātes postq̄ uero a beato papa epiphāno cōuentus tā sermone q̄ l̄ris r̄ndere cōtēpserit cūcis mōachis ab eodē epiphāno scripta uenerūt ut absq̄ satisfactōe fidei nullus ei temere cōdicaret: p̄sto sūt l̄ra nec super hac re dubitari p̄t. Hac sūt q̄ s̄us turba r̄ndit nō ut in argumentariis ex eo te nō esse h̄reticū quia alii nō dicitur s̄o. hac. n. r̄de agrotare nō debet q̄ ante agrotatōes sanus fuit. **N**ū at̄ cēptū est de ordinatōe Pauliniani et aliorū qui cū eo sūt uēt. lat̄ tūc uidentes se r̄phēdi cū pp̄ caritatē atq̄ concordia cōcederentur eis oia: hoc at̄ solus expeteretur: ut l̄s ab aliis cōtra regulas ordinati essēt tū subicerentur ecclesie dei et nō scanderēt eam: neq̄ propriū sibi facerēt p̄cipatū in hoc nō acquiescentes cōpunt proponere de fide et oibus nouū facere qd̄ si nō arguerētur hi qui cum Hieronymo p̄so; tero erāt nil culpārēt in uobis. **S**icut arguerētur erroris et culpa: cuius penitus nō q̄ant de istū modi q̄stionibus disputare satisfactōem errati propriū n̄ inueniētes ad ista cōfugerit nō quo sperarēt nos posse cōuincit: s̄s famam n̄as l̄dere miterentur. **Q**uod p̄ple x̄a oīo est nemo uiciū interpretatōis putet. Talis et gr̄ca est. **I**nterim ego gaudeo qd̄ qui me decollatū putabam subito mihi p̄byteri caput uideo repositum. **D**icit nos oīo cōuincit nō posse: et uenire ad pl̄ius phorrescit. **S**i cā discordia nō ex dissēsiōe fidei est: sed ex pauliniani dicit ordinatōe descēdit: q̄ tāta stultitia est uolētibus occasiōes dare nolle r̄ndere. **L**ōfiteri fidē: sed tū r̄nde quod q̄ris ut oibus luceat nō de fide: s̄s de ordinatōe eē certamē. **Q**uam diu. n. interrogatus de fide tacueris: p̄t tibi dicere aduersarius nō est ordinatōis cā: sed fidei. **S**i ordinatōis cā est stulte facis de fide interrogatus tacere. **S**i fidei stulte p̄tēdis ordinatōes. **P**orro qd̄ dicit petis se te ut subicerentur ecclesie deis et nō scanderēt eā: neq̄ propriū sibi facerēt p̄cipatū de quibus dicas nō satis intelligo. **S**i de me et de p̄bytero uincēno satis multo dormisti t̄pre qui post ānos. xlii. nūc excitatus h̄re loq̄ris. **O**bid. n. et ego Antiochia et ille Cōstantinopolim urbes celeberrimas deserui: n̄ ut te i populis p̄dicāte laudarem: sed ut i agris et solitudine durecentia peccata d̄fictes christi i nos misericordiā desl̄cterem⁹. **S**i aut̄ de Pauliano tibi sermo est: uide eū ep̄o suo eē subiectū uersari cypr̄i ad uisitātōem nostras interdum uenire: nō ut tui: sed ut alienum eius us a quo ordinatus est. **Q**uod si hic eē esse uoluerit et i exilio nō q̄tū in solitudine uiuere: qd̄ tibi debet nisi honorē quē oibus debemus ep̄is: fac a te ordinatum. **I**des ab eo audies quod a me infello hoīe facte memorix ep̄us Paulin⁹ audiuit. nus rogauit te ut ordinaret: si sic p̄byterū tributus ut mōachū nobis nō auferas: tu uideris de iudicio tuo. **S**icut sub noīe p̄byteri tollis mihi pp̄ quod sacrum dereliqui: ego h̄eo quod semp̄ habui: nullū dispensatōem i ordinatōe passus eo: **E**t nō scanderēt iquit eas n̄ propriū sibi facerēt p̄cipatū. **Q**uis scidit ecclesiamē nos quoz oīs domus bethleem i ecclesia cōdicat: **A**n tu qui aut̄ b̄n credis et superbe de fide taces: aut male et uere scindis ecclesiam: **N**os scidimus ecclesiam qui ante paucos menses circa dies p̄tecolien cū obsurato sole oīs mundus tā iāq̄s uentuz iudicē formidaret quadraginta diuersa x̄tatis et sexus p̄byteris tuis obrulimus baptisados: et certe q̄nq̄s p̄byteri erāt i monasterio: q̄ suo iure poterāt baptisare: sed noluerunt quicq̄ cōtra stomachū tuū facerēt ne et h̄re tibi de fide r̄ticēdi daretur occasio. **A**n tu potius scindis ecclesiam: q̄ p̄cepit bethleem p̄byteris tuis ne cōpetentibus nostris i pascha baptisimum traderēt: quos nos Diospolim ad cōfessorem ep̄m m̄sū Dionisium baptisados. **E**ccliam scidere dicimur q̄ extra cellulas nostras locū ecclesie n̄

habemus. **A**n tu scidis ecclesiam qui m̄das clericis tuis ut si quis Paulinianum ab epiphāno ep̄o cōstitutus p̄byterum dixerit ecclesia prohibeatur intrare. **E**x quo t̄pre usq̄ in p̄sentē diē uidemus in specum d̄ni et h̄re t̄cis intrantibus suspiramus procul positi. **N**os ne sum⁹ qui ecclesia scindimus? **A**n ille qui uiuis habitaculum sepulcrus mortuis negat: qui fratrum exilia postulauit? **Q**uis potentissimā illā serā totius orbis ceruicibus emittentem cōtra nostras ceruices sp̄aliter incitauit? **Q**uis oīs sanctorū et innoxios cineres hucusq̄ uerberari ibribus sinit? **H**is nos blandimēto pastor bonus inuitat ad pacē: et propriū arguit facere p̄cipatū: qui oīs ep̄is rectā duntaxat fidē tenētibus et cōione et caritate sociamur. **A**n tu solus ecclesia es et qui te offēderit a christo excluditur? **S**i proprius descēdit p̄cipatū ostēde nos in parochia tua h̄re ep̄m: **Q**uod nō cōicam⁹ fidelis est. **R**nde et ordinatōis erit. **O**ccasionem quoq̄ singunt alia iāq̄ quas dicunt sibi scripsisse epiphānum. **Q**uāq̄ dabit ille rōem pro oibus quæ gesta sūt an tribunal xp̄i tibi maior et minor absq̄ ulla personarū acceptōe iudicabitur: atq̄ quō p̄t illius n̄i ep̄stola quas de ordinatōe Pauliniani illicita et illoz qui cū eo sūt a nobis coargutus scripsit sicut et ipsa eius ep̄stola i exordio significat. **R**ogo quæ tāta est excitatio et cimmeris sic uiuunt tenebris inuoluta? **D**icit nos occasiones figere et epiphānū aduersus se literas nō h̄re. **S**tatis subiungit. **Q**uō p̄t illius n̄i ep̄stola quā de ordinatōe Pauliniani illi cita et eoz qui cū eo erāt a nobis coargutus scripsit sic et ipsa eius ep̄stola i exordio significat. **N**ō habemus ep̄istolam et quæ illa ep̄stola quæ in exordio suo de Pauliniano loquitur: **S**i i exordio d̄ pauliniano loquitur est ne aliquid post exordium cuius tu times facere mēndem⁹: **A** te est coargut⁹ x̄tatis qua paulinian⁹ erat p̄byterū ordinat⁹: et legatum mittis ac sociū tāq̄ b̄n fiduciā ut ubi pauliniani int̄t⁹ ea puerus illic puerum mittet p̄byterū iteq̄ Iosephū tyrix ecclesie diaconū facis p̄byterum et cōtra nos armas: illi usq̄ i nos ab uteris eloq̄ntia. **T**ibi soli l̄s ecclesie iura calcas: tu q̄cqd̄ feceris norma doctrinæ est: et nō erubescis an tribunal xp̄i iudicandū tecū Epiphānū prouocare. **Q**uæ sequitur post hoc capitulū h̄re sūt m̄sa sua et domus cōtubernium ipat epiphāno: scribitq̄ eum nunq̄ eē secū de origenis dogmatib⁹ locutū: et sub iurisiuradii testificatōe confirmat dicens ne suspitōem quidem sic deus testis est puerse i nos fidei se h̄re mōstrauit. **N**olo r̄ndere et arguere acriter ne p̄uiri ep̄m cōuicēte uidear: p̄stolū: plures ep̄stolæ epiphāni: una ad ip̄m: alia ad ep̄os palæstinos et imper ad romanæ urbis p̄nificē in quibus dicit se eū corā multis dogmatibus arguentē nō meruisse r̄sum totiq̄ n̄: x̄ paruitatis testis ē monasterium.

Apologia beati Hieronymi ad Theophilum papā Alexandrinū in qua calūnias. Jo. ep̄i hierosolymitani q̄ illū auctore discordia et puritatem canonum ob ordinatōem suis crimabatur refellit et crimina i eum retrōq̄ns et origenis sequatore ostendens.

Ep̄stola tua h̄reditatis d̄nixe te indiget possessore q̄ p̄gēs ad p̄res apostolis loq̄batur. **P**acē meā do uobis: pacē meam relinquo uobis. **I**llius quoq̄ felicitatis cōpotere esse testis est in qua beati pacifici nunq̄ upantur. **B**landiris ut p̄: erudis ut magister instituis ut pontifex. **D**emis ad nos nō i austeritate uirḡ: sed i spiritu leuitatis: et māuetudinis: ut huilitatē xp̄i primo statim sermōe resonare qui mortaliū genus nō fulminat et tonat: s̄s in p̄rasepe uagies et tacēs saluauit i cruce legeras enis in typo illius an̄ p̄dictū. **M**emento d̄ne dauid et omis

mansuetudinis eius Et in ipso postea presentatus est. Disce
 te amē quia mitis sum et humilis corde. Unde et multa
 de sacris uoluminibus s p pacis laudē restringens p ua
 rios scripturarū codices uolans quicquid dulce et aptuz
 concordia fuit artificē eloquio messuisti. Surretes igitur
 ad pacē incitati sumus: exposita ad nauigandū uela cre
 brior exhortationis tuæ aura repleuit ut non tā retracta
 tibus: et fastidiosis q̄ audis et plenis faucibus dulcia
 pacis fluentia biberimus. **Dez** quid facimus in quorum
 potate uoluntas tantū pacis ē nō effectus: et quāq̄ uo
 luntas quoqz apud deū mercedē habeat propositū sui tñ
 ipsectū opus ē uolentes macore contristat. Quod scī
 ens et apostolus pfectissimā uidelicet pacē i utriusqz par
 tis uoluntate consistere. **Quantū** iquit i nobis ē cū oibus
 hoib' pacē hñtes Et propheta pax pax et ubi ē pax. Ni
 hil enī grande ē pacē uocē pretendere et ope destruere.
Aliud inittit: et aliud demonstrare. **Verbis** sonā cōcordiā
 re exigere seruitutē. **Uolum'** et nos pacē: et nō solū uo
 lum': sed rogāns. **Sz** pacē christi: pacē uerā: pacē sine il
 micitiis: pacē i qua nō sit bellū uolutū: pacē q̄ nō aduer
 sarios subicit: sz aicos iūgit quid dñationē pacē uocam?
 et nō reddius unicuiqz uocabulū suū: **Ubi** odiū ē appel
 lant inimicitia. **Nos** neqz ecclesiā scindimus nec a pīs cō
 muniōe diuiditur: et ab ipis ut ita dicā cunabulis catholi
 co sum' lacte nutriti. **Nemo** enī magis ecclesiastic' ē q̄
 qui nūq̄ hñticus fuit. **Sz** ignorāns absqz caritate paces
 sine pace cōmuniōne. **Legius** ē euāgelio **Si** ofers mun'
 tuū ad altare et ibi recordatus fueris qz si tu' hēt aliqd
 aduersū te dimitte ibi munus tuū: et uade prius recōci
 liari sū tuo: et tūc ueniēs ofer mun' tuū. **Si** munera no
 stra absqz pace offerre nō possum': quāto magis corp'
 christi accipe? **Qua** cōsentia ad eucharistia christi respō
 debo **Ame:** cū de caritate dubitē porrigentis? **Quæso** te
 ut patienter me audias nec ueritatē adulationē putes. q̄
 quā ne tibi inimicus cōmunicat: quīq̄ ne extenta manu
 auertit faciē et inter sacras epulas iudæ osculū porrigit?
Aduertū ergo tuus nō patet monachoz turba sz gaudet
 cū certati tibi procedūt obuiā et de heremi latibulis exe
 ites sua te cupiūt humilitate supere. **Quis** eos cōpellit
 exire? **Nōne** amor tuī? **Quis** p heremū separatos i unū
 coegit? **Nōne** tua dilectio? **Amarī** enī debet parēs: ama
 ri parēs et episcopus nō timeri. **Antiqua** snia ē **Quē** me
 tuit q̄s odit q̄ odit pūisse cupit. **Uñ** et in nris litteris cum
 imita puuloz i tiore cōsistat: pfecta dilectio foras mittit
 tiore. **Nō** q̄ris monachos tibi eē subiectos: et ideo ma
 gis subiectos hēs. **Tu** offeris osculū illi colla summittit: ex
 hibēs militem et ducē impetras. **Quasi** unus i pluribus
 es: ut sis unus ex pluribus. **Uto** indignatur libertas si op
 primitur. **Nemo** plus iperat libero q̄ qui seruire nō co
 git. **Novius** canonicos ecclesiasticos nō ignorāns ordi
 nes singulorū: et lectiones et quotidianis exēplis usqz
 ad hanc xtates multa didicius: multa expti sumus. **Quī**
 in scorpionib' cedit et libos pīs se hēre putat et digitos
 grossiores cito regnū mansueti dauid dissipat. **Lerte** rōa
 nus populus nec i regē quidē supbiā tulit. **Dux** ille isra
 helitica exercitus qui decē plagis afflixerat xgyptū: et ad
 eius imperium calus et terra et maria seruebāt iter cum
 ctos hoies quos tūc terra gēnerat māsuētissimus pdica
 tur: et ideo p xl ānos obtiuit pricipatū qz potestatis sup
 biā lenitate et māsuētie tēpabat: lapidatur a populo et
 pro lapidantibus rogat. **Quī** potius deleri se uult de libro
 dei ne cōmissus sibi grex peat **Supiebat** illū imitari pasto
 rem: quē sciebat ēt errātes oues suis humeris portatu
 ri. **Pastor** iquit bonus aiā suā ponit pro oibus suis
Boni quippe pastoris discipul' optat anathema eē pro
 fratribus suis atqz cognatis qui sunt secundū carnes isra
 helitæ. **Et** si ille cupit pire ne pdit pereāt quanto magis
 parentibus prouidendus ē ne ad fracundiā prouocēt fili

os suos et nimitate duritia ēt nouissimos cōpellat esse
 asperos. **Epistola** cogit me breuius loqui: dolor lōgius
Scribit i suis illis: ut ipse uult pacificis: ut ego sctio mor
 dacissimis litteris quod nūq̄ a me latus sit ne dictus h: x
 reticus. **Quomodo** mespe lxdet. xgroantē morbo pesti
 mo et rebellē ecclesie uētilans ab aliis lacesitus acuser
 aduersariis pcre: lxdere non lxdentē. **Anteq̄** ordinare
 tur frater meus nullā dicit inter se et sanctum papas **Epī**
 phanum de dogmatibus quaestionē et quæ eū ratio cō
 pellebat sicut ipse tamen scribit inde dū in populis dispu
 taret unde nemo querebatur. **Sicut** enī prudentia tua
 piculosas esse istiusmodi quaestiones et nihil esse tutius
 nisi forte necesse esset tacere q̄ loqui d grandibus. **Lerte**
 quod illud tantum ingenium flumenqz eloquentia fuit
 ut in uno ecclesie tractatu cūcta cōphendisse se dicat. **De**
 quib' singulis nouim' eruditissimos uiros infinita uer
 bus milia conscripsisse. **Sed** hoc quid ad me? **Rouerit**
 ille qui audiuit scit ille qui scripsit me ab excusatione sui
 et ipse liberet nec ego interfui: nec audiui unus e popu
 lo sum imo ne unus quidē qz multis clamantibus tacui
Conferamus accusantis arguentisqz psonas et cuius uel
 meritum uel uita uel doctria pcesserit illi magis accomo
 demus fidem. **Uides** ne quod clausis ut ita dicitur ocu
 lis sumā q̄que pstringam nō tam eloquens quod men
 te concepti q̄ indicans quid reticeam. **Intellexi** et proba
 ui dispensationē tuā quod ecclesie pti cosulens quasi sū
 naxos cantus obturata aure ptransis. **Alioquin** qz parua
 atate sacris litteris eruditus sis nosti quo sensu unū qd
 qz dicatur: quomodo in ambiguis snias tuus sermo la
 batur: et aliena nō dānet et nostra nō deneget. **Sz** fides
 pura et aperta confessio non q̄rit strophas et argumenta
 uerborum. **Quod** simpliciter creditur simpliciter confitē
 dum ē. **Poteram** inquit libere proclamare et inter gladi
 os quoqz ignesqz babilonios dicei. **Eur** aliud respōde
 tur q̄ q̄ritur **Eur** nō si plex nec apta cōfessio: totū tēt totū
 tentat: totū relinquit ambigū: et quasi sup aristas gradi
 datur. **Ueris** studio et expectatione pacis seruire stoma
 cho uerba non quomō q̄ritur rñdet ac libere lxdere lē
 sus ipse nō audet. **Ego** interi nūc si lego et dispensationē
 meā uel iperitias simulabo uel metū. **Quid** mihi accusā
 ti facturus ē qui utape protestatur laudanti detrahit. **To**
 ta enim epistola non tam expositione q̄ nostris plena ē
 cōtumellis. **Nomē** meū absqz ullis officiis quibus nos
 inuicē palpare uoluimus frequenter assumitur carpitur
 uentilatur quasi de libro uiuentū deletus sim. **Si** illius
 me litteræ sugillauerint aut istiusmodi nugas nūq̄ q̄sie
 rim: qui ab adolescentia mōasteriū clausus cellulis magis
 esse aliquid uoluerim q̄ uideri: quosdā e nobis sic cum
 honore apellat ut laceret: quasi et nos nō possumus ea
 dicere quæ nemo tacet **E** seruo clericus factū criminatur
 cum et ipse nonnullos eiuscemodi clericos habeat et o
 nellimum inter pauli renatum uincola diaconū cōpisse
 eē de seruo **Sycophantā** iactitat et ne probare cogatur
 audire se dicit. **O** si et mihi liceret dicei q̄ multi clamitāt
 et alioz maledictis acquiescere iā et nos intelligeret sciz
 quæ oēs sciz: et me quoqz audire quæ nullus ignorat.
Dic enī uelut p̄mia pro calūnia restituta. **Quis** tā argu
 tim et callēs nō phorrescat ingentis. **Quis** tanto possit
 eloquentia flumini rñdere. **Ad** ē peius sustinere calūnias
 aut facere: accusare quem postea diligas: an peccanti ue
 niā tribuere. **Ad** minus serendū de sycophāta **Edilem**
 fieri an cōsulē. **Scit** et ipse quid taceā: quid loquor: quid
 ego audierī: qā pro christi metu fortasse nō credas. **Orī**
 genem me arguit uertisse in latinum hoc nō solus ego
 feci: sed et confessor **Hilarius** fecit: et tamē uterqz nostruz
 noxia queqz detruncās utilia transfulit. **legat** ipse si nouit
Arbitror enī eū assidua confabulatione et quotidiano
 latinorum consortio romanum non ignorare sermonē.

[Marginal notes in a smaller script, partially illegible.]

Aut certe si nō penitus imbibit interpretatur ei qui solē
et tunc sciat et metipsum laudandum eē qđ detrahāt. Sic
enim interpretationem et idiomata scripturarum Origeni
semp attributa transiuit: sic impietatem dogmatum cōstan
tissime abstulit sic ueritatē seruauit. **N**ūquid ego in turba
mitto origenes: nūquid ceteros tractatores scio me ali
ter hēre apostolos: aliter reliquos tractatores illos uero
semp uerū dicere: istos in quibusdā oberrare nō hoies
Nouus defēssionis gēus: **S**ic origēsis uicia nō negat: ut
cui illo ceteros criminatis uidelicet quē apte defendēt
non audeas: multoz simul erroi tuearis. **S**ex milia Ori
genis thomos nō poterat quisq̄ leget: quos ille nō scri
psit: faciliusq̄ credo testē huius sermonis q̄ auctorem
eē mētū. **S**ic enim causas dicit eē discordiā hominē
qui quiescit in monasterii cellula et clericatū nō honorē
interpretatur s̄ onus. **L**ūq̄ nos usq̄ ad p̄sentē dīes ficta
pacis ostēssione iactauerit occidētaliū sacerdotū cōmouit
aures dicens eū adulescentulū: et pene puerus in paro
chia sua bethleē psbyterū cōstitutū: **S**i hoc uerū ē eum
palæstinū episcopi nō ignorāt. **D**onasterius enim sancti
papa Epiphaniū noie uetus additus i quo frater meus
ordinatus psbyteri eleuteropolitāo territorio et nō i be
lienū sitū ē: porro atas eius et beatitudinē tua nota est:
et cū ad triginta ānoꝝ spatia tā puenerit puto eas in hoc
nō esse rep̄bendēdā q̄ iuxta mysteriū assūpti hois i chri
sto p̄secta ē. **R**ecordetur legis antiquæ et post uiginti q̄
q̄ ānos ad leuiticā tribū eligi in sacerdotiū prouidebit.
Aut si in hoc solo testimonio hebraicā sequitur ueritatē
nouerit triginta ānoꝝ fieri sacerdotē. **A**c ne forsītā dicat
P̄tēra transierūt facta sūt oīa noua. **A**udiat cū Theo
philo adolescētā tuā nemo condēnat. **S**erte et ipse episcopus
ordinatus ē nō multū ab ea in qua nūc s̄ ē distat atate:
uel si hoc i episcopi licet in psbyteris nō licet: ne p̄ anti
p̄hrasī a suo noie discrepāt uideātur: cur ipse aut eiusdē
aut minoris atatis et quod his amplius ē ministrū alte
rius ecclesie ordinauit psbyteri: qđ si nō pōt pacē hēre
cū s̄re nisi cū subdīto ordinationis suæ episcopo renuēte
ostendit se nō tam pacē cupere q̄ sub pacis occasione uī
dictā nec alterius quiete et ocio esse cōtentum: dūmodo
in itegritū habeat quod minatur et si ipse eum ordinasset:
et hic secreti amator quiescere uellet nequicq̄ exerceret
qđ si ecclesiā scinderet: nihil ei debere parter honorē cū
ctis sacerdotibz debītū. **D**ucisq̄ anfractus eius imo ca
tegoria et lacinosus sermo protractus ē: cui ego qđ epi
stola breuiter transiens r̄ndi ut ex his quæ dixi intelligat
quid tacueri: et nouerit nos hoies esse rationabile aīa:
et prudentiā suam posse intelligere nec ita obtusi cordis
ut instar brutoꝝ aīalium uerboꝝ tantus sonū et s̄ntias au
diamus. **N**unc at quāso te uentias tribuas dolori meo et
si sup̄bum ē r̄ndisse multo sit sup̄bius accusasse. **Q**uāq̄
ita r̄nderi ut silentiū meum potius indicaueri q̄ sermo
nem. **Q**uid procul pacē q̄rūt et uolūt eā nobis ab aliis i
petrari: hi sunt pacifici et ilico pax sequitur. **L**ur nomine
sanctitudinis tuæ contra nos pro terrore abutitur: et cū
epistola tua pacē et mansuetudinē sonet illoꝝ uerba du
ritiam cōminantur. **D**eniq̄ quā pacificas: et ad cōcordiā
p̄tinentes p̄ isidorus psbyterū litteras nobis miseris hic
probanus qđ illas qui pacē habere iactant reddere no
luerunt. **E**legant itaq̄ qđ uolūt. **A**ut bōi sumus aut mali
Si boni dimittāt quietē. **S**i mali quid maloz expetit
societatē: quātū ualeat humilitas exp̄mēto didicit q̄ nūc
dissimulat q̄ suo consilio olim disuncta sociant: probat
se ad alterius uoluntatē copulata nūc discerpere. **N**uper
nobis postulauit et impetrauit exiliū: atq̄ utinā implei
potuisset. ut sicut illi uoluntas imputatur pro opere ita et
nos non solum uoluntate sed effectu coronam habere
mus exiliū fundendo magis sanguinē et patiēdo q̄ faci
endo contumelias christi fundata ē ecclesia p̄secutoribz

creuit martyriis core nata ē. **A**ut si istū soli iuxta quea d
gimus amant rigores: et nō nouerunt p̄secutionē sustine
sed facere: sunt et hic iudai: sunt uarioꝝ dogmatus hare
tici et maxime impurissimi manichai. **L**ur eorum ne uer
bo quidem quempiā audent lādere. **N**os solos expelle
re cupiunt. **N**os soli qui ecclesiæ cōmunicamus ecclesiā
scindere dicimur. **Q**uo te nōne aqua ē postulatio ut aut
illos nobiscū expellāt: aut nos cū illis teneāt nisi qđ i eo
magis honorant q̄ saltē ab hareticis exilio separāt mo
nachos prob dolor mōachus et miatur et iperat exiliū
et mōachus apostolicā cathedrā teneat se iactās nō nouit
terror natio ista succūbere: et iperenti gladio magis cer
uices q̄ manus subiicit quis enim monachoz exul patriæ
ē non exul mundo? **Q**uid necesse ē auctoritate publica et
rescripti ipendit et toto orbe discursibus: Tangat saltes
digitulo et ultra exhibemus. **A**si ē terra et plētudo: eius
christus loco nō tenetur iclusus: p̄tēra quid scribis nos
p̄ te et p̄ romanā ecclesiā cōmunicare ei a quo iubemur
cōmunionē separari: non necesse ē ire tam longe et hīc
palæstina eodē modo ei iugimur et ne hoc quod procul
sit in uiculo bethleem psbyteris eius quātū in nobis ē
cōmunionē sociemur. **E**x quo perspiciū ē dolorem
propriū cām ecclesie non putandū nec stomachū unius
hois imo p̄ illum altorum generali ecclesie uocabulo
nuncupandus. **Q**uia propter quod in principio epistolæ
dixi et nunc repeto nos uelle christi pacē optare atq̄ cō
cordiam: et te rogare ut illum moneas paces non extor
quere: sed uelle ut sit p̄teritarum nostrarum contumelia
arum dolore contentis: uetera uulnera saltes noua ob
literet caritate. **S**i talis qualis ante fuit quādo nos suo
arbitrio diligebat: **U**erba eius de aliēo stomacho nō flu
ant: faciat quod uult: et non qđ uelle cōpellitur: aut qua
si pontifex cunctis xqualiter imperet. **A**ut quasi aposto
li imitator uniuersorum salutē ex xquo seruiat. **S**i tales
se pbuerit ultro pbemus manus extendimus brachia ai
cos et parentes habea: et sentiat in christo sicut in omni
bus sanctis ita et sibi esse subiectos. **C**aritas paciens est
caritas benigna ē: caritas non amulatur: non inflatur:
omnia sustinet: omnia credit: et cunctarum uirtutum ma
ter ē caritas: et quasi sparsus triplex apostolica sententia
roboratur dicentes fides spes caritas: credimus sperāus
atq̄ per fidem et spem dilectionis uinculo compulāur.
Iccirco enim et nos patrias nostras dimisimus: ut quiete
et absq̄ ullis simultatibus in agris et solitudine uiuēt
mus ut pōtēsses christi: qui tamē rectā fidē p̄dicant non
dominorū metu sed patrum honore ueneremur: ut de
feramus episcopi quasi episcopi: et nō sub nomine al
terius aliis quibus nolumus seruire cogamur. **N**on su
mus tam inflati cordis ut ignoremus quid debeat sa
cerdotibus christi. **Q**ui enim eos recipit non tam eos re
cipit q̄ eum cuius episcopi sunt: sed contenti sūt hono
re suo: et patres sentiant esse non dominos maxime ap̄
eos qui spretis ambitionibus seculi nihil quieti et ocio
præferunt. **T**ribuat at̄ orationibus tuis: christus deus oī
potens ut pacis non ficto nomine: sed uero et fideli soci
emur ne mordentes inuices consumemur ab inuicem.

Eiisdem ad eundem Theophilum in qua et de literis
gratias agit et contra origenianos haret eos excitat.

BEATISSIMO papa theophilo
Hieronymus salutem. **O**mninē be
atudo tua quod eo tempore quo ta
tebas nunquā ab officio meo sermo
cessauerit: nec cōsideraui quid tu pro
dispensatione tunc faceres sed quid me facere cōueniret
et nunc sumptis dignationis tuæ epistolā fructū aliquē
cepisse me uideo euangelicæ lectionis. **S**i enī duri iu

dicis sententia crebra mulieris flexit petulo : quanto ma
gis paterna uiscera interpellatione sedula molliuntur qd
de canonicis et ecclesiasticis monitis gratias agius. Quē
eni diligit dñs corripit et castigat oēm filium quē recipit
sed tamen scito nihil nobis eē antiquius q̄ christi iura ser
uare ne patrū transferre terminos sempqs meminisse ro
manā fidē apostolico ore laudatam : cuius se eē p̄cipē
Alexandria ecclesia gloriatur. Sup nefaria haresi quod
multā paciētiā geris et putas ecclesie uiribus incaban
tes tua posse corrigi leuitate multis sanctis displicet : ne
dum paucoꝝ p̄cēntentiā p̄solatis nutrias audacias per
diturus et uis facti robustior fiat.

Epistola ad eū dē gratulatoria pro dtectis et uictis hēticis

BEATISSIMO papa theophilo
Hieronymus. **S**up tua beatitudinis
scripta p̄cepi emēdātā uetus silentius
et me ad solitum offitiū prouocantia.
Nō licet p̄ factos fies p̄sciet subulū
tuus sermo cessauerit tamē q̄ uidimus illos zelo fidei
cōcitatos raptim palastinas lustrasse regiones: et disper
sos regulos usqz ad suas latebras p̄secutas breuiter scri
bimus: quod totus orbis exultet: et in tuis uictoriis glo
rietur erectūqz Alexandria uexillū et aduersus hēsis tro
phæa fulgentia gaudēs populoz turba prospectet. **H**ac
te uirtute macte zelo fidei oñditū qd hucusqz taciturnitas
dispensatio fuit nō cōsensu. Libere eni reuerentiæ tua
loquor. **V**olebāus te nimū eē patiētē et ignoratē m̄gī
gubernacula gestiebā? i iteritū p̄ditoz. **S** ut uideo diu
exaltasti manū et suspendisti plagā ut ferires fortiter sup
susceptione cuiusdā nō debes cōtra urbis huius dolere
pōtifficē : q̄ nihil tuis litteris p̄cepisti: et temerariū fuit de
eo quod nesciebat ferre sūtia. Tamē reor illū nec audī
nec uelle te i aliquo laedere.

Epistola theophilū ad Hierōymū uictos origēianos hē
reticos nūtiāns et ad icrepationē emēdatoꝝ cōmouētis

DILECTISSIMO et amantissimo
frā Hierōymo theophilus episcopus
Sāctus episcopus Agathō cū dilectis
simo diacono athanasio i ecclesiastica
directus ē cā. Quā cū didiceris nō abi
go: qui nostrum studiū probes: et i ecclesie uictoriis glo
riaris. Nā origenis hēsis in māsteriis Nitrix quidā ne
quā et furiosi hoies fere: et sūdere cupiētes prophetica
falce succisi sūt: q̄ recordati sumus apostoli cōmōnentis
argue eos seuerē: festina iḡ tu et p̄em huius p̄mū icrep
turus deceptos quosqz emēdare sermonibus: optāusqz
si fieri pōt i diebus nris catholicā fidē et ecclesie regulas
cus subiectis nobis populis custodire: et omnes nouas
sopire doctrinas.

Beati hierōymī rūsua icrepatiōis hēticoꝝ suspicientis
offitiū et illi sūtia rōanī pōtifficis fidei cōgruē gloriāns

BEATISSIMO papa theophi
lo hierōymus duplicē mihi gratiam
beatitudinis tuæ litteræ p̄stiterūt: q̄ et
sanctos ac uenerabiles Agathonē epi
scopiū et Athanasū diaconus habue
rit portitores: et aduersus sceleratissimā hēsim zelū fidei
demonstrarēt. **V**ox beatitudinis tuæ i toto orbe p̄sonuit
et amicus christi ecclesie latantibus diaboli uenena silue
rūt. Nequa q̄ antiquus sibilat serpens: s̄ cōtortus ēt eui
scleratus i cauernā tenebris delitescens solē clāꝝ ferre
nō sustinet qui quidē sup hac re et ante q̄ scriberes ad oc

edentem epistolā miserā ex pte hēreticorum strophas
mex linguæ indicans hoibus: et dispensatione dei factū
puto ut eo i t̄pre tu quoqz ad papā Anastasius scriberes
et niam dū ignoras sūtia roborares. **V**erū a te nūc com
moniti magis studiū accōmodauis ut et hīc procul sim
plices ab errore reuocēs: nec t̄meāus odia subire quo
rūdā nō enī debēs hoibus placere s̄ deo: quāq̄ ar
dentius ab illis defēdatur hēsis q̄ a nobis oppugnetur
Simulqz obsecro ut si qua synodica hēs ad me dirigas
quo possis tanti pōtifficis auctoritate firmatus liberius et
confidētius pro christo ora reserā. **V**incentius p̄sbyter
aū biduū q̄ hanc epistolā darē de urbe uenit : et suppli
citer te salutat: crebroqz sermone cōcelebrat romā et to
tam italiā tuis post christū epistolīs liberatas. Anitere
ergo papa beatissime et p oēm occasionē ad occidētales
episcopos seribe: ut mala germinia acuta ut ipse significas
succidere falce nō cessent.

Epistola theophilū ad Hierōymū q̄ fugati sūt origenis
sectatores et q̄ hypocritas et eiūdem fautores euitet.

DOCTISSIMO dilectissimo et amantissimo
frā Hierōymo p̄sbytero Theophi
lus episcopus. **I**udicis q̄ et sāctitas
tua nouerit Theodoꝝ monachū eius
qz studiū cōprobant: q̄ cū a nobis ro
mā nauigatur extret noluit aū proficisci nisi te et factos
fies qui tecū sunt i monasterio q̄ sua uiscera amplexare
tur et iuiseret. Quē cū suscepisti pro ecclesie tranquilitate
te latere. **I**didit enī cūcta nitrix monasteria: et reserā pōt
cōtinētā et māsuēdinē mōachoz quomō extinctis et
fugatis origenis sectatoribz pax ecclesie reddita sūt: et di
sciplina dñi seruetur: atqz utinā ap̄ nos quoqz depone
rēt hypocritas qui occulte dicuntur subruere ueritates: de
q̄bz nō bñ sentiētes i his regiōibus fies hanc me scriberē
prouocauerūt. **Q**uāobrē caute et effugite huiusmodi
hoies: et lux qd scriptū ē. **S**i q̄s affert ad uos p̄ter eccle
siasticā fidē hūc nec aue dixeritis: quāq̄ ex supfluo faci
as hanc tibi scribere: qui potes ēt ab errore reuocare. **I**n
nihil nocet ēt prudētes et eruditos uiros pro solitudine
fidei cōmmoneri. omnes fratres qui tecum sūt meo no
mine salutari uolo.

Epistola Epiphaniū ad Hierōymū i qua de uictoria pro
fligatione et origenianā hēsis ap̄ alexandriā p̄ theophi
lum episcopiū gloriatur: cuius sup ea re epistolā gratū
labundam interfert.

DOCTISSIMO amantissimo filio ac frā
Hierōymo p̄sbytero Epiphanius in
dño salutem. **G**eneralis epistola qua
ad oēs catholicos scripta ē: ad te pro
p̄te pertinet: qui sēlū fidei aduersus
cūctas hēses hās Origēnis proprie et apollinatis disci
pulos aduersariis: quoz uenenatas radices et i altū defi
xas impietate oipotens deus protraxit i mediū: ut i alexā
dria prodita i toto orbe arefcerent. **S**cito enī filū caris
sime amalech usqz ad stirpē eē deletus: et i mōte raphi
dū erectū trophæū crucis. **E**t quomō porrectis i altum
moysi manibz uicebat israhel: sic dñs cōfortauit famulū
suū theophilū ut sup altare ecclesie alexādrinā cōtra ori
genē uexillū poneret: et ipleretur i eo qd dicitur seribe si
gnū hoc q̄ delebo sūditus origenis hēsis a facta terra
cū ip̄o amalech et ne uidear eadē rursū iterare: et prolūxi
orē epistolā texere : ip̄a ad uos scripta direxi ut scire po
sitis q̄ nobis scripserit: et quāto bonū nitrix atati mex cō
cesserit dñs ut qd semp clamabā tantū pōtifficis testimo
probaretur. **J**ā at puto et te aliquid opis edidisse: et lux

180.
prios epistolam qua te sup hac fueram cohortatus: et
masse librum que tu a lingua hoies legant. Audio enis
et ad occidentem quorunda hoium naufragia puenisse qui
non contenti pditione sua uolunt plures mortis here ptici
pes qd multitudo peccatum scelus minuat: et numerosita
te lignoꝝ minor gehēna flāma succrescat. Sanctos fies
qui tecū sunt i mōasterio dño seruientes: et tecū et per te
plurimū salutāus.

Dño dilectissimo frī et coepiscopo Siphano Theophi
lus i dño christo salutē: Dñs qui locutus ē ad prophētā
Ecce cōstitui te hodie sup gentes et regna eradicā et sup
fodere: et disperdere: et rursum adificā ac plātā singulis tē
porib⁹ eandē ecclesie sux largitur grā ut integꝝ corpus
cōseruetur: et i nullo hēricōꝝ dogmatū uenena pualet:
quod quidē nūc uidēus expletū. Nā ecclesia christi qd nō
hēt maculam: neqꝫ rugā: aut aliquid istiusmodi agredie
tes de caernis suis Origenis colubros euangelico ense
truncauit: et secundū mītra monachōꝝ agmē cōtagione
pestifera liberauit. Pauca ergo ex his qd gesta sunt in ge
nerali epistola quas ad oēs i cōmune direxi pro ut patie
batur angustia tpris cōphēdit. Dignatōis tuæ ē qd i huius
cemodi certāinib⁹ sape āte nos pugnauit: et positos i p
lio cōsolari et cōgregare totius isulæ episcopos: ac syno
dicas litteras tam ad nos qm ad cōstantinopolitanæ urbis
episcopū et si quos alios putaueris mittere ut consensu
oīus: et ipse origenes noiatis: et haresis nefaria cōdēne
tur. Didici enī qd calūniatores ueræ fidei Ammōius eu
sebius et Eutimius nouo pro haresi furore bacchantes
cōstantinopoli nauigari: ut et nouos si quos uoluerit de
cipiāt: et ueteribus suæ impietatis sociis cōiungātur. Lux
igitur tuæ sit: ut cunctis episcopis p̄ i saurā atqꝫ pāphiliā
et ceterarū prouinciarū qd in uicio sūt rei ordinē pandas:
et niam si dignū putas epistolā subiciās: ut oēs uno spī
ritu cōgregati cū uirtute dñi nostri iesu christi tradamus
eos satanæ i interitū impietatis qd possidet eos. Et ut cele
rius nra cōstantinopoli scripta pueniāt mitte idūstriū ui
rū: et aliquē de clericis sicut et nos de ipis mītra mōaste
riis ptes mōachōꝝ cū aliis sanctis et cōtinētissimis uiris
mīimus qui possint cūctos i p̄sentī docere qd gesta sūt et
sup oia qsimus: ut ipensas ad dñm fūdas p̄ces: quo pos
simus ēt i isto certāine uictoriā cōsequi: Nō enī pua lati
tia et i alexandria et p totā ægyptū populōꝝ corda p̄sua
sūt. Ex quo pauci hoies eiecti sūt ut puz corpus ecclesie
pmaneret. Saluto i ies qui tecū sunt: te plebs quæ nobis
scū ē i domino salutā.

Epistola Hierōymī ad Theophilū i qua libꝝ illi⁹ sumis
laudib⁹ effert: excusāo qd ceteri⁹ illū nō uerterit i latinū.

BEATISSIMO pax Theophi
lo Hierōym⁹. Ex eo ipse quo beatitu
dinis tuæ litteras accepis iuncto pascali
libro usqꝫ i p̄sentē diē ita et merore
luctus et sollicitudinē ac diuersis super
ecclesie statu hincinde tiorib⁹ exagitationis sū ut uix uolu
mē tuū potueris i latinū sermonē uertere: Optie enim
nostri tuæ ueterē sūtā. Nō eē tristē eloquētiā maxime si
ad ægritudinē accidat corporis ægritudo: Et hanc ipsam
epistolā febre exarsitūa quinū iā diē decubēs in lectulo
nimia festinatione dictam breuiter indicās tuæ beatitudi
ni magnū me laborē sustinuisse i translatione eius: ut ei⁹
omnes sūtias pari uenustate trāsferre et græcæ eloquen
tiæ latinū aliqua ex pte rñderet eloquiū. In principio phi
losophans et generaliter agens dū oēs erudiō unus iu
gular. In reliqꝫ at quod uel difficillimū ē rhetorica elo
quētiā iungit philosophos et demosthenē atqꝫ platonē
nobis conforias: O quanta dicuntur i luxuriā: quantis p̄

conis extollitur continentia. Et de intimis sapientie di
sciplinis dei ac noctis lux cursus a solis ratione mundi
istius natura describitur. Hanc ipsas disputationē ad scri
pturarū referens auctoritate: ne i pascali libro uidearis d̄ sa
cularibus quicquā fontib⁹ imitatus. Quid plura. In his
laudare te uereor ne assentādi crimē incurra. optimus li
ber ē et i philosophis agens susceptā causā absqꝫ inuidia
p̄sonarū. Nō obsecro te ignoscas tarditati mex. Ita enis
sanctæ et uenerabilis paulæ confectis sū dormitione ut
absqꝫ trāslatione huius libri usqꝫ i p̄sentiarū nihil diuini
operis aliud scripseri. Perdidiū enī ut ipse nosti repete
solatiū. Quod et cōsciētiæ nra testis ē dñs nō ut probat
ducius necessitates: s̄ ut sanctōꝝ refrigētia quib⁹ illa so
licite seruibat sancta et uenerabilis filia tua Eustochiū
q nullam pro mris absentia recepit cōsolationes. Te uni
uersa fraternitas suppliciter salutā. Libros quos te du
dum scripsisse nuntiasti uel legēdos nobis uel uertēdos
transmittere.

Prefatio Rufini p̄sbyteri Aquilegiēsis i libros periar
chō origenis i quo dicit se Hierōymū imitātū: qui eius
dē origenis aliqua traduxerat et proficitur qd a fide discē
pant detractatur. Nota qd hic primū iter Hierōymus
et Rufini exorta ē cōtētio: cū calide in ea p̄fatione Die
rōymī mētio habita cōderetur sic moꝝ subiecta testantur.

ET O enī quā plurimos fratru scienti
aru d̄syderio prouocatos poposcisse
ab aliquantis uiris eruditis et græcay
litterarum peritis ut origenes roma
nū facerent: et latinis aurib⁹ eū dona
rent. In quo ēt cōfrater et collega nō ab episcopo Dama
so dep̄catus omelias duas de cāntico cānticoꝝ trāsulit
in latinū. sed ex græco ita in illo ope ornate et magnifice
p̄fatus ut cui⁹ uis legēdi origenē et audissimē perquiren
di d̄syderiū cōmoueret dicens illius aīx conuenire qd
dictum ē iroduxit me rex in cubiculū suū asserēs eum
qm cum i ceteris libris oēs uincat in cāntica cānticoꝝ ēt se
ipse uicerit. Pollicetur sane in illa p̄fatione se et ipso in
cāntico cānticoꝝ libros: et alios quā plurimos Origenis
romanis aurib⁹ largitur: s̄ ille ut uideo i stilo proprio
placens rē maioris gloriæ sequitur: ut p̄ uerbi potius sit
qm̄ interpret. Nos ergo rem ab illo iceptā quides sequi
mur: et probatā sed nō æquis eloquētiā uirib⁹ tantū uiri
possumus ornā dicta. Unde uereor ne uicio meo id ac
cidat ut ille uir quē nō aliter post apostolos ecclesie doc
torē sciētia merito cōprobauit i opta sermōis nri lōge se
inferior eē uideatur. Quod ego cōsiderā s̄pe recitā
nec dep̄cātibus me frequēter i hoc opus s̄ribus anuebā
Sed tu quis fidelissimē. Nachari frater tanta est cui res
stere ne iperitūa quidē pōt: propter quod ne ultra te tam
grauē paterer exactorē: et cōtra propositū cessi tū lege at
qꝫ ordine: ut quātū fieri pōt interpretando sequar regulam
p̄cessōꝝ: et eius p̄cipua uiri cuius sup̄ius fecius mentio
nes: qui cū ultra septuaginta libros origenis quos ome
liaticos appellauit aliquātos ēt de thomis i apostolū scri
ptis trāsulisset i latinū: i quib⁹ cū aliqua offendicula
iueniātur i græco ita elimauit oia interpretando atqꝫ purga
uit: ut nihil i illis qd a fide nra discrepat latinus lector in
ueniat. hunc ēt nos licet nō eloquētiā uiribus disciplex
tū regulis in quantum possumus sequimur obseruātes
scilicet ne ea qd in libris origenis a seipso discrepantia in
ueniuntur atqꝫ cōtraria proferamus. Cuius diuersitatis
causam plentius tibi i apologetico ques pamphilius pro
libris ipsius origenis scripsit edidimus breuissimo libello
supaddito i quo euidentib⁹ probamentis corruptos eē
quam plurimos ab hareticis et maliuolis libros eius
ōndimus: et p̄cipue istos quos nūc exigitis ut interpret

ideft periarchon quod uel de principis uel principibus
dici pot: qui sunt re uera alias obscurissimi et difficilimi.
De rebus eni talibus disputat in quibus philosophi oi
sua xtate cōsumpta inuenire potuerūt nihil. Dic uero no
ster quātū potuit id egit ut creatoris fidē et caturaz rō
nē quā illi ad ipietatē traxerūt ad pietatē iste cōuerneret.
Sic ergo ubi nos i libris eius aliquid cōtra aduenimus
quā ab eo in ceteris locis de trinitate fideliter fuerat dif
finitū uelud adulteratū hoc et alienū p̄missimus: aut
secundū eā regulā protulimus quā ab ipso frequēter in
uenimus cōfirmatā. Si qua sane uelut p̄t̄s: et scientibus
loquēs dū breuiter trāfire uult obscurius protulit ut ma
nifestior fieret loca ea q̄ de ip̄s rebus i aliis libris ap
tius legerāus adtēcius explanatiōi studētes: nihil tamē
nīm diximus. Ss licet in aliis locis dicta sua t̄ reddidimus
Dixit at itcirco i p̄t̄ationē cōmonū ne forte calūniato
res se itēz criminādi putent inuenisse materiā. Ss uide
as quid p̄uersi et cōtentiosi hoies agāt. Nobis interim
tāus labor si tā orationib⁹ nobis deus anuerit itcirco
susceptus nō ē ut calūniosos quod fieri nō pot licet for
te ē hoc deus faciet clauderēs: sed ut proficere ad sciē
tiam reuolentibus materiā p̄berēs. Alud sane oēm
qui hos libros uel descripturus ē uel lecturus i cōspectu
dei p̄t̄is et filii et spiritus sancti cōtestor atq; cōuenio p̄
futuri regni fidē p̄ resurrectionis ex mortuis sacramētū
p̄ illū qui p̄paratus est diabolo et angelis eius aeternum
ignē si nō illū locū xterna h̄reditate possideat ubi ē fle
tus et stridor dentium: et ubi ignis eoz nō extinguitur: et
uermis eoz nō morietur: nec addat quis h̄uic scripturaz:
nec auferat nec inserat nec imulet: sed cōferat ei exēpla
rius ubi scripserit et emēdet ad litterā et distinguat: et ie
mendatū uel nō d̄stitū codicē nō h̄eat ne sensū difficul
tas si distinctus codex nō sit maiores obscuritates legen
tibus generet.

Pamachii et oceanii ad Hieronymum de callida interpretati
one et Hieronymi mentione i p̄t̄atione periarchon suspi
cantū et ut se purget cōmonētum.

MANUS aliquis ex scrib⁹ schedu
las ad nos cuiusdā detulit q̄ origenis
uolumē quod piarchon scribitur i latinū
sermonē cōuersū tenerēt. Et qm̄ i h̄is
multa sunt: q̄ tenuitate igenū nū p̄mo
uent: queq; minus catholice dicta existimāus. Suspicauer
ēt ad excusationē auctoris multa de libris eius esse sub
tracta: q̄ apta ipietatē eiusdem mōstrare potuissent. Quis
sumus p̄stantiā tuā ut hoc specialiter nō tā nobis quam
uniuersis qui i urbe habitāt profuturū opus digneris in
pendere: ut supradictū libz⁹ Origenis ad fidē que acmo
dū ab ip̄so auctore editus ē tuo sermone māifestes: et q̄
a defēsores eius interpolata sūt: prodas ut q̄ ēt in his sche
dulis quas ad sanctū tuā direxius: uel cōtra catholicā
regulā uel ip̄te edita sunt redarguas: atq; cōuicias. Ga
ne subtiliter i p̄t̄atione opis sūi mētionē tacito noīz max
sanctitatis exp̄ssit qd̄ a te p̄t̄issus opus ip̄e cōpleret. Alid
obliq; agēs etiā te simili rōne tenui. Purga ergo suspi
ones hoīs: et cōuice criminatē: ne si dissimulaueris cō
sensisse uidearis.

Apologia beati Hieronymi ad eosdē r̄suua in qua docet
se origenis doctrinā nō dogma secatū: docetq; illū ita le
gēdū ut exceptis bonis cōtraria fidei respuantur. Illius
quoq; errores detegit et p̄t̄ationē Rufini i libros p̄iar
con carpit: illozq; interpretatiōē uiciosa dānat.

EDE DULE quas misisti honorifi
ca me assecere cōmūlia sic igenū p̄
dicātes ut fidei tollerēt ueritatē. Et qm̄
eadē et i Alexandria et Roma et i toto

pene orbe boni homines super meo nomine factare
confueuerunt et tantum me diligunt ut sine me h̄xreti
ci esse nō possint. Omittā p̄sonas: rebus tantū et crimini
bus r̄debo. Neq; eni causa prodest maledicentibus re
maledicere: et aduersarios talione mordeat. Qui p̄cipitur
malū pro malo nō reddere: sed uincere i bono malum.
Saturari opprobriis: et alteras uerberati p̄beī maxilla.
Obiciūt mihi quare Origenē aliqñ laudauerim. Nī sal
lor duo loca sūt: i quib⁹ eū laudauī p̄factūcula ad Dama
sum in omelū canticū canticorum et probemūm in li
bro hebraicoz noīis. Quid tibi de dogmatibus ecclesie
dicatur: quid de p̄e et filio et spiritu sancto: quid de resur
rectione: quid de aīz statu: atq; substantia: simplex inter
p̄tatio atq; doctrina simplici uoce laudata ē. Nihil tibi d̄
fide nihil de dogmatibus cōphensum ē. Moralio tantū
tractatur locus: et allegorix nubilū serena expositione dī
sentitur: laudauī itēp̄tes nō dogmasitē: igenū nō fidē
p̄byterum non apostolū. Quod si uolunt sup̄ origenes
meū scire iudiciū: legant i ecclesiasten cōmentarios: repli
cent i ep̄stolā ad ephesios tria uolumina: et itelligent me
semp̄ eius dogmatib⁹ cōtrasse. Quis enī scitūcia ē sic alī
cuius laudare doctrinā ut sequar et blasphemā. Et bea
tus Zyprianus Tertulliano mḡo utitur: ut eius scripta
probāt. Quis eruditū et ardentis uiri delectetur igeno.
Cōstantū cū eo: Maximiliāq; nō sequitur. Fortissimos
libros cōtra Porphyriū scribit apollinaris: Ecclesiasticā
p̄lchz Eusebi⁹ historiā texuit. Alter eoz dimidiatā chri
sti introductū economiā: Alter ipietatis. Atq; aptissimus
propugator ē. Ne igitur Esafal qui dicit bonū malū: et
malū bonū: qui faciūt amay dulce: et dulce amay. Nec
bonis aduersarioz si bonētū quid h̄uerit detrahendū ē
nec amicoz laudada sūt uitia: et unūqdq; nō p̄sonarū:
s; rez pondere iudicandū ē. Dardetur et luctus qd̄ in
cōposito currat pede: et t̄ sales eius leposq; laudantur.
Dū eses iuūis miro discendi ferebar ardore nec iuxta
quorūdā p̄sūptiōē ip̄se me docuit. Apollinarē laodice
nū audiūt Antiochia frequenter et conui: et cū me i san
ctis scripturis erudiret: nūq; illius cōtēctōsū dogma sus
cepi. Vā canis sp̄gebat caput: et mḡim potulq; discipulū
decebat prexi i Alexandria audiūt Didymus i multis
et gratias ago: qd̄ n̄icui didici: quod sciebas illo docen
te si pdidi. Putabāt me hoies finē fecisse discēdi uēi rur
sus hierosolymā et bethleē: quo labore: quo p̄cio Bara
banū nocturnū habui p̄ceptorē. Timebat eni iudeos et
mibi altez exhibebat uicodemū. Noz oius frequēter in
opusculis meis mētionē facio. Lerte Apollinaris et Di
dymi iter se dogma cōtrariū ē. Rapiat ergo me uirūq;
turma diuersū altrufecus qm̄ mḡim utriūq; cōfiteor. Si
expedit odūse hoies: et gēte aliqua detestari: miro odio
aduersor circūsiōnē. Dqs hodie eni p̄sequuntur d̄m
tesū christus i synagogis sathana. Obiciat mihi quispiā
cur hoies iudaxū habueri p̄ceptorē: et audet quidaz pro
ferre literas meas ad didymus q̄ ad mḡim grande cri
men discipuli si hoies eruditū et lenē mḡim dixeri. Et tū
uolo ispicere ipsas ep̄stolā: q̄ tāto t̄pre i calūniā referua
ta ē. Nihil p̄ter honorē et saluationē cōtinet. Inepta sūt
h̄c et friuola. Arguite potius ubi h̄aresis defunderim:
ubi prauū Origenis dogma laudaueri. In lectione Esa
ix i quo duo seraphi clamantia describuntur illo itēp̄tan
te filii et spiritū sanctū. Nōne ego detestandā expositio
nem i duo testamēta mutauī? Habetur liber i manibus
ante .xx. ānos editus. Tot opuscula mea et maxime cō
mentariū iuxta opportunitatē locorum gentilem sectam
lacerant. Quod at opponūt cōgregasse me libros illius
sup̄ cunctos hoies utinam omniū tractatorū haberem
uolumina: ut tarditatē igenū eruditionis diligentiā com
pensarē. Longregauī libros eius fateor et ideo errores
non sequor. qm̄ scio uniuersa quz scripsit. **Credite exper**
. d.

to quasi christianus christianis loquor. Venenata sunt illius dogmata: aliena ab scripturis sanctis uis scripturis facientia. Legi inquam legi Origenē: et si i legendo crimen ē fateor: et nūm marsupii alexandrinæ chartæ euacuauerūt. Si mihi creditis Origenista nūq̄ fui: si nō creditis nunc eē cessauit. Quod si nec sic adducimini ad fidem cōpellitis me i defensionē mei cōtra Amasiū uim scribe re: ut si nō creditis neganti: creditis saltē accusanti. Sed libētius mihi errāti creditur q̄ correctio. Nec miq̄. Putant enī me suū eē *ϯουαυοθυ* et propter aniales et luteos nolle palā dogmata cōfiteri. Ip̄soru enī decretis ē nō facile margaritas āte porcos mittēdas: nec dandū sanctū canib⁹: et cū dauid dicere In corde meo abscondi eloquia tua: ut non peccē tibi et i alio psalmo sup iusto. Qui loquitur iquit ueritatē cū proxiō suo id est cū hīs qui domestici fidei sūt. Ex quo itelligi uolūt uos qui nec dū inuitati sumus debere audire mēdatiū: ne puuli atq̄ lactētes solidioris cibi edulio suffocētur. Ad at peruirtoru atq̄ mēdatū iter se origenis scēdarentur sextus stro mati liber i quo platonis sntia uim dogma cōponit plenissime docet. Quid igit faciā. Negē me eiusdes dogmatis eē: nō credūt. Jurē: ridebunt et dicēt Dōi nobis ista nascūtur. faciā qd̄ solū cauēt ut sacra eoz ats mysteria i publicū proferā: et ois prudentia eoz qua nos simplīces ludūt i propatulo sit: et q̄ negāti uoa n̄ edūt: credāt saltē arguētū silo. Hoc enī uel maxime cauēt ne q̄ cōtra auctore suū eoz scripta facile teneātur: facile dicūt cum turamēto qd̄ postea alio soluat̄ p̄uicio. A sub scriptione terguerantur: q̄ritq̄ suffragia: Alius nō possū iquit dā nare qd̄ nemo dā nauit. Alius nihil sup hoc a p̄ibus statūtū ē. Ut dus totius orbis prouocatur auctoritas sub scribendi necessitas differatur. Quidā cōstantius quomō iniqui dānabius qd̄ synodus nicēna nō tetigit: q̄ enī dā nauit Arriū: dā nauit utiq̄ origenē: si illius dogmata re probasset. Scilicet uno medicamine ois simul morbos debere curare: et icarco spiritus sancti negāda matestas ē: q̄ i illa synodo sup substantiā eius silentiū fuit. De arrio tūc nō de origene q̄stio erat de filio nō de spiritu sancto cōfessi sūt quod negabatur: tacuerūt de quo nemo q̄ rebat quāq̄ latenter et Origenē fontē arrii pcusserunt. Dānātes .n. eos q̄ filii de p̄is negent eē substantia illū parite: arriūq̄ dā nauerūt. alioqui hoc arguēto nec ualētinus nec martion nec cataphrygas nec māchax dānari deberent q̄ synodus nicēna eos nō noiat: quos certe āte synodū fuisse non dubiū ē. Ad si q̄n urgeti ceperunt: et aut subscribēdiū: eis fuerit aut exēdiū de ecclesia miras strophas uideas. Sic uerba tēperāt: sic ordinem uertunt: et ābigua quaq̄ cōcūmunt: ut nias et aduersario rū cōfessionē teneāt ut alter hareticus alter audiat catholicus. Quasi nō eodē spiritu et Apollo delphicus atq̄ loxias oracula cecinerit Lreco et Pynrho diuersis ip̄orib⁹: sed pari illudētes strophā. Exēplī cā pauca subiciā. Eredius iquit resurrectionē futurā corpoz. Hoc si bñ dicatur: pura cōfessio ē. Sed q̄ corpora sunt celestia: et terrestria et aer iste: et aura tenuis iuxta naturā suas corpora noiantur. L corpus ponūt nō carnē. ut orthodoxus corpus audiēs carnē putet: h̄ticus spiritū recognoscat. Hæc ē eoz pria decipula q̄ si dep̄ensa fuerit intruūt alios dolos: et inocētā simulāt et malitiosos nos uocant et q̄ simpliciter credētes aiūt: Eredius resurrectionē carnīs. Hoc uero cū dixerit uulgus idocutus putat sibi posse sufficere: maxie q̄ idipm et i simbolo creditur. In terroges ultra: circuli itrepitus cōmouetur: fautores clātant: Audistis resurrectionē carnīs quid q̄ris āplius: et i pueris studis cōmutatis nos sycophāte illi simplīces appellantur. Ad si obduraueris frōte: et urgeri cœperis carnē digitis tenēs an ipsā dicāt resurrectionē q̄ cernitur: q̄ tan gitur: q̄ icedit: et loquitur: Prio ridēt. Deinde pronūtiāt

dicentibusq̄ nobis utq̄ capillos dētes pectus et uētre manus et pedes ceterosq̄ artus ex itegro resurrectio ex hibeat: tunc uero risu se tenei nō possūt: cachinoq̄ ora soluētēs tōsores nobis necessarios: et placētas: et medicos ac sutores igerūt: ultroq̄ iterrogāt. Ut credāus et genitalia utriusq̄ se xus resurgere: nias genas hirsutas: foeminaꝝ lenes fore: et habitudinē corporis pro maris ac foeminaꝝ distincti: ne diuersa. Ad si dederis: statim expētūt uuluā et cotū et cetera q̄ i uētre sūt et sub uētre: singula mēbra negāt: et corpus qd̄ ex mēbris cōstat dicunt nō resurgere. Nō ē huius ip̄is cōtra dogma puerum rhetoricū iactare sermonē. Nō mihi diues ciceronis lingua sufficet: nō feruēs Demōsthenis oratio aia: ut possit implere sermonē si ueli h̄ticoy fraudulētias prodere q̄ uerbo tenus resurrectionē fatentes aio negāt. Solēt .n. muliercula eoz mamas tenere: uētri applaudere lūbos et femora. et puras retractare maxillas et dicei: Quid nobis prodest resurrectio si fragile corpus resurget: ip̄e futura resurrectionis āgelorus habebius naturā. dedignātur uidelicet eū carne et ossibus resurgere quib⁹ resurrexit et christus. Ss fac me errasse in adolescentia mea: et philosophoy id est gentiliū studiis eruditū: i principio si det ignorasse dogmata christiana et hoc putasse i apostolis qd̄ i Pythagora et Platone et Empedocle legeram. Sur puuli i christo atq̄ lactentes errore sequimini: cur ab eo impietate discitis qui necdū pietate nouerat. Secūda post naufragiū tabula ē culpā simpliciter cōfiteri i mitati estis errātē: imitami et correcti. Errauis iuuenes emēdemur et senes. Tūgāus gētus et lachrymas copulenus: Plorēs et cōuertāur ad dñm qui fecit nos. nō expectēs diaboli p̄nitentiā. Dana ē illa p̄supiō et in profundū gehēnx trabēs. Dic at creditur uita aut amittitur. Si origenē nuncq̄ secutus sus: frustra ifamare me cupitis si discipulus eius sui imitami p̄nitentē. Eredis cōfitemini: credite et neganti. Si ista iquit ut ais noueras: quare eū laudasti i opusculis tuis: et hodie laudare nisi uos eius laudaretis errores: Nō mihi displiceret in gētū: nisi q̄b⁹ dā ei placeit impietas aplūs p̄cepit. Oia legētes q̄ bōa sūt retinētes. Lactāt i libris suis et maxie i ep̄istolis suis ad Deme rianus Sps sancti oino negat substantiā: et erroi iudaico dicit ei ad p̄em referti uel ad filiū et sanctificationes utriusq̄ p̄sonæ sub eius noie demonstrari. Quis mihi iterdicere pōt ne legā ifitium eoz ei⁹ librorū: q̄b⁹ cōtra gētes scripsit fortissime: q̄r supior sntia diestāda ē. Apolliaris egregia cōtra Porphyrū scripsit uoluina. Probo labore utri licet fatuū i plerisq̄ dogma cōtemnā. Cōfitemini et uos i quibusdā errare origenes et uī non faciā. Dicite eū malū sensisse de filio: penis de spiritu sancto aiaz de celo ruinas ip̄e protulisse resurrectionē carnīs uerbo cōfiteri ceterū assertionē destruere post multa saecula unā de oibus restitutionē idipm fore Gabrielē: qd̄ diaboli. Paulū qd̄ cayphā uirginē: quod prostitulas. Lū hæc reieceritis et quasi censoria uirgula separaueritis a fide ecclesiæ tuto legā cetera: nec uenetas metuā: cū antidotū p̄bibero. Non mihi nocebit si dxero Origenes cū i ceteris libris omnes uiceret In cātica canticoꝝ ipse se uincit. Nec formidabo sntiam quia illus doctorē ecclesiay quōdam adolescentulus noiauit. Nisi forte accusare debui cuius rogatus opuscula trāsferbam et dicere i prologo: hic cuius iterptor librorū hareticus ē. Laue lector ne legas fuge uiperā. Aut si legei uolueris scito a malis hoibus et hareticis corrupta esse q̄ transfuli: quāq̄ timere non debeas. Ego enī omnia quæ fuerant uiciata correat: hoc est aliis uerbis dicere. Ego qui interpretor catholicus sum hic quem interpretor hareticus ē. deniq̄ et nos satis simpliciter et ingenue ac non malitiose parui salicet pendentes præcepta rebtorū et præstigijs oratoꝝ dum librorū eius τρεπi αρχων

haeticos confitemini et i alios crimen transferi uultis
 Iniectionis legentibus scrupulum ut tota auctoris uita discu
 teret: et ex ceteris libris eius coniectura psetis facerent q
 sitionis. Ego callidus qui emedam silens qd uolui: et dissi
 mulas crimina no feci inuidia criminoso: Aut et medici
 grades morbos no ee curados is dimittendos natura
 ne medela lagnore exaspet. Letu et quinquaginta prope
 ani fut ex quo Origenes mortuus e tyri. Quis sup lati
 noy ausus e transferre libros eius de resurrectione περὶ
 αρχων stromateas? Quis pifame opus seipm uoluit
 infamari? Nec disertiores sumus Hilario: nec fidiiores
 Victorino: qui tractatus eius no ut iterptes: s; ut aucto
 res proprii opis transfulerit. Nup factus Ambrosius sic
 hexameru illius copilauit: ut magis hippolyti sntias Ba
 siliiq; seqretur. Ego ipe cuius xmulatores ee uos dici
 tis et ad ceteros talpa capax in me oculos possidets.
 Si malo aio fuisse erga origenē iterptatus esse hos ip
 sos quos supra dixi libros ut mala eius et latinis nota
 facerē. S; nūq; feci: et multis rogatibus acquiescere no
 lui. No enim conueni eo; insultare erroribus quoy miror
 igitia. Ipe si adhuc uiueret origenes irascetur uobis sau
 toribus suis: et cu iacob diceret Odiosu me feci s; in mu
 do. Mult aliqs laudare Origenē: laudet ut laudo. Na
 gnus uir ab infantia et uere martyris filius Alexandriae
 ecclesiastica schola tenuit succedēs eruditissimo uiro Ele
 menti psbytero Voluptates i tātū fugit ut zelo dei: sed
 no secundū scientia ferro tricaret genitalia: Galcauit auar
 ritia: scripturas memoriter tenuit et i studio explanatiōis
 eay diebus sudauit ac noctibus: «Nulle et eo aplius tra
 ctatus quos i ecclesia locutus e edidit: Innumerabiles pte
 rea comētarios: quos ipe apellat tomos: et quos nunc
 ptereo ne uidear opey eius idicē texere. Quis nūm tāta
 pot legere quanta ille conscripsit: Quis ardentē aiūm in
 scripturis no miretur: Quod si quis iudas zelotes oppo
 fuerit nobis errores eius audiat libere Interdu magnus
 dormitat Domeris uey opere longo fas e obrepere et
 somnu No mirēur eius uicia cuius uirtutes no possūm
 sequi. errauerūt alii i fide tā graei q; latini: quoy n neces
 se e proferre moia ne uideant eum non sui merito s; ali
 oy errore defendere hoc n e iquies excusare Origenes
 sed accusare ceteros: Pulchre Si eū errasse no dicerē:
 si in fidei prauitate saltē apostolu Paulū aut angelū d ca
 lo audiendū crederē Nūc uero cū simpliciter errorē eius
 fatear: sic legā ut ceteros q; sic errauit ut ceteri. Aicas si
 multorum comūnis e error: cur solū psequeimur: q; uos
 solū laudatis ut apostolu tollite amoris vt περὶ βολαι v
 et nos tollimus odiū magnitudinē ceteroy uscia d libris
 suis ad hoc tantū excerptis ut huius defendatis errorē
 origenem sic fertis i calum ut nihil eum errasse dicatis.
 Quisq; es assertor nouoru dogmatū quaso te ut parcas
 romanis auribus: pcas fidei quā apostoli uoce laudata
 e. Cur post quadringentos ānos docere nos niteris: qd
 ante nescimus: Cur profers i mediū qd Petrus et pau
 lus edēt noluerūt usqs ad hūc diē sine ista doctrina mu
 dus christiāus fuit. Illā senex tenebo fidē i qua puer na
 tus sū. Pelustotas uos apellant et luteos et aiales et car
 neos: q; no recipiāus ea q; spūs sunt. Ali scilicet Hiero
 solymita quoy m; i celo e. No cōtēno carnē i qua chri
 stus natus e: et resurrexit. No despicio lutū: qd excoctū
 i testā purissimā regnat i celo et tū miror cur carni detra
 hentes uiuant carnaliter: et inimicā suā foueāt et nutriāt
 delicate nisi forte uolūt iplere scripturā dicentes Amate
 inimicos uros et bñfacite his qui psequeuntur uos. Amo
 carnē castā uirguē teiuatē: Amo carnis non opa s; sub
 stantiā: Amo carnē q; iudicandā se nouit. Amo illā quā
 pro christo in martyrio exditur lamatur exurit. Illud
 uero quod asserūt a quibusdā haeticis et maluolis ho
 minibus libros eius uiolatos quā iēptū sit hinc probari

pot. Quis prudentior doctior eloquentior Eusebio et di
 dymo assertoribus Origenis iueniri pot: Quoy alter sex
 uolūmib; τας απολογιας scribēs ita eū ut se sēfisse
 confirmat: Alter sic et errores nititur excusare ut tū illi
 esse fateatur no scriptū negās sed sensū scribentis edisse
 rens Aliud e si qua ab haeticis addita sunt Adymus
 quasi bñ dicta defendit. Solus scilicet iuentus sit Orige
 nes cuius scripta i toto orbe falsaretur et q; ad mithrida
 tis litteras ois ueritas uno die de uoluminib; illius rad
 retur. Si unus uiolatus e liber nū uniuersa eius opera
 q; diuersis et locis et i pibus edidit simul corrupti potue
 runt: Ipe origenes i epistola quā scribit ad fabianū rōa
 nae urbis episcopū pccnitētiā agit: cur talia scripserit et
 causam temeritatis i Ambrosiū refert q; secreto edita in
 publicū protulerit et quidā nūc ατιστα φουσιy aliēa
 esse q; displicent. pōtto qd pamphilum proferunt lauda
 torem eius gratias illis ago meo nomine: quod dignū
 me putauerūt quē cū martyre calūniarentur. Si enī ab
 inimicis origenis libros eius dicitis esse uiolatos ut isa
 maretur: quare mihi no liceat dicere ab amicis eius et se
 ctatorib; cōpositū eē sub noie pamphili uolumē: quod
 illū testimonio martyris ab ifamia uindicaret Ecce uos
 emēdatis i origenis libris qd ille no scripsit et miramini
 si edat aliquis libru quē ille no edidit. Vos i edito opey
 potestis coargui: ille qui nihil aliud edidit facilius patet
 calūniā. Date qdlibet aliud opus pamphili Rufiq; repe
 rieris: Hoc unū e unū igitur sciam qd pamphilū sit: uideli
 cet stilus et salina docere me poterit. Nūq; credā quod
 doctus uir primos igenū sui fructus qstionib; et ifamiae
 dedicarit et ipm nomē apologeticū cōdit excusationē. no
 enī defenditur nisi quod i crimine e Nunc proferas cui
 contradicere uel stulti e uel impudentis. Sextus liber
 Eusebiū super Origenis defensionē principius usqs ad
 mille ferme uersus libri istius qui pamphilū dicitur cōti
 net i reliquis scriptor eiusdem operis profert testimonia
 quibus nititur approbare Origenē fuisse catholicū Euse
 bius et paphilus tantā iter se hūc cōcordias ut unius
 aix hoies putes et ab uno alter nomē accepit. Quomō
 igitur iter se dissentire potuerit ut Eusebius i toto opey
 suo Origenē arriani dogmatū probet et paphilū nicenae
 synodi q; fuit postea dēforē ex quo ond; uel: Didymi
 uel cui libet alteri eē opusculū: q; sexti libri capite detru
 cato cetera inēbra sociauerit s; cōcedā ex supfluo ut pā
 philū sit: s; necdū martyris. Ante enī scilicet quā marty
 riū ppetraret Et quomō iquies martyrio dignus fuit: scilicet
 licet ut martyrio deleret errorē: ut unam culpam sangui
 nis sui effusione purgaret Quati in toto orbe martyres
 anteq; crederentur uariis subiacuere peccatis: Defneda
 mus ergo peccata quia qui postea martyres: prius pec
 catores fuerunt Hac fratres amantissimi ad epistolā ue
 stram celeri sermone dictauit uincens propositum ut cō
 tra eum scriberem cuius ingenium ante laudaueras ma
 lens existimatiōe periclitari quā fide. Doc mihi pstitērūt
 amici mei: ut si tacuero reus si respondero inimicus iudi
 cer. Dura utraque conditio. Sed e duobus eligam qd
 leuius est. Simultas redintegrari potest blasphemā ue
 niām non meretur Quid autem laboris in transferendis
 libris περὶ αρχων sustineris uestro iudicio dreliquo
 dum et mutare quippiam de graeco non est uertentis s;
 euerentis eadem ad uerbum exprimere nequaquē eius
 qui seruare uelit eloquiū uenūtatē.

Argumentus

Superiori tractatu irritatus Rufinus
 presbyter Aquilegensis contra beatū
 Hieronymum tanq; xmulum et ob
 tractatorem retorfit stilum duobus
 h. 2.

voluntibus illi arguēs quæ infra subditur. Sed cum
tam apud urbē se origeniana hæresis icusatum audiret:
apologiā anastasio eiusdē urbis episcopo scribit fidē suā
exponēs de interpretatione se purgās: et protestās de origi-
ne aia nihil uelle definire. Ss paz ea purgatione prossi-
cit ut sequens epistola indicat.

• Rufini pbyteri aquilegensis pro se apologias ad ana-
stasii urbis romanæ episcopi.

AD I V I quosdā aus apud beatitudi-
nē tuā controuersias siue de fide siue
de aliis nescio quibus q̄stionibus cō-
mouerent: et mei nominis fecisse men-
tionē et tua quidē sanctitas uelut ab ipsis curabulis per
ecclēsticā traditionis regulas iustitia de absente sibi q̄
bū et i fide et i caritate dei cōiuncto calūntianibus non cō-
modauit auditū. Ad me tñ quātā appetitū existimatiōis
mex fama puenit xquū putauit. Ut quātā ipse post trigi-
ta fere ānos parentibus redditus sū et duz satis atqz in-
humanū erat si tā cito desererē illos quos tā tarde reu-
seram: Simulqz tā lōgiqui itineris labor fragilē me red-
dit ad iterādos labores litteris meis satisfacere beatitudi-
ni tuæ nō ut de sancta mēte tua: q̄ uelud quoddā dei sa-
cratiū aliquid iūquū nō recipit maculā suspitionis abster-
gere. Sed ut xmulis aduersū me si forte oblatrātibz ba-
culum quēdā defensionis mex quo abigeretur offerrē.
Quāuis iqz fides nra p̄secutionis hæreticorū ipse cū in
sancta alexādria ecclēsia degerēs i carceribus et ex his
q̄ pro fide iserebātur probata sit. Et utinā si quis nūc est
qui tētare fidē nras cupit uel auditū uel discere sciat de tri-
nitate ita crediū qd̄ unius natura unius sit deitas un-
iusqz uirtutis atqz substantiæ. Nec iter piem et filius
et spm sanctū sit prorsus ulla diuersitas nisi quille p̄ hic
filius: et ille spiritus sanctus: trinitas i substantiis p̄so-
nis: unitas i natura atqz substantia. Filiū quoqz dei i nouissi-
mis diebus natiū eē cōfiteū ex uirgine et spiritu sancto:
carnē natura hūanā atqz aiām suscepisse i qua et passus
ē et sepultus et resurrexit a mortuis i eadē ipā carne re-
surgens q̄ deposita erat i sepulcro. cū qua carne simul et
aia post resurrectionē ascēdit i celos. In de et uerturus ex-
pectatur ad iudiciū uiuorū et mortuorū. Ss et car-
nis resurrectionē fateū itegre et p̄fecte futurā hūano ip-
suis. carnis nra i qua nūc uiuū nō ut quidā calūntiatur
alterā pro hac resurrectionē dicitis. Ss hanc ipam nullo
ōiō ei mēbro āputato uel aliqua corporis pte defectā
Sed cū nihil uino ex oī natura sua deit mī sola corru-
ptio. Hoc prōmittit sanctus apostolus q̄ seminetur corp⁹
i corruptione et resurgat i icorruptione et seminetur i in-
firmitate et surgat i uirtute: et semietur i ignōmnia surgat
i gloria: et q̄ semietur corpus aiāle resurgat corpus sp̄i-
rituale. Hæc nobis de resurrectione tradita sūt ab his a q̄
bus sanctū baptisima i aquilegiēsi ecclēsia cōsecuti sumus
q̄ puto ipā eē q̄ ecclēsia apostolicā sedis tradere soleat et
docere. Dicitis quoqz et iudiciū futurū. In quo iudicio
iuisquisqz recipiet propria corporis pro ut gessit sive bo-
na siue mala. Qd̄ si hoies recepturi sūt pro opibus suis
quāto magis et diabolus qui oibus existit cā peccati. de
quo illud sctius qd̄ scriptū ē i euāgelio. Quia ipse diabo-
lus et oēs āgeli eius cū his qui opa eius faciunt qui cri-
minatur cū ipso pariter æterni ignis hæreditate potiatur
Si quis negat diabolū ignibus æternis māpandū esse
ptē cū ipso ignis æterni accipiat et sentiat qd̄ negauit. au-
diō et de aia q̄stiones motas eē. De qua re utz recipi d̄
beat queriōmā an abici uos probate. Si aut et de me
quid sctā q̄ratur fateor me de hac q̄stione apud quāplu-
rimos tractatorū diuersa legisse. Regi eni quosdā dicitur
tes q̄ pariter eū corpore p hūani seminis traducē et aia
infundatur: et hoc quibus poterant assertionibus cōfir-
mabant quod puto iter latinof Tertullianū sensisse et lac-

tantū fortassis et alios nōnullos: Alii asserūt q̄ forma-
tis i utero corporibus deus quotidiē faciat aias et ifun-
dat. Alii factas tā olis idest cū deus oia creauit ex nihilo
nūc eas iudicio suo dispenset i corpore. Hoc sentit et ori-
genes: et nōnulli alii græcorū. Ego uero cū hac singula
legeri deo teste dico q̄ usqz ad p̄sens certi et definni alii
quid de hac q̄stione nō teneo: sed derelinquo scire quid
sit i uero et si cui ipse renelare dignabitur. Ego tñ singu-
la et legisse me nō nego et adhuc ignorare cōfiteor p̄ter
hoc qd̄ māifeste tradit ecclēsia. Deū eē et aiaz et corpo-
rum conditorem. Sane q̄ audio inde ē disputatū q̄ que-
dā origenis rogatus a sibus e græco i latinus transfūsi
puto q̄ cōs itelligant hoc pro solo liuore culpāri. Si. n.
aliquid ē qd̄ displicet i auctore quare id ad iterpsē detor-
quetur? Sicut. n. i græcis hētur rogatus sū ut latinis cō-
derē. Græcis sensibus uerba dedi latina tātimō. Siue
ergo i illis sensibus laus ē aliqua nō ē mea: siue culpa n̄
ē mea similiter. Quinimo et illud adieci sic i p̄faciuncula
mea designauit ut i quātū possē aliquāta deciderem. Illa
tñ quæ mihi ad suspitionē uēiebāt qd̄ n̄ ab ipso origine
ita dicta: s̄ ab aliis uiderētur iserta p̄ hoc qd̄ de eiusdē
rebus i aliis locis eiusdē auctoris catholicæ dictū legeras.
Nō ergo mihi ex hoc q̄so te sancte ac uenerabilis p̄ et
beate cōslet iuidiā nō factiōibz utatur et calūntiā qd̄ in
ecclēsia dei fieri nō licet. Ubi eni simplicitas et innocētia
tuta erit si hoc nō erit. Origenis eni neqz defensor sū ne-
qz assertor neqz prius iterpsō. Alii eni hoc idē opus ante
me fecerāt: feci et ego postreū rogatus a sibus. Si iube-
tur ne fiat iussio obseruari debet i postez. Si culpātur q̄
ātē iussione fecerunt culpa a primis icipiat. Ego āt p̄ter
hac fidē quā supra exposui idest quā ecclēsia romana et
alexādria et aquilegiēsis nra tenet quæqz hierosolymis
p̄dicatur aliā nō habui ūqz ne habeo i christo isto hoie
nec habeo. Et si quis alter cōdit q̄stus ē anathema sit.
Reddēt āt i die iudicii rationē hi qui offendicula et dis-
fensiones et scandala fratribus p̄ inuidiā solā generāt
et liuorem.

• Anastasii romanæ urbis episcopi ad Jo. hierosolymorus
epm cōsultationi ipsius de Rufini noie r̄ndētis et accusā-
tis q̄ ipia origenis dogmata latinis auribz iseruent.

PROBATE quidē affectiōis ē hoc
ut laudabiliter de sacerdote sacerdos
loquaris. Pro tanto iqz p̄cento quod
i merita mea effusissimē contulisti ut
amori tuo gratias ago ita splēdore tuæ sanctitatis et eaz
quas in dño hēs uirtutes subinde quodāmodo puitatis
nra fauorabilis sermo p̄sequitur tā eminentē nō ois
p̄stantissime laudus tuaz fulges uitore p̄spicuos: ut par-
eē meritis sermo n̄ possit: porro āt tāto titulorū ra-
pior icitamētō ut ēt qd̄ iplere neqz audere nō desinam.
Itas hoc de laudibus meis ē qd̄ tātū me de celestis istius
animi serenitati laudasti. Tm et eni episcopatus ordo p̄
spicuos p̄ diuersis orbē uelut radians ēt ad nos splen-
doris sui detulit claritatē. In me quippe totū ipse amicti-
tix tribuis exāimū nil reliq̄s ut si iure me laudas tu quo-
qz similiter nō relaudāduo et. Obsecro igitur ob utriqz
ut meme ipm apud me laudare tā desinas. Duplex eni
cā me cōstrigit ne cū sacerdotis tui sensibz aut dolere sal-
sa laus ingerat aut pudorē uera succēdat. Ss ad causas
reuertar. Rufinus de quo me cōsulere dignatus es cōsci-
ētia tuæ hēt arbitra diuinā maiestatem apud quas se ite-
gro deuotiōis officio ipse uiderit qualiter debeat appro-
ba. Origēis āt dicta cū i nram liguā cōposita derina-
uit ante quis idemauerit ut quæ processerit uerba no-
strii propositum nescit quid uero sit animi mei studium
cum tua paulisper hoc conferam sanctitate: Hoc igitur
mente concepi quod urbis mex populis detranslati.

Origenis lectione patefecit quādam puris mentibus uelut nebulā cecitatis excitans iniectā: fidemq; aplōy et maiorū traditione firmatas uelut deuisis anfractib; illū uoluisse dissoluere. Dicere hoc loco libet quid agit i romanā linguā ista trālatio. Approbo si accusat et execrā dū factū populis prodit: ut iustis tādes odia teneatur quē tam dudus fama cōstrixerat. Si uero interpres tā torū malorū consensu legenda prodit i populos. Nihil aliud sui opera laboris extruxit: nisi proprie ueluti mentis arbitrio. Hæc q̄ sola quæ prima q̄ apud catholicos christianos mera fide tā exinde ab apostolis i hoc usq; tēpus tenetur iopināte titulo assertonis euerteret. Absit hæc ab ecclesiæ catholicæ romanæ disciplina. Nunq̄ profecto eueniet ut aliqua hæc admittam? ratione quæ iure meritoq; damnamus. Quapropter illa toto oibe christi dei nostri diffusa prudentia probat dignabitur accipere nos omnino n̄ posse q̄ ecclesiā maculent: probatos mores euertāt aures circūstātū uulnerēt iurgia diffusionesq; disponant. Quare moti qualē epistolam ad frēm et coepiscopū nostrū Venereus diligentiori cura p̄specta paruitas nostra transmiserit ex subditis poteris cōprobare. Unde iḡ habeat ille secus qui transulit seruetq; sibi hāc cēsura n̄ superflua laboro formidine: n̄ inani timore sollicitor mibi curæ nō deerit euāgelii fidē circa meos populos custodire: partesq; corporis mei p̄ diuersa terrarū spatia quātis possum litteris cōuenire: ne quas prophana ierpretatiōis Origo surrepat in de uotas mentes immissa sui caligine labefactare conetur. Illud quoq; qd̄ euenisse gaudeo tacere n̄ possum: beatissimorū nostrorū principū manasse respōsā: q̄b; unus quisq; deo seruicēs ab Origenis lectiōe reuocetur damnatiq; sententiā principū quē lectiō prophana prodiderit. Dactenus sētentiæ mex forma processerit. Quod te uero uulgi Rufino querela sollicitat ut quosdā uagis suspicionib; p̄sequaris hanc tuā opinionē p̄strigā dūx lectiōnis exēplo sicut scriptū ē. Nō sic hō ut de uideri: Nas deus uidet i corde homo i facie. Itaq; frater carissime oi suspicionē sepositā Rufinū propria mente perpendens q̄ Origenis dicta i latinū transtulit ac probauit. Nec dissimula a reo ē q̄ alienis uiciis præstat assensū. Illud autē tenere cupio ita haberi a nostris partib; alienū ut quid agat ubi sit nescire cupiamus ipse deniq; ipse uiderit ubi possit absolui.

Argumentū in libros inuectiuos Rufini aquilegensis

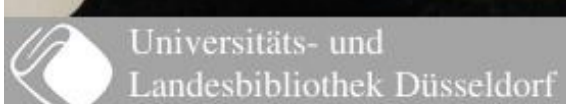
RUFINUS ex Apologia ad pāmachiū uel ut uerius arbitror ex accusatione publica grauiori stimulo agitatus inuehit in beatū hironymus hoc primo libello fides sua de carnis resurrectione cōtestā magis Hieronymus in eo ipso suis cōmētariis errasse dicēs et suæ interpretationis causas iustissimas astruēs: q̄ n̄ gloriæ cupidus sed dei timore ecclesiæ profutura traduxerit.

Argumentū ex Gemadio de uiris illustribus

RUFINUS Aquilegensis ecclesiæ presbyter non minima pars doctoris ecclesiæ et de transferendo de græco in latinū elegās ingeniū habuit. et post aliqua s̄ et obrectatori opusculorū suorū respondit duobus uoluminib; arguens et cōuincēs dei se intuitu et ecclesiæ utilitate auxiliante domino igeniū: agitauisse. Illū uero s̄tulo xmulatiōis icitātū ad obliquū stilū uertisse

Editionerarū Rufini psbyteri Aquilegensis aduersus doctores illustrissimū beatū Hieronymū ad a pro manum liber primus incipit.

PLEGI scripta tua Apromane fili carissime quæ ab amico et fratre bono de oriente ad uirum nobilissimū Pāmachiū us missa transmiserit ad me Recordatus sum sermonis prophetici q̄ ait. Filii hominū dentes eorū arma et sagittæ: et lingua eorū machæra acuta. Deinde ad hæc uulnera q̄ infliguntur ex lingua iter hoies medicus pene nullus ē. Et ideo cōuertī me ad iesus celestē medicū q̄ mibi antidotū potētissimū dedit de euāgelii sui p̄xi de prolātū qd̄ uī doloris spe futuri apud se iusti examina solaretur. Potio ergo ipa quas tēperauit iesus hæc erāt uerba. Beati iquit estis cū uos p̄secuti fuerit hoies et dixerit aduersus uos oē malū mētentes: gaudete et exultate qm̄ merces uia multa ē in cælis. Sic .n. p̄secuti et prophetas q̄ erāt ante uos. Ego quidē qd̄ i me ē medicamēto hoc cōtētus: de reliquo silere decreuerā dicēs apud memetipm̄. Si p̄sentis familias i belsebub uocauerit: quāto magis nos ls idignos domesticos ei? Si illi dicitū ē. Quia seductor ē: et seducit turbas: Ego cur indignus si audias me hæreticū dicit: et pro ingenii tarditate uel ponit cecitate talpā noiari: et cū dñs me imo oīs de us xp̄sus dicit: sit hō uorax: et uini potator: amicus publicanorū et p̄corū: ego cur idigner si audias hō carnalis et i delitiis degēs? Verū q̄ respōdendi mibi uel ex p̄te iusta quādam necessitas uidetur iponi: eo q̄ dicatur multos offendisse de his q̄ ab eo scripta sunt: nisi quid sit in eā p̄adatur: cōpellor cōtra uotū meus et propositum respōdere: ne forte reticēdo uicār crimen agnoscere. Quāuis christiano cetera crimina silendo depellere exēplo dñi gloriosus sit: sed tñ hoc i fide si fiat scādalu maxmū gnat. Quia ergo i iniūis iuectiōis suæ promittit se omis surū p̄sonas: et rebs tñ et criminib; respōsurū: Vtriq; aut falsus ē. Nā cui respōdeat crimini qd̄ nullus obicit dicit: Quōd omittit p̄sonas cū ierptē librorū toto inuectiōnis suæ textu idēlūmēter icuset laceretq; Nos omnia oī ironia et hypocriseos tergiuersatōe q̄ deo execrabilis ē ls icōpnis uerbis et orōe icōposita respōdebim? uenias impertitæ n̄x a legētib; cōcedēdā nō imerito præsumētes: q̄ nō alios accusam? sed nosmetipos a maledictis purgare itēdim? et ideo studem? u: n̄ in i nobis sermo luceat q̄rū ueritas. Sed priusq̄ icipias purgare cetera. Illud eus ante oia dixisse cōfiteor qd̄ ait se n̄ reddere maledictū pro maledicto: hoc satis uerū ē. Nō .n. pro maledictis sed pro benedictis et laudib; cōuicia et maledicta restituit. Neq; ut ait. Verberātū dexteras maxillā offert alterā ls palpātū et leuigātū maxillā: morsum iprouisi dētis isigit. Et .n. nos i eo eloquētiā et studiū laudauerim? ierptādo diūtaxat ex græcis: et fidei ei? nūq̄ derogauerim? ille i nobis dānat: et ideo uentus nobis et ipse cōcedat: si forte aliquid aut asperius aut icōpu? dicim? q̄ i peritū hoies ad respōdendū lacessiuit: quē sciret n̄ posse p̄ multā dicēdi artē et eloquentiæ copias id agere: ut is quē latus uellet ac uulneratū: nec uulnerat? ēē uicatur: nec latus. Hoc ergo gñs elquētix requiratur ab ipso qui ad culpādū siue uituperādū leui rumusculo cōmot? uelut quis cēsor accurrat. Qui uero obiectas depellere a se maculas necessitate sibi respōsionis iposita non q̄ elegāter et ornate: ls q̄ uere respōdat cogitabit. Et qm̄ inter ipsa p̄cipia ait q̄ sine me hæretici ēē non possunt. Primo hoc ostēdēdū nobis ē: quod nec cū ipso nec sine ipso hæretici sum? et cū d nobis cōstiterit qd̄ sum? tunc demū ne de aliorū dictis quidē ad nos retorqueri possit infamia. Ergo sicut et ipse et oēs norūt ante annos fere xxx. in monasterio iā positus per gratiā baptisimū i generatus signaculū fidei cōsecutus sum per sanctos uiros Eromacius Iouinus et Eusebius opinatissimos et probatissimos i ecclesiis dei episcopos quorū alter presbyter beatæ memoriæ Valeriani alter archidiaconus alter

Alacotus: annuq; p̄: meū et doctor symboli ac fidei
 fuit. **I**lli ergo sic mihi tradidit et sic teneo q; p̄ et fili⁹
 et sp̄s sanctus unū deitatis uniusq; substantiæ coxter
 na i sepabilis iuisibilis icōphētibilis trinitas: et sibi so
 li ut ē ad p̄fectū nota: q̄a nemo nouit filiū nisi p̄: neq; p̄
 tē q̄ nouit nisi filius: **E**t sp̄s factus ē q̄ scrutatur
 et alta deit: t ideo caret oī iuisibilitate corporea: sed itel
 lectuali illo deitatis oculo sic uidet patrē filius et sp̄s
 s̄: t̄: sic p̄ uidet filiū et sp̄m factus: **N**ec ē prorsus ul
 la i iimitate diuersitas: nisi q; ille sit p̄: et ille fili⁹: et ille
 sp̄s factus. **T**rinuas i p̄sonay distinctōe. **O**mnitas i uerita
 te substantiæ. **E**t q; vngent⁹ filius dei p̄ quē a p̄cipio
 oīa q̄ sūt sc̄a sūt iuisibilia siue iuisibilia i nouissimis die
 bus carne et aīa suscepta hō sc̄us et passus ē pro salute
 n̄ra et tertia die suscitata est: illa ipsa carne q̄ posita fue
 rat in sepulcro resurrexit a mortuis et cū ipsa eadem
 glorificata ascēdit ad celos: **I**n et expectatur uēturus
 ad iudicand; uiuoy et mortuoy. **S**s et simili mō nobis
 quoq; sp̄s resurrectionis dedit: ut eodē ordine eadē cō
 sequentia pari eadēq; forma qua ipse dñs resurrexit a
 mortuis nos quoq; resurrecturos esse credam⁹ nō nu
 bes et uiras tenues ut quidā calūniātur. **S**ed hęc ip̄a
 in q̄bus nē uel morimur n̄ra corpa receptur: nisi in ea
 uera et itēgrā carnis natura seruetur. **A**bsq; ullis ergo
 p̄stigijs uera et itēgrā carnis hui⁹ n̄ra: i qua nūc sum⁹
 resurrectiones faciemur. **D**e; ad maiorē rei fidem addo
 simpl⁹ aliqd̄ et calūniosoy necessitate cōpult⁹ sigulare
 et p̄cipuū n̄ra ecclēsiæ mysterium p̄do. **E**t. n. cū oīms
 ecclēsiæ ita sacramētum symboli tradāt ut postq; dixe
 rint p̄cōy addāt carnis resurrectionem: facta **A**d legē h̄is
 ecclēsiā i p̄u futuris aduersū nos calūnitas prouidēs
 ubi tradit carnis resurrectionem addit unius pronois syl
 labā. **E**t pro eo qd̄ ceteri dicunt carnis resurrectiones
 nos dicimus hui⁹ carnis resurrectionem. **R**d. f. froment
 ut mos ē in sinē symboli signaculo contingentē et ore
 carnis huius vs q; contigimus resurrectionem fatētes
 ut oēs aduersū nos ueniret ligur calūniandi aditum
 prastruamus. **E**st ne aliqd̄ hęc cōfessione plenius ē ali
 quid illa expositōe p̄fect⁹? **S**ed nihil ut uideo profuit
 nobis cautela tanta hęc sp̄s sc̄i. **I**nueniunt adhuc male
 loq̄ntes ligur calūniandi locum. **Q**uēbra iquit sigula
 noiatis nūc dixeris et caput cū capillis suis manus: pe
 des uentrē atq; ea q̄ sub uētra sunt exp̄ssius signaueris
 resurrectionem carnis negasti. **H**ęc sunt nouelli sapiētis
 inuēta: q̄ beatos apostolos tradētes fidē ecclēsiæ lanie
 runt. **N**ec ulli sc̄oy: nisi huic soli p̄ carnis sp̄m reuelata
 sūt: et i me quidē indecētē proponit. **S**s audiat et ho
 nestus et uer⁹ q; proponit primitiā dormientū xp̄us
 est q; et primogenit⁹ ex mortuis dē sicut apostolus de
 resurgentib; dicit. **I**n itaū xp̄s ē: deide t̄ q̄ sūt xp̄i. **H**abē
 tes ergo idubitas resurrectionis n̄ra primitias xp̄s qd̄
 de ceteris dubitam⁹: cū certū sit qd̄ qualib⁹ mēbris et
 qualibus capillis: qua carne et quibus ossibus xp̄us re
 surrexit: et uos oēs resurgamus: q̄a et ipse p̄p̄ea se
 posse resurrectionem palpandū discipulis pr̄buit: ne ulla
 de resurrectione ei⁹ cūctatio remaneret. **E**t us ergo ita eni
 dens et ut ita dicā palpabile et manu attriciādū nobis
 xp̄s dederit suā resurrectionis exēplū. **S**ur ita aliq; insa
 nit ut aliter se resurrexiū putet q; resurrexerit ille qui
 primus resurrectionis aditū patefecit. **Q**uē ē illud uerita
 tē huius confessionis affirmat: q; natura carnis quides
 huius est ipsa nec ulla alia q̄ resurget purgata t̄n a uitijs
 resurget: corruptōe deposita ut uer⁹ sit illud qd̄ dicit apo
 stolus. **Q**uia seminatur i corruptōe surget i icorruptōe
 seminatur in ignominia: surget in gloria: seminatur cor
 p̄a aiāle: surget corp⁹ sp̄ale: **I**āq; ergo sp̄ale et glorio
 sum et icorruptibile corpus suis proprijs nō aliunde af
 fectū exornabitur et illustrabitur membris sc̄dm eam

regulā propositū nobis xp̄i seruat exēplū sic et aposto
 lus dicit. **Q**ui transformabit corp⁹ hūilitatis n̄ra cōfigura
 tū corpi claritatis filii sui. **Q**uē igit p̄ oīa in resurrectione
 spe xp̄s proponatur ad formā: et primogenitus ip̄e sit
 resurgētū: atq; oīs creaturā ipse sit caput: sic scriptus
 est. **Q**ui ē caput oīs primogenit⁹ ex mortuis ut sit ip̄e
 i oīb⁹ primogenitū tenēs. **Q**uid ianiter uerbo; pugna:
 et mala; suspicionū certamina cōmouim⁹: cū i ea cōfē
 sione quā supra exposui ecclēsiastica fides cōstet et clar
 sit q; ad icusandū nō moueat aliquē diuersitas fidei. **I**s
 pueritas ai. **D**e; q̄ i hoc loco cū d̄ i resurrectōe argue
 ret carnis: ut ei mos ē miscuit serijs ridicula et ludicra
 dicens. **Q**uētes qualdā de n̄is mamillas suas tenē
 tes uel lenes cōtrectantes genas cū plausu formos et
 uentris dicere solere: **Q**uid nobis prodest resurrectio:
 si corp⁹ itēz fragile resurget. futurā āgeloy similes ha
 bebim⁹ et naturā. **Q**ua hic mulierculas iacet et si la
 ceratōe digna sint ipse uiderit. **A**ut si eū se putat q̄ pra
 dicat nō esse suū talione mordere: nunc ēt sine talione
 mordere. **U**el certe si aequanimiter suis muliercu
 las ueris et nō fictis n̄s cōmētūis remordere. **H**ęc in
 quā ipse uiderit. **N**os interi qd̄ ille promissit implem⁹ nō
 reddam⁹ talionē. **S**s ut uideo isti cui displicet mulier q̄
 negat se ex resurrectione fragile corp⁹ habiturā sic dubio
 placet ei fragilitatē corpis p̄mansurā. **E**t ubi ē qd̄ dicit
 apostol⁹. **S**eminatur i firmitate surget i uirtute: **S**em
 natur corp⁹ aiāle: surget corp⁹ sp̄ale. **Q**uā fragilitatē uis
 esse i corpe sp̄ali. **E**t qd̄ resurget in uirtute quo itēz fra
 gile erit? **I**n uirtute qd̄ fragile ē? **N**ōne mel⁹ dicit mu
 liercula q̄ tu q̄ negat ultra fragilitatē corpi d̄naturam?
Quid illas irides q̄ sequuntur apostoli dicitē. **R**e: cor
 ruptibile hoc induet icorruptōem: et mortale hoc induet
 immortalitē? **A**postoli nō docuerit fragile corp⁹ futu
 rū esse qd̄ resurget a mortuis: s; cōtrario i uirtute et
 gloriā resurrexiū dicit. **T**u hęc vñ nunc profers nisi
 forte a iudatis aliq; noua nūc lege promulgantur ec
 clēsiæ ut ē ista dicam⁹. **E**st. n. uere de iudicoy resurrex
 itone talis opinio. **Q**uod resurget quidē: s; ut carnalib⁹
 delitijs et luxurijs et ceteris uoluptatibus corp⁹ p̄sua
 tur. **Q**uā ē aut fragilitas corpis: nisi corruptela morbo
 rū: irritatio gula: licet amēta libidinis? **S**ed parum q̄s
 nos: si t̄n xp̄m amatis i icorruptōe absq; his esse corp⁹
 quod resurget a mortuis: fas sit alñ cessare. **E**redamus
 in resurrectione desinere ēt licite coit⁹: ne illiciti surrepāt
 quādiu eoy non sit obliuio. **Q**uid tā solcite tā curiose
 discutitur: et p̄trectatur uenter: et ea q̄ sub uentre sunt:
 nos carnales et delictosos dicitis cū uos ut uideo ab
 his cessādū nec i resurrectione creditis? **N**eq; ems na
 turā carnis hui⁹ i qua nunc uiuim⁹ denegem⁹ resurgēt
 ne rursus carnis uicia inuoluamus pariter: sed cor d̄ sur
 get et non alia: s; hęc ipsa: nec naturā p̄dei: s; fragilita
 tem et uita deponet. **A**liquin nec imortale erit quod
 fragile permanerit. **E**t ideo nos neq; sine uobis hęc
 tici sumus. **E**cclēsiæ ems fides cuius nos alumni sum⁹
 media incedens inter utrumq; discrimen neq; naturæ
 carnis: uel corporis quod resurget a mortuis denegat
 ueritatē: n̄s contra apostoli sc̄entia icorruptōes futu
 ri regni dicit a corruptōe possidendā. **N**ō eni carnē uel
 corpus p̄ditis ut at̄s aut āputatis m̄bris resurgere dicit
 mus: s; totū et integrū corp⁹ corruptōe t̄n et ignomia
 et fragilitate deposita atq; oibus mortalitatis uicijs am
 putatis pariter ita ut nihil prorsus de natura sua desit
 sp̄ali illi corpori: quod resurget a mortuis nisi illa cor
 ruptio. **L**an⁹ q; proposuerā huic uni titulo de resurrec
 tione resdōdi uereno: ne itēz per breuitatē aliquibus
 calūnijs peteremur. **E**t ideo nō solū corpis i quo calū
 niantur: sed carnis frequētē fecim⁹ mētionem et non
 solum carnis: sed addidimus et hui⁹ carnis: et nō solū

huius carnis s; naturā carnis huius commemoramus. Nec cōtenti fuimus hoc: sed nec mēbrorū quidē resur-
 rectorū integritatē diximus desaturā. Ita tñ ut secū dū
 apostoli descriptionē corpus qđ resurget ex corruptibili
 icorruptibile. ex ignobili gloriosū: ex fragili imortale
 ex animali spiritale credatur: ut ita deū spiritualis corpo-
 ris mēbra absq; ullius eē corruptelae uel fragilitatis sus-
 pitionib; sentiamus. Designauī fidē meas de trinitate
 designauī de incarnatione: de passione ac resurrectione
 et de secundo aduentu i gloria: et iudicio futuro dñi et
 saluatoris nostri. Designauī et de resurrectione carnis
 nostrae: et nihil ut opinor ambigū dereliqui. Quid nūc
 superest? nihil arbitror quātū ad fides p̄inet. S; i eo
 inquit te arguo: qđ Origenē interpretatus es qđ resitutio
 nes oium dicit futurā in qua nō solus oēs peccatores
 absoluendos: s; et diaboli ipsū: et angēlos eius quādo
 es dicit relaxandos esse de poenis: ut resitutio oium cō-
 sequēter possit intelligi. Et aias dicit creatas atēq; corp^o
 ēet: eaq; selo deductas et corporib; insertas: ego nūc ni-
 hil pro Origene ago: nec apologeticū pro eo scribo. Si
 ue. n. stat apud deus: siue lapsus ē ipe uiderit. S; dño
 fiat aut cadit. Sed cogor i aliquib; et facere mētiones
 qđ dñi illū arguit rhetor nō: nō iā oblique s; palā mure
 ne descripto me petit: et tot^o fertur in me. Et qđ dico me
 petit imo uero ut i me desuuiat nec i tutori suo peccit
 dū putat se ex his qđ interpretatus sum libellis et posse in
 me aliquid calūniā retorquere: qđ iter cetera qđ culpā i
 nobis ēt iudicis? hoc addidit dicens me hoc opus ad in-
 terptādū elegisse: qđ neq; ipe neq; aliquis ueterū inter-
 ptū delegisset. Huius ergo rei eās primo cur potius hoc
 opus adorsus sim qđ hinc maxime mordet quā potero
 paucissimis et uerissimis absoluā. Licet apud te filii ca-
 rissime qđ rē ut gesta ē bene nosti superflūū uidetur tñ et
 ignorātes cōuenit noscere. Simulq; etiā quia et hxc nō
 solū ipse s; et oia schola et iactat de nobis qđ cus aliter
 promiserimus nos i praefationib; translatores. aliter
 fecerimus in opere ideo nō solū ipsi s; et aliis respō
 debimus quib; uel propriū liuor mentē uel criminatio
 aliena cōturbet. Vir fide eruditione nobilitate uita cla-
 rus. **Charias** cū opuscula aduersus fatū uel mathe-
 sis haberet in manib;: eaq; pro utili et necessario sudoē
 cōponeret. In aliquantis uero qđ erat difficilis materia
 de diuina prouidentia differē dispēsationib;: haxitaret
 per soporē sibi a dño tale aliquid dicebat ostēsum qđ na-
 uis quādā ei demonstraretur eminus aduētare per pela-
 gus qđ cū portū esset igrēssa nodos sux haxitaret: ab-
 soluerat. Exurgēs uero cū de uis solicit cogitaret: nos
 supuenisse ait in tēpore qđs contine et opuscula sua et
 abiguitatē idicauit: Quid porro **Origenes** quē opinari
 simus apud graecos audierat sentiret de talib; p̄otatur
 breuiterq; sibi eius de singulis qbusq; sentētiis orat
 exponi. Ego res primū esse dicebā factū difficilē. Scdm
 tamē pamphiliū martyre dixi quādā ex parte tale aliqd
 operis cōscripsisse i apologetico suo cōtinuo poscit eus
 sibi i latinū uerti. Nullū me dicebā usus hui^o opis ha-
 buisse: et ad latinū sermonē trānālī iā pene icuria torpu-
 ille p̄stuit tñ deprecās ut qualicūq; sermone notitiā sibi
 tātū eoz qđ cupiebat oñdere. Quis id qđ potui sermōe
 fecissem. maiori desiderio accēsus est ad ea ipa plēi^o co-
 gnoscēda: e qđs pauca illa qđ trāstulerā uidebātur assum-
 pta. Excusantē me uehemēt^o cepit urgere sub dei testi-
 monio cōuenire ne sibi ad opus bonū qux se se iuuare
 possent auxilia denegarē: Quis uehemēt^o insisteret: et
 desiderius ei^o scds deus eē p̄cipere acquirē tādē et in-
 terptat^o sus. In p̄faciunculis tñ utriusq; opis et maxime
 in p̄phili libello quē primū trāstulerā: exposui primus
 oius fidē meas: et protestat^o sus me quidē ita credere si-
 cut fides catholica ē: Si quid aut uel legēretur uel iter

pretaretur a me: id me facere salua fidei rōe. In istis ue-
 ro p̄ar. bon libris ēt illud admonui qđ cū in istis libris
 inuenirētur qđas de fide ita catholice scripta ut ecclesia
 p̄dicat: qđā aut his cōtraria: cū de una eadēq; re dicā-
 tur: mihi uisū sit et scds illā i gulā sēp proferēda quā ipe
 catholice s̄nax expositioe protulerat: et ea qđ a semetipo
 inuenirētur cōtraria eē uel ut inserta ab aliis id .n. eplix
 sux q̄rimōtia protestat^o abūcerē: uel certe ut nihil adiffi-
 catōis i fidē hntia p̄terirē. nō aut supflūū puto uideri isereē
 ēt ipa loca de p̄faciunculis meis ut nihil careat teste qđ
 dicim^o. Sane ne i legēdo error sit ex his qđ huic scriptu-
 ra nūc aliūde iseruit^o. Siquidē mea sunt simplices ad
 uersum capita hnt notas. Si accusatoris mei duplices.
 Ex p̄faciuncula de Apologetico p̄phili post aliquā ita
 dixim^o qualiter ergo sentiat **Origenes** tenor libelli eius
 edoceat. De his aut qđ apud eus cōtraria sibi ueniūt qđ
 cax sit i ultimo breui adiecta assertioe docebimus. Nos
 autē sicut traditū nobis a sanctis prophetis ē ita tenem^o
 qđ sc̄ta trinitas coeterna sit: et unius uirtutis atq; sub-
 stantix: et qđ filius dei in nouissimo tēpore hō factus ē
 pro peccatis nostris passus ē et i ea ipsa carne i qua pas-
 sus est resurrexit a mortuis: propter qđ et i resurrectio is
 spes humano generi tribuit. Carnis uero resurrectionē
 non per aliquas p̄stigas sicut non ulli calūniantur di-
 cimus: s; hāc ipsā carnē in quā nunc uiuim^o resurrectu-
 rā credim^o esse nō aliam pro alia neque corpus aliud qđ
 huius carnis dicim^o. Siue ergo corpus resurrecturus
 dicim^o scdm apostolū dicimus. Hoc eni nomine usus ē
 ille siue carnē dicimus scdm traditionē symboli confite-
 mur. Stulta eni adinuentio ē calūniā corpus humanus
 aliud eē putare qđ carnē: Siue ergo caro scds commu-
 nē fides siue corpus scdm apostolū dicim^o qđ resurget
 ita credēdū est sicut apostolus diffiniuit. Quia qđ resur-
 git i uirtute resurgat in gloria: et in corruptibile et sp̄ri-
 tale corp^o. Saluis ergo p̄rogatiuis futuri corporis uel
 carnis resurrectio carnis cōdēda ē itegre atq; p̄fecte: ut
 et natura carnis eadē seruetur et icorrupti ac spiritualis
 corporis status et gloria nō infringatur. Sicut enim scri-
 ptum est. Quia corruptio incorruptiones nō possidebit.
 Hxc sunt qđ hierosolymis in ecclesia dei a sc̄o sacerdote
 et **Joanne** p̄dicatur: Hxc nos cus ipō et didicim^o et te-
 nem^o. Si quis p̄ter hxc uel credit uel docet uel aliter a
 nobis credi qđ exposuim^o putat anathema sit. Nix ergo
 fidei documentū si quis hēre uult hēat ex istis. Si quid
 at legim^o: aut asserim^o: iterptat^o salua hui^o nix fidei faci-
 mus rōe scdm aplūm probantes omnia: quod bonum
 est obtinētes: ab oī spe mala nos abstinentes. Et si qui
 hāc regulā sequitur pax sup illos: et sup israhel dei. Quā
 tū hxc ego atēq; calūniator aliqđ exurgeret: a mea fide
 p̄fat^o sis ne quis forte diceret quod ab ipis admonitus
 uel coactus hoc mō dicerē qđ atē senserā: Quis me siqd
 illa iterptādi necessitas poposcisset itegro statu fidei fac-
 turū me promiseris: quō adhuc locus calūniātib; datur
 cū utiq; prima cōfessionis mex uox ab oī suspitōe con-
 trariū dogmatis tutū me faciat et munitū: p̄terea enis ut
 et supius p̄dixi dñi sermone didici: qđ ex suis unūq; qđ
 uerbis et nō alienis uel iustificabitur uel dānabitur.
 Sed ut mea nihilominus p̄faciuncula qđ in ipsis per
 archon libris p̄misim^o qualiter iterptatōis nix fides ob-
 seruādā diximus ex ipsis atque sermonib; cōprobetur
 aequū nāq; ē ēt ex his qđ ad rē pertinet iserit. Nā cus ho-
 noris gratia mētiones fecissemus hui^o uiri qđ nūc hxc
 adducit ad crimen pro eo qđ ante nos ipe prior **Orige-
 nis** ap̄ plurima suis interpretatus: et eius uel eloquentiā
 in explicādo uel iterptādo diligētias laudassem^o eumq;
 nobis sequēdū i opere simili dicerem^o post aliquā et
 hxc adiecim^o. Hūc ergo ēt aio nos lz nō eloquentiā uiri
 bus disciplinā tñ i gulis i q̄tū possumus sequimur obser-
 . D. 4

uantes hanc ne ea quae in libris Origenis a semetipso discrepantia inuentur atque contraria proferantur. **Ademto** qui legis ne hic te breuiter deus sermo pretereat: quem dixi quod non proferam ea quae in libris Origenis a semetipso discrepantia inuentur atque contraria. **Ad** n. generaliter promissum si me non esse prolaturum quod esset fidei contraria: sed quod sibi contraria essent: uel quae a semetipso discreparent. **Ad** ergo ex sermone hoc surripientes inimici calumnias generent: ut dicant me promississe: uel si quod contrarium est uel discrepat a fide nostra proferam. **Hoc** est si facere potui tamen promittere non audeo: et si quidem id factum in opere meo inuenies amplecti poteris: Si uero in aliquo tibi minus impletum uideatur culpae non poteris: quia professionis meae tale uinculum non tenes: **Sed** coniungam et cetera. **Aur** aduersitatis in qua casus pleni tibi in apologetico quem Paphil pro libris ipsius Origenis scripsit edidimus breuissimo libello super adito in quo euidens ut arbitror probantis corruptos esse in quaplurimis ab haereticis et maluolis libros et ostendimus: et praecipue istos quos nunc exigitis ut interpretemur. i. patriarchon: quod de principibus uel principibus dicti potest: qui sunt reuera et obscurissimi et difficillimi. De rebus et talibus disputat in quibus philosophi omnia sua aetate conscripta inuenire nihil potuerunt. **Hic** uero non contra potuit id egit ut creatoris fidem et creaturarum rationem quam illi ad impietatem traxerant ad pietatem iste conuerteret. **Etiam** hic diligenter inspicere. **Et** non te pretereat quod creatoris quidem fides diximus: creaturarum uero rationem scientes quod ea quae de caelo dicuntur ad fidem pertinent: **Aur** uero de creaturis disputatur ad rationem: **Sed** quod sequitur addamus adhuc. **Sic** ubi ergo nos in libris et aliquid contrarium inuenimus quod ab ipso in ceteris locis pie de trinitate fuerat diffinitus uelut adulteratus hoc et alienum aut premissimus aut est secundum regulam protulimus: quam ab ipso frequenter inuenimus confirmata. **Nunc** quod et hic incaute aliquid diximus: inuenimus quod dixi quod secundum fidei nostrae regulam protulimus: quod erat unquam tam paucis pretermodum rationem interpretis ex graeco in latinum uertentis excedere. **Sed** secundum hanc regulam protulisse me dixi quam ab ipso frequenter inuenimus confirmata. **Item** hinc illud addamus: **Si** qua sane uelut peritis tam et scientibus loquens dum breuiter transire uult obscurius protulit. **Nos** ut manifestior fieret locus ea quae de ipsa re in aliis libris apertius legeramus adiecimus explanationi studentes. **Nihil** tamen nostrum diximus: sed licet in aliis locis dicta sua tamen sibi reddidimus. **Puto** quod etiam apud iniquissimos iudices sufficere mihi possit sola ista confessio: quae dixi nihil nostrum diximus: sed in aliis locis dicta sua tamen sibi reddidimus. **Nunc** quod me in aliquo obnoxium feci? **Nunc** quod promissi me in eum aliquid diximus? **Ubi** est quod accusant: quod calumniatur: quod consingunt me dixisse: quia mala tulerunt et bona dixi. **Aur** cum bona sunt irascuntur. **Erubescant** et desinant alii falsa proferre: et diabolicum in se operis criminatione suscipere. **Audiant** quod nihil nostrum diximus: et iteque saepius audiant quod nihil nostrum diximus: sed in aliis locis dicta sua tamen sibi reddidimus: **Et** ne nos absque misericordia huic operi minus est metum commodum: ne uideant nos hanc ipsam ante dixisse quae faciunt pro hac. **n. addidimus** et ista. **Hae** autem iterum in praefaciuncula commouit ne forte calumniatores iterum se criminandi putent inuenisse materiam. **Quod** dixi iterum illa causa est. **Quia** ita et sancti episcopi Iohannis epistola ad si de ad sanctum Theophilum scripta criminati sunt: quod corpus humanum aliud nescio quod fingebant quod carne. **Iterum** iterum posuit: sed uideris inquam quod pueri et contumeliosi homines agant. **Nobis** interit tantus labor: si tamen orationibus uobis deus inuenit. **Iterum** susceptus est non ut calumniae os quod fieri non potest: sed hoc forte deus faciet clauderemus: sed ut proficere ad scientiam reuerentibus materiam preberem. **De** autem scias quae et quod falsaturum hanc essent et prouidimus

et diximus. **Uide** quid in sequentibus iunxerim. **Nulla** sane omnem qui hos libros uel descriptur est uel lecturus in conspectu domini patris et filii et spiritus sancti contestor atque conuenio pro futuro regni fide pro resurrectione ex mortuis sacramentum. **Sic** non illum locum haereditate aeterna possideat ubi est fletus et stridor dentium: et ubi ignis eorum non extinguetur: et uermis eorum non morietur ne addat aliquid huic scripture: ne auferat: ne inserat: ne imutet. **Et** tanta post ista omnia tanta honorifica tamque terribilia adiurationum sacramenta falsare hanc et corumpere non timuerunt illi: qui se dicerent credere resurrectionem carnis futuram quae uel hoc ipsum si crederet quod est deus nunquam hanc tam criminosa et nefanda committerent. **Ubi** tamen in his quae praefati sumus aut origenes laudibus usque ad caelum ut criminatur elatus est. **Ubi** apostolus aut propheta: aut aliquid tale a nobis: quale ipse de eo scripserat dictum est. **Aur** in quo profusus alio inueniunt locus criminandi fidei nostrae: promissimus: quae puto quod in omnibus cum confessione ecclesiastica concordet. **Inter** praeterea obseruantiam distinximus: cuius re uera nobis in quapluribus exemplis ipse probauerat: quae nunc accusator existit. **Quid** propositum in interpretando gesserit designauit: ita si plene id aut minus plene implere ualuit: a legentibus comprobetur: a quibus uel laudari uel rideri solet: non tamen ad crimen uocari cum in altera lingua uel proprie uel minus proprie aliena uerba uertitur. **Uerum** quia eorum fecimus mentem quae hanc ipsa quo quo fuerit: tamen nisi falsa sint criminari ea nullatenus potuissent in ipsum caput manus falsarias iniicerunt: conueniens puto huic apologiae nostrae inserere ne me studio subtrahere putet hoc quo illi addito falsa crimina ostendunt. **et. n. cum** in quodam supradicti operis loco quem interpretati sumus quaxsto haeretur aduersus eos qui deum corporeum dicunt: et humanis eum membris habituque describunt: quod asserere Valentinianorum et anthropomorfitarum haereses solent cui ista accusatores nostri nimis ut uideo dextras dederunt: **Et** origenes ecclesiasticam contra eos fidem defendens omni genere incorporeum esse deum: et iterum etiam inuisibilem confirmaret prouocante se ordine quaxstionis respondit contra haereticos in hoc loco quaxdam quae a nobis isto modo uersa sunt in latinum. **Ex** primo libro patriarchon post aliquanta. **Uerum** iste assertiones minus fortasse auctoritatis habere uideantur apud eos: qui ex sanctis scripturis de rebus diuinis infirmitati uolunt et: inde sibi approbati quaxtiant quomodo natura dei sit supereminet corporum naturam. **Uide** ergo si non etiam apostolus hoc idem ait cum de christo loquitur dicens. **Qui** est imago inuisibilis dei primiogenitus omnis creaturae. **Non** enim ut quidam putant natura dei aliquibus inuisibilis est: et alius inuisibilis: quia non dicit apostolus imago inuisibilis dei hominibus: aut inuisibilis peccatoribus: sed ualde constanter pronunciat de ipsa natura dei dicens. **Deum** nemo uidit unquam: manifeste declarat omnibus qui intelligere possunt: quia nulla natura est cui inuisibilis sit deus: non quasi qui inuisibilis sit quidem per naturam et uelut fragilioris creaturae euadat atque excedat aspectum: sed quoniam naturaliter uideri impossibile est. **Sed** si requiras etiam a me quod de ipso unigenito sentiam: siue ipse quidem inuisibilem dicam naturam dei: quae naturaliter inuisibilis est: non tibi statim impium statim uideatur esse uel absurdum. **Rationem** quidem dabo minus consequenter aliud est uidere: aliud est noscere: uidere et uidere corporeum est: noscere et noscere intellectus naturalis natura est. **Quicquid** ergo proprium corporis est hoc nec de patre nec de filio sentiendum est. **Quod** ad naturam uero pertinet deitatis: hoc inter patrem et filium constat. **Uerum** et ipse in euangelio non dicit. **Quia** nemo patrem uidit nisi filius: neque filium nisi pater

Sed ait nemo nouit filiu nisi pater: neq; patre quis no-
 uit nisi filius Ex quo manifeste idicatur q; quicquid in
 ter corporeas naturas uideri et uidere dicitur hoc iter
 patrem et filiu noscere dicitur: et nosci per uirtute scien-
 tia non per uisibilitatis fragilitate. Quia ergo de incor-
 poreas natura et uisibili: nec uidere proprie dicitur nec
 uideri. Jcirco neq; pater a filio: neq; filius a patre ui-
 deri in euangelio dicitur s; nosci. Quod si proponit no-
 bis aliquis quare dicitur e Beati mundo corde: qm ipsi
 deus uidebunt. Multo magis ut ego arbitror ex hoc af-
 fertio nra firmabitur. Na quid aliud e corde deu uidei
 nisi secidm qd supra exposuimus mente eu intelligere
 atq; cognosce? Jstud e caput qd isti ad q isidandm mi-
 hi de oriente transmissa sunt no solu pueria intelligetia
 uey etiã uerboz adulterio coti sunt: ifamare. Ad ego
 iccirco ut alia quoq; similla eius que interpretabar scri-
 ptoris suspectu habere no potui: neq; praxtermittendus
 iudicauit: quia n in eo aliqd de coparatione patris et filii
 dicebatur sed de ipsa deitatis natura qrebatu si ei aptu
 ullo genere uocabulu uisibilitatis uideretur: Respodi
 ut supra diximus his hareticis. qui iccirco de u uisibilē
 ee asseruit q; et corporeu ee creduit pro eo q; uisio pro-
 prie corporis e. Unde et illi Valentiniani qd supradixi-
 mus corporaliter haretici uisibiliter generasse patre et
 generatu filiu dicunt Refugiens ergo ut opinor Orige-
 nes uisionis appellatione taqua suspecta aut melius ee
 in natura deitatis ratus in patre et filius uti illo sermo-
 ne que ipse dñs diffinitu dicens Nemo nouit patre nisi
 fili et filiu q; nouit nisi pater: oem ergo accusatione su-
 pradictis haretibus credidit excludendas: si notionem
 in natura deitatis poti diceris et q; uisionē: du uisio oc-
 casione aliqua praxbere uideatur hareticis Notio uero
 unius naturæ inter patre et filiu seruat indissolubile ue-
 ritate pcpue quia euageliu talis est auctoritas. Simul
 et cautela q; plurimus per hoc fore credidit ne anibro
 pomorphitæ quo quomodo audiret uisibile deu: Hæc
 ratio qua non fiebat aliqua differentia trinitatis uisa
 mihi est non debere penitus abiici: etiã si aliqua uerba
 incautus in græco fortassis posita declinauimus. Sit
 sane adhuc i iudicio legētū utrū et hoc aduersus supra
 dictas hareses utile aut minus ut le uideatur Jamē po-
 namus quæ etiã hi qui norit de litteris et huiuscemodi
 sensib; iudicare: quib; cū peritia adest: et dei timor qui
 nihil per cōtentionē n; per inanes gloriã gerūt: quorum
 animus ab inuidia: et furore et odio uacat dicit nō mul-
 tū ad instructionē uel ad expugnāda s hareses supradic-
 tas caput istud ualere. Nūquid nas hoc licet praxteri?
 et tāq; minus ualidū ad depellēdos aduersarios tran-
 scurrez pone q; sit ociosū nūquid et criminōsu? Quo lo-
 co criminis ducetur ubi inuisibilitatis æqualitas inter
 patre et filiu et spiritū sanctū cōfirmatur? Nō puto hoc
 ita cuiquā uideri: Et quid dico cuiq; Sed ne istis quidē
 ipsius criminatorib; meis esse aliquid in litteris meis
 nūsum qd posset offendere. Veniq; si hoc putassēt ipsa
 sicut trāstulerā mea uerba posuissēt. Sed nunc ausculta
 quid faciunt: et flagitiū eoz require si ullū pcessit exem-
 plus in eo loco ubi scriptū erat q; si requires a me qd
 etiã de ipso unigenito sentiā: siue ipse quidē uisibiles
 dicas naturā dei: quæ naturaliter uisibilis e nō tibi stati
 nel implū uideatur esse uel absurdū Rationes quippe
 dibimus cōsequēter. Jlli scripserūt nō tibi stati impius
 uideatur esse uel absurdū Quia sicut filius patre nō ui-
 det ita nec spiritus sanctus filium uidet. Hoc si in foro
 positus uel in negotiis secularib; comississet iste qui de
 monasterio Romam quasi calumniandi peritissimus
 missus est. Morunt omnes quid cōsequeretur ex legib;
 publicis eiusmodi criminis reus nunc uero quia secula
 rem uitam iam reliquit et a tergieruatione illa actuum

publicorum ad monasterium conuersus est et adhuc
 magistro nobili ut ab ipso edoceret iterum pro modis
 furore insanire pro quiete seditiones mouere: pro pace
 bellus pro concordia mouere dissidia. perfidus esse pro
 fida pro ueritate falsarius. Crede mihi q; huiusmodi sce-
 leris neq; ita et uey fuisset exemplar nisi hiesabel tibi illa
 occurreret Jila eni q; hoc crimē aduersus Nabutrū isra-
 helitani uice cā coposuit et mādauit psbyteris iniquitatis
 falsis eu cōscriptionib; perurgei: q; q; benedixisset idest
 blasphemasset regē et deum: sed quis in hoc felicior illa
 quæ mādauit: an hi q; mādato iniquitatis obtēperāt. Gra-
 tia hæc et ut opinor i ecclesia pene huiusmodi facin^oi au-
 ditū ē: S; auditur adhuc aliquid Requiritis quid illud
 ut rei iudices siāt: et isidiatore; sintas ferāt. Na errasse
 scribēre aut lapsus ee i sermonē nouū nō ē. et ut opior
 uenia dignū ē. Quia et scriptura dicit i multis enis offē-
 dimus oēs. Qui aut i uerbo nō offendit hic pfectus ē.
 Erratū putatur i uerbo: corrigatur emendetur: si aucto-
 ritas id postulat et auferatur. Jnsertū uero q; nō sunt scri-
 pta litteris alienis et falsa iterari ad hoc solū ut utra fra-
 tris ifames: temerare aliena scripta: ut scriptori inferas
 notā: ut surrepas populoz aurib; ut conturbes corda
 splicūm: ut nihil aliud ex eo: nisi apud hoies opinionē
 maculā cōferas. Videte si nō alterius opus ē: nisi illius
 qui ab initio mēdax fuit: et fratres criminādo diabolus
 idest criminator nomen accepit. Na cū falsā huiusmodi
 sintas apud Mediolanū recitaret: et a me q; legebat fal-
 sa ee diceretur. Jnterrogatus a quo habuisset exēplaria
 respōdit matronā quādā sibi dedisse: de qua ego quæ
 eius illa esset nihil dico: sed suæ eam et dei conscientia
 dereliquo: Cibi tñ i hoc dei et i nostrū sufficit testimo-
 nius: idest tuū et sancti uiri ipsius cui hoc opus gerebā
 macari: qui schedulas meas ipsas: quas uel ab initio le-
 gisti uel et is nūdū cōpleta et ad itegrū emēdata exēpla-
 ria reuictis idest q; sicut filius nō uidet patrem ita nec
 spūs scūs filiu uidet. qd ego nō solū uq; nō scripsi s; e cō-
 trario quā ipse falsauit dico: si q; negat q; nō ita uidet fili-
 patrem sicut p; filius et spiritum sanctum anathema sit.
 Videt. n. et uerissime uidet: sed ut de^o deū: et lux lucē et
 nō ut caro carnē: s; ut spūs sanctus: nō corporeis sensib;
 sed uirtutib; deitatis: si quis hæc negat sit anathema in
 æternū. Qui aut nos cōturbat portabit iudiciū quicūq;
 ille sit. Demini sane cū aliquis eoz argueretur falsasse
 hæc. Respōdit mihi i græco ita hēre: me aut i latino im-
 mutare uoluissē: Jn quo omitto illud exequi q; nec qdē
 uerū dicit: s; tñ ponamus q; sic ē i græco et ego i latino
 non scriperam. Promiseram enim me in praxfaciuncu-
 lis tale aliquid facturum. Quod si facerem ut quod ibi
 offendebat i latino comm odius scriberem: quid absq;
 promisso. uel quid absq; ratione nostra facerem Tu
 certe qui in latinis meis exēplaribus non iueneras intu-
 is chartulis hoc unde scriptum legebas. Ego qui inter-
 pretatus sum non scripsi. Tu qui me accusas et tales
 meas litteras non tenes Erimen mihi unde componis
 Aut unde ego accusari debeo unde tu fallum fecisti.
 Rem planissimam dico Quatuor libri isti sunt quos in-
 terpretatus sum: Jn quibus de trinitate sparsim per
 singulas pene paginas disputatur. Relegantur uniuersa
 si usquam talis aliquis de trinitate inuentus fuerit
 in itrepretatione nostra sensus qualem in isto capite
 calumniatur: Tunc demum credatur et eo sensu quo
 isti confingunt esse prolatus: Si uero per omne libro-
 rum corpus nunquam sit ulla differentia trinitatis: non
 ne uesunum pariter stultumq; commentum est dicere
 qd uno solo capite haretis cōfirmata ē ab eo q; eā mille
 capitib; expugnari. S; et rei ipsius cōsequētia prudē-
 tē quæq; satis edocet. Quod si hoc i meis liis inuenisset
 uere scrupulū ex ipsa lectione cepisset: cū sicut ipse nosci

Rome postquam haberet presentes continuo utique perquisisset et ipsa ad me scripta detulisset quippe quod usque ad illud tempus est videre me et salutare et in oratione concitare solus erat. Contulisset sine dubio mecum de his quibus uidebatur offendit: inquisisset quo a me fuisset prolatum: quo haberetur in greco. Lerte est hoc gloria sufficere sibi putasset si uisus fuisset in deo nostris uel scriptis fecisse pro se aliquid emendari. Aut si furor aut non tam emendari quam profertur error in publicum copulisset: sine dubio elegisset nunquam absente lacere: quem potuit grauius confutare presentem. Sed istus quia falsi conscientia deterrerebat ad me cuius erant scripta que uolebat criminari non detulit. **S**ed per domos: per matronas per monasteria per singulos quosque fratres circuefert: quo solo conuolare posset auditus: et hoc fecit sub ipso tempore quo confessi ex urbe discederet ne uel comprehensum factum redderet casum. Etiam uide ut intelligatur secundum preceptum magistri per totam meam Italia crimini inuigilare turbas: conuolare ecclesias: aures quoque polluere sacerdotum: et in his omnibus modestia nostra tamquam conscientia abuti. Hec discipuli. Ipse uero orientalis magister: qui ad uigilantibus scribens dixerat per me latini cognoscere tota origenis bona: et ignorant mala: istos ipsos quos nunc ego transferam interpretatus est: ea omnia que a me improbabilia pretermissa sunt inseruit: quo scilicet nunc contra sententiam suam romani per ipsos origenis cognoscant mala: et ignorent bona. Hinc est non solum origenis: sed memensurum in suspicionem haresis conatur adducere. Dicemini inaccessibiliter canes suos: qui me per urbes per uicos periter transierunt calumniae latransibus insequuntur: et facta omnia et nefanda omnia aduersum me sectantur. Quid quod te sceleris admisisimus si fecimus quod fecisti? Si tamen nefandum est uti exemplis tuis quod de tempore iudicis: **V**erum dic mihi o magister. **I**as. n. ad te conuertenda ratio est ad legem aut interpretare si qua est illa scriptoris culpa recte uocatur. Absit inquam nequaquam. Numquid si et ego legi numquid si et ego interpretatus sum lege ea que interpretatus sum. uide si quod in his dogmaticis inuenies. Lerte si aliquid horum que nunc ad diuites uoco reperies. **P**ostremo ait. Si uis nosse pleni quomodo apud me est suspitio huius dogmatum semper execrabilis fuerit: lege commentarios meos in epistola Pauli ad ephesios: et de his que scripti nosces quod de eo scripsi. **L**eges. n. eum uel interpretans nosces. Et hanc tuam tantum magistrum grauitas ut eum quos in aliis laudas: condones in aliis. **E**t quoniam in prefationibus tuis alterum per apostolos ecclesiarum magistrum dixisti nunc hareticum dicis. Quis hareticus ecclesiarum magister alii dici potuit. **E**rrant inquit in hoc. **S**ed quoniam diu prefationum subiectis commentarios notios lege: sed illos quos designauit: et cui hoc iustum uidetur ut is que tot libros conscripsit. **I**n quibus omnibus pene pronuntia eius usque ad celum fert: que tot tantis annis et lectis sunt ab omnibus et leguntur: Ex quibus copulurimi ita edocui tanta de hoc mundo discesserunt et prexerunt ad deum hanc originis sententiam tenentes quam ex librorum assertione istum didicerant: et abierunt sperantes in testimonio huius iuuenturos se eum secundum apostolos ecclesiarum magistrum: Et ut nunc scribit inueniet eum cum ipsis hareticis: et gentilibus condemnatum: modo se ex ceteris commutet et dicat. **Q**ui illi quem xxx. annis continuo leges et scribes apostolicis exequauit: nunc hareticum pronuntio. Numquid modo aliquos novos libros eius legit: quos ante non legerat. Sed ex his eisdem deus eum tunc apostolum nunc hareticum dicit. Et nullomodo hoc ita fieri potuit. Aut. n. tunc recte dixit: et modo liuore quodam contentione peruenit et audiendum non est. Aut si tunc maledixit: et modo se ipse condemnat. Quale ex se ceterorum expectabit iudicium is que secundum apostolum sententiam a semetipso danatur. **E**t quod inquit. Abscinditur poenitentia. **N**on erratur et in uerbo maxime is que de errore poenitere. **S**ed simul aliqua poenitentia agit: simul accusat: simul iudicat. simulque condemnat: quali uero si qua meretrix una se nocte aut duabus a fornicando se conueat: de continuo leges de pudicitia scriberet

et si solum leges condere. **V**erum est sepulchra subnere osus que iam defuncta sunt feminas: quod eas suspicetur sui simile uitam duxisse poenitentiam agens quod hareticis fueris benefacis. **Q**uid hoc ad me qui nunquam hareticis fuit? **P**oenitentiam agis pro errore: recte facis: si tamen ipsas penitentiam legitime geras non accusas: is de peccato non contentendo: is silendo. **N**am que penitentia ueritas est ubi indulgentia decretum ipse sibi poenitens dicitur. **Q**ui poenitet pro his que male locutus est uulnus suum non iterum male loquendo curat: is silendo. **S**ic. n. scriptum est peccasti. quiesce. is nunc ipse te reum statuit. et ite reatu te ipse absoluit: et ex reo ipse te iudicem facis. **H**ec iam non tua que irridet nos: sed nostra que irrideri patimur est miseria. **V**erum uentiam ad hos duos commentarios quos ceteris omnibus opusculis suis condemnatis ac inuicatis solos excepit: et que caute seu et contententer in his egeris uideam. **E**x his enim solis et fide sua probari uult et quod origeni in omnibus ad uertetur: **P**roferatur ergo et istum que ei soli ex omnibus scriptis suis placet. i. epistola Pauli ad ephesios libri tres et in ecclesiasten ut puto unum. **S**ed nunc inter que primus occurrit in epistola ad ephesios commentarius eligatur: et tibi collocum et concordem symonisten ut ipse ait in his que arguit approbo. **E**t prius ois de quibus irridet mulierculas que se dicitur resurrectionem non habituras fragile corpus quippe que angelorum sunt similes futurum: quod ipse sentiat uideam. **I**n tertio commentariorum libro in epistola Pauli ad ephesios sub eo capitulo ubi scriptum est. **Q**ui uxorem suam diligat seipsum diligat: nemo. n. unquam carnem suam odio habuit: **E**t per aliam ita ait. **F**oueamus igitur et uiri uxores suas ut a se nunc corpora ut et uxores in uiros et corpora redigantur in aias et nequaquam sit sexum ulla diuersitas. **S**ed quomodo apud angelos non est uir et mulier: ita et nos que similes angelis futuri sumus: iam ne incipiamus esse quod in celestibus repromissum est. **H**ec te ecclesia in tuis commentariis scripsisse scies quomodo eos ad exemplum fidei tuas: et ea que arguis confutanda proponis. **E**t quomodo de uerbis tuis arguis mulieres? **D**einde que mulier dixit aliam quam uxores conuertantur in uiros. **E**t corpora redigantur in aias quod tu scribis? **S**i corpora redigantur in aias ergo secundum te non solum resurrectio non erit: sed nec corporum quod confiteri est istos: quos tu fecisti hareticos dicis. **U**bi. n. iam ultra corpora quoniam si in aias corporum redigantur. **E**rit ergo iam totum aia: et nullum corpus. **E**t ite si uxores in uiros commutabuntur pro eo quod subiunxisti ut nequaquam sit sexum ulla diuersitas hoc que ut ostenderes quod sexus quod de femine interibit: ex eo quod redigantur in uirum: solum aut manebit uirilis. **N**escio quid si hanc tibi de se dicere feminas sexus ipse permittat. **T**amen et si ab illis concedatur qua consequentia poteris ostendere tibi uirile sexum esse necessarium ubi femine necessaria non probatur: quod naturalis quodam uiculo in tamen sexus alter eget alteri ut si alii non sit: altero opere non sit. **E**t. n. si lutea forma ex resurrectione homo hinc putatur: quam in paradiso habuit ut scriptum est. **A**ngulum et feminam fecit eos: et benedixit eos. **S**i uero ut tu et mulierculas quas icusas dicitis neque uir neque mulier est: quomodo ergo corpora redigantur in animas: aut mulieres conuertentur in uiros: cum uel paradisos utrumque sexum patiantur. uel similitudo angelorum ut tu quoque fateris nullus omnino recipiat. **E**t miror quomodo ab aliis exigas de sexum diuersitate sententiam de qua tu uolens disse rare tantis te uoluis nodis: ut euolues te nullatenus possis. **Q**uanto rectius faceres si nos quos culpas imitatis in talibus: et hanc solum deo ut ueritas his nosse permitteres: et te potius ignorare fatearis. quam scriberes que paulo per tu ipse danares. **V**eli mihi conscientia sua teste ne diceret: si dico si in aliquo opusculo meo: is in epistola saltim mea quam alicui familiari meo negligenter scripsisses inuenisset scriptum. **Q**uia corpora in animas redigantur: et uxores in uiros. **S**i non est ratio literis scribi per portas ciuitatum preceptis. **E**t si non in foro: in curia: pro foris etiam recitari. **Q**uanto

ex hoc accusatio in titulos: qd in latinis adscripsisset qd
 me totis animis ac tota infelicitate mea peccatis purgari
 ret dicebat. Quia si mihi in credito dicebat qd falli in dicit qd
 corpus resurgere et carnem negat ut ei fateretur qd deus
 carnem meam dicit negat et seipsum. Hec quo ipse scribit in
 epistola sua quia corpora uenerunt a terra et uerba
 uero. Sed uos ite quidem hanc scribinge uolunt solum arguunt
 hereticos: s et satisfactio tanquam magis. *Oulien* tunc n
 illis qd a pā indignis et inhonestis contumelios laceratis
 exhibebit ante tribunal xpi ad hanc qd hanc commentario
 doceat: et illa qd oblitus tuetur rursus cu contumelios scribis
 et ibi utraqz recitabunt: ubi cessabitā sauior hoiu et
 redempti laudibus plausus silebunt: et teus pro his dicitis et
 uel gestis: tunc iudicabuntur apud iustū iudicē christum iūm.
 Verū pzāmus discutei qd etiā de questionibus scribit. *Deo*
 Hoc enim ad fidē pertinet i qds de carnis resurrectione
 sic uariat cetera in questionibus. *Deo* ex cōmētariis libris
 primo de epistola pauli ad ephesios de eo capitulo ubi
 dicit apostolus: Sicut elegit nos in ipso ante mundi constituti
 one ut essemus scti et immaculati corā ipso: ita ait pro
 cōstitutione mundi i greco scriptis *καταβολῆς τῆς οὐρανό*
καὶ τῆς γῆς n̄ idipsum autē *καταβολῆς* quod cōstitutio
 Unde et nos propter paupertatē linguarū: et rerū nouarū
 tatē et sic qdas ait qd gratiorū et sermō lation et ligua: se
 litor sit nō tā: uerbius ex uerbo transierit qd impossibile
 est qm̄ uerbi quodā explicare circuit: *καταβολῆς*
 enī proprie dicitur cū quid deorsū factur: et i inferiorē
 locū mittitur a superiori. uel cū ab aliqua re sumit opordū
 Unde et hī qui uolū futurarū prima iagūti fundāmenta
καταβολῆς hanc uel idest deorsū iūta fundāmentū
 icisse dicuntur: Uolēs itaqz paulus ostendere qd de
 uo uniuersa si machinatus ex nihilo nō creaturā n̄ con
 ditionem non facturā sed *καταβολῆς* idest iūta
 iūta fundamenti ad eum retulit: et non iuxta manichae
 um et cetera hanc resel: quæ factorē et materias ponunt
 aliud qd unde creaturæ factæ sunt ante cesserit creaturæ
 s oia ex nihilo exiterint: *Deo* aut electos nos ut esse
 mus sancti et immaculati corā ipso hoc est deo ante factū
 cā mudi testatū ē ad p̄sentia dei peruenit cū oia futura
 ias facta sunt: et anteq̄ sunt uniuersa sunt nata. Sic et
 paulus ipso p̄destinat in utero matris suæ et *Deo*
 as in anula: sanctificatur elegit ut roboratur et in typo
 christū propheta gentibus mittitur. Hanc qz uas edidit
 expositiones. Sed sub cuius persona huiusmodi intel
 ligentia accipiēda ut nō exp̄sit: Hoc tñ egit quod ex
 sequētibz reprobat priora. *Deo* enī in cōsequētibz. *Deo*
 uero qui deū iustus conatur ostendere. *Deo* manifeste
 ostēdit qd per illas priorē expositionē n̄ ostenditur iusti
 cia dei qd utiqz impiū est: s per iustū quē dicit alii cū
 assertionē sine dubio uolens apud oēs indubitata et ca
 tholicā dēmonstrare dedit tale testimoniū. qd hac sua asser
 tiōe iustū esse deū conatur ostendere qd n̄ ex p̄iudicio
 sciētia: s ex merito electorū unū quēqz eligat dicit autē
 uisibiles creaturas: calus terrā maria: et oia quæ iūta
 sunt fuisse altis inuisibilibz creaturas in quibz et aiaz qd
 ob quasā causā sibi deo cognitio defecte sunt deorsū
 in uallē istā lachrymarū: et in locū afflictionis et p̄gria
 tionis nostræ: in quo sanctus cōstituit orabat: ut ad se
 dē p̄ritiua reuenteretur dicebat: Deu mihi quia icolatus
 metua prolōgatus ē habitantibz cedat multū
 incola fuit anima mea. Et i allo loco *Deo* ser ego homo
 quis me liberabit de corpore mortis huius. *Deo* alibi
Deo elius est reuertē et esse cū christo. *Deo* alibi Ante quā
 humiliarer ego peccati et cetera hīs similia. *Deo* itaqz p̄
 usq̄ ex inquitant p̄cipiantur i mudi. *Deo* agister d
 cis inquitant: et nō dicit qui sunt isti qui hanc inquitant qd
 animæ essent priusq̄ p̄cipiantur in mundū. *Deo*
 ne recte inquit dicit quia talpa es et nihil uides. *Deo* d

supra quia illi hoc dicit qd deū iustū esse asserit quē
 utiqz si cor haberes me ipius esse intelligeres. *Deo* enim
 ita impius fuit ut alii me et diuersū ab his statuas esse
 qui deū iustū defendit: qd utiqz oēs facim? q sanū sapi
 mus. *Deo* ergo die magister qd isti qui tu equiuit ita
 qz p̄iūcip̄ aie inquit p̄cipiantur in mudo et mudo
 ex aiabz fieret cū habitantibz suis i infimū ipe deiecit
 elegit paulū deus: et ei similes corā se qui erāt sancti et
 immaculati. *Deo* aut eligitur nisi ex pluribus: et ubi
 sunt aliqui uisores sibi electio p̄petratur. *Deo* autem ut
 babylonis captiuitate qd Nabuchodonosor captiuitate
 in chaldeā ductus ē popul' missi sūt propheta Ezechiel
 Daniel tres pueri Aggeus Sacharias nō qd ipū merue
 rint captiuitatē: sed ut essent in solatio captiuorū. *Deo*
 illa directiōne mundi eos qui anteq̄ mudo fieret ele
 cti erāt a deo missos eē i eruditiones et magisteriū
 marū peccatricū ut p̄dicatione eorū reuenteretur ad
 locū unde conuerat: et hoc esse qd a *Deo* Moysi i
 psalmo dicitur: *Deo* refugit factus es nobis i generati
 one et progenie. Anteq̄ mōtea firmaretur et fieret ter
 ra et orbis terrarū quo scilicet antequā mudo fieret
 et uniuersa generatio p̄cipiū sumeret sctis suis deus
 refugit fuerit. Hec sunt q in illis quos solos in oibus
 opusculis eligis et ad cōdēnādos ceteros relegi iubes
 cōmētariis scribis. *Deo* dū aie fuisse inuisibile antequā
 hic uisibilis fieret. In quo mudo cū reliquis habitatori
 bz angeli scilicet et animæ erāt. *Deo* aiaz aie ob quas
 dam causas soli deo cognitio in hoc uisibili mudo
 ci in corporibz et q ante habitauerant cū apud prius
 sculū nūchic habitāt terrā scilicet extra causas aliquas
 quas ipse mihi uiuēdo cōmiserit. *Deo* aie qd sancti quiqz
 ut est paulus et ceteri similes ei peregrinationes singu
 las ad conditionē eorū a deo destinati sunt ut eas p̄dic
 tionē sua ad illā habitantē unde collapsæ fuerāt reuo
 carerēt: et hoc copiosū sumis scripturaz testimonio s
 mas: Et q sunt alia quælo dicta pro quibz. *Deo* origē
 nis uocas: *Deo* alia sunt in quibz dānari eum iubes
 Aliūqz ne in euisuodi dānari: Et si tu suades huiusmo
 di dicta dānari sunt feres te prius sententiā et pro
 tio talibz priorē ipse cōdēnabit: Neqz enī iam ubi il
 lus remansit effugiū nullæ hic strophæ pro quibz cete
 ros arguis habebūt locus In ipsa et ems p̄mitētia tua
 post cōterlatōnes ias emē datus et correctus istis libro
 auctoritatem deditū uidelicet ut ex his tua sententiā de
 his q cōdēnada dicit dogmatibus probaretur et ideo q
 scripta sunt hic tāquas si modo hanc pronuncies et dēfi
 nitio audienda sunt et hic talia definitio qualia dicit esse
 dānari: *Deo* nō sus inquis ego qui dēfimo alius dē
 co esse qui hanc ita dicat id est iustū ipū ubi inuitas expo
 nitio p̄sonā ut uideamus quid ē ille quē talia dicit qd
 truce. *Deo* ergo alius uero est q deū iustū conatur of
 tendere dicit qd iā supradiximus. *Deo* iste quā dicit alii
 deū iustū asseritōne sua hac ut aie ostendit et a te alius
 et diuersus est de te ipso quid sentis? *Deo* tu negas iustus
 esse deū. *Deo* magister dū multū uideas et latius arguis cap
 tos oculis talpa puto te incurrisse *Deo* dicit *Deo*
 ex utraqz parte concludi. *Deo* enī iustū deū negabis ut
 alius sit et cōtrariū illi q hanc dicit. *Deo* si ois cōfiteatur
 ecclesia etiā i iustū deū esse cōfiteario: *Deo* Tu es q hanc dē
 cis et tu es qui prim' excepis sententiā quā in aliu feres
 et qui timet ipsius mucrone cōfoderis. *Deo* Sufficiet op̄
 nor hoc apud iustissimos iudices et futurū dei iudiciū
 p̄solātes si quia debeant cōdēnare eū qui festuca uī
 det iū oculo fratris sui: et in suo trabem non uidet: sed
 emendare et ad ueram p̄nitentiā reuocare. *Deo* Verum
 ne forte latuerit ens locus iste unus in his libris quod
 ad liquidū se recensisse putauerat et quorum exēplū
 ceteris oibz cōdēnatis ad cōfessiones dei propoluerat

Requiramus et quomodo in ceteris sentit. Item in eodem libro de eo capitulo ubi scriptum est secundum placitum uoluntatis in laudem sui. Post pauca ita ait. Inuadit itaque in hoc loco occasionem quod ante constitutionem mundi aias putat cum angelis et ceteris uirtutibus caelestium nominibus in caelesti ierusalē fuisse conuersatas quod nec beneplacitum dei nec in laudem gloriae eius et gratia possit intelligi alios nudos barbatos seruos debiles: alios et diuites romanos nobiles liberos sanos ignobiles in diuersas oras uel partes generari: nisi causa praecesserit: quibus ex meritis haec aia unaquodque sortita est. Ad illud quod ad romanos scriptum est quidam putat nosse. nec mirum? An non habet potestatem figuram lani de eadem massa aliud uas facere in honorem aliud in contumeliam: sed ad eundem sensum referunt ut quomodo uita mala seu bona laboriosa uel facilis in isto mundo agitur nisi credamus dei esse iudicium ita et diuersitas in hoc mundo nascitur iusticiae dei arguatur nisi aia merita praecesserit. Si enim inquit haec non ita accipimus beneplacitum uoluntatis dei erat nec in laudem gloriae et gratia eius alios elegisse ante constitutionem mundi ut essent facti et immaculati et haberent adoptiōes per iesum christum alios uero ultimam conditionem et poenitentiam praeparatis destinasse: amasse iacob ante quam oriatur ex utero: odisse Esau priusquam dignum illis perpetraret nisi causa praecesserit quod iusticia dei probetur. Quid expressi? hac assertio? Quid euidetur? uel ab origine uel a quoque eorum quos te arguere dicit de his dogmatibus uel cogitari uel dici potuit: diuersitas et inaequalitas quae est hic in hoc mundo nascitur ad dei iusticiam referantur. Eas dicit dedisse ipsa sibi unquamque aia ut his. scilicet motibus aiorum quos prius in caelesti ierusalē quae est mater omnis uiuendo gesserunt. Et hoc inquit non ex mea persona dictum est: sed alium dicere descripsi. Dixi quod dixi: quia inuadit quod est occasio. Non ego nego quod de alio dicere uidearis: Sed iste quem haec aia dicere uix tibi concors et consonas sit an contrarius sit et inimicus non denegasti. Eum enim alium istum contrarium tibi aliquem nominas soles ponere dea quidem eius: sed statim ea destruere et impugnare: ut Martialis et Valeriani et Arrii et ceterorum. Quis uero alium quidem nominas et dicta eius destruere et tua cum assertioibus ualidissimis scribis testimoniis scripturarum copiosissimis minus. Nonne et nos tardissimi et quos tu talpas dicit uidemus. Iesu cuius dea ponis et non destruere: alium te esse et fieri. Haec rhetorica figura cum sub aliena persona sua sententia proferunt: sicut ista ab oratoribus cum aut ostendere alii quos metuunt: aut iudicia cupiunt declinare. Nam si tu te ex hoc desensum putas: quod tu in his dictis alium nominas multo erit excusabilior ille quem insimulas. Nam ille hoc non solum in consuetudinem ut dicat alios ita dicere et quibusdam ita uideri. Sed multo cautius dicit ille de talibus hoc se non diffinire: sed opinari magis. Quod si alius melius uisum fuerit ut his omissis illa teneatur uide quod est aia illa cuius usus est. et tamen a te ad danandem uocatur. Tu quia non modo alium nominas: effugisse te putas: et ex his eum condempnas in quibus eum sequis et imitaris. Sed progrediamur legendo commentarios ne immerito per singula excludamur a cognitione plurimorum. Item ex eodem libro de eo capitulo ubi ait. Quod simus in laudem gloriae eius: quod ante spauimus in christo. Si spauimus tamen dixisset in christo et non praetermisisset ante spauimus quod graece dicitur προηλπικαμεν esset manifestior sensus eos qui spauerunt in christo sorte uocatos esse praedestinos secundum propositum eius quod uniuersa operatur secundum consilium uoluntatis suae: Nunc uero praepositionis adiectio ad illam nos intelligentiam de qua superius disputauimus exponentes hoc quod scriptum est. quod benedixit nos in omni benedictione spiritali in caelestibus in christo. Sicut elegit nos ab ipso ante constitutionem mundi: ut essemus facti et immaculati coram ipso quod. scilicet nos iam benedixerat in omni benedictione spiritali in caelestibus: et elegerat ante mundi constitutionem ita et sperasse. Nunc autem dicamur in christo ex tempore quo elec-

ti et praedestinati sumus et benedicti in caelestibus. Ducusque interim. Quia enim sequitur maiora sunt. Nunc ergo gratias ago deo quod me potestere grauissimam suspitionis releuauit. Fortassis enim uidebar aliquibus de isto alio contentiosus uel calumniosus agere cum secundum rhetoricam figuram utrum quod dicit alium ipsum esse prohibere: Sed nequa nunc propter ulli auditorum dubitatio remaneret quod esset ille alius de quo superius dixeris declarauit tamen uel bonum magister: et nullas ne lit ex dictis suis ambiguitates discipulis remaneret dignat' est in hoc loco illum quem supra alium dixerat euidens quod esset ostendere: ait ergo nunc uero praepositionis adiectio ad illam nos intelligentiam trahit de qua supra disputauimus. Uides quia nos sumus inquit et non alius. Nescio quem putas quem superius disputauimus exponentes illud quod scriptum est. Qui benedixit nos in omni benedictione spiritali in caelestibus in christo et quod ibi ex alterius persona dictum ut minus itel' gentibus putabatur nequa error his quos iusserat ex istis libris quid de origine sentiret sententiam suam noscere remaneret ad suam personam nunc reuocans. nunc aliquem alium nominans dicit ea quae superius legimus: quod. scilicet. tamen iam nos benedixerat in omni benedictione spiritali in caelestibus in christo et elegerat ante mundi constitutionem ita et sperasse dicimus in christo ex eo tempore quo electi et praedestinati et benedicti sumus in caelestibus. Absolutum ergo me ut puto ipse suo testimonio in omni suspitione calumniae quod aliud iste non sit quam ipse. Sed maiora adhuc in sequentibus sic promissum ostendemus. Post hoc enim quod dixerat nos ante sperasse in christo et ex eo iam tempore quod est ante constitutionem mundi: et antiquam in corporibus nasceretur in caelis esse: benedictos et electos: iteque illum suum alium introduxit et dicit. Alius uero hoc dogma sustinens quod asseruimus et sperauerimus in christo quam in isto corpore degeremus illo intelligentiam transfert. Hoc in loco omnes sceleris sui quod quod ille est iste eius alius exhalauit. Dicit enim nobis hic quem uult esse alium quod hoc dogma non suserat quod antiquam in hoc corpore degeremus et fuerimus et sperauerimus in christo. Hoc enim est pro quo danare iubet Origenem quem uult hic alius intellexisse ceu aliquem contrarium sibi. Quid dicit magister? Bicorin illo uergetis de quo exponere discipulis soles. Si enim hic alium istum quod antefuisse animas quam in corpore degeret non recepit te esse dixeris proditum est quod in superioribus ice labatur. Inuenieris enim tua confessione alius ille tu esse quod desinis oia illa dogmata quae danari iubet. Si uero non es tu in superioribus alius ne tibi ea quae improbas ascribantur: nec hic tu eris alius: quod non sustineas antefuisse animas quam in corpore degerimus. Elige utralibet excusationis parte. Iesu alium quem frequenter iducio: te uis intelligi an aliter aliquem catholicum cum uis uideri: an haereticum? danandum an absoluedum? Si catholicus est ille alius tuus: quod in superioribus dicebat ante hunc mundum uisibilem fuisse aia cum angelis et ceteris uirtutibus in superiori ierusalē in caelestibus constitutas et ibi uiuendo contraxisse sibi causas diuersitatis uel nascendi in hoc mundo uel aliquas quas tolerandi. Erunt ergo ista catholica dogmata et iteque ipsum est danare quod catholicum est. Si uero alium istum haereticum dixeris: haereticum designabis eum. quod fuisse animas non recepit: et sperasse in christo ante quam in corpore nasceretur. Qua hinc exitur magister? Cuius erumpitur. Quo rursus euaditur: quocumque te conuerteris haereticus. Non dicas nullus subtrahendi te aditus datur: sed ne respirandi quidem paululum sit copia. Sic tibi Alexandri tui aristotelici commentarii profuerunt: sic Porphyrii eiusdem. Sic te tot et tantorum philosophorum graecorum et latinorum insuper et iudaicorum eruditio excoluit disciplina: ut in ista angustias tam intricabiles deuenires: et tam miserabiliter coartaretis: ut nec ad alpeas posses esse defensus? Sed parcamus iam deferendum est latis et ut ipse ait opti magno somnus non est ascribendus: quamquam parum nemini et est

ratione dictorum quod flagello ligna quos libitum fuerit uerberet et si quis ei minus adulabitur continuo hinc et scilicet p[er] et missa p[er] diuersa cet[er]a edictibus designetur. Tamē nos nō ip[s]m s[ed] patriarchā imitētur dauid qui cōphēsum i[n] spelūcā inimicū suū Saul cū posset iugulare noluit: s[ed] pepat: Quā et iste sibi a nobis aliquoties factū nō solus uerbo sed et re ats ope et si fateri nō uult corde tñ et cōscienā retinet. Dēus ergo ueniā ei q̄ dare ueniā nescit: q̄ sine ullo hūanitatē respectu de dictis alterius iudicat et i tantū educāus eū de hac spelūca usq[ue] quo i illā icidat de qua et si nos oēs conēur et captiūs exire nō possit: Dicat ergo q[ui] p[ot]t fieri ut i superiorib[us] illis ubi illā dogma cōfitebatur ab eo qui uis eū deū conabatur oūde: nisi aliū quē dixit uere alteri[us] p[er]sona nō fuerit talis qualē nūc dānari uult. Die uero ubi cōtrarius ē et nō recipit q̄ i superioribus dicta sūt aliū seip[s]m dixerit. p[ot]t enī fieri ut conscius sibi sit ita sensisse cū scriberet licet cū stilo hoc non potuerit explanā. Sit ergo ueniā et ponāus i hoc loco aliū istus hūc eē ip[s]m qui nō recipit dogma qd̄ dicit aias fuisse atēq[ue] i corpore degerēt et spasse i christo. Repe tūus ip[s]m capitulū. Et quo rursū tendat diligētus profequātur. At atq[ue] aliū uero hoc dogma nō sustinet qd̄ ante fuerit et spauerit i christo q̄ i hoc corpore degerēt illo intelligentiā trāssert ut dicat i aduētū saluatoris diuī quomō i noie eius oē genu flectatur celestius terrestriū et infernoy: et oīs ligna cōfiteatur: q[ui] dicit iesus christus i gloria ē dei p[er]is. Quā enī fuerit uniuersa subiecta: alios uolūtate: alios necessitate subiiciēdo: et eos quia pccatēnas maiestatis eius spauerūt i eū futuros i gl[ori]a laudem eius et uocari προηλατικῶς. Eos uero q̄ recepti fuerint necessitate credētes eo t[em]p[or]e: quo nec diabolus nec āgeli eius poterūt negare regnātē eē spātes: sed nō i laudē gloriā eius qd̄ quidē et i me ex pie uide mus adipleri: q[ui] alia sit merces eius q̄ uolūtate sequitur deū: alia qui necessitate. Dey tñ siue p[er] occasionē siue p[er] ueritatē tantū christus anūciatur diuīno sciant sperātes q[ui] pro diuersitate spel diuersa sunt p[er]mā recepturi. Oīs i hoc loco adimitur calūniationis occasio. In superioribus dixit q[ui] hi q̄ sperauerūt an i christo illi sūt qui atēq[ue] i hoc uisibili mūdo i corporib[us] nascerētur spem i christo habuerit i celestib[us] posuit. S[ed] ne istud dogma tuū uideēt q[ui] alia itroduxisse expositionē qua dicit eo ip[s]i quo oēs genu flecteretur dño iesu uniuersa creatura celestiuū terrestriū et infernoy duob[us] ei modis erit subiecta quidam uolūtate quidā necessitate. Uolūtate ais subiectos oēs sanctos qui uerba p[er]dicatiōis mō lā ei credūt et istos uocari προηλατικῶς. O idest q̄ atē spauerūt i christo necessitate at subiectos q̄ nūc quidē p[er] p[er]dicatiōē uerbi nō crediderūt. Tūc at iam negare nō poterūt sicut et diabolus et āgeli eius et quicūq[ue] cū ip[s]is necessitate erididerit: q[ui] oēs cū q[ui]bus diabol[us] et āgeli ei[us] et postea credēt nō uocabūtur atē spātes pro eo scilicet q[ui] illi atē crediderūt i christo et sperauerūt i eius uolūtate. In uero et postmū et necessitate. Ideo ais eos diuersa p[er]mā recepturos: p[er]mā tñ ponis his oibus qui mō nō credunt: et diabolo et āgelis eius licet inferiora et eū de cuius sola pccatē aliq[ui] ueniā opinionē nō sūt iā alterius arguens tu i regno christi ad p[er]mā secūda productis et hoc uis intelligi q[ui] sicut non itereit utz ueritate an necessitate christi anūciatur: ita nihil refert an necessitate an uolūtate credatur. Hec sunt q̄ nobis de cōmentariis tuis discere tubes istas nos regulas fidei cōfessionis doces: ut hoc dānetur i aliis qd̄ domi dicitur. Nā utiq[ue] si tu nūc sis aliū qui primū illud dogma sustinet: qd̄ aias i celestib[us] fuisse dicit atēq[ue] i corporibus nasceretur tu es sine dubio qui diabolū et angelos eius atq[ue] oēs incredulos nō solū ueniā donas. Dey et secūdis muerādos eē p[er]mā polliceris. Si uero hoc secūdu refugis tu eris primi d

his dogmatis p[er]. Et miror quōd isti prudētes et eruditū uiri qui hac eius legerāt scripta et quibus illa ab eo nūc scribitur rideant de me q[ui] me talpā noiet et nō sētiat se magis ip[s]os ab eo talpas iudicari quos putat hac i suis libris nō uidere defossa. Si n. putaret eos legentes intelligere posse nūq[ui] ad cōdēnāda ea q̄ ip[s]e magis docet istos libros hēri iussisset exēplū i quib[us] ea ip[s]a plēnus et māifestius cōtinētur q̄ dānare nō suadet iteris oñdius istū ip[s]m asserere i istis electis cōmētariis suis et quā dā nari i alterius libris uidet idē q[ui] aia fuerit i celestib[us] an q̄ i hoc mūdo i corporib[us] nasceretur. Et q[ui] oēs uel peccatores uel incredulū cū diabolo et angelis eius eo t[em]p[or]e quo oē genu flecteretur iesu celestiuū terrestriū et inferno rū et nō solū ueniā accipiēt uey et ad secūda p[er]mā uocabūtur. S[ed] qm̄ hac rei nouitas nō dubito q[ui] fide difficili mereatur ut q[ui]s credatur ea dānare q̄ astruit. Scio quid desideratis ut si possimus talia ex istis libris proferāus exēpla et tā euidēta ut nullus oīno aliū sinu noietur itē ita faciāus. Ex eodē libro Quā i sine seculi christus et omnes facti sui supra dāmones hēbūt sedē ut et uidē ip[s]i dāmones secūdu uoluntatē sedētis sup se christi et factō rū eius agant ex eo capitulo ubi dicit aplūs ut oñderet seculis supuēntibus abūdātes diuītas gl[ori]a suā i bōitate sup nos i christo iesu post pauca. Quā nos iquit quidā lege tenebāt inferni: et p[er] uiciā ats peccata ut opibus carnis ita erāus et supplicis destināi nūc i christo regnētis sedēāusq[ue] cū eo. Sedēāus at nō i humili quo cūq[ue] loco sup oēm principatū et pōtatē et dñationes et oē nomē qd̄ noiātū ē nō solū i hoc seculo s[ed] et i futuro. Si enī christus suscitatus a mortuis sedet ad dexteram dei i celestibus sup oēm principatū et pōtatē et uirtutē et nos sedēbūs regnābūsq[ue] cū christo necesse ē ut sup his sup q̄: sedet ille sedēāus. S[ed] qui diligēs lector ē ita gis req[ui]ret et dicit quid ergo maior ē hō āgelis et cūctis i celo pōtatib[us]. Quā q[ui] piculū ē rñderi principatus et potestate: et uirtutes: et dominationes: et omne nomē qd̄ nominatum ē non solum i hoc seculo sed et i futuro maxime q[ui] omnia christi subiecta sunt pedibus non ad bonā partē referat. sed contrariā: ut dicat eas eē angelos refugas et principē mundi huius et luciferū qui mane oriebatur: sup quibus sancti sessuri sunt cū christo illis quoq[ue] tribuentes beneficius qui nunc inferni et male abutentes libertate sua passis uagentur: et per p[er]cipitā corruant peccatorus. Eum autem tales habuerint sessores iuxta sedentiū uoluntatem incipient gubernari. Nū quid et hic ābiguitas aliqua drelicta ē ut locus hic egeat assertore: ubi euidētissime nulla illius alii sibi interiecta p[er]sona dicit angelos refugas et principem mundi hui[us] et luciferum qui mane oriebatur in sine christo super se sedente et regnante cū sanctis suis consortes ac socios non solum regni eius sed et uoluntatis futuros. Secū dum nāq[ue] uoluntatem christi et oīus sanctorum agere hoc ē ad summā beatitudinē puenisse. Neq[ue] enī ē alia pfectio orationis qua supplicare nos docuit patri: nisi ut fiat uoluntas eius sic in celo et in terra. Sed quāso p[er] enter audite. Non quidem omnia quā de his dogmatibus i libris continentur reuoluentem. Tanta enī sūt ut plura mihi si exequi ea cupiam uolumina. conscribēda sūt: sed tanta quanta satisfacere legentib[us] possunt qd̄ non iste casu i hac incidat quā nunc discipulis mutāda proponit sed latissima et frequentī hac assertionē cōfirmat. Sed uideamus adhuc quā sunt quā nos ex istis probatissimis edocet cōmentariis. Item ex eodem libro. Quod non solum i presentī seculo uerum etiam i futuro ascensus sit hominum et descensus de eo capitulo ubi ait super omnes principatum et potestatem et uirtutem et omne nomen quod nominatur non solum i hoc seculo uerum etiam i futuro. Post aliquanta

Si autem sunt inquit principatus et potestates et uirtutes et dominationes necesse ut subiectos habeant et timeant se et seruientes sibi et eos qui a sua fortitudine reboventur. Quod distributiones officiorum non solum in presentia sed et in futuro seculo erunt: ut per singulos profectus et honores ascensiones et descensiones crescat alius uel decedat: et sub alia atque alia potestate uirtute et principatu et dominatione fiat. Cur magister ut tuis tecum uerbis agam post .cccc. fere annos quietas et simplices latinorum mentes hanc doceas: cur nouas uoces quas ab apostolis nemo susceperat insuetis auribus ingeris? Auxilio te ut peccas Romanis auribus peccas fidei peccas uocis que ab apostolo est laudata: cur in medium profero quod Petrus et Paulus edere noluerunt? Quis quo hanc tu scriberes non usque quo ego interpretarer ut doceas: sed usque quo hanc tu ante xv fere annos scriberes sine his christianus mundus non fuit. Quod eum tu modo doceas quod in futuro seculo adhuc ascensiones et descensiones fiant ut proficiant aliqui: alii decedant. Ergo illud quod dicit in seculo uita acquiritur uel omittitur non est uerum an occultam habet aliquam interpretationem. Non enim penitentiam agis pro his que ex his cometariis continentur. Item quod de ecclesia unum corpus non solum de hominibus: sed et angelis et omnibus uirtutibus celestibus intelligendum sit. Ex eodem libro et de eo capitulo in quo ipsum scriptum est dedit caput super omnem ecclesiam: Post pauca non solum inquit hominum sed et angelorum cometariis uirtutum et rationabilium creaturarum ecclesia intelligi potest item quod anima quia in illa priori uita norant deum modo eum non qui ignotum cognoscant: sed qui post oblivionem denuo agnoscant. Et eodem libro dicit Ad uero ait in agnitione eius id est γωσθη. Quidam sic intelligunt ut inter γωσθη et γωσθη hoc est iter notioe et agnitione illud intersit quod notio illud sit quod ante non scimus et ea postea scire cepimus agnitione uero que postea recordatur: et prioris quaedam uita in celestibus suspicatur postquam in corpora ista defecti et obliti dei patris nunc eum per reuelationem cognouimus secundum illud quod scriptum est Reminiscantur et conuertentur ad deum omnes fines terrarum et multa his similia: Ad autem ait ite. Quia quidam hanc dicit puto me satis eum dicit in superioribus edocuisse quod si quoniam ponit quod quidam dicit uel alius dicat: ne tamen ista que dicuntur desint: iste ipse sit quidam uel alius maxime cum iam concordes his sententias absque illa interiectione personarum ab eo dictas fraudulenter ostendit. Sed quid adhuc est quod ei displicet in alio. Et infra quidem et cetera que in celo sunt rationabilia dicit et delicti capacia. Videamus ergo quid ipse de talibus sentiat: et eodem libro et de eodem capitulo ubi scriptum est. Oportet enim eum regnare donec ponat inimicos suos sub pedibus suis post aliquanta potest inquit ita ridentur quod absque peccato nullus sit et sidera ipsa non sunt munda coram deo omnesque creatura paneat saluatoris aduentum. Unde crux saluatoris non solum ea que in terra sunt sed et que in caelis erant purgasse phibetur item quod pro corpore humanitatis et corpore mortis homines si liti ira appellentur. Ex eodem libro de eo capitulo scriptum est: et erant natura sicut ira sicut ceteri post aliquanta Nos uero inquit dicitur esse primum omnes homines natura sicut ira pro corpore humanitatis et corpore mortis: et quod ab adolescentia mens hominis appositae sit ad malitiam. Item quod prius sit anima factura: et deinceps corporis plasmatio. Ex eodem libro sub eodem capitulo post multa: et diligenter inquit observa quod non dixerit ipsius figuratio sumus aut plasmatio: sed ipse inquit sumus factura plasmatio quippe originem de terra et limo trahit: factura uero iuxta similitudinem et imaginem dei superius exordium: quod in centesimo decimo octavo psalmo simul positum diuersa significat. Quamuis tamen dicit fecerunt me et plasmaverunt me factura primum locus tenet: deinde plasmatio. quod adhuc aliud est quod condemnari uult: dicat ut id de eius libris immo de eius corde proferamus. Quod enim inquit natura naturam et animarum

et angelorum molestum est hoc: Sed uideamus quid ipse de hoc sentiat in his libris quos nobis ad confessionem exempli et ad credendum regulam ponit ite ex eodem libro de eodem capitulo ubi scriptum est. Veniens euangelii sauit pacem his qui longe et his qui prope. Quod cum de iudaeis et gentibus dicitur primo exposuisset post modum addidit hanc. Et hanc quidem inquit iuxta uulgatam interpretationem dicta sunt. Ceterum qui illud apostoli legit de christo memorantis pacem faciens per sanguinem crucis suae his qui in terra erant et his qui in caelis et cetera quae in eodem dicuntur loco. Non putabit nos qui iuxta spiritum israel uocamus fuisse longe et iudaeos qui tantum modo israel nuncupantur in carne fuisse prope: et hanc totam intelligentiam ad angelos uirtutesque caelestes et animas tempauit humanas quod in suo christus sanguine terrena et caelestia copularit quae iter se dissidebant. Et bonus pastor morbidam ad montes reuectans ouem fecerit eam cum ceteris. Drachmasque que pierat drachmis que salua fuerint copularit. Vides quantum diuersitate naturae facit inter animas et angelos. Quanta est inquit iter ouem et oues et inter drachmas et drachmas: sed pauca addidit dicens. Quod autem ait ut duos conderet in semetipso in unum nouum hominem. Et quod superiori de iudaeis atque gentilibus sensui conuenire si suae intelligentiae coaptauit ut dicit hominem iuxta imaginem et similitudinem dei factum eandem post reconciliationem formam recepturum quam et nunc angeli habent et ipse perdidit. Nouum autem hominem dicit esse qui quotidie renouatur et habiturus est in nouo mundo sicut ouis ab oue et drachma a drachma differit in natura. Ita et animas cum angelis esse dicit et eandem formam quam nunc habent angeli et primus homo habuerit et perdidit hominem habiturum in futuro dicit: si natura: si species: si forma non differat. Quomodo nullus pudor est homini erudito: suas sententias sub alterius nomine condemnare: maxime cum hanc ita non secundum uulgarem expositionem. sed secundum apostoli sensum dici debere decernas. Sed uideamus quid adhuc in eodem libro additur post pauca sic inquit et instaurationes noui hominis tunc plenae perfectaeque complenda cum caelestia terrenaque fuerint copulata in uno spiritu et sensu eadesque sententiae accesserimus ad patrem: nescio quid tale et in alia epistola. Si quis tamen eam recipit prudentibus que busque lectoribus paulus subindicat dicens. Hi omnes testimonium fidei accipientes non acceperunt promissionem a deo pro nobis aliquid melius providente ut non absque nobis consumerentur: propea uniuersa creatura congemiscat nobiscum qui in tabernaculo isto congemiscimus et dolet quod timorem dei in utero concepimus: et dolens et prestolatur reuelationem filiorum dei ut de uanitate seruitutis cui nunc subiecta est liberetur ut fiat unus pastor et unus grex et oratio domini compleatur dicens: fiat uoluntas tua in celo et in terra: caelestia et terrestria id est angelos et homines sicut ante unam formam gesserunt: et unum ouile habuerunt: ita et in futuro dicitur esse reparanda: quia christus uenit utrumque facere unum gregem et hoc facturum esse homines esse dicit uel quod nunc sunt angeli: uel quod ante ipsi homines id est animae fuerunt. Et quomodo queso te tam amice imo tam nec amice sed scurriliter mulierculas irridebas quae cum plausu uentris et femoris negarent se post resurrectiones in corpore iterum fragili futurae: sed similes angelis uel idipsum futuras quod angelos esse et hanc cum tanta irrisione dicit a mulieribus arguis quae de tuis illis electis commentariis scripta proferuntur. Nunquid non tibi tale uidetur hoc: quale si quis furti alium inculpans idipsum: ut de alium arguit suo sinu contegat furtum: et postea quate proauerit magnifice fuerit inuectus in fures postea que testes produxerit: iurisque iurandi dederit sacramentum

Post hanc omnia furtum ipsum pro quo alii iam se esse
 iudicasse putauerat de sinu eius extrahatur: Tunc deinde ar
 guis alios quod interrogati de talibus non propter nec statis
 rideant sed cunctabundi et nutu magis quam uerbis agant: et
 hic ipse de apostolo dicit quod nescio quid tale in epistola
 sua prudentibus quibus lectoribus paulus subindicat.
 Si paulus non iudicat: et non quibuscumque: sed prudentibus
 nos miseris quid irrides o nisi peccitens. Si quod aposto
 lus non manifeste protulit non aut nescire aut dubitare nos
 dicitur et non tam intelligere quam subintelligere et ideo non
 tam indicans ea quam subindicans. Ita si tibi reuelata sunt
 illa quae oculus non uidit: et auris non audiuit: neque in cor
 hominis uenit: ascenderunt. Si tamen tibi uenit quod perfectus est et
 destructa tibi sunt ea quae ex parte sunt. **A**lama de his: et predica
 et quae apostolum subindicasse dicitur tu iudica qui non so
 lum ea quae subindicata ueris est quae confirmata ab eo testi
 bus esse nunc damnas. **H**ae enim omnia quae nunc anathema
 tizari iubet dum apostoli dicta exponis astringeras et tas
 qua illius se sibus hanc inserta esse docueras. Quid ad hanc
 aliam est quod damnare ceteros iubet? Quod corpus iquit
 hoc carcerem et uincula esse ait dicunt: et ipsam aiam non
 tre asserunt: sed redire: quasi ad ea loca ubi iam ante fuerit
 proferamus ergo et de hoc quod modo ipse senserit testimonia
 ex ipso istis ibi commentariis libro secundo ex eo capitu
 lo ubi dicit. **H**uius rei gratia ego Paulus uictus iesu chris
 tu post pauca. **A**uia in pluribus locis iquit scriptum est **D**i
 cuntur autem corpus hoc dicit: quod quae clausa teneatur in carcerem
 dicitur propterea paulum corporeis nexibus coarctari: nec
 reuerti et esse cum christo: ut perfecta in gemitu per eum predicatio
 compleatur. **I**tem de eadem re ex eisdem commentariis libro uel
 capitulo ubi dicit pro quo legatione sugori cathena post
 aliquanta per illum itez suum alium qui ipse est ita dicit alius
 uero propter corpus humilitatis et catenas ista qua circum
 datur necdum scimus secundum quod oportet nos scire: et
 per speculum uidens in enygmata ista eum dixisse contendit
 et tunc uel uel posse in confidentia euangelii aperire mysteria
 cum carere deposuerit: et de carcere liber exierit. **N**isi for
 te et in uinculis absque uinculis computandus est: qui con
 uersationem habet in caelis de quo dicitur potest Vos autem in carne non
 estis sed in spiritu si tamen spiritus dei habitat in uobis. **I**tem
 de eadem re rex commentariis epistolae pauli ad philemonem
 sub eo capitulo ubi ait. **S**alutat te **S**phratas coaptiuus
 meus post aliquanta **N**isi forte reconditus aliquid et sa
 cratum ut quidam putant in uerbo captiuitatis ostenditur: quod capiti
 pariter uincti in ualle hanc educti sunt lachrymarum. **V**ides
 quomodo hanc tam mystica et sacrata dicit haberi apud
 quosdam: quorum tamen et unum ipsum esse multis saepe doctus
 sed uti figura per quam scientia mystica uideatur iudicia de
 diuina: **H**ae inquit quomodo se habeant uideris. **N**unquid
 et omnia restituenda esse in unum statum atque in unum corpus
 redintegrandos non solum homines: sed et demones et an
 gelos refugas: dicitur a me potes proferre. **D**is inquit
 mihi non fiat: sed quod ex alterius persona dicitur alterius sit.
 Si quid sane ex inde dicitur a me potes proferre: ac nul
 lus iteriecta persona scriptum legitis: hoc mihi merito de
 bet ascribi: et quid omnes istos effundis quos superius de
 sudans agones tantum ualet frons duricia: sed age fiat ac
 quiescens est in hoc non ut res sed ut ipse postulat commu
 tur. **E**t his commentariis libro secundo de ea re qua prope
 sui sub eo capitulo ubi scriptum est: solliciti seruare unitates
 spiritus in uinculo pacis unum corpus scriptum est et unum
 spiritus sic uocati estis in una spe uocationis uix post aliqua
 ta. **Q**uare tur iquit quomodo una spes uocationis sit cum apud
 pres diuersae sint mansiones ad quam unam spe uocationis re
 gnu celorum quae unam domum dei patris esse dicitur: et una in do
 mo plurimas mansiones alia enim gloria solis: alia lunae:
 alia stellarum: **A**nt certe illud sub illius indicatur quod in fi
 ne et consummatione regum in pristinum statum restituenda sunt:

oia quando ceteris unum corpus efficiemur et in unum perfec
 tum reformabimur et oratio pro nobis saluatoris implebitur
 per da ut quomodo ego et tu unum sumus: ita et isti in uobis
 unum sint. **A**ccipistis et hanc etiam de resurrectione eius ab
 solus ulla ambiguitate sentias: accipite et aliam et tunc concludam
Apollogia nra primum uolumen. **I**nnuera enim sunt eius de
 talibus dicta. **E**t eodem libro sub eo capitulo ubi scriptus
 est ex quo totum corpus compactum et coagulatum per omnem terram
 administrationis secundum operationem in mensuram unum cuius
 quod membra in augmentum corporis facit in edificationem sui in
 caritate sic coepit in fine regum cum deum uidere coepit sa
 tie ad faciem et in mensuram uenerius plenitudinis christi: ad
 cuius plenitudine nos omnes accepimus ita ut christus non ex
 parte sit sed totus in nobis et relictis initiis paruulorum creue
 rit in us in eum ut de quo propheta dicit. **E**cce uir oriens est no
 me illi et **I**oanes baptista commemorat post me uenit uir
 quae ante me factus est quoniam ante me erat tunc in occursum unius si
 det: et unum agnitionis filii det: quae nec pro uarietate me
 tris non una nec eadem fide agnitionis cognoscimus totum
 corpus quod prius dissipatum fuerat et in diuersa laceratum in
 suam copaginem iustitiamque redigetur ita ut una subministra
 tio eademque operatio et unum status consummata perfectio totum
 faciat creicere corpus aequaliter et oia membra iuxta mensu
 ram suam in incrementum status accipiant. **H**ae autem tota edificatio per
 quam ecclesia per partes in se caritate complebitur totas rationa
 biles creaturas subangebatur: et mutua corpus unum rationi
 onabilis aialis intelligens exemplo quodcumque de huius mem
 bris dixerimus et primum hoc sciamus esse referendus ad unam
 quamque rationabile creaturam putemus hoc aial ita per artus per ue
 nas carnes a laceratum ut nec os ossi fiat nec nerui iun
 gatur ad neruum separtis oculi faceat: seorsum aures manus
 alium locum teneat in alium proiecti sit pedes: et reliqua membra
 in hunc modum in se dispersa sint et diuisa: fringens aliquae ue
 nire tantum scientia medicum quae iuxta fabulas athenicorum aescu
 lapium possit imitari nouaque figuram nouaque hominem ur
 bium suscitare. **H**ic necesse habet unum membra membra in
 suo in loco restituere et compagem copulare compagi
 quodam glutino partibus restitutis unum corpus ef
 ficere. **D**ucisque nobis una similitudo processerit. **N**unc in
 eadem similitudine ad id quod intelligi uolumus aliud trahatur
 exemplum pumilus cecit: et occulto xuo in perfecta adolescit a
 tate suam manus habet augmentum: sua pedes setunt incrementa.
Venter dum nesciens impletur: hueri dum falluntur oculi:
 dilatatur: et oia membra per partes iuxta mensuram suam sic cre
 scunt ita sibi non sed corpori uideatur augeri: Ita ergo et
 in resurrectione eius quoniam corpus totum ecclesia nunc dis
 atque laceratum ueris medicus iesus christus sanaturus ad
 uenerit: unumquodque secundum mensuram fidei et agnitionis filii
 dei: quae ideo agnoscere dicitur: quod prius nouerat et postea
 nose desinit: suum recipiet locum: et incipiet id esse quod fuerat:
 ita tamen ut nos iuxta aliam huiusmodi oem in una aetate sint possit
 id est oem in angelos reformetur. **S**s unumquodque membrum
 iuxta mensuram suam et officium suum perfectum sit. **V**erbigratia ut
 angelus refuga id esse incipiat quod creatus est: et homo quod de pa
 radiso uerit electus ad culturam itez paradisi restituatur
Ita autem uniuersa sic stant ut inuicem inter se caritate iungan
 tur: et dum cogaudet membra membro et in alterius proiectione
 ne lxtatur christi corpus ecclesia primitiuorum habet in ca
 lesu hierusalē quae in alio loco apostolus matrem sanctorum
 uocat: hanc tua dicta legunt oem latini: quae est nunc tu quo
 quae iubet eos legere ubi dicitur quod oem rationabiles crea
 turas quae sub unum rationis aialis exemplo intelliguntur ita ut
 in unum corpus reparanda sint tamquam si unum hominem membra di
 uersa rursus in eiusdem corporis soliditate aesculapi arte
 reparantur. **I**n quibus diuersa futura differentia officia ut
 pote membrorum: sed corpus unum hoc est unum natura: et hoc
 oium unum corpus ecclesia primitiuorum uocas et corpore
 noias esse christi cuius corporis suum membra suo officio

restituendus esse aia angelū refugam: q̄ ē utiq̄s diaboli?
 et in hoc q̄d ab initio creatus ē reparandum similiter et
 hoīem aliud mēbz ad cultū paradisi tāq̄ colonū origi-
 nū reuocādū: Et hoc nulla ut fieri solet cus d̄ reb̄ talib̄
 p̄detēti cauteqs dī alterius iteriecta p̄sona persequeris
 ut uel dubitasse te aliq̄s i rebz tā secretis et absconditis exi-
 sumaret sicut **O**rigenes iste cuius te discipulus nō negas
 et proditorē fateris semp̄ fatere iuentur i talibz s̄z abru-
 pta et definita sn̄a tāq̄ si angelus loq̄retur i **D**āuele aut
 christus i paulo mortaliū auribz̄ arcana futuroz̄ enūtiat
 s̄culoz̄ et ais **N**ullū uetey electa a christo plebs fideli-
 um credas si **O**rigenes aliq̄d de diuīa dispensatiōis secre-
 toribz̄ suspicatus ē **N**emo recipiat ēt si **C**lemens aut ille
 discipulus aplōrū aut ille **A**lexādrīa ecclesie et ipius ori-
 gens m̄gī tale aliquid dixerit ēt si **G**regorius ille p̄tic̄
 uir apostolicey uirtutū: ēt si iste alius nazāzēus et didy-
 mus uidēs propheta abo m̄gī mei q̄bz sapiētius i fide
 christi nihil habuit mūdus oēs isti ut origenes errarūt:
 sed accipiat̄ erroris sui uentiam: q̄ et ego aliq̄ errauit et
 nūc p̄nitentiā gero: sed uentā accipere debeo. **O**rigenes
 uero cus eadē q̄ ego dixerit ēt si p̄nitentiā egit uentā nō
 accepit imo pro his q̄ oēs dixit solus ip̄e dānetur: ip̄e
 ē q̄ oīa mala fecit **I**p̄e. n. nobis prodidit uñ ē totū q̄cquid
 nos loquitur q̄cquid scribitur: q̄cquid dicti putatur eruditi
 et q̄d de gr̄cis bonis latina fecit nō bona: nemo ergo
 quēq̄ hoīz̄ audiat: sed hęc sola suscipite q̄ i meis cōmen-
 tariis iuentis: et maxie i ep̄stola ad **E**p̄hetos: **I**n q̄bz
 origenis dca uehemētissime cōsutaui. ego at̄ scrutari ut
 credere ac tenere debeatis resurrectionē carnis ita futu-
 ra ut corpora cōuertantur i aīas: et uxores dirigantur i ui-
 os et q̄d aīe mūdī cōstitutionē i celestibz̄ fuerit et ide-
 ob quasdas cās soli deo cognitas i nullē hāc deducta sit
 lachrymum et quod corpori huic humilitatis et cor-
 porī mortis inserta sint: et quod in fine s̄culoz̄ om-
 nis natura rationalis in unum restituatur sic ab initio
 fuit. **I**ta ut hō ad paradisi reuocetur et āgelus refuga ut
 supra **P**etr̄ et **P**aulū: cui ip̄i ad paradisi ut pote hoīes
 Ille at̄ i id q̄d i initio creatus ē reparatur ut fūat oēs siul
 ecclesia primitiūoz̄ i celestibz̄: et sunt dū i officitiis q̄dē si-
 gulis q̄busq̄z sūt mēbra christi. **U**n̄iuersitas uero ciūto-
 rū p̄fectū christi sit corpus. **P**are tenetes o fideles prudē
 tesq̄z discipuli et istas meas idubitatas diffinitōes custo-
 diētes: et origenē tāū pro his ip̄is dictis cōdēnantes
 bñ agetis **U**alere. **U**ides q̄ totū cū irrisione agis et p̄-
 nitez̄ te ideo dicit ut fallas eos q̄bz scribis: **N**ā et si uēz̄
 te p̄niteat ut debet quid facies ad oēs illas aīas quas
 p̄ tot ānos hęc tua tā uenenata ut ip̄e aī doctrīa decepit
 deide q̄s unq̄ p̄ tuā p̄nitentiā emēdabitur cū iste ip̄e li-
 bellus i quo et p̄nitens acusat et index es auditores
 tuos rurū ad hęc ip̄a legēda et tenēda transmittas: **A**d
 ultius ēt si hęc ita n̄ essēt ip̄e tibi ēt post p̄nitentiā oēs
 additū uentā p̄clusisti. **A**is: n. ēt ip̄m origenē p̄nituisse
 pro his dictis libello p̄nitentiā ad **S**abanū tūc urbis ro-
 manę **E**p̄iscopus dato et tñ post p̄nitentiā post. **L**an-
 nos mortis suę i ius eū trahis et ad dānationē eum uo-
 cas. **Q**uomō ergo tibi pro his dictis uentā dabitur p̄-
 nitezi? ille qui ante te pro his p̄nituit uentiam nō mere-
 tur. **S**imiliter ut scripsisti: scripsit similiter ut p̄nituit
 p̄nituit. **A**ut similiter pro p̄nitentiā debetis absol-
 ui: aut si negas uentiam p̄nitenti q̄d ego non opto tu
 purges uos pariter cōdēnari. **S**ecūdu quādā angeli pa-
 rabolā **O**blata ē dño a iudxis adultera: ut uiderēt quid
 d̄ ea secūdu legē iudicaret. **I**lle itas misericors et misera-
 tor dño ait. **S**i quis uim peccati nō hēt mittat super eā
 lapidē. **E**t tūc iquit oēs discesserūt. **E**t iudxi quidē licet
 ip̄i et icreduli tñ erubuerūt consciētias suas ne cū ip̄i ef-
 sent peccatores: i peccatores uiderētur ulisci. **E**t latro il-
 le de cruce dicebat ad alterū latronē qui simul p̄debat

i cruce et blasphemabat. Nos q̄ nec deū times: uel q̄ i
 eodē nos sumus iudicio cū eadē q̄ i nobis sūt cōdēnem?
 in aliis: nec cum iudxis erubescimus: nec cum latrone
 mitescimus.

H Argentū secūdu libri eiusdē **R**ufini
Uel secūdo libro sub apologia sp̄tie
Rufinus i beatū **H**ieronymus male
 dicta cōgerit dīcēs cū libellis suis eo
 maxie q̄ de uirginitate scriptus ē oēs
 ordinē ecclesie laceraz̄ sanctū **A**mbro-
 sū carpere. oēs scriptores iēptiz̄ aut iēperitiz̄ accusaz̄: p̄-
 iurū quoq̄z detestabile cōmittere: qui cōtra abituratiōnē
 non solus libros s̄culares legat: sed illis se iactat et esse
 rat impio porphyrio et baraba p̄ceptore gloriētur: et in
 deū blasphemus fuerit quē locū hēre dixerit origenē quē
 ip̄probat decē p̄facimentalis i calus extulerit: et apostolis
 coꝝquarit et uetus testamētus q̄d apostoli cōmēdarunt
 noua trāslatiōe subuerterit.

Incipit secūdu liber controuersiarū **R**ufini contra do-
 ctore p̄clarissimū beatū **H**ieronymum

UPERIORE quidē libello dog-
 maticas eius obiectiones quas alius
 ip̄ingit nō imerito i seipm̄ testē retor-
 simus. **N**ūc uero iā explicitis et post
 tergū reiectis his q̄ sicut uicini sūt cau-
 sationibz̄ cōfidētius et de ceteris criminibz̄ trādebius: ē
 et illud accusationis eius grauissimus caput q̄d similiter
 ut cetera mendatia ueritatis falce reserādus ē: ait em̄ cō-
 federatos quosdā eē origenē ad p̄iuriū et istud mysticā
 eius traditionis arcanū absconditū eē i sexto stromati
 libro: nec ab illo alio inter tot s̄cula nisi a deo solo cōp-
 hēsi. **U**ex ne risū ei mouēā si a iuris iurandi sacramē-
 to alienū ne eē cōfirmē a cōsideratione p̄iuriū planiore
 uia ad manifestationē ueritatis icēda ex eo q̄d facillime
 probare possū nec habuisse me uicq̄ libros istos nec aīe
 legisse a quoq̄ p̄sitos. et sic nō possū excusare de eo q̄d
 quale sit nescio: ita nec accusari possū q̄d d̄ eo q̄d uel sit
 p̄ctus ignoro. **I**ste tñ q̄ arguit uel ab illo traditū uel a dī
 scipulis eius dicit q̄d scriptū ē **A**ū loq̄tur ueritatē cū pro-
 xio suo: q̄d proxius ille nō sit nisi q̄ p̄fectus sit **S**ympy-
 sesy. **A**t itez̄ q̄d apostolus dicit **Q**uia sapiētia loq̄tur iter
 p̄fectos: et q̄d scriptū ē. **N**olite sanctū mittere cambz̄ ne
 q̄z i margaritas uias aīe porcos ut asserāt iquit p̄ hoc ue-
 ritatē nō oibz̄ apiēdā: **U**ideāus q̄d ip̄e i his ip̄is electis
 cōmētariis libro secūdo sub eo capitulo ubi scriptū ē pp̄
 q̄d deponētes mēdatiū loquimini ueritatē unusquisq̄z
 cū proxio suo qm̄ sumus iuicē mēbra: post pauca ait pp̄
 q̄d iquit paulus ip̄e p̄fectus in alia ep̄stola loq̄batur: sa-
 piētia at̄ loquitur inter p̄fectos. **E**rگو hoc ē q̄d iubet ut
 ut unusq̄sq̄z mysticā q̄q̄z atz̄ secreta et ea q̄ dei ueritate
 plena sūt loquatur cū proxio suo ut: **E**t dies diei eructet
 uerbi et nox nocti i dicet sciētia hoc ē clara q̄q̄z et lucen-
 tia his i dicet q̄ merētur audiri. **U**os estis lux mūdī: por-
 ro tenebroza et uoluta et oī sacramētoꝝ nocte uelata ali-
 is referat q̄ et ip̄i uox tenebrę uel caligo sūt: de quibz̄ d̄
Uubes et caligo sub pedibz̄ eius haud dubiū qui dei q̄
 manet i mōte sinā moyses igreditur i turbinē et caliginē
 ubi erat deus et de ip̄o deo scriptū ē. **P**osuit tenebras
 laubulū suū **L**oquatur itas ueritatē: atq̄z mysteria uiuō
 quisq̄z cū proxio suo. **N**ec det sanctū cāibz̄: neq̄z mittat
 margaritas suas aīe porcos: **S**z q̄cūq̄z oleū habuerint
 ueritatis illas i thalamū sp̄si et penū regis iudicat uide-
 te q̄so uos et diligentī p̄spicite si aliū aliquid i oibus his
 q̄ scriptū nisi se et sua dicta cōdēnat. **S**i inimici sui lace-
 rare eū et arguere pro scriptis suis uellet quo alio ordi-
 ne q̄bz alius aduersū eū sentētiis iterētur nisi q̄bz ip̄e
 se aduersū se tāq̄ aduersus alios utitur. **C**ōdēnatio ad-
 uersus eū si proferenda sit. **E**p̄stola sua sufficit: si solum

nomē imutes textus eni criminū nec i aliū oīno quēq̄
 sic i ipm cōuenit solū: q̄ cōdēnari iubet hęc itēz obserua
 ri iubet. Quæ agit arguit: q̄ detestatur opatur. Beati disci
 puli eius q̄ eū uel audiūt uel imitantur: **Dez** tñ qm̄ pu
 rū dogma proponitur nihil ad me si iste agat uel scribat:
 q̄ apud nōnullos sūm hāc nobis inūcei conatus ē ma
 culā: et nūc itēz iterare p̄ lās. Secundū ab ipō datā regu
 lā quid ipē ego de piurio sētiāz profero: ut de se ipi ite
 ris iudiciū derelinquā. Et eni cū dñs et saluator n̄ dicat
 i euāgelio dicitū ē aīcōs nō piurabis: reddes. n. dño iura
 mēta tua. Ego at dico uobis nolite iurā oīno. **Dis** q̄ do
 cet quacuq̄ ex cā piurādū eē: ego dico q̄ alienū ē a fīdē
 christi: et ab ecclēsiæ unitate catholice: s̄s ueli nūc postea
 q̄ d medio ut ipē statuit anathemati satisfeci laborāz pau
 lulū si patiēter accipitis et hoc qd̄ iste p̄ orgia qd̄a et my
 sticas cōfederationes piurū obseruari dicit quos habeat
 cultores et hymistas ap̄ire certa ē enī et factis uera illa dei
 s̄nia q̄ dicit **Quia** ex fructib⁹ eoz cognoscetis eos: et itēz
Ex fructu arbor cognoscitur. Et nos ergo sic iste dicit piurū
 dogma suscepimus illius. **Si** ad hoc edocti sumus
 et talis i nobis arbor plātata ē: nō pōt fieri ut nō tales alii
 qui ex nobis sapius germiauerit fructū. **Dez** et mysi
 ci dogmatis auctoritate coalescerēt. **E** qd̄ quātū ad per
 sonā meā p̄tinet: quē solus ex his oib⁹ q̄ scribit lacerare
 se putat nō mihi ipē ferā testimoniū nec dicā q̄ et sit iu
 randū cū forte necessitas exigit: et si nō tutus suz: aut cer
 te timidus eē cupio. **Postremo** et si obseruāz nō possū
 errasse me nouerit **Hęc** ergo nō dicā: tñ siue errē in his
 siue caueā iste iteri causā cōmissi alicuius qua me arguat
 i talibus nō hēbit. **Ego** at qualiter apud istū sacratissimā
 seruatio itēz ex scriptis eius probabo. nihil enī ex lūoz
 et inuidia cōfictū aduersus eū proferā ut ipē cōtra nos fa
 cit: sed ipm se testē et scripta sua aduersū eū producas ut
 sciat te non ab inimicis argui: sed a semetipso redargui.
Libellū qd̄a de obseruāda uirginitate roma positus scri
 psit: **Quē** libellus oēs pagani et inimici dei apostate pse
 tutores et quiq̄ sūt q̄ christianū nomē odio hūt creatū
 sibi describerāt pro eo qd̄ sibi oēs christiāoz ordinē oēs
 gradū oēsq̄ professionē uniuersāq̄ sacdillimis expro
 brationib⁹ pariter ifamauit ecclēsiā. **Et** ea crimina q̄ gēti
 les falso i nos ferre putabatur iste uera eē imo multo pe
 iora a nōis geri q̄ illi criminabatur asseruit: **Nā** prio illas
 ipas uirgines d̄ quaz uirtute scribere uidebatur ifamat: et
 dicit de eis his uerbis. **Alia** uirili habitu ueste mutata eru
 bescūt se facias eē qd̄ nata sūt: crinē ap̄utat: et ipudēter
 erigūt fances eunuchias. **Sūt** q̄ alicuis uestiuntur: et cu
 cullis fabricatis ut ad ifatū redeāt: imitātur noctua et
 bubones: **Dic** et mille alia de his probra grauiora: **Sed**
 ne uiduis qd̄ pat. **Ait** nāq̄ de ipis. **Nulla** illius nisi uē
 tris cura: et q̄ proxia sūt uētri **Alia** quoq̄ igerit obscena
 quā plura: s̄s et mōachoz oē gēus q̄ fœde: q̄ turpiter
 laceret lōgiū ē si ipis uerbis uel scriptis ueli probare. **De**
 diaconis uero et psbyteris q̄ dedecora descriptū pudet
 retexere. **Inmū** tñ lacerationis ipius ponā ex quo factū
 cōdicere positis quātū i cōsequētibus augeat innectio.
Sūt iqt̄ alii de mei ordinis hoib⁹ **Loquor**: q̄ ideo ad p̄
 sbyterū et diaconū abiūt: ut mulieres licētū uidāt: ois
 his cura de uestibus si bñ oleāt: si pes laxa pelle nō solle
 at: crines calamistri uestigio rotātur: d̄giti de anulū radi
 at et ne plātas hūidior uia spgat uix iprimūt sūma uesti
 gia. **Tales** cū uideris sp̄osos magis esties q̄ clericos **Et**
 postea q̄ spectati nō tā uittā q̄ crimia sacerdotis uel mi
 nistroz exprobas: et igrēssū eoz: et salutationes ad ma
 tronā si solū decolorauit uey et execrabile fec. **Quomō**
 postea q̄ oē gēus christiānoz cōcidit et ifamauit sibi quo
 qz si pcat audite. **Redibo**. n. post excessū quēdā ad hoc
 qd̄ proposuerā p̄p qd̄ et libellū huius res poposcit fieri

mentionem: et ostendam apud istum tam licito haberi
 peritura ut scriptis quoque suis deprehendi ea non eru
 bescat. **Igitur** in hoc ipso libello cum moneret seculares
 codices legi non debere et diceret. **Quid** faciet cum
 psalterio horatius: cum euangelis. **Quaro**: cum a
 postolis **Licero**: **Nonne** scandalizabitur frater si te uide
 rit i idolio recubētē: et cetera cus dixisset huiusmōdi q̄bus
 alienā eē a christo assereret libroz lectionē secularium in
 serit et reuelationē quādā ad se diuinitus factā satis hor
 rificis refert p̄ceptis. **Refert** enī qd̄ postq̄ saeculo renū
 ciasset: et ad deū fuisset cōuersus fauore tñ secularium li
 roz ualde teneitur: ne facile possit tali carez cōsiderio: et p
 hoc subito iquit raptus i spiritu ad tribunal iudiciū protra
 hor ubi tātū luminis et tantū erat ex circūstātū claritate
 fulgoris ut profectus i terrā sursum aspiciere nō auderem
Interrogatus conditionē christianū me eē r̄ndi et ille q̄
 psidebat mēris ait ciceronianus es nō christian⁹. **Ubi**
 thesaurus tuus ē: ibi cor tuū ilico obmutuit: et inter uer
 bera tā enī caxdi me iusserat: conscientia magis igne torq̄
 bar: clamare tñ cepi et eiulans dicere **Miserere** mei do
 mine **Miserere** mei. **Hęc** uox inter flagella resonabat.
Tandē ad psidentis genua reuolutū qui asiterant p̄caban
 tur ut ueniā tribueret adolecētix et errori locū p̄citen
 tie cōmodaret exacturus deinde cruciatū si gentilius litte
 rarum libros aliquādo legisset. **Ego** qui tanto consuet
 articulo uelle et maiora prōtēz dierā: cepi et nomē ei⁹
 obtestāz dicere **Dñe** si unq̄ habuero codices seculares
 si legero te negauī. **In** hac uerba dimissus reuortor ad
 suos iquit. **Audistis** q̄ nouū q̄ horrificū iuramēti sui
 exposuit genus residente i tribunalibus iudice iesu chri
 sto dño angelis assistentibus et intercedētibus pro se iter
 uerbera et cruciatus positus iurat se nec seculares libros
 habiturum unq̄ nec lecturū. **Relegatur** q̄so nunc q̄ scri
 bit si una eius opis pagina ē q̄ nec iterū eū ciceronianū
 pronūtiat ubi nō dicat: sed **Tulli** n̄ stacus n̄ et **Quaro**
 ias uero chrysippus et **Aristidē** et **Empedocle** et cetera
 græcoz auctoz noia ut doctus uideatur et plurimā lec
 tionis tāq̄ fumos et nebulas lectoribus spgit. **Deniqz** i
 ter cetera et pythagore libros legisse se iacet: quos ne
 extare quidē profusa eruditū hoies asserūt. **Et** iste ne ali
 qua ex pte iuramēti sui ex auctorib⁹ gētiliū p̄teriret et
 ea q̄ nō sūt scripta legisse et scribit. **Et** i oib⁹ fere opus
 culis suis multo plura et prolūgia tēstionia d̄ his suis
 q̄ de prophetis n̄is uel apostolis pōit puellis uero ac
 mulierculis scribēs q̄ ū utiqz n̄is de n̄is scripturis adisti
 cari cupiūt et debēt exēpla eis flacci sui et Tulli et **Quaro**
 ronis itēz. **Tū** uero i illo libello quē de optio genere i
 terptandi attitulaui ubi p̄ter tituli anotationē nihil opti
 mi: sed totū pessimum ē. **Ubi** enim asseuerat hareticos il
 los quibus nunc communicat et incurrit in illam senten
 tiam apostoli nostri non sui. **Ile** enim suum aut flaccus
 dicit aut Tullium qui ait. **Qui** enim non discernit si man
 ducat damnatus est. **In** illo ergo libello ut asserat quod
 nullo genere uerbum de uerbo interpretari ratio sinat:
 quomodo ei iterum rationabile uisum est capita integra
 dictata ex codice **Licero** inseruit. **Nonne** ipse dixe
 rat. **Quid** faciet cum psalterio **Horatius**: cum euangeli
 is **Quaro**: cum apostolis **Licero**: **Nonne** scandalizabitur
 frater si te uiderit in idolio recubentes: in quo utique
 idolatria ipse se reum statuit. **Non** enim qui uiderit legen
 tē hoc scādalizatur: multo āplius q̄ scribētē. **Sed** qm̄ q̄
 ad idolatriā deuoluitur non plene nec in tē prophanus
 eficitur nisi pri⁹ negauerit christū ipsi christo i faciē corā
 sedētī i tribunalib⁹ assistētib⁹ quos clarissimis ministris ā
 gelorum dicit si habuero uel legero gentiliū libros te
 negauī. **Et** nunc non solum legit et hēt non solum de
 scribit etc omparat. **Uerum** etiam diuinis eos uerbis
 et sermonibus ecclēsiasticz adificationis interferit.
 .J.

Res quam dico omnibus qui legunt libellos eius satis nota est et teste non indiget. Sed est hominis de tam sacrilego periurii barathro se cupientis eripere adhibere sibi aliquod excusationis comētus et dicere. Non modo lego sed ea quae in adolescentia didici quia sus tenacis memoria ita ut possis plura simul de diuersis capita conuare ipsa nunc profero: Si quis a me modo exigeret ut probarem si hodie antequam sol oriretur nox fuisset in terris: Aut si usque ad solis occasum dies illustrauerit mundum quid aliud dicerem nisi magis ab illo qui dubitaret de eo quam omnes nouerant causas dubitationis quam a me probantis oportere deposci. Sed in hoc licet omnes sciant uerum esse quod dicimus et omnes intelligant tamen quia de anima hominis res agitur de piurii crimine de negationis christi sacrilegio non potest facilius haberi condēnatio. Nunquid illum imitabimur qui reos nec interrogatos nec respondentes condēnet sed nec praesentes et non solum non respondentes sed nec praesentes et non solum non praesentes sed et mortuos nec solum mortuos sed et quos semper et ante laudauerat et non solum eos quos laudauerat sed et eos quos secutus fuerat et magister habuerat. Timeatur domini sententia. Primo ea quae dicit Nolite iudicare ut non iudicemini. Et iterum quam mensura mensi fueritis eadem et remetietur uobis. Quid ergo licet exsuperuo tamen unum proferam testem aduersus eum praesens cui perscribere non possit iterum ipse se et sua proferam scripta. Quamuis ergo omnes libelli eius hoc testentur et superflua de hoc meo uideatur assertio: tamen utendum aliquo speciali testimonio est: ne minus plenum his qui forte eius scripta non legerunt uideatur esse quod dicimus: Eum libellos eius quos aduersus Iovinianum scripsit reprehendisse cuidam Domnionis beatae memoriae seni: qui sibi hoc ipsum iudicauerat scribens iste excusat et dicit. Nullo genere potuisse fieri errasse se hominem qui omnium haberet scientiam: cum ergo enumerasset uel syllogismorum genera uel dicendi ac scribendi artes quas uidelicet ille qui reprehenderat ignoraret continuo haec subiungit. Stultus inquit ego qui me putaueris hoc absque philosophis scire non posse qui meliorem sibi partem eam elegeram quae deleteret quam quae scriberet. Frustra ergo Alexandri uerti commentarios: nequicquam me doctus magister περὶ τοῦ ἀγῶνῃς Porphyrii introduxit ad logicam: et ut humana contemnam. Sine causa Gregorium nasiansenum: et Didymum in scripturis ἰσχυρῶς habui. Sic est qui christo dixit te negasti si uel habueris gentiliu codices uel legeris: Si nihil aliud uel de porphyrio silere debuerat: qui specialis hostis christi est qui religionem christianam quantum in se fuit penitus subuertere conatus est scriptis suis quae iste nec introductor se institutorque habere ad logicas gloriatur nec sic argumentari potest se ante haec didicisse. Ante enim quam conuerteretur mecum pariter et litteras graecas et linguam penitus ignorabat. Post iuramentum omnia haec post sacramenti dati spōtionem sine causa argumentatur. continuo dicitur nobis erras homo: deus non irridetur: nec syllogismi apud eum de Alexandri commentariis intertextur. ut uideo si male tibi auspiciat es ut introductor tuus sit Porphyrius quo te introduxit perfidus. Si ad illum locum ubi ipse est ibi et fletus et stridor dentium est. ibi enim apostata et inimici dei fortassis et periuri ibi habitant. Non bonum tibi introductorem elegisti: Magis si accipitis consilium meum ad illum nos introductorem pariter conuertam: qui introducit ad patrem qui dixit. Nemo uenit ad patrem nisi per me. Soleo frater si credis: et si non credis doleo te susceptionis alieni periurii in antiquis et ueterulis chartulis perscrutari: cum in tuo ore iugis ac sine fine periurii in explicabile sacrilegium perseueret. Nonne tibi conuenit recte illud dici quod apostolus dicit Tu autem qui iudicatus cognominatus: et requiescis in lege: et gloriaris in deo per legem instructus confidens teipsum ducere esse carorum lumina eorum qui

in tenebris sunt eruditore insipientius magistrum infantius habentem formam scientiae ueritatis in lege qui ergo doces alius teipsum non doces. Qui dicit non nocendum nocentibus qui perdicat non furadum furariis. Qui abominatis idola sacrilegium periurii committit. Et quod ultimum et grauissimum nomen dei per te et philosophias tuas blasphematur iter gentes. Sed trāseamus iam nunc ad alterius obiectionem purgationem: si tamen se conuictum periurii et puaricationis simul perurgente et conscientia sua fatetur. Alioquin si inficias eat testes quamplurimos fratrum habere possis qui in meis cellulis manentes in monte oliueti quamplurimos ei Licerontis dialogos conscripserunt: quorum ego et quater niones cum scriberent frequenter in manibus tenui et relegi et quod mercedes multo largiores quam pro aliis scripturis solent ab isto eis darentur agnouit. Mihi quoque ipsi alii cum de bethleem hierosolymam uenisset e secum codices detulisset in quo erat unus dialogus Licerontis: Et idem ipse graecus platonis quod dederit ipsum codicem et aliquid quadiu fuerit apud me nullo genere negare potest sed quod immoror tam diu in re quae luce est clarior? Eius haec omnia quae diximus etiam illud additur ubi Lesset omne commentum quod in monasterio positum in Bethleem ante non multum adhuc temporis partes grammaticas ex ecutus sit: et Darone sui comicosque ac lyricos historicosque auctores tradidit sibi ad discendum dei timorem puerulis exponebat: sunt et ut praceptor fieret auctor gentiliu. Quos si legis set tantummodo christum iurauerat se negaturum. Sed uideamus quid adhuc aliud culpet. Gentiliu dicit haec esse dogmata. Ecce qua sententia se ipse condēnet. Gentiliu dicit dogmata quae ipse conscribit: labitur sed porrigenda manus est non est nimis perurgendus est. Nusquam enim totus in eloquentia uolitat: et uti perationibus atque inuentionibus fertur immemor sui sit et a ratione deuoluitur. non li frater temetipsum etiam in non necessariis temere condēnare. Non continuo iter gentiles deputandus est uel tu uel Origenes. Si ut ipse dixisti uolentes dei iustitiam defendere et respondere contra eos quae uel fato uel casu cuncta moueri dicunt: et uolentes ostendere iustissimam dei esse prouidentiam quae moderatur uniuersa dixisti inaequalitatis causas unam quamque sibi animam tam ex anterioris uitae quam in caelestibus habuit motibus ac sensibus comparasse. Vel etiam si dixisti bonae illi et incommutabili ac simpliciter naturae trinitatis conuenire ut omnem creaturam suam in fine omnium restituat in hoc quod initio creata sit. Et post longa ac spatiosa saeculorum ex quaerata supplicia quae deus non tam irascens quam curatus affertur infert unicuique commotionis quippe qui caret uicio et medietate et curatus uice fines aliquando statuat poenarum. Haec ergo quam uera dixeritis deus uiderit tamen impietatis non multum mihi continere uideatur in deum nec gentilitatis aliquid quid maxime si hac mente dicitis: quamuis ratio dei scilicet iustitiam defendere cupientes. Pro his ergo noli te satis conturbare: neque te ipsius superfluo: aut poenitentiae subtilitas aut condēnationi. Sed illud est reuera unde te defendere aut excusare non possis: quod non solum gentilitate: uerum et super omnem gentilitatem immo impietatem a te dictum probatur quod in hoc ipso libello cuius superius fecimus mentionem dei socium habere dixisti et quid tam impudenter tamque prophanum a quoque gentiliu poetarum saltē dici potuit? stultum est enim si requiram de te: ubi hoc in scripturis sanctis legeris. Quare si uel flaccus tuus: aut Varo si plautus comicus aut Terentius certe si uel satyricus quis iter omnia spurca sua et impudica istud nefas in deum ex suo ore protulerit? fefellit te credo illa res et decepit quod puella ad quam sermo fiebat sponsa christi dicebatur: et ut propterea etiam matrem carnalem socium dei appelladas putares. Et nesciebas quod haec non secundum carnis ordinem dicitur: sed secundum gratiam spiritus. Sponsa enim ex eo appellatur quod sermo dei quasi sacramento quodam conubio animae iun-

gatur humanæ. Si aut talis cōiunctio et mī puellæ xpo per fidem sociatur rectū et ipsas sponsam christi quam locri dei appellare potuisset. Nā restat tibi ut et patrē puellæ socey dei dicas: ut sorores et et cognatas puellam nurū dei pronuncies sic dum totus plautinx et tullianx cupis eloquentx sectator uideri oblitus es quō apostolus omnem ecclesiam .i. parentes eius liberis matrem cum filiabus cum sororibus fratres oēs simul nominat unam uirginem et sponsā dicens. Statui autem hoc ipsū oēs uos uni uiro uirginē castam exhibere xpo Sed tu dum nō paulum: sed porphyrium introducto rē te ad logicas hęc gloriaris: ipsū porphyriū sequēdo qui aduersū christū et aduersū deum libros ipsos ac sacros legos scripsit: et ab ipso ut ais iductus i istud blasphemix barathrus incidisti. Nā si uere pro maledictis uis uis agere poenitentia si nō irrides ista dicenda si nō in te philonicus et cōtentiosus pp hoc ē solum te isamare non refugio dūmō alium decoloros: si nō arte: sed fide dictoy tuoy poenitudinē geris pro hac tā graui turpiqz blasphemā age poenitentia hic. n. i. deum blasphemasti. Nam de creaturis dicere aliqd: et errare maxime si nō cōmuni uoto: sed dū iusticia dei ut dicas cupit asserere quis effluat: non est nimis execrabile cōmissus. In exlum tēdere os graue est: In iusticia uel cōmuniā in excelsum loqui pnciosū est: Hoc lugeatur qd difficile curatur. Nam qd est qui cū morbo regio laboret: et de ipso capite et uultu ac uita piclatur: magnopere clamet quod nō leue paronychiū pedis aut facile uigulæ suæ offensa curetur. Illud aut minimum quidem est et rāsione uix dignū qd enumeratō doctores suos: quos se de synagoga dicit esse mercatū stimulas nos subiungit Neqz. n. inquit ipse me docui sicut quidā nos sine dubio intuens: In quos ab initio oē laceratōis suæ pōdus inuexit et miror hoc eū dicere uoluisse: cum maiorē in me et uerorem haberet obtrectādī materiā: qz magis inter multos et praxlaros magistros diu moratū nihil dignum eoy uel magisterio uel istitudibus habeam. Exterz iste qui in tota uita sua non totos. xxx. dies in alexandria ubi erat. Didymus cōmoratū est p totos pene libellos suos longe lateqz iactat. Didymi uidentis esse discipulum et καθυγητην .i. pceptorem. In scripturis sanctis habuisse didymum: Et ois ista factantia in uno mense q̄sita est: Ego q̄ sex annis dei cā demoratus sum: et iterū post interuallum aliquod aliis duob' ubi didymus de quo tu solo te iactas et ubi alii nihilomin' illo non inferiores quos tu ne facie tenuis quidē nosti Serapion et mentes uiri natura et moribus et eruditione germani: Ubi Paulus senex Petri martyris discipul': et ut ad heremi magistros ueniā quibz et aduersitius et frequētius uocabamus. Ubi Macarius Antonii discipulus: et alter macarius et Jsidorus et pambas oēs amici dei qui nos hęc docebāt quæ ipsi a deo discēbāt: q̄tā ego si hoc ita deceret aut expediret de his oibus iactatū materiā hęc posse: Sed erubescō hoc etiā reterēs dum uolo tibi oñdere nō ut tu dicas nō igenio magistros: sed qd plus doleo magistris magis defuisse ingenius nostrū. Uex quid stultus ego sanctos enumeo christianos uiros. Non pp istos dicit qz ipsi nos docuimus: Sed quia Barabā ei' de synagoga magistrus non suscepimus: et q̄a per ē σαγωγην Porphyriū ad logicas nō sumus introducti. Ignosce mihi per hoc qz malui āte iperitus et indoctus uideri q̄ barrabæ discipulus dici proposito et. n. xpo et Baraba ego quasi imperitus xpm elegi ita ut uideo: cū his clamas q̄ dicunt non hunc: sed barabā. Nam Porphyrius tuus dic q̄so quid te docuit: aduersum christianos et aduersū religionem nostrā blasphemix uolumina conscripsit. Quid te isti in quibus tm te iactas ab idolis dxmonū unus. ee

alius de synagoga ut dicit sahanx magister docuerit boni? Nihil uideo nisi hoc quod et ipsi nouerāt. Nam Porphyrius te docuit de christianis male loqui: cōcidere uirgines: cōtinentes: diaconos: pbyteros: et oēs profus christianoy gradum et ordinem libellis editis infamare. Ille uero de synagoga barabas tu' pro christo electus docuit te resurrectionē carnis non i uirtute: sed in fragilitate sperare: lāx occidētis amicū fieri: et inimicū spūs uiuificantis: et alia q̄dam secretiora q̄ si res poposcerit postmodum proferētur i ipse. Sed quid in longū sermo producitur conuiciis eius et iniuriis non rideamus lacerationibus ei' ad quod opus quotidie stilum eius porphyrius excauit non obuiem'. Ad hęc eni iesus noster nō barabas magister silere nos docuit Ad illud ueniamus ut oñdatur quā uera sūt q̄ uel pro sua excusatōe uel nostra accusatōe conscripsit. At enim esse solas praxfaciunculas suas in quibus laudare uisus est origenē: In eo tñ interpretationis ope eū laudauit in quo nihil omnino dogmatum nihil de fide dictū sit: et qz penitus in his quæ eius ipse iterpretat' est nihil tale inferatur quale nunc ad synagogæ gratiam non ad christianoy xdficationē reprehēdit. Et q̄uis sufficeret ei ad silētium agēdū qz ea in alienis litteris culpata proferuntur ex suis: tñ et in hoc quā uey dixerit uideamus. Ex praxfatōe interpretationū in eseciele. xiiii. omelias siue oratiouiculis origenis scribens cuidam Dicens. Magnū ē inquit mi amice qd postulas ut origenē faciā latinū et hoiem iux didymi uidentis sententiā aliez post apostolos ecclesiaz magistrū etiam romanis aurlibus donē. Et post aliquāta. Et illud inquit breuiter ad monēs ut scias origenis opuscula i omnē scripturā esse triplicita. Primū. n. eius opuscula excepta sūt q̄ scholia nuncupantur: in quibus ea quæ sibi uidebantur obscurata: aut quæ hęc aliquid difficultatis sumat: breuiterqz perstrinxit. Secundū omeliticū genus de quo et praxfēs interpretatio est. Tertiu quod ipse scripsit thomos nos uolumina possumus nuncupare. In quo ope tota ingenii sui uela spirātibus uentis dedit: et recedens a terra in medium pelagus aufugit. scio te cupere ut oē genus trāsseram dictionis: pmissi cām cur facere nō possē: hoc tñ spondeo: quia si orante te iesus reddiderit sinitatē non dicā emeta q̄a hoc dixisse temerariū est: sed pmul ta sum trāssaturus ea lege qua saxe tibi cōstitui ut ego uocem pbeā tu notariū. Itē de cāticis canticoy p̄fatio beatissimo papa Damaso. Origenes cum in ceteris libris oēs uicerit in cāticis cāticorū ipse se uicit. Nā uide cū uoluminibus explicatis quæ ad uiginti usqz uersuum milia peruenerūt primum. lxx. iterptes. Deinde aqlam Symmachū: Theodotionē: et ad extremū q̄tā editio tionē quam in actio littore inuenisse se scribit ita magnifice aperteqz disseruit ut mihi uideatur in eo cōpletum esse quod dicitur. Introduxit me rex in cubiculū suum illo itaqz ope praxtermisso q̄a igitis est oriū laboris: et sumptuū tātas res tas dignæ i latinū trāsserre sermonē hos duos tractatus quod i moram quotidiani eloquiū paruulis adhuc lactētibusqz composuit fideliter magis q̄ ornate iterpretatus sum gustū tibi sensum eius non eibū offerens ut aiaduertas q̄tū illa sint estimāda quæ magna sūt: cū sic placere possint q̄ parua sūt. Itē ex praxfatione cōmētariū in micheā scripta ad paulam et Eustochium post aliquāta. Nam quod dicit origenis me uolumina cōpilare et cōtaminare nō decere scripta ueterū quod illi maledictum uehemēs esse existimā: eā laudē ego dico maximam cum illos imitari uolo: qui cū uis prudentibus et nobis placēt. Itē ex praxfatione iterptationis hebraicoy nominum post aliquāta ita ait. Ac ne forte cōsumato xdfitio quasi ex parte abesset manus noui testamētū uerba etiaia iterptatus sū imitari uolēs

J. 40

ex parte origenē ques post apostolum ecclesiarum ma-
gistrum nemo nisi imperitus negat inter cetera eni in
genit sui praxclara monumenta etiā in hoc laborauit ut
qd philo quasi iudex omiserat hic ut christianus imple-
ret. Item de epistola ad Marcellam Ambrosius quo
caritas sumptus notaros ministrante tam innumerabi-
les libros uere adamātius et nosier calcēterus explicat
it in quadaz epistola quā ad eundē de athenis scripserat
refert nunc se cibos nisi Origene praxente in lectione
sumpsisse: nuncq̄ uēisse ad somnū nisi unus ex fratribus
sacris litteris personaret: hoc diebus egisse: uel noctibus
ut lectio orationem susciperet: et oratio lectionem. Item
ex alta epistola ad Marcellā Beatus Pamphilus mar-
tyr cuius uitam Eusebius cesariensis episcopus tribus
ferme uolūmibus explicauit cū Demetriū phalereū et pl-
stratus in sacra bibliotheca studio uellet xquare: ima-
ginēsqz igētoz quz uera sūt: et aterna monumēta toto
orbē perq̄reret cū oēs maxime Origēis libros impē-
sius profecur? Zelariēsi ecclesiaz dedicauit quā ex parte
corruptam Achacius de hic euconus q̄ eiusdē ecclesiaz
sacerdotes fuerunt i mbranis istaurare conati sunt: hic
euz multa reppererit: et inuentoꝝ nobis indicē dereliq̄-
rit cētesimi uicesimi et sexti psalmi cōntariū et se litteraz
tractatum ex eo qd nō scripsit cōfessus ē nō reptū. Nō
quo talis tātusqz uir Adamātū dicim? aliqd p̄terierit: s̄
qd negligētiā posterioꝝ ad n̄as usqz memoriā n̄ dura-
uit. Sed fortasse dicet mibi. Quid superfluis replea pa-
ginas. Nūqd et ille dicit criminis esse noiari origenē?
aut igenū et? laudē dari? Sed dicat talis ac tāt? uir ma-
gis si qua sunt in quib? aut apostolicus uir aut ecclesiaz
magister dicitur ut i superioribus ipse profert: uel si quid
tale ē qd fidē et? nō igenū solū cōmendare uideatur.
Hoc quidē faciā tū tccirco et hoc protuli ubi eū talē ac
tū uiz dicē quia i ea p̄faciūcula ubi eū dicē apostolū uel
prophetā defēdi et usqz ad celū ferri. Hūc puto sermo-
nem laudis eius iscriptū et sic ubi forte sciētia eius lau-
dam? et tales sūt oīs mex i illū laudes pro quib? in te
hoc tū ignis accēdit: quas de suis scriptis nec i putari
sibi dignū ducit. Deꝝ q̄ nō dignatur xqualē nobiscus
p̄sonā h̄e in iudicio et nos quidē et ex suspitōib? solis
cōdēnat. Ipse uero n̄ ex cirographis suis teneri uult:
nec putat in cā sua obseruari debet: sc̄pturaz sc̄z sn̄as: q̄
iubet absque personariū acceptione iudicari n̄ ut xq̄tas:
s̄ ut ipse uult satisfaciā? pro nobis ait. n. si tu interpret?
es origenē culpandus es: ego et si eadē dixi pro quibus
culpatur ille: b̄n̄fecit: et legi debet et teneri. tu sicubi lauda-
sti igenū et? uel sciētia: re? es. Ego si igenū laudauī n̄
hil ē. Sed profert iquit ubi eū ita laudaueri ut fidē eius
excusarē. Nō xqz quidē sed quocūqz traxeris sequar li
bellū quendā scribens cōphenderes quasi iudicū quo
dā uoluit quanta apud latinos scripserit Varro: et quā
ta apud nostros Origēis i graxis: i quo ait ita Marcū
Terentiū Varronē miratur antiquitas qd apud latinos
tam innumerabiles libros scripserit: graxi calcēterū m̄
ris efferunt laudibus q̄ tātos libros cōposuerit quātos
quos n̄m alienos sua manu scribere nō pōt. Et quia tūc
ociosus ē apud latinos graxoz uolūmū iudicē texere
de eo qui latine scripserit aliqua cōmemorabor: ut itelli-
gam? nos Epimenidis dormire sōnū: et studiū q̄ illi po-
suerunt i eruditione seculariū litteraz in congregandis
opibus ponere scrip̄t ergo Varro quadragintaquinqz
libros antiquitatu: quatuor de uita po. ro: et cū enumerat
et per singula corpora oia q̄ Varro scripsit addidit post
hac quo rursū Varronis et Calceteri mētio facta sit q̄
ritis vs ut adamātū n̄m n̄mqz Calceterū ueniam?: q̄
tanto i sanctaz scripturaz labore sudauit: ut iuste adama-
ti nomē accepit. Dul is noscere quāta igenū sui reliq̄rit
monūmēta sequēs titulus oñdit scripsit i Genesis libros

.xiii. istarum omeliarum libros .ii. i exodo excerpta. In
leuitico. Et post multa itē inquit monobibla piarchon
libros iiii. de resurrectione libros ii. Et cū enuerasset oia
eius opuscula secūdu idiculi fidē addidit et dicit uidetis
ne et graxos quoqz et latinos unius labore superatos.
Quis eni unq̄ tantas legē potuit: quāta ipse conscripsit
Pro hoc sudore qd accepit p̄mit datur a Demetrio epi-
scopo exceptis Palaxtina et Arabiz et phoenicis atqz
Achiz sacerdotibus. In dānationē et? cōfētū urbs roma
Ipsa contra hūc cogit senatū nō p̄ dogmatū nouitates
nō p̄ h̄sim ut nūc aduersus me rabidi canes simulant.
Sed q̄ gloriā eloquētiā et scientiā fere nō poterant: et
illo dicēte oēs muti putabātur. Hāc quare scripseri et ad
paupes lucernaz igniculū cito: sed nō cauto sermone dic-
taueri itelligē potestis si epicuros et aritippos cogitatis
Si q̄s tibi tūc q̄so cū ista ut ais ad paupis lucernaz ignicu-
lū cito s̄ n̄ cauto sermōe dictares astitisset propheta et ex-
clamasset o scriptor cobide hāc uocē: i prime silū erit. n.
ip̄us et n̄ multo post Lū tu schisma i ecclesia facies: et ut
pro ipso schismate colorē aliq̄ue excusatiōis iudēs istos
quos ut nūc mirabiles oibus facies libros icipies infā-
mā: et itū quē: Calceterū tuū uocas: et pro merito la-
boris laudabilis ais. Adamātū noiātū diciturus es nō
tam libros ad utilitatē aīx quā uenenata dogmata cōscri-
psisse hūc quē negas a demetrio in cā fidei eē dānatus:
et hūc quē negas pro dogmatū nouitate icusātū tu ex-
crandū pro nouitate dogmatū dicitis: et ea q̄ dicitis nūc ad-
uersus eū canes rabidos simulare: hāc tu ipse simulabis
Romanū quoqz ut nūc scribis epistolis tuis cōmōito-
ris iuramentis satellinibus circumuolātibus et tu contra
eū cogis senatū: et talē uicē pro oibus laboribus suis cal-
centero tuo reddes: et ideo caue hāc nō scribere: ne euz
hāc scripseris et illa egeris multo uerius tu tuis sitis cō-
demneris q̄ aliēis putas ne habuisse prophetā illi hāc
tibi dicenti fidem et non magis illum insanum tunc q̄
te in hac uenturam putas. Sed contentio ē quz nec
amicis parit dūmodo lēdat inimicos. Tu uero etiā
hāc supergressus tibi ipsi non parcis: dūmodo non
inimicos conscias: sed amicos. Itē ex praxfatiōe hebrai-
carū quaxtionū post multa. De origene autē iquit sileo
cuius nomen si pua licet cōponere magnis: meo noie
inuidiosum est qui cū in omeliis suis quas ad uulgus
loquitur cōmunē editionē sequatur: i thomis hebraica
neritate supatus: et suoꝝ circūdatus agminib? iterdus
linguaz pegrine quaxrat auxilia. Hoc unū dico q̄ uelle
cū inuidia nois eius h̄e et sciētiam scripturarum flocc-
pendes imagines ubrosasqz laruarum: quarū naturā
esse dī terrere paruulos: et i angulis garrire tenebrosis.
Verum ego tā nec mirari debeo nec cōqueri pro his q̄
in me agit: q̄ tātis uiris ac talib? n̄ pepit. Nā et sc̄z me-
morix. Ambrosiū episcopum qualibus figuris laceret:
qualib? obtreccatōib? fecerit: in his ipsis in quibus nihil
omīn? laudat origenes siliter ex suis p̄fatōib? edocebo.
Ante paucos dies quorūdas in mattheū et lucā cōmē-
tarios uos legisse dixistis ex quibus alter etiā sensibus
hebes esset et alter uerbis luderet et in sententiis dor-
mitaret Quāobres petistis ut istiusmodi nugis cōtēptis
salcē xxix Adamātū i nostri lucā omelias sicut i graxo
habentur interpreter. Molestā res et tormēto similē ali-
eno ut ait Tullius stomacho et nō suo scribere quod tū
tccirco nunc faciā quia sublimiora nō poscitis. Siquidē
illud quod olim romax sancta Blesilla esflagitauerat ut
xxvi thomos illius in mattheū illius et v alios in lucā
et xxxii in Joānē nostraz linguaz traderē nec uiriū meaz
nec ocū nec laboris esse perspicit. Sed quātus apud
me et auctoritas uestra et uoluntas ualet p̄termisi pau-
lulus hebraicaz quaxtionū libros ut ad arbitriū uestrus
lucratiuis hāc operis qualiacūqz sint nō mea s̄ aliena

dicarē. praxertis cū a sin'istro ofcinem eorum audiam
 crocientem et mix in modū de cunctay au i ridere co
 loribus: cuius totus ipse tenebrosus sit. Fateor: itaqz añq̄
 ille obicit i his. Origenē tractatib' quasi puez tabulis
 ludere: Alia sunt uirilia eius et senectutis seria q̄ si licet
 rit et potuero si dñs ut i latinū sermonē uertā dederit cū
 ichoati et p̄missū prius opus expleuero: tūc uidei po
 teritis imo p uos romana lingua cognoscat quātū boni
 et ante nescierit et scire nūc ceperit. Ecce q̄ de origene
 et Ambrosio sentiat qd̄ si negare uoluerit hoc qd̄ omēs
 scūt q̄ de s̄cto Ambrosio dixerit primo ex eo cōuice
 tur: qd̄ apud latinos ipius tm̄ et nō alter' in lucā cōmē
 tari' fertur: deñ scit me h̄c epistolā suā: i qua hoc ipm̄
 et de aliis et excusans in illum suspitōem. Vex q̄ epī
 stola illa ēt secretiora qd̄ā continet q̄ interim modo pu
 blicare nolo añ spūs ex aliis adhuc similibus approba
 bimus. Interim origenis libros ut supra oia admiratōe
 extollit: et dicit qd̄ si eos it̄pretetur romana ligua cognos
 cet q̄tū boni et ante nescierit et scire nunc cepit. i. i mat
 th. xum in q̄t. xxvi: libros et i lucam. v. et i Joānē. xxxii.
 I si sunt quos magnificat: i q̄bus eadē prorsus oia: sed
 latius et copiosius q̄ i istis per archon libris pro quibus
 me arguerit cōtinentur. Qd̄ si iste promittit se istos it̄
 pretatur: me quare pro similibus iculat? Sed qm̄ pollē
 citi sumus probaturos nos quō laceret uirū oī admira
 tōe dignum Ambrosiū ep̄m: qui nō solum mediolanen
 sis esse uex ēt oīum ecclesiay colūna quā dā et turris i
 expugnabilis fuit. Quam adhuc p̄fationē ponimus ex
 qua uideatur uel tm̄ uix quam sc̄de et idigne laceret.
 Deliterus quō didymum usqz ad cēlū efferat laudib'
 quē rursū usqz ad iserna d̄mergit. Vel quō de urbe deo
 fauente xp̄ianoꝝ ea dicat q̄ dicebantur tunc: cuius gētes
 in ea populi et persecutores p̄cipes morabatur. Prax
 fatio ad paulinianum de spu sancto. Dum in babylone
 uersaret et purpuratā meretricis essem colonus. et iure
 quitritus uiuerē: uolui aliqd̄ garrere de spu s̄co et ceptū
 opusculū eiusdem urbis pontifici dedicare: et ecce olla
 illa q̄ i hieremia post b̄ iculum cernitur a facie ceptū aq̄
 lonis ardere et pharis̄coꝝ condamant senat' et null'
 scriba uel fictus: s̄s ois quasi iudicio sibi p̄xlio aduer ū
 me imperitia factio cōdurauit. Jlico ego uelut possimū
 nio hierosolymas sus reuersus. Et post Romulū casus
 et nudorum lupercali diuersorum marix: et speluncam
 saluatoris aspexi. itaqz mi pauli. me si q̄a supradict' pon
 tific' Damasus qui me ad hoc opus ipulerat prim' ias
 dormiuit i xpo tam tuis q̄ uenerabilium mibi acillarū
 christi paule et Eustochii nūc adiutus odonibus cāticis
 quod cātare nō potui i terra aliena hic a uobis i iud̄a
 prouocatus imurmuro augustiore multo locū existē
 mans qui saluatores quam q̄ s̄tis genuit paricidā: et ut
 auctores titulo fatear malui alieni op̄s interpret̄ existe
 re q̄ ut quidam faciunt isformis corniculā more alienis
 me coloribus adornare. Legi dudum de spu s̄cto cui'
 dam libellos: et iux comici s̄tias ex gr̄cis bonis latina
 nidi nō bona. Nihil ibi d̄ialecticum: nihil uirile atqz dī
 strictum quod lectorem uel igratis i assensum trahat: s̄s
 totum flaccidum molle nitidum atqz formosum: et ex q̄
 s̄tis hinc inde odoribus pigmētatum. Didymus uero
 me' oculos habens sponx̄ de cantico canticoy: et illa
 lumina q̄ i cādentes iā segetes sublimari iesus p̄cepit
 procul altius intuetur et antiquū nobis morem reddīt
 ut uideā uocetur propheta. Lerte q̄ hunc legerit la ino
 rum furta cognoscat: et cōtemnet riuulos: cum ceperit
 haurire de fontibus ipeit' sermone est: s̄s non scientia
 apostolicum uirum ex ipso stilo opprimens iā sensuum
 noie q̄ sp̄litate uerboꝝ. audisus quō quē ātea cornū
 dixerat: et totum tenebrosum: nunc interim corniculam
 dicat alienis se p̄ntis uel coloribus depigentē: quā tū

pter lacerat ac nihil uirile h̄c dicat uirū: q̄ ad ecclesiay
 christi gloriā electus a deo est q̄ i testimonio locutus ē
 in cōspectu p̄secutoꝝ regū: et nō est confusus Ambro
 sius sanct' de spu s̄co non solum uerbis: sed et sanguine
 suo scripsit. Obulit. n. p̄secutor bus sanguinē suū: q̄ in
 se iudit: sed a deo ad alios adhuc seruabatur labores.
 Quid ēt si secutus est gr̄cos catholicos nostroy scrip
 tores et aliquid de eoy scriptis p̄supserit: continuo nō
 h̄c debuit tua esse cura s̄ma: hic labor: hoc studiu: ut
 pro hac cā it̄pretaretis libris Didymi de spu s̄co: ut
 furta illius cognoscerentur qui fortassis ēt necessitatem
 scribendi passus est ut isaniēibus tūc h̄reticis r̄nderet.
 H̄c ē christiani modestia: sic monita seruam' apostolū
 dicentis. Nihil p̄ contēdem n̄s p̄ inanē gloriā. Deñ
 q̄ro ut iterum eadē repetam' tu q̄ p̄dicas nō furandis
 furaris: paulo añ it̄p̄tationē. Dichex obiectum tibi: dī
 cebas quasi origenis d̄cā furaretis: tu furtū qd̄dem non
 negasti: sed ais. Quid mibi illi maledictū uehemēs exi
 stimat: Hanc iḡ laudes duco maximam: cum illum imi
 tari uolo qui cūctis prudētibus et nobis placet. Tua fur
 ta laudē tibi p̄tāt maximā ali' apud te furta sua coruos
 et corniculas faciunt. Si tu origenē q̄ alterum p' apo
 stolos dicit recte facis imitari: qd̄ cōcidit eū qui secut'
 est didymū: quē nihilominus et prophetā nominas et
 apostolicū uix designas? Si ergo nec tanto ac tali uirō
 Ambrosio peperasti: et eum quē alieꝝ post apostolos
 scribis atqz oibus placere prudē ibus: et mille aliis lau
 dibus non duobus ut dicit: sed innumeris scriptis tuis
 usqz ad cēlū extulisti: rursū h̄reticū: quem añ apo
 stolicū facis: et didymum ipsū hunc quē nūc prophe
 tam uideam et oculū habētē sponx̄ de cātico canticoy:
 et apostolicū uix sensū noie designas it̄eꝝ cū puer
 sus doctorē criminatis: et inter h̄reticos ut ais cēloria
 tua uirgula segregas: quā uirgulā a quo accepis nescio.
 Nam Petrus sc̄m' semel clauas a xpo accepisse. Ito
 modo cēlorias uirgulas qui sp̄s erogat tu uidetis. Si
 in q̄ oēs istos quos ore tuo laudasti: tuo ore it̄eꝝ cū dē
 nas: Quid ego ad istos pulex de me conq̄rar: si me nūc
 laceras: quē et epistolis tuis ante laudaueras: et i chro
 nicis tuis florentino et Bonoso pro uita ut ais nobilitate
 cōiunxeris: Enā ne illud eius admirabile factus si
 lendū est ne pudorē icutiāmus audientibus: q̄ Parcel
 lini consilio neptem quas romana nobilitatis primam
 paruulo filio rom̄a d̄relicto hierosolymā petisse et ibi
 ob insigne meritum uirtutis teclam nominatam in ip̄s
 chronicis suis scripserat post id de exēplarib' suis erasit
 cum actus suos uidisset districtioris disciplinā sc̄minā
 displicere? Lōpelligimur quidem plura adhuc de scriptis
 eius congregare: ut agnoscat q̄ uerum sit hoc quod
 scribit: qui i duabus tm̄ p̄faciūculis. Origenis memine
 rit: et hoc non fidē: sed igenum n̄ dogmatiten. sed it̄eꝝ
 pretē laudans. Adhibui it̄eꝝ decē: sed ne dilatarī nimis
 sermonē onerosum sit: sufficiāt iterim h̄c in q̄bus eius
 quasi apostolum laudat et quasi ecclesiay magistrum: et
 quia non pro fide nec pro dogmatū nouitate ut rabid'
 nunc canes insimulat aduersū eum mouetur. Ordo ro
 manus: et q̄a ipsū sequitur qui oibus prudētib' et ip̄s
 placet: et oia illa q̄ inserta superi' p̄faciūculā cōtētan
 tur: Vex h̄c quo quō sint quodcūqz habes tu cū i s̄s
 antiq̄s uel nouellis scriptoribus siue eos tu apostolos:
 siue it̄eꝝ uenenarios scribas: siue prophetas eos tu: siue
 peruersos doctores uoces: ad me ista quid spectāt? Tu
 pro his uarietibus tuis: pro contumeliis et laceratōib'
 bus bonoy recte p̄nitentias egeris: si tm̄ egeris: mibi
 quare dicas. Si secuti sunt errantē sequitur et correctus
 absit a me. nunq̄ ego uel te uel alium errantē sū secut'
 sed in uirtute christi nec te alium quēq̄ nisi ecclesiā ca
 tholicā sequar. Tu qui scripsisti talia et secutus es eoy
 J. 72

quos errasse credebam: qui tã indigne de deo scripsisse conuictus es: in age penitentia: si tñ tibi putas blasphemiam criminè ignosci. Nihilquid mea aliqua proferre potes scripta similia: in quibus uel me in ueritate errasse conuicias: sicut tu non tã confiteris quã conuincis? Ego me iterum in disciplina trinomino imitatum te dixi uel secutum in nullo alio: in quo et tibi iuriam factã dicitis: quã fecit? sicut quod te uiderã in omelias scdm lucã euangelius fecisse ut tibi de filio dei non recte in græco inueneras: pterires in illo loco ubi dicit. Magnificat aia mea dñm. Et exultauit sps me in deo salutari meo. Nosti qz de aia scilicet illa quæ solent dici non pterieris: sed ea quæ adhuc et ex te additis quibusdam assertionibus lucidi? scripseris ut in illo loco. Ecce ut scia e uox salutatoris tux i auribus meis exultauit infans in utero meo. Ubi dicitis quod non erat hoc principium substantiæ eius: et de tuo addisti atqz naturæ. Hæc et mille alia his similia interpretatibus siue in ipsis omeliis: siue in hieremia uel isaia: maxime autem in Eseciele subtraxisti. De fide autem. i. de trinitate cum aliquibus in locis aliter inuenisses: quæ tibi uisa sunt pteristi hoc genus interpretandi utiqz nostrum tenuit. Quod si aliquid culparet: tu utiqz rñdere deberes quod prius hoc feceras: nunc ipse culpas sine dubio: uel ipse culperis. Verbum de uerbo interpretari aia et stultus esse et malitiosum pronuntiasti. In hoc secutus sum te. Nunquid de hoc uis peniteat me quia tu modo mutasti sententias: et ad uerbum interpretatum te dicitis: si qua in fide minus edificabat abstulisti ut nec oia nec in oibus penitens amputares. Deniqz in omelias ista uisio dei filium et sps sanctum retulit. Ita tu ista trãtulisti additiões ex te quod sensu auctoris ad eleuatores trãberet intellectum. Aia. n. qz ista duo seraphim dña sunt iesus xp̄us et sps sanctus: et ex tuo addidisti: nec putas trinitatis dissidens naturã: si nominum seruatur officia. Hæc et ego in quibus feci talia. et aut refecant: aut ad saniorẽ intelligentiã declinaui: pro his me tunc agere penitentia: non puto hoc te sentire. Quod si pro his neqz tibi neqz mihi penitendũ est: pro quibus me alio in uita ad penitentia? Scripta mea nulla extant in quibus error meus aliquis corrigendus sit. Tua extant multa: quæ ut uideo scdm sententias tuam uniuersa dñanda sũt. Exceptas tibi comẽtarios in epistola ad ephesios in quibus putas te aliquid emendatius cõdidisse. Aia ipse uidisti quas similes pro oia esse origenis sensibus inueni sũt: imo plus aliqd quod hoc quod dñari exposulas cõtinere: et si ipse tibi de his exclusisses penitentia facultatem dices. Reuoluite comẽtarios meos in epistola ad ephesios: et tñ agnosceas quomodo origenis dogmatibus aduersatus sim. Fortassis uelles iterum et de his penitere et in istis cõdñare te metipsum sic et in ceteris. In quibus in me e concedo ego tibi et pro his penitere. Sed et pro oibus: non solus quæ locutus es. Sed et quæ locutus es agas penitentia beneficis certum est. n. quod penitenda sunt cuncta quæ scripseris. Quod si hic me aliquis culpandum putat quare oino aliquid de origine interpretatus sim. Si hoc culpam ego in hoc opere postremum sum: et necesse est ut culpa a primis incipiat: et tñ nemo commissum punit: quod ne admitteretur aut non uenit: licuit: fecim. Si quid prohibet lex in posterum obseruari solet. Sed dñari dicit quod debere eius auctore suo libros. Sed quod faciamus de isto auctore: quod eadem scribit sic superius plenissime ostendit: simile expropiet eadẽqz sententia. Ego hoc non opto nisi urgeo: licet ille hostiliter mecum agat: sed ut uideo ipse sibi exquirat hoc temere alios cõdñando conquirat. Deum ut iterum tecum ex tuis uerbis loquar ipse scribis in istis inuentis tuis me interpretatõe mea hoc ostendisse: quod ego quidem esses catholicus. Origenes autem quæ interpretabar hæreticus. Aia enim hoc e dicere quod ego sum quidem catholicus: iste autem quæ interpretor hæreticus. Aia. n. hoc legi. Si ut dicitis

toto opere meo hoc ostendi. Quid aliud adhuc queritur? Nonne hoc totum agitur: ut et illum hæreticum et me catholicum dicam? Si hoc dixisse me et hoc toto opere meo factis egisse testaris. Quæ tibi iam cõ accusatoris supuit? Quo profecit tua ita oia inuectio? Si origenẽ hæreticus ostendi: et me catholicus: recte feci: an non recte? Si recte. cur ad culpam et accusatõe quæ recte gesta sũt uocas? Si non e recte origenẽ hæreticum dici: cur me hoc nomine in ius uocas? Quid opus fuit te interpretari malitiosum ea quæ scdm tuum interpretandi more fuerat trãslata in fulsiori sermone. Quid certe opus erat auditores tuos illudere: et illis aliud opinatibus te aliud agere? Illi. n. hoc existimant quod tu aduersum eos agas qui origenem catholicum defendunt. Tu uero illos arguis et accusas: quod eum hæreticum designarunt pro hoc forte me iuitabas ad penitentia non intellexeram. Vixisti scito me ne de hoc quidem penitendũ gerere: quod dicam non oia quæ in libris eius inueniuntur tãquã catholica esse suscipienda: quod utrasque sua sint ut dicitis: an ab aliis inserta: ut nos putamus? de uiderit: a nobis interim ubi ad fidei fastigium et ueritatem uentus fuerit respiciuntur. Tu tñ dic quod expropias a nobis hæreticum uis ut dicamus Origenẽ hoc fecisse nos culpas. Sed si catholicum: pro hoc nos accusas: designa manifestum quid uelis. Si tñ potes aliqd horum mediam inuenire: quod uelis. Isti sũt oia sales tui de alexandria et Porphyrii: et ipsius Aristotelis acuminem congregati. Hæc est oia illa factantia: qua te a prima xrate usqz ad senectã in grammaticeo rhetore et phibet scholiarum et disciplinis prãdicas esse uersatum: ut procederes Origenem proniciaturus hæreticum: et ea ipsa orone qua in illum ferebas sententias accusares eum quæ assereres quod illum hæreticum designaueris. Vides quia nusquam cura ueritatis ac fidei: nusquam religio ac iudicij cõtemplator sed sola male loquendi ac lacerandi fies exercitata libido uersatur in lingua sola humana in corde cõtentio: sola inuidia et liuor in mente. In tñ ut cum odio tibi cõ deesset cognominatum te a me in cum pzonio indignatè accipere. Ignosce mihi quod nesciebam te akatavouastov dici et in cõpellabile noiarum. Miror tñ quod ea me cõdñare de poscas: quæ a me notata cõqueris. Ad illas sane et ieiunatio parte supfluous uideatur uel rñdere aliqd ubi pietatis et religionis dicta martyris Pamphil: aut falsa dici uult aut et si uera sint spernenda decernis. Qui ita iste honorem deserat: et cui parcat? Oia apud istum græci scriptores antiqui ecclesiastici errauerunt. Latinis uero quomodo deroget: quomodo carpit singulos uel uetere uel nouos diuersa eius qui legit opuscula recognoscat. Sed nunc martyres quidem apud eum hie pnt aliqd reuerentia: Non inquit credo quod martyris sit: hoc si uelim de oibus scriptorum dicere libellis: quod erit in singulis probatio? Si dicam non est uerum: quia sromanum libri quos dicit origenis sunt. Ubi ipse esse probabitur? Ex ceterorum inquit similitudine. Sed sicut ille quod in scriptura alienius falsus facere uult eius manu imitatur: ita et qui sua dicta sub alterius nomine uult asserere sicut sine dubio imitabitur eius: et nomen aseruit. Deinde ut oia quæ iustissime dici possunt breuitatis cõ pterea: si in uolebas audiri ut martyrem reprehenderes dicta ipsa quæ tibi uidebantur reprehensibilia in medium proferre debueras: et tunc uniusquisque gentium uideret et quid sibi esset absurdum: quid cõsequens uel iniquum: quod certe contra apostolicas regulas. Sed tñ nescio quod interpretaris: pro quo ut dicitis expropiationem suam fuderit martyr ipsa illa uerba si legeret ias non tua: sed sua sententia aut errasse martyrem: aut nomine martyris absurdam et impliam cõscriptõem ab alio diceret esse cõpositam. Nunc uero sciens quod si legantur ea quæ reprehendit nota retorqbitur in eum qui culpam iuste ea quidem quæ reprehendit non profero. Tu autem illa cõfessio

utrumque et arrogantia auctoritate decernis ille arceatur et
 bibliotheca ille recipiatur: et iterum iste ipse qui hodie
 receptus est crastino si eum aliquis alius qui praeter me
 laudauerit eiciatur: et cum illo ipse qui laudabit: hic autem
 catholicus habetur: et si in aliquantis uideatur errasse:
 illi erroris uentia non datur: etiam si ea dicat quae ego dixi
 et neque interpretetur quis eum neque legat ne quis mea fur-
 ta cognoscat hic haereticus quidem sed magister meus est
 et licet hic iudex sit et de Synagoga Sathanae condit-
 ctus uerba uendat ad praetium: tamen magister meus est: et praer-
 feratur omnibus: quia apud ipsos solos scripturarum uerita-
 tas permanet: si tibi istud auctoritatis uniuersa pariter
 inueniunt: sicut ecclesia: et exigeretur a te ut de sigillis uel de
 omnibus iudicares nonne graue et periculosus onus ne-
 tibi imponeretur excusare debueras. Nunc uero in tantis
 quotidiana derogandi meditatione proferim? ut iam nec
 martyribus parcamus. Sed ponam? quia si sit martyr
 libellus iste: sed cuiuscumque unius de ecclesia nuquid su-
 is uerbis usus est quisque ille est scriptor ut meritis creden-
 dum uideatur auctoritas. De ipsis Origenis uoluminibus
 ponit exempla: et quid de singulis sentiat non suis des-
 foris uerbis: sed eius ipsius quae accusabatur ostendit et sicut
 auctorem te modo multo meis uerbis uehementiora sunt
 tua scripta: ita illum non excusantis auctoritas: sed sua di-
 cta defendunt: Et ideo superflua est de auctore quatio: ubi
 defensio talis est quae assertore non egeat. Sed ita ad
 illud nequissimus accusatoris caput et inuidiosissimum
 ueniendum est: immo non inuidiosus sed inuidus. Aut enim quis
 prudentium: uel quis sanctorum aggredi uoluit in lantum
 uertere quod tu ausus es? Ego ipse rogatus a multis non fe-
 ci. Et quidem sancti quare hoc non fecerint facili excusa-
 tio est. Non enim continuo qui sanctus est et prudens est lat-
 nus etiam graece lingua notitia sufficienter habet: nec sa-
 cramentis eius detrahatur: cui deest graecae lingua notitia
 Aut iterum non continuo si scientias quae habet graeci sermo-
 nis etiam uoluntate interpretandi habet: aut si habet non sta-
 tim discutiendus est ille qui pauca interpretatus est. Quia
 non plura aut cur illa: uel non illa. Libertas est enim in hu-
 iusmodi opere et est uel in arbitrio scribentis: uel de-
 siderio deposcentis. Et tamen de Hilario dicit et de sancto
 uictorino Quorum alterum interpretis titulo nihil omnino
 arbitror transulisse de graeco. Alterus ipse didicit Helio-
 dori causidicae presbyteri usus scientia ut quae ille tibi hauri-
 ret de fonte graecorum: ipse latino sermone digereret pro-
 eo quod nihil aut parum graece nosset. Illi ergo cur hoc non
 fecerint et facili et manifesta est excusatio. De te sane ualde
 mirandus est quare hoc feceris. Quid enim magis au-
 dax uel quid amplius temerarium liberos istos interpreta-
 ri origenis quorum iam pene omnes continentias in aliis
 libris scripseras quorum omnia iam dicta quae reprehensibi-
 lia tas dicit sub proprii nominis sermone protuleras
 an ut diuinarum scripturarum libros quos ad plenissimum
 fidei instrumentum ecclesiae christi apostoli tradiderunt no-
 ua nunc et a iudaeis mutata interpretatione mutares.
 Quid tibi ex his duabus causis magis uideatur illicitum
 Nam origenis dicta siue placent: siue displicent ut hoies
 dicta facile contemnitur: ista uero quae nunc tu interpreta-
 ris per ecclesias per monasteria per oppida: et castella trans-
 mittis quomodo suscipiemus tanquam diuina: Quid facimus
 quod prophetarum uel legislatoribus hoibus titulatur quod
 ueriora haec abste qua illa quae apostoli approbarent affir-
 mantur. Istud commissus dicit quomodo emendabitur immo ne-
 fas quomodo expiabitur. Si enim in explananda lege aliter alit
 quid sensisse damnabile apud te ducitur ipsa lege prae-
 tere in aliud quam apostoli tradiderunt quotiens damnabile
 credendum est cur non magis pro huius quasi temeritate dica-
 mus quis ex tot et tantis prudentibus et sanctis uiris qui
 ante te fuerunt ad istud opus ausus sit manu mittere quod prius

proferit sacras spiritus sancti uoces et diuina uolumina temerari.
 Quis praeter te diuino muneri et apostolorum haeredita-
 ti manus intulit. Equidem cum igitur copia fuisse ex initio in
 ecclesia dei et praecipue hierosolymis eorum qui ex circū-
 cisione crediderunt. referatur in quibus utriusque praec-
 cisione crediderunt. et legis peritias probabiliter admini-
 tra fuisse scientias et legis peritias probabiliter admini-
 tra pontificatus testatur officium. Quid ergo in ista eruditorum
 uirorum copia tanta ausus est instrumentum diuinum quod apostoli
 ecclesiae tradiderunt et depositum spiritus sancti copulare: aut
 non est copulare cum quodam quidam inuenitur: et error dicitur cor-
 rigi. Nam ois illa historia de Susanna quae castitatis exem-
 pli praebet ecclesiae dei ab isto abscissa est et abiecta et post
 habita. triu uerborum hinc quae maxime diebus solenibus in ec-
 clesia dei cantatur ab isto e loco suo petiit erasus est et quod per
 singula commemorare de his quorum comprehendere neque nu-
 merum de quo ut omittam illud dicere quod .lxxii. uirorum
 qui cellulas interpretantur unam et consonam uocem dubitan-
 dum non est spiritus sancti inspiratione prolata: et maioris esse debe-
 re auctoritatis quam id quod sibi ab uno homine baraba aspiran-
 te translatum est. Ut ergo hoc omittam uide quid dicim? Ver-
 bi causa Petrus romanae ecclesiae per .lxxii. annos praesuit
 dubitandum non est quin sicut cetera: quae ad instructiones perti-
 nent est librorum instrumenta ecclesiae ipse tradiderit: quae utique
 iam tunc ipso sedente et docete recitabatur. Quid ergo de-
 cepit Petrus apostolus ecclesiam christi et libros eius fal-
 sos et nihil ueritatis continentes tradiderit? Et cum sciret quod
 uerum est haberi apud iudaeos: apud christianos uolebat
 haberi quod falsus est: sed fortasse dicit quod sine litteris et
 Petrus: et sciebat iudaeorum libros magis esse ueros quam
 istos qui erant in ecclesia: sed interpretari non poterat pro-
 pter sermonis imperitiam: et quod nihil agebat in eo lingua per
 spiritus sanctus data? Non ergo ois lingua loqueba-
 tur apostoli: Sed concedimus quod non potuerit petrus apo-
 stolus facere quod hic fecit: de paulo quid dicimus? Num
 paulus sine litteris fuit hebraeus ex hebraeis secundus uel
 genit pharisaeus educatus secus pedes Samaeleus qui uel
 quod et ipse romae positus si quid petro defuisse putas non
 potuit adimplere: Quid ergo istum qui praecipiebatur discipu-
 lus ut attendere lectorem emendatorem eis et ueras non dabat
 lectorem? Et qui praecipunt ne attendam iudaeis fabulis
 et genealogiis quae quaestiones magis praestant quam edificatio-
 nem Et iterum cauere nos iubet et obseruare maxime eos
 qui ex circuncisione sunt: quod non praesidebant per ipsum san-
 ctum quod futurum esset tempus post .cccc. fere annos quae ecclesia co-
 gnito per apostolos non sibi tradita esset ueritas instrumentum le-
 gatum mitteret ab his quos illi tunc circuncisione uocabatur
 obsecrans et exorans ut sibi de ueritate quae apud illos es-
 se solet largiretur aliquod per totos istos quadringentos
 annos errasse se et ignorasse se: quod uerum est fatere ut
 asserit se esse quidem ex gentibus sponsam christo per apostolos
 sed non ab eis ueris monilibus exornata putasse lapides
 preciosos nunc aut deprehendisse quod non sunt uerx ista gem-
 ma: quas sibi apostoli christi iposuerat erubescere se ad
 publicum procedere falsis et ueris lapidibus adornatas: et
 ideo rogare se ut uel Barrabam illis: quem alii ut christo
 nuberet spreuerat mittat: ad se: qui possit cum uno electo
 ex suis uero ornamenta sibi uera quae apostoli non praesente-
 rat reparare. Quid ergo mirum est si me minimum et nulli
 us numeri hoies laceret: si Ambrosius fecerit: si Marcellus
 si Lactantium si didymum reprehendat: Nec mulum de iu-
 ria mea dolere debeo pro eo quod opto meus ipse denuo
 aggressus est: cum me .lxx. interpretibus acquauerit contumelia
 Sed et illud quod accipendum est: quantum accessisse ad ierudu-
 litatem ex hoc facto gentilibus existimatis: non enim latet eos
 quae apud nos aguntur. Scientes enim legem non eas modo emen-
 data esse uel mutata: nonne dicunt apud semet ipsos esse ista
 nec est apud eos aliquid ueritatis: ecce cum ipsi uolunt leges
 suas corrigunt et emendant. Certus est autem erroris praesens ubi

amendatio subsecuta est: nec diuini uideri posse qd ab
 hoie mutatur. hoc nobis pstitit tua ista iusta sapientia ut
 ois insipientes et a gentibus iudicemur. Nolo sapien
 tia quā Petrus et Paulus non docuit. Nolo ueritates
 quā apostoli nō probauerit. Tua uerba sunt post quadri
 gentos annos nō debere simplices latinoꝝ aures noue
 doctrinæ uoce pulsari. **N**odo tu dicis ois q̄ putabat
 Susānā nuptiis et i nuptiis exēplus pudicitie p̄tisse et
 r̄iuit. Nō est ueꝝ: et ois q̄ putabat q̄ puer Daniel spū
 sancto fuerit repletus et arguerit adulteros senes: erra
 uit: nō erat uerū. et ois ecclesia p orbē terrarū: siue eoꝝ
 qui in corpore sūt: siue eoꝝ q̄ ad dñm prexerūt siue illi
 sancti martyres fuerint seu et sancti cōfessores quicuq̄
 hymnum triū puerorum i ecclesia dñi cecinerunt ois
 errauerūt: et falsa cecineūt. **N**ō ergo nobis post. cccc.
 annos legis ueritas ēpta p̄cio de synagoga procedit:
 postq̄ semuit mundus: et cuncta purgentur ad finē: scri
 bamus in sepulchris ueterum: ut sciām: et ipsi qui et hic
 aliter legerāt: q̄ Jonas non habuit ubrā cucurbit: s̄
 bederx. Et iteꝝ cū uoluerit legislator nec bederx: sed
 alterius uirgulti: Sed et origenes inquit asteriscos sed
 ex trāslatōe Theodotonis assumēs ut cōponeret uolu
 minā: quæ appellantur hexapla: et quid origenes istum
 qm̄ tibi placet cōdēandū. qm̄ placet imitandū producis.
Distimile ē ut eū tu d̄sēforē adhibeas: et reū: auctore
 facti tui h̄e potes eū: quem et primus cōdemnas et ad
 cōdemnationē eius epistolā tuā romanū cogis senatū
An hoc prohibere debueras. Nemo succidit arborem
 tu: im̄t parat. Nemo i sua cā fidē eius explorat cuius
 ipse reprobat fidē: siue hoc fecit origenes: siue si fecit:
 quid ad te? Si illi exēplū iudicari uis relege sententiā
 tuā et uide qd dixeris: hoc nō ē inq̄ se defendere: s̄
 socios criminis q̄rere: sed purgandem facti req̄re. **N**eꝝ
 si uideam quid tale origenes fecerit. Ego illi nō unius
 ex scripturis diuinis de hebreis iuentio translatum a te
 ois scripturas in deo esse mutatas: et qm̄ factū tuum
 in illius simile uideri potest apostate qdē iudxi it̄pta
 n̄ sūt quoz lectōe iudxi maxime utitur et qui frequēter
 si disputatio accidisset: uel imutata esse aliquāta: uel de
 esse: uel abundare i n̄is mētebantur. **V**oluit origenes
 n̄is oñdere: quālis apud iudxos scr̄pturaz lectō tene
 retur et i proprijs paginis uel colūnellis dictiones eoꝝ
 singulas qualqs descripsit: et ea q̄ apud illos: uel de cer
 tis quibusq̄ signis additis aduersiculoz capita designa
 uit: et in alieno non suo ope suas t̄n̄mō notas fixit ut
 sc̄irem nō qd nobis: s̄ iudxi aduersū nos certantibus
 aut deesse aut abundare uideretur. **Q**uod tale esset qua
 le si q̄s accepto breuiculo i quo militū noia cōtinentur
 nitatur isp̄cere quanti ex milibus sup̄sint: quāti i bello
 ceciderūt: et requireō q̄ inspicere missus ē propria notā
 uerbi cā ut dicit solet s̄ ad uniuscuiusq̄ defuncti nomen
 ascribat: et propria rursus nota sup̄sint signet. **N**ūq̄ uel
 debitur is q̄ notā ad defuncti nomē apponit et propria
 rursus nota sup̄sint: signat qd egerit aliqd ut uel hic de
 facti: uel ille inuētis cās acciperet: sed qd eos qui ab aliis
 fuerint p̄p̄ri iste annotationis suæ designaret iudicis.
Ita ergo fecit et ille ea q̄ p̄ alios it̄p̄retet siue p̄empta
 fuerint: seu et abundanti prolata proprijs et q̄busdam
 signis. i. asterisci et obelisci notulis designauit: ceteroz n̄
 uerbum aliqd de suo unius saltē inseruit: neq̄ n̄is exē
 pluribus fidē fecit i aliquo uacillare: sed ea q̄ minus ut
 debantur sc̄dm̄ cursus l̄x plana uel lucida spiritalis itel
 ligentia oñdit referta mysteriis. **Q**uid igit̄ tibi origenis
 factū i hoc pōt̄ p̄sare solatiū: cuius neq̄ op̄ simile alī
 quod oñdere potes: et i quo t̄n̄ laboras ut l̄a occidat
 consēq̄nē dam ille econtrario sp̄s uiuificans esse cona
 tur assertor. tuū igit̄ si tuum est factū: nec quēq̄ te i hoc
 comitē uel sociū habuisse de ecclesia certū ē nisi isū so

lum quē frequēter cōmemoras barabā. q̄s. n. ali. aude
 ret ab apostolis tradita ecclesie iustitia tēmerare nisi tu
 dicit̄ populū: illi te o mi si anq̄ a iudais caperis carissi
 mie illi te i hac mala p̄cipitāt: illi te libellis editis notas
 infligere xpianis: illi nec martyrib̄ parcere faciūt. et de
 oi xpianoꝝ ordīne fanda atq̄ nefanda conscribere: tur
 bare pacē n̄as: scandala ecclesie ḡnare: illi et aduersū te
 ipsū et sc̄pta tua si qua q̄ xpianis aliqñ locut̄ sit cogūt
 ferre s̄mas: et id tibi ois sordūm? dū illi pessimo suis
 artib̄ nimū placent. nā quō si tu pauli l̄is acquiescere
 dicētis si q̄s si p̄uent̄ fuerit i aliquo delicto uos q̄ sp̄ua
 les estis iūstruite huiusmodi i spū māiuetudinis: ita ef
 serbuitis ut i nullo prorūsus sp̄s alio istitutōis ordinē custo
 direo: pono. n. me aliqd egisse cōtumeliosū pone q̄ te
 uix sumx eloq̄ntiæ et s̄ez et collegā mibi q̄ imitādum
 in disciplina it̄p̄tadi dixi i iuriā feceri t̄n̄ p̄ pacē illas
 sumo uix sudore repata. **H**ic prima adhuc de meis in
 iurijs ad te q̄rela p̄ueniat: s̄ et illā tuā ponam i iurijs
 q̄ it̄p̄tando origenē aliqua p̄teriti q̄ minus adifica
 tōis i fide h̄e uidebantur. **S**ulpad̄ p̄ hoc erā fortassis
 et emēdat̄ scripta ad te: ut ais s̄em missa sūt deposcen
 tū culpas it̄p̄tis arguit. qd tu uir sp̄ualis agis: qd for
 mæ et exēpli i reb̄ talib̄ ceteris p̄bes: s̄is turpitudinē
 nō solū nudatā his q̄ foris sūt nuncijs: sed obiecta de
 nudas: pone q̄a n̄ te imitat̄ hoc feci: s̄ ebrietas aliqua
 surrepēs sic patriarchæ fecit nudauerit turpitudinē n̄: s̄
 nunq̄d maledictōem cōsecut̄ fores si obuersus icedēs
 leui palliolo rescripti tui cōtexisses opprobriū n̄m: et
 sic uelasses epistola uigilātiō q̄ stulū nudauerit dormiē
 tis: s̄ aliud rescribere potueram his q̄ ad me talē eplā
 miserāt: ut nisi ita rescriptis aut re it̄p̄tat̄ esse ea ad
 uerbū q̄ tu es it̄p̄tat̄ ad sensum: et ego origenē sequi
 uiderer. **N**ōdū dico q̄ sit illa aut qualis epistola. t̄n̄ q̄a
 uiri nobilis p̄machi cōtinet nomē qd fuisset absurdum
 si et tale aliqd r̄ndisses. s̄ nō ē temere de alterius ope
 iudicandū. nā et tu ipse nosti qd feceris: qm̄ aduersum
 iouinianū romā mibi libellos: cū eos qdē aliter itellige
 rent q̄ ego me dictasse mēnerā. nōne iā cū a plurimis
 legerentur et offenderentur pene ois cū quib̄ ēt ipse
 putabas exēplaria iā de foro iā de publico subtraxisti:
 et h̄ic nō ad aliū aliq̄: s̄ a me trāsmisisti: cām p̄iter q̄a
 multi multipliciter scandalū paciēbātur isinuās quō igit̄
 apologeticū denuo scripsi et q̄ aliter itelligebātur ad in
 telligentiā rectiorem prout potui reuocauī. **q**uū ē er
 go ut qd nobis fieri nolimus: al is nō faciam: sic enis
 meos libros mibi remisisti ut a me emēd̄rētur: ita ad
 illius suos remitte: et qd culpabile uidetur isinua: ut ipse
 si in aliquo errauit emēdet. **T**ū p̄terea et nos i multis
 iā exercuim̄ igemū: et multa iā nobis opuscula desu
 data sunt: ille hoc primus prope op̄ adit et fortasse cō
 pulus et nihil mirū est si fluctuauit i primis. **N**ec occa
 sio derogationis xpianis captanda ē: s̄ em̄datōis util
 tas iq̄rēda: h̄ic si ad eū rescriptis nōne maiorē ḡz̄is
 et rdificatōem uel ipsi inuita i timore dei h̄nti uel cetero
 ris legentib̄ p̄buisser: q̄ nūc ipse tu in uocatiue m̄coris
 et cōfessionis oibus deu timētib̄ p̄stant: q̄ et i te sc̄diss̄i
 mam obtrectandi libidinē et i me r̄ndēdi necessitatē mī
 rabile uidēt. **S**i. n. ut dixi de tuis libris cōtra iouinianū
 scriptis i q̄bus nūc eadem q̄ illū arguebas ipse iuentis
 asserere. **N**ūc uero in t̄n̄ prolaberis ut sordes nuptiaz
 nec martyriū cruore dilui posse cōfirmes: et istud qd ēst
 manich̄oz dogmatis emēdatōem tibi h̄e facile iustus
 est i his libris quos iā edideras: et describēdo plurimis
 p̄buerat. **Q**uid erat difficultatis me nō meū op̄: s̄ it̄
 p̄tādē alieni op̄is si qd̄sortis i eo erratū n̄ rō: s̄ liuor
 s̄rgesserat emēdare: maxie cū adhuc essē i schedulis
 quas nōdū ad pleniū relegerā: uel explicueram. quas
 nō editas iuenerit. **N**ōne p̄facile em̄dare poterāt ea q̄

adhuc emendata si fuerint. Verum non bene est quod
culparet nihil habebat sed totum inde morderetur dum
per hoc proditum. Unde est de quod ipse dicit unde do
ctus unde scripturam uideretur iterpres. Sed iteico cas
que ad interpretandum adductis sus exposuit ut sciat ma
no contentione ut ipse agere solet uel xmulatioe aliqua
protulisse sicut necessitate quod supi edocui ad boni et uulsi
operis instrumentum ut aliquid ex hoc uel odoris uel coloris
accipet ipse qui rudis opus in cõdebat antiquum. Aut si
uidemus uetustas aedes nouellis xdficitio profuisse. Et
iterdum assumitur lapis de abditiis et absconditis antiq dom^o
partibus qui noua domus fronte decorat et exornat in
gressas et iterdum totum nouella domus xdficitium unius an
quax trabis stabilitate munitur. Nam ergo nunc aduer
sus eos qui ueteribus recte utuntur i nobis non uobis transfer
re materia p ueteri domo ad noua nisi tignu tigno et la
pidu lapidi iuxeritis nisi porticu ad porticu nisi membru
de membro et hoc fieri poterat nisi secessu de secessu nisi
cloaca de cloaca transfuleris. Habere eius domum ma
gna etia hoc necess: e hoc naqs e uerbu transferri de uer
bo quod a te ante improbabile nunc uero laudabile iudicatu
e. Sed tu quidē tibi et qui non licet licere defendis. No
bis autē qui licita sunt ipinges ad crimen. Mas cum tu
sacras literas et uolumina diuina pmutas laudari uis.
Nos et si te imitantes de hoim sermõibus aliquid min^o
xdficare credimus perimus i his uenias nobis si das
in quibus exemplū dedisti. Veru agat hanc iste ut tibi uel li
cere uel expedire putet ego iterum ut recedeamus ea in
fine qui spatum pro nra purgatione respondim^o cu de me
dixerit qui sine se hareticus eē si posse ostēdi fidē meā
et de resurrectione carnis ipm magis errare qui corp^o
quod resurrecturi est fragile eē scripserat cõprobauit sex
ul quoqs diuersitatem quō abarserit et corpora in aias
et mulieres redigi in uiros idixerit docuit. Hec quoqs
interpretationis causas ut puto iustissim as protuli quod no
uel contentione excitatus uel glorie cupidus: sed dei ri
more prouocat^o antiq materiæ transuxeri copias nouel
la cõstrucõis xdficitio profuturas: et tela uel a rubigie
im obducta deterferis si ut ciuile bellu mouerē: sed ut
hostile repellerē ipm et caput cui manus falsariis iute
cerūt iterat: et adulteriū blasphemix i filium dei spm scm
alienū a meo nomine sed ipsoy scelere et ab ipis docul
esse commissū in singulis quoqs de quibus iccirco se orige
nes argue dicebat ut nos pulsare se crederet et in fa
mare et opus translationis nra ondi ex ipis cõmentariis
suis ex quibus fidē suas expectare debere dixerat et pro
bari quod et aia statu et resurrectione oim de diabolo atqs
refugio angelis eadē qui in illo culpā ipse cõscripserit. sed
et quod aia in corpore hoc iucte uelud in carcere teneren
tur ipius dixisse conuici: **Unum** qqs esse corpus ton^o na
turæ rati dabilis. i. angelorū et aiaz i his ipis eū scripsit
se cõmentariis approbauit piurri et cõfederati oēs apud
nullū ita ut apud ipius ondi ueritatem cõseruari adx qui
et perfectiorē doctrinā nō esse oibus publicādā in ipis
cõmentariis ipius docere conuici tus deinde seculares li
bros pro quibus sedēti atqs uerberati pro tribunalibus
xpo dixerat. Si uōp legero si habuero gētilius codices
te negauit: nūc si solū legere et habere uerū et oēm doc
trinā suā icctātam in his eus gerere demonstrauit in m^o
ut etias p iōσ α γ ω η υ impiissimi porphyriū iductū se
ess gloriatur ad logicā et cū gētilius dogmata esse dice
ret quo quō sētre uel de aia uel de ceteris creaturis ip
si multo scēdus gētilibus dixisse quod deus socru haberet
ondi: sed et eus se dixisset in duabs m^o pfaciunculis ori
genis meminisse ingenio si magis quod apostolicū uirū bre
uitatis causa decem solas pfaciunculas protuli in qbs
eum nō solus apostolicū uirū: sed ut alterū post aposto
los et quod eū cū oibz prudentibus sequeretur asserui pr^o

terea emēdēt ostēdim^o ex more hoc esse ut bonis oibz
de oger: et i hoc se putet aliquid eē si opinatos quosq
uirus: et qui aliquid nois in his habuerit reprehendar
ostendit et quod idigne ministros et dei sacerdotel lacerauit.
Et ne monachis quidē et uirginibus ipis qual laudā
bat uel cõuentibus peperit: atqs oēs christianoy ordinē
et gradū libellis editis scēdis iſamauerit. Sanctius quoq
qs uirū Ambrosium cuius adhuc p̄dax iuxta memoria
in aia hoim uiget: quod idigne et uirpiter lacerauit: Didy
mū et quē dudū inter uidētes prophetas et apostolos
posuerat: nūc quoqs iter eos qui diuersa ab ecclesiis do
ceant collocari: et cēs oio uel antiquos uel nouellos
scriptores quod nunc iperitix nunc ineptix nouet. Ad ul
timū quod nec martyribz parit: et hac oia ut superius dī
xi: nō extraneis aliquibz sed suis iis et seipso te te con
tūci per singula quaxqs ex ipis probatissimis sibi libris
testimoniā proferēs: quos libros et cū de ceteris oibz
dicis uel scriptis suis p̄citere se dicat: non quo uere
p̄citate: sed quo angustatus in hoc uenerit: ut aut p̄c
nitentia ibi esset simulanda: aut nō posset morderē uel
laxere quem uolebat. Illos m^o ut dixi libros sibi ex
p̄t soloa tanquō minime p̄cētēdos: et ideo sic uolui et
cetera scripta cōtingere: ut de istis penē solis cōuinceretur
de quibz tas ipse sibi clauerat locū p̄cētēdi. Post ue
ro oia ostendi quos libros: quos sacros codices: quos
apostoli ecclesias tā sancti spiritus fidele depositū com
mendauerant permutauit. Et quō is qui audacias nouet
in opusculis hoim uertēdis ipse maiore piculo eloqa
diuina subuertis. Superest tas ut unus quisqs qui hac
cognoscat tali iudicio fauores suū alteri nostrū conferat
quali iudicio a deo se cupit indicari. Ne suas laxat aias
dū alteri fauorē p̄stat inuistū. Cognoscat et p te scū uir
ille cuius epistola amicus meus inuectiōe uel accusatiōe
hac sua protulit i christi adiutorio nō studis sicut inoēntix
fauctū nec i cā ueritatis studiose agēdū eē: magisquē re
ligiose. p̄ceptū. n. e dñi ut n scds facies: sed scds rectis
iudicemus iudicijs: quod sicut i unoquoqs minimoy tuo
rū christus eē qui esurit et sinit et nudus eē et ipse eē qui refici
tur. et iduatur ita i his qui iudicatur inuiste ipse eē: qui m^o
que iudicatur pro his qui odio habētur gratis ipse dic
turus eē. **Quid** me gratis: Quod estiarit hac cas uel hoc
factū suū i christi tribunalibus iudicādū eum hēat cōi
tia sua: quod codices illius cōtra Iouinianū scriptos: qui
tas publice legebatur et reprehēdebatur subrauerit de
manibus legētibus: et culpates prohibuerit atqs culpaue
rit: remiserit uero ad ipsū auctore libros suos inuictā eā
quod ad reprehēsiōe uemrēt: ut uel emēdaret: uel rem quo
quomō posset curaret: meos uero nō codices sicut hēdit
las imperfectas inemendatas furto cuiusdā nebulonis
et fraude subtractas sibi qdelatas cū me in ibi haberet
p̄sentē mibi quidē nō offerret neqs cōqretur: sed ne iere
pare quidā ut etiā arguere dignaretur: uel per amicus
infligaret liguā illius hois quod et temperare non nouerat
certē aliqū uel et p inimicū. **Sed** ad oriētes mitteret ex
Quod cōtra religiones faceret: si p̄tē potius cōuulset.
In tantū ne eloquio ei uidebamur idigni ut ab eo nec
argui meremur. Et pro nobis christus mortuus eē et pro
redēptiōe sanguinē suū fudit p̄cores quod s de ipius gre
ge sumus: et inter eius ouiculas numeramur. **Deum**
quod p̄p deū cōtēpserit nobilitatē suas: et totus se exaqua
uit humilibz optimisq opus eius i fide xpi et quod exēplo
quod debeat ceteris cōstitemur iccirco. n. uoluisse eū hu
māta studijs cōtēdō huiusq rapari ne i aliquo fidei lux
sentiret detrimētū: **Lerte** cū legerit quod ea ipa de quibus
ceteros arguit magister ille i ipius electis etiā post p̄c
nitentiā cōmētariis docui^o quod suus nō sit quod uetus iu
diciū seruent uidebimus. **Putabitur** enim prior er
por fuisse ig. g. amix: si eum emēdatus agnitio. **Nos**

J. S

autē q̄p̄ula necessitate cōpulsū r̄ndere uisū sumus et quī nos amarissimē pulsauerat: Atū et pro hoc ipso ueniā petimus si quid forte asperius profecuti sum⁹. qđ deus cōscia n̄ra testis ē q̄ multo plura reticuim⁹: q̄ protulim⁹. silez autē cōtra cōscias crimināti minime potuim⁹. cum ipsius pene fidei sax nōnulli deberēt tacturā ducere silentiū n̄rus. Postq̄ ista dictam s̄ aliq̄s q̄ ex urbe a uobis ad nos uenerat eū relegēti mibi assisteret ait p̄ter missū adhuc unum excusatiōis locū quē ibi audisset ab obirectoribus incusari. Dicebat autē de eo qđ scriptus est in p̄fatiuncula mea q̄a dixerim de isto q̄ nūc me p̄se q̄ur et accusat q̄ i his q̄ de origine iterptat⁹ ē cū nōnulla offendicula esse uideantur i gr̄co: ita tñ ea iterptādo purgauerit ut nihil i his qđ a fide n̄ra discreparet latin⁹ lector iuentat. Atū inquit de hoc capitulo. **V**ides quō et collaudauit interpretatiōem ei⁹: et testimoniū dedit ip̄e q̄ sine offendiculo sint ea q̄ ille iterptat⁹ est: et ipsū secuturum se esse promisit. Zur ergo n̄ et ea q̄ ip̄e trāstulit absq̄ offensione nō sūt sic et illius scripta esse ip̄e testat⁹ est. Non mireris q̄ tibi semper culpari mereor. ubi istū laudauero et recte quidē. In ueniām ad rē. Dixi eum purgass: in latina trāslatiōe si qua in illa offendicula fidei uidebātur in gr̄co: et n̄ imerito. Ita tñ ut eadē et a me cōprobem gesta. **N**ā sic ille i om̄ibus de J̄sata. Duo seraphin filiū et sp̄m sc̄im esse iterptat⁹ ē: et ad deū de suo. **N**emo existimet i trinitate naturā eē differentiā cū nominū discernūtur officia p̄ hoc curare se credit offendicula ponisse ita nos uel adēptis uel mutatis quibusdā uel additis sensu auctoris adducere conati sumus ad intelligētīā tramitem rectorē qđ hic diuersus: aut quid cōtrariū: aut qđ non idē fecim⁹. **S**z q̄a ego de scriptis illi⁹ absq̄ malitia et calūniā iudicabā n̄ q̄ obirectori pateret: sed q̄ prospicit⁹ fuerit interpretatiō asperit. Ille autē qui occasionē ad calūniā q̄rit ea rephendit i meū cōp̄tū: q̄ an me prior ip̄e cōscripsit: Et re uera ego culpand⁹ sū i sc̄dm meā qđ dē sn̄as q̄ scripsit recta sunt sc̄dm uero suū iudiciū cōtēnenda. **H**ec q̄rit ad trinitatis fidē p̄net: ubi utiq̄ blasphemiā crīm ducitur qđ dixi duo seraphin filiū esse et sp̄m sc̄tū. Si sc̄dm suā sn̄as qua aduersū me agit ip̄e iudicetur. **S**c̄dm uero meas iudiciū qđ scripta eius absq̄ calūniā proposito iudicatu absoluitur pro his q̄ de suo ad explanādū sc̄sū auctoris adiecit. **D**e resurrectiōe autē carnis puto i trāslatiōe n̄ra eadē contineri q̄ in ecclesiis p̄dicantur. **E**xtera uero qđ de creaturay rōibus dicta sūt q̄ nihil ad fidē deitatis p̄tineat: ita superius dixim⁹: sed si iste hoc mō ad calūniā uocat quā atē offendiculi nō habebāt nō prohibeo si ei placeat reuocare sn̄as meā illā qua potuisset absolui et proferre suā qua debebat alligari. **N**ō ergo mea de eo sn̄a culpabilis putanda est: s̄ sua q̄ rephendit i alius quod i semetip̄o probat nouū hoc iudiciū gen⁹ ē: ubi ac cusatorē meū ego ip̄e defendo: et ubi tñ me ille lupatū putat. si semetip̄s reū probarit. ueytm̄ ponam⁹ q̄ ep̄oz synod⁹ sequatur sn̄as tuas et iubeat oēs libros q̄ h̄re tala continēt cū auctorib⁹ suis ut aiūt debere damnari: dānabuntur isti libri prius in gr̄co: et qđ ibi dānatur sine dubio dānatū ē i latino. **D**enatur ad tuos libros inueniatur eadē cōtinere sc̄dm sn̄as tuā necesse ē ut cū suo auctore dānētur et sic nihil profuit **O**rigeni q̄ a te laudat⁹ ita nec tibi proderit q̄ a me excusat⁹ eo. **D**e n. sequi necesse ē ecclesiā catholicā sn̄as siue aduersus te siue aduersus tuos datā:

BEATVS Hieronymus Rufini maledictis lacessit⁹ duob⁹ libellis ad p̄machium et **C**ircellā se tuetur: tertiā quoq̄ ep̄istola respōsiua ad Rufinū singula maledicta refellit: cui⁹ ut clari⁹ modestiā cōprobetur: p̄mittēda est ep̄istola ad eū p̄ humaniter scripta: qua de suspitiōe con-

lecta i eū ex p̄fatōe libri peri archon cōq̄ritur.

Beat⁹ Hieronymi ad Rufinū p̄sbyterū acq̄legiensē de calida laudatiōe conq̄rentis ep̄istola: q̄ i aliq̄b⁹ uoluminib⁹ falso iscribitur ad p̄machium: s̄ ad Rufinū magis scripta uidetur sic beat⁹ Hieronym⁹ primo libro contra eum scripto testatur.

DU te romā moratū sermo propri⁹ idcirco nec dubito sp̄aliū parentū ad patriā reuocati desiderio: quē m̄ta luct⁹ ire prohibebat: ne magis corā doleres: q̄ absēs ferre uis poteras. **Q**uā q̄ris stomacho suo unūquēq̄ seruire et nō n̄ acq̄scere iudicio: conscia nostrā testis est dñs p̄ recōciliatas amicitias nullū intercessisse rancorem: quo quēpiā laderemus: q̄n pon⁹ cū oī cautione prouidimus ne saltem casus i malivolētiā uerteretur. **S**ed quid possum⁹ facere si unusq̄sq̄ iuste se putat facere quod facit: et uidetur sibi remorderi potius q̄ remordere. **V**era amicitia quod sentit dissimulare nō debet. **P**refatiuncula librorum peri archon ad me missa est: quā ex silo intellexi tuas esse: in qua obliq̄ imo ap̄te ego petor. **Q**ua mente sit scripta tu uiderts: qua intelligētiā et itulius ps: poterā et ego qui s̄p̄sime figuratas cōtrouersias declamauit aliquid de uetere artificio repetere: et tuo te more laudare: sed abiit a me ut quod reprehendo in te imiter. **Q**uin potius ita sententiam temperaui ut et obiectum crimen effugerem: et amicum quātum in me est: nec laxius laderem. **S**ed obsecro te ut si deinceps aliquem sequi uolueris: tuo tantum iudicio sis contentus. **A**ut enim bona sunt quā petimus: ut mala. **S**i bona nō indigent alterius auxilio: si mala precantium multitudo non parit errori patrocinium. **H**ec apud te potius amice exposulata uolui q̄ lacesitas publice delictare: ut animaduertas me reconciliatas amicitias pure colere: et non iuxta plautinam sententiam altera manu lapidem tenere: panem offerre altera. **F**rater meus **P**aulinianus necdum de patria reuersus est: et puto q̄ eum a qulegiā apud sc̄ctum papam chromacian uiderts: sanctum quoq̄ presbyterum **R**ufinum ob quādam causam per romā mediolanū misimus: et orauim⁹ ut nō aio et obsequo uideret uos: ceterisq̄ amicis eadē significauim⁹ ne mordētes iuicē consumamini ab iuicē tā tuā moderatōis ē et tuoz nullā occasiōnem ipacientib⁹ dare: ne n̄ om̄s mei similes iuentas q̄ possunt figuratis laudib⁹ delectari.

In hoc libello calide te laudatū a **R**ufino i p̄fatōe Hieronym⁹ docet peri archō: oñdit eū eisdem libris ex itegro ip̄e trāstulerit. **A**rguit q̄ p̄machio martyri libz defēsiōis origenis iscribat ab eusebio dictatū: oñdit se i ep̄istola ad p̄machium illū non laxisse: sed h̄resis suspitiōes repulisse cōmētarios sane suos et expositiōes et sn̄as de baptismo quē ille dānabat tuetur. et de p̄uicio pro lectiōe gentiliam se purgat.

Ad P̄machium et **C**ircellam pro se cōtra accusatorem et detractore **R**ufinum defensionis sc̄a Hieronymi doctoris illustrissimi liber primus icipit.

AX Vestris et multorum litteris d̄d̄ci obitici mibi a schola tyrāntica liguacani meorū ex inimicis ab ipso curperi archon libros in latinum uerereim. **O** impudentiam singularem: ac eiusant medicū q̄ uenena prodiderit: ut scilicet suum non innocentia merito: sed criminis communionē tuantur: uel quasi culpam namer⁹ peccatum minuat: et i personis: nō i rebus sit accusatio.

Scribuntur contra me libri ingeruntur omnibus audiendi et tamen non eduntur ut simpliciter corda percussant et mihi facultate pro me auferant respondendi noui multitudine genas accusare quod prodi timeas scribere quod occultas si sint uera quae scripsit cur publicum metuit si falsa cur scripsit? Olim pueri legimus iteprantia esse arbitror scribere quicquas quod occultare uelis. Rogo quae est iste dolor? quod xstuant? quod insaniunt quod praconem reppuli figurati quod nolui subdolo ore me laudari? quod sub amici nomine inimici insidias deprehendi: frater et collega in praefaciuncula uocor et satis aperte exponitur crimina mea quod scripsit quibus in caelus origenem laudibus leuauerim bono se animo fecisse dicit: et quo nunc eadem inimicus obicit quod tunc amicus laudauerat? Voluerat me iter pretatione quod primus sequi: et auctoritates operis sui ex nostris opusculis mutuari sufficerat semel dixisse quod scripsit: quod necesse fuit eadem rursus iterare: et frequenter ingerere et quasi nemo mihi laudanti crederet eadem ipsa dicta replicare? non est tas sollicita de audientium fide et simplex et pura laudatio quid ne illa siue testimonium distoritur meorum in me laudibus non credatur. Videtis nos intelligere prudentiam eius et praedicationis diarsycticis strophis in scholis saepe lusisse simplicitates obtendere non potest in quo artifex depheditur malitia semel aut multum bis errasse sit casus cur prudenter errat: et crebro: et sic per totum textum errorum ut mihi non liceat negare quod laudat prudentis fuerat et amici post recalcitrata similitudine etiam leues suspitiones fugere: ne quod fortuito fecisse consulto facere putaretur. Unde et tullius in commentariis causarum pro gabino ego inquit cum ois amicitias tuas is putauit se per summa religione et fide tuas eas maxime quod essent ex inimicitias reuocate ad gratiam: propterea quod integra amicitias officium praetermissus imprudenter uel ut grauius interpretemur negligentia excusatione defenditur post reditu in gratiam si quid est commissum id non neglectum: sed uoluntati putatur nec impudenter: sed perfidie assignari solet. Flaccus quoque in epistola quam scribit ad florum. Quae autem facta gratia nequicquam coit restringitur quid mihi nunc prodest: quod simpliciter errasse se iurat ecce obicituntur mihi laudes eius et crimini dantur simplicissimi amici non simplex nec pura laudatio si auctoritates suo operi praeruebat uolens quod sequeretur ostendere habuit in promptu. Dilariu confessorum quod adraginta ferme in illa uersus origenis in iob et psalmos translatis: habuit Ambrosius cuius pene ois libri huius sermonibus pleni sunt. et martyrem Victorinum quod simplicitate suas in eo probat: dum nulli molitur insidias: de his ois tacet: et quod coluntis ecclesiam praermissis me solui pulice et nihili hoies per agulos obsecatur: nisi forte et eadem simplicitate qua amicum nescius accusauit: illos ignorasse se iuret: et quis ei crederet niro eruditissimo et quod tanta habet scriptorum ueritatem maxime graeco: ut dum pegrina lectatur: pene sua amiserit: ut recentis memoria uiros et latinos nesciat: ex quo apparet tantam me ab eo laudari: quod illos non accusatos: ut siue illa laus est: ut stultis praeridere conatur: siue accusatio ut ego uulneris mei dolore sentio: nec in laude heres xqualium gloria nec in uitupatione solatiu teneo epistolam non is: quibus accusati me esse scribitis: et hortamini ut respondeam: si tacuerim crimen urdeat agnoscere: ad quas respondeo: et quauis latus sic amicitia iura seruauit: ut me siue accusantis accusatone defenderet: et quod unum romae amicum obicerat a multis toto orbe inimicis discere iactat: ut non uideret hoies criminibus respondere: aliud est si pro iure amicitia accusat: taceat debuit: et dum iurata habeo faciem atque ut ita dicam heretico fetore conspiciam ne si plerique quod aqua diluerent: ne ille mihi fecisse putaretur iuriam nec hoc uox hoies: nec ad hoies apte amicum pertinet crimina eius sub persona laudatoris exponere: et illi ne hoc quod liberum derelinquit

ut se catholicum probet: et laudat hereticum quod illi obicitur non de consensu hereseos: sed a igitur exultasse admiratione respondeat: placuerat ei siue ut ipse uult uideri copulatus erat in latina lingua uertere quod nolebat. Quid necesse fuit me latente et tantis maris atque terrarum diuisus spacia intere quaerere: opponere iudicium populo: ut plus mihi laudando noceret quam sibi prodesset exemplo: nunc quoque quod re mihi laudator: et uerbo stilo docui me non esse quod aduersarius meus praedixit: di furere: et tres contra me libros uenustate attica texuisse: eadem accusans quod ante laudauerat: et obiciens mihi in translatione Origenis nefaria dogmata de quo ut praefaciuncula laudatoris suae dixerat: in qua regulam praecessor: et eius praecipue uiri cuius superius metio non fecim: quod cum ultra septuaginta libellos Origenis quos omeliticos appellauit: aliquantos est de thomae in apostolum scriptis translatis: in latinum quibus cum aliquanta offencula inueniantur: in graeco ita elumauit oia interpretando atque purgauit: ut nihil in illis quod a fide nostra discrepet latinus lector inueniat: hunc ergo licet etiam nos non eloquentia uiribus disciplinam tamen regulis quantus possumus sequimur. Verum haec illius uerba sunt: negare non potest: ipsa stili elegantia et sermo compositus quodque his maius est simplicitas christiana auctoris sui caracterem probat aliud est si et ista Eusebius deprauauit et accusatur origenis meique studiosus in uno et eodem opere et illud et me uel errasse uel bene sensisse testatus est: non potest me nunc inimicum hereticum dicere: quem a fide sua dudum non discrepare praeterea est: Simulque et hoc ab eo quod. Quid tibi uelit sermo moderatus et dubius? Nihilque inquit in illis quod a fide nostra discrepet latinus lector inueniet fidem suam quam uocat: eam nequa romana pollet ecclesia: non illa in origenis uoluminibus continetur? Si romanam responderit: ergo catholica summa: qui nihil de Origenis erroribus translatis. Si autem origenis blasphemiam fides illius est dum mihi inconstantia crimen impingit: se hereticum probat siue bene credit laudator meus confessione sua me assumit in socium siue male ostendit me ideo ante laudatus quia participes sui putabat erroris: sed aduersus libros illos qui per angulos garrunt: et furua accua tione me mordent cum editi fuerint et de tenebris ad lucem procellerunt: atque ad nos uel studio fratrum uel temeritate xmalorum potuerunt peruenire respondere conabor. Neque enim magnopere formidandus est quos metuit auctor suus pandere et tantam confederatio legendos esse decreuit tunc at agnosca crimina aut dilua aut in accusatore quod obiecta sunt retorquebo: et ostenda quod hucusque silentium modestia fuerit non mala conscientia iteri apud tacitum lectoris iudicium purgati me esse uolui: et grauilimus iter amicos crimen infellei: et ne prior latusse uidear: quod et uulnerat? nequaquam contra praecuratore tela direxi sed meo tantum uulneri ad moui manu: quem obsecro ut absque prauidicio praerit culpam in eum referat quod latusse nec latusse coram quod aduersus eliguere se praerit taciturnum tre: elucubrauit libri et

Partionis de meis opusculis fabricatus est: gestit inimus et illius repente doctrinam et meam imperatam uecordiam cognoscere: fortasse breui tempore didicit quod docere nos debeat: et quod eius scire nullus putabat subditum eloquentiae flumen ostendere: sic pater ille deum facit sic magnus iesus incipiat conferre manum. Quamuis libauerit accusationis suae hastas et totis aduersum nos intorserit uiribus: et dicitur in deum salutorem quod scuto circumdabit nos ueritas eius: et cum psalmista cantare poterimus Sagitta paruulorum facit sunt plagae eorum: et si constituerit aduersum me castra non timebit cor meum si steterit aduersum me plura in hoc ego sperabo sed haec aliam nunc ad id reuertamur quod coeperamus

margin notes on the left side of the page, including references to other works and authors.

Obiicit mihi sectatores et cerealiaq; arma expedit
 fessi rex q; peri archon libros origenis noxiol et eccle
 siasticas fidei repugnantes i latinu sermones uerterim:
 ad qd breuis et succincta rrsio e tuax me si pamachi et
 tuoz lix copulerit dicetes illos ab alio frauduleter fuis
 se traslatos: et iter pollata nonnulla: uel addita: uel mu
 tatarac ne pax epistolis haberet fide: missis exēplaria
 eiusdē traslatōis cum pfaciicula laudatrice mea. Quax
 tus legisse contulisseq; cū græco ilico aladuerti q; orige
 nes de patre et filio et spū scō ipse dixerat: et q; romanæ
 aures ferre n poterat i meliore parte ab iterpse comura
 ta: cetera aut dogmata de ageloz ruina: de aiay lapsu
 de resurrectōis pūgītōis de mundo: uel iter mūdōis epf
 curi: de resitūde oium i xqualē stāti: et multo hīs de
 teriora. quax longum esset retexere uel ita uertisse ut in
 græco inuenat: uel de cōmētariolōs didymi q; origenis
 apertissimus propugnator est exaggerata et firmiora po
 fuisse: ut q; i trinitate catholicū legeret: in aliis hæreticis
 nō caueret. **Alī** forsitan q; non esset amicus ei diceret
 aut totum muta quod malum est: aut totum prode qd
 optimū putas: si pp simplices noxia quaxq; detrunca:
 et ea q; ab hæreticis addita simulas in pegrinū uis tras
 fere sermonē: caxde q; qd e noxiū: sicut ueritatis fidē i
 traslatōe conseruas: cur alia mutas: et alia dimittis in
 tacta. quāq; aperta cōfessio est in eodē prologo emēdas
 se te praua: et optima reliq;isse: ex quo nō iterpse liber
 tate: sed scriptoris auctoritate retineberis. si quid in hīs
 quax uertisti hæreticū cōprobetur: et manifesti criminis
 argueris. **Per**circo te ueneni calicē circūlūtre melle uolu
 isse ut simulata dulcedo uirus pessimū regeret. **Hæc** et
 hīs multo duriora inimicus diceret: et te non iterpsem
 mali operis: s; ut a stipulatore in ius ecclesiæ traheret.
Ego aut memet tm defensōe contentus in libris pi archō:
 simpliciter qd hēbatur expisse: non ut crederet lector hīs
 quax iterpretabar: s; ne crederet illis q; tu an trasluleras
 duplex i opere meo utilitas fuit: dū et hæreticū auctor
 proditur: et nō uerua iterpres arguitur. **Ac** ne q; me
 putaret hīs cōfētere: q; ueritā iterpse: q; necessitate
 p;fate monui: et docui q;bus lector nō d; credere prior
 traslatō laudē auctoris continet: secūda uitupationē:
 illi lectorē prouocat ad credēdū ista ad nō credendum
 monet tibi et ego iuitus laudator assumor: hic i tm non
 laudo: quē trasfero: ut cogar accusare laudātē. eadem re
 non e idē in te pfecta e imo unū inter diuersos exit ha
 buit: absulit q; erant dicēs ab hæreticis deprauat: et
 addidit q; n; erat aliter i locis aliis ab eodē disputa a. qd
 nūl ipsa loca mōstrauerit: vñ traslulisse se dicit: probare n
 poterit. mihi studiū fuit nihil mutare de uero ad hoc iter
 prebar: ut male interpretata cōuicerem. putas me in
 terpse proditor fui. prodidit hæreticū ut ecclesiā ab hære
 si uindicare: cur origenem in q;busdā ante laudaueris
 p; q; us huic opf oñdit liber nūc sola iterpse: m; ex cā
 r; additur q; cum pietatis hīs uoluntatē n; debeo ipietatis
 argui: prodens ipsum qd quasi piū ecclesiis tradebatur
 septuaginta libros eius ut me; necessarius criminatur
 in latinū uerterā: et multa de thomīs nūq; de ope meo
 quaxto fuit: nūq; roma cōmota est. qd necesse erat la
 tinis aurib; tradere qd et detestatur et graxia: qd orbis
 accusat ego p tot ānos tā multa conuertens nō scādālū
 fuit: tu ad primū et solum opus ignot; prius temeritate
 factus es nobilis: docet ipsa p;fatio et p amphili marty
 ris librorū pro defensōe origenis traslatū a te esse: et hoc
 agis totis uiribus ut cuius fidē martyr probat: ecclesiā
 non refuset. sex libros ut ante tā dixi Eusebius caxariē
 sis epus arrianæ quondā signifer factōis pro Origene
 scripsit latissimum et elaboratū opus: et multis testimo
 nis approbauit origenē iux se catholicū. i. iux nos ar
 riānū esse: boz ta primū libri uerua uob noie martyris

et miramur si me hominū parat fecit origenis lauda
 torē uelia cū martyri calūniā fecerit: paucaq; testimoniū
 de filio dei et spū scō commutatis q; scieb; displicitura
 romantis cetera usq; i sinē itēgra dimittis hoc idē fact
 ens i apologia quasi pāphili: qd i origenis peri archon
 traslatōe fecisti. si iste pamphili liber est: de sex libris q; s
 primus ē erit Eusebiū ipso uolumine: qd iu pamphil
 simulas sequentiū librorū facta est initio i lēdo quoq; et
 reliq; die eusebi; qd i prio libro an tā dixerit et quod
 repetere e idē n; debeat. si totum opus pāphili ē cur reli
 quos libros n; trasfero: si alter; cur n; mutas: taces ipes
 res loq;ant: vs ut crederēt martyri q; arrianoz priapē
 detesta uri erant. qd tibi ai dicā fuisse amice simpliciss
 tene potuisse hæreticū hois libris martyris nom iponez
 et ignoras sub auctoritate xpi testis origenis facere dese
 fores pro eruditōe qua polles et idyr; ασυριασ tracta
 tor i occidēte laudaris: ita ut corruptū te oēs iux ptes
 noiēt n; reor et ignorasse eusebiū συριαγυα et pāphī
 lū martyrē nihil oino opf cōdidisse. ipse. n. eusebi; ama
 tor et pco cōubernalis pāphili tres libros scripsit elegā
 tissios uita pāphili cōnentes: i q; b; cū cetera miū laud
 dib; pdicaret huilitatēq; ei; ferit i caxlū: ē; hoc i tertio. lb.
 a dicit q; studiosoz amic; fuit n; pāphili si q; uidebat ad
 uicū necētis idigere pbebat large q; poterat: scripturas
 quoq; scas n; ad legēdū tm. s; ad hēndū tribuebat prop
 tissime nec solū uirio: s; et scēmis: quas uid flet lecōni
 dedit. vñ et mu tos codices ppabat ut cum necessitas
 poposisset uolentib; largiretur: et ipse qdē propriū opf
 nihil oino scripsit exceptis eplis quas forte ad aicos for
 te mittebat i tm se huilitate detecerat. **Uterq;** aut tracta
 t; septoz legebat studiosissime et i eoz meditātōe iugiter
 uertatatur. **Dese**lor origenis et laudator pāphili dicit pā
 philiū nihil oino scripsisse nec propriū q; cōp cōdidisse ter
 monis: et hoc dicit tā pāphilo martyrio coronato ne hē
 as suffugiū p; e; i toos ab eusebio librol hoc pāphiliū cō
 sepisse. **Quid** facies ex libro quē sub noie martyris edē
 disti: uuluerat; sunt cōsici plurimoz. nā ualer apud se
 origenis dānatōe epoz auctoritas quē putāt a martyre
 pdicatū. qd facit epistolā. **Quid** papx Anastasiū in toto
 orbe hæreticū psequētes cū liber tu; sub noie pāphili
 edit; pugnet cōtra eplās eoz: et i epistolaz nōi testioniē
 us martyris opponatur qd fecisti i libris pi archon hoc
 factū i isto nolumie **Audi** cōsiliū
 amici: n; te pceateat artis tuax: uel dicitō tuū n; eē: uel ab
 eusebio p; byterō dptū: vñ tibi probari potent qd a te
 traslatū ē: n; man; tua tenetur n; tāx es eloq;ntia ut null;
 possit te imitari: aut certe si res ad probatos uenerit: et
 ipudētā frōis oppreiserit testioniā plurimoz paliod; a
 fleschori more cātato. **Uel** uis ē te pceutere s; tu: q; p
 et m; urtyrē i calūniā et deceptos i erro; p; itēz: nec eru
 becas de cōicātōe s; h; n; ē tāx auctoritatis et fama ug
 errasse te pudeat: imitaz me quē plurimū amas: s; quo
 nec uiuere nec mori potēs. et mecu; clama q; ego lauda
 tus a te i defensōe mei locut; sū: Eusebi; caxariēsis ep
 su; supra memini i sexto libro
Doce idem obiicit **Methodio** epō et martyri quod tra
 si in meta laudibus criminari; et dicit quomodo ausus
 est **Methodius** nūc contra **Origenem** scribere q; hære
 et hæc de **Origenis** dogmatibus est locutus: **Quo** ē hu
 sus loci pro martyre loq;ns: im enim oia i locis oib; disse
 rendi sunt: nūc tetigisse sufficiat hoc ab arriano hoie
 obiici clarissimo et eloq;entissimo martyri: qd tu in me
 et amicus laudas et offensus accusas, habes occasionē
 et de presenti loco si uelis mihi colūnam istruere: cur
 nūc et eusebio detrahā: quem i loco ante laudau;
Alterum quidem nomen eusebiū: sed eadem quax super
Origenis uocabo est colūna laudat. **Eusebiū** in
 ecclesiastica historia, in digressiois tēpori: i descriptione

terra sancta: et hęc opuscula in latinum uertens mea
 linguę hominibus dedi: Nō ex eo arrianus sus quia
 Eusebius qui hos libros condidit arrianus est si ausus
 es me hęreticū dicere memēto presatiunculę p̄archō
 in qua fidei tuę me eē testaris. simulq; obsecro ut amī
 cus quondā tuus exposulante patienter audias. Contra
 alios ingratiaris aut facis calumniā aut patens: quos
 accusas et a quib; accusaris ordinis tui sunt recte an per
 peras uos uideritis. **M**ibi etiā uera accusatio cōtra fra
 trem displicet. nec reprehendo alios sed dico quid ipse
 nō facerem: Tantis terrarū spatīs separatus quid pec
 caui in te? quid cōmerui? An q̄ **O**rigēnistē me non esse
 respondi nunquid defensio mea accusatio tua ē et tu si nō
 es origēnistes uel nō fuisi credo iuranti: si fuisi suscipio
 p̄nitentē. Quid doles si id sus qd esse te dicis? an quia
 periarcho origēnis libros post te trāsferre ausus sum;
 et interpretatio mea sugillatio putatur op̄is tui qd pote
 ram facere? **M**issa mihi est laudatio tua id est accusatio
 mea tas fortiter me prolīq; laudaueras: ut si tuis lau
 dibus acquieuisset omnes hęreticū me putarent. Vnde
 quid romāx ad me epistola clausura teneat: purga lu
 spitiones hominū et cōuince criminantē ne si dissimula
 ueris cōsensisse uidearis tali constructus articulo interp̄
 taturus eosdem libros auscultas quid scripseri: Hęc mī
 hi p̄xiterunt amici mei nō dixi amicus meus ne te ui
 deat accusare ut si tacuero reus si respondero inimicus
 iudicet dura utraq; conditio: sed eduob; eligā qd leuī
 et similtas redintegrari potest blasphemia uenias non
 meretur. **A**nimaduertis inuiso mihi et repugnanti hoc
 opus impositū: et futurā huiusmodi op̄ere similtatem
 necessitatis excusatione curatas? Si interpretatus esses
 libros periarcho absq; meo nomine recte quereris in
 reprehēsiōe tua ame postea esse translatos: Nunc aute
 muisse doles i eo opere a me tibi esse responsus i quo a
 te laudando accusatus sus. Quā enis tu laudem uocas
 omnes accusationem itelligunt: Cōstat apud te quod ac
 cusaueris: et si indignaberis qd responderim esto tu bo
 no aio: scripseris et hō innocēs et amicus fidissimus: de
 cuius nunq; egressum est ore mendacium me nesci
 uulneraueris. Quid ad me qui percussus sus? Nūquid
 tcarco curari nō debeo: q̄ tu me bono aio uulnerasti.
Lonfossus iaceo: stridet uulnus in pectore cādida prius
 sanguine mēora turpatur: et tu mihi dicis nolī manum
 adhibere uulneri: ne ego te uideat uulnerasse. Quāq;
 et ipsa translatio magis origēnem q̄ te arguit. Tu enim
 emendasse quę addita sunt ab hęreticis arbitratus es
 Ego prodidi qd ab illo scriptū uniuersa gratia cōclamat
 Quis rectius arbitratus sit nec meus nec tuus iudicis
 est. **V**irtusq; scripta censoriam lectoris uirgulas sentit
 Tota illa epistola qua pro me satisfactio contra hęretic
 eos et accusatores meos derigitur: quid ad te qui te et
 orthodoxū et laudatorē meum te esse dicis: si asprior
 sum in hęreticos et illorū in publicū strophas profero
 lxtare in inuētiōe mea ne si dolueris hęreticus esse ui
 dearis. **Q**uando s̄n nomine cōtra uirā scribitur: qui tra
 scitur accusator sui est: Prudentis hominis fuerat enis
 si dolebat dissimulare cōscientiam: et cordis nubilū frō
 tis serenitates discutere. Alioquin si quid cōtra origēnē
 et sectatores eius dicitur in te dictū putas. Ergo et episto
 la Theophili papę et Epiphaniū et aliorum episcoporū
 quos nuper ipsis iubentib; trāsuli te petunt: te lacerāt
 impetratorū quoq; scripta quę de Alexandria et de xgy
 pro **O**rigēnistas pelli iubent me suggerente dictata sunt
 ut romāx urbis pōtifex miro eos odio detestetur me
 um consilium fuit ut totus orbis post translationem tu
 am in odio **O**rigēnis exarseret. quē ante simpliciter lec
 titabat meus operans ē stultus si tantū possum miror:
 cur me nō metuas: ego ille moderatus in epistola publī

ca qui diligenter caui ne quid in te dictum putares scri
 ptū ad te statim breuem epistolam exposulans super lau
 dibus tuis: quam quia romā non eras amici mei tibi
 mittere noluerūt. Et q̄ te dolerēt cū sodalib; tuis indigna
 noie xp̄iano de mea cōuersione iactitare cui exēplum
 huic uolumini subdidi ut scias quantum dolorem quā
 tā moderatione necessitudinis temperaui. **A**udio p̄x
 terea te quędas de epistola mea philosophę carpere et
 hoiem rugosę frōtis aduictique supciliū plantio i me ta
 le uedere eo qd barabā iudaxū dixerī p̄ceptorem meum
Nec mirū si pro baranina ubi ē aliqua uocabuloꝝ simi
 litudo scripseris barabas: cum tāta hęc licentias nomi
 nū immutandorū ut de Eusebio pamphilū. de haren
 martyrem feceris. **L**audandus hō et mihi maxime decet
 nandus ne me repente dus nescio de Hieronymo Sar
 danapalū noies. **A**udi ergo sapientię columen: et nor
 ma catonianę seueritatis: Ego non illum magistrum di
 xi sed me in scripturas sanctas studius uolui compro
 bari: ut ostenderem me sic **O**rigenes legisse: quomodo
 et illas audieram. **N**ec enis a te litteras hebręas disce
 re debui: aut iniuria tibi facta est: qd pro te Apolinaris
 Didymusq; sectatus sus: Nūquid in illa epistola gre
 gorium uirum eloquentissimum non potui nominare?
Quis apud latinos par sui est? Quo ego magistro glori
 or et exulto sed eos tantum posui qui in reprehensione
 erant: ut similitur me **O**rigenes non ob fidei ueritatem
 sed ob eruditionis meritum legisse testarer. **I**pse **O**ri
 genes et **E**leues et Eusebius atq; illi q̄ plures quādo de
 scripturis aliqua disputāt: et uolunt approbare quod di
 cunt sicut solent scribere ferebat mihi hebręas: et audi
 ut ab hebręo: et hebręorum ista sententia est certe etias
Origenes patriarchen huillus qui temporibus eius fu
 it nominatus: Et tricesimus thomum in esaias propheta
 in cui sine edisserit **D**e tibi ciuitas Arthel quā expugni
 uit dauid illi expositōe cōcludit ut cū aliter prius sentis
 se se dicat doctū ab illo id qd ē uerū ēē cōsitetur octoge
 simū quoq; nonū psalmū q̄ inscribitur oīo **M**oysi ho
 minis dei et reliquos undecim qui nō habent titulos se
 eūdu huilli expositōes eiusdē moysi putat nec dedigna
 tur hebręam scripturam: interpretans per singula lo
 ca q̄ hebręis uideatur iserere: **L**ecus nuper papę **T**heo
 philū epistolis i quib; **O**rigēnis exponit errores di
 turasse aures suas et auctorē tāti mali clara cū oib; uoce
 clamasse et dixisse usq; ad illud ipa se ignorasse q̄ tam
 nefaria scripserit: nec recuso nec dico quod alius forsità
 diceret nō potuisse eus ignorare quod interpretatus est
 cuius apologiam scriptā ab hęretico sub noie martyris
 reddidit: cuius defensionē ēi proprio uolumine profes
 sus ē: aduersus quod in sequētib; si dictādi spatium fue
 rit disputabo. hoc loquor cū cōradicere nō potest: si si
 bi licet itellexisse quod trāsulerit: quare nūc mihi non li
 cet ignorasse libros periarcho quos āte nō legi: et eas
 tū legisse omelias: quas trāsuli i quib; nihil ē mali ipi
 testimonius ē. **S**inaut contra sententiā suas nūc me in
 eis arguit i quib; āte laudauerat undiq; constrict^o tene
 bitur: aut enis scircō me hęreticū hoies laudauerit āte
 q̄ eiusdē mecū dogmatis erat: aut nūc frustra inimicus
 accusat quē prius ut orthodoxū p̄dicauit is forsità tūc er
 rores meos quasi amicus tacuit: et nunc iratus profert
 qd prius celauerat: **Q**uāq; nō mereatur fidē icōstāta et
 professę inimicitię suspitiones hēant mēdaciū: tū audac
 ter cōserā gradū uolens scire quid hęreticū scripseri ut
 aut cū illo agā p̄nitē tas et **O**rigēnis mala ignorasse
 me iurē: tē nūc primū a papa **T**heophilo didicisse ipie
 tates eius: aut certe doceam me quidem bene sentisse:
 sed illum more suo itelligere: neq; enim fieri potest ut
 in eiusdē ad ephesios libris: quos ut audio crimatur: et
 bene et male dixeris et de eodem fonte dulce amarūq;

procefferit ut qui toto opere damnaueris eos q̄ credit
animas ex angelis conditas subito me oblitos id dese-
derē: quod ante damnaui: Stultitia mibi obicere non
potest: quem disertissimum et eloquentissimum in suis
opusculis: pradicauit. Alioquin stulta uerboitas et
garuli fabula potius hominis q̄ eloquentis putanda ē.
Quid i illis libris proprie accuset ignoro. fama n̄ ad
me criminū et non scripta uenerūt. et stultum ē iuxta
apostolum pugnis aerē uerberare. tū i incertum rīdebo
donec ad certa pueniā meū docebo senex
q̄ puer didici multa esse genera dictionū: et pro quali-
tate materix non solū sūtas: sed et scripturaz uerba ua-
riari. Lhrysiippus et Antipater iter spineta uersantur.
Demosthenes et Eschines cōtra se iuicē fulminat. Ly-
sias et Iocrates dulciter fluunt: Mira i singulis diuer-
sitas: Sed oīa i suo sensu pfecti sūt: lege ad herennius
Tullū libros: lege rhetoricos eius aut q̄ illa dicit sibi i
choata et rudia excidisse de manibus. Reuolue tria uo-
lumina de oratore i q̄bus introducit eloquentissimos illi-
p̄ris oratores Crassū et Antonius disputantes. et quar-
tum oratorē: quē iā senex scribit ad Brutū: tūc itelliges
aliter cōponi historiam: aliter oīes: aliter dialogos: aliter
epistolā: aliter cōmētarios. Ego i cōmētariis ad ephesi-
os sic origenem et didymum et Apollinarē securi sū:
q̄ certe cōtraria iter se hūt dogmata ut fidi mex n̄ amū-
terem ueritatem. Cōmētariū quid opis hāt. Alteri dē
edisserūt: q̄ obscure dicta sūt plano sermone manifestat:
multoz sūtas replicat: et dicit hunc locū q̄ dē edisserūt:
Alii sic interpretantur: Alii sensū suum: et intelligentiā his
testimoniis et hac intūtur rōe firmare: ut prudēs le-
tor cum diueras explanatōes legerit: et multoz probāda
uel improbanda didicerit iudicet q̄ uerius sit: et quasi bo-
nas trapesita adulterinx monetx pecuniā reprobet nū-
d ueritx interpretatōis et cōtrarioz iter se sensuum tenebit
tur reus: q̄ i uno opere q̄ edisserūt expositōes posuerit
plurimoz. Puto quod puer legeris Aperi i uirgilius:
salustiu cōmētarios et cōmētarios uulgari i oīes ciceroni-
nto: Victorini i dialogos ei: et Terenti comedias p̄cep-
toris mei Donati xque i uirgiliū et alioz i alios Plau-
tum vs: et lucretiū: Flaccū: Persium atq̄ Lucanū. Ar-
gue iterptes eoz: quare nō unā explanatōes secuti sūt:
et in eadē re quid uel sibi uel aliis uideatur enumerēt.
praxermito gracos: quoz tu tactas scias et dū pegrina
lectaris pene tui sermonis oblitus es: ne ueteri prouer-
bio sūa mīneruā docere uideas et i siluā ligna portare.
Illud miror q̄ aristarchus nostri ip̄ris puerilia ista nes-
cias: Quāq̄ tu occupat in sensibus et ad istruendā mibi
calumniā ceruulus grāmaticoz et oratoz p̄cepta cōtēp-
seris paruipēdēs post anfractus
reddere aspitatem euitare consonātiū: builcam fugere
dictionē: ridiculum est debilitat et fracti totius corporis
uulnera pauca mōstrare: nō eligo q̄ reprehēdā. eligat
ip̄e q̄ quo uitio caret. Ne illud quidē ioraticus nosse
debuerat: scio q̄ nescio. Nauē agere ignarus nauis ti-
met. Abrotanus xgro nō audet nisi qui didicit dare: q̄
medicorum est promittunt medici tractāt fabrilia fabri.
Scribim̄ indocti doctiq̄ poemata passim: nisi forte se-
litas non didicisse iurabit q̄ nos illi et absq̄ iuramento
p̄ facile credim̄. Vel ad apostolum fugiet profitētē. Et
si ip̄eritus sermone nō tū cōsciētia: Ille hebreis litteris
erudit: et ad pedes docti gamalielis quē nō erubescit
iā apostolica dignitate magistrū dicere gr̄cā faciūdas
cōtinebat uel certo q̄ erat humilitate dissimulabat ut p̄-
dicatio nō i p̄suasione uerboz: sed i signoz uirtute con-
sisteret sp̄nes alienas opes: q̄ in suis diues erat: quāq̄
ad ip̄eritū p̄ singulas stat sūtas corrūentē: nūq̄ pro tri-
bunali festus diceret isanis paule isanis multx te līx ad
insaniam cōuertit. Tu q̄ i latinis musis: et testudines

gressu moueris poti q̄ scedis uel gr̄ce debes scēbere
ut apud hoies gr̄ca sermōis ignaros aliena scire uideā-
ris: uel si lat. a tērueris an audire gr̄maiciū serulx ma-
nū subtrahere: et iter paruulos. partē
artē loquēdi discere: quia cresu q̄a sp̄ret et
Diarios līx marsupius n̄ sequitur sudoris comites la-
boris sotix ieiunioz n̄ saturitatis: cō: inētix nō luxuria.
Demosthenes plus olei q̄ uini expēdisse dicitur: et oīs
opifices nocturnis sēp uigiliis puenisse. Qd̄ ille fecit in
una līa exp̄menda ut a cācro disceret. Tu i me criaris:
quare hō ab hoie hebr̄xo līas didicere: inde est q̄ q̄dē
inruditi prudēter remanēt: dum nolūt discere q̄ igno-
rat: nec Doctū audiant cōmonētē cur nescire pudens
prauē q̄ discere malo: loq̄tur et sapiētia quā sub noie
Salomonis dicimus. In multuolum animum non itroi-
bit sapiētia nec habitabit i corpore subdito peccatio: sp̄-
ritus enim sanctus eruditōis effugiet dolum et recedet
a cogitationibus stultis. Aliud est si uulgi lectione con-
tenti doctorus aures despiciunt et contemunt illud elo-
gium quo procaz imperitia denotatur. Non tu i tritūta
indocte solebas stridenti miseris stipula disperdere car-
men: quā non curatorum turba milesiorum in scholis
simenta decantent: et testamētis suis bestorus cadu-
no membra cōcutiat: atq̄ inter scurarum epulas nugx
istiusmodi frequentētur. quotidie i platix fictus aris-
tus stultorum nates uerberat: et obtorto scorpionis den-
tes mordentium quatit. Et miramur si imperitorum li-
bri lectorem inueniant. Indignantur quare origenitas
scripseris iter se orgis mendacioruz scederati. nomina-
tu librum: in quo hoc scriptum legeri idest sextum s̄ro-
matum origenis: in quo Platonis sententiā nostrum
dogma componens ita loquitur Plato in tercio de re-
publica libro ueritas quoq̄ sectanda magnopere est: si
enim ut paulo ante rectissime dicebamus deo indecens
et inutile mendacium est hominibus quando qux uile
ut utantur eo quasi cōdimento atq̄ medicamine. Nul-
li dubium est quin huiusmodi licentia medicis danda
sit et ab imprudentibus remouenda. Vera inquit asse-
rio. ergo princeps urbium si quibus et aliis hoc conce-
ditur oportet aliquando mentiri: uel contra hostes: uel
pro patria: et ciuibus. ab aliis uero qui uti mendacio
nesciunt auferendum est mendacium: Hxc origenes: et
uos igitur illius precepti memores loquimini ueritatē
uiuisquisque cum proximo suo non debemus dicere.
Qui est meus proximus: sed considerare quomodo
philosophus caute dixerit deo indecens et inutile esse
mendacium hominibus interdum utile: et quod ne pro-
dispensatione quidez putandus sit deus aliquando mē-
tiri. si autem commodum exegerit audientis uerbis lo-
quitur ambiguus: et per enigmata qux uult proferri ut et
ueritatis apud eum dignitas conseruetur: et quod noxi-
um esse poterat si nudum proferetur in uulgus quodā
tectum uelamine proferatur. Homo autem cui incum-
bit necessitas mentiendi diligenter attendat ut sic utatur
interdum mendatio quomodo condimento atq̄ medi-
camine ut seruet mensuram eius: ne excedat terminos:
quibus usa est iudib contra Holophernem: et uicit eū
prudenti simulatione uerborum. Jmitetur Hester qux
Ataxerxis sententiam diu tacita gentis ueritate corre-
xit: et in primis patriar. ha Jacob quem legimus bene-
dictiones patris arufici impetrasse mendatio: ex quo p̄-
spicuum est quod nisi ita mentiti fuermus ut magnum
nobis aliquid ex hoc q̄ratur bonum iudicandi sumus
quasi inimici eius qui ait. Ego sum ueritas. Hxc orige-
nes scripsit. negare nō possumus. Scripsit in his libris
quos ad perfectos et ad discipulos loquebatur: do-
cetq̄ magis intēdū: discipulos autē n̄ dēre intiri. Qui
ergo bñ intur et absq̄ ulla uerecūdia quicq̄ i buccas

uenerit confingit in fratres magistros se optimi probat illud quoque carpere dicitur quod secundum psalmus interpretatus pro eo quod legitur in latino Apprehendite disciplinam et in hebraico uolumine scriptum est. dixerim in commentariolis meis **A**dorate filium et rursum oine psalterium in rominum uertens sonu quas immemor expositionis antiquae posuerim adorate pure: quod utique sibi esse contrarium oibus patet. Et re uera ignoscendum est ei si ignoret linguam hebraicam ueritatem. quod interdum et in latino haesitat nescit ut uerbum de uerbo interpretetur id est de osculamento dicitur quod ego uolens transferre non putauit sensum magis secutus suus ut dicerem adorate quia enim qui adorant solent deosculari manu et capita summittere: Quod se Job beatus elemens et idolo fecisse negat dicens: **S**i uidi sole cum surgeret et luna incedente clare et letatum est in abscondito cor meum et osculatus suus manu mea ore meo quae est iniquitas maxima et negatio contra deum altissimum. Et hebraei iuxta linguam suam proprietatem deoscularionem pro ueneratione ponunt. Id transiit quod ipsi intelligunt: quorum uerbus est bar Bar at apud illos diuersa significat. **B**i enim et filius ut est illud bariona filius columbae Bartholomaeus filius tholomaei: et barthineus bariesu: Barabas triticus quoque et spinarum fasciculus et electus et purus. Quid ergo peccauit si uerbum ambiguum diuersa interpretatione conuertit et qui in commentariolis ubi libertas est differendi dixerat adorate filium in ipso corpore ne uolentius uideretur interpretari et iudaicae calumniae locum dare dixerim adorate pure siue electe quod aquila quoque et Symmachus transferunt. Quid ergo hic ecclesiasticae fidei nocet si doceatur lector quot modis apud hebraeos unus uersiculus explatur **O**rigeni uero licet tractare innumerabiles mundos introducere. et rationabiles creaturas alio atque alio uersu corporibus christi quoque dicere saepe passus et saepe passus ut quod semel profuit: semper profuit assumptum tibi quoque ipse tanta auctoritate ut de haeretico matrem de **O**rigenis libris haeticorum adulteria metiaris. **N**on hi non licebit disputare de uerbis et in commentariolis opere latinos docere quod ab hebraeis didici. **N**isi enim et prolixus esset et redoleret gloriosam nec nunc tibi ostenderes quid utilitatis habeat magistrorum limina terere: et artem ab artificibus discere: ut uideres quanta silua sit apud hebraeos ambiguum nominum atque uerborum. quae res diuersae interpretationi materiae praebuit: dum unusquisque iter dubia quod sibi consequenti uidetur hoc transferat: quid ad peregrinante mitto reuolue aristotelem et alexandrum aristotelis uoluntate differere. et quanta ambiguum sit copia eorum lectioe cognosces: ut tandem desinas amicum tuum in eo reprehendere quod ne per somnum quidem aliquando didicisti. Et quia paulinianus frater meus in commentariis ad ephesios quaedam ab eo reprehensa narrauit: et pauca ex his memoriam tradidit: mihi quoque ipsi demonstrauit loca: non debeo subterfugere. **Q**uare quoque lectorum ut si paululum in proponendis et diluendis criminibus longus fuero: necessarium det ueniam: **N**on enim alterum accuso: sed me nitor defendere et obiecta haereticorum calumniae refutare in epistola Pauli ad ephesios **T**ria **O**rigenis scripsit uolumina: **D**ydimum quoque et Apollinaris propria opuscula condiderunt quos ego uel transferens uel mutans quid in prologo eiusdem operis scripsi subiicia. **I**llud quoque in praefatione commoneo ut scitis origenem tria uolumina in hanc epistolam scripsisse quae et nos ex parte secuti sumus Apollinaris et **D**ydimum quosdam commentariolos edidisse: ex quibus licet pauca decerpimus et nonnulla quae nobis uidebantur abscidimus siue subtraximus: studiosus statim in principio lector agnoscat hoc opus uel alienum esse uel nostrum quicquid ergo in explanatione huius epistolae uicium potuerit demonstrari: **S**i ego illud in graecis uoluminibus

unde in latinis ueritate me dixi ostendere non potuero crimen agnoscat et meus erit quod alienum non fuerit: non tamen rursum uideatur cauillari et hac excusationis istropha gradum non audere conferre: ponas ipsa testimonia quae uocantur in crimen: **I**n primo statim uolumine testimonium pauli in quo loquitur. **S**icut elegit nos in ipso aetate mundi constitutiones ut essemus sancti et immaculati coram ipso. **S**ic interpretati sumus ut electionem non iuxta **O**rigenem eorum diceremus qui prius non fuerant: sed ad dei scientiam referamus. **D**enique diximus quod ait electos nos ut essemus sancti et immaculati coram ipso: hoc est deo aetate fabrica mundi testatus est ad praesentiam dei pertinet cui omnia futura iam facta sunt: et aetate fiant uniuersa sunt nota: sic ut et paulus ipse praedestinatur in utero matris suae et **D**ieremias in uulua sanctificatur: eligitur: roboratur et in typo christi propheta gentibus mittitur. **L**erte in expositione ista crimen nullum est. **E**t **O**rigene dicente contraria nos ecclesiasticum sensus secuti sumus. **E**t quod commentario officium est multorum sententias exponere: et hoc me facturum in praefatione promiseram: **E**t **O**rigenis absque iudicio nominis eius explanationem posui dicens: **A**lius uero qui deum iustum conatur ostendere: quod non ex praedictio scientiae suae sed ex merito electorum unumquodque eligat dicit ante inuisibiles creaturas caelum terram maria et omnia quae in eis sunt fuisse alias inuisibiles creaturas in quibus et aetas quae ob quasdam causas soli deo notae delectae sunt deorsus in ualle lachrymarum et locum afflictionis et peregrinationis in quo sanctus constitutus orabat ut ad sedem pristinam reuenteretur dicens. **D**eu mihi quod incolatus meus prolongatus est: habitauimus habitantibus cedar: multum peregrinata est anima mea. **E**t in alio loco **M**iser ego homo quis me liberabit de corpore in carnis huius: et melius reuerti et esse cum christo: et alibi **A**ntequam humiliarer ego peccauit: et cetera his similia: quae longum est scribere. **A**nimaduere quid dixerim **A**lius uero qui deum iustum conatur ostendere conatur ostendere inquam non ostendit: **S**inaute in eo scandalum pateris quare latissimam **O**rigenis disputationem breui sermone comprehendam **O**rigenis sensus eius aperuimus atque ex eo tibi occultus illius uideor esse sectator qui nihil ab eo dictum praetermiserim: **V**ide ne iccirco hoc feceris ut uestram calumniam declinare ne me diceretis quae absunt fortiter dicta tacuisse: et illum in graeco fortius disputare: posui ergo omnia licet breuius quae in graeco repperi: ut nihil haberent discipuli eius noui quod latinorum auribus ingererent: facilius enim nota quam repentina contemnimus. **E**xposita enim interpretatione eius quid in fine capituli dixerimus ausculta. **N**on enim ait **P**aulus elegit nos a constitutione mundi ut essemus sancti et immaculati: sed elegit nos ut essemus sancti et immaculati hoc est quod sancti et immaculati non fuimus ante ut postea essemus quod et de peccatoribus ad meliora conuersis dici potest: et stabit illa insententia. **N**on iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens: id est in tota uita sua in omni quo in mundo isto uersatus est tempore. **Q**uod quidem ita intellectus aduersum eum faciat qui antequam mundus fieret animas dicit esse electas propter sanctitatem et nullum uitium peccatorum. **N**on enim ut ante iam diximus eliguntur **P**aulus et quod simi eos ei sunt: quod erant sancti et immaculati sed eliguntur et praesciuntur ut in sequenti uita per opera atque uirtutes sancti et immaculati fiant: et audet quisquam post huiusmodi sententiam nos **O**rigenis haereseos accusare. **D**ecem et octo fere anni sunt ex quo istos dictauimus libros eo tempore quo **O**rigenis nomen florebat in mundo quo per archonem illius operis latine aures ignorabat et tamen professus suus fide meam et quod mihi displiceret ostendi: ex quo et in ceteris si aliquid haereticorum monstrare potuisset inuincibilem tam dogmatum puerorum quae hic in aliis saepe

damnant quam promiscui teneret macula erroris secundum locum quem mihi ab eo reprehensus frater ostendit quod ualde frivulus est et apertam sui profert calumniam. **P**ona breuiter in eo testimonio ubi paulus loquitur sedere principatum potestatem et uirtutem et dignitates et omne nomen quod noletur non solum in hoc seculo sed et in futuro eum facies ad dexteram suam in caelestibus super omnem. **P**ost multiplicem expositionem cum ad ministrorum dei officia peruenisses et de principatibus et potestatibus ac uirtutibus dicerem etiam hoc addidi necesse ut subiectos habeant et timentes se et seruientes sibi et eos qui a sua sortitidine roborentur. **Q**uare distributiones officiorum non solum impraesentiarum sed etiam in futuro seculo erunt et per singulos profectus et honores ascensiones et descensiones uel crescat aliquid uel decrescat: et sub alia atque alia potestate uirtute principatu et dignatione fiat et post exemplum terreni regis totamque palatii descriptionem per quam describitur ministeriorum dei officia demonstrabam addidi et putamus deus dominorum regum regnatum simpliciter tantum ministerio esse contentum. **Q**uod archangelus non dicitur nisi qui prior est angelorum: sic principatus et potestates et dignatio non appellatur nisi subiectos aliquos habeas inferiores gradus: Sicut putat iccirco origenes sequi qui profectus et honores et descensiones et ascensiones incrementa et imminutiones in expositione mea posuit: **S**ciat multum interesse de angelis et seraphis et cherubim dicere daemones et homines fieri: quod affirmat origenes et ipsos inter se angelos diuersa officiorum genera esse sortitos quod ecclesiam non repugnat. **Q**uod et inter homines ordo dignitatum: et ex laboris diuersus est uarietas: et cum episcopus et presbyter et omnes ecclesiasticus gradus habeat ordinem suum et tamen omnes homines sint sic inter angelos merita esse diuersa: et in angelica omnes persistere dignitate: **N**ec aduerte lector de angelis homines fieri nec rursus homines in angelos reformari. **T**ertius est reprehensionis locus quod dicit apostolo ut ostenderet in seculis superuenientibus abundantes diuitias gratiae suae in bonitate super nos in christo iesu non triplicem expositionem posuimus. **I**n prima quod nobis uideretur in secunda quid origenes opponeret: **I**n tertia quid Appollinaris simpliciter explanaret. **Q**uorum si nomina non posui ignosce uerecundiae meae: non debui eos carpere quos imitabar: ex parte: et quorum in latina lingua sententias transferebam. **S**ed dixi quod diligens lector est sicut requirit et dicit: et rursus in fine alius uero hoc quod ait ut ostenderet in seculis superuenientibus abundantes diuitias gratiae suae ad illam intelligentiam transfert. **E**cce inquit sub diligens lectoris persona. **O**rigenis sententias explicasti: fateor errorem meum: non debui diligenter dicere sed blasphemum: quod si fecissem et aliquo fecissem uanitate istiusmodi uentias sectaturum: et calumniam uerba uitae semper gratae crimen si origenem diligenter dixi esse lectorem cuius septuaginta libros interpretatus: quos in caelo laudibus tuis contra me praerogationis respondere. **E**ccliarum magistrum a me dictum esse origenem in tuis laudibus obuiis: et putas quod pertimescere debeam si diligenter lectorem me dixisse inimicus accusas. **S**olemus et negociatores paratissimos et frugum seruos et modestos praedagogos et argutissimos fures diligentes uocare. **E**t in euangelio. **V**illicus iniquitatis prudenter quaedam fecisse dicit: **E**t prudentiores sunt filii huius seculi filius lucis in generatione tua. **E**t serpens sapientior omnibus bestis terrae quas fecit deus super terram. **Q**uarta reprehensionis locus exordium secundum libri possidet in quo pauli testimonium exposuimus. **H**uius rei gratia ego paulus uinctus iesu christo pro nobis gentibus: **E**t quia per se locus iste manifestus est eas tantum partem ponas explanationis quae patet calumniam. **V**inctum iesu christo paulus esse

pro gentibus potest et de martyrio intelligi quod romae in uincula coniectus hanc epistolam misit eo tempore quo ad philemonem et ad solofenses et ad philippenses in alio loco scriptas esse demonstrauimus. **U**el certe quod in pluribus lectus est uinctum sicut corpus hoc dicitur quasi clausa tenebatur in carcere. **D**icimus propterea paulum nexibus corporis coerceri nec luerti et esse cum christo ut perfecta per eum gentibus predicatio impleatur sed quidam alius sensus in hoc loco introducit quod paulus sanctificatus et praedestinatus ex utero matris suae ad predicationem gentium antequam nasceretur: postea uincula carnis acceperit: et in hoc loco triplicem ut supra expositionem posuit: prima quod mihi uideretur. **I**n secunda quid **O**rigenes asserat: **I**n tertia quid appollinaris contra illius uadens dogma sentiret. lege graecos commentarios et nisi ita reppereris: crimen fatebor. **Q**uod est in isto loco peccatum meum: illud nimirum pro quo supra responsum est. **Q**uare eos a quibus dicta sunt non nominaris. **S**upfluous erat per singula testimonia apostolorum eorum nomina ponere quorum me opuscula translaturum in praefatione signaueram: et tamen uinctas dicit animam donec ad christum redeat: et resurrectionis gloria corruptiui et mortale corpus et incorruptione et immortalitate commutet non absurde intelligentia est. **U**nde apostolus. **M**iser ego inquit homo quis me liberabit de corpore mortis huius? **C**orpus mortis appellans quod uicis et morbis ac perturbationibus ac morti subiaceat: donec cum christo resurgat in gloria: et fragile lutus excoquatur seruire spiritus sancti in testam solidissimam demutans gloriam non naturam. **Q**uintus locus ualidissimus est in quo exponentes illud apostoli testimonium ex quo totum corpus compactus et conglutinatum per omnem iuncturam sub ministracionis secundum operationem in mensuram uniuscuiusque membri augmentum corporis facit in edificationem sui in caritate: **L**atissimam **O**rigenis expositionem: et eodem sensu per diuersa uerba uolentes terrene construximus nihil exemplis et assertionibus illius auferentes cumque peruenissemus ad fines hanc subsecimus igitur et in restitutione omnium quando corpus totius ecclesiae nunc dispersum atque laceratum uerum me dicitur christus iesus sanaturus aduenire. **U**nusquisque secundum mensuram fidei et agnitio isidori filii dei quem ideo agnoscere dicitur quod prius nouerat et postea nosse desinit sui recipit locum: et incipit esse id quod fuerat. **I**ta tamen ut non iuxta haeresim alias omnes in una aetate sint id est omnes in angelos reformentur sed unumquodque membrum iuxta mensuram et officium perfectum sit. **U**erbi gratia ut angelus refusa id esse incipiat quod creatus est ut homo qui de paradiso eiectus fuerat ad culturas iterum paradisi restituatur et reliqua. **Q**uor te hominem prudentissimum non intellexisse ante expositionem meam. **A**n. **N**on dico ita tamen et si iuxta aliam haeresim omnes in una aetate sint positi id est omnes in angelos reformentur ostendo et ea de quibus disputo esse haeretica et ab alia haeresi discrepantia. **Q**uare sunt ergo dux haereses? **U**na quae dicit omnes rationabiles creaturas in angelos reformari: **A**ltera quae asserit unumquodque in restitutione mundi uel fore quod conditum est: **U**erbi gratia quia ex angelis daemones sunt et rursus ex daemonibus angelos fieri: et animas hominum ita ut sunt condita non in angelos sed in id quod a deo sunt condita reformari: ut et iusti et peccatores aequales fiant. **U**enitque ut scias me non me amplexasse sententias: sed inter se haereses comparasse quarum utraque in graeco legeram disputationem meam hoc sine compleui. **I**ccirco ut supradiximus hanc apud nos obscuriora sunt quia ἀλλυγορικως dicitur in graeco et omnia uerba si de alia in alia lingua transferantur ad uerbum quibus dicitur quod omnis sensus et germina suffocatur: nisi hanc uadem in graeco reppereris quicquid dicitur est meum puto. **S**extum

quod et extremus mihi obicere dicit si tamen nihil in medio
 si oblitus est. **E**ur illi loci apostoli interpretatio ubi ait. **Q**ui
 uxorem suam diligit se ipsum diligit. **N**emo enim unquam carnes
 suas odio habuit: sed nutrit: et fouet eam sicut christus ecclesiam
 post simplices expositiones. **O**rigenis posuimus questionem
 nem ex cuius persona tacito nomine dixerim opponi nobis
 potest quod non sit uera sententia dicentis apostoli. **N**emo enim suam
 carnem odit cum morbo regio laborantes peribit et can
 cere: et distillatibus morte uitae praefertant: et sua ode
 rint corpora: et statim quid ipse sentires adiunxit. magis
 itaque ad tropicam intelligentiam sermo referatur. **A**n
 dico tropice doceo uerum non esse quod dicitur: sed allego
 rix nullo figuratum. ponamus tamen illa uerba quae in
 origenis libro tertio continentur. **D**icamusque illam carnem
 quae mensura sit salutariae dei anima diligit et nutriat et foue
 at eam disciplinis erudiens: et caelesti saginans pane:
 et christi sanguine irrigans. ut refecta et nitida possit li
 bero cursu uiro sequi et nulla debilitate et pondere pra
 grauari. **P**ulchre est in similitudinem christi nutrientis
 et fouentis ecclesiam et dicentis ad ierusalem. **Q**uonia
 uoluit congregare filios tuos ut gallina congregat pullos
 suos sub alas suas: et noluit. **A**ix quoque fouent cor
 pora sua: ut corruptiuum hoc induat incorruptum: et
 alarum leuitate suspensum in aere facilius subleuetur.
 foueamus igitur uiri uxores nitas ut aia nix corpora
 ut et uxores in uiros et corpora redigantur in aias: et
 nequaquam sit sexuum ulla diuersitas: **S**ed quomodo apud an
 gelos non est uir et mulier: ita et nos qui similes angelis
 futuri sumus iam nunc incipiamus esse quod nobis in caelestibus
 repromissum est. supra simpliciter expositionem quam no
 bis in testimonio isto esse uidebatur expressimus dicen
 tes. **Q**uantum ad simpliciter intelligentiam pertinet et facta iter
 uirum et uxorem caritatem. **P**raecepto hoc nunc iube
 mur ut nutriamus et foueamus coniuges: ut scilicet eis uic
 tum et uestitum: et ea quae sunt necessaria praebamus. **H**ac
 nostra sententia est. **I**gitur omne quod sequitur dicentes oppo
 ni nobis potest ostendimus non ex natura: sed ex contradicentibus
 intelligi debere persona: Quae cum sit breuis et absoluta
 responsio: et iuxta id quod supradiximus est allegorice ubi
 de eo quod est ad id quod non erat deprauata tamen accedat pro
 prius: et sciscitabor quid tibi in hac disputatio displiceat.
Nempe quia dixerim animas ut uiros fouere quasi uxo
 res corpora sua: ut corruptiuum hoc induat incorruptum
 non muto naturam corporum: sed augeo gloriam necnon quod
 sequitur alarum leuitate suspensum in aere facilius sub
 leuetur: quia alas assumit. scilicet immortalitates: ut leuius ad
 caelum uolet: non potest esse quod fuerat. **S**ed dices mouet me
 quae sequuntur foueamus igitur et uiri uxores et aia no
 strae corpora ut et uxores in uiros: et corpora redigan
 tur in aias: et nequaquam sit sexuum ulla diuersitas: sed quomodo
 apud angelos non est uir neque mulier. **I**ta et nos qui
 similes angelis futuri sumus iam nunc incipiamus esse in ter
 ris quod nobis in caelestibus repromissum est. **R**ecte mo
 uerent nisi post priora dixissem iam nunc incipiamus esse
 quod nobis in caelestibus repromissum est: quoniam dico hic esse
 incipiamus in terris naturam non tollo sexuum: sed libidi
 nem et coitum uiri et uxoris aufero dicente apostolo.
Tempus breue reliquum est ut et qui habent uxores sic sit
 quasi non habeat: **E**t dominus interrogatus in euangelio.
Luius de septem fratribus in resurrectione esse deberet
 ait **S**tratis nescientes scripturas neque uirtutem dei in resur
 rectione. non neque nubent neque nubemur: sed erunt sicut
 angeli dei in caelo. **E**t reuera ubi iter uiri et mulierem
 castitas est: nec uir incipit esse: nec femina: sed adhuc in
 corpore positi mutantur in angelos: in quibus non est
 uir neque mulier. **Q**uod et in alio loco ab eodem apostolo
 dicitur: **Q**uicunque in christo baptizati estis christum induistis
 non iudaeus neque graecus non est seruus neque liber non est

masculus neque femina. **O**mnis enim unum uos estis in christo
 iesu. **S**ed quoniam de corinthiis et asperis locis enatauit ordo
 et haeresios crimine ipacium tota fronte libertate respuitur
 ad alias et accusatores partes: quibus nos mordere nut
 tur transeam. **E**t quibus prima est me hominem maledicum
 ois detractorem in praecessores meos genuinum sepe
 insingere: det unum cui sepe in opusculis meis nomene
 texauerim: uel quem iuxta artem illi figurata laude per
 strinxeris. **S**inaut contra inuidos loquor: et lucius **L**an
 uinum uel **A**stinum pollutionem de genere corneliorum
 stili mei mucro conuulnerat: si histricula et luia: mitis
 hominem a me submoueo ad unum stipite cuncta tacula di
 rigo. **Q**uid uulnera sua partitur in multos: quod ex ipacientia
 rindedi ostendit se esse qui patitur. **O**bitur mihi et pius
 in christi sacrilegio: quod in libro quo ad istruenda christi uir
 ginis loquor ante tribunal iudicis dormiens pollicetur sum
 nunquam me secularibus litteris daturum opam et nihilominus
 danata eruditio iterum meminerim. **N**imium iste est
 salustianus **A**lpurnius quod nobis per magni oratores
 non magnam mouerat quaestiones: cui breui libello satis
 fecimus: nunc quod istat pro sacrilegio et puero somni res
 pondendum est: dixi me seculares litteras deinceps non
 lecturum: de futuro spolio: non de praeterito facta est me
 moris abolitio. **E**t quomodo inquit tenes quod tanto tempore
 non relegis? **R**ursum si aliquid de ueteribus libris rinde
 ro: et dixerero adeo in teneris consuescere multum est: dux
 reno crimen icurro: et pro me testimonium proferens
 hoc ipso arguor quo defedor. scilicet non longo sermone textu
 dum est quod probat consuetudine sigulorum: **Q**uis nostrum
 non meminit uisitatae suae? **E**go certe ut tibi homini seuerissi
 mo risum moueam: et imiteris alii crassum quem temel in
 uita dicitur fuisse **B**ucilius memini me puerum cursum esse per
 cellulas seruulorum de feriatu duxisse iustibus: **E**t ad
 horribilium personas pauentem de aux sine tracum
 esse captiuum: et quo magis superas nunc cano et recal
 uo capite sepe mihi uideor in somnis comatal: et lup
 ta roga an rhetore controuersioles declamare: **L**uqz ex
 perrectus fuero: gratulor me dicendi periculo liberatu.
Sed mibi multa ad purum recordatur ista: si didicis
 ses litteras oleret testa igemoli tui: quo semel fuisse im
 buta. **L**anaru cochyli nullae aq diluit: et alini et bruta
 aialia quous in logo immere: nouerit diuerticula. **D**ira
 ris si ego litteras latinas non sum oblitus: cum tu graecas
 sine magistro didiceras. **S**eptem modos conclusionum
 dialectica me docuerunt elementa. quod significet a f i d o
 quod nos pronunciant possumus dicitur. quomodo abiqz
 uerbo et noie nulla sententia sit foritaru gradus pseudome
 ni **A**rgutas: sophismatu fraudes: iurat possu me per quod
 de schola egressus sui hanc nunquam oino legisse. **B**ibendum
 ergo mihi erat de lethxo gurgite iuxta fabulas poetarus
 ne arguar scire quod didici. **E**n tu qui in me parua crim
 naris scientia: et uideris tibi litteratus atqz rabbi rinde
 cur scribere aliqua ausus sis: et uiru disertissimu **G**re
 gorius pari eloqui splendore transferre. **U**n tibi tanta
 uerboru copia: sententiaru lum: translationis uarietas homi
 qui oratoria uix primis libris in adulescentia degustaris.
Aut ego fallor aut tu **L**icerones occulte lectas. et to
 ta disertus es: mibiqz lectio eius crimine itendis ut so
 lus inter ecclesiasticos tractatores eloquentur flumine
 glorieris. **L**s magis philosophos sequi uidearis: spinas
 cleantis et cotorta chrysippi non ex arte qua neicis: sed
 de ingenui magnitudine. **E**t quoniam stocica logica sibi uedicat
 tu huius scientiae deliramenta contentis in hac parte epicure
 us es. neque quis quomodo: sed quid loquaris. **Q**uid enim ad te
 pertinet si alius non intelligat: quod uelis dicere quod non ad omnes
 sed ad tuos loquaris. deniqz et ego tua scripta releges
 quae iterum non intelligat quod loquaris: et **H**erachyus
 me legere putet. in non doleo nec me permittere tarditatis.

Id enim in legendo patior quod tu pateris in scribendo. Dixi
 diceres si uigilias quippiam promississe. Nunc autem nouum
 impudentis genus. Obicit mihi somnum meum. Utinam ce-
 lebritas loci et sanctorum de toto orbe conuentus sineret
 me diuinas scripturas legere. In tantis spatiis non habeo
 externa meditandi. Sed tamen qui somnum audiat prophe-
 tarum uoces somnis non esse credendum quia nec adulterium
 somni me ducit ad tartarum: nec corona martyrii in celum
 leuat. Quotiens uidi me esse mortuum et in sepulcro po-
 situm? Quotiens uolare super terras: et montes ac maria
 natatu aeris transire? Rogat ergo me non uideam uel pen-
 nas habere per latera: quia uagis imaginibus mens saepe
 delusa est. Quanti in somnis diuites apertis oculis repe-
 te medici sunt: sicut flumina bibunt: et experrecti sicut
 faucibus xstuant. tu autem a me estuans exigis somnum
 sponsionem: ego te uerius striculusque conueniam. fecisti oia
 quae in baptisate promissisti quicquid moysi uocabulum
 flagitat: uterque nostrum conpleuit. Laue quae ne per tra-
 beam tuam festucam meas uideas inuitus loquor et re-
 tractatam linguam dolor in uerba conpellit. Non tibi sufficiunt
 quae de uigiliae conpingis. nisi et somnia crimineris. Tanta
 habes curiositate meorum actuum: ut quid dormiens fece-
 rim dixerim uel discutias. Praetermitto quae contra me lo-
 quena tuum propositum deturbasti quae in de pompatione
 omnium christianorum et uerbis et opere feceris. Hoc
 unum denuntio et impetere iterum iterum monebo conmuta-
 bestiam petis: et nisi cauere illud apostoli. *Benedicite re-
 gnum dei non possidebunt et mordentes inuices consum-
 pti sunt ab inuice iam nunc sentires de paruula subdola
 que concordia magnas tibi in mundo ortas esse discordias quod
 tibi prodest apud notos pariter et ignotos in nos male
 dicta cogere: an quod origenes non sum? et in celo nos peccat
 se nescim? in terris arguimur peccatores et ideo in concordiam
 iduim? ut mihi loqui contra haereticos non liceret. Ubi eos
 descriperem: tu te appetitum me puteas. Quas diu renuebam
 laudationes tuas sequebaris ut Magistru fratre et col-
 legam uocabas et catholicum in omnibus fatebaris postquam
 uero agnouit laudes tuas et me indignus tanti uiri pra-
 conio iudicauit ilico uertis stilius et oia laudata prius ut
 tuperas de eodem ore et dulce profers et amarum. Sen-
 tis ne quod taceas quot xstuant pectori uerba non comode et
 cum psalmista loquar pone domine custodi auri meo et hosti-
 us circumstantis labiis meis. Non dedis cor meum in uerba
 malitiae. Et alibi. *Lum conuenerit aduersum me peccator obmu-
 tui: et humiliatus sum: et silui a bonis. Et rursum fac-
 tus sum quasi homo non audiens et non habens in ore suo
 redargutiones. Sed pro me tibi ultor dominus respondebit
 qui dicit per prophetam. Da mihi uindictam et ego retribuam
 dicit dominus. Et in alio loco sedens aduersus fratrem
 tuum loquebaris: et aduersus filium matris tuae ponebas
 scandalum. haec fecisti et tacui: existimasti inique quod ero
 tui similis: arguam te et statuum contra faciem tuam: ut
 in te uideas condemnata quae in aliis falso criminario.
 Audio praeterea obici mihi a Thryfologo sectatore eius
 cur in baptisate dixerim uniuersa peccata dimitti: et
 mortuo bimarito nouus uirum in christo resurgere: atque
 istiusmodi sacerdotes in ecclesiis esse nonnullos: cui bre-
 ui sermone respondebo. Habet libellum quem in crimen
 uocant. ille respondeat: hunc sua disputate subterat: et
 scripta scriptis arguat: qui austeritate frontis et contrac-
 tio rugatisque naribus concava uerba trutinatur: et sanctita-
 tem apud uulgus ignobile simulato rigore mentitur. Au-
 diat nos iterum proclamantes ueterem. *Ad a lauacro to-
 tum mori: et nouum cum christo in baptisate suscitari
 perire coitum id est terrenus et nasci supercaelestis. Haec
 dicimus non quo ipso propitio christo hac questione teneamur
 sed interrogati a fratribus quid nobis uideretur re-
 spondimus nulli prauidicantes sequi quod uelut nec al-***

terius decretum nostra sententia subuertentes: neque enim
 ambimus ad sacerdotum qui latemus in celulis nec hu-
 militate damnata episcopatum redimere festinamus nec
 electum pontificem a deo rebelli cupimus mente iugula-
 re nec fauendo haereticis haereticos nos docemus. pecu-
 nias nec habemus. Nec habere uolumus habere uic-
 tum et uestitum his contenti sumus. Illud de ascensore
 montis dominici iugiter decantantes. Qui pecuniam su-
 am non dedit ad usuram munera super innocentem non accepit.
 Qui haec facit non commouebitur in aeternum. Ergo qui
 non facit iam corrumpitur in aeternum.

Argumentum in secundum librum contra rufinum

In libello Hieronymus Rufini Ap-
 pologiam ad Anastasium romanum
 episcopum scriptam et librum Orige-
 nis defensionis ab eo editus uel tras-
 latum arguit dicens non sententiarum
 tantum sed etiam quae uerborum uitiis
 scaterere scripsit argui falsitatis pro epistola poenitentiae
 sub eius nomine scripta et calumnias sigillationis .lxx.
 interpretum confutet ostendens ex insertis praefatu-
 lis eorum studio nullum detraxisse.

**Sancti Hieronymi presbyteri doctoris illustrissimi
 defensionis suae contra Rufinum ad Pammachium et
 Marcellam liber secundus incipit.**

Iusque de criminibus immo pro cri-
 minibus meis quae in me quondam
 subdolum laudator ingessit et discipuli
 eius Constantius arguunt: non ut de-
 bui sed ut potui moderato dolore re-
 spondi. Propositum quippe mihi est
 non tam alios accusare quam me defendere: *Uentum ad apo-
 logiam eius qua sancto Anastasio romanae urbis epi-
 scopo satisfacere nititur: et in defensionem sui mihi rur-
 sum calumniam insinuat: tantumque me diligit ut rapuis-
 turbine et in profunda demersus meum potissimum in-
 uadit pedem: ut mecum aut liberetur aut pereat: dicit se
 primus respondere rumoribus: quibus illius roma car-
 patur fides hominis probatissimi tam in fide quam in cari-
 tate dei. Et nisi post triginta annos parentibus redditus
 nollet eos deserere quos tam tarde uiderat ne in huius
 putaretur aut durus: et tamen longi itineris labore fra-
 gilior ad iterandos labores esset infirmus: ipsum uenire
 uoluisse. Quod quia non fecerit contra latratores suos
 misisse baculum litterarum quem ille teneret in dextera
 et seuentes contra se abigeret canes: si probatus est cu-
 ctis: et maxime ipsi cui scribit episcopo in fide et carita-
 te dei probatissimo quomodo Roma mordetur et car-
 pitur et appetit estimationis eius fama crebre scit. Dein
 de cuius est humilitatis probatum se dicere in fide et
 caritate dei Lum apostoli petant domine auge nobis
 fidem et Audiamt. *Si habueritis fidem ut granum sin-
 pis et ad ipsum dicatur petrum. *Modice fidei quare
 dubitasti: Quid loquor de caritate quae et fide et spe ma-
 ior est: et quam paulus optat potius quam praesumit: sine qua
 et martyrio sanguis effusus corpusque flammis traditum
 coronas non habet praemiorum. Huius utranque iste sic
 sibi uendicat ut tamen contra se habeat latrones qui ni-
 si in sicuti pontificis baculo repellantur latrare non ces-
 sent illud uero ridiculum quod post triginta annos re-
 uersum se ad parentes esse iaciat homo qui nec patrem
 habet nec matrem et quos uiuentes iuuenis dereliquit
 mortuos senex desiderat nisi forte pariter militari uul-***

griqz Sermōe conगतos et affines noiauit: quos qz non uult desere: ne inhumāus putetur aut durus: iccir co p̄ia derelicta aquilegia habitat: picitatur roma illa probatissima fides eius et hic resupinus et lassulus post Trīginta ānos p̄ mollissimū flamiā iteruenire non p̄t Sicqz p̄tendit lōgi itieris lassitudinē q̄i Trīgita ānis semper cūcurrerit aut biēnio Aquilegia sedēs p̄teriti itieris labōr cōfect? sic carpam? reliqua et ip̄a ep̄istolā tuā uerba p̄adamus. Quāuis iḡ fides n̄ia p̄secutiōis haretico rii t̄p̄e cū i sancta Alexandria ecclesia degerem? i carceribus exiliis q̄ pro fide ingerebatur probata sit miror qd̄ nō adiecerit uictus iesu christi et liberatus sus de ore leontis: et Alexandria ad bestias pugnauit et cursū cōsumat ut fidē seruauit supest mihi corona iusticia. Quā malus ex illa: quos iste carceres noiat: Pudet me aptissimi mē dātū q̄i carceres et exilia absqz iudicis sentētia irrogen tur uolo t̄i ip̄os sc̄i carceres et quaz prouiciā se dicat exilia sustinuisse: et utiqz hēt copias de multis carcerib? et infinitis exiliis unum aliquod noiant: prodat nobis confessionis suā apta q̄ huiusqz nesciūm? ut inter alios alexandriā martyres huius quoqz gesta recitem? et contra latratores suos possit dicere. De cetero nemo mihi molestus sit ego enī stigmata dñi nostri iesu christi in corpore meo porto: t̄i et nūc si quis ē qui uel tētare fidem n̄iam cupit: uel audire uel discere: sciat qd̄ de trinitate ita credim? de reliqua Supra cōtra canes tuos baculū ep̄i scopi porrigas quo pro te munit? iccedat nūc q̄i abigēs dicit. Si quis ē qui tētare fidē n̄iam cupit. De uno dubitas cū multoz latrat? ad te usqz pueniunt. Nō discutio parip̄ elocutiones tuas: quas et tu cōtēns et aspiciat tantū sensibus r̄ndebo. Alius a te q̄ritur: et pro alio satisfacio cōtra Arii dogmata iā alexandriā i carceribus et exiliis dimicaueras nō uoce: sed sāguine. Nūc sup̄ Originis h̄si tibi calūnia commouetur. Nolo cures q̄ sana sunt uulnera medicare: Trinitatem dicit unū esse deitatis. Hoc toto credēte iā mundo Puto qd̄ et dæmonea confiteatur filiū dei natū eē de maria uirgine: et carnes atqz aiām suscepisse. Si arcti? quidē rogauero: cōtētio sus uocabis. Si dicit filiū dei hūanā naturā carnē atqz aiām suscepisse. Oro te ut absqz stomacho r̄ndeas: aiā ista quas suscepit christus erat ne anteq̄ nasceretur ex Maria: an i origine uirginali q̄ de sancto spiritu nascebatur cū corpore simul creata ē: uel ias i utero figurato corpore statim facta et missa de celo ē: ei tribus unū qd̄ setias scire desidero. Si n̄ fuit ateq̄ nasceretur ex Maria: necdus ergo aiā iesu et agebat aliquid ac p̄p̄ merita uirtutū postea facta ē aiā eius. Si cepit ex traduce: Humanay igitur aiay quas æternas fatetur: et brutorum aiāntū q̄ cū corpore dissoluantur una cōditio ē. Si at corpore figurato statim creatur et mittitur fatere simpliciter: et nos scrupulo libera. nihil hoz loqueris: sed occupatus in aliis simplicitate abuteris et p̄stigijs pompaqz uerboz h̄rere nō sinitis q̄stioni. Quid iquies nōne q̄stio erat de resurrectione carnis et p̄cniis diaboli fatere ergo breuiter: pureqz r̄nde nō quæro quod scribis eandē carnes resurgere: i qua uiuim? nullo mēbro amputato: nec aliqua corporis pte resecta: h̄c enī tuā uerba sunt. Ss quæro qd̄ origenes negat. Utz in eodes sexu quo mortua sunt corpora suscitentur: et maria maria: et Joānes resurgat Joānes: An cōmixto sexu atqz turbato nec uir sit nec scēmia: s̄ utruqz uel neutz et an ip̄a corpora incorrupta et imortalia ut argute p̄mones iuxta: Apostoli Spiritalia p̄maneāt in æternū: et nō solū corpora: sed et carnes et sanguis infusus uenis et ossibus irrigatus: quæ thomas tetigit: An certe paulati resoluātur in nihilus: et ad quatuor unde cōpacta sunt elementa retrahātur. H̄c at dicere debueras: aut negare: et n̄ ea loqui quæ subdole fatetur Origenes ut quasi fatuus

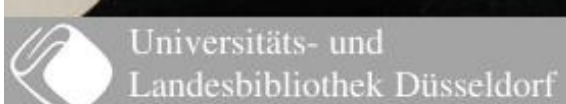
et puer ipubes nullo mēbro amputato nec aliqua pte corporis defecta: scilicet hoc timuimus ne sine naso et auribus resurgam?: et aputatis scētisqz genitalibus eu nuchoz in caelesti h̄erusalē ciuitas conderetur. Porro de diabolo sic sn̄iam tēperauit. dicitur quoqz et iudiciū futūz i quo iudicio unusquisqz recipiat propriū corporis pro ut gessit siue bona siue mala: Ad si hoies recepturi sunt pro opibus suis: quāto magis diabol? qui oibus extitit cā peccati? De quo illud sentim? quod scriptū ē i euangelio qz et ip̄e diabolus et oēs angeli eius cum his qui opera eius faciūt idest qui criminantur s̄tibus cum ip̄o pariter æterni ignis h̄reditate potientur. Si quis ergo negat diaboli æternis ignibus mācipari partem cū ip̄o æterni ignis accipiat ut sciat qd̄ negauit. Repetam? singula dicimus iquit iudiciū futūz i quo iudicio sup̄ uerboz uitis tacere decreuerā: sed quia dī scipoli eius miratur eloquētiā p̄ceptoris pauca perstrigam. Dixerat iudiciū futūz: sed hō cautus timuit solū dicere i quo et posuit i quo iudicio ne si non secundo repenset iudicio nos oblitū sup̄ioz pro iudicio alinus putarētus: illud quoqz quod postea infert Qui criminatur fratres cum ip̄o pariter æterni ignis h̄reditate potientur: eiusdē ē uenustatis. Quis enim unq̄ audiuit potiri ignibus et frui sup̄litiis: Sed homo græcus uidetur mihi seip̄us interpretari uoluisse: et pro eo quod apud eos dicitur et apud nos uo uerbo dici p̄t h̄reditabit cōpositus dixisset et ornatiū h̄reditate potientur: istiusmodi nugis et acyrologiis ois eius sc̄atet oratio. Sed reuertamur ad sensum grandī diaboli lancea p̄cutitur: qui omnibus extitit causa peccati: si pro operib? suis quasi homo ē redditurus rationē: et cum angelis suis æterni ignis h̄reditate potietur. Hoc enim deerat ut hominibus tormento subditis ille nō potiretur æternis ignibus quos tanto tempore desiderauerat. Et uis ris mihi i hoc loco calūniā diabolo facere: et crimina torem oium falsis criminibus accusare. Dicit enī: qui oibus extitit cā peccati: et dū in illud refert crimia homines culpa libera: tollisqz arbitriū potatē saluatori nō stro dicēte. Ad de corde n̄o exiit cogitationes malx: hōcidia: adulteria: fornicationes: furta: falsa testimōia: blasphemix: et rursū de iuda i euangeliū legim?. Post bucellam intrauit in eum sathanas qui ante sp̄ote peccauerat: et nec humilitate nec clemētis saluatoris flexus est ad p̄cnitentiā. Unde et apostolus quos tradidi iquit sathanā ut discant non blasphemare: et in alio loco Tradidi huiusmodi sathanā i interitus carnis ut spiritus saluus fiat. Tradidit eos sathanā quasi tortori ad puniendum: qui anteq̄ traderētur uoluntate propria blasphemabant. Et Dauid Ab occultis meis inquit munda me domie et ab alienis parce seruo stuo. Breuiter et sux uoluntatis errorem et uitiorum incentiua significans. In ecclesiaste quoqz legimus Si sp̄us potestatem habēns ascenderit sup̄ cor tuus locū tuus ne dimiseris: ex quo liquido apparet si dederimus ascēdētū locus: nos peccasse qui dederim?: et ascēdētē muros hostē nō p̄cipites nō deturbauerim?: Ad at ip̄caris s̄ibus hoc ē crimiatibus tuis æternos ignes cū diabolo: n̄ tam s̄ies ubi uideris p̄mere q̄ diaboli subleuare: cū eisdē q̄bus hoies christiāus ignibus p̄uēdus sit ignes at æternos: quos itelligere solet Origenes: puto qz te n̄ fugiat cōsciētias uidelicet peccatorum et p̄cniūdinem i æterna cordis urētem. De qua et esaias loquitur. Vermis eorum nō morietur: et ignis eorum n̄ extinguetur: Et ad babylonē scriptus est Habes carbōes ignis: sedebis super eos: hi erūt tibi i adiutorio: et i psalmo p̄cniēs Audias quid detur tibi: aut quid appōatur tibi ad ligam dolosam: Sagitta potentis acutæ cum barbomibus desolatoris: Et linguam dolosam sagitte p̄ceptorum dei: de quibus

in alio loco propheta dicit. Versatus sum in miseria dum
 configitur mihi spina uulneret atque confodiat et peccatorum in ea
 solitudinem faciat. Illud quoque testimonium in quo domi-
 nus loquitur Ignem ueni mittere super terras: quae uo-
 lo semper ut ardeat sic interpretatur. Omnes cupio agere
 poenitentiam: et excoquere spiritu sancto uitia atque pecca-
 ta. Ipse enim Iesus de quo scribitur Deus ignis consumens est.
 Non ergo graue est de diabolo dicere quod et de hominibus pre-
 paratum est. Magis debueras ut suspensiones salutis dia-
 bolice dedinares dicere. Perditio factus es et non ens
 in aeternum. Et ex persona domini loquentis ad Job de diabo-
 lo ecce spes eius frustrabitur eum et uidentis cunctis inci-
 pitabitur. Non quasi credulis suscitabo eum. Quis enim
 resistere poterit uultui meo? Quis autem dedit mihi ut reddas
 ei? oia quae sub caelo sunt mea sunt. Non parca ei et uerbis
 potentibus et ad deprecandum compositis. Verus haec pos-
 sunt qui simplicibus hominibus excusari: et cum eruditos non sub-
 terfugiat apud indoctos praefertim innocentiae similitudine quod
 sequitur de aiarum statu excusari oino non potest. dicit enim
 Audio et de aia quaestiones esse commotas de qua re. Ut
 recipi debent quaerimonia aut abiectio. Vos probate. Si autem
 et de me quaeritur quid sentiam: fateor me de hac quaestione
 apud quatuordecim tractatorum diuersa legisse. Legi quosdam
 dicentes quod pariter eum corpore per humani corporis
 traduces et aia defundantur: et hoc quibus poterant as-
 sertionibus affirmabant. Quod prout inter Latinos Ter-
 tullianum sensisse: uel Lactantium fortassis et alios nonnullos
 Alii asserunt quod formati in utero corporibus deus quot-
 tidie faciat aias et infundat. Alii factas iam olim id est tunc
 cum oia deus creauit ex nihilo. nunc eas iudicio suo na-
 sci dispenset in corpore hoc sentit et Origenes: et non nulli
 Graecorum. Ego uero cum haec singula legerim deo teste dico
 usque ad praesens certi et definiti aliquid de hac quaestione non
 teneo: Sed deo reliquo scire quid sit in uero: et si cui ipse
 reuelare dignabitur. Ego tamen haec singula et legisse me non
 nego: et adhuc ignorare confiteor propter hoc quod manife-
 ste tradidit ecclesia deus esse et aiarum et corporum condito-
 rem. Antequam de sensibus disputet. Theophrastus uerba mi-
 rabor: Audio inquit de aia quaestiones esse commotas: de
 qua re Virum recipi debeat quaerimonia aut abiectio: uos pro-
 bate. Si quaestiones de aia statu in urbe commote sunt quae est
 ista quaerimonia uel querela quae? Utrum recipi debeat Episco-
 porum iudicio relinquat: nisi forte quaestione et quaerimonia
 id ipsum significare putat et in capri commentariis huius
 modi figuram repperit. Deinde ponit Legi quosdam dicentes
 quod pariter cum corpore per humani seminis traduce et aia
 defundantur et hoc quibus poterant assertionibus affir-
 mabant. Rogo quae est ista licentia figurarum quae modorum et
 temporum perturbatio legi dicentes: quibus poterant asser-
 tionibus confirmabant: et in sequentibus asserunt quod forma-
 tis in utero corporibus deus quotidie facit nouas aias:
 et infundat. Alii factas iam olim id est tunc cum oia deus cre-
 auit ex nihilo: nunc eas iudicio suo nasci dispenset in cor-
 pore. Tam putide et confuse loquitur ut plus ego in rep-
 bendendo laborem quam ille scribendo. Ad extremum posuit
 ego uero cum haec singula legerim et adhuc pedente senten-
 tia quam nouus aliquid protulisset: adhaec ego tamen haec singu-
 la et legisse me non nego et adhuc ignorare me confiteor.
 O infelices aia mea quae tantis uitiorum lanceis uulnera-
 tur. Non eas puto iuxta Origenis errorem tantum labo-
 rasse cum de caelo in terras ruerent et crassis corporibus
 uesirentur: et nunc et uerbis et sententiis hinc inde collis-
 sis ut permittam. **SENTENTIA** quod de humani sensibus
 traduce defundi anima dicitur. Scio inter Christianos uer-
 borum non solere uisita deprehendi: sed ex paucis ostende-
 re uolui cuius temeritatis sit docere quod nescias: scri-
 bere quod ignores ut similem prudentias et in sensibus
 requiramus: mittit epistolam id est robustissimum bacu-

lum quo romanae urbis armetur. Episcopus in ipsa quaestione
 pro qua canes latrant dicit se nescire quod quaeritur.
 Si ignorat pro quo sibi calumnia commouetur: quid neces-
 se est apologiam mittere quae non habet defensionem sui:
 sed ignorantiae confessionem: hoc est suspensiones hominum
 non sopire: sed ferere. Tres super aiarum statu ponit sente-
 tias: et in fine concludens singula inquit me legisse non
 nego et adhuc ignorasse confiteor. Arcesylas autem Larne
 adem putes qui omnia incerte pronuntiat: licet et illos
 superet cautione. Ille enim oium philosophorum iudi-
 am non feretes quod uitam et uita tollerent uerisimilia
 repererat: ut ignorantiam rerum probabili assertionem te-
 perarent. iste se dicit incertum: et e tribus omnino nescire
 re quid uerum sit. Si hoc erat respondendum: quae eum ra-
 tio impulit ut tantum pontificem in scientia sua testem fa-
 ceret? At mirum haec illa est lassitudo: quod triginta annorum
 itiere coesectus romam uenire non potuit: quanta et alia ne-
 scimus: et tamen imperitiae nostrae testes non quimus de pa-
 tre et filio et spiritu sancto: de natiuitate domini saluato-
 ris: super qua Esaias clamat generationem eius quis
 enarrabit audacter loquitur: et mysterium omnibus retro-
 fractis ignoratum scientia sua uedicat. Sed hoc solus
 ignorat quod ignoratum cunctis scandalum facit. Scit
 quomodo uirgo deum genuit: et nescit quomodo ip-
 se sit natus. Animarum et corporum conditores fatetur
 deum: siue animae aeterna corpora fuerint siue cum corporum
 nascatur exordium: siue figuratis in utero formatisque cor-
 poribus immutatur. In omnibus nouimus auctorem
 deum: nec de hoc nunc quaestio est. Utrum deus a alius se-
 cerit eas. Sed e tribus quas posuit quae sit illarum sententia
 uera nescisse se dicit. Vide ne statim tibi obiciatur itarco
 te trium ignorantia confiteri: ne unum danna cogaris: et Ter-
 tulliano et Lactantio ideo parcere: ut non origenem cum illis
 fugules. Quatum memoria suggerit nisi tamen fallor nescio
 me legisse lactantium ex traduce facta aiam dicere ceterus
 qui legisse scribis dicit in quo libro legeris ne ut me dormi-
 etem: sic illud mortuum calumniae esse uidearis. Sed in hoc
 mutabilis icedis et cautus dicitis enim puto iter Latinos
 Tertullianum sensisse uel lactantium fortassis et alios nonnul-
 los. Non solum de aiarum statu dubitas: sed de auctorum
 sententia putas: et tamen aliquid iterest. De aiaibus autem ap-
 te nescis: et istam confiteris. Sed de auctoribus tantum
 sic nosse: dicitis ut putes potius quam praesumas in solo Orige-
 ne non ambigis. Dicitis quippe hoc sentit Origenes iterro-
 gabam te bene sentit an male? Nescio quis quid me igitur
 missis tabellariis et creberrimis litteris docere conaris
 ut sciam quid nesciam. Et ne forte non credas imperitiam tuam
 et arbitrarium te callide reticere quod nosti iuras deo teste quod
 hucusque ad praesens certi: et definiti aliquid de hac quaestione
 non habes et de deo reliquos scire quid sit in uero: et si
 cui ipse reuelare dignabitur. Per tanta saecula nullus tibi
 fuisse uidetur cui de hac quaestione dominus reuelaret. Non
 patriarcha non propheta non apostolus non martyr. Ne
 tibi quidem quando in carceribus et exiliis morabaris huius-
 cemodi sacramenta pauerunt. dominus in euangelio dixit inquit reue-
 laui nomen tuum hominibus. Qui praem reuelauit de aiarum sta-
 tu tacuit: Et miraris si contra te fimum scandala concitetur:
 cum id nescire te iures quod christi ecclesia se nosse fate-
 atur exposita fide sua imo confessione iustitie transit ad
 aliud: et excusare se nititur cur libros periarcon in latinum
 uerterit: et hoc scribit ad uerbum sane quia audio etiam
 inde esse disputatum quod quaedam Origenis rogatus a
 fratribus de graeco in latinum transluli puto quod oes in-
 telligant haec pro solo liuore culpae. Si enim aliquid est
 quod displiceat in auctore quare id interpretem detorqu-
 tur: sicut in graecis habetur rogatus sum ut latinis osten-
 derem. Graecis sensibus uerba dedi latina tantum modo
 tibi: siue ergo in illis sensibus laus inest aliqua non est

mea: siue culpa similiter non est mea. Audio inquit esset inde disputandum quod prudenter accusationem suam disputationes uocat qui quedam origenis rogatus a fratribus de graeco in latinum transtulit. Quae sunt illa quaedam nomen non habent? Taceas libelli accusatorum loquentur. puto aut quod oēs intelligant hoc pro solo liuore culpari. pro quo liuore? Num inuident eloquentiam tuam? Aut fecisti quod nullus inquit hominum facere potuit? Ecce et ego origenis multa transtuli ut praxer te nemo nec inuideret nec calūniatur. Si enim inquit aliquid est quod displiceat in auctore quare inquit ad interpretem detorqueatur. Sicut in graeco habetur Rogatus sis ut ostēderē. Graecis sensibus uerba dedi latina tantummodo. Siue ergo in illis sensibus laus inest aliqua non est mea: siue culpa si militer non est mea: Et miraris si de te homines male sentiant: cum de te apertis blasphemis dicas si est aliquid quod displiceat in auctore: omnia quae in illis libris dicta sunt displiceant. et tu solus dubitas: et quare cur ad interpretem id detorqueatur: quod in translationis tuae praefatione laudasti. Rogatus es ut quomodo habeatur in graeco in latinum uerteres. Utinam fecisses quod rogatum te simulas: nulli nunc inuident subiaceres. Si tu translationis seruasses fidem: mihi necessitas non fuisset interpretationem falsam in uera interpretatione subuolere nouit conscientia tua quae addideris: quae subtraxeris: quae in utraque parte ut tibi uisum fuerit immutaris et post haec audeas dicere quod et bona et mala non tibi: sed auctori debeant imputari. et oppressus inuidia adhuc uerba moderaris. Et qui super aristas pendenti incedens gradu loqueris. Siue in illis sensibus laus est siue culpa defendere non audeas et tamen damnare non uis: elige e duobus quod uis. Optio tibi datur. Si bona est interpretatio: tua lauda. Si mala condemna. Verum excusat se: et subnectit aliam stropham. Dicit enim quinimo etiam aliud adiecit sicut in praefatione mea designaui ut in quantum possem aliquid quantum deciderem. Illa tamen quae mihi ad suspicionem ueniebant quod non ab ipso. Origene ita dicta: sed ab aliis uidentur inserta propter hoc quod de eisdem rebus in aliis. Auctoris eiusdem loci catholice dictum legerim. Quia eloquentia et anticonflore uariata. Quinimo etiam et quae mihi ad suspicionem ueniebant ausus illis esse haec Romam uerborum portenta transmittere: compedita puras linguam eius et intricabilibus nodis ligatas uix in humanum sonum errumpere. Sed ad causas redeo. Quis tibi dedit hanc licentiam ut multa de interpretatione decideres. Rogatus eras ut Graeca in latinum uerteres: non ut emendares. ut alterius dicta proferres non tua conderes. Non fecisse te quod rogatus es recitendo plurima confiteris. Atque ut praedixisses mala: et non in rationem malorum tuam multa posuisses: e quibus unum proferam ut ex hoc cognoscantur et cetera in primo libro periarcho ubi Origene lingua sacrilegia blasphemauit quod filius patrem non uideat: tu et causas reddis quasi ex persona eius qui scripsit et Didymum in terpertario: in quo illo casu labor conatur alienum errorem defendere. Quod origenes quidem bene dixit. Sed nos simplices homines et cicures: nec illius sapientias: nec tuam qui interpretatus es intelligere possumus. Praefatio tua quam noias: et in qua me miris ornas laudibus: te reu pessime translationis facit: dicit enim quod de graeco multa decideris licet taceas quod addideris. Quae ad didisti mala erant An bona: neque enim bona erant: sed mala Quae reseruaisti bona erant an mala: utique bona neque enim mala transferre poteris ergo mala aputasti: et reliquisti bona. nulli dubius est probatur at quae translata sunt pene oia mala. Quicquid igitur malum in translatione monstrauero tibi imputabitur: qui illud pro bono transtulisti. Aliud est si iniquus censor eiusdem criminis reus: alios de se

natu pellis: alios in curia retines. Sed dicitis oia mutata non poteris: sed ea tantum quae ab haereticis addita existimabatur: ergo quae reliquisti eius sunt: quae interpretabaris. si eius sunt quem interpretatus es. Responde: utrum bona: an mala sunt. Mala transferre non poteris. Semel enim quae ab haereticis addita fuerant aputasti nisi forte haereticorum multa amputare debueris: et Origene errores integros in latinum uertere. Dic ergo: quare origenis mala in latinum uerteris: ut auctorem mali prodes an ut laudares? Si prodes in praefatione cur laudas? Restat ut quasi bona protuleris: sed haec omnia probatur: mala ergo uisus et auctor et interpret eius criminis erunt et implebitur illa sententia Videbas fures: et currebas cum eo. et cum adulteris portionem tuam ponebas. Non est necesse rem planam argumentatione dubiam facere. Quod sequitur respondeat. Unde illi orta suspitio haec ab haereticis addita: quia inquit de eisdem rebus in aliis locis eiusdem auctoris catholice dictum legeram. Videamus quod primum est ut ordine uenerit ad secundum. Probo ego inter multa origenis mala haec haeretica maxime dei filium creaturam spiritum sanctum ministrum: mundos innumerabiles aeternis sibi saeculis succedentes angelos uersos in animas hominum. Animam saluatoris fuisse antequam nasceretur ex Maria: et hanc esse que cum in forma dei esset non est rapinam arbitrata. xqualem se deo esse: sed se exinaniuit formam serui accipiens. Resurrectionem mortuorum corporum sic futuram: ut eadem membra non habeant: quia cessantibus membrorum officiis superfluo membra reddantur: ipsaque corpora teuta et spiritalia paulatim euanescent et in aerem tenuem atque in nihilum dissipari. In resurrectione omnium quando indulgentia principalis uenerit cherubin et seraphim tronos principatus dominationes uirtutes potestates archangelos diabolum demones aias hominum tam christianorum quam iudaeorum et gentilius unius conditionis mensure fore tuas ad formam et libram peruenerint et rationabiles ois corporis face dispositae nouus de mundi exilio populi reuertentis monstrat exercitus: tunc rursus ex alio principio fieri mundum alium et alia corpora quibus labetes de caelo aia uestiatur ut uerecudis uobis sit ne qui nunc nuri sumus postea nascamur in feminas: et quae hodie uirgo postea prostibulum sit. Haec ergo in origenis libris haeretica doceo. Tu ostende in quo eius opere his contra ria legeris. Nolo dicas quae de eisdem rebus in aliis locis eiusdem auctoris catholice dicta legeram: nec me mittas ad sex. Multa eius libros: quos legisse beatum papam epiphanium criminari: sed ipsa loca nomia. Nec hoc mihi sufficit nisi eadem dicta ad uerbus protuleris. Non est fatuus origenes: et Ego noui contraria sibi loqui non potest ergo ex hac supputatione illa summa nascitur non haereticus esse quae amputasti: sed origenis cuius ideo mala interpretatus es quia putasti bona: et tibi tam bona quam mala illius amputata cuius scripta prologo comprobasti. Sequitur in eadem apologia Origene ego neque defensor sum: neque assertor: neque primus interpret: Alii ante me hoc idem opus fecerant: feci et ego rogatus a fratribus si iubetur: ne fiat iussio obseruari debet in posterum. Si culpantur qui ante iussionem fecerunt culpa a primis incipiat. Tandem euomuit quod uolebat: et omnis animi tumor in nostrae accusationis erumpit inuidiam. Ubi interpretatur libros periarcho me sequi se dicit ubi accusatur cur haec fecerit meum ponit exemplum et securus et periclitans sine me uiuere non potest audiat ergo quid nescire se simulat. Nemo tibi obicit quare origene interpretatus es: alioquin Hilarus et Ambrosius hoc crimine tenebuntur. Sed quia interpretatus haeretica praefationis tuae laude firmatus ego ipse quem in crimen uocas ideo Septuaginta

omelias eius trāstuli et nonnulla de thomis ut et mala in bonorum interpretatione subtraherē: et aperte in libris per archon ad coarguendā translationē tuā: quid lector uita ret ostenderē. Vis Origenes in latinū uertere: hęc multas Omelias eius: et Thomos in quibus Moralio tractatur locus: et scripturarū panduntur obscura. hęc interpretare: hęc rogantibus tribue. Quid primus labor tuus incipit ab infamia: cur translaturus hæretica i defensiones eorum pmittis: quasi martyris librum: et id romanis in geris auribus. quod translātū totus orbis expauit. Aut certe si ideo interpretaris ut eū arguas hæreticū: nihil de græco mutes et hoc ipsū pfatione testare quod prudētissime papa Anastasius in epistola quā contra te scribit ad episcopū. Joānē suo sermone cōplexus ē me liberāf qui id feci: et te arguens qui id facef uoluisti. Ac ne forsā hoc quoq; neq; subieci exemplū eius ut si nō uis audire fratrem monentē audias episcopū calūniantem. Dicis te nō esse defensorē neq; assertorē Origenis. Jam nunc tibi proferā librū tuū de quo ifamota illa pfatione eula pelari operis tui his uerbis loq;ris: cuius diuersitas cā plentius tibi i apologetico quē Pāphilius in libris suis scripsit edidimus breuissimo libello superaddito in quo euidētibus ut arbitror probamētū deprauatos eē in quāplurimis ab hæreticis et maliuolis libros ei? cōdidimus: et pāpue istos quos nunc exigis ut interpretet id est per archon. nō tibi suffecerat Eusebiū uel certe ut tu uis pāphili pro: Origene defēfio: nisi qđ ab illis uicūis dictū putabas tu qđ sapientior et doctior adderes loq;ris ē si uelim totū librū tuū huic operi inferere: et p;positio capitulis ad singula respōdere quid in his uiciorum sermo hēat: quid mendaciorū assertio: quid in cōsequētis textus ipse uerborū. Vnde lacinosā disputacionis fastidia fugiens: et in arcū uerba cōpingens tātus uersibus respōdebo. Stāti de portu egrediēs impetit nauē. Referens enī apologiā Pāphili martyris quā nos Eusebiū arrianorū principis probauimus: de qua dixerat pro ut potuimus uel reepoposcit latino sermone digestimus: inulit illud ē: quod desideriorū uir Machari ad mēntum te uolo ut scias hanc fidei te regulas: quā de libris eius supra exposuimus eē talē: qđ et aplectenda et tenēda sit. in oibus enī his catholicū inesse sensus enīdenter probatur. Quāuis eusebiū libro multa subtraxerit: et in bonam partē de fīfio et spīritu sancto uisus sit cōmutare tamen multa in illo scandala reperiuntur et apertissima blasphemā quæ iste sua negare nō poterit catholica eē pronuncāō. Dicit Eusebius imo ut tu uis pampilius isto uolumine filii et patris mīnistrum spīritum sanctus nō de eadem et patris filiiq; substantia: Animas hoīus lapsas esse de celo et in hoc quod sumus de angelis cōmutatis in restitutione oīum aequalis angelis da mōdes et homines fore: et multa alia taz Impia qđ nefaria quæ etas replicare sit: criminis. Quid faciet assertor criminis et interpref Pāphili: si in his quæ emēdauit tanta blasphemā ē in his quæ ab hæreticis falsata cōfingit: quāta sacrilegia continētur: cuius opiniois causas hanc suspicatur: quod uir neq; stultus neq; insanus dicere sibi repugnantia non potuerit. Et ne forsā putarēus diuersis eum uaria scripsisse tēporibus: et pro atatibus edidisse contraria addidit. Quod facimus quod interdū in eisdē locis atq; ut ita dixerī inconsequente pene capite sentētia contrariū sensus iuenitur inserta. Nūquid i eodē opere eiusdem libri et interdum ut dixi statim in cōsequētī Capitulo oblitus sui esse potuit Verbi gratia ut qui superius dixerat Nūq; inuēiri in cōmni scriptura ubi spīritus sanctus factus et creatus esse diceretur: continuo subiceretur inter ceteras creaturas spīritum sancti in esse factum. Aut iterum qui patrem et filium unius substantiæ quod græce. Homousson dicitur designauit.

In sequentibus statim capitulis alterius esse substantiæ et creatum poterat dicere eum: quem paulo ante de ipsa creatura dei patris pronuntiauerat natus hæc ipsius uerba sunt: negare non potest. Nolo ut dicas uerbi causa: ut qui superius dixerat Sed ipsius librus nomia ubi prius benedixerat. Et postea male ubi spīritum sanctum: et filium de dei patris scribens esse substantia statim in cōsequentibus asseruit esse creaturas ne scis ne me Origenis habere omnia: legisse quamplurima? Ad populum Phaleras. Ego te intus et in cute noui Vir doctissimus et Eusebius doctissimum dixi non catholicū ne more solito mihi et i hoc calūniā struas q; p Sex uolumina nihil aliud agit: nisi ut origenē suæ ostēdat fidei id est arrianæ pfidia: et multa ponit exēpla: et hoc cōstanter probat Tibi ergo quo somnio Ale; ad rini carceris reuelatū ē ut quæ ille uera cōfiteretur falsata cōfingas. Sed forsā hic ut arrianus ab hæreticis addita occasionem sui traxerit erroris: ne solus male sensisse cōtra ecclesiam putaretur quid respondebis pro Didymo qui certe in trinitate catholicus ē: cuius etiam nos de spīritu sancto librum in latinam linguam uertimus. Lerte hic in his quæ ab hæreticis in origenis operibus addita sunt consentire non potuit et in ipsi per archon quos tu interpretatus es libris breues dictauit commentariolos quibus non modo ab Origene non negaret scripta quæ scripta sunt: sed nos simplices homines non posse intelligere quæ dicuntur et quo sensu in bonam partem accipi debeant persuadere conatur: hoc duntaxat de filio et spīritu sancto: ceterus et in aliis dogmatibus Eusebius et Didymus in origenis scita cōcedūt apertissime et quod omnes ecclesiæ reprobant catholice hi pie dictum esse defendunt uideamus tamen quibus argumentis probare nituntur: origenis ab hæreticis scripta uitiata. Elemēt inquit apostolorum discipulus qui romā ecclesiæ post apostolos Episcopus et martyr fuit libros edidit qui appellantur id est recognitio in quibus cum ex persona Petri Apostoli doctrina quasi uere apostolica in quamplurimis exponatur in aliquibus ita Eunomiū dogma inseritur ut nihil aliud qđ ipse Eunomius disputare credatur filii dei creatum et nonnullis extantibus asseuerans et post alia quæ prolixum ē scribere. Quid quæso de his sentiendū est: quod Apostolicus uir hæretica scripserit. a id potius credendum ē: quod peruerf homines assertiones dogmatum suorū sub uiroꝝ sanctorum noie tāq; facilius credenda inseruerunt ea quæ nec scripsisse illi credendi sūt Elementem quoq; Alexandrinæ ecclesiæ p̄sbyterus uirum catholicum scribit in libris suis iterdus dei filius dicere creatus et Dionysius alexandrinæ ecclesiæ episcopū uirum eruditissimum contra sabellius Quatuor uoluminibus disputantē i arrianus dogma dilabi et sub his exēplis illud agit ut non Ecclesiasticos et Catholicos uiros male sensisse: Sed ab hæreticis eorum scripta testetur esse corrupta: et concludat ad extremum dicens De origene quoque i quo similiter ut i his quæ supradiximus quædas diuersitas iuenitur: illud nos sufficit sentire qđ de p̄iudicatis iā Catholicis sentitur: uel itelligitur uiris ne similis causa nō dissimilis nō sufficiat excusatio. Sed quid cōtēditur ut q̄cquid i libris oīus reperitur ab aliis corruptū sit id si ita ē nihil eorū erit queꝝ fertur noibus sed is deputabitur a quibus uitiatū eē dicitur. Quare et illorū nō erit quorū icerta sunt noia: atq; ita fiet ut ubi oīus omnia sunt: nihil alienum sit: hac defensionis pturbatione nec Martion nec Cāthaus nec Arius: nec Eunomius accusari poterūt: q; quicquid nos ab his impie dicitur obtinerim ue discipuli respōdelūt rō a magistris suis ita editū: sed ab inimicis eē uolatū hoc genē et iste ipse tuus liber tuus nō erit: sed forsitan meus: et meus liber quo tibi accusatus respondeo: si in illo aliqd

rephederis nō erit meus: sed tuus a quo rephēdetur et
 dū oia ad hēricos refers: qđ ecclesiasticis tribues: quibꝰ
 propriū nihil reliquis. Et quomō iquies i libris eorum
 uitiosa nōnulla sunt si me causas uitioꝝ nescire rñdebo
 nō stas illos hēricos iudicabo. Fieri pōt ut uel simplici
 ter errauerint: uel alio sensu scripserit: uel a librariis im
 peritis eoz paulatī scripta corrupta sint: uel certe atēqꝰ
 in Alexādrīa qđ dāmonitū meridianū arrius irasceret
 inocēter quidā et minus caute locuti sunt: et qđ nō possēt
 puerloꝝ hōius calūniā declinare obiciuntur origeni crī
 minaret tu nō illū defēdit: sed alios accusas: nec crimē
 renuis: sed criminosoꝝ turbas requiris si tibi diceretur
 quot hēt origenes hāresis socios recte ista p̄ferres.
 Nunc a te q̄ritur Hāc qđ i Origēnis libris scripta repiū
 tur bona sit an mala taces et pro his alia loq̄ris clemēa
 hoc ait Dionysius i hoc errore rephēditur: Anastasiꝰ
 Episcopus dionysii sic defēdit errorē apof oloꝝ scripta
 similiter deprauata sint: quomō et nūc ab aliis tibi hāre
 seos erimē ipingitur et tu pro te taceas et pro me cōfite
 ris. Ego neminē accuso pro me tantū rñdisse Lōtētū n̄
 sus qđ Arguis. Si tu es Ad accusatis ipse uideris: nec
 absolutio me mea: sic reat? te: aut inocētē aut obnoxium
 erimēis approbabūt p̄missa falsitate ab hēricis aposto
 loꝝ et utriusqꝰ clemētis atz Dionysii uenit ad origenes
 et his uerbis loquitur Ipsiū hoc cōgrētis et deplorā
 tis scriptis ac uocibus cōprobaui. Quid enī adhuc in
 carne ipse uiuēs sentiens uidēsqꝰ p̄pessus sit de libroꝝ su
 orū uel sermonū corruptionibꝰ: uel adulterinis editioni
 bus: ex eius epistola quā scribit ad quosdam caros suos
 alexandriā euidenter docetur. Statimqꝰ exēplū subiūgit
 epistolā ut qui falsitates scripturaz origēnis hēricis ipu
 tat ipse icipit a falsitate nō ita interpretas ut hērici i græco
 nec id latins isinuās: quod ipse i suis litteris proficitur
 eius illa tota epistola de metriū Alexādrinā urbis pōtū
 ficē laceret: et i totius orbis episcopos et clericos iueha
 tur: et frustra ab ecclesiis: Excommunicatū eē se dicat nec
 uelle i maledictis referre uices: nec scilicet maledictus
 eē uideatur homo: qui i tantū cautus sit ad maledicēdū
 ut ne diabolo quidē audeat maledicere. Vñ et candido
 Valentiniāi dogmatis sectatori calūniādī occasiones de
 sterit qđ diabolu saluādā dixerit eē naturā hīc dissimula
 to argumēto epistolā fingit pro Origēne qđ ille nō lo
 q̄tur. Vñ ipsius epistolā p̄tē paululū ex superioribus trā
 stulit: et his iunxit qđ ab isto comaticā et dololā translata
 sunt: ut quo cōsilio supiora tacuerit lector agnoscat con
 tra sacerdotēs: ergo ecclesiā generaliter disputauit: a q̄
 bus indignus cōmunio eius iuerat iudicatus: hoc i
 uisit. Quid necesse ē de prophetaz sermonibus dicere:
 quibus sepius pastoribus et maioribus natuzet sacer
 dotibus et principibus populū cōminatuz: et arguūt eos
 qđ abiqꝰ nobis de sanctis scripturis eligere potestis: et li
 quido providere: qđ forsītā hoc ipse sit: de quo dī. No
 lite credeꝝ aictis nec speretis i principibus. Et nūc ipseatur
 uaticiniū duces populū mei me nescierūt. Filii stulti sūt
 et nō sūt sapiētes: Sapiētes sūt ut faciāt mala: bene aut
 facere nesciūt: quoz magis misereri q̄ eos odisse debe
 m: et orare pro illis quā eis male dicere. Ad bñdicēdū
 et nō ad maledicēdū creati sumꝰ. Vñ et michael cū ad
 uersꝰ diabolu disputaret de Noysi corpore ne tāto qui
 dē malo ausus ē iuditiū iserz blasphemiz. Ss dixit icre
 pet tibi dñs: cui qđ simile i Sacharia legimꝰ. Incepit tī
 bi dñs diabole et icrepet tibi dñs i te qđ elegit. hierusalē
 Itas et nos cupimꝰ icrepari a dño eos qđ uolūt cū bñli
 tate a proxi mis icrepari dicēte at Michael icrepet tibi
 dñs diabole: et Sacharia similiter unꝰ icrepet an n̄ icre
 pet deus diabolu ipse uiderit: et si icrepat quomō icre
 pet ipse cognoscat. Et post multa qđ prolixū ē scribere ad
 didit Nos hoc sentimꝰ qđ eliciētur de regno exlorū nō

solum quia grandia peccauerūt. Verbi gratia fornicato
 res et adulteri et masculoz cōcubitores et fures: sed et
 qui miora deliqrunt ex eo qđ scriptus ē neqꝰ ebriosi ne
 qꝰ maledicti regnū dei possidebūt: et tā i bonitate qđ i se
 ueritate dei eē mēsurā. Vñ cuncta nitur agere cōsilio in
 uini quoqꝰ potu et i moderatione sermonis ut nulli au
 damꝰ maledicere. ergo cū pp timores dei caueamus in
 quēqꝰ maledicta conferre recordātes illius dicti Non
 fuit ausus iuditiū iserre blasphemiz qđ dī de michaelē
 cōtra diabolu: Et i alio loco dñationē quidē reprobant
 glorias at blasphemant: quidā eoz qui libēter contēto
 nes repiūt ascribunt nobis et doctrinā nāz blasphemias
 sup quā uiderit ipi quomō illud audiāt neqꝰ ebriosi: ne
 qꝰ maledicti regnū dei possidebūt licet p̄em malitiz et
 pditionis eoz: qui de regno dei eliciūtur dicāt posse sal
 uari ne qđē qđ mēte qđ captꝰ dicere pōt: cetera qđ ex ea
 dē epistola transtulit pro eo qđ i sine uerboꝝ Origēnis
 iterptatū sumus: ergo cū pp dei timorē caueamꝰ i quem
 piā maledicta transterre et reliqua. I sic fraudulēter apu
 tatis supioribus: ex quibꝰ isertora sic depēdent: sic tran
 ferre cepit epistolā qđ hoc sensu supius esset exordium
 et ai Quidā enī qui libenter hēt crimari proxios suos
 Ascribunt nobis et doctrinā nāz crimē blasphemiz qđ
 A nobis nūqꝰ audierūt de quo ipi uiderit uolentes ter
 uare mādatū illud qđ dicit: qđ maledicti regnū nō possi
 debūt dei dicētes asserere me patrē malitiz et pditiōis
 eoz: qui de regno dī eliciūtur. i. diabolu eē saluādū qđ
 nec aliquis quidē mēte morꝰ et manifeste isantiēs dicere
 pōt. Lōferte Origēis uerba qđ supra ad uerbū trāstulit his
 qđ ab ipso nō uerba sunt: sed eueria: et quātas iter se non
 solū uerboꝝ: sed et sensuū hēant dissonātiās p̄cipietis.
 Obsecro ne molesta sit uobis prolixior interpretatio icur
 eo enim omnia uertimus ut quo cōsilio supiora taci
 erit probaremus. Hētur dialogus apđ græcos origēnis
 et candidi Valentiniānā hēseos defensoris i quo duos
 andabates digladiantē iter se spectasse me fateor. Dicit
 cādidus filiū eē de p̄tis substantiā errās qđ eū
 idest prolacionē asserit e regione origenes iuxta arrius
 et Eunomiū repugnat eū prolatiū eē uel natū: ne deus
 pater diuidatur i partes. Sed diē sublimē et excellēssi
 mā creaturā exiitisse uoluntate p̄tis sicut et ceteras cre
 aturas. Rursū ad secundā uenit q̄stionē. Asserit candi
 dus diabolu pessime esse naturā et qđ nūqꝰ saluari possit
 Contra hac recte origenes rñdet. non eum p̄tura esse
 substantiā: sed et uoluntate propria et cortunie et posse
 saluari. Hoc Candidus uertit i calūniās: quasi origenes
 dixerit diaboli naturam esse saluandā quod ille falso
 obiectum hīc refutat: et intelligamus in hoc tantum dia
 logo ab origēne argui hāreticā falsitatem et non i ce
 teris libris de quibus quāstio nūquam fuit. Alioquin
 omnia quā hāretica sunt non sunt origēnis: sed hāreti
 corum. omnes autem prope modum illius I homi his
 erroribus pleni sunt. Nihil origēnis est. Sed eorum
 quorum ignoramus uocabula. Non enim sufficit Gra
 cos et antiquos calumniari de quibus pro ueritate tē
 porum et longinquitate regionum hēt licentias quicqđ
 uoluerit mentiendī. Venit ad latinos et primum pōt
 Pularium confessorem quod post Arimnensem syno
 dum liber illius falsatus ab hāreticis sit: et ob hanc cau
 sam cum i cōsilio episcoporum ei quāstio moueretur
 proferti librum de domo iua iussent qui nesciente se in
 scrinio suis hāreticis tenebatur. Amqꝰ prolatus su
 isset: et ab oibꝰ hēricis iudicatꝰ auctor excomūicatꝰ cōsili
 us cōuētōe discesserit et tāta auctoritatē se putat: ut sal
 uantis meo narrat somnium ei contra confessorem ista
 simulanti audeat contradicere. Responde quāto syno
 dus a qua hilarius excommunicatus ē i qua urbe fuit
 dic episcopoz uocabula. p̄oser sentētiā. subscriptionū
 2.2.

nel diuersitatem: nel consonantiam doce: qui eo anno
consules fuerint. **Aut** i perator hanc synodū cōgregari
fecerit. **S**allia ne tantū Episcopi fuerint An et Italia et
Hispania certe quā ob causā synodus congregata sit nī
hil horū noias Sz uiz eloquēssimū contra arianos la
tini sermone tubā ut origenē defendas excommunicatū
a synodo criminari sed cōfessoris calūnia utiqz tolle
randa ē trāsit ad illyriū martyre Lyprianū et dicit Ter
tullianus libz cuius titulus ē de trinitate sub noie eius.
Constantinopoli a Macedōnianā partis hūicis lectari.
In quo crimine mēitur duo. **N**ā nec Tertulliani liber ē
hec Lypriani dī. Sz Nonatiā: cuius et scribitur titulo
et auctoris eloquiū sūū proprietate demōstrat: et supflu
us puto aptas iepuas cōsutare cū mibi mea i gerantur sa
bula a synodo uidelicet et sub noie cuiusdā aīci Damasi
roānā urbis episcopi ego petar: cui ille ecclesiasticas epi
stolas dictādas tradidit et Apollinaricū: uersuū descri
bantur qd Athanasii libz ubi dñicus hō scriptus ē ad le
gendū acceptū ita corruerit ut i litura id qd raserit rur
sus scriberet ut scilicet nō ab illis falsatū: s; a me additū
putaretur. **Qu**iso te aīce carissime ut ecclesiasticis tracta
tibus Ubi de ueritate dogmatū qritur: et de salute aīaz
nīarum maiorū flagitatur auctoritas: huiuscemōi delira
mēta dimittas: et prādicōz: cōnariūqz fabulas pro argu
mēto nō teneas ueritatis fieri enī pōt ut ēt si a me rez
audisti alius: qui huius rei ignarus ē dicat a te eē cōpo
sitū: et qī in unū philisūonis Vel Lentulū: uel Carillē
strophā elegantē sermone cōficā. **Q**uo non ueniat se
mel effrenata temeritas post excommunicatōne Hilariū:
post Lypriā hūicos libz post anastasiū me dor
mitate liturā simul et iscriptionē erupit aliqū contra pa
pas epiphaniū et dolorē pectoris sui quo eū in epistola
quā ad Joānem episcopus scripserat hūicum arguit in
Apologia pro Origene dīgerit: et his sermonibus con
solatur. **Q**ui potius aperiēda i hoc loco ueritas latens.
Non enī possibile ē itas iniquo iudicio uī quēqz hoīus
ut de cā aquali non aqualiter sentiat. Sz qd auctores
ebtreatorū eius hi sūt qui uel i ecclesia disputā latius
solent: uel ēt libros scribere qui totū de Origene uel lo
quūtur: uel scribunt: Ne ergo pluris ipsoz furia cogno
scant q utiqz: si igrati in mgm nō essent nequa qz incri
mīnosa uiderētur: simplicitates quoqz ab eius lectione
deterrent. **U**eniqz qdas ex ipso q se uelut euāgelizan
dī necessitates p oēs gentes et p oēs linguas hēre puta
uit. de Origene male loquēdi: **S**ex Milia libroz eius
legisse se qī plurima audiente multitudine cōfessus ē. qui
si utiqz ut ipse diceret solet pro cognoscēdis malis eius
legebat sufficere poterant **D**ecē libri: aut **V**iginti ad co
gnoscendū certe ut q plurimū triginta **S**ex milia autē li
bros legere nō iā ē errores ac mala uelle cognoscei sed
totā pene utā disciplinis eius ac studiis dederit. **Q**uomō
ergo iste merito audiendus ē: cū eos culpāt qui istructi
onis suā cā p pauca fidei salua eius gloria atz itēgia pi
etate legerentur qui sunt isti qui i Ecclesia latius disputa
re solēt: qui libros scribere: qui totū de origene loquun
tur: et scribunt. **Q**ui dū sua uolūt furta cognosci: et igrati
sūt i mgm: iccirco simplices ab eius lectiōe deterrēt noiati
debes dicere et ipsos hoies denotare. **E**rgo Beati Epī
scopi Anastasiū et theophilus et uenerius et chrcmati
us oīs tā oriētis qz occidētis ecclesia seu catholicorum
synodus qui pari sūia: qui pari et spiritu illū haretica m
denūtiāt populis fures librorū eius iudicandi sunt: et
qndo in ecclesiis pradicant non scripturarū mysteria: s;
origenis furta cōmemorāt. **N**on tibi iustitiat passim con
tra oēs detractio nisi specialiter contra beatū et insignes
ecclesie sacerdotē sūū tū lanceam dirigas. **A**uis ē ille q
necessitatē euāgelizandi per omnes gentes et per oēs
linguas habere se putat de origene male loquēdi: **Q**ui

Sex Milia libroz eius legisse se quā plurima sūis mul
titudine audiente confessus ē. In qua multitudine et ca
terua sūm tu quoqz medius eras qn ille in epistola sua
qritur pro Origene haretici nefaria a te dogmata eē pro
lata. **E**riminācul ne ē quasi grācā et syricā et hebraicā
et aegypticā ligūā ex pie et latinā nouerit. **E**rgo et Apo
stolus et Apostolici uiri qui linguo loquebātur i crimie
sunt: et me Trilinguē bilinguis ipse ridebis: de **S**ex mi
libus at libris quos ab eo lectos esse confingis: quis
eredit aut te uerum dicere: aut illum potuisse mentiri?
Si enī Origenes scripsisset **S**ex milia libros potuerat
fieri ut uir eruditus: et ab infantia sacris litteris institu
tus pro curiositate et scientia legisset aliena. **Q**uod ue
ro ille non scripsit iste quomodo legei potuit? **N**umerā
indicem libroz eius: qui in tertio uolumine Eusebiū in
quo scribit uitas Pamphili continetur: et non dico **S**ex
Milia: sed tertiam partem non reperies. **H**abemus epi
stolas supradicti pontificis in qua hūic calūnia tua cū
achuc esles in oriente respondit et aperitissimus menda
tium ostendit qz libera ueritatis fide cōsutat. **P**ost hanc
et tanta audei in apologia tua dicere te non esse defenso
rem Origene: neque assertorem illius pro cuius defen
sione Pamphilus et Eusebius tibi parum dixisse sunt:
uisi aduersus quā uolumina si dominus uita huius de
derit spatium: alias respondere conabor. **N**unc tantum
uisi assertoribus obuiasse sufficiat: Et hoc breuiter in
struxisse prudentem lectorem me istū librum qui sub
nomine Pamphili ferebatur uidisse primū scriptū i codice
tuo: et q n erat mibi cū qd pro hūico diceretur: sic sēp
habuisse qī diuersus esset epus Pamphili et Eusebiū. **P**o
stea uero quaestione mota scripti eozus respondere uolu
isse: et ob hanc causā legisse quid pro origene unusquis
que sentiret: perspicueqz deprehendisse: quod primus
liber: **S**ex uoluminum Eusebiū esset ipse unus qui sub
nomine Pamphili a te editus est tam **G**raece qz latine
immutatis tantum sensibus de filio et spiritu sancto: qui
apertam blasphemiam proferebant. **U**nde etiam ante
annos fere Decem cum dexter amicus meus: qui prax
fecturam pratorū administrat me rogasset ut auctoz
nostrā religionis ei indicem texerem inter ceteros trac
tatores posui et hunc librum a Pamphilo editus ita pu
tans eē ut a te et tuis discipulis fuerat diuulgatum. **S**ed
cū ipse dicat Eusebiū Pamphilū nihil scripsisse exceptis
breuibz epistolis Ad amicos Et primus liber **S**ex uo
luminum eadem et hisce uerbis contineat quā sub no
mine Pamphili a te ficta sunt perspicuum est te iccirco
librum hunc disseminare uoluisse ut sub persona marty
ris haretis introduceres. **E**umqz et de hoc ipso libro
quē Pamphili simulat multa peruerteris: et aliter i grāco
aliter i latino fuit fraudem tuam errori meo imputare
non debes: credidi enim eius esse librum: quem uuluo
prefererat sicut peri archō et multa alia origenis opera
plurimorumqz **G**raecā tractatorū quā aut ante non le
gi: aut non compellor legere quēstione hareticos susci
tata: ut sciam quā uitare debeas quā probare. **U**nde et
in adolescentiā omelias tantum eius quas loquebatur
ad populum et in quibus non tanta scandala continebā
tur simpliciter rogantibus transuli nullis praxudicans
ex his quā probantur suscipere illa: quā manifeste harte
tica sunt. **L**erte ut compendium longi sermonis faciam
sicut ego ostendo me ab his accepisse librum. **Q**ui de
tuo codice transcripserunt sic tu doce a quo exemplar ac
reperis: ut qui auctorem libri alium dare non poterit
ipse falsitatis teneatur reus. **B**onui homo de tēno cor
dis thesauro profert illa: **Q**ue bona sunt: atque ex po
morum dulcedine generosi seminis arbor agnoscat.
Scribit frater Eusebiū se apud Aphros Episcopos qui
propter ecclesiasticas causas ad comitatū uenerat episto

Lim quasi meo scriptas nomine reppisse in qua agerem
penitentia et me ab hebraeis i adolefcentia induci esse
testari ut. Hebræa uolumina in latinum uertere i quibus
nulla est ueritas: Quod audens obitupui: et quia i ore
duorum uel trium testium stat omne uerbu: Uniqz testi nec
catoni credendus e. I diplu multorum me ex urbe fratru
scripta docuerunt sciscitantu An ita se haberet: et a quo
ipsa epistola disseminata esset i uulgus. Lachrymabiliter
indicauit. Qui hoc aus' est facere quid aliud n audeat:
bene qd malitia non habet tantas uires. quantos cona-
tus perierat innocentia si semp nequitia iuncta esset sa-
pientia: et totum quicquid cupit calumnia pualeret i u-
luz meus: qualescuqz est ipfas praxstugas: uel alterius
personã qua se fraudulententer induerat quis esset ostendit
ergo ille qui epistolam sub nomine meo fuxerat quod
male hebræa uolumina trãstulisse obitcere dicitur me in
lxx. cõdennatione scripturas scias interpretatus ut. Siue
falsa sint siue uera q trãstuli i crie manea du aut i nouo
opere fateor me errasse: aut reces editio ue teris codẽ
natio sit. **D**icor quo i eadẽ epistola homicida et adul-
teru et sacrilegu et parricida me esse n dixerit et q quid
potest tacita mentis cogitatio itra se turpitudinis uolue-
re gratias et debeo agere: q cõ tanta silua sit criminu unu
mibi erroirs uel falsitatis crimen obiecterit. Ego ne con-
tra. lxx. interpretes aliquid locutus sus: quos ate anos
plurimos diligẽtissime emendatos meo linguæ studio
sis dedi Quos quondã i cõuentu fratru edissero: quoz
psalmos fugi meditatione decãto. **T**am stultus eram ut
quod in pueritia didici senex oblitisci uellem uniuersi
tractatus mei horus testimoniu testati sunt cõmentariu
in .xii. prophetis: et meam et. lxx. editionem edisserunt.
O labores hoim semp icerti. **O** mortalius studia cõtra-
rios iterdu sinef hẽtia: unde me putabã bene mereri de
latinis meis: et nroz ad discendũ aios cõcitare: Quod
et græci uersũ de latio post tãtos iterptes n falsitatu: ide
in culpã uocor: et nauseanti stomacho cibos ifero: et qd
in hoie tutu sit: si inocetia criminosa sit dormiente patre
familias inimicus hõ zizanã supseminat: exterminauit
uineam aper de silua et singularis serus depastus e eas
ego taceo et litteræ nõ mea loquuntur contra me: igno-
ro crimẽ et i toto orbe cõfiteor. **H**eu me mĩ mea ut qd
me genuisũ uiru qui iudicer et discernat oi terræ omnes
praxfaciuncula ueteris iitruẽit quarũ ex parte exẽplũ
subiecta: huic rei testes sunt: et supfluũ e qd i illis dicitur
est aliter q tibi dictũ est scribere: **I**ncipias ergo a **G**ene-
si: huius prologus talis e. **D**esiderũ mei desid: ratas ac-
cept epistolal: qui quodã psagio futuroz cõ dantele for-
titus est nomen obsecratũ ut trãstlatũ in latinã linguã
de hebræo sermõ: pẽtaieucũ nroz auribz traderẽ. **P**erĩ-
culosus op' certe et obiectatorũ latratibz patẽs: qui me
asserunt i. lxx. interpretũ suggillatione noua pro ueteribz
cadere: ingeniu q̃i uinu probantes euz ego sapiissime te-
statur sus me pro uirili portione i tabernaculum dei of-
ferre. **Q**ux possim nec opea aliorũ alterius paupertate
fcdare. **Q**uod ut audeã origẽis studiu me prouocauit
qui editioni antiquæ trãstlatões Theodotionis miscuit
Asterisco et obelo idest stella: et ueru opus omne distin-
gueno: du aut illucescere facit. **Q**ux minus ante tuerat
aut supflua quæqz iugulat: et cõfodit maxime q̃ **E**uãge-
listaru et Apostolorũ auctoritas promulgauit. in quibz
multa de ueteri testamẽto legitimus quæ in nostris codi-
cibus non habentur. **D**e est illud ex xgypto uocauit filiũ
meus: et **Q**uoniam nasareus uocabitur. Et uidebunt
in quem componerunt: et flumina de uentre eius flu-
ent aqua uiuã: et quæ nec oculus uidit nec auris audi-
uit nec in cor hominis ascendit: quæ preparauit deus
diligentibus se: et multa alia quæ propriũ **G**ouernã-
desiderant: **I**nterrogemus eos igitur ubi hæc scripta sũt

et cum dicere non potuerunt de libro hebræis profera-
mus: primũ testimonium est in **O**lex. **S**ecundum **J**n
Esaia tertium i **S**archaria quartus in prouerbis: quintũ
xxix in **E**saia quod multi ignorantes. **A**pocryphorus
deliramenta sectantur: et hiberas nenias libris auctenti-
cis praxferunt causas erroris non est meum exponere.
Judxi factus prudenti dicunt: **S**e consilio ne **P**tolema-
us unius dei cultor etiam apud hebræos duplicem di-
uinitatem deprehenderet: quod maxime icarco facie
bat quia in **P**latonis dogma cadere uidebatur. **U**en-
qz ubiqz sacratus aliquid scriptura testatur de patre
et filio et **S**piritu sancto aut aliter interpretati sunt: aut
oio tacuerunt: ut et **R**egi satisficerent: et arcanũ fidi n uul-
garẽt: et nescio quis primus auctor. lxx. cellulas **A**lexan-
drice mēdatio suo extruxerit: Quibz diuisi eadẽ scripsi-
tarẽt cõ **A**risteas eiusdẽ **P**tolemæi $\Upsilon\pi\tau\epsilon\pi\alpha\sigma\tau\iota\sigma\tau\eta\omicron$.
Et non multo post tpe **J**osephus nihil tale retulerit: sã
in una basilica cõgregatos cõtulisse. **S**cribãt nõ prophe-
tasse: **A**liud e. n. uatẽ: aliud iterpretẽ eẽ: **J**bi sp̃s uẽtu-
ra pdicãt: hic eruditio et uerboz copia ea q̃ itelligit trans-
fert: nisi forte putadũ e **T**ullius œconomicũ **X**enophõ-
tis et **P**latonis **P**ythagoram et **D**emosthenis pro **E**te-
siphonte orõnẽ afflaus rhetoricõ spũ trãstulisse: ut ali-
ter de eisdẽ libris p. lxx. interpretes: aliter p. apostolos
sp̃s sc̃us testimonia texuerit: ut qd illi tacuerunt hi scrip-
tu eẽ mēiti sunt. **Q**uid ergo dãnãt ueteres: minime.
sed post priorũ studia i domo dñi qd possumus labora-
mus. **J**lli iterpretati sunt ante aduentus christi et q̃ ne-
scierũ dubitũ protulerũ sententis. **N**os post passionẽ
et resurrectionẽ eius nã tã prophetias q̃ h̃stortas scribi
mus: aliter. n. audita aliter uisa narratur. **Q**uod melius
intelligimus melius et proferimus. **A**udi igitur amule-
obrectator ausculta. **N**on dãno: nã reprehẽdo. lxx. sed
cõfidenter cũcũ illis apostolos p̃fero: p. istoꝝ os christi
mibi sonat: quos ante propheta ate spiritualia charisma-
ta positos lego: in quibz ultimũ pene gradu iterptes
tenẽt. **Q**uid luore torqueris? **Q**uid iperitoꝝ aios concia-
tas cõtra me? **S**icubi tibi i trãstlatõe uideor errare. iter-
roga hebræos diuersarũ urbium magistros **C**onsule.
qd illi habent de christo tui codices nã habent. **A**liud e
si cõtra se post ea ab **A**pustolis uturpata testimonia pro-
bauerũt et emēdatiora sunt exẽplaria latina q̃ **G**ræca
græca q̃ **H**ebræa. **J**n libris quobz **S**amuel et **C**alchi-
Quos nos regnorum **Q**uatuor nominamus post **E**-
thalogum diuinæ scripturæ hoc intuli. **Q**ux cum itra se
habeant obsecro te lector ne labor em meũ reprehẽsi-
ones extimes antiquorum. **J**n tabernaculum dei offert
unusquisqz qd potest. **A**lii aurum et argentum et lapid
des p̃ciosas. **A**lii byssum et purpuram et coccu offerunt
et **H**iacynthũ nobiscum bene agetur: si optulerim' pel-
les et caprarũ pilos: et tñ apostolus contẽptibiliora nos-
tra magis necessaria iudicat. **U**nde et illa tota taberna-
culi puichritudo per singulas species ecclesie præsentis
futuræqz distinctis pellibus tegitur et clitiis: ardoreqz
solis et inuria imbrũ ea quæ uiliora sunt prohibent.
Uide quanto cõtra lxx interpretes tumeã supercilo ut
illos **A**urum et lapides pretiosas et purpuras: me pel-
les et pilos caprarum in tabernaculo christi optulisse
profitear. **P**onam et aliud testimonium ne nunc me re-
rum necessitate compulsus dicat mutasse sententias.
Jn libro temporum idest **P**aralipomenon qui hebræice
dicitur **d**abreiamin **A**d **S**anctum **L**hromatum papam
praxfaciuncula usus sum. **S**i. lxx. interpretus pura et ut
ab eis in **G**ræciã uersa est editio permaneret superflue
me mĩ **L**hormati **E**piscopoꝝ sacissime atqz doctissime
impelleret ut tibi hebræa uolumina lat. no sermone trans-
ferrem. **Q**uod enim semel aures hominũ occupauerat
et nascentis ecclesie roborauerat fidem iustum erat et.ã
23

nostro silentio comprobati. Nunc uero eius pro uarietate regionum diuersa feratur exemplaria et germana illa atri quaesq; māsāto corrupta sit: atq; uiolata nō arbitri pūta: aut ex pluribus iudicare qd uerum sit: aut nouum opus in ueteri ope cudere illudentibusq; iudicio cornū cum ut dī oculos configere. Alexandria et xgyptus in lxx. sūt. Eusebium laudat auctorem constantinopolis usq; ad antiochias. Luciani martyris exemplaria probat. **Q**uod inter has prouintias palāstinos codices legūt. quos ab **O**rigene elaboratos Eusebium et Pamphilus uulgauerunt: totusq; orbis hac iter se uarietate trifaria compugnat. et certe origenes non solum exēpla cōposuit quattuor editionis e regione singula uerba describēs: ut unus dissentiens statim ceteris iter se cōsentientibus arguatur. **S**ed quod maioris audacia ē i editione lxx. theodotōis editionē miscuit asteriscis vs designās q; minus an fuerant et uirgulis q; ex supfluo uidebantur apposita. **S**i igit alius licuit nō tenere qd semel suscepāt et post. lxx. cellulas q; uulgo sine auctore iactantur singulas cellas aperuere: hocque in ecclesiis legitur qd. lxx. nescerunt. **S**ur me non suscipiant latini mei: q; in uolata editione ueteri ita nouam cōdidit ut laborē meū hebraeo: et quod his malus est apostolis auctoribus probē. **S**cripsi nuper librū de optimo gñe inter pīadi oñdēna illa de euangelio ex xgypto uocauit filium meū. Et qm̄ nasareus uocabitur et uidebant i quē cōpūserūt: et illud apostoli. **Q**uia oculus non uidit: nec auris audiuit nec in cor hoīs ascendit: q; pparauit de' diligentibus se ceteraq; his similia i hebraeorum libris iueniri. **Q**erte apostolus et euangelista. lxx. interpretes nouerāt: et vñ eis hxc diceret q; in lxx. non habentur. **C**hristus de' nō uirūsq; testamētū cōditōr i euangelio scdm̄ Joānē. **Q**ui credit iquit i me sic dī scriptura. flumina de uentre ei' fluent aqua uiuē. **U**tiq; scriptum ē qd saluator scriptus esse testatur. **U**bi scriptum ē lxx. nō hnt: apocrypha nescit ecclesia. **A**d hebraeos igit reuertendū ē. **U**n̄ et dñs loquitur et discipuli exēpla psumunt. hxc pace ueterum loquor: et obrectatorib' meis tñ rñdo qui canino dēte me rodunt i publico detrahētes legentes in angulis: **I**dest et accusatores et defensores: cum i alius probent quod i me reprobant. quia si uirtus et uitiū n̄ i reb' lit: sed cum auctore iputetur. **C**eterum memini editionem lxx. translatorum olim de græco emendatā tribuisse me n̄is: nec inimicum debere existimari eorū: quos i cōuētu fratrum semper edissero. **E**t qd dābreiamin. i. uerba dīez interpretat' sū. **I**circo feci et inextricabiles moras et siluas noiū q; scriptorum confusa sunt uitio: sēsiūq; barbariem aperti' et p uersuū cola. i. imbra dirigerem: mibimetipst: et meis iux' hismentum canēs si aures surdæ sunt ceterorū. **I**n esdræ quoq; uolumine similia pfa tua sūt: et post multa addidi hxc q; illatur' sū. xq; simū est. **E**didi aliqd quod nō hētur i græco: **N**el aliter hētur q; a me uersum est. **Q**uid interpretē laniant ē interrogent hebraeos: et translationi mex ipsi auctoribus uel arrogent uel derogent fidem. **P**orro aliud ē si clausis ut dē oculis mihi uolunt maledicere. **N**ec imitatur græcorū studium et beniuolentiam. **Q**ui post lxx. trāslatōres ias christi euangelio coruscāte iudæos et hebrōitas legis ueteris interpretes aquilam vs **S**ymmachū et theodotōnē curiose legunt et per origenis laborem i exemplo in ecclesiis dedicarunt. **Q**uāto magis latini mei grati esse deberent quod exultā ē græciam cernerent aliquid a se mutuari. **P**rimū. n. magnoꝝ sumptū ē et insuū difcultatis ē exempla habere oia. **S**eñ qui habuerit et hebraei sermonis ignari sunt magis errabunt ignorātes quis e multis uerius dixerit. **Q**uod ē sapiētissio curidā apud græcos nuper accidit ut interdū scripturæ sensum relinquentis uniuscuiusq; interpretis seqretur errorē. **N**os

aut qui hebreæ linguæ saltem. **P**arua habem' sciam: et lauius sermo nobis ut cuiq; non deest: ut de aliis magis possimus iudicare: et ea q; ipsi intelligim' i nra lingua exponere. **T**ransibo ad librum Job: quem post lxx. iterpretum editionē quā origenes obelis asteriscisq; distinxit. **A**n̄te annos plurimos latino sermone datū cū rursum iux' ipsum hebraicum uerterem sic locutus sū. **E**o gor p singulos diuinæ scripturæ libros aduersariorū rñdere maledictis q; interpretōem meā rephesionē lxx. iterpretum criminatur: quasi nō apud græcos Aquila Symmachus et Theodotōn uel uerbi e uerbo: uel sēsus ex sensu uel ex utroq; cōmixtū et medie tēperatum gen' trāslationis expresserint: et oia ueteris istrumētū uoluntia **O**rigēis obelis asteriscisq; distinxerit quos uel additos: uel de Theodotōne supros trāslationi antiq; inseruit probans desuisse quod additum ē. **D**iscant igit obrectatores mei recipere i toto qd i partib' recepūt: aut interpretōes meā cui asteriscis suis radeēt. **N**e q; n. fieri pōt ut quos plura itermississe pspexerint nō eisdem ē. **I**n quibusdā errasse fateantur: p̄cipue i Job: cui si ea q; sub asteriscis addita sunt subtraxeris maximā pars detricabitur. et hoc duntaxat apud græcos ceterum et apud latinos an̄ eā trāslationē quā asteriscis et obelis nup' edidim' septingenti fere aut octingētū uersus sūt: et decurtat' et dilacerat' corrosusq; liber scditatē sui publice legētib' pbeat: et post multa q; studio breuitatis p̄tereo hxc: i sine subiunxi. **A**udiāt quapp canes mei i circo me i hoc uolumine laborasse nō ut interpretōnē antiq; rephēderem: sed ut in illa q; aut obscura sūt aut omīssa aut certe scriptorū uino deprauata manifestiora nra iterptōe fierent. **Q**ui et hebraicum sermonē ex parte didicimus: et in latino pene ab ipso icum abulis iter grāmaticos et rhetores et phōs detriti sumus. **Q**uod si apud græcos post lxx. editionem iā christi euangelio coruscāte iudæi aquila Symmachus et theodotōn iudaisantes haretici sūt recepti: q; multa mysteria saluatoris subdola in terptatione celarūt: et tñ i hexaplis hntur apud ecclesiās: et explāntur ab ecclesiasticis uiris: q; p̄to magis ego christianus de parentib' christianis ortus: et uexillum crucis in mea frōte portans cuius studium fuit omīssa ipetei: deprauata corrigere: et sacramēta ecclesiæ puro: et fideli apir e sermone: uel a fastidiosis: uel a malignis lectorib' non debeat reprobari. **P**salterii quoq; quod certe emendatissimū iux' lxx. iterpretes nō laboꝝ dudū roma suscepit iux' rursū iux' hebraicum uertens p̄fatōe munuit: et sic i parte prologi locut' sū. **A** igit cum hebraeo nuper disputans qdam pro dño saluatore de psalmis testimonia protulisti uolensq; te ille illudere. **P**er sermones pene singulos asserbat nō ita hē i hebraeo: ut in de lxx. interpretibus opponēbas studiosissime postulasti ut pot' aqlā Symmachū et Theodotōdes nouā editionē latino sermone trāsferres. **A**iebās. n. te magis interpretis uarietate turbari et amore quo liberts: uel trāslatione uel iudicio meo fore contētum. **U**n̄ cōpuls' a te cui et quæ non possum negare non debeat. **R**ursū me obrectatorū iuratibus tradidi: maluiq; te utres potius meas q; uolūtatem i amicitia q̄rere. **C**erte cōfidēter dicam et multos huius tēporis testes citabo me n̄ hā dūtaxat scientem de hebraica ueritate mutasse. **S**ic ubi ergo ubi editio mea. **A** ueteribus discrepauit iterrogā quēlibet hebraeorū: et liquido p̄uicib' me ab amulso frustra lacerari: q; malūt uideri contēnere p̄clara quā discere puerissimū homines. **N**am cum nouas sēper exoptant uoluptates: et gula corū uicina maria n̄ sufficient. cur in solo studio scripturæ ueteri sermone contenti sūt. **N**ec hoc dico p̄decessores meos mordeam: **A**ut quisq; de eis arbitret detrahendus: **Q**uorū trāslationes diligentissime emēdatas. **O**is mex linguæ

hominibus dedi. Sed aliud sit in ecclesiis christo cre
dentius psalmos legere: Aliud iudicis singula uerba ca
lumniantibus respondere. Salomonis etiā libros quos
olim iuxta .lxx. additis obelis et asteriscis in Latium
nerteram ex hebraico transferens et dedicans Sanctus
Episcopus Chromatio et Eudoro hoc in praefatione
lxx. sine subiect. Si cui sane .lxx. interpretum magis
editio placet: habeat eas a nobis olis emēdatis. Neqz
enī sic noua euidimus ut. Vetera destruamus. Veniam
et ad Esaiam Et partē prologi eius super .lxx. interpre
tatione subiungam quem eum magis Euangelistam q̄
prophetam dicere: eo quod uniuersa christi ecclesiarqz
mysteria sic ad liquidus profecutus esset ut non de futu
ro uaticinari: sed de praeteritis historiam texere crederetur
etiā n hoc addidi. Unde conicio noluisse tunc tē
poris . lxx. interpretes fidei lux sacramenta perspicue
ethnica prodere: ne Sanctum canibus et margaritas
porcis darent Qui cus hanc editiones legeritis ab illis
Animaduertitis abscondita. Nec ignoro quā laboriosa
sit prophetas intelligere nec quempiam facile posse iu
dicare de interpretatione nisi intellexerit ante q̄ legerit.
Nos quoqz patere morsibus plurimorū qui stimulante
inuidia quod consequi nō ualent despiciunt. Sciens er
go et prudens in flāmam mitto manum: et nihilomi
nus hoc a fastidiosis lectoribus precor: ut quō Graec
post .lxx. translatores Aquilam et Symmachū et The
odotionem legunt uel ob studium doctrinae suae legunt
uel ut .lxx. magis ex collatione eorum intelligant. Sic et
isti saltem unus post priores habere dignetur interpretē
legant prius et postea despiciant ne uideantur nō ex iu
dicio sed odii praesumptione ignorata damnare. De da
niele autes breuiter respondebo me non negasse eum
prophetam esse quem statim in fronte prologi prophe
tam professus sum. Sed quid hebraei dicerent et quibus
argumentis suam uiterentur probare sententiā uoluisse
monstrare: et docuisse lectorem ecclesia christi hūc pro
phetam iuxta Theodotionem legere Et non iuxta .lxx.
translatōres quorū si in isto libro editionē dixi a ueritate
multam distare et recto ecclesiarum Christi iudicio
reprobatiā non est mea culpa qui dixi sed eorum qui
legunt. In promptu sunt quatuor editiones Aquilae.
Symmachi. lxx. theodotionis ecclesiae iuxta theodotionē
legunt Danielem ego quid peccauit si ecclesiarū iudiciū
secutus fuit? Quod autem refero quid aduersus Susanae
historiam et hymnum triū puerorū: et belis dīaco
nisqz fabulas quae in uolumine hebraico non habentur
hebraei soleant dicere qui id in me criminatur stultus se
sycophantas probat non enim quid ipse sentires s̄ qd
contra nos dicere soleant explicauit quorum opinioni si
non respondi in prologo breuitati studens ne non praefationem:
Sed librū uiderer scribere puto quod statim
subieceris. Dixi enim de quo non est huius temporis
disserere Alioquin et ex eo quod asserui porphyrium
contra hunc prophetam multa dixisse uocauis huius
testes. Methodius Eusebium et Apollinarem qui mul
tis uersuū milibus illius uesanitē responderunt me ac
cusare poterit: quare non in praefatione contra libros
Porphyrii scripserim. Qui istiusmodi nentias confecta
tur: et Scripturae Hebraicae non uult recipere ueritates
Audiat libere proclamantem Nemo enim legere cogit
qd nō uult. Ego petentibus scripsi non fastidiosis gratis
nō inuidis studiosis nō sescitantibus Et tū miror quo
modo Theodotionem haereticum et iudaisantem legit
et qualiscunqz christiani peccatoris translationem fasti
dit. Quae te amice dulcissime qui tam curiosus es: ut
etiā somnia mea noueris: omniaqz quae p tot annos
absqz metu futurae scripti calumniae in accusationem uo
ces ut respondeas quō eorum quos accusas librorum

praefationis accusas quae quodam uaticinio futurae calu
niae responderunt implentes prouerbiū. Ante aut
dotum q̄ uenenum: Quid nocet ecclesia nostra trans
latio? Magnis ut scio lūptis idēisti. Aquilae Symma
chi et theodotionis qui aqs et sexta editionis iudicof tras
latores Origenes tuus: et ne forte queraris figura
ta te laude percussum Origenes noster: nostrum uoco
ob eruditionem ingenii: non ob dogmatum ueritatem
in omnibus libris suis post .lxx. interpretes iudicorum
translationes explanat et edisserit. Eusebius quoqz et di
dymus idem faciunt. Praeternitto apollinares qui bo
no quidem animo sed non secundum scientiam de om
nium translationibus in unum uestimentus pānos assu
ere conatus est. Et consequentias scripturae non ex regu
la ueritatis: sed ex suo iudicio texere. Apostolici uiri scri
pturis utitur hebraicis: ipsos apostolos et euangelistas
hoc fecisse perspicuum est. Dominus atqz saluator ubi
cunqz ueteris scripturae meminit: de hebraicis uolumi
nibus ponit exempla: ut est illud Qui credit in me sicut
scriptura dicit. Flumina de uentre eius fluent aquae ui
uae: et in ipsa heli heli limasabachibani Quod interpre
tatur Deus deus meus respice i me quare me dereliquisti
et multa his similia: Nec hoc dicimus q̄ .lxx. interpre
tes suggillemus s̄ quo apostolorū. et christi sit maior
auctoritas: et ubiqz .lxx. ab hebraeo non discordant
ibi apostolos eorum exempla sumpsisse: Ubi uero dis
crepant id posuisse in graeco quod apud hebraeos didi
cerant. Sicut ergo ego ostendo multa in nouo testamē
to posita de ueteribus libris: quae in .lxx. non habentur
et haec scripta in hebraico doceo: sic accusator ostendat
aliquid scriptum esse in nouo testamento de .lxx. inter
pretibus quod in hebraico non habeatur et finita cōtēto ē
ex quibus omnibus approbatur et .lxx. interpretū edi
tionem quae legentium uetustate firmata est. uilem ēē
ecclesiis: Dum ante audiunt gentes christum uenturum
esse q̄ ueniat: et ceteros interpretes irreprobandos q̄
non sua sed diuina uolumina transfulerunt: et familiarē
meum id a christiano et amico debere suscipere: quod
magno sumptu sibi a iudicis describere festinauit. Excessi
epistolae modum: et qui contra haeresim sulum fixeram
pro me respondere cōpulsus sum. Expectans tria amici
uolumina et ad congeriem criminum eius tota mēte su
spensus: nisi q̄ leuius est professus inimicus cauere q̄
hostem latentem sub amici noie sustinere

Beati Hieronymi ad Rufinum presbyterum epistola
responsua in qua singula illius maledicta refellit: et eius
Origenianae haeresis sectatores: maledicumqz detrac
torem ostendit.

Lectis litteris prudentiae tuae: quibus
in me inueheris et laudatus quondā
tuum quem uerus collegas loqueba
ris: Et fratrem nunc libris ad respon
dendum pro se uocas: terreo quae
crimibus. Intellexi illud Salomo
nis in te esse completus. In ore stulti baculus contume
liae. Et non recipit fatuus uerba prudentiae. Nisi ea dixe
ris quae uersantur in corde eius: et Satias fatuus iquit
fatuus loquetur. Et cor eius uana intelligit: ut compleat
iniquitates: eloquatur contra deum mendacius. Quid
enim necesse fuit accusationis uolumina mittere et ma
ledicta proferre in medium: sic in ultima parte epistolae
denūciata in me morte deterreres: ne audeas respondere
crimibus immo laudibus tuis. Eadem quippe et praedicas
et accusas: et de uno fonte dulce amarumqz pro
cedit. Unde obsecro te ut uerecundiam et pudorem.
Quam a me exigis prior exhibeas: et qui mēdanti aliter
. 2 . 4

criminatoris desinas ipse mentiri ego nulli scđalū facio: nec accusator interm tui sum. Non enim considero qđ tu merearis: sed quid me deceat: et saluatoris eloquius pertimesco dicens. Qui scandalizauerit unum de pusillis istis: qui in me credunt: expedit ei ut suspēdatur mola asinaria in collo eius: et demergatur in profundū maris. Et ue mundo a scandalis necesse est enim ut ueniat scandala: sed ue homini illi per quem scandalum uenit Poteram ego in te falsa tantum congerere: et dicere me audisse uel uidisse: qux nullus ignorat: ut apud ignorātes ipudentia ueritas: et furor constantia putaretur. sed absit ut imitator tui sim. Et quod in te reprehendo ipse facias. Ille loquitur spurcitas qui potest spurca cōmittere: **Malus homo de malo cordis thesauro profert ea qux mala sunt. Ex abudātia cordis os loquitur.** habeto iterum lucrum quod amicus quōdam tuus: nunc accusatus turpia tua non uult obicere. Et hoc dico non quo accusationis tuę gladius pertimescā: sed quo magis accusari uelim qđ accusare: et pati iniuriam qđ facere sciēs cōtra praeceptū ab **Apostolo Non uosmet ipsos ulciscētes carissimī: sed date locum irę.** Scriptum est enī mihi uindictam et ego tribuā. **Dicit dominus. Sed si esurierit inimicus tuus oba illum: Si sitierit da illi potum.** Hoc enim faciens carbones ignis congregabis super caput eius: qui enim ipse se uindicat ultiones domini non meretur. Et tamē anteqđ respōdeam epistolę tuę: expositu lare tecū libet. **Uetustissime monachorus Bone presbyter imitator christi fratrem tuum potes occidere: Quę si oderis tantum homicida es: hoc a saluatore didicisti.** ut uerberanti maxillā pręberes alteram: sic ipse respondit perussori suo. **Si male locutus sum: testimoniū phibe de malo: si bene qđ me cecidit: Quies minarīs quā et serpentes inferre possūt. Mors omnium ē: homicidū pessimorus.** Quid enī nisi tu me occideris imortalis erō: quin potius habeo grātia qđ facias de necessitate uirtutem. Nōne et apostoli saluis inter se amicitiis disenserunt? cum **Paulus et Barnabas propter Joannes cognomēto Marcus stomachati sunt: et sepauit eos nauigatio: quos christi euangeliū copulabat.** Nonne ides **Paulus in faciē cephę restitit? qđ nō recto pede ucederet in euangeliū: et tamen p̄cessorem suum colūmā uocat ecclesię: et exponit p̄dicationē ne in uacūū cureret aut cucurrisset.** Nonne in religione etiā liberi a parentibus et cōiuges a maritis salua pietate disentiunt. **Hoc si ita habetis sicut habemur cur nos odistis: si aliter creditis quid uultis occidere? An quis a uobis disenserit occidenda est.** **Iestem inuoco Jesum conscientię meę qui et has litteras et tuā epistolā iudicaturus est me ad cōmonitiones sancti **Ebromaci papę uoluisse reticere: et finem facere simultati et uincere in bono malū.** Sed quia minaris interitū nisi tacuero: respondere cōpeliors ne uidear tacendo crimen agnoscere: et leuitatem meas malę conscientię signū interpretaris. Hoc est uerū dilecti matū tuū non ex dialectica arte quam nescis: sed ex carnisicū officina et meditatione probatum. Si tacuero criminofus ero: si respōdero maledicus. Tu ergo me prohibes: et cogis ad respondendum: in quo utiqs modorabor: ut et obiecta diluā: et ab iurā tēpem. Quis enī eū nō timeat: qui paratus est occidere? Sequarqz uesti gra propositiois tuę seruans cetera in illis eruditissimis libris: quos anteqđ legeres cōsultauī. Dicis te accusatiōnem meā ad eos tantū misisse qui meis uerbis læsi fuerant: et nō ad plures quia non ad ofentationem: sed ad xđificationē christianis loquēdū ē. et unde oro te librorum tuorū ad me fama puenit? **Quis eos romę? Quis in italia? quis per dalmatę insulas disseminauit? Si in sermōis tuis et am̄coy tuorū latebāt: ad me quomodo mea crimina puēit: et audeo te nō dicere ad ostēdēdēs: s;****

ad xđificātes quasi christiāus loq. **Quid de sene senę tārā cōfigis qđta nō diceret de latrōe hōicida: d scorto me retrix: scurra de mimo qđ p curis mihi mortē crimius: et gladius quos desigas iugulus meū tanto ate tempore exacuis: iccirco ne cereales et anabasi tui per diuersas prouicias cucurrerūt ut laudes meas legerent: ut pane gyricū tuū p āgulos et plateas ac mulierulariū textrias recitarent.** Hęc est illa tua sancta uerecūdia: hęc xđificatio christiāna: sic modestus es ac prudens: ut cateruatis de occidente uenientes mihi tua maledicta narrauerit: ita memoriter et consentanee ut ego cogere nō scriptis tuis qux necdum legeram: sed scriptorum respondere opimōibus: et uolantia toto orbe iacula falsitatis clipeo ueritatis excipere. **Sequitur in epistola tua. Noli multo auro idimeū notariū meū sicut āci tui d meis peri ar chō schedulis nōdū emdatō: nōdū ad puz digestis fecerūt: ut facili' falsari possēt: qđ aut null' hēret: Aut ad modū pauci Graus ame missū suscipe codicē. quē cēsu magno cupes cōpatū. Nō te puds p̄mit: ego auro redime tē notariū tuū. et quis talis aut tantus est ut audeat cū **Eroelo aut Vario pugnare diuitiis: ut subito de maratum et non crassum pertimescat? Uisqz adeo ne obscura su frontes ut mendatiū ponas spes tua: et estimes te protegi posse mendatio: et quicquid sinxeris credendū tibi putes? Quis Bethleem de cubiculo fratris Eusebiū furatus ē: epistolam laudatricem tuam: cuius artificis et a cuius mysteriis in sanctę sabiolarū hospitiū et uirū christiani prudentis oceanū inuentus est codex: quę illi nunqđ uiderant: An iccirco te estimas innocentē si quicquid tuus est in alios conferas. Quicumque te offenderit quamuis simplex quuis innocuus sit ilico criminofus fiet: habes enī p quod dānes et uicta pudicitia: quod **Gyēsi magistri p̄uili san: titati: propter quod iudas tradidit dñs suū. Uideamus tñ quid meus necessarius de schedulis suis necdū emdatō: necdum ad purū digestis falsauerit: et ob id facilius et falsari fuerit: qđ aut nullus eas haberet: aut admodus pauci: et an scripsit: et mic ea des deo mediante protestor me nō probasse accusādes eius: nec cuiusqđ christiani in christianū. Quid enī necesse est i multorus scandalū ruinaqz proferre qux secreto aut corripere ualeas: aut emdare: sed quia unusquisqz uiuū Stōacho suo: et amicus nō stans dñs aliteris uolūtatis: sicut accusatiōnē tuā ueras reprehēdo: sic falsitates schedularis in sancto uiro nō suscipio. Quid enī hō **Lanus de interpretatiōe gręca potuit imutare: aut quid subtraheret uel adderet i libris pi archō: Ubi sic cōtēxta sunt oia et alter p̄det ex altero: ut quicquid tollere uel addere uolueris quasi p̄n' i uestimto statim appeat. Ad ergo me mones ipse facio paululū salē hūani sū i christi ai pudoris assū: ne dispecta et calcata cōscia tua uerbis te purgati pates: qđ reb' urgeris: Si Eusebi' idēit auro iemdatō: ita schedulas quas falsari tu profer tuas qđ falsari nō sūt. Et si probaueris i illis nihil hęceticū: tē ille teneatur crimie falsitatis: quuis mutes: quuis corrigat: catholici nō probabis. Si n. error ē et i uerbis aut i paucis sētib' possit d̄trūcari mala: et bōa pro his repōi. Ubi aut tota d̄putatiō ē equalit: et ueris rōnabiles creaturę. Quę propria uolūtate corruerāt i unū p'ea reuertētur sita tus ut rursū ex eodē p̄cipio alix sit ruina. Quid hēs emdāi nisi cūcta mutaueris? Ad si facei uolueris tā nō libros alios itēptaberis: s; cōdes tuos: hoc aut cuiusmōi argumētū sit nō itelligo: Quia i qđs iemdatō et nōdū ad purū digestis erāt schedula. Ic circo facilius ab Eusebio falsari sūt: Aut ego tardior sū: aut mihi satis fatuū et obtu sū uidentur. si nōdū emdāt: nec dū ad puz digestis erāt schedula: error eay nō Eusebio iputabitur: s; morx et tarditati tuę qđ emdare cessasti: et i eo solo erit ille culpabilis qđ cito scripta tua disseminauit i uulg': qđ tu paulatim********

emendat decreueras. Sin at ut in uis eas falsant Euseb^{us}
 qd causaris atq; ptedis i emdata et necdu ad puz diges
 tal i publicu prorupisse: et emdata et n emdata simit
 iapiunt falsitate null iqt eos habebat libros aut admodu
 pauci i uno sermoe quata diueritas? Si null eos habe
 bit: quo apud paucos erat si pauci habebat cur nullu ha
 buisse intiris? cu at dicas apud paucos fuisse: et te ipso
 costitente subuersu sit q nullus habuit. Vbi est illud qd
 quereris auro redemptus notarium tuu: dic nome no
 tarii. Quantus auri datus sit ubi per ques: aut cui datum
 sit utiq; proditorem tuus abieisti a te: et tanti facinoris
 reum a tuo consortio seperasti. Vide ne magis illud ue
 rum sit a paucis amicis tuis et Eusebio et ceteris data
 exemplaria qux ita inter se congruit atq; consentiunt
 ut ne puco quide ab altero differat. Deinde cuius pru
 dentix est dire aliis exemplar qd nundu emendaueris
 Scriptx ad puru non erant schedula et emendatos et
 rores tuos iam alii possidebant. Sentis ne non haxere
 inter se mendatum? et quid tibi in articulo teporis pro
 fuit ut episcoporum sententias subterfugeres patere dis
 cussus: et tuis te uerbis redargui? Ex quo apparet iuxta
 indy oratoris elogiū te uoluntate habere mentiendi:
 artem fugiendi no habere. Sequar ordinem epistole?
 et ipsa ut locutus es uerba subnectas: Eloquentiam ut
 dicit tuam et in praxatione mea laudasse me fateor et
 etiam nunc laudarem nisi tu eam contri Tullii sentiēti
 am multa iactantia faceres odiosas. Vbi iactant eloque
 tiam meam qui etiam ante laudatam non libenter acce
 pi: An hoc dicit quia non uis subdola praxatione pal
 pari aperte accusaueris ut qui laudantē respuis sentias
 criminantem. Imperitiam autem tuam non tas stultus
 eram ut reprehenderem: quam nemo fortius potest ac
 cūsare nisi tu ipse dum scribis: sed uolui ostendere codis
 apulis tuis: qui tecum litteras non didicerunt. Quid
 per triginta anos i oriente profeceris q capanatos proca
 citate disertitudinē et maledicere oib; bonx cōsciētix si
 gnū arbitraris sic tibi ut dicit serulas adhibeo: ns athēo
 geronta meum scutica et plaga litteras docei contendo
 sed quasi fulmen eloquentix tuæ atq; doctrinx omnes
 tractatores ferre non possumus: et ingenii acumine per
 stringis oculos nostros in tantus ut omnes tuos iudos
 putes certatim opprimere te cupi. nuf nisi semel i scribē
 do obtinueris principatū: et in arce eloquentix steteris
 cunctis nobis qui aliquid scire uolumus mutire non li
 ceat ego philosophus rhetor grammatic^{us} dialecticus he
 brxus græcus latinus Trilinguis hoc modo: et tu bilin
 guis eris qui tantam habes græci latinisq; sermonis
 scientiam: ut et græci te latinum et latinū te græcum pu
 tent. Et papa Epiphani^{us} πέντα γλωττόσ quia quin
 qs linguis contra te et amasium tuum loquitur. Simul
 qs admiror qua temeritate contra tantarum artium uiz
 uideas dicere: tu qui tot disciplinarum oculis uigilās
 quomodo donandus es uenia. Si erraueris etiam non
 perpetuo pudoris silentio contegendus? Quod cum le
 gissem et me putarem alicubi in sermone lapsam. Qui
 enim i sermone no peccat hic perfectus est et suspicarer
 eum aliquid meorum prolaturus esse uitiorum subito
 intulit. Ante biduus mihi q proficisceretur harum ba
 bulus in manus uenerunt qux in me declamasti. Vbi
 ergo est qd minaris et dicit quomō uenia donandus es
 si erraueris et non perpetuo pudoris silentio cōtegēd^{us}
 Nisi forte pangustia teporis n potuisti ea i ordinē dige
 rere: aut aliq; de eruditio cōducturus eras qui i opus
 culis meis gēmay eloquentix tuæ ornamenta pquireret
 Supra scribis gratis missū codicē suscipe: quē cētū ma
 gno cuperes cōparatū: et nūc humilitatis pstrigis loq
 ris. Imitari te nolui: S; re festinate eo qui ad te remea
 bat: malui paucis ad te q ad alios pro tuis maledictis

latius scribere. Si iterum audacter frustor imperitia tua
 Semel enis professas es dicens Superflua tibi repre
 bētio fuit i paucis qux professa nobis habentur i om
 nibus nec reprehēdam q comparatū codicem pro em
 pto posueris: cus comparatio xqualius sit emptio pretū
 annumeratio: et i festinate eo qui ad te remeabat. Sor
 didissima elocutionis περισοολογία tantus sensibus
 respondebo: et te in omnibus nequa q solo: cistas ac bar
 barus sed mendaces subdolos impudentem esse cōuin
 cam: Si ad me tantus epistolas scribis ut me commo
 neas et emendatum uelis ne ceteris scandalus facias:
 Et alii furentibus iugulentur alii cur libros contra me
 scribis ad alios et legendos per satellites tuos. Toto or
 be dispergis? Vbi est syllogismus tuus quo me irretire
 conaris loqueris? Quē in hoc magister optime emenda
 re cupiebas? Si illos ad quos scribis nihil deliquerant
 Si me quē arguis no ad me scripseras. Et ego tibi tuis
 respōdebo tibi sermonibus: Ques emendare cupiebas
 magister indocte. Eos ne qui no peccauerant: an me ad
 quē no scripseras? Brutos putas esse lectores: et omis
 non itelligere prudentia tuas immo malitia: qua et ser
 peno prudētior fuit cunctis bestis in paradiso ut a me
 secretā commonitiones flagites quas publica accusatiōe
 persequeris. Et non te pudet accusationem tuas apolo
 gias uocare? Quærisq; cur opponas clypeus pugionis
 tuo et tibi quasi religiosus: et sanctulus personā huilita
 tis imponis et dicit si erraueras quare scribis aliis et si
 me ipsus redarguis hoc ipse in te retorquebo quicqd
 enim me no fecisse causaris quare no ipse fecisti? Velut
 si qd pugnis aliques calcibusq; collidens si resistere uo
 luerit dicat ei Nōne tibi praxceptū est qui te percusserit
 in maxilla praxbe ei et alteras. Quid enis bone uir tibi
 praxceptus est ut me uerberes mihi oculus effodias et
 si me paululus cōmouero euangelii mihi praxcepta cāta
 bis. Vis scire totas argutiarum tuarum strophas et uul
 pecularis in sidias qux habitāt in parietinis de quibus
 Jeseiel loquitur: Quasi uulpei i deserto propheta: tui
 israhel. Auicula quid feceris. Ita me in tua praxatione
 laudasti ut obicerentur mihi laudes tuæ et me alienus
 nisi tanto laudatore discipules hæreticos iudicaret. Post
 q enis reppuli crimina idest laudes tuas et absq; inui
 dia nominis tui respondi criminibus no criminatori. At
 qs ut me catholicus a te infamatus probares inuectus
 sus in hæreticos traxeris furis: et luculēssimos libros
 contra me cudis: quos cus legendos et cantandos om
 nibus tradidisses: certatā ad me de italia et urbe Roma
 atq; Dalmatia scripta nenerunt quib; me laudator
 pristinis ornasset praxconiis fateor ilico ad obiecta res
 pondi: et me non esse hæreticus totis uiribus probare
 conatus sus misiq; hos ipsos Apologix mex libros ad
 eos quos tu uulneraueras ut uenena tua noster seque
 retur antidotus ob hanc culpas mittis mihi et priores
 libros et recentes epistolā plenas iniuriarum et crimi
 ſu. Quid me uis facere bone amice? taceas: uidebor crimi
 agnoscere loquar? Terres me gladius tuus et accusatiōe
 ecclesiasticā is tribunaliū cōminaris. Quid feci quid cō
 merui? i quo te læsi? q me negau hæreticū q tuis laudi
 bs dixi me idignū q hæreticorū fraudulētias et piuria
 aplo sermone dscipis qd ad te q catholicū et ueracē te
 eē iactas q libētū me accusas q te defēdiōnū mea defē
 sio accusatiō tua eē aut aliter orthodoxorū eē n poteris nisi
 me hæreticū cōprobaueris qd tibi prodest societas mea
 aut q ē ista prudentia? Accusat ab aliis accusas aliū: Ab
 alio appeteris et illi tergū uertēs qescētē cōtra te prouo
 cas. testor mediatorē Jesū iustū me et ipugnātē ad hæ
 uerba ispōdere et nisi tu prouocares sēp tacituz fuisse
 Denique noli me accusare. Et ego cessabo defendere.
 Quæ est enim audientium xificatio quos senes inter

te propter hereticos de gladiis praesertim cum ambo catho-
licos se uideri uelit? Omittamus hereticorum patrocinium
et nulla erit inter nos contentio: eodem seruire quo Ori-
genem ante laudauimus: nunc laudatum eum toto orbe da-
nemus tangamus dextras: animos copulem: et duos
orientis et occidentis.

Si frater es me gaudere correctum: Si amicus sum de con-
uersatione tua deo gratulari: quod diu enim inter nos iur-
gus fuerit uidebimur fidem rectam necessitate dicere non
uoluntate inimicitiae nostrae inimicis nobis tollit testimonium
um uerae poenitentiae. Si unum credimus: Si idem uolu-
mus et nolimus: ex quo firmas nasci amicitias etiam
Laolina testatur: Si hereticos pariter odimus: et uete-
rem aequae damus errore. Quid contra nos sedimus:
cum eadem oppugnemus. Eadem defendimus: Ignosce
mibi quod Origenis eruditionem et studium scripturarum atque
eius haeresim plenius noscerem: in iuuentili aetate lauda-
ui. Et ego tibi dabo ueniam: quod Apologiae librorum eius
cano scripseris capite: Ante biduum quod ad nos Epistola
scriberes: libellos meos ad manus tuas uenisse testa-
ris et iactas non habuisse spacijs ex ocio respondendi
Alioquin sic meditatus in nos paratusque dixisses ut sul-
mina iactare non crimina uiderentis. Et quis tibi credit
homini ueracissimo ut negotiator orientaliu mercu-
rum qui et hinc deportata uendere necesse habebat: et
ibi canere quae huc rursus adueheret biduo tantum. Aquil
legit fuisse: ut raptum. Et ex tempore contra nos dictare
Epistolam cogitatis. Libri enim tui quos limasti per tri-
entium disertiores sunt: nisi forte non fuit in praesentia
rum qui tuas emendaret uenias. Et iocando omne inter
dictionis tuae absque Palladis arte salubris et uiciorum
uoragibus incidit. Tam apertum temporis menda-
cium ut non dicam respondere sed legere biduo mea scripta
non poteris. Ex quo apparet te illam epistolam aut plu-
ribus scripsisse diebus: ut scilicet ipsius elegantia probat: aut
si tumultuaria dictatio est nimium te esse negligentem:
qui cum ex tempore tali sis meditatus deterior fueris.
Illud autem quod tergiversaris et dicis te ea transfuisse
de greco quae ego prius sermone transfuleris latino non
satis intelligo quid uelis dicere nisi forte adhuc comen-
tarios ad Ephesios criminarios: Et quasi tibi nihil super hoc
responsus sit obduras frontis impudentiam: nec auribus
uoces obturatis recipias icatantis. Nos in commentarijs
et illis et nostras et aliorum sententias explicauimus
aperte confitentes quae sunt haereticas: quae catholi-
cae: hic est enim commentariorum mos: et explanantium
regula. ut opiniones in expositione uarias prosequatur:
et quid sibi et alijs uideatur edisserant: et hoc non iolus
sanctarum interpretum scripturarum: sed secularium quoque
scripturarum explanatores faciunt tam latinae linguae quam
graecae. Tu in libris peri archon id ipsum obtendere non
poteris. Arguet enim te praefaciuncula tua in qua polli-
ceris deturcationis malis: et quae ab haereticis addita fue-
rant optumam remansisse: ut quicquid tibi uel bonus uel
malum dixeris iam non ei imputetur: quem transferrea
sed tibi qui interpretatus es: nisi forte haereticorum ero-
reo emendare debuisti: et Origenis mala proferre in-
mediu. Sed de eo quod nos remittis ad codicem ante tibi
respondimus quod tua scripta legeremus. de Pamphili li-
bro non ridiculosa ut tu scribis: sed ridicula mihi forte-
res accidit: ut postquam Eusebium illum asseruerim esse: non
Pamphili: ad extremum hoc dixerim etiam me ante annos
plurimos hoc putasse quod Pamphili fuerit: et a te exemplar
huius uoluminis mutuas. Vide quantus timeam La-
chinos tuos: ut etiam nunc eadem ingeram. De tuo
codice quasi Pamphili exemplar accepimus. Credidi Chri-
stiano. credidi monacho. non putauimus tantum scelere a te

posse conungi. Postea uero per interpretationem tuam
questionem contra Origenem toto orbe comota in qua-
rendis exemplaribus diligentior fuit: et in Caesariensi bibli-
otheca Eusebii uolumina repperit $\alpha\pi\lambda\omicron\gamma\iota\alpha\sigma$ $\omicron\rho\iota$
 $\gamma\acute{\epsilon}\nu\omicron\nu\sigma$ Quae tunc legisses primum libris eius deprehendit.
Quae tu solum nomine martyris edidisti de filio et spiri-
tu sancto in bonam partem plerisque blasphemias comu-
tatis: et hoc uel Adymum uel te uel alium fecisse nescio
quod quod tu apertissime in libris Peri archon fecisse co-
uicis: maxime cum idem Eusebius ut iam in duobus
libris docui scribat Pamphilus nihil proprium operis ed-
disse. Dic ergo et tu a quo exemplar accepis: nec mihi
ad subterfugiendum crimem mortuos aliquos nomine:
ut cum auctorem ostendere non potueris alium profe-
ras qui non possit respondere. Sin autem riuulus iste in
tuis scrinia fontes non dubitas. Verum fac ab alio quo
libet amatore Origenis libri huius titulum: et auctoris
uocabulum commutatam: cur hoc in latinam linguam uer-
tis. uidelicet ut testimonio martyris omnes Origenis
scriptis crederent: praemissa munitione tanti auctoris et
testis. Nec tibi sufficit doctissimi uiri apologiam si scri-
bas et proprium uolumen pro defensione eius: Quibus
per multos disseminatis tunc iam libris Peri archon uer-
tis et graeco: et hos ipsos in praefatione commendas dicens
nonnulla in his ab haereticis deprauata: quae tu de alio-
rum librorum Origenis lectione correxeris. De quo
quod laudas ne tibi amicorum meorum quisquam contrad-
icat Origenis prophetica physica praedicatio: eloquentiam
meam seruam exultu: ut in fine in tenent deprimas: fratres
et collegam uocas: et imitatoreme meae operis con-
fiteris: cuius a me translatis Origenis. $\lambda\epsilon\gamma\omicron$ \omicron $\mu\epsilon\lambda\iota\alpha\varsigma$ et
nonnullos homines in Apostolos iactas: in quibus sic
cuncta lanauerim ut nihil in illis quod a fide catholica
discreperet latinus lector inueniat nunc eosdem libros ha-
reticos criminarios et uerso stilo quae praedicaueras. quia
confortem putabas accusas: quem modo perfidia tua
ecernis inimicam. quis e duobus calumniator est marty-
ris: ego qui illum dico haeretici non fuisse nec scripsisse
librum qui ab omnibus reprehenditur? An tu qui uolu-
men hominis Arriani titulo commutato sub nomine mar-
tyris edidisti? Non tibi sufficit scandalum Graecis: nisi et
illud in latinorum auribus ingeras: et indyrtu martyre
tua quantum in te est translatione deformes: tu quidem
aliam mentem fecisti. non ut martyrem argueres: non me accu-
sares: sed ut Origenis per nos scripta desederes. Attamen scito
Romanae fidee Apostolica uoce laudata istiusmodi praestigias
non receperit: et si Angelus aliter annuntiet quam semel praedicatum
est Pauli auctoritate mutata non posse mutari. Ergo frater
sive a te falsatus est liber ut multi putant: Sive ab alio
ro ut tu forsitan persuadere conaberis: et temere credi-
disti haereticus hominis $\sigma\upsilon\upsilon\tau\alpha\gamma\upsilon\alpha$ esse martyris
muta titulum: et romanam simplicitatem tanto periculo
libera non tibi expedit ut per te clarissimus martyr haere-
ticus iudicetur: Ut qui effuderit pro christo sanguines
contrarius fidei christi approbetur. Sic potius inueni li-
brum putauimus martyris Ne timeas poenitentiam. Jam
te non urgebo. Non quartam a quo accepis. Vel mortu-
orum aliquem nominato: Vel in platea ab ignoto ho-
mine te emisse dicito. Non enim donationem tuam quere-
mus sed conuersionem. Melius est enim ut tu erra-
ris: quam ut martyr haereticus fuerit. Interis de presenti co-
pede ut cuius erue pedem in futuro iudicio tu uideris
Quid ad martyris contra te respondeas querimonias
Proponis etentis tibi quod nemo obicit: et diluio quod
nemo accusat. Ais enim quod in meis litteris legitis: die
quod tibi permisit ut interpretans quod aufferes quod a mutares
quod adderes? Stansque respondes et contra me loquris. Et
tibi dico. Quia quod permisit ut in commentarijs tuis de

Origenē q̄ las de Apollinare quaxdā de teipō scriberes
 et non de origene totū aut de te aut ex alio. Interis i te
 das aliud agis crimen fortissimū prodidisti Et oblitus
 es ueteris proverbiū: **Quēdā memo res esse debere.**
 Dicis enī me in cōmētariis meis quaxdā de Origene
 quaxdā de Apollinare. quaxdas a meipso posuisse. Si
 ergo Apollinarius sunt: et Origenis quax sub aliorū no
 mine posui quomodo in libris tuis mihi crimen impu
 tur. Alius ille et quidam ego sim inter apollinarem et
 Didymus explanationis scilus dogmatū magna diuer
 sitas est cum in uno capitulo diuersas pono sententias
 Num contrarios sensus sequi credēdus sus? Sed hoc
 alias Nunc quaxo a te quis tibi obicerit Quare de Ori
 gene uel absuleris quaxdam uel addideris uel mutaueris
 et te quasi in eculo appensum interrogauerit bona
 sunt An mala que transulisti? Frustra simulās innocen
 tias ut interrogatione stulta ueras percunctationes exte
 nues. Ego non accusaui quare Origenē pro uoluntate
 transuleris. Hoc enim et ipse fecit: et ante me Victori
 nus Hilarius Ambrosiusq̄ fecerūt. Sed quare transla
 tionem h̄reticas prefationis testimonio roborasti: co
 gis me eadem rursus iterare: et per meas lineas icede
 re dicis enī in eodem prologo te Ea quax ab h̄retico
 addita fuerant amputasse: et pro his reposuisse bona:
 Si h̄reticorum mala abstulisti: ergo quax dimisisti uel
 addidisti aut Origenis erant: aut tua quax utiq̄ quasi bo
 na posuisti: Sed multa in his mala negare non poteris
 Quid inquit ad me origeni imputa. Ego enim ea tan
 tus quax ab h̄reticis addita fuerant commutauī: Expo
 ne causas quax h̄reticorum mala tuleris et Origenis
 integra dereliqueris nonne perspicuum est q̄ mala ori
 genis ex parte sub h̄reticorum nuncupatione da m
 naueris: et ex parte suscepit: q̄ non mala sed bona et
 tua esse fidei iudicabas: h̄c sunt de quibz quaxui: utz
 bona essent an mala: quax i praxfatione laudasti: quax am
 putatus pessimis quasi optima remansisse cōfessus es: et
 te in uerx argumētationis appendi eculo: ut si bona di
 xeris h̄reticis cōproberis: Si mala statts audias Quax
 mala ergo quax sunt in praxfatione laudasti? et non illud
 adiunxi quod callide simulās: Quax mala erant ad la
 tinorum noticiam trāsulisti? Mala enim interdum ostē
 dere non docentis est: sed uitantis ut caueat lector non
 ut sequatur errores: ut nota contemnat quax nōnūquax
 ignota miraculo sūt: et aude post h̄c dicei: q̄ ego uē
 tor sim talium scriptorum: Tu autem ut interpres i qui
 bus emendare aliquid potueris: plus egeris q̄ interps
 in quibus non potueris solum interpres fueris. Recte
 ita diceres: si libri tui per archon praxfaciunculam non
 haberent: quod et Hilarius in transferendis omittis ei
 fecit: ut et bona et mala nō interpreti sed suo imputaren
 tur auctori: si non dixisses amputasse te pessima: et opti
 ma reliquisse: utcuq̄ de luto euaderes: hoc est quod
 destruit strophas ingentioli tui: et hincinde cōstrictus eu
 dere non sinit: Nec in tātus abutare simplicitate lectoris
 et si oēs qui tuam scripturam lecturi sūt brutos putes
 ut euz uulnera putrescere sinas sano corpori te iponere
 emplastrā non rideant: De carnis resurrectione quid sentis
 as: ias in apologia tua didicimus nullo membro ampu
 tato: nec aliqua corporis pte defecta: H̄c est tua simpli
 citatis pura et aperta confessio: quax ab oibz italx ep̄is
 asserta esse susceptā: Eredere dicenti nisi me dubitare
 de re iste liber nō pamphili faceret: Et tamen miror quo
 modo probauerit Italia quod Roma contempsit ep̄i
 copi suscepit quod sedes Apostolica dānauit. Scri
 bis quoq̄ me literis iudicasse quod papa Theophilus
 expositionē fidei ediderit nuper: quax ad nos necdum
 peruenit Et polliceris Quia quicquid ille scripserit tu se

quaxis Ego me hoc scripisse non noui. Nec istiusmodi
 literas unquam direxisse. Sed tu iccirco ad incerta con
 sentis: et his quax qualia futura sūt nescis ut certa decil
 nes et ad eorum non tenearis assensus: Quas synodica
 et paschalem eius ep̄stolas cōtra Origenem eiusq̄ dis
 cipulos et alias aduersus Apollinarem et eundem Ori
 genes per hoc fere biēnium interpretatus sum et i xdisti
 cationes ecclesie legendas nostrax linguax hominibus de
 di Aliud operum eius me nescio transulisse: et tu tamē
 qui papax Theophili dicis te in omnibus sententias seq̄
 Eue ne hoc magistri et condiscipuli tui audiant: et ofē
 das q̄ plurimos: qui me latronem te martyrem uocā: r
 ne irascatur tibi qui contra papax Epiphaniū ad te ep̄
 stolas dirigens hortabatur ut permāneres in fidei uerū
 tate ut non mutares ullo terrore sententiam Quax ep̄
 stola holographa tenetur ab his ad quos per lata est et
 post hoc more tuo loqueris ut de quo supra dixeris:
 Ego tibi etiam furem satisfatiam: Nunc dicis quid tibi
 uidetur Habes ne ultra aliqd̄ quo neruos tua loqua
 citatis intendas? et indignaris si putide te loqui arguā
 Eum comediarum turpitudines et scortorum amato
 rumq̄ ludicra: ecclesiasticus scriptor assumas porroq̄
 interitios quādo Theophili papax sententias sequi coe
 peri: eius fidei cōmunionē sociat? sis et ipse tibi respon
 dēs esse: Eredo q̄ paulū quē ille dānauerat summo ni
 su et omnibz studis defēdebas quādo eū p̄ imperiale
 scriptum recipere sacerdotiū q̄ Episcopali iudicio am
 ferat istigabas Non prius pro me respondebo q̄ de ali
 orz iniuriis loquar Qui ē hūanitas: Luitusue demētia
 insultare alioz miseris et uulnera cunctis aliena mon
 strare. Sic ne te docuit ille samarites seminecē ad stabu
 lum reportare: leus plagis infundere: mercedē staba
 lario polliceri. Sic reuēctā ouem Reperā drachmā
 prodigum filium legis ēē susceptum: Eito ego te laxerā
 et quibusdam ut dicitis stimulis ad maledictorū insanas
 prouocaueras. Quid cōmeruit hō latens ut nudares cō
 catrices eius: et obductam cutem in sperato dolore rescī
 deres? Nōne et ille dignus esset cōtumelios: tu facere
 non deberes: Aut ego fallor: aut illud est uerū qd̄ pluri
 mi iactitant: Origenistarum hostes in illo psequi et sub
 occasiōe unī scire i utriq̄: Si papax theophili sententia
 delectaris: et nefas putas p̄tificū decreta cōuelli. quid
 de ceteris dicis quos ipse dānauit. Quid de papa anatias
 sto de quo nu li ut alii uerū uidetur ut tanta urbis sacer
 dos uel innocenti tibi iniuriā facere potuerit uel absentē
 Nec hoc dico qd̄ de sententiis episcoporū iudicem: aut
 eorū cupiam statta rescindi: sed qd̄ unusquisq̄ suo p̄
 culo faciat quod sibi uidetur: et ipse nouerit quomō de
 suo iudicio iudicādū sit. Nobis in monasterio hospitalē
 tas cordi ē: oēsq̄ ad nos uenientes laxta humanitatis
 fronte suscipimus. Veremur enī ne Maria cū Ioseph
 locum non inueniant in diuersorio: ne nobis Iesus dī
 cat exclusus: hospes eram et non suscepisti me: Solos
 h̄reticos nō recipimus: quos uos solos recipitis. Pro
 positum quippe nobis est lauare pedes aduentum
 nō merita discutere. Recordare frater cōfessionis eius
 et pectoris quot flagella secuerunt memento carceris
 tenebrarum exiliū metallorum: et non indignaberis trās
 euntem hospitio esse susceptum. An tibi rebelles uide
 mur quia calcē aquax frigide i nomine discipuli christi
 stitibus porrigimus. Vis scire unde illus et nos plus
 amare et tu odisse plus debeas: H̄reticorū factio nu
 per fugata de egypto et alexandria se Hierosolyman
 contulit: et huic uoluit copulari ut quorū esset: Una
 dolor: una fieret accusatio quos ille repulit preuit abie
 cit dicēs se non esse inimicū fidei: nec cōtra ecclesā bella
 suscipere quod prius tētauit doloris esse nō p̄fidix nec
 alterius appetisse innocentā sed suam probare uoluisse

Impium putas post sententias sacerdotum post ipsiale
rescriptum. quod quale sit nouerit ipse qui meruit. Quid
tibi uideatur de his: q̄ dñati plata obsidēt: et sc̄o cuneo
fidem chr̄isti in uno hoīe p̄sequitur: **D**ex̄ at̄ cōtionis
et pap̄x Theophili nullum alium testem uocabo nisi ip
sum quem a me l̄sum simulās: cuius ep̄stolas a me
semp̄ datas: et eo tēpore ñ ignoras: quo mihi eas reddi
prohibebas et quotidie missis tabellariis: inimicus ei
amicum nostrū: familiarissimum iactitabas: et ea q̄ sic
impudenter scribis mentiebaris: ut illius contra nos
od̄ia concitares: et iniuriæ dolor fidei fieret oppressio.
Sed uir prudens et apostolicæ sapientiæ sp̄re ac rebus
probauit: et nostrū in se aium et uestras cōtra nos insidias
si discipuli mei ut scribis tibi rom̄x insidias concitarunt
et inemēdatas schedulas te dormiēte furati sunt. Quis
papam Theophilum aduersus p̄duelles in ægypto sus
citauit? Quis regum sc̄ita? Quis orbis in hac parte con
sensum? Et gloriaris te ab adolescentia theophili fuisse
auditorē: et discipulum: cum et ille añq̄ ep̄us fieret
pro humilitate sibi insita nunq̄ docuerit: et tu postquas
hic ep̄s factus ē: alexandriæ nō fueris: et audes dicere
in suggillationem mei magistr̄os meos nec accuso nec
muto: Quod si uerum ē suspectā mihi facis cōuersionē
tuam. Nec. n. damno ut criminariis iustitutes meos: s̄
metuo illud isaie: **D**e qui dicit malum bonum: et bonū
malum q̄ ponunt tenebras lucē. Et lucem tenebras: qui
dicunt amarum dulce: et dulce amari. Tu autē dus iter
multum magistr̄oy et uenena piter libris. A magistro
apostolo recessisti. Qui docet et angelum et se si in fide
errauerint nō sequendos: in uigilanti nocte quid dōctes
nescio. **U**bi. n. eū sp̄si h̄retica apud alexandriā cōfite
maculatum? Da librus p̄ter ep̄istolā: nusq̄ oīno rept
ea. Et eadem licentia imo ipudentia mentiendi qua pu
tabas oīs tuis sermonibus credituros addis. Quē testi
monium de scripturis meum tā iuriōse posuisti: ut ego
id repetere meo ore non audeā. non audes repetere q̄
tacendo āplius criminariis: et q̄ nō habes qd obiciās:
simulas uerecundā ut lector putet te mihi placere: qui
mēmens nec tua aīx pepisti. **Q**uē illud testimonium de
scripturis: quod de tuo illo pudentiō ore nō exeat?
aut quid i sanctis libris pot̄ turpe memorari: si erubescis
loqui scribe saltem: ut nos p̄ocacitatis proprius sermo
conuincat: ut cetera sileam: **S** hoc uno capitulo cōpro
babo ferream te frōtem possidere sallatix: uide q̄tum tū
meā criminatōes tuam: si protuleris q̄ criminatio mea
erunt uniuersā: q̄ tua sunt. Ego i uigilantiō tibi respōdis:
Eadem. n. accusabat q̄ tu postea et amicus laudas et in
inimicus accusas: **S**cio unde illius rabies cōtra me cō
citata sit: noui cuniculos tuos. **S**implicitatem quā omēs
p̄dicant non ignoro q̄ p̄ illius stulticiam tua i me ma
licia debacchata ē. Quē ego si ep̄stola mea reppuli. Ne
solus h̄c uidearis baculum liariū: nō debes turpitudi
nem simulare uerborum: quā nusq̄ oīno legisti. **S**z in
telligere et confiteri p̄ illius uecordiam tuis calūniis fu
isse r̄sum in ep̄stola sc̄i pap̄x Anastasii lubricus et x̄tti
sc̄i. et turbatus in quo figas gradum non repis. **D**odo
enī dicit a me esse composita: nunc ab eo ad te debuisse
trāsmitti: cui missa est. **R**ursum iusticiā s̄bētis argues
et si sc̄pta sit ab illo siue non scripta ad te nihil pertinere
testaris: qui p̄cessoris illi habes testimonium et rogātes
romam ut illā illustrares p̄sentia tua op̄iduli tui amore
contemperis. **S**i a me fictā ep̄istolā suspicaris: cur eas
in rom̄x ecclesie chartario non req̄ris: ut cū dep̄hen
deris: ab ep̄o nō datam manifestissime criminis reus te
neas: et nequa q̄ areneay mihi opponas cassiculos. s̄z
fortissimo me: et solidissimo constringas reti. **S**i autem
romani ep̄i est: stulte facis ab eo exemplar ep̄istolæ pete
re: cui missa non ē: et nō ab illo q̄ miserit: et de oriente

expectare testimonium: cui auctorem et testem habes
in uicino. Vade ponias romam et p̄sens apud eū expo
sita cur tibi et abūti et inocenti fecerit contumeliā. **P**ri
mam ut non recipet expositionem fidei tuæ: quam oīs
ut scribis italia comprobauit: et baculo tuay ut noluerit
liariū cōtra canes tuos. **D**einde ut ep̄stolas cōtra te ad
orientem mitteret: et cauterium tibi h̄reticos dum nescis
inureret: diceretq̄ libros Origenis peri archō a te
esse trāstatos: et simplici rom̄x ecclesie plebi traditos:
ut fidei ueritatem: quā ab apostolo didicerat p̄ te p̄ders
et quo tibi maiores faceret inuidiam: ausus sit crimiarī
hos ipsos p̄fationis tuæ testimonio roboratos non est
leue quod tibi ipingit tāx urbis pontifex: uel ab alio te
mere obiectum suscepit. **V**ociferare et clamita p̄ cōpita
p̄ plaxas non ē meus liber. Et si meus ē schedulas in
mendatas eusebius furto abstulit. **A**lter ego edidi imo
nec edidi: **U**nicas dedi: aut certe paucis: et tā sceleratus
inimic⁹: tam negligentes amici fuerunt ut oīs codices
ab eo pariter falsarentur. hoc s̄ carissime. **f**acere debue
ras et non illi tergum obuertens i me trāsmarias ma
ledictoy tuoy sagittas dirigere. **Q**uid. n. uulnerib⁹
tuis prodest si ego fuero uulnerat⁹? an solatiū percussus ē am
icum secum uidere morientē? **S**iritti tam i dño morientis
profero ep̄istolam et uiuentis Anastasii dicta cōtemnis.
Quid. n. tibi ut ais officere potest quod te ignorate aut
scripsit. **A**ut forte non scripsit? Et si scripsit: sufficit tibi to
tus orbis testimonium: quod nulli uerum uel ut tantæ ur
bis sacerdos uel innocenti iniuriam p̄uenerit facere uel
absenti. **I**nnocentem te uocas: ad cuius iertationem
roma contremuit. qui accusatus ridere non audeo. Et
tū rom̄x urbis iudicium fugis: ut magis obsidiones
barbaricā q̄ pacatæ urbis uelut sententiā sustinere. **E**ro
p̄teriti anni ego ep̄istolā finxerim recentia ad orientē
scripta quis misit in quibus papa Anastasius tantis te
oriat floribus ut cum ea legeris magis te uelle desede
re q̄ incipias accusare: **S**imalq̄ considera inimicibile
illam prudentias tuam et sales atticos: et sancti eloqui
uenitatem ab aliis appetitis: aliorum criminatōe cōso
deris: et contra me furibundus iactaris: et loq̄ris. **N**ū
quid ego non possum enarrare tu quō de urbe discesse
ris. quid de te iudicatum sit i p̄senti: quid postea scrip
tum: qd iuraueris ubi nauē conscenderis: et q̄ sac̄te p̄
furium uitaueris: poteram pandere: sed pluri seruare
statui: q̄ referre: **H**ec. n. sunt tuorum ornaimta uerboꝝ
Et post ista si qd asperum i te dixerō mihi inscriptiones
et gladios cōminaris: et iterim homo eloquentissimus
arte ludis rhetorica et simulās te p̄terire q̄ dicit. **U**t
quā obiecta probare nō poteris quasi p̄termissa facias
criminosa: **H**ec ē tua tota simplicitas: sic amico parcius
et referuas te ad tribumalia iudicii: ut acerrimum criminū
mihi dum parcius obieceris. **H**is nosse profec̄dis mex
de urbe ordinem. **N**irraho breuiter. **D**eise augusto
flantibus crescit cum sac̄to **V**icentio p̄sbytero et adole
scenti fratre et aliis monachis. qui nunc hierosolyma
cōmorantur nauim in rom̄o portu securus cōscedi
maxima me sanctoy frequētia p̄sequēte. **D**eni rhegi
um: i sylx̄o littore paululum steti: ubi ueteres didici fa
bulas: et p̄cipitem pellacis **V**lixis cursum: et sirenay
cantica: et insaciabile charybdis uoraginē: cuiq̄ mihi
accolx̄ illius loci multa narrant: darentq̄ consilium:
ut nō ad protei colinas: sed ad Jonx portū nauigarē:
illum fugiēnum et turbatoy: hunc securi hoīs esse cur
sum. **M**alui per maleas et cycladas cyprum peregere:
ubi susceptus a uenerabili ep̄o Epiphantio: cuius tu te
stimonio gloriaris. **D**eni Antiochiam ubi fructus suus cō
munionē pontificis confessorisq̄ Paulini. et deductus
ab eo mediā hyeme et grauissimo frigore itraui: **D**iero
solumā: **V**idi multa miracula et quæ pri⁹ ad me fama

protulerat oculorum iudicio comprobauit: inde contendit
 Egyptum lustrauit monasteria Nitria: et inter sanctorum
 choros aspides latere cōspexi: protinus concito gradu
 bethleē meā reuersus suz: ubi adorauit p̄xsepe et icuna
 bula saluatoris. **V**idi quoqz famosissimū lacū nec me in
 erti tradidit ocio sed multa didici quæ atē nesciebā. Quid
 autē de me **R**omæ iudicatu sit: et quid postea scriptum
 nolo taceas p̄sertim cum hēas testimoniū scripturarum
 et ego non uerbis tuis q̄ simulare potes: et ipunito iacta
 re mēdatio sed scriptis ecclesiasticis arguendus suz uidē
 quātū te timeā si uel paruā schedulā cōtra me **R**omani
 Episcopi uel alterius ecclesiæ protuleris: oia q̄ i te scrip
 ta sunt mea crimina cōfitebor. **N**ūquid et ego nō possum
 profectionē tuas discutere? **Z**uius ætatis fueris uir: quo
 t̄pre nauigaueris ubi uiseris quibus iteraueris. Sed absit
 ut quā i te rephēdo faciā: et i ecclesiastica disputandē am
 lū iurgiorū deliramenta compigā. hoc solum prudentiæ
 tuæ dixisse sufficiat: ut caueas i alterū dicere quicquid in
 te statū retorq̄ri p̄t i sancti Epiphani noīe miratur tua ter
 gineratio ut post opusculū et orationē neges eū cōtra
 te potuisse scribere. **Q**uomō si contēdas nō potuisse eū
 mori: quī pauloātē uixerat: aut certior sit tui reprehensio:
 q̄ post pacē ex cōmunicatio. **E**x nobis iquit exierit: s̄ nō
 fuerit ex nobis. **S**i. n. fuissent ex nobis māstissent utiqz
 nobiscus h̄ticū post unā et alterā cōmōtionē uitandus
Aplūs p̄cipit. **Q**ui utiqz atē q̄ uitetur atz dānetur eccle
 siasticis gregis portio fuit: **S**ilicqz risū tenei nō possum: qz
 quodā prudēte cōmonitus i laudes Epiphaniū p̄fās
Hic ē ille senex delirus h̄c ē
 hic q̄ **S**ex milia origenis libros te p̄sente cātauit: qui oī
 us gentiū linguīs p̄dicationē contra origenē sibi iuictas
 putat: **Q**ui ideo eū legi prohibet: ne ali ei⁹ surta cogno
 scant lege scripta tua et Epistolam eius imo epistolas:
E quibus unū proferā tuæ fidei testimoniū: ut nō iheri
 to n̄ic a te laudatus uideatur. **T**e at̄ frater liberet deus
 et sanctū populū christi qui tibi creditus ē. et oēs fratres
 qui tecū sūt: et maxime **R**ufinū p̄sbyterū ab h̄iū origenis
 et aliis h̄sibus: et p̄dicatione eaz. **S**i enī pp̄ unū uerbus
 et duo q̄ contraria fides sunt multax h̄ses sunt abiectæ ab
 ecclesiā **Q**uātō magis hic iter h̄ticos h̄bitur qui tātas
 diuersitates et tā mala dogmata contra fidē aduenit et
 dei ecclesiæ hostis fuit? **H**æc ē utrī sancti testificatio d̄ te
 sic ornatus. **S**ic laudatus ingredieris. **I**sta ē Epistola
 quā de cubiculo fr̄is Eusebi nūmis aureis produxisti ut
 calūntiaris iterp̄tē: ut me aptissime teneris criminis rez
 quare pro honorabili carissimū trantulisset: **S** quid ad
 te qui prudenti consilio cuncta moderatio? **E**t sic medi⁹
 incedis: ut si iueneris: qui tibi credat: nec Anastasius cō
 tra te nec Epiphanius scripserint nisi ipsæ epistolæ recla
 mauerint: et frēgerint tuæ frontis audantiā: statū iudiciū
 utriusqz condēnas et non ad teip̄tineat: siue scripserint
 siue non scripserint: qz de innocente et absente nihil scri
 bere potuerit. **N**ec in sanctum uir h̄c mala conferen
 da sūt ut ofidatur ore quidē et osculo pacē dedisse. **M**a
 la at̄ et dolū in suo corde seruasse: **S**ic enī argumētariū
 et h̄c sunt uerba defensionis tuæ ipsius eē aduersū te
 Epistolā et oībis agnoscat: et auctētīcam in manus tuas
 uenisse conuincim⁹: et miror quo pudore imo qua ipu
 dentia neges quod uez ē nō abigis. **E**rgo pollumus erit
 Epiphanius: qui pacē tibi dedit: et in corde suo dolum
 seruauit: **E**ur nō illud uerius sit: qd̄ te primū monuerit
 quod uoluerit emendare et ad rectum iter reducere? **H**ic
 ludæ osculū nō refutaret ut proditorē fidei frangeret pa
 tientia: et post q̄ se itellexit casso labore sudare: **N**ec par
 dus mutare uarietates: nec **E**thiopē pellē suā quod mē
 te conceperat litteris indicasse. **T**ale quid et contra pa
 pam Anastasium disputas ut quia **S**yrīci episcopi h̄es
 epistolas iste contra te scribere non potuerit. **D**ereor nō

tibi factam iniurias suspiceris. **N**escio quomodo homo
 acutus et prudens ad has ineptias deuoluatis ut dum
 stultos lectores putas te stultum esse demostres post
 egregias argumentationem ponis in clausula. **A**bist hoc
 a sanctis uiris de uestra schola solēt ista procedere. **D**of
 enim nobis proficiscentibus pacē dedistis: et a tergo ia
 cula uenenis armata iecistis: **E**t in hoc eadem prudentiā
 imo declamatione disertus esse uoluisti: **P**acē dedimus
 non h̄resim suscepimus: **J**unximus dexterās abeuntis
 profecuti sius: ut uos essetis catholici: nō ut nos essem⁹
 h̄tenci. **D**olo tamen scire quæ sūt ista iacula uenenata
 quæ post tergus uestrus nos iecisse conquereris. **V**incē
 tus paulinanus. **E**usebius **R**ufinus p̄sbyter: quorus
Vincētiū multo tēpore ante nos romas uenit. **p**auly
anus et **E**usebius post anū uestre nauigationis profec
 ti sunt: **R**ufinus in causa claudi post biennium missus:
Omnes uel pro re familiari uel pro periculo alieni capi
 tis missi sunt. **N**ūquid nosse potuimus quod igrediente
 romas uir nobilis somniaret nauim plenā mercis in
 flatis intrare uelis. **Q**uod omnes aduersus fatuus quæ
 stiones nō fatua soluerit iterpretatio. **Q**uod libz Euse
 bi pro pamphili uerteris: qd̄ tum quasi opusculū ue
 nenatā patella iponeretur quod famosissimū opus peri
 archon eloquiū tui maiestate transferres. **N**ouus genus
 calumniæ ante accusatores misimus q̄ tu accusanda cō
 muteres: nō sūt nō sūt in q̄ nostri consiliū: sed dei prou
 dentia: ut missi ad aliud con ra nascentes h̄resim dimi
 carent: et in morē **J**oseph famem futuram fidei ardore
 subleuant. **Q**uo nō erumpat semel **E**strenata audacia
 Alienū crimen sibi obiecit. **U**t nos sinxisse uideamur
 quod absqz nomine dictum ē in se refert purgans exter
 na peccata tantum de sua securus ē innocētia. **J**urat enī
 se epistolam non scripsisse ad Aphros sub nomine meo
 in qua consistat. **I**nductum me a uerteris mendatia tran
 stulisse: et mittit libros eadem omnia continentes et ne
 scisse se iurat. et miror quomodo prudentiā eius cū al
 terius nequitia conuenit ut q̄ alius in **A**p̄rica men
 tus ē: hic concorditer uerū diceret. **S**ilicqz eus alegā
 tiam nescio quis imperitus possit imitari. **T**ibi soli licet
 h̄reticorum uenena transferre et de calice babilonio:
 cunctis gentibus propinare. **T**u latinas scripturas: de græ
 co emendabis et aliud ecclesiis tradis legendum q̄ qd̄
 semel ab **A**postolis suscepimus. **M**ibi non licet post
 lxx. editionem quam diligentissime emēdatam nostrā
 linguæ hominibus dedi ad consultandos iudcos etiam
 ip̄a exemplaria uertere quæ uerissima consistunt ut si
 quādo aduersus eos christiani disputatio ē non habeāt
 subterfugendi diuerticula: sed suomet ipsissimum mu
 trone seruantur. **p**lenius super hoc et in multis aliis lo
 cis: et in fine secundi libri tibi accusationi tuæ respondi:
 scripsisse me memini et popularitatem tuas qua mihi in
 uidias apud simplices et imperitos in eris cōcitare per
 spicua ratione compeisci. **I**llucqz lectorem transmitten
 dum puto: hoc in tantum preterire non patiar: ne dole
 as falsatorem litterarum tuarum confessoris apud me
 gloriam possidere: cū tu eiusdē criminis reus post **A**le
 xandrum exilium et tenebrosos carceres a cunctis ori
 gens sectatoribus martyr et **A**postolus nōneris. **S**i
 per excusationem imperitiæ tuæ itaz respondi tibi **S**ed qz
 eadem repetis et quasi superioris defensionis tuæ obli
 tus rursus admoneo: ut sciamus te per .xxx. annos
 gratis uoluminibus deuoratis latina nescire: paulisper
 attende me nō pauca in te uerba reprehendere alioqui
 omnis tibi scriptura delenda ē: sed uoluisse ostendere di
 scipulis tuis quos magno studio nihil scire docuisti ut
 intelligerent cuius sit ueracandix docere quod nescias:
 scribere quod ignores et eādē magistri sapientiam et
 in sensibus quaterent. **Q**uodqz addis peccata putere

non uerba mendacium calumniam detractionem falsus
testimonium et uniuersa conuicta et: os quod mentitur oc-
cidit animam: moneas ut iste factor nares meas penetret
Crederem dicenti nisi facta contraria deprehenderes: quasi
fullo et coriarius moneant pigmentarium ut naribus ob-
duratis tabernas suas pretereat. Factas ergo quod precipis
claudam nares meas: ne ueritatis et benedictionum tuarum
suauissimo odore crucientur. In laude et detractioe mea
quia uariis extitisti miro acumine argumentatus es: sic
tibi licere de me et male dicere: quomodo et nihil licuit
Origenem et didymum reprehendere quos ante laudaueris.
Audi ergo me uir sapientissime et romanæ dialecticæ ca-
put non est uilius homines unus laudare in aliis: et in aliis
accusare: sed eandem rem et approbare et improbare. Po-
nam exemplum: ut quod non intelligis prudens tecum le-
ctor intelligat: In Tertulliano laudamus ingenium: sed da-
namus hæresim: in Origene miramur scientiam scriptu-
rarum: et tamen dogmatus non recipimus falsitatem. In di-
dymo uero et memoriam predicamus: et super trinitate
puritates fidei: Sed in ceteris Quæ Origem male credit
nos ab eo retrahimus: Magister enim uirtutum non imi-
tanda sunt: sed uirtutes Grammaticus quidam Aphrum ha-
buit romæ uirum eruditissimum: et in eo amulus se pre-
ceptoris putabat si fridorum linguæ eius et uirtus tantus oris
exprimeret: In profaciuncula per archon fratrem me noias
et collegam dicit eloquentissimus fidei mex predicat uerita-
tem: his tribus detrudere non poteris. Cetera carpe ut li-
bet ne uidearis tuo de me testimonio repugnare cum fra-
trem et collegam dicit amicitia tua dignus sateris: Eus
eloquentem predicat imperitiam ultra non argues. Eus catho-
licum in omnibus profiteris hæresicos non poteris mi-
hi crimen impingere extra hæc tria si quid in me reprehen-
deris non tibi uideberis esse contrarius: Ex qua supputa-
tione illa summa nascitur: et te errare illa in me reprehendit
tem: quæ prius laudaueras: et non me esse in uirtute si in eis-
dem hominibus et laudanda prædicem: et uituperanda
reprehendam. Transis ad animarum statum et prolixius
fumos meos increpas: at ut tibi liceat ignorare quod con-
sulto te scire dissimulas Quæris a me primus de celesti-
bus quomodo angelus: quomodo archangeli sint quæ eis et
qualis habitatio: quæ iter ipsos differentia aut si omnino
nulla. Quæ solis sit ratio. Unde augmenta luna: Unde
defectus: Qui uel qualis sit sideris cursus. Quæror quo-
modo oblitus sit illos uersiculos ponere Unde tremor
terris: qua uis maria alta tumescant Obiciamus ruptis rur-
susque in seipsa desidant. Defectus solis uarios luxque labo-
res. Unde hominum genus et pecudum: Unde imber
et ignes: Arcurum pluuiaque hiadas: geminosque triades
Quid tantus properent oceano se tigere soles. Hiberni
uel quæ tardis mora noctibus obset deinde celestia dese-
rens et ad terrena descendens in minoribus philosopha-
rio: Interrogas enim me dic nobis quæ fontium ratio
quæ uentorum: quid grædo: quid pluuia: quid mare sal-
sum: quid flumina dulcia: quid nubes aut imbres fulgu-
ra et tonitrua aut fulmina. Ut postquam me hæc nescire res-
pondero. totum tibi de animabus liceat ignorare: et uni-
us rei scientiam tantarum rerum ignoracione compen-
ses. Tu qui per singulas paginas fumos meos uentilas
non intelligis non nos uidere caligines tuas et turbies
Nam ut tibi sciolus esse uidearis et apud calphurnios
discipulos doctrinæ gloriam teneas. Totam mihi phisicæ
oppoitis ut frustra Socrates ad athleticas transiens dixe-
rit: Quæ supra nos sunt nihil ad nos. Ergo nisi tibi ratio-
ones reddidero quare formica paruus animal: et puctum
ut ita dicas corporis sex pedes habeat: cuius elephantus
tanta moles quatuor pedibus incedat. Eus serpetes et co-
lubri uentre labatur et pectore: Eus uermiculus quæ uul-
gus milipedias uocat Tanto pedum agmine scateat: de om-
nium

marum statu scire non potero: Quæris interius a me quod
ipse de animabus sentias. Ut cuius professus fueris status
inuadas: et si dixeris illud ecclesiasticus Quotidie deus
operatur animas et in corpore eas mittit nascentibus: Tu
eo magistri tendiculas proferas: et ubi est iustitia dei Ut
de adulterio incestuque nascentibus animas largiatur: er-
go cooperator est malorum hominum: et adulteris semi-
nantibus corpora ipse fabricatur animas quasi uitius se-
mentis in tritico sit quod furto dicitur sublatum: et non in
eo qui frumenta furatus est iccircoque terra non debeat gre-
mio suo semina consouere: quia sator ea immunda pro-
tecerat manu hinc est illa arcana tua interrogatio Qua-
re moriantur infantes cuius propter peccata corpora acce-
perint. Extat liber Didymi ad te quo sciscitanti tibi respõ-
dit: Non eos multa peccasse et ideo corporis carceres
tantum eis tetigisse sufficere. Magister meus et tuus eo
tempore quo tu ista ab eo quærebas Tres exemplatio-
nis libros in Osee me rogante dictauit: ex quo apparet
quid te: quid me docuerit. Urges ut respõdeas. De na-
tura rerum Si esset locus posses tibi Del Lucretii opini-
ones iuxta Epicurum: uel Aristotelis: iuxta paripotes
eos uel platonis atque Xenonis iuxta Academicos et
Stoicos dicere Et ut ad ecclesias transeas tibi norma est
ueritatis: multa et genesis et prophetarum libri et eccle-
siastes nobis de huiusmodi quaestionibus suggerunt:
aut si hæc ignoramus quomodo et de animarum statu
deberas in apologia tua omnibus rerum ignorantias con-
fiteri et a calumiantibus querere. Eus a te impudenter unum
expeterent cum ipsi tanta nesciret. Otiremum locupletis-
simus quæ orientibus et ægyptiis mercibus romanæ urbis
ditare uenerat paupertate Tu maxime ille unus qui no-
bis scribendo restituit res. Ergo nisi de oriente uenisses
eruditissimus uir hæreret adhuc iter mathematicos et
omnes christiani quid contra fatum diceret ignoraret. De-
rito a me quæris de astrologia: et cæli ac sideris curiu:
qui plenas naues tantarum mercium detulisti. Fateor pau-
perates: non sus: ut tu in oriente ditatus. Te multo ipse
Pharus docuit: quod roma nesciret instruxit Egypcius
quod Italia hucusque non habuit: scribis apud ecclesiasticos
eos tractatores tres de animabus esse se metias. Unam
quas sequatur Origenes: Alteras quæ tertullianus et lac-
tantius licet de Lactantio apertissime metiatis: tertiam quas
nos simplices et fati homines: qui non intelligimus. Quod si
ita sit iustus a nobis arguitur deus. Et post hæc iuras ne
scire: quid uerus sit. Dic oro te putas ne extra hæc tria
esse aliquid in quo ueritas sit: et in tribus istis meditandum?
An dei tribus istis unus esse: quod uerus sit. Si est aliud
Eus disputatius libertate agusto sine conclusionis: et cum me-
dacia protuleris. De ueritate taces: sin autem de tribus
unum uerum est et alia duo falsa: Eus simili ignorantia igno-
ras falsa cuius ueris: An iccirco dissimulas uerum: ut tibi
tutus sit cui uolueris falsa defendere? Hi sunt sumi: Hæc
caligines: quibus ex oculis hominis Lonaris lumem aufer-
re. Aristippus qui nostri temporis plenam cunctarum mercium
naue. Romano iuebis portu: et sella publice posita Per-
magora nobis et Gorgias exhibes leontinum. Dus nauis
gare festinas: Unius quætuor mercimonium in oriente ob-
litus es: et iterum clamitas et Aquilegia et Alexandriæ
didicisse te iactas. Quod si deus et animarum creator et
corporum. De hoc scilicet quaestio uentillatur utpote deus
an diabolus aias fecerit an no. Utrum animæ ante cor-
pora fuerint quod uult Origenes: et egerit aliquid pro-
pter quod sint crassis corporibus alligatae An in mores
glorum torpentes consopitaque dormierint. Hæc taces quæ
omnes flagitant: et ad illa respondes quæ nullus inquir-
rit. fumos quoque meos frequenter irrides: eo quod si
mulem me scire quod nesciam: et enumeracione docto-
rum rude uulgus inducas. Tu uidelicet flammæus imo

falmineus: qui in loquendo fulminas: et flammis ore conceptas tenere non potes. Atque ut ille Barcochabae auctor seditionis iudaicae stipulam in ore succensas. Anhelitu ventitabat. Ut flammis euomere putaretur. Ita et tu nobis alter salmoneus oia per quae icedis illustras et nos fumosos arguis de quibus forte dicatur. Qui tamen motes et fumigat: nec intelligis quid fumus in propheta significet locustarum: et quod pulchritudo oculorum tuorum amaritudinem summi nostri ferre non possit. De crimine autem periurii: quia me remittis ad codicem tuum: et ex magna parte in aliis libris tibi calphurnioque respondi. Nunc breuiter dixisse sufficiat te exigere a dormiente: Quod nunquam vigilans praestitisti. Magni enim criminis reus sis si priuatis et uirginibus christi dixi saeculares libros non legendos: et me in somnis comonitus promississe negligere. Tua nauis romanae urbis reuelatione prodissa aliud pollicetur: et aliud efficit. Mathematicorum uenerat soluere quaestiones et soluisti fides christianorum. Qui per Ionium et Egeum Adriaticum et Tyrrhenum mare plenus cucurrerat uelis in Romano portu naufragium fecit. Non te pudet istiusmodi deliramenta conquirere: et mihi similia obiciendi imponere necessitates. Esto alius de te somnium uiderat gloriosus uerecundia tua fuerat et prudentia tua dissimulare quod audieras. Et non quasi magno alterius somnio testimonio gloriaris. Vide quid iter tuum et meum sit somnium. Ego me humiliter reprehensus refero. Tu te tacite laudatus esse cogemias. Nec dicere potes: Nihil mea refert: quod alius uiderit: cuius in loculentissimis libris tuis hac te ad interpretandum dicas ratione commotus. Ne uir illustris de te somnium proderet. Hic est omnis conatus tuus: si me periurium docueris: tu haereticus non eris. De tuo ad grauisimum crimine in quo post recedissimas acitias me infidelitatis accusat fateor iter cuncta maledicta: quae uel obicit uel miatur nihil ita a me repellendum est quae fraus dolus infidelitas. Peccare enim homo nimis est: infiditas tamen diaboli. Ergo ideo in anastasi imolato agno dextram iuximus: ut tuas Romanae schedulas furaremur: ut inuisi canes in maledictas chartulas te dormiente corroderent. Et hoc credebile est ante nos accusatores parasse: quae tu crimine admitteres: si licet noueramus quid in animo uoueres: quid alius de te somnium esset ut impleretur in te Graecum pro uerbis. Et sus doceret mineras: Si Eusebius ego ad latrandus miseris: Quis Arabis contra te et exterorum rabie concitauit? Nonne iste est qui et me haereticum ex tuis acitias iudicabat: cui cum satisfecissem damnande dogmata Origenis: tu clausus adhi me eis uidere ausus es: ne aut damnare quod nolebas aut aperte resistens haeresi os iudicis sustineres. An ideo iustus contra te esse non poterit: quia accusator tuus est ante quae sanctus Epiphanius ueniret. Hierosolymas: et ore quidem tibi de osculo paces daret: mala autem et dolos in suo corde seruaret atque nos et in sugillationes sui epistolas dictarem ut haereticus scriberet quae osculis orthodoxum comprobaret Arabis contra te latrabat Hierosolymis et nisi cito abisset: lenisset baculum non litteram: sed dexteram tuam quo tu canes abigere consueuisti. Cur inquit falsatas meas schedulas suscepisti: Quare post interpretationem meas ausus est in libris Peri archidilus figure? aut si erraueris ut homo: debuisti me priuatis litteris conuenire: et sic mihi blandiri quomodo et ego tibi nunc in meis epistolis blandior. Hae tota mea culpa est quare subdolis laudibus Accusatus purgare me uolui: et hoc sine iudicio ne nimis tui: ut quod tu solus accusaeras: ad multos referres non tibi haeresi obiciens: sed a me repellens. Numquid sciuisti quid iraceris: si contra haereticos scriberes? Dixeras de Origenis libris haeretica abstulisse et fauorem te haereticorum las non esse credebas et ideo non in te: sed haereticos inuectus sis. In quo tibi uehementer fui. Ignosce mihi

putauit quod et tibi placerem. Furto et infideli ministro meorum dictis schedulas tuas in publicum fuisse prolata: quae latebant in cubiculo tuo. Del apud eum solum erant: qui res sibi geri iunxerat. Et quomodo supra conuenteris: quod aut nullus eas habuerit aut pauci admodum si in cubiculo tuo latebant. Quae ratione apud eum erant qui sibi res geri iunxerat? Si autem unus cui scriptae fuerant occultandas susceperat: ergo non latebant tantum in cubiculo tuo: nec habuerit eas pauci: quos habuisse te status eo furto sublatas arguis et rursus epistolas magna pecunia: et infinitis meribus criminariis: in una re et in parua epistola quanta uarietas et dissonantia mentedi tibi licet acculare mihi defecit non licebit? Non criminariis acitias cogitas quae iudeo: tunc tibi uis acitias in mente uentiat: Dic oro te celadas schedulas scripseras an prodedas? Si ut celares: cur scripsisti? Si ut prodedas: cur celabas? Si in eo reprehendendus sis. Quare accusatores tuos: amici meos non coarctans uis tibi litteras proferat eorum in quibus me *ΥΠΟΚΡΙΤΗΣ* arguunt quod te sciens haereticus tacueris: quod dux paces incautus praedo in testia ecclesiae bella suscepisti. Tu discipulos uocas qui me tuus condiscipulus suspicantur: quia parcius sui in resellendis laudibus cuius putat me tuum esse *στυγαυοθυ*. Hoc mihi praestitit prologus ut plus me amicus laederes quam inimicus. Semel tibi persuaserunt recte an perperas ipsi uiderint te esse haereticum: Si defendere uolucro hoc solum proficias. De me tecum pariter acculent: denique obiciunt mihi laudationem tuam: et te non insidiosae putant scripsisse: sed uere: et quod tu in me sepe ante laudabas uehementer insimulant. Quid me uis facere ut discipulos accusatores pro te habeam ut contorta in acitiam tacula meo suscipiam pectore. De libris autem per archon debes mihi et gratias agere. Tu enim ut dictis noxia quaeque detruncans meliora posuisti ego ita ut in graeco habeantur expressi: ex quo tua apparet fides et eius quae interpretatus es haereticus scribebatur mihi de Debe a uiris in christo praecipuis. Responde criminanti ne si tacueris consensisse uidearis. Lontona omnes noce possedebant. Ut Origenis ueritas prodet em. Ut uenena haereticorum romanis auribus cauenda monfirarem. Quid hoc ad iniuriam tuam pertinet. Num solus interpretatus es hos libros: et alios huius operis principes non habes. Numquid et tu de .lxx. interpretibus es: ut post editionem tuam alius transferre non licet. Ecce et ego multos ut dictis libellos de graeco in latinum transtuli habes potestates et tu rursus eos uertendi ut uolueris. Et bona enim et mala suo imputantur auctori. Quod et in te fieret: nisi dixisses te haeretica amputasset: optima transtulisses: Hic est enim nodus tuus qui solui non potest. Aut si errasti ut homo priorem damnata sententiam. Sed quid facies de apologetico tuo quae pro Origenis scripsisti operibus. Quid de uolumine euechibis in quo cum multa mutaueris et sub nomine martyris haeretici hominis scripta transtuleris tamen plura posuisti quae ecclesiasticae fidei non conueniant. Tu etiam laud nos libros in graeco uertis nobis dare nostris externa prohibebis. Si in alio opere respondissem in quo me laederas uideri poteram iniuriam tuam transferre quod uerteras: ut te uel imperitum uel subdolum demonstrarem. Nunc uero nouum querimoniam genus de les tibi in eo esse responsum in quo a te accusatus sis. Dicebatur ad interpretationes tuam rema subuersa. Postulabat omnes huius rei a me remedium non quo ego alicuius momenti essem sed qui petebant esse me aliquid arbitratur. Tu amicus eras qui ista transtuleras. Quid me uis facere obedire deo oportet magis an hominibus. Uolunt custodire substantias an furtus celare conferui. Alter tibi non placebo nisi et ego tecum accusanda commiseris.

Si nullam fecisses mei nominis mentionem: si me non omnes egregius laudibus: poteram aliquid habere suffragium et diuersa obtinere: ne rursus interpretata transferres. Tu me amice tu compulisti: ut aliquot dies in hoc opere perderem: ut proferrere in medium quod Charybdis debuit deuorari: et tunc lassus in te amicitiam iura seruari: Et quantum in me fuit sic me defendi ut te non accusarem. Tu nimium suspiciosus et querulus qui dicta in haeticos ad me referas cotueltas. Quod si aliter amicus tuus esse non possis nisi et haeticorum amicus suero leuitus tuas inimicitias quam illorum sustinebo amicitias. Non me quoque putas finxisse mendatum: ut epistolam ad te meo nomine componere quasi olis scriptam quo bonus esse videar et modestus quam tu nunquam oino susceperis. Hac res persuaule probari potest. Quia prima eius exemplaria habent ante hoc scilicet triennium: qui tibi eas mittere uoluerunt scientes quod de meo nomine iactantur et quod indigno proposito christiano ac nefanda confiterentur. Ego scripsi nesciens quod ad amicum illi non reddiderunt ei quem inimicum nouerant parceret et meo errori et tua conscientia: Et simul argumens: quod si tale tibi epistolam scripsisset: non deberam contra te in alio libello multa mala scribere. Hic est totus error tuus: et hac iusta crimina: quod quod nos in haeticos dicimus: tu in te dicta confingis et nisi illis peperimus te putas esse uolunt. An ideo panem tibi non dabo quod haeticorum cerebro lapidem illidimus: et ut nam epistolam non prebeas papa queque anastasi simili dicitur fraudem subrepta de qua tibi ante iudi. Quam suspicaris illius non esse: habes tibi apud eum nos arguas falsitate. Simat eius est et huius quoque anni epistolam contra te probat frustra: et falsa falsas arguere niteris: cum ex illius uera epistola nam uera esse doceamus in excusando mendacium tuo quod elegas esse uoluit et ne sex milia origenis libros proferas. Pythagora a me exigit monimenta. Ubi est illa fiducia qua insanae buccis crebre reprobabam te quae in aliis libris origenis legeras emendasse: in libris per archonem: et non aliena: sua reddidisse suis: de tanta librorum silua unum fructum ac succulux proferre non potes. Hi sunt ueri sui haec nebulae quas dum in me et in mariis in te exictas dissipatas cognoscis: nec fracta ceruicem deuicis: sed maiori impudencia quam impertita dicit me negare: quod in proprio est: ut cum montes aureos pollicitus fueris ne scortum quidem nummus de thesauris tuis proferas iusta contra me odia recognosco: et uera in nos abachario insania. Nisi enim ego quod non est audacter exigerem tu uidebaris habere quod non habes: pythagora a me libros flagitias. Quis enim tibi dixit illius extare uolumina. Nonne in epistola mea quas criminariis haec uerba sunt. Sed fac me errasse in adolescentia: et philosophus idest gentiliu in studiis eruditus in principio fidei ignorasse dogmata christiana: et hoc putasse in apostolis: quod in Pythagora et Platone et Empedocle legeram. De dogmatibus eorum non de libris locutus sum. Quae potui in Licerone: Buto ac Seneca discere lege pro uatinio orationem: et alios ubi sodalitorum mentio fit. Reuolue dialogos Iulii Respice omnes ora Italia: quae quondam magna gratia dicebatur: et Pythagoricus dogmatum inania publicis litteris ara cognosces: Luus enim sunt illa chrysiacia partheameta: nonne Pythagora in quibus oia pene eius dogmata continentur et in quibus latissimo opere philosophus comētatus est publicus imitatus ex parte moderatus uix et eloquentissimum Archippum et Lysides Pythagora audtores Anaxarchippus et Lysides graecia. Thebis scholas habere: qui memoriter tenentes praecepta doctoris ingenio: pro libris utebantur a quibus illud est. ἑφοριστὸν πάντα πασι καὶ ἐκκοπιέον αὐσὲν εἰ ἀν μὲν τὸν σωματὸς ἀπαιδάσται ἀδελφὸς ψυχῆς ἀκόλασίαν ἀετὶς γαστρεσσι αὐτὸν ἀετὶς πόλιος ἀιχόγία ἀετὶς οἰκίας

καὶ ὁλοσ πάντος ἀπράγματος αμετρίαν. Quod in latinum ita possumus uertere. fugada sunt et abscidenda omnibus modis languor a corpore: imperitia ab aio luxuria a uentre: a ciuitate seditio a domo discordia: et in comune a cunctis rebus itemperantia pythagorica: Et illa precepta sunt Amicorum oia esse communia et amicum seipsum esse alterum: Quorumsque temporum quam maxime habenda cura mane et uesperis eorum quod acturi sumus et eorum quae gesserimus post deum ueritate collenda quae sola homines deo proximis facit. Illaque enigmata quae diligenter Aristoteles in suis libris persequitur: Stateram ne transilias idest ne pretergrediar iustitiam ignes gladio ne fodias iras uidelicet et iudicium animi uerbis maledictis ne lacesas coronam minime carpenda idest leges urbis obseruandas. Eor non cedendus idest macerare a aio proliendus. Cum profectus fueris inquit ne redias id est post mortem uitam istam ne desideres per uitam publicam ne ambules idest ne multorum sequaris errores. Strandinem in domo non suscipiendam idest garrulos et uerbosos homines sub eodem tecto non habendos. Oneratis superponendum omnis deponetibus non communicandum: idest ad uirtute accedentibus agenda praecepta tradentes se ouo relinquendos et quia pythagorica dogmata legisse dixeram. Audi quid apud graecos pythagora primus inuenit immortales esse animas et de aliis corporibus transire ad alia quod quidem et Virgilius in sexto aeneidis uolumine sequens loquitur Haec omnes ubi mille rotam uoluere per annos Lehaum ad flumen deus euocat agmine magno Salicet immemores supera ut coeua reuolant. Rursus et incipiunt in corpora uelle reuerti. Se primo fuisse euphorbum Secundo Callidem Tertio Vermotum Quarto pythium: ad extremus pythagora et post certos temporis circulos ea quae fuerat rursus fieri nihilque in mundo fieri nouum Philosophiam meditationem esse mortis quotidie de corporis carcere nitentem animam educere libertatem.

idest discitias reminiscitias esse: et multa alia quae Plato in libris suis et maxime in phaedrone Timaeoque sequitur. nam post Aramediam et innuerebiles discipulos sentiens multum sua deesse doctrinae uenit ad magna graecia: ubique ab Archyta tarentio et Timaeo lucretii pythagora doctrina eruditus elegantiam et lepore socraticis huius miscuit disciplinis: quae oia nomine comutato origenes in libris suis per archonem conuincitur transfuisse. In quo igitur errauit si adolescens dixit me ea putasse in apostolis quae in pythagora et Platone et Empedocle legeram: non ut calumiaris: et singulis in pythagora et Platone et Empedocle libris: Sed quae in illis legeram fuisse: et aliorum me scripta eos habuisse docuerunt et hoc genus elocutionis frequentissimum est. Ut si dicitur quae in Socrate legi dogmata potui uera non quo Socrates libros ullos scripsisset: sed quae legi apud Platone et alios socraticos illi habuisse et rursus imitari uolui gesta: quae in Alexandro et Sicipione legeras non quo ipsi sua gesta descripsissent: sed quae apud alios legeras quae illos legisse mirabar: igitur et si eccere non potest ipsius pythagora extare monumenta: nec a filio eius nec a filia: aliusque discipulis probata conuincere non me teneo mendacis: quod non libros: sed dogmata legisse me dixit et frustra errare te: me tuus protegere uoluisse mendacis: ut nisi ego unum librum pythagore protulero: tu sex milia librorum origenis perdidis. Veniam ad epilogos idest maledicta tua: in quibus ad penitentiam me exhortaris: et nisi conuersus fuero idest nisi te accusante siluero non habi minari iterum: et hoc scandalum in caput meum redundaturum denuntias qui te leuissimum hominem et moylasca mansuetudinis responsione mea ad inscriptionis in sania prouocauerim: Scire enim te factus crimina quae

Tibi soli amicitissimo sum confessus et hoc in mediis pro-
latu: rui meisq; coloribus ee pingendū : et debere memi-
nisse quod iacueri ad pedes tuos ne gladio oris tui am-
putares caput meus: et post multa: i quibus furibundus
exultas: reuocas te et dicias optare pacē cum denūtiatōe
dūtatat: et deiceps taceā: idest ut nō scribā contra hære-
ticos: nec audeā respondere accusationi tuæ. Si hoc fe-
cero frater ero et collega et uir eloquentissim⁹ et aticū ac
sodalio: et quod his maius ē oia q̄ de origine transtulit
catholica iudicabis. Si at mutiero et me cōmouero illi
co et ipnruus ero et hareticiss et tua indignus necessitu-
dine. Hæc sunt p̄conia mea: sic me hortaris ad paces: et
ne gemitus ac lachrymas dolori liberas esse concedis.
Possem et ego te tuis coloribus pigere: et insanire con-
tra insaniētē et dicere quicquid uel scio uel nescio: et
eadem licentia uno furore et amentia: uel falsa uel uera
congerere: ut et me loqui et te puderet audire et obice-
re tibi quæ aut accusantes dānarent: aut accusatus ut ex
frontis duritia fidem lectori facerem: ut quod ipudēter
seriberem uere rescriberē iudicares: sed procul sit a mo-
ribus christianis: ut dum alii eorū petunt sanguinē suū
offerant: et sine gladio uolūtate. *Dicitur* sint Tuæ hoc
bonitatis tuæq; mansuetudinē et simplicitati cōuenit quī
de uno peccatoris sterquilinio et odorē rosarū et fœtorē
profers cadauerū: et contra sententiā prophetiā ama-
rus dicias ēe: qd̄ q̄ dulce laudaueras nec necesse ē ut i ec-
clesiasticis tractatibus res tribunalem uētem? *Nihil*q;
sup hoc āplius audies nisi illud et trinitio. *Lū dixeris qd̄*
uio: audies et quod non uis. Aut si tibi uile uidetur uul-
gare prouerbiū: et hō sapiētissim⁹ magis philosophorū
ac poetarū sententiis delectaris legisse illud homericus

Hoc solum requiro ab eximia sanctitate et censura cui⁹
tanta ē puritas ut ad sudaria et semicinctia tua demones
rugiant: cuius exemplū i scribendo sequaris. Quis uēp
catholicorum in disputatione sectarum turpitudinem ei
aduersū quē disputat obiecerit. Sic te docuerūt magistri
tū talibus institutus es disciplinis: ut cui respondere nō
poueris caput auferas et ligūā quæ tacere nō pōt feces
Nec magnopere glorieris si facias quod scorpiōes pos-
sunt facere et cantarides: fecerunt hoc et fulvia in *Lice-
ronē*: et Herodias in Joānē. Quia ueritatē nō poterant
audire: et linguā ueriloquā discriminati acu cōfodiebāt
Lanes latrant pro dōnīs suis: et tu me nō uis latrare
pro christo scripserūt multi contra martionē ualentinus
arrium: Eunomius a quo eis obiecta ē turpitudō. Non
nē toti in conuicenda hæresi icubuerūt: iste machina hæ-
reticorum idest magistrorum tuorum sint ut cōuincit d̄
perfidia ad maledicta se conferant. Sic Eustachius Anti-
ochenus episcopus filius dus nescit: inuenit. Sic Atha-
nadius alexandrix urbis p̄ntifex tertias *Arseui* ampu-
tauit manum. Duas enim qui mortuus prius fugeba-
tur: uiuens postea monstrabatur habere. Talia et cō dī
scipuli tui et magistri nunc de eiusdem ecclesie sacerdo-
te constringunt: et auro idem tuis tuorūq; uiribus oppu-
gnāt fidei ueritatem. Quid loquar de hareticis qui licet
foris sint tū se noiānt christianos. Aduersum ipsissimos
Zelus atq; porphyriū quanti scripserūt nostrorū? Quis
omissa causa i superflua criminus obiectione uersatus
ē: Quæ nō chartæ ecclesiasticæ sed libelli iudicis comie-
re debent: Aut quid refert i causa cadaf et crimie suspes?
Nō necesse ē ut cū periculo tui capitis accuses uno per-
cussore conducto satis potes facei desiderio tuo: et scan-
dalus timere te simulas qui dudus fratres: nūc accusatū
semper inimicū paratus es occidere: et cus miror: quo
modo homo prudens furore prouentus uelis mihi bñ-
ficiū tribuere: ut educas de carcere aiā meā et nō patia-
ris tecum in tenebris huius sæculi cōmorari. *Dis* ergo

me tacere ut non accusem: deponere gladius: et ego scuti
abitici. In uno tibi consentire nō potero ut parca hære-
ticis: ut me catholicis mō probes. Si ista ē cā discordiæ
mori tacere nō possum. Debueram quides de oi scriptu-
ra tuæ infantæ respōdere: et diuinis uocibus i modum
dauid citarizans lenire furorē pectoris tui: sed cōtētus
suis unius libri paucis testimōis et opponā sapiētia stul-
titia ut si hūana cōtētis saltē diuina nō negligas. Au-
di ergo quid de te et de oibus iudis et maledicis ac cō-
tumeliosis loquatur sapiens Salomō *Inspicēs dū in*
furis cupidi sunt ipi facti oderūt sensū ne fabriceris i
amicū tuū mala: et ne inimicis aduersus hoies sine cā
ipī exaltant cōtumeliā. Et cūcide a te prauū os: iniqua
labia longe repelle abs te: Oculos cōtūeliosi linguā unq̄
manus effūdēs sanguinē iusti: cor fabricans cogitatio-
nes malas: et pedes festinātes ad male faciendū. Qui nī
tur mēdatio pascit uentos: et sequitur aues uolantes.
Derelinquit emis uias uinex suæ et axes cultura suæ:
fecit errare: pambulat aridū ac desertus: et cōgregat ma-
nibus suis sterilitatē: Os procacis appropiat cōtitioni:
et qui profert maledicta stultissimus ē aia bene dicta ois
simplex uir aiōsus inhōstus ē per derelicta labiorū inci-
dit in laqum peccator. Itinera stultorū recta i cōspectu
suo stultus eadē die ostendit irā suas. Aboiatio ē dōmo
labia mendacia. Qui custodit os suū seruat aiā et qui
*temerarius ē labio terrebit semetipm. *Malus cū cōtūe-**
*lia agit mala: et insipiens expādīt malitiā suam. *Aures**
apud malos sapiētia et nō iuenies: Suis itineribus sa-
turabitur temerari. Sapiēs timēdo dēclat malū Stul-
tus confidēs miscetur ei. longanimus uir multus i pru-
dentia ē pulchrius ualde imprudēs ē. Qui calūniatur pau-
peres lacessit factorē eius Lingua sapientū nouit bona
*os stultorum pronūciat malus. *Vir aiōsus parat rixas:**
*et imūdius ē apud deū. *Omnis qui exaltat cor suū ma-**
*nū māus isferens iuste nō erit ipunius. *Qui diligit u-**
*tas parat ori suo. *Ante cōtitiones p̄cedit cōtumeliā: et**
*ante ruinā cogitatio mala *Qui affirmat oculos tuos co-**
*gitat peruersa et prouocat labiis suis oia mala. *Labia**
*stulti dicit eū i mala et audax mortē iuocat. *Malignū**
*uir multa detrimēta patietur. *Melior ē paup iustus q̄**
mendax diues: Gloria ē uiro qui se auertit a maledictis
*Qui stultus ē talibus se obligat. *Nōli* amare detrabere*
ne eradiceris suauis ē hōini panis mēdati: postea imple-
*bitur os eius calculo. *Qui operatur thesauros ligua mē-**
*dacis uana secatur: et ueniet in laqueos mortis. *In auz**
stulti noli aliquid dicere ne forte irrideant sapientes ser-
*mones tuos. *Elaua et gladius et sagitta p̄uiofa sūt sic**
*et uir qui contra amicū suū falsus dicit testimoniū *Sicut**
aues auolant et passerēs ita maledictū uanus non super-
*ueniet. *Nōli* respondere imprudenti ad imprudentias eius*
*ne similis ei sis. *Sed* responde stulto ad stultitiam eius*
*ne sibi sapiens esse uideatur *Qui* insidiatur aicū suis cū*
*uisus fuerit dicit *Quis* ludens feci *Erantula* carbonibus*
*et ligna igni et uir maledicus ad tumultum rixe. *Si* te*
rogauerit inimicus tuus p̄cens uoce magna ne con-
*sentias ei septem enis nequitie sūt in anima eius. *Gra-**
*uis ē lapis et uix portabilis harena: sed ira stulti utroq;
gravior. *Grudelis* ē indignatio et acuta ira: et sclus ipa-
cēs ē ipius calūniatur pauperes: et qui fudit i cordis au-
data stultissimus ē *Totā* irā suā profert insipies dispēfat
sapiens i partes. *Filius* malus malos gladios hēt dētēf
et cultros molas: ut cōsumat infirmos de terra et paupe-
res ex hoinibus. *Dis* ergo doctus exēplis uolui morde-
re mordēuē: nec uicē talionis ipodere. *Maluiq;* insai-
am exantare furibundi et unius libri antidotū uenena-
to pectori infundere. *Sed* uereor ne nihil proficiens il-
lud dauidicum cantare compellar et his me sermonibus
consolari. *Alienati* sūt peccatores a iulua errauerunt*

Vertical text in the left margin, likely bleed-through from the reverse side of the page, containing various words and fragments of sentences.

ab utero: locuti sunt falsa. Furor illis secundum similitudinem serpentis sicut aspidis surda obturatis aures suas: quae non audiet uocem iocunditatis sapienter. Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum molas leonum confringet dominus: ad nihilum deueniet: ita quod aqua decurrens iterum suum donec infirmetur: sicut cara quae fluit auferentur super cedit ignis et non uiderit solē. Et iterum **L**atabitur iustus cui uiderit uictam ipsorum manus suas lauabit in sanguine pectoris: et dicit homo **S**i utique est fructus iusto: utique est deus iudicans eos in terra. In extrema epistola scribis manu tua opto te pacem diligere. Ad quod breuiter respondeo. Si pacem desideras: arma deponere. Blandienti possis acquiescere: non timeo cominationem sit inter nos uia fides et illico pax sequetur.

Eiisdem contra uigilantiū in qua de translatione librorum Origene se purgat et accusatorē suū ipitā p̄fidia q̄s cōdenat

IUSTUS. Quidē fuerit nequaquam tibi litteris satisfacere qui tuis auribus non credidisti. Neque enim schedula potes acquiescere qui uiuo sermoni non accommodasti fidē. Sed quia christus nobis humilitatis exemplar in se tribuit dans osculum proditori: et latronis penitentiam in patibulo suscipiens eadem ab se nisi significo quod in presenti quoque locutus sum: me ita origene legisse uel legere ut Apollinarē et ceteros tractatores quoque libros ecclesia non recipit: non quo omnia dicenda esse danda quae in illorum uoluminibus continentur. Sed quod quaedam reprehendenda consistant. Verum quod operis mei est et studium multos legere ut ex plurimis diuersos flores carum non tam probaturus omnia quam quae bona sunt electurus. Assumo multos in manu mea ut a multis multa cognoscam secundum illud quod scriptum est omnia legentes: quod bonum est retinentes. Unde satis miror te uoluisse origenis mihi obicere dogmata: cuius in plerisque errores ad hanc aetate penitus ignorat ego ne haereticus: et cur me haeretici quos non amant? Tu orthodoxus? qui est contra sententiam tuam et linguam aliam predicantem aut iuitus subscripsi et pernaricator es aut uolens et haereticus. Dimisisti aegyptum et proprias ciuitates prouitias reliquisti in quibus secta sua libera plerisque fronte defendunt. Elegisti me ad inspectandum quod omnia contra ecclesiae dogmata publica uoce coteno origenes haereticus quid ad me: qui illum in plerisque haeticum non ego. Errauit de resurrectione corporis errauit de illi maxime statu de diaboli penitentia: et quod his maius est dei filium et spiritum sanctum in commentariis Esaias seraphi esse testatus est. Si errasse non dicerem eum et haec quoties in anathematisarem essem erroris illius solius. Neque enim ita debemus bona illius recipere: ut mala quoque suscipere cogamur. At idem et scripturas in multis bene interpretatus est: et prophetarum obscura disseruit: et tam noui quam ueteris testamenti reuelauit maxima sacramenta. Si igitur quae transtulisti bona sunt et mala uel aputaui uel correxi uel tacui arguendus sum. Cur latini per me bona habeant: et ignorent mala. Si hoc crimē est: arguatur confessor hilarius: qui psalms interpretantem et Omilias in libro Job ex libris eius id est ex graeco in latinum transtulit sit in culpa eiusdem confessionis Vercellensis eusebius: qui omnium psalms commentarios haereticus hominis uertit in nostrum eloquiū: licet haeretica praetermittens optia quoque transtulerit. Taceo de uictorino pictabionensi: ceteris qui origenes in explanatione distaxat scripturarum secuti sunt: et expresserunt ne non tam me defendere quam socios criminis uidear querere ad te ipsum ueniam: Cur tractatus eius in Job descriptos habeo: in quibus contra diabolum et de stellis caelo quod disputans quaedam locutus est quod ecclesia non recipit. Tibi soli licet τὸ σφόδρα τὸ κτλ αὐτὸν de cunctis

græcis et latinis tractatoribus ferre sententiam: et qui censoria uirgula alios eicere de bibliotheca alios reciperet: et cum tibi placuerit me uel catholicum uel haeticum pronuntiare. Nobis non licet peruersa respondere: et dāna re quae saepe dāna uimus. Lege ad ephesios libros lege cetera opuscula mea: et maxime in ecclesiasten commentarios et liquido uidebis me ab adolescentia: nunquam alicuius auctoritate deterritū acq̄uiescere haereticis prauitati. Non parus est scire quod nescias. Prudentis hominis est nosse mensuram suam. Nec zelo diaboli concitatum imperitia suae cunctum orbem testem facere scilicet gloriari cupio ut in patria tua factites me non posse respondere eloquentia tua: et acumen in te chrysi formidasse. Christiana uerecundia teneor: et cellula mea tenebras nolo mordaci sermone referare. Alioquin proferrem πασαυτην ἀριστέϊα και τρομουφορον πατιον νεωτερον paruulorum quoque uoce cantatum. Sed haec aliis aut loquenda aut ridenda dimitto. Ego quasi christianus cum christiano loquens obsecro te frater ne plus uelis sapere quam sapias. ne uel innocentiam. uel simplicitatem tuam. uel certe ea quae taceo et te non intelligente ceteri intelligunt stilo proferas: et ineptiarum tuarum cunctis cachinnus praebes: aliud a parua aetate didicisti alius assuetus es disciplinis. Non est eiusdem hominis et aureos nummos et scripturas probare: degustare uina: et prophetas uel Apostolos intelligere. **O**e laceras: sanctum fratrem Oceanum in culpam uocas haereos psbyterorum tibi uincitū et pauliniani et fratris Eusebii iudicium displicet. solus es Lato romanus generis disertissimus: qui testimonio tuo et prudentia uelis credi. Recordare quod sol illius diei: quando me de resurrectione et ueritate corporis predicante ex latere suscubabas et applodebas manu et orthodoxum condamabas et postquam nauigare coepisti et ad intimum crebrum tuum sentia putredo peruenit tunc nos haeticos recorda uos eos: Quid tibi faciam? Eredisti facti paulini psbyteri epistolis: et illius super noie tuo non putauit errare iudicium. Et licet statim accepta epistola in coditum ἀσιν αὐρετον sermonem tuum intelligere tantum rusticitate et simplicitate magis in te arbitrabar: quam uecordias. Nec reprehendo sanctum uirum. **O**aluit enim apud me dissimulare quod nouerat quod portatorem clientulum suis litteris accusare. Sed memetipsum arguo qui alterius potius quam meo acquiesci iudicio: et oculis aliud cernentibus aliud schedula credidi quam uidebam. Quam obrem desine me lacerare et uoluminibus obruere tuis parce saltem nimis tuis quibus notarios librariorum quoque conducens eisdem et scriptoribus uteris: et fautoribus: qui te fortis ideo laudant: ut lucrum in scribendo faciant: si libet exercere ingenium trade grammaticis atque rhetoribus: disce dialecticam sectis instruere philosophorum ut eum omnia didiceris saltem tunc tacere incipias: Quamquam stultum faciam magistro cunctorum magistrorum querere et ei modum imponere: qui loqui nescit et tacere non potest. Verum est illud apud graecos preuerbiū οὐδὲ πρὸς λυσαυ Ego reor et nomē tibi contrarium κατὰ ντιφρασιν positus nam tota mente dormitas: et profundissimo non tam sono stertis quam libargo iter ceteras quidem blasphemias quas ore sacrilego protulisti ausus es dicere motē de quo ab scisus est in dante lapis sine manibus esse diabolus et lapidē christum qui quod assumpsit corpus. Adas qui diabolo ante per uitia cohaeserat natū esse de uirgine ut a morte id est a diabolo hominē separaret. **O**pidenda lingua ac per partes et frustra laceranda: Quisquam ne christianus deum patrem omnipotentem in persona diaboli interpretatur: et tanto periculo totius orbis aures maculet. **S**in interpretatione istam tuam quisquam non dicat catholicorum: sed haeticorum siue gentilium nunquam recipit prius sit quod locutus es: Si autem tantum nescas nunquam audiuit christi ecclesia: et per tuum

primum os ipse se montē interpretatus ē qui dixerat Ero
similis altissimo: age poenitentiā et i sacco uersare et cine
re: et tantū scelus iugibus absterge lachrymis. Si tū tibi
dimittatur hęc impietas et iuxta errorē Origenis tunc
ueniā cōsequaris qñ cōsecutus ē et diabolus q̄ nunq̄
plusq̄ p̄ os tuū dephēditur blasphemasse. Deā iuriā
patiēter tuli impietate cōtra deū ferre nō potui. Vñ et ut
sus sus mordatus in extrema epistola scribere q̄ prōt
serā quāq̄ post priorē poenitentiā qua a me ueniā dep
catus es iterū cōmississe un̄ agas poenitentiā stolidissimū
sit tribuat tibi christus ut audias et taceas et intelligas et
sic loquaris.

**Beati Hieronymi psbyteri ad Trāquilinū quō Orige
nē legere debeat i qua docet pp̄ illius eruditiones non
oīno eius cōmētarios respuēdos. Sed ita legendos ut
bona eligantur: uitenturq̄ contraria.**

MAIORA spiritus uicula eē q̄ cor
poris si oli abigebas: nūc probauimus
dū et tibi sanctitas tua haret aio: et
ego tibi christi aōi cōiugor. Vere n.
et simpliciter cādūssimo pectori tuo
loquor. Ipsa schedula: et muti apices litterarū ispirant in
r: os tuū mētis affectū. Ad dicitis origenis multos erro
re deceptos: et sanctū filiū meū Oceanū illoz isanā re
pugnā: et doleo simul et gaudeo: dū aut simplices sup
plantati sūt: aut ab erudito uiro errātibz subuenitur: et
quia mex puitatis q̄ris sntiā Vtrū secūdu fratres Fasti
nus penit' respuēdus sit: an secūdu quosdā legēdus ex
pte ego origenē pp̄ eruditionē sit interdū arbitror legē
dus: quomō Terullianū et Nouatiū arnobisū et apollī
narez et nōnullos ecclesiasticos scriptores gracos par
ter et latinos: ut bona eoz eligam' uitēulqz cōtraria iux
ta apostolū dicentē Via probate q̄ bona sunt retinete.
Extez q̄ uel in amorē eius nimii uel i odiū stōachi sui
prauitate dicuntur uidētur mibi illi maledicto prophētico
subiacere. De hīs qui dicit bonū malū: et malū bonus
Qui faciūt amarū dulce et dulce amarū: Nec eni pp̄ do
ctrinā eius praua suscipiēda sunt dogmata: nec pp̄ dog
matū prauitatē si quos cōmētarios i scripturas sanctas
utiles edidit penitus respuēdi sūt. Quod si cōtentiōsi in
ter se amatores eius et obtrectatores sinē duxerit: ut nī
bil mediū appetāt nec seruēt modū: s; tonū aut probent
aut iprobēt libētius piā rusticitatē: q̄ doctā blasphemā
eligā. Sāctus s; Tacianus diaconus ipēdio uos salutat

**Beati Hieronymi ad Marcū psbyterz sup postulata si
de ubi de psecutionibus hareticorū conqueritur.**

DE R U E R A Quidē utēdus mi
hi psalmista uoce dicit' Si cōsisteret
peccator aduersus me obmutui et hu
miliatus sū: et silui a bonis. Et iterus
Ego at tāq̄ surdus nō audiebā: et sic
mutus nō apperīēs os suū Et factus sū sicut homo nō
audiēs. Sed qm̄ charitas oīa supat: et propositū nūc
affectus nō tā iuriā faciētibz reddo uicē q̄ tibi rīdeo
postulāti. Apud christianos eni nō qui patitur ut ait qui
dā: sed qui facit cōtūeliā miser ē et primo quidē atēq̄ d
fide mea quā optie nosti tecū loquar aduersus barbariē
istius loci uersu cogor clamare uulgato. Quod genus
hoc hoius: q̄ ue hūc tā barbara morē pmittit: patria ho
spitio prohibēur arenā bella ciēt primaqz uetāt cōsiste
re terra: et cetera: Quā iēcirco de gēnti poeta sūpsimus
ut qui christi pacē nō seruat: pacē saltē discat ab ethnico
Hareticus uocor o uo o u o i a v p̄dicās trinitatē. Sabel
lianā impietatis arguor tres subsistētes nerās itegras per

fectasqz p̄sonas idēfessa uoce pronūciās Si ab arrianis
merito: Si ab orthodoxis qui huiusmodi arguūt fidē eē
orthodoxi deserūt Aut si eis placet hareticū me cū occi
dente hareticū cū Egypto hoc ē cū damaso petroqz cō
dēt. Quid unū hoiem exceptis sociis criminātur? Si
rius leuiter currit nō ē alui culpa s; sōris pudet dicei:
De cauernis cellaz dānamus urbē i sacco et cinere uo
lutari de episcopis sntiā ferimus. Quid facit sub tunica
poenitētis regius aius. Latenz sordes et comā nō sunt
diadematis signa: sed fletus pmittāt me q̄sō nīhil loqui
Sur eū lacerāt: qui nō mōretur iudiā? Hareticus sum
quid ad te? Quiesce iā dictū ē plane tīmes ne eloquēti
simus hō i syro: uel graco sermone ecclesias circūeam
populos seducā schisma cōficiā. Nihil alicui p̄cipui nī
hil ociosus accipio manu cotidie: et proprio sudore q̄t
mus uictū sciētēs ab Apostolo scriptū ēē Qui at nō ope
ratur nec māducet. Hęc uenerabilis et sancte pater cus
quali gemitū cū quali dolore cōscripseri. Testis ē Iesus
tacui nūquid semp tacebo dicit dñs nō mibi conceditur
unus angelus eremi. quottidie exposcor fidē quasi sine
fide renatus sis. Confiteor ut uolūt nō placet subscribo
nō credūt Vñ tantū placet ut hinc recedā Jā iā credo
arripuerit a me partē aīx mex Larissimos fratres: Ec
ce discedere cōperūt imo penitus discedūt melius esse
dicētēs iter seras habitare q̄ cū talibus christianis: et
ego ipse nīsi me et corporis ibecillitas et hyemis retine
ret asperitas iā modo sugerē. Vex tamē dū uernū tps
adueniat obsecro ut paucis mibi mēsisibus heremi cōce
datur hospiciū. Quod si et hoc tardus uidetur abscedo.
Domini ē terra et plenitudo eius ascendūt soli cælum
pp̄ illos tāti christus mortuus sit: habeāt possideāt glo
rientur. Q̄bi at absit gloriari nisi i cruce domini nostri
Iesu christi: p̄ quē mibi mūdus crucifixus ē Et ego mū
do. de fide at qd dignatus es scribere sancto Cyrillo de
di cōscriptā fidē. Qui sic nō credit alienus a christo est:
ceterū ego fidei mex testes habeo tuas aures et beati
fratris cenobii quē tecū omnes qui hic sumus plurimū
salutamus:

**Beati Hieronymi ad pāmachiū et Marcellā d studio
Theophili episcopi Alexandrini cōtra origēianos cōgra
tulatio. In qua epistolā suā de pascale et cōtra ipsas hē
resis traductas se dicit emittere ut orientis fidem cathe
dra petri confirmet.**

BURSD. Orientalibus nos locū
pleto mercibus et Alexandrias opes
prio romā uere teanmitto Deus ab
ausiro ueniet et sanctus de mōte pha
ran: umbra condensā unde et sponsa
latatur in cantico canticorus dicens In umbra eius cō
cupiui et sedi: et fructus eius dulcis in faucibus meis:
Vere nunc completur Esaiā uaticinijs p̄dicantis i die
illa erit altāz dñi i medio terrā xgypti ubi abūdauit ali
cū si abūdauit et grā q̄ paruulū christū fouerāt adultū
fidi caloz dñe dūt: ut q̄ p̄ illos Herodis effugerat māus
effugiat hareticus blasphemātē: quē demetrius alexan
dria urbe reppulit toto orbe fugat Theophilus ad quē
Lucas scribit actus apostolorū qui ex amore dei nomē
inuenit Vbi nūc ē coluber tortuosus ubi uenenatissimā
uipera: prima hoiis facies utero cōmissā lupoz Vbi hē
resis q̄ sibilabat i mūdo et me et papā Theophilum sui
tactabat errors latratuqz ipudētissimorū canes ad in
ducendos simplices nostrū mentiebatur assensus op̄sa
est eius auctoritate et eloquentia: et in mores dā monē
corū spirituum de terra loquitur. Nescit eni eum qui d
sursum ueniens ea loquitur quā sursum sūt: atqz urinā
serpentina geueratio aut simpliciter nostra fateatur: aut
62.

constanter defendat sua: ut scire ualeamus qui aman-
di sunt: qui cauendi. Nunc aut nouum poenitentiae genus o-
runt nos quasi hostes: quorum fidem publice negare non
audet. Rogo quia est iste dolor: qui nec ipse nec ratioe cure-
tur. Inter micantes gladios iacentia corpora riuos san-
guinis profluentes iugiter saepe hostiles dexteris: et bel-
la rabie pacis repetita commutat soli sunt huius haereseos
sectatores: qui cum ecclesiasticis non ualent foederari. Quia
quod sermone cogitur dicere mente condonant. Et si qua
do aperta blasphemia publicis auribus fuerit reuelata
et uiderint contra se audientium turbam circumfremere: tunc
simplicitate simulata dicunt audisse se primum qui magister
ante dicere nescierit. Quibus eorum scripta teneantur uoce:
negant quod litteris confitentur. Quid necesse est obsidere
proprietatem: mutare loca: diuersas lustrare regiones. Et
clarissimum christi discipulum pontificem: eiusque discipu-
los rabido ore discerpere? Si uera loquimini pristinum
erroris ardorem ardore fidei commutate. Quid maledico-
rum panos hinc inde consutitis et eorum carpitibus uitas quo-
rum fidei resistere non ualeatis: nisi in circo non estis uos ha-
retici si nos quidem assertionem nostram crediderit peccato-
res: et os impietate fecundus non habebitis: si poteritis ca-
tricem in aure nostra monstrare. Quid inuat uestram
perfidiam uel prodest pellis aethyopica: et pardus uarietas
si in nostro corpore ne uis apparuerit. En papa Theo-
philus tota origenis arguit libertate haereticum esse. Nec
dicta defendunt: se fingunt ab haereticis imitata. Quod
torius dicit libros similiter deprauatos ut illum non sua
fide: sed aliorum tueantur erroribus. uerum haec aduersus
haereticos dicta sunt qui iniusto contra nos odio se uentem
mente fatentur arcanum et uenena pectoris irremediabi-
li dolore testantur. Vos christianis senatus lumina accipite
et graecam et latinam etiam hoc anno epistolam ne rursus
haeretici metuantur a nobis plerumque uel addita uel muta-
ta in qua me laborasse fateor: ut uerborum elegantiam
partem interpretationis uenustate seruare: et intra definita li-
neas currere nec in quodam excedens loco eloquentiae eius
fluente non perderem eas quae res eodem sermone transferre
Quod utrum nec ne consecutus sum uestro iudicio derelin-
quo quam sciat in quatuor partes esse diuisam. In primo
mo credentes hortatur ad dominicum pascha celebra-
dam. In secundo: et tertio loco Apollinaris et origenes
iugulat. In quarto id est extremo haereticos ad poenitentiam
am cohortatur. Si quid aut minus hic aduersus origenis
dictum est et in praeteriti anni epistola continetur et haec quam mo-
do uertimus breuitati suadere dicere plura non debuit por-
ro contra Apollinaris succisa fides et pura confessio non
caret: Subtilitate dialectica quae aduersarium suum extorto de
manibus eius pugione confodit. Orate igitur dominus
ut quod in graeco placet in latino non displiceat: et quod
totus oriens miratur: et praedicat: latio sinu roma suscipiat:
atque predicationem quoque cathedrae. Quae euangelistae
cathedra apostoli petri sua predicatione confirmet. Quas
quam celebri sermone uulgatum sit beatus quoque papa Ana-
stasium eodem sermone quia eodem spiritu est latitantes
in foueis suis persecutus haereticos eiusque litterae doce-
ant damnatum in occidente quod in oriente dum natus
est. Qui multos imprecamur annos ut haereseos rediui-
na plantaria per illius studium longo tempore arefacta
morianatur.

Beati Hieronymi ad Pammachium de obtrectatoribus
qui librum contra Iouinianum carpebant quasi nimis
fisset in laude uirginum et interpretatione nuptiarum
contra quos dicit se apologeticum mittere qui statim
infra subiicitur.

CHRISTIANI interdum pudoris
est et apud amicos tacere et humilitatem
sua magis silentio consolari: quam retrac-
tando ueteres amicitias ambitionis
crimen incurrere. Quam diu tacuisti ta-
cui nec expostulare unquam super hac re uolui ne non
amicum querere: sed potius uideret expectare. Nunc
autem prouocatus officio litterarum primas partes sem-
per habere tentabo: et non tam rescribere quam scribere et
tu uerecunde hucusque tacuisse et uerecundius loqui co-
pisse cognoscat de opusculis meis: contra Iouinianum
quod et prudenter et amanter feceris exemplaria subtra-
hendo optime noui: sed nihil profuit ista diligentia: cum
aliquanti ex urbe uenientes: mihi eadem lectarent. Quae
fero me excepisse referebant in hac quoque prouincia iam
libri fuerant diuulgati et ut ipse legisti: nescit uox missa
reueri. Non sum tanta felicitatis quantae plerique huius
temporis tractatores: ut nugae meas quando uoluerim
emendare possim: statim ut aliquid scripsero aut amatores
mei aut inuidi diuerso quidem studio sed pari certamine
in uulgus nostra disseminant et uel in laude uel in uitu-
peratione nimium sunt non meritum solum: sed suum stoma-
chum sequentes. Ita quae quod solus facere potui apolo-
geticum ipsius operis tibi misi quem πρὸς Ἰουινιανὸν et te
poscente edidi. Quae cum legeris aut ipse pro nobis cate-
ris satisfacis: aut si tu quoque narrem contraxeris illas Apo-
stoli περὶ κόττης in qua de uirginitate et nuptiis disputat
aliter differere compelleris. Nec hoc dico quod te ad scri-
bendum prouocem cuius in sacris litteris studium profero: sed
ut alios qui nos lacerant hoc facere compellas norum litte-
ras: uideatur sibi scioli possunt me non reprehendere: sed doceri.
Si aliquid scripserit: magis ex operis eius comparatione
mea interpretatio negligetur. Lege quod te et diligenter
apostoli uerba considera. Et tunc uidebis me propter calu-
niam declinadam multo plus quam ille uoluit in maritos fu-
isse clementes: Origenes Didymus Hieronymus: Eusebius
caesariensis didymus: Apollinaris lausime hanc epistolam
interpretati sunt Quorum Hieronymus cum sensu apostoli uelaret
atque differeret et proposuisset illud exponere. Uolo autem
omnia esse sicut me ipsum adiecit tatalis paulo tantum cristian-
nae ceteri. Quod hic quod peccatum meum est quod duritia: Dicit
uersa quae scripsi huc sententia comparata leuissima sunt. Re-
uolue ois quos supra memorauimus commentarios et eccle-
siae biblyothecis seruire: et magis cito gradu adopta-
ta ceptaque puenies. Audio totius in te urbis studia con-
citata. audio pontificis et populi uoluntatem pari mente congru-
ere. Quis est tenere sacerdotium quam mereri libros xvi.
prophetarum: quos in latinum de hebraeo sermone uerti: si le-
geris et delectari te hoc opere coopereris: prouocabis nos
et cetera clauso armario non tenere. Trastuli nuper Job in
signa nostra cuius exemplar a facta marcella colobria tua
poteris mutuari. Lege eundem graeci et latinum ueterem edi-
tionem nostram translationem compara: et liquido peruidebis quam
tum distet iter ueritatem et medietatem. Miseras quaedam
τῶν ὑπόμνητα τῶν in prophetas xii scilicet patrum dominorum: scilicet
ele quoque et malachi id est Quatuor regum libros. quae si le-
gere uolueris: probabis quam difficultatis sit diuinam
scripturam et maxime prophetas intelligere et interpretum uisio
quae apud suos purissimum cursu orationis labitur apud nos sca-
tere uisio. Porro eloquentiam quam pro christo in Licerone
contemnis in puulis ne requiras. Ecclesiastica interpretatio et
si habet eloqui ueritatem dissimulat eam debet et fugere ut non oc-
cisos philosophorum scholis: paucisque discipulis: sed uni-
uerso loquatur hominum generi.

Liber apologeticus beati hieronymi ad pammachium in desol-
atione librorum contra Iouinianum in quo docet se non dantes
nuptias: sed illis uirginitatem protulisse: et apostoli capitu-
lus benignus eam pro nuptiis a se quam ceteris interpretati.

QUOD ASTE hucusque non scripsit causa fuit silentii tui. Verebar enim ne si tacenti scriberes molestum me magis quam officiosum putares. Nunc autem provocatus dulcissimi litteris tuis et huiusmodi litteris quae me ad philosophiam nostri dogmatis provocarent et condiscipulum quondam et sodalem et amicum obitus ut aiunt in animis excipio: defensorumque meorum opusculorum parum: ita tamen si ante te placatus iudicem habuero immo si oratorem meum super omnibus quae in me arguuntur instruxero. Hoc enim et Tullius tuus et ante illum in brevi et solo volumine scripsit antonius: primam causam esse victoriam diligenter causam pro qua dicturus est discere. Reprehendunt quidam me quod in libris quos adversus Iovinianum scripsi nimis fueris vel in laude uirginis uel in suggillatione nuptiarum et aiunt condemnationem quodammodo esse matrimonium in tantum pudicitias praedicare ut nulla uideatur inter uxorem et uirgines comparatio de relinquit. Ego si bene problematis memini iter Iovinianus et nos ista contentio est quod ille ex quaerit uirginitati nuptias: Nos subiciamus: ille uel parum uel nihil: nos multum interesse dicamus denique tunc te post dominum faciente damnatus est quod ausus sit perperam uirginitati matrimonium comparare. Aut si idipsum uirgo putatur et nuptia cur piaculum uocis huius romae Victorinus audire non ponit? Virgo a uirgo non uir a uirgine generatur. Melius esse nihil potest. Aut mea sententia sequenda est aut Ioviniani. Si reprehenditur Quod nuptias uirginitati subicit. Laudetur ipse qui comparat. Si autem damnatus est qui aequales putabat damnatio eius mei operis testimonium sit. Si seculi homines indignantur in minori gradu se esse quam uirgines miror clericos et monachos et continentem id non laudare quam faciunt. Lastrant se ab uxoribus suis: ut imitentur uirginis castitates et idipsum uolunt esse maritus quam uirgines. Aut iungantur itaque uxoribus suis quibus renunciauerant. Aut si se abstinent: etiam tacentes contentebuntur melius esse: quod nuptiarum operi praetulit. An ego rudis et scripturarius et nunc primus sacra uolumina legens lineam et ut ita dicam tenue dicendi filum inter uirginitates et nuptias seruare non potui? Videlicet nesciebam dictus noli esse iustus multum et dum unum latus protego in altero uulneratus sum: atque ut manifestius loquar dum contra Iovinianum presso gradu pugno a manichaeo terga mea commissa sunt. Nonne quia statis in principio operis mei ista praefatus sum. Neque uero nos manichaei et manichaei dogma sectantes nuptias detrahimus nec Tatiani principis enkratice errore decepti omnem coitum spurcum putamus qui non solus nuptias et cibos quoque quos deus creauit ad utendum dantur et reprobant. Scimus in domo magna non solum uasa esse aurea et argentea sed et ligna et sicilia. et super fundamentum christi quod paulus architectus posuit alius superedificat aurum argentum lapides preciosos: alius e contrario foenum ligna stipulam. Non ignoramus honorabiles nuptias et cubile immaculatas legimus primam dei sententiam: Crescite et multiplicamini et replete terram. Sed ita nuptias recipimus ut uirginitatem quam a nuptiis nascitur preferamus. Numquid argentum non erit argentum? si aurum argento preciosius est? Aut arboris et segetis contumelia est si radice et foliis et culmo et arista poma praesentantur et fructus: ut pomus ex arbore frumentum ex stipula ita uirginitas ex nuptiis. Centesimus et sexagesimus et tricesimus fructus: quiaquas de una terra et de una semine nascitur: tamen multum differunt in numero. Triginta referuntur ad nuptias quia et ipsa digitorum coniunctio et quasi molli osculo se complexant et foederata maritus pingit et coniuges sexaginta uero

ad uirgines eo quod in angustia et tribulatione sint positae. Unde et superiore digito deprimuntur: Quantoque maior est difficultas ex parte quondam uoluptatis illecebris abstinere tanto maius et praemium. Porro centesimus numerus quanto diligenter lector attende de sinistra transfertur ad dexteram et uirgines quidem digito: sed non eadem manu quibus in leua nuptia significantur: et uirdux circuli facies exprimit uirginitatis coronam. Quod te qui haec loquitur damnat nuptias aurum uirginitatem argentum diximus matrimonium. Centesimum et sexagesimum et tricesimum fructum de una terra expo uimus et de una semine generari. Licet multum differat in numero et quis unquam tam iniquus lector erit ut non ex meis diebus sed ex suo me sensu iudicet: Et certe multo de mentis ore erga coniugia suum omnibus pene gratias et laudes tractatoribus qui centesimum numerum ad martyres referunt sexagesimum ad uirgines tricesimum ad uirgines atque ita sit iuxta illorum sententias ut de bona terra: et ex partibus similitas semine excludantur mariti. Verum in principio cautus in reliquis forsitan improvidus fueris. nonne post partitionem opusculi cum ad quaestiones uires stas ituli. Vos quanto utriusque sexus uirgines. Et continentem. Mariti quoque et digam ut coitus meos orationibus adiuetis: uictorini in comitibus Iovinianus hic hostis est: Quorum ergo orationibus indigeo: et quos adiutores operis mei precor: eos possis errore manichaei damnare. Luzzamus ad reliqua neque enim epistola pauca breuitas diutius in singulis immorari. Interpretes illius apostoli testimonium. Uxor proprii corporis sui non habet potestatem sed uir similiter uir sui corporis non habet potestatem sed uxor. Haec subiungimus. Omnis haec quaestio de his est qui in matrimonio sunt an eis liceat uxores dimittere. Quod et dominus in euangelio prohibuit. Unde et apostolus Bonum est aut hominum uxores uel mulieres non tangere qui in tactu ei periculum sit qui quae ea tetigerit non euadit. unde et Joseph quae uolebat eum tangere aegyptum fugiens de manibus eius pallium abiecit. Sed quia qui semel duxit uxores nisi ex consensu se non ualet abstinere nec dare repudium non peccanti reddat coniugi debitas: quia sponte se alligauit ut reddere cogereur: Qui dominus dicit esse peccatum ne dimittantur uxores absque consensu quam deus coniunxit homo non separet. Sic potest dici nuptias commutare. Rursum in consequentibus sed unusquisque aut proprius habet donum ex deo. Alii quidem sic aut sic. Quam sententiam nos exponentes haec itulimus quod inquam uelis perspicuum est: Sed quia in ecclesia diuersa sunt dona: concedo et nuptias ne uideatur damnare naturam. Simulque commoda quae alium donum uirginitatis sit aliud nuptiarum. Si enim eadem esset merces nuptiarum: et uirginitatis: nequaquam dixisset post praecipuum continentiae: Sed unusquisque proprium habet donum ex deo: alius quidem sic alius autem sic. Ubi proprietates singulorum est: ubi aliter secus diuersitas: concedo et nuptias esse donum dei inter donum et donum magna diuersitas est: denique et apostolos de quodam post incestum poenitentem e contrario inquit donate ei: et consolamini: et si cui quod donatus est et ego. Ac ne putaremus donum hominis continendum addidit. Nam et ego quod donauit si quid donauit propter uos coram christo diuersa sunt dona christi unde et Joseph in typo eius uariam habebat tunicam. et in psalmo. xliii. legimus. Assit regina a dextris tuis in uestitu deaurato circumdata uarietate. Et Petrus apostolus Sicut cohaereditas in multiplici gratia quod significantur us graece dicitur τὰ κληματα id est uariae. Rogo quae ista contentio claudere oculos: nec appertissimum lumen aspicere in ecclesia diximus dona diuersa: et aliud donum uirginitatis: et aliud nuptiarum. Et per paululum concedo et nuptias dei donum esse: sed inter donum et donum diuer

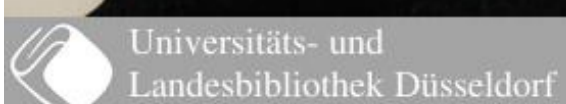

itas magna est: et quod dei donū uoce apertissima pro
 nūdamus damnare dicimur. Porro si Joseph in typo
 domini accipitur: Tunica eius uaria atq; distincta uirgi
 nibus uiduis cōtinētibus ac maritatis est: et potest uide
 ri quasi alienus. qui de tunica christi est: cū ad ipsas regi
 nas hoc est ecclesiā saluatoris in uestitu deaurato eadē
 uarietate circūdatas dixerimus. Sed et in cōsequentib⁹
 de cōiugio disputantes eūdes sensus secuti sumus. Dic
 locus ad præsentes controuersias non pertinet: docet e
 nim iuxta sententias domini uxores excepta causa forni
 cationis: non repudiandas et repudiata uiaō marito al
 teri non nubere: aut certe uiro suo debere recōciliari et
 in alio loco. *U*lter inquit alligata est quanto tempore
 uir eius uisit: Quod si dormierit uir eius: liberata est a
 lege uiri cui uult nubat tantū in domo idest christiano:
 Qui secundas tertias nuptiasq; concedit i domino: pri
 mas cū ethnico prohibet: Aperiant quæso aures obtre
 ctatores mei et uideant me secundas et tertias nuptias
 concessisse in domino: Qui secundas et tertias nuptias
 non negauit: primū potui damnare matrimonium in eo
 quoq; loco interpretamur capitulū apostoli circūcisus
 aliquis uocatus est: non adducat praputius. In p̄putio
 est non circūcidatur. Licet qdā prudentissimi interpretes
 scripturarum hoc de circūcisione et seruitute dicitus eē
 contendant: Nōne apertissime scēdera seruauim⁹ nup
 tias? Dicimus enim si quis in praputio uocatus est nō
 circūcidatur. Habebas enim uxores cū credidisti: Noli
 fidē christi causas putare dissidiū: quia in pace uos uoca
 uit: deus circūcisio nihil est: praputius nihil est sed ob
 seruatio mandatorū dei. Nihil enī prodest absq; operi
 bus celsatus et nuptia: cū etiā fides quæ proprie chri
 stianorum est si opera nō habuerit mortua esse dicatur.
 Et hac lege uirgines quoq; uestæ et iunonis uniuersæ in
 sanctarū queant ordine numerari. Et post paululus Ser
 uas uocatus es. non sit tibi cura. sed et si potes liber fie
 ri magis utere: Etias si habes inquit uxores: et illi alliga
 tus es: et solus debitus: et non habes tui corporis po
 testatem: atq; ut manifestius loquar seruus uxoris es:
 Noli propter hoc habere tristitias: nec de amissa uirgini
 tate suspires: Sed etias si potes causas aliquas iuenire
 dissidiū ut libertate pudicitia p̄suaris: noli salutes tuas
 cū alterius interitu quarere: habeto paulisp̄ uxore: nec
 praxurras morantem: expecta dum sequitur. Si egeris
 patienter: cōiunx mutabitur i sorore. In eo quoq; loco
 ubi tractauimus cur dixisset Paulus. De uirginibus au
 tes praputū dñi nō habeo: cōsiliū autem do tanq̄ misse
 ricordiā consecutus a dño: ut sim fidelis: ita uirginitatē
 extulimus ut ordinē nuptiarū seruaremus. Si uirginita
 tē domī⁹ iperasset: uidebatur nuptias cōdēnare: et ho
 minū auferre seminarium. unde et ipsa uirginitas nasci
 tur. si praxcidisset radices quomō fruges quæreret? Nisi
 ante fundamēta leuisset: qua ratione xdficiū extrueret?
 et operturū cūcta de sup culmē iponeret? si radicē nup
 tias: si uirginitatem fructus diximus: si fundamentus ma
 trimoniū: et xdficiū uel culmen p̄petuā castitatē: quis
 uel tam inuidus uel tam cæcus mei erit obtrektor. ut
 in eades domo xdficiū et culmen uideat: et fundamen
 tū quod xdficius et culmē portet ignoret? Porro i alio
 loco proponētes apostoli testimoniu i quo ait. Alligat⁹
 es uxori: noli quarere solutionē: solutus es ab uxore?
 noli quarere uxores: ilico ista subiecinus. Habet unus
 q̄sq; nēs terminos suos. Redde mihi meū: et tu tene tu
 um: si alligatus es uxori: ne illi des repudiū: si solutus
 sum ab uxore nō quæram uxore. Ut ego nō soluo cōiu
 gū: si semel ligata sunt. Ita tu nō liges quod solutū est.
 Sed et i alio testimonio. Quid de uirginitate et nuptiis
 senserim⁹ manifestissime declaratur: nō iponit apostol⁹
 nobis laqueus nec cogit esse quod nolimus: sed iuadet

quod honestus est et decorū: et intente facit seruire deo
 et semper esse sollicitū et expectare paratam domini uo
 luntatem: ut cum quid imperauerit: quasi strenuus et
 armatus miles stans impleat quod praputū est: et hoc
 faciat sine ulla distentione quæ data est secundū ecclesia
 sten hominibus huius mundi: ut distēdantur in ea. In
 fine quoq; cōparationis nuptiarum: et uirginum dispu
 tationem nostras hoc sermone conclusimus. *U*bi bonū
 et melius ē: ibi bonū et melioris nō unū p̄miū ē et ubi nō
 unū p̄miū sibi utiq; dona diuersa. Tātū ē igitur iter nup
 tias et uirginitatē: quantum inter non peccare et benefice
 re: imo ut leuius dicam: quantum inter bonū et melius
 Porro in consequentibus cum dicimus finita disputati
 one coniugiorum et uirginitatis ut inter utrumq; cauto
 moderamine praputorū nec ad sinistrā nec ad dexterā
 diueteret: sed uia regia graderetur: et illud impletet ne
 sis multum iustus. Rursus monogamiam digamix cō
 parat: et quomodo nuptias subdiderat uirginitati: ita di
 gamiam nuptiis subiicit. Nonne perspicue ostendimus
 quæ sit in scripturis sanctis sinistra quæ dextera? et quid
 significet ne sis multus iustus: quod uidelicet sinistra sit
 si iudæorum et gentiliū sequamur libidinem: et semp
 ximemus ad coitū. Dextera si sequamur manichæorū
 errores et simulata pudicitia ipudicitia rebus implicemur.
*D*ia autem regia sit ita appetere uirginitatem ne
 nuptia condēnentur. Præterea quis tā iniquus meo
 rus opusculorū iudex erit: ut priā matrimōia dānare me
 dicat: cū etias de secundis me dixisse legerit cōcedit apo
 stolus secundas nuptias: sed uolēbus: sed his quæ se
 cōtinere nō possunt ne luxuriatæ in christo nubere uelit
 habētes damnationem: quod primam fides iritam fece
 runt: et hoc concedit quia multæ abierūt retrorsus post
 sathanam. Zeterus beatores erūt si sic permāserit: cōti
 nuosq; subiūgit apostolicam auctoritates secundum cōsili
 um meum. Porro ne auctoritas apostoli quasi homi
 nior uideretur addidit. Puto autē quod et ego spiritus
 dei habēā nā ad cōtinētā pronocat: ibi nō hoīs sed spūs
 dei cōsiliū ē. *U*bi autē nubēdi cōcedit uentā spūs dei nō
 noiāt: sed prudētia librat cōsiliū. ita singulis relaxans ut
 unusq;sq; ferre pōt. *P*ropositis quoq; testimoniis i quibus
 apostolus secundas cōcedit nuptias statim subiecit. *U*no
 uirginū ob fornicatōis piculū cōcedit nuptias: et excu
 sabile facit quod p̄ se nō appetitur: ita eadem fornicatōe
 cōcedit uiduis secūda matrimōia. *M*elius ē. n. licet alte
 ram et tertū unū uirū nosse q̄ plurios. i. tolerabilis ē
 ūi hoī prole tutā eē q̄ multis facessat calūnia. *D*e secū
 do hic et tertio et quarto si libet matrimōio disputauim⁹
 nō de prio: Ne q̄s i eo quod dixim⁹ tolerabilis ē unū hoī
 prostituta esse q̄ multis: ad primū maritū referat cum
 omīs nobis q̄stio de digamia et trigamia fuerit. *D*eūq;
 digamix et trigamix disputatōes i hoc calce signauim⁹.
*O*mnia licēt: sed nō omnia expediūt. *N*ō damno digamos
 imo nec trigamos: et si dici pōt octogamos. *P*lus aliqd
 iuerā. Etia scortatorē recipio p̄nitētes: q̄cqd̄ xqualiter
 licet xquali lance pensandum est. *E*rubescat calūniator
 meus dicens me damnare primā matrimōia quando
 legit. *N*on damno digamos aut trigamos: et si dici po
 test octogamos. *A*liud est non damnare aliud p̄dicare.
*A*liud est ueniam concedere: aliud laudare uirtutes: *S*i
 autem in eo durus uideor quia dixi. *Q*uicquid xquali
 ter licet: xquali lance pensandum est. *P*uto nō me cru
 delem iudicabit: et rigidū: qui alia loca uirginitati et nup
 tiis: *A*lia trigamis et octogamis: et p̄nitētib⁹ legerit
 praparatam christum in carne uirginem: in spiritu mono
 gamū: quod unam haberet ecclesiam noster in reliquis
 sermo testatus est et creditū sumus nuptias cōdēnare.
*D*amnare dicor nuptias cuius hic sermo est: nulliq; du
 bliū est sacerdotē de Aaron et Eleazar et *S*ineos surpe

generatos qui: cum et ipsi uxores habuerint recte nobis opponerentur si errore encraticarus cōtēderemus matrimonia reprobanda **D**acianum encraticarus principem qui abiicit matrimonia reprehēdit. Et ipsi nuptias cōdemnam. **R**ursumq; ibi uirgines et uiduas cōparo quid de nuptiis senseri: et quomodo tres gradus **V**irginitatis uiduitatisq; uel continentiar: et coniugii fecerim: declarāt ipsa quae scripta sunt non nego uiduas esse beatas quae ita post baptismum manserint nec illar detraho merito quae cum uiris i castitate perdurāt. **S**icut hae maioris apud deum praxi sunt: q̄ nuptiae cōiugali officio seruantes ita et ipsae a quo patiuntur animo uirginitates sibi p̄ferri ad **G**alatas quoq; testimonium apostoli proponentes ex operibus legis non iustificabitur omnis caro huiuscemodi sensum inulimus opera legis et nuptiae sunt: **U**nde et maledicuntur in ea quae non habent filios. **Q**uasi si conceduntur etiam in euangelio aliud est indulgentiā infirmitati tribuere: aliud est uirtutibus premia polliceri. **E**cce perspicue diximus nuptias cōcedi in euangelio s; tamen easdes in suo officio permanentes premia castitatis capere nō posse. **Q**uod si indignē accipiunt mariti non mihi irascantur: sed scripturis sanctis: immo episcopis et presbyteris et diaconibus uniuerso choro sacerdotali: et leuitico qui se nonerunt hostias non posse offerre si operi seruiunt cōiugali. **S**ed et in eo loco ubi de apocalypsi testimonium posuimus nonne manifestum est quid de uirginibus uiduas et coniugibus senserimus. **H**i sunt qui cantant canticum nouum quod nemo potest cantare nisi qui uirgo est. **H**i sunt primitiae dei et agni et sine macula. **S**i uirgines primitiae dei sunt ergo uiduae et continentēs in matrimonio erunt post primitias hoc est in secundo et tertio gradu. **I**n secundo et tertio gradu uiduas ponim⁹ et maritatas et haeretico furore dicamur damnare nuptias. **M**ulta sunt quae per omnem librum tanto mod: ramie de uirginitate de uiduas et nuptiis diximus. **S**ed breuitati studio unum adhuc ponā testimonium. **E**ui non reor contra dicitur nisi eus qui aut infinitam se probare uolu erit aut uecordem. **N**am cum proposissem quod dñs iisset ad nuptias in chana galilee post quaedam etiā hae addidi. **Q**ui enim semel iuit ad nuptias semel docuit eē nubēdum. **Q**uod tunc uirginitati posset officere: si nuptias post uirginitates: et uiduitatis casumonia nō in gradu tertio poneremus hunc autem cum haeticorum sit damnare coniugia: et dei spernere cōditiones quicquid de laude dixerint nuptiarum libenter audimus. **E**cclēsia enī non damnat matrimonia: sed subicit nec abiicit s; dispensat: sciens sicut supradiximus. **I**n domo magna nō solū esse uasa aurea et argentea: sed et lignea et fictilia et alia esse in honorem et alia in contumelias: et qui cumq; se mundauerit eus futurus esse uas honorabile et necessarium in omne opus bonum pparatum. **Q**uicquid inquam dixerint de laude nuptiarum libenter audimus laudari nuptias libenter audimus et nuptias cōdemnamus: **E**cclēsia matrimonia non damnat sed subicit. **N**olitū maritus subicitur uirginitati et uiduitati ecclesia nuptias: **S**ed nuptias in suo opere permanentes subicit non damnat nec abiicit sed dispensat: **I**n potestate uestra est si uelitū secundū pudicitiae gradum scandere. **Q**uid indignamini si in tertio stantes nolitis ad superiora pro opere. **I**gitur cum totiens et tam crebro lectorem ammōueris: et per singula pene tractatū milla cautus uisator icesserim me ita recipere nuptias ut eis continentēs uiduas uirginesq; p̄ferrem debuerat prudens et benignus lector etiam ea quae uidentur dura estimare de ceteris. **E**t non in uno atq; eodem libro criminari me diuersas sententias protulisse. **Q**uis enī tam bebes et sic i scribendo rudis est ut idem laudet et

damnet adificata destruat destructa adificet: et cum aduersarium uicerit: suo nouissime mucrone feriatur. **S**i rusticāi hoies et uel rhetorica uel dialecticae artis ignari detraherent mihi iribuerem ueniam imperitiā nec accusationē reprehenderē ubi nō uoluntatem i culpa cerne rem sed ignorantiam. **N**unc uero eius disertū hominē ea et liberalibus studiis eruditi magis uelint laedere q̄ uel ligere breuiter a me responsus habeant corrigere debe re eos peccata nō reprehēdere. **P**atet campus stat ecōtra acies aduersariū dogma manifestū ē et ut uirgilianū aliqd inferā illud aspice contra qui uocat: respondeant aduersario. **A**liiter teneant modus in disputando. **A**liiter uirgam in docendo: et me in libris suis quid uel praxer miserim: uel addiderim doceant. **R**eprehensores non audio: sequor magistros: delicata doctrina est: pugnantis scis: cruentus militem accusare formidatis. **N**ec hae dē cens statim iactantia reus sui quod ceteris dormiētibus solus certauerim: sed hoc dico cautius eos posse pugnare q̄ me uiderint uulneratus. **N**olo tale certamē in quo te tantus protegas: et torpente dextra sinistra clypeus circumferas. **A**ut ferendū tibi est aut cadendū. **N**ō pos sū te existimare uictorē nisi ad uersarius uidero trucidatus legimus. **E**ruditissimi uiri in scholis pariter et aristotelica illa de gorgix frontibus manantia simul didici mus plura esse uidelicet genera dicendi et inter cetera aliud esse gymnasticos scribere aliud dogmaticos. **I**n pri ori uagam esse disputationem et aduersario respondere nunc hae nunc illa proponere: argumentari: ut libet alitid loqui: aliud agere: panem ut dicitur ostendē lapidē tenere. **I**n sequenti autem aperta frons ut ita dicam in genuitas necessaria est. **A**liud est querere: aliud ē diffinire. **I**n altero pugnatum in altero docendum est. **T**u me stantem in prelio et de uita periclitantem studiosus magister doceas. **N**oli ex obliquo et unde non putaris uulnus inferre. **D**irecto percute gladio turpe tibi ē hostiē dolis ferire nō uiribus. **Q**uasi nō et hae ars summa pugnatius sit alibi minitari: et alibi percutere. **L**egite uos obsecro Demosthenem: **L**egite Tullium ac ne fortitan uobis hae tores displiceant quorum artis est uerisimilita magis q̄ uera dicere. **L**egite platonem Theophrastū xenophontem: Aristotelem: et reliquos qui de Socratis fonte manātes diuersis cucurrere fluminibus: quid in illis apertus: quid simplex est: **Q**uasi uerba nō tenuit qui sensus non uictorix: **O**rigenes: **C**eithodius: **E**usebius appollinaris multis uerituum mi libus scribit ad uersus Zelsam et porphyrius. **C**onsiderate quib; argumētis et q̄ lubricis problemata diaboli spiritū cōtētia subuertant: et quia interdus coguntur loqui non quod sentium: **S**ed quod necesse est dici aduersus eos qui dicuntur gentiles taceo de latinis scriptoribus tertullianus **Z**yprius: **O**minutio uictorino. **L**actantio **H**ilario ne nō me tam defendisse q̄ alios acuisse uidear paulū apostolus proferam. quem quotienscūq; lego uideor mihi uerba non audire: sed tonitrua legite epistolas eius et maxime ad romanos ad **G**alatas: **A**d **E**pheios in quibus totus in certamine positus est et uidebitis eum in testimoniū quae sunt de ueteri testamēto q̄ arulex q̄ prudens quam dissimulatur sit eius quod agit. **U**identur quide uerba simplicita et quasi innocenti hominis ac rusticāi et qui nec facere nec declinare nouerit insidias sed quocūq; respexeris fulmina sūt haeret in causa caput omne quod tetigerit. **T**ergum uertit ut superet fugam si malat ut occidat. **C**alūniemur ergo eus: et dicamus ei **T**estimonia quib; contra iudaeos uel ceteras haeticos usus es. **A**liiter in suis locis: **A**liiter i tuis epistolis tonat. **U**idemus exempla captiua seruierūt tibi ad uictoriam quae i suis uoluminibus non dimicāt. **N**one nobis loquitur

cum saluatore aliter fors aliter domi loquimur. Turbæ parabolæ discipuli audiunt ueritates: proponit dominus pharisæis quæstiones et non edisserit. Aliud est docere discipulū. Aliud aduersariū uicere. **Mysteriū** iqt̄ meus mihi mysteriū meus mihi et meis. **Indignamini** mihi: quod Iouinianus non docueris: sed uiceris. Immo indignantur hi qui illius anathematisati: dolent: et eus laudent quod sunt accusant quod esse se simulāt. Quasi uero rogandus ut mihi cederet: et nō iuitus ac repugnās in ueritatis uincula ducendus. Et hxc diceret si uincēdū studio contra regulam scripturarum quippiam locutus fuisset: et sicut uiri fortes in controuersis solent facere culpā p̄m̄o redimeres. **Nunc** nero cum interpretes Apostoli magis fueri q̄ dogmatistes et cōm̄tatoris sim̄ uisus officio q̄c̄d̄ durū uidetur ei magis ip̄tetur: quē expo- sum q̄ nobis q̄ exposuim: nisi forte ille aliter dixit: et nos simplicitates uerborū et maligna iterptatōe detorsim. **Qui** hoc arguit d̄ ip̄is scripturis probet: dixim. **Si** bonū ē mulierē n̄ tangere: malū est ergo tangere. **Nihil** enī bono con: rariū est nisi malus. **Si** ergo malum est et ignoscitur: ideo conceditur: ne malo quid deterius fiat: et cetera usq; ad propositiōes alterius capituli. **Hoc** ideo subiecimus quia **Apostolus** dixerat. **Bonū** est homini mulieres non tāgere: propter fornicatiōes autem unusquisq; uxorem suam habeat: et unaquxq; uirum suum habet. In quo differunt uerba mea a sensu apostolici nisi forte quod ille pronunciat ego dubito: ipse diffinit. ego sciscitor: ille aperte dicit. **Bonus** est homini mulierē non tangere. ego timide quæro si bonus est mulierē nō tangere. **Si** dubitatis est: non cōfirmatis. Ille dicit bonus est non tangere: ego quid bono contrarium esse pos- sit adiungo. **Statis** in consequentibus animaduerten- da apostoli prudentia. **Non** dixit bonū est homini uxo- rem non habere: sed bonum est inquit mulieres non tāgere. **Quali** et in tactu eius periculum sit: quali qui illas tetigerit non euadat. uides igitur non de cōiugibus nos exponere: sed de coitu simpliciter disputare. **Quod** ad cō- parationes pudicitie et uirginitatis: et angelicæ similitu- dinis. **Bonus** est homini mulieres nō tangere. **Vanitas** uanitas dixit ecclesiastes: et omnia uanitas. **Si** omnes creature bonæ et a bono creatore cōditæ quomodo uni- uersa uanitas si terra uanitas nūquid et celi et angeli et throni: et dominationes: potestates ceteraq; uirtutes? **Sed** quæ per se bona sunt: ut a bono creatore condita ad cōparationes meliorū uanitas appellatur. **Verbigra- tia** lucerna lampadis cōparatione pro nihilo est: lampas stellæ cōparatione non lucet: stellæ lūx cōfer: et cæca ē lūx soli iunge: nō rutilat. **Solem** christo confer et tene- bræ sunt. **Ego** sum inquit qui sum. **Omnes** igitur creatu- ras si deo contuleris non subsistit: **Ne** tradas inquit **De- ster** hereditatē tuā his q̄ n̄ sūt i idolis. s. et certe erāt idū- li dīdēs et dīnōib: q̄b ne traderētur orabat. In **Job** quoq; legimus a **Baldib** dictum de impio. **Quællatur** de tabernaculo suo fiducia eius: et calcet super eum qua- si rex interitus habitent in tabernaculo eius socii eius q̄ non est. **Haud** dubium quin diabolus qui cum habeat socios non autem haberet nisi esset tamen quia deo pe- rit: non esse dicitur ergo secundus hunc comparationis sentum malum dicimus mulierem tangere: licet uxoria nulla sit facta mentio: quia bonū est nō tangere: et subie- cimus uirginitatem frumentum nuptias: hordeum for- micationem sterco bubulus nuncupantes. **Utiq;** et fru- mentum et hordeum creatura dei est. **Merus** in euange- lio maior turba hordeaceis panibus: minor frumēace- is pasatur. **Homines** inquit et iumenta saluabis domi- ne. **Aliis** uerbis idipsum locuti sumus quando aurum uirginitatem: argentum nuptias diximus: et **Lentum** glui. **milia** uirginis signatorū: qui cum mulieribus nō

sunt cōiugati. **In** quo ostendi uolumus. **Omnes** qui uirgines non permanerint ad comparationem purissi- mæ et angelicæ castitatis: et ipsius dñi nostri **Iesu** christi esse pollutos: quod si cui asperū: et reprehensione dignū uidetur tantas inter nos uirginitatē et nuptias fecisse di- stantiam: quanta inter frumentū et hordeus est. **Legat** sancti **Ambrosii** de uidiis librus: et inueniet illum inter cetera quæ de uirginitate et nuptiis disputauit etiā hoc dixisse. **Neq;** ita coniugius prætulit apostolus: ut studia uirginitatis extingueret: sed a continentia persuasionē in- cipiens ad incontinentiæ remedia descendit. **Et** cum bra- uius supernæ uocationis fortibus demonstrasset deficere tamen nemines in uia passus est: ita plaudens priori- bus ut non despiceret et sequentes. **Didicerat** enī et ip- se quia dñs **Iesus** aliis panes hordeaceum ne in uia de- ficerent: aliis corpus suū: ut ad regnū tēderent demō- strauit: et in consequentibus. n̄ ergo copia nuptialis qua si culpa luitada: sed quali necessitatis sarcina declinada ē. **Lex**. n. astrigit uxore ut i laborib et tristitia filios gene- ret: conuersio eius ad unum uirum sit. ut et ipse domine- tur ergo laboribus et doloribus in generatiōe filiorum addicitur nuptia non uidua: et dominatui uiri subditur copulata non uirgo. **Et** in alio loco. **Precio** entis inquit redempti estis: Nolite fieri serui hominum. **Uidetis** q̄ euidēs cōiugalis sit diffinitio seruitutis: et post pusillū. **Si** igitur cōiugius bonū seruitutis malū quid est quan- do uicant se inuices sanctificare sed perdere. **Uniuersa** quæ nos d̄ uirginitate et nuptiis lato sermōe diffudim ille breui arauit cōpendio in paucis multa cōphendēs. **Uirginitas** ab eo persuasio continentie nuptiæ remedia incontinentiæ p̄dicantur: et significanter a maioribus ad minora descendens uirginibus brauius supernæ uocati- onis ostendit: nuptias ne in uia deficiant consolatur. ali- os laudat: alios n̄ d̄spicit: **Lōiugia** hordeo: uirginitates christi corpori cōparat: et puto minorē distantiam inter frumentum et hordeus: q̄ inter hordeū et corpus chris- ti. **Deinde** nuptias dicit et quali necessitatis sarcinas de- clinandas: et diffinitiones esse euidentissimæ seruitutis: et multa alia q̄ in tribus libellis de uirginibus latissime profecutus est. **Ex** quibus uniuersis perspicuus est me nihil noui de uirginibus nuptisq; dixisse: sed maiorum in omnibus secuti esse sententiā tam huius uidelicet: q̄ reliquorum qui de ecclesiasticis dogmatib̄ disputarunt: quoz xmulari exopto negligētias potius q̄ aliorū ob- scurā diligētā. **Tumeāt** cōtra me mariti: q̄a dixerit **Oro** te quale istud bonus ē quod orare prohibet: q̄d corpus christi accipere non permittit: **Quando** ip̄leo mariti offi- cius nō impleo cōtinentis. **Tubet** ides apostolus in alio lo- co ut semper oremus si semper orandū est: nunq̄ ergo cōiugio seruiendū: quoniā quotienscunq; uxori debitu reddo orare non possum. **Hoc** quare dixeris manifestū est: quia interpretabar illud apostoli dictus **Nolite** fraudare inuices: nisi forte ex cōsensu ad tēpus ut uacatis ora- tōi: **Paulus** apostolus dicit. **Quando** cōim cū uxorb̄ nos orare nō posse. **Petrus** ad cōtinētē cohortatur: ne ipediatur oratione nostræ. **Quod** hic quæso peccati est meus? quid cōmerui? quid deliqui? **Si** turbida et nebu- losa aquæ fluūt nō est alui culpa sed fontis. **An** itarco arguor quod de meo ausus sum adducere quale illud bonū est quod christi corpus accipere nō permittit? **Ad** hoc breuiter respōdebo. **Quid** est mai' orare an christi corpus accipe? **Utiq;** corpus christi si p̄ coitū quod mī- nus est ipeditur: multo magis quod mai' est. **Diximus** i eodē uolumie panes propositiōis ex lege non potuisse comedere. **Dauid** et socios ei' nisi triduo mūdōs a mu- lieribus respōdissent: nō utiq; a meretricib: quod dam- nabatur in lege: sed ab uxorb̄ quibus licito iugebatur. **Populū** autem quādo accepturus erat legē in monte

fina tribus diebus iustus esse ab uxoribus abstinere. Scio
 romae hanc esse consuetudinem. **V**i fideles semper cor
 pus christi accipiant. Quod nec reprehendo nec probo
Unusquisque enim in suo sensu abundat. Sed ipsorum co
 scientiam conuenio qui in eodem die post coitum com
 municant et iuxta perflus noctes fluminem purgant. Quia
 ad martyres ire non audent quare non ingrediuntur ec
 clesias? An alius in publico alius in domo christus est
Quod in ecclesia non licet nec domi licet. Nihil deo cla
 usus est: et tenebrae quoque lucent apud eum. Probe: se
 unusquisque et sic ad corpus christi accedat. Non quod di
 late communionis unus dies aut duo sanctiores efficiat
 christianus ut quod hodie non merui cras uel per die
 merear: sed quod dum doleo me non communicasse corpo
 ri christi abstinere me paulisper ab uxoribus amplexu: ut
 amoris coniugis amorem christi praefera durus est et non
 ferendus. Quis hoc secularium sustinet? Qui potest
 sustinere sustineat qui non potest ipse uiderit. **N**obis cu
 ra est non quid unusquisque possit: aut uelit scire quid praed
 piant scripturae dicere. Illud quoque in commentariolis
 meis eiusdem apostoli carpitur in quibus dixi. Verum
 ne quis putet ex eo quod sequitur ut uacatis orationi
 et iterum ad ipsum reuertimini apostolum uelle hoc et
 non propter ruinam maiorem concedere statim inferit.
Ne tentet uos sathanas propter incontinentiam uestram
 pulchra nimirum indulgentiam et iterum reuertimini ad idipsum
 quod erubescit suo uocare nomine quod tentationi praefert
 sathanas quod causam habet incontinentiam. **L**abo
 ramus quasi obscurus differere cum exposuerit se ipse
 qui scripsit hoc autem inquit dico iuxta indulgentiam. non
 secundum imperium et nullam adhuc nuptias non
 uocare indulgentiam. sed praecipuum: quasi non eodem
 modo et secunda et tertia matrimonium concedantur et
 reliqua. Quid hic locutus sum quod et Apostolus non
 dixerit? **N**imirum illud quod erubescit suo uocare no
 mine Ego arbitror quando dicit ad idipsum et rem ipsas
 tacet non eum palam nominare coitum sed uerecunde
 ostendere. An quod sequitur quod tentationi praefert
 sathanas: quod habet causam incontinentiam. **N**o ne alio
 uerborum ordine idipsum est ne tentet uos sathanas
 propter incontinentiam uestram. An quia dixi. et nullam
 tam? adhuc nuptias non uocare indulgentiam sed praeci
 ptum? Quod si durus est imputetur apostolo qui ait
 hoc autem dico secundum indulgentiam non secundum
 imperium et non mihi qui excepto praeposito ordine
 nec sensum nec uerba mutauit. **T**ranseamus ad reliqua.
Epistolari enim breuitate festinat oratio. Dico inquit
 apostolus inuuptis et uidiuis bonus est eis si sic perma
 neant ut ego. Si autem non continent nubant. **M**elius
 est enim nubere quam uiri. Quod capitulum nos sic interp
 tati sumus postquam nuptias concesserat usum coniugii et
 ostenderat ipse quid uellet quid uel concederet transit
 ad inuuptas et uidiuas et si proponit exemplum et feli
 ces uocat si sic permanserint. **S**i autem non se conti
 nent nubant. **I**dipsum dicens quod supra propter fornic
 tionem autem et ne tentet nos sathanas propter inco
 meliam uestras. **R**edditque causam cur dixerit si se non
 continent nubant. **M**elius est enim nubere quam uiri. **I**deo
 melius est nubere quia peius est uiri. **T**olle ardorem li
 bidinis et non dicit. **M**elius est nubere melius sepe ad
 comparisonem deterioris respicit non ad simplicitates
 incomparabilis per se boni uelut si diceret. **M**elius est
 unum oculum habere quam nullum. Et post paululum cum
 apostropham fecissem ad apostolum intuli si per se bo
 nae nuptiae sunt: noli eas incendio comparare: sed dic sim
 pliciter bonus est nubere suspecta est mihi bonitas eius
 rei quam magnitudo alterius mali malum esse inferius
 cogit. **E**go autem non leuis malum sed simplex per se

bonum uolo. **D**icit apostolus inuuptas et uidiuas absque
 coitu permanere: et ad exemplum sui prouocant et felices
 uocat si sic permanserint si autem se continere non pos
 sunt et ardorem libidinis non tam continentia uolunt:
 quam fornicatione restiguet melius est eis nubere quam uiri.
Ad quod aliud intulimus. **I**deo melius est nubere quia
 peius est uiri non nostram sententiam proferentes: sed in
 terpretantes apostoli melius est nubere quam uiri id est me
 lius est maritum ducere quam fornicari si uiri uel fornicari
 bonum esse docueris tunc bono melius praefertur. **S**i autem uiri
 mali est quam malo praefertur non est germax et pura integritatis
 nec est beatitudinis quam angelis comparatur. si dixerit melius
 est uirginem esse quam inuuptam: bono melius praetuli. **S**i
 autem alterum gradum fecero melius est nubere quam fornicari
 uiri: ibi non bono melius: sed malo bonum praetuli. **M**ulta
 diuersitas est inter id melius quam nuptias: et iter id quod
 fornicationi ante ponitur. **O**bligatio te quid in hac disser
 tione peccauit? **P**ropositum erat meum non ad meam
 uoluntatem scripturas trahere sed id dicere quod scriptu
 ras uelle intelligebam. **C**omentatoris est officium non
 quod ipse uelit sed quod sentiat ille quem interpretatur
 exponere. **A**lioquin si contraria dixerit non tam inter
 pres erit quam aduersarius eius quem nititur explanare.
 certe ubique scripturas non interpretor et libere de
 meo sensu loquor arguat me quilibet: durum dixisse
 quid contra nuptias. **Q**uod si non reperit quicquid uel
 austerum esse uideatur uel durum id non scriptoris auc
 toritati sed interpretantis officio deputet. **A**liud uero
 ferre quis possit quod in me reprehenditur quare expo
 nens capitulum apostoli in quo de coniugibus scripsit
 tribulationem carnis habebunt huiusmodi dixerim.
Nos ignari rerum putabamus nuptias saltem carnis
 habere lxtitiam. **S**i autem nubentibus in carne tribula
 tio est in qua sola uidebantur habere delicias quid erit
 reliquum propter quod nubant cum in spiritu et in ani
 ma: et in ipsa carne tristitia sit? **Q**uia hic condemnatio
 matrimonii est: si infantum uagitus filiorum mortes:
 uxoris diuortia damna domus et cetera huiusmodi tri
 bulationem diximus nuptiarum dum adhuc uiuere sa
 ctae memoriae Damascus librum contra Heluidium de
 beatae mariae uirginitate perpetua scripsimus in quo ne
 cesse fuit nobis ad uirginitatis beatitudinem praedicandam
 multa de molestiis dicere nuptiarum. **N**um uir egregi
 us et eruditus in scripturis uirgo ecclesiae uirginis doc
 tor aliquid in illo sermone reprehendit? **I**n libro quoque
 ad Eustochium multo duriora de nuptiis diximus et nemo
 suphac re latus est. **A** amator quippe castitatis praeconium
 pudicitiae intenta aure captabat. **L**ege Tertullianus: lege
 Syprianum lege Ambrosium: et cum illis me uel accu
 sa uel libera. **I**nuentae sunt plautinae familiae et scolarum
 tantum ad detrahendum qui in eo se doctos ostentare
 uelint: si omnium dicta lacerent et in una atque eadem
 causa et me et aduersarium idem utrunque reprehendat
 ut cum e duobus alterum necesse sit uincere ambos
 uictos esse contendant. **P**orro ubi de bigamis et triga
 mis differentes diximus melius est licet alterum et ter
 tium uirum nosse quam plurimos id est tolerabilis
 est uni homini prostitutam esse quam plurimis. **N**onne ita
 tim cur haec dixerimus subiecimus? **S**iquidem et illa
 in euangelio Samaritana sextam maritum se habere
 dicens arguitur a domino quod non sit uir eius. **E**go
 etiam nunc uoce libera proclamo non damnari in eccle
 sia digamiam nec trigamiam: et ita licere quinto et sex
 to et ultra quomodo et secundo marito nubere sed quo
 modo non damnatur ista nuptiae ita nec praedicantur
 solatia miserae sunt non laudes continentiae. **U**nde et
 in alio loco dixi ubi unus maritus exceditur nihil refert
 secundus an tertius sit quia deluit esse monogamus

Omnia licent: sed non omnia expellunt. Non damne bigamos: immo nec trigamos: et si dici potest octogamos: habeat quilibet octanum maritum: et desinat esse profuita. Veniam et ad illum locum in quo arguor quare dixerim duntaxat iuxta hebraicam ueritatem in die secundo non additum sicut in primo et tertio et reliquis uidit deus quia bonum est statimque subiecerim uobis intelligentiam derelinqui. Non esse bonum duplices numerum: qui ab unione diuidat: et pfiguret scedera nuptiarum. Unde et in archa Noe omnia animalia quae uicibus bina ingrediuntur immunda sunt: impar numerus est mundus: In hoc nescio quid reprehendatur interim de secunda die utrum quia scriptum est et scriptum non esse dicimus. An quia etiam si scriptum est: aliter nos intellexim? quod scripturae simplicitas patitur. Scriptum non esse in secundo die. Vidit deus quia bonum est non meum accipiant testimonium: sed cunctorum hebraeorum et aliorum interpretum. Aquilae uidelicet et Symmachi et Theodotionis: Si autem scriptum non est cum in ceteris diebus scriptum sit: aut reddant aliam quam probabilioris causam: quare non scriptum sit: Aut si non reppererint: ingrati suscipiat quod a nobis dictus est: Porro si in archa Noe omnia animalia quae bina ingrediuntur immunda sunt: impar numerus mundus est: et hoc scriptum esse nemo dubitat: quare scriptum sit edisserant: Si autem non edisserunt: quod a me expositum est uelint nolint suscipiant. Aut profer meliores epulas: et me conuiuia utere: aut qualicumque nostrae cenula contentus esto scilicet nunc enumerandum mihi est qui ecclesiasticorum de numero impari disputarunt: Elemenos: Hippolytus: Origenes: Dionysius. Eusebius. Didymus nostrorum Tertullianus: Zyprianus. Victorinus: Lactantius. Hilarius. Quorum Hilarius Zyprianus de septenario id est impari numero disserens quod et quod dixerit ad fortunatum liber illius testimonio est. an forsitan Pythagoram et Archytam et publicum Scipionem in sexto cespilipas de impari numero proferam disputantes: et si hos audire uoluerint: obiectatores mei grammaticorum scholas eis faciam conclamare numero deus impare gaudet: Grande piaculum. Euerse sunt ecclesiae orbis audire non potest: si mundioris uirginitatem diximus esse quam nuptias: si parem numerum impari subiecerimus: et ueteris testamenti typos euangelicis ueritati profecisse monstrauimus. Cetera quae in libro meo reprehensa sunt: uel leuiora puto uel ad eundem sensum pertinentia. Unde ad ea respondere nolui: ne et libelli excederem magnitudinem: et tuo uideri ingenio dissidere: quem patronum causae meae ante habui quam rogarem. Igitur hoc extrema uoce protestor me nec damnasse nuptias nec damnare: respondisse aduersario non meorum insidias formidasse. Uirginitatem autem in caelum sero: non quia habeo: sed quia magis miror quod non habeo. Ingenua et uerecunda confessio est quo ipse careas id in aliis praedicare: Nunquid quia graui corpore terra haereo autum non miror uolatus: nec columbam praedico quod radit iter liquidum celere neque commouet alas: nullus se decipiat: ne mo blando adulate se praecipitet. Prima est a natiuitate: Secunda uirginitas a secunda natiuitate. Non est meus sermo antiqua sententia est. Nemo potest duobus dominis seruire: Carni et spiritui. Caro concupiscit aduersus spiritum: Spiritus autem aduersus carnem. Haec inuicem sibi aduersantur: ut non quae uolumus: illa faciamus. Quando asperum tibi aliquid uidetur in nostro opusculo: non ad mea uerba respicias: sed ad scripturam unde mea tracta sunt uerba. Christus uirgo: mater uirginis nostri uirgo perpetua mater et uirgo Iesus enim clausis ingressus est hostium: et in sepulcro

etiam quod nouum et in petra durissima fuerat excisus: nec antea quis nec postea positus est. Ortus conclusus est fons signatus: de quo fonte ille fluuius manat iuxta Iobeli qui irrigat torrem uel funium uel spinarum peccatorum: funium quibus ante alligabantur: spinarum quae suffocabant sementem patrifamilias. Haec est porta orientalis ut ait Ezechiel semper clausa et lucida et operta in se uel ex se proferens sancta sanctorum per quam sol iustitiae: atque pontifex noster secundum ordinem melchisedech egreditur et ingreditur. Respondeant mihi quomodo Iesus ingressus est clausis hostium. cum palpas manus: et latus considerandum et carnes ossaque monstrauerit ne ueritas corporis phantasma putaretur. et ego respondebo quomodo sancta Maria sit et mater et uirgo. Virgo post partum mater ante quam nupta. Igitur ut dicere ceperamus christus uirgo uirgo. Maria utriusque sexus uirginitatis dedicauere principia. Apostoli uel uirgines uel post nuptias continentis Episcopi presbyteri diaconi aut uirgines eliguntur aut uidui aut certe post sacerdotus: in aeternum pudici. Quid uobis ipsis illudim? et irascimur: si substantibus nobis semper ad costum praemia pudicitiae denegentur: uolumus opinare comedere: uxoribus adherere complexibus: et in numero uirginum aut uirginitatis regnare cum christo. Ides ergo habebit sames praemia: et ingluuias: sordes et munditia: sacris et seruici. Lazarus recepit mala in uita sua: et diues ille purpuratus: et crassus: et nitidus fructus est bonis carnis dum adiuuaret: sed diuersa post mortem tenent loca. Miseriae delictis: et deliciae miseris commutantur. In nostri arbitrio est uel lazarus sequi uel diuitem.

Beati Hieronymi ad Dominionem epistola iniecta contra garrulum monachum detractorem suum qui contra Iouinianum scripta carpebat: quem monet scriptis si audeat detestare: non maledictis obstrepere.

Iterum tu et amores sonant pariter et querela: amoris tuus quo sedulo mones etiam quae tuta in nobis sunt praesentia querela eorum qui non amant et querentes occasiones in peccatis: garrulitate aduersus fratres suos. et contra filium matris suae ponunt scandalum. Scribis eos imo nescio quem de trinitate de coepitibus de plateis circulatorum monachum rumigerum libulum. Daphnum tantum ad detractorem: qui per trabem oculi sui festucam alterius nitatur eruere cotinari aduersus me: et libros quos contra Iouinianum scripsi canino dente rodere: lacerare: conuellere. Hunc dialecticum uirbis uestrae et plautinae familiae columen non legisse quidem in Lathegorias Aristotelis: non περὶ ἐπισημείων non topica. non saltem Licernois. Τομὸς sed per impitoy circulos mulierculay στυπτοσία syllogismos texet: et quasi sophismata nostra callida argumantatione dissoluere. stultus ego qui me putaueri haec absque philosophia scire non posse qui meliorem stulti praeter eam legeri quam de lire: quam qui scriberet. Frustra ergo Alexandri uerti commentarios: Ne quicumque me docet magister εἰσαγωγὴν introduxit ad logicam. Et ut humana continentiam sine causa Gregorium nazianzenum: et Didymum in scripturis sanctis cauetissimas habui. Nihil mihi profuit hebraeorum eruditio: et ab adolescentia usque ad hanc aetatem quotidiana in lege et prophetis euangelis apostolicisque meditatio. Inuenit enim homo absque praeposito profectus. πνευματικὸς τοφωρὸς qui eloquentia Tullium argumentis Aristoteles. prudentia Platonem: eruditione Aristarchum: multitudinem librorum Calcenterum: Didymum scientia scripturarum: omnesque sui temporis uincat tractatores. Denique dicitur ad materiam polcere: et ad carnem et ad deum aliquid referens: in utranque par

tem hoc est pro iustitia et contra iustitiam disputare. **L**iberatus est mundus de periculo et hereditaria uel centumviresca causa de barathro eruta quod hic forum negligens se ad ecclesiam trāstulit. Quis hoc uolente fuisset innocuus? quem criminofus non huius seruasset oratio eius cepisset in digitis partiri causam et syllogismorum suorum retia tendere. Nam si apploisset pedem intenderet oculos rugasset frontem tactasset manum uerba tornasset tenebras ilico ante oculos effudisset iudicibus. **N**ec mirum si me et absentem et iam diu absque usu latinæ linguæ semigræculum barbarumque homo latinissimus et facundissimus superet cum presentem Iovinianum iesu bone qualem et quantum uirum cuius nemo scripta intelligeret qui sibi caneret tantum et multis eloquentiæ suæ mole oppresserit. **Q**uæso igitur te pater carissime ut mōdeas eū ne loquatur contra propositum suum ne castitatem habitu pollicens uerbis destruat ne uirgo uel continens. Ipse enim uiderit quid esse se iacet maritos uirginibus comparet et frustra aduersum homines disertissimū tanto tempore digladiatus sit. Audio præterea eum libenter uirginum et uiduarum cellulas circumire: et adducto supercilio de sacris inter eas litteris philosophari quid in secreto quid in cubiculo mulierculas docet ut hoc sciat esse uirgines quod maritas. ut flores ætatis non negligant ut comedant et bibant ut balneas adeant munditias appetant unguenta non spernent in magis pudicitiam et ieiunia et illuuias corporis. **U**nique illa præcepit ut plera uirtutis sunt. Fateatur ergo publice quod domi loquitur: aut et si domi eades docet quæ et publice a puellarum consortio separandus est. **Q**uorū autē non erubescere et iuuenem et monachum: ut sibi uideatur disertum cuius de ore ueneris fluunt qui tantæ in fermentatione elegantia sit ut comico sale: ac lepore conspersus sit lustrare nobilitatem domos hætere salutationibus matronarum religionem nostram pugnas facere et fidem christi contentione torquere uerborum atque inter hæc fratri suo detrabere. **U**nique si errare me arbitratus est in multis enim offendimus omnes: et si quis in uerbo non peccet: hic perfectus est uir debuit uel arguere uel interrogare per litteras. **Q**uod uir eruditus et nobilis fecit pammachius cui ego responsum dedi ut potius et epistola longiore disserui quo unumquodque sensu disertum imitatus saltem tuam fuisset uerecunditas qui ea loca quæ scandalum quibusdam facere uidebantur excerpta de uolumine per ordinem digessim potens ut uel emendam uel exponerem et non tantæ me putasti dementiæ et in uno atque eodem libro et pro nuptiis et contra nuptias scribere parcat sibi parcat mihi parcat nomini christiano. **M**onachum se esse non loquendo et discursando sed tacendo et sedendo nouerit. **L**egat Hieremiam dicentem Bonum est uiro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. **S**edebit solus. et tacebit quia tulit super se iugum: aut si certe in omnes scriptores Zenofoniam accepit uirgulam et icæro se eruditum putat: quod Iovinianum solus intelligit est quippe prouerbiū balbi meli balbi uerba cognoscere oēs conscriptores pellam? **A**ttalo iudice Ipse quoque Iovinianus cōiūta līx iustissime proclamabit. **Q**uā me dānāt episcopi nō ē ratio s; cōspiratio. **N**olo mihi ille uel ille respondeat: quorum nec auctoriatis opprimere potest: docere non potest. **S**cribat contra me uir cuius et ego linguam intelligo: quem cum uince ro: omnes homines simul uicerim. **E**go enim bene noui: experto credite quantus in clypeus assurgat: quo turbine torquetur hastam. **F**ortis est et in disputando nodo suo et tenax: et qui obliquo et acuminato pugnet capite sæpe de nocte usque ad uesperam contra nos in platæis clamauit. **D**abet lateris et athletarum robur: et ualde corpulentus est: uidetur mihi occulte meli dogmatibus esse fec-

tator: præterea nunquam erubescit: nec considerat quid sed quantum dicat: et in tantam uenit opinionem eloquentiæ: ut soleant dicta eius circulatorum esse dictata. **Q**uotiens iste me in circulis stomachari fecit: et adduxit ad choleras: quotiens conspuat et cōsputus abcessit: Sed hæc uulgaria sunt: et a quolibet de sectatoribus meis possunt fieri. **A**d libros prouoco: ad memorias in posteros trāsmittendam. **L**oquamur scriptis: ut de nobis tacitus lector iudicet: et quomodo ego discipulorum gregem ducosic ex huius nomine gnathomici uel phormionici uocentur. **N**on est grande mihi dominion garrere per angulos: et medicorum tabernas: ac de mundo ferre sententiam hic bene dixit: ille male: iste scripturas nouit ille delirat iste loquax ille infatissimus est: ut de omnibus iudicet cuius hoc iudicio meruit. **C**ontra quemlibet passim in pedibus strepere: et congerere maledicta: non crimina scurrarum est: et paratorum semper ad lites. **M**oueat manum: figat stilus: commoueat se: et quicquid potest scriptis ostendat: det nobis occasionem scribendi et respondendi disertitudini suæ. **P**ossum respondere: possū genuinum dentem læsus insigere: et nos didicimus litteras: et nos sæpe manum ferula subtraximus. **D**e nobis quoque potest dici. **F**œnum habet in cornu longe fuge. **S**ed magis uolumus esse discipuli eius: qui ait dormiam meum posui ad flagella: et faciem meam non auerti a confusione sputorum. **Q**ui cum malediceretur non maledixit: et post alapas crucem flagella blasphemias nouissime: pro crucifigentibus deprecatus est dicens: **P**ater ignosce eis: quod enim faciunt nesciunt: et ego ignosco errori fratris: intelligo quia diaboli arte deceptus sit. **I**nter mulierculas sciolus sibi et eloquens uidebatur. **P**ostquam romam mea opuscula peruenerunt: quasi xmulum exhorruit: et de me quoque captauit gloriam: ut nullus esset in terris: qui non eius eloquentiæ displiceret: exceptis his quorum potentiæ non paruit: sed cedit immo quos non honorat sed metuit: uoluit scilicet homo peritissimus ut ueteranus miles uno rotatu gladii utrumque percutere: et ostendere populis quod quicquid ipse uellet hoc scriptura sentiret. dignetur igitur nobis sermōem suum mittere: et non reprehendendo: sed docendo garrulitatem nostram corrigere. **T**unc intelliget aliam uim fore esse alias trichinii nō æque inter fusa et caia thos puellarum et inter eruditos uiros de diuina legis dogmatibus disputari. **N**unc libere et impudenter iacet in uulgas et perstreptit damnauit nuptias et inter ueteros tumentes infantum uagitus et lectulos martiorum quid apostolus dixerit tacet ut me solum in inuidiam uocet cum autem ad libros uenerit: et pedem pedi cōtulerit et uel proposuerit aliquid de scripturis uel audierit proponentes tunc sudabit tunc hærebit procul. **E**piscurus longe aristippus subula nō adertit sceta scrophæ non grummet et nos tela pariter ferumque haud debile dextra spargim? et nostro sequitur de uulnere sanguis porro si non uult scribere et tantum maledictis agendum putat audiat tot interiacentibus terris fluctibus populis saltem et hoc clamoris mei. **N**on damno nuptias non damno coniugium. **E**t ut certius sententiam meam teneat uolo omnes qui propter nocturnos forsitan metus soli cubitare non possunt uxores ducere.

Argumentum
Ieronymi ad marcellas contra **M**ōtan hæretici insaniam qui promissionem sancti spiritus in se dicebat esse cōpletā ostēdēs nō i eo tantū s; in aliis ei? dogma a catholica ecclesia discrepare. **Q**uis aut fuerit ipse mōtan? et quo tpe hæresis

sciscitata sit habes quinto historix ecclesiasticæ libro.

Beati Hieronymi ad marcellā de fide nostra et dogmate hæreico.

Quæstionaria de Joannis euangelio congregata tibi quidam montani sectator ingessit: in quibus saluator noster se ad patrem inuicem missusque paracletum pollicetur. Quæ in quod promissa sunt tempus: et quo completa sint tempore apostolorum acta testantur: decima die dixit post ascensum domini hoc est Quinquagesima post resurrectionem spiritum sanctum descendisse: linguasque creditum esse diuisas ita ut unusquisque omnium gentium sermone loqueretur: quando quidam adhuc parum creditum eos multo ebrios esse asserbant. Et Petrus stans in medio apostolorum omnisque conuentus ait. Viri iudæi et omnes qui habitatis in Hierusalem hoc uobis notum sit: et auribus percipite uerba mea. Non enim sicut uos estimatis hi ebrii sunt. nam est hora diei tertia. Sed hoc est quod dictum est per prophetam Joel In nouissimis diebus dicit dominus effundam de spiritu meo in omnem carnem: et prophetabunt filii et filix eorum: et iuuenes uisiones uidebunt: et seniores somnia somniabunt. et quidem in seruos meos et ancillas effundam de spiritu meo. Si igitur apostolus Petrus super quem fundauit dominus ecclesias et promissionem domini illo tempore completam memorauit: quomodo possumus uobis tempus aliud uindicare? Quod si uoluerint respondere et philippi deinceps quatuor filias prophetasse: et prophetam Agabum reperiri: et in diuisionibus spiritus inter apostolos et doctores prophetas quoque apostolo scribente formatos ipsumque Paulum de futuris hæreis multa et de fine sæculi prophetasse: sciant a nobis non tantum prophetam repelli: quæ domini passione est signata: quam eos non recipi: qui cum scripturæ ueteris et nouæ auctoritate non congruant. Primum in fidei regula discrepant. Nos patrem et filium et spiritum sanctum in sua unum quemque persona ponimus licet substantia copulemus illi. Sabellii dogma sectantes trinitatem in unius personæ angustia cogunt. Nos secundas nuptias non tam appetimus quam concedimus: Paulo iubente ut uidux adulescentulæ nubant. Illi in tantum scelerata iterum coniugia ut quisque hoc fecerit adulter habeatur. Nos unam quadragesimam secundum traditionem apostolorum toto anno nobis congruo ieiunamus: illi in anno tres faciunt quadragesimas. Quasi tres passi sint saluatores. Non quo et per totum annum excepto pætheco ste ieiunare non liceat: sed quod aliud sit necessitate aliud uoluntate munus offerri apud nos: apostolorum loci episcopi tenent: apud eos episcopus tertius est. Dabent enim primos de pepusa phrygiæ patriarchas: secundos quos appellant senonos: atque ita in tertium id est pene ultimum locum episcopi deuoluuntur: quasi exinde ambrosior religio fiat: si quod apud nos primum est: apud illos nouissimum sit. Illi ad omne pene delictum ecclesiæ obserant fores: nos quotidie legimus. Malo penitentiam peccatoris quam mortem: et nunquid qui cadit non resurget dicit dominus: et conuertimini ad me filii uerteteres: et ego curabo cõditiones uestras. Rigidi autem sunt non quo et ipsi peiora non peccent: sed quod hoc inter nos et illos sit quod illi erubescant confiteri peccata quasi iniusti: nos dum penitentiam agimus facilius ueniam promeremur. Prætermitto scelerata mysteria quæ dicuntur de lactente puero et uicturo martyre confarrata malo iniqua non credere: sit falsum omne

quod sanguinis est. Aperta est conuincenda blasphemia dicentium deum primum uoluisse in ueteri testamento per Moysen et prophetas saluare mundum. Sed quia non potuerit explere: corpus sumpsisse de uirgine et in christo sub specie filii prædicantem mortem obisse pro nobis: et quia per duos gradus mundum saluare ne quierit: ad extremum per spiritum sanctum in montanum præscam et Maximillam insanas sceminas descendisse: et plenitudinem quam Paulus non habuerat dicens ex parte cognoscimus: et ex parte prophetamus: et nunc uidemus per speculum in enigmate abscurum: et semiuirum habuisse montanum. Hæc sunt quæ coargutione non indigent: perfidiam eorum exposuisse superasse est. nec necesse est ut singula deliramenta quæ profert breuior epistolæ sermo subuertat: cum et tu ipsas scripturas apprime tenens non tam ad eorum motas quaestiones quam quid sentirem a me uolueris sciscitari.

Argumentum:

Beati Hieronymi ad Oceanum detestantis tanquam hæreticos eos qui putant post baptismum priora obstare coniugia: et propterea bigamiam tantum ordinationi obstare. Ubi exponit capitulum illud apoli unius uxoris uirum. Deinde laudes efficaciamque baptismi exemplis effert atque sententiis. Et postremo reliqua quoque capitula quæ in episcopo requirit prosequitur. Aduerte tamen quod priori sententiæ de bigamia refragatur Augustinus: et Ambrosius: quorum sententiæ comprobatur in decretis. xxvi. dist. c. Acutus cum sequentibus.

Beati Hieronymi ad Oceanum de unius uxoris uiro.

Unquã filii Oceane fore putabam ut indulgentia principis calumniam sustineret reorum: et de carceribus exeuntes post sordes ac uestigia catenarum dolerent alios relaxatos. In euangelio audit inuidus salutis alienæ. Amice si ego bonus sum quare oculus tuus nequus est. Non cludit deus omnia sub peccato ut omnibus miseretur: Ubi abundauit peccatum: superabundauit et gratia. Exiit sum ægypti primogenita et ne iumentum quidem israheliticum in ægypto derelictum est: Et consergit mihi caina hæreisis atque olim emortua uiperæ cõtritum caput leuat quæ nõ ex parte ut ante confueuerat: sed totum christi subruit sacramentum. Dicit enim esse aliqua peccata quæ christus nõ potest purgare sanguine suo: et tam profundas scelexum pristinorum iuri in corporibus atque animis cicatrices ut medicina illius attenuari nõ queant. Quid aliud agit nisi ut frustra christus mortuus sit. Frustra autem mortuus est: si aliquos non potest uiuificare. Venitur Joannes baptista: et digito christum et uoce demonstrans. Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi. si sunt adhuc in sæculo quorum christus peccata non tulerit: Aut enim ostendendi sunt non esse de mundo quos christi ignoret indulgentia. Aut si de mundo sunt eligendum e duobus alterum liberati a peccatis christi potentiam probant: non liberati quasi adhuc rei imbecillitatem demonstrant: Sed absit hoc de omni potente credere quod in aliquo impotens sit. Omnia quæ pater facit et filius facit: similiter ifirmitas filii redundat ad patrem cuncta ouicula membra apportata: sunt: totæ apoli epistolæ christi gratia isonant: et ne pax uideatur simplex gratia nuncupatio. Gratia inquit uobis et pax multiplicetur. Multiplicatio promittitur. Et a nobis paucitas affirma

ur. **A**lorū sunt ista nosti problema. **E**arthenus hispa
 nix episcopus homo xtate uetus et sacerdotio unas an
 te q̄ baptisaretur: alteras post lauacrus priore mortua
 duxit uxore et arbitraris eu: cōtra apostoli fecisse sentē
 tiam: qui i cathalogo uirtutus episcopum uisus uxoris
 uirus praxeperit ordinandum. **D**icor te unus protra
 xisse in mediū: cuius omnis mundus his ordinationibz ple
 nus sit non dico de presbyteris non de inferiori gradu.
Ad Episcopos uenio quos si singulatiū uoluerō nomi
 nare tantus numerus congregabitur ut Ariminēsis syno
 di multitudo superetur. **S**ed indecens est sic unū tuert
 n̄ plures accusare uidearis et quem ratione non pos
 sis societate peccantium defendas sustinuit romx a uiro
 eloquentissimo cornuti ut dicitur syllogismum ut quo
 cuiq; me uerterē strictius teneret. **D**xorem inquit duce
 re peccatus est an nō? Ego simplex et qui insidias uitare
 nescirem dixi non esse peccatum. **R**ursum aliud propo
 suit i baptisate bōa opera dimittuntur an mala et i hoc
 idem simpliciter respondi peccata dimitti. **E**us me secu
 rum putares: coeperunt mihi hinc inde cornua irescere
 et abscondita prius acies dilatari. **S**i inquit uxore duce
 re non sit peccatus baptismus autē peccata dimittit que
 quid non dimittitur reseruatur sūco mihi quasi a fortissi
 mo pugili p̄cuss' esse āte oculos caligo obuersari coepit
 statimq; recordatus chrysiipi sophismatis si mentiri te
 dicit uerūq; dicit mentiris et ad me reuersus conuertit
 in aduersarius propositionis stropham. **Q**uæro inquit
 te ut respondeas Baptismus hominē facit nouū an nō
 Dix dedit quod nouū faceret gradum ituli ex toto no
 uus facit an ex parte Respondit ex toto Deinceps inter
 rogauit. Nihil ergo ueteris hominis i baptisate refer
 uatur. **D**ouit caput coepi protius texere. Si baptis
 nouum hominem facit et ex toto nouū creat nihilq; in
 eo ueteris hominis reseruatur non potest nouo imputa
 ri qđ quondā in ueteri fuit. **P**rimū spinosulus noster
 obmuit postea uero p̄soniano nitio cum loqui nesci
 ret tacere nō potuit. **S**udare tñ frons pallere genx tre
 mere labia h̄xere lingua salua sicari et plus timore q̄
 xtate contrahi erupuit aliquando. **N**ōne legis ab apos
 tolo unius uxoris uirū assumi in sacerdotiū et rem non
 tempora diffiniri? **Q**uia me syllogismus pronocauerat.
 et uidebam hominē ad interrogatiunculas tortuosas
 Sua contra illū tela faciebam. **B**aptisatos inquit apo
 stolus elegit in episcopatus an cathecuminos: **R**espon
 dere uolebat. Ego idipsum ingerere et secundo ac tertio
 sciscitari: niobam putares uerto me ad auditores. **N**ihil
 interest **O** boni iudices aduersariū uigilantē an dormiē
 tem ligem nisi quod facilius est quiescenti q̄ reluctanti
 uinacula innectere. **S**i apostolus non cathecuminos in
 clez allegit sed fideles fidelis autē est qui Episcopus
 ordinatur uitia catechumini nō imputabuntur fidei tor
 quebā istiusmodi sp̄cula et uibrantes hastas in lethargi
 cus dirigebā. **O**scitabat tantū et q̄i per mentis crapulas
 ructans et nauseas euomebat. **A**postolus dixit paulus
 h̄x docuit proferuntur ergo apostoli epistolæ una ad
 Timotheum **A**tera ad titum **I**n prima scriptū erat. **S**i
 quis episcopatus desiderat bonus opus desiderat oportet
 ergo Episcopus irreprehensibiles esse unius uxoris
 uirū sobriū prudētē ornatus hospitale doctorē nō uino
 lentū nō percussorem sed modestū non litigiosus n̄ ma
 rus domū suā bene regentem filios habentes subditos
 eius omni castitate. **S**i autē quis domū suā praxesse nescit
 quomodo ecclesie dei diligentias adhibebit? **N**ō ne
 ophytū ne in supbias elatus in iuditiū incidat diaboli.
Oportet autē eus et testimoniū habere bonum ab h̄s
 qui foris sunt: ut non in opprobriū icidat: et laqueum
 diaboli. **A**d Titum statim in principio h̄x mādāta ponū
 tur **H**uius rei gratiā reliqui te certe ut ea quæ deerant

torrigas et constituas p ciuitates presbyteros sicut ego
 tibi disposui. **S**i quis est sine crimine unius uxoris uir
 filios habens fideles non in accusatione luxurie aut in
 subditos. **O**portet ergo episcopus esse sine crimine tan
 quas dei dispensatorē. **N**on proteruū nō iracundiū non
 uinolentiū nō percussorē nō turpis lucri cupidū: s̄s hos
 pitalem beniuolus prudētē iustus sanctus cōtinētes obti
 nentes eus qui secūdu doctrinā est fideles sermonē ut
 possit exhortari in doctrina sana et contradicētes reuice
 re in utraq; epistola s̄sue episcopi s̄sue presbyteri quan
 quas apud ueteres idem episcopi et presbyteri fuerūt
 quia illud dignitatis ē nomen hoc xtatis iubentur mo
 nogami in clez allegi. **L**erte de baptisatō sermo aposto
 li est **N**emo dubitat. si ergo omnia quæ in ordinatione
 quærentur episcopi nō p̄iudicant ordinādo licet ea āte
 baptisma habuerit. **Q**uæritur enī quid sit et non quid
 fuerit quare solū nomen uxoris impediat: qđ solus pec
 catus n̄ fuit. **D**icitis quia peccatū non fuit iccirco non est
 dimissū i baptisate rē nouā audio qđ p̄m n̄ fuit i p̄m
 nō reputabitur. **O**ia scorta et publicæ colluiōnis for
 des impietas in deū parricidiū et incestū in parētes et
 q̄s i extraordinarias uoluptates uisusq; sexus mutata
 natura christi fonte purgatur. **U**xoris inhxerebūt macu
 lx et lupanaria talamis p̄xferuntur? **E**go non tibi imp̄
 to meretricū exercitus exoletorum greges: effusionem
 sanguinis ad instar suis i omni ceno libidinū uolubra
 et tu mihi olim mortuam de sepulcro uxoreulā protra
 his: quas ideo accepi ne facerē qđ fecisti. **A**udiant eth
 nici messes ecclesie de quibz quotidie horrea nostra cō
 plentur **A**udiat catechumini qui sunt fidei candidati ne
 uxores ducant: ante baptisma ne honesta iungant matrī
 monia: sed scortorū et atticorū ritu ac de re publica pla
 tonis promiscuas uxores cōmūes liberos abeant. **T**im
 mo caueant qualescunq; uocabulus cōiugis: ne postq̄
 in christo crediderūt noceat eis quod aliquando nō cō
 cubinas: nec meretrices sed uxores habuerint. **R**eco
 lat unusquisq; conscientiā suā: et totius uulnera plan
 gat xtatis cuiq; ueterū iudicem se habuerint delictorum
 audiat increpantes iesus **H**ypocrita ecclie primū trabē
 de oculo tuo: et tunc uidebis euicē festucā de oculo fra
 tris tui. **V**ere scribarū et pharisæorū similes culicem lē
 quantes et camelus gluientes. **D**ecimamus mentas et
 anetum: et dei iudiciū p̄xtermittimus. **Q**uid simile ux
 or et scortū imputatur ifelicitas cōiugis mortuæ libido
 metritia coronatur. **I**lle si prior uxor uiueret aliā cōiu
 gem non haberet: tu ut passim caninas nuptias isigeres
 quid potes excusare? **F**orsitā timuisse te dicas nisi matrī
 moniū copulasses nō posses aliquando clericus ordi
 nari. **I**lle in uxore optauit liberos tu i meretrice sobolē
 perdidisti. **I**llus naturæ et benedictioni domini seruiē
 tem **L**rescite et multiplicamini et replete terrā cubiculo
 rus secreta texerunt te sudantem ad coitum publica fa
 cies execrata est. **I**llud qđ licebat uerecūdo pudore cea
 uit tu quod non licebat impudenter omnium oculis in
 gestisti illi scriptū est honorabiles nuptiæ et cubile imma
 culatum. **I**bi legitur fornicatores et adulteros perdet
 deus qui corrumpit templus dei corrumpet illus deus
Omnia inquit nobis i baptisate cōdonata sunt crimi
 na nec post indulgentiā iudicis est metuenda seueritas
 dicente apostolo et hoc quidē fuistis sed abluti estis sed
 sanctificati estis in nomine domini iesu christi et spirita
 dei n̄i oia peccata donata sūt **B**ene et fideliter cōdona
 ta. **S**s quæro quomodo tua sordes lotæ sunt et mex
 munditiæ sordidatæ. **N**on dico ais tuas sordidatas: sed
 in eodem statu mansisse quo fuerant. **S**i enim sordes
 fuissent lotæ utiq; fuissent ut mex **R**ogo quæ ē ista ter
 giuersatio et acumē: omni pistillo retinuit quia nō est
 peccatum peccatum ē. **Q**uia n̄ est sordidū sordidam e it

Non dimisit dominus quia non habuit quod dimitteret et quia non dimisit iccirco mansit quod non fuit. Quanta uero habeat baptisma: et aqua in christo sanctificata gratia post paululus docebo iterum iuxta uulgare prouerbiu. **Malus arboris nodo malus cuneus requiritur** est. Hoc quod dicitur uxor uis potest aliter differi. Ex iudicis erat apostolus prima christi ecclesia de israhel reliquis congregabatur. Sciebat lege concessus et exemplo patriar charus ac **Moyse familiare populo** nouerat in multis uxoribus liberos spergere: ipsa quoque sacerdotibus huius licentia patebat arbitrii: precepit igitur ne eades licentias ecclesie sibi uideat sacerdotes ne bina pariter et trina coniugia fortiantur: sed singulas uno tempore uxores habeat. **Nec concubitus clames esse quod dixim**. Accipe et aliam explanandam ne tibi soli non liceat uoluntate legi: sed legem fugere uoluntati. Quidam coacte interpretantur uxores pro ecclesiis: uiros pro episcopis debere accipi. Et hoc in Nicena synodo quoque a patribus esse decretum: ne de alia ad aliam ecclesiam episcopus transferatur ne uirginali paupercula societate correpta distortis quaxat aplexus adultera. Ut quomodo culpa et uicium filiorum in logismis idest in cogitationibus accipitur: domusque dispensatio: ad animas referatur et corpus: et ita uxores pontificis dicit ecclesia. De quibus in Esai scriptum est. **Mulierem properantes de speculo uenite**. Non est enim populus habens intelligentiam. Et rursum mulieres diuites surgite: et audite uocem meam. Et in prouerbis. **Mulierem forte quia inuenietur**: Donorabilior est preciosis lapidibus quia talis est. Edificat in ea cor uiri sui. Et in eodem uoluntate Sapientes mulieres edificauerunt domum insipientes autem destruxit manibus. Nec hoc inquit episcopis uideatur indignum cum de deo quoque scriptum sit. Sicut despicit uxor uiri sui: sic despexit me domus israhel. et in apostolo. **Despedit enim uos unum uirum uirginem castam exhibere christo**: **Mulierem autem idest gratia** iuxta graeci sermonis ambiguitates. In his omnibus tertio nomen uxor potius intelligi. **Diolenta est iniquitas** et satis dura haec interpretatio: **Redde igitur scripturae simplicitate sitas**: ut eius contra te legibus dimicemus. **Rura** et aliud. Si quis et ante baptismum habuerit concubinam: et illa mortua baptisatus uxor duxerit: utrum clericus fieri debeat an non. respondere posset fieri: quia concubinas habuerit non uxor: **Coniugales ergo tabulae et iura dotalia non coitua ab apostolo condemnatur**. **Multos uidemus ob nimiam paupertatem uxorum sarcinam declinare**: et ancillas suas habere pro uxoribus susceptosque ex his liberos colere ut proprios. Si forte ditati ab imperatore stolam illi meruerit concessis apostolo colla summitteret. et iuncti iter uxores ea recipere cogentur. Si autem principale rescriptum eadem tenuitas ipeirare non quierit: cum romanis legibus scita ecclesiam mutabitur. **Uide ne hoc quod dicitur unius uxoris uirum unius mulieris possit intelligi**: ut ad coitum magis referatur: quam ad dotales tabulas. Haec uniuersa proferimus non quia uerax et simpliciter intelligere uisum: sed ut doceamus te scripturas sanctas sic intelligere ut scriptae sunt nec euacuare baptismum saluatoris et totius patibuli sacramentum irritum facere: **Reddamus quod paulo ante promissimus**: et de scholarum aquarum laudes et baptismum predicemus: rudis mundus: necdum sole rutilante nec pallente luna: nec astris micantibus incoposita et inuisibile materiam abyssorum magnitudie et deformibus tenebris opprimebat. **Solus spiritus dei in iuriga modus super aquas ferebatur**: et nascere mundum in figura baptismi parturiebat: iter celum et terram medium extrahitur firmamentum: et iuxta hebraei sermonem **ait uoloyian** caelum idest firmamentum ex aquis foritur uocabulus: et aqua quae super caelos sunt in laudes dei sepantur unde et in **Ezechiele** cristallus super cherubus uidetur extensus. idest compactus et densio res aqua. Primum de aquis quod uiuat egreditur: et per

natos fideles de terra ad caelum leuat. fabricatur homo de limo: et inter manus dei aquarum sacramenta nascitur: placitur paradysus in eden: et unus fons in quatuor precipia diuiditur. **Qui postea egrediens de templo: et contra solis ortus uadens: amaras aquas mortuasque uiuificat: peccat mundus: et sine aquarum diluuium non purgatur**. Statimque coluba spiritus sancti expulso alite terribissimo Ita ad **Noe** quasi ad christum in iordane deuolat: et ramo refectionis ad luminis paces orbi annuntiat **Pharas** cum exercitu suo nolens populus dei exire de aegypto in typo baptismatis suffocatur. Et in psalmis de interfectione illius scribitur. **Tu confirmasti in uirtute tua mare: tu contriisti capita draconum in aquis. tu confregisti capita draconum magni**. Unde et reguli et scorpiones arentia quae sectantur. Et postquam ad aquas uenerit hydropas et lymphaticos faciunt. **Quia** mutatur sacramento crucis. et. **lxx. palmae apostolorum dulcoratis legi gurgibus dulcorantur**: **Abraam et Isaac puteos fodit: repugnat allophylis: et Bersabee ciuitas iuramenti**. **Regnumque Salomonis nomen sumit a fontibus**. **Rebecca iuenitur ad puteum**: **Rachel propter aquas supplantatoris osculo salutatur**: **Moyse filias sacerdotis madian apertis puteis ab iniuria uindicat: praecessor dominus in aquis fontium iuxta salis quod interpretatur pax siue perfectio christi populum parat**. **Ipsa saluator post baptismum et sanctificatus suo lauacro iordanis aquas regnum caelorum incipit predicare**. Primum signum ex aquis facit. **Samaritana uocatur ad puteum: sitientes inuitantur ad potum**. **Nicodemo dicit occulte: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non intrare eum in regna caelorum**. Quia ab aquis ceperat finit in aquis. **Latius christi percussit lancea: et baptismum atque martyrii pariter sacramenta funditur** post resurrectiones apostolos mittit ad gentes: praecipit eis ut baptisent eas in mysterio trinitatis. poenitet facti populum iudaeorum: et statim a **Petro** ad baptismum mittitur. **Antequam parturiant parat fides: et nascitur gens simul**. **Paulus persecutor ecclesiae: et lupus rapax: Beiamin Ananiam cui summittit caput: nec ante recuperat aspectum quam curet baptismum caritatem: eumachus caecus in gressu alexandriae: lectioe prophetae christi baptismum paratur. mutat contra naturam aethiops pelles suas: et pardus uarietates suas**. **Qui Joannis acceperant baptismum quia spiritum sanctum nesciebant iterum baptisuntur: ne quis putaret ex gentibus ac iudaeis aquas sine spiritu sancto ad salutem posse sufficere**. **Uox domini super aquas multas dominus diluuium in habitare facit**. **Dentes eius sicut grex detonsarum: quae descenderunt de uacro omnes gemellos habentes scissas et infsecunda non est in eis: Si non est infsecunda nec sterilis: Omnes habent ubera lacte rostantia: quae cum apostolo possunt dicere: Filii mei quos iterum parturio: denec christus formetur in uobis. Et lac dedi uobis potum: non elca.** **Michaeas de baptismi gratia uaticinatur. ipse auertet et miserabitur nostrum. demerget iniquitates nostras: et proiciet in profundum maris omnia peccata nostra**. **Quo modo in lauacro omnia peccata merguntur si una uxor superstatat: Beati quorum remissa sunt iniquitates: et quorum tecta sunt peccata**. **Beatus uir cui non imputabit dominus peccatum**. Arbitror quod et possumus et nos hunc aliquid catice fugere. **Beatus cui non imputabit dominus uxorem: Audiamus et Ezechiel filius hois quo de uirtute et pronunciet: quod hois futurus est filius. Assumam uos de gentibus. et aspergam super uos aquam mundam: et mundabimini ab omnibus inmunditiis uestris: dabo uobis cor nouum et spiritum nouum. Ab omnibus inquit mundabo uos sordibus. In omnibus nihil praetermittitur. si sordes emundantur quomodo magis mundicitia non coinquantur: Dabo uobis cor nouum et spiritum nouum. In christo enim Iesu neque circumcisio**

aliquid naler: neq; ppriū: sed noua creatura. Unde et
 cantamus in uetustate littera: sed in nouitate spiritus.
 Die est calculus nouus: cui nomē nouū scribetur: qđ
 nemo sit legere nisi qui illud acceperit. Quotquot enim
 baptisati sum' in christo iesu in morte illius baptisati su
 mus: Consepulti enim sum' ei per baptismū in morte ut
 quomō surrexit christus a mortuis per gloriam patris:
 ita et nos in nouitate uitae ambulemus: totiens nouita
 tem legimus et tñ maculosū nomen uxoris ulla noui
 tate non potest deleri. Consepulti sumus christo in bap
 tismate et resurrexim' per fidē operationis dei qui suscita
 uit eū a mortuis. Quomō essem' mortui delictis et in
 praprio carnis nostrae cōiūctificauit nos cū illo donā
 oia delicta: delens qđ aduersus nos erat chirographus
 decreti qđ erat cōtrariū nobis: et ipsius tulit e medio affi
 gens illud cruci omnia nra cū christo mortua sūt: uniuersa
 chirographi ueteris peccata deleta sunt. solū nomen
 uiuit uxoris. Dies mihi deficiet si cūcta quae ad potētā
 baptismi pertinet de scripturis sanctis uoluerō digerere
 et natiuitatis secundae immo in christo prima ponē sacra
 menta: Ante qđ dicandi finē fatias. Jam enim intelligo
 mensurā me excedere epistolae uolo superiora capitula in
 quibus futuri epi uita describitur cursu exponē: ut apos
 tolu nō in uis uxoris elogio: sed in omnibus quae p̄cipit
 doctores gentius suscipiamus. Simul obsecro ne quis
 me in suggillatione ne istius temporis sacerdotum scri
 psisse quae scripsi existimet: Sed in ecclesiae utilitates. Ut
 enī oratores et philosophi describentes quales uelint
 esse perfectum oratorem et philosophū nō fatiunt inu
 rias demostheni et Platoni: sed res ipsas absq; p̄sonis
 diffiniunt: sic in descriptione episcopi et in eorū exposi
 tione q̄ scripta sunt q̄i speculū sacerdotū proponitur: itā
 in potestate et cōscientia singulorū est quales se tibi aspi
 riant: ut uel dolere ad deformit nē uel gaudere ad pul
 chritudines possint si quis episcopatu desiderat bonum
 opus desiderat: opus non dignitates: labores nō delicta
 a opus per qđ humilitate decrescat: nō intumescat fas
 tizio. Oportet ergo episcopū irreprehensibilē esse idip
 sum quoq; ad titus: si quis ē sine crimine. Omnes uir
 tutes in uno sermone cōprehēdit: et pene rem contra
 naturā exigit. Si enī omne peccatū etiā in otioso uer
 bo reprehensione dignū est: Quis ē ille qui absq; pecca
 to idest sine reprehensione uersatur in mundo? Sed futu
 rus pastor ecclesiae talis eligitur: ad cuius cōparationes
 recte grex ceteri nominentur. Desiniunt rhetores ora
 torē q̄ sit uir bonus dicēdi peritus. Ante uita: sic lingua
 irreprehensibilis q̄ritur: ut doctus merito suscipiatur: Per
 dit enī auctoritatē dicendi cuius sermo ope destruitur
 Unius uxoris uirū de hoc supra diximus: Nūc autem
 ammonemus ut sit unius uxoris uir etiam ante bap
 tismū q̄ritur: cetera quoq; q̄ p̄cepta sūt ante baptismū
 requiram'. Neq; enī competit uniuersa post baptismū
 et unus hoc mandatus intelligere ante baptismū. Sobri
 us atq; uigilantes *νηραλιος* quippe utrunq; signifi
 cat prudentē hospitalē ornatiū doctorē Sacerdotes q̄
 ministrant in templo dei prohibentur uinū et siceram
 bibere ne in crapula et ebrietate aggrauentur corda eo
 rum et ut sensui officii exhibens deo uigeat semper et
 tenuis sit Qui autes infert i prudentē: excludit eos qui
 sub nomine simplicitatis excusant stultitiā sacerdotum.
 Nisi enī cerebri sanū fuerit omnia mēbra in uitio erūt
 Ornatum quoq; *ἐπιτάσιος* est prioris uerbi idest q̄
 uitiā non habet irreprehensibilis appellatur: qui uirtuti
 bus pollet ornatus ē: possim' et aliud intelligere ex hoc
 uerbo iuxta illud Tullii Caput ē artis docere qđ fatias.
 Sunt enī quidam ignorantēs mensuram suam: et tā
 ex stoliditatis ac uecordie ut in motu et in incessu et in

habitu et in sermone communi r̄sum se expectantibus
 tribuat: Et quasi intelligētes quid sit ornatus comant se
 uelutibus et munditiis corporis et lautioris menae epu
 las parant cum omnis istiusmodi ornatus et cultus tor
 dibus scēdior sit. Quod autem doctrina a sacerdotibus
 expetatur: et ueteris p̄cepta legis sunt: et ad Tiūm
 plentius scribitur innocens enī et absq; sermone con
 uersatio quantum exemplo prodest: tantum silentio no
 cet. Nam latratu canum baculoq; pastoris luporū rabi
 es deterrenda est. non uinolentum non percussorem.
 Virtutibus uita opposuit Didicim' quales esse debeam'
 discamus quales non esse debeant sacerdotes. Vinolen
 tia scurronum est et comestatorum. Venterq; mero x f
 tuans cito despūat in libidies In uino luxuria. In luxu
 ria uoluptas: in uoluptate impudicitia ē. Qui luxuria
 tur uiuens mortuus est ergo qui inebriatur et mortuus
 et sepultus est. Noe ad unius horae ebrietatē nudauit
 femora sua quae per seicētos annos sobrietate contexe
 rat. Loth per tenuitiam libidini incestum nesciens mis
 cuit: et quae sodoma non uicerat: uina uicerunt: percus
 sorem autem episcopum ille condemnat: qui dorsum
 posuit ad flagella: et maledictus nō maledixit. Sed mo
 destum duobus malis unū opposuit bonum ut temulē
 tia et ira modestia refrenetur. Non litigiosum non aua
 rū. Nihil ē impudentius arrogantia rusticorum q̄ gar
 rulitate auctoritā ē putat et paratū semp ad lites in sub
 lectum sibi greges tumidis sermonibus tonant. Auariti
 am in sacerdote uitandam et Samuel docet nihil corā
 populo eripuisse se cuiquā probans: et apostolorū pau
 pertas qui refrigeria sumptuū a fratribus accipiebant et
 praxer uictus atq; uestitum nihil se aliud nec habet nec
 uelle gloriabuntur. Quas ad Timotheam auaritiā ad
 titū turpis lucri cupiditatē apertissime notat Domū suā
 bene regentem non ut opes augeat: nō ut regias paret
 epulas: nō ut exlatas patenas struat: et phalides aues
 lentis uaporibus coquat: qui ad ossa perueniant: et sup
 fitiem carnis non dissoluant artificia temperamento: sed
 ut quod populis p̄cepturus est prius a domesticis ex
 igit. Filios habentē subditos cuius omni castitate Ne sc
 licet imitentur filios heli q̄ in uestibulo tēpli cum mulie
 ribus dormiebant: et religionem p̄xas putantes quic
 quid optimum i hostiis erat i suas delicias conuertebat:
 non neophytū ne in superbiam elatus: in iudicium in
 cidat diaboli. Curari satis non queo quae hominum
 tanta sit caecitas de uxorbis ante baptismū disputare
 et rem in bptismate mortuam immo cum christo uiuifi
 catam in calumniam trahere cum tam apertum euidēs
 qs p̄ceptum nemo custodiat heri catecūmū: hodie
 pontifex heri i amphitheatro hodie i ecclesia: Uisere
 in circo: mane in altari. Dudum fautor hitionum: nūc
 uirginum cōsecrator. Nam ignorabat apostolus tergi
 uersiones nostras: et argumētōri ineptias nesciebat.
 Qui dixit unius uxoris uirum ipse mandauit irrep̄hē
 sibilem sobriū prudentem ornatum hospitaes docto
 rem modestū n̄ uinolētū n̄ percussorē nō litigiosus non
 auarū n̄ neophytus. Ad hxc oia claudim' oculos: solas
 uidem' uxores Qd aut ait ne i supbias elat' in iudicium
 icidat diaboli q̄s n̄ exēplo uey probet. Ignoret momē
 taneus sacerdos humilitates et māsuētudinē rusticorū
 Ignorat blanditiās christianas nescit se ipsū cōtēnei de
 dignitate trāsfertur ad dignitatē n̄ iesu auit: n̄ fleuit n̄ mo
 res suos saepe rephendit: et assidua meditatione corre
 xit n̄ subnias paup̄bs erogauit: de cathedra qđamō du
 citur ad cathedrā idest de supbia ad supbiā. Iudiciū aut
 et ruia diaboli nulli dubiū qm arrogāna sit icidit i eā q̄
 i p̄cro horae necdū discipulū tā magistrū sūt. oportet at
 eus et testimoniū habere bonum ab his qui foris sunt
 Quale principium talis est clausura: Qui reprehēbilis

est non solum a domesticis sed et ab alienis consono ore laudatur. Alieni et ex ecclesiam sunt iudici haeretici atque gentiles. Talis ergo sit pontifex christi: ut qui religioni detrahunt: uita eius detrahere non audeat. Ac nunc plebsque cernimus uel fauorem populi in aurigari modum premio redimere: uel tanto omnium hominum odio ut uere ut non extorqueant pecunia: quod minime impetrat gelibus. Hae fili oceane sollicito timore perquirere: hae magis ecclesiam custodire debebant: hos in sacerdotibus eligendis canones obseruare: non iuxta propria odia et priuatas similitudines: carpentemque semper auctorem suum inuidiam legem christi interpretari. uide quantum sit testimonium huius quem arguunt mariti: cui praeter uicium confugale et hoc ante baptismum nihil aliud ab amulis obicit potest: qui praecipit non mechauerimus: sed occidimus transgressores legis sumus: quod totam legem serua uerit: et offenderit in uno sit omnium reus. Itaque cum opposuerint nobis uxorem ante baptismum: nos ab eis omnia quae post baptismum praecipita sunt requiramus praetereunt quod non licet et obtinent quod concessus est.

Hieronymi ad Alipium et Augustinum episcopos eorum opera atque auxilio haesim caelestinam extinctam gratulantis: et excusantis quare contra libros aniani pseudo diaconi rescribere distulisset.

Omnino uere sanctis atque omni affectione ac iure uenerandis Alipio et Augustino episcopis Hieronymus in christo salutem. Sanctus Innocentius presbyter qui huius sermonis est portitor anno praeterito quasi nequaquam aphaerica reuersus mea ad dignationem uestram scripta non sumpsit. Tamen deo gratias agemus: quod ita euenit: ut nostrum silentium uestris epistolis uinceretis. **O**mnino enim omnis occasio gratissima est: per quam scribo uestrae reuerentiae testimonium inuocans dei: quod si posset fieri assumptis alis colubae uestris amplexibus implicarer: Sempiternus quidem pro merito uirtutum uestrarum: sed nunc maxime quia cooperato ribus et auctoribus uobis haesim caelestina iugulata est: Quae ita infecta corda multorum: ut cum supposito damnataeque esse se sentiant: tamen uenena mentium non omittat et quod solus possunt nos oderunt: per quos putant se libertatem deinde haesim perdidisse. Quod autem quaeritis utrum rescriberem contra libros Aniani pseudo diaconi celestensis: qui copiosissime pascitur ut aliena blasphemiam uerba friuola sumeret. sciat me ipsos libros in schedulis missos a sancto fratre nostro Eusebio presbytero suscepisse. Non autem multum temporis et exinde uel ingruentibus morbis: uel dormitione sanctae et uenerabilis filiae uestrae Eustochiae ita doluisse ut prope modum cotinendos putarem. in eodem enim luto haesit: et exceptis uerbis in multis atque emendatis nihil aliud loquitur. Tamen multum eximus ut dum epistolae mea respondei conatur apertius se proderet: et blasphemias suas omnibus patefaceret. Quicquid enim in illa miserabili sino do diospolitana dixisse se denegat: in hoc opere confiteatur: nec grande est ineptissimis uentis respondere: Si autem dominus uitam tribuerit: et notariolum habuerim copiam: pauca lucubracionibus respondebimus: non ut conuincamus haesim emortua. sed ut imperitia atque blasphemias eius nostris temporibus confutemus. **O**mnino hoc faceret sanctitas tua: ne compellamur contra haereticum nostra laudare: Sancti filii communes albina pinianus et Melania plurimum uos salutant. Has litterulas de sancta Bethleem sancto presbytero Innocentio dedi preferendas. Reptis uestra Paula miserabiliter

precatur ut meores eius sitis: et multum uos salutat. Icolica uos et meores mei domini nostri Jesu christi tueatur clementia domini uere sancti atque omnium affectione uenerabiles patres:

Eiisdem ad Augustinum de seculo fidei contra haereticos gratulatoria et de odio et de pietate eorum.

Omnino sancto ac beatissimo papa Augustino Hieronymus omni quidem tempore beatitudinis tuae eo quo decet honore ueneratus sum: et habitantem in te dilexi dominum saluatorem: sed nunc si fieri potest cumulo aliquid addimus: et plena complemus: ut absque tui nominis mentione ne unam quidem horam praeterire patiamur: qui contra flammam uentos ardore fidei perstitisti: maluitque quantum in te fuit solus liberari de sodomitis: quam cum perentibus commorari. **S**ed quid dicam prudentia tua. **M**acte uirtute in ore celebraris: catholici te conditorem antiquae uirtutis si dei uenerantur: atque suspirant: et quod signum maioris gloriae est omnes haeretici detestantur. et me pari persequuntur odio: ut quos gladius nequeant uoto interficere. **I**n columem et mei memorem te christi domini clementia tueatur domine uenerande et beatissime Papa.

Ad eundem eiusdem de haereticorum perfidia et ut opinor de Origenianis loquitur quorum hierosolyma per Joannem episcopum impium dogma deciderat.

Multi utroque claudicat pede: et ne fractis quibus ceruicibus inclinantur. Habentes effectum erroris pristini: cum predicandi eandem non habeant libertatem. Sancti fratres qui cum nostra sunt paruitate praecipue sanctae ac uenerabilis filiae tuae simpliciter te salutant fratres tuos dominum meum Alipium et dominum meum Eudodum ut meo nomine salutem precor coronam tuam. **L**apta Hierusalem tenetur a Nabugodonosor: nec Hieremias uult audire consilia. quin potius aegyptum desiderat: ut moriatur in taphnes. et ibi seruitute pereat sempiterna.

Hactenus de haereticis eorumque dogmatibus et apologiarum contra eorum calumnias scripta sunt praemissa. Nunc incipit quartus tractatus primae partis principalis: et primo de origine animae quaestio praemittitur: quae ad fidem pertinet et ex origenis errore descendit.

Beati Hieronymi ad Marcellinum et Anaphychiam de origine animae catholicorum atque haereticorum inhaerentis.

Omnino uere sanctis atque omni officio caritate uenerandis filiis Marcellino et Anaphychiae Hieronymus in christo salutem. **I**dem ex aphaerica uestra litteras unanimiter accepi. et non me poenitet impudenter: qua tacetibus uobis epistolas meas frequenter igeffi: ut rescriptum mererer: et uos esse sospites non alius nunciatus: sed uestro potissimum sermone cognoscerem: Super animae statu memini uestra quaestio: imo maxime ecclesiastica quaestio. **D**urum lapsa sit de caelo ut Pythagoras philosophus omnesque platonici et Origenes putant anima. An a propria dei substantia ut stoici manichaeus et hispanae priscilliani haereses suspicantur an in thesauro habeantur dei olis condite ut quaedam ecclesiastica stulta persuasione confidunt. An quotidie a deo fiunt: et

mittantur in corpora secundus illud quod in euangelio scriptum est. Pater meus operatur usque modo et ego oportet certe ex traduce ut Tertullianus Apollinaris et maxima pars occidentalium autumat. ut quomodo corpus ex corpore: sic anima nascitur ex anima: et simili cum brutis animantibus conditione subsistat. Super quo quid mihi uideretur in opusculis contra Rufinum scripsisse me noui aduersus eum libellum quem sanctae memoriae Anastasio episcopo pro romana ecclesia edidit in quo lubrica et subdola imo scilicet confessione dum auditorum simplicitati illudere nititur suae fidei imo perfidiae illustrat. Quos libros reor sanctus pariter uestre habere Oceanum: olim enim editi sunt multis Rufini libris aduersus calumnias respondentes: Eerte huiusmodi uir sanctus et eruditus Augustinum episcopum qui uiua ut animi uoce te docere poterit et suam imo per se nostram explicare sententiam Ezechielis uolumine omni aggredi noluit: et ipsationem creberrimam studiosis lectoribus reddere: sed in ipso dictandi exordio ita animus meus occidentalium prouinciarum et maxime urbis romanae uastitate confusus est ut iuxta uulgare proverbium proprium quousque ignorares uocabulum: diuque tacui sciens ipse esse labyrinthum. Hoc autem anno de cuius tres explicasset libros subitua barbarorum impetus de quibus tuus dicit Virgilius lateque uagantes barcae: et sancta scriptura de Jhimabel contra faciem omnium fratrum suorum habitabit: sic aegypti limite palaestrinae phoeniciae syriae percurrat ad instar torrentis cuncta secus trahens ut uix manus eorum misericordia christi potuerimus euadere. Quod si iuxta indyuu oratore silent inter arma leges: quanto magis studia scripturarum: quae et librorum multitudinem et silentio ac librorum sedulitate quousque proprius est securitate et otio dictantium indigent. Quos itaque libros mihi sanctae filiae mex fabiole quorum exempla si uolueris: ab ipsa poteris mutuari. pro angustia quippe spiritus alios describere non potui. Quos cum legeris et uestibula uideris facili coniectura erit qualis ipsa futura sit domus. Sed credo dei misericordia qui nos adiuuit in difficillimo principio supradicti operis quod ipse adiuuet et in penultimis prophetiae partibus: i quo gog et magog bella narratur: et in extremis in quibus sacratissima et inexplicabilis templi adificatio uarietas mensurae describitur. Sanctus frater noster Oceanus cui uos cupitis commedari tantus ac talis est sic in lege domini eruditus ut absque nostro rogatu uos instruere possit: et nostram super cunctis questionibus scripturarum pro modulo communis ingenii explicare sententiam. Incolues uos et proluxa aetate florentis christus deus noster tueatur omnipotens domini uere dei.

Beati augustini hipponiensis episcopi ad Hieronymum de Origine animae ubi sciscitatur ab illo si illa sententia sequenda sit quod nascens? singulis animae de nouo creatae infundantur quomodo sit satisfaciendum querenti ubi contraxerit anima reatus quo trahatur in condemnationem: nisi per sacramentum baptismi illi gratia christi subuenierit.

DEUS nostrum qui nos uocauit in suum regnum et gloriam et rogauit: et rogo ut hoc quod ad te sancte frater Hieronyme scribo consulens te de his quae nescio fructuosum uelis nobis esse. Quamquam enim te multo quam ego sus aetate maiore tamen et ipse iam senex confuso. Sed ad discendum quod opus est nulla mihi aetas fera uideri potest quae et si senes magis decet docere quam discere: magis tamen discere quam quod doceat ignorare. Nihil equidem molestius in omnibus angustiis meis quam patior in difficillimis questionibus quam in tam longinquo tuarum caritatis absentiam ut uix meas possim dare: uix recipere litteras tuas per interualla non dierum non mensium: sed aliquot annorum cum si fieri posset quotidie praesentem te habere uellem cum quo loquerer

quicquid uellem nec ideo tamen non debui facere quod potui: si non potui totum quod uolui. Ecce uenit ad me religiosus iuuenis catholica pace frater aetate filius: honore conspexerit noster Orosius uigil ingenio paratus eloquio flagrans studio: utile uas in domo domini esse desiderans ad refellendas falsas punitioque doctrinas quae animos hispanorum multo infelicitius quam barbaricis corpora gladiis trucidaret. Nam inde ad nos usque ab oceanum littore propera uit fama excitata quod a me posset de his quae scire uellet quicquid uellet audire. Neque nullum coepit aduentus sui fructum praedone de me multum famae crederet: deinde docuit hominem quod potui: itaque autem non potui inde discere posset amouit atque ut ad te iret hortatus sus. Qua in re consilium uel preceptum meum cum libenter et obedienter acciperet rogauit eum ut abs te ueniens per nos ad propria remearet. Quae eius pollicitationem tenens occasionem mihi credidi a domino esse concessam qua tibi scriberem de his quae per te scire cupio. Quare etiam enim quae ad te mitterem: nec mihi facile occurrebat idoneum et fide agendi et alacritate obediendi et exercitatioe peregrinandi. Ubi ergo istum inueniens exoptatus sus: eum ipsum esse qualem a domino petebam dubitare non potui: Accipe igitur quae mihi peto aperiri ac differere non graueris. Quae de anima multos mouet: in quibus et me esse commiteor. Nam quid de anima firmissime teneas non tacebo deinde subiungam quid mihi adhuc expediri uelim. Anima hominis immortalis est secundus quaedam modum suum. Non enim omni modo sicut deus de quo dictum est: quia solus habeat immortalitatem. Nam de animae mortibus sancta scriptura multa commemorat unde est illud. Sine mortuos sepelire mortuos suos. Sed quod ita moritur alienata a uita dei ut tamen in natura sua uiuere non omnino desistat. Ita mortalis ex aliqua causa inuenitur ut etiam immortalis non sine ratione dicatur. Non enim pars dei anima. Si enim hoc esset omni modo incommutabilis atque incorruptibilis esset. Quod si esset nec deficeret in deteriorum: nec proficeret in meliorem: nec aliquid in semetipsa uel inciperet habere: quod non habebat uel desieret habere quod habebat: quantum ad ea ipsius affectioes pertinet. Quae uero aliter se habeat non opus est extrinsecus testimonio: quisquis seipsum aduertit agnoscat frustra aures dicitur ab eis qui animam dei partes esse uolunt: hanc eius labes ac turpitudinem quas uidemus in nequissimis hominibus hanc denique infirmitatem et agritudinem quas sentimus in omnibus hominibus non ex ipsa illi esse: sed ex corpore quid interest unde agrotare non possit: Nam quod uere incommutabile et incorruptibile est nullius rei accessu commutari uel corrumpi potest. Alii equis non achillea tantum sicut fabula fuerit sed eis caro esset inuulnerabilis si nullus ei caro accidisset. Non est itaque natura incommutabilis quae aliquo modo aliqua causa: aliqua parte mutabilis est. Deum autem nefas est nisi uere sui meque incommutabile credere. Non est igitur anima pars dei in corporeas quoque esse animas et si difficile tardioribus peruenire potest mihi tamen persuasum esse fateor. Sed ne uerbi commoueris uel superfluo facias uel merito patiar quoniam de re constat non est opus certare de nomine. Si corpus est omnis substantia uel essentia: uel si quid aptius nuncupatur id quod aliquo modo est in seipso corpus est anima. Item si eam solas incorpoream placet appellare naturam quae summe incommutabilis et ubique tota est corpus est anima quoniam tale aliquid ipsa non est: porro si corpus non est nisi quod per loci spatium aliqua longitudine latitudine et altitudine ita constituitur uel mouetur: ut maiore sui parte maiorem locum occupet et breuiore breuiores minusque sit in parte quam in toto non est corpus anima per totum quippe corpus quod animat non locali diffusione sed quadam uitali intentione porrigitur. Nam per omnia eius particulas tota simul adest: nec minor in minoribus

et in maioribus maior: sed alicubi intensius: alicubi remissius et in omnibus tota: et in singulis tota est. Neque enim aliter quod in corpore etiam non toto sentit: tamen tota sentit. Nam eius exiguo puncto in carne uita aliquid tangitur quantum locus ille non solum totius corporis non sit: sed uix in corpore uideatur animam tamen totam non lateret. Neque id quod sentitur per corporis cuncta discurrit: sed ibi tantum sentitur ubi fit unde ergo ad totas mox peruenit quod non in toto fit nisi quia et ibi tota est ubi fit? Nec ut tota ibi sit cetera deserit. Uivunt enim et illa ea praesente ubi nihil tale factus est. Quod si fieret: et utriusque simul fieret: simul utriusque totas pariter non lateret: proinde et in omnibus simul et in singulis particulis corporis sui tota simul esse non posset: si per illas ita diffunderetur ut uidemus corpora diffusa: per spatia locorum minoribus suis partibus miore occupare: et amplioribus ampliora. Quia propter si corpus anima esse dicenda est non est certe corpus: quale terrenum est: nec quale humidus aut aereus aut aethereus. Omnia quippe talia maiora sunt in maioribus locis et minora in minoribus: et nihil eorum in aliqua sui parte totus adest: sed ut sunt partes locorum ita occupantur partibus corporum. Unde intelligitur anima siue corpus siue incorporea dicenda est proprias quaedam habere naturam omnibus his mundanae molis elementis excellentiore substantia creaturam quae uera ceteris non possit in aliqua phantasia corporalium iugum quasi per carnis sensus percipimus cogitari: sed mente intelligi uitaque senti. Neque hoc perinde loquor ut te quae tibi nota sunt doceas sed ut apertam quid firmissime de anima teneam: ne me quisquam cum ad ea uenero quae requiro nihil de anima uel scientia uel fide tenere arbitretur. certum etiam si anima nulla dei culpa: nulla dei necessitate uel sua: sed propria uoluntate in peccatum esse collapsam: nec liberari posse de corpore mortis huius uel suae uoluntatis uirtute tanquam sibi ad hoc sufficiente: uel ipsius corporis morte: sed gratia dei per dominum nostrum Iesum Christum. Nec ideo esse animam ullas in genere humano cui non sit necessarius ad liberationes mediator dei et hominum homo Christus Iesus. Quiaque aut sine gratia mediatoris et sacramenti eius in qualibet corporis aetate de corpore exierit: et in poenam futuram et in ultimo iudicio recepturam corpus ad poenas. Si autem post generationem humanam quae facta est ex Adae regeneretur in Christo ad eius pertinentem societatem et requies post mortem corporis habituram: et corpus ad gloriam recepturam. Haec sunt quae de anima firmissime teneo. Nunc accipe obsecro quid requiram: et noli me spernere sic te non spernat qui pro nobis dignatus est sperni. Quare ubi contraxerit anima reatus quo trahatur in condemnationes etiam in infatibus morte praeventis: si ei per sacramentum quo etiam paruuli baptisantur Christi gratia non subuenierit. Non enim ex illis est: qui modo noua quaedam garrere ceperunt dicentes nullus reatus esse ex Adae tractum: qui per baptismum in infante soluitur. Quod te sapere si scirem immo nisi te id non sapere scirem: nequaquam abs te hoc quaererem: aut quaerendum putares. Sed quia tenemus de hac re sententiam tuam cuncti neminem catholicae fundatissimae fidei quia et Iouinianum uanoiloquia rdarguens adhibuisti testimonium: ex libro Job. Memo mundus in conspectu tuo: nec infans cuius est unius diei uita super terram. Deinde adiuxisti tenemurque rei in similitudinem puaricationis Adae et Liber tuus in Ionam prophetas satis hoc insigniter dilucideque declarat: ubi se iunare paruulos propter ipsum originale peccatum merito coactos esse dixisti non inueniuntur abs te quod. Nunc reatus anima ubi contraxerit unde oporteat eas etiam in illa aetate per sacramentum christianae gratiae liberari. Ego quidem ante aliquot annos eius librorum quosdam scriberes de libero arbitrio qui in multorum manus exierunt et habentur a plurimis quatuor opiniones de aetate incarnatione. Primum ex illa uia

quae primo homini data est cetera propagetur. An singulis quibusque noua etiam modo fiant. An alicubi iam existet uel mittatur diuinitus: uel sponte labuntur in corpora ita putari esse tractandas ut quaelibet earum uera esset: non impediret intentiones meas quae tunc aduersus eos quantis poteram uiribus agebam qui naturas mali suo principio praeditas aduersus deum conatur idcirco idcirco contra matthaeos: Mas de priscillianistis adhuc nihil audieras qui non multum ab istis dissimiles blasphemias fabulantur. Ideo quintam opinionem non addidi quam in tua epistola iter ceteras commemorasti ne aliquam praeterires ubi de hac quaestione interrogati rescripsisti religiose memoriae uiro nobisque in Christi caritate gratissimo. Marcellino quod anima sit pars dei. Primum quia non de incarnatione eius: sed de natura quaeritur eius hoc quaeritur. Deinde quia hoc sentit illi: contra quos agebas et id maxime agebas ut creaturis inculpabilibus inuolabilibus naturam aeternam uirtutis et lae fecerentur cum illi a substantia mali: cui proprium principium principibusque tribuunt: ipsam boni dei substantiam ex parte quae capta est corruptas et oppressas et ad peccandi necessitatem perductas esse contendit. Hoc itaque excepto haeretico opinione errore ex quatuor reliquis opinionibus quae nam sit eligenda scire desidero: Quaeque enim eligenda est absit ut ipugnet hanc fidem de qua certi sumus omnium aetate paruuli infantis necessarias esse liberationes ex obligatione peccati etiam nullam esse nisi per Iesum Christum et hunc crucifixum. Proinde ne longum faciamus hoc certe sentis: quod singulas animas singulis nascentibus etiam modo deum faciat. Qui sententiam ne obitatur quod omnes creaturas sexto die consummauerit deus et septimo requieuit adhibere testimonium ex euangelio pater meus usque nunc operatur et ego operor. Sic enim ad Marcellinum scripsisti in qua epistola etiam mei commemorationes bene uolentissime faceat dignatur: quod hic me haberet in Africa qui et ipsas facilius explicare posses sententiam. Quod si potuissent non ille hoc abs te tam longe posito inquireret si tamen id tibi ex Africa scripsit. Nam quando scripserit nescio tantum scio quod de hoc bene cognouerit cunctationem meam unde me inconsulto facere uoluit. Quiaque si consuleret etiam magis hortaret: et gratias ageret quod nobis conferre omnibus possit: nisi tu breuiter respondere quod respondere maluisses. Aredo ne superfluo laborares ubi ego essem quem putabas id optime scire quod ille qui fuerat: ecce uolo ut illa sententia etiam mea sit: sed non deus esse confirmo. Misisti ad me discipulos ut ea doceas quae nudum ipse didici. Doce ergo quod doceam nam ut doceam: multi a me flagitant: etiam me sicut alia multa et hoc ignorare confiteor. Et fortasse quantum in eis meum uere cundetur tamen apud se dicunt. Tu es magister in Israel et hoc ignoras? Quod quidem dominus ei dixit: qui erat unus illorum quos delectabat uocari rabbi: unde etiam ad uerum magistrum nocte uenerat: quia fortassis erubescere discere: qui docere consueuerat. Ne autem potius magister audire quod uelud magistrum delectat audiri. Recolo enim qui dixerit eis quos per ceteros elegit. Vos autem inquit nolite uocari ab hominibus rabbi unus enim est magister noster Christus Iesus: Nec alius docuit. Moyses per Iethro: nec alius Cornelium etiam per priores petrum: nec alius petrus etiam per posteriores paulum. A quocumque uerum dicitur: illo donante dicitur: qui est ipsa ueritas. Quid si ideo adhuc ista nescimus: et ea neque oratio neque legendo neque cogitando et ratiocinando inuenire possumus ut probemur: non solum indoctos quanta caritate doceamus: uerum a doctis etiam quanta humilitate discamus. Doce ergo quaeso quod doceam: doce quod teneam: et dic mihi si animam sigillatim in singulis nascentibus fiat ubi in paruulis peccent ut indigeant in Christi remissione peccati peccantis in Adae ex quo caro propagata est per

aut si non peccant: quia iustitia creatoris ita peccato obli-
gantur alieno: cuius exinde propagatio membris mortalibus
inferuntur ut eas nisi per ecclesiam subuentus fuerit da-
natio consequatur: cuius in earum potestate non sit ut eis
possit gratia baptismi subueniri. Tot ergo animarum mi-
lia quae in mortibus paruulorum sine indulgentia christi
ani sacramenti de corporibus exeunt quae a quietate dam-
nantur: in noua creatura nullo peccato suo precedente: sed uo-
luntate creatoris singula singulis nascens adhaerent
quibus eas animandis ille creauit et dedit qui utique no-
uerat quod una quaeque earum nulla sua culpa sine bap-
tismo christi: de corpore fuerat exitura: Quonia igitur ne-
que de deo possumus dicere quod uel cogat animas fieri
peccatrices: uel puniat innocentes: neque negare nobis
fas est eas quae sine christi sacramento de corporibus ex-
ierint etiam paruulorum non nisi in damnatione trahi: obse-
cro te quomodo haec opinio defenditur: quae creduntur
animas non ex illa una primi hominis fieri omnibus: sed sicut illa
una unum: ita singulis singula. Ea uero quae dicitur alia co-
tra hanc opinionem facile me puto posse refellere: sicut est
illud quo eas sibi quidam uidentur urgere: Quomodo con-
sumauerit deus omnia opera sua sexto die: et septimo re-
quieuit: si nouas adhuc animas creat. Quibus si dixeris quod
in supra dicta epistola ex euangelio posuisti. Pater meus
usque nunc operatur. Respondent operatur dicitur est institutum
animarum non nouas instituendo naturaliter ne scriptura ge-
neseos contradicatur ubi apertissime legitur consummasse
deus omnia opera sua. Quia quod eum scriptus est requieuisse
utique a creatis nouis creaturis intelligendus est non a gu-
bernatio. Quia tunc ea quae non erant fecit a quibus facien-
dis requieuit: quia consummasse omnia quae antequam essent uel-
let esse facienda ut deiceps non ea quae non erant. sed ex his quae
iam erant crearet et faceret quaequid faceret. Ita utriusque ue-
rum esse demonstratur et quod dicitur est requieuit ab operibus
suis: et quod dicitur est usque nunc operatur. Quonia in genesi
non potest euangelium esse contrarium. Verum his qui haec ideo di-
cunt ne credatur modo deus sicut illa una nouas animas quae
non erant facere: sed ex illa una quae iam erat eas creare uel
ex fonte aliquo siue thesauro quodam: quos tunc fecit eas
mittere facile respondetur etiam illis sex diebus multa deum
creasse: ex his naturis quas iam creauerat. Sicut ex aqua
alites et pisces. Ex terra aut arbores scenu animalia: sed quae
non erant tunc fecerit manifestum est nulla enim erat aqua:
nullus piscis nulla arbor: nullus animal: et bene intelligitur
ab his creatis requieuisse quae non erant et creata sunt id est ces-
sasse ne ultra quae non erant crearentur. Sed nunc quod dici-
tur animas non nescio quo fonte iam existentes mittere: nec de
seipso tanquam suas particulas irrorare: nec de una illa
originaliter trahere nec pro delictis ante carnem commissis
carneis uinculis compedire: sed nouas creare singulas
singulis suam utique. nascenti non aliquid facere dicitur:
quod ante non fecerit. Ita enim sexto die fecerat homines ad
imagines suas quod utique secundum animas rationales fecisse
intelligitur. Hoc et nunc facit non instituendo quod non erat: sed
multiplicando quod erat. Unde et illud uerum est quod a rebus
quae non erant instituendo requieuit et hoc uerum est quod non
solum gubernando quae fecit uerum etiam aliquid non quod nu-
dus: sed quod iam creauerat numerosius creando usque nunc
operatur. Vel sic igitur uel alio modo quolibet eximus
ab eo: quod nobis obicitur de requie dei ab operibus
suis: ne propterea non credamus nunc usque fieri animas no-
uas non ex illa una: sed sicut illas unam. Quia quod dicitur
quare facit animas eis quos nouit cito morituros possumus
respondere parentum hinc peccata uel conuincit uel fla-
gellari possumus etiam recte illius moderationi reliqueat
quos scimus omnibus temporaliter transeuntibus rebus ubi
sunt etiam animalium ortus et obitus cursus ornatusque
atque ordinatissimum dare: sed nos ista sentire non posse

quae si sentiremus delectatione ineffabili mulceremur. Non
enim frustra per prophetas qui haec diuinitus inspirata
didicerat dictum est de deo qui profert numerose sacu-
las unde musica id est scientia sensus ue bene modulandi
ad ammonitionem magne rei etiam mortalibus ratio-
les habentibus animas dei largitate concessa est. Unde
si homo facienda artifex carminis nouit quas quibus mo-
ras uocibus tribuat ut illud quod canitur decedentibus
ac succedentibus sonis pulcherrime currat: et transeat:
quanto magis deus cuius sapientia per quam fecit omnia
longe omnibus artibus praefenda est: nulla in natura
nascentibus et occedentibus temporum spatia quae tanquam
syllabas ac uerba ad particulas saeculi huius pertinent in hoc la-
bentium rerum tanquam mirabili cantico uel breuius uel
productius quam modulatio praecognita et praefinita depo-
sit praeterire permittit. Hoc cum etiam de arboris folio
dixerim et de nostrorum numero capillorum: quanto ma-
gis de hominis ortu et occasu cuius uita temporalis bre-
uius productiusue non tenditur: quam deus dispositio tem-
porum nouit uniuersitatis moderamine consonare. Id
etiam quod aiunt omne quod in tempore coepit esse im-
mortale esse non posse: quia omnia orta occidunt et au-
cta senescunt ut eo modo credi cogant animum huma-
num ideo esse immortales: quod ante omnia tempora
sit creatus non mouet fides nostram. Ut enim alia tace-
am coepit esse in tempore immortalitatis carnis christi:
quae tamen iam non moritur: et mors ei ultra non do-
nabitur. Illud uero quod in libro aduersus Rufinum
posuisti quosdam huic sententiae calumniari quod deus
dare animas adulterinis conceptibus uideatur indignum
Unde conatur astruere meritis gestae ante carnem uitae
animas quasi ad ergastula huiusmodi iusta posse produ-
ci non me mouet multa cogitantes quibus haec possit
calumnia refutari et quod ipse respondisti non esse uitae
sementis in tritico quod furto dicitur esse sublatum: Sed
in eo qui frumenta furatus est nec iccico terram non de-
buisse gremio suo semina confouere: quia sator immunda
proliceret ea manu elegantissima similitudo est. Quam
et antequam legerem nulla mihi obiectio ista de adulterinis
factibus in hac questione faciebat angustias generaliter
intuenti multa bona deum facere etiam de nostris malis
nostrisque peccatis. Animalis autem cuiuscumque creatio
habeat primum prudentemque consideratorem ineffabiles
laudem creatori excitat quanto magis creatio non cuius
libet animalis sed hominis. Si autem causa creandi quae
ritur nulla citius et melius respondetur: nisi quia omnis
creatura dei est bona: et quid dignius: quae ut bona faci-
at bonus deus: quae nemo potest facere nisi deus. Haec
et alia quae possum sicut possum dico aduersus eos qui
hanc opinionem: quae creduntur animas sicut illa una sin-
gularis fieri labefactare conantur. Sed cum ad poenas
uentum est paruulorum magnis mihi crede coartor argu-
stius: nec quid respondeam profus inuenio. Non solum
eas poenas dico quae habet post hanc uitam illa danna-
tio quo necesse est trahantur. si de corpore exierint sine
christianae gratiae sacramento: sed eas ipsas quae in hac uita
dolentibus nobis uersantur ante oculos quae enierare si
uelim prius tempus quam exempla desituerit. Languescunt
agritudinibus: torquentur doloribus fame et siti crucian-
tur: debilitantur membris: priuantur usensibus: uexantur
ab immundis spiritibus. Demonstrandum est utique quo
modo ista sine ulla sua mala causa iuste patiantur. Non
enim dici fas est aut ista ignorante deo fieri aut eum non
posse resistere facientibus aut iniuste ista facere uel per-
mittere. Nunquid nam sicut illa animalia irrationabilia
recte dicimus in usus dari naturis excellentioribus: et
si uitiosis sicut apertissime in euangelio uidemus por-
cos ad usum desideratum concessos esse diuinitus.

Hoc et de homine recte possimus dicere. Nihil est enim sed rationale et si mortale anima est rationalis in illis membris quae tantis afflictionibus poenas luit. Deus bonus est: deus iustus est: deus omnipotens est: hoc dubitare omnimodo de mentis est. Tantorum ergo malorum quae fiunt in paruulis causa iusta dicatur. Neque enim maiores ista patiuntur: solemus dicere aut sicut in Job merita exanimari: aut sicut in Herode peccata puniri: et de quibusdam exemplis quae deus manifesta esse uoluit alia quae obscura sunt homines coniecture conceditur: sed hoc in maioribus. De paruulis autem quid respondeamus edisserere: si poenis tantis nulla in eis sunt punienda peccata. Nam utique nulla est in illis aetate examinanda iustitia. De ingeniorum uero diuersitate quid dicam quae quidem in paruulis latet: sed ab ipsis exordium naturalibus ductus apparet in gradibus. Quorum nonnulli nascenti atque obliuisci sunt: ut ne prima quidem discere litterarum elementa potuerint. Quisdam uero tanta sunt fatuitas ut non multum a pecoribus differant: quos moriones uulgo uocant. Respondetur fortasse corpora hoc faciunt. Sed nihil secundum hanc sententiam quam defendi uolumus anima sibi corpus elegit et in eligendo cur falleretur erant aut cur in corpore cohereret irare necessitate nascendi alia corpora prooccupantibus aiarum turbis: ipsa aliud non inuenit: et sicut in spectaculo aliquo locum: ita carnem non quas uoluit: sed quas ualuit occupauit nihil hanc et talia uel dicere possumus uel debemus sentire. Doce igitur quid sentire quid dicere debeamus ut constet nobis ratio non aere aiarum singulis corporibus singulariterque facturas. Ego quidem non de ingenio sed saltem de poenis paruulorum quas in hac uita patiuntur dixi aliquid in libris illis a libero arbitrio. Quod quale sit et cur mihi in ista quas habemus in manibus quaestio non sufficit ita uero et eius ipsius de tertio libro locus excerptum his litteris inseras. Nam ita se habet. De cruciatibus autem corporis quibus affliguntur paruuli: quorum per aetatem nulla peccata sunt si aia quibus aiantur non prius quam ipsi homines esse coeperunt maior querela et quasi misericors depromi solet cum dicitur: quid mali fecerunt: ut ista paterentur quasi possit esse incoerens meritis ante quam quisque nocere aliquid possit: Quis autem boni aliquid operatur deus in emendatione maioris eius paruulorum suorum qui eis cari sunt doloribus ac moribus flagellatur cur ista non fiant: quando cur transierit pro non factis erunt in quibus facta sunt propter quos autem facta sunt meliores erunt: si temporalibus incommodis emendati rectius elegerit uiuere: aut excusationem in futuro iudicii supplicio non habebunt si uita huius aegroribus ad aeternam uitam desiderius conuertere noluerit. Quis autem nouit quid paruulis de quorum cruciatibus duritia maioris conditur aut exercetur fides: aut misericordia probatur? Quis inquam ergo nouit quid ipsis paruulis in secreto iudiciorum suorum bonae compensationis reseruet deus? Quoniam quae quae nihil recte fecerint tamen nec peccantes aliquid ista perpessi sunt. Non enim frustra etiam infantes illos qui cum dominus noster iesus christus necatus ab Herode quaereretur occisi sunt in honore martyris receptos commendat ecclesia. Hanc tunc dixi cum hac ipsas de qua nunc agitur uelles comunire sententias: sicut paulo ante commemorauimus quacumque illarum de aia incarnatione quatuor optationis uera esset inculpatae substantias creatoris: et a peccatorum nostrorum societate remotissimas nitentur consistere. Et ideo quacumque illarum ueritate possent conuinci et repudiari ad curas intentionis mex quam tunc habebam non pertinebat: quando quidem cunctis diligentiore disputatione discussis quacumque illarum recte uinceret ceteras me securissimo fieret quando etiam secundum istos omnes id quod agebas inuictus persistere demonstrabas. Nunc uero unas si possis uolo rationes rectas eligere ex omnibus et propterea huiusmodi de qua nunc agimus defensiones

in his quae commemorari de illo libro uerbis: meis attentius inueniens ualidas firmasque non uidebo. Nam uelut infirmitates eius illud est quod ibi dixi. Quis autem nouit quid paruulis de quorum cruciatibus duritia maioris conditur aut exercetur fides: aut misericordia probatur? Quis inquam ergo nouit quid ipsis paruulis in secreto iudiciorum suorum bonae compensationis reseruet deus quoniam quae quae nihil recte fecerint tamen nec peccantes aliquid ista perpessi sunt. Sed hoc non merito dici uideo de his qui uel pro christi nomine ac uera religione aliquid tale etiam nescientes patiuntur uel sacramento christi ibunt: quia sine societate iam unius mediatoris liberari a damnatione non possunt ut possit eis etiam pro illis malis quae hic in diuersis afflictionibus pertulerunt compensatio illa praestari. Nunc autem cur ista quaestio non possit absolui: nisi etiam de his paruulis respondeatur: qui post grauissimos cruciatibus sine sacramento christianae societatis expirant: quae circa illos compensatio cogitanda est quibus insuper et damnatio praeparata est. Nam et de baptismo paruulorum in eodem libro non quidem sufficienter: sed quantum illi operi satis esse uidebatur utrumque respondendum etiam nescientibus et fidei nondum habentibus prodest. Non tamen de damnatione eorum paruulorum qui sine ullo ex hac uita emigrant: tunc aliquid dicendum putamus: Quia non quod nunc agitur agebatur. Sed ut contemnamus et ommittamus ea quae breui tempore patiuntur: nec transacta reuocantur nunquid similiter contemnere possumus quod per unum hominem mors et per unum hominem resurrectio mortuorum sicut enim in adam omnes moriuntur: sic enim et in christo omnes uiuificabuntur. Per hanc enim apostolicam doctrinam diuinam claramque sententiam satis euidenter elucet neminem ire in mortem nisi per adam neminem ire in uitam aeternam nisi per christum. Hoc est quippe omnes et omnes quia sicut omnes homines per primam: hoc est per carnalem generationem pertinent ad Adam sic omnes homines ad secundam id est spiritualem generationem ueniunt quicunque ad christum perueniunt. Ideo dicitur et hic omnes et ibi omnes: quia sicut omnes qui moriuntur non nisi in adam moriuntur Ita omnes qui uiuificabuntur non nisi in christo uiuificabuntur. Ac per hoc quisquis nobis dixerit quinquam resurrectione mortuorum uiuificari nisi in christo tanquam pestis communis fidei detestandus est. Item quisquis dixerit quod in christo uiuificabuntur etiam paruuli: qui sine sacramento eius participatione a uita exeunt: hic profecto et contra apostolicam praedicationem uenit et totam condemnat ecclesiam: ubi propter ea cum baptizando paruulis festinatur et curritur quia sine dubio creditur aliter eos in christo uiuificari non posse omnino. Qui autem non uiuificatur in christo restat ut in eadem damnatione maneat: de qua dicit apostolus per unius delictum in omnes homines per condemnationem. Qui delicto obnoxios paruulos nasci et omnes credit ecclesia: et ipse iam contra Iovinianum disputans et exponens ionam prophetam sicut paulo ante commemorauimus fide ueracissima definitum credo et in aliis operum tuorum locis quae uel non legi uel in praesentia non recordor. Huius igitur damnationis in paruulos causam requiro. Quia neque animarum si nouae sunt singulis singula uideo esse ullum in illa aetate peccatum nec a deo damnari aliquam credo: quam uidet nullus habere peccatum. An forte dicendum est In paruulo solam carnem esse peccati: nouam uero illi animam fieri: quae secundum dei praecepta uiuere in adiutorio gratiae christi et ipsi carni edomita ac subiugata possit incorruptionis meritum comparari. Sed quia in paruulis anima nondum id agere potest: nisi christi acceperit sacramentum

per hanc gratiam carni eius acquiratur quod illius moribus nandum potuit. Sin autem sine illo sacramento anima paruuli exierit ipsa quidem in aeterna uita erit unde eam nullum peccatum potuit separare: caro uero eius non resurget in christo non percepto ante mortes eius sacrameto. Hanc opinionem nūquā audiui nūquā legi: sed plane audiui et credidi propter quod et locutus sum quia ueniet hora quando omnes qui in monumentis sunt audient uocem eius: et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem uitae ipsa est de qua dicitur et per unum hominem resurrectio mortuorum ipsa est qua in christo omnes uiuificabuntur. Qui autem male egerunt in resurrectionem iudicii. Quid ergo hic de illis infantibus intelligendum est: qui prius quā possent agere uel bene uel male sine baptismo corpore exiit sunt. Nihil hic de talibus dictum est. Sed si caro eorum ideo non resurget quia nec boni aliquid fecerunt: nec mali: nec illorum resurrectura est qui percepta baptismi gratia in illa aetate defuncti sunt: in qua nihil uel bene uel male agere potuerunt. Si autem illi inter sanctos resurgent id est inter eos qui bene egerunt: inter quos illi resurrecturi sunt nisi inter eos qui male egerunt? Ne aliquas humanas animas credamus corpora sua non recepturas siue in resurrectionem uitae: siue in resurrectionem iudicii. Quae sententia prius quā resellatur ipsa nouitate tam displicet. Deinde quis ferat si credat se illi qui ad baptismum cum suis paruulis curant: propter carnes eorum: non propter animas currere? Beatus quidem Eyprianus non aliquod decretum condens nouum: sed ecclesiae fidem firmissimam seruans ad corrigendum eos qui putabant ante octauum diem natiuitatis non esse paruulum baptizandum non carnem sed animam dixit non esse perendam: et mox natum rite baptizari posse cum suis quibusdam coepiscopis suis censuit. Sed contra Eypriani aliquam opinionem ubi quod uidentium fuit fortasse non uidit sentiat quisque quod libet tantum contra apostolicam manifestissimam fides nemo sentiat qui exiuitus delicto omnes in condemnationem duci praedicat ex qua condemnatione non liberat nisi gratia dei per Iesum Christum dominum nostrum: in quo non omnes uiuificantur. quicumque uiuificantur contra ecclesiae suae fundatissimum morem nemo sentiat: ubi ad baptismum si propter sola corpora curreretur baptizandi offerrentur et mortui. Quae cum ita sunt quaerenda causa est atque reddenda: quare damnentur animae quae nouae creantur singulis quibusque nascentibus: si praeter christi sacramentum paruuli moriantur. Damari enim eas si sic de corpore exierint et sancta scriptura et sancta est testis ecclesia: unde et illa de animarum nouarum creatione sententia si hanc fidem fundatissimas non oppugnat sit et mea: si oppugnat non sit et tua: Nolo mihi dicatur propter hanc sententiam debere accipi quod scriptum est. Qui fingit spiritum hominis in ipso: et qui fingit singulatum corda eorum. Aliquid fortissimum atque inuictissimum requirendum est quod nos non cogat deum credere ullarum animarum sine culpa aliqua damnatorem. Nam uel tantumdes ualet: uel plus est forsitan creare quā fingere: et tamen scriptum est *Et mundum creauit in me deus*. Nec ideo putari potest anima hoc loco optare se fieri priusquam aliquid esset. Sicut ergo iam existens creatur in nouatione iustitiae: sic iam existens fingitur conformatione doctrinae. Nec illud quod in ecclesiaste scriptum est et tunc conuerteretur in terram puluis sicut fuit et spiritus reuertetur ad dominum qui dedit illum. Istam confirmat sententiam: quam uolumus esse nostram: plus enim hic suffragatur eis qui ex una putant omnes esse animas. Nam sicut conuertitur inquit puluis in terram sicut

fuit: et tamen caro de qua hoc dictum est ad hominem non reuertitur: ex quo propagata est: sed ad terram: unde primus homo factus est: sic et spiritus ex illius unius spiritu propagatus: non tamen ad eum reuertitur: sed ad dominum a quo illi datus est. Verum quia hoc testimonium ita pro istis sonat ut non omni modo huic opinioni quam defendi uolo uideatur esse contrarium: admonendam tantum credidi prudentiam tuam: ne talibus testimoniis ex his angustiis me conetur erruere. Nam licet nemo faciat optando ut uerum sit quod uerum non est: tamen si fieri posset optarem ut haec sententia uera esset: sicut opio: ut si uera est abs te liquidissime atque inuictissime defendatur. Haec autem difficultas etiam illos sequitur qui iam existentes alibi animas et ab initio diuorum operum praepratas a deo mitti opinantur in corpora. Nam et ab his hoc idem quaeritur si animae inculpate obedienter ueniant quo mittuntur: cur in paruulis si non baptizati uitam istam finirent puniuntur? Eadem prorsus in utraque sententia difficultas est. Illi sibi uidentur de hac facilius exire quaestione: qui animas asserant pro meritis uitae prioris singulas singulis corporibus implicari: hoc enim putant esse in Adam mori in carne scilicet quae propagata est ex Adam supposita pendere: a quo reatu inquit gratia christi liberat paruulos cum magnis. Hoc quidem recte ueraciter optime quod gratia christi liberat a reatu peccatorum paruulos cum magnis. Sed in alia superiore uita peccare animas et inde precipitari in carceres carnos non credo: non acquiesco non consentio. Primo quoniam nescio per quos circuitus id aiunt isti ut post nescio quanta uolumina seculorum iterum ad istam sarcinam corruptibilem carnis et supposita pendenda redeundum sit: qua opinione quid horribilius cogitari possit ignoro. Deinde quis tandem iustus defunctus est: de quo non si isti uera dicunt solliciti esse debeamus ne in sinu abrahae peccans in flammis illius diuitis detinatur? Cur enim non et post hoc corpus peccari possit si et ante potuit? Positimo longe aliud est in Adam peccasse. Unde dicit apostolus In quo omnes peccauerunt: et aliud est extra Adam nescio ubi peccasse et ideo in Adam: id est carnem: quae ex Adam propagata est tanquam in carcere trudi. Illam uero opinionem quod ex una fiant omnes animae: Nec discutere uolo nisi necesse sit: Atque utinam ista de qua nunc agimus si uera est sic abs te defendatur ut hoc necesse iam non sit. Quae uis autem desiderem rogem uotis ardentibus exopte et expectem ut per te mihi dominus huius rei auferat ignorantiam tamen si quod absit minime meruero: patientiam mihi petam a domino deo nostro: in quem sic credimus ut aliqua nobis non aperiri etiam a pulsantibus nullo modo aduersus eum murmurare debeamus. Meminerimus ipsis apostolis dictum. *Multa habeo uobis dicere: sed non potestis illa portare modo*. In his quantum ad me attinet etiam hoc deputem. Nec qui hoc sciam me indignum indignum ne hoc ipso etiam continear indignior. Multa enim alia similiter nescio: quae commemorare uel numerare non possum: et hoc tolerabiliter ignorarem nisi metueres ne aliqua istarum opinionum contra illud quod firmissima fide retinemus in cauis obreperet mentibus: sed ante quam sciam quantum earum potius eligenda sit hoc me non temere sentire profiteor eas quae uera est non aduersari robustissima ac fundatissima fidei: qua christi ecclesia nec paruulos homines recentissime natos a damnatione credit nisi per gratias nostras christi quae in suis sacramentis comedauit: posse liberari.

Dialogus ab incerto auctore: ex uariis scriptis et epistolis sanctorum Augustini atque Hieronymi excerptus atque

collectus. In quo de origine animæ et unde culpam cō-
traxerit disputatur. In cuius præfatione diuersa catholi-
corū atq; hæreticorū de ea questione sententiæ referuntur.

O Apud uos celestis eloquentia pu-
rissimi fontis et literarū oīus fluentia
redundent ac solida secundū uertices
sanitas uestra cuncto firmo statu mēbra
cōtineat. *Oror stupeor mētis atq; adit*
eur sillicidū insulā riuuli dignētū haurire nitores corpo-
ris ifirma medētis. *M*agis ergo q̄ de grecorū muta
ui fontibus siltentibus proferas atq; latinorū latentes li-
pidissimos ad uestri cordis secreta perducas. *O*rigenes
igitur qui nullus proprie de anima edidit librū in catha-
logo ecclesiasticæ prædicationis animæ fatiens mentionē
hæc dicit De anima uero. *P*etrus de seminis traduce ducatur
ita ut ratio ipsius: uel substantia inserta ipsius corpo-
ris seminibus habeatur: an uero aliud habeat iūtu: si ge-
nita ē: aut nō genita uel certe si extrinsecus corpori idī-
tur: nec ne nō satis manifesta p̄dicatōe distinguitur. In
libro quē de epistola apostoli ad Titum scripsit. Si quis
ait rationē hūanæ aīæ requirat cū de ea neq; ex seminis
traduce ducatur: neq; q̄ honorabilior et atiq; cor porū
cōpage sūt tradiderit ecclesiastica regula pp̄ q̄d multi cōp-
hēdei sic potuerit aliter sc̄iri oportet de aīæ ratiōe: s̄ et
q̄ aliter aliqd sentire uel differere uisi sūt a nō nullis in su-
spitiōe habētur uelut noui aliquid itro ducētes. *P*atetur
ā idē ipse *O*rigenes i p̄fatis opusculis: sed et *E*usebius
cesariēsis et p̄philus martyr *B*asilius quoq; et *G*rego-
rius *D*idymusq; et *R*ufinus similiter i suis unī substan-
tiæ oēs eē aīas et imortales: et rōabiles liberi arbitrii: ac
uelutatis iudicandas quoq; eē pro hīs q̄ i uita gesserunt
eē in eas factas a deo q̄ uniuersa creauit et cōdidit. Cū
ā factæ sunt oīs simul aut nunc per singulos nascētus
quid periculi esset aīant alterus e duobus opinari? *A*tha-
nāsius *H*ilarius et *A*mbrosius præparatiōe i uentre
mulieris deformatiq; corporibus tūc ad p̄sens creati
aīas et iseri deformatoq; tā corpori criminātur: *J*ā ue-
ro illi qui ex traduce aīas uētre cōfirmāt et simul corpo-
rali eas semine semiar: si q̄dē ut q̄dā ipsorū affirmare
solēt nō aliud dicit esse aīas q̄ isufflationē spūs dei illā
scilicet quā i iūtu facturæ mūdī deus isufflasse dicitur in
adā de ipsa dei esse eas substantia proficētes quō non isstī
uidebūtur quodāmō hæc p̄ter scripturæ regulas et ratio-
nē pietatis asserere: q̄ substantia dei est q̄ peccat. *S*i aīa
q̄ de substantia dei ē peccat: isuper ē q̄ et peccis subdēda
ē pro peccato. *S*z et illud se quod p̄ absurdū ē icurrere
nō uident quia necesse est eā simul cū corpore mori et
esse mortale. *S*i simul cū corpore uel seminata uel for-
mata uel nata est. *T*unc deinde illi idest *A*pollonius *T*er-
tullianus *P*ōpeius *A*rnobius *L*actantius atq; *A*polli-
narius: qui unās quides ex nullis substantiis a deo factas
esse dicunt animas idest illas quæ priua facta est in adā
et ex adas oīus hominū animas existere: et secundum
corporales sine dubio successiones traduces quoq; fieri
animarū. *E*tias ipsi quid aliud ostendūt nisi animas eē
mortales? *S*i enī sicut animalia cetera ex solo semine
oriuntur. *J*ta etiā de hōinibus sentimus ut cū corpore
simul in eodes semine etias anima defendatur quid dici-
mus de hīs qui imperfecti adhuc et de uētre aborsū sunt
et qui nōnunquas etias ante q̄ masculorū naturalium
receptaculi semina sint suscepta depereunt. *I*n quibus si-
ne dubio inuenitur quod simul etiam ille quæ naturalī
ratione seminiibus inserte erant animæ extincte sint par-
ter et corruptæ: siue ergo ex isufflatione dei sūt: siue ab
una quæ primo facta est necessarius est simul ut cum cor-
poribus corruptantur: sic eades corporalibus etias ori-
gines sumunt secundus ipsorū ratiōem: *A*ut enim nē

hil omnino ex rationabili atq; immortalī anima partem
pauit illud quod adhuc in uentre corruptus est: et repul-
sa est illa ratio quæ affirmat illam in seminis traduce si-
mul cum corporibus seminatas: aut si partcipat necessi-
tas imminet confiteri mortalem esse animam. *Q*uod
fides nostra utique non recipit domino declarante defū-
ctorum animas: et colloquū apud inferos habuisse et
lasari scilicet in beatorum sedibus ouantē: et diuitis fla-
grantem incendiis. *E*sse nanque animas immortales:
non diuini sed et philosophorū pleni sunt libri. *Q*uod
taliter esse *T*heobrotus *A*mbrosiota in *P*latonis libro
*S*ocrate disputante didicerat qui homicida sibi esse nō
timuit ac se altissimo præcipitauit muro dum et nullum
post mortem autumat restare iudiciū: et sine discrimie
aliquo meritorū omnes animas post corpora æquali-
ter ferri arbitratum ad celum. *Q*uod adeo pro uero tenu-
erunt. et sic illos omnes sæculi sapientes una nebula hu-
ius erroris inuoluit: ut et ipse taz laudabilis ut putat doc-
tor homicidiū ip̄sus se priuatis. *M*e publice occideretur
occiderit. *S*ic quoq; cato lecto in nocte ad lucernas pla-
tonis libro qui immortalitatem animæ docet stricto gla-
dio reuelatus manu pectus semel iteriq; percussit. *R*e-
deamus præterea ad illas sanctorū nobilissimas dispu-
tationes non in *A*cademiæ nemorosæ obscuris tectas
umbraculis: sed celesti illustratas ex lumine. *B*eaus ita
q; *H*ieronymus taz sanctus uictorius martyres q̄ ple-
rosq; catholicos secutus se potius fieri q̄ propagari aī-
mas secundus illud quod in euangelio scriptus est pater
meus usq; modo operatur et ego operor credere signi-
ficauit. *S*anctus quoq; *A*ugustinus in octo ad modum
uoluminibus hanc opinionem uerbis tueri cernitur. *S*s
cus originale peccatus penasq; paruulorū qui sine ba-
ptismate moruntur declarare nititur a deo factas in adā
et ex ipsa oīus hominū animas existere taz suis argumē-
tis q̄ scripturarius testimoniū nō est illud *A*īa quæ in-
gressa sunt cū iacob in ægyptus: et egressa de femore il-
lius aplecti propensius cōperetur. *H*uius assertionibus
beatus *G*audiosus ep̄scopus animarum et corporum
p̄optissimus medicus: nostrisq; tēporibus unus mar-
tyr: cū nobiscus colloquiū familiariter habuisset per to-
tas orationis suæ series euidentissimis approbatiōibus
usus ē. *A*t uero factus āmbrosius quē iam superius iter
uitros apostolicos cōmēorauit *J*nhonestus inquit pu-
to animas cum corporibus generari ut anima nascatur
ex anima. *Q*uod nec aīa ip̄sī cōpetit. *A*ut si certe singula
celesti potestate factæ sunt et ex ip̄sis ceteræ sūt nate p̄t
ex ūa ade aīa credibile uideri ceteras nasci: sed nō cōue-
nit q̄ soli deo hoc possibile fuit ut simplex generaret: nec
ceteris cōcederetur quod taz mysticū est i causa saluato-
ris ut nō solus a gentilibus uel iudæis: sed etias ab eis
qui christiano se dicūt incredibile putetur. *F*ortiniani enī
hanc fidē spernunt nō credūt deus generasse. *M*ā si eo
tēpore: quo seminatur corpus et aīa generatur ex aīa d
*A*dā costas sublatā legimus nō tamē aīas natā e x aīa: s̄
si costa secus habuit animas tam non nata est: sed detrac-
ta in partem: sed nec hoc scriptum est. *P*ropheta enim
*S*accarias inter cetera qui plasmas inquit animas homi-
nis in eum. *N*ec *E*stas ab hīs dissentiens ait sic dicit
dominus deus qui fecit te: et sinxit te in utero. *S*i er-
go in utero fingitur iam formato corpori tribuitur cum
enī oīa membra iplet corpus: figurata dī in corpore.
*E*t sicut aqua cū sit sine effigie missa tñ i uas figurata uī
detur ita et aīa cū sit natura icorporea et simplex formatur
i corpore sigula mēbra uiuificas. *Q*uā quides *M*oyse
māifeste tradidit dices si q̄s pcusserit mulierē i utero ha-
bentē et abortuerit si formatum fuerit det animam pro
anima. *S*i autem informatum fuerit mulietur pecu-
nia: ut probaret non inesse animam ante formam.

Itaq; si iam formato corpori datur non in conceptu corporis nascitur cum semine deriuata. Nam si cu semine et anima existit et aia multax aia quotidie pereunt : cus semen fluxu quoda no proficit natiuitati. Sed si prius respiciamus uidebimus quid sequi debeamus. Eodem plemur facturam Adx. In Adas enim datum est ut ex eo intelligatur quia ia formatus corpus accepit animam non potuerat animam limo terrax admiscere et sic formare corpus. Sed ratio infirmatur: quia primuin oportebat domus compaginari et sic habitatores induci. An ma certe quia spiritus est in sicco habitare non potest : ideo in sanguine fertur. Cum ergo corpus liniamenta compacta no fuerit ubi erit anima. An fortasse uagatur quamdiu immitatur cus ratio tradat sic dari eam ut anima in corpus non ociose uagetur is ex quo datur dicat qui aliud putant. Ex mare an ex foemina Non conuenit quia aliud in exemplo est proponunt enim ex uiro cum costa datam et animam quod nullis rationibus infirmari docuimus. Unde forte uideatur dari ex foemina: quod si arbitrantur maxime propter saluatorem quem scimus sine complexu carnis de spiritu sco natu ex foemina. Quod si arbitrantur plus dant foeminis auctoritate enim uiri mutant in foeminas. Cus enis corpus tanquam animax origines ex uiro dicant conuertit se ut id quod potius est ex muliere dicant idest animam. Quod uero minus ex masculo idest corpus. Cus manifestu sit ordinem exepi a deo traditus immutari non posse. Qui ergo animas ex una propagari asserunt et non i corpora iuxta ex emplum primi hominis a deo quotidie fieri anathema sit.

Augustinus Hieronymo

Sante frater Hieronyme consulens de his quax nescio oro deum ut fructuosus esse uelis quanq; enim te multo q; ego sim etate maiores tamē etiam ipse iam senex consulo: Sed ad discendus quod opus est nulla mihi aetas sera uideri potest quia et si senes magis decet docere q; discere: magis tñ discet q; quid doceat ignorare

Hieronymus

Bate papa Augustine in scripturarū si placeat campo sine nostro inuicem dolore ludamus Noli ergo anoruz existimare nos numero nec sapientias canis repute. Is enim sapiētia scriptura testante. Lanī hominis prudētia eius. Noli inquam fidē pensat temporibz nec iccirco me meliorē putes qd por i xpi exercitu coeperi militari

Augustinus

Hecipe igitur et quax mihi peto aperire et discere no graueris. Quaxio de anima multos mouet. in quibus et me esse cofiteor. Mas quid de anima firmissime teneam non tacebo.

Hieronymus Augustino

Meritis nos uirtutibus tuis: et paruos magis extollis ultimamq; partem conuiuii occupas ut patrifamilias iudicio proueharis. Sed uelle fateor sedenti me prafero Magistrum renuens comitem spondeo. Petenti datur: pulsanti aperitur quarens inuenit. Discamus in terris quorum nobis scientia perseveret in caelo

Augustinus Hieronymo

Qertus etiam sum Animas nulla dei culpa nulla dei necessitate uel sua: sed propria uoluntate in peccatum esse collapsa. Nec liberari posse de corpore mortis hui' uel suax uoluntatis uirtute tanquam sibi ad hoc sufficere uel ipsius corporis morte: sed gratia dei per iesum christu dominum nostrus

Hieronymus

Anima immortalis inuisibilis et incorruptibilis est secundum generale nostri corporis substantias dico uel eo certe tempore punietur et supplicia sentiet quando pristinu corp' receperit ut cu quo peccauit cu ipo putatur

Augustinus

Dicitur humana concepcio sic procedere primis sex diebz quasi lactis habere similitudinem sequentibus nouem diebus couertitur in sanguinem deinde .xii. in diebus solidetur reliquis decem et octo formetur usq; ad perfecta liniamenta omnium mebroru et hinc ias reliquo tempore usq; ad tempus partus magnitudine augetur

Hieronymus Augustino

Sicut nescis usam spiritus et animax ingredienti in paruulus et ignoras ossiu ei uenarum uarietates in uenire pragnantis quomodo ex uli elemento corpus hominis in diuersas effigies artusq; uarietur: et de eodem semine aliud mollescat i carnibus aliud duretur i ossibus aliud in uenis palpetur aliud ligetur in neruis Ita dei opera scire non poteris qui factor est omnium

Augustinus Hieronymo

De animax incarnatione Vtrum ex illa una quax primo hoi data est sic careat prouidentur: An singulis quibusq; noua atq; iam modo sunt. An alicubi ias existentes uel mittantur diuinitus uel sponte labantur in corpora quaxnas sit eligenda opinio scire desidero.

Hieronymus

Super animax stata memi uestre quaxtium cula immo maxime ecclesiastica quaxtium nis utru lapsa de caelo sit ut Pythagoras philosophus omnesq; platonic et origenes putant. An a propria dei substantia ut stoici maichæus et in sana pricillia haresis suspicantur. An in thesauro habeantur dei olis coditæ ut quida ecclesiastica sulta perualione cofidit An quotidie a deo fiunt et imittantur in corpora: scdm illud quod in euangelio scriptu est Pater meus usq; modo opatur et ego operor: An certe ex traduce ut Tertullianus Apollinaris et maxima pars occidentalium autumat ut quo corpus ex corpore sic anima nascatur ex anima: et similia cum brutis animatibus condicione subsistat

Augustinus

Hoc certe sentis qd singulas aias singulis nascentibus etia modo deo faciat Qui tentat ne obliuatur: quod omnes creaturas

N.2.

consumauerit de sexto die et septimo die reuenerit ad
habeo testimonium ex euangelio per me usque nunc operatur.

Dieronimus Augustinus.

Quid. n. ambiguitatis in dicto est ut diuersa intel-
ligentia tribuatur occasio? Et super hoc nulla con-
tentio est.

Augustinus.

Doce ergo quod quod doceam: doce quod teneam: et dic
mibi si aia sigulati in singulis hodie nascuntur
sunt. Ubi in paruulis peccant: ut indigeant in sacramento
pro remissione peccati peccantes in adam: ex quo caro est propa-
gata peccati: aut si non peccant qua iusticia creatoris ita peccato
obligantur alieno: cum exinde propagatio membrum morta-
libus inferuntur ut eas nisi per ecclesiam subuentum fuerit da-
natio consequatur cum in eorum potestate non sit: ut eis pos-
sit gratia baptismatis subuenire.

Dieronimus

Hlenati sunt peccatores a uulua: errauerunt ab ute-
ro: locuti sunt falsa. Stant ut nati sunt subiacuere
pro in similitudine pueritatis ad: quod est forma futurum.
Illud quoque quod in uoluntate Job scriptum est. Nunquid mu-
dus erit homo coram deo aut in operibus suis irreprehensibilis
uir: si aduersum famulos suos non credit et contra angelos
suos prauus quid reperit: quantomagis in his qui habitant
domos luteas? Et quibus et nos de eodem luto sumus. Nul-
lus. n. absque peccato est: nec si unius quidem die fuerit uita
ei. Si. n. stella non sunt mundum in conspectu dei quantomagis
uermis et putredo: et hi qui peccato offenduntur ad
tenentur obnoxii?

Augustinus.

Oscero te quo hanc opinio defenditur qua cre-
ditur aia non ex illa una hominis primi fieri oem
sed sic illa una: ita singulis singula. Et uero qui dicitur
alia contra hanc opinionem facile me puto posse repellere
sicuti est illud quod eam sibi quidam uidentur urgere quo con-
sumauerit de omnia opera sua die sexto: et septimo die re-
quiescit si nouas adhuc aias creat. Quibus si dixerim
quod ex euangelio supraposuit. Per me usque nunc operatur:
Respondet operatur: dictum est institutas amministrado: non nouas
institueno.

Dieronimus Augustinus

Hic locus apud iperitos et scripturarum sanctarum
meditationem usque et scientiam non habes uidetur
opinionum tua prima fronte blandiri: ceterum discussio sa-
cile dissoluitur: et cum testimonia scripturarum alia compara-
ueris testimoniis: ne sibi spiritus sanctus pro qualitate locorum
et temporum uideatur esse contrarius secundum illud quod scriptum
est. Abyssus abyssum inuocat in uoce cataractarum: suarus.
Lerno quo tendat tua assertio: sed de hoc in posterioribus
discutendum est ne dum miscemus questionibus questionibus
obscuram audientibus intelligentiam relinquamus.

Augustinus

Utrum est quod a rebus que non erant institutis re-
quiescit: et hoc uerum est quod non solum gubernando
quod se: uerum est aliquid non quod mundum est: sed quod ita crea-
uerat numerosius creando usque nunc operatur. Vel sic er-
go: uel alio quolibet modo eximur ab eo quod obicitur nobis
de requie dei ab operibus suis. Ne propea non credamus
nunc usque fieri aias nouas non ex illa una: sed sicut illas

unam. Nam quod dicitur: quare facit aias eis quos nouit esse
mortuos. Possumus respondere parentum hinc pecca-
ta uel conuinci: uel flagellari.

Dieronimus

Sper quo quid mihi uideretur in opusculis con-
tra rufinum oli scripsisse me noui aduersum eum
libellum quem per memoriam Anastasio romana ecclesie
dedit: in quo lubrica et subdola imo stulta confessio dum
auditorum simplicitati illudere nititur lux fidei: imo perfidia
illudit

Augustinus

Quod in libro aduersus Rufinum posuisti quos-
dam huic sententia calumiant quod deum dare aias adul-
terinis conceptibus uideatur indignum: uel conatur astrue-
re meritis gestis ante carnem uitae aias quasi ad ergastula
huiusmodi iuste posse produci: non me mouet multa cogi-
tantibus quibus hanc possit calumnia refutari. Et quod ipse ridentem
non esse uitium sementis in tritico quod furto dicitur esse sublatum
sed in eo quod frumenta furat. Nec ideo terra non debet
esse gremio suo semina conseruare: quia sator inuicta ea pro-
fecerit manu: elegantissima similitudo est. Quia et antequam
legeret nullas mihi obiectio ista de adulterinis conceptibus
in hac quaestione faciebat Augustinus generaliter intuentem
multa bona deum facere: et de nostris malis prauis quibus peccatis.
Nihil. n. cuiusquam creatio si habeat prudentem primumque
consideratorem ineffabilem laudem creatori excitat: quanto
magis creatio non cuiuslibet aialis: sed hominis? Si autem causa
creandi queritur: nulla citius et melius respondetur nisi quia
ois creatura dei bona est: et quod dignius quam ut bona faci-
at deus bonus: quod nemo potest facere nisi deus? Hinc et alia
quod uos sic possu dicit aduersum eam: quod habet opinionem qua
creditur aia sic illa una sigulis fieri labescere conatur

Dieronimus

Heronius. n. orator egregius. In cuius laudibus
tulla personat disertos se ait. uidisse multos: elo-
quentem adhuc neminem. Noli igitur mihi oratorum et
non tuis floribus ludere per quos solent imperitorum
atque pueroz aures decipi: sed simpliciter dic quod sentias.

Augustinus

Quod ad poenas uentum est paruulorum magnis
mihi crede coartor angustus nec quid rideas
proffus inuenio. Non solum eas poenas dico: quas habes
post hanc uitam illa damnatio: quo necesse est trahatur si de
corpore exierint sine christianam gratiam sacramento: sed eas
ipsas que in hac uita dolentibus nobis uersantur ante oca-
los quas enumerare si ueli prius tempore quam exempla deficiunt.
Languescunt a gritudine: torquentur doloribus: fame
et siti cruciantur: debilitantur membris: priuatur sensibus:
uexantur ab imundis spiritibus. Demonstrandum est utique
quo ista sine ulla sua causa iuste patiantur. Non enim
fas est dici aut ista ignorante deo fieri: aut eum non pos-
se resistere facientibus aut iniuste ista uel facere uel permittere.

Dieronimus

Diuersis testimoniis scripturarum eadem quaestione
uteris in theatrales pstatias: qui unum eundemque
hominem personarum uarietate mutata in marstem ue-
neremque perducunt: ut qui prius rigidus et truculen-
tus inceserat: postea soluitur in molliem seminarum.

Augustinus
De te iratu scilicet nihil aliud quam ueniam precabor
Hieronymus Augustinus

Quato ut patienter audias: non enim de aduersario uictoria: sed contra in datu qrim ueritate
Augustinus

Quoniam nam sicut animalia irrationabilia recte dicimus usus dari naturis excellentioribus et si utrosque sicut apertissime in euangelio uidemus porcos ad usus desiderati esse concessos. d. x. monibus hoc et de homine recte possumus dicere. Animal est enim sed rationale et si mortale. **A**ia est rationalis in illis membris que tanto afflictiois penas luit. **D**eus bonus est deus iustus est deus omnipotens est hoc dubitare omnino demeritis est. **T**anto ruz ergo malorum que sunt in paruulis causa iusta dicitur: **N**empe cum maiores ista patientur soleamus dicere aut sicut in: **J**ob merita examinari aut sicut in berode puniri peccata et de quibusdam exemplis quae deus manifesta esse uoluit aliqua que obscura sunt hominum cōtetur: cōceditur: sed hoc in maioribus. **D**e paruulis autem quod respondeam edisserere si penas tantis nulla in eis sunt puniēda pēta nā utiqs nulla est illis xatibus examinanda iusticia

Hieronymus
Quod edit ecclesiastes primo omnium mentem suam ad sapientiam requirēdam et ultra licitū se extendens uoluit causas ratioēsqz cognoscere quare paruuli corrupuntur a d. x. mōe cur naufragia et iustos et ipsos pariter abforberēt utriusque hanc et hinc similia casu euenirent an iudicio dei et si casu ubi prouidentia: si iudicio ubi iusticia dei.

Augustinus
Quod ecce ergo quod sentis quod dicere debeam ut constet nobis ratio nouarum animarum singulis corporibus singularimqz facturus

Hieronymus
Quod uideris mihi obliuiosus esse et qui nihil supradictus sit per easdem disputationis reuertit licet hoc enim longa disertatione cōcussus est.

Augustinus
Quod Annationis in paruulos causa requiro. quia nō aniaz si nouae sunt singulis singula uideo esse nullas in illa xate peccati nec a deo dari aliquam credo quā uidet nullū habere peccati. **A**n forte dicēdus est in paruulo carne solā esse peccati nouā uero illi aiam si eri qua scdm dei p. x. cepta uiuente in adiutorio gratiae christi et ipsi carni edomita ac subugata possit icorruptionis meritis cōparari.

Hieronymus
Quod Emus opā: ut p. n. t. i. o. s. s. i. m. a. h. a. r. e. s. s. i. s. a. e. c. c. l. e. s. i. a. a. u. s. e. r. a. t. u. r. : q. s. e. m. p. s. i. m. u. l. a. t. p. e. n. i. t. e. n. t. i. a. m. u. t. d. o. c. e. n. d. i. e. c. c. l. e. s. i. a. h. a. b. e. a. t. f. a. c. u. l. t. a. t. e. **N**e si aperta luce prodiderit se. foras expulsa moriatur

Augustinus
Quod **Q**uarenda est causa atqz reddēda est quare damnetur aia que noua creatur singulis quibusque nascentibus si praeter christi sacramentus paruuli moriantur. damnari enim eas si sic a corpore exierint et facta scriptura et sancta testis est ecclesia unde illa de aiarum nouarum creatione sententia: si hanc fidē fundatissimam nō oppugnat sit et mea: si oppugnat nō sit et tua. **N**olo mihi dicatur pro hac sententia debere accipi quod scriptū est: **Q**ui finxit spiritum hominis in ipso: et qui finxit corda eorum. **A**liquid fortissimū atqz inuictissimū requirendū est quod nos nō cogat deū credere ullarū animarū sine culpa aliqua dānatores. **N**ā uel tantundē ualet uel plus ualet forsitan creare quam fingere: et in scriptis est **E**t in mundū crea in me deus **N**ec ideo putari potest aia hoc loco optat se fieri priusquam aliqd esset. **S**icut ergo ias existens creatur in nouatione iustitiae: **S**ic ita existēs fingitur cōsiratione dot

trinx. **N**ec illud quod in ecclesiaste scriptū est **T**unc conuertetur puluis in terras sicut fuit et spiritus reuertetur ad deū qui dedit illū istā confirmat sententia: quā esse uolumus nostram plus enis hoc suffragatur eis qui ex una putant oēs esse animas. nā sicut conuertitur inquit puluis in terrā sicut fuit: et tū caro de qua hoc dictus est ad homines nō reuertitur ex quo propagata est: sed ad terrā uide primus homo factus est: sic et spiritus ex illius unius spiritui propagatus nō tū ad eum reuertitur: sed ad deum a quo illi datus est. **D**erū quia hoc testimonium ita pro istis sonat ut nō defendi uolo uideatur esse cōtrariū aimonē dā tantū credidi prudentia tuas: ne talibus testimoniis ex his angustiis me coneris eruere. **N**ā licet nemo faciat optando ut uerū sit quod uerū nō est tū si fieri possit optare ut hae sententia uera esset. **E**t sic opto ut si uera est abs te liquidissime atqz inuictissime defendatur.

Hieronymus
Quod **R**oposuiti testimonia que nō de alteri scripturae loco sed de porris libris absoluta sunt reuertatur puluis in terras sua unde sumptus est spiritus reuertatur ad deū suus qui dedit illū ex quo factis ridendi qui putant aias cum corporibus fieri: et nō deo sed a corporum parte generari. **L**uz enim cito reuertatur in terrā. et spiritus redeat ad deum qui dedit illū. **M**anifestū est deū parentem aiaz esse nō homines.

Augustinus
Illam uero opinionem que ex una stant oēs aia nec discutere uolo nisi necesse sit. **A**iqz utinas ista de qua nunc agim? si uera est sic abs te defendatur ut hoc iam necesse nō sit. **Q**uāuis autem desideres rogē uotis ardentibus ex optes: et expectē ut per te mihi dñs huius rei auferat ignorantia tū si quā absit minime meruero patientias mihi petam a domino nostro

Hieronymus
Iuxta beati apostolū unusquisque in sensu suo abundat: **A**lius quidem sic alii aut sic: **Z**erte quis quid dici potuit: et sublimi ingenio de scripturarum sanctarum hauriri fontibus: a te positus atqz disertus est. **I**s quo reuerentiā tuā parumpatiaris me tuum laudare ingēitum. **N**os enim inter nos eruditionis causa differimus ceteris amul et maxime haeretici cum diuersas iter nos sententias uiderint de animi calimabuntur rancore descendere: mihi aut decretus est te amare suscipere colere mirari: tuaque dicta quasi mea defendere.

Augustinus
Quod **U**i animas ex una propagari asserunt: quam deus homini primo dedit atqz ita ex parentibus trahi dicunt si tertulliani opinionem sequuntur profecio eas nō spiritus sed corpora esse cōcedunt et corpulentis seminibus exoriri quo peruersius quid dici potest?

Hieronymus
Quod **U**i dicunt prius aias fuisse quam nate sint et non corpori secundum exemplū primi hominis: a deo quotidie fieri anathema fuit:

Augustinus
Quod **D**is negat non unius tantum sed omnium animarum creatorem factorem deum: nisi qui eius eloquiis apertissime refragatur sine ulla quippe ambiguitate per prophetam dicit **O**mnem flatum ego sed animas uidelicet intelligi uolens.

Hieronymus
Quod **O**mnino in euangelio uidete: ne cōtemnatis unum ex his pusillis. **D**ico enim uobis quia angeli eorum semper uident faciem patris mei qui in caelis est. **M**agna dignitas animarum est: ut unaquaeque habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui angelum delegatum. **S**ufficiat nobis memorata credulitas: et nostra tades finatur oratio.

Ecce deo fauente feci quod flagitasti imo quod potui. ratione animæ tuæ exemplū primum hoīs : et uerbum saluatoris a dño deo quotidie fieri tāq̃ formato corpori dari. Totūq̃ cursum eius breuiter lz salubus ponit si di ci fas est: q̃ passibus pro festinatōe ad finē usq̃ deduxit: atq̃ pro tenuitate ingenioli mei per cunctos ecclesie magistros p̃fertis p̃ duos pinguedinis libros Augusti nam vs et Hieronymū assistētes aureo dexa leuaq̃ candelabro instar duoy celi luminariū cognitioni ad li quidum tradidi de quāplurimis eoy opusculis sua eis solerti uigilantia : et sagaci p̃quisitione inuestigata restituens dicta loqui ueluti p̃sentes alternis uicibus feci. Quid tam rectū: q̃d tā uey: q̃d tā catholicū: q̃d sole clari ad istructionē oīus magis utile: uel cōtra hareticos certe q̃ inimica aduersum nos mente deficiunt: q̃d taz irreprensibile: uos ergo catholicoy uiroy p̃cepta tenaciter assequendo iusti haredes: is et necessariū inueniēmi qui latiali eloquio pollentes sapiētioribus p̃feramini: et non magis stillantis liquoris sicuti p̃fatione cōphēdi q̃ mundatiū fluiroy ubertate rigati redundans fluentis sanctorus.

- I**ncipiunt epistolæ beati Hieronymi de quaestionibus ueteris ; et noui testamenti in unum congestæ.
- S**ecunda pars principalis totius uoluminis quæ de scripturis sacris christianum hominem erudit.
- E**pistola beati Damasi urbis romanæ episcopi ad beatū Hieronymum de quinque quaestionibus propositis ad scribendum excitantis monentis fructum studiorum in scribēdo cōsistēt quaz q̃stionū tituli i epistola i seruitur.

Dormientes te longo tā t̃p̃e legentē potit q̃ scribentem q̃stionculis ad te missis excitare disposui. Nō quod et legere non debeat. Hoc. n. ueluti quōtidiano cibo alitur et pinguescit oīo: sed q̃ lectōis fructus sit iste si scribas itaq̃ qm̃ heri tabellario ad me misso nullas te iam epistolæ hie dixisti exceptis his quas aliq̃n i heremo dicaueras: quasque tota auditate legi atq̃ descripsi ultro pollicit: ea te furtiuis noctiū opīs aliquas si uellē possedicare libenter accipio ab offerente q̃d rogā uolueras si negasses. Neq̃ uero ullam puto digniorē disputatio nis n̄re confabulatiōem fore: q̃ si de scripturis sermo cinemur inter nos. i. ut et ego iterrogem: et tu r̄ndeas: qua uita nihil i hac luce puto iocūdius: quo aīx pabulo oīa mella supantur. q̃ dulcia i q̃t propheta gutturi meo eloq̃a tua super mel ori meo. nā cū icarco ut ait papu orator hoies a bestis differam quod loq̃ possim: qua laude dignus ē qui i ea re ceteros superat: i qua hoies bestias antecellunt? Accingere ig̃ et mihi q̃ subiecta sūt dislere seruans utriq̃s moderamē ut nec proposita solutionē desiderēt: nec epistola breuitatē. Fateor tibi q̃p pe eos quos mihi tāp̃ridē Lactāti dederas libros tō n̄ libenter lego quia et plurimæ epistolæ ei⁹ usq̃ ad mille spacia uersuum tenduntur: et raro de n̄o dogmate disputant: quo fit ut et legenti fastidium g̃net longitudo: et si qua breuia sunt scholasticis magis apta sūt q̃ nobis de metris et regionum situ et phis disputantia. Quid sibi uult quod in genesi scriptū ē. Oīs q̃ occiderit Cain septē uindictas exoluet? Si oīa deus fecit bona ualde: quare Noe de mūdis et imūdis aialibus p̃cepit: cū imūdiū nihil bonum esse possit: et in nouo testamēto post uisio nem q̃ petro fuerat ostensa dicentū. Absit dñe a me qm̃ cōe: et imūdiū nunq̃ itrouit in os meu: uox de celo r̄ndit quod de mundauit: tu cōe ne dixeris. Zur deus loquitur ad Abrahā q̃d quarta progēie filiū israhel essēt

reuerfuri de xgypto et postea Moyses scribit. Quia autes progēie exierunt filii israhel de terra xgypti: q̃d unq̃ nisi exponatur uidetur esse cōtrariū. Zur Abrahā fidei suæ signū i circūcisōe suscepit. Zur Isaac uir iust⁹ et deo carus non illi cui uoluit: sed cui noluit deceptus errore benedixit.

Beati Hieronymi r̄nsua epistola tres t̃n ex q̃nq̃s quaestionibus propositis differens: et de circūcisōe ac discretione mūdoz atq̃ imūdoz aialium ad Tertullianum Nouatianū Origenēq̃ remittens.

Tituli quaestionū q̃ i hac epistola differuntur. Quid sibi uult quod in genesi scriptū est. Omnis qui occiderit Cain septem uindictas exoluet. Quomodo uarietas egressionis filioy israhel dissoluitur quæ abrahæ quarta progēie repromittitur et a moyse quita progēie facta perhibetur. Zur Isaac uir iustus et rectus cui noluit deceptus errore benedixit.

Batissimo papæ Damaso hierōym⁹. post quā epistolā tuæ sacritatis accepit: cōfestis ac cito notario: ut exciperet ipeant: Quo ad officii p̃parato quod erā uoce prompturus ante mihi cogitatione pingebas: Interim tam et ego linguā et ille articulū mouebam: cū subito hebræ⁹ interuenit deferens non pauca uolumina: q̃ de synagoga quasi lecturus acceperat. Et ilico habes inquit quod postulaueras: meq̃s dubiū et quid facerē nescientem ita festinus exterruit ut oibus p̃termisissis ad scribendū trāsuolarem: q̃d quidē usq̃ ad p̃arsens facio. Merū q̃a heri a diacono ad me misso ut tu putas epistolā: ut ego sentio cōmētariū te expectare dixisti breuē r̄nsionem ad ea desiderans quæ singula magnoy uoluminū prolixitate idigent. **ΑΥΤΑ ΟΙ ΕΧ ΔΙΑΘΑ** tibi confestim discussi: duab⁹ n̄n quaestionculis p̃termisissis non quod non potueris et ad illas aliquid r̄ndere: sed quod ab eloquentissimis uiris Tertulliano n̄o. s. et Nouatiano latino sermone sint editæ: et si noua uoluerimus asferre sit latius disputandum: Lerte expecto quid placeat. **Dirū** ne epistolari breuitate sentētias tibi uelis digerere: aut singulorum libros confici. **Na** Origenes i quarto Pauli ad romanos thomo de circūcisōe magnifice disputauit: et de mūdis atq̃ imūdis aialibus in leuitico plura differuit: ut si ipse inuenire nihil possem: de eius tamē fontibus mutarer et ut uerius loquar. **Didymi** de spiritu sancto librum in manibus habeo: quē trāslatus tibi cupio dedicare: ne me estimes tātūmodo dormire q̃ lectionē sine stilo somnū putas. **Antelatis** itaq̃s problematibus: quæ epistolæ tuæ subieceras quid mihi uideatur annexū ueniā postulans et festinationis pariter et morarum? festinationis quia ad unam lucubratiū lam dicare uoluerim multorum opus diey. Tarditatis quia alio opere detent⁹ non statim ad iterrogata rescripsi. **pr̄ma** quaestio. Quid sibi uult q̃ in genesi scriptū est. Oīs qui occiderit Cain septem uindictas exoluet: Anq̃ de quaestione aliquid dicamus rectum uidetur ut editio nes interpretum singulorum cum ipso hebraico cōserētē sermone digeramus: quo facilius sensus scripturæ itelligi possit uagomerlo adonat lachen coloborg Cain ciua hadain uichan: Aquila et dixit ei dñs. **Proterea** Omnis qui occiderit Cain septemplexiter ulciscetur. **Symmachus** et dixit ei dñs. **Nō** sic: sed oīs q̃ occiderit Cain hebdomada siue septimus uindicabitur. **Septuagita** et Theodotion et dixit ei dñs. **Nō** sic: sed oīs q̃ occiderit Cain septem uindictas exoluet. **Postq̃** Cain occiderat fratrē interrogat⁹ a domino: **Ubi** est Abel frater tuus;

Contumeliose respondit nescio nunquid custos fratris mei sum: Quia obres maledictione damnatus ut gemens et tremens uiueret super terram noluit uentias deprecari sed peccatis peccata cogeminans tantum putauit nefas cui non possit a domino ignosci. Denique respondit domino maior est causa mea quam ut dimittar: id est plus peccauit quam ut merear absolui. Ecce elicio me hodie a facie terra et a facie tua abscondar et ero gemens et tremens super terram: Et erit omnis qui inuenit me occidet me Euior inquit a conspectu tuo et conscientia sceleris tremebundus luce ipsas ferre non sustinens abscondar ut latitem Eritque omnis qui inuenit me occidet me dum ex tremore corporis et furia mentis et agitati eum esse intelligit qui mereatur interfici. Verum deus nolens eum condempnosa mortis finire cruciatu: nec tradens poenam quam se ipse damnauerat ait **N**o sic id est non ut existimas moriens: et mortem pro remedio accipies: Verum uiues usque ad septimam generationem et conscientia tua igne torqueberis ita ut quicumque te occiderit secundum duplices intelligentiam aut in septima generatione aut septimo te liberet cruciatu Non quod ipse qui occiderit Cain septem ultionibus subiiciendus sit: sed quod septem uindictas quae in Cain tanto tempore cucurrerunt soluat in interfecto occidens eum qui uita fuerat derelicta ad poenas: Ut autem quod dicitur manifestius fiat quotidianam consuetudinis ponamus exemplum. Loquatur iter uerba seruus ad dominum Quia incendi domum tuam et uniuersam substantiam tuam dissipauit interfice me. Dominusque respondeat **N**o ut uis morieris et finies morte supplicia uerum longo tempore custodieris ad uitam: et tam infeliciter in hac luce uersaberis: ut quicumque te occiderit beneficium praestet occiso: dum te et tam multis liberet cruciatibus. Et secundum .lxx. quidem editiones Diconobis sensus uidetur: De eo autem quod Aquila posuit septem uindictis et symmachus hebdomada siue septimum uindictis maior nostrorum ista sententia est quod putant in VII generatione a Lamech interfectum Cain Ad quippe genuit Cain Cain genuit enoch enoch genuit Lamech Lamech genuit malaleel Malaleel genuit matusalem Dauidales genuit lamech Qui septimus ab adam non sponit ut in quodam hebraeo uolumine scribitur interfectum Cain ut ipse postea confitetur quia uita occidi in uulnere meo et iuuenem in liuore meo quoniam septem uindictabitur de Cain de Lamech autem septuagies septies. Hoc quidem de Cain quod in septima generatione a lamech interfectus sit et iuxta alias editiones poenas suis sceleribus derit quod tot generationibus gemens et tremens uiueret super terram: Nihil obscuri arbitror remansisse. Nunc illud quod non interrogaueras dum aliud agimus irrepleat quae sunt septuaginta septem uindictae quae in Lamech exoluenda sunt Auunt ab Adam usque ad Christum generationes .lxxvii. Lege lucam euangelista et inuenies ita esse ut diximus. Sicut ergo septima generatione peccatum Cain est dissolutum non enim uindictabit deus his in idipsum et qui semel recepit mala in uita sua non eisdem cruciatibus patietur in morte quos passus est in uita ita et lamech peccatus id est totius mundi atque sanguinis qui effusus est christi soluetur aduentu qui tollit peccata mundi qui lauit auctus suum in sanguine uuae et torcular calcauit solus: Qui de eodem ad caelum rubicundus ascendens et clamantibus angelis miraculum praebuit. Eleuate portas principes uestrae: et introibit rex gloriae. Reserebat mihi quidam hebraeus in apocryphis eorum libris .lxxvii. aias ex lamech progenie reperi quae diluio deleta sunt et in hoc numero de lamech facta esse uindicta quod genus ipsius usque ad caelum aelysimus perseuerauerit. Alii de septem uindictis Cain uaria suspicantur. primum eius asserunt fuisse peccatum quod non recte diuiserit Secundum quod inuiderit fratri. Tertium quod dolose egerit dicens transcam in campus. Quartum

quod interfecerit: Quintum quod prociacter negauerit dicens nescio nunquid custos fratris mei sum. Sextum quod se ipsum dānuerit dicens maior culpa mea est quam ut dimittar septimum quia nec damnatus egerit poenitentiam secundum Ninuitas et Ezechias regem iuda qui imminentes mortem lachrymis distulerunt ut qui dānati fuerat non penetraret sed agentes poenitentiam ipetraret misericordiam dei Nas tradit illis a clementissimo deo ideo usque ad septem generationes fuisse dilatum ut saltem malis ipsis et longa uita macerore compulsi poenitentias ageret ut mereretur absolui Nonnulli septenarium numerum plenum atque perfectum interpretantur de multis scripturarum locis testimonia contrahentes: et hunc esse sensum quem supra perstrinxim quod qui interfecerit Cain ab ingenti eius afflictione et omnia supplicia transeunte liberari poena Sunt autem qui et de euangelio interrogationem Petri replicent Domine quotiens peccabit in me frater meus dimittat ei usque septies. Dicit et iesus Non dico tibi usque septies sed usque septuagies septies. Et putant mortem atque peccatum in septima progenie sabbatisse quoniam Enoch raptus est: et non inueniebatur: quia transfudit illum deus: De .lxx. autem et septem illa expositiones sequuntur In aduentu christi mortis atque peccati aculeum esse confractum. Non aliam opinionem ne quid uidear pretergressus. Quidam septimum annum remissionis et quinquagesimum tobelxi: et quadrigentesimum nona gesimum quod uolunt intelligi septuagies septies multis modis interpretantur. Afferentes ob hanc causam quinquagesimum quingentesimum numeri sacrate in euangelio positi debitorum: et quinquagesimum psalmum poenitentiae: qui septem conficitur septimanis: et in principio octo adis erumpit Verum ne longius sermo procedat hucusque super hoc locutum me esse sufficiat quia et ex his quae resperimus ingentem tibi disputationis siluam poteris ipse conficere scies origenem duodecimum et tertiumdecimum in Genesi librum de hac tantum quaestione dictasse

Secunda quaestio cur de loquitur ad Abraam quod quarta progenie filii israhel esset de aegypto reuersuri et postea Moyses scribit quinta autem progenie ascenderunt filii israhel de terra aegypti quod utique nisi exponatur uidentur esse contrarius

Hoc uero problema cum legissem cepti mecum tacitus aestimare: et euertigio genesis exodusque percurrens repperi loca: in quibus scripta sunt quae uidentur facere quaestione: ac primo assumas spiritibus spiritualia comparando indissolubilia esse sicut et multa alia: Nam et matusalem quatuordecim annis post diluuium uixisse scribitur: nec tamen arcam ingressus est cum Noe et cum ipse deus locutus sit ad Abraham sciendo scies quia peregrinus erit semen tuum in terra non sua et in seruitutes redigent eos: et affligent. et humiliabunt annis eos cccc. Postea moyses scribit in exodo et factus est post quadringentos et triginta annos exiit omnis populus domini de terra aegypti Agar quoque ismaelem quasi lactentem et tenerum portet in humeris eius. xv ferme et amplius reperitur annorum et ridiculus sit tas grandem iuuenem matris sedisse Lericibus Robas uero filii salomonis Quadragesimo primo aetatis suae anno regni supsit exordium: et regnauit in Hierusalem annis decem et septem: cum utique pater eius. xii. anno regnare incipiens annis. xl. regnauerit: et. xi. filius generare nequerit. Quis hanc et multa istiusmodi mecum sollicitus uolueres aperuit mihi hostium qui habet clauem dauid et introduxit me in cubiculum suum posuitque me in foramine petrae ut post spum saeuentes post terram meam mortuum post incendium ignorauit quo urbar uox ad me

aurx leuitoris accederet diceremq; Inueni quem q̄siuit
anima mea tenebo eū: et nō dimittā. Et enī cū uideatur
scriptura inter se esse cōtraria. utriq; uey est cū diuersū
sit. Egressi sūt quarta gñatiōe filii israhel de terra xyp
ti: Replica genealogiam leui. Leui genuit caath: caath
genuit amra: amra genuit Aaron: aaron genuit eleazar
eleazar genuit sinees caath cus pie suo leui ingressus ē
xgyptū: Rursus eleazar cus pie suo aaron egressus ē
xgyptū: A caath usq; ad eleazar cōputantur gñatiōes
quatuor ls q̄dam uelint ab Amra incipere: et ad sinees
ur et nos in fecimus eleazar pueni. Si uero uolueris
disparē numey oñdere quō scdm exodū q̄nta gñatiō e
egressi sunt filii israhel de terra xgyptū: tribus tibi iudæ
et ordo numeretur. Iuda genuit phares: phares genu
it esrom: esrom genuit aram: Aram genuit aminadab
aminadab genuit naasō: naasō genuit salmon. phares
cū pie suo iuda igressus est xgyptū. Naasō princeps tri
bus iuda i deserto describitur: cuius filius Salmō ter
ram repromissionis intrauit. Computa a phares usque
ad naasō: et inueniēs generatiōes q̄nq; tametsi nō nul
li: ut i tribu leui oñdāmus in esrom iiciū faciant: et ad sal
mon usq; pueniant. Puto problema dissolutū quod si
displicet: ad compendū ueniam: et dicā in hebræo non
esse diuersum. Aquila nāq; qui non cōtentiosus ut q̄dā
putant: sed studiosius uerbū interpretatus ad uerbū: In
eo loco: ubi septuaginta posuerunt. Quia aut gñatiōe
ascenderunt filii israhel de terra xgypti ita transfuit
καὶ ἐν ὀπλήσασα μὲν οἱ ἀνέβησαν υἱοὶ ἰσραὴλ
ἀπὸ στήγης αἰγυπτίου. i. armati ascēderūt filii isra
hel a terra xgypti: ls pro eo qd armati nos dixim scds
græci sermōis ambiguitatē istructi siue muniti pp supel
lectilē qua xgyptios spoliauerunt possit intelligi existi
māti curiositatē esse finitā maior q̄rendi ardor exoritur
et ad similitudinē hieremiæ dissoluor undiq; et ferre
non possum: quare lxxv. gñatiōē et aquila trāstulerit
armatos: uolumen hebræus replico: quod Paul^o peno
lem iux̄ quosdam uocat et ipsos characteres sollicitius
attendens scriptum reperio uabaamucin ablu bene isra
hel meeres misraim. In reliqua parte interpretatiōes nō
discordant. Dis pugna de uerbo est uahamuclm quod
isdem lris scribitur neth mem sim iod mem. Prrū nam
q̄nq; an munitos sonet: Et quidem q̄nq; hoc sermone
dicā plurali numero negare non possum: uerum q̄nq;
plurali numero nō q̄nta. Ut illi interpretati sunt singul^{ri}:
sed nec generatio inuenitur adiūcta quæ lingua hebræa
dor di. ut si esset q̄nta gñatiō sermone legēretur ipsorū
amesa dor. Nunc autem amesin. i. q̄nq; immo q̄ntū trā
scripti sunt et sit quasi sensus. Quinti aut ascēderūt filii
israhel de terra xgypti: qd quia minus uidebatur intel
ligi adiūcta generatio ē: aquilā uero et in ceteris et in
hoc maxime loco proprie trāstulisse ois iudæa et syna
gogay conclamāt uniuersa subsellia: q̄ vs idē sermo et
isdē lris scriptus diuersas apud eos et uoces et intelli
gentias habeat: ex quibus exempli cā unus ponimus:
ut qd dicemus perspicuum fiat pastores et amatores
eisdem lris scribuntur: Res am iod mem: sed pastores
roim: amatores leguntur reim. Vñ euenit ut ubi hieru
salem i prophetis cum amatoribus suis fornicatiōis sce
lere arguitur ibi in nris codicibus pro amatorib^o pasto
rum nom ut sit imutatum. Scio hæc molesta esse lecto
ri: Sed de hebræis disputantem non decet Aristotelis
argumenta conquirere: nec ex flumine tullianæ eloquē
tix ducendus est riuius: nec aures Quintiliani strosulis
et scholarū declamatione mulcēdæ: pedestris sermo et
quotidiano similis: et nulla lucubratiō est redolens odo
necessaria est: quæ rem explicet: sensum edisserat: obscu
ra manifestat: non quæ uerboz cōpositiōe frondescat.
Sint alii disertū laudentur ut uolunt et inflatiō buccis

spumantia uerba trutinant. «Mibi sufficit sic loqui ut in
telligar: et ut de scripturis loquens et disputans scriptu
rarum imiter simplicitatem.

Tertia questio. Cur Isaac uir iustus et deo car^o nō illi
cui uoluit: sed cui noluit decept^o errore benedixit.

Offero paulisper typos et ea quæ a maio
rib^o nris si hoc loco sūt interpretata ptereō.
Non quo opinioni eoz non acquiescas:
sed quo tu hoc tu trā q̄ras. Quare uir ius
tus aliquid ignorauerit: et contra suam fecerit uoluntatē
ad qd districta rñsio est. Nullū hoies excepto eo: q̄ ob
niam salutē carnē dignatus ē induere. plenam habuisse
scias: et certissimā ueritatē: Denique Paulus ex pte co
gnoscit: et ex parte prophetat: et sic per speculū uidet in
enigmate: et scdm qd oportet orare: nescire nos dicit. Qu
cus uenerit qd pfectū ē: tūc qd ex pte ē destruetur. Sa
muel cōnumerat^o propheta moysi in sacerdotibus det
ad ungendum reges missus cus maximū filioz iesse ui
disset helias ait ecce coram dño xps ei^o: et dixit dñs ad
Samuel. Noli respicere faciē ei^o: ns staturā: qm repro
bauit eum: quia non quō uidet de^o. hō uidet. Nō. n. ui
det in facie deus autem inspicit cor: et per singulos sep̄
ignorans usq; ad dauid nescisse describitur. Delisus
quoq; qui duplici glorificatus ē spū cuius ossa uitā exa
mino cadaueri reddiderūt: cū sunamitis ad eū uenisset
in montem: et ad pedes eius flebiliter corruisset. Giesi
prohibente ne faceret ait dimitte eā qz aia eius i amarū
tudine est: et dñs abscondit a me: et non nunciauit mihi
plura sunt q̄ ut exemplis debeamus docere sanctos ui
ros et deo caros ea trāmodo scisse q̄ eis a dño reuelata
sunt ignorasse uero q̄ eis reuelata nō fuerūt: et ad figu
las uisiones Sachariā atq; Danielē interrogare āgelum
et suppliciter deprecari ut exponat sibi q̄ sint illa q̄ uideāt
vñ nō mix est et Isaac in sua maxima utilitate nescisse
qd faceret: cū magis eo ipse erraret quo filii sāguariæ
deditū uoluptati et eū: q̄ postea frēs si posset occideret:
p̄terisso illo q̄ inocēter habitabat domi uellet efferē et suo
magis q̄ di facēt uoluntatē. Ego puto diuix disp̄satiōis
fuisse ut oculis cæcatur. Et cū ipse dicens. Vox qdē uox
iacob ē man^o aut man^o esau: trā n̄ intelligeret minorē esse
filiū q̄ ad bñdictionē frīs p̄ceptor astiterat. Am aut pol
licū sum^o et de eo qd significaret i figura adūgei^o Dip
polyti martyris uerba ponam: a quo et uictorin^o n̄ trā
plurimū discrepat. n̄ quo oia plenius executus sit: sed
quo posset occasiones p̄bere lectori ad intelligentiā la
tiore: isaac portat imaginē dei p̄ris. Rebecca sp̄s facti.
Esau populi prioris et diaboli Jacob ecclesix sue xpi
senuisse Isaac cōsumatōes orbis oñdit oculos caligasse
fidē p̄sse de mudo: et religiōis lum̄ an eū neglectū esse
significat. Qd fili^o maior uocatur acceptō legis ē iudæo
rū q̄ escas ei^o aut capturā magis diligit p̄ hoies sūt ab
errore saluati: quos p doctrinā iust^o q̄sq; uenatur: Ser
mo dei bñditiōis ē repromissio: et spes regni futuri in
quo cū xpo sc̄i sūt regnaturi: et uey sabbatū celebratur
Rebecca plena spū sc̄o et sciēs qd audisset añq̄ peret
q̄ maior seruiet minori: magis aut forā sp̄s sc̄i q̄ futu
ra nouerat i xpo i iacob añ meditatatur. Loq̄tur ad filius
minorē uade ad gregē et accipe mihi ide duos hxdos:
p̄figurat carneū xpi aduētū i quo eos uel maxie libera
ret q̄ p̄cis tenebātur obnoxii. Si qdē i oib^o sc̄pturis hæ
di pro p̄corib^o accipiuntur. qz duos iubetur asferre duoz
pploz significatur assūptio: q̄ teneros et bonos dociles
et inocētes aia: stola uel uestimētū Esau fides hebræo
rū et scripturæ sunt: q̄bus gentiliū idutus est populus:
pelles quibus eius brachia circūdata sunt p̄a utriusq;
sunt plebis: q̄ christus in extensione manū cruci secus

affigit. Ad Isaac quærit ab Jacob cur tas cito aduenerit miratur celerem credentium fidem: quod tibi delectabiles offeruntur: hostia placens deo salus est peccatorum post Esau sequitur beneficiatio: et eius odore proficitur uirtute resurrectionis et regni aperta uoce pronuntiat. Quomodo etiã adorât eum fratres sui et seruât ei credentes ex Israel quia igitur iniquitas est inimica iusticiæ: Esau in discordias cõcitatatur: et necesse fraudulētus excoGITat dicēs i corde suo Appropinquāt dies passionis patris mei: et occidā iacob fratrem meū. Diabolus fratricidias iudæos i cõmuni ante præmeditans: Esau manifestissime cõstitetur tēpus quoque interfectionis ostēdēs Appropinquāt inquit dies passionis patris mei ut interficiā iacob fratrem meū. Quia propter Rebecca idest patientia nūciavit uiro fratris insidias qui uocato iacob præcipit ei ut Mesopotamias pergeret: et inde acciperet uxorem de genei labā syri fratris matris suæ. Quia itaque fratris dolos fugiens mesopotamiam tendit iacob ita et christus iudæorum incredulitate compulsus proficiscitur in galilæam: inde sibi ex gentibus sponsam sumpserit ecclesiã. Hæc supradictus uir. Nos autem dicimus non uenisse dominum: nisi ad oues perditas domus israel nec uoluisse panem accipere filiorum et dare eum canibus et benedictionem primam iudæorum populo detulisse quibus sunt credita eloquia dei et repromissio et legis ratio et cõfectio testamenti. Verum quia illi credere uoluerunt ad Jacob minorem populum benedictionem esse translataz in maiorem filium perit fuisse respectum quia cum subtrauerit plenitudo gentium tunc omnis israel saluus erit

Epistola Beati Hieronymi ad Damasum papam ubi exponitur uisionem esaiæ qui uidit dominum sedentem super solium excelsum eadem non ut ueteres de deo patre sed de filio unigeniti gloria interpretantis

Et factum est in anno quo mortuus est rex osias **V**idi dominum sedentem super thronum excelsum et eleuatum et cetera. Antequam de uisione dicamus tractatum uidetur quod sit. Omnis quotannis regnauerit quod et in ceteris gentibus sint coxii. Et de persona quidem sicut in regnorum et præteritorum libris legitur fuit uir iustus et fecit rectum in conspectu domini edificans templum et aquam ductum fabricans offerens uasa et pro hoc merito aduersarios superans. et quod maximum pietatis indicium est habens multos in suo imperio prophetas. Dic quãdiu uixit Zacharias sacerdos cognomēto intelligens placuit deo et cum omni ueneratione delubrum et in gressus est. Postquam uero Zacharias obiit uolens per se offerre donaria sacerdotalē ordinem non tam pie quam audacter iura sit et redam antibus leuitis et ceteris sacerdotibus nonne tu es osias rex et non sacerdos audire noluit statimque lepra perfusus in fronte est iuxta prophetæ uoces dicentis Imple domine facies eorum ignominia. Quia corporis partem sacerdos auri lamina protegebat Quia in Ezechiel dominus iubet tui litterarum impressione signari de qua dauid exultat dicens Signatum est super nos lumen uultus domine. In qua Allopylus procaz fudæ lapidis ictu iterum Regnauit Osias annis lxxi quo tempore apud latinum Amulius Apud Athenienses Agamestor undecimus imperabat post cuius mortem Esaias propheta hanc uisionem quam explanare nunc nititur uidit idest eo anno quo Romulus romanum imperium conditor natus est sicut manifestus esse poterit his qui uoluerit legere temporum librum quem nos in latinam linguam ex graeco sermone transtulimus. Sequitur Et factus est in anno quo mortuus est rex osias **V**idi dominum sedentem super thronum excelsum et electus. Præmissa historia spiritalis sequitur intellectus: cuius causa historia ipsa replicata est. Uidente leproso rege et quantum in re est sacerdotius dissipante Esaias uisionem

ues uidere non potuit: Quãdiu ille regnum tenuit in iudæa propheta oculos non leuauit ad caelum: non et sunt reuera ta celestia non apparuit dominus sabaoth nec in mysterio fidei ter sancti nomē auditum est. Quia uero ille mortuus est uniuersa quae sublequens sermo monstrauit apertum sese lumine prodiderunt. Tolle quiddam et in exodo scriptum est dum pharao uixit populus israel ex luto lateris palearum quod opere pressus non suspirauit ad dominum. Dum ille regnauit nemo quæsiuit deum patrum abraham isaac et iacob. Quando ille mortuus est: suspirauerunt filii israel ut scriptura dicit et ascendit clamor eorum ad dominum: cuius utique iuxta historiam: tunc magis gaudere debuerunt et ante suspicari cum uiuerent pharao. Ezechiel quoque prophetate Phaltias filius banataz occubuit et post pessimi ducis interitus Cecidit inquit super faciem meam: et clamaui uoce magna et dixi heu mihi heu mihi adonai in consumptionem tu facis reliquias israel. Si ergo intelligis in osata et pharaone et phaltia et ceteris istiusmodi contrarias fortitudines: uidebis quomodo illis uiuentibus nullus nostrorum uideat ac suspiret et in penitentiam corruat. Non regnet autem apostolus peccatum in mortali corpore regnante peccato ægyptus extrahimus ciuitates in cinere uersamus et sordibus pro frumento paleas pro solida petra lutum opera sectamur. Sequitur uidi dominum sedentem super thronum excelsum et eleuatum. Uidit et daniel sedentes dominus sed non super thronum excelsum et eleuatum pollicetur et alibi uox diuina dicitur. Veniam et sedebo et iudicabo populum in ualle iosaphat quod interpretatur domini iudicium: Qui peccator est et mei similis uidet dominum sedentem in ualle iosaphat non in colle non in monte sed in ualle et in ualle iudicis. Qui uero iustus et esaiæ similis uidet illum sedentem super thronum excelsum et eleuatum: ut aures et aliud inferam quando eum mente pertracto regnare thronis dominationibus angelis ceterisque uirtutibus uideo excelsum thronum eius. Quando autem considero quomodo genus dispense humanus: et pro nostra salute saepe descendere dicatur ad terras uideo humilem et proximum terræ thronum eius sequitur uidi dominum sedentem super thronum excelsum et eleuatum et plena domus a maiestate et seraphi stabant in circuito et. Quidam autem me tam graeci quam latini hunc locum exponentes dominum super thronum sedentem deum patrem et duo seraphi quae ex utraque parte stantia predicantur dum nostrum iesum christum et spiritum sanctum interpretantur sicut quoniam ego auctori quamuis sint eruditissimi non assentio. Multo si quidem melius est: uera rustice quam diserte falsa proferre maxime cum Ioannes euangelista in hac eadem uisione non deus patrem sed christum scribat esse conspectum. Nam cum de incredulitate iudæorum diceret: statim causa incredulitatis exposuit. Et ideo non poterant credere in eum quod dixit Esaias. Aure audietis et non intelligetis: et cernere aspicientis et non uidebitis. Hæc autem dixit quoniam uidit gloriam unigeniti et testificatus est de eo in presertim uolumine esaiæ. Ab eo qui sedet in throno iubetur ut dicat. Aure audietis et non intelligetis. Qui autem hoc iubet ut euangelista intelligit christus est unde nunc colligitur non posse christum seraphim intelligi cuius christus sit ille qui sedet. Et licet in actibus apostolorum aduersus iudæos iter se dissidentes paulus dicat bene spiritus sanctus locutus est per esaias prophetam ad presertim nos dicens. Uade ad populum istum et dic aure audietis et non intelligetis: uidentes uidebitis et non prospicientis: i crassatum est auribus cor populi huius: et auribus suis grauiter audierunt: et oculos suos clauerunt. ne quoniam uideant oculos: et auribus audiant: et corde intelligant: et conuertantur ad me: et sanes illos. Ubi tamen personarum diuersitas non facit questionem cuius sciam et christum: et spiritum sanctum unius esse substantiam: nec alia uerba spiritus esse quam filii nec aliud filium inuisse quam spiritum sanctum. Sequitur et plena domus

maiestate eius domus dei quae sursum est gloria plena
 conspicitur. haec uero quae deorsus est nescio an plena sit
 gloria: nisi forte secundum psalmistae sensum dicentis
 domini est terra et plenitudo eius. Nos quoque dica-
 mus eos plenos in terra gloria esse: qui possunt dicere.
 Nos oēs de plenitudine eius accepimus istam domum
 sapientes mulieres aedificant: et insipientes dissipant ma-
 nibus. De ista et Esaias loquitur et erit in nouissimis
 diebus praeparat' mons domus dñi in summis montibus
 et eleuabitur super colles. Haec est domus de qua et alibi
 supradict' Paul' sacrata uoce testatur. Et moyses quidē
 fidelis in tota domo eius quasi famulus in testimoniū
 eorum quae dicenda erant. Christus uero ut fili' super domum
 eius cuius dom' sumus nos: si in principii substantia
 eius usque ad finem firmū teneam'. De hac et ad Timothe-
 um loquitur. Haec autē scribo ut scias quemadmodum te
 in domo dei oportet conuersari in domo dei quae est
 ecclesia. Sequitur et seraphin stabant in circuitu eius:
 sex alae unius et sex alae alteri: et duabus quidē uelabant
 faciem: et duabus uelabant pedes: et duabus uolabant et
 clamabant alter ad alterum et dicebant. Sanctus sanctus
 dñs deus sabaoth plena est terra uniuersa gloria eius. **Vo-**
luntatis scire quae sint seraphin stantia in circuitu eius quae
sex alae unius et simul adiunctae. xii. quō duabus uelant
faciem: et duabus pedes: et duabus uolent: cū superius in
circuitu dei stare dicantur: aut quō stent in circuitu eius
duo sint et alibi uolent: quid sit illud quod alter ad alterum
clamitent: et ter sancti nomē ingeminēt: uel quō superius
domus plena gloria: et nunc terra esse dicatur. Quae cū
non minimum puluerē moueāt: et prima statim fronte
difficultatem interpretatōis obiciāt in cōe dñm deſce
mur ut mihi quoque de altari carbo mittatur ut oī peccatō
forde deterſa primo possim sacramenta dei conspiceret
dehinc enarrare quae uidero seraphin sicut in interpretatione
non minū hebraeorum inuenim' ardor: aut incendiū aut
principiū oris eorum interpretantur. Quaxim' quod sit icēdiū
saluator ait. Ignem ueni mittere in terrā: et quē uolo ut
ardeat. Duo discipuli quibus in itinere dñs scripturas
aperat a moysi: et oibus prophetis incipiens postquā
relerati sunt oculi eorum cognoscentes eum dixerūt ad al-
terum. Nonne cor nostrū ardens erat in nobis dū lo-
quētur in uia et aperit nobis scripturas: Et in deuterono-
mio deus ipse ignis scribitur esse consumēs. Et in esechiel
quoque a renibus usque ad pedes uidetur igneus: et
eloquā dñi eloquia casta: argentum igne examinātū pro-
batus septuplū et multa alia quae si de scripturis oibus uo-
luero replicare plangum est. Ergo quārimus ubi sit hoc
icēdiū salutare nulli dubiū quoniam in sacris uoluminibus ex
quorū lectōe uniuersa hominū uitia purgantur. De eo ue-
ro quod sequitur principiū oris eorum quō possit ad scripturas
referrī uereor ne si dicere cōpimus non tā interpretari: quā
uim scripturis inferre uideamur. Initiū oris et cōis elo-
qui: et hoc oē quod loquimur hebraea lingua qua uet' testa-
mentū scriptū est uniuersa aeternitas tradidit. Postquā uero
in fabricatōe turris pro offensa dei linguarū diuersitas
attributa est tunc sermonis diuersitas uel uarietas in oēs
nationes dispersa est. In igne et incendiū et initiū oris in duob'
aiaduertitur testamento: quae circa deū stare non mihi est: cuius
pro ea ipse dñs discatur: sex alae unius et sex alae alteri. Victo-
rimus nō interpretatus est. xii. apostolos. Nos possumus et
xii. lapides altaris quos ferrū non tetigit: et. xii. gemas
ex quibus sacerdotis insigne diadema constructū est acci-
pere: quos et Ezechiel memorat et apocalypsis nō tacet
Quorū quod uerum sit deus uiderit: quod uerissimile in sequē-
tibus exponemus. Sequitur et duabus quidē uelabant
faciem et duabus uelabant pedes et duabus uolabant. De
labant faciem non suā: sed dei: Quis. n. eius scire potuit
principiū. Qui autē istum conderet mundū in rebus fuerit

aeternitate. Quā thronos dñationes potestates angelos
 totiusque mysteriū caeleste condiderit: Sequitur et duabus
 uelabant pedes non suos: sed dei. Extrema quoque et
 scire quis potest. Quid post consummationem saeculi sit fu-
 turus. Quid postquam genus humanū fuerit iudicatum quae sequa-
 tur uita. An rursum alia futura sit terra: et post transi-
 tiones alia rursum elementa: uel alius mundus: solus condē-
 sit. Priora annunciate mihi: et nouissima quae futura sunt et
 dicam quia diu estis ait Esaias significans neminem pos-
 se quid ante mundus fuerit: et quid post mundum futu-
 rum sit enarrare: et duabus uolabant. **Mediam tantum**
cognoscimus: quae et scripturarum nobis lectione pan-
duntur: quando mundus factus sit: quando plasmatus
homo: quando diluuium: quando lex data sit ut ex uno
homine uniuersa terrarum spacia completa sint. Et in ex-
tremo tempore dei filius pro nostra salute supersert car-
nem. Extera uero quae diximus ista duo seraphin in sa-
cie pedibusque texerunt et clamabant alter ad alterum pul-
chre positum est alter ad alterum. Quicquid enim in ueteri
legimus testamento: hoc idem et in nouo reperimus:
et quod in nouo fuerit lectitans: hoc ex ueteris testamē-
ti auctoritate deductur. Nihil in illis dissonum nihil di-
uersum est: et dicebant sanctus sanctus factus dñs de-
sabaoth. In ambobus testamentis trinitas praedicatur.
Quod autem sabaoth et saluator noster esse dicatur. Ac-
cipe exemplum in xxiii psalmo. Virtutes quae domino
ministrabant ad caelestes alias fortitudines proclamabant
ut pandant domino ianuam reuertenti. Tollite portas
principes uestras et eleuamini portae et caetera: siue ut
aquila interpretatur. Attollite portae capite uestra: et in-
troibit rex gloriae: Rursum ille: quem indutum carne
conspiciunt: nouo mysterio stupefacta interrogat. Quis
est iste rex gloriae. Accipiantque responsum. Dominus
uirtutum: ipse est rex gloriae quod in hebraeo scribitur
dominus sabaoth. Sciendumque quia ubiqueque lxx. in
interpretes dominum uirtutum et dominum omnipoten-
tem expresserint in hebraeo sit positum dominus sabaoth
quod aquila interpretatur dominus militarius. Domi-
nus quoque ipse hic quatuor litterarum est quod pro-
prie in deo ponitur ioh. he. ioh. he. idest duabus et dua-
bus ia. quae duplicata ineffabile illud et gloriosum dei
nomen efficiunt. Plena est uniuersa terra gloria eius.
hoc adhuc a seraphin dicitur de aduentu domini salua-
toris: quomodo in omnem terras praedicatio illius por-
rigatur: et apostolorum sonus mundi limites penetret.
Sequitur et eleuatum est superluminare a uoce qua
clamabant. Legimus in ueteri testamento quod semp-
dominus moysi et Aaron ad ostium tabernaculi sit lo-
cutus quasi ante euangelium nec dum eos in sancta sac-
torum induxerit sicut dei ecclesia postea introducta est
dicens. Introduxit me rex in cubiculum suum: Quando
ergo dominus noster descendit ad terras superlumina-
re illud idest quasi quoddam obstaculum per quod ira-
re cupientibus gentibus non permittebatur sublatum
est: et uniuersus hic mundus impletus est fumo idest
gloria dei: Ubi autem in latino eleuatum legimus: in
graeco sublatum ponitur. Sed quia uerbi ambiguitas
utroque modo interpretari potest nostri eleuatum iter-
pretati sunt pro ablato et domus impleta est fumo. De
us ut supradiximus ignis est: et hic cum in sina monte
descendisse ad moysen ad aduentum eius uidebantur
lampades discurrentes: et plenus omnis mons fumo
unde in psalmis dicitur. Qui tangit montes et fumigat
ex igne. ergo quoniam totam substantiam capere non
possumus: leuior quaedam in uniuersus mundū et ut ita
dicam rarior sumi natura dispergitur quam nos capi-
entes dicamus ex parte cognoscimus et ex parte pro-
phetamus: et nunc uidemus per speculū in enigmate. Et

seraphi stabat i circuitu eius sex alx uni et sex alx alteri
Quidam græcorum in scripturis apprime eruditus seraphin uirtutes qualdā in celo esse exposuit quæ ante tribunal dei assistentes laudent eū et in diuersa ministeria mittantur maximeq; ad eos qui purgatione indigēt et ob pristina peccata aliqua ex parte suppletis purgari merentur. Quod aut sublatus est inquit superluminare et impleta est domus fumo signū est tēpli iudaici destruēdi et incendiū uniuerse Hierusales quam uidem? nunc destructā. **N**onnulli uero in superioribus cōsētētes: in extrema parte dissentiunt. Nam superluminare sublatus illo tempore prædicant: qñ uelū templi scissus est. et uniuersa domus israhel erroris nube cōfusa quādo Josephus refert sacerdotes ex abditiis tēpli uirtutis celestiu audisse uocem. Transeamus ex his sedibz. Est uir quidam a quo ego plura didicisse me gaudeo et qui hebræus sermonē ita elimauerit ut iter scribas eorum chaldeus est metur. Jō lōge alia uia ingressus est. **A**it enim nullū prophetarū extra esaiam uidisse seraphin circa dñm stantia et ne ipsa quidē seraphin lectitari alibi. Dehinc cōlūmationis et captiuitatis hierusales quæ sup nabuchodonosor facta est signum esse præmissus. **A**b osia quippe sub quo prophetare orsus est usq; ad sedechias qui ultim⁹ regnauit: et qui cæcus in babylones ductus est fuisse reges .xj. et duodecimus godoliā: quē cōstituerat rex babylonis super terrā quē interfecit ismael filius Natanael: iter medias epulas reliquit: patris parricida: et has esse duodecim alas Equibus quatuor faciē suas uelent: sicut i nonnullis exēplaribz inuenitur quatuor uolēt quatuor pedes cōtegāt. Ex his q̄ppe. xii. regibz quatuor tantū iustos fuisse. **O**sias Joathā Ezechiam et iosiam: qui sublimes singulas captiuitates glorificare audeant deus dicentes. **S**anctus Sanctus Sanctus dñs deus sabaoth reliquos uero propter peccata sua uelare facies et altos quia in captiuitates ducti sunt pedū uelare uestigia. **S**uperluina uero sublatus et domū impletā fumo: sic supra dixim⁹ euerisionē hierusales et i cendiu tēpli exposuit. et quia semel eius cepti referre sententiā etiā ea q̄ necdū a me sūt tacta cōtingam⁹. Forcipē de qua altaris carbo cōprehensus ē: et labia purgata propriam Esaiæ passionē qui submanasse interfecit est rege: et tūc uere purgar⁹ labia dixit ad dñm Ecce ego mitte me et dixit o ego miser qñ cōpunctus sum: Donec **O**sias uiuit non intelligis o Esaiā esse te miserū nō cōmpūgeris nō moueris sed qñ ille mortuus est: tunc animaduertis imunda habere te labia tunc indignū te esse cognosctis uisione dei. **U**tinā aut et ego compungar et post cōpunctionē prædicatione dei dignus efficiar. **Q**uia cū sis hō et immūda labia habeā et in medio quoq; populi labia immūda habentis habitē Esaias ut iustus tantus in sermone peccauerat ideo sola labia habebat immūda nō cōscientias ego uero quia et oculis uideo ad cōcupiscēdū et in mundum scandalosor et pede et omniū membrorum parte delinquo habeo omnia imunda: **E**t quia semel spiritu baptisatus rursus tunicam pollui secūdi baptisatis purgatione idest ignis indigeo. **N**on sunt ut quidā putāt i scripturis uerba simplia: plurimū i his absconditum ē. **A**liud littera aliud mysticus sermo significat. **E**cce dñs in euangelio cingitur linteo peluem ad laudandos pedes discipulorū preparat serui fungitur ministerio. **E**sto ut doceat hūilitatē: **D**: nobis iuicē mistrem⁹: n̄ abnuo n̄ reculo: quid est quod petro recusanti dicit. **N**isi lauero pedes tuos: non habebis partē meā: et ille respondit domine nō solus pedes sed et manus et caput. **A**scēsurus dominus ad cælus quia apostoli ut homines terre assistentes adhuc habebant peccatorum sordibus pedes pollutos uult eos a delictis penitus liberare: ut eis possit prophetalis sermo congruere. **Q**uam spetiosi pedes

euangelis antius paces et imitari ualeant ecclesie uerba dicentis. **L**auo pedes meos quomodo inquinabo eos
Ut etiam si quis post resurrectiones dñi postea his adhaerit puluis in impiam eum excutiant ciuitates in testimoniu laboris quod eousq; pro omni salute contēderint facti iudicis ut iudex gentibus ut gentiles ut etiā propria uestigia aliqua ex parte polluerint. **I**gitur ut ad propositum reuertamur: Sicuti apostoli purgatione indigebant pedum: **S**ic quia Esaias tantum in sermone peccauerat labia habebat imūda: et quantum ego arbitror qñ i osiā tēplū irruētē nō corripuerat nec iuxta helix exemplū libera uoce ipius designarat. **L**abia habebat immūda. **I**n medio quoq; populi imūda labia habentes habitē. **E**saias qui cōpunctus ē et se miserū contestatur purgatione dignus efficitur: **P**opulus uero nō solū nō agēs poenitētis: sed nesciens quidē qñ labia hēat immūda purgationis remedia nō meretur. **P**rouidēdū igitur sub hoc exēplo: nō solū ut ipsi fumus iusti: sed nec cum p̄coribz moremur: qñ et hoc i p̄ci ac miseræ parte ducit propheta: **S**equitur et regē dñm sabaoth ego uidi atūt iudæi Esaias a maioribus suis sc̄circo iterēptū qñ cum **M**oyse posteriora dei uiderit: **D**ic dñm sabaoth oculis carnalibus uidisse se scribat super hoc deo dicēte **N**emo faciem meam uidebit et uiuet: **N**os iterrogemus quō deus se i lege aliis prophetis i uisione et somnio se dicat oīdī. **M**oyse uero facie ad facies colloqui: et quō fiet illa snia **N**emo facie ad facies meam uidebit et uiuet cū facie ad facies se ad moysen locutū esse fateatur r̄debūt utiq; iuxta possibilitatē humanā deū uisus nō ut ē sed ut uoluit se uideri. **Q**uibus et nos dicimus eodē mō ab esaiā ēē uisus: restāte sumā ut moyses dñi aut uiderit aut nō uiderit: si uidit uidit ergo et esaiā qui uidisse se dicēs: ipse ē interfecit a uobis qñ deus uideri pōt si nō uidit iterficite et moysen cū esaiā qñ eiusdem mēdaci reus ē dicēs se uidisse eū q̄ uideri nō pōt quæ cūq; i expositiones eius loci super moysen habuerit intellectū ēt nos ad esaiā interpretabimur uisionem. **S**equitur et missam ē ad me unū de seraphin et in manu sua hēbat carbonē quē forcipe sumperat de altari et tetigit os meus et dixit ecce tetigit hic labia tua: et abstulit iniquitates tuas et p̄ca tua purgauit: sc̄dm oēs edictōes quas supra exposuim⁹: siue duo testamēta intelligere uolueris siue aliquis apparitices in caelestibus uirtutes: siue in signis captiuitatis futuræ ūbrā quādam ueritatis futuræ præfiguratā: nūc accipe seraphim. **N**os qñ primā snias sequimur euangelicū testamētū missus asserim⁹ ad prophetā qd hēns i se utraq; mādāta idest et sua et ueteris testamenti: ignitū sermonē dei duplici p̄ceptoꝝ acie cōprehēdit et tactis labiis quicquid fuerit ignoratū: hoc si quidē nos labia iterpretamur immūda purgatois suæ pepulit ueritate. **H**æc forcipē **J**acob i schala cōspicit hic est gladius bifacutus: hæc duo minuta q̄ mulier mittit i dona dei: hic stater duos denarios hēns: qui i ore piscis reptus pro dño et petro redditur h ac qui duplici uito onis retinetur uirtute carbo cōprehensus mittitur ad prophetā quē i .c. xviii psalmo cū propheta deus rogaret dicēs: dñe libera aias meam a labiis iniquis et a lingua dolosa: et pōt iterrogatōes spūs sci: qd detur tibi aut qd appōatur tibi ad liguā dolosas dictū est. **S**agitta potentis acutæ cū carbonibus desolatoriis sc̄dm prophetā ēē cōcessus uere quippe desolatorius carbo qui liguas purā faciat a p̄co: sermo diuinus est de quo et i esaiā dñi habes carbonē ignis sedebis super eos: hi erūt tibi in adiutorius sequitur et audiui uocem domini dicentis quē mittam et quis ibit ad populum israhel? dixit ecce ego mitte me et ait. **V**ade et dic populo huic **A**ure auertens et non intelligētis iterrogantis sunt uerba domini non subētis: quē debeat mittere et quis sit iustus ad populū

Qui facili propheta respondit. Ecce ego: mitte me: et
 post pollicitationē iubetur ut dicat. **V**ade et dic populo
 huic. Aure audietis et n̄ itelligetis: et cernētes aspicietis
 et n̄ uidebitis: et cetera q̄ ipsi propheta sermo cōtextit
 Audiu ego hoc i loco nō puā hebraei mei disputatōes
 cuius pauca ponam ut sensum hois aduertat. Alebat
 de Moyses et Esaiā q̄s melius fecerit req̄ram? utri ne
 moyses qui cū a deo mitteretur ad populū ait. **P**recor
 dñe non sū dignus: et rursū prouide alium quē mittas
 An Esaias qui cū fuisset electus ultro se obtulit dicens.
 Ecce ego mitte me. Nec ignoro dicebat p̄culosus esse
 de mentis sāctorū disputare: et aliqd̄ uel min⁹ uel plus
 nelle differere uelle de eo quē dñs coronauit: **S**s quia
 ipse dixit. **Q**u. xrite et iuenietis: pulsate et ap̄letur uobis:
 et nos nō ut de aliquo detrahāmus: sed ut scripturā sen
 sum scientes ad ei⁹ nos dirigāmus exempla debemus
 inquirere qd̄ facere pōt q̄stionem. **Q**ui moysi iqt̄ asser
 tor ē humilitates p̄dicat: ac mansuetudinē: qd̄ se idignū
 iudicans ministerio dei maior effect⁹ sit. Esaias uero qz
 ultro se obtulit icipiens a maledicōis coepit prophettare.
 Aure audietis: et non itelligetis: et cetera: ob qd̄ inde
 multa mala p̄pessus: et ab oī populo pro infano habit⁹:
 Lum itez et uox diuina dixisset dama scens qd̄ sup̄iori
 facilitate seipm offerens p̄uissit. **N**ō ait ecce ego: mit
 te me: Sed interrogauit quid illud esset quod clamare de
 beret: et dixit qd̄ clamabo: cui simile est illud i hieremia
 Accipe calicē uini meri huius de manu mea: et potiona
 bis oīs gentes ad quas ego te mittas: et bibent: et uo
 ment: et infanent: et cadent a facie gladii: quē mittam i
 medio eoz: qd̄ cum audisset propheta non renuit: non
 scdm̄ exemplū moysi dixit. **P**recor dñe non sū dign⁹:
 Et prouide alium: quē mittas: sed amator populū sui: et
 putans q̄a ex potu calicis inimicā gentes iterficerētur:
 et ruerent: calicē meri libenter accepit nō itelligens in
 oibus gentibus ē hierusalē cōp̄hendī. Deniqz inter ce
 teras narratōes et accepit ait calicē de māu dñi et potio
 nauit oīs gentes ad quas misit me dñs: et hierusalem
 et ciuitates iuda et reges eius et p̄cipea ei⁹ ad ponan
 das eas in desolatōes et i inuū et sibilatōem pro qua
 propheta ls in plerisqz codicibus ordo puerus sit qd̄ i
 alto loco dicit ausulta: Seduxisti me dñe et seduct⁹ sus
 tenuisti me: et posuisti: factū sū in derisu tota die exiui i
 subsānatōem. Et ecōtrario q̄ asserter est Esaiā illa pro
 fert prophetā nō tā suo merito q̄ misericordiā dei con
 fesus postquā a seraphin audierit. Ecce tetigit hoc labia
 tua: et abstulit iniquitates tuas et p̄ca tua purgauit: otio
 noluisse torpe: et ultro i ministeriū dei quasi a p̄cis libe
 rum zelo se obuulisse fidei: moyses uero q̄a secularibus
 eruditio disciplinis fuerit et iterfecto egyptio cōsciētia
 eius aliqua ex pte sorduerat: vñ et uox ad eū de rubo
 facta sit dicens. **N**e accesseris huc solue calciamenta de
 pedibus tuis: **L**oc⁹. n. in quo stas terra scā est: et scierit
 sibi aduersus magos: aduersus pharaonē pessimū regē
 futuz esse certamē se excussisse dicentē p̄cor dñe nō sus
 dignus: pro quo in hebraeo legitur. **N**ō habeo labia cir
 cūcisa. **I**xx. interpretibus pon⁹ quod dixi uerbi de uerbo
 exprimētibus: ex quo manifeste itelligi Esaiā recte post
 circūcisa labia in dei se obtulisse ministeriū et moysen
 adhuc in circūcisis labiis tā grande ministeriū recusasse:
Aure audietis et nō itelligetis et cernentes aspiciet is
 et nō uidebitis. **P**ot⁹ hic locus sic saluator i euāgelio dī
 cit ad id p̄m̄ tēpus: quo ipse dignatus est descendere
 ad terras: et signa iudicis non itelligentibus p̄petrauit:
 et qm̄ usqz ad finē capituli explanatio multiplex seq̄tur
 et excipientis nunc explicat⁹ ceteras hucusque dictasse
 sufficiat. **Q**u et oīo: q̄ nō propr̄ie manus sulo expolitur
 eius per se iculta ē tū multo molestior fit si tediū sui pro
 ligitate cōgeminet: et oculoꝝ dolore cruciati: aurib⁹ t̄m̄

studeamus et lingua.

Euldes ad eundē Damasi papā de seraphin et calculo
 ubi exponit qd̄ sequitur i eodē diuersos iterptes Esaiā
 vi. c. Et missus est ad me unum de seraphin: et i manu
 eius calculus et tetigit os meum: et reliqua de eodem.

Septuaginta et missū ē ad me unum de sera
 phin **A**q̄la et **T**heodotion: et uolauit ad
 me unū de seraphin quotidie ad nos mit
 tur seraphin quotidie igemiscētū atque
 dicētū. **O** miser ego: qm̄ cōpūctus sum: ora purgātur:
 et cū a p̄cis fuerit liberati: p̄parant se ministerio dei. **Q**d̄
 autē ceteri iterptes pro missū esse uolasse dixerint. itelli
 ge uelocē diuini sermonis aduentū sup̄ hos: q̄ digni so
 cietate illius iudicantur. **I**n genere quoque diuersitas
 est. **S**eptuaginta **A**quila et theodotion seraphin neutro
 genere trāstulerunt. **S**ymmachus masculino. **N**ec pu
 tandū sexum esse in uirtutibus dei: cum ē ipse sp̄ritus
 factus scdm̄ proprietates linguā hebraea feminino ge
 nere proferatur rua: graece neutro τὸ πνεῦμα latine
 masculino sp̄s: ex quo itelligendū est qm̄ de sup̄iorib⁹
 disputatur et masculinū aliqd̄ seu femininū ponitur: nō
 tā sexum significari: q̄ idtoma sociare linguā: si quides
 ipse deus iuisibilis et icorruptibilis oibus pene linguā
 profertur ḡne masculino cum i eo nō cadit sexus. **I**lloꝝ
 quoqz plus ls atqz coarguendus error ē: qui i oīoib⁹
 et oblatōibus suis: audent dicere. **Q**ui sedes s̄ cherubi
 et seraphin. **N**ā et s̄ cherubin scriptū est sedere deū: ut
 ibi q̄ sedes sup̄ cherubin ostēdere. **S**up̄ seraphin uero
 sedere deū nulla scriptura cōmemorat: et nec ipsa q̄des
 seraphin circa deum stātia excepto praesenti loco i scrip
 turis oibus inuenimus: septuaginta et i manu habebat
 carbonē: quē forcipe accepit de altari. **E**t tetigit os me
 um. **A**quila et i manu ei⁹ calculus in forcipe: quē acce
 perat de altari: et tetigit os meum. **T**heodotion et i ma
 nu eius calculus in forcipe: quem acceperat de altari: et
 tetigit os meum: symmachus et in manu eius calculus
 in forcipe quem tulerat de altari: et detulit ad os meus.
Quāntum ad historiam pertinet et uidetur deus sedere
 in templo hierusalem: et ante eum de altari secundum
 lxx. ad Esaiam carbo deferrī: **D**e altari uero incensi siue
 holocaustorum. **Q**uāntum autē ad mysticos intellect
 tus ille ignis mittitur: quem hieremias ferre non pote
 rat: qui cum animā nostrā arcana penetrarit ita nos dis
 soluit: ita a ueteri homine in nouum excoquit: ut in illā
 uocem possumus erumpere. **U**uo autē iam nō ego
 sed gratia dei quā in me est: forcipes quoque secundus
 interpretes exteros licet in sacerdotali sup̄lectile sem
 per fuerint diuersas gratias debemus accipere: quibus
 multifarie et multis modis olim patrib⁹ nostris deus
 locutus est in prophetis. **Q**uia in hebraeo pro carbone
 calculus legitur: ceteris quoqz super hoc consonantib⁹
 u: detur mihi sermo diuinus calculi appellatione signari
Sicut enim calculi genus est lapidis durissimi et rotun
 di: et omni puritate leuissimi: ita sermo dei qui neqz h̄c
 reticorum neqz omnium aduersariorum potest contra
 dictōib⁹ cedere calcul⁹ dicitur. **D**e hoc calculo sephora
 filium suū circumcidit: et iesus populū purgat a uitiis.
Et in apocalypsi dominus pollicetur uincētibus ut ac
 cipient calculum et scribatur super eum nomen nouum
 uidetur autē mihi et. lxx. in eo quod antea transtule
 runt idem sensisse quod ceteri α υ ρ α ξ̄ quippe quem
 nos carbunculū iterptamur: genus est lapidis fulgidī
 atqz lucentis quē etiā i duodecis lapidib⁹ inuenim⁹ si
 ue igi calculus siue carbunculus lapidē accipimus i cal

aito dicitur sermonis: ueritas et rigor in carbunculo lu-
 cens doctrina et manifesta monstratur eloquia. n. dñi elo-
 quia casta argenti igne probati terræ purgatus sepu-
 plum: Et alibi mandatū dñi lucidum illuminas oculos:
 Quod autem ait In manu habebat carbonē manu intel-
 ligamus operationē ut ibi in manu linguæ mors et uita
 et in psalmo cadent in manu gladii. Aut certe uere ma-
 nū apparuit ut per similitudinē humanæ formæ dñi ma-
 nus cernitur porrigentis propheta nō timeat. Juxta qđ
 et ipsum deum et angelos se in humanis uidimus mu-
 tasse formas ut metus uidētibus demeretur. lxx. et dixit
 Ecce tetigit hic labia tua et auferet iniquitates tuas et pec-
 cata tua purgat. Aquila Ecce tetigit hoc labia tua et rece-
 det iniquitas tua et peccatū tuū propiciabitur: Exteri in-
 terpretes i Aquilæ uerba cōsentiant. primū necesse ē ut
 labia nostra tangantur deinde cū tacta fuerint fugatur
 iniquitas et eus fuerit iniquitas fugata propicietur dñs
 quia apud ipsius ē propitiatio et secūdu apostolus ipse ē
 propitiatio pro peccatis nostris: purgatis aut peccatis
 nostris audiemus uocem dñi dicentis quem mittam et
 respondemus ecce ego mitte me. lxx. et audiui uocem
 dñi dicētis quē mittā et quis ibit ad populū istū? Aquila
 Theodotus et Symmachus et audiuit uoces dñi dicē-
 tis quē mittā: et quis ibit nobis: De cōparatione Eliaz
 et Moy si quō alius ministeriū recusat alius ulro se
 offerens dura perpeffus sit in alio loco disputauimus:
 sed ne uideremur aliquid praxerisse eorum quos iudex
 deuteron uocant uel deuterossis et in quib: uniuersam
 scientiā ponunt nunc illud breuiter attingimus quare in
 hebræo sit positū: et quis ibit nobis. Sicut eni in genesi
 dicitur faciam homines ad imaginē et similitudinē
 nostrā ita et hic puto dictū qđ ibit nobis aut qđ
 alius estimandū ē nisi patri et filio et spiritui sancto qui
 bus uadit quicūq; eoz obsequi uoluntati et i eo qui
 dem qđ unius loquentis persona proponitur diuinitas
 est unitas in eo uero qđ d: nobis personarū diuersi-
 tas indicatur. Legimus in canticis canticorū uocē spō-
 si dicentis ad sponsā Surge ueni proxima mea sponsa
 mea columba mea quia ecce hiems trāsit pluuia abūt
 sibi qñ eni aia i cognitione tranquillitate sentit qñ supra
 petra fundata ē: et fides et alta radice fixa est uniuersi-
 tentationis fluctus sibi pertranseunt et ei nō ptranseunt
 qui tentatur. Notandū aut quō ad id quod dñs dixerit
 quē mittā: et qđ ibit nobis propheta ex parte responde-
 rit Ecce ego mitte me et de sequenti tacuerit intelligens
 nullū hominū dignus esse qđ deo pergeret et omne iter
 suū eius faceret esse qui mitteret. Quā humilitatē dñs
 aduertens quod se sequēdi putaret indignū imperauit
 sequēti dicēs Wade. lxx. et dixit Ecce ego sus mitte me
 Aquila Theodotus Ecce assus mitte me Symmachus
 ecce mitte me. Deus qui uocauit ea qđ nō sunt quasi sint
 et qđ dixit Ego sus qui sū et alibi. Qui ē misit me: quos
 cūq; uocauerit statim facit subsistere qđ satis daret exē-
 plis inuēte. Matthæo euāgelista et in lazaro quatuoridua
 no iam mortuo qđ statim ut sunt uocati a dño et ille sepul-
 cri avaritiæ relinquit et ille suetæ mortis. Quōiam oia
 quæ absq; eo sūt nō sūt. Unde propheta purgatus a ui-
 ciis ausus est dicere. Ecce ego sus licet in latinis codici-
 bus propter interpretū uarietate sus nō sit appositum.
 Quidā obseruandus putant ad quos prophetas mitte-
 tis aut missi sermo dicatur: qđ ē græce apostolus et hęc
 esse differētiā uolunt ut quicūq; mittantur et propheta
 sint pariter et apostoli. Ad quos nero mittentis sermo
 nō ponitur tātus prophetae sint quod ego supflūū puto
 et qđ semel ad tractatū istū uocabulū uēim sciendū syleā
 collegā pauli ligū a hebræa apostolū dici qđ cū eo nō nul-
 las epistolas scribit et uicis se siluanus legitur pro sylea
 cum siluanū in actibus apostolorū non legamus

Hieronymus ad euagriū p̄byterū de melchisedech re-
 prehēdēs eos qui putabat illū uel angelū fuisse uel sp̄-
 ritū: scilicet docens illum scdm̄ ueteres interpretes ho-
 mines et reges fuisse qui typū sacerdotū gesserit salua-
 toris et scdm̄ hebræos Ses fuisse primogēitus Noe ex-
 ponens etiā qđ eo scribitur genesis decimo sexto apud
 apostolū ad hebræos .vii. c.

Missi uolūen mibi α γωνιον α δεσπ
 οτον id est sine noie et nescio utrū tu de ti-
 tulo nomē subtraxeris: an ille qui scripsit
 ut periculū fugeret disputandi auctorem
 noluerit cōfiteri qđ cū legissē itellexi faōsissimā q̄stionē
 super pōsuisse Melchisedech illuc plurimis argumētis
 esse perductā ut dicere cōatus sit eus: qui bene dixerit
 tanto patriarchæ diuiniōris fuisse naturæ nec de homi-
 nibs estimādū et ad extremū ausus est dicere spiritū sā-
 ctus occurrisse Abrahæ et ipsū esse qđ sub hominis figu-
 ra uisus sit. Quō aut spiritus sanctus panes unūmq; e
 protulerit: et decimas praxde quas abrahā uictis .iiii. e
 gibs reportarat acceperit omniō tangere noluit pestisq;
 ut qđ mibi uel descriptore uel de q̄stione uideatur ispō-
 deas fateor uolui simulare sententiā nec me periculoso
 miscere tra: tatur
 in quo qđcūq; dixisses reprehēsores habiturus forem
 sed rurū cū epistolā legerē et inuenisses in extrema pa-
 giula mitis me obrestationib; cōiuratus ne spernerem
 precatore reuolui ueterus libros: ut uideres qđ singulū
 dicerēt: et tibi qđ de multorū testimonio respōderē. Sta-
 timq; in frōte geneseos in prima omiliarū origēis rep-
 perit scriptus de Melchisedech i qua multiplici sermōe
 disputans illuc euolutus est ut eus angelū diceret iussē
 argumentis quib; scriptor tuus de spiritu sancto ille de
 supernis uirtutibus ē locutus trāsui ad Didymū secta-
 torem eius et uidi hoinē pedib; in magistri ille sententiā
 uerit me ad Hippolytū hyrenxū Eusebiū casariēses et
 emiscenū Apollināres quoq; nostrus et eustasius: qui
 prius antiochenæ episcopus ecclesie fuit: et cōtra arriū
 clarissima tuba bellicū cecinit et deprehendit oim horū
 opiniones diuersis argumētationib; ac diuertiū ad
 unū cōpitus puenisse: ut dicerēt melchisedech hominē
 fuisse chanāxū regē urbis hierosolyme quæ primū salē
 postea ieb; ad postremū hierusalē appellata sit nec mirz
 esse si sacerdos dei altissimi describatur absq; circūcisio-
 ne et legib; cerimonis et genere aaron cū abel quoq;
 et enoch et noe placuerit deo et uictimas obtulerit et i
 iob uolumine legerim qđ ipse et oblato munerū fue-
 rit et sacerdos et quotidie pro filiis suis hostias imola-
 rit: et ipsus atum quoq; Job nō fuisse de genere leui: is
 de stirpe esau licet et aliud hebræi autumēt. Quō autem
 Noe inebriatus in domo sua et nudatus atq; derisus
 a mediano filio typū saluatoris tenuit et populi iudæo-
 rū Sāpson quoq; amator meretricis et pauperis dāl-
 lx multo plures hostiū mortu qđ uiu occiderit ut chri-
 sti exprimeret passionē oēsqs pene sancti et patriarchæ
 et propheta i aliqua re expresserit figurā melchisedech
 eo qđ cananæus fuerit: et nō de genere iudæorū in Ty-
 pi processisse sacerdotis filii dei de quo dicitur i ceteris
 nono psalmo. Tu es sacerdos eternū scdm̄ ordinem
 melchisedech. Ordine autē ei multis modis iterptatur
 qđ solus rex fuerit et sacerdos et an circūcisione factus
 sacerdotio ut nō gētes ex iudæis s; iudæi a gētib; sacer-
 dotius acceperint nō unctus oleo sacerdotali ut moyss
 praxcepta constituunt: sed oleo exultationis et fidelitatis
 ritate. Neq; carnis et sanguinis uictimas immolarit et
 brutorum sanguinem animalis dextera suscepit: sed
 pane et uino simplicia puroq; sacrificio xpi dedicauerit
 sacramētū: set multa alia qđ epistolario breuitas nō recipit

Præterea plenius esse tractatum i epistola ad hebræos quâ omnia græci recipiunt: et nonnulli latînoꝝ quod uice Melchisedech .i. rex iustus rex fuerit sales .i. rex pacis sine patre sine matre: et quô hoc intelligendû sit uno statim uerbo explicat α γένεα λογικος ñ qd abiqs patre et matre fuerit: cum christus quoqꝫ secundum utranqꝫ naturâ et patrē habuerit et matrem: sed quod subito in troducatur: i genesi occurrisse Abrahâ a cæde hostium reuertēti: et nec ante nec postea ei nomē feratur ascriptam. Affirmat aut apostolus quod Aaron sacerdotus idest populi iudæoꝝ et principiu habuerit et finē. Melchisedech autem .i. christi ecclesiæ et i pteritū et i futurū æternū sit nullūqꝫ habuerit auctore: et quod trās lato sacerdotio legis quoqꝫ mutatio fiat ut nequaqꝫ de Agar ancilla et syna: sed de sara libera et arce sion egrediatur uerbus dñi: et lex dei de hierusalem: et difficultatem rei p̄mio exaggerat dicēs super quo multus nobis sermo est: et interpretabilis. Nō q̄a apostolus id nō potuerit in terptari: sed quia tēporis nō fuit. Hebræis .n. .i. iudæis p̄suadebat non iam fidelibus: quibus passim proderit sacramentus: Verū si uas electionis stupet ad myste rius: et de quo disputat ineffabile fatetur q̄tomagis nos uermiculi et pulices solam debemus sciētia isciētia con fiteri et amplissimam domū paruo foramine ostēdere: ut dicatur duo sacerdotia iter se ab apostolo comparata prioris populi et posterioris: et hoc agi tota disputatōe ut ante leui et Aaron sacerdos fuerit Melchisedech ex gentibꝫ: cuius tm̄ p̄dicat meritū: ut futuris sacerdotibꝫ iudæoꝝ in lumbis bñdixerit Abrahâ: totūqꝫ qd sequit̄ in laudes melchisedech ad christi typum referri: cuius profectus ecclesiæ sacramēta sūt. Hæc legi i uoluminibꝫ græcoꝝ: et quasi latissimos terraz situs i breui tabella uolui demonstrare non extendens spacia sensuum atqꝫ tractatus: sed quibusdam punctis: atqꝫ compendiis in fuita significans: ut in parua epistola multoꝝ simul dif cere uolūtates ueꝫ quia amanter iterrogas et uniuersa quæ didici fidiis auribus stillanda sūt: ponā et hebræo rum opinionones: et ne quid desit curiositati ipia hebræica uerba subnectā: u melchisedech melech salē hosile ben uaiā ueuh coheuh lezel heliō uai varucheuh uaiomda baruth abram lezel helion cone samain uators baruth hel helion acer maggen sarecha beiaedcha ualten loma sar milcol: Quod iterptatur i latinum hoc modo. Et mel chisedech rex salem protulit panē et uinū .erat aut sacer dos dei excelsi: Benedixitqꝫ illi et ait Benedicā Abrahā deo excelsi: qui creauit celus et terram et benedic us deus altissimus qui tradidit inimicos tuos i manu tua: et dedit ei decias ex omnibus: Traditqꝫ hunc esse Sem primū filiū Noe: et eo t̄pre quo ortus ē Abrahâ habuisse ætatis .ccc. lxxx. annos qui ita supputantur: Sem post diluuium anno secūdo cū esset annoꝝ cētus genuit arphaxat post cuius ortum uixit quingentos ānos hoc ē simul secētos arphaxat ānos natus .xxxv. genuit salē qui et ipse tricēnā procreauit heber: quē .xxxiiii. annoꝝ legimꝫ genuisse phalech . Rursū phalech exple tis annis triginta genuit rehu: q̄ et ipse post trigēsimus et sic n̄ natiuitatis suæ annū edidit serug. De quo cum ad triginta puenisset annos ortus est Nachor: q̄ uigin tinouē annoꝝ genuit thare: quē legimus quod septua genarius genuit Abrahâ: et nachor: et aran. Supputa per ætates singulas annoꝝ numeꝫ: et iuenies ab ortu Sem usqꝫ ad gnationē abrahâ .ccc. lxxx. ānos: Mor tuus est aut abrahâ cētēsimō septuagēsimō q̄nto ætatis suæ anno: Rde deducta iuenietur Sem abnepoti suo decimū gradus abrahæ supuississe annos triginta q̄nqꝫ: Simulqꝫ et hoc tradit quod usqꝫ ad sacerdotiū aaron om̄s primogeniti ex stirpe Noe cuius series et ordo de scribitur fuerint sacerdotes et deo uictimas immolarint

et hæc esse primogenita quæ Esau fratri suo uendiderit Jacob: nec esse mix: si melchisedech uictori abrahâ ob uiam processerit: et in refectōem tā ipsius q̄ pugnatoꝝ eius panem uiniqꝫ protulerit et benedixerit et: cum ab nepoti suo hoc facere iure debuerit: et decimas prædæ atqꝫ uictoria accepit ab eo: siue quod habetur abiguiꝫ ipse dederit ei decimas substantiæ suæ: et abau largiat. s̄ onderit i nepotē. Vtrūqꝫ .n. intelligi potest: et iux̄ hebrai cum et .lxx. interpretes: quod et ipse acceperit decimas spoliū: et Abrahæ dederit decimas substantiæ suæ quāquā apostolus in epistola ad hebræos apertissime diffiniat nō Abrahâ suscepisse a melchisedech decimas diuitiā eius: s̄ de spoliis hostium partem accepisse pō tificem. Salē autē nō ut iosephus et nostri om̄s arbitra tur esse hierusalem nomē ex græco hebræicoqꝫ cōpositū quod absurdus esse pegrinæ linguæ mixtura demonstrat sed oppidū iux̄ scythopolim quod usqꝫ hodie appella tur salem: et onditur ibi palatium melchisedech ex ma gnitudine ruinaz opis ueteris ondens magnificentiā. De quo in posteriori quoqꝫ parte geneseos scriptū est: uenit iacob in sochot .i. tabernacula: et fecit sibi domos ibi atqꝫ tentoria: et transiit in salem ciuitates regionis si chem quæ ē in terra chanaan. Considerandū quoqꝫ est q̄ abrahæ a cæde hostium reuertenti quos percutias est: usque dam quæ hodie panear appellatur non deuia hierusalē: sed de oppido metropolis sichein in itinere fuerit. De quo i euangelio quoqꝫ legitimus. Erat autem Joannes baptizans in ennon iux̄ salim quia aq̄ multa erant ibi. Nec refert utrum salem uel salim noietur cus uocabulis in medio litteris perraro utantur hebræi: et pro uarietate locoꝝ ac uarietate regionum eadem uer ba diuersis sonis atqꝫ accentibus proferantur. Hæc ab eruditissimis gentis illius didicimus q̄ in tm̄ nō recipi unt spiritus sanctum uel angelū fuisse melchisedech: ut ē certissimū nomē hois ascribant: et re uera stultū ē id qd in typo dī eo quod xpi sacerdotiū finē nō hēat: et ipse rex et sacerdos nobis utriqꝫ donauerit ut simꝫ ge nꝫ regale et sacerdotale: et quasi angularis lapis utriqꝫ partem cōiūxerit: ut de duobus gregibus bonꝫ pastor unū effecerit gregē: scio quosdam referre ad anagogen ut historiz auferant ueritatem: et dicant nō fuisse regē: sed per imaginē hois angelam demonstratū cū in tm̄ in tantur hebræi melchisedech regē salē filiū Noe sem on dere ut ante hoc scriptum sit. Egressus est autem rex so domorum in occursum eius: haud dubiū quin abrahæ postquā reuersus ē a cæde chodorlaomor: et regū qui cum eo erant in ualle saie: Hoc est uallis regis: de qua statim sequitur .et melchisedech rex salem protulit panē et uinū et cætera. si ergo hæc ciuitas regis ē: et uallis regio: siue ut .lxx. trāsulerunt campus quē hodie aulo nem palæstini uocant: manifestum est hoiem fuisse: qui interena: et ualle et urbe regnauit. Dabes q̄ audierim: q̄ legerim de melchisedech: meum est citare testel: tuum est de fide testiū iudicare. quod si omnes refelleris tuū certe illum spiritalē interpretem non recipies: qui impe ritus sermone et sciētia tanto supalio et auctoritate mel chisedech spiritum sanctum pronunciauit ut illud ueris sinum comprobarit quod apud græcos canitur iperitia confidentiā: eruditio timorem creat. Ego post longam ægrotationem uix̄ i quadragesimæ diebus hæc fabricoꝝ potui: et cum me alteri operi præparare paucos dico q̄ supererāt in mathæi expositione consumpsi: tātaque auiditate studia om̄sa repetiui: ut q̄ exercitatione lin guæ profuit nocuerit corporis ualitudinī.

In epistolā beati Hierōymī ad tarētā d̄ uera circūcisōe

Argumentum

Carnalem circuncisiones ad spirituale
 intelligentiam referens primū edocet
 in abdita corporis parte esse perceptam
 ad significandum spirituale circuncisionem
 uitorum et bonas operationē
 hominibus exemplo saluatoris esse celada qui et cuncta
 actibus gloriam refugit: et humanā carnē obubrata ma
 iestate suscepit quā ipse manichæus arrisus blasphemāt
 Deinde ostendit mystice institutā i carne pputi et quod
 processit in signo seu figura eius quod gerēdū erat i mē
 te nō in illa fuisse salute quod exēplū iob in circuncisi de
 monstrat percurrēns per ueteris ac noui testamenti par
 tes: qui non tam carnem q̄p carnis te uitorum concup
 scēntias circunciderint. *Incipit ipsa epistola.*

Superiori epistola quā ex me consulta
 tio uestra deprospit: quanq̄ ad tuum
 et fororis tuæ nomē nisi rationes cir
 cuncisionis rapide transcurrī quoniā
 procinctus itineris mei: in quo cōfec
 ta est nō solus ei limas nitōris uey etiā perfectionē ope
 ris inuidit: licet me et illa terreant quæ limantur quod si
 non placēt impolita: formidat aius cogitare quid iudici
 mereantur informa. Quā ego tamē non ad iudicium et
 subfelliā: sed ad fauentium mihi coronā transiui. Veni
 qs sententia mea non prodisset: nisi fuisset per uos de se
 creto uerecundix uelut manu quadā caritatis educta: sed
 quoniam tā illam meliores facere nō possus placuit mi
 hi sermōnē emissus repetens apud te retractares. *Lulus*
 conuersatio circuncisionis ē interpretatio et uita totius le
 gis enarratio: ex eo siquidem lex uidetur obscura quoni
 am raro in quo conspiciatur existit: dei enis uerbus uita
 est et nos aliter uiuēdo q̄p uita ē uerbus dei fecimus ob
 scuris. Quod si ea uita quæ uera uita ē uiueremus: nar
 ratione legis eius opus non erat: quia factus erat uic
 re q̄ loqui. Quando quides non i sermone ē regnū dei
 sed in uirtute nobis ergo ex abūdātia licet apud te differ
 tare quod didicimus in te tibi prodere: quod nobis ma
 nita p̄stitit ne esset obscurus. Sed quid nouū loquimur
 si aut tu quod locuturi sumus hoc uiuis: aut si apud te
 quod in te dicimus hoc loquimur. *Lū* et memor eorum
 quæ meminit monita non q̄rat: et doctus nō ea q̄ tā cal
 let inquirat. Tu quidē silia dulcissima circuncisiōe uiuis
 mihi tamē propositus ē illud tecū loqui quare non digi
 to non in aure: alia ue corporis parte fiat circuncisiō iu
 dxorum: quæ utiq̄ sine ratione esse diceretur si a deo
 inuenta non esset. Nihil enim sine ratione fit per deum
 nihil casibus ut gentes loquūtur: nihil. Deniq̄ fortunæ
 in illo temeritati licet. *Tpsi* enis cæci sunt qui illam putāt
 habere aliquid potestatis. Deus at qui ipse ratio ē ut ni
 hil non plena ratione formauit: ita nihil ab homine fieri
 sine ratione mandauit. Nam si elementa quæ cernimus
 tanta ratione digessit ut terra hæc esset super quā reliqua
 mouerentur immobilis: ut aquarum uenæ altioribus mō
 tibus conderentur: a quibus orta flumina dū per multa
 spatia decurrant late potandū usum per omnes tractum
 cursus sui animantibus exhiberent: ut ipsū mare aq̄s
 influentibus non excrecat: sed ut ulira uenter quidā la
 ricum aquas sitire uideatur. ne uel fontibus in æternus
 manantibus uel flūminibus sine fine currentibus: uel plu
 uis continue ruentibus perpetuo terra diluuiō tegeret
 tur: ut calum præter plenitudinem illā lucis in sole noc
 turnis etiam sideribus radiaret. Ne quodq̄ tēpus ege
 num luminis haberemus. Si ergo hæc transitoria ut ip
 se ait: calum et terra transibunt sic sapientia descripsit ut
 se ait: ea esse non potuisse credamus. Quid homines ip
 sos pro quibus hæc nunc ita excogitauit ordinauit insti
 tuit sine ratione uiuere forte permisit: quorum adoptio

est filiorum et gloria et testamentum et legis latio et ob
 sequium et promissa: ex quibus etiam est christus secu
 dus carnem: qui est benedictus in secula. Absit ergo ut
 a quibus etiam filium suum secundum homines uoluit
 oriri: eis non plenum ratione conderet testamentū. *Es*
 quoniam tam euidenter constat ordinata per deum oia
 plena esse rationis ut assertore non egeant. *Uideamus*
 unde digressi sumus. Quæ causa est ut eam partem cor
 poris quæ secretior aut occultior est aut eā quæ a gratia
 physis a nobis natura dicitur ad circuncidendum domi
 nus elegerit cum utique ob signum quo uolebat famu
 los suos iam Abraham inde censerī id potuisset eligere
 quod in propatulo positum ab omnibus cerneretur: et
 alio nomine uocaretur ubi nec in signo obscuritas: nec
 cōfusio esset in nomine. Sed utraq̄ hæc imago rationē
 habuit geminæ ueritatis quas dum loquor impende pa
 tientiam: ut quæ circuncisionem in uita tua illi non esse
 credebas nunc uitam tuam in illa circuncisione conspici
 as: ac primum de secretiore parte corporis quid figura
 bat aduerte: illud sine dubio quod postmodum ipse do
 minus monstrauit ne iusticiam nostram coram hominī
 bus faceremus: sed i occulto coram eo solo: cui soli ni
 hil occultum est: et quem solum remuneratorem bono
 rum nouimus esse factorum. Nam hic nostra circuncisio
 nō uidetur: quoniam stultitia uelamine uelud ueste tegi
 tur mundiali: nec sane a nobis magnopere desiderādū
 est ut contemplationi omnium circuncisio aperte subia
 ceat: ne merces opis penes eos sit quos uolumus hæc
 uidere dicente domio Amen dico uobis receperūt mer
 cedem suam. Sed ita modeste et ita uerecunde habenda
 est et uelanda iuxta eam imaginem quas abūdātiori ho
 nore uestimus ut nō uidētes eam uideāt: sed quæ rētes
 rimātesq̄ intus nos iuxta apostolum quos seductores
 putāt ueraces esse fateātur: quos nihil habere credebāt
 omnia possidere cognoscāt: quos mori iudicabāt uiuere
 in æternum testētur. Hæc est gloria circuncisionis occulte:
 hæc partis uerendæ illis ad uidendum nobis i nostro
 corpore nō uerēdæ hoc Testimonium gloriosum: cum
 cōuersi amat: cupiūt quos odisse gaudebāt uide nō i car
 ne palam: sed i occulto cordis iudici esse debemus non
 littera: sed spiritu. Nam littera oculis subiacet nostris: ipi
 ritus nobis carnalem refugit aspectus: ut laus iuxta apo
 stolus ex deo nō ex hominibus acquiratur. Ut uereāur
 audire a domino *Populus* hic labiis me honorat: cor
 autem eorum longe est a me iuxta illum qui quod perī
 nebat ad labia magister bonus de bono quæsiturus ap
 pellant. *Lui* uetus lex idest carnalis circuncisio uelut i su
 perflite posita recitatur: quā se implese testatus: ubi qd
 ad circuncisionem cordis pertiebat audiuit. *Uede* omnia
 quæ habes: et sequere me tristis abscessit miser prorsus
 qui sequi uoluit quem bonum ignorare non potuit. In
 terius ergo illud est signaculum præfiguratum quod in
 inuisibili mente nostra ab illo deo nostro inuisibili uide
 tur: ut non eum a quo inuocetur audiret: sed eum a quo
 crederetur attenderet. *Oculi* enim domini super iustos
 si ad iusticias corde credatur. *Verum* autes credere nos
 toto corde mētūmur *Si* ab hominibus accipiamus ho
 norem accipimus enim ab hominibus si eleemosynas
 nostras tuba per populum prædicatura præcedat: quas
 nec per officium ministrandi dextram cum sinistra com
 mūicare concessū est. *Accipimus* ab hominibus hono
 rem si ieiunia nostra et abtinentias ciborus populi ocu
 lis fractior mentita infirmitatis commendet incessus: et
 fauores uulgi tristi uultu et aduocatus pallor acquirat.
 Si modo formam letitix uultus erectus lauacris eti
 am serenatur si uero caput ad imaginem festiuitatis ūgi
 tur ut soli deo ieiunia nra cōmēdātes possumus dicere
Voluntarie sacrificamus tibi domine. *Uideo* filia nēpe

quod uisus: et conuersationem tuas secreta illius circū
 cisionis agnoscis: foris egena: intus larga: foris sine le
 ge: intus sub lege: populi oculis iudicanda in conuiuio
 uocatorum: sensu aut euāgelistā socianda matthæo: sed
 ad ueram ipsam uitas aliquando ueniamus idest ad do
 minum nostrum iesum christum. Videamus an tale aliqd
 docuit et fecit. Quoniam quod factum ē in ipso uita erat
 sed et ipse circūcisionem ueluti in occulta parte corpo
 ris operatus uoluit ab hominibus et ea quæ fatiebat et
 ipse quis esset agnosci. Ac primus post caelestem illā do
 ctrinam de monte descendens populorum se ad mirantē
 um stipatis agminibus leprosi hominis sordes emacu
 lans pro salutis tantæ beneficio nō laudem n̄ celebratē
 cōmuni hōiuz more desiderat: sed sibi soli quod ē esset
 cōscius quod maiore nō indiget testimonio. Tūbet illis
 nemini suam narrare uirtutes. Secretus quoq; diuinæ
 maiestatis quo mysterius incarnationis occubuit ab eo q̄
 sanatus fuerat uult sileri ne glorias quasi homo quare
 uideretur: quā alio more: et mystica ratione suscepti. Nā
 ut o sēdat se sacerdoti et munus deo offerat iperauit: et
 hoc munus quoq; præcepit moyses in testimoniu illis
 ut dū tacet quod quasi filius hoīs imperauit legis po
 ti^a mādata quā moysi deus ipse dedit effidat et dū hoies
 quæ in carne uiderat laudare prohibetur. Deū tamen i
 muneris oblatione magnificet: sic gloria filii hominis q̄
 per Jonam prohibetur per se iterum uidetur itrare. Dū
 uero quasi homo prædicandus est cui ut sūt deo curatiōis
 uota soluenda: nec i platearū uilibus carnaliter celebrā
 dus qui spiritu aliter sit adorandus i templo ac si dū se
 cundus hominē nil requirit secundū deus diuinæ uirtu
 tis glorias promeretur. Addit huic similia ut ueritas lo
 cupletiori testimonio fulciretur. Quærit a discipulis quis
 habeatur i populo egregius: illi noiant prophetas: quid
 uero ipsi sentiant sollicitus exculpit. Eui beatus Petrus
 Tu es iquis christus filius dei uiu. Exclamat dominus
 beatus cui nō caro istud reuelasset et sanguis: sed pater
 eius qui est in caelis. Tunc et petrus uocatur a petra post
 quā āgulares illas petra prius agnouit: Tūbet tamē post
 multas donatas petro benedictiones potētas atq; uir
 tutus ne quis discipulorum diceret quod ipse est christus
 mira ratio nō uult prædicari quod gaudet itelligi. Agno
 sci amat: et odit ostendi sic mysteria obteat circūcisi
 nis exercet. Nam ma uult se iuentus esse q̄ proditū: ut
 uirtus sua illis nō fauor manifestaret alienus. Quāquā
 i hoc præcepto et aliud itelligentiæ genus occurrit: uetat
 dominus hoc uide petri laudauerat prædicare offendē
 dus utiq; si contra uoluntates eius quod petrus uenisset
 fateretur. Quoniam si facultatē loquēdi tribuere uoluisset
 excusatio proditori prædestinata uidebatur poteratq; di
 cere permissi nobis discipulis tuis ut te oibus pandere
 m uo. Nec iputādum mibi est si aliquis ad te aliter uenit
 q̄ ego te tuus laudator ostēdi sed quoniam quicquid pro
 hibetur illicitus ē a nullo se uoluit digne celebrari dum
 a iuda proderetur indigne: iūbet ergo discipulus ne cui
 dicant quod ipse sit christus. Tendit sentētia iterdicialis
 in iudas: et præuisus iugulat proditores ipso uerbo præ
 cepti maiestates signāo quæ erat designāda p̄cepto. Re
 fert euāgelista his uerbis tūc iperauit discipulis ut ne
 mini dicerent qd ipse est christus: et iudas proditor his
 qui eius ipso uenerat ait: ipse est tenete eum: i uerbu pro
 hibitionis declinatio obsecratiōis icurrit. Et ne obitū
 ad excusationē esse possit obliuio iselix memoria i sacri
 e gum uoluēda suggestit: dū ipse proditur de sermōe quo
 cauet sic utriq; ratio nō xquāda subsistit. Nā et dominus
 ostendit sic prodēdū esse dū monet: et iudas māifestauit
 sic monitus esse se dū prodit: sed ignosce dum i aliuz tra
 mitē expositionis sensus dei uerbo copiosior excessit: li
 cet te āplius contristent suppressa q̄ prodita: et magis d

his rebus silere tibi q̄ dici copiosius irascaris quæ dōi
 ni iudicia pro auro: et preciosis lapidibus concupiscis:
 in quibus mel fauūq; tibi cōpenses. Desideriorus nō ca
 res etiā si plenitudine satureris: ac proinde tertiu adhuc
 exemplus ab ipso domino repetamus ut iuxta legē ut i
 ore duorum uel trius testiu uerbu omne consistat: et quē
 prodisse diximus uoluisse: etiā uideri se uoluisse doce
 mus: ut nō solus ab aliis se nō pateretur honorari: De
 rus etiā ipse sibi iquantus fieri poterat debitā detraheret
 dignitatē. Lazari amici sui mortē nō audit: et nuntiat: fa
 cit hoc de deitate quid mirus est ut cum localiter conspi
 ceretur i homine diuinitatē tamen nusq̄ abesse crederetur:
 festinat i bethanias sub mustatibus pene discipulis
 pietas factura miraculū defuncti sorores occurrerāt te
 tro habitu ore lachrymoso crine conscisso. Quas bono
 iubet animo esse. Si credunt lazarus uiuere: si ille non
 sunt dubitatur cōfirmat. Videt et multitudinē marthæ
 et mariæ quæ ad solatus comes cōuenerat. Infremuit i
 quit euāgelista spiritu: et turbatus est et ait ubi posuisti
 eus? Quid est hoc? quæ cōsiliōis causa? quæ formidinis
 Quid ait erubescit: aut metuit: cū et uir? sit habitura mi
 raculum: et deitas non sit subiecta terrori quæ sepulcri
 tā iconsulata requisitio: ut omnino credas de turbato cō
 fusioq; perfectā. Ille deus noster qui discipulis cōstiter
 dixerat de absente lazarus mortuus est. Qui sororibus
 eius cōfidenter promiserat de mortuo resurrecturū sub
 noua nescio qua cōfusione sepulcrus quærit: quasi hoc
 solus qui omnia noscit et præstare potest ignoret. Non
 planus hoc est Nam alius intellectus occultatur i dictis
 promissisq; superioribus: satis se diuinitas publicue
 rat Aderat nunc turba iudæorum tantis semper nō ami
 ca miraculis: plane deus si non aliquid secundus homi
 nem ignorare uideretur processerat. Turbatu est inquit
 idest fetulentia carnis diuinitati non prodende miscetur
 et ad ignorationes humanā deitas uelanda reuocatur.
 Sic turbatur et foris cū excitatus casu aliquo limus pu
 ritates liquidi densat uehemētē et durus rerū una cōsu
 sio discrimine proprietatū dum separatur excluditur. ait
 nāq; Ubi posuisti eus? et hic turbatus iudæis deitātē
 zelat i homine: et splendorem diuinitatis i tanta operati
 one coruscantem ignorantia mortalitatis obduci ut cū
 posuit in suscitando lazari deus adorari: homo in sepul
 cri eius ignoratione uilescat: sic dū a caelis uidetur et
 a uidentibus non uidetur: sic dū ex lapidibus suscitāt fi
 lios abrahæ filios perditionis in lapidem cōfensionis
 ipingit. Illud mysterio occultæ operatiōis exequitur ut
 enim et ifirmi ac debiles ad poscendā opem salutis nul
 lo monstrante cognoscāt et persecutores uel imitē: quē
 tenere debeant nisi prodatur ignorent. Sic est liber ille
 foris et itus scriptus: Sic secretus et publicus. Sic aper
 tus et opertus: hic paginis superioribus uidendus iteri
 oribus non uidendus. quia icōprehensibilis: itus si qui
 dem scriptus est cum propheta dicit Generationes eius
 quis enarrabit: foris scriptus est eus euāgelista dicit Li
 ber generationis iesu christi filii dauid filii abrahæ: in
 tus scribitur cum deus dicit Eructauit cor meum uerbu
 bonum: foris scribitur cum Elias uaticinatur. Ecce uir
 go concipiet: et pariet filium: et uocabitur nomen eius
 emanuel: Intus scribitur cum per Joannem dicitur In
 principio erat uerbum et uerbum erat apud deus et de
 us erat uerbum. foris scribitur per matthæum Christū
 autem generatio sic erat Eus esset desponsata mater ei?
 maria ioseph. Intus scribitur inuenta est in utero habē
 de spiritu sancto. Quid utiq; habens uerbum domini.
 Verbum caro iactum est sub lege: foris scribitur cū apo
 stoli interrogati quis esset dominus alii dicerent Helias
 alii hieremiam: alii autem ex prophetis responderent.
 Intus scribitur cum petrus exclamasset Tu es Christus

filius dei uiui: et unde ipse dominus ait Non reuelauit
 caro tibi petre inquit istud caro tibi et sanguis: sed pater
 meus qui in caelis est cuius caro et sanguis: **Quid** nā
 patri ipsius caro et sanguis obstabant quia christus fili
 dei uiui disceretur. **Non** inquam: sed ipsius domini caro
 et sanguis in quibus dum homo cernitur quod erat dei
 filius non credebatur esse quod erat. **Impossibile** enim
 hominibus uidebatur deus credere: cuius hoies uiderent
 et tantam illas maiestatem in qua inhabitauit ois plenitudo
 diuinitatis: quā ipse nō capit mundus in corpuscule etiam
 despecte imaginis iclusas. **Aut** ergo non hanc caro mea ti
 bi et sanguis me dei filium esse prodiderūt. **Nas** ista nō
 patiuntur me hoc credi. **Deniq;** et propheta tā dixerat
 Et homo es qui cognosces eum: euentus ergo illi se
 candū hoies uel oculū iudicantes me aut heliā prophe
 tam aut unum aliquem de prophetis loquūtur quoniam
 me hoies in habitu carnis agnoscent. **Sed** tibi reuelauit
 pater meus qui in caelis est quādo reuelauit: quo tēpore
 deus cū petro locutus est: reuelauit inquit pater meus
 qui in caelis est. hoc ē dicere operibus credidisti quā loqu
 ūtur filius dei. **Sed** ut loquebamur foris scriptus ē iste
 liber cū dominus esurūt. **Intus** scribitur cū quiq; pāib;
 multa milia hoies saturauit foris scribitur cū amici mor
 tem lachrymatur: **Intus** scribitur cū ipsū quē flebat re
 suscitauit: foris scribitur cū affigitur cruci: **Intus** scribitur
 cū latroni paradīsus promittit in cruce: foris scribitur cū
 spiritū moriens secundū rationē humanā carnis amittit
Intus scribitur cū in passione sol fugit dies absconditur:
 terra concutitur: foris scribitur cū sepelitur: **Intus** scribi
 tur cū tertia die sepulcri liminibus emotis erūpit in lu
 cem: foris scribitur cū apostolis clauorū et lancee uulne
 ribus ostensis escam etiā postulat: **Intus** scribitur cum
 inter eosdē apostolos hostis clausis qui intrare uisus fū
 it appareret: sed miro modo cū interior scriptura libri ma
 gis obscura sit ap̄ius hoies mentes turbat exterior et uī
 dentes illam quā uideri per hoiem non pōt istā quā p̄
 hominē pōt uideri noua ratione non cernūt. **Nā** man
 chaei quod uideri non pōt credentes id quod uideri pōt
 test non credūt. **Lum** beatus Joānes uisibile et inuisibile
 deū et hoiem breuī quasi charactere signauerit: Sic enī
 ait quod fuit ab itio fratres quod audiūmus. **Ecce** libri
 illius interiorē partes. **Quod** sequitur et uidimus oculis
 nostris et manus nostrae palpauerunt de uerbo uitae: **Ec**
 ce libri pars exterior q̄ oculis et manibus subiecta ois
 uideri et tractari pōt. **Hanc** partē libri manichaeus igno
 rat uidens opera quae sunt: et uidens facientem. **Pōt**
 quides iste dicere Tu es christus filius dei uiui: sed nō
 pōt dicere Dominus ē sabbati filius hoies et mira puer
 sitate: quod uident negantes quod non uident confiten
 tur: inuisibilem in uirtutibus recognoscunt: uisibilem in hoie:
 quod facillimus esse debuit non recognoscunt o cecitas
 o ignorantia ueritatis ois elatione sui dānāda praeuptione
 isti sunt qui deo ipsi se praeferunt sic credendo in carne cō
 stituti spiritaliter se uiuere profitentur quod deū non cre
 dunt potuisse. **Minor** enim sine dubio ab istis deus ē
 si quod isti possunt ille non potuit. **Nā** si isti possūt in car
 ne constituti alienā capere naturā. **Cur** ille in carne positus
 suam seruare non posset uidelicet ut semper sit deus ne
 corruptelā amictus incipiat esse corruptus. **Quia** dispu
 tatio deū destruit dū honorat. **Minoris** enim uirtus ē
 obtinere in terrena substantia deitatem q̄ deum spiritali
 ter in deitate durare quid ergo mirabor in deo nisi cū ho
 mo dignatus sit esse: tamen in hoie quod deus esse appa
 ruit non quod ipse desisterit esse quod fuerat: sed quod
 carnē fecit esse quod deus est: qd̄ in excusationes materix
 uitiose mansit ipse sine excusatione quod deū pro nobil
 peccatum factū esset peccator esse non potuit: sed hic ma
 nichaeus. **Arrianus** iterum superiorē partes libri utraq;

circumplexus manu illam interiorē paginam reserare
 sic formidat quasi sacrilegius facturus sit si deus in carne
 ueniens non amiserit deitates: uidensq; doius in nauicu
 la dormientem non uidet uētis ac fluctibus ipeperantē cui
 deitatem se tribuere sine similitudine paterna mentitur.
Deus enim esse patri idest deo similis sit non pōt. **Simi**
 lem autem esse nec illum qui foris scriptus ē de interiori
 bus aliquid perdidisse. **Illos** quotidianus sermo istruēz
 debuisset: quo filios patribus suis similes ita cupimus
 approbare ut dicamus. de ore eius exiit ergo omnis fili
 us quamlibet secundum carnalem generationem alter
 generetur: tamen si forte pater per oia similis sit dicetur
 ab ore eius profectus. **Quis** uidet deo. **Verbus** de cor
 de patris eructatum nec allūde in spiritu q̄ ore prolātū
 ē iuxta cōmunē ois sensus patri similē iudicare quod
 ubi fideliter senserimus te et ea quae foris scripta sunt:
 et ea quae itus diuinitus annotantur credere unum libz
 dicere poterimus in quo legem totam scriptam uidētes
 nō philosophorū argumēta sectemur ut ueritatē opinati
 onis colligamus: sed formā uitae ante oculos cōstituius
 ut tā ipsam intractabilem imitemur in qua quicquid obscu
 rum esse poterit effūdetur quā manichaei non uidentes
 in carne arriani nō intelligentes in spiritu uiuus libri pagia
 rum cōfoderatam dissecauerē iuncturā et meditatorem
 duorum cōsertis manibus haereticorū furore ruperunt
 sed quid mirum si hos nuntū sibi in singulis paginis sapi
 entes: ac ā mūdiali philosophia ueniētes tāta operti ap
 tūq; libri concatenationis subtilitatis p̄teritū: cum eum
 nec uidere qui ipsius erant potuerunt: nec eum cum in
 sua uenisset agnouerunt. **Qui** dum de caelo signus postu
 lant quasi caelestia illa non essent quae in salute uel debilitū
 uel mortuorum caelesti uirtute faciebat obsecrati infidelit
 tate sua uidendo etiam nō uidere meruerunt. **Irati**q;
 ē dominus cur in ipso deitatis contēneretur operatio illā
 diuinitas sapientiae suae procurauit ut et forma serui despi
 cabilis haberetur et quibus nō per uirtutes suam diuini
 tas radiasset his oimodis positus contēptui ne reueren
 da in ipso iuxta saeculum uideretur humanitas et cū deus
 suū in spiritu israel non receperit cur uel fratrem suū in carne
 iuda reciperet et cognosceret neq; enī aquū erat ut q̄
 maiora subruerent et qui sacrilegiū ut uolebāt estiarī cō
 mitterent ignorātes nō hoicidū facerent scientes: dēiq;
 et Joāne signum prōditū infidīs. **Et** miser prorsus populus
 in uno eodēq; hoie summi dei sui contemptor occidere et
 quē iuxta leges suā nō agnouisset ut deū. **Hunc** extra le
 gem suā gentilitate dānaret ut reum. **Hic** itaq; ignobilia
 passionis uelut uelata sicut loquebātur passione prome
 ruit cum deitatis natura mortalitatis ueste circumdat: dū
 apud erubescētes agnitione eius ipse confunditur: dum
 q̄ homo de deo sit non credit q̄ deus ipse deniq; in se
 hoiem idespiciabilem ceteris formā ut patiatur idiat
 dum apud discipulos dei uerbū ē. et apud principes ho
 mo non habens iuenitur. **Unde** si ille dominus cali et
 terrae cuius nomen ē super oē nomē formae serui acci
 piens nō rapiam arbitratus ē esse se aequalē deo in hoies
 se despectū studiose uelata diuinitate proiecit nec uideri
 in se uoluit: quod nō poterat nō agnosci. **Quid** hoies ob
 seruare sub spete secretae circumcisionis expediet quos
 p̄ter naturam exemplo humiliat et p̄cepto dicens. **Eō**
 sultius atq; facient si etiam cum omnia fecerint dicant.
Serui iuuiles facti sumus quod ipeperatū ē fecimus. **Quo**
 niam fiducia p̄sūptionis elatis ut unna a dextris et a si
 nistris alius in regno eius sedent postulantibus illis do
 minus ipse respōderit qui illos amare amplius credebatur
Nescitis quid petatis. **Quibus** et statui opponitur
 formido passionis quae iuxta carnem humiliat elatos
 quam ubi itrepide poposcerunt recte quidem dicit illis
 Sedere ad dexterā aut ad sinistrā nō ē meū dare uobis

¶ Numquid nam hic se potentia indignum professus est: aut aliquid sibi non licere testatur? Qui ait pater neminem iudicat: sed omne iudicium filio dedit? Non est ait meum dare uobis id est sic petentibus su perbe insolenter elate de carnis tu more non de spiritus leuitate. Nam ego qui resisto nunc uobis humilibus dare gratiam consueui ita dominus dum humilitate et uerbo et actu audientes instruit cur in secreta parte corporis praefigurationem uere circumcisionis haberi uoluerit ostendit. Dixi de occulto circumcisionis quae putauit esse dicenda. Superest ut de ipsa circumcisione tractemus quae figura sit cur non oculo circumcidatur domino et manu dicente nam si oculus tuus scandalizet te erue eum et si manus tua scandalizat abscinde illas ait quae tanta ibi praefiguratō est: ut per unam partem corporis totus oino homo circumcisus esse credatur et cum nos hoc possit christum ut iudaei faciunt non faciamus in carne facere tamen per eundem christum iudicemur in corde? Veniamus ad nostrae regenerationis sacramenta caelestia ut circumcisionem spiritalem in spiritali natiuitate quaeramus: et in ipsis fidei nostrae cubilibus: quo tempore circumcisio celebratur: prius uagitus sacratae repetamus infantiae et abrenuntiationem illam quam proputis denudamur ante oculos collocemus. Quoniam sicut qui carnaliter nascebatur in mundo carnaliter circumcidebatur in lege. Ita nunc qui ad calorum regna generatur ex uerbo: per uerbum circumciditur a mundo sic uis quae diximus abrenuntiare nos mundo et populo eius. Quoniam quicquid in mundo est concupiscentia carnis est et oculorum et ambitio mundi: quae non est a patre. Illa ergo promissio et circumcisio est: quam non patimur ut serui: sed exhibemus ut liberi: nec postquam nati fuerimus celebramus: sed ut renascamur offerimus: oique in prociui baptismatis indumento nudati: sola sanctorum oculis communi uestimur: nec ad spectum naturam nostram arsuram filiorum ueste uelamur quia in euangelio arbor foliis exuberans cum in ea fructus non esset repertus exaruit: sed cuncta carnis repudiata natura sexus inmemores nil ueremur: nec cum illo primo terreno homine Adam ubi es dei fugietes audiimus. Sed cum secundo illo caelesti Ego hodie genui te deum sequentes audiimus. Proputia itaque illa quam Adas transgressor acquiri: per subiectionem caelestis obedientiae respicientes naturas circumcidimus uitiorum: et unam corporalis membri formam omnem exercetes in proputium sensus persequimur ac truncamus. Non enim naturam sed naturam superflua refecimus: scientes quoniam quicquid amplius est a malo est. Sic domini dignatione consequimur ut nos qui tecum carnes proputium dicimur id est uelut ignorantia quadam naturaliter obtecti tamen reuelata facie domini gloriam speculemur cum illi qui secundum carnem quae circumcisio dicitur tamen ne in legem introspectant obtentis praefata obsecantur aulicis. Euacuata est itaque circumcisionis figura in corpore: et in uim nominis tota transcendit. Quando est sic proputium pro circumcisio reputatur quod tunc euenit si aut post uerbum domini naturam huius corruptam acquiescimus blandimentis et denuo icentia sequimur uitiorum aut est non in circumcisio in carne eam ipsam naturam cum suis uitiis persequentes uerbis domini dum non custodimus obtemperare: Porro haec an ita se habeant et fidei paternae et circumcisionis iterogemus auctore: quoniam ab ipso utraque haec et quae ad mentem et quae ad corpus pertinet processerunt ipse nobis respondere debet ex gestis utrum ne illa de iudaica circumcisione an uere natura hac qua dicimus comedant ac primum audit a domino: Exi de terra tua et de cognatione tua sub hoc uerbo iuxta carnem in proputio constitutus et parentibus circumcidit: et patria naturamque omnem qua per affectum tenebatur abruptens uerbum dei sequitur peregrinus. Quicquid deinde et coniuge sterili de ante se nescienti id est contra uicium naturae et contra conditionem deficientis aetatis posteritatis prouidetur multitudo: non considerat corpus suum emortuum cum ias

fere esset centum annorum et emortua uulua Sara coniugio sua cum fieri desiderat muliebria est si ante sterilis non fuisset: sed in promissione spem supponens iustificationem credendo promeretur. Prius ergo quam in carne circumcidatur eligitur. Prius enim scriptum est credidit Abraham deo et reputatum est illi ad iustitiam. Iubet itaque deus Circumcidetur uestri omne masculinum: et circumcidemini carne proputis uestri: addit et significatias eius rei ne esset obscura: Ait enim. Et erit in signum testium inter me et uos: Signum ad oculos pertinet uidelicet ut eorum esset agnitio: qui non putarent eum mundanalem naturam per uerbum dei respuisse: ac si quis erant illi qui Abraham fidei et uirtute operationis ignorarent per signum uel per imaginem aliquam de comperatione depictam quid uerus esset agnosceret. Deique et propheta infideli populo qui deus ex eo quod uideri non potest nollet credere signum uisibile promittit dicendo. Dedit uobis deus noster ipse signum. Ecce uirgo concipiet et pariet filium et uocabitur nomen eius emanuel et ipsi iudaei cum dominum tantum in carne conspicerent: et fidei eius uirtutibus denegarent: signum postulant de caelo nempe ut crederent si uiderent. Deus ergo pro tempore cum Abraham posteritas paribus si posset uestigiis ingredi i fides electionis suae non tam in signo hoc uoluit esse iustitiam: ut qui mundanalem naturam a se respuisset ei circumcisio carnalis apparet in corpore: ac uelut de hoc quod uidetur posset intelligi: sic multa a prophetis quae populo denuntiabantur ab ipsis prius a quibus preconisabantur effecta sunt nudos ad captiuitatem israel filios esse ducendos per prophetas iratus dominus mirabatur: dictus certe aperte omnium intelligentias poterat intrare: uadit tamen ipse propheta nudus per populos et in se quod in aliis uaticinabatur ostendit uidit uulgus non audit et in Esae corpore quae sibi erat uentura cognoscit. At signum de uate et in libro adhuc populo: amaritudinem sentit propheta captiuitatis sic abraham signat in carne quod exercebat in mente et per nomen membri uelut uirtute circumcisio intelligit non per hoc signum fidei exprimit sed signum fidei denique post illas carnis circumcisioem suae si erat plenitudo iustitiae quare maiora ad huc in Abraham fidei deus experimeta habebat: cur in panio postmodum teneatur affectu: si iam illa circumcisio ne benedictionis summa tenebatur: sed quoniam non illa uirtus sed signum uidebatur esse uirtutis. Quare a singulari uiro utrum ne qui iam et patriae et cognationi renunciasset et circumcidit se passus esset non parceret et filio. Quae ubi ad uictimam non tristis exhibuit pro digna pignoris pietate fit carnalis pietate sublimior: lucratu orbitate dum praedictus medatur: et dum unico non petit in terris: stellas pro filiis annu merare tubetur in caelis. Carnalisque despector naturae in natura siderum collocatur: et humani contemptor feminis pater uocatur astro: sic fidelis non filio sed procepto dum mandatum domini religionem ducit esse non crimine: dum offerre filium deo sacrificium iudicat esse non praedictum pene meruit pro uidere. Quod deus ad retentionem probanda mentis patris dicit uellet offerri: sed nollet impleri. Ad hac ueritate forma iudaicae circumcisionis admittitur. Haec nomen erat: figura non membri sic naturam nostram deus uoluit denudari ut non in nobis aut cupiditas arderet: aut ambitio suaderet: aut affectus carnis premieret: sed ab omnibus proputis nos dei amor et presentium contemptus exueret. dixit quidam satyrus Gentiliu probitas laudatur et alget: testimonium hoc uerum est nullus enim illa stipat populus: nulla multitudo ambit homo nullus amplectitur et in mundo isto uelud in nonercali domo horret et necessarius de operta quadam non ueste sua habuit dignitatis. Age si uidetur totum tramitem ueritatis per patriarcharum gesta: uel ut per uia uestigia decurras ut circumcisioem quae sanctificat demostremus. Intrae Isaac peregrinationem: quod ipsum in circumcisioem forma consistit. Rebeccaque per philistinorum infidias sorore de uxore dicitur

Quod xque quas magri sacramenti sit tibi existimandū
 reliquo: Taceo iacob p duas ānoruz hebdomadas ma
 tres. xii. trib⁷ seruitute mercatē omīto eius filios: quos
 p paternā bñdictionē et sanctitatē naturalis qdā necessi
 tas cōtinebat. Ad iob ueniā i aliā generationis lineā de
 Isaac germie iā prolapsus nec iter. xii. Jacob filios bñdī
 tatū p Esau genitū primitiuz bñdictionis extorre primo
 geniti dignitatibus expoliati: iter edō pncipes qui deo
 placeret iuetū. Dic tm an circuncisionē nialē aquāmiter
 posset ferre tentatur sit paup ex diuite: sed hoc ēt sacculi
 hoies cōtēnēt nouerūt: tot orbitatibus uulneratur quod
 successoribus gloriabatur Exclamat forti uoce nud⁷ cen
 su: nudus et filius: nudū se exisse de utero matris suae: nu
 dū ēt ituz sub terrā: dñm dedisse et dñs abtulisse. Qui
 rū niam sacculi respuenit: nō se lachrymis: nō se gemiti
 bus: nō se ēt tenebris tradidisse: sed poti⁷ detrimenta pi
 gnōz sūpsisse adiūmēta meritoz. Doloz uictor ēt sēsu
 egenus affectu sit fortior: cū ifirmatur et in ualle lachry
 maz turrē occupat gloriāz. Ubi es i sola carne circūci
 sa iudax: cōser cū hoc uiro pedes: et cōtēnde: gloria. At
 tolle te maioz superba uirtutibus latiusqz tuus bñdicitio
 nobilitū patriarchaz circūcinge noibus: et uita et iustifi
 cationū uetus illa uiri⁷ et auoz splēdor appareat. Job
 aduersū te procedit i mediu auctozū sanguine nō erube
 scens. Hec p Esau iconcesa bñdictionis trāsfusione non
 tutus: illic p basemach seruitū ēt gēte nō splēdidus: sed
 ex seipso et nobilit: et munit⁷. Nas illa nec prodesse no
 uim⁷ nec obesse dicēte dño. Aia patris et aia filii mea ē:
 et itez aia q peccauerit ipsa morietur. Ac proide et ipse
 ē q i hīs uicā te oibus cū procedit plus sibi quisqz de
 uirtute uēdicāo propria: quo min⁷ ex glia prōmitt altēa
 Dentz expoliatus Job bonis hoibus nil requit tu xgy
 ptū i heremo post māna delitiosa suspirās. Illū ab spe i
 deo posita tot maloz tētāmēta nō auocāt: te ad eas spē
 bonoz oīus blādmēta nō prouocāt. Ille manū dñi sen
 tiēs bñdicit i uulnere: tu uirtutibus de pharōis iugo ex
 tita nō subiacēs. Illi ēt pro circūcisio ueniā postulare cō
 teditur: tibi uelut i circūcisā amoreus pater et mater i ge
 ritur esse cethea: ut manifeste liqueat: et illū p uirtutum
 opa nō p obseruatiā circūcisionis bñdictionē sibi reserua
 rasse quā iproauus amisit et te p iactantias circūcisionis
 uirtutes negligētē eā bñdictionē quā Jacob sola subili
 tate acquisserat pdidisse. Quid em iudaxoz sibi arrogan
 tia nō usurpet: Job iste qui deo placuit quoquo modo
 gentis ē mex et circūcisus ē forte qm de Esau circūcisio
 hucusqz generetur licet i hoc nō fuerit circūcisio pascā
 da: sed uirtus nec an sine pputio uixerit sit qrendū. Ss
 quod nihil peccauit labiis suis sit tenendū. Ad alienige
 nas ad quos prouocauit ueniamus. Qm nullā nobis ar
 borē exemploz agrī diuinoz oī ligno feratius plantari
 orū: nec i eo germina domino de uimine: sed de fruge
 censentur. Ostendamus in israel gloriā peregrinas: et
 benedictionis germē i ligno fluxisse non suo. Dicimus
 Ruth quo magis cōfundantur i scemia prōmittitur a pro
 pheta de radice iesse uirga pro nostra salute prodiura:
 nūq̄ flos conscenderet q uel solus utiqz pleni agri odo
 re flagraret pconsortibus suis eū nō odore unguentozū
 super oīa aromata lacticis oleo pater iuxisset. Dic tamen
 tēse aulam non israeliticā: sed moabitā habuit: cui tātus
 pegrinā conceditur quātū nulla de patriarchaz germie
 promeretur ut suo utero destinata benedictionis semē
 excipiat et israeli nō israelita parturiat dignitatē: cornuqz
 populū i alterius eius populū benedictionis aliena sustol
 lat: unde istud oro promeruit: credo dixit socru suā po
 pulus tuus populus meus ē: et deus tuus deus meus
 est: uirtutē uiris ēt praxerēdam abrahā fidem i circū
 cisā gentis mulier mutuatur quam uirilis circūcisio de
 reliquit et per aliena uestigia meritis iustificationis igre

ditur: a quibus maiorum exca hereditas deuiauit deos
 suos moabita contemnit: cum tu israel desideres alios
 illa i unum deum suorum ias oblita coniurat: et tu post
 multitudinem fornicatio idoloz: hinc eligitur a domi
 no: hic sit israelita mēte nō genere fide nō sanguine uir
 tute nō tribu. Hinc usqz a deo benedicatur ut et prophe
 tarum tuorum mater uocetur et regum: lucet profus
 die clarius regnum calorum uim pati: et a uim facientib⁷
 inuadi: diripi: possideri nec iustificatione m gentis esse: s
 uita: quando nō circūcisī per frugem probitatis aulam
 sanctificationis introeunt et circūcisī in eadem aula gēti
 per pudentia gestorum sceptrum huius sanctificationis
 omittunt. Sed rursus ad benedictum uelut. xii. tribuū
 sanguinem redeamus: ut in eo iam tunc praxedens ec
 clesiastica mysterū ueritatis umbra probeur: longum ē
 singulorum formas enarrare sanctoruz: eorumqz gesta
 tuis filia dilectissima enarrare uirtutibus. Quid sit quod
 Joseph de domo xgypti regis ueste proiecta ne subia
 ceret nudus aufugerit: quid sit quod hic populus mare
 transierit: et pharaonis exercitus non transiit: et species
 labentis naturā sub o mniū persona mutatur: quid ēt
 quod ipsum mare euadentibus xgyptium Jacob filiis
 occurrit quod intransibus non occurrit: tibi hxc cuncta
 examinanda et iuxta tuam uita et iuxta ecclesie myste
 ria derelinquo ut in hīs ueritatem circūcisionis in abra
 am aspiciens uacnata forma signi iudaei non mireris:
 igitur quoniam strictim uniuersa dicenda sunt ne in lon
 guin sermo procedat seges milii israelitica gentis ē inua
 denda: et in ea ipsius circūcisionis uentilandus effec
 tus. Iesus naue populus hereditarius in terris prius il
 la omnia uelut diuina plebis circūcidere: iubetur ex
 anima. Quali uero non per tota heremus uarias pecca
 minus plagas circūcisā genti ossibus albicaret. Quid
 ergo iubeat hoc fieri quod peccati meritis non sanabat
 dicit dominus fac tibi cultellos petrinos nimis acutos
 Quid est quod tantopere cauet ne habeantur obtusi?
 Nimis ait acutos ut uidelicet non qui particulas corpus
 culi aliquam sui sensu doloris abscindāt: sed multa lima
 atqz usu cotis assiduo tenui acie mortiferos sensus mē
 tis subtiliter discriminent. Circūcidit ergo ni fallor in
 illis xgypti desiderium murmuratiōne contumaciā ido
 lorum fornicationem consuetudinem peccandi pro quī
 bus iram domini eorum sensere maiores. Et illis etas
 circūcidit sine dubio metumpositorum pene ante faci
 em praxiorum. Nam iam anteq̄ terras promissas sibi
 Jesu ipso speculante uidissent ibi gigantes esse fortissi
 mos conquerebatur cum quibus manus conferere for
 midarent. Circūcidit et oculos ne alienigenarum con
 iugia contra licitum concupiscant: aliudqz in illis regiōi
 bus uelint possidere q̄ terras. Non enim si non circum
 cidātur sed si hxc negligant per iram domini morientur
 Quoniam illud signum est benedicti: non meritis bene
 dicendi: sed pleni omnes sunt libri plena exemplorum
 uetustas: quod nō per sectionem nescio cuius membri
 sed naturā nostrā circūcisione dominus delectatur: in
 qua se cū etiam ille maior omnium prophetarum Joan
 nes circūcidat. Nō uestibus mollibus uestitur: nō exq̄
 sitis ad gulā daptibus saginatur: sed i hoc mūdo pene si
 ne mundo ē cuncta desideriorum deserens curam mun
 dialem setosa durum uirum horridant tegmina non de
 corant humiferi esu mellis tenuiter saturatur. Quā alia
 circūcisio pstantior debet inquiri? Deniqz hic non il
 lum agnum quem in umbra ueritatis soliti erant iudax
 habere pro pascha per quem mundi peccata nō poterāt
 aboleri: sed illum uerū agnū: cuius esset oīs esset mor
 talitatis cruore saluanda relictiō nonagintanouem oūi
 bus unā gestari ueri pastoris humeris agnouit dicēdo
 ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi: illud etas
 O. 2.

in eo mirandum est quod heremum elegerit domini predicaturus aduentum: non in templo: non loquitur in plateis multitudinem profecturus horrescit: et cur uox est clamantis si declinatur auditor. Opus est utique multitudo doctorum: et quae erit in heremo multitudo: sine dubio nulla et quod faciet propheta qui uox est et uox clamantis. Elegit nisi fallor locus non ubi nullus audiat: sed qui ad populos a natura corruptae conuersatione reducat: ut in propheta noua uitas uidentes diuinam mirari discant: sequi oibus uitis circumcisos in heremo esse patiatur. Locus ergo ipse forma doctrinae est: et ipsa solitudo predicatio uirtutis est. Operatur habitatio dum urbium frequentiam sollicitus relinquit auditor: et heremum a contagione mundi uelut a theatro hoc uoluptatis auulsus ingreditur: prohibet denique ne abraas patre gloriatur uidelicet quod eius uestigia non sequantur: Lerte si ad circumcisionem illam iudaicam ueniamus circumcidebantur ut abraam fuerat circumcisus. Si ad sanguinem cur filii abrahae non dicantur esse qui filii sunt: sed fides: pater non potest esse nisi credentius et filii non de signo circumcisionis: sed de operis similitudine recognoscuntur. His ergo imitabatur ne se abraas parente iactaret. Illud ostenditur non quia signus fidei illius. Sed quia signum patris non haberent. Tunc autem rite filii abrahae sunt dicendi si ad formam parentis non fatie: sed uita respondeat. Si ad uerbum domini nec patria diligatur: et filius possit occidi: cum ipse est totus homo illa qui pro nobis mortuus est pari iubeat caritate commori: sic Simeon senex. Nunc dimittis ait seruum tuum domine in pace. Quia uiderunt oculi mei salutare tuum. Forma est utique quod qui christum sit saeculo moriturus et haec est circumcisio non adhuc sub tabernaculo significatiois adumbrata: sed praefiguratione ueritatis occulta etiam in lucis factis imagine expoliata procedens: quas abraas prior mysteriorum pene omnium initiator ostenderat: cum post uerbum domini locum sibi a filiis habet et non ubi uiueret: sed ubi moreretur acquirat. Magi quoque adorato domino ne cui corporale genti ut domus spirituum corporale fraudi esset? ad gloriam suis se affectibus circumcidere cum thesauris suis id est secretis mentium patefactis animorum motus mactauere pro mure: eosque morbos per quos aliquid aut cupius aut metumimus aut dolemus: uelut ante pietatis aram et misericordiae altare foderunt ut uel in auro auaritia: uel in thure idolatria: uel in myrra iteret domino subiecta mortalitas: a quo eius erat utique captiuitas captiua ducenda: et in hanc petram et sacrae pecuniae cupiditas et prophana errorum superstitio et amara mortalitatis conditio uel in illis morerentur iam prides babiloni psalmista praecinente beatus qui tenebit et allidet paruulos suos ad petram. Sub his ergo magorum et nominibus et oblatibus omnimode ille diuinorum operum interpellator exiit: quoniam deus erat in christo mundus recedens sibi. Quis enim iam aut aurum sibi possidere audeat si domini est: aut idolis tura concremare si christi sunt aut mortuus nisi mortuus sepellire si myrra iam uiuit? Denique et a diabolo uelut per hanc trium aleam tesserarum dominus ipse tentatur. Nam et continentia in fame est religio in adorando et uita in praecipitio periclitatur: sed facile cuncta superauit quia pater et rex omnium bonorum thesaurorum et sacerdotus sacrorum repositurus ante saecula mysteriorum et resurrectio destinatus fuerat mortuus. Magi tamen ex illo uetera uita reliquere uestigia: nouisq; iter ingressi uacui sarcinis non uacui benedictione cantauerunt. Reuertere anima mea in requies tua quoniam dominus benefecit tibi. Nec ille ad quem dominus ingressus est omni dicitur praecipitio circumcisus uirtuosus. Nam et dimidium ex substantia sua dat egens et si cui quid fraudauit reddit in quadruplum. Ille utique qui dominum non poterat uidere deus diues esset nisi post

quod de terra in qua cor ipsius uidebatur esse cum thesauro sycomorum qua dominus esset transiturus ascendit: tunc uel ut de cognata necessitate a crucifigendo conspectus in arbore agnoscitur et filius dicitur abrahae: cur dicitur? si erat. Nam si erat te testimonio non egebat: sed quoniam non omnes erant filii abrahae qui esse credebatur. Hic de opere agnoscitur non de gente et uirtute non sanguine. Haec circumcisiones nota de circumcisionis effectu. Jam ne uides filia iam ne consideras totas circumcisionem per operum formas uelut per quaedam lineamenta membrorum deductas: et per actuum diuersitatem quasi colorum uarietate depictam: in unum tamen iustificati onis apicem uirtutis gradibus impletam. Lertis alius patriam relinquentem: nec de parricidio dubitantes. Alium tanti census naufragium nil curantem: nec in orbitibus lachrymantem: imo in putredine corporis sui de proximo peccato potius coniugis quam de suo uulnere suspirantem: illas populos suos deorsum deserentes nec in alienam gentes inopes uirtutis auxilium uenire metuentes. Hunc repromissionis ingressurum terras cuitellos animorum non in ense ponentes sed de caute facientes: ut ex se habeat petrus: quod ferreus acquirat: aliunde: aliam in solitudine uias domini praeparantem et rectas semitas in heremo facientem. Alius porro dimittit de saeculo deprecantem et paces domini malle quam mundi. Hos uero suis affectibus expoliatos in auro ture et myrra conuersationis itinere mutato qui per Herodem uenerant per angelum redeuntes. Iustum et nunc aceruos fraudum cum scelere remouentes et abrahae filius non natura benesitio: sed gestorum suffragio nuncupatus ut euidenter appareat omnes mundi naturam per singulorum operationes fuisse dimissas: sed quoniam tamquam nuptialis conuiui sine pene uinum quod per patriarchas ministrabatur expeditimus: et nouus coepimus aquarum conuersatione libare: de nouis quoque utribus aliqua proferamus ut quale sit quod receperunt de eo quod ipsi redolent extimetur feruet quidem uniformiter per omnium apostolorum mentes plenis musto pectoribus et mensuram corporeas in undatio spiritualis excedens ebrietatem non celat gloriosas. Nobis tamen ab illo est incipiendum: a quo hauriendi sitis est inchoata: ut ex desiderii magnitudine sacrae infusionis plenitudinem doceamus ex uino sitis partem sociorum non auara diuinam sobrietatis saturata propinatione. Ecce inelytas sodalitate augustus caput petrus extulit non ut signifer testamenti et in eius creatioe primitiuus. Alio quod sine dubitatione loquar. Abram nescio an maior certe quod sentio non secundus. Illi generatio larga promittitur: huic generatio pascenda committitur: ab illo iustificanda procedunt. In hoc iustificata fundatur: ita quod ille sperat: hic accipit: illi dicitur facias te in gentem magnam. Huic dicitur facias te piscatorem hominum: illi dicitur in semine tuo benedicetur patria gentium huic dicitur. Iudicabis duo decem tribus israel: illi dicitur in stellis erit nomen tuum: huic dicitur Tibi dabo clauem regni caelorum. Ac per hoc ille secunditate benedicti seminis impletur: hic autem semine ipsi euangelizaturus eligitur. Ille sit pater gentium hic eas iudicaturus assistitur. abrahae pro filiis claritas monstratur astrorum: Sed petro traditur clausura caelorum: uidelicet ut in ea sine petro nec abrahae filii possint intrare. Hic ergo non quod circumcisus sit iuxta gentem suam apud dominum glorietur: sed dicit. Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te quid erit nobis: Quae sunt ista oia apud eum qui propter instrumentum artis piscatoriae nihil habebat oia inquit utique haec ad concupiscentias mundus igerit: quae praecipitio possint dici si congregantur ad lenocinia peccati: quae eo uehementius predicanda succreuerunt. Si quo cum pro uentu mentis felicitatis adulantur. Anteriorque illa mentis nostrae naturas circumuolare nitimur ut maioribus

tenebris ipse est quod nobis pro lumine datus est tenebre
 breccat. **S**ia inquit apostolus reliquimus et secuti sumus
 te. In fides ueteris exempli nepotis uirtus tam sera qm
 mira per discipulu primogenitu noua iustificationis as
 pirat: et obsolescentibus ia pene imaginibus ueritatis A
 braam reformatur in petro: **O**mnia se reliquisse testatur
 Non in alto fluctuat: artis cura non geritur: nec loctus
 xgra sine domino uisitatur. **S**is singularis uiri affectus
 in christo e. Hunc sequitur substantia contempor: studiis
 negligens affinitatis oblitus: et id quod abrahā ut face
 ret imperatu e. Hic ia se fecisse non celat uidelicet quod
 simili circūcidit: sicut uirtutis e hares: fiat hares et glo
 ria. **O**mnia inquit reliquimus et secuti sumus te: quid
 erit nobis? **L**unctis ni fallor ueteris uacuatus: calicē no
 ui desiderat testamenti. **N**as et imputat quod reliquit in
 compensatione dum querit oia inquit reliquimus et se
 cuti sumus te: quid erit nobis: hoc e dicere totū uicū uī
 tx prioris desecatis in forma utris in prima iacentū dū
 sequor te exarui: nihilqz in hoc mūdo prater te quo im
 pleri cupere elegi: cuius n frustra hui' mōi siccitas iā spūs
 ubertate pensatur. **P**er quā ebrietate noua gratia in le a
 postolus ipse dū linguā ifidelū infamatur agnouit. **S**s
 et ceteri apostoli eiusdes musti spū auere feruore: et unū
 us botryonis superfluenti maduere uindēta: qui tamē
 prius in odore eius nectaris ad beati petri similitudines
 euacuerunt. **A**spice illos geminū sidus i terris nec icassū
 fontis filios nūcupatos. **S**ymbā linū patrēqz deserent
 tes nec uictus solitudine dubitantes nec officii utibus
 iharentes nec potestate paternā reuerentes sūptu nego
 tio affectione castratos: quid aliud utiqz qm natura sū
 li circūcidos ueste fructu arida manu xre sicca pietate nō
 molli modo ēt de nauali parata uestigio: credo ad eā for
 mam iā tūc et moysi utipedū solueret uincula pceptus ē
 Quā spētiosi pedes euāgelizantiū pacē: et ideo non sūt
 uelanda q pulchra sūt i cōspectu domini nec mortuis ue
 stienda q uita diligit. **H**uc rursum respice de telonaxo publi
 canū qstū dānatē consuetudinē respuētē: et nomē actus
 fidei noie cōmunicatē: ut ab oibus oino pars corporis
 sed natura prorsus iniq cōsuetudinē circūcisa mōitretur
 totum dicere noua uocationis examē ubi in similib' cō
 uenirent et eandē uirtutē hēret diuersitas personarū na
 turāqz mūdiālē multitudo licet hoium uno tamē contē
 ptu reris uelut falce succideret. **E**t quoniā satis abunde
 qz exēpla et ueterū protulimus et nouorū mētūqz cursū
 ne uelut exca nocte ad ignorātia scopulos deueniret: san
 ctorū imaginibus q per sermonē celi notādis sideribus
 instruximus nūc ex obscuro noctis egressi non solū diem
 et solē: sed ipsius solis et luminis lumen sub quo errant
 non pōt cōtēplemur. **I**lorū enī qrit ipsa multitudine uidi
 eius: et i copia formaz necesse ē ut eueniat. **S**ubide simi
 litudo flāmaz et sape nauis consuls attonitis per pauo
 rem ut lucifer uespey et uesp lucifery mētatur: Solis si
 ne societate parli sola ē claritudo mirāda cū dubia etiā
 sub nubilo a similitudine sit uendicata si paruit. **A**c per
 hoc ēt nō dñs qm carnes sūpsit et hō esse dignatus ē alī
 quid tale fecerit requiramus ut uelut solē sub nubilo: ita
 sub spetie corporali ēt id qd radiauerit admiremur. **A**liū
 qz potius oppōam' qm ipsū aliū de sumpsisse credamus.
Quē aut aliū pro fide diuina humanaqz i hoc saeculū pe
 ligo nūq sine metu naufragū nauigantes ad dirigendū
 ueritatis cursū sequemur: qm illū qui disclusa pētuis pa
 rilitate sui solus ēt cū pro nobis in nosira carne obscura
 tur imēsus ē. **Q**ui nec i hoie pōt celari: dū mortalitatis
 naturā substāna diuinitatis exuperat: qui nō elemētū s
 uirtus ē elemētōy i quo tenemus initiū et cōsumatōdes
 et medietatē oius p quē solus solis et ani cursus sunt: et
 stellaz dispositiones: mētū quoqz mutationes: quoniā
 in iplo uetera transferit: et facta sunt oia noua. **E**t cū mā

gorū iter eius stella direxerit. **Q**uid mirū erit si nos quo
 qz gestorū eius claritas uelut ipso thesauro imēsi ful
 goris isruerit atqz utinā ad certā dationē tāti splēdorif
 et luminis nostrorū oculoꝝ auertatur ifirmitas ut ille se
 subtraheret et negaret inquis nō sed palā oibus celestis
 splēdor appareat. **M**odū ad eū sequaz mens amica uo
 luntate cōuertatur i solo iueniet plenitudinē quā guttatis
 p singulos colligebat. **O**ctauo die circūciditur et ioseph
 a matre utiqz quati homo qui prōsius fuerat ipsi. **A**bra
 hā cum de circūcissione doceretur dicente domino **E**t
 erit testamentum meum in carne ueltra et in testamento
 aeterno. **D**e i testamentum in nosira carne esse dñō in no
 stra carne dignante quis dubitat illudqz testamentum a
 ternus uidet: quod citharis et psalteris psalleretur: **L**u
 tus rei quoniam proluxa est disputatio necessaria uidetur
 esse discursio ne per ramorum copiā robur ipsius propo
 sita materia derelinquens icastrigata erret effusio plerūqz
 cum mihi difficilius sit naturam eius implere qm q̄rere:
 et satis superfluus incurribus bracteis laborare quā
 qm ipsam materiam gracile non sustentet ingenius: et ne
 cessarium pene sit ut de disputatombus aliquibus circū
 cidetur dum de circūcissione tractemus: quando no
 bis ad excusandum ēt nosira imperitiam opportunita
 tem materia ipsius prastat auctoritas. **I**gitur ad propo
 situm redeuntē interrogemus ipsum hominē suū nam
 de dño loquebamur ipso qui erat in homine circūcissio
 cū tā secundū legē circūcissus hēretur. **L**lamat ut euange
 lista testatur **V**ulpes foueas habent et uolucres cali nē
 dos ubi requiescant filius at hois nō hēt ubi caput su
 us reclinet. **R**ogo hic ubi sub **S**yrino census inuestiga
 tio ubi edictus caesaris: ubi necessitas profrendi: ubi **J**o
 seph ipsa professio noua ratio. **I**lli habent quod descrip
 tor inueniat: hic non habet in quo christus introeat. **E**t
 uere nulla enim dominum saeculo mancipata delectant:
 nec sibi usurpat quicquid uel caesari uel mūdo uoluit ef
 se captiuū docens nullum duobus posse dominis seruire.
Circūciditur ergo hareditate ioseph et maria nihil
 qz sibi de mondialibus uendicat sub tributo. **Q**ui utiqz
 eis dixerat nescitis q̄ oportet me in paternis esse meis
 scilicet in tēplo non i saeculo i sacrificiorum mysterio nō
 in malignantium concilio in paternis utiqz spiritualibus
Nam patrem in carnalibus nō hēbat: Deniqz et deo co
 templo et oues abegit et boues et mēsas numulariorū
 euertit: **S**ic tēplū ēt ipsū quod figura corporis ē sui car
 nali concupiscentia circūcidit ut intelligeret homo hxc
 sibi in sua mente esse facienda: nec suis sa: e pat affecti
 bus. **N**am eū gladiū quo alios circūcidebat dicēdo. **S**i
 quis amauerit patrem aut matres supra me nō ē me dī
 gnus: sua conuertit in uiscera: et sibi ipse facit quod cre
 dentibus est facturus cum dicit **Q**ue ē mater mea et qui
 sunt fratres mei? **M**ysteriū matrē mariaz sibi dñs ab
 surat cum extra audientiam uerbi esset constituta eo po
 tissimum tēpore quo uerbus pdicaretur a uerbo et ipsū
 se ministrandū discipulis ministraret: quod apertius post
 modum in illa unguenti effusione patefecit dicēdo. me
 autem non semper habebitis. **T**rasatur igitur cum eum
 magistrum uitae docenda non eligat qui eam matrem p
 uirginem parturiendus elegit. **E**t cur ad eum quē extra
 nei etiā tam facile interpellare posset mater nollet itra
 re: nec fratres eius necdum credebant in eum. **Q**uis hic
 rogo erit: qui excusationem aut gratia praxerat aut amo
 ri. **S**i et mariam merito nulla auincit et christum dominiū
 nostrum nemo superat pietate. **I**lla enim mater negatur
 a filio ut illa uera circūcissio doceatur: quoniam magi
 ster et parens uitae debuit uiuere quod docebat esse uē
 uendum. hic est ille gladius femoralis quo leuite suos
 propinquos: e t proximos occiderunt. **Q**uo etiā do
 minus ipse iubetur a patre accingi quē omnes capiunt

qui seipso castrauerunt propter regnum caelorum: quæ gladium dominus mittit in terras ut filium separet a patre: filiam a matre sua: nurum a socru sua: hoc gladio etiam beatus Paulus ecclesiam circumcidit dicens Reliquum est ut qui habent uxores tanquam non habentes sint: et qui emunt tanquam non possidentes sint: et qui utuntur hoc mundo tanquam non utentes. **Hic** totius iustitiae uirtus hic ratio circumcisa est omni carne id est parentum fratrum cognationum affinitatum nullus amplius amare quod dominum ut et crucis imaginem dei uerbo non ad aliquos mundi actus moueamur affixi in atræ comendare discipulo res loquitur ipsa cur illa pars corporis per quam se iudex autumat iustificari defectu adiuudicata uideatur adeo ut difficilior fuerit modus adhibuisse sermoni quam argumenta requisisse: et hanc ueram esse circumcisionem si abrenuntiamus mundo ex quo iuxta carnem nostram natura est et parentibus et quæ fidei scandalum faciunt circumcisis oculo et pede et manu nudis ac soli debiles est si fieri potest dominum sectemur. **Satates** uere quam patris meus et mater mea dereliquerunt me: ut a domino mereamur assui et corporea denudati natura spiritualium actuum gloriosius uestiamur sciens quam in carne quod nascitur caro est et quod a spiritu spiritus est dicente apostolo et sic cognouit christum secundum carnes uerum iam nunc non nouimus in quo nobis mundus crucifixus est et nos mundo ut proputis quæ in suppositis sunt conuersatione istius abscessus nudus illud et solum generationis nostre secretum quod suppositis tegebatur appareat si. n. scilicet quod hodie est et cras in dibanum mittitur deus sic nescit quanto magis nos si fide modicos non esse prouiderit. **Cultello** itas petri corporis nostri circumcidenda est natura. **Petra** autem est christus cuius cultellus est amor: quo crederet in nobis seculi desideria decreuerunt. **Quæ** qui amauerit dicit patri non noui te naturamque circumcidens suam nec ut patrem sepeliat mortuus a christo separabitur: et expoliatus ueterem hominem cum actibus suis quod proputis est aliam naturam suam uidebit esse substantiam id est ut sicut primus homo terrenus a terra ita secundus celestis incipiat esse a celo. **Nec** dicat iam cuius circumcisa est natura patrem propter eum qui in caelis est se habere. **Sed** precepto domini lucido illuminationis oculis sedere ad dexteram uirtutis dei filium hominis agnoscat: obterenda sunt omnes animi uoluptates: reliqua studia delectationum quantas hic circumcisiōis est ueritas non figura. **Utendum** in summa ut cunctis naturalibus amputatio conuersatio nostra tendat ad caelum ubi christus ad dexteram dei est. **Quod** ita uerum erit: si ludis: si iocis: si conuiuia: si sermo pene familiarum deserantur: et tamen qui circumciscuntur crescunt ut non nos mundo qui uitæ imagines sumus: sed mundus nobis mortuus esse credatur: nec adglutinari eorum aliqua quæ circumcisa sunt inimici arte sinantur. **Sed** clamemus sedis sanguis circumcissionis ut cum in nobis uitæ calculus ceperit operari: in quo nomen nouum nouit ille solus qui accipit. **Non** tamen meamus in loco reuelationis occidi quinimo et imputantes aliqua domino nostro per amorem non est operari sibi benignum admittitur: ut superius in beato petro nouæ gratiæ susceptore didicimus tota credulitatis nostræ harmonia itoribus per artes nehemēius fidibus resultemus propter uerba laborum tuorum domine ego custodiam uias tuas. **An** ne est aliquid tam durum tam terrenum quam repugnare naturæ: et cum omnia in mundo per deum nobis sint facta ipsos nos uelut non nostra circumstant repellere non uideat mundumque ipsum nobis secum omnibus diuitiis et pulchritudinibus suis igerent manu quadam repudiare uirtutis. **Obsecrat**que omnibus sensibus quibus ad aiam substantiam uitalis accedit pene ad imaginem obrigescere mortuorum non uisu non auditu non odore non tactu non sapore capi et in natura corporis naturam corpoream non habere hominemque se quod homo sit obliuisci eus tamen hoc ipsum quod ambiat non tenent: quia uere quod homo sit non tenent: et eo magis se despiciat quo

se magis agnouerit. **Tum** quia durum est presentia sibi abdicare dum uiuit sperare futura post uitam. **Hæc** natura corporis: hæc ut diximus nisi circumcisa non patitur facileque se gessit iactare in suis sibi cernens terras sibi maria: sibi uideans solē: et uniuersa caeli astra seruire: et quando se fraudari a terrestribus patietur cum doietur et celo. **Tatorum** igitur elementorum tas importuno circiuentam famulatu usque ad obliuionem suæ conditionis inducitur: et in despectu totius mundi sublimata uicere ipsa ex eo quod sibi obsequuntur presentia elementa. **Dinc** motes scrobibus fodiendo: hinc ualles substructionibus implendo: hinc maria mobilibus arado: nunc aridas irriguis fecundando: nunc stagna paludesque sulcando: et campos cõstitio nemoribus uestiendo: ac montium siluorum iuga erutis nemoribus denudando: ut pene diuina se naturæ esse non credat si fecerit aliter cuius naturæ cõsensione natura nostra his meditationibus agitata ducitur: durum est uias domini custodire: in quibus non exprimitis: sed deridimur potestatem desudatur: nec queritur ut supra nos aueat uniuersa mortalitas: sed ut secundum nos uita ducatur ne apostolus nos estimando quod sumus incipiamus nec id optere quod sumus. cum per hoc ipsum se uelimus despiciere quod sumus mereamur in melius esse quod sumus dicente domino et nostram imputationem quam presumimus prescribere. **Amen** dico uobis nemo est qui reliquat domum aut parentes aut fratres aut uxorem aut filios propter regnum dei qui non recipiat centuplum in tempore hoc non in hoc seculo ueturo uitam æternam hereditabit et talibus promissionibus uitæ illæ duræ quas ob uerbum domini custodire necesse est molliuntur: in quibus custodia uitæ multa retributio est: his mercedibus imitatur quos et cogit dum uelle non habet quod poterat et in ubere. **Denique** cum uerbum uitæ durum dicerent esse sermonem et ob hoc turbatores qui eum sequebantur abscederent respiciens discipulos suos. **Quid** nā et ipsi abire uellent non inquit adeo eligit potestatem se nobis bona omnia debere si uolumus quod imputare si cogimur dicente domino. **Si** enim uolens hoc agere mercedem accipio. **Si** autes inuitus dispensatio mihi creditur est. **Hæc** uoluntas femoralis illius uagina cultelli est: quæ ubi in se amorem dei quem cultellus esse diximus recepit merebitur intelligere dominum uera predicasse. **Iugum** meum leue est et sarcina mea leuis est. **Quosdam** superfluis oibus amputatis et cunctis omnibus circumcisis bellis: quas sarcinalis imagine tenuata. **Pere** est nos cum psalmista dicimus qui nel per gladii uel per liquidam est mollis substantiam angustum illud acus foramen transire possumus quod intrare qui in equis sperant et curribus non ualebunt. **Quonia** tales etiam illa uia quæ lata est et spaciola uix capi et laborum itaque arduos montes et difficultatus prope modum muros quibus caelestia ab humanis uelut prouintia cuiusdam limitibus sperantur diuina inuitatibus munificentia liberalitasque deplanat: et sicut tubis sacerdotum muros illius Hierico ita prophetarum uocibus turri nostræ interitus elidet. **Si** modo contra spem in spe credentes et quodam concitatorum luminum uidentis salientis: trāspectu in fraude presentium caducorum promissa tamquam in manibus tam apprehensa miremur: et hæc circumcisi natura in aliam naturam transpositi mente illa et animo teneamus quæ nec oculis uidit nec auribus uidit: nec in cor hominis ascendit quæ praparauit dominus his qui diligunt eum. **Quis** erit autem iste qui diligit eum nisi qui per demonstratam superius circumcissionem uelut cum domino cruci affixus semper peccatis suis passione est dignus. **Illum** uero dominum nostrum passione dignum non credens dixerit. **Domine** memor esto mei dum ueneris in regnum tuum. **Quæ** dicit adhuc loquitur dominus promptus interpellantis auditor consolari ut consueuit pro sua pietate dignabitur dicendo. **Forti** animo esto. **Amen** dico tibi. **Hodie** mecum eris in paradiso. **Quod** ille nobis concedat qui sine fine uiuit et regnat. **Amen**.

Hieronymi ad Rufinum presbyterum romae de iudicio Salomonis in sectione paruuli secundum tropologiam per duas meretrices ecclesias et synagogam exponendis quarum synagoga filius per ceremonias legis extinxerit.

Multus in utraque partes crebro fama mentitur et tam de bonis mala quam de malis bona falsorum ore concelebrat unde et ego gaudeo quidem super testimonio erga me sancta ista lux et amore sancti presbyteri Eusebii. Nec dubito quin me publice pradicetis: sed tamen uestra prudentia iudicium pertimesco. itaque obsecro ut magis mēneritis mel et digni uestra laude faciatis. Ad primum ad officium pronocasti et tibi secunda in scribendo partes datae sunt non uenit de incuria in actos sed de ignorantia. Si enim scisses preoccupasses sermonem tuum Interpretatio iudicii salomonis super iurgio duarum mulierum meretricum quatuor ad simplicem historiam pertinet perspicua est quod puer aetate duodecim contra aetatē suam mensuram de intimo humanam naturam iudicari affectu unde et ammiratus est et pertimuit eum omnis israel quod scilicet eum manifesta non fugerit: qui tam prudenter abscondita deprehendisset. Quatuor ad typicos pertinet intellectus dicente apostolo haec omnia in figura contingebant illis. Scripta sunt autem de nobis in quos fines saeculorum deuenerunt quidam grecorum autumant super synagoga et ecclesia sentiendus: et ad illud tempus cuncta iherosolyma quando post crucem et resurrectionem in israel quam in gentium populo uerus salomō idest pacificus regnare coepit: quod autem adultera et meretrices synagoga et ecclesia in scripturis dicantur nulla dubitatio est et hoc prima fronte uidetur esse blasphemum. Exterum si iurramus ad prophetas. Sex uidelicet qui accepit uxorem fornicariam: et generat filios fornicationis et deinde adultera: et ad Ezechiel qui Hierosolymam quasi meretricem arguit quod secuta sit amatores suos: et diu ricauerit omni transenti pedes lupanarum in loco celebri extruxerit. Animaduertemus igitur christus uenisse ut meretrices donaret matrimonio et de duobus gregibus unum ouile faceret. Medioque pariete destructo in easdem caulas oues prius morbidas congregaret. Haec sunt duae uirgae quae iunguntur in Ezechiel et de quibus per zachariam dominus refert: et assumpsit mihi duas uirgas unam uocauit decorem et alteram uocauit funiculos et pauis regem. Dulter quoque illa meretrix in euangelio quae christi pedes lachrymis lauat crine detergit et cui omnia peccata dimittuntur: Manifeste pigit ecclesiam de gentibus congregatam: Haec igitur prima fronte replicari ne cui uideatur incongruum si meretrices dicantur quarum una salomonis iudicio filii possessione donata est. Prudens quare ait ditor quomodo meretrix sit ecclesia quae non habet maculas neque rugas. Non dicimus ecclesiam permansisse meretricem sed fuisse. Nam et in simonis leprosi domo saluatoris scribitur inesse conuiuium. Vtrique non quia leprosus erat eo tempore quo habebat hospitium saluatoris: sed quia ante leprosus fuerat. Quibus quoque in cathalogo apostolorum publicanus dicitur non quo permanserit publicanus post apostolicam dignitatem: sed quia prius fuerat publicanus ut ubi superabundauit peccatus superabundaret et gratia. Simulque considera quid dicat ecclesia contra synagogam calumniatricem. Ego et mulier haec habitabimus in domo una post resurrectionem eius domini saluatoris una autem utraque ecclesia congregata est et quam eleganter inquit peperit apud eam in cubiculo. Ecclesia enim de gentibus quam prius non habebat legem et prophetas peperit in domo synagogae: nec egressa est de cubiculo sed ingressa. Unde dicit in cantico canticorum Introduxit me rex in cubiculum suum: et iterum et quidem non spernam te assumens: in trodúcā te in domum matris meae: et in cubiculum eius quod coe-

pit me. Tertia autem die postquam ego peperit peperit et haec. Si consideres pilatus lauante manus atque dicente. Quis ego sum a sanguine iusti huius: si centuriones ante patibulum contentes. Vere hic erat filius dei si eos qui ante passionem per philippum dominum uidei desiderant haud ambiges primam peperisse ecclesias. et postea natum populum iudaeorum pro quo dominus precabatur. Pater ignosce eis quod enim faciunt nesciunt: unaqueque die crediderunt tria milia et alia die quinque milia et eramus si mul multitudinis eius credentius erat: cor unus et anima una nullusque alius in domo nobiscum exceptis nobis duabus non blasphemantius iudaeorum non gentilius idolis seruientius. Mortuus est autem filius mulieris huius nocte. Dum enim legis sequitur obseruantiam: et gratie euangelii iugum moysaicae doctrinae copulat tenebrarum errore cooperta est oppressitque eum mater sua dormiens quae non poterat dicere. Ego dormio et cor mecum uigilat. Media nocte consurgens tulit filium de latere ecclesiae dormientem et in suo collocauit sinu relege totam apostoli ad galathas epistolam et aduertis quomodo filios ecclesiae suos facere synagoga festinet: et dicat apostolus filio li mei quos iterum parturio: donec christus formetur in uobis. Diuus tulit non ut possideret: sed ut occideret. non enim amore fecit hoc filium: sed amulx odio: et suus mortuus per legis ceremonias in sinu ecclesiae suppositus. Longum est si uelis per singula currere quomodo per apostolus Paulus et ecclesiasticos uiros itelegerit ecclesia non esse filium suum qui tenebatur in lege: et in luce cognouerit quem in tenebris non uidebat: idem iurgius ortus est praesente rege altera dicente filius tuus mortuus est: meus autem uiuit: altera respondente meritis: filius quippe meus uiuit: et filius tuus mortuus est. Atque in hunc modum contendebar coram rege. Tunc rex salomon qui manifeste saluator accipitur scilicet psalmus septuagesimum primum qui titulo salomonis inscribitur ubi nulla dubitatio est quae cuncta quae dicantur non salomoni mortuo sed christi conueniant maiestati: simulat ignorat. am et humanos pro dispensatione carnis non mentitur: sed melius affert effectus sicut et in alto loco ubi posuimus lazari et ad mulierem fluentem sanguinem quis me tetigit gladium postulet de quo dixerat nolite putare quod ueneris pacem mittere super terram non ueni pacem mittere sed gladius ueni enim diuidere homines contra patrem suum et filiam contra matrem suam et nurum contra sororem suam et inimici hominis domestici eius et tetat naturam naturam dominus uultque secundum utriusque uoluntatem uiuentem filium in lege gratiaque diuidere. Non quod hoc probet sed quod ad arguendas calumnias synagogae hoc uelle se dicat illa quae uolebat ecclesiae filium in gratia uiuere nec ut baptismum liberari libenter habet dimidi puerum non ut possideat sed interficiat. Ecclesia quae scit suus esse libenter concedit amulx dum uiuat saltes apud aduersariam ne inter legem diuinus et gratiam salua toris mucrone feriat. Unde dicit apostolus. Ecce ego Paulus dico uobis quod si legem obseruatis christus nihil uobis prodest. Haec sub allegoriae nubilo dicta sunt. Exterum optime nouit prudentia tua: non easdem regulas esse in tropologiae umbris quae et in historiae ueritate. Quod sicubi pedem offendimus et sapienti lectori friuolum esse uideatur quod scripsimus culpam actori referat. Nos enim et haec ipsa in lectulo decumbentes longaque agrotatione confecti uix notario celeriter scribenda dictauimus: non ut implemus materiam: sed ne tibi in principio: amicitiarum aliquid imperant uideremur negare. Ora nobis a domino sospitates ut post duodecim menses quibus iurgi langore confectus sum possim aliquid dignum scribere uoluntati uestrae et ignosce si scilicet oratio solito cursu: non fluat. Non enim eodem lepore dictamus quo scribimus qui in altero saepe salum

uertimus iter quae digna legi sint scripturae. In altero quod in buccina uenerit celeri sermone conuoluum. **S**anctum libenter uidet: quod tibi narrare poterit quod difficile et periculosum manus dexterae usque in presentem diem quo ista dictaui uulnus sustinuerim.

Eiisdem ad uitales perbiturum de Salomone et Achas ex dinumeratione temporum: docentur eos adhuc impubes reos genuisse.

Non haudenus per quem dicitur mihi tua sanctitatis litteras esse transmissas unam tamen et breuem mihi epistolam beati patris amabilis reddidit solita munuscula continetem.

Satisque miror quid causa fuerit ut cum in benedictionibus et tuis et illius praefationis fidelis extiterit in retinenda epistola negligens approbetur. Neque eis te falli arbitror dicitur ueritatis: Nisi forte graeco homini latinas sermo iter chartulas oberrarit. Itaque ad secundam rescribo epistolam quam mihi factus filius meus **D**eraclius diaconus reddidit: in qua iter cetera deprecans ut exponam tibi causas quare Salomone et Achas undecim annorum filios genuisse dicatur. Si eis duodecimo anno Salomone super israel accepit imperium: et lxx. annis regnauit in ierusalem. Si huiusque eius roboam cum quadagesimo annu ageret aetate patri successit in regnum: perspicuum est undecim annorum fuisse Salomonem: siue decem: quia decem menses a conceptu usque ad partum sibi mihi uindicat. Rursus Achas filius Joathan cum uiginti esset annorum rex constitutus est super duas tribus. scilicet iudas et beniamin: regnauitque. xvi. annis: Quo mortuo Ezechias cum uicesimo et quinto annu ageret aetate patri successit in regnum: ex quo intelligitur achas quoque undecimo siue duodecimo anno Ezechiam filium procreasse: et si quidem in historiis aliter haberetur. lxx. interpretes: aliter hebraica ueritas conuoluerit poteram ad solita praesidia: et arcem linguarum tenere uernacula. Nunc uero cum et ipsi auctenticum et ceteri interpretes pari auctoritate consentiant non in scriptura: sed in sensu est difficultas. Quis. n. crederet mortaliu ut undecim annorum puer filium generaret? **Q**uia et alia dicitur in scripturis quae uidentur incredibilia: et tamen uera sunt. Neque. n. ualet natura contra naturam diuinam: aut potest uas sigillo dicere quare me ita fecisti? Aut non les et quod pro miraculo signo atque portento sit lege naturae facere non posse. quod iuxta legem fieri naturam non possit? **N**am quia natura aetate duplex lidda natus est homo duorum capitum: quatuor manuum uno uentre: et duobus pedibus: omnia homines ita nasci necesse est. **L**egamus ueteres historias et imagine graecas et latinas: et inueniemus lustralibus hostiis secundum errorem portentosas soboles tam in hominibus quam in armentis ac pecudibus expiatas. **A**udiuimus domino teste non metior. **Q**uidas muliercula cum expositum nutrit in fantem: et stillaret cibos et nutritio officio sumgeretur: cubaretque cum ea paruulus qui usque ad decimum iam peruenerat annum: accidit ut plusquam pudicitia patitur semero ingurgitauerit: accersaque libidine obscenis motibus ad coitum duxit infantem. **P**rima ebrietas alterius noctis et ceterarum deinceps fecit consuetudinem: **N**ec dum duos menses fuerant euoluti: et ecce foemina ueritatem itumuit. **N**id plura dispensatione dei factum est ut quae contra naturam simplicitate paruuli in contemptum dei abutebatur: a natura domino proderetur detecto sermone quo dicitur. **N**ihil occultum est quod non manifestetur. **S**imulque consideremus quod occulte scriptura et Salomone et achas uoluptatis et impietatis accuset: **U**terque. n. cum esset de stirpe dauid: recessit a domino: et alter in tamen secutus est libidinem lxx. habuerit uxores: et tricenas concubinas: et adolescentulas et scorta passiuas quorum non erat numerus

Neglectoque deo patrum extruxit idola gentium plurimorum et fuerit non ut prius idola. scilicet amabilis dicitur: sed amator mulierum. **A**lter misit ad regem assyriorum auxilium postulans: et in tempore angustiae suae auxit contemptum in dominum immolans deo damasi uictimas percussoribus suis: et in omnibus urbibus iuda extruxerit aras ad cremandum thus: atque ad iracundiam prouocauit dominum deum patrum suorum: in tamen ut direptis uasis dei atque contractis claustris tanuas templi dei et fecerit sibi altaria in uniuersis angulis ierusalem: ambulaueritque in uisio regum israel: et statuas fuderit baalim: et adoleuerit incensum in ualle filioy emmon: et lustrauerit filios suos in igne iuxta ritum gentium quas interfecit dominus in aduentu filioy israel: **E**x quo perspicuum est homines a parua aetate libidini deditos imatura eorum sobole demonstrari: quod est eo tempore peccare ceperint quo natura non patitur. **A**d summam illud dicit potest quod in regno dauid Salomon cum xxi. esset annorum solium patris obtinuerit: et postea quia scriptura reliquit incertum. **U**trius uixerit dauid iam filio regnante aliquot annos qui sibi et non salomoni imputetur. **M**ortuo autem patre post filium regnauit annis xl. quos sine parente regnauit: atque ita et initium regni salomonis et tempus quo solus ipse regnauit ad historiam demonstratum nec tamen omnes annos uitae illius quinquaginta tamen et duorum annorum circulus contineri: sinat dubitas quod regnauit filio patribusque uiuentibus non filio tempus regni eorum sed parentibus imputetur: lege ipsum regnum uolumus: et inuenies quod **O**sias rex iuda postquam lepra percussus est habitauit in domo seperata: et filius eius **J**oathan imperium rexit: iudicaueritque populum terrae usque ad diem mortis sui patris: et tamen post mortem illius cum uiginti et quinqs esset annorum sexdecim annis regnasse dicitur quos solus ipse regnauerit. **Q**uid de salomone intelligimus? et de achas similiter intelligendum est qui **J**oathae filius **E**zechiae pater fuit. **A**udiuimus quendam hebraeam huiusmodi fabulam narrare iuxta prophetiam **E**saias quas inter decem uisiones nuper interpretatus sum: quod mortuo achas philistea laxata sit: et scriptura postea comminetur et dicat. **N**e lateris philistea omnis tu: quoniam comminuta est uirga percussoris tui. de radice. n. colubri egredietur regula: et semen eius absorbens uolucres. **H**oc est de achas constituetur rex **E**zechias: **E**x quo intelligi uoluit non statim post mortem patris filium imperio subrogatum: sed uel seditionibus populi: uel quibusdam interregnis aut certe presentibus malis et hic inde consurgentibus bellis regnum eius fuisse dilatum. **I**n rebus obscuris diuersas ponimus opiniones: ut non tam scribere quam loqui tibi coram uidear. **A**terum apostolus interminabiles genealogias et iudaicas fabulas prohibens de istiusmodi mihi uidetur iterdicere quaestionibus. **Q**uid. n. prodeit harrere in littera: et uel scriptoris errore uel annorum serie calumpniari cum manifestissime scribatur. **L**ittera occidit: spiritus autem uiuificat. **R**elege omnia et ueteris et noui testamenti libros: et tantam annorum reperies dissonantiam: et numerum inter iudam et israel. scilicet iter regnum utrumque confusum: ut huiusmodi harrere quaestionibus non tam studio sit: quam odiosi homines uideantur. **M**unuscula tamen libenter a te missa suscepti: et impeditio precor: ut in amore quo nos appetere cepisti ad finem usque perdures. **N**on enim cepisti: sed permansisse uirtutis est. **N**ostri uicissim missa per desiderius suscipe.

Beati Hieronymi ad Dardanum exponens terram re promissionis secundum anagogen solum superiorem terram esse uenturam: et terram illius quam iudaei secundum occidentes litteras intelligunt angustias describentis.

QUERTUS DA R dane christianorum no-
bilissime et nobilium christianissime quæ sit
terra repromissionis quæ iudæi redeuntes
ex ægypto possiderunt eam a maioribus eorum
si fuerit ante possessa ac proinde non sit repromissa sed reddita
Dicitur enim uerbis uteris in calce epistolæ tuæ quod interrogans
uideris illud sentire quod plurimis nostrorum placet aliam
repromissionis terram esse querendam De qua et dauid loquitur
in psalmo Eredo uidere bona domini in terra uiuentium
et dominus in euangelio Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram
Quis dauid quoniam hæc cantabat in spiritu in terra repromis-
sionis erat et non solum in iudææ sinibus morabatur: sed
multarum in circuitu nationum uictor extiterat: quæ a torrens
te ægypti quæ est riuiculus usque ad euphraten fluum
tendebantur dicens in alio loco In idumæas extendam
calciamentum meum mihi alienigenæ seruiet. Quia ergo se
credebat accipere quod iam uictoria possidebat: et ne for-
tan legibus iudæis ambiguum derelinquat quæ sit illa ter-
ra quæ uidere cupiebat ipso sermone demonstrat dicens
Eredo uidere bona domini in terra uiuentium Ergo terra iudææ
quæ ditionis illius erat non est terra uiuentium id est Abrahæ
Isaac et Jacob de quibus dominus in quaestione resurrectionis
dicit non est deus mortuorum sed uiuentium Verum terra et re-
gio mortuorum de quibus loquitur Ezechiel Anima quæ pecca-
uerit ipsa morietur et non mortui laudabunt te sed nos quoniam
uiuimus benedicimus domino quod et in resurrectione occursum
sumus domino saluatori dicente apostolo Hoc enim uobis dico
in sermone domini quia nos qui uiuimus qui residui sumus
in aduentu domini non prouentemus eos qui dormierunt: de
quibus et Hieremias loquitur Relinquentes te super ter-
ras scribantur. Quis dauid promittit Eredo uidere bo-
na domini ad spiritalem nos perspicue trahit intelligentiam Quæ
enim bona res alia requirebat: aut quo indigebat qui tam
potentis fuit ut partis per illum operibus Salomoni filius
eius quo nullus in orbe terrarum ditior fuit contentus esset
Sed in terra uiuentium bona illa quærebat quæ nec oculis
uidit nec auribus audiuit nec in cor hominis ascenderunt:
quæ præparauit deus diligentibus se. Ad autem euangelio
dicitur Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram: iuxta lit-
teram sibi uidetur esse contrarium. Non enim terra possessio
mansuetorum est et mitium qui sæpe etiam a parentibus derelicta
perdant. propter mansuetudinem sed uirorum fortius et uo-
lentorum qui sunt ad bella promptissimi Venitque et in psal-
mo. pluit. qui sub nomine Salomonis ad christi eccle-
sias eius sacramentis refertur scribitur. Accingere gla-
dio tuo super femur tuum potentissime. Spes tua et deco-
tus tuo iude et prosperare et igna propter mansuetudinem et
iustitiam et ueritatem et deducet te mirabiliter dextera tua.
Dic enim qui in alio psalmo loquebatur memeto domine dauid
et omnes mansuetudinis eius iterum Assumes mansuetos dominus
et aperit in euangelio Discite a me quia humilis sum
et mansuetus corde in cuius typum et Moyses omnium
hominum qui erant super terram mansuetissimus scribitur. Hæc
est ut diximus terra uiuentium in qua sanctis uiris atque man-
suetis bona domini præparantur quæ ante aduentum in carne domini
saluatoris nec Abrahæ nec Isaac nec Jacob nec propheta
et alii iusti uiri consequi poterunt. Venitque et Abrahæ licet
diuersis locis cum Lazaro uidetur apud iseros: et Jacob
uir iustus dicit Lugens et gemens descendam ad iserum Sa-
guis christi clauis paradisi est dicens ad latronem Hodie
mecum eris in paradiso Ista ut diximus est terra uiuentium
terra diuitiarum et honorum dei quæ prius Adam perdidit
et secundus Adā inuenit immo ab illo perditam iste re-
stituit dicente apostolo Regnauit mors ab Adā usque
ad moysen sub cuius persona lex intelligitur in similitudi-
nem puaricationis Adā qui est forma futuri. Volumus
scire quæ sit hæc terra manifestus legimus malachiā Bea-
tos uos dicit omnes dicit dominus quoniam eritis uos in terra

uoluptaria quæ significantius græce appellatur *τῆλῆτι*
quam uel sancti desiderant: uel quæ placeat deo Esaias
quoque in hæc uerba cõsuet dicens Et erit uir abscondens
sermone suos et apparebit in terra sion sicut fluit glori-
osus in terra sitiens quæ est terra sion in qua apparebit fluit
us gloriosus. Illa uidelicet de qua idem dauid in alio
psalmo canit Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei Et iterum
Diligit dominus portas sion super omnia tabernacula iacob Ista
portas diligit deus quas in cineres et fauillas conuersas
esse uidemus Non dico prudentibus sed ne stultis quidem
hoc persuaderi potest. Ego arbitror et illud quod in
psalmo legimus Visitasti terram et inebriasti eam multiplica-
sti locupletare eam Fluitus dei repletus est aquis parasti
cibus eorum quoniam sic est præparatio eius sulcos eius inebria
multiplica gentium illius in stillicidiis eius latibit ger-
minatio huic sensui conuenit. Mala enim terra quotidie ui-
sitatur a deo et inebriatur cuiusque est plena diuitis. De
hac fluitus egreditur dei de quo scriptum est Fluitus im-
petus latificat ciuitatem dei qui et in descriptione templi.
Ezechiel mystico sermone narratur in cuius ripis sunt ar-
bores ex utraque parte per singulos menses nouis frugibus
abundantes. De qua terra et in prouerbis uir scripsit sa-
pientissimus Qui operatur terram suam implebitur panibus
Quia si de hac terra quæ cernimus et quæ magis a peccato-
ribus possidetur de qua scriptus est maledicta terra in operi-
bus uiris aliquis intelligendum putat respondeat quoniam hæc
potest stare sententia: Qui operatur terram suam implebitur
panibus quantum enim operatur terram exercent uomere et ta-
men multis impedimentibus causis egestate cõficiuntur et pe-
nuria: Sed considerandum scriptura quid dicat Qui opera-
tur terram suam quæ proprie iuris sui est de qua nunquam
eiici potest Scdm quæ sensu et illud scriptum est Redem-
ptio animæ uiri propriæ diuitiæ et hoc scdm litteras sen-
tiri potest Quanti enim alienis amicoribus redimuntur
pecuniis: Huius terræ cultores atque agricolæ Apostoli
sunt quibus dicitur Vos estis sal terræ: Et in alio loco. In
patientia uestra possidebitis animas uestras. Quorum unus
uas electionis cõsistentissime loquebatur dei enim coopera-
tores sumus dei agricultura dei edificatio estis: et mul-
ta alia quæ scdm non replico ne sensus uideatur legentis
obscure et memoriæ illius diffidere Illud quoque so-
licita mente tractemus et scripturarum nos doceat auctori-
tas Sanctos huius terræ quæ iudæi terram repromissi-
onis autumant non habitatores esse sed accolæ atque pe-
grinos: Ex iusti uiri persona legimus Aduena sum ego
et peregrinus sicut omnes parentes mei Qui cum diu in ter-
ra huius tenebris uersaretur flebiliter gemiscit et dicit
Deum me quia peregrinatio mea prolongata est habitauit
cum habitantibus cedar multum incola fuit anima mea Ubicum-
que autem habitator terræ legitur et priora et media et
extrema tractemus et licet scripturarum poterit regula cõ-
probari semper habitatores terræ peccatores appellari de
quibus in apocalypsi iohannis illud exemplum est De habita-
toribus terræ Abrahæ ad quæ primus facta est repromissio
dicente domino tibi dabo terram hæc et semini tuo iuxta Ste-
phanum primi in christo martyris contidem nec uestigium
quidem pedis huius terræ dicitur accepisse Ita enim scri-
ptus est Tunc egressus de terra chaldæorum habitauit in car-
ra: et inde postquam mortuus est pater eius migravit in terras
in qua uos nunc habitatis et non dedit possessionem ei:
nec uestigium quidem pedis quas repromisit ei dare in pos-
sessionem et semini eius post eum: Ac ne forsitan hec oris
tacita cogitatio trahat eum ad illam intelligentiam ut quod non est
datum parenti reddatur posteris. Das electionis loquitur
ad hebræos Fide qui uocatur abrahæ obediuit egredi
in locum quem accepturus erat in possessionem et egressus est
nesciens quo iret Fide peregrinatus est in terra repromis-
sionis quasi in aliena in tabernaculis habitans cum Isaac et

iacob coheredis eiusdem repromissionis. Expectabat eis fundamentum habentem civitatem cuius artifex et creator deus est: et iterum cum de Abel et Enoc Noe Saraque dixisset intulit iuxta fidem mortui sunt hi omnes non acceptis repromissionibus: sed procul eas uidentes et salutates et confortates quia aduenire et peregrini erant super terram. Qui. n. h. x. loquuntur ostendunt quod querant patriam. et siquidem illi recordabantur de qua egressi erant habebant tempus ut reverterentur. Nunc uero meliorem desiderant id est caelestem. Quotiesque in medio sanctis commemoratis ad extremum intulit et hi omnes testimonius habentes in fide non acceptis repromissiones deo de nobis melius quam providente ne sine nobis perfecti fierent. Accessimus eis ad montes sion: et civitatem dei uiuentis caelestes hierusalem et multorum millium angelorum frequentiam: et ecclesiam primitiuorum qui scripti sunt in caelis. Nec me fugit quod perfidia iudeorum hanc testimonia non suscipiat quae unquam ueteris testamenti auctoritate confirmata sunt. Illud nostris dicendum est. Hanc epistolam quae inscribitur ad hebraeos non solum ab ecclesiae orientis sed ab omnibus retro ecclesiae graeci sermone scriptis prioribus quasi Pauli apostoli suscipi: licet plerique eam uel Barnabae uel Clementis arbitrentur: et nihil interesse cuius sit: cum ecclesiastici utriusque et quotidie ecclesiarum lectio celebratur. quod si eas latinorum consuetudo non recipit inter scripturas canonicas nec graecorum quidem ecclesiae apocalypsim Joannis eadem libertate suscipiunt. Et tamen nos utraque suscipimus nequaquam huius temporis consuetudines sed ueterum scripturarum auctoritatem sequentes: qui plerique utriusque utitur testimonio non ut interdum de apocryphis facere solent. quippe qui et gentium litterarum non raro utantur exemplis sed quasi canonicis et ecclesiasticis. Respondeat mihi qui hanc terram quae nunc nobis christi passionis et resurrectionis terra repromissionis facta est possessam putat a populo iudeorum: postquam est reuersus ex aegypto quantum possederit utique Adam usque ad Barabae: qui uix .clx. milium in longum spatium tenditur. Neque enim David et Salomon potentissimos reges exceptis his quos post uictoria in amicitiam receperunt plus tenuisse scriptura testatur et hoc dico ut taceam quique palaeestinae ciuitatis gazan: et Acalonem geth: et Accaron et asotum et idumaeos quoque a meridiana plaga uix uiginti quinque milibus ab hierosolyma separatos arabas et agarenos quos nunc saraenos uocant. In uicinia urbis hierusalem uidetur dicere latitudines terrae repromissionis ne ethnicis occasione blasphemandi dedisse uideamur. Ab Iope usque ad uiculus nostrum bethleem quadraginta sex milia sunt: cui succedit uastissima solitudo plena ferocium barbarorum de quibus dicitur. contra faciem omnium fratrum tuorum habitabis: et quorum poeta facit eloquentissimum mentionem lateque uagantes barcae a barca oppido quod in solitudine situm est. Quos nunc corrupto sermone aethiopi baritanos uocant. Hi sunt qui pro locorum qualitatibus diuersis nominibus appellatur: et a mauricania per aethiopicam et aegyptum palaestinamque et phoenicem caelestem syriam et osrobenem mesopotamiam atque per fidem tendunt ad india. Hanc est iudaeae tuarum longitudo et latitudo terrarum: in his gloriaris super his te per diuersas prouincias ignorantibus iactitas ad populum phaleras. Ego te intus et in cute noui. Quod si obieceris terram repromissionis dici: quae in numerorum uoluntate continetur a meridie maris salinae per sinu et caedem barne usque ad torrentes aegypti qui iuxta riuicoruram mari magno influit: et ab occidente ipsius mare quod palaeestinae phoenicis syriae caelestis aliterque protenditur ab aegione taurum montes et sephyrum usque emath quae appellatur epiphania syriae: ad orientes uero per antiochiam et lacum cenereth quae nunc tiberias appellatur: et iordanem qui mari influit salinae: quae nunc mortuus dicitur: trans iordanem autem duarum semis tribuum possessio est Ruben et gad: et dimidiam tribum manasse: ego satebor

hanc tibi repromissa non tradita si obseruasses mandata dei: et in preceptis illius ambulasses: si non pro omnipotente deo coluisses beelphegor et baalam: beelzebub et chammos. Quos quia praeuulsi deo omnia quae tibi promissa sunt perdidisti: et mihi in euangelio promittitur regna caelorum: quae instrumentum uetus omnino non nominat. Sed si non fecero quae precepta sunt: nequaquam erit culpa in promittente: sed in me: qui promissum accipere non merui. Ubi enim optio proponitur ad eligendum qui operari renuis frustra cupias quod promissus est. Lege libri Josue et iudici et quantum possessionum angustias sis coartat intelliges. Quid diuersarum urbium alienigenas commemoras: quos populus iudeorum non quirit expellere de urbibus: et sedibus suis cum ipsa metropolis tua prius iebus: postea salem: tertio hierosolyma et nunc Delta iebuseos expellere non ualuerit: sed permanserit cum eis in scandalum exemplique uitio: in tantum ut ubi templum tuum conditum est arex ornata fuerit iebusei et ipsius templi septuaginta milium latomorum et octoginta milium uecto: hoc est ceteris quinquaginta milium exceptis propositis opus pro multitudine habitantium tecum iacobitarum ab ethnicis extructum sit. Nec hoc dico in suggillatione terrae iudaeae ut haereticus sycophanta mentitur: aut quo auferat hitoriarum ueritates: quae fundamentum est intelligentiae spiritualis: sed ut decuriam supellicium iudeorum qui synagogam agnoscas ecclesiae latitudini praefereat. Si enim occideres tantum sequitur litteram: et non spiritum uiuificantes: ostendat terras repromissionis lacte et melle manantes. Sinantes per tropologia dicitur putat pro rebus omnium abundantia: et nos terram confessionis terrarum uiuentium terram ueprius praefereamus dicente domino ad Moysen de abiectioe israelis et assumpcione gentium. Dimitte me ut deleam populum istum et faciam te in gentes magnas: et eodes patre ad filium. Postula a me et dabo tibi gentes hereditas tuas: et possessiones tuas terminos terrae. Et apertius per Esaiam. Parum tibi est ut sis puer meus ad suscitandas tribus Jacob et feces uel reliquias israel congregandas. Dedi te in lucem gentibus: ut sis saluator uniuersae terrae. Et quo perspicue demonstratur omnia illi populi in uibra et typo et imagine praecessisse: scripta autem esse pro nobis in quos saeculorum decurrerunt. Quia iudaeae scelera commisit cunctis circa te seruisti nationibus. Quod quod factum utique propter idolatriam cuius seruitus crebro miseris tuis est deus: et misit iudices et saluatores: qui te de fauulatu moabitarum: et amanturum philistinum quoque et diuersarum gentium liberarunt. Nouissime sub regibus offendisti deum: et omnis tua prouincia babilonia uastitate deleta. Per septuaginta annos templi solitudo permansit a Syro rege psarus est laxata captiuitas. Esias quoque hoc et Neemias plenissime referunt: extructum est templum sub Dario rege psarus atque medorus a sorobabel filio Salabiel et Jela filio Josedeche sacerdote magno quae passi sunt a medio aegyptiis macedonibusque non enumero. Nec tibi adducam in memoriam Antiochum epiphaneum crudelissimum omnium tyrannorum: nec Pompeium gabinum: Scaurum: Varrum: Cassinumque Sostumque replicabo: qui tuis urbibus et praecipue iherosolymae hierosolymae. Ad extremum sub Nespasiano et Ito urbs capta tem plumque subuersa est. Deinde ciuitatis usque ad Dardranum principem per quinquaginta annos mansere reliquiae. Post euersionem templi paulominus per quadringentos annos et urbis et templi ruinae permanent. Quod quod tantum facinus certe non colitis idola sed seruitus praefata atque romanis: et captiuitatis praefata iugo ignorans alienos deos. Quomodo clementissimus quodam deus: qui nunquam tui oblitus est nunc per tanta spatia temporum miseris tuis non adducitur ut soluat captiuitatem: sed ut uerius dicam expectatum tibi mittat antichristum. Quod quod inquam facinus et tam execrabile scelus et auerit a te oculos suos ignoras. Memoro uocis patris

tuoris Sanguis eius super nos et super filios nostros et uenite occidamus eum et nosira erit hereditas et non habemus regem nisi caesares. Habes quod elegisti usque ad finem mundi seruitur' es caesari donec gentium introeat plenitudo et sic ois israel saluus fiet ut q' quondam erat in capite uertatur i caudam. Hec tibi uir eloquentissime in duplici honore praefecturae transacto nunc i christo hora tior tumultuaria et breui lucubratione dictaui ne uiderer omnino reticere. Eodem enim tempore imo eodem die mihi et litterae tuae addite sunt et mea expectata: ut aut tacendum fuerit aut i composito eloquio respondendum. Quorum alterum pudoris alterum caritatis est.

Argumentum

De uestibus sacerdotalibus tractaturus primo de cibis et primitiis sacerdotum: et de obseruatione pontificis ac de tabernaculo et uasis sacrificii praefertur. Deinde de uestimētis sacerdotum atque pontificum ueteris testamenti tractat illa historice mysticeque describens.

Beati Hieronymi ad Fabiolam de ueste sacerdotali

Quae hodie in lectione ueteris testamenti super faciem Moysi uelamē posuit ē: Loquitur glorificato uultu et populus gloria loquens ferre non sustinet: Lū autē cōuer si fuerim' ad dñm aufertur uelamē occidēs littera moritur uiuificāō spiritus suscitatur. Dñs enī spiritus ē et lex spiritalis: unde et dauid orabat in psalmo. Reuela oculos meos et cōsiderabo mirabilia de lege tua. nūquid de bob' cura ē deo utiqz n̄ multo magis de secore bouis: arietis et hircorū et armo dextro pectore. et uētre: quo stercorea dīgerūt. Quoz i esū duo accipiūt sacerdotes tertū phinees meretur in premiū. De uictimis salutaribus adeps quo pectus obuoluitur et pēnula secoris offeruntur sup altari: Ipsi uero pectus et brachiū dextrus dantur aaron et filius eius legitimū sempiternus a filiis israel sensus i corde ē habitaculū cordis i pectore. Quae ritur ubi sit aīa principale. Plato in cerebro christus mōstrat in corde: Beati mūdo corde qm̄ ipsi deū uidebūt et de corde exeūt cogitationes malae: et quid cogitatis nequā i cordibus uestris uoluptas et cōcupiscentia iuxta eos qui de phisicis disputant cōsistit i secore. Dñus pēnula in diuersa uolūtatem et per oculorū fenestras. erūpentē foras offerūt sacerdotes deo ut postquam opere dixerint deo holocaustū tuū pigne fiat: et cōcupiscentiā libidinis seminariū igne spiritus sancti cōcreauerint mereātur accipere premiū pectus et brachiū. In pectore mundus cogitationes legis noticiā. dogmatus ueritatē in brachio bona opera: et pugnas contra diabolus et armatas manu ut qd̄ mente cōceperint exemplo probent. Iesus enim cœpit facere et docere. Ipsi quoque pectus culum appellatur id est additamentus siue principiū siue egregiū. Tenupha quippe hoc magis sonat. Ex quo intelligim' iuxta illud Malachiæ Labia sacerdotis custodiunt scientiam et legem requirunt ex ore eius ex quo intelligimus praecipuam debere esse in sacerdotibus legis doctrinaeque noticias et additamento gratiae spiritalis talem uirum institui: qui possit contradicentibus resistere: et nihil in se sinistra habere operis quod ducat ad tartarus sed dexterū brachiū esse separatus ut opera sacerdotis cōparatione uirtutis eius a cunctis hominibus separata sint. Hec de uictimis et de his quae offeruntur in altari: et quae sacerdotibus dantur a domino. Alterum et alia tria exceptis primitiis hostiarum et de priuato et de macello publico ubi non religio: sed uictus

necessitas ē sacerdotibus membra tribuuntur brachiū maxilla et uenter. De brachio iam dixim' Maxilla eloquētem eruditūque significat ut quae pectore concipimus ore promam'. Uenter receptaculus ciborum in scorto mediantide sacerdotali pugione cōfixus uniuersos hominus lepores et momentanea blandimēta gula stercore sine condemnat et ostendit mentibus cōsecratis deo totū quod curamus quod uoramus totus in secessus profici. Unde et apostolus Esca inquit uentri: et uenter esca. Deus autē hunc et illas destruet et ecōtrario de luxuriosis quorū deus uenter est et gloria in cōfusione eorum uultū puluerē quem adorauerat israel in contēptu sup sitiois in potum accepit populus ut discat contemnere quod i secessus profici uiderat: praecipitur sacerdotibus ne ministraturi in templo uinus et sicerā bibant ne ebrietate et crapula et curis huius uitae praegrantur corda eorum nec partē habeant in terra nisi solus deū ut nulla debilitate insignes sint nec truncis auribus laeso oculo simis naribus claudō pede: cutis colore mutato quae oia referuntur ad animae uitia. Voluntas enim in homine n̄ natura damnatur. Si quis e sacerdotibus semine fluxerit ad sacerdotales mensā prohibetur accedere et ecōtrario uidua cuius cum sara defecerunt muliebria propter continentia et castitatem recipitur in domum patris et de templi arario alitur. Quod si filios habuerit additur sobolū suū ut iuxta apostolum his ministratur quae uere uiduae sunt et ut quae de sacerdotalibus sustentantur cibis nullius alterius amore teneantur. Picinus et mercenarius excludantur a conuiuio sacerdotis seruus ciborum reliquiae cōceduntur. Iam nunc proluciebatur phigelus et herinogenes et recipiebatur onessimus. Primitiae ciborum et omnium frugum atque pomorum offeruntur antistiti ut habens uictum atque uestitum absque ullo impedimento secur' et liber seruiat dño. Primogenita mūdorum animalium accipiūt sacerdotes et imundorum pretia hominum quoque primi partus redimuntur: et quae cōditio humana nascēdi est cōmunis p̄cūi aequaliter offerunt sic moderatū et leue ut nec diues itumescat nec tenuis praegratuetur. Aditui et tātores accipiūt decimas et rursum decimas decimaz offerunt sacerdotibus tanto illis minores quanto ipsi maiores populo. Quadraginta et octo ciuitates ad habitationē leuitis et sacerdotibus separantur. Sex urbes fugiuuorum trans iordanē et intra iordanē eliguntur et sunt exilii et mores pontificis et uniuersa quae festin' sermo p̄scrixit et quorum pulsauit tantū nec apud sacramēta ad cūctos p̄tinet sacerdotes. Pontifex autē quantis polleat priuilegiis dicā breuiter. Caput inquit suū non discoopiet habet cydarum et nomē dei portat i fronte: diadēate ornatus ē igitur ad p̄fectā xp̄i uenit etate sēp gloria et' protegēdus ē et uestimenta sua n̄ scidet quae candida sunt quae ipolluta quae agnū sequētia et de attōse ouis confecta uelleribus. Thamar amissa pudicitia scidit tunicā: Laiphaz p̄dito sacerdotio rupit publice uestimenta. Sup oēs aīam quae mortua ē non igrēditur. Ubiūque peccatū ē et i peccatū mors illuc p̄ntifex n̄ accedet. Aīa quae peccauerit ipsa morietur. Quāuis ille sit diues ille potens et multitudinē offerat uicti marū si mortu' ē n̄ tāgitur a p̄ntifice n̄ uidetur. Ad si resurgit et ad uocē saluatoris egreditur de sepulcro et factis peccatorum solutis icēdit intrabit ad eū p̄ntifex: et ibi faciet mansionē et cū resurgēte p̄rādebit. Sup patre suo et matre sua n̄ inquinabitur. Multa nos cogit facere affect' et diū propinquitatē respiciam' corporū et corporis et animae offendimus creatorem. Qui amat patrem aut matrem super christū n̄ ē deo dignus. Discipul' ad sepulcrā ire desiderans saluatoris prohibetur imperio: quāsi monachorum diū patri matrisque miserētur suas aīas perdidērūt. Sup patre et matre pollui nobis n̄ licet quāto magis super fratre sororibus cōsobrinis familia seruulis

Genus regale et sacerdotale nos sum? illum attendam? ptem: q̄ nuncq̄ moritur aut qui pro nobis moritur: et q̄ i deo uiuēs moritur ut nos mortuos uiuificaret. Si qd habem? de agypto qd princeps mudi suus possit agnoscere: tenent agyptiā cū pallio reliquam? sindōe adoptat? adolescēs uictū dñs seq̄batur. Incurrisset laqueos nisi expedit? et nudū psequētū declinasset ipetū. **R**eddā? parentibus q̄ parentū sunt: si tñ uiuūt seruientes dño si filios suos p̄ferri sibi gloriāntur: et de factis non egredietur: et non polluet sacrificatōem dei sui. **P**ro otioso quoq̄ uerbo rōes reddidit sum? et oē qd nō edificat audientes in periculū loq̄ntium uertunt. Ego si fecero si dixerō q̄ppiam qd reprehensōe dignū est: de sc̄is egredior: et polluo uocabulū xp̄i: in quo mihi blādiōr: Quā tomagis pontifex et ep̄us quē oportet sine crimine esse tantūq̄ uirtutū ut sepe moretur i sc̄is et parat? sit uictimas offerre pro populo seq̄ster hoīum et dei carnes agni sacro ore cōficiens: q̄a sanctū oleū xp̄i dei sui super eū est. **N**ō egredietur e sc̄o ne uestitūm quod induit? est polluit. Quot quot. n. in xp̄o baptisati sumus xp̄m induimus: Seruimus tunicā quā accepimus sanctam et custodiamus in sc̄o. **A**le montanus habitator qui de hierusalem descendebat in hierico non prius uulneratus est: q̄ nudatus. Infunditur ei oleum medicamentus lenis: et misericordia tēperatus: et q̄ debuit negligentia sentire cruciatū uini austeritate mordetur: ut per oleum ad poenitentia prouocetur p̄ uinū seueritatē sentiat medicantis. **U**xorē uirginē accipiet: Viduam autē et eiecā et meretricē non accipiet: sed uirginē de gñe suo: et nō contaminabit semē suū in populo. Ego dñs q̄ sacrifico eum. **S**cio pontificē cui p̄cepta nunc dātur a plerisque xp̄m intelligi: et id qd dicitū ē. **S**up p̄res et sup matrem nō iq̄nabitur de uirginali partu. **M**aria intelligi. **M**ultoq̄ est faciliōr sup dño iterptatio q̄ audit i psalmo. Tu es sacerdos i aeternū sc̄dm ordines melchisedech: et in zacharia Audi iesu sacerdos magne: et cui sordida p̄cora nostrorū uestimta tollūtur: ut recipiat gloria quā habuit apud p̄res priusq̄ mūdus esset. **S** ne me q̄a uim facere scripturā putet et sic amat xp̄s ut historiarū auferā ueritatē iterptabor i mēbris qd referatur ad caput: itel ligam de seruis qd impletur i dño. **Q**uāquā gloria dñi gloria famulorū sit et ubiq̄q̄ opportunitas se loci tulerit: sic de uero lūte disputabo: ut deriuetur ad eos q̄bus xp̄s donauit ut lumen sint p̄t̄fex iste quē moysaicus sermo describit uiduā eiecā et meretricē non ducit uxore. **V**idua ē cuius maritus ē mortuū. **E**iecta q̄ a marito uiuente eicitur: meretrix q̄ multorū libidini ps: is accipit et fuquit uxore uirginē et de gñe suo: nō alienigenā: ne in mala terra nobiliū seminū frumēta degenerēt. **N**on meretricē q̄ multis exposita ē amatorib?. **N**ō eiecā q̄ et priori cōiugio idigna fuit. nō uiduā ne pristinae meminerit uoluptatū: is illā aīas q̄ non h̄s maculā neq̄ rugā: q̄ cum xp̄o renouatur de die i die. **D**e qua apostol? loq̄tur. **D**espōdi. n. uos uni uiro uirginē castā exhibere xp̄o **N**olo discipulā coniugē pontificis q̄cquā h̄e de ueteri hoīe. **S**i cōsurrexim? cum xp̄o ea q̄ sursum sunt sapiam? p̄teritorū oblitū futuroz audī. **I**n felix simō q̄a post baptismum de antiquo m̄ionio cogitabat: nec ad uirginalē uenerat puritatē petri cōsortio indignus fuit. **E**dulisti me fablola lūis tua de aaron tibi scriberē uestimentis: Ego plus obtuli ut de cibis et primitiis sacerdotū et de obseruatōe pontificis p̄faciūculā struerē. **E**gressa de sodomis et ad montana festinans nō uis bitare in parua urbe segor. **T**rascendēs proselitōs p̄teris israelitas dimittens leuiticū ordines: et p̄pete p̄na trasuolās sacerdotēs ad pontificē uenis. **S** dum uestes et? et rationē pectoris diligenter iquiris n̄a tibi displicuere cōsortia: **et tu quidē optato frueris ocio: et iux̄ babilonē bethle**

emitica forsitan rura suspiras. **N**os in effrata tadē pace reddita uagientē de p̄sepi audimus infantem: et q̄rimo nias eius ac uoculam ad tuas aures cupim? peruenire. **L**egimus in exodo tabernaculū mēsa candelabri altare coluinas: tentoria: coccus: byssum: hiacynthum: purpurā ex auro argento et aere uasa diuersa: tabernaculum diuisum in atrio. xii. panes per singulas hebdomadas mensē impositos in candelabro septem lucernas altare hostiis holocaustiq̄ expositis cathedras: scyphos: turibula. phialas mortariola: paxillos: pelles rubras pilos capraz et ligna iputribilia. **T**anta et talia offeruntur in tabernaculo dei ut nullus desperet salutem. **A**lius aurū sensum. **A**lius argentum eloquium. **A**lius uocem ariis exhibeat. **T**otus mundus in tabernaculi describitur sacramento primum et secundum uestibulum omnibus patet: **A**qua enim et terra omnibus mortalibus data sunt in sanctis uero sanctorū q̄ ad aethera et in caloz paucorum introitus et uolatus est. **D**uodecim panes duodecim mensium significant circulum. **S**eptem lucernae septem errantia astra demonstrant: et ne longum faciam: neque enim propositum mihi est nunc de tabernaculo scribere: uentam ad sacerdotalia uestimenta: et anteq̄ mysticam scruter intelligentiam: more iudaico quae scripta sunt simpliciter exponas: ut postquam uideris uestitus sacerdotem: et oculis tuis omne eius patuerit ornamentum: tunc singulorum causas pariter requiramus. **V**iscamus primum communes sacerdotum uestes: atque pontificum lineis sc̄minibus: quae usque ad genu et poplices ueniunt uerecunda celantur. et superior pars sub umbilico uehementer astringitur: ut si quando expediti mactat uictimas tauros et arietes trahunt portantque onera et in officio ministrandi sunt etiam si lapsi fuerit et femora reuelant: non pateat quod opertum est: inde et gradus altaris prohibentur fieri ne inferior populus ascendentium uerecunda conspiciat. **D**ocaturque lingua hebraea hoc genus uestimenti masculinasse gr̄ce περισκελη a nostris sc̄minalia uel brachae usque ad genua pertingentes. **R**efert enim iosephus. **N**ā aetate eius templus adhuc stabat: et necdum **D**espasianus et Titus hierosolymam subuerterant: et erat ipse de genere sacerdotali multoque plus intelligitur quod oculis uidetur q̄ quod aure percipitur. **H**ae sc̄minalia de bysso retorta ob fortitudinem tolere contexti: et postquam incisa fuerint acu consui. **N**on enim possent in tela huiusmodi fieri. **S**ecunda ex lino tunica est poderis idest talaris duplici sindone: quam et ipsam iosephus bisinā uocat: appellaturq̄ cotōath idest χιτων quod hebraeo sermone in lineam uertitur: haec adhaeret corpori: et ita arcta est et strictis manibus ut nulla sit omnino in ueste ruga: et usque ad crura descendat. **D**olo pro legentis facilitate abut i sermone uulgaro: **S**olent militantes habere lineas quas camiseas uocant: sic aptas membris et astrictas corporibus ut expediti sint: uel ad cursum uel ad praelia dirigendo iacula: clypeus tenendo: enses librando: et quocumque necessitas traxerit. **E**rgo et sacerdotes parati in ministerium dei utuntur hac tunica: ut habentes pulchritudines uestimentorum nudorum celeritate discurrant. **T**ertium est genus uestimenti quod illi appellant abaneth nos balteum et cingulum uel sonam possumus dicere babiloni nouo uocabulo hēiam uocant. **D**iuersa nocabala ponimus ne quis erret in nomine. **H**oc cingulum in similitudinem pellis colubri qua exiit senectutes sic in rotundo textum est ut marsupium longius putes. **D**extum est autem sub tegmine cocci purpurae iacynthi et stamine bisino ob decorem et fortitudinem: atque ita polimita arte distinctus ut diuersos flores et gemas artificum manu non textas: sed additas arbitrio.

Lineam tunicam de qua supradiximus inter umbilicus et pectus hoc stringit balteo qui quatuor digitorum habens latitudinem et ex una parte ad crura depēdēs cum ad sacrificiū cursu et expeditione opus est i leuius humerum detorquetur. Quartus genus est uestimenti rotundum pileolū quale pictus in uilyxeo conspicimus quasi spera media sit diuisa et pars una ponatur in capite. Hoc graeci et nostri tūran nonnulli galerū uocant. Non habet acumen in summo nec totum usq; ad comas caput tegit sed tertiam partem a fronte inopertā relinquit: atq; ita in occipitio uitta constrictus est ut non facile labatur ex capite. Est autē bisinum et sic fabre operatum linteolo ut nulla acus uestigia fortinsecus pareant. His quatuor uestimentis idest sceminalibus tunica linea cingulo qd purpura cocco hiacyntho bisloq; cōtextitur et pileo de quo nunc diximus tam sacerdotes q̄ pontifices utuntur. Reliqua quatuor proprie pontificis sunt. Quorū primū est mail id est tunica talaris tota hiacynthina ex lateribus eiusdem coloris assutas habens manicas et in superiori parte qua collo iduitur aperta quod uulgo capitiuū uocant oris firmissimū ex se textis ne facile rumpantur: in extrema uero parte idest ad pedes lxx. duo sunt tintinnabula et totidē mala punica eiusdem contexta coloribus supercingula inter duo tintinnabula unum malum est inter duo mala unum tintinnabulum est ut alterutrum sibi media sint. Causa q; redditur iccirco tintinnabula uesti appposita sunt ut cū ingreditur pontifex in sancta sanctorū totus uocatis incedat si ita moriturus si hoc non fecerit. Sextū est uestimentū quod hebraice lingua dicitur ephod: Septuagita εφωδα idest super humerale appellat Aquila εραμουα idest super uestimētū nos ephod suo pōimū nōe et ubiq; in exodo uel leuitico superhumeralē legitur sciamus apud hebreos ephod appellari. Hoc autē esse pontificis uestimentū et i quadam epistola scripsisse me memini et omnia scriptura testatur sacrū quid esse et solis conueniēs pontificib; Nec sicut illud occurrit q; samuel qui leuita fuit scribitur in regnorum libro primo habuisse xratōis adhuc paruulū ephodbad idest superhumeralē lineū: cuius dauid quoq; ante arcas domini idē portasse referatur. Aliud ē enī ex quatuor supradictis coloribus id ē hiacyntho cocco bislo purpura et ex auro habere cōtextū. Aliud in similitudinem sacerdotum simplex et lineū. Auri lamina id est bractex mira tenuitate tunditur ex quibus facta fisa torquentur cū subtegmīne triū coloris hiacynthi cocci purpurae: et cū stamie bislino et efficitur palliolū mire pulchritudinis perstringens oculos fulgore in modus caracallarum sed absq; cucullis cōtra pectus nihil cōtextum est et locus futuro rationali derelictus sed in utroq; humero habet singulos lapides clausos et astrictos auro qui hebraice dicuntur scos. Ab aquila et Symmacho et theodotione onychini a. lxx. smaragdi transferuntur iosephus sardonias uocat cum hebreo. Aquilaq; cōsentiens ut uel colorē lapidis uel patriā de patria de monstraret et in singulis lapidibus bislino patriarcharum nomina sunt quibus israeliticus populus diuiditur. In dextero hiūero maiores filli iacob in leuo minores scripti sunt: ut pontifex sancta sanctorū ingrediens nomina populi pro quo rogaturus est dñm portet humeris septimum uestimentum est mensura paruulus: sed cunctis supradictis sacratius. Intēde quæso animo ut quæ dicitur intelligas. Hebraice uocatus osim. Graece autē in λογιον nos rationali possumus appellare ut ex ipso statim nomine scias mysticū esse qd dicitur. Panus ē breuis auro et quatuor textus coloribus: hoc est iisdē quibus et superhumeralē habens magnitudinē palmi per quadri et duplex ne facile rūpatur: In texti sunt ens et xii. lapides p̄ciosi miræ magnitudinis per quatuor ordi-

nes ita ut in singulis uersiculis trim lapides collocetur. In primo ordine sardius topasius smaragdus ponitur. Symmachus dissentit in smaragdo ceratunum pro eo transferens. In secundo carbunculus saphirus iaspis. In tertio liguri achates aethyist: In quarto chrysolithus onychinus berilus: satisq; miror cur hiacynthus p̄ciosissimus i horum numero non ponatur nisi forte ipse est alio nomine ligurius appellatus scrutans eos q; de lapidū atq; gemarū scripsere naturis ligurium iuenire non potui in singulis lapidibus secundū xrates. xii. tribus sculpta sunt nomina. Hos lapides in diademate principis tyri et in apocalypsi iōānis legimus de quibus extruitur caelestis hierusalem et sub horū nominibus et specie uirtutū uel ordo uel diuersitas indicatur per quatuor rationalis āgulos quatuor annuli sunt aurei habentes cōtra se in superhumerali quatuor alios ut cum appositum fuerit λογιον in loco quæ ephod diximus de relicto annulo ueniat cōtra annulū et mutuo sibi mittis copulētur hiacynthinis. Porro ne magnitudo et pōd lapidū cōtexta stamina rumpent auro ligati sunt atq; cōclusi. Nec sufficit hoc ad firmitatem nisi et catenæ ex auro fierēt q; ob pulchritudinē fistulis anreis tegeterentur haberētq; et i rationali supra duos annulos maiores q; uicinis superhumeralis aureis necterentur et deorsum alios duos. Nā post tergum in superhumerali cōtra pectus et stomachum ex utroq; latere erant annuli aurei: qui catenis cum rationalis inferioribus annulis iungebantur: atq; ita fiebat ut astringeretur et rationale superhumerali et superhumeralē rationali ut una textura cōtra uidentibus putaretur. Octaua ē lamina aurea. i. sissaab in qua scriptus est nomen dei hebraice quatuor litteris iōd he uau he: quod apud illos ineffabile nuncupatur. Hæc super pileolus lineum: et commune ois sacerdotū in pontifice plus additur: ut i fronte uitta hiacynthina constingatur: totamq; pontificis pulchritudinem dei uocabulum coronet et protegat. Diximus quæ uel communia cum sacerdotibus uel quæ specialia pontificis uestimenta sunt: et si tanta difficultas fuit in uasis sicilibus quanta maiestas erit in thesauro qui intrinsecus latet. Dicamus igitur prius quæ ab hebraeis accepimus: et iuxta morem nostrum spiritalis postea intelligentiæ uel pandamus. Quatuor colores ad quatuor elementa referunt: ex quibus uniuersa subsistunt. Bisinus terræ deputatur: quia ex terra gignitur: Purpura maris quia ex ei' codeolis tigitur. Hiacynth' aeri propter coloris similitudines: Locus igni et atheri quia hebraice sas appellatur qd Aquila Διαφάνων Symmach' Διαφανων interpretatus est: pro cocco iuxta latinū eloquium apud hebreos tolach idest uermiculus scribitur: et iustum ē cōmemorant: ut pontifex creatoris non solus pro israel sed et pro uniuerso mundo roget: Siquidem ex terra et aqua et aere et igne mundus iste consistit: et hæc elementa sunt omnium. Unde primum lineum uestimētū terram significat: Secundum hiacynthinum aerem in colere demonstrans quia de terrenis paulatim ad excelsa sustollimur et ipsa uestis hiacynthina a capite usq; ad talos ueniēs idicat aerē de caelis usq; ad terrā futurū. Mala autem punica et tintinnabula i inferioribus posita fulgura tōstruāq; demōstrāt: siue terrā et aquā et ois elementorum inter se cōsonatias et sic sibi uniuersa perplexa ut i sigillis oia iptatur. Nā aut supradicti colores auro itexti sūt id significari uolūt qd uitalis calor et diuini sēi' prouidētia uniuersa penetret. Superhumeralē et duos lapides uel smaragdos uel onychinos q; delup sūt et utriq; humerū tegāt duo hēisphēria iterptatur quorū aliud sup terrā aliud sub terra sūt siue solē et lunā q; de super rutilāt. Conā illā qua sacerdotis pectus et arcatur in ea tenia idest terra cōstringitur interpanitur oceanū

Rationale in medio positum terram edisseruit: quæ ad instar puncti lxx oia in se habeat tñ a cunctis uallatur elementis. Xii lapides uel sodiaci interpretantur circulus: uel. xii. menses et singulis uersiculis singula assignant ipse: et his ternos deputant menses. Nec alicui gentili uideatur expositio. Non. n. si caelestia et dei dispositioes idolorum nobis insamarit: iccirco dei neganda est prouidentia: quæ certa lege currit et fertur et regit omnia et arcetur et orionem et masuroth hoc est sodiaci circum: et cetera astroz nomia legitimus: non quo eadem apud hebreos uocabula sint: sed quo nos nō possumus quæ dicuntur nisi consuetis uocibus intelligere pulchre aut hoc ipm quod in medio est appellatur rationale. Ratione. n. plena sunt cuncta: et terrena harent caelestibus. Inimmo rō terrenoz et tempoz calorū et frigoris et duplex inter utraqz temperies de celi cursu et rōe descendit. Dñ et rationale et ephod fortius stringitur. Porro qd dñ in ipso rationali ΔΗΛΩΣΙΣ esse et ΑΛΗΘΕΙΑ idest manifestatio atqz doctrina uel ueritas: hoc ipm significat quod nunc in dei rōe mendacium sit: sed et ipsa ueritas multis signis et argumentis monstratur hoibus: et usqz ad mortales ueniat. Dñ et factū est ut rōes solis et lunæ et anni et mensū et tēpoz et horaz tempestatum quoqz serenitatis atqz uentoz et rez oium noscerem accipientes insitam adeo sapientiam: et ipso habitatore atque doctore domiciliū sui nobis et fabricæ sciētiam demonstrante: Super omnia cidaris et uita hiacynthina celum demonstrat: et auri lamina cui in fronte pōtifficis inscriptum est nomen dei uniuersa quæ subitus sunt dei arbitrio gubernari. Idipm ego puto sub aliis nobis et in cherubin et i quatuor aialibz figuratū quæ ita sibi permixta sunt et hærēt ut in uno inueniantur et reliqua et qd instanter ante se uadunt et non reuertuntur. Labitur. n. tempora et pterita relinquētia ad futura festinant. Quod aut semper in motu sunt illud significat qd et philosophi suspicantur currere mundum suo ordine: et incessabiliter uelut rotam in suo axe torqueri. Dñ et rora in rota est idest tēpus in tēpus et annus in semetipsum reuoluitur et ipse rotæ eleuantur ad celum et sup chrystallus thronus ex saphiro est: et sup thronum similitudo sedentis cuius inferiora ignea sunt superiora electrina ut demonstrat quæ inferiora sunt igne et purgandōe indigere: quæ sursum in conditōis suæ puritate persistere et quō hic in habitu sacerdotis auri lamina est desuper ita in Ezechiel electrū in pectore et i uertice collocatur. Iustum ergo erat sicut supra ex parte diximus ut pontifex dei creaturaz omniu typū portans in uestibus suis indicaret cuncta indigere misericordia dei: et cum sacrificaret et expiaretur uniuersalis conditio: ut non pro parentibus ac liberis et propinquis sed pro cuncta creatura et uoce et habitu pccaretur. Tetigimus expositionem hebraicā et infinitā sensuum silnā alteri ipri referuantes. Quædam futuræ domus strauimus fundamēta: De feminalibus lineis hoc solent dicere. Rō feminū et gñationū ad carnem pertinens terræ p eā deputatur. Dñ et ad Adā loquitur deus. Terra es et i terrā ibis. Et huius rei: quō ex paruulo semine et fœdissimis initiis tanta uel hoium uel diuersaz rez pulchritudo nascatur esse obuoluntas et humanis oculis non patere. Legim in leuitico iux pceptus dei moyse lauissē aaron et filios eius: Jam tunc purgationē mundi et rez oius sacritatē baptismi sacramenta signabant. Non accipiunt uestes nisi lotis prius sordibus: nec ordinatur ad sacra nisi in christo noui hoies renascantur. Dñi. n. nouū i nouis utribus mittitur. Qd autē moyse lauauit legis iudicium est. Habent moysen et prophetas ipso audiant: et ab adā usqz ad moysen oēs peccauerūt. Præceptis dei laudandi sumus: et cum parati ad indumentū xpī tunicas

pellitias deposuerim: tunc induemur ueste lineæ: nihil in se mortis habente: sed tota candida ut de baptismo consurgentes cingamus lumbos in ueritate: et tota pristinoz peccatoz turpitudine celetur. Unde et dauid beati quoz remissa sunt iniquitates: et quoz tecta sunt pccata. Post feminalia et lineā tunicā induimur hiacynthino uestimento: et incipimus de terrenis ad alta cōscendere. Hæc ipsa hiacynthina tunica a. lxx. ὑπὸ τῆς χόου. i. sub uicula noiat. et proprie pontificis ē significatqz rōem sublimiū non patere oibus: sed maioribus atqz pfectis. Hanc habuerunt moyses et aaron et propheta omēs quibus dicitur. In montē excellens ascende tu: qui euangelizas sion. Nec sufficit nobis prioz ablutō peccatoz baptismi gñā doctrina secretior: nisi et opera habuerim. Dñ iungitur et ephod. i. superhumeralē quod rationali copulatur: ut non sit laxū: neqz dissolutū: sed hærere sibi inuicem: et in auxilio sint. Ratio et eni operibus et opera rōe indigent: ut quod mente percipimus. ope per petremus. Duoqz lapides i superhumerali uel christus significant et ecclesiam. xii. nomia apostolorū: qd ad prædicationē missi sunt nomia continentes uel lām et spiritus in quibus tenentur legis uniuersa mysteria: in dextera spā: in leua littera est: per lās ad uerba descendimus p uerba uenimus ad sensum: Quam pulcher ordo et ex ipso habitu sacramenta demonstrans in humeris opa sunt: in pectore rō. Dñ et pectusculum comedūt sacerdotēs. Hoc aut rationale duplex est apertum et absconditum: simplex et mysticum in se. xii. lapides habēs: et quatuor ordines quos quatuor puto esse uirtutes: prudentiam fortitudinem iusticiā tēperantiam: quæ sibi hærere inuicem: et dū mutuo miscētur duodenariū numerū efficiunt uel quatuor euangelia quæ i apocalypsi describuntur plena oculis et dñi luce radiatā mundū illumināt in uno quatuor et i quatuor sigula vñ et ΔΗΛΩΣΙΣ et ΑΛΗΘΕΙΑ. i. manifestatio uel doctrina et ueritas in pectore sacerdotis est: Eū. n. indutus quis fuerit ueste multiplici consequens est ueritatem quā corde tenent ore proferre: et ob id i rationali ueritas. i. sciētia ut no uerit quæ docenda sūt: et manifestatio atqz doctrina ut possit istruere alios quod mēte cōcepit. Ubi sūt qui in nocentias sacerdoti dicūt posse sufficere. **Hæc** lex nouæ cōgruit idipm moyses quod et apostolus ille sacerdotis sciētia ornat i uestibus iste Timotheum et Titū istruit in disciplinis: **Sed** et ipse uestimētoz ordo pcpit. **Le gamus** leuiticum: Non prius rationale et sic superhumeralē: sed ante superhumeralē et sic rationale: A mandatis tuis inquit intellexi pr uos faciamus: et sic doceam ne doctrinæ auctoritas cassis operibus destruat. Hoc est quod in propheta legim **Seminate** uobis i iusticia et metite fructus uitæ: illuminare uobis lumen sciētia: **Primum** seminate in iusticia: et fructum uitæ æternæ metite: postea uobis sciētiam uindicat: nec statim absoluta perfectio est si quis superhumeralē et rationale hys nisi hæc ipsa inter se forti compagine solidētur: et sibi inuicem nexa sint: ut et operatio rationi: et ratio operibus hærere: et his præcedentibus doctrina sequatur et ueritas. **Quatuor** elemēta de quibus supradixim et duos lapides uel onychios uel smaragdinos et gemas duodecim: quæ ponuntur i rationali si esset tempus ut discuterem sigulorum naturas et cās tibi exponerem: et qd unusqz ualeat: et quō uirtutibus singulis cōparetur: plenius quæsitā demonstrasse sufficiat. **Quod** et factus papa Epiphanius egregium sup hoc uolumen edidit: quod si legere uolueris plenissimam sciētiam cōsequis. **Ego** iam mensuram epistolæ excedere me intelligo: et expiētis ceteras uideo esse completas. **Dñ** ad reliqua transeo: ut tades finiatur oratio. **Lamina** aurea rutiat in fronte. **Nihil. n. nobis** prodest oius rerum eruditio

nisi dei scientia coronemur **L**ineis induimur ornatur
 hiacinthinis: sacro balteo cingimur: datur nobis opa
 rationale i pectore ponitur accipimur ueritates profert ser
 mo doctrina ipecta sunt uerba nisi ta decoro curru
 digno qratu auriga: et sup creaturas creator iustis re
 gat ipse q condidit. **Q**uod oli i lamina monstrabatur: nunc
 i signo crucis onditur. **A**uro legis sanguis euageliu pio
 fior e. **T**uc signu iuxta Ezechielis uoce gementibus fige
 batur i fronte nunc portates crucem dicimur. **S**ignatus e sup
 nos lumē uultus tui dñe. **H**is i exodo legimur papiēte
 dño et moysi iussa faciente octo genera uestiu pōificis
 in leuitico de septē tantu scriptu ē: et refertur quomodo
 moyses fratrem suū aaron illis iduerit: de solis scemia
 libus nihil dicitur. **H**ac ut arbitror causa q ad genitalia
 nostra et uerecūda lex non mittit manū: sed ipsi secretio
 ra nostra et confusione digna tegere et uelare debemus
 et conscientiam puritatis ac seminū deo iudici reseruare
 de ceteris uirtutibus uerb: gratia sapientia fortitudine iu
 stitia humilitate māfuetudine liberalitate possūt et alii iu
 dicare pudicitia sola nouit cōscientia: et hūani oculi hui
 rei certi iudices esse nō possūt absqz his. qui passis i mo
 rem brutoz aialium libidini expositi sūt: unde et apū
 de uirginibus inquit domini pceptū nō hēo: qī moyses
 loquatur. **F**ecimialibus ego nō uestio: nec ipono alicui
 necessitate: **Q**ui uult esse sacerdos ipse se uestiat. **Q**uā
 ta uirgines et quantoz sperata pudicitia i die iudici de
 honestabitur quātoz infamata pudicitia a deo iudice co
 ronabitur. **I**gitur ipsa assumamus scemialia ipsi nostra
 uerecūda opiamus: non qramus alienos oculos: ita te
 gantur genitalia: ut nulloz oculis pateant: nequādo itra
 mus i sancta sanctorū si qua appa ruerit turpitudine: mor
 te moriamur: **J**am sermo finitur et ad superiora trahor
Bata debet eē sciētia et eruditio pōificis dei ut gressi ei
 et motus et uniuersa uocalia sint ueritatē mēte cōcipiat:
 et toto eā habitu resdat: et ornatu ut quicquid agit quic
 quid loquitur sit doctrina populoz. **A**bsqz titinabulis et
 diuersis coloribus et gēmis pluribusqz uirtutu nec san
 cta igredi pōt: nec nomē antistitis possidei. **H**ac ad unā
 lucubratiunculā cas tā sumis solueretur a littore et nauis
 crebrius idamarent propero sermone dictauit: q memo
 rix tenere poterā: et q rationali mei pectoris lectione cō
 cesserā satis itelligens magis me loquēdi ipeti: q iudi
 cio scribentis fluere: et more torrentis turbidū proferre
 sermonē. **F**erui i iudice septimus **T**ertuliani liber de a
 aron uestibus: qui interi usqz ad hāc diē a me nō ē rep
 tus. **S**i a nobis pp celebritatē urbis fuerit iuētus quz
 so ne me stillā illius flumini cōparetis. **N**on. n. magno
 rū uiroz ingenio: sed meis sum uiribus atimandus.

Beati hieronymi ad **M**arcellā de interpretatione ephod
 qua docet i scripturis ephod dupliciter poni pro supbie
 rali pōificis multiplici uarietate disinctio et lapidibus or
 nato et pro lineo simplici et candido quod erat omnib
 commune sacerdotibus.

Epistolare officiu ē de re familiari aut
 de quotidiana cōuersatione aliqd scri
 bere: et quodāmo absentes iter p̄sent
 tes fieri: dum mutuo quid aut uelint
 aut gestu sit nūtiat: licet interdū confa
 bulationis tale cōmū doctrinā quoqz sale condatur:
Hec tu dū i tractatibus occupatis nihil mihi scribis: ni
 si quod me torqueat et scripturas legere cōpellis. **B**eni
 qs heri famosissima q̄stione proposita postulasti ut quid
 sentirē stati rescriberem: **Q**uasi uero phariseoz teneam
 cathedrā: ut quotienscuqz de uerbis hebraicis iurgiu ē
 ego arbiter et litto sequester expōscar. **N**ō sunt suaues

epistolaz quz non placent an redoleant: quas non con
 dit apitinis i quibus nihil de magistroz huius t̄pis iure
 suffumat: **S**ed q̄ uictor et intermūius sermonis nostrū
 redire festinat rem gradē celerius dico q̄ debeo licet d
 scripturis sanctis disputanti nō tā necessaria sunt uerba:
 q̄ sensus: q̄ si eloquentiam q̄rimus. **D**emosibenes eligē
 dus aut **T**ullius ē: **S**i sacramēta diuina nostrū codicez:
 qui de hebrzo in latinū nō bene resonāt prouidēdi. **I**n
 fronte epistolaz tuaz posueras. **Q**uid sibi uelit quod in re
 gnoz libro primo scriptū ē et **S**auel semper seruebat
 ante conspectū dñi cinctus ephodbat et diploidē hēbat
 pusillā quā fecerat ei mater sua et ferebat ei de diebus
 in dies: cū ascenderet cū uiro suo sacrificare sacrificium
 diez. **I**taqz q̄ris quid sit ephodbat quo futurū prophe
 ta p̄cingitur. **H**ic ne zona an ut quidā putāt turibulum
 uel genus uestimenti aliquod sit: et si uestis quomō ea
 cingitur: et post ipsū ephod quare adiungitur bat: in se
 quētibz quoqz legisse te scribis ubi uenit homo dei ad
Heli et dicit ei **H**ac dicit dñs. **M**anifeste ondi me ad do
 minū patris tui ex oibus tribubz israel: cū essent i terra
 aegypti seruientes i domo pharaonis et elegi domū pa
 tris tui ex oibus tribubz israel mihi i sacerdotius ut as
 cenderent ad altare meū et incēderent icentū et portaret
 ephod. **T**otum libri ordinē profecuta ē de illo loco ex
 eplar sup̄sisti i quo doech idumaxus iussu regis iterfecit
 sacerdotes: et cōuersus iquit scriptura doech syrus mor
 tificauit ipse sacerdotes dñi: et occidit i illa die trecentos
 quiqz uiros: siue ut i hebrzo legitur. **LXXV**. oēs q̄ por
 tabant ephod et nobath ciuitatē sacerdotū occidit i ore
 gladii a uiro usqz ad mulierē ab infante usqz ad nutrien
 tē: et uulū et asinū et onē i ore gladii et saluatus ē uis
 filius abimelech filii achitob: et nomē et abiatbar: et su
 git post dauid nō me teneo qui problematis ordinem
 responsione puentam: **U**bi nunc legimur et oēs portan
 tes ephod bat hoc quare ita dixeri i sequētibz discēs. **I**n
 lud quoqz qd sequitur addidisti et factū ē euz fugeret **A**bi
 athar filius **A**bbimelech ad dauid et ipse cum dauid i sice
 lech descēdit hās ephod i māu sua et remittatū ē saul q̄
 ris timeretur uenit dauid i sicelech: **U**bi euz regis ad
 uer: et ciuitatis obsidio: dixit dauid: ad **A**biathar **D**e fer
 ephod domini. **H**ac sūt q̄ de regnorum libro excerpta
 proponēs uolumē iudici transcendit: i quo micha de
 monte effrai scribitur mille centus argenti sidos matri:
 quos illa nouerat reddidisse itaqz sculptile ide fecisse et
 cōflatile: **A**ddidit hāc postmodū ephod et theraphi cū
 utiqz si zona sit: aut uestimēti genus sculptile: atqz cōfla
 tile uestimenti genus esse nō possit. **A**gnosco pene oius
 latinoz putatū ephod et theraphi q̄ postea noiātur de
 hoc argento quod micha matri dederat fuisse cōflatum
 cū scriptura sic resserat et accepit mater eius haud dubi
 us qui fuit uir micha: et domus eius dei et fecit ephod
 et theraphim et impleuit manū unius de filiis suis: et fac
 tus ē ei i sacerdotē. **S**i at putas ea q̄ superius apellata
 sunt sculptile atqz cōflatile ephod et theraphim dein
 ceptō nō minari: discē esse nō eadē: **S**i quidē post mizis
 idolus quod dicitur sculptile atqz cōflatile: fecit micha
 ephod et theraphi sicut ex cōsequētibz approbatur: et
 rnderūt quinqz uiri qui abierant considerare terrā: et dī
 xerūt ad fratres suos **E**cce nostis quidē in dñibus istis
 ephod: et theraphim et sculptile atqz cōflatile et post
 multa q̄ i medio p̄termisisti: et ascenderūt iquit quinqz
 uiri et irruerūt illuc: et sup̄serūt sculptile atqz cōflatile
 ephod: et theraphis et sexcenti uiri qui cincti erant uasis
 bellicis ingressi sunt domū micha: et sumpserunt sculp
 tile atqz cōflatile ephod et theraphim: **C**oarguitur eo
 rum opūiones qui ut in dissolubile facerent q̄stionem:
 ephod argenteum putauerunt: **I**llud breuiter attende
 quod nunquam nisi i sacerdotio noiatur. **N**am etnuel

Beati hieronymi ad Marcellam de interpretatione ephod
 qua docet i scripturis ephod dupliciter poni pro supbie
 rali pōificis multiplici uarietate disinctio et lapidibus or
 nato et pro lineo simplici et candido quod erat omnib
 commune sacerdotibus.

qui illo cictus refertur leuites fuit et sacerdotes nobath hoc dignitatis suae in signe portabant et quod i latinis codicibus non habetur quando dauid fugiens a saul uenit ad Abimelech et gladium postulat dicens: uide si est ad manum tuam lancea aut gladius quoniam gladium et arma mea non sustuli in manu mea. Respondensque sacerdos dixit Ecce gladius goli ad alienigenam: quem percussisti in ualle terebinti: et hic inuolutus est uestimeto: post ephod in sacratio utique ephod conditum seruabatur. Hoc quoque quod nunc posuimus ubi sculpsit et conflatile legitur: licet idolus sit: tamen quod per errorem religio putabatur: ad uenerationes eius sicut ad dei ministerium ephod et teraphis in signe constituitur: Theraphis quid sit si spatium dictandi fuerit proficuum. Nunc iterum de ephod ut cepimus explicandum est. In exodo ubi moysi precipitur ut sacerdotalia subeat fieri uestimenta. Post cetera legitur et haec stola quas faciunt pectorale superhumeralis et tunicae $\kappa\omicron\sigma\mu\iota\omicron\tau\alpha\sigma$ et cinctus: ubi autem nos posuimus superhumeralis in graeco habetur $\epsilon\pi\tau\omega\mu\iota\upsilon$ et. lxx. interoretas transtulerunt quod scilicet super humeros istiusmodi ueniat uestimentum: Deinde iungitur et hi accipient aury et hiacynthum et coccinum et purpuram et bissum et facient superhumeralis de bisso opus textile uarium. Quid plura? Totus exodi liber ac uestium plenus est specie. Nam et in sine eiusdem uoluis scribitur: et fecit omnia sapiens in operibus stolas sanctorum quas sunt aaron sacerdotis: sicut dominus precepit moysi. Et fecerunt superhumeralis de auro et hiacyntho purpura: et coccino et bisso retorta. Sed quod in exodo hoc genus uestimenti precipitur tantum ut fiat: et postea actum refertur: non tamen eo aaron uestitur. In leuitico quomodo sacerdotalibus uestimentis id est fuerit explicatur et applicauit moyses aaron et filios eius: et lauit eos aqua et uestiuit eum tunicam et cinxit eum zona et uestiuit eum $\upsilon\pi\epsilon\upsilon\delta\upsilon\tau\eta\upsilon$ quod nos subtunicale siue tunicam quam subter uestitus est: posuimus interpretari et imposuit et superhumeralis inquit: et cinxit eum secundum facturam superhumeralis: et constrinxit eam in ipso. Vides itaque hunc superhumeralis cingit: quomodo samuel ephodbat illo nescio quo cingebatur: sed ne te longius traham hanc habere sententiam. Ubi cumque in. lxx. interpretibus hoc est in codicibus nostris $\epsilon\pi\tau\omega\mu\iota\sigma$ id est superhumeralis legitur: in hebreo scriptum est ephod. Quod quare alibi interpretari uoluerit et alibi interpretatus reliquerit: non est mei iudicium: cum hoc ipsum in pluribus fecerint: utique alibi aliter atque aliter expresserint nouissime translationis uarietate lassati ipsa hebraea uerba posuerint: Aquila autem id quod $\epsilon\pi\tau\omega\mu\iota\sigma$ dixerunt et $\epsilon\upsilon\alpha\upsilon\upsilon\alpha$ id est uestimentum et super uestimentum dixit: quod scilicet tunica et quod hebreo sermone uocatur mail superiorem tunicam $\epsilon\upsilon\alpha\upsilon\upsilon\alpha$ uero id est $\epsilon\pi\tau\omega\mu\iota\sigma$ quod hebraice dicitur ephod cum superius pallium significet: quod tota sacerdotalis protegatur ambitio. Quartis forsitan si ephod sacerdotalis sit pallium: quare in quibusdam locis addatur bar: Audiens bar risum tenere non possum. Nam cum apud hebreos dicitur bar: ipsos quoque. lxx. interpretes sic transtulisse manifestum sit pro bar ut bar scribatur error obtinuit. Bar enim lingua hebraea linum dicitur: licet linum effertur significantius exprimat. Denique ubi nos legimus et facies femoralis lineum ut operiantur carnis turpitudines a lumbis usque ad crura eorum in hebreo pro lineo bar ponitur: Qua specie uir quoque ille qui danieli demonstratur indutus est: et extulit oculos meos et uidit: et ecce uir unus uestitus est bardin: quo plurali numero uestes lineae nuncupantur. Propterea autem et samuel et. lxxxv. uiri sacerdotes ephod lineis portasse feruntur. Quoniam sacerdos magnus solus habebat licentiam portandi ephod non lineo uestendi. Verus ut scriptura commemorat auro hiacyntho purpura

coccino bissoque contexto ceteri habebant ephod non illa uarietate distinctum: et ex. xii. lapidibus ornatum qui in humero utroque residebat: sed lineum et simplex et toto cado re purissimum. **De** quod supra promiseram me si spatium dictandi fuisset de theraphi quoque breuiter disertum nec quod quam interpellator aduenit: scito theraphi ab Aquila morphomata interpretari: quas nos figuras siue figuretiones possumus dicere. Nam in eodem loco quoniam misit saul nuntios ut acciperent dauid: et ruderunt uehari illum grauius: et misit rursum dicens. Afferte illum in lecto ad me ut occidam illum: et uenerunt nuntii et ecce ceteraphia in lecto pro ceteraphis in hebreo teraphi id est morphomata posita sunt: et non decor caprarum ut nostri codices habent: sed puluillus de caprarum pelle confusus: quod itosis pilis caput inuolutum in lectulo hominis metiretur. Ut autem utriusque sermone pariter explicet ueritatem in osee conminatur deus se a populo fornicante omnes gratia ablatum dicens. Quia diebus multis se debuit filii israel sine rege et principe sine sacrificio sine altari et sine sacerdotio et manifestationibus. Pro manifestationibus et sacerdotio in hebreo est sine ephod. **Iuxta** lxx. quoque qui sensum magis quam uerbum interpretati sunt sacerdotium interpretari teraphi: Teraphi uero id est figuratibus uel figuris: uaria opera quam teraphi uocatur intellige. **Et** in exodo ceterisque locis ubi describuntur uestes pluarum arte contexte opus cherubi id est uarium atque depictum factum esse describitur. Ita in ut nau littera cherubi non habet: quia ubique hac littera scribuntur animalia magis quam opera significat: Juxta ergo hunc sensum et micha cuius ueste sacerdotali: cetera quoque quam ad sacerdotale pertinet ornamentum per teraphi fecisse monstratur quam uelle ubi nunc omnes habitum sacerdotis exponere et per singulas uestium diuina species ostendere sacramenta. **De** quod in hoc ipso breuitate epistole excessimus et iosephus ac philo uiri doctissimi iudaeorum multique de nostris id latissime profecti sunt quorum ut aiunt uoce audies me quam de cetero uelis presens presertim presentem: ut si quod orte nescimus sine teste sine iudice insida aure molliamur. Nos ut scio hebreorum lectio detenti: in latina lingua rubiginem obduximus in tantum ut loquentibus quoque nobis stridor quidam non latinus iter strepat. **U**n ignosce ariditati et si iperitum sicut inquit sermo ne apolis sed non scientia. **Al**i utriusque non deerat et unum humiliter renuebat. **N**obis utriusque deest: quod et quod pueri plausibile habueramus amissum: nec scientia quam uolebamus consecuti sumus iuxta esopiana fabulam dum magna secamur et minora perdentes.

Epistola beati Hieronymi ad Fabiolam de quadraginta abus mactomb filiorum israel per eremum illas historice mysicorum declarans.

In lxxvii. psalmo quem iuxta euangelium Matthaeum ex persona domini dictum credimus decem plagarum in aegypto et egressionis israel in solitudines narratur historia. Quibus nullum dubium sit facta esse quam scripta sunt quam aliud littera sonet aliud clausum ipsum teneat. **A**perita inquit in parabolis os meum: loquar propositiones ab initio. **Q**uanta audiuimus et uidimus ea et patres nostri narrauerunt nobis. **U**n et apostolus hisdem uerbis: quia et eodem spiritu. **H**ae autem ait omnia in figura contigebant illis: scripta sunt autem ad comonitiones nostram in quos fines saeculorum deueniunt. **E**t nolo uos ignorare fratres quam patres nostri omnes sub nube fuerunt: et omnes per mare transferunt: et omnes per moysen bapuzati sunt in nube et in mari: et omnes eadem escam spiritalem manducauerunt: et omnes eum de potum spirituale biberunt. **B**ibebant autem de spirituali consequenti eos petra: **P**etra autem erat christus. **S**i ergo pars historia itineris ex aegypto spiritualiter accipitur et cetera quam ab apostolo pro angustia ipsius premissa sunt

et usque itelligenti conuincuntur. **N**am idem propheta qui in alio loco dixerat. **D**abitur cum habitantibus cedar multu iocola fuit aia mea absentia terra sancta: non ferre iusti mens lachrymabiliter igemiscit et dicit. **H**ec recordatus sus et effudi in me aias mea: donec transea i locus tabernaculi admirabilis usqz ad domus dei. **I**n uoce exultationis et confessionis sonus epulantis: et in alio psalmo **R**euela oculos meos et considerabo mirabilia de lege tua. **P**aulus quoqz **L**ex spiritalis e: et ipse dominus si crederetis moysi: crederetis et mihi: de me enim ille scripsit: et euageliu secundu **L**uca **T**unc icpiens a **M**oysi et oibus prophetis interpretabatur illis i cunctis scripturis q de ipso dicta erant. **I**gitur iudxi puuli: et qui solidu ci bui glutire nequeunt: sed adhuc lacte nutriuntur infantia. **L**egat pharaone carneu et mare ruby p quod ad india nauigatur: et mana coriandro simile: et oia q scripta sunt euadiat corporaliter lepra domoy: et lepra pellis et stami nis: thauy hoidida: et iumetu adultey reu: et hebrx pp uxorē ac liberos seruire cupientis aure sibilula perforata. **N**os at dereliquētes capharnaū agrū quodā pulcherrimū et cū Jesu ingrediētes i desertus pascamur panibus eius: si ispiētes sum? et iumētoy similes hordeaceis: si rationale aial triticeis: et ex grano frumenti comolitus: quod i terrā cadēs emortuū multos fructus attulit. **N**o uē plagis pmissa ē aegyptus: fractus **P**haraō ut dimittet populū dei ad extremū priogenita pdidit: ut priogenita israelis dno sacraentur. **Q**ui prius tenere cupiebāt istatē expellūt. **E**xterminator trāsit et terrā gessen palto rale et pluuis irrigatā nō audet attingere. **S**rat. n. postes eoy agni cruore signati et opere loquebātur. **S**ignatū ē super nos lumē uultus tui dne: uide et appellatur ipa solēntas phase quā nos trāsitu possum? apellare: eo qd de peioribus ad meliora pgentes: tenebrosā aegyptū relinquamus. **S**ed iā ipō ē ut prōmissa cōplentes mātionū israel ordinē prosequāur. **S**criptū ē i ultia pte uolūntis numeroy: quod apud hebrxos apellatur uaidabar. **H**ec sunt castra filioy israel qui igressi sūt de terra aegypti per turmas suas i māu moysi et aarō quas graci apreio uocant: nos pp ligux proprietatē significāntis mātionē: si ue qd exercitū dicitur castra trāsulim? **F**it at catalogus mātionū a pria usqz ad ultimā et nūerantur simul qua dragmādux: de quibus **M**atthxus loqitur ad abraam usqz ad dauid gnationes quatuordecis: et a dauid usqz ad trāsmigratiōē babylonis generatiōes quatuordecē et a trāsmigratiōē babylonis usqz ad christū gnatiōes quatuordecē idest simul gnationes xlii. **P** has currit uer? hebrxus qui de terra trāsire festinat ad calū et aegypto iculi derelicto terrā reprōissionis igreditur: nec mix si in illo nūeri sacramēto pueniamus ad regna celo: super quo dñs atqz saluator a prio patriarcha peruenit ad uirginē q̄ ad iordanē q̄ pleno gurgite fluēd spūs scī gratis redundabat. **Q**uod at i māu moysi et aarō egresus scribitur itellige legē et sacerdotiū et opera et cultū dei quoru altey altero idiget. **N**ihil. n. prodest exercere uirtutes nisi noueris creatorē nec dei ueneratio proficit ad salutē nisi pcepta conditoris iplueris. **D**is duabus manib? q̄ duobus seraphi i cōfessione sancte trinitatis erupimus dicētes **S**cō **S**cō **S**cō dñs deus sabaoth pria mansio: **Q**uerūt at castra de **R**amesse mēse prio quitaadāma die mēsis primi: altera die post pascha egresū sūt filii israel i manu excelsa i conspectu ois aegyptiorū et aegyptiū sepelliebāt quos puserat dñs ex eis oē priogenitu i terra aegypti et i diis eoy fecit iuditia. **R**amesse a quibusdā interpretatur cōmotio turbida aut amaritudo cōmotioqz tinea: nos at uerius extiamus exprimi tonitruū gaudū. **A**d hanc urbēqz i extremis aegypti sibus erat popul? cōgregatus ē: q̄ in desertū exte cupiebat eo quod tumul tum saculi derelinquēns mouebatur a uitiis pristinis et

ab ex comedente se prius tinea peccatorum: et omnem amaritudinem uertens in dulcedinē ut dei uoces in mōte sina desuper tonantis audiret. **Q**uod at uerba diuina et eloquia scripturarū in huius saculi et mundi rota tonitru appellatur psalmista declarat dicēs uox tonitruū tui dens in rota et dei patris uocem in baptisino saluatoris audientes putauerunt tonitruum: **L**ūqz commoti fuerimus ad euangelicam turbam et excitati tonitruū gaudū eximus in mense primo: quando hiems praierit et abut sibi: quando ueris exordium est: quando terra paruri: quando cuncta renouatur: et eximus quitaadēma die mensis primi. **I**n crastino pascha pleno mēse lumine post est agni imaculati et hites calceates pedes de apostolo: et accinctos pudicitia lumbos et baculos in manibus praparatos. **Q**uamuis enī in aegypto quitaadēma die mensis pascha facientes comederemus agnus tamē tunc nobis lux plena completur: quando in manu excelsa **R**amesse dimittimus: quā excelsa dicitur: uel quod aegyptum percussit: uel quod protegerit israel: uidentibus aegyptiis qui admirantur nos de saculo et torquentur inuidia: et postea nos tenere cupiētes in persecutiōibus suffocantur: quando et aegyptiū sepelliunt primogenitos suos et patres mortui terrēis operibus opprimunt filios mortuos suos. **Q**ui uidentur primogenita aegyptiorū dogmata esse philosophorū quibus deceptos homines atqz strētitos tenebant. **Q**ux cum israel uiuus esurgerit: circumdant mortuis suis ne exeuntium imitentur exemplum. **P**orro quid sequitur **I**n diis eorum fecit iudicia. **S**ive ut lxx. transtulerūt ultioes illud hebraei autumant quod nocte qua egresus ē populū omnia i aegypto templa destructa sūt: siue motu terra: siue iactu fulminū: **S**piritualiter autē dicitur mus quod egrediētib? nobis ex aegypto erroz idola corruant et omnis peruersay doctrinay cultura quatatur: et proficiscētes filii israel de **R**amesse castrametati sunt in soccoth. **S**ecunda mansio. **I**n hac coquunt panes azios: et primū tendunt tabernacula **U**nde et ex re loc? nomē accepit. **S**occoth quispe interpretatur lingua nostra tabernacula siue tēto ria: et ob hoc septimo mense quitaadēma die mēsis solēntas tabernaculoz ē. **Q**ui ergo exierimus ex aegypto primū tabernacula fugimus scientes nobis ad ulteriora progrediendū. **T**unc non comedamus de fermēto aegypti de fermēto malitay et nequitay: sed uescimur asimio sinceritatis et ueritatis dñi pceptū opere cōsumātes. **E**uete a fermēto phariseoy: **I**n hac nobis p̄cipiuntur mā sione ut sep egresionis ex aegypto memores sumus: ut celebremus trāsitu idest phase dōmū ut priogenita nostri ueteri cūctariūqz uirtutū pro priogenitis aegyptiū q̄ per cūcta sūt domino cōsecremus et perfecti de **S**occoth castrametati sunt in ethan q̄ ē in extremo solitudinis. **T**ertia mā sio offertur post tabernacula: i qua primū uidetur dñs nocte i colūna ignis et per dies i colūna nubis ut pcedat populū et dux itineris fiat **E**thā nobis cōsonat fer tilitudo siue pfectio de qua et dauid cāt **T**u dirrupisti flu uios ethā idest fortes **S**radis ē fortitudo aegypti dimittere: et i extrema solitudine cōmorari: **E**x quo itelligim? locū soccoth adhuc iuxta aegypti fuisse regiones: **I**n eo enī quod dī q̄ ē i extremis finibus solitudinis cōditur i ter confinia eē heremū et aegypti pparemus nobis uias fortitudinis assumamus pfectū robur ut inter erroz tenebras et confusionē noctis scientē christi lumē appareat: dies quoqz nos ter nubē hēat protegentē ut his ductibus ad sanctā terrā puēire ualeāus **P**rofectiqz de ethā reuersi sunt ad phiaroth: quod est contra beelsephon et castrametati sunt e regione magod: **Q**uarta mansio est phiaroth q̄ interpretatur os nobilius: q̄ scribitur p litterā beth **Q**uidā maleiroth uillas putant errozqz manifestus quod pro supradicto elemento a in litteras legant **S**eel

[Marginal notes on the left side of the page]

Sepō in linguam uostram uertitur dñs aquilonis aut af
 census speculæ: aut habens arcana: Porro macdal ma
 gnitudo uel turris assūpta Jgē fortitudine nobilitamur i
 dño et beel sepon idoli arcana cōtēnimus illiusq; magni
 fcentiā et turrā superbā declinam. Nō. n. ē ab austro
 unde dñs uenit et a meridie in qua spōsus recūbit i flo
 ribus: sed possessor aquilonis uēti frigidissimū a quo ex
 ardescūt mala sup terras. Qui cū sit frigidissimus nomie
 dexter uocatur falsus sibi assumēs uocabulū uirtutis ac
 dexter cū totus sit i sinistra et profecti de pharioth trā
 sierūt per medtū mare in desertū et ābulauerūt uia triū
 dierū etham in solitudine et castrametati sunt in marath
 Quinta mansio ē in marath q̄ interpretatur amaritudo:
 non poterant ad rubri maris gurgites peruenire et pha
 raonē cū suo exercitu uidere pereuntē nisi postq̄ habue
 rūt in ore nobilitates idest in dñi cōfessioe uirtutes quā
 do crediderūt dño et moysi fāulo et et audierūt ab eo
 dñs pugnabit pro uobis et uos tacebitis: et uictores ma
 ria p̄cūte i tympāl et choris resōat ceperūt carmina tri
 ūphātū. **Q**uātē dñs glōse .n. honorificat ē equū et
 ascēsorē proiecti i ma: post assūptā fortitudiē post p̄dica
 tionē euāgelii post tabernacula migratiū: post cōfessiois
 nobilitatē xgypti et pharao rursus occurrit unde disciūf
 semp cauendas isidias et inuocādā misericordiā dei: ut
 i sequentē pharaonē possimus effugere et a nobis spir
 tali baptismo suffocetur: egressis de mari rubro occurrit
 eremus sin que et solitudo et han dicitur: in qua tribus
 dieb⁹ igrediētes nō habuerūt aquā et peruenērūt ad ma
 ra: q̄ ex amaritudine nomē accepit hēbat fons aquas et
 dulcedinē nō hēbat. **M**urmurat populus uidēs aquas
 et potare nō sustinēs maras intellige aquas occidentis
 litere: quibus si inuitatur cōfessio crucis et passionis do
 minicæ sacramēta iungātur: oē qd̄ ipotabile et triste uic
 batur ac rigidū uertetur i dulcedinē. **D**ñ scriptū ē. **E**dit
 nit deus legē populo et iudicia: et tentauit eū. **I**bi enī
 magnitudo gr̄e ibi magnitudo discriminis nec terrearū
 si post uictoriā uentis ad amaritudinē: q̄ uey pascha fa
 cientes asia cū amaritudinibus cōdunt: et tentatio pro
 bationē: probatio sp̄e: spes parit salutē. **A**puđ medicos
 quoq; qd̄ antidotus noxios hūores tēperās ex amari
 tudine noiatur q̄ dulcis oñditur restituēs sanitatē sicut e
 cōtrario uoluptas et luxuria amaritudine tēperatur dicē
 te scriptura **Q**uā ad tps pinguefacit fauces tuas: Nouis
 sime uero amarius felle iuenies. **P**rofecti a marath per
 uenērūt i helim: ubi erāt duodeci fontes aquarū et lxx.
 palux ibiq; castrametati sūt. **S**exta māsis in arietes fō
 tesq; uertitur: quā pulcher ordo uirtutū. **P**ost uictorias
 tentatio post tēptationē refectio de amaritudine ueniam⁹
 ad arietes et robustos p̄cipēs gr̄gis quos apud **E**se
 cielem dñs iudicaturus eē se dicit: quod alii eoz cōculca
 uerūt aquas et cōpresserūt oues. **A**li lenes et placabiles
 fuerūt. **D**e his et xxviii. psalm⁹ loquitur **A**fferte filiū dei
 afferte dño filios arietū. **S**exte mansiois tenemus ho
 spitiū. **N**ūquā prius occurrerūt fontes clarissimi et purif
 simi nisi ubi mḡoz doctrina prorūpit: nec dubiū qui d̄
 xii. aplis sermo sit de quoz fōtib⁹ deriuatx aqua totius
 mundi rigāt siccitatē. **I**ux̄ has aquas lxx. creuere palux
 quos et ipfos secūdi ordinis itelligimus p̄ceptores. **L**u
 ca euangelista testante xii. fuisse aplōs et lxx. discipulos
 minoris gradus: quos et binos ate se dñs p̄termitebat:
 de quibus et **P**aulus refert qd̄ apparuerit dñs primus
 duodeci deide aplis oibus alios uolens itelligi prios et
 alios secūdos christi discipulos. **B**.bam⁹ de huiuscemōi
 fontibus et dulces fructus uictoriæ deuorātes ad man
 siones reliquas p̄paremur. **P**rofectiq; de heli castrame
 tati sunt ad mare ruby. **M**are ruby quod hebraice dicitur
Jasuph. **S**eptima mansio ē. **Q**uiritur quomō post
 transitionem maris rubri et fontis mare et helim rursū

ad mare rubrum uenerint: nisi forte in itinere pergētib⁹
 sinus quidam maris occurrerit iuxta quem castrameta
 ti sunt: **A**liud ē enim transire mare: **A**liud proximo fige
 re tabernacula: **E**t quibus monemur etiam post euāge
 licam disciplinam: et cibos dulcissimos triumphorū ap
 parere nobis interdum mare et praxerita discrimina ap
 poni ante oculos: quāquas multx differentix sit transire
 mare et mare procul aspicere: **V**erbum iasub ex mari et
 rubro apud hebræos compositū est **S**uph autem et ru
 brum et scirpus uocatur. **U**nde possumus suspicari qd̄
 uenerint ad paludem quandam et lacum qui caret et
 iunctis plenus fuerit. **Q**uod autem omnes congregatio
 nes aquarum scriptura sācta mare uocet: nulla dubitatio
 est: **H**æc mansio in exodo non habetur: sed scriptum est
 pro ea quod de mari rubro uenerint ad desertū sin: quæ
 est inter helim et sinai. **Q**uintadecima die mensis secun
 di egressionis eorū ex xgypto idest tricesimaprīma post
 quas egressi sunt de **R**amesse et profecti de mari rubro
 castrametati sunt in solitudine sin. **O**ctaua mansio licet
 iuxta ordines exodi septima sit: **S**ed sciendus quod om
 nis usq; ad montem sinai heremus sin uocetur: et ex to
 ta prouintia etiam locus unius mansionis nomen acce
 pit sicut et moab tā urbis q̄ prouintia nomen ē. **I**n hac
 solitudine quinq; mansiones sunt **J**asuph de qua supra
 diximus: et heremus sin: et dephca: et halus et raphidi
 de quibus loquimur in sequentibus. **S**in autem interp̄
 tatur rubus uel odiū: quorum utrū q̄ facit ad mysticos
 intellectus: quod postquas uenerimus ad eum locus de
 quo nobis sit dominus locuturus. **G**rande odium me
 reamur inimici **T**unc uidebimus ardere rubum et non
 comburi: inflammari ecclesiam persecutionibus et eam
 loquente domino in illa non perire: et nota quod in oc
 taua mansione in qua torcularia nostra sunt uide et octa
 uis psalmus hoc titulo p̄notatur. **D**esertus capimus ru
 bi quia plures filii deserti magis quā etus q̄ habet uirū
 et profecti de deserto sin castrametati sunt i dephca. **N**o
 na mansio hoc nomen apud hebræos crisma idest pulsa
 tio dicitur **J**uxta quod et dominus ait **P**ulsate et ape
 rietur uobis **I**n libro autem hebraicorum nomen ad
 haxsonem remissionemq; transultimus quod lectorē
 turbare non debet: nec putet nos dissonantia scribere.
Ibi enim iuxta id quod uulgo habetur edidimus: si me
 dium uerbum scribatur per beth litterā **D**ic̄ at̄ in hebra
 ico uolumine scriptum repperi p̄hem: quod elementus
 magis pulsationem q̄ glutinum sonat: sensusq; manife
 stus: post responsa domini post octauū numerū resurre
 ctionis christi incipimus sacramenta pulsare: prudentes
 studiosumq; lectorē rogatum uelim ut sciat me uertē
 nomina iuxta hebraicā ueritatē. **A**lioqui in gr̄cis et la
 tins codicibus p̄ter pauca omnia corrupta reperimus:
 et miror quosdam eruditos et ecclesiasticos uiros ea uo
 luisse transerre q̄ in hebraico nō habētur et de male in
 terptatis fictas explanatiōes q̄rere: ut i p̄senti dephca le
 gāt proepheā litterā ponētes pro littera eo quod res et
 de leth paruo apice distinguātur et iterptatur curationes
 atq; exide tropologiā similit̄ prosequuntur. **P**rofecti de
 dephca castrametati sūt i **H**alus. **D**ecia mansio i exodo
 nō habetur crediturq; i sinu heremo cōtineri eodē nar
 rante libro: profecta ē ois multitudo filiorū israel de he
 remo sin p̄māsiōes suas iux̄ os domini et uenerūt in ra
 phedi: **E**x quo p̄spiciū ē plures mansiones eiusdē regio
 nis uocabulo demōstrari: iterptatur q̄ halus fermētum
 qd̄ tollēs mulier miscuit farina satio tribus donec fermē
 taretur totū i hac solitudine murmurat populus pro fa
 me et cōuersus respicit procul i nube gloriā dei: accepit
 qz cothurnicē uespere: et mane alterius diei manna: et
 nota i māsiōe decima fermētū poni: et post elus carni
 um manna tribui: impleriq; scripturam: panē angeloz

manducauit homo. Profecti sunt de Balus castrameta
 ti sunt in raphidis et non erat ibi aqua populo. Unde
 ma mansio est qua uolenter interpretata i libro hebraicorum
 noium repperi: uidit os sufficiens eis aut certe uisio oris
 fortium. Meliusqz transfertur dissolutio fortium: ut sanitas
 fortium sine iuxta proprietate lingua syra remissio ma
 nuu. Hxc et i exodo legitur post profectioe de heres
 sin: qritur i ea populus pp ardorem sitis fons de petra
 oreb erupit: et profluit et quia tetauerunt dominu locu
 raphidi tentationis quoqz idest messe fortium est nomen
 ad crucis signus supatur inimicus: remissio oratis man
 bus hostis uictor isequitur: Sed moyses super lapides
 dictu a Sacharia qui septem hebat oculos: et i samuelis
 uoluit appellatur abenezet idest lapis adiutorii: et utra
 qs manū eius Aarō et hur idest montanus lucidusqz sa
 stentat. Reuicto aduersario supuenit Jetro adducit Se
 phora: et utruqz filiu: dat consiliu lxx. senlorum: et i typū
 ecclesie de gentibus cōgregate legis iminutio euāgelio
 suggerete cōpletur. Pulchre at dissolutio ac scitas fortium
 raphidi dicitur uel pp dissipatu Amelech. uel pp sanatiū
 israel: Sin at remissionē māuū iuxta syros raphidim lo
 nat dicimus pp offensas populi qz cōtra dñm murmura
 uerit istud loco ipoiu nomē Hxc tagimus potius q̄ ex
 ponimus breuiter iudicasse contenti quod post fermēta
 balus et massam soleāt ecclesie multiplia dæmonū ad
 uersū nos tentamēta cōsurgere. Et profecti d raphidi ca
 stra posuerūt i solitudine sinai: Duodecim mansio est stans
 ueniat i mētem tibi aplōz nuerus: Una de pluribus sed
 maior ab oibus nō separatur i ordine et pcellit i mento
 Ad huc locū quadragesimaseptia die puenerūt scripta
 ra dicente. **U**nde terto egressiois filioz israel de xyp
 to i die hac trāsterunt i solitudine sinai profectiqz de ra
 phidi uenerūt i desertū sinai et castrametati sunt i heres
 sediqz ibi israel e regione mōtio: et moyses ascendit ad
 dñm: uocauitqz eū dñs dicens et reliqua: et rursū uade
 iquit ad populu: et sanctifica eos hodie et cras et lauent
 uestimēta sua: ut sint parati i die tertiū: qz terto die dñs
 det dñs uidente uniuerso populo sup mōtē sinai qd fac
 tu ē. **L**auerūtqz uestimēta sua: et ab uxoz costu seprat
 die terto descendit dñs i mōtē: quo fumante et fulgure
 et tonitruo et caligine et uoce tube mortalius corda ter
 rentib⁹. **M**oyse loq̄batur et dñs rñdebat ei. **S**uppote
 mus nūez et iuentemus q̄nquagesimo die egressiois
 israel ex xyp̄to i uertice mōtis sinai legē datā. **U**nde et
 pentecostes celebratur solēnitās et postea euāgelii sacra
 mentū in spūs sancti descensione cōpletur: ut sicut prior i
 populo quinquagesimo die uero iubilato et uero ano re
 missiois et ueris q̄nquagita et quin gētis denariis qui d
 bitonib⁹ dimittūtur **L**ex data ē ad aplōs quoqz et qui cū
 eis erant i centesimo uigesimo mōtaica xatis numero
 cōstituti descendit spūs sanctus: et diuisis linguis credē
 tiū totus euāgelica p̄dicatione mūdus expletus sit: lon
 gu ē si replicare ueli quid i lege p̄ceptū sit: quomō fabri
 catū tabernaculū: q̄ uarietas hostiaz: q̄ uasoz diuersitas
 q̄ indumēta p̄tifficis: q̄ sacerdotū ac leuitaz ceremoniaz
 quid egerit: quomō populus nueratus sit: hoc im dīcas
 qd̄ m edia ps exodi et totus leuiticus liber et nūeroz p̄
 cepta nō modica et p singulas tribus populi dīstrībutio
 et oblatioes p̄cipū i hac mansione descripta sūt: multo
 riqz uoluminū disputatio huic loco sufficere nō possit.
Interpretatur at sinai rabi nō unus ut supra i solitudine sin
 sed plures ut ibi p̄cipū sit: hic perfectio. **I**bi solitariū
 nuerus: hic multiplex. **A**liud ē n. unā et aliud oēs grati
 as possidet et profecti de solitudine sinai castrametati sūt
 i sepulcris concupiscētia. **T**ertiadecim mansio cui nomē
 ex interpretatioe editū ē apd̄ hebr̄os appellatur cabaror h
 atata **E**st at sensus ille de euāgelio quod **J**esus baptisā

me statū a spū ductus ē i desertū ut tētaretur a diabolo .
 Itaqs israel post sciliarē cū deo sermone: post quā iuxta
 mōtē sinai cōmoratus ē ano uno et dieb⁹ quatuor mira
 dispensatioe castrorū egressus ē i solitudines phara q̄ iter
 ptatur onager uel feritas ibiqz succūbit male bestia fasti
 diēs panē celestē et xyp̄tioz panē desiderans: qñ mul
 tos uorauit subitū icēdiū et intercedēte **M**oyse humū
 uoraz flāma cōsūpsit. **T**ūc accipiūt corburnices et usqz
 ad nauseā uōtiūqz duorāt. Eligūtur lxx. psbyteri uadūt
 ad hostiū tabernaculi: duo remanēt **H**elad et modad n̄
 iperū negligentē s̄ hūilitate sūmissi dū se honoz arbitra
 tur indignos: uide et absētes prophetāt saturatoqz popu
 lo dū adhuc esse essēt. i ore ipsoz ira dei ascēdit sup eoz
 et occidit pingues eoz: et electos israel p̄pediūt ne ad
 malū uelociter current un̄ et apellat⁹ ē locus sepulcra
 concupiscētia: siue ut i lxx. legim⁹ memoria desiderii **E**x
 quibus oibus nos docēt q̄ sapiētā dimissim⁹ scularē
 et xyp̄tias ollas cōtēpsimus non debet inuierare con
 tra celestē scripturā panē: nec utrutlētias xyp̄tioz q̄ret
 q̄ sut poetaz carmia sed simplicē mānā cibū q̄rere alio
 qui si rursū eas uolueris appetē uorabim⁹ usqz ad ma
 useā: et statū dñi igne torq̄biur desideriiqz nostrus uerte
 tur in timulos ut simus sepulcra dealbata: quā foris ap
 parent hoib⁹: speciosa intus at sunt plena ossibus mor
 tuorum et omni spurcitiā: et profecti a sepulcris concu
 piscētiaz castrametati sunt in **A**sseroth. **Q**uartadecima
 mansio est i solitudine pharam: quā in ariā uertitur **I**n
 hac aaron et **M**aria propter xibiopissas contra moyse
 murmurāt: et i typum seli aduersus ecclesiam de genti
 bus congregatam populus iudaxorum leprā sorde per
 funditur: nec redit ad tabernaculum: et pristinas recipit
 sanitatem: donec statutum plenitudinis gentium temp⁹
 impleat: et hic prudens lector attende: quod post confu
 matam i duodecimo mōno uirtutem: qui superbiuit is
 rael: et i sepulcris concupiscētiaz carnes desiderauit
Rursum iactat aliud fundamentum et atria ides uestibu
 la uirtutis ingreditur ostendēs nobis et eos qui stat pos
 se cadere: et qui ceciderunt posse resurgere. **P**ostus est
 enim **J**esus i ruinam et resurrectionem mortuorum:
 multorum: et ipse loquitur per prophetam **N**unquid q̄
 cadit nō resurget: et profecti de asseroth castrametati sūt
 i rethina pro quo supra i hoc eodemqz libro legimus
 postq̄ profectus ē populus de asseroth castrametati sūt
 i solitudine pharam **H**xc autem decimaquinta mansio
 est et notandus quod reliquā mansiones decem et octo
 quarus nunc breuiter catalogus describitur a rethina u f
 qs ad **A**siogabar idest usqz ad tricesimam secundā mā
 sionem sub pharam solitudinis nomine continentur: i
 quibus uniuersa quā scripta sunt diuersis temporibus
 gesta sentimus: quā quia non sunt per mansiones singu
 las distributa a nobis quoqz i cōmune dicentur ut po
 stea ueniam⁹ ad reliqua. **R**ethina interpretatur sonitus
 uel iuniperus: quamquā pleriqz archēto apud gr̄cos
 aliud genus arboris significare contendunt. **J**uniperum
 autem et primus graduum psalmus iuxta hebraicas ue
 ritatem sonat ubi scriptū est. **Q**uid detur tibi aut quid ap
 ponatur tibi ad linguā dolosam? et propheta respondet
Sagittā potentis acutā cum carbonibus iuniperorus
 pro quo apud nos legitur desolatoris. **F**erunt autem li
 gnum multo hoc tempore ignē conseruare. **I**ta ut si pru
 nax ex eius cinere fuerint opertā usqz ad annum perue
 niant. **E**x quo dicimus post sepulcra cōcupiscētiaz et ue
 stibula transire nos ad lignus quod multo tempore calo
 rem tenet ut simus feruentēs sp̄ritu et clāro sonitu atqz
 i altum ex alta uoce euāgelium dñi p̄dicemus. **A**b
 hac itaque mansione usqz ad tricesimam secundam līri
 modi historiaz continentur. **D**uodecis exploratores mit
 tuntur ad terram sanctam botrus refertur i lignum: et

christi breuiter passio demonstratur: Dur murat populus iudaorum gigantis impetus reformidans: pugnat contra Amelech et canaanum uolente deo uictus intelligit quae debeat in terra sancta exercere sacrificia. Daram et abiron et filii chorae consurgunt contra moysen et aaron et terra uoragine glutuntur. Inter mortuos et uiuentes pontifex medius terribulo armatus ingreditur et currens ira dei sacerdotis uoce prohibetur. Virga aaron et florē profert et folia et in aeternas memoria uirens siccitas conseruatur: necdum templū seruabant aditui: necdus sacerdotēs et leuitae obtulere sacrificia: et partes eorum mysticus sermo describit: Vitula ruffa in holocausto concrematur: et cinis eius placularis aspersio est. Quorum omnium figuram proprios libros flagitant: et melius reor tacere quam pauca dicere. et profecti de rethina castrametati sunt in remonphares: Decimasepta mansio est quae interpretatur græco sermone

Latine mali punci diuisio: quod alii malū granatū uocant: cuius arboris fructus in scripturis dupliciter accipitur aut in ecclesie gremio quae omnes turbam credentium suo cortice tegit: aut in uarietate consonantia quae uirtutum in illud quod scriptum est Multitudinis aut credentium erat cor unus et anima una sic diuisi sunt singuli gradus ut omnes eadem compage teneantur: et profecti de remonphares castrametati sunt in lebna. Decima septima mansio est quem in laterem possumus uertere: licet lebna quidam transferentes male candorē interpretati sunt Legimus in exodo lateres aegyptios quos populus faciens ingemuit: legimus in malachia lateres pro quibus aduena destructio politos lapides imponere nititur: et laterem in Ezechiele in quo obesse hierusalem pictura describitur. Ex quibus discimus in itinere huius uitae et de alio in aliud transitu nunc nos crescere: nunc decrecere: et post ordinem ecclesiasticum saepe ad laterum opera transmigra re et profecti de lebna castrametati sunt in resa. Decima octaua mansio in frenos uertitur. Si enim post profectum rursus ad lutum opera descendimus infrenandi sumus et cursus uagi atque precipites scripturarum retinaculis dirigendi. Hoc uerbum quantum memoria suggerit nusquam alibi in scripturis sacris apud hebraeos inuenisse me noui absque libro apocrypho qui a graecis migroge nesis id est parua genesis appellatur: ibi in adificationes turris quod stadio ponitur in quo exercentur pugiles et athletae et cursorum uelocitas comprobatur. Dicit et psalmista In chamo et freno maxillas eorum confunde qui non approximant ad te et apostolus Nescitis quid qui in stadio currunt: omnes quidem currunt: sed unus recipit palmam sic currite ut coimpendatis et profecti de Resa castrametati sunt in caaltha. Decimanona mansio interpretatur ecclesia uagi currentium gressus frenis ad ecclesiam retrahuntur: et fores quas ante reliquerant rursus intrare festinant: et profecti de caa altha castrametati sunt in monte Sapher. Decimasepta mansio interpretatur pulchritudo: et in monte decoris est constituta: de qua et in decimo quarto psalmo principium sonat. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requiescat in monte sancto tuo? Vide quid proficiat frena a uiciis nos retrahunt introducunt ad uirtutum choros: et in christi monte pulcherrimo habitare faciunt: iste iuxta danielem lapis excelsus de monte sine manibus creuit in montem magnis: et impleuit omnem terram. Iste iuxta Ezechielem uulnera nit principem Tyri ad istum in Esaiam et Micheam populi confluunt dicentes Venite ascendamus ad montem domini: et ad domum dei iacob: et docebit nos uias suas et abulabius in semitis eius et profecti de monte sapher castrametati sunt in harada. Decimasepta mansio uertitur in miraculum: quod pulcher ordo profectuum: quod egregia textura credentium post opus lateris infrenamur: post frenos in ecclesiam introducimur: post habitationem ecclesiae ad christum

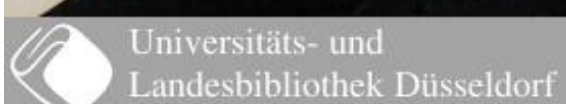
montem ascendimus in quo positi stupemus atque admiramur ut nos in laudibus eius sermo superetur in uentibus in eo quae nec oculus uidit: nec auris audiuit nec in cor hominis ascenderunt et profecti de harada castrametati sunt in maseloth: Decimasepta mansio in cenit uertitur. In hac enim consistit multitudo credentium ecclesiae primitiuorum uirtutum omnium consonantia tunc uere possumus dicere Ecce quod bonum et quod iocundum habitare fratres in unum: et dominus habitare facit unum in moris in domo et profecti de maseloth castrametati sunt in caath. Xxiij. mansio potest et subter intelligi: sed melius fauores interpretari. Venisti ad ecclesiam: ascendisti ad montes pulcherrimos stupore et miraculo christi magnitudines confiteris: uides tibi multos uirtutis tuae socios nolis aliquid sapere: sed time deus enim superbis resistit humilibus dat gratias: et qui se exaltat uideat ne cadat potens poterit tormenta patietur. Timor uirtutum custos est securitas ad lapsum facilis uide et in quodam psalmo postquam saluatus dixerat Dominus regit me et nihil mihi deerit in loco pascuae tibi me collocauit. Iugit timorem qui custos est beatitudinis: et infert. Virga tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt et est sensus Dum tormeta formido seruaui gratiam quam acceperam: et profecti de caath castrametati sunt in thare. Xxiij. mansio quam non nulli uertunt in malitia uel pasturam. Nec errat si per aliam litteram scriberetur. Nunc uero cum aspiratio duplex in extremam syllabam erroris causa manifesta est hoc eodem uocabulo et eisdem litteris scriptus inuenio patrem Abraam qui in supradicto apocrypho geneleos uoluit abactis coruis qui hominis frumenta uastabat ab actoris uel depulsoris sortitum est nomen. Itaque et nos imitatur thare et uolucres cali qui iter uiam satum triticum deo rare festinant solliciti prohibeam. Nam et abraam patriarcha in typo israelis et hostiarum diuisa membra sacrificia a uolucris non sunt deuorari: et contemtorum oculi effodiunt corui de conuallibus. uerum quae moyses et helias ducit aethiopsiam et pascitur a coruis. Si huerit pauore sollicitus eris leo in canas ouium tuarum introitus non poterit quod nel ad propositos ecclesiae uel ad custodia refert anima tua ad quam leo diabolus per diuersa uitiorum foramina ingredi nititur et profecti de tharha castrametati sunt in methca. Xxv. mansio uertitur in dulcedinem Ascendisti in excelsum admirans eos uirtutum choros: uniuersi ruina Abegisti insidiatores dulcis te protinus laboris fructus insequitur et in morem litterarum radicem amaritudines pomorus suauitas compensabit et dices Quam dulcia faucibus meis eloquia tua domine super mel ori meo respiciens tibi audias concinens. Vel distillant labia tua soror mea sponsa Quid enim suauis disciplina? Quid eruditione melius? quid dulcius domino? Gustate et uidete quod sit autis est dominus: Unde et sampson qui abegerat a fructibus suis aues et uulpes quae exterminant uineas colli gauerat leonesque interfecerat rugientem fauui inuenit in ore mortui et profecti de methca castrametati sunt in almoda. Xxvi. mansio in lingua nostra festinationem sonat iuxta illud quod in psalmo scribitur: Veniant legati ex aegypto pro legatis in hebraeo festinantes legimus. Ut postquam dulces fructus laboris messuerim? si sum? quete contemti: et otio sed rursus ad ulteriora properantes obliuiscamur perterriti: et in futura nos extendam? et profecti de almoda castrametati sunt in mesaroth. Xxvii. mansio uicula siue disciplina sonat ut festo gradu pergamus ad iniquos et eorum terram? limia et precepta uirtutum ac mysteria scripturarum uicula putemus aeterna. Iuxta illud quod in esaiam dicitur et sabai uiri sublimes ad te transibunt et tui erunt. Post te abulabunt uincti manibus et paulus uinctus. Iesu christi duplicata sunt in scripturis uicula quae quam diu rupit sampson uicit inimicos: et de meretricem legimus uinctum: manibus eius et ex persona domini dicentis.

Strumpamitis uincula eorum et prosciamus a nobis iugus ipsorum et alibi Laqueus contritus est et nos liberati sumus christi aut uincula uoluntaria sunt et uertitur in amplexus quos his fuerit colligatus dicit sinistra ei sub capite meo et dextera illius amplexabitur me et profecti de Mesaroth castrametati sunt i boneichas. xxviii. mansio transferretur in filios necessitatis seu stridoris: Si ab uno icipiat numero et paulatim addens ad septimum usque pertentias uigesimali octauus numerus efficitur. Qui sunt isti filii necessitatis psalmus ipse nos docet Asserte dno filii dei asserite dno filios arietis Quis est tanta necessitas quod nolentibus imponitur cum diuinis scripturis eruditur et legea eaz ac testimonia uicula scieris ueritatis cotendens cum aduersariis ligabis eos et uictos duces i captiuitate et de hostibus quodam atque captiuos liberos dei facies ut ipse dicas cum suo ego sterilis et non paries transmigrata et captiua et istos quo enutritus ego destituta et sola. et ista ubi erant miraria etiam eiusdem psalmi sacramenta cognosce **Vox dñi** in uirtute **Vox dñi** in magnificentia uox dñi confringentis cedros ut postquam aduersarios fregerit et concusserit desertos prius gentium populos prepararetur cerui i montibus et si dilectus sicut filius unicornium i teploque eius omnes dicant gloriam porro quod uertimus filios stridoris ad illu sentiu refert quod timor suppliit et eius loci ubi est fletus et stridor deniu deseretea diaboli uicula xpo dno credentiu turba colla submitat et profecti de boneicham castrametati sunt i monte galgad. xxviii. mansio interpretatur nucia siue expeditio et accinctio uel certe quod nos uerius arbitramur catacope idest concisio haud aliter possumus magister discipulorum atque credentiu eos facere filios necessitati nisi preceptores eorum interferimus crudeles simui occisione eorum non parcat manus nostra **Armus aut extremus auriculae** de ore leois extrahet maledictus qui facit opus dei negligenter et prohibet gladiu suus a sanguine unde et dauid i matutino inquit iherosolima omnes peccatores terra **De nullo autem et accinctioe** hanc breuiter possumus dicere quod finis necessitatis grandes ad uirtute stimulos suggeramus cum etiam nuciauerim proxima ad futurorum et accinctos iure bella docerimus **Vox triu** quicquid magister fecerit in monte existit et profecti de monte gadgad i Diatabath castrametati sunt. xxx. mansio bonitas interpretatur ut cum uenerimus ad perfectum uirum in sacerdotales gradu et in xtates plenitudinis christi in qua est Esceiel erat iuxta fluuius chobar possumus in. xxx. psalmo canere In te domine speraui non confundar in aeternum Pastor etiam bonus ponit animam suam pro ouibus suis et profecti de biatabath castrametati sunt i hebrona. xxxi. mansio interpretatur

idest transitus siue transitio **Ad hanc** uenit uerba hebraea idest nepateta siue transitor qui dicere potest Transiens uidebo uisiones hanc magna de qua et psalmista canit: et non dixerunt qui prateribant benedictio dñi super uos **Praterit enim** figura huius mundi et propterea sancti capiunt ad meliora transire nec presentis statu contenti igitur miscant quotidie hanc recordatus sui et effudi in me animam meam quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis usque ad domus dei **Multum est** si de omnibus scripturis super uerbo transitionis uelis exempla cogere et profecti de hebrona castrametati sunt in Asiongaber. xxxii. mansio quae interpretatur in lignis uiri siue dolationes hominis quod significatiue graece dicitur

scribitur per ain litteram non ut graeci et latini errant pergimel unde in solitudine multitudo lignorum nisi quod seduli et diligentis magistris disciplina monstratur exdētis ligna deformia et dolantis facietisquae uasa diner sa quae in domo magna necessaria sunt possunt ligna tionis uiri saluati et omnia arborum genera ac per hoc

multitudines credentium figurare dicente dauid Inuenimus eas i campis siluae Hucusque solitudo phara xviii. continet mansiones quae descriptae in catalogo in superiori itinere non ponuntur et profecti de Asiongaber castrametati sunt in deserto in hoc est cades. Quaxitur cur octaua mansio nunc trigesima tertia esse dicatur. Sed secundum est quod prior per samech litteram scribitur interpretaturque rubus siue odium: Hanc autem per sade et uertitur in mandatum. Illudque quod iungitur cades non ut plerique estimant sancta dicitur sed mutata siue translata Legimus in genesi iuxta hebraicam ueritatem ubi iudas meretricem putans thamar dona transmittit et sequester munerum interrogat ubi est cades hoc est scortus cuius habitus a ceteris feminis imutatus est In multis quoque locis hoc idem reperimus **Sinaute** sancta interpretatur et κρτά αττιφρα σ'iv est intelligendum quomodo parca dicantur ab eo quod minime parcat et bellum quod nequaquam bellum sit et lucus quod minime luceat. In hac mansione moritur maria et sepelitur et propter aquas contradictionis **Moyse et Aaron** offendunt deum et prohibentur transire Jordanem missisque nuntiis ad edon eius transitus petitur nec impetratur Quis tunc post tantos profectus murmur populi et offensa magistrorum et uix transitus denegatus? Videtur mihi in maria propheta mortua i moyse et Aaron legi et sacerdotio iudaeorum finis impositus quod nec ipsi ad terras repromissionis transcedere ualeant nec credentes populum de solitudine huius mundi educere et nota quod post mortem prophetarum et aqua contradictionis idumxum carnem atque terrenum transire non possit et cum multis precibus et conatu uiam non impetrent sed egrediantur edon aduersus eos i populo multo et i manu forti Interpretatio quoque non minus morti et offensa et negato transitu conuenit. Ubi enim mandatum ubi peccatum ubi peccatus ubi offensa: ubi offensa ubi mors **Hanc** est mansio de qua psalmista canit **Domouebit dominus desertum cades**: Profectusque de cades castrametati sunt in or monte in extremo terra edon **Ascenditque** aaron sacerdos i monte or iuxta preceptum domini et mortuus est ibi anno quadragesimo transgressus iordanis filiorum israel de terra aegypti mense primo quinta die mensis Eratque aaron. Lxxiii. annorum quando mortuus est in or monte: et audiuit cananxus rex arad qui habitabat ad austrum i terra canan quod uenissent filii israel. **Tricesima quarta mansio** est or: qua plerique interpretatur lumen nec errarent si per aleph littera scriberetur **Alii** pelles et ipsi uerum dicerent: si esset aim positus nonnullum foramen quod possit accipi si eth haberet elementum **Aus** aut legatur per he magis mons intelligitur et legi potest **Ascendit** aaron in montem montem idest uerticem eius. Ex quo aduertimus non i monte simplici sed i monte montis pontifices mortuum et dignus locus meritis eius monstraretur: **Mortuus** enim eo anno quo nouus populus repromissionis terram intraturus erat in extremis finibus terra idumxorum et quam quas in monte sacerdotus Eleazaro filio reliquerit: lexque eos qui eam impleuerint perducatur ad sumum tamen ipsa sumitas non est transfluens iordanis sed in extremis terrenorum operum finibus et plangit eus populus. xxx. diebus aaron plangitur. iesus non plangitur **In** lege de scensu ad iherosolimam In euangelio ad paradysum transmigratio **Audit** quoque cananxus quod uenisset israel et i loco exploratorum ubi quodam offensus populum nouerant inuenit prelium et captiuum ducit israel. **Rursusque** i eodem loco pugna et tunc uictor uincitur uicti superat appellaturque nomine horma idest anathema eadem dicitur mihi non est pigrum legentibus necessarium quod semper humanus status i huius saeculi uia fluctuet: et alius ualle alius i captio: alius moriatur i monte nec i monte simpliciter: sed i montis monte

id est in excelso uertice: Cuius nos dei auxilio destitutos
 hostis inualit duxeritque captiuos non desperemus salu-
 tem: sed iterum armemur ad praelium: potest fieri ut ui-
 camus: ubi uicti fuimus et in eodem loco triumphem⁹
 ubi fuimus ante captiuos: et profecti sunt de monte or ca-
 strametati sunt in selmona: et profecti de selmona uene-
 runt in phinon. De duabus mansionibus. xxxv. et xxxvi. i or-
 dine historice non inueniuntur: sed scriptum est pro eis.
 Egrediuntur de monte or per uias maris rubri ut circū-
 rent terram edom ex quo ostenditur in sinibus atque in
 circuitu terrae edom eas positas nec secundū mare legi-
 tur. Profecti quoque de monte or castrametati sunt in selmo-
 na siue in phinon: sed post ambitū terrae idumxorū ue-
 nit ad extremū: et ait profecti sunt filii israel: et castrame-
 tati sunt in eboth: nec dixit profecti sunt de illo et illo lo-
 co quia duas mansiones silentio p̄termiserat quas cū in
 supputatōe tacuerit reddidit i summa: prima mansio selmo-
 na interpretatur imaginacula. Secunda phinon dimiuitue
 os ab ore ergo nō ab osse intellige. In his Aaron mor-
 tuo murmurant contra deum et Moysen ināna fastidi-
 unt: a serpentibus uulnerantur et in typo saluatoris quod
 uerū antiquūque serpentē in patibulo triumphauit diabo-
 li ueneno superantur. Quae et imaginacula uere expr̄ssas
 imaginis dei filii passionis eius intueus conseruatur: et
 quod corde credit ore pronunciat iuxta illud apostoli.
 Eorde creditur ad iusticias: ore autē confessio fit ad sa-
 lutem. Simul quoque nota quod utraq; mansio hyporopisticas
 appellatur quia ex parte uidemus et ex parte propheta-
 mīa: et nūc uidemus per speculum in enigmate. et pro-
 fecti de phinon castrametati sunt in eboth. xxxv. mansio
 uertitur in magos: siue phitones uel secundū uerba belli
 lagenas grandes quae cū musto plenae fuerint absque spi-
 ramine ilico dirumpuntur. pugnauerunt magi contra
 Moysen et aaron et a muliere quae erat in edor et ha-
 bebat iuxta lxx. interpretes spiritus phitonem iuxta hebraeos
 magus regi israelis illudatur: multa sunt praestigiae et in-
 numerabiles laquei quibus aīx capiuntur humanae. Sed
 nos dicamus in dño confidentes. Laqueus contritus
 est et nos liberati sumus: et si ambulauero i iura mortis
 non timebo mala: quoniam tu mecum es. Cadent a latere nō
 mille et decē milia a dextris nostris non timebimus ab
 incurfu et dxmoio meridiano. Sed obdurabim⁹ aures
 nostras ne audiamus uoces incantantiū: et sirenarū car-
 mina negligamus. Post imaginem dei quae in cordis ra-
 tione monstratur et confessionē fidei quae ore profertur
 consurgunt serpentes et artes malificae ad bella nos
 prouocant: Sed nos qui habemus pretiosissimum thesau-
 rum i uasis fictilibus: quae frangi possunt ita ut quaedam testa
 uix remaserit: in qua hauriri possit aqua pusillus: omni
 custodia circūdemus cor nostrū: et profecti de eboth ca-
 strametati sunt in Dieabarim in sinibus moab xxxviii.
 mansio acruos lapidū transeuntis sonat. Sunt facti la-
 pides quod uoluuntur super terram leues politū rotundita-
 teque sua rotarum cursibus similes. sunt et alii quos pro-
 pheta iubet tolli de uia ne ambulantium in eos offendat
 pedes: qui sunt isti ambulantes utique uisitatores et p̄tere-
 untes qui per istud seculū ad alias mansiones transire
 festinant. Quod autem dicitur in sinibus moab et supra
 scriptum est in solitudine: quae respicit moab contra solis
 ortū: ostendit iuxta litterā quod hucusque i sinibus idumxo-
 rum fuerint et nunc ueniant ad terminos moab ab alia
 prouincia ad alia transeuntes: Non enim seper unū uirtutū
 danda est opera: sed sic scriptum est. Tribunt de uirtute in
 uirtutem: de alia transeundū est ad alia quia haerēt sibi:
 et ita inter se connexae sunt ut qui una caruerit omnibus
 careat: et tamen transire de alia ad aliam eorum est pro-
 prie: qui solis iusticiae ortum considerant. et profecti de
 dieabarim: siue ut in secundo loco ad bebraxos habetur

hibim: castrametati sunt in dibūgad. xxxviii. mansio in-
 terpretatur fortiter intellecta tentatio. Pro hac i ordine
 historice aliter scriptū repperi: Postquam enim castrametati
 sunt i dieabarim i moab cōtra ortum solis legitur inde
 profecti sunt et diuerterunt ad torrentē Sared: et de hoc
 loco proficiscentes castrametati sunt tras. Arnō quae ē
 in solitudine sinum amorem: eo quod arnō i terminis
 moabitarū et amoreorum: et post haec uenerunt ad puteū:
 ubi cecinit israel carnē hoc ascende putee: quae foderunt
 principes: et aperuerunt duces populorum in datore legum
 et i baculo eius: et de solitudine in marthana et de mar-
 thana ad torrentes dei: et de torrentibus dei ad excelsa:
 et de excelsis ad uallem quae ē i regione Moab: quae uertit
 ce phasga: quae prospicit cōtra desertū hae loca in sinibus
 amoreorum. Quidam interpretantes putant nō mansiones eē
 sed transitus: nec p̄iudicari catalogo mansionum ex ordi-
 nariā expositionē: Alii autē spiritualia spiritualibus cōpa-
 rantes nolūt regiones significari. sed per locorum noia
 uirtutus profectus esse: quod post magos et congrega-
 tionē lapidū frequēter ueniam⁹ ad torrentes sared: quod
 interpretatur alia descensio: et i descensione positi trans-
 eam⁹ ad arnō quod maledictionē sonat: quae ē i sinibus
 amoreorum posita: qui uel amari hostes sūt: uel multa lo-
 quūtur inflati. Sinaūt trāsiterimus terminos Moab: quod
 de incestu gnatus est et recessit a uero patre fratris nobis
 occurrit puteus quē nemo de plebe fodit: nullus igno-
 bilis: sed principes et duces qui iura dant populis et ca-
 nētes carmen i aquis putei et i dei muneribus gratulā-
 tes prophetant quod trāsituri sūt ad quae peruēiri loca
 quod. s. de deserto ueniant i marthana: quod interpretatur
 donus et de marthana ad nabaliel: quod dicitur ad tor-
 rentes dei: et de nabaniel ad bamoth: quod interpretatur ex-
 celsa siue adueniens mors: quoniam cōformes efficiuntur mor-
 tis christi et de bamoth occurrit nobis uallis humilitatis:
 quae in i uertice posita est mōtis phasga: quod interpretatur
 dolatus: quod nihil habeat iforme nec rude: sed artifi-
 cis polit⁹ sit manu qui mōs respicit solitudinē: quod hebraei
 ce dicitur isinū. Quae eis fuerimus in uirtutū culmine cō-
 sūtuti: tūc totius mundi ruinas et oīus peccatorū respici-
 mus uasitatē pene obliti sumus currente orōne dicere
 quare dibūgad interpretatur fortiter intellecta tentatio: post
 dibūgad geritur bellus cōtra Seon reges amoreorum
 et ogregēbasan: et discimus quod cū uenerimus ad iūmū
 et de forte principū regūque biberimus ascendentes ad mō-
 tes phasga nō debeamus eleuari i superbiā: sed propo-
 sitā nobis ecōtrarō solitudinē nouerimus ante cōtriti-
 nem. n. eleuatur cor uiri: et ante gloriā humiliatur: et
 profecti de dibūgad castrametati sūt i alimū debilitas:
 Quadragesima mansio uertitur i cōtēptū plagarū siue op-
 probriorū: et per hanc discimus oīa dulcia et illicebrosa
 uoluptati i seculo cōtēnēdas: nec iebriari nos uino mū-
 di i quo est luxuria. Mel nō offertur i sacrificiis dei et
 cetera quae dulcia cōtinet: nec lucet i tabernaculo: sicut oleū
 purissimū quod de oliua profertur amaritudine. Mel enim
 distillat a labiis mulieris meretricis de quo puto iuxta
 mysticos intellectus gustasse Jonathan: et forte de phēsi
 uix populi p̄ibus liberatus. Quod autē opprobria con-
 temnēda sūt et si falsa obiciuntur beatitudinem pariant
 saluator plenissime docet. et profecti de Alimō et blatais
 castrametati sūt i mōtibus abrahis cōtra faciē nabo. Qua
 dragesima prima mansio uertitur i mōtes transeuntium et
 est cōtra faciē nabo mōtis: ubi moritur et sepelitur moy-
 ses terra repromissionis aī cōspecta. nabo interpretatur
 conclusio i qua finitur lex: et non inuenitur eius memo-
 ria. Porro gratia euangelii absque ullo sine tēditur. In
 omnem terrā exiit sonus eius: et in fines orbis ter-
 ra uerba ipsius: Simul quoque considera quod habitatio tras
 tantius in montibus sita sit: et adhuc profecti indigeat:

post montes enim plurimos ad campestria moab et iordanis fluena descendimus qui interpretatur descensio. Nihil enim ut crebro diximus tam periculosum est quam gloria cupiditas et iactantia et alius consuetudo uirtutum tumens et profecti de montibus Abarim castrametati sunt campestribus moab super iordanem iuxta hierico ibique fixerunt tentoria ab humo solitudinis usque ad belfatis in planitie moab. In xlii mansione que sunt et extrema mansio est cursus que sunt gesta narremus. Residens in ea populus a diuino balaam quem mercedem conduxerat balach filius sephor dei iussione benedicitur: et maledictio mutatur in laudes audit nocem dei et propheta ore resonante Orietur stella ex iacob et conurget homo de israel: et percussit principes moab et uastabit cunctos filios seph: et erit edom hereditas eius fornicatur cum filiabus madian et phinees filius eleazar zelatus zelus domini samrim et scortum madianitide pugione transfigit. Unde et accepit premium in eternam memoriam armu uictoriam. Numeratur rursus populus ut interfectis pessimis nouis dei populus censeatur: iter pellat quous filia saphad et ex iudicio dei hereditate accipit iter fratres suos. hic scimeus a possessio dei sexus excluditur Iesus moysi in mote succedit et discit a lege que spiritaliter ferre debeat in ecclesia: primum quid per singulos dies. deinde quid sabbato quid in cal quid in pascha quid in pentecoste: quid in omenia mensis septimi. quid in ieiunio eiusdem mensis die decimo quid in senophegia que figurantur tabernacula quintodecimo die supradicti mensis. Porro atque filiarum uota sic auctoritate patriet uiro ru cassa memorantur bellus contra madianitas et mora diuini balaam et prax diuisio et oblatio ex ea in tabernaculo dei primus ruben et gad et dimidia tribus manasse ultra iordanem in heremo possessione accipiunt plurima enim habebant iumenta et necdum ad id uenerat: ut possit habitare cum templo. Docetur populus in terra sancta idola destruat et nullus de priore habitatore seruetur. Describitur olis cupita prouintia et duarum semis tribuum hereditas seperatur. Numerantur tribuum principes qui terras circum debeant introire. Quadrage duas urbes cum suis suburbaniis usque ad mille passus per circuitum leuita accipiunt tot numero quot et ista sunt mansiones et adduntur fugitiuorum lex alia ciuitates: tres infra iordanem ut sunt simal quadrage duas. Qui fugitiuorum suscipi que iterfici debeant audimus: et usque ad mortes pontificis maximi referuntur si succedit deuteronomio: secunda lex meditatiuorum euangelii ibique breuiter dicimur que iter phara et thophel et laban et asseroth et loca aurea abiecto iuda iselctissimo unde ei diebus uia dechorob per uiam motis facin usque ad cades bame moyses populo sit locutus: et extremum caritat canticum in quo aptissime synagoga proicitur et ecclesia dno copulatur impinguatus et ingrassatus ac dilatatus et recalcitrauit dilectus: et oblitus est dei saluatoris sui et itez generatio pessima filii ineruditi ipsi ad amulationem mempronocauerunt in eo qui non erat deus iritauerunt me in sculptilibus suis et ego zelare eos faciam nationes et contra gentem stultam iritabo illos benedicuntur filii israel: et iterum in simone iudas miseram excluditur. Descendit moyses ad motem nabo in uertice phasgah qui est contra hierico et ostendit ei dominus omnem terram galaad usque ad dan et neptali et eifraim et manasse et uniuersam terram iuda usque ad mare magnum contra austrum et regionem campestrum hiericono ciuitatis palmarum usque segor. Quis tanta potest noscere mysteria quous in extrema legio et huius uite similibus constitutus intelligit sepe sibi esse pugnandum et tunc plenam uictoriam dari si fuerit in campestribus si in abel sans quod interpretatur luctus spiritalium fleuerit antiqua peccata et spinas que suffocauerunt semetipsum uerbi dei et de quibus propheta dicit. Versa tuus si in miseria dum mihi insigitur spina et tunc praxparatus tuus si in miseria dum mihi insigitur spina et tunc praxparatus tuus manna deficiente sub duce iesu iordanem transeat et

circumfusus cultro euangelii primum comedat de celesti pane et occurrat ei princeps exercitus dei ut uerba pascha nequaquam in aegypto. sed in simbus terra sancte comedat. Profundum diuinarum sapientie et scientie dei quam iscrutabilia sunt iudicia eius et inuestigabiles uite illius. Quis et sapiens intelligit hanc et intelligens cognoscat ea que recte uideantur et iusti ambulabunt in eis purificatores corrumpent in illis

Epistola beati Hieronymi de diuersis generibus lepraru ostendens illaru subtile descriptionem ad peccatum magis quam quod morbus corporis pertinere.

Admirabile diuine dispositionis examē que exhiberi sibi deus ac deseri uoluit magno consilio et solerti scientia sacratore mandauit. Diuersa enim genera hominum moribus naturarum diuersis statuit preceptorum sententis gubernari. Alio enim imaginariū legis opus que sub ueritatis colore depixit. Alio corpus ipsius ueritatis declarauit. Quos. n. obuolutos adhuc mundi caliginē ad comprehendenda ea que germana erant ac solida perpendit eis obseruantia ordinē suspēso subtili quodam modo susurrant quos autē deprehendere posse absolutū pdicationis carmen agnouit eis deus perfectā harmonias solidā uocis intonauit. In de est que figuris et enigmanibus lex prisca depigitur quibus infirma iudiciorum artes habetur cadidū scientia claritatisque uigore inspittēde lumen non habent: necesse est ut in uariis figuris figurarum coloribus adhibeatur. Nam illis et uirtutum premia supposita spetle promittuntur et peccatorum notae iuruntur in corpore. His enim confirmatur alii quibus alii transferuntur in corpore praesens lectio exigit huiusmodi ferre sermonē que diuersa lepraru genera deprehendenda in diuersis materiis designauit. Alia enim lepra in parentibus demonstratur alia humano notatur in corpore alia in uasculis alia in ueste alia designatur in stamine. Deinde que in huius uulneris loco crebra barba pellicula deputantur quod ens dicitur Tot sunt genera quot sunt colores. Alia pallida alia tetra: Alia rubicunda: Deinde si homines lepra que isitu est in natura uitio polluantur: quod hi faciunt qui grauioribus morbis corporum pregrauantur? Sed age tas uideamur genera leprarum ut medellatum causas agnoscere atque approbare possim? Si fuerit inquit lepra alba uel rubicunda siue tetra uel pallida uel si flores aut hoc est corpore toto decurrens. Mas est detestabilis lepra que omnino mundari non possit est et que facile habeat mundationes. Alia quoque aduentia alia inata deprehenditur. Quae oia nisi spiritaliter sentiantur ratione intelligentia simplici non admittunt. Na et diuina sapientia legis suae profundum in extrema huius saeculi regione: que tepus suo nomini consuetudinem intra ciuitatis alterius moenia collocat ut. Lutus quauis constructio: atque opus magnificum uideatur: interlucet in adit miratur ornamenta uiciorum: sed interioris scientia aditus referare non possunt quae oranda est diuina dignatio ut pulsantibus nobis intelligentia pateat ingressus. Tabetur igitur diuersa lepraru genera sacerdos tepli diligenter inspicere atque earum habitus uel colores per emiore consuetudine deprehendere a coloribus enim lepra refertur posse cognosci. Quos tamen ad penam magis alia quam ad morbum corporis manifestus est pertinere. Diuersi et enim colores diuersas alia indicant maculas. Lu igitur pallida lepra conspiciuntur languens et agrā fides alia denotetur. Lu aut rubicunda conspiciuntur mens furor atque iracundia inflamata et homicidii cruore respesa cognoscitur: Lu uero alba tunc haereticoz fuscata et male munda conscientia condemnatur. Is alia lepra in capite alia oriri perhibetur in barba. Sunt enim haeretici qui deum patrem tantummodo uidentur blasphemare ut manichaeus qui non solum eius factorem denegat mundi: uerum etiam malorum profitemur auctorem.

margin notes on the left side of the page, including phrases like 'post montes enim plurimos ad campestria moab et iordanis fluena descendimus' and other commentary.

hi sūt q̄ lepras in capite uidentur portare. Caput enim inquit apostol' uiri xp̄s ē. Quae uero lepra i barba portatur: hi sūt q̄ blasphemare uidentur i filii xp̄m. n. p̄c̄m in aduentu pristino p̄fecu uiri x̄uū agentē quasi tricēnaria etatis uiriditas decorauit: Ss et i terra iquit fuerit q̄ aliud est q̄ liuida et liuoris maculis execranda. Si autē nigra fuerit lepra fumo utiqs idolatrie et sacrificioꝝ nidoribus notata. Si autē iqt̄ flores lepra fuerit et cooperuerit lepra oēm florē maculatōis a capite usq̄ ad pedes uisu sacerdotis diiudicabitur uidebit eū sacerdos: et ecce lepra cooperuit oēs pellē corporis: et mundabit illū sacerdos a maculatōe qm̄ albū mutabitur. In hac lepra quā quasi albā et florentē designat diuersa erit muta uarie dephēdit: q̄ cū mundalis uitae uoluptas q̄ cādidā et florēs existimatur: cū graue uitioꝝ cōtagium grassatur i corpe. nā aut auaritia aut libidinis macula p̄ patefcūt. Ss hanc leprā cito dicē posse mūdari. Auaritia eis criminē facile carere pōt q̄ cōuersus ad dñs ea q̄ posederit indigentū alimonitā ministrauerit. Ita ut dñs in euāgelio ait. **Uox** date elemosynā et ecce oia uobis mūda sūt: libidine quoq̄ celeriter mūdare poterit: si te iunio frequētissimā et abstinentia corp' iunuerit. Ss his oibus medelā p̄ sacerdotē p̄cepit dñs adhiberi: dicē. n. eē leprā q̄ sacrificioꝝ oblatōib' emūdetur. Aliam uero quā facili' aq̄ abluēt: necnō et q̄ ex castra posita mūdetur. eē quoq̄ leprā asserit q̄ oino mūdari n̄ possit. **Uox** igit̄ scdm figurā grauiorū p̄cōꝝ crimia congregātur. alia sunt q̄ aū baptisimū uidentur eē cōmissa: q̄ tū p̄ grām baptisimū diluūtur. Alia uero q̄ p̄ lauatores baptisimatis p̄p̄trantur q̄ siue grauiora siue miōra p̄ca sunt: uis' in sacerdotis emūdat. **Adcūs**. n. modicū delicti fuerit p̄t facer dote oino relaxari. **Quae** autē grauiora sūt disciplina debēt ecclesiasticā regulā et orōne purgari. **Quae** uero isanabilia sūt deo iudici i seruātur: et in ē qd̄ i hoc loco ait unūquēq̄ scdm qd̄ h̄s p̄ curatores sacrificiū offerre debet. t. unūquēq̄ scdm qd̄ se deliquisse cognoscit: siue per carnalē cōcupiscētā: siue p̄ idolatriā: seu piurio: seu mē datio: q̄ lepra se uitis intelligit maculatū prout potuerit deo satisfacē n̄ desistat. Ss dicē gen' esse lepra qd̄ oino mūdari n̄ possit. et iō huiusmōi hō ex castra iubetur expelli. **Hoc** sine crimi qd̄ admittitur i sp̄s sc̄s blasphemiae. sic ipse dñs in euāgelio ait. **Qui** peccauerit i sp̄u sc̄o n̄ remittetur ei ns hic ns in futuro: Adie ē at̄ septura diuisa lepra esse i uasculis: lepra in parietib': lepra i uestib' lepra i stamine: Ss quō i his reb' lepra possit eē penit' ignoro: q̄ q̄ uita carēt ēt sensu necē ē carere. Ss ego arbitror: cū in parietib' dom' lepra esse referatur haereticōꝝ p̄fidia notari. **Quid**. n. n̄ polluitur ubi adulterā doctrinā blasphemā p̄dicatur. Iō hāc leprā sacerdos iubetur a parietib' emūdate ut catholicā ueritatis doctrina maculosa haereticōꝝ uerba depellat. **Quid** autē lepra eē in uasculis d̄ propria corporis delicta mōstrātur. **Uasa** autē huius corporis cōparat apostol' paul'. **Hūtes** igit̄ thesauri hūc i uasib' ficulib'. **An** stamine autē lepra hūis paratū se i oib' deo p̄beat: ut mercedē ab ip̄o cōsequā mereatur: et in die iudicii secur' inuenietur si nulla dei offēsa i eo reperiatur.

Secundus tractatus secundae partis principalis
Incipiunt epistolae atq̄ tractatus beati Hieronymi super quatuor uoluntas noui testamenti.

Beati Hieronymi ad damasū papā de filio prodigo p̄ illū scdm h̄am p̄cōrē penitentē scdm mysticū sensū gētilē abdicatis illecebris erroribusq̄ ad dei cultū cōuersū p̄ maiore aut filii iuidētē uel iudaxos uel reliquos sc̄os interpretatio: i quib' ls iustis oñdit esse posse liuorē.

Beatitudinis tuae interrogatio disputatio fuit et

sic quaxisse uias est dedisse quaxitis. Sapiētem quippe interrogantū sapientia reputabitur. **Ans** quis est iste in euāgelio pater qui duobus filiis substantiam diuidit. q̄ duo filii: q̄ maior: q̄ ue minor: quō minor acceptā sbās eū meretricib' dissipat fame facta a p̄cipe regiois p̄ponitur porcis: siliquas comedit: ad p̄es redit: accipit anulus: et stolā: imolatur ei uital' saginat' q̄ sit maior fr̄: et quō de agro ueniens susceptōi fr̄is inuideat: et cetera q̄ i euāgelio plenius continentur. **Addis** isup sc̄o multos diuersa i hac lectōe dixisse: et fr̄es maiore iudaxū m̄norē estimasse gentilē: Ss q̄ro quō iudaeo populo possit aptari. **Ecce** tot annis seruo tibi: et nūq̄ mādātū tuū p̄teritū: et nūq̄ dedisti mihi hādū: ut cū amicis meis eularer: et illā fili mi tu mecum es sep̄: et oia mea tua sūt. **Si** autē ais de iusto: et p̄cōrē noluerim' esse parabolā iusto n̄ poterit cōuenire ut de salute alteri' et suo maxie cōtristetur. **Si**. n. inuidia diaboli mors introiit in orbē terrarū: et imitatur eū q̄ sūt ex parte eius: nūq̄ p̄sona iusti tā inanis iuidia poterit coaptari ut foris steteat: et clemētissimo patri rigidus obstiterit. solusq̄ liuore cruciat' laetitia dom' interesse noluerit. Ita q̄ sic i ceteris parabolis q̄ n̄ sūt a saluatore disertā quā ob cās dēx sit solem' iqrere. Ita et i hac facere debem'. **Quare** dñs in huiusmodi uerba prorupit: et ob quā interrogatōem r̄i stomis similitudo prolata sit. scribae et pharisei missabant dicētes. **Quare** hic p̄cōres recipit: et uestitur eū eis **Super** q̄ppe sermo p̄miserat. Erāt at̄ accēdētes ad eus oīs publicani et p̄cōres audire eū uolētes. Ita q̄ hinc oīs iuidia: cur quos legis p̄cepta dānarēt eoz cōstabula tōes atq̄ conuiuiū dñs nō uitaret. et hāc lucas: ceterū **Quothus** ita loq̄tur. **Uum** autē discubere i domo ecce publicani et p̄cōres multi ueniētes discumbēbant cum iesu et cum discipulis eius. **Quod** uidentes pharisei dicebāt discipulis eius: **Quare** cum publicanis et p̄cōrib' māducat magister v'z: **Qui** audiens dixit nō necesse h̄nt sanū medico: sed male h̄ntes. **Euntes** autē discite quid sit misericordiā uolo et non sacrificiū. **Nō** ueni uocare iustos: sed p̄cōres ad penitentiam. **Marcus** quoq̄ i eades uerba consentit. **Igitur** ut dixim' oīs ex lege q̄ntio nascebatur. **Lex** quippe iustitiae tenax clemētiā nō habebat: sed quicūq̄ adulter homicida fraudator. et ut breuiter dicā mortali crimine tenebatur nulla uenia penitentiae laxabatur a crimine. **Oculū** pro oculo: dentē pro dēte: animā pro anima iubebatur exoluē. **Oīs** itaq̄ dedū nauerat simul inuites facti erāt: nō erat q̄ faceret bonū non erat usq̄ ad unum. **Ubi** autē abundauit p̄cūs sup̄aōū dāuit et grā: et misit de' filii suū factū ex muliere: qui destructo medio pariete: sc̄c utriq̄s unū et austeritatem legis euāgelii grā tēpauit. **Uñ** et paul' ad ecclesias scribens. **Si**. a uobis iquit et pax a deo p̄re: et dñs iesu xp̄o **Si**. a q̄ non ex merito retributa: sed ex donante concessa est. pax uero qua reconciliati deo sumus h̄ntes propitiatorē dñm iesu christū q̄ donauit nobis delicta nostra: et deleuit quod erat cyrographū mortis contra nos: affigens illud cruci et p̄cipatus et potestates sc̄c ostentatū triumphans eas i ligno. **Quae** autē maior pōt esse clemētia: q̄ ut filius dei hominis filius nasceretur: deces mēsum fastidia sustineret: et partus expectaret aduentus: in uolueretur p̄cūis: subiceretur parentibus: per sigillas adoleret etates: et post contumelias uocum alapas et flagella crucis queque pro nobis fieret maledictum: ut nos a maledicto legis absolueret patri factus obediens usque ad mortem: et ut id opere completeret quod ante ex persona mediatoris fuerat deprecatus dicens. **Pater** uolo ut quomodo ego et tu unum sumus: ita et uis i in nobis unū sint. **Ergo** quia ad hoc uenerat: ut qd̄ erat impossibile legis q̄ nō ex ea iustificabatur ineffabili misericordia uicere publicanos et p̄cōres ad p̄ntas uocabat.

Coniunius quoque eorum expetens ut in conuivio doce-
 rentur sicut manifestus esse poterit ei qui euangelia soli-
 cita mente perlegerit quomodo et cibus eius et potus
 et deambulatio et uniuersa quae gessit in corpore salutes
 hominum procurarint. Hoc uidentes scribae et pharisaei
 aduersus legem eum facere dicebant: Ecce homo uorat et
 uini potator amicus publicanorum et peccatorum. Nas
 et ante reprehederat: quare curaret in sabbatis. Dominus er-
 go ut haec eorum accusationes clementer ratione superaret
 tres parabolas proposuit de quibus una est Nonagitano
 ueni ouium in montibus relictarum et unius perditae quae
 pastoris humeris est reducta et alia drachmae quam mulier
 et accessu lumine requisitum et inuenta ea uicinas ad la-
 ticiam conuocauit dicens Congratulamini mihi quia inue-
 ni drachmas quam perdidit: Tertia uero duorum filiorum
 de qua ut disputare pauca iussisti et de oue quae ac drach-
 ma licet ad unum pertineant intellectus non est istius tem-
 poris disputatio haec tantum dixisse sufficiat ob id has pa-
 rabolas esse propositas ut quomodo ibi inuentione pecoris
 et drachmae laetitia est angelorum et circumuentium uici-
 norum Sic in publicanorum peccatorumque poenitentia
 omnium debere esse laetitiam Quibus non sit necessaria poeni-
 tentia. Unde uehementer admiror Tertullianum in eo li-
 bro quem de pudicitia aduersus poenitentiam scripsit et sen-
 tentiam ueterem noua opinione dissoluit: hoc uoluisse sen-
 tire quod publicani et peccatores qui cum domino uescaban-
 tur ethnici fuerint dicente scriptura: non erit uestigia pen-
 dens israel Quasi uero et Mattheus non ex circumcisio-
 ne fuerit publicanus et ille qui cum pharisaeo in templo
 orans oculos ad caelum non audebat erigere non ex israel fu-
 erit publicanus An si Lucas memorat et omnis populus
 audiens et publicani iustificauerunt deum baptisati bap-
 tismo iohannis aut cuiquam edibile possit uideri ethnicum tem-
 plum ingressum aut dominum cum ethnicis habuisse conuuium: cum
 id maxime cauere ne leges soluere uideretur: et primum
 uenerit ad oues perditas domus israel. Ebanax quo-
 que deprecanti pro filiae salute responderit: Non oportet tol-
 lere panes filiorum et dare canibus et alibi discipulis pra-
 ceperit In uias gentium ne abieritis. et in ciuitates samarita-
 noy ne intreritis Ex quibus omnibus edocemur in publi-
 canis non tantum gentium quam generaliter omnium peccatorum idem qui
 erant et de gentibus et de iudeis accipi posse personam
 Ille autem qui iuxta insanas blasphemias suas id dogmatis
 defendebat quo christianos nollet recipere poenitentes
 frustra argumetatus est publicanos iudeos non fuisse: ut
 in persona eorum gentium tantum populus possit intelligi: ita
 quae non longum facias: ipsa euangelii uerba praedictam et in
 modum commentari: quid mihi uideatur ad singula quaeque
 subnectam. Homo quidam habebat duos filios hominem
 deum dici multis testimoniis approbatur: ut ibi duorum
 hominum testimonium uerum est ego de me testimonium di-
 co et qui misit me pater: In alia parabola pastor. in alia
 paterfamilias nuncupatur In alia uineas locat In alia in-
 uitat ad nuptias: et diuersis similitudinibus re significat eam
 dem: ut iudeorum reprobat superbiam et in commune omni-
 um peccatorum siue gentium siue israelitarum poenitentiam pro-
 bet Quod autem ait duos filios: omnes pene scripturae de
 duorum uocatione populorum plene sunt sacramentis: et di-
 xit illi adolescentior Pater da mihi portiones substantiae
 quae me contingit Substantia dei est omne quod uiuimus sa-
 pimus cogitamus in uerba prorupimus. Hoc deus aequa-
 liter uniuersis et in commune largitus est euangelista dicit
 te Erat lux uera quae illuminat omnem hominem uenientem
 in hunc mundum. Iste est dexter oculus qui a scandalis ob-
 seruandus est haec lucerna corporis Hoc talentum quod
 non est in sudario colligandum id est delicate ocioseque trac-
 tandum: nec in terra defodiendum terrenis scilicet cogitatio-
 nibus obscurandum Qui diuisit etiam substantiam significat

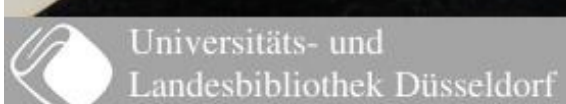
et graeco legitur και διειλεν αυτοις του βιον id est
 dedit liberum arbitrium dedit mentis propriae libertatem et
 uoluntatem et ut uiueret unusquisque non ex imperio dei: sed
 obsequio suo id est non ex necessitate: sed ex uoluntate ut
 uirtus haberet locum ut a ceteris animantibus distaret
 dum ad exemplum dei permissum est nobis facere quod
 uelimus Unde et in peccatores aequum iudicium et in san-
 ctos iustis premium retribuitur et non post multos dies
 collectis omnibus adolescentior filius peregre profectus
 est in regionem longinquam Si deus tenet calum palmo
 et terram pugillo et Hieremias dicit quod deus est appro-
 pinquans: et non est deus de longinquo per dauid quoque
 quia nullus absque eo locus sit praedicatur quomodo filius pe-
 gre proficiscitur et a patre discedit Sciendum igitur non loco-
 rum spatium sed affectu aut esse nos cum deo aut ab eo dis-
 cedere. Quomodo enim ad discipulos loquitur Ecce ego
 uobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem
 saeculi Ita ad eos qui sui iactantiam praeferebant et esse cum
 domino non merentur dicit Discedite a me non noui uos quod
 operamini iniquitatem Reversus ergo iunior filius cum uni-
 uersa substantia a patre: et peregre profectus est: Nas et
 cain egressus a facie domini habitauit in terra nauid quam inter-
 pretatur fluctuatio. Quicquid a deo recedit statim saeculi
 fluctibus quatitur et mouetur pedes eius. Nam postquam
 moti sunt homines ab oriente et a uero lumine recesserunt
 tunc aduersus deum impietatis suae aedificauerunt tur-
 rem Hinc dogmatum superbiae consistunt uolentes cur-
 sositate non licita in ipsius caeli alta penetrare et uocatus est
 locus ille habet id est confusio: et ibi dissipauit substantias
 suas uiuens luxuriose Luxuria inimica deo inimica uir-
 tutibus perdit omnes substantiam patriam: et ad praesens
 uoluptate delinens futuram cogitare non sinit paupertates
 Quae consumpsisset omnia facta est fames ualida pro regio-
 nem illam. A patre acceperat facultates ut iustitiam et
 per ea quae erant uisibilia cognosceret: et ex pulchritudi-
 ne creaturarum consequenter intelligeret creatorem: qui
 ueritatem in iniustitia detinens et pro deo idola colens
 naturam bonam uniuersam consumpsit et consumptis omnibus
 cepit egere uirtutibus derelicto fonte uirtutis: facta est
 fames ualida per regionem illam omnis locus quae patre
 incolimus absente famis penuria: et egestatis est. famis
 μεταφορικως λιμνον ισχυρον id est ualide Hae-
 est regio de qua dicitur per prophetam Qui habitatis in
 regione umbrarum mortis Lux fulgebit super nos Ac co-
 tra est alia regio quam possessuri sumus mundo corde atque
 puro uiuentes quam sanctus desiderat dicens Ardeo uide-
 re bona domini in terra uiuentium. Et ipse cepit egere
 et abiit et coniunxit se uni de principibus regionis illius
 Deserto nutritio qui primam uocem bona ei fuerat cuncta
 largitus iunxit se principi huius mundi id est diabolo rec-
 tori tenebrarum: quem nunc inimicum hominem: nunc iudi-
 cem iniquitatis: nunc draconem nunc sathanam nunc mal-
 leus sic perdit sic belial sic rugientem leonem nunc leuita-
 tan nunc theninim beemoch: et multis aliis uocabulis
 scriptura cognominat. Quod autem ait uni de principibus
 plures esse intelligendum qui per istum uolunt aeres: et
 diuersorum fraude uitiorum genus hominum suae sub-
 iiciant seruituti Qui misit illum agrum suum ut pasceret por-
 cos porcus animal immundum est quod caeno et sordibus
 delectatur talis est daemonum multitudo quae per idola ma-
 nufacta cruore pecudis et uisceribus paschitur: et nouissimi
 me saginatio: quadam hostia ipsius hominis morte satu-
 ratur. Misit ergo eum in possessionem suam id est suus effecit
 famulus ut pasceret porcos imolans ei animam suam et
 cupiebat saturare uentrem suum de siliquis porcorum et ne-
 mo illi dabat id quod in Esaeie eius increpatione dicitur
 ad israelem et factus est in te peruersum ultra mulieres
 ante fornicationem tuam et post te non sunt fornicatae in
 P. 3.

eo quā dedisti mercedes: et mercedes tibi non sūt date. Videmus hoc totum in filio minore cōpletū substantias suam in regione principis perdidit: et post p̄ditas facultates missus ad porcos egestate cōtabuit: dāmonum cibus est ebrietas luxuria fornicatō et uniuersa uitia: hęc blanda sunt et lasciuia: et sensus uoluptate demulcent: statiq; ut apparuerint ad usū sui prouocant: quibus ideo luxuriosus adolescens non poterat saturari: quia semper uoluptas famem sui habet: et transacta nō satiat et sathanas cū aliquē sua arte deceperit: et propriū ei iposuerit sugū: ultra ad uitioꝝ abundantia nō procurat sciēs esse tam eum mortuū: sicut multos idolatras uidem⁹ panis miseria et egestate confectos. Hi sunt in quibus propheticus sermo cōpletur. Oibus meretricibus datur mercede: tu autē dedisti mercedes oibus amatoribus tuis: et non accepisti mercedes: possumus autē et aliter siliquas interpretari dāmonum cibus ē carmina poetaz secularis sapientia: rhetoricoz pompa uerboꝝ: hęc sunt oīa quę suauitate delectant: et dum aures uersib⁹ dulci modulatione currentibus capiunt: animā quoq; penetrāt: et pectoris iterna deuincunt. **De** ubi cū sumo studio fuerint ac labore perlecta: nihil aliud nisi inanem sonū: et sermonum strepitum lectoribus suis tribuunt: nulla tibi saturitas ueritatis: nulla iusticię resectio reperitur: studiosi eaz infame ueri et uirtutū penuria perseuerāt. **D**ulus sapientia typus: et i deuteronio sub mulieris captiua figura describitur: de qua diuina uox pręcipit: ut si israhelites eā hęc uoluerit uxore: caluitiū ei faciat: unguis pręfecet: et pilos auferat: et cum munda fuerit effecta: tunc transeat in uictoris amplexus. Hęc si scdm litteram intelligimus non ne ridicula sunt. Itaq; et nos hoc facere solemus: cum philosophos legimus: qñ in manus nostras ueniunt libri sapientia secularis si quid in eis utile reperimus ad nostrū dogma conuertimus. Si quid uero superfluum de idolis: de amore: de cura secularium rez hęc radimus: his caluitium inducim⁹: hęc in unguis more ferro acutissimo defecamus. **Uñ** et apostolus ne i idolio quis recumbat dicens. Videte autē ne hęc scientia uestra offendiculū fiat infirmis. Si enī quis uiderit eū qui habet sciētia recumbentem: non ne conscientia eius cum sit infirma x̄dificabitur ad manducandum idolothea: et peribit qui infirmus est in tua conscientia frater: pp̄ quē xp̄us mortuus est. **Nōne** tibi uidetur sub aliis uerbis dicere. **Ne** legas philosophos oratores poetas: ne in eoz lectione requiescas: nec nobis blandiamur: si in eis quę scripta sunt non credim⁹: cum alioꝝ conscientia uulneretur: et putemur probare quę dum legimus non reprobamus. **Alioqñ** quale erit ut existimamus apostolum eius qui uescabatur i idolio conscientiam comprobasse et eum dixisse p̄fectum quē sciret de idolotheis manducare: absit ut de ore christia no sonet iupiter omnipotens: et me hercule: me castor et cetera magis portenta q̄ numina. **At** nunc ē sacer dotes dei omisso euangelio et prophetis uidemus comedias legere amatoria bucolicoꝝ uersus uerba cantare: tenere uirgilium et id quod in pueris necessitatis est crimen i se facere uoluntatis. **L**audēdū igitur ne captiuam uelimus hęc uxore: ne in idolio recubamus: aut si certe fuerimus eius amore decepti: mundemus eam et oīus sordius errore purgemus: nec scandalū pattatur fī: pro quo xp̄s mortuus est cū i ore christiani carmina in idoloꝝ laude cōposita audierit personare. **Iñ** se autē conuersus dixit: quanti mercenariū in domo patris mei abundāt panibus. **Ego** autē hęc fame pereo. **C**ercenarios scdm intellectum alii eos aduertimus ex iudais: qui ob p̄sentia trīn bona legis p̄cepta custodiunt: hi iusti sunt et misericordes: non ob ipsā iustitiā et ob ipm̄ misericordia bonū: sed ut adeo terrenę felicitatis et lō

gę uitę p̄miū consequantur. **Q**ui autē ista desiderat merito compellitur ad obsequium p̄ceptoꝝ: ne eoz p̄uariatōe quę iusta sunt careat concupitis. **P**orro ubi mer⁹ est non est dilectio. **P**erfecta quippe dilectio foras mittit timores. **N**am q̄ diligit non ideo iperata custodit: quia aut timore poenaz: aut p̄miū auaritate compellitur. **S**ed quia hoc ipsū qd̄ adeo iubetur est optimū. **S**ensus itaq; iste est quātū ex iudais ob p̄sentia trīn bona a dei obseq̄o nō recedunt: et ego egestate confitior. **S**urgens ibo ad patrē meū. **P**ulchre ait surgens a patre quippe absente non steterat: p̄coꝝ iacere est: stare iustoz ad moysen dī. **I**n uero hęc ita mecū: et in. cxxxiii. psalmo. **E**cce nunc bñdicite dñm oēs serui dñi qui statis in domo dñi. **A**d bñdicite onē dñi stantes propheta in domo dñi cohortatur: et dicā illi. **P**ē peccauit in calū et coram te: **J**am nō sus dignus uocari filius tuus: peccauerat in calum qui hierusalem celestem reliq̄rat matrē. **P**eccauerat coram patre qui conditore deserto fuerat ligna uenerat. **N**on erat dignus uocari filius dei qui seruus esse maluerat idoloꝝ. **O**is. n. q̄ peccatum facit seruus est peccati et de diabolo patre natus est. **F**ac me sic unum de mercenariis tuis. **F**ac me inquit sic unū de iudais: q̄ te ob p̄sentium trīn rez promissa ueneratur. **R**ecipe filiū poenitētem q̄ mercenariis tuis peccantibus sapissime pepulisti: et uenit usq; ad patrē suum. **V**enimus ad patrē quādo a porcoꝝ recedimus passione. **S**cdm illud statū ut conuersus ingemueris saluus eris. **L**ūq; adhuc longe esset uidit eum p̄ eius et misericordia mor⁹ ē. **A**nq̄ dignis operibus et uera poenitētia ad patrē rediret antiquū. **D**e apud quē futura iā facta sūt: et q̄ omnū p̄sciū est futuroꝝ ad eius p̄currūt aduentū et per uerbū suum: quod carnem sumpsit ex uirgine reditū filiū minoris anticipat et p̄currēns incubuit super collū ipsius: an uenit ad terras q̄ ille domus confessionis intraret: **I**ncubuit super collū ipsius. i. corp⁹ sūpsit humanū: et sicut supra pectus: **J**oānes recubuit qui secretorū eius effectus est particeps. **J**ta et iugus suum leue. i. mandatoꝝ suorum facilia p̄cepta ex grā magis q̄ ex merito super minores filiū collocauit: et osculatus est eum: **J**uxta illud qd̄ in cantico canticorum ecclesia de sponsi p̄solati precatur ad uentu. **O**sculetur me osculo oris sui. **N**olo mihi dicens per moysen. **N**olo dei prophetas loquatur: ipse meus corpus assumat: ipse me osculetur in carne: ut et illud quoq; quod i esaiā scriptū est. **Q**uic sentētis coaptem⁹? **S**i quæris quare a me et habita in salu et tibi quippe flens ecclesia clamare iubetur ex seir: quia seir pilosus: et hispidus interpretatur ut et antiquū gentiliū significet horrorem illa parisimilitudine rñdente. **N**igra sum: sed formosa filia hierusalē. **D**ixit autē illi filius. **P**ater peccauit in calus et coras te: ias non sum dignus uocari fili⁹ tuus: **D**icit se dignum non esse filiū nuncupari: tñ ex natura uoce ex illa substantia quā illi pater aliquādo largit⁹ in nomen trepidus ueritatis erūpit: pater inquis peccauit in calus. **F**rustra igitur quidaz argumentatur nom̄ patris in sanctis trīmodo conuenire: cū ē deum patrē uocet: qui se filiū noie consuetur indignum: nisi forte iō patrē audet uocare quia plena in te cōuersus est. **D**ixit autē pater ad pueros suos celeritus proferte stolam primas et induite eū stolas: quā **A**dā peccādo perdiderat. **S**tolum quā in alia parabola dicitur idumtus nuptiale idest uestē spiritus facti quā qui nō habuerit: n̄ potest regis interesse cōuulso. et date anulum i manum ipsius: signaculum similitudinis christi secūdū illud i ques credētes si gnati estis spiritu repromissionis facto et ad principem dicitur tyri: qui similitudinē cōditoris amiserat: tu eo si gnaculū similitudis et corona decoris idelitis paradisi dei natus es. **E**saias quoq; de hoc signaculo loquitur. **H**ic manifesti erūt qui signatur: hoc signaculū i manus

datur quādo opera iustitiæ scriptura significat. ut ibi factum est uerbum domini in manu aggei propheta et ad hierusalem **O**maui te inquit ornamento et imposui tibi armillas circa manus tuas. **R**ursū ad eū qui idutus ē pondere alterius loci signaculum demonstratur. petras si mediam hierusalem et da signaculus in frontibus uiro rum gementiū et dolentiū in omnibus iniquitatibus quæ fiunt in medio eorū **Q**uare ut postea possint dicere: **S**ignatum est super nos lumen uultus tui domine. et calciamentum in pedibus eius **S**ponsi quippe perdidit dignitatem et nudis pedibus pascha celebrare n̄ poterat **H**æc sunt calciamenta de quibus dominus ait. Et calciamenti te hyacintho et calciamenta in pedibus eius: **N**e alibi coluber insidias plantam ingredientis iuaderet. et super scorpiones et serpentes securus ambularet ut praxararetur ad euangeliū pacis s̄ n̄ gradus secundū carnē sed secundū spiritus et dictū ei propheticus conueniret **Q**uam speciosi pedes euangelisantiū pacē euangelisatiōne bona: **E**t afferte uitulū saginatum et occidite et manducemus et epulemur: quoniam hic filius meus mortuus fuerat et reuixit: perierat et inuentus est. **V**itulū saginatum qui ad penitentis imolatur salutē ipse saluator est cuius quotidie carne pascimur: cruore potamur: fide līs mecum lector itelligit quia piguedine saturati **I**n uictis laudū eius dirupimus dicentes **E**ructauit cor meū uerbū bonū dico ego opa mea regi. **L**icet quāda superstitiōse magis quā uere. nō considerantes p̄ textū ex patris persona hoc arbitrentur itelligi. **Q**uod autē ait epulemur quoniam hic filius meus mortuus fuerat et reuixit: perierat et inuentus est **A**d eundē superioris parabolæ pertinet sensū in qua dicitur: **S**ic dico uobis **G**audium erit coram angelis dei super uo peccatore penitentia agente et ceperit epulari. **H**oc conuuiū quotidie celebratur quotidie pater filius recipiat **S**emper christus credentibus imolatur. **E**rat enī filius illius senior in agro: huc usq; de persona filii iunioris disputatum est: quem scd̄s presentē parabolā in publicanis et peccatoribus qui a domino ad penitentia prouocantur debemus accipere. secundus autē mysticos intellectus de futura quoq; uocatione gentis prophetari. **N**unc ad seniore filium sermo transgreditur: quē multū simpliciter ad omnium sanctorum personas multū proprie ad iudeos referunt et de sanctis quidē nō difficilis interpretatio est in eo quā dicitur. **N**unquā mandatus tuū praxerit. licet illud uideatur obistere quā reuersioni fratris inuideat. **I**n iudæis autē cū liuor in fratris salute conueniat: hoc repugnat quod nunquā se dicat praxerit mandatus de quibus quā nobis uidetur suis in locis conabimur explanare. **E**rat autē filius illius senior in agro in terrenis operibus labore desudās longe a gratia spiritus sancti et a cōsilio patris extorris hic ē qui ait **A**grū emi et necesse habeo exire et uidere illū **R**ogo te habe me excusatiū: **H**ic quā siuga bouis cōparat quinq; et legis onere depressus terrenorū sēsu uoluptate perfruitur **H**ic qui uxore ducta ire ad nuptias nō potest: et effectus caro nequaquā unus esse uult cū spiritu. **I**n huius persona etiā illi parabolæ operariū cōgruū i qua prima tertia sexta nona hora id est uocationibus uariis mittuntur ad uineas et indignatur sibi **V**ndecimā horæ oparios coxquari et cū ueniret et appropinquaret domui audiuit symphōnias et chorū **I**llud quā in quodā psalmo superscribitur pro melech huic sensui conuenit: **S**iquidem melech chorus i unū cōtinens dicitur **M**ale autē quidā de latinis symphonia putant esse genus organi cum sit concors in laude dei concentus ex hoc uocabulo significetur: **S**ymphonia quippe consonantia exprimitur in latinus: et uocauit unus de pueris et interrogauit quāda eses hoc: et nūc interrogat israel: quare deus i gentius assumptione lætetur: et **xmu**

latiōe cruciatus paternā scire n̄ potest nolūtate. **Q**ui autē illi quā frater tu uenit et occidit pater tuus uitulū saginatum quā incolumes illud recipit **L**ausa lætitia quod pari in dei laudes toto orbe uoce cōcinitur: salus ē gentium salus est p̄corū. lætatur angeli: ois in gaudium creatura cōsentit: et de solo dī israel: **I**raus autē noluit irare: irascitur se absente fratrē cō susceptū: irascitur eum uiuere quæ putabat extinctū: et nūc foris stat israel: et nunc dī scipulis audientibus euangeliā i ecclesia mater eius et fratres foris stant quæretes eius. **E**gressus autē p̄ illius cœpit rogare eus: quā benignus et clemens p̄: rogat filiū ut lætitia domus particeps fiat: **R**ogat autem p̄ per apostolos rogat per euangeliū predicatores: equibus **P**aulus ait **P**recamur pro christo recōciliamini deo: et alibi **V**obis primū oportebat annūciari uerbū domini: sed quæ repulisti illud et indignos uos iudicasti æternæ uitæ ecce cōuertimur ad gētes: ipse autē respōdēs ait p̄i suo ecce tot annis seruo tibi p̄ **S**upplex ad cōcordias precatur: ille iusticiam quæ i lege ē sequēs dei iusticiæ nō subicitur **P**orro quæ est maior iusticiæ dei quā ignoscere peccantibus filius recipere redeuntem. **E**cce tot annis seruo tibi et nunquam mandatum tuum praxerit: quasi hoc ipsum non sit preterire mandatum salutis alterius inuide re: ante deum se iactare iusticiæ cū nemo coras eo mūdus sit. **Q**uis enim lætabitur castrum se habere cor: nec si unius quidē fuerit diei. **D**auīd confitetur in iniquitatibus conceptus sum: et in delictis concepit me mater mea. et in alio loco **S**i iniquitatem attenderis domine quis sustinebit: et hic dicit **N**unquam se praxerit mandatus totiens ob idolatriam captiuitatibus traditus **E**cce tot annis seruo tibi et nunquā mandatus tuū praxerit. **H**oc est quod paulus **A**postolus loquitur. **Q**uid ergo dicimus quia gentes quæ nō sectabantur iusticiā apprehenderunt iusticias: iusticiā quæ est ex fide. **I**srael uero sectando leges iusticiæ ad legē iusticiæ nō peruenit. quare? quia nō ex fide sed quā ex operibus legis. potest ergo et ex eius persona dici quā iuxta eūdem apostolum i iusticiā quæ ex lege est sine reprehensione ueritatis est: licet mihi uideatur magis se iactare iudæus quā uera dicere ad exemplū illius pharisei dicentis **D**eus gratias ago tibi **Q**uia nō sus sicut ceteri homines. **R**aptores inulti ad ueteri sicut et hic publicanus. **O**ro te nō ne tibi uideatur ea que ille de publicano dixerat dicere tite de fratre: hic est qui comedit omnem substantiā suā uiuens cū me retribuis **A**d id autē quod ait mandatus tuus nunquā praxerit patris sermone nō cōgruit. **N**on enī confirmat uera esse quæ dixerat filius sed irascentem alia ratione compefcuit. **S**ili tu mecum es semper. **N**unquid ait bene quidē dicit et fecisti cūcta quæ iusseras? **S**ed mecum es semp mecum es lege qua strigeris mecum es dū mihi et in captiuitatibus erudiris mecum es nō quæ mea p̄cepta cōple ueris s̄ quā te in longas regiones abire n̄ passus sū me cū es ad extremū scdm̄ illud quā locutus sum ad dauid **S**i dereliquerint filiū eius legem meam et i iudiciis meis nō ambulauerint si iustitias meas prophanauerint et mandata mea nō custodierint: uisitabo in uirga iniquitates eorum et in flagellis iniustitias eorum: **M**isericordiam autē meas n̄ auferas ab eis: quo testimonio et id in quo filius senior gloriatur falsum esse cōiungitur: dū in dei iudiciis non ambulat et eius mandata non facit et quomodo ista non faciens cum patre semper fuisse docetur dum peccans uisitur in uirga: et uisitatio misericordiam non negatur nec mirandum patri cum ausum fuisse mentiri qui fratri potuit inuidere maxime cum in die iudicii quidā impudentius mentiantur **N**onne in nomine tuo comedimus et bibimus et uirtutes multas fecimus dæmonia elecimus **Q**uid uero sit et oia mea tua sunt suo loco cōgruētius explicabitur: et nūc

dedisti mihi haxdum ut cu amicis meis epularer. Tant^o inqt israel sanguis effusus est: tot hoius casa sut milia: et nullus eoz nax extitit salutis redēptor. Ipse Josias qui placuit i cōspectu tuo et nup machabai qui pro tua haxeditate pugnabant cōtra fas sactitat's hostiū gladiū interempti sunt: et null^o cruor nobis reddidit libertatē. Ecce adhuc romano iperio subiacem^o non propheta. n̄ sacerdos: nō iustus q̄spia imolat^o est nobis: et pro luxurioso filio. i. pro genibus pro pcoribus totius creaturæ creatoris gloriosus sanguis effusus est: cuiq; merētib; minora non dederis: inmeritis maiora tribuisti. Nunq̄ mihi dedisti haxdū ut cu amicis meis epularer. Erras israel: dic potius ut tecū epularer. Aut potest tibi aliqua esse iocūditas: nisi patre tecū celebrante conuiuū? Saltem exēplo docere præsentī reuerso filio iuniorē: et p̄ lxiatur: et pueri māducem^o ait et epulemur: n̄ māduca te et epulamini. At tu ea mente qua inuides fit: qua a patris recedis aspectu: et sēp in agro es. Nunc quoque uis absente eo in re cōuiuū. Nunq̄ dedisti mihi haxdū nunq̄ p̄ deteriora dat munera. habes uitulū sagnatum immolatū igredē: māduca cū fr̄e. Quid haxdū quars: cui agnus est missus: et ne similes te nescire qd̄ missus est Joānes ubi eū i deserto domonstrauit. Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mūdi. et p̄ qd̄ quasi clemēs et p̄nitentiā tribuēs te hortatur ad uitulū n̄ imolās haxdum quem stare scit a sinistris. Tu uero in fine seculi ipse tibi es haxdū imolatur^o antichristū. et cū amicis tuis spalibus imundis et carne saturand^o expleto uaticinio. Tu confregisti caput draconis magni dedisti eū in ecclā populis ethiopiū. Lū autē filius tuus hic q̄ comedit oēs facultatē suā uiuēs cū meretricib^o uenit: occidisti ei uitulū sagnatū: Lōfietur nunc israel sagnatus uitulū fuisse q̄ caxus est: Intelligit uenisse xpm: s; torq̄ntur inuidia: et nolunt fr̄e non pereunte saluari. Ipse autē dixit illi. Fili tu meū es sēper et oia mea tua sunt: filiū uocat is intrare nolentē: Quō autē dei oia iud. xoy sūt. Nunquid angeli throni dñatōes ceteraq; uirtutes. Oia ergo itel ligam^o legē prophetas eloq; diuina: hax ei dedit ut i lege et meditaretur die ac nocte secūdu illū canonē quē lxxpi^o exposuimus scripturaz. Oia nō ad totū referēda esse: s; ad partē maximā ut ibi. Ois declinauēt simul inutiles sc̄i sūt: et alibi: ois q̄ uenerūt an̄ me fures fuerunt et latrones: et Paul^o ad corintheos. Oib; iqt oia fact^o sūt ut ois lucrifacerē: et ad philippenes. Oēs. n. quæ sua sūt q̄rit: nō ea q̄ sunt xpi iesu. Quāq̄ nihil uq̄ illi negasse credendū sit quē ad suū uitulū hortatur edē dum. Epulari nos oportet et gaudere qm̄ hic s; tu^o mortuus fuerat et reuixit per erat et inuenit^o est. Lōfidam^o iḡ et nos uiuere posse per p̄nas q̄ fueram^o mortui per delicta: et hic qd̄ ipse fili^o aliq̄ reuertitur. In supiorib^o uero in oue. s. et i drachma qd̄ errauerat affertur et qd̄ perierat inuenitur: et simili tres sine pabolæ claudūtur dū et i ista ponitur et perierat: et inuēt^o est: ut itelligam^o diuersis similitudinibus de eadē pcor̄ susceptiōe signatum: et hax quides in ethnici psona dicta sunt et iudxi. Videamus igitur quō sup sacto gñaliter et p̄ore pabola ista possit intelligi et de ceteris qui iusto conueniant non ābigitur: illud est in quo legenti scrupulus cōmouetur cur iustus saluti pcoris inuideat: et in tñ iracūdia repleatur: ut nec fratris misericordia: nec p̄ris p̄cibus: nec totius dom^o iocūditate supetur. Ad qd̄ breuiter r̄ndebimur. Oēn mundi istius iusticiā ad dei cōparatiōē nō eē iusticiā. Quō. n. ex p̄cis hierusalē sodoma iustificatur nō quo ipsa sit iusta: s; quo maiorib^o delictis fiant miōra delicta: Ita et hoius uniuersa iusticiā nō ē deo collata iusticiā. Deniq; paulus q̄ dixerat. Quot quot ergo p̄fecti hoc sapiam^o. In alio loco confitetur et clamat. O profundā diuitiaz sapientia: et sciētia dei q̄p̄ iscrutabilia

sunt iudicia ei^o et inuestigabiles uix ei^o: et alibi. Ex pte cognoscim^o et ex pte prophetam^o: et nē p̄ speculū uide m^o i enigmate: et ad romanos. Miser ego hō q̄s me liberabit a corpore mortis huius? Ex q̄bus oib^o edoce mur dei soli^o p̄fectā esse iusticiā: q̄ solē suū oriri fac sup iustos et iniustos: dat pluuia serotinā: et matutinā merētib; pariter et nō merentib^o: q̄ de uicis angulis et platis inuitat ad nuptias: et delinns quosdā tā quasi securos expellit foras: et ouē q̄ ad exēplū filii p̄nitētis ipsa redire nō poterat uel nolebat: q̄rit et inuenit: et inuenit tam suis humeris reportat. Multū. n. errādo laborauerat. Ut aut doceamur i scos quoq; cadere posse inuidiā. et soli deo purā clemētā derelinq̄ filioz sebedei cōsiderem^o exēplū. Pro q̄bus m̄ mota pietatis affectu nimis grandia postulasset. Reliq̄ decē discipuli indignati sunt et iesus aduocans eos dixit. Scitis q̄a principes gētius dñantur eoz: et qui maiores sūt potestātē exerēt i eis. Nō. n. ita erit inter uos. S; q̄cūq; uestrū uoluerit iter uos maior esse sit v̄ minister: et q̄cūq; uestrū iter uos uoluerit esse prim^o fiat v̄ seruus: quō fili^o hois n̄ uenit ministrari: s; ministrare: et dare aias suā in redēptiones pro multis. Nulli piculosū: nulli uideatur esse blasphemū. Qd̄ et i apostolis iudix malū dixim^o potuisse subreperere: cū ēt de āgelis hoc dictū putem^o sidera q̄ppe nō sunt munda i cōspectu eius. et contra angelos suos p̄ uersū quid intellexerit: et in psalmis dicitur: Non iustifi cabitur in cōspectu ei^o ois uiuēs nō ait nō iustificabitur ois hō sed ois uiuens. i. non euangelista nō apostolus non propheta: ad maiora conscēdo: n̄ angeli n̄ throni n̄ dñatōes nō potestates: ceteraq; uirtutes: Sol^o de^o ē i quo peccatū nō cadit: cetera cū liberi arbitrii sunt iuxta qd̄ et hō ad imaginē et similitudinē dei fact^o ē i uirgū partē p̄nt suā flectere uoluntatē. Nā si hac sua nō aduocaria saltē illius auctoritate pabolæ cōmouere. In qua per totū diē operariū mittūtur ad uineā: et in prima hora uocantur Adam Abel Seth. In tertia noe. In sexta Abrahā: In nona Moyses. In undecima gentium popul^o: cui dicitur quid hic stas tota die otiosus: illi responderunt nemo nos conduxit. Quod autem extrema hora nostri sit saluatoris aduentus testis est Joannes apostolus dicens. Fratres nouissima hora est et eni: sicut uidistis quia antichristus uenit. Nunc antichristi multi facti sūt propter quod cognoscimus quia nouissima hora est. Si hax displicet interpretatio sequor quocunq; duxeris: ita tamen ut eos qui uocati sunt primi iustos esse fatearis: quod cū obtinuerō illud inferā: et quomō iusti marmurauerūt aduersus patrem familias dicentes: Hī nouissimi uenerūt et una hora fecerūt et xquales illos nobis fecisti: q̄ portauim^o pond^o diei et ardorē. Videtur quidē iuste dicere nō xquale esse debere mercedē: eius qui a prima hora ad noctē usq; sudauerit: et ei^o qui una hora i labore sit uersat^o. Sed ipsa iusticiā habet in se luorē cū alterius inuideat felicitati. Deniq; et dñs oculū arguit i eis inuentē dicens. An ocul^o tu^o nequā ē q̄a ego bonus sū. Dñ et ab apostolo: solus iustus solus dicitur immortalis nō quo angeli iusti sint et mortales. sed quo ipse sit immortalis et iustus: cui collata uniuersa iusticiā iniquitas inuenitur. Ut autem in hac eadem parabola quā nunc proposuimus in iusticiā itelligas cōductoz at: inde paulisper. Qui prima hora conductus ē plus meretur eb eo q̄ hora tertia miss^o ē i uineā: ruriū hora tertia opari^o sexta hora operariū aīcedit et sexta hora nona hora uinq; opariū. Quō iḡ nouissio inuidēt oēs et eadē i se iusticiā n̄ req̄it. Ip̄ q̄ hora nona cōduc t^o es cur inuides ei q̄ i uidecia hora miss^o ē ad uineā? Nā cūq; r̄nderis q̄ uis diuersū asserueris laborē ut et p̄mū mat^o i diuerso labore merearis et idē ap̄ sextū suū sub tacebis: et tu q̄ hora sexta cōduc t^o es nouissio inuides: cur

tecu denariu idest xquales consequatur salutem: licet salu-
 luttio pro laboꝝ diuersa sit gloria eade de te potest terti-
 dicere et de tertio rursu primus. Verum ipsi inter se ob
 non xquale labores et uocationis spatia diuersa xquale
 pmius libenter accipiunt. In nouissimo tantu operario
 idest in gentius salute discordant. et domino iniuria fati-
 unt: et sub omnibus parabolis arguuntur inuidia. Non
 ambigo quin inculta tibi nostrax paruitatis uideatur ora-
 tio: Sed sapius causatus suz excoli n̄ posse sermones
 nisi que propria manus limauerit. Itaqz ignosce dolenti
 bus oculis idest ignosce dictanti: maxime cu in ecclesiast
 cis rebus nō quarantur uerba sed sensus idest panibus
 sit uita sustentada nō siliquis.

Ad Deditia epistola explicans Duodecim quæstiones

Prologus

Innotu uultu fidel mibi ardore notissima
 es et de extremis gallie finibus in bethle
 emitico rure latitante ad respondendum
 prouocas de sanctaru quæstionculis scriptu-
 rarum per homines dei filius meū Apodemiu cōmen-
 tariolu dirigēs q̄i uero n̄ habes i tua prouicia disertof
 tiros: et in lege dei perfectos: Nisi forte experimētum
 magis nostri q̄ doctrinā flagitas et uis scire quid de his
 quæ ab aliis audisti nos quoqz sciamus. **Q**uatores tui
 paterris atqz delphidius quoz alter atēp̄ ego n̄ asce-
 rer rhetoricā romæ docuit: alter me iā adulescētulo om-
 nes gallias prosa uersuque suo illustrauit ingenio: iam
 dormientes et taciti me iure rephēdiūt qd̄ audeā ad stir-
 pes generis sui quippiā mustitare: Licet cōcedā eis elo-
 quētiæ magnitudinē et doctrinā seculariū litterarū meri-
 to subtrahā sciētias legis dei: quā nemo accipere potest
 nisi ei data fuerit a patre luminū qui illuminat omēs ho-
 minē i hunc mūdū uenientē: et stat mediū credentiū
 qui in nomine eius fuerit cōgregati. **U**nde libere profi-
 teor nec dicus superbia pertimesco tibi me scribere nō
 indoctis humanæ sapiētia uerbis quā de destructurus
 est: s̄ in uerbis fidei spiritualibus spiritualia cōparantem
 ut abyssus ueteris testamēti inuocet abyssū euāgelicā
 in uoce cataractaru. i. i prophetarū et apostolorū suoru
 et ueritas dñi pueniat usqz ad nubes: quibz mādātū ē
 ne pluerēt sup incredulū israel ibrē: s̄ ut rigarēt arua gē-
 nū et torrentē spinarū ac maū mortuū dulcorarēt. **O**ra-
 tū ut uerus **Delix** steriles i me et mortuas aquas ut
 uisicet et apostolorū sale q̄bus dixerat **D**os estis sal ter-
 ræ meū munusculus cōdat: quia oē sacrificiū qd̄ absqz
 sale ē dño n̄ offertur **N**ec fulgore secularis eloquentiæ
 delecteris quā uidit iesus q̄i fulgur cadētē de celo: sed
 ponit eū respice q̄ nō habet decorē: nec faciē hō i plagis
 positus et sciēs ferre ifirmitatē: et quicqd̄ ad proposita
 respondero scias me n̄ cōfidentia respondisse sermonis
 s̄ ei? fide qui pollicitus ē **A**pi os tuū et ego iplebo illā
Prima quæstio **Q**uō q̄s p̄ssit esse p̄fectus et quomodo
 uiuere debeat uidua sine liberis derelicta

Inrogas quō perfectus esse quis possit et
 quō uiuere deat uidua q̄ sine liberis derelicta
 est **H**oc idē et in euāgelio legis doctor interrogat **Q**a-
 gister **Q**uid faciēdo uitā æternā possidebo qui respōdēs
 dñs **C**ādātā nosti: **D**ixit ille **Q**uæ? **J**esus aut̄ dixit: **N**ō
 homicidiū faciēs n̄ adulteriū n̄ furtū: n̄ fallū testimoni-
 us dices: honora patrē et matrē et diligēs proximū tuū
 sicut teip̄sū: et illo dicente. **H**æc oia fecit dñs itulit **U**nū
 tibi deest **S**i uis p̄fectus esse **D**ade et uēde oia quæ ha-
 bes et da pauperibz: et ueni sequere me: **I**taqz et ego
 tibi dñi nostri respondebo sermonibus: **S**i uis esse per-
 fecta et tollere crucē tuas et sequi dñm saluatore et imi-
 tari petrus dicentē **E**cce nos dimissimus oia: et secuti su-

mus te uade et uende omnia quæ habeo et da pauperi
 b'e. seqre saluatore. **N**ō dixit da filius da s̄ bs da propi
 q̄s: quos ēt si hēres iū eis dñs p̄seriur: s̄ da paupibz
 immo da xpo: q̄ in paupibus pascitur: q̄ euz diues eis
 pauper pro nobis fact' est: q̄ loquitur in psalmo. xxxix.
 Ego autē mēdicus sū et pauper: et dñs solici' est pro
 me: statiqz. xl. psalmi de eo exordiu ē. **B**eat' q̄ itelligit
 super egenū et pauperē. **I**ntelligentia opus est ut post
 intelligentiæ beatitudinē sciatur qd̄ sit egenus et paup.
Non utiqz ille q̄ mēdicitate et paupertate atqz squalore
 coopertus est et tñ nō recedit a uiuio: sed de quib' apo-
 stolus loquitur tñ ut pauperū memores essemus: **O**b-
 quoz i frigeria paulus laborabat et barnabas i ecclesi-
 is gentiu: ut collecta fieret per primā sabbati: et hāc ipsā
 oblationē nō p̄ alios: s̄ p̄ se deferre festinat bis q̄ suas
 pro xpo amiserūt substantias: q̄ persecutiōes passi sunt:
 qui dixerunt patri suo et matri uxoribus et liberis non
 nouimus uos. **U**i impleuerunt uoluntatem patris
 et audierunt dicentem dominum saluatore. **Q**u-
 ter mea et fratres mei isti sunt: qui faciunt uoluntatem
 patris mei: et hoc dicimus nō quo in pauperes iudicos
 siue gentiles: et oino cuiuslibet gēis sint pauperes pro
 bibeamus faciendam elemosynam: sed quo christianos
 et credentes pauperes incredulis p̄feramus: et inter ip-
 sos christianos sit multa diuersitas. **U**irū peccator an
 sanctus sit. **U**nde et apostolus passiuam in omīs miseri-
 cordias probans infert maxime in domesticos fidei.
Domesticus fidei est qui eadē tibi religione cōiungitur:
 quem a cōsortio fraternitatis p̄ca non seperant: **Q**uod
 si de inimicis quoqz nobis p̄cipitur: ut si esurierint
 demus eis cibos si sitierint demus eis potū: et hæc faci-
 entes congregamus carbones super caput eoz quāto
 magis de his qui non sunt inimici: et qui christiani sūt:
 atqz sancti. **N**e qz uero hoc quod dicitur. **H**oc enī faciēs
 carbones ignis congregabis sup caput eius in malam
 partem accipiendum est: sed in bonam. **Q**uā em̄ p̄bem'
 inimicis nostris beneficia malitiā eoz nostra bonitate
 superamus: et mollim' duritiā: iratiqz animū ad mollit-
 em et beniuolentiā flectimus: atqz ita congregam'
 carbones super capita eoz de quibus scriptū ē. **S**agat-
 ex potētis acutæ cum carbonibus desolatoris. **U**i quō
 ab altari de seraphi carbo sublatu prophetæ labia pur-
 gauit: ita et inimicorū nostrorū peccata purgentur: et un-
 camus in bono malum: et benedicamus maledicētibz
 et imitemur patrē: qui solem suum facit oriri sup bonos
 et malos. **I**gitur et tu quia paucos filios non habēs ha-
 bes plurimos: fac tibi amicos de iniquo mammona: q̄
 te recipiant in æterna tabernacula. **P**ulchre dixit de mi-
 quo. **Q**uō. n. diuitiā ab iniquitate descendunt: et nisi al-
 ter perdidit: alter nō potest inuenire. **U**nde et illa uul-
 gata sententia mibi uidetur esse uerissima. **D**iuēs aut
 iniquus aut hares inq̄. **Q**uā cū legis doctor audisset et
 ferre non posset: quia hab- bat diuitias multas: cōuer-
 sus dñs ad discipulos ait. **Q**uā difficile illi qui diues
 sunt possūt intrare in regnū celoz. non dixit impossibile
 sed difficile. s̄ exēplū posuisset impossibilitatis. **F**acilius ē
 camilū per foramē acus transire q̄ diuitem intrare i re-
 gnum celorum: **H**oc autem non tam difficile est q̄ im-
 possibile. **N**unq̄ enim fieri potest ut camilus transcat
 per foramen acus. **N**um igitur diues intrare poterit re-
 gna celoz? **S**ed camelus tortuosus et curuus ē et gra-
 ui sarcina p̄agr. uatur: et nos ergo quādo prauas igre-
 dimur semitas: et rectā uitā dimittimus et oneramus in
 munditiis siue pondere delictorum: regnum dei ingredi
 non ualemus. **Q**uod si deponamus grauissimā sarcinā
 et assumam' nobis pēnas colūbx uolabim' et i q̄icem'
 et dicetur d̄ nobis si dormitatis iter mediōs clerorū pēnæ
 colūbx deargētata et posteriora dorſi ei' i palloz auri.

Dorsum nostrum quod primum informe erat et graui sarei
na pmebatur: habeat nitore auri: quod interpretatur in seculo:
et alas argentatas quae intelliguntur eloquia scripturarum.
et regnum dei intrare poterimus. Dicit se apostoli omnia
quae sua fuerant dimisisse: et mercedem pro hac uirtute au-
dacter exposcunt. Quibus respondit dominus. Ois qui reliquit
domum aut fratres aut sorores aut patrem aut matrem aut
uxorem aut filios aut agros pro nomine meo cetuplum
accipiet et uitam aeternam possidebit. O quanta beatitudo
pro paruis magna recipere: aeterna pro breuius: pro
morituris semper uiuentia: et hinc deus debitorum. Et
qua autem uidua habeat liberos: et maxime si nobilissimas
familias est: egentes filios non dimittat: sed ex aequalitate
ut meminerit primum alicuius suae et ipsam putat esse de filiis qui
sua sunt domino relinquat: imo christum liberorum suorum faciat co-
haeredes. Ridebis. Difficile est et durus contra naturam:
Sed dum tibi audies respondere. Quis potest cape capiat
et si uis esse perfecta non tibi iugum necessitatis imponit: sed
potestati tuae liberum concedit arbitrium. Dis esse perfecta
et in primo stare fastigio dignitatis: fac quod fecerunt
apostoli. Vnde omnia quae habes et da pauperibus et se-
quere saluatorem: et nudam solam crucem nudam sequaris
et sola. Non uis esse perfecta: et secundum gradum uis tenere
uirtutis. Dimitte omnia quaecumque habes da filiis da propin-
quis: Nemo te reprehendat si inferiora sectaris dummodo
illam scias tibi iure placitam quae elegerit prima. Dicit hoc
apostolorum est et uiuorum: Mulierem autem nobilissimam si posse
omnia uendere: quae multis adiumentis huius uitae indigeat.
Audi igitur apostolum comonentem si ut alius refrige-
ritum: nobis autem tribulatio: sed ex aequalitate nostra abundan-
tia illorum inopias susceperit: ut et illorum abundantia nostrae
inopia sit supplementum. Vnde inquit dominus. Aut habes duas
tunicas det alteram non habentem. Quid si scythiarum frugis
sint: et alpinae niues: quae non duabus et tribus tunicis:
sed uix pecudum pellibus repelluntur. Quicquid ergo
corpori nostro sufficere potest et humana succurrere in-
becillitas: quos nudos in uera profudit hoc una appellata
da est tunica: et quicquid in presentibus alimentis necessarium
est hoc unius diei uictus appellatur. Vnde preceptum est: ne
cogitatis de crastino: hoc est de futuro ipse et apostolus
Habentes inquit uictum et uestitum his contenti simus.
Si plus habes quam ad uictum uestitumque necessarium est illud
eroga: et in illo debitricem te esse noueris. Ananias et
Saphyra apostoli meruerunt sententiam: quia sua timide
reseruarunt. Ergo ne inquit puniendus est qui sua non
dederit? Minime. puniti sunt quia mentiri uoluerunt spiritu
sancto: et reseruantes necessaria uictui suo quasi perfecte
seculo renunciantes uanam gloriam sectantes. Alioquin licet
libere uel dare uel non dare: quaecumque et qui cupit perfectus
esse praesens paupertas futuris diuitiis compensanda sit.
Quomodo autem uidua uiuere debeat breui sermone com-
prehendit apostolus dicens. Quae in delictis est uiuens
mortua est: et nos in duobus libellis quos ad furias et
saluam scripsimus plenius dictum putamus.

Quomodo accipiendum sit illud saluatoris apud Mat-
thaeum. Dico autem uobis non bibam amodo de genimine
uitae usque in diem illum quo bibam illud nouum uo-
bis in regno patris mei.

Hoc quidam mille annorum fabulam struunt
in quibus christum regnaturum esse corporaliter
contendunt: et bibiturum uinum: quod ex il-
lo tempore usque ad consumationem mundi non
biberit. Nos autem ausiamus panem quem fregit dominus de
ditque discipulis esse corpus domini saluatoris ipso dicente
ad eos. Accipite: et comedite: hoc est corpus meum: et
calicem illum esse: de quo iteque locutus est. Bibite ex hoc oes

Hic est enim calix meus noui testamenti: qui pro multis effu-
detur in remissionem peccatorum: iste est calix de quo in pro-
pheta legitur. Calicem salutaris accipiam: et nomen domini iuro-
cabo. et alibi calix tuus inebrians quam praeclarus est? Si
enim panis qui de caelo descendit corpus est domini. et uinum
quod discipulis dedit sanguis illius est noui testamenti qui
effusus est in remissionem peccatorum iudaicas fabulas re-
pellamus: et ascendamus cum domino cenaculus magni
stratum mundatum: et accipiamus ab eo calicem rursus
noui testamenti: ibique cum eo pascha celebrantes inebriemur
ab eo uino sobrietatis. Non est enim regnum dei esca et potus
sed iusticia et gaudium et pax in spiritu sancto. Nec mo-
yses dedit nobis panem uerum: sed dominus se uis ipse conuiuia:
et conuiuium: ipse comedens et qui comeditur: illius
bibimus sanguinem: et sine ipso potare non possumus. et
quotidie in sacrificiis eius de genimine uitae uerum et ui-
uam forech quae interpretatur electa rubentia multa cal-
camus: et nouum ex his uinum bibimus in regno patris
nequaquam in uetustate licet: sed in nouitate spiritus caritatis
nouum caritatis: quod nemo potest carere nisi in regno
ecclesiae quod regnum patris est. Hunc panem et iacob
patriarcha comedere cupiebat dicens. Si fuerit dominus de-
us mecum: et dederit mihi panem ad edendum et uestem ad
induendum: Quot quot enim in christo baptisamur christum in-
duimus et panem comedimus angelorum: et audimus dominum
praedicantes. Deus uis est ut facias uoluntates eius
qui misit me. et impleam opus eius. Faciamus igitur uo-
luntatem eius qui nos misit. impleamus opus eius: et
christus nobiscum bibet in regno ecclesiae sanguines suos.

Quae causa sit: ut in resurrectione domini et apparitione eua-
gelistarum diuersa narrauerint.

In quibus primus quatuor. Iuxta Mattheum
dixerit. De pere sabbati illucelente in
una sabbati dominum resurrexisset: et Marcus
mane resurrectionem eius factas esse come-
morat ita dicens. Cum autem resurrexisset
una sabbati mane apparuit Mariae magdalenae. de qua
septem daemonia eiecerat: et illa abiens nuntiavit his qui
cum illo fuerant lugentibus et flentibus. Illique audientes
quod uiuere et quod uidisset eum: non crediderunt. Huius
questionis duplex solutio est. Aut enim non recipimus
Marcum testimonium quod in raris fertur euangelis oibus
graece libris pene hoc capitulum in fine non habentibus?
praesertim cum diuersa atque contraria ceteris euangelis
narrare uideatur: aut hoc respondendum quod uterque uer-
dixerit. Mattheus quoniam dominus resurrexit. id est uespere sabbati
Marcus autem quoniam eum uidit maria Magdalenae id est
mane prima sabbati. Ita enim distinguendum est. Cum autem
resurrexisset: et per ruper spiritu coartato inferendus pri-
ma sabbati mane apparuit Mariae magdalenae: ut qui uel
pere sabbati iuxta mattheum resurrexerat: mane prima
sabbati iuxta marcum apparuerit Mariae Magdalenae. Quod
quidem et Iohannes euangelista significat mane eum alteri
diei uisum esse demonstrans.

Quo iuxta mattheum uespere sabbati Maria magdalenae
uidit dominum resurgentem: et Iohannes euangelista refert mane
una sabbati iuxta sepulchri flere.

Quia sabbati dies dominica intelligenda est:
quia omnis hebdomada in sabbatum et in
primam et secundam et tertiam et quartam et quin-
tam et sextam sabbati diuiditur. quam ethi-
nici idolorum et elementorum nominibus appellant.
Denique et apostolus collectam pecuniarum quae indigentibus
preparabatur in unam sabbati precepit congregandam.

Nec putandum est matthæum et Joannem diuersa sensisse: sed unum et idem tempus mediæ noctis et galloꝝ cantu diuersis appellasse uoibus. **M**atthæus enim scribit **U**espere sabbati idest sero non incipiente nocte sed iam profunda et magna ex parte transacta apparuisse dominum mariæ magdalene et apparuisse uespere sabbati illucente in unam sabbati seipsum interpretans quid uespere sabbati dixisset idest appropinquate iam luce sequentis diei et ioannem non absolute dixisse **U**na aut die sabbati uenit maria magdalene matrem ad sepulcrum sed addidisse eum adhuc esset tenebræ. Eiusdem igitur atque unius temporis idest mediæ noctis atque galloꝝ cantus alterum finem alterum dixisse principius. **O**bius uidetur euangelista matthæum qui euangelium hebreo sermone conscripsit non tam uespere dixisse quam sero et eum qui interpretatus est uerbi ambiguitate deceptus non sero interpretatus esse sed uespere. **Q**uanquam et consuetudo humani sermonis tenet at sero non uesperam significare: sed tarde. **S**olemus enim dicere sero uenisti idest tarde: et quæ facere ante debueras fac saltim sero idest tarde. **S**i autem illud obicitur: quomodo eadem maria quæ prius uiderat dominum resurgentem postea ad sepulcrum eius flere referatur hoc dicendum est quod et sola et cum altera siue cum aliis mulieribus memor beneficiorum quæ in se dominus contulerit ad sepulcrum eius concurrerit frequenter et nunc adorauerit quæ uidebat nunc fleuerit quæ querebat absentem. **L**icet quidam duas **M**arias magdalenas: de eodem uico magdalo fuisse contendat et alteram esse quæ in **M**atthæo eum uiderit resurgentem. **A**lteram quæ in **J**oanne eius querebat absentem aut fuisse mariam in euangelio legitur. **U**nam matrem domini saluatoris. **A**lteram materteram eius quæ appellata est **M**aria cleophae. **T**ertiam mariam **J**acobi et **J**oseph quartam **M**ariam magdalenam licet alii matrem iacobi et ioseph materteram eius fuisse contendat. **N**onnulli ut se liberent questione in marco uolunt unam esse de maribus sed non additum nomen magdalene ex superfluo scriptoribus uoluisse uicio quod primum euangelista non scripserit. **N**obis autem simplex uidetur et aperta responsio sanctas feminas christi absentiam non ferentes per totam noctem non semel uel bis sed crebro ad sepulcrum cucurrisse domini presertim cum terræ motus et saxa dirupta et sol fugiens: et rerum natura turbata et quæ his maius est de siderum saluatoris somnum ruperit sceminarum.

Quomodo iuxta matthæum **M**aria magdalene uespere sabbati aduoluta sit pedibus saluatoris cum secundum ioannem audierit a domino **N**oli me tangere: necdum enim ascendit ad deum patrem meum.

Quæ prius uiderat dominum resurgentem cum altera maria et eius pedibus fuerat obuoluta postea reuersa per noctem domini enim ob desiderium manere non poterat uenit ad sepulcrum. **L**iquidem lapidem quo monumentum fuerat clausus uidisset ablatum: cucurrit ad **S**imonem petrum et ad alterum discipulum quæ iesus amabat plurimum: et dicit eis uenerunt dominum de monumento et nescimus ubi posuerunt eum. **E**rror mulieris cum pietate sociatus est. **P**ietas in eo erat quod desiderabat eum cui nouerat maiestatem: error in eo quod dicebat **T**ulerunt dominum de monumento et cetera denique cum petrus et ioannes introeuntes sepulcrum uidissent linteaminum a separata et sudarium quo caput domini inuolutum fuerat seorsum positum ut resurrexisset crederent cuius corpus non inuenerat in sepulcro maria stabat ad monumentum foris plorans. **Q**uæ se inclinasset uidit duos angelos in albis sedentes in loco monumenti ad caput et pedes ubi positus fuerat corpus iesu ut sub tanta custodia dignitate non crederet ab hominibus potuisse sursum rari qui a ministris angelis seruabatur. **D**icitur et ange-

li quos cernebat mulier quid ploras? **S**ecundum illud quod dominus loquitur ad matrem **Q**uid mihi et tibi mulier. **N**ondum uenit hora mea. **E**t ex eo quod appellauerunt mulierem arguerent frustra plorantem et dicerent **Q**uid ploras in tantum autem maria magdalene stupefacta torpuerat et fidem miraculis territa quasi in caligine possidebat: ut nec angelorum quidem presentium sentiret aspectus sed muliebriter responderet et diceret. **I**deo ploro quia tulerunt dominum meum et nescio ubi posuerunt eum. **M**aria si dominum credis deum tuum quomodo arbitraris ab hominibus esse sublatum? **N**escio inquit ubi posuerunt eum. **Q**uomodo nescis quæ paulo ante adorasti? **M**aria uideret angelos et quos cernebat ignoraret stupore perterrita huc illucque facies circumferebat nihil aliud nisi dominum uidere desiderans. **R**etroque retrorsum uidit iesum stantem et nesciebat quod iesus erat. **N**on quo iuxta manichæos et alios hæreticos formas dominus uultibus mutauerit: ut pro uoluntate diuersus et uariis uideretur. **S**ed quo maria stupefacta miraculo hortulanum putaret quem tanto studio requirebat. **I**taque dominus uisdem uerbis quibus et angelus loquitur ad eam mulier quid ploras? **A**dditque de suo quæ quæris. **I**lla respondit. **D**omine si sustulisti eum dicito mihi ubi posuisti eum et ego eum tollam. **D**icit dominus non de confessione ueræ fidei saluatorem uocat: sed humilitate et timore hortulano defert obsequium: et uide quanta ignorantia quem custodiebat cohors militum cuius sepulcro angeli presidebant ab uno hortulano arbitratur ablatum et ignorans imbecillitates sceminam tantum se uirum reprobantem et credit ut corpus uiri et perfectæ ætatis quod ut cetera taceam centum libris myrræ circumlitum erat estimaret ab una pauca muliere posse portari. **L**iquidem iesus appellasset eas atque dixisset **M**aria ut quæ facie non agnoscebat: uoce intelligeret. **I**lla in errore persistens nequaquam dominum sed rabbi idest magistrus uocat et uide quanta turbatio. **Q**uæ hortulanus putans dominum nuncupauerat dei filius resurgentem magistrus uocat. **I**taque ad eas quæ querebat uiuentes cum mortuis: quæ errorem femineo et imbecillitate muliebri huc illucque currebat et corpus quærebat occisi: cuius pedes uiuentis tenuerat loquitur dominus: et dicit **N**oli me tangere nōdus enim ascendit ad patrem meum et est sensus. **Q**uæ mortuum quæ uiuentem tangere non mereris. **S**i necdum putas me ascendisse ad patrem: sed hominum fraude sublatum meo tactu indigna es. **H**oc autem dicebat non ut studius quærentis obtunderet: sed ut dispensationem carnis assumptæ in diuinitatis gloriam sciret esse mutatam: et nequaquam corporaliter uellet esse cum domino quæ spiritualiter deberet esse ignara cum patre. **U**ide et apostoli maioris fidei sunt qui absque angelorum uisu absque ipsius saluatoris aspectu: postquam corpus eius in monumento non repererant crediderunt eum ab inferis resurrexisse. **A**lii putant esse primum quod ante a ioanne narratum est uenisse mariam magdalenam ad sepulcrum et uidisse lapides reuolutos a monumento: et postea regressas cum apostolis petro et ioanne solas ad monumentum remansisse: et tunc adhuc incredulas a domino fuisse correptam reuersam domum rursus ad sepulcrum uenisse cum maria et ab angelo montam exeuntemque de monumento adorasse dominum et tenuisse pedes eius quando ab eo pariter audierunt **A**uete. **I**llæque accesserunt et tenuerunt pedes eius: et adorauerunt eum. **Q**uæ in tantum profecerunt ut mittantur ad apostolos: ut audiant primum **N**olite timere: secundo **I**te nuntiate fratribus meis ut eant in galilæam: ibi me uidebunt.

Quomodo custodiente militum turba **P**etrus et **J**oannes libere ingressi sunt sepulcrum nullo prohibente custodibus

Hac uidelicet causa: quia uespere sabbati quæ lucebat in primâ sabbati: uenit maria magdalene: et altera maria uidere sepulcrum: et ecce terramotus factus est magnus. Angelus enim dñi descendit de celo: et accedens reuoluit lapides et sedebat super eum: et cetera usque et facti sunt uelut mortui. Igitur qui fuerat tanto timore perterriti ut mortui putarentur: aut dimisissent sepulcrum et fugissent credendi sunt: aut ita et animo et corpore obtorpuissent ut non dicas uiros sed ne mulierculas quidem sepulcrum intrare cupientes auderent prohibere. Magnus. n. timor exterruerat eos uidentes lapides reuoluti et terramotum factus non ex more solito: sed magni qui cuncta concuteret: et euersi omne terram funditus minaretur: angelum quoque descendisse de celo cum claro uultu ut non lampadem humano lumine arte suscensas: sed fulgur imitaretur cæli quo illustratur omnia. Unde et in tenebris uidere poterunt. itaque libere introeunt. Venerat enim maria magdalene quæ eis nunciauerat lapidem reuolutum: et corpus dñi de monumento esse sublatum. Angelus autem non putemus scire uenisse ut aperiret sepulcrum dño resurgenti: et reuolueret lapidem: sed postquam dñs resurrexit hora qua ipse uoluit: et quæ nulli mortalium cognita est iudicasse quod factus est: et sepulcrum uacuum reuoluit lapidis et sui ostendisse presentiam: quæ omnia uidebantur splendente facie ipsius: et horrorem tenebrarum fulgoris claritate uincere.

Quo Matthæ et Marcus scribunt apostolis mandatum per mulieres ut irent in galilæam dominum reuisuri cum Lucas et Joannes hierosolymis ab illis uisum esse prohibent.

Hic est undecim se offerre discipulis: qui propter metum iudeorum absconditi erant: quando ad eos clausis ingressus est ianuis: et putantibus quod uideretur in spiritu: manus et latus obtulit clausis et lancea uulnerati: aliud quando secundum Lucas præbuit se eis in multis argumentis per dies. xl. apparens his et loquens de regno dei: et conuiscens præcepit eis: ab hierosolymis ne discederent. In altero. n. pro consolatione mentibus uidebatur et uidebatur breuiter. Rursumque ex oculis tollebatur. In altero autem tanta familiaritas erat et pseuerantia: ut cum eis uesceretur pariter. Unde et Paulus apostolus refert eum quin gentis simul apparuisse discipulis: et in Joanne legitur: quod piscantibus apostolis in littore steterit et partem piscis assi sicut comederit: quæ ueræ resurrectionis inditia sunt. In hierosolymis autem nihil horum fecisse narratur.

Quid clamor et uelut petrarumque discissio et resurrectio mortuorum significet: quæ facta sunt in emissione spiritus saluatoris.

Quid significat quod in euangelio matthæo scriptum est Iesus autem clamans uoce magna emisit spiritum: et uelut templi scissus est in duas partes a summo usque deorsum: et terra mota est: et petra scissæ sunt: et monumenta aperta sunt: et multa corpora sanctorum qui dormierant surrexerunt: et exeuntes de monumentis post resurrectionem eius uenerunt in sanctam ciuitatem et apparuerunt multis. Et de hoc loco in eiusdem matthæi commentariis disseruimus. Primumque dicendum quod diuina potentia iudicium sit ponere animam quando uoluerit: et rursus accipere eam. Denique centurio uidens eum dixisse ad patres. In manus tuas commendo spiritum meum: et statim spiritum dimisisse commotus signi magnitudine ait. Vere filius dei erat iste. Velus quoque templi scissus est in

duas partes ut compleretur illud quod refert Josephus præsidens templi dixisse uirtutes. Transeamus ex his sedibus. In euangelio autem quod hebraicis literis scriptum est. Legimus non uelut templi scissum: sed superliminare templi miræ magnitudinis corruisse. Terra inquit mota est pendentes domum suam ferre non sustinens. Et petra scissæ sunt ut indicarent duritiam iudeorum quæ presentem dei filium intelligere noluerunt: et monumenta aperta sunt. In signum futuræ resurrectionis. Multaque corpora sanctorum exeuntes de sepulcris uenerunt in sanctam ciuitatem et apparuerunt multis: sanctam ciuitatem hierosolymam accipere debemus ad distinctionem omnium ciuitatum quæ tunc idolis seruebant. In hac enim sola fuerat templum: et unius dei cultus: et uera religio: et non omnibus apparuerunt: sed multis qui resurgentem dominum susceperunt. Deinde iuxta anagogen dicendum quod inclinate iesu et emittente spiritu uelut templi scissus est in duas partes a summo usque deorsum. Quia legis sunt reuelata mysteria: ut quæ prius recondita tenebantur uniuersis gentibus proderentur. In duas autem partes in ueteri et nouo testamento et a summo usque deorsum ab initio mundi quoniam homo conditus est: et reliqua quæ facta in medio sacra narrat historia usque ad consummationem mundi: et quærendum est quod uelut templi scissus est exterius an interiorius. Obiurgatur uidetur in passione domini illud uelut esse scissus: quod et in tabernaculo et in templo fuerat positum et appellabatur exterius: quia nunc ex parte uidemus: et ex parte cognoscimus. Quia autem uenerit quod perfectum est: tunc et uelut interiorius rumpendum: ut omnia quæ nunc abscondita sunt domus dei sacramenta uideamus. Quid significant duo cherubini: quid oraculum: quod uas aureum in quo manna reconditum fuit. Nunc. n. per speculum uidemus in anigmate: et cum historia uelut nobis scissum sit: ut ingrediamur atrium dei: in secreta eius et uniuersa mysteria quæ in hierosolymis caelesti clausa continentur scire non possumus. Igitur in passione domini terra commota est. Iuxta illud quod scriptum est in aggeo. Adhuc ego semel mouebo caelum et terram: et ueniet desideratum cunctis gentibus: ut ab oriente et occidente ueniant et recubant cum abraam et Isaac et Jacob: et petra scissæ sunt dura corda gentilium: siue petra uniuersa uaticinia prophetarum quæ et ipsi a petra hoc est a christo cum apostolis uocabulum susceperunt: ut quicquid in eis duro legis uelaminate clauderetur scissus pateret gentibus: monumenta quoque de quibus scriptum est. Vos estis sepulcra extrinsecus dealbata: quæ intus sunt plena ossibus mortuorum. Ideo sunt aperta ut egrederentur de his qui prius infidelitate mortui sunt: et cum resurgente christo atque uiuente uiuerent: et ingrederentur caelestes hierosolymas et haberent participatum nequaquam in terra: sed in celo: morientesque cum tereno adam resurgerent cum adam supercaelesti. Porro secundum litteras nulli uolentem esse uideatur mortuo saluatore appellari hierosolymas sanctam ciuitatem: cum usque ad destructionem eius semper apostoli templum ingressi sint et ob scandalum eorum qui de iudeis crediderunt legis exercebant ceremonias. In tunc autem hierosolymas amauit dominus: ut fleret super eam et plangeret et pendens in cruce loqueretur: per ignosce eis quod. n. faciunt nesciunt. Itaque ipetravit quod petierat: multique de iudeis statim crediderunt: et usque ad quadragesimum secundum annum datum est tempus poenitentiae. Post quos per uerantibus illis in blasphemiam egressi sunt duo ursi de siluis gentium romanorum. Despassianus et Titus: et blasphemantes pueros ascendente uero helixo in templum dei: hoc. n. interpretatur bethel uoce consona illudentes interfecerunt atque lacerauerunt: et ex eo tempore non appellatur hierosolymas sancta: sed sanctitatem et pristinum nomen amittens spiritualiter uocatur sodoma et aegyptus: ut edificetur pro ea noua ciuitas

quā fluminis impetus laticat: de qua mediā egreditur
 fōs qui totius orbis am ariditatem mitigavit ut miserabi
 lis hiernsalē ruias tēpli nudatis plāgat lacertis et i xpm
 turba edētū noua quotidie uideat ecclesie tecta consur
 gere dicat sion Angust' mibi loc' ē i mpleamurq; illā qd
 in esaiā scriptum ē et erit sepulcrum eius iclytus .
 Quo saluator scdm ioānē insufflauit spūm scm i sanctos
 aplōs et scdm lucā post ascensionē se missuz repromittit
Huius q̄stionis pfactis solutio ē si docete aplō
 Paulo spiritus scī diuersas gratias nouerim?
 Scribit enī i prima ad corinthios epistola Diuisiones do
 noy sūt idē aut dñs et diuisiones operationū sūt idem
 aut de qui operatur oīa i oīb' Diciturq; at datur mani
 festatio spirit' ad utilitatē Alii quidē sermo sapiētix: alii
 sermo sciētix scdm eundē spiritū Alii gratia sciatū i uno
 spiritū Alii fides i eodē spiritū alii operatio uirtutū Alii
 prophetia. Alii discretio spiritūū: Alii gñra liguarū: alii
 interpretatōes sermonū: Hec aut oīa opatur unus atq;
 idē spirit' diuidēs sigulis prout uult Ergo dñs post re
 surrectionē suā: iuxta lucā euāgelium dixerat Ecce ego
 mittā promissionē patris mei i uos Vos aut sedete in
 ciuitate quoadusq; induamini uirtute ex alto. Et iuxta eū
 dē i apostolorū actib; locut' ē Præcepit eis ab hierosō
 lymis ne discederēt . Is expectarēt promissionē patris
 quā audistis iquit p os meū q̄a ioānes quidē baptisā
 uit aqua Vos aut baptisamini spiritu sc̄to nō post mul
 tos hos dies Rursū in fine euāgelii scdm ioannem eo
 die quo resurrexerat idest dominica sanuis clausis: ad a
 postolos introisse narratur et dixisse eis sc̄do Pax uobis
 et inuissē sicut misit me pater: et ego mitto uos Hoc cū
 dixisset insufflauit et dixit eis Accipite spiritū sanctum:
 Quorū remiseritis peccata remittuntur eis et quorus reti
 meritis retenta sūt Primo ergo resurrectionis die acce
 perūt spiritus sancti gratiā qua peccata dimiserēt: et ba
 ptisarent: et filios dei facerent: et spiritus adoptionis
 credētib; largirentur ipso dño dicente Quorū remiseris
 tis peccata et reliqua Die aut pentecostes eis amplius
 repromissus ē ut baptisarentur spiritu sc̄to et indueren
 tur uirtute: qua christi euāgelii cūctis gētib; prædica
 rent iuxta illā qd i. lxxvii. psalmo legim' Dñs dabit uer
 bus euāgelisantib; uirtute multa: ut haberēt operatio
 num uirtutū et gratiā sanitatū et prædicaturū cūctis gen
 tibus acciperēt gñra liguarū: ut tā tunc cognosceretur qui
 apostolorū quib; deberēt gentib; nuntiare Deiq; apo
 stolus paulus q̄ de hierusalem usq; ad illyricū prædica
 uit et inde p Romā ad hispātiā ire festinat gratias agit
 deo qd cūctis apostolis uariis liguis loquatur q̄ enī cū
 ctis gētib; annūtiaturus erat multaz liguarū acceperat
 gratiā Quæ repromissio spiritus scī die decimo post as
 censionē saluatoris expleta ē Luca referēt q̄ ait Lūq;
 cōplerētur dies pētecostes erāt oēs i eodē loco: et fact'
 est repēte de celo sonus adueniētis spiritus uehemētis
 et iplēuit totā domū ubi erāt sedētes et apparuerūt illis
 dispartitæ linguæ tāquā ignis sedētis supra singulos eo
 rū et repleti sūt oēs spiritus sc̄to: et cœperūt loqui uariis
 linguis prout spiritus sc̄tus dabat eloqui illis Tūc iplē
 tū est illā qd legitur i Jobel: et erit in nouissimis dieb;
 dicit dñs effūdā de spiritu meo sup oēm carnē: et pro
 phetabūt filii uestri et filix uirx et iuuenes uiri uisōes ui
 debūt uerbū aut effusionis significat gratiæ largitatē: et
 spūs sonat qd dñs repromissit Vos aut baptisamini
 spiritu sc̄to nō post multos hos dies In tātū aut spiri
 tu sc̄to baptisati sunt: ut tota dom' repleretur ubi erāt
 sedētes: et ignis spiritus sc̄ti stationē i eis iueniret opta
 tam linguasq; diuideret et scdm esaiā qui imunda labia
 habere se dixerat purgaret labia eoz ut euāgelii christi
 purius prædicarēt: et i esaiā quidē supliminare tēpli dē
 fuisse comotū et repleta est oīs domus fumo idest terro

re et tenebris ueriq; ignorātia. In principio aut euāge
 lii repletur spiritu ecclesia ut gratia ei' atq; seruire om
 niū edētū p̄ca purgētur: et ignis sp̄s scī quē dñs multaz
 se esse dixerat p̄dicatur: ut a xpo ligua factur Non ergo
 Joānes lucasq; discordāt: ut qd ille prio iurrectionis die
 datū eē significat hīc qui quagesima die uēisse describat
 S; profectus apostolicus ē ut qui primo remittendoz
 p̄coz gñam acceperāt: et postea accepit op̄tōes uirtutū
 et cūcta donatōnū gñā q̄ ab aplō scripta cōmēorauimus
 et q̄ magis necessariū erat diuersitate liguarū uiuersariū
 qz gētū ut annūtiari xpm nullo idigerēt iterpte: unaz
 et in lycōnia eis audissent paulus et barnabam loqui
 linguis suis deos in hoies cōuersos eē credebāt: et reue
 ra idumētū uirtutis ē spūs scī grā quā possidētes iudē
 cū tribū aliā et regū purpurā n̄ timebāt. Promiserat enī
 dñs prius q̄ pateretur et dixerat. Quā tradēt uos No
 lite cogitare quo mō at qd loquamini: dabitur. n. uobis
 in illa hora qd loquamini. Nō. n. uos estis q̄ loquimini:
 s; spūs p̄tis uir q̄ loq̄tur i uobis. Ergo audacter et tota li
 bertate pronūcio: ex eo tpe. quo apli dño crediderūt sē
 per eos habuisse spm scm: nec potuisse signa facere abs
 qz sp̄s scī grā s; pro modulo atq; mēsurā. Unde salua
 tor i tēplo clamabat dicēs: Qui stat ueniat ad me et bi
 bat. Qui credit i me sic dicit scriptura. flumina d' uētre et'
 fluēt aqua uiuax. Hoc at dixit de ipu quē accepturi erāt
 credētes i eis et i eodē loco refert Nōdū. n. erat sp̄s da
 t' q̄ iesus nōdū erat glorificat': nō quo nō eēt sp̄s sc̄us
 dicēte dño saluatore: Si at i spū sc̄o eicio dæmonia: sed
 q̄ erat i dño necdū tot' i aplis morabatur: Quāobrē cū
 duceretur ad passionē dēterētur ad passionē ei': dñs et
 negāt et nesciū xpm se iurāt. postq̄ at baptisatur spū sc̄o
 et effunditur i eis sp̄s scī grā tūc libere loquitur ad prin
 cipes iudroz: Obedire oportet deo magis q̄ hoib; :
 et uos suscitāt iter flagella lxtatur fundit sanguinē
 et suis supplicis coronatur. Nōdū ergo erat sp̄s i aplis
 nec d' uētre eoz: fluēbāt gñx spirituales: qz dñs necdum
 erat glorificat': Quæ sit at gloria ip̄e i euāgelio loq̄tur
 Pater gloria me gloria: quā apud te habui priuquā
 mundū esset Gloria saluatoris patibulū triūphantis ē
 Crucifigitur ut homo: glorificatur ut deus Deniq; sol
 fugit luna mutatur i sāguines terra motu insolito cōtre
 misat: apperiantur inferi mortui ambulant: saxa rūpiuntur.
 Hæc est gloria de qua loquebatur i psalmo exurge
 gloria mea exurge psalterium et cathara. Ipsaq; de se
 respondit gloria et dispensatio carnis assumptæ exurgā
 diluculo: ut iplēatur uic. simi primi psalmi titulus pro as
 sumptione matutina. Hæc autē dicimus non qd aliū de
 um et aliū homines esse credamus: et duas personas
 factam' i uno dei filio sicut noua hæresis calūniatur s; un'
 atq; idē fili' dei et hoīs fili' ē et q̄cquid loq̄tur aliud
 referimus ad diuinam eius gloriam aliud ad nostram
 salutem: pro quibus non rapinam arbitratus est esse se
 xqualē deo sed se ip̄sū exiantur formā serui accipiens
 factus obediens patri usq; ad mortē mortis aut crucis
 Et uerbus caro factum est et habitauit in nobis: Miror
 autem Romanus et insanas sc̄mīnas eius abortiuos
 esse prophetas domino promittēte atq; dicēte uado et
 alium parac̄tum mittam uobis et postea lucas euāge
 lista narrat quod apostoli acceperunt quod promissus ē
 id multo post tēpore i se dicere fuisse cōpletus aplis enī
 promissū ē ego mittā sp̄sionē patris mei i uos et uo i
 sedebitis i ciuitate quoadusq; induamini uirtutē ex alto
 et exurgens in apostolos insufflauit et non in monta
 num atq; priscillam et maximillā et ait illi. i. apostolis
 Quorū remiseritis peccata dimittuntur eis: et quorus
 detinueritis detenta sunt Apostolis inquam præcepit:
 Ne recederēt ab hierosolymis: sed expectarēt promis
 siones patris: et postea qd promissus ē expletū legimus

Repleti sunt oēs spū scō: et ceperūt loqui aliis linguis
 prout spū scō dābat eloqui illis: Spū scō. n. ubi
 uult spirat: et qm dicit dñs alii paracletū mittā uobis et
 se oñ sit esse paracletū: q̄ appellatur cōsolator: uide et de
 us p̄ hoc censetur noie: de^r miserationū et totius cōso
 latoris. Sinauit et p̄ cōsolator et fili^r cōsolator: et spū
 scō cōsolator: et i noie patris et filii et spū scō quod
 intelligitur datus: baptisātur credentes: quorū unus cō
 solatoris et diuinitatis est nomen: et una natura est. hic
 spū scō non solū in apostolis: sed et in prophetis fu
 it. De quo dauid orabat dicens. Spm sanctū tuum ne
 auferas a me: et Daniel spū scō habuisse narratur:
 et dauid in spū loquitur dixisse dñm dño suo sede a dex
 tris meis. Donec ponā inimicos tuos scabellum pedū
 tuorū. Nec sine spū scō prophetauerūt prophetae:
 et uerbo dñi celi firmati sūt et spū oris eius oīs uirtus
 eorū et quicqd patris et filii est: hoc idē et spū scō est:
 et ipse spū scō: cum mittatur a patre et pro filio ue
 niat in alio atque alio loco spū scō dei patris et christi spū scō
 appellatur. Unde et i actibus apostolorū: q̄ Joānis bap
 tismate fuerant baptisati et credebant in deum patrem
 et christū. q̄ spm sanctum nesciebant itez baptisantur:
 immo tunc et uey accipiunt baptisma. Absq̄ spū scō
 etenim ipse factum est mysterium trinitatis et i codē uolu
 mine Petrus Ananias et saphira dixisse narratur quod
 mētiētes spū scō nō sūt hoib^r mītti: s̄ deo

Quid significet illud quod apostolus paul^s disputat ad
 romanos scribens. Quid ergo dicitur nunquid iniquitas
 apud deum. Absit usq̄ ad eum locum ubi ait. Nisi dñs
 s̄baoth reliquisset nobis semē sic iudoma facti fuisset^r
 et sicut gomorra similes fuissetus.

Quis quidem ad romanos epistola iter
 pretatōe idiget: et tantis obscuritatibus ob
 uoluta est: ut ad intelligendam eā spū scō
 indigemus auxilio. qui per apostolū hāc
 ip̄sa dicitur. Sed p̄cipue locus hic: in quo qdā uolētē
 seruire dei iusticiā ex precedentibus causis dicunt elec
 tum in uero. Rebeccae iacob: et abiectionem Esau. sicut et
 hieremias et baptisā Joānes eliguntur in utero: et ipse
 apostolus p̄destinatur in euāgelium an̄ q̄ nascatur. No
 bis autē nihil placet nisi quod ecclesiasticū ē: et publice
 in ecclesia dicere n̄ timemus: ne iux pythagorā et Pla
 tones et discipulos eorū: qui sub noie christiano intro du
 cunt dogma gentium: dicamus aīas lapsas esse de celo
 et pro diuersitatibus meritoꝝ in his uel illis corporib^r
 p̄ccatas antiquorū luere peccatorū. Multoq̄ melius est
 impertinētiam simpliciter cōfiteri: et inter cetera q̄ nescim^r
 et huius loci obscuritatē effugere q̄ dum uolum^r dei
 probare iusticiā. Basilidis et Manichaei h̄eresim de
 fendere: et hiberas nenas xgyptiaq̄s portientia sectari.
 Dicamus igitur ut possum^r et apostolica uoluntatis se
 quētes uestigia: ne puncto quidē ut dī atq̄s iūque trans
 uerso ab illius sententiis recedam^r. fleuerat supra et dolorū
 suo atq̄s cōscientiā suā testē inuocauerat spm scō quod
 fratres sui et cognati scdm carnem. i. israelitici dei filii n̄
 recepissent: quorū fuit adoptio et gloria et testm̄: et legis
 latio et cultura: et promissio: ex quibus et ipse xps scdm
 carnē de maria gñatus est uirgine: et tā cōtinuo cordis
 dolore torq̄tur: ut ipse optet anathema esse a xpo. i. so
 lus perire: ne oē israeliticū gen^r pereat: et q̄ hoc dixe
 rat statim uenientē e regione prouidit quāstionē. Quid
 igit dicit. Om̄s qui ex israel sunt perierunt: et quō tu ip
 se et ceteri apostoli: et infinita iudaici populi multitudo
 xpm dei filium recepistis? Quas ita soluit: Israel in scrip
 turis sanctis dupliciter appellatur: et in duos diuiditur
 filios: in unū qui iux repromissionē et spū scō est: in aliey
 qui iux carnem. Abraā duos habuit filios Israhel et

Israhel. Israhel q̄ scdm carnē natus est: h̄reditatē patrio
 non accepit. Isaac qui ex sara ex repromissione gñatus
 est semen dei appellatur. Scriptū est. n. in Isaac uocabi
 tur tibi semen. i. non qui filii carnis hi filii dei: sed q̄ filii
 sunt repromissionis isti estimantur in semine: et hoc nō
 solum in israhel et Isaac accidisse conuincimus: S̄ et
 in duobus rebecca filiis Esau et iacob: quorū alter elec
 tus et alter abiectus est. et hoc totū dicit ut i duob^r fil
 iis prioribus israhel et Esau populū iudaeorū abiectū
 esse significet: i posterioribus aut hoc ē i Isaac et iacob
 electum gentium populū. uel eos qui ex iudaeis i xpm
 credituri erāt: et qm hoc uolēs approbare proposuerat
 testimoniū nascentium geminorū Esau et iacob: de qb^r
 scriptus est. Oator seruiet minori: et i malachia legit^r
 iacob dilexi. Esau autē odio habui: ueniētēq̄ e latere
 quāstionem more suo proponit et dīserit: et hac soluta
 reuertitur ad id de quo ceperat disputare: Si Esau et
 iacob necdū nati erant: nec aliqd egerant boni aut ma
 li: ut uel promerentur deum uel offenderent: et electio
 eorum uel abiectio non merita singulorum: sed uolun
 tatem eligentis et abiicientis ostendit. Quid ergo dicit
 mus. Iniquus est deus: secundum illud exemplum: qd
 loquitur ad Moysen. Miserebor cui miserebor: et misericordias
 praxtabo cui miserebor. Si hoc inquit
 recipimus ut faciat deus quodcumq̄s uoluerit: et absq̄
 merito et operibus uel eligat aliquē uel condemnet: er
 go non est uolentis neque currentis: sed miserentis dei
 maxime cum eadem scriptura: hoc est idē deus loqua
 tur ad pharaonem in hoc ipsum excitauit te ut ostendas
 in te uirtutem meam: et annuncietur nomen meum in
 uniuersa terra: si hoc est ita et pro uoluntate sua misere
 tur israeli et indurat pharaonem. Ergo frustra quāstionē
 atque causatur nos uel bona non fecisse uel fecisse mala
 cum in potestate illius sit et uoluntate absque bonis et
 malis operibus uel eligere aliquem uel abiectio: praxfer
 tim cum uoluntati illius humana fragilitas resistere ne
 queat: quam ualidas quāstionem scripturarum ratione
 contexam et pene indissolubilem breui apostolus ser
 mone dissoluit dicens. O homo tu quis es qui respon
 des deis deo? et est sensus: Ex eo quod respōdes deo et ca
 lumnitiam facis et de scripturis tanta perquiris: ut loqua
 ris contra deum: et iusticiam uoluntatis eius inquiras:
 ostendis te liberi esse arbitrii: et facere quod uis uel ta
 cere uel loqui: Si enim in similitudines uasis fictilis te
 a deo creatum putas: et illius non posse resistere uolun
 tati. Hoc considera quod uas fictile nō dicit figulus: qua
 re me sic fecisti? Figulus enim habet potestatem de eo
 dem luto aut eadem massa aliud uas in honorem face
 re: aliud in contumeliam. Deus autem aequali cunctos
 sorte generauit: et dedit arbitriū libertatem ut faciat
 unū quisque quod uult siue bonum siue malum. In
 tantum autem dedit omnibus potestatem ut uox impia
 disputet cōtra creatorē suū: et cās uoluntatis illi^r p̄cru
 tetur: sicut de^r nolēs oñdere irā et notā facere poten
 tiā suā sustinuit in multa patiētia uasa ire apta ad iteritū
 ut oñderet diuitias gloriā suā i uasa misericordiae quā
 p̄parauit in gloriā: quos et uocauit non solū nos ex iu
 daeis: sed et ex gentibus: sic in osee dicit. Uocabo nō ple
 bē meā plebē meā: et n̄ dilectā dilectā: et erit i loco ubi
 dictū ē ei: n̄ plebs mea uos: ibi uocabūtur filii dei uiui
 et cetera q̄ sequūtur. si iqt patiētia dei indurauit pharao
 nem et multo tempore p̄ccatas distulit israelis: ut iustis
 us condēnaret. quos tanto tēpore sustinuerat non dei
 accusanda est patiētia et infinita clementia: sed eorum
 duritia q̄ bonitatē dei in perditionē abusi sunt. Alioq̄n
 un^r est solis calor et scds essētias subiacētes alia liq̄facē:
 alia indurat. alia soluit: alia cōstrigit. Liquatur eni ceras:
 et induratur lutū: et tñ calorū non est diuersa natura.

Sic est bonitas et clementia dei uasa ire : quæ apta sunt in interitus idest populus israel indurat. **Uasa** autem misericordiarum quæ preparauit in gloria quæ uocauit hoc est. **Nos** qui non solum ex iudæis sumus sed etiam ex gentibus non solum irrationabiliter et absque iudicio ueritate : sed causis præcedentibus quia alii non susceperunt filius dei. Alii autem recipere sua sponte uoluerunt. **Hæc** autem uasa misericordiarum non solum populus gentium est : sed etiam hi qui ex iudæis credere uoluerunt : et unus credentium effectus est populus ex quo ostenditur non gentes eligi. Is huius uoluntates atque ita facti est : ut impletur illud quod dicitur est. **Osce** **Uocabo** non plebem meam plebem meam : hoc est populum gentium et quibus prius dicebatur. **Non** plebs mea uos : nunc uocantur filii dei uiui : Quod ne solum de gentibus dicere uideretur etiam eos qui ex israelitica multitudine crediderunt uasa misericordiarum et electionis appellat. **Elam** enim **Elaias** pro israel si fuerit numerus filiorum israel quasi harena maris reliquit saluæ sicut : **Hoc** est etiam si multitudo non crediderit tamen pauci credent. **Uerbus** enim consummatus atque breuiatus in sua de xpi uita libauit ut humilitate et in incarnatione christi eos saluos faceret qui in eum credere uoluissent. **Hoc** ipius et in alio loco dixit **Elaias** . **Nisi** dominus reliquisset sabaoth non bis semen : sicut sodomia facti fuissetis et sicut gomorra similes fuissetis . **Locus** testimonia proposuisset qui bus duplex uocatio prædicatur : et populi uero dxoy transit ad coherere disputationes et ideo dicit gentes quæ non sectabantur iustitiam apprehendisse iustitiam : quia non superbierunt : sed in christum crediderunt . **Israelis** autem magna parte ideo corruisse quæ offenderit in lapide offensionis : et patre scandali : et ignorauerit iustitiam dei et quærens suam statuerit iustitiam : iustitiam dei quæ christus est subici noluerint . **Legi** in cuiusdam commentariis sic respondisse apostolum : ut magis implicuerit quam soluerit quaestionem sit enim ad id quod proposuerat **Quid** igitur dicemus **Num** quid iniquitas apud deum est ? **Non** est uolentis neque currentis sed miserentis est dei et cui uult miseretur . et quem uult indurat : et uoluntati eius quis potest resistere ? **Sic** apostolus respondisse **U** homo qui terra et cinis es audeas deo facere quaestionem et uas fragile atque testaceus rebel las contra figulum tuum **Num** quid signum potest ei dicere : quod se fingit **Quare** me sic fecisti ? **Aut** non habet potestatem figulus lutum ex eadem massa facere **Aliud** quidem uas in honores : aliud in contumeliam : æterno silentio ergo conticesce et scito fragilitatem tuam et deo ne moueas quaestionem : quod fecit quod uoluit : ut in alios clemens in alios seuerus existeret . **Quid** sic quod apostolus scribit ad **Corinthios** in secunda epistola **Alius** odor mortis in morte : **Alius** odor uitæ in uitâ : et ad hæc quis tam idoneus ?

Hic totum huius loci capitulum proponamus ut ex præcedentibus et sequentibus possit uel ligi media : quæ ex utroque contexta sunt . **Locus** uenisse autem troadem propter euangelium christi et ostius mihi apertum esset in domino : non habui requiem spiritui meo : eo quod non inuenirem Titum fratrem meum : sed uale fatiens eis profectus sum in macedonia : **Deo** autem gratias ago : qui semper triumphat nos in christo iesu et odorem notitiam suam manifestat per nos in omni loco quæ christi bonus odor sum deo in his qui salui fiunt et in his qui per eunt aliis quidem odor mortis in mortem **Alius** odor uitæ in uitam : et ad hæc quis tam idoneus ? **Non** enim sum sicut plurimi adulterantes uerbum dei ex syncretitate : sed sicut ex deo coram deo in christo loquor . **Narrat** corinthiis quod fecerit : quæ passus sit et quomodo in cunctis deo agat gratias ut sub exemplo sui illos prouocat ad certandum **Dei** enim inquit troadem quæ prius troia appellabatur ut euangelium christi in **Asia** prædicare . **Locus** mihi ostius apertum esset in domino hoc est plurimi credidissent : siue per signa atque

uirtutes : quæ in me operabatur deus spes esset nascens ecclesie fidei et in domino succrescentis : non habui requiem spiritui meo : hoc est speratam consolationem inuenire non potui eo quod Titum fratrem meum non inuenirem siue quem ibi reperire autem putabas siue quem ibi audieram degerit : uel qui illuc uenturus esse se dixerat quæ autem tanta consolatio fuit : et quæ requies spiritui in patria Titum quem quia non inuenit uale fatiens eis profectus est in macedonia : **Aliquoties** diximus apostolus paulum uirum fuisse doctissimum atque eruditum ad pedes **Samalibelis** in actibus apostolorum concio natur et dicit : et nunc quid habetis cum hominibus istis ? si enim a deo est stabit si ex hominibus destrueret cum quæ haberet sanctarum scientiarum scripturarum et sermonis diuersarum quæ linguarum gratiam possideret : unde ipse in domino glorietur et dicit **Gratias** ago deo quod omnium eorum liguis magis loquar diuinorum sensuum maiestate non poterat grece eloqui uel digno explicare sermone . **Habebat** ergo Titus interpretem : sicut et beatus petrus **Marcus** cuius euangelium petro narrante et illo scribente compositus est . **Denique** et duæ epistolæ quæ feruntur petri sulo inter se et charec tere discrepant structuraque uerborum : **Ex** quo intelligimus pro necessitate rerum diuersis eum usus interpretis : **Ergo** et paulus apostolus comitatus quæ prædicationis suæ in præsentiarum fistulam organique : per quod christo caneret non inuenerat perrexit in macedoniam a papho **Apparuerat** enim ei uir macedo dicens transiens adiua nos : ut ibi inueniret Titum et uisitare fratres : uel persecutionibus probaretur . **Hoc** est autem quod dicit . **Deo** autem gratias ago quod semper triumphat nos in christo iesu pro eo quod est triumphat de nobis siue triumphus suum agit per nos qui alio loco dixerat spectaculus facti sumus mundo et angelis et hominibus **Denique** narrat in consequentibus **Uas** cuius uenissent macedoniam : nullam requiem habuit caro nostra : sed omnem tribulationem passi sumus foris pugnae : itum timores sed qui consolatur humiles consolatus est nos deus in aduentu titi **Non** solum autem in aduentu eius sed etiam in solatio **Ergo** propterea uale faciens troiam siue troadem sibi profectus est macedoniam ut inueniret ibi titum et haberet interpretationis euangelique solatium : quem intelligimus non ibi repertum : sed post tribulationes et persecutiones apostoli superuenisse : **Prius** ergo quam ueniret Titus multa perpelessus agit gratias omnipotenti deo in christo iesu quem gentibus prædicabat . quod dignus se elegerit in quo ageret triumphum filii sui **Triumphus** dei est passio **Passio** martyrum pro christi nomine crucis effusio . et inter tormenta lætitia **Locus** enim uiderit quis tanta perseverantia stare martyres atque torqueri : et in suis cruciatibus gloriari odor notitiam dei disseminatur in gentes et subito cita cogitatio quod nisi uerus esset euangelium nunquam sanguis ac securam confessio est : sed in carceribus in plagis : in persecutionibus in fame in nuditate : et siti **Dic** triumphus dei est apostolorum uictoria : **Sed** poterat audire respondere **Quo** ergo non omnes crediderunt ? **Prius** ergo quam iterroges soluit **αὐτὶ πτόφορα** et iuxta morem suum quicquid aliter obicere potest antequam obiciatur edisserit **Et** est sensus **Romani** christi in omni loco boni odor sumus deo et prædicationis nostræ longe lateque fragrantia spirat : sed qui homines suo arbitrio derelicti sunt . **Neque** enim boni necessitate faciunt sed uoluntate ut cedentes coronam accipiant increduli supplicium mancipentur . **Ideo** odor noster qui per se bonus est : uirtute eorum et uirtute quæ suscipiunt siue non suscipiunt in uitam transit aut mortem : ut quæ crediderit salui fiant **Qui** uero non crediderint peccant **Nec** hoc mirandum de apostolo cum etiam de domino legerimus : **Ecce** positus est hic in ruinam et in resurrectione multorum et in signis cui contradicetur solisque radios tam munda loca accipiant quam imunda : et sic in floribus quo intercore luceant nec tamen radii polluuntur

margin notes on the left side of the page, partially cut off.

Sic et christus bonus odor qui nunquam mutari potest nec suam naturam amittere: credentibus uita est. incredulis mors. **M**ors autem non ista cois: qua cum bestis moritur et tumentis: Sed illa de qua scriptum est. Anima quae peccauerit: ipsa morietur. Ergo uita non haec arbitranda est: qua spiramus et incedimus et huc illucque discurremus: sed illa de qua dauid loquitur. Eredo uideri bona dei in terra uiuentium. Deus enim uiuorum est: non mortuorum: et uita nostra abscondita est cum christo in deo. Cum autem christus apparuerit uita nostra: tunc et nos apparebimus cum ipso in gloria. **N**ec uobis o corinthii parum uideatur si nobis predicantibus ueritates: alii credant: alii non credant: alii uera morte moriantur: alii uiuant ea uita quae dicit. Ego sum uita. **N**isi enim nos locuti essemus: nec incredulos moros: nec credentes uita sequeretur. **¶** Difficile dignus pro uirtutum christi inueniri potest qui in annunciandis illis non suam: sed eius qui ueritatem gloriatur: quem predicat. In eo uero quod se negat non esse sicut multos qui uendicent uerbum dei: ostendit esse quamplurimos qui quaerunt putant esse pietatem: et turpia lucri gratia oia faciunt. qui deuorant domus uiduarum: se autem ex sinceritate quasi missus a deo et praesente eo qui se miserit oia in christo et pro christo loquitur: ut causa praedicationis dei triumphus sit christi: eiusque sit gloria. Et notandum quod mysterium trinitatis in huius capituli fine demonstratur. **¶** De deo. n. spiritu sancto coram deo patre in christo loquimur. **¶** Ad comprobandum autem quod de troade prexit in macedoniam: de apostolorum actibus ponit testimonium. **¶** Huius autem pertransisset in asiam descenderunt troadem et uisio nocte paulo ostensa est. **¶** Vir quidam macedo scias erat et deprecans eum ac dicens. **¶** Transiens in macedoniam adiuua nos. **¶** Quod cum uidisset statim quaesimus proficiscere in macedoniam certi facti quod uocasset nos de euangelizare eis.

¶ Quid sit quod in epistola scribit ad Thessalonicenses primum in ipse autem deus pacis sanctificet uos: per oia et integer spiritus uester et anima et corpus sine querela in aduentu domini nostri iesu christi seruetur.

Huiusmodi quaestio sub breui sermone tractanda. **¶** Supradixerat spiritu nolite extinguere. **¶** Quod si fuerit intellectus: statim sciemus quod a spiritu: qui cum anima et corpore in aduentu die domini conseruandus est. **¶** Quis enim possit credere quod instar flammae quae extincta desinit esse quod fuerat: extinguatur spiritus sanctus et sustineat abolitio ois sui: qui fuit quondam in israel: quando per esaiam: et hieremiam et singulos prophetas dicere poterat: **¶** Hec dicit dominus et nunc in ecclesia per agabam dicit. **¶** Hec dicit spiritus sanctus. et ipse paulus. **¶** Diuisiones autem donorum sunt: idem uero spiritus: et diuisiones ministeriorum sunt: idem autem dominus: et diuisiones operationum sunt. **¶** Idem uero deus qui operatur oia in oibus. **¶** Unicuique autem datur manifestatio spiritus ad id quod expedit. **¶** Alii per spiritum datur sermo sapientiae: alii sermo scientiae secundum eundem spiritum: alii fides in eodem spiritu: alii operatio uirtutum. **¶** Alii gratia sanctorum: in uno spiritu: alii prophetia: alii discretio spirituum. **¶** Oia autem haec unus atque idem operatur spiritus diuidens singulis prout uult. **¶** De hoc spiritu ne a se auferetur roga batur dauid dicens spiritum sanctum tuum ne auferas a me. **¶** Qui cum auferatur non in substantia sui: sed ei a quo auferatur extinguitur. **¶** Ego puto unum atque idem significare: spiritum nolite extinguere: quod in alio loco scribitur: spiritu feruentes. **¶** In quo enim feruor spiritus multiplicata iniquitate et caritate frigore non tepescit: in hoc nequaquam spiritus extinguitur. **¶** Deus igitur pacis sanctificet uos per oia uel in omnibus siue plenos atque perfectos: hoc enim magis sonat

ὁλότῃ λαίῳ. **¶** Deus enim appellatur pacis quia per christum ei reconciliati sumus qui est pax nostra: qui fecit utraq; unum: qui et in alio loco pax dei dicitur superans omnem sensum: quae custodit corda cogitationesque sanctorum. **¶** Qui autem sanctificatur siue perfectus est in oibus: in hoc et spiritus et anima et corpus in die domini conseruatur. **¶** Corpus si singulorum membrorum utatur officiis: uerbi gratia si operetur manus pedes abulet oculus uideat auris audiat dentes cibos molant: stomachus coquat: aluus digerat: aut si nulla parte membrorum truncatum est: et hoc quisquam potest credere apostolum pro credentibus deprecari ut die iudicii integrum omnium christi corpus inueniat: cum oia corpora morte dissoluta sint: aut sicut quidam uolunt reperta fuerint adhuc spirantia habeant debilitates suas: et maxime martyrum et eorum qui pro christi nomine uel oculos effoscos. uel amputatas nares: uel abscissas manus habent. **¶** Ergo integrum corpus est de quo diximus in alia quaestione tenens caput: ex quo omne corpus conexum atque compactum accipit augmentum et administrationem christi. **¶** Hoc corpus ecclesiae est et quicumque huius corporis tenuerit caput et cetera membra serauerit: habebit integrum corpus quantum recipere potest humana natura: iuxta hunc modum et animae integritas conseruanda est quae dici potest. **¶** Benedicite aia mea dominum: qui sanat omnes infirmitates tuas: et de qua scriptum est. **¶** Misit uerbum suum et sanauit eos: spiritus quoque integer in nobis conseruatur qui non erramus in spaliibus: sed utimus in spiritu: acquiescimus in spiritu: et opera carnis mortificamus in spiritu: asserimusque omnes fructus eius caritatem gaudium pacem et cetera. **¶** Aliter praecipitur nobis. **¶** Salomone dicente. **¶** Tu autem describe ea tripliciter in consilio: in consuetudine ut respondeas uerba ueritatis his qui proponunt tibi. **¶** Triplex in corde nostro descriptio: et regula scripturarum est. **¶** Prima ut intelligamus ea iuxta historiam: Secunda iuxta tropologiam: Tertia iuxta intelligentiam spalem: in historia eorum quae scripta sunt ordo seruetur: in tropologia de littera ad maiora confurgimus: et quicquid in priori populo carnaliter factum est iuxta morale iter pretamur locum: et ad animae nostrae emolumenta conuertimus in spali theopneustica ad sublimiora transimus terrena dimittimus. **¶** de futurorum beatitudine atque salutem disputamus. ut praesentis uitae meditatio umbra sit futurae beatitudinis. **¶** Quos si tales christus inuenit: ut et corpore et anima et spiritu integri conseruentur triplicis in se scientiae perfectam habeant ueritatem: hos sua pace sanctificabit et faciet esse perfectos. **¶** Multi simpliciter hunc locum de resurrectione intelligunt: ut et spiritus et anima et corpus in aduentu domini integra conseruentur. **¶** Alii triplicem ex hoc loco hominem uolunt affirmare substantiam spiritum quo sentimus: animam quae uiuimus corpus quo incedimus. **¶** Sunt qui ex aia tantum et corpore subsistere hominem differentes spiritum in eo tertium non substantiam uelut intelligi: sed efficientia. per quam et mens in nobis et sensus et cogitatio et animus appellantur: et unum non sunt tot substantiarum quot nomina. **¶** Quis illud eis fuerit oppositum. **¶** Benedicite spiritus et animae iustorum domino: scripturam non recipiunt dicentes eam in hebraico non haberi. **¶** Nos autem in praesenti loco ut supradiximus spiritum qui cum anima et corpore integer conseruatur non substantiam spiritus sancti quae non potest interire: sed gratias eius donationesque accipimus: quae nostra uel uirtute uel uitio et accendantur et extinguuntur in nobis.

¶ Incipit prologus beati Hieronymi in librum ad Agastium de quaestionibus. xi. noui testamenti.

Filius meus Apodemus qui interpretatione nominis sui longa ad nos nauigatione signauit et de oceani littore atque ultimis Gallie finibus roma praxerita quaxiui beibile ut inueniret i ea caeleste pane et saturatus eructaret ad deum ac diceret Eructauit cor meum uerbum bonum dico ego opera mea regi detulit mihi in parua scedula maximas quaxtiones: quas a te datas mihiqz tradendas discrete: Ad quartam lectionem intellexi studius regina saba in te esse completum quax de finibus terra uenit sapietia audire salomonis: Quod quidem ego salomon: qui et ante se et post se cunctis hominibus i sapietia perfertur: Is tu regina appellada es Saba in cuius mortali corpore non regnat peccatum et q ad deum tota mente conuersa audis ab eo Quod neriore conuerture sunamitio. et eni saba i lingua nostra conuersione soat simulqz animaduerti qd qstiuacula tuax de euagelio tantus et de apostolo positax idicax te ueterem scripturam aut non satis legere aut non satisfelligere quax tantis obscuritatibus et futurorum typis inuoluta e: ut ois interpretatione idigeat: et porta orientalis de qua exoritur lumen uerum: et per qua pontifex ingreditur et egreditur semp clausa sit et soli patet christo q habet clauem dauid qui aperit et nemo claudit claudit et nemo aperit ut illo referate itroas cubiculum eius et dicas Introduxit me rex in cubiculum suum Praxerea satis miratus sum cur puris simo sote uicino nostri ta procul riuuli flueta quaxieris et omisso aquis siloe: quax uadunt cus silatio desiderea aquas sior: quax turbidis seculi huius uitio sordidatur Habet ibi factus uirum Alethius presbyterum qui uiua ut aiunt uoce et prudeti disertoqz sermone possit soluere. quax requisis. Nisi forte peregrinas merces desideras et pro uarietate gustus nostrorum quoqz condimitorum te alimeta delectat Aliis dulcia placet: nonnullos subamara delectat Hox stomachu acida renouat illoz salsa sustentant Ad ego nausea et capitis uertiginem antidoto qd uocatur πικρά .i. amara sape sanari et iuxta Hippocratē dultia amaril curari et contrariorū contraria esse remedia Itaqz nostrā amaritudinē i illius nectario melle curato et mitte i myrrā lignus crucis senileqz pituitam iuuenili auctoritate cōpescere: ut possis laxa catare Quam dultia gutturi meo eloquia tua dñe sup mel ori meo Zur iohanes discipulos mittit ad dñm ut iterrogaret eū Tu es q uenturus es an aliu expectam? cū prius ipse de eodē dixerit. Ecce agnus dei ecce q tollit peccata mundi

De ac quaxtione in cōmentariis matthxi plenus dixim. Vnde apparet qd hac interrogao: ipa te nolūina n habez. Tñ strigēdū ē breuiter ne omnino tacuisse uideamur Iohanes mittebat discipulos suos i uinculis cōstitutis ut sibi qres illos doceret et capite trūcandus illuz doceret esse sectadu que iterrogatione sua magistru omnibus fatebatur. Neqz eni poterat ignorare ques ignoratibus illuz demonstrauerat et de quo dixerat Qui habet sponsam sponsus et cuius non sus dignus calciameta parare: et illū oportet crescei. me autē minui: deumqz patrē itonātem audierat. Sic ē filius meus dilectus i quo mihi cōplacui Qd aut dicit Tu es qui uenturus es an aliu expectamus? Hūc quoqz se sus habez potest Scio qd ipse sis qui tollere ueritu peccata mundi: sed quia ad inferos descensurus sus: etiam hoc iterrogo Dñm illuc et ipse descēdas: An ipius sit hoc de dei filio credei: aliuqz missurus sis Hoc aut sciz desidero. ut qui te i terris hominibus nunciant etiā i infernis nunciē si forte uenturus es Tu eni es q uenisti di mittere captiuitatē et soluere eos qui uinculis tenebantur Quis sciscitationē dñs intelligens operibus magis q sermone respōdit et ioant praxcepit mūnari: uidere cecos ambulare claudos leprosos mundari surdos audiz mortuos surgere: et quod bis maius est pauperes euā

gelizare pauperes uel humilitate uel dicitis ut nulla inter pauperē dicitēqz distantia sit salutis sed oēs uocentur xqualiter Tūc quoqz isert Beatus qui n fuerit scada libatus i me Non iohannē is eius discipulos percūit: q prius accesserat ad eū dicentes Quare nos et pharisi ieiunauis frequenter. Discipuli aut tui nō ieiunant: et ad iohannē Magister: cui testimoniu tu pbuisi iuxta iordanē ecce discipuli eius baptisat: et plures ad eū ueniunt Quo dicto timore significat de signorū magnitudine et i uia mardacitate uenitē cur baptisatos a iohanne ipse audeat baptisare et multo amplior ad eū turba cōcurrat q prius uenerat ad iohannē et ne forsan plebs nesciens hoc dicto iohanes suggillari arbitraretur i illius laudes perorat et cepit de iohanne ad turbas dicere circūstātes Quid existis i desertū uidere arundinē uento agitātam et quid existis i solitudinē uidere homines molibus uestitus et reliqua Lutus dicit hic sensus est Nūquid ad hoc existis i eremū ut uideretis hominē instar arūdinis uētorū flatu in partes uarias iclinari: ut quē antea laudauerat: de eo nunc dubitet et de quo prius dixerat Ecce agn' dei nūc iterroget Dñm ipse uel alius sit q uel uenit uel uentur' sit Et qd ois falsa pdicatio sectatur lucra et gloria qrit hū anas: ut per glorias nascatur compendia Assert eū cameloz uestitū pilis nulli posse adulari lucubere: et qui locustis uestitur et melle siluestri opes nō quaxere: rigidāqz et austerā uitas aulas uitare palatū: quas quaxit qui bysso et serico et mollibus uestiuntur q in domibus regū sunt. Dicitqz eus nō solū prophetā q soleat futura praxdicere: is plus ēē q prophetā: qd quē illi uenturū dixerūt: hic uenisse demonstrauit dicēs. Ecce agn' det: ecce qui tollit pēa mundi: praxertim cū ad fastigium prophetaie baptisax accesserit priuilegium: ut cui dixerat Ego debeo a te baptisari ipse eus baptisauerit nō psumptōe maioris sed obedientia discipuli ac timore seruili. Lūqz iter natos mulierū nullū asserat Iohanne surrexisse maiorē se qui de uirgine procreatus ē maiorē ēē commemorat: liue omnes angelū qui i celis minim' ē i terris cūctos homines ātēre: Quod. n. i angelos proficim' et nō āgeli i hois: sicut quidā stertētē sopore grauissimo somniant. Nec sufficit hoc i iohannis laudibus: nisi ipse pdi cās baptisimū pōnitētia prius dixisse referatur. Pōnitētiā agite appropinquabit .n. regnū celorū: Vnde ad pdicatōnis diebus eius regnū celorū uim patitur: ut q hō natus ē āgelus ēē desideret: et terrenū aial caeleste qrat habitaculū. Lex. n. et propheta usqz ad Iohannem prophetauerit nō qd Iohannes prophetaz sit finis et legis is ille q Iohannis testimonio praxdicatus ē Iohannes aut scās mysterius qd i malachia scriptū ē: Ipse ē Helias q uenturus ē. nō q eadē aia ut haxetici suspicātur: et i helia et i Iohanne fuerit: sed q eadē habuerit spūs sci gratias sona cūct' ut helias uiuens i eremo ut helias psecutionē passus ab Herodade ut ipse sustinuit ab Hiesabel. Et quō Helias secūdi praxcursor ē aduēt': ita Iohannes i carne uenturū dñm saluatorē nō solum i eremo is et i mīs uto salutarit et exultatōe corporis nūtiauerit

Quid significet qd in matthxo scriptū est arūdinē quax sata nō confringet et linum fumigās non extinguet.

Ad cuius expositionē loci totus quod matthaus de elaiā phopheta assumit testimonius ponendū est: et ipsius uerba elia iuxta lxx. interpretes ipsiqz hebraicū cui Theodotion Aquila Symmachusqz cōsentit. sic ergo de quatuor euangelistis solus matthaus posuit Iesus aut scies recessit ide et secuti sūt eū multi et curauit eos oēs et praxcepit eis ne manifestū eū facerēt ut impleretur qd dicitus est p Esaiam prophetā dicētes Ecce puer meus

[Marginal notes in a smaller script, partially illegible]

quē elegi: dilectus me' in quo bene cōplacuit aīa mea: ponas spm meū sup eū et iudiciū gentib' nunciabit: nō contendit ne clamabit neqz audiet quisquā i plateis uocē ei'. Arūdinē quassatā nō cōstringet: et linū fumigās nō extinguet: donēc elidat ad uictoriā iudiciū et i noīe eius gentes sepabūt. Pro quo i esaiā iux septuagita in terpretes sic scriptū est. Jacob puer meus: suscipiā eius israel electus suscepit eū aīa mea. dedi spm meus super eius iudiciū gentib' profert: nō clamabit nō dimittet. nec audietur foris uox ei'. Arūdinē quassatā nō conteret: et linum fumigans nō extinguet: sed in ueritate profert iudiciū. splēdebit et nō quassabitur donec ponat iudiciū super terrā: et in noīe ei' gentes sperabūt. Nos autē ex hebræo ita uertim'. Ecce puer me': suscipiam eū: electus me': cōplacuit sibi in illo aīa mea: Dedi spm meus super eū: iudiciū gentib' profert. Non clamabit nec accipiet personā. nec audietur foris uox ei'. Calamū quassatus nō cōteret: et linum fumigās nō extinguet. In ueritate educet iudiciū: nō erit tristis neqz turbulent' donec ponat in terra iudiciū et legē ei' i iulā expectabunt. Ex quo appars euāgelistam Mattheū nō ueteris itēptatōis auctoritate constrictū dimisisse hebræā ueritatem: sed quasi hebræū ex hebræo in dñi lege doctissimū gētib' protulisse quā in hebræo legerat. Si. n. sic accipiendum est ut .lxx. itēpretes ediderūt Jacob puer me' suscipiā eū: israel elect' me': suscipiet eū aīa mea. Quō in iesu intelligimus esse cōpletū qd de iacob et de israel scriptū est? Quod beatum mattheū nō solum i hoc testi monio: sed et i alio loco fecisse legim'. Ex xgypto uoca ui filium meū: pro quo lxx. trāstulerūt ex xgypto uoca ui filios eius. Quod utiqz nisi sequamur hebraicā ueritatem ad dñm saluatorem nō pertinere manifestū est. Sequitur. n. ipsi autē immolabant baalis. Quā autē de assūpto testimonio in euangelio min' est: splēdebit: et nō quassabitur donec ponat in terra iudiciū uidetur mihi accidisse primi scriptoris errore: q' legens superiorē sntias i uerbo iudiciū eē finitā putauit inferioris sntias ultimū uerbu esse iudiciū: et pauca uerba q' in medio hoc est iter iudiciū et iudiciū fuerāt ptermisit. Rursūqz quod apud hebræos legitur et in lege ei' sperabunt insulā matthe' potius sensū quā uerba itēptans pro lege et insulā nomen posuit et gentes. et hoc non solū i præsenti loco: s' ubiqz de ueteri insūto euāgelistā et apostoli testimonio protulerunt. diligenti' obseruādū est nō eos uerba secutos esse: sed sensum: et ubi. lxx. ab hebraico discrepāt hebræū sensum suis expōsuisse sermonibus. Puer igitur dei omnipotentis iux dispensatōem carnis assumptus: q' ad nos mittitur saluator est appellat'. Ad quē et i alio loco dicit p'. Magnū est tibi uocari puer' meū ut cōgreges tribus iacob: hxc est uinea sareth q' interpretatur electa. hic est filius me' amātissimus in quo sibi cōplacuit aīa mea. Non quod deus aīas habeat: sed quod in aīa oīs dei mōstratur affectus: et nō mīx s' in deo aīa noietur: cum uniuersa corporis humani mēbra scdm legis tropologia et diuersas intelligētias hōe dicatur: posuit quoqz spm suum sup eum spm sapientix et intelligentix: spm consiliū et fortitudinis: spm sciētix et pietatis et timoris dñi: q' in specie columbæ descendit sup eum: de quo et Joānes baptista a deo patre audisse narrat se. Sup quē uideris spm sanctū uenientem et manentē in eo ipse est et iudiciū gētib' nunciabit: de quo et i psalmis legim'. Deus iudiciū tuum regi da: et iusticiā tuas filio regis: Qui et ipse loquitur in euangelio: Nō. n. p' iudicat quē quā. Sed iudiciū oēs dedit filio. Non contendit sic agn' ductus est ad uictimam. Nō contēdit in subuersiōe aut diē. n. tium neqz clamauit iux illud qd paulus apostolus scribit. Oīs clamor et ira et amaritudo auferatur a uobis. Nō clamauit qz israel nō fecit iudiciū: s' clamorem.

Neqz audiet quāquā in plateis siue foris uocē ei'. Oīs .n. gloria filix regis ab intus et arcta et āgusta uia ē: q' ducit ad uitā. Dñi in plateis uox ei' non audietur: i quib' confidēter agit sapientia: latā spatiofāqz nō igrediens: s' arguens atqz condēnans. Vñ et his q' foris erant non sua uoce: sed per pabolas loq'batnr. Arūdinē inq' quassatam non confriget. Siue ut. lxx. trāstulerunt: calamus fractum non cōteret. Calamus fract' q' fuit antea uocatus: et in laude dñi concinebat appellād' est israel: qui quondam ipegit in āgularē lapidē: et cecidit sup eū fractusqz i illo est. Propterea dī de eo. Increpa dñe bestias calami: et i iesu uolumine torrens appellatur canx. i. calami q' hz aquas turbidas: quas elegit israel purissima cōtēnens fluente iordanis. Reueriūqz mēte i xgyptū desiderās cenosā ac palustrē regionē pepōesqz et cepe et alia et cucumeres ollasqz xgyptiāz carniū: rectis iē p' Esaiā appellatur calamus fractus: cui q' iniri uoluerit p'undetur manus eius. Qui. n. p' aduentū dñi saluatoris euāgelicæ interpretatiōis spm derelinquēs i iudaicā līx mortā requiescit: istius cuncta opera uulnerāt. Linum quoqz fumigans nō extinguet populū de gentibus cōgregatū: q' extinctio legis naturalis ardore: sumi amarissimi et qui noxi' est oculis tenebrosiqz caliginis i uoluebatur erroribus. Quē non solū nō resūxit et redegit in cinerē: sed ecōtrario de parua scintilla et pene moriēte maxīma suscitauit incendia. Ita ut totus orbis arderet igne dñi saluatoris: quē uenit mittere sup terrā et in oibus ardere desiderat. Scdm tropologā qd nobis uideatur de hoc loco: i cōmētariis Matthei breuiter ānotauim'. Iste autē q' arūdinē quassatā nō cōfregit: et linū fumigans nō extinguit: iudiciū quoqz p'duxit ad uictoriā cuius iudicia uera sūt iustificata i semet ipsis ut iustificetur in sermonibus suis: et uincat dum iudicatur: et tam diu lum' p'dicationis ei' in mundo respēdeat: nulliūqz coneratur et uincatur insidiōs: donec ponat in terra iudiciū et i pleatur illud quod scriptum ē. Fiat uoluntas tua sicut in celo et in terra: et i noīe ei' gentes sperabūt: siue in lege eius spabunt insulā. Quō. n. insulā turbine flatusqz uentoz et crebris tēpestatibus feruntur q'dem: sed non subuertuntur in exemplū euāgelicæ dom': q' supra petrā robusta mole fundata ē. Ita et ecclesix q' spāt in lege et i noīe dñi saluatoris loquitur per Esaiā. Ego ciuitas firma ciuitas quæ non oppugnatur.

Quē sensū habeat qd in euāgelistā mattheo scriptū ē Si quis uult uenire p' me abneget semetipsum. Quæ ē sui aut negatio: aut quō q' sequatur saluatōrē se p'm neget.

DE quo in tertio cōmētariō eiusdē Matthei libro ita breuiter locutus sū. Qui deponit ueterē hoīes cū opibus suis: negat seipsum dicēs: uiuio autē tā nō ego: uiuio uero i me xps: tollitqz crucē suā et mūdo crucifigitur. Qui autē mundus crucifixus ē sequitur dñs crucifixus: Quib' nunc hoc addere possumus. Postq' oñdit discipulis suis q' oporteret eū in hierusalē multa pati a sacerdotib' et scribis et p'cipib' sacerdotū: et occidī assumēs eum Petrus cōepit increpare et dicere. Absit a te dñe: nō erit tibi hoc. Qui conuersus dicit petro. Dade post me sata na: scandalū mibi es: q' nō sapiō: q' dei sūt: sed q' hoīus. Humano q'ppe timore p'terit' passionē dñi formidabat et quō audiens multa pati et occidī timebat: sic audiēs tertiā diē resurget gaudere debuerat et tristitiā passionis resurrectōis gloria mitigat. Vñ illo pro timore correpto loq'batnr ad discipulos oēs suos: siue cōuocauit turbam cū discipulis suis ut. Mare' posuit: aut iuxta lucā dicebat ad cuncos. Si quis uult uenire post me. Abneget semetipsum et tollat crucem suam: et sequatur me.

Quibus exhortationis hic sensus est: **N**on est delicata i deus sed secunda confessio **Q**ui in me credit debet suum sanguinem fundere qui enim perdidit aias suam in presenti lucri eam fatiet i futuro quotidie in christo credens tollit crucem suam et neget seipsum. **Q**ui ipudicus fuit uersus ad castitatem temperantiam luxurias negat **Q**ui formidolosus et timidus: assumpto robore fortitudinis prior esse se nescit: **I**niquus si sequatur iustitiam negat iniquitatem **S**tultus si confiteatur christum dei uirtutem et dei sapientiam negat stultitiam quod scientes non solum in persecutionis tempore et necessitate martyrii: sed in omni conuersatione opere cogitatione sermone negemus nosmetipsos quod ante fuimus et confiteamur eos qui in christo renati sumus. **T**ercio enim dominus crucifixus est ut et nos qui credimus in eum et peccato mortui fuimus crucifigamur cum ipso. dicitur musque quod paulus apostolus docuit **Q**ui christo crucifixus est **E**t mihi aures absit gloriari nisi in cruce domini mei iesu christi: per quem mihi mundus crucifixus est et ego mundo: qui cum christo crucifixus est spoliatus principatus et potestate: et triumphet eas in ligno. **U**nde et in euangelio **T**oannis in typus eorum qui in domino credituri erant et se cum illo crucifiguri **S**imon sirenæus portat crucem eius quas iuxta alios euangelistas ipse prior portauit

Quid uult significare quod in eodes matthæo scriptum est ue pręgnantibus et nutriendibus in illis diebus et orate ne fiat fuga uestra hieme uel sabbato. quod ex superioribus patet manifestum est.

Quoniam enim euangelium christi cunctis gentibus fuerit predicatum et uenerit consummatio: uiderit quod abominationem desolationis que dicta est a **D**aniele propheta stare et in loco sancto tunc precipitur his qui in iudæa sunt ut fugiant ad montes et qui in tecto ne descendant tollere aliquid de domo sua: et qui in agro non reuertatur tollere tunicam suam. **D**e quibus in commentariis eiusdem matthæi plenius diximus. statimque conungitur **D**e pręgnantibus in illis diebus in quibus diebus: quoniam abominatio desolationis steterit in loco sancto. **A**d qui dicit iuxta litteram de aduentu antichristi predicari nulli dubium est quoniam persecutionis magnitudo compellit fugere: et graues uteri paruulique lactentes fugam retardant. **L**icet quidam **I**sti et uespasiani aduersus iudæos et precipue hierusalem obfidione pugna que significari uelit hiemem quoque et sabbatum sic interpretentur: ne eo tempore fugere compellatur quoniam duritia frigoris in agris et desertis locis fugientes latentes non paritur et obseruatio sabbati aut purgationis facit si fugiat aut hostium gladius subiacet si sabbati otium et precepta seruauerint. **N**os autem audientes dominum saluatorem: ut qui in iudæa sunt ad montana confugiant ipsi quoque oculos leuamus ad montes de quibus scriptum est **L**euauit oculos meos in montes unde uenit auxilius mihi. et in alio loco fundamenta eius in montibus sanctis et montes in circuitu eius et dominus in circuitu populi sui: et non potest abscondi ciuitas super montem posita et discaliamus nos pelle litterarum nudis que pedibus cum moysi ascendentes montem sine dicimus. **T**raheis uidebo uisionem hanc magnam: ut possim intelligere pręgnantes aias que de semine doctrinarum et sermonis dei in ista fidei conceperunt et dicunt cum esaiam a timore tuo domine concepimus et parturimus et peperimus spiritum salutis tue que fecisti super terram. **S**icut enim semina paulati formantur in utero et tam diu non reputatur homo: donec elementa confusa suas imagines membraque suscipiant ita sensus ratione conceptus nisi in opera proruperit adhuc in utero retinetur et statim abortio perit cum uiderit abominationem desolationis stare in ecclesia et sathanam transfigurari in angelum lucis. **D**e istiusmodi pauli apostolus loquitur dicens **F**ilius mei quos iterum parturio donec christus formetur in uobis **D**ico ego reor iuxta mysticos intellectus mulieres de quibus

apostolus scribit mulier seducta in transgressionem facta est saluabitur autem per filiorum generationem: si permanserit in fide et caritate et sanctitate cum pudicitia. **Q**uia si de sermone diuino aliqui generantur: necesse est que generata sunt crescere et primus accipere lac infantia donec perueniant ad solidum cibum et ad maturam aetatem plenitudinis christi omnia qui alitur lacte imperitus est: in ratione iustitia paruulus est enim. **H**æc ergo aia que necdum pepererunt: siue que necdum potuerit ea que generata sunt alere cum uiderint sermones hæretici in ecclesia stare cito scandalisuntur et pereunt: et in tempestatibus atque persecutionibus permanere non possunt: persistis si otium habuerit bonorum operum et si ambulauerint in uia que christus est. **D**e hac abominatione ne hæretica peruersaque doctrina dicebat apostolus **Q**uod homo iniquitatis et aduersarius eleuet se contra omne quod dicitur deus et religio ita ut audeat stare in templo dei et ostendere se quod ipse sit deus: cuius aduentus secundum operationem sathanæ et ea que concepta sunt facit perire abortio. et que nata ad pueritiam et ad perfectam aetatem peruenire non posse. **Q**uamobrem orandus est dominus **M**e in exordio fidei crescentis aetatis orietur hiemis: de qua scriptum est **D**iemus transit abiit sibi: ne otio torpeamus: sed imminente naufragio suscitemus dominum dormientes atque dicamus pręceptor salua nos per inuocamus.

Quid sibi uelit quod scriptum est in euangelio secundus lucam et non receperunt eum quoniam facies eius erat uadens in hierusalem.

Festiuans dominus hierusalem pergere ut complerentur dies assumptionis eius ut pascha celebraret: de quo dixerat. **D**esiderio desiderauit hoc pascha comedere uobiscum et bibere calicem de quo ait **C**alicem quem dedit mihi pater non bibam illum omnemque doctrinam suam in patibulo roboraret iuxta illud quod scriptum est **L**um exaltatus fuero a terra omnia trahas ad me obfirmavit faciem suam. **O**bfirmatione enim et fortitudine opus est ad passionem sponte properanti. **U**nde et **E**zechieli cui dixerat deus **S**ili hominis in medio scorpionum tu habitas. et ne timeas eos obfirma inquit facies et dedit facies tuam xreas et frontem tuam ferream: ut si forsitan surrexisset contra eum mal leus uniuersae terrae: qui in cude durissima resisteret: mal leumque coteret de quo scriptum est **Q**uomodo confractus et contritus est malleus uniuersae terrae: et misit nuntios id est angelos ante faciem suam **I**ustum enim erat ut dei filio angeli ministrarent. **S**ive angelos apostolos uocat. **Q**uia et **J**oannes pręcursor domini angelus appellatus est **L**uque ingressi essent uicem **S**amaritanæ et prępararet ei non susceperunt illum quia facies eius uadens in hierusalem. **H**ostili inter se samaritani atque iudæi discordant odio: **E**t cum omnes oderint gentes proprio contra se furore bacchantur: dum utriusque de legis possessione contendunt et in tantum se mutuo persequuntur **U**t postquam iudæi de babilonia sunt reuersi ædificationem templi samaritani impedierit. **L**uque uellet et ipsi cum eis ædificare templum responderit iudæi **N**on licet nobis et uobis ædificare domum domini. **D**enique pro summa iniuria pharisei exprobrant domino **N**one diximus hæc et samaritani es. et in parabola de hierusalem descendentis **D**ericum samaritani ponitur pro signo atque miraculo quod malus benefecerit. **A**d puteus samaritana scriptum est non enim co utuntur samaritani iudæis. **U**identes autem samaritani dominum hierusalem pergere id est ad hostes suos quod audierant a discipulis eius qui ad parandum hospitium uenerant iudæus esse cognoscit: et quasi iudæum atque alienum et eum qui ad inimicos pergeret suscipere noluerit quamquam et alia nobis subiiciatur intelligenda quod uoluntatis

[Marginal notes in a smaller script, partially illegible due to fading and angle.]

dñi fuerit n̄ suscipi a samaritis q̄a festiabat ire hierusalē: ubiq̄s pati et sanguinē fundere ne occupatus susceptioe amaritica: et doctrina gentis illius passionis differret dñe: ad quā uenerat sustinendā. Vñ dñe et in alio loco. Non ueni nisi ad oues pditas dom⁹ israel: et apostolis praecepit. Ciuitates samaritanaz non intrabitis: uolens tollere oēs occasionē p̄secutiōis iudaicaz: ne postea dice rent. Crucifixim⁹ eū: q̄a se inimicis nostris et hostib⁹ iū xerat. Facies ergo ei⁹ erat hierusalē p̄gentis: et scircō iux̄ alterā intelligētia nō receperūt eū samaritz: q̄a festi nabat ingredi hierusales. ut aut non recepūt fuit dñice uoluntatis. Venique apostoli in lege uersati in qua tm̄ iusticiā nouerant oculū pro oculo: dentē pro dente uel sci nitūtur iniuriā: et imitari Delia: ad cuius uocē duas pentecontadas militū ignis cōsumperat: dicūtq̄ ad dñs. **Dis dicim⁹** ut ignis descendat de caelo et cōsumat eos. Pulchre uis inq̄unt dicimus. **Nā** et Delias dixerat. Si homo dei sū: descendat ignis de caelo sup uos. Ergo ut apostolorū sermo efficiētia habeat uoluntatis est dñi. **Nisi** enim ille iusserit frustra dicunt apostoli ut ignis descē dat super eos: et quodā mō uerbis aliis hoc loquūtur. **Si** ad serui Delia iniuriā ignis descendit e caelo: et non samaritas: sed iudxos cōsumpsit incenditū: quātomagis ad contēptū filiū dei in ipios samaritas ds flāma seuit? **E** regione dñs q̄ n̄ ad iudicandum uenerat: sed ad saluā dum non ipotestate: sed i humilitate: n̄ in patri gloria sed in hois uilitate increpat eos quod n̄ meminerit doc trinx lux et bonitatis euangelicaz in qua dixerat. Qui te pcusserit i maxillam p̄be ei et alterā: et diligite inimicos uestros. Alterā de euāgelio lux q̄stiuicula proposuit:

Quis sit uillicus iniquitatis q̄ dñi uoce laudatus est.

Quius cum uellem scire rōes: et de quo fonte processerit: reuoluī uolumen euangelicū: et in ter cetera repperi qd̄ appropinquātibus salua tori publicanis: et p̄coribus aut audirent eus murmura bant pharisxi et scribax dicentes. **Quare** iste p̄cores sus cipit. et comedit cū eis. **Qui** locut⁹ est eis parabolā cētū ouis: et unius perditā q̄ inuenta pastoris humeris portata est: et cur esset proposita statū itulit. **Dico** uobis sic erit gaudium in caelo sup uno p̄core p̄cētentiā agēte magis q̄ sup nonagitanouē iustis q̄ non hnt op⁹ p̄cētentiā. **Alia** quoq̄ parabolā decē drachmaz uniusq̄ p̄ ditā et reptā cum proposuisset simili eas sine cōpleuit. **Sic** dico uobis gaudium erit corā angelis dei sup uno p̄core p̄cētentiā agente. **Tertiam** quoq̄ parabolam proposuit hois hntis duos filios et diuidētis inter eos substantiā. **Uis** minor facultatibus pditis egere coepiss et comedere siliquas porcorū cibū reuersus ad patrem susceptus est ab eo. **Sz** quoq̄ inuidēs senior p̄is uoce corripitur qd̄ laxari debuerit et gaudei qz sz ei⁹ mortu⁹ fuerat: et reuixit: pditus et inuent⁹ est. **Das** tres parabolas contra pharisxos et scribas locutus est: q̄ nolebant recipere p̄ntas peccatorū et publicanorū salutē. **Dicebat** aut inquit et ad discipulos suos haud dubium qn̄ para bolā sicut pri⁹ ad scribas et pharisxos qua parabola ad clementiā hortaretur: et aliis uerbis diceret dimittite et dimittetur uobis: ut in oīone dñica libera fronte posca tis. **Dimitte** nobis debita nostra: sicut et nos dimittim⁹ debitorib⁹ nostris. **Qua** est ergo ad clemētiā parabola discipulos cohortantis? **Homo** quidā erat diues: q̄ ha bebat uillicū siue dispensatorē. **Doc** autē oikonomos significat. **Uillic⁹** quidē proprie uillic gubernator est. vñ et a uilla uillici nom̄ accepit oikonomos aut tam pecu niaz q̄ frugū et oīus quā dñs possidet dispēsator est. vñ et oikonomikos Xenoph tis pulcherrimus liber est q̄ nō gubernatōem uillic: sed dispensatōem uniuersaz

domus Tullio interpretante significat. **Iste** igitur dispēsator accusatus est ad dñm suum: quod dissipasset subās eius. **Quo** uocato dixit. **Quid** hoc audio de te: redde rōes dispensatōis tuae. **Neq̄** n̄ mea ultra poteris dispēsare: qui dixit in semetipso. **Quid** faciā: qz dñs me⁹ au fert a me uillicationē. **Fodere** nō ualeo: mēdicaz erubescō. **Scio** quid faciā: ut qn̄ sublata fuerit dispensatio suscipiant me in domos suas. **Uocauit** igit singulos de bitoy dñi sui et dixit primo. **Quantū** debes dño meo: qui dixit ei centū cados olei. **Ait** illi. **Tolle** cados tuā et sedens cito scribe q̄nquaginta. **Deiñ** ad alium dixit. **Tu** uero quātū debes. **Ait** ille r̄ndit. **Serū** choros tritici. **dicūtq̄** ei tolle cautionē tuā: et scribe octogita: et lauda uit dñs uillicū iniquitatis siue dispēsatorē: quod prudē ter fecerit: quia filiū seculi huius prudentiores filius lucis sunt in gñatōe sua: et ego dico uobis. **Facite** uobis amicos de iniquo māmona: ut qn̄ defeceritis recipiant uos in aeterna tabernacula. **Qui** fidelis est i paruo et i multis fidelis ē. q̄ i minimo iniqu⁹ ē et i multis iniquus erit. **Si** ergo in iniquo māmona fideles n̄ fuistis: qd̄ uestri est quis credet uobis. **Et** si i alieno fideles n̄ fuistis: qd̄ uestri ē q̄s dabit uobis. **Nemo** seruus p̄t duob⁹ dñis seruire. **Aut** n̄ unum odio hz: et alterz diligit aut unus audiet et alterz contemnet. **Non** potestis deo seruire et māmona. **Audiebant** autē hac oia pharisxi: qui erant auari et subsānabant illum. **Torum** parabolaz huius tex tum posui ut non nobis intelligentiam aliunde q̄ram⁹. et in parabola certas nitamur inuenire personas: sz iter pretemur eas quasi parabolam hoc est similitudinē quaz ab eo uocatur quod alteri παραβάλλεται hoc est assimilatur: et quasi umbra praxulum ueritatis est. **Si** ergo dispensator iniqui māmona dñi uoce laudatur: qd̄ de re iniqua sibi iusticiā p̄pararit: et pass⁹ dispendiū dñs laudat dispensatoris prudentiam: quod aduersus dñm quidem fraudulenter: sed pro se prudenter egerit: q̄to magis christus qui nullū damnū sustinere p̄t et pron⁹ est ad clementiā laudabit discipulos suos: si n̄ eos qui sibi crediti sunt misericordes fuerint. **Deniq̄** post para bolā intulit. **Et** ego dico uobis. **Facite** uobis amicos de māmona iniquo. **Iniquū** autē māmona nō hebrxoy. **Sed** scythoy lingua diuitiaz nuncupantur: qz de iniquitate collecta sint. **Si** ergo iniquitas bene dispensata uer titur in iusticiā: quātomagis sermo diuinus i quo nulla est iniquitas: qui apostolis creditus ē: si bene fuerit dis pensatus dispensatores suos leuabit in caeli. **Quā** obrē sequitur. **Qui** fidelis est in minimo: hoc est in carnalib⁹ et in multis fidelis erit. i. in spiritualibus. **Qui** autē i par uo est iniquus ut non det fratribus ad uendum quod a deo pro oibus est creatum. **Iste** et in spiritali pecunia diuidenda iniquus erit: ut non pro necessitate: sed pro personis doctrinā dñi diuidat. **si** autē carnales diuitias quaz labuntur non bene dispensatis. **Veras** aeternasque diuitias doctrinaz dñi quis det uobis? et si i his q̄ aliena sunt: alienum aut est a nobis oē quod seculi est infide les fuistis: ea quaz uestra sunt et proprie deputata sunt hōi quis uobis credere poterit? **Vñ** corripit auaritiā et dicit eum qui amat pecuniam deum amare non posse. **Igitur** et apostolis si uelint amare deum esse pecunias contemnedas. **Vñ** et scribax et pharisxi qui erant auari aduersū se dictam intelligentes parabolā subsānabant eum carnalia et certa et praesentia spiritalibus ac futuris et quasi incertis praxponentes. **Theophilus** antio chenz ecclesiaz septimus post petrum apostolum ep̄us: qui quatuor euangelistaz in unum opus dicta cōpigēl ingenū sui monumenta dimisit: hac super hanc parabola in suis cōmētariis est locutus. **Diues** qui habebat uillicū siue dispensatorem deus oipotens est. quo nihil est ditius. **Hui⁹** dispēsator paul⁹ q̄ ad pedes gamalleis

Sacras litteras didicerat. legem dei susceperat dispensan-
dam: Qui cum cepisset credentes in christo persequi liga-
re et occidere et omnem dominum suum substantiam dissipare corre-
ptus a domino est. **S**aule saule quid me persequeris: durum
est tibi contra stimulum calcitrare: Dixitque in corde suo: quid
faciam. quia magister fui: et uillicus et cogor esse discipu-
lus et operarius. fodere non ualeo. **O**mnia enim mandata
legis quae terrae incubabatur cerno destructa: et legem et pro-
phetas usque ad iohannem baptistam esse finitos. **O**edicare
erubescit: ut qui doctor fuerat iudaeorum cogor a gentibus
et a discipulo. **A**nania salutis ac fidei medicare doctrinam
facias igitur quod mihi utile esse intelligo: ut postquam proiectus
fueris de uillicatione mea. **R**ecipiant me christiani in
domos suas. **A**ccepitque eis qui prius uersabatur in lege
et sic in christo crediderat ut arbitrareretur se in lege iusti-
ficandos: dicere legem abolitam prophetas praeterisse: et quae
antea pro lucro fuerat in stercorea reputari. **D**ocauit itaque
duos de plurimis debitoribus. **P**rimus qui debebat centum
denarios olei eos uidelicet qui fuerat ex gentibus congregatus:
et magna indigebat misericordia dei et de centenario nu-
mero qui plenus est atque perfectus fecit eos scribere qui
quagenarium qui proprie poenitentiam est iuxta iobeleum: et
illa in euangelio parabolam in qua alteri quingenti alteri
quingenta denarii dimittuntur. **S**ecundum autem populum
iudaeorum uocauit qui tritico mandatorum dei nutritus erat
et debebat ei centarium nummorum et coegit ut de centum octo-
ginta faceret id est crederet in domini resurrectionem quae
octiduum diei numero continetur et de octo compleatur de
cadibus ut de sabbato transiret ad primam sabbati. **O**b hanc
causam a domino praedicatur quod benefecerit et pro salute
sua in euangelio clementia de legis austeritate mutatus sit.
Quod si quaesieris quare uocatus uillicus iniquitatis in le-
ge quod dei est iniquus erat uillicus: qui bene quidem offerebat
sed in bene dominus credebat in patrem et filium persequens
habens deum omnipotentem et spiritum sanctum negans. **P**rudens
tunc itaque fuit **P**aulus apostolus in transgressione legis filius
quondam lucis qui in legis obseruatione uersatus christum
qui dei patris uerum lumen est perdidit: **A**mbrosius qui
des mediolanensis episcopus quod de hoc loco senserit in
commentariis eius legere poteris. **O**rigenis et **D**idymi
in hac parabola explanationem uenire non potuit: et utrum
abolita sit temporis uetustate an ipsi non scripserint incertum
habeo. **O**bi iuxta priorum interpretationem hoc uidetur quod
de iniquo mandata debeam nobis amicos facere non
quoslibet pauperes sed eos qui nos possunt recipere in
domos suas et in aeterna tabernacula ut cum eis parua
praebuerimus recipiamus ab aliis magna et amentes alie-
na nostra suscipiamus et seminem in benedictione ut metam
benedictionem. **Q**ui enim parce seminauerit parce et metet

Quo sensu accipiendus sit quod in epistola legimus ad
Romanos uix enim pro iusto quis moritur. **N**am pro
bono forsitan quis audeat mori.

DE haereses ex occasione huius testimonii
quod non intelligunt diuerso errore quidem sed
pari impietate blasphemant. **C**arion enim
qui iustum deum et creatorem legis facit et
prophetarum bonum aut euangeliorum et apostolorum cui uult
esse filium christum duos introducit duos alterum iustum: et alie-
rum bonum et pro iusto asserit uel nullos uel paucos appe-
tisse mortes. **P**ro bono autem id est christo innumerabiles
martyres extitisse. **P**orro arrius iustum ad christum refert
de quo dictum est **D**eus iudicium tuum regi da et iustitias tuas
filio regis et ipse de se in euangelio. **N**on enim pater iudicet
eum quod sed omne iudicium dedit filio et ego sicut audio
sic iudico. **B**onum autem ad deum patrem de quo ipse filius con-
fiteretur. **Q**uid me dicit bonum. **N**emo est bonus nisi solus
deus pater. **L**iquis uicibus blasphemiae suae deuotus calles

poterit inuenire in consequentibus impingit et corripit. **Q**uo-
enim pro patre quae audeat mori et pro filio uix moritur
et propter nomen christi tantus martyr sanguis effusus
sit. **Q**ui igitur simpliciter hunc exponit locum hoc potest dice-
re quod in ueteri lege in qua iustitia est uix pauci inuenti
sunt qui iustum effunderint sanguinem. **I**n nouo autem iustum
est in quo bonitas est atque clementia innumerabiles exti-
terint martyres. **S**ed ex eo forsitan quis et audeat mo-
ri et pendulo gradu sententiam temperauit inueniri posse nisi
nullos qui audeant mori pro euangelio ostendit sic non
accipiendum sed ex superioribus et inferioribus sensum loci
huius debere tractari. **D**icens enim apostolus. **P**aulus se
gloriarum in tribulationibus quia tribulatio patientiam operatur
patientia probationem: probatio uero spes: spes autem non con-
fudit quae ex eo certas habeat promissionem quia caritas
dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui
datus est nobis secundum illud quod dominus dixerat per pro-
phetam. **E**ffundam de spiritu sancto super omnem carnem: mi-
rabatur bonitatem christi quod pro impiis et infirmis et pec-
catoribus mori uoluerit et mori opportuno tempore de quo
ipse dicit. **T**empore opportuno exaudiui te et: in die salutis
auxilium super tuum et rursum. **E**cce tempus acceptabile ecce die
salutis quando omnes peccauerunt simul inuites fac-
ti sunt non fuit qui faceret bonum non fuit usque ad unum.
Incredibilis ergo bonitas et clementia inaudita mori
pro impiis. **D**ixit enim pro iusto aliquem et bono iustum sangui-
nem fundere contigit metu mortis cuncta terrentur. **N**am in-
uenitur interdum ut aliquis pro re iusta et bona audeat
mori caritas autem dei quas habuit in nobis hinc maxime
comprobat quod cum peccatores adhiberemus christum pro
nobis mortuus est et sublata est de terra uita eius et pro
iniquitatis populi ductus est ad mortem portauit pecca-
ta nostra et tradita est in morte anima illius et cum iniquis
reputatus est ut nos impios et infirmos et peccatores pi-
os et robustos et iustos faceret nonnulli ita interpretantur:
Si ille pro nobis impiis mortuus est et peccatoribus
quantomagis nos absque ulla dubitatione pro iusto et
bono occumbere debemus iustum autem et bonum non
puremus esse diuersum nec aliquam proprie significa-
re personam sed absolute iustam et bonam rem de qua difficulter
interdum aliquis inueniri potest qui iustum sanguinem fundat.
Quid sibi uelit quod ad Romanos scribit apostolus oc-
casionem acceptam peccatum per mandatum operatum est in me
omnem concupiscentiam

Donamus totum testimonium et singula christi
auxilio differentes quid nobis uideatur
simpliciter idcirco non prauidentes tunc se
fuit: quid uelis intelligere: si nunc sentas breui-
ter explicates. quid ergo dicim? **L**ex peccatum est absque peccato
nisi per legem. **N**am concupiscentias nescie-
bam nisi lex diceret. **N**on concupisces. occasione autem accepta
peccatum per mandatum operatum est in me omnes concupiscentias: **S**i
ne enim lege peccatum mortuum erat. **E**go autem uiuebam sine lege
alibi sibi uelit mandatum peccatum reuixit. **E**go autem mortuus sum
et uiuam est mihi mandatum quod erat ad uitam hoc est ad mortem
peccatum. **N**on accepta occasione seduxit me per mandatum
et per illud occidit. itaque lex quod est sancta et mandatum iustum
et bonum. quod autem bonum est mors mihi est absque ut peccatum app-
eat peccatum per bonum mihi operatum est mortem ut fiat supra modum
peccatum peccatum per mandatum: **S**cimus enim quod lex spiritualis
est: ego autem carnalis sum uenudatus sub peccato. **Q**uod enim
operor ignoro. **N**on enim quod uolo hoc ago: sed quod odi hoc
facio. **S**i autem quod uolo hoc facio consentio legi quod bona est
nunc autem non ego operor illud: sed quod inhabitat in me pecca-
tus. **S**cio enim quod non habitat in me: hoc est in carne mea bo-
num: uelle enim adiacet mihi: perficere autem bonum nequaquam
non enim quod uolo facio bonum: sed quod nolo malum hoc
ago. **S**i autem quod nolo ego hoc facio: **N**on nego operor il-
23

[Marginal notes in a smaller hand, partially illegible]

Iud: sed qd inhabitat in me p̄m. Inuenio igitur leges
 mihi nolenti facere bonū. qz mihi malū adiacet. **L**ōde
 lector. n. legi dei scdm interiorē hoīem: **V**ideo at̄ alias
 legē in m̄bris meis repugnantem legi int̄is mei: et cap
 tiuū me ducentē in legē peccati: q̄ est in m̄bris meis. **I**n
 felix ego hō: q̄s me liberabit de corpore mortis hui?
Sia dei p̄ d̄m nostrū iēsu christū. **Q**uo medicina non
 est cā mortis si oīdat uenena mortifera: ls his malī ho
 mines abutātur ad mortē: et uel se interficiant uel isidiē
 tur inimicis: sic lex data est: ut uenena mōstraret p̄coz:
 et hoīem male libertate sua abutētē qui pri⁹ ferebatur
 improuid⁹ et p̄cepto labebatur: freno legis retineat: et
 cōpositis doceat incedere gressibus: ita ut serulam⁹ in
 nouitate sp̄s: et nō i uetustate l̄x. i. uiam⁹ sub p̄cepto:
 qui pri⁹ in modū brutoz aialū dicebam⁹ māducemus
 et bibamus: cras moriemur. **A**d si subintrāte lege quā
 docet quid facere et prohibs qd n̄ facere debeam⁹ uitio
 nō: et incontinētia feramur contra scita legalia: uidetur
 lex cā esse p̄i: q̄ dū prohibet concupiscentiā quodāmodō
 eā inflāmāre cognoscitur. **S**ecularis apud grecos scita
 est. **A**utē qd ls minus desideratur. ergo ecōtrario q̄cqd
 non ls somēnū accipit desiderii. **V**n et Tullius de parici
 daz supplicis apud Atheniēses Solonē scripsisse negat
 ne n̄ tam prohibere q̄ cōmouere uideretur. **I**gitur lex
 apud contēptores et legū p̄cepta calcātes uidetur eē
 occasio delictoz dum prohibendo qd non uult fieri: li
 gat eos uinculis mandatoz: qui pri⁹ absqz lege peccan
 tes non tenebantur criminibus. **H**ac dicam⁹ legē quā p̄
Moyse data est intelligentes. **V**ez qz in cōsequētibus
 sc̄ptū est. **L**ex dei et lex carnalis atqz mēbroz q̄ pugnat
 aduersū legē int̄is nostrā et captiuos nos ducit in legē
 peccati: simulqz quatuor leges cōtra se dimicātes i uno
 loco scriptas esse cognosco: non absqz re arbitror si req̄
 ram quot ḡna legis in scripturis sc̄tis esse memorētur.
V lex quā per moyse data est sc̄dū illud qd scriptū
 est ad galathas. **Q**uot quot. n. ex operib⁹ legis sūt sub
 maledicto sūt. **S**criptū est. n. **Q**uedic⁹ oīs q̄ n̄ manet
 in oībus quā scripta sunt in libro legis ut faciat ea: et
 rursum in eadē ep̄stola. **L**ex pp̄ trāsgressores posita est
 donec ueniret semen cui repromissū est: disposita p̄ an
 gelos in manu mediatoris et itez. **I**taqz lex p̄dagog⁹
 n̄ fuit in christo: ut ex fide iustificemur. postq̄ aut̄ uēit
 fides nequaq̄ ultra sumus sub p̄dagogo. **O**īs. n. filii
 dei estis per fidē quā ē in xp̄o iēsu. **H**istoria quoque q̄
 p̄cepta n̄ continet: sed q̄cquid factū sūt refert: ab aposto
 lo lex appellatur. **D**icte mihi qui sub lege uultis esse: n̄
 audistis legē. **S**criptū est. n. **Q**z Abrahā duos filios ha
 bebat unum de ancilla: alter de libera. **S**ed q̄ ex ancilla
 scdm carnē nat⁹ est. **Q**ui autē de libera per repromissio
 nē. **S**ed et psalmi lex appellatur. **U**t cōpleretur iquit
 sermo qui in lege eoz sc̄pt⁹ est. **Q**z oderunt me grati⁹
 Esai⁹ quoqz prophetiā legē ap̄stolus uocat. **I**n lege
 scriptū est: qm̄ in aliis linguis: et labiis aliis loquar po
 pulo huic: et nec sic me exaudient dicit d̄s. **A**d iuxta
 hebraicū eraquilā in Esaiā scriptū repperi. **A**ppellatur
 lex et mystica sc̄ia scripturaz. **S**c̄m⁹ q̄ lex spiritalis ē:
 et ex h̄c oīa naturalē legē scriptā in cordib⁹ n̄is idē
 ap̄stolus docet. **L**ū. n. gentes quā legē nō h̄nt natura
 liter ea quā legis sunt faciunt: n̄ legē nō h̄ntes ipsi sibi
 sunt lex: qui indicant op⁹ legis scriptū in cordib⁹ suis te
 stimoniū illis phibente consciētia. **I**ta lex q̄ in corde sc̄
 bitur oīs continet nationes: et null⁹ hoīus est qui h̄c
 legem nesciat. **V**n oīs mundus sub p̄co est: et uniuersū
 hoīes p̄uaricatores legis sunt: et iccirco iustū iudiciū
 dei est scribētis i corde humani generis: qd tibi fieri no
 lueris alteri ne feceris. quis. n. ignorat homicidiū adul
 teriū furtū et omnē concupiscentiā esse malū? lex eo qd
 non uelū sibi ea fieri. **S**i. n. mala esse nesciret: nequaq̄

doleret sibi esse illata. **P**er h̄c naturales legē et cain cō
 gnouit p̄m suū dicens. **Q**uāior est iniquitas mea: q̄
 ut dimittar: et adam et eua cognouerunt p̄m suū p̄ea
 absconditi sunt sub ligno uitā. **P**harao quoqz aīquam
 lex daretur per **M**oyse simulatus lege naturā sua cri
 mina confitetur et dicit. **D**ns iustus: ego aut̄ et popul⁹
 meus impi⁹. **L**egem nescit h̄c pueritia: ignorat infātia
 et peccans absqz mandato non tenetur lege p̄i: male dī
 cit patri: et matri et parentes uerberat: et q̄a necdū legē
 accepit sapientiā: mortuū in eo est peccatū. **L**ū aut̄ mā
 datum uenerit. hoc est tēp⁹ intelligentiā appetētis bona
 et ustantis mala: tunc incipit p̄m reuulsere: et ille mo
 ri: reuulsqz peccati. **A**qz ita fit ut tēp⁹ intelligentiā quo
 dei mādata cognoscimus: ut pueniam⁹ ad uitā opetur
 in nobis mortem: si agamus negligentē et occasio sapi
 entia: seducat nos atqz supplantet et ducat ad mortem:
 n̄ quo intelligentiā p̄m sit: lex. n. intelligentiā sancta et
 iusta et bona est: sed p̄ intelligentiā p̄coz atqz uirtutum
 mihi p̄m nascitur. quod priusq̄ intelligerem p̄m eē n̄
 noueras. **A**qz ita factū ē: ut quod mihi pro bono datū
 est meo uitio mutaretur i malū. et ut hyperbolice dicā
 nouoqz uerbo utar ad explicandū sensū meū. peccatus
 quod priusq̄ haberē intelligentiā absqz p̄co erat: p̄ p̄
 uariationē mandati incipit mihi esse peccati⁹ peccatū.
Aurimus quā sit ista cōcupiscentia de qua lex dicat.
Nō concupisces. **A**lii putant illud mandatū esse qd i de
 calogo scriptū est. **N**ō concupisces rē proximi tui. **M**os
 aut̄ per cōcupiscentiā oīs perturbatiōes aīx significatas
 putamus: quibus maxremus et gaudem⁹. timemus et
 concupisimus: et hoc ap̄stolus uas electiōis cui⁹ cor
 pus tēplū erat sp̄s sc̄ti: et qui dicebat an experimentū
 q̄ritis eius qui in me loquitur xp̄i: et in alio loco xp̄us
 nos redemit. et itez. **D**iuo aut̄ iam n̄ ego: uiuit uero i
 me xp̄s. nō de se loq̄tur: sed de eo q̄ uult post p̄ca agere
 p̄nās: et sub persona sua describit fragilitatem humanā
 conditionis: quā duorum hominum interioris et exte
 rioris pugnantius inter se bella perpetitur. **I**nterior hō
 consentit et scripte et naturali legi: quod bona sit et sc̄a
 et iusta et spiritalis. **E**xterior ego inquit carnalis sum:
 uenūdatus sub peccato. **Q**uod enim operor nescio: et n̄
 quod uolo hoc ago: sed quod odī. **S**i autem exterior
 facit quod non uult et operatur quod odit ostēdit bonū
 esse mandatū: et non se operari quod est malum: sed
 habitans in sua carne p̄m hoc est uicia corporis et desi
 deria uoluptatis: quā pp̄ posteros et sobolē insita ē hu
 manis corporibus: et si sines egressa fuerit uertitur in
 p̄m. **S**e unūqzqz consideret et accusator sui tractet icē
 tua uitioz quō et in sermone et in cogitatione: et i ca
 lore corporis saepe loquatur et cogitet et patiatur qd nō
 uult: nolo dicere faciat: ne sanctos uiros uideat accusat:
 de quibus scriptum est. **E**rat homo ille uerus imacula
 tus iustus dei cultore: cedens ab omni ope malo. et d̄
 Zacharia et Elizabeth. **E**rant iusti ambo in cōspectu dei
 ambulantes in oībus mandatis: et iustificatiōibus d̄i
 absqz macula. et p̄ceptū est ap̄stolis. **E**stote perfecti
 sicut pater uester in caelis perfectus est. **N**unq̄ aut̄ hoc
 ap̄stolis speraret nisi sciret hoīes posse eē p̄fectū. **N**isi
 forte hoc dicamus q̄ recedens ab oī malo emēdatōrē
 significet de erroribus pueritiā et uitio lasciuientis at̄
 tis transitū ad correctionē atqz uirtutes. **I**usticiā quoqz
 quā in Zacharia et Elizabeth p̄dicatur foris esse: con
 cupiscentiam uero quā nunc habitare in mēbris nostris
 d̄ uersari intrinsecus. **S**ed et ap̄stolis nō pueris p̄
 cipitur: uerū iam atatis robusta ut assumēt p̄fectionem
 quas et nos confitemur esse in atate perfecta. **N**ec h̄c
 dicentes adulamur uitis: sed auctoritatem sequimur
 scripturarū: q̄ nullus homo absqz peccato sit et cōdu
 sit deus oēs sub peccato. ut oībus misereatur absqz eo

solo qui peccatum non fecit nec dolus inuentus est in ore eius. Unde et p Salomonē dī. Ad serpentis uestigia nō reperiantur in petra et ipse de se dñs. Ecce inquit uenit princeps mundi huius: et nihil in me inuēit id est sui operis sui: qz uestigū. Ob hanc causā iubetur nobis ne exprobremus hominē reuertēti a peccatis suis et ne abominetur xgyptiū quia et ipsi quōdā in xgypto fuimus et de luto: et latere pharaoni ex truxim ciuitates: et quia captiui ducti fuimus in babilonē legi peccati qd in mēbris nostris morabatur. Quis uideretur extrema desperatio imo aperta confessio omnē hominē diaboli laqueis irretiri cōuersus in se apostolus imo homo sub cuius persona apostolus loquebatur agit gratias saluatori qd redēpt sit sanguine eius et qd sordes i baptismo deposuerit et nouū christi assumpserit uestimētū et mortuo uetere homine natus sit hō nouus qui dicat. Miser ego hō qd me liberabit de corpore mortis huius: Gratia dei per iesu christū dñm nostrū: qui me de corpore mortis liberauit. Ad si cui nō uideatur sub psona sua hoc apostolū de aliis dicere exponat quō Daniel quē iustu fuisse nouim⁹ qd de se dicat cū pro aliis orat. Peccauim⁹ inique fecimus iniuste gessimus: imple egimus: et recessim⁹ ac declinauimus a mādati et iudiciis tuis et nō audiuimus seruos tuos prophetas qui locuti sūt i noie tuo ad reges et principes nostros et patres et ad omnē populū terrā. Tibi dñe iustitia nobis aut cōfessio. Illud quoqz qd in Tricesimo primo psalmo dicitur. Pēn me us cogniti tibi feci et iniquitatē meā nō abscondi. Dixi confitebor aduersū me in iustitiā meā dño: et tu remisisti iniquitatē pēi mei pro hac rorabit ad te oīs sctus i tēpore oportio nō dauidet iusto uiro et ut simpliciter loquar prophetę cuius uerba narratur s; peccatori cōgruit. Quis iustus talia profudisset sub persona penitētis a deo meretur audire intelligere te faciā et docebo te in uia hac qua ambulabis cōfirmabo sup te oculos meos. In Trigesimo quoqz septimo psalmo cuius titulus est in commemorationē ut doceat nos sēp pcoꝝ nostroy memo res esse debere et agere penitētia tale quid legim⁹. Nō est pax ossibus meis a facie peccatorū meorū. Quā iniquitates mex eleuata sūt sup caput meū quasi onus graue grauata sūt sup me. Corruptę sūt et putruerūt cicatrices mex a facie insipientiæ mex. Afflictus sū et humiliat⁹ sū nimis usqz ad finē. Totus hic apostoli locus et in supioribus et in cōsequētibz imo oīs epistola eius ad Roma nos nimis obscuritatibz obuoluta est: et si uoluerō cuncta dīsserere nequaquā mibi un⁹ liber: sed magna et multa erūt scribēda uolumina.

Quare apostolus Paul⁹ i eadem ad Romanos scribit epistola Optabas ego ipse anathema esse a christo pro fratribz meis ac propinquis iuxta carnē: qui sūt israel: quoy adoptio et gloria et testamētū et legis latio et cultus et repromissioes quoy patres ex quibz et christus iuxta carnē qui ē sup oia benedictus in secula Amen.

Ruera ualida questio quō apostolus q su pra dixerat quis nos separabit a caritate christi: tribulatio an angustia? an psecutio an fames? an nuditas an piculū? an gladi⁹ et rursus. Cōfido aut qd neqz mors neqz uita n; angeli neqz principatus: neqz paxētia: neqz futura: neqz fortitudo: neqz excelsa: neqz profundū: neqz alia creatura poterit nos separare a caritate dei quas habem⁹ in christo iesu dño nostro nunc sub iureiurādo cōfirmet et dicat ueritatē dico in christo iesu nō mētor testimonius mibi perhibēte cōsocietia mea i spū sancto qm tristitia mibi ē magna et cōtinuus dolor cordi meo. Optabam

enim anathema esse a christo pro fratribz meis et propinquis iuxta carnē et reliqua. Si enī tantz ē in deus caritatis ut nec metu mortis: nec spe uitę nec persecutio: nec fame nec nuditate: nec periculo nec gladio possit separari a caritate christi: Et si angeli quoqz et potestates et uel paxētia uel futura: et omnes celorū fortitudines et excelsa pariter ac profunda: et uniuersa simul creatura ei ingruat qd nequaquā potest fieri tñ nō separatur a caritate dei quā habet in christo iesu. quę est ista tāta mutatio imo laudata prudentia ut pro caritate christi nolit habere christū? et ne forsītā ei nō credamus iurat et cōfirmat in christo et cōscientię suę testē inuocat spū sanctū se habere tristitiā et nō leuē et fortitū s; magnā et incredibilē et habere in corde suo dolorē non qui ad horā pungat et trāseat: sed qui iugiter permaneat. Quotendit ista tristitia? ad quid proficit incessabilis dolor? Optat anathema esse a christo et perire ut alii salui fiant. Sed et si cōsideremus. Moy si uocē rogātis deus pro populo iudxorū: atqz dicitis. Si dimittis eis peccatū suū dimittis sin aut non uis dele me de libro tuo quē scripsisti perspiciemus eandē et moysi et pauli erga sibi creditū gregē affectū: Pastor bonus ponit animā suā pro ouibz. Mercenarius autem cum uiderit lupū fugit quā nō sunt eius oues et hoc est ipsum dicere optabam anathema esse a christo. et dele me de libro tuo quę scripsisti. Qui enim delentur de libro uiuentium et cum iustis nō scribuntur anathema fiunt a domino. Simulqz cerne apostolū quantz caritatis sit in christo ut pro illo cupiat mori et solus perire dūmodo omne in illis credit hominum genus: perire aut nō in perpetuū: sed in paxētiarū. Qui enim perdiderit animas suam pro christo saluā eā facit. Unde et de quadragesimo et tertio psalmo assumit exemplū. Quoniam propter te mortificauerunt tota die xstimati sumus ut oues occisionis. Multo ergo apostolus perire in carne ut alii saluentur in spū: suū sanguinē fundere ut multorū animā cōferuentur. Quā aut anathema interdum occisionē sonet multis ueteris instrumenti testimonio probari potest. Et ne leuē putemus esse tristitiā et modicā causā dolori s iugit et dicte pro fratribz meis et propinquis iuxta carnē qm propin quos appellat et frs iux carnē i spū a se ostēdit alienos quoy ē iquit adoptio q significati gręce appellatur υιοθεοια de qbz quondā dñs loq̄batur filius primogētus meus israel: et filios genui et exaltaui: tūc dicit filii alieni mentiri sūt mibi: et quoy gloria ut de cunctis eligerentur in peculiarem populū dei et quoy testamēta unū in littera alterum in spū ut qui prius in carne seruierant cerimonis legis abolitę postea seruierunt in spū mandantis euangeliū sempiterni et legitlatio ad utriqz respondet et noui et ueteris testamēti: et cultus id est uera religio et promissiones ut quicquid repromissum est patribz compleretur in filiis: et quod omnibus matius est ex quibus christus de maria generat⁹ uirgine ut sciremus quis sit iste christus: Causas doloris sui uno sermone comprehendit: Qui est super omnia deus benedictus in secula Amen: Ut iste tantus ac talis ab eis nō reciperetur: de quorus stirpe generatus est: et nihilominus laudat iudiciū ueritatē ne sentētia dei in propinquos et fratres suos displicei uideatur et uel austerā esse uel nimia. In quibus igitur tanta fuerunt bona dolet cur tāta nunc mala sint.

Quid uelit intelligi quod idē apostolus scribit ad colosenses. Nemo uos superet uolens in humilitate mentis et religione angelorus quę non uidit ambulans frustra in flatibus sensu carnis suę: et nō tenens caput ex quo totū corpus per nexum et coniunctiones sum ministratum et coniunctum crescit in augmentum dei et reliqua.

Lud quod crebro diximus et si iperitus sermone nō tū scia nequaquā Paulū de humilitate: sed de conscientia ueritate dixisse et approbamus nunc. Profundos enis et reconditos sensus lingua nō explicat et cū ipse sentiat qd loquatur in alienas aures puro nō pōt trāsferre sermōe. Quem cū in uernacula lingua habeat disertissimus q̄ppe ut hebraeus ex hebraico: et eruditus ad pedes. Samalio uiri in lege doctissimi seipm̄ interpretari cupiens inuoluitur: si aut in græca lingua hoc ei accidit quā nutrit in tharso cilitā a parua xtate ibiberat: qd de launio dñdus est: q̄ uerbū de uerbo exprimere conātes obscuriores faciū t ei? sūtas? et ueluti herbis crescentibus frugū trās gūāt ubertatē. Lonabimur itaqz παρὰ φραστικῶσ̄ sēnsus eius euoluere: et tritā simplicitatē eloq̄i suo ordi nī reddere atqz iuncturā: ut simplici stamine uerborū sila currant: puroqz subtegmine apostolici sermonis texture succrescat. Nemo uos supet: nemo aduersum uos brautū accipiat. Hoc enis græce dī κατὰ βραβένετω qn̄ q̄s in certamine positus in q̄tate agonibetæ uel isidiō magistrorū βραβίον: et palmā sibi debitā pdit. Quid taqz sunt uerba q̄bus iux̄ morē urbis et prouincia suā familiarit̄ apostol̄ utatur. Ex q̄bus exempligratia pauca ponēda sunt. **O**bi aut̄ paz est iudicari ab humana die hoc est. ἀπὸ ἀνθρώπων ἡμερας: et humanum dico: hoc ē ἀνθρώπιον λέγω οὐ κατὰ ναυκῆ σαυμάσ̄ hoc est nō grauauī uos: ut nūc dī μηδίσσ σαυμάσ̄ κατὰ βραβένετω .i. aduersum uos nullū brautū accipiat. Quib⁹ et aliis multis uerbis usqz hodie utuntur calices. Nec hoc miremur in apostolo si utatur ei⁹ lingua cōsuetudine: i qua nat⁹ est: et nutritus. Cū Virgili⁹ alter Homer⁹ apud nos patriæ suæ seq̄ns cōsuetudines sceleratū frigus appellet. Nōo igit nos supet atqz deui cat uolens in humilitate lix seq̄ et angelorū religionem atqz culturā: ut nō seruitatis spiritali intelligentia: is exemplaribus futuroz: q̄ nec ipse uidet q̄ uos supere desiderat: siue uidit: utriqz. n. habetur i græco p̄serti cū tumēō ambulet: et incedat inflatus: mēūsqz superbiā gestu corporis p̄ferat. **H**oc. n. significat εὐσατέων σὸβὰ πόσ̄. frustra enim inflatur et tumet sensu carnis suæ carnaliter intelligens cūcta et traditionū iudaicāz delirantia p̄rens: et nō tenēs caput oīus scripturāz illū de quo dictū est: caput uiri christus est. Caput aut̄ ad principū totius corporis: eozqz q̄ credūt et oīs itelligētā sp̄alis. Ex capite corp⁹ ecclesie p̄ suas cōpages atqz iuncturas uitalē doctrinā celestis accipit succū: ut oīa paulatī m̄bra uergetur: et p̄ occultos uenāz meatus fundatur defecat⁹ sanguis ciboz et ministratur atqz succrescat: imo te neatur tēpantia corporis: ut de fōte capitis rigati artus succrescant i p̄fectionē dei: et impleatur saluatoris oīo. p̄ uolo ut sicut ego et tu unū sum⁹: sic et isti in nobis unū sit. Ut postq̄ christ⁹ nos tradiderit patri sit de⁹ oīa i oīibus. Tale qd et i uerbis et in sensib⁹ et in ḡne locutiōis obscurissime scribit ad ephesios. Veritatē aut̄ loq̄ntes i caritate crescām⁹ i illo p̄ oīa: q̄ est caput xp̄s: ex quo totū corp⁹ cōpactū et connexū p̄ oēm iūcturā sūminūtra tōis scdm̄ opationē in mensurā unūscuiqz m̄bri augmētū corpis fac̄ in adificationē sui i caritate: sup̄ quo i cōmunitatis eiusdē ep̄istolā plenius dixim⁹: loq̄tur autem uniuersa cōtra eos q̄ credentes ex iudicis in dñm saluatorē: iudaicas cerimonias seruare cupiebant: **S**up̄ quare et in actib⁹ apostolorū nō parua q̄stio cōcitata est. **D**ñ et supra paulus ait de his q̄ magistros legis esse se iactāt. Nemo uos iudicet in cibo et potu: q̄ alia mūda sit: alia imūda: aut i parte diet festi: ut alios dies festos putet: alios nō festos. Nobis. n. q̄ xp̄m credim⁹ resurgētē iugis et aterna festiuitas est. Aut i parte neomenia: hoc ē calendāz et mēsis noui: qn̄ decrescēs luna finitur

et noctis ūbra tegitur. **C**hrisūanoz lum̄ aternū ē et sēp solis iusticia radiis illustrantur: Aut in pte sabbatoz ut nō faciāt seruire op⁹ et onera nō ponēt: qz nos sum⁹ xp̄i libertate donati: et onera p̄coz portare desinim⁹. **H**æc inq̄t oīa ūbra sunt futuroz et imagines uenturæ felicitatis: ut in q̄bus iudici baxitāt iux̄ lias et tenētur i terra nos iux̄ sp̄m trāseamus qui ad distinctionē ūbrāz nunc corpus appellatur. **Q**uo. n. in corpe ueritas est: et i corpore ūbra mendatiū: sic in sp̄ali intelligentia mund⁹ oīs et cibus et potus et tota festiuitas et p̄petua calendā et aterna requies expectanda est. **A**uximus qd dicere uoluerit in humilitate et religione angeloz: aut quē sensū habeat. **E**x quo dñs locutus est ad discipulos surgite abeamus hic: et relinquatur uobis domus uia deserta et locus in quo dñs spiritaliter crucifixus est ægyptus uocatur et sodoma: oīs iudaicāz obseruationū cultura destructa est. et qualcūqz offerunt uictimas nō deo offerunt: sed āgelis refugis et spiritibus imundis. **N**ec mirū si hoc post passionē dñi faciāt: cū per amos quoque prophetas dicatur ad eos. **N**unq̄d hostias et uictimas obtulistis mihi quadraginta annis in deserto domus israel: et assūpsistis tabernaculū moloc: et sid⁹ dei rēpha? figuras quas fecistis ut adoretis eas. **Q**uā plenius in cōciōe iudaica **S**tephanus martyr exponens et reuolūēs historiā ueterē sic locutus est et utulū fecerūt in diebus illis: et obtulerunt hostias idolo: et iactabantur in opib⁹ manus suāz: cōuersus aut̄ deus est: et tradidit eos ut colerent militiā celi: sic scriptū est in libro prophetarū. **Q**uilitia aut̄ celi nō tū sol appellatur et luna et astra rutilantia: sed oīs angelica multitudo eozqz exercit⁹: q̄ hebraice appellantur sabaoth .i. uirtutū suæ exercitū. vñ et in euangelio iux̄ **L**ucā legim⁹. **E**t subito facta est eus angelo multitudo militiā celestis laudantiū deū et dicētiū. **G**loria in altissimis deo: et in terra paz hoib⁹ bonæ uoluntatis. **F**acit. n. deus angelos suos spiritus et miniistros suos ignē urentē: et ut sciamus sēper eos q̄ extolunt idola i tēpore hostias uiderentur offerre nō deo eas obtulisse: sed angelis per **E**zeclē plenius dīscim⁹. **D**edi eis iustificatōes et p̄cepta nō bona. **N**on enim sanguinē hircorū aut taurorū quærit deus: sed sacrificiū dñi spiritus contribulatus: cor cōtritū et humiliatum deus non spreuit. et propterea qui uulū fecerūt in ore: et coluerunt sidus rēpha: de quo in propheta **A**mos plenius dīseruimus. **A**dorauerūt figuras quas ipi fecerunt: et tradidit eos ut seruirent militiā celi: quæ nūc ab apostolo dicitur religio angelorum. **P**ro humilitate in græco ταπεινὸς φροσῆν legitur: id est humilitas mentis suæ sensus. **U**ere enim humilis sensus et misericordia suspitio deum credere hircorum atqz taurorum sanguine delectari: et nidore thymiamatis: quem sape homines declinamus. **Q**uod autem sequitur. **S**i mortui estis cum christo ab elementis mundi: quid adhuc tanquā uiuentes in mundo decernitis? ne tetigeritis ne gustaueritis neque contrectaueritis quæ sunt oīa in iute ritū ipso usu secundum p̄cepta et doctrinas hominū quæ sunt rationē quidē habentia sapientiā in supersitio ne et humilitate: et ad non parcendū corpori non in honore aliquo ad saturitatē carnis: hunc nobis sensū habere uidetur: **L**urramus per singula et obscuritatem sensu tim atqz uerboz christo referate pādām. **S**i baptisati estis in xp̄o et cum christo i baptisate mortui estis elementis: cur mecum non dicitis. **O**bi absit gloriari nisi in cruce domini mei iesu christi: per quem mihi mundus crucifixus est: et ego mundo: et mund⁹ odit eos quoniam non sunt de mundo: sicut ego sum de mundo. **N**ec auditis dominum dicentem ad patrem de mundo non sunt sicut et ego non sum de mundo: sed econtrario

quasi uiuētes in mūdo decernitis ne tetigeritis corpus
 hominis mortuū nec uestimētū et scabellū i quo sederit
 mulier mēstruata neqz gustaueritis suillā carnē et lepo
 rus et sepia: lolligini murenæ et anguille et uniuersorū
 pisciū q̄ squamas et pēnulas nō habēt: q̄ oīa in corrupti
 one et i iterū sūt ipso usu et stercore digerūt. Esca enī
 uētri et uēter escis et oē qd̄ irat per os nō cōinquat ho
 minē s; ea quæ de hoīe exeunt scdm̄ p̄cepta iquit et
 doctrinās hominū scdm̄ illud qd̄ Esaias loquitur. Po
 pulus hic labiis me honorat cor aut̄ eorū longe ē a me
 frustra aut̄ colūt me docētes doctrinās et p̄cepta hominū
 Unde et dñs pharīsaos corripit dicens Irritū fecistis mā
 datū dei ut traditiones uestras statueretis. De. n. dixit
 Honora patrē et matrē: et q̄ maledixerit patri et matri
 mor e morietur. Vos aut̄ dicitis. Quicūqz dixerit patri
 et matri munus qd̄cuqz est ex me tibi proderit et non
 honorificauit patrē suū aut matrē et reliqua. quibz ifert
 et irritū fecistis mādatū dei propter traditionē uestram
 Quāte traditiones pharīsaorū sūt quas hodie ΔΕΥΤΕΡΟ
 ΟΥ ΔΟΥΟCāt et q̄ āiles sōbula reuoluere neque. Nā
 enī libri patitur magnitudo et pleraqz tā turpia sūt ut
 erubescā dicei. Dico aut̄ unū i ignominia gētis inimicæ
 p̄positos habēt synagogis sapientissimos quosqz fce
 do operi delegatos ut sāguinē uirginis siue mēstruata
 mūdū uel imūdū si oculis discernere nō potuerit gustu
 probēt p̄terea quibz iussū est ut i diebz sabbatorū sedeāt
 unūquiqz i domo sua et n̄ egrediatur nec ambulet de
 loco in quo habitat si qñ eos iuxta litteras cœperimus
 artare ut nō amblet n̄ faceāt n̄ stent sed tāti sedeāt si ue
 lint p̄cepta seruare solēt respondere et dicei. Barrachi
 bas et Simeō et helles nostri magisteri tradiderūt nobis
 ut duo milia pedes ambulem̄ i sabbato et cetera istius
 modi doctrinās hoīm p̄ferētes doctrinæ dei. Nō quo dī
 cam? sedēdū esse sēp i loco in quo fuerit q̄ occupatus
 penit? no recedēdū: s; id qd̄ impossibile legis est i quo
 infirmatur p̄ carnē spiritali obseruatione cōblēdū sūt. Se
 quitur Pax sūt rationē quidē habētia sapientia hoc loco
 quidē cōiunctio superflua ē. Nā i pleriqz locis propter
 imperitiā artis grāmaticæ aplū fecisse repperimus. Ne
 qz enī sequitur uel alia cōiunctio quæ solet ei ubi quides
 positū fuerit respondere. Vidētur ergo obseruationes iu
 daicæ apud iheritof et nilē plebiculā imaginē habere ra
 tionis humanæqz sapientia. Unde et doctores eorum
 σοφοι hoc est sapientes uocantur et si qñ certis die
 bus traditōes suas exponūt discipulis suis solēt dicei
 οἱ σοφοὶ διδάσκοντες idest sapientes docent tradi
 tiones. Pro superstitione in græco εἰς λόβησκιῶ
 positū est hoc est falsa religio et pro humilitate ταπειν
 ὄφροσυνή quæ magis uirtutē solet sonare q̄ uirtutem
 S; hic ταπεινοφρονείν sic i telligēda qd̄ humilia sēt
 ant atqz terrena ἀφαιδείν autem σωματός cu
 ius nomē latin? sermo n̄ explicat apud nos dī ad non
 parēdū corpori. Nō parēt iudæi corporibz suis in af
 fūptione ciborū cōtēnentes iterdū quæ habent: et quæ
 rentes q̄ n̄ habēt. Ex qua necessitate iterdū debilitates et
 morbos cōtrahūt: nec honorant semetipsos cū oīa mū
 da sūt mūdū nihilqz possit eē pollutū qd̄ cū gratiarum
 actione p̄cipitur et iccirco a dño sit creatū ut saturitate et
 adimpletione carnis humanos artus uegetet atqz sustē
 tet. Elementa aut̄ mūdū a quibz imo quibz mortuū sum?
 lex moysi et oē uetus istrumētū intelligendū est quibz q̄
 ab elementis et religionis exordiis deū discim? quo enī
 elementa appellātur litteræ per quas syllabas ac uerba
 cōiungimus et ad texendā orationes longa meditatione
 procedim? aras quoqz musica habet elementa sua et geo
 metrica ab elementis incipit lineæ et dialectica atqz me
 dica habēt isaogogas suas sic elementis ueteris istrumē
 ti ut ad euangelicā plenitudinē ueniat sicut uiri eruditur

infantia Unde. cxviii: psalmus et oēs alii qui litteris p̄no
 tantur per ethicas nos ducūt ad theologiam. et ab ele
 mētis occidentis litteræ quæ destruitur trāsire faciūt ad
 spiritū uiuificantē. Qui ergo mūdo et elementis et mor
 tuū sum? n̄ debemus ea obseruare quæ mūdū sūt q̄a i al
 tero mūdū i altero perfectio est.

Quid sit qd̄ idē apostolus ad Thessalonicenses scribit
 Nisi discessio uenerit primū et reuelatus fuerit homo
 peccat. Et reliqua

In prima ad thessalonicenses scripserat De
 tēporibz aut̄ et momētis fratres n̄ necesse
 hētis ut uobis scribā: ip̄i. n. diligēter scitis
 q̄ dies dñi sic fur i nocte ita ueniet. Cum
 enī dixerit pax et securitas tūc repētū illis istabit iteri
 tus licet dolor i utero hētis: et nō effugient supra ems
 ad eos scripserat hoc uobis dicim? i uerbo dñi q̄ nos
 qui uiuim? qui residui sum? i aduētū dñi nō p̄ueniemus
 eos qui dormierunt: Quī ip̄e dñs i iussu et i uoce archā
 geli et i tuba dei descēdet de celo: et mortui qui i xp̄o
 sunt resurgēt primi. Deinde nos qui uiuim? qui residui
 sum? simul rapiemur cū illis i nubibz oubiā i aera dño:
 et sic semp cū dño erim? Itaqz cōsolamini inuicē i uer
 bis istis qd̄ audiētes. Macedones n̄ intellexerūt quos se
 cū uiuētes aplūs uocet et qui dicantur residui qui cū illo
 rapiantur i nubibz obuias dño: sed arbitrati sunt dñs a
 huc essent i corpore et āteq̄ gustaret mortē christū in
 sua maiestate uētū. Ad audētis apostolus rogat eos et
 adiurat eos per aduētū dñi Iesu christi ut nō cito moue
 antur neqz per spiritū neqz p̄ sermonē neqz p̄ epistolā
 tāq̄ ab eo scripta q̄ instet dies dñi duos aut̄ esse aduē
 tūs dñi saluatoris et oīa prophetay docēs uolumina et
 euāgeliorū fides: q̄ primū i hūilitate uenerit: et postea
 sit uētū i gloria ip̄o dño protestate: q̄ āte cōsumationē
 mūdū futura sūt: ut quo uētū sit antichristus qñ loquit
 tur ad apostolos. Cū uideritis abominationē desolationis
 quæ dicta ē a daniēle propheta statē i loco sancto qui le
 git intelligat tūc qui in iudæa sunt fugiāt ad mōtes et q̄
 i tecto n̄ descēdat tolleī aliqd̄ de domo sua et iterū. Tūc
 si q̄s uobis dixerit ecce hic ē christ? ecce illic nolite cedere
 Surgēt. n. pseudo xp̄i pseudo propheta et dabūt signa
 magna et prodigia ita ut i errore inducantur si fieri po
 test etiā electi ecce p̄dixi uobis. Si ergo dixerint uobis
 ecce in deserto nolite exire ecce in penetralibz nolite cre
 dere sicut enī fulgur exiit ab oriēte et apparet usqz in oc
 cidētes ita erit et aduētus filii hominis. Ac deinde tūc
 apparebit signū filii hominis in celo et uidebunt filium
 hominis uententes in nubibus cali cus uirtute magna
 et maiestate et mittet āgelos suos cum tuba et uoce ma
 gna et cōgregabit electos eius a quatuor uētis a sumo
 celorū usqz ad terminos eorū. Rursumqz de antichristo
 loquitur ad iudæos. Ego ueni in noie patris mei et n̄ cre
 didistis mihi si al? uenerit i noie suo illū suscipietis. Jgē
 Thessalonicensius aīos uel occasio nō intellectæ epistola
 uel ficta reuelatio: quæ per somnū deceperat dormien
 tes uel aliquorū cōiectura Esaiæ et Danielis euāgelio
 rūqz uerba de antichristo p̄nūtiata i illud ip̄o iterptatiū
 mouerat atqz turbauerat ut in maiestate sua tūc christū
 speraret eē uētū. Cui errori medetur apostolus et ex
 ponit quæ ante aduētū christi debeant p̄xiolari: ut eis
 illa uiderit facta tūc sciant antichristū idē hominē pecca
 ti et filius perditōis: q̄ aduersatur et extollitur sup̄ oē qd̄
 dicitur deus: aut quod colitur: et qui sedeat in tēplo dei
 eē uētū. Nisi inq̄t uenerit discessio primū qd̄ græce ἀ
 πὸστασια ut oēs gētes q̄ romāo ip̄erio tubacēt re
 cedāt ab eis. et reuelat? fuerit hō p̄ci idest ostēsus fuerit
 quē oīm prophetarū uerba pronūtiāt hō peccati ia quo
 sōns omnīū peccatorū ē et fili? p̄ditionis idest diaboli

margin notes on the left side of the page, partially cut off.

Ipse est. n. uniuersorum perditio: q̄ aduersatur x̄po: et ideo uocatur antichristus: et extollitur sup̄ oē quod d̄i deus: ut cunctarum gentium deus siue oēs probatā et uerā religionē calcet pede. Qui tēplo dei uel hierosolymis ut quidam putant uel in ecclesia ut ueritas arbitramur sederit ostēdēdus se esse tanq̄ ipse sit christus: et filius dei. Nisi iquit fuerit romanū imperiū ante desolatus: et antichristus p̄cellerit: christus nō ueniet: q̄ ita ideo uentur⁹ ē ut antichristū destruat. **Q**uoniam inquit q̄d hęc ipsa quæ nē scribo per epistolā cū apud uos esse presentī sermone narrabā: et dicebā uobis x̄pm: non esse uenturū nisi p̄cessisset antichristus: et nunc q̄d detineat scitis: ut reueletur in suo tēpore: Hoc est q̄ cā sit ut antichristus ipse tēpore non ueniat optime nostis: Nec uult aperte dicere romanus impiū destruendū. q̄d ipi q̄ imperāt aternū putant: unde scdm̄ apocalypsi Joānis in fronte purpuratæ meretricis scriptū ē nom̄ blasphemæ. i. romæ aternæ. Si. n. apte audacterq̄ dixisset nō ueniet antichristus nisi pri⁹ romanus deleatur impiū. iusta cās p̄secutōis: in orientē tunc ecclesiā cōsurgere uidebatur. Adq̄ sequitur ita. n. mysteriū iniquitatis opatū tm̄ ut qui tenet nē teneat donec de medio fiat: et tunc reuelabitur ille iniquus: hūc h̄s sensum. **Q**uoniam malis atq̄ p̄cis q̄bus Nero ipurissimus cæsar mundū p̄mit antichristū parturitur aduent⁹: et quod ille operatur⁹ est: postea in isto ex parte cōpletur. Tm̄ ut romanū imperiū: q̄d tunc uniuersas gentes tenet recedat et de medio fiat et tūc antichristus ueniet s̄os iniquitatis quē dñs seip̄ interficiet spu oris sui diuina vs potestate et suæ maiestatis imperio: cui⁹ iussisse fecisse est. Nō in exercitū multitudinis: nō in robore militū: nō in āgelorum auxilio: sed statim ut ille aduenerit antichristus interficietur. et quio te nebræ solis fugantur aduentu. sic illustratōe aduēt⁹ sui eum destruet atq̄ delebit: cui⁹ iopa sahanæ sunt opa: et sicut i christo plenitudo diuinitatis fuit corporaliter: ita et in antichristo om̄s erūt fortitudines et signa et prodigia: sed uniuersa mēdacia. Quio signis dei q̄ opabatur per moysen magi suis resistere mēdatis: et uirga moysi deuorauit uirgas eorum: ita mēdatis antichristi x̄pi ueritas deuorabit. Seducitur autē ei⁹ mēdatio q̄ perditioni sunt preparati. et quia tacita quæstio poterat cōmoueri. **Q**uia n. concessit de⁹ oēm eū h̄c uirtutē signa atq̄ prodigia per q̄ seducitur si fieri pōt ēt electi dei: solutōe p̄ uenit q̄stionē: et q̄d opponi poterat añq̄ opponeretur absoluit. **F**acet inquit oia n̄ sua uirtute: sed concessione dei pp̄ iudæos: ut q̄ noluerint recipere caritatē ueritatis hoc est christū: q̄a caritas dei diffusa est in corda creditū: et ipse dicit. Ego sum ueritas: de quo i psalmo scriptum est. **U**eritas de terra orta est. q̄ igitur caritatē et ueritatē n̄ receperūt: ut saluatore suscepto salui fierent: mittet illis de⁹ n̄ opatorē: sed operatōem. i. fontē erroris: ut credāt mēdatio. q̄a mēdax est ipse et p̄ ei⁹: et si q̄des antichristus de uirgine natus esset: et pri⁹ uenisset i mundum: poterant iudæi h̄c excusationes ut dicerēt quod putauerint ueritatē et sc̄arco mēdatiū pro ueritate suscepit. **N**ūc autē iō iudicandi sunt: imo proculdubio cōdēnandi quia christo ueritate contempta postea mēdatium idest antichristum suscepturi sunt.

Epistola beati damasi papæ ad hieronymū de interpretatōe osanna sc̄icitatis.

Dilectissimo filio Hieronymo Damasceno episcopo in dño salutē cōmortalis cū legerē græco latinoq̄ sermone in euāgelioy interpretatōe a n̄tia. i. orthodoxis uiris olim ac nup̄ sc̄pta de eo quod legitur. **O**sanna filio dauid n̄ solū diuersa: sed cōtraria sibi met proferuntur: studiū ergo dilectōis tuæ deprecor ut ardenti illo tuæ strenuitatis ingenio abscondit

opinionibus ambiguitatibusq̄ scrupulosis. **Q**uid se habeat apud hebræos uino sensu scribas: ut de hoc sicut et de multis tibi cura nostræ i x̄po lesu gr̄as referant.

Beati Hieronymi ad Damasū rūsua **O**sanna secundū hebraicam ueritatem interpretantis.

Multi sup̄ hoc sermone diuersa sinterūt e q̄bus n̄i Hilari⁹ i cōmortalis matthæi ita posuit. **O**sanna hebraico sermōe significatur idēptio domus dauid. primū redēptio lingua hebraea ephoth interpretatur: deū dom⁹ beth. Dauid uero in hoc loco nō esse nom̄ incertū oibus patet. Alii opinati sūt osanna gloriā dei: porro gloria caboth appellatur. **N**onnulli gr̄am cum gr̄a thoda siue anna nūcupantur. **R**estat ergo ut omissis opinionū riuulis ad ipsum fontē uñ ab euangelistis sūptū est recurram⁹. **N**as quio illud neq̄ in græcis neq̄ in latinis codicib⁹ possumus i uenire ut cōpleretur id q̄d dicitū est per prophetas. **A**n nazarenus uocabitur et illud ex ægypto uocauit filium meū: Ita et nunc ex hebræis codicib⁹ ueritas exprīnda est. **U**n̄ in hanc uocē uulgus et maxime consona inter se paruulorum turba proruperat dicēte matthæo. **T**urbæ autē q̄ precedebant et quæ seq̄bantur clamabant dicētes osanna filio dauid. b̄ndictus qui uenit in noie dñi osanna in excelsis. **C**ircus uero ita posuit clamabant dicētes. **O**sanna b̄ndictus qui uenit i noie dñi: b̄ndictus q̄d uenit in noie dñi regnum patris nostri dauid osanna in excelsis. **J**oannes quoq̄ pari uoce consentit. **E**t clamabant. **O**sanna b̄ndictus qui uenit in noie dñi rex israel. **S**olus lucas uerbū osanna nō posuit in reliqua interpretatōe parte consentiens b̄ndictus q̄ uenit in noie dñi pax in terra et gloria in excelsis. **I**gitur ut diximus ipsa hebraea uerba ponenda sunt et oium interpretum opinio dirigenda: quo facilius q̄d sup̄ hoc sentiendū sit ex retractōne cūctoy ipse sibi lector inueniat. **C**xxvii. psalmo ubi nos legimus. **Q** dñe saluum me fac o dñe bene prospere b̄ndictus qui uenit i noie dñi. **I**n hebræo legitur Anna adonai osanna anna adonai assiena baruc abba basen adonai. **Q**uod Aquila Symmachus. Theodotus et q̄nta editio ne q̄d i latino mutare uideamur ita exprīd̄ κυριε ο dñe σωσ ουδ η saluum fac ω κυριε ο dñe ευδοσ ουδ η. i. b̄n̄ prosp̄aī ευλογ̄ημενος b̄ndict⁹ ο̄ ε̄ ο̄ χ̄ουενοσ q̄ uenit εν ο̄νομᾱ τικυριου i noie dñi **S**ola sexta editio cū interpretibus lxx. ita congruit: ut ubi exteri posuerūt ωδ η illi scripser̄ ιω et quia osanna q̄d nos corrupte pp̄ ignorantiā dicim⁹ osāa saluifica siue saluum fac exprīmatur omnium interpretatōe signatus est. **N**unc illud in cura est q̄ sine adlectione saluandi solus anna sermo significet. **S**c̄iendumq̄ quia in hoc loco ter dicatur anna: et primum quidem ac secundum eisdem litteris scribitur Aleph nō he tertium uero beth non he **S**ymmachus igitur qui in cxxvii. psalmo cum omnium interpretatōe consenserat ut nobis manifestorem tribueret intellectum in cxx. psalmo ubi dicitur. **O** domine libera animam meam: ita interpretatus est. **O**bscuro domine libera animam meam. **U**bi autem lxx. ω et ille obscuro translulerūt aquila et ceteris editioib⁹ ωδ η interpretantibus in hebræo scribitur āna: uerum ita ut in principio aleph habeat non beth. **E**x quo animaduertimus si ex aleph scribitur anna significari obscuro: si autem ex beth esse consunctionem: siue interiectionem quæ apud græcos ponitur

cuius interpretatōnem latinus sermo non exprīmit: sed quoniam hęc minutæ et istiusmodi disputatōnis arcanum propter barbaras linguæ pariter ac litterarum legenti molestiā tribuit ad explanādū cōpendius uento ut dicas ea q̄ de

exvii. ps q manifeste de christo prophetizat et i synago
 gio iudxorū celeberrime legebatur unde et populus no
 tior erat hos uersus esse assumptos q ille qui ipromitte
 batur gñe de dauid uenerit saluaturus israel dicēte da
 uid lapidē q̄ reprobauerūt hic factus ē i caput angulī .
A domino factus est hic ē mirabilis i oculis nostris hxc
 est dies q̄ fecit dominus exultemus et laetemur i ea **O**
 dñe saluū me fac o dñe bene prosperare benedictus qui
 uēit i noie dñi deus dñs et illuxit nobis **V**nde et i euā
 gelistay scriptura cōmemorat pharisxos et scribas sup
 hoc indignatos q̄ uiderūt populus psalmi prophetiam
 sup christo itelligere cōpletā et clamātes paruulos osiā
 na filio dauid et dixisse ei **A**udis q̄s isti loquūtur et tesū
 respondisse eis nūq̄ legis q̄a ex ore infantū et lacten
 tū p̄fecisti laudē exvii. psalmi assertionē firmātem: et de
 eo q̄dē q̄d facile exprimi poterat benedict⁹ qui uenit in
 noie dñi oim euāgelistay scriptura cōsētīt **D**e uerbo ue
 ro osiāna q̄a i graxū n̄ poterāt trāsserz sermonē sicut et
 i alleluia et amē et i plerisq̄ factū uidemus ipsū hebrxū
 posuerūt dicētes osiāna **L**ucas iḡ q̄ iter euangelistas
 graxi sermōis eruditissim⁹ fuit quippe ut medic⁹ et qui
 in graxis euāgelium scripserit q̄a se uidit proprietatem
 sermonis trāsserz n̄ posse melius arbitrat⁹ ē tacere q̄
 id ponere q̄d legēti faceret q̄stionē **A**d sūmā sicuti nos
 in ligua latinā habem⁹ iteriectiones quāsdā ut isulādo
 dicam⁹ uah et i admirādo pape et i dolēdo heu et q̄n si
 lentū uolum⁹ ioperare strictis dētibus spūm coartamus et
 cogim⁹ tñ sibilū ifonādū ita et hebrxi iter reliquas pro
 prietas ligua sux hnt iteriectionē ut q̄n uolūt dñs de
 p̄carī ponit uerbū petētis affectu et dicūt uerbū āna do
 mine q̄d. lxx. dixerūt **O** dñe osi ergo saluifica iterpratur
 amā iterieccio deprecātiō ē si ex duob⁹ uelis cōpositum
 uerbū facei dices osiāna siue ut nos loq̄mur osiāna me
 dia uocali līa elīsa sicut facere solem⁹ i uersib⁹ ut ē illud
Virgilī q̄n me ne icepto desistere uictā scādīm⁹ menī
 cepto **A**leph nāq̄s līa prima uerbi sequentis extremam
 prioris uerbi toth iudēis excludit quapropter ut ad quē
 stionis originē reuertamur **U**bi nos legim⁹ i latino **O**
 dñe saluū me fac o dñe hū cōplacē benedictus q̄ uenit
 in noie dñi iuxta hebrxus sēsu legere possum⁹ **O**secro
 dñe saluū fac obsecro dñe prospere bndictus qui uenit
 in noie dñi **S**aluū aut fac dē ut subaudiamus populus
 israel siue gñaliter mūdū **D**eniq̄s mathxus qui euāge
 lius hebrxō sermōe cōscripsit ita posuit osiāna barrama
 idest osiāna i excelsis **Q**ā saluatore nascēte salus i calus
 usq̄s idēst ad excelsa puenerit pace facta n̄ solū i terra
 s̄ ē i celo ut iā dici aliq̄n cessaret iebriatus ē gladi⁹ me
 us i celo **D**ixē iteri iuxta mediocritatē sēsus mei breuī
 ter strictiq̄s dictauī **L**axerum sciat beatitudo tua in istius
 moi disputationib⁹ molestia legēdo n̄ debere subripere
 q̄a et facile nos potuimus aliq̄d emitti q̄d ex una uoce
 solneret q̄stionē sicuti et ceteros fecisse mōstrauim⁹ sed
 magis cōdecet ob ueritatē laborare paulisp̄ et pegrino
 aurē accomodare sermoni q̄ de aliena ligua fictā falsā
 ue referre sententiā.

Deronymus amādo p̄b̄o de diuersis q̄nib⁹ quarum
 prima ē q̄d significet illud euāgelicū sc̄s mathxū **N**o
 lite solliciti esse de crastino sufficit enim diei malitia sua .
B Reuis eplā lōgas explanare n̄ ualet q̄stio
 nes: et i artū multa cōcludēs strigere uer
 bis q̄d sensib⁹ dilatū ē. **I**nterrogas quid si
 gnificat illud i euāgelio sc̄s mathxū **N**o
 lite solliciti de crastino. **S**ufficit. n. diei malitia sua. cra
 stinū i scripturis sc̄is futurū ip̄o significat sic et **J**acob in
 genesi loq̄tur **E**xandiet me cras iusticia mea: et ubi alta
 re extruitur a duob⁹ tribub⁹ **R**uben et **S**ad: et dimidia
 tribu manasse: et a cuncto israel'e ad eas legatio mittitur
 eū **P**binees p̄tiffici rñdissent sc̄circo se altare fecisse ne

was filijs suis colēdi deū possessio denegetur : et multa
 istiusmodi i ueteri reperies testamēto q̄ ergo a futuris co
 gitare prohibuit cōcessit d̄ p̄tib⁹ pp̄ humanā uitā fragi
 litatē **Q**ā adicit **S**ufficit diei malitia sua hoc mō itellige
 sufficit nobis de p̄sentib⁹ hui⁹ seculi āgustis cogitat⁹ q̄d
 necesse ē sēsu ad icerta et futura extēdere: q̄ aut cōsēq̄ n̄
 possumus aut forsitā cito iuenta p̄damus **K**akia eni
 quā latinus uertit i malitiā apud graxos duo significat
 et malitiā et afflictionē quod graxi cacofin dicunt et hic
 magis pro malitiā trāsserz debuit. **Q**ā si cōtētose q̄s
 dicitur nolens **K**akia afflictionem sonare et angus
 tias: s̄ malitiā illo sensu explanādū ē quo mūdus i ma
 ligno hoc ē i malo posit⁹ sit et i dñica oratione dicamus
Libera nos a malo ut sufficiat nobis cōtra malitiā hui⁹
 seculi p̄sēns habere certamē

Quid significat illud apostoli i prima ad corinthios **O**ē
 peccatus q̄cuq̄s fecerit hō extra corpus suū ē **Q**ui aut
 fornicatur i corp⁹ suū peccat

In secundo q̄stī loco de beati apostoli **P**auli
 prima ad **C**orinthios epistola i qua loquitur
Oē peccatū q̄cuq̄s fecerit homo extra corpus
 est **Q**ui aut fornicatur i corp⁹ suū peccat **L**egamus ergo
 paululū supius et sic ad hxc uerba ueniam⁹ ne de extre
 mis partib⁹ et ut ita dicā cauda capitulū totā sētiā nos
 se capiamus **C**orp⁹ iquit n̄ ē fornicationi s̄ dño et dño
 corpori **D**e aut q̄ dñm suscitauit et nos cū illo suscita
 bit p̄ uirtutē suā **N**escitis q̄a corpora uestra mēbra sunt
 xp̄i **T**ollēs ergo mēbra xp̄i faciā mēbra meretricis **A**b
 sit **A**n nescitis q̄a q̄ cōiugit se meretrici unū corp⁹ ē erūt
 i q̄t duo i carne una. **Q**ui aut iugit se dño unus sp̄s ē su
 gite fornicationē **O**ē peccatum q̄cuq̄s fecerit hō extra
 corp⁹. **Q**ui aut fornicatur i corp⁹ suū peccat et reliqua
Sēns aplūs cōtra luxuriā disputās et i superiorib⁹ dicēs
Escā uētri et uēter escis **D**eus aut et hūc et illas destru
 et. **C**ōsequēter uenit ad fornicatōes: **E**tenim luxuria mē
 libidinis ē uētrēq̄s distētū cibo et uini potib⁹ irrigatū
 uoluptas gēitaliū sequit atq̄s ut libi dēm ē pro mēbroz
 ordie ordo uiciorū oē atq̄s pēs uerbi ḡa furtū hōicidīū
 rapina p̄iurūs et cetera hīs similia post factū i p̄nitētia
 dinē hēnt et licet inuitet lucrū tamen mordet consciētia.
 uoluptas sola ac libido ē i ip̄o ip̄e p̄nitēdi p̄teritos s̄i
 mulos patitur et titillatōes carnis et icētua p̄ci: ut p̄ hxc
 quā corrigi cupim⁹ cogitātes rursus sit materia deliquē
 di. **A**lter **L**axera p̄cā forisec⁹ sunt: **Q**uicq̄d. n. egerimus
 in alios agim⁹: fornicatio n̄ solū cōsciētias fornicatio: s̄
 et corp⁹ maculat: ac sc̄s s̄ntas i qua ait. **P**ropterea iquit
 dereliq̄t hō p̄tes et mēs: et adh̄rebit uxori sux et ierūt
 duo i carne una. et ip̄e cū meretrice unū corp⁹ efficiat:
 et peccat i corp⁹ suū: dū tēplū christi facit ēē corp⁹ mere
 trici: **D**icam⁹ et aliter ne ullā graxoz s̄ntas p̄terire uide
 amur. **A**liud ē peccare p̄ corp⁹ aliud i corpore furtū hō
 micidīū et cetera absq̄s fornicatōe p̄cā manu administra
 mus extrisec⁹: fornicatio sola i corpore n̄o exercetur a
 nobis n̄ p̄ corp⁹ i alio sed p̄positū ministeriū hēt i se aut
 passionē: **S**ūt q̄ ita edisserāt q̄ sc̄s sc̄as scripturā] uxor
 uiri corp⁹ sit: et q̄cuq̄s fuerit fornicat⁹ peccat i corp⁹ suū
 hoc ē i uxore dū eā sua fornicatōe cōmaculat et facit eā
 non peccantem sua commixtione peccare

An mulier relicta uiro adultero et sodomita alteri nubē
 possit sine p̄nitētia cōmunicare ecclesie uiuēte eo quē
 prius reliquerat

Repperi iūctā epistolā et cōmentariolo tuo
 breuē chartulā i qua hxc idēta serebatur.
Quare dū ab eo idest a me utrū mulier re
 licto uiro adultero et sodomita et alio per
 uis accepto p̄ sit absq̄s p̄niā cōicare ecclesie uiuēte ad
 huc eo quē prius reliquerat quod legens illius uerbuli
 recordatus sum ad excusandas excusationes i peccatis

[Marginal notes on the left side of the page, partially obscured and difficult to read.]

Omnis n. hoies utilis nris fauem' et q' propria uoluntate et natura referimus necessitate. Quo si dicat adolescens ui patior corporis me ad libidine ardor impellit: ipsa organa mbroy gentalium: et cōpositio corporis: scemineos quaxit amplexus. et rursū homicida in egestate inquit erā indigebā cibo: tegumē corporis non habebā. Ideo alienū sanguinē fudi ne ipse fame ac frigore moreretur. Rūdeo itaqz sorori q' a nobis sup statu tuo qrit nō nias sed apostoli sūtas. An ignoratis fratres sciētibus enim legē loquor. Quā lex dñatur hōi quāto ipse uiuit. Quis uir eius mortu' fuerit: liberata ē a lege utri. ergo uiuente uiro adultera erit: si duxerit alterz uirz. et alio loco. Quis alligata est quāto ipse uiuit uir ei'. Si autē dormierit uir eius: libera est. cui uult nubat tm̄ i dño. Oēs igi cātōes aplūs āputans aptissime diffinuit. Uinente uiro adultera esse mulierē q' alteri nupsert. Nolo mibi proferas raptoris uolentiā mris psuasione: p̄tio auctoritatē: propinquoꝝ cateruas: seruoꝝ insidias: parentus contemptū. dāna rei familiaris: q̄dū uiuit uir is adulter sit: is sodomita. is flagitios oibus cooptus: et ab uxore pp hāc scelera derelict': maritus ei' reputatur cui alterz uirz accipe si is nec hoc aplūs propria auctoritate decernit. Ss xpo in se loquēte xpi uerba sectatus ē. Qui ait i euangēlio. Qui dimittit uxore suā excepta cā fornicationis fac eā moxchari: et q' dimissā duxerit adulter ē. Aduerte qd dicit. Qui dimissā accepit adulter ē. Siue ipsa dimiserit uirz: siue a uiro dimissā sit. adulter est q' eā accepit: Vñ et apostoli graue coniugū sacra intelligenes si ita ē inquit n̄ expe dit hōi uxore accipe ad quos dñs Qui pōt iqt capere capiat. statiqz sub exēplo trū eunuchoꝝ uirginitatis infert beatitudinē: q' nulla lege carnis retinetur. Ns satis aduertere potui quid sit qd dicere uoluit alio uiro p uī accepto quid ē per uī accepto. Eō gregata vs multitudinē nolentē rapuit: et quare postea n̄ raptorē rapta dimisit. Legat libros moysi: et inueniet desponsatam uiro. Si in ciuitate fuerit opp̄sa et nō clamauerit puniri quasi adultera. Si autē in agro oppressa sit innociā a scelere esse: et uiolenti legibus subiaccere. Ergo et ista soror q' ut dic' ui passa est ut adultero iūgetur si uult xpi corp' accipe et nō adultera reputari agat poenitentiā ita duntaxat ut secūdo uiro q' nō appellatur uir: is adulter a ipse poenitentiā n̄ copuletur. Quā si ei durū uidetur et semel dilectū n̄ pōt dereliquere: nec praxferē dñm uoluptati: Audiat apostolū conclamātē. Nō potestis scis calicē dñi bibere et calicē demonioꝝ. Nō potestis mensā dñi cōicere et mensā demonioꝝ. et in alio loco. Quis cōtrario luciferi ad tenebras qui cōsensu christo ad belial? Rē nouā loquor imo non nouā: sed ueteres q' ueteris testamēti auctoritate firmatur. Si reliquerit scās uirz et recōciliari priori uiro uoluerit n̄ pōt. Scriptum est. n. in deuteronomio. Si accepit hō uxore et habuerit eā: et n̄ inuenerit grām in conspectu ei' pp aliq̄p fecditatē scribet ei libellū repudiū: et dabit in manū eius et dimittet eā de domo sua: Quis egressa alterz uirz duxerit et ille quoqz oderit eā: dederitqz libellū ei repudiū et dimiserit de domo sua: aut certe mortuus fuerit: non poterit prior marit' recipere eā in uxore. qm̄ polluta est et abominabilis scā ē corā deo. Nec peccare facias terrā nā quā dñs de' tu' tibi tradidit possidēdā. Vñ obsecro te ut consoletis eā imo prouoces ad salutē putridæ carnes ferro indigent et cauterio: nec ē medicinx culpa is uulneris cum crudelitate demēi non parcat medicus ut parcat: sicut ut misereatur.

¶ Quid significet illud apostoli de resurrectione disputatio. **¶** Orret eū regnare donec ponat oēs inimicos suos. sub pedib' suis et cetera.

¶ Etia et extrema propositio fuit de eades apostoli epistola ubi de resurrectione disputans uenit ad locū aliū ubi scriptū est. Os eū regnare donec ponat oēs inimicos suos sub pedib' ei'. oia. n. subiecta sunt sub pedibus eius. Nouissima autē et inimica destruetur mors. Eū autē dixerit: qm̄ oia subiecta sunt ei. Daud dubiū qn̄ p̄ter eū q' subiecti ei oia. Eū uero subiecta ei fuerit oia: tunc et ipse fili' subicietur ei: q' sibi subiecti oia: ut sit de' oia i oib'. Et miror te hoc a me q̄rere uoluisse: cū beat' Hilarius pictauiensis epus: undecimū librum cōtra arrianos hac q̄stione et solutione cōpleuerit in saltē pauca dicam: oē in hoc scandalū est: quare filius p̄i dicatur esse subiect' quid est turpius siue inferius p̄i subiecti qd̄ saxe pietatis est et i psalmo sc̄bitur. Nōne deo subiecta erit aia mea: an crucifigi et maledictū crucis fieri. «Maledict' n. ois qui pendet i ligno. Qui ergo pro nobis maledictū fact' est ut nos de maledicto liberaret: miraria si pro nobis subiectus sit ut nos patri subiectos esse faciat: dicens in euangēliū. Nemo uadit ad patrē nisi per me: et cū exaltatus fuero a terra oia trahā ad me christ' in his q' fideles sunt subiectus est p̄i qm̄ oēs credentes imo omne hōis gen' corporis ipsius membra reputantur. In his autē qui increduli sunt. i. iudæis ethnicis et hæreticis in subiect' dī: qm̄ pars mbroy eius non est subiecta fidei. In fine autē mundi cum oia mbra regnantē uiderit xpm̄. i. corpus suū et ipsa subiciantur xpo. i. corpori suo: ut oē corpus christi subiciatur deo et patri: et sit de' oia in oibus. Nō autē ut sit pater oia in oibus: sed ut sit de' oia in oibus quod propriū nom̄ est trinitatis: et tā ad p̄res q̄ ad filiū et sp̄m sc̄m referri pōt: ut humanitas subiecta ter diuinitati humanitatē i hoc loco dñs n̄ māsuētudine clementiā quā gr̄cipi λα υσρωπία uocant: is oē hōis genus. porro quod ait ut sit de' oia in oib' i hoc sensu accipiendū est dñs et saluator nē oia non ē i oib' sed pars in singulis: uerbi gr̄a. In Salomone sapientia: in dauid bonitas: In Job patientia: in Daniele cognitio futuroꝝ. In petro fides et paulo zelus. In Joāne uirginitas. In ceteris cetera. Eū autē omnīū rex sinto aduenit tunc oia in oibus erit ut singuli scōꝝ oēs uirtutes habeant: ut sit christus totus in cunctis.

¶ Epistola Beati Hieronymi ad Marcellā de q̄nqz q̄stionibus noui testamenti: quax prima est. Quæ sunt illa q' nec oculus uidit: nec auris audiuit: nec in cor hois ascēderunt: quæ praxparauit diligentibus se.

¶ Agnis nos pronocas quaxsiōibus et torpens ocio ingenium dum interrogas doctes prima tua sc̄citatio fuit quæ sint illa quæ nec auris audiuit nec ocul' uidit nec sit cor hois ascenderunt: quæ praxparauit deus his qui diligunt eum: et quō rursū idē apostolus inferat nobis autē reuelant deus per sp̄m suum: et si reuelatū fuerit apostolo intelligere debeamus quod et ille aliis reuelarit. Ad quæ breuis responsio est non debere nos quæ rere quid sit illud: quod nec oculus uidit: nec auris audiuit: nec in cor hois ascendit. Si enim ignoratur quō sciri pōt. Quod promittitur in futuro nō cernitur i p̄senti. Spes. n. quæ uidetur non est spes: sed iam certa possessio. Quomodo si uelit quispiam dicere ostende mihi quod inuisibile est: loq̄re quod audiri non potest: expone quod cogitatio non comprehendit humana. Ergo hoc sensu apostolus dixisse credend' est quod carnalib' oculis aure carnali: et cogitatio mortali n̄ possūt spiritalia comprehendere. et si enim noueramus quondā lesū sc̄m carnem: sed nunc iam nō nouim' eū: et in toannis epistola scribitur: carissimi nūc filiū dei sumus: et

neccum manifestu est quod futuri sumus scimus enim quoniam cu apparuerit similes ei erimus. qm uidebim⁹ eus sicuti est Quod reuelatum sibi esse et sanctis per spi ritus testatur non statim sequitur ut ipse aliis reuelarit: Alioquin audiuit et in paradiso uerba ineffabilia q aliis narrare n poterat aut si narrauit nequaqp ineffabilia sunt

Quid per agnos stantes a dexteris et hados stantes a si nistris intelligi debeat.

Secunda questio fuit in qua dicit legisse te per transitu i opusculis meis q agni qui stnt a dex tris et hadi qui stnt a sinistris christiani sunt at qs gentiles: et non potius boni et mali. No memini me hoc aliquando dixisse et si dixisses no esse in errore per tinax. Quatu aut dicitur subito occurrit in scdo uolumi ne contra Iouinianu sup hoc capitulo disputasse me no ui et no solu super hoc sed et de eo qa i eadem quasti one cadit ubi pisces mali a bonis piscibus separatur qd ergo ibi plene dicitur est nunc omittendu uidetur.

Ex quo sensu illud intelligi debeat apostoli ad Thessalo nicensis quarto Nos qui uiuimus qui relinquitur si mul rapiemur in nubibus obuia christo in aera. Virus forte occurfuri sint in corporibus ut non ante moriatur

Quartus interrogaueras qd dicit apostolus in aduentu domini saluatoris rapi quosda uiuentes in nubibus obuia ita ut no pra ueniatur ab his qui in christo dormierunt uisqs nosse utru sic occurrat in corporibz et no ante mo riantur cu et dno noster mortuus sit et Enoch et Delias scds apocalypsis Joans morituri ee dicatur: ne scilicet illud sit q no gustauerit morte. Hoc ex ipsi cotinentia lo ei sciri potest q scis q in aduentu saluatoris in corpore fuerit deprehens in eisdem corporibz occurrat ei ita tm q ingloriu et corruptu atqz mortale gloria et incorruptio ne et immortalitate mutetur ut qualia corpora surrectura sint in tale substantia etiã uiuoz corpora transformetur. Unde dicit i alio loco apostolus. Propter qd nolun⁹ ex poliar⁹ is superuestiri. ut absorbeatur mortale hoc a ui ta ne scilicet corpus ab aia deseratur: is aia habitante in corpore fiat idytu quod ante igloriu fuit De Enoch aut et Delia quos ueturos apocalypsis refert et ee moritu ros non est istius teporis disputatio cu ois ille liber aut spiritaliter intelligendus sit ut nos estimamus aut si carna les interpretatione sequimur iudicia fabulis acquiesce du sit ut rursu adificetur iherusalem et hostia offeratur in templo et spiritali culto minuto carnales obtineat ce rimonia

Quomodo apud Joannem maria magdalene audierit Noli me tangere: et scdm Mathxi uestigia saluatoris apprennerit et reliqua

Quartum est quod qstisti Quo in Joans euangelio post resurrectionem dicitur ad Mariam magdalenas Noli me tangere. nondu enim ascendi ad patre meu et rursu in Mathxo scriptu est. quod ad uestigia saluatoris mulieres corruerit cum utiqz non sit idipsum tangere post resurrectiones pedes eius et non tangere Maria magdalene ipsa est a qua Septe demonia expul sit ut ubi abundauerat peccatu superabundaret gratia. Quia quia dominum hortulanus putaret: et quasi cum homine loquebatur et quarebat uiuentem cum mor tuis recte audiuit noli me tangere et est sensus Non me rris meis hxrere uestigio: nec adorare quasi deu: nec

eius tenere pedes que no estimas surrexisse Tibi enim neccum ascendi ad patre meum Extera uero mulieres quæ pedes tangunt dominum confitentur et merentur eius hxrere uestigio quem ad patrem ascendisse confi dunt Quaquam etiam si eadem mulier in diuersis euan gelis et tenuisse pedes et no tenuisse refertur factis lo lutio sit cu potuerit primu corrigi qd incredula et postea non repellit quasi ea quæ errorem confessione mutauerat Quod de latronibus intelligi potest cu alius euangelista utriqz blasphemasse alius narret alteru esse confessum

Utrum post resurrectiones xl diebus dno cu discipulis suis conuersatus sit nuquam alibi fuerit: An latenter i caeli ascenderit et aliquando aplis pntiam suas exhibuerit

Exrema scedula continebat Utru post resurrectiones xl diebus cu discipulis do minus conuersatus sit et nuqua alibi fu erit an latenter in caeli ascenderit atqz descenderit et nihilominus aplis p sentias sua no negarit si dei dei filiu consideres d quo sermo e et illu ee q loq tur none caeli et terra ego impleo dicit dno et de quo ali propheta testatur caeli mihi thron⁹ e terra aut scabellu pedu meoru et rursu alibi: Qui tenet caeli palmo et ter ra pugillo. De quo dauid canit: Quo ibo a spu tuo et a fa cie tua quo fugiam? Si ascendero i caeli tu illic eo: si de scendero ad isernu adeo: et si habitauero i extremis ma ris: et. n. ibi deducet me manus tua et continebit me dex tera tua profectio: no abiges et me ante resurrectionem sic i doico corpore habitasse dno uerbu ut et i patre esset et caeli circulu clauderet: atqz i oibz ifusus esset et circu fusus idest ut cuncta penetraret interior et contineret exteri or. Stultu e ergo illius potentias unius corpusculi par uitate finiri: ques non capit caeli et tm qui ubiqz erat et i am i filio hois totus erat. Diuina quippe natura et dei sermo secari i partes no potest nec locis diuidi: sed cus ubiqz sit totus ubiqz e. Erat igitur uno eodems tempore et cu aplis quadragita diebus et cu angelis et i patre et i extremis finibus maris erat. In oibus locis uersabatur cu thoma i india cu Petro roma cu Paulo i Thyrice cu Tito i creta: cu Andrea in Achaia: cu singulis aplis et apostolicis uiris in singulis cunctisqz regioibz quod aut dicitur deseret quosda uel no deserere no naturæ il lius terminus ponitur sed eorum merita describuntur apud quos esse uel no esse dignatur.

Argumentum

Epistola beati Hieronymi ad marcella de blasphemia i spum scus de eo qd i euangelio scribitur. quicunqz dixerit uerbu cõtra filius remittetur ei: Qui aut dixerit cõtra spum scus no imittetur ei neqz i hoc sa culo neqz i futuro ubi danat nouatiani sintas qui ea uer ba referebat ad eos qui christu i tormentis negauissent quorum inexpressibile censebat esse peccatum.

Ad marcella d blasphemia i spum scus irremissibili

Breuis e questiuicula quas misisti et ap ta responsio e: Si enis de eo qd i eu gelio scribitur quicunqz dixerit uerbis cõtra filius hois remittetur ei qui aut dixerit contra spiritum sanctum non remittetur ei neqz in hoc saeculo neqz in futuro Nouatianus affirmat no posse peccare i spiritu sanctu nisi eus qui christianus sit

Handwritten marginal notes on the left edge of the page, partially cut off.

Handwritten number '49' in the right margin.

et postea negauerit manifestū est iudicos q̄ eo ip̄e blasphemabant p̄co blasphemix non teneri quippe q̄ impij coloni interfectis prophetis de nece dñi cogitabāt et in tm̄ erant p̄diti ut ad saluandos eos dei fili⁹ se uenisse r̄nderit. Vñ de toto scripturā ipsius ordine conuicendū sunt: his non irremissibile dictā blasphemiam q̄ tormentis compulsi ei uariis euicerati cruciatibus dñs denegasset sed h̄o qui cū uideant in uirtutib⁹ opera dei calūniētur et clamitent d̄monis esse uirtutē: et oīa signa q̄ sc̄a sūt non ad diuinā magnificētias: sed ad diabolu p̄tinere. Vñ et saluator toto r̄nsionis suā hoc agit argumento ut doceat nō posse sathanā etici a sathana: et regnū etus inter se non esse diuisū. Aus. n. diaboli studiū sit dei laedere creaturā: quō eiusdē esse poterit uoluntatis sanare languentē: et seip̄ū de obsessis fugare corporib⁹. Probet itaq̄ Nouatianus aliquē de his q̄ sacrificare cōpuli sunt ante tribunal iudicis r̄ndisse. Quia q̄ in euangelio scripta sunt non a filio dei: sed a beelsebub principe d̄monioꝝ esse perfecta: et tunc poterit probare irremissibilem in sp̄m factum esse blasphemā. Ut aut̄ et acutius aliquid interrogemur r̄ndeant quid sit contra filiū hoīs dicei uerbū: et in sp̄m sanctū blasphemare. Ego quippe assero iux̄ sensū illius eos qui xpm̄ i p̄secutione negauerint cōtra filiū hoīs dixisse et n̄ i sp̄m sc̄m blasphemasse. Qui. n. interrogatur an christianus sit: christianū se non esse r̄nderit: utiq̄ negando christū: hoc est filiū hoīs spiritui sc̄o non fecerit iniuriā: Si autē christum negando negauit: et spiritum edisserat h̄reticus: quō non peccet in sp̄is q̄ filiū hoīs negauerit. Aut si sp̄m sc̄m hoc loco intelligendū putat patrem patris nulla ē a negatore mētio facta. Cum negaret Petrus apostolus eo ip̄e quo ancilla in interrogatione p̄teritus dñm negauit: in filium hoīs an in sp̄m sanctū uidetur cōmississe p̄cus. Si id qd̄ ait. Nescio hoīem redicule uoluit interpretari. Nō xps̄ eum negasse: sed hoīem. mendacē facit saluatorem: q̄ se hoc est filius dei negandū esse p̄dixerat. Si aut̄ negauit filiū dei: vñ et amare sleuit: et trinā negatōem trina postea confessione deleuit. Manifestū est p̄cus in sp̄m sanctū. id non posse dimitti: quod habeat blasphemias. ut cū uideas in uirtutibus deū beelsebub calūniertis in factis. Doceat iḡ aliquē negatorem beelsebub uocasse xpm̄: et ultra referā gradum. negatōem non posse ueniā consequi post ruīnā. q̄ aliud est tormentis cedere: et se christianū negare. Aliud xpm̄ diabolu d̄cere: sicut tibi ipsa scriptura atq̄ contextus attentius lecta poterūt demonstrare. fuerat quidē proluxius disserēdū: sed qm̄ et amicis qui ad nostrū hospitoliū conuenerunt p̄senti am n̄iam negare non possum⁹: et ut tibi non statim r̄nderem admodū uisū est arrogantiā latam disputatōes breui sermone comprehendimus: ut non tam ep̄istolam q̄ commentariolum dictaremus.

Sequitur ep̄istola ab aliquibus ep̄is atq̄ fratrib⁹ ad beatum Hieronymū: qui librū de natiuitate atq̄ infantia p̄ssimi dñi nostri iesu xpi. Simul et de ortu beate marie uirginis gloriosissimā: a sc̄o math̄eo euangelista editū: de hebr̄eo i latinū sermonē trāsferrī desiderabāt

Ep̄istola Eromati et Eliodori ep̄oꝝ ad beatū Hieronymum librum de ortu uirginis Marie q̄ a beato Math̄eo euangelista editus: dicebatur trāsferrī postulatū.

Dilectissimo fratri Hieronymo presbytero Eromati et Eliodoro ep̄i salutē i dño. Ortū Marie reginē uirginis simul et natiuitatē atq̄ infantia dñi nostri iesu xpi in apocryphis inuenimus libris in quibus multa cōtraria nostrā fidei considerātes scripta recusanda credim⁹ unī

uersa ne per occasionē christi latitā antichristo tradere mus. Ita igitur nobis considerātibus extiterit uiri dei Armenius et Virinus: qui dicerent sanctitatē tuā beatissimi Math̄ei euangelista manu scriptū uolumen hebraicum inuenisse. In quo et uirginis matris et saluatoris infantia esset scripta: et iccirco tuam caritatē p̄ ip̄m dñm nostrū iesu xpm̄ expetimus: quatenus et illud ex hebr̄eo latinis auribus tradas non tm̄ ad p̄cipiendum quæ sūt xpi. Insignia: quātū ad h̄reticorū astutia excludendas: q̄ ut doctrinā malam instituerēt: bonā xpi natiuitatē suo mēdatio miscuerūt: ut post dulcedinem uitæ mortis amaritudinē occularēt. Erit ergo purissima pietatis uel ut rogantes fratres exaudias: uel ep̄os exigentes caritatis debitum qd̄ idoneū credideris recipere facias. Vale in dño: et ora pro nobis.

Beati hieronymi ad p̄dicos ep̄os de eadē re r̄nsiua.

Dominis sanctis et beatissimis Eromati et Eliodoro ep̄iscopis Hieronym⁹ exigū christi seru⁹. In domino salutē. Qui terrā auri conscia fodit non ilico arripit quicquid fossa profuderit lacerata: sed priusq̄ fulgens pondus uibrantis iactus ferri suspendat: interim uertendis suspendisque cespitibus immoratur: et specialiter qui non dum lucris augetur arduum opus iniungitur: cum hoc fuerit mihi a uestra beatitudine imperatum: quod nec ipse sanctus math̄eus apostolus et euangelista uoluit in aperto cōscribi. Si enim hoc secretum non esset: euangelio utiq̄ ipsius quod edidit addidisset: sed fecit hunc libellum hebraicis litteris obliuatum: quem uisq̄ adeo edidit ut et manu ipsius liber scriptus hebraicis litteris a uiris religiosissimis habeatur: qui etiā a suis priorib⁹ per successus temporum susceperunt. Hunc autē ipsam librum nuncq̄ alicui trāsferrendum tradiderūt: textus et aliter atq̄ aliter narrauerunt. Sed factus est ut a mani chæi discipulo nomine Seleucio: qui etiā apostolorū gesta falso sermone conscripsit: hic liber editus non adificationi: sed destructioni materiam exhibuerit: et q̄ talis probaretur in synodo cui merito aures ecclesie non paterent. Fisset nunc oblatrantium morsus: Non istius libellum canonicis nos superadidimus scripturis: sed ad detegendum h̄reticos fallaciā apostoli atq̄ euangelista scripta trāsferrimus. In quo opere non tam p̄is uerbentibus ep̄iscopis obtēperamus: q̄ impijs h̄reticis abuiamus. Amor igitur ē christi cui satisfacimus credentes q̄ nos suis orationibus adiuuent: qui ad saluatoris nostri infantiam sanctam per nostram potuerint obedientiam peruenire.

Expositio seu trāslatio historix Anne et Joacim de conceptu uirginis marie prout a beato math̄eo scriptum ferebatur.

Petitio a me ut uobis rescribas qd̄ mihi de quodam libello qui de natiuitate sancte marie a nonnullis habetur: et ideo scire uos uolo multa in eo falsa inueniri. Quisdam nanque Seleucus qui passiones apostolorum cōscripsit hunc libellum composuit: Sed sicut de uirtutibus eorum et miraculis per eos factis uera dixit: de doctrina uero eorū plura mētutus est: Ita et hic multa si uera de corde suo cōfinxit. proin ut i hebr̄eo hētur uerbu ex uerbo trāsferrere curabo: siquidē sc̄m euangelistas Math̄eum eundē libellū liquet cōposuisse et in capite euangelii sui hebraicis litteris obliuatum opposuisse: qd̄

an uerū sit auctori p̄lationis et fidelī scriptoris cōmittō
 Ipse enī ut hxc dubia esse pronūtio ita liquido falsa n̄
 affirmo. Illud autē libeꝝ dico qđ fidelitū neminē negatu
 rū puto siue hxc uera sint siue ab aliquo cōficta sacro s̄ā
 eta sancte. **M**aria natiuitates magna miracula p̄cessisse
 maxima cōsecuta fuisse: et iccirco salua fide ab his qđ deū
 ista facere posse credūt sine periculo aīx sux credi et legi
 posse demq; i quātū recordari possus: sensus nō uerba
 scriptoris sequēs: et nūc eadē semita nō isdē uestigilī in
 cedēs n̄c quibusdā diuerticulis ad eandē uias recurrēs
 sic narratōis stilū tētabo et si alia dicā qđ qux aut scripta
 sunt ibi aut cōsequēter scribi potuerūt. Igitur beata et glo
 riosa temp uirgo mari ade iḡia et familia dauid oriūda
 in ciuitate nazareth nata hierosolymis i tēplo dñi nutri
 ta fuit. **P**ater eius Joacim mater uero Anna dicebatur
 domus paterna ē galilæa et ciuitate nazareth. **M**aternū
 autē gñs ex bethleem erat uita eoz simplex et recta apđ
 dominū apud homines irreprehēnsibilis erat et pia. **N**ā
 oēs substantias suā trāsariā diuiserūt. **P**riā p̄tē tēplo et tē
 pli seruitorib; impēdebāt. Aliā peregrinis et pauperib;
 erogabāt tertiā sux familiæ usib; et sibi reseruabāt. Ita
 isti deo cari hominib; p̄i per annos cū ceter uigili castū
 domi coniugū sine liberorū procreatione exercebant.
Douerunt tñ si forte deus donaret eis sobolē eā se dñi
 seruitio mācpaturos cuius rei gratia et tēplū dñi singu
 lis per annū festis frequentare solebant. Factū est autē ut
 enceniorū festiuitas appropiquaret. **U**nde cū nōnullis
 cōtribulib; suis hierosolymas et Joacis ascēdit. Ea ue
 ro tēpestate **J**sachar ibi pōtifex ibi erat cuiq; iter ceteros
 cōcues suos ēt Joaci cū oblatione sua uideret desperxit
 eus et miera eius spreuit. **I**nterrogās cur iter focū doas
 infecundus ipse stare p̄sumeret dicens munera nequa
 qđ deo digna posse uideri quē ipse prole idignū iudicā
 set scriptura dicēte. **M**aledictū oēm eē qđ non genuisset
 masculū i israhel. **D**icebat ergo prius eū ab hac maledic
 tione sobolis generatione soluedū: et sic demus in con
 spectu dñi cū oblationib; esse uēturus cuius opprobriū
 obiectu pudore magno suffusus. **J**oacim ad pastores qđ
 cū pecorib; erāt in pascuis suis secessit neq; enī domus
 repetere uoluit: ne forte a cōtribulib; suis qui simul ad
 erāt et hoc a sacerdote audierāt eodē opprobriū elogiū
 notaretur. ueꝝ cū ibi aliquādiū esset quadā die cū esset
 solus angelus ei dñi cū imenso lumine astitit qui cū ad
 eius uisionē turbaretur angelus qui ei apparuerat timo
 res eius cōpescuit dicēs. **N**olī timere Joacim neq; i ui
 sione mea turberis. Ego enī sum angelus dñi missus ab
 ipso ad te ut annūtiē tibi preces tuas esse exauditas et ele
 emosynas tuas ascēdisse i cōspectu eius. **W**idens quip
 pe uidit pudorē tuū et audiuit sterilitatis opprobriū n̄ ē
 te tibi oblectū. **P**eccati nanq; n̄ naturx ultor est deus
 et ideo cū alicuius uterus claudit ad hoc facit ut mirabi
 lius denuo aperiat et nō libidinis esse qđ nascitur: sed
 diuini muneris cognoscatur. **P**rima enī gētis uestre
Sara mi nōne usq; ad octogesimū annū isceūda fuit?
 et tñ i ultima senectutis xtate genuit **J**saac cui repromis
 sa erat benedictio omnīū gētū. **R**achabel quoq; tantū
 dño gratia tantūq; a sancto **J**acob ada mata diu sterilis
 fuit et tñ **J**oseph genuit nō solū dñm ægypti s; plurima
 rū gentiū fame periturarū liberatorē. **Q**uis in dñcibus
 uel fortior **S**āp̄sōe uel sanctior samuele? et tñ hi ambo
 steriles matres habuere. **S**i ergo ratio nerbis meis tibi
 nō persuadet credere dilatos diu conceptus et steriles
 pari mirabiliores esse solere. **P**roinde Anna uxor tua
 pariet tibi filiā et uocabis nomen ei. **M**aria hxc erit ut
 nouistis ab infantia sua dño cōsecrata et spiritu sancto re
 plebitur adhuc ex utero matris. **O**mne imundum neq;
 manducabit neq; bibet neq; inter populares forinse
 tus turbas: sed i templo domini conuersatio eius erit

ne quid de ea sinistrum uel suspicari saltē possit uel dici.
Itaq; xtate procedēte sicut ipa mirabiliter ex sterili na
 scetur ita icōparabiliter uirgo gñabit altissimi filium qui
Jes^{us} uocatur scđs nois etymologiā saluator oīus gētus
 erit: et hoc tibi eoz qđ annūcio signū erit. **L**ū pueneris ad
 aureā i hierosolymis portā habebis ibi anā uxore tuas
 qux de tux regressionis tardatōe mō sollicita tūc i aspec
 tu tuo gaudebit: his dictis āgelus discessit ab eo. **D**einde
 apparuit Annæ uxori ei^{us} dicēs. **N**e timeas Anna neq;
 phātasina putes ēc qđ uides: Ego. n. suz āgelus ille qui
 preces et elemosynas uas obtuli i cōspectu dei et nūc
 missus suz ad uos ut annūtiēs uobis nasciturā filias qux
Maria uocata super oēs mulieres erit benedicta. **H**æc
 a natiuitate sua stati dñi gñā plena trīs ablactatōis sux
 ānis i domo p̄na p̄manebit: postea seruitio dñi mācpa
 ta a tēplo usq; ad itelligibiles ānos nō discedet. **T**bi dēt
 qđ ieiunīs et ozoib; nocte ac die deo seruēs ab oī imū
 do se abstinebit: uirū nūq; cognoscat: sed sola sine exem
 plo sine macula sine corruptōe: sic uirli cōmixtōe uirgo
 filius ācilla dñm: et gñā et noie et opere saluatorē mūdū
 gñabit. **I**taq; surge ascēde hierusalē: et cū pueneris ad
 portam qux aurea pro eo qđ deaurata est uocatur. **T**bi
 pro signo uirū tuus pro cuius icolumitatis statu sollicita
 es obuius habebis. **L**ū hxc iḡi ita euenerit sūto qđ ea
 qux annūcio sine dubio cōplēda erūt. **I**gitur luxta angeli
 cū p̄ceptū uterq; de loco i quo erāt promouētēs ascē
 derūt hierusalē. et cū ad locū peruenissent āgelico uaticī
 nio designatū ibi se iuicē obuiauerūt: **T**ūc de mutua sua
 nissione lxxi: et promissā prolis certitudine securi debitas
 dño humilium exaltatori gratias egerūt. **I**taq; adorato
 domino domū regressi diuinū promissū certi et hilares
 expectabant. **C**ōcepit ergo Anna et peperit filiā et iuxta
 mandatū angelicus parentes uocabant nomē eis. **M**a
 rias **L**ūq; trius ānorū circulus uolueret et ablactatione
 tēpus cōpletū ess: t ad tēplū dñi uirginē cū oblationib;
 adduxerūt. Erāt autē circa tēplus iuxta quidecīm graduū
 psalmos quidecī ascēnsionis gradus. **N**ā quia templum
 erat i mōte cōstitutū altare holocausti qđ forinsec^{us} et t
 adiri gradibus n̄ ualebat in horum itaq; uno beatā uir
 ginem mariam paruulas parentes cōstituerūt cuiq; ipsi
 uestimenta qđ itinere habuerāt exuerēt et cultiorib; ex
 more uestib; se et mūdiorib; iduerēt uirgo dñi cūctos
 sigillatis gradus sine ducentis et leuatis manu ita ascen
 dit ut p̄fectæ xtati in hac dūtaxat causa nihil deesse puta
 res. **J**ā quippe dñs in uirginis sux infantia magnus qđ
 operabatur et quāta futura esset huius miraculi iudicio
 p̄monstrabat. **I**gitur sacrificio secundus cōsuetudines
 legis celebrato et uoto suo perfecto uirgines intra septa
 templi cum aliis uirginib; ibidem educandis dimiserūt
Jpsi uero domum regressi sunt. **U**irgo autē domini cus
 xtatis processu et uirtutib; proficiebat et iuxta psalmis
 tam pater et mater dereliquerunt eam dominus autē
 assumpsit eam quotidie nanq; ab angelis frequētaba
 tur quotidie diuina uisione fruebatur qđ eā a malis om
 nib; custodiebat et bonis omnibus redū dare faciebat.
Itaq; ad quartū decimū ānū usq; puenit: ut nō solū ni
 hil de ea mali reprehēsiōe dignū cōfigere possent: s; et
 boni oēs qui eā nouerāt uita et cōuersationē eius admī
 ratōe dignā iudicārēt. tūc pōtifex publice denūciabat ut
 uirgines qux i tēplo cōstituebantur et hoc xtatis tēpus
 iplessent domū reuenterēt: et nuptiis scđm morē gen
 tis et xtatis maturitatē operā darēt: **L**ui mādato cū ce
 terx pronx paruissent. **S**ola uirgo dñi maria hoc sefa
 cere nō posse respondit dicēs. **S**i quidē et parētes suos
 et dñi seruitio mācpasse et insuperle ipsam domino uir
 ginitatem uouisse quam nunquam uiro aliquo commi
 ptionis morē cognito uiolare uellet pontifex uero in an
 gustia constitutus animi: cum neq; contra scripturam

Vertical text in the left margin, likely a commentary or gloss, partially obscured and difficult to read.

quæ dicit uouete et reddite: uotus infringendū putaret: neq; morē genti insuetū introducere auderet præcepit ut ad seſuuitatē quæ iminebat om̄s ex hieroſolymis et ei uicinis locis primores adessent: quorū consilio ſcire poſſet qd̄ de tā dubia re faciendū eſſet. Quod cū fieret oibus in cōe placuit dñm sup̄ hac re eſſe cōſulendū: et cunctis quidē oīoni incumbētibus pontifex ad cōſulendū deum ex more accessit. Nec mora cūctis audiētibus de oraculo et de propiciatorū loco uox facta est sc̄dm̄ Esaiæ uaticiniū req̄rendū eſſe cui uirgo illa cōmēdari et desponsari deberet. liq̄t. n. Esaiā dicere. Egredie tur uirga de radice iessæ: et flos de radice eius ascendet et requiescet sup̄ eū sp̄s dñi sp̄s sapiētix et intellect⁹: sp̄s consiliū et fortitudinis: sp̄s sciētix et pietatis: et replebit eū sp̄s timoris dñi. Sc̄dm̄ hanc ergo prophetiā cūctos de domo et familia dauid nuptui habiles nō cōiugatos uirgas suas allaturos ad altare prædixit: et cū uicinis post allatōem uirgula florē germinasset et in ei⁹ cacumīne sp̄s dñi i specie colubæ confedisset ipsū eſſe cui uirgo cōmēdari et desponsari deberet. Erat autē inter ceteros Joseph hō de domo et familia dauid gr̄adatus: cūctis uero uirgas suas iux̄ ordinē deferentib⁹ solus ipse suā subtraxit. Dñ̄ cum nihil diuīnx nocti consonis apparuisset p̄dūſer̄ iterato deū cōſulendū putauit: q̄ r̄ndit solū illum ex hīs qui designati erant uirgā suā non attulisse: q̄ uirginē desponsare deberet. Prodit⁹ eit itaq; Joseph cum n. uirgā suā attulisset et in cacumīne ei⁹ columba de celo ueniens confedisset liq̄do oibus patuit ei uirginem desponsandā fore. Igitur nuptiarū iure de more celebrato ipse quidē in bethleem recedit ciuitatem domum suā disponiturus et nuptias necessaria procuratur⁹. Virgo autē dñi maria cū aliis septem uirginibus coctis et collactaneis quas a sacerdote acceperat ad domū patris suoz in galilxā reuerſa est. His uero diebus primo .s. aduentus sui in galilxā ipse missus est ad eā āgelus Gabriel a deo q̄ ei cōceptū dñicū narraret et cōceptōis uel modū uel ordinē exponeret. Deniq; ingressus ad eam cubiculū quidē ubi manebat ingenti lumine pfudit ipsā uero gratantissime salutās dixit. Aue maria uirgo dñi gratissima uirgo gr̄a plena dñs tecū bñdicta tu præ oibus mulieribus benedicta præ oibus hactenus natis hoibus. Virgo autē q̄ iā angelicos bene nouerat uult⁹ et lumē celeste insuetū non habebat: neq; angelica uisione territa neq; luminis magnitudine stupefacta: sed i solo eius sermone turbata est. et cogitare cepit qualis ista salutatio tam insolita esse poſſet: quidne portenderet uel quē finē eſſet habitura: huic cogitationi angel⁹ diuinit⁹ inspiratus occurrēs. Ne timeas inquit maria quasi aliquid cōtrariū tuæ castitati hac salutatioe p̄texā. Inuenisti enī gr̄am apud dñm. q̄a castitatē elegisti: ideoq; uirgo sine p̄co concipies et paries filiū. hic erit magnus: quia dñabitur a mari usq; ad mare: et a flumine usq; ad terminos orbis terræ: et filius altissimi uocabitur. q̄a q̄ in terris nascetur humilis in celo regnat sublimis: et dabit illi dñs de⁹ sedē dauid p̄is ei⁹ et regnabit i domo iacob i aternū et regni ei⁹ n̄ erit finis: ipse q̄ppe rex regū et dñs dñantiū ē: et thron⁹ ei⁹ i seculū seculi. His āgeli uerbis uirgo non incredula: sed modū ſcire uolēs r̄ndit. Quo situd fieri pōt? Nam cū ipsa iux̄ uotū meū nunquā cognoscā: quō sine uirilitis seminis icremēto parere possum? Ad hoc angelus. Ne existimes inq̄t maria q̄ hūano more concipias. Nam sine uirilitis cōmixtione uirgo concipies: uirgo paries: uirgo nutries. Sp̄s. n. sanctus superueniet in te: et uirtus altissimi obumbrabit tibi contra om̄s ardores libidinis: Ideoq; quod nascetur ex te solum erit factū q̄z solū sine p̄co conceptū et natū uocabitur fili⁹ dei. Tunc maria manibus expansis et oculis ad celū leuatis dixit. Ecce ancilla dñi. neq; .n. dñæ noie

digna sum. Fiat mihi sc̄dm̄ uerbus tuū. longū forte et q̄busdā tediosū erit: si cuncta huic opusculo inserere uoluerim⁹ q̄ natiuitatē dñicā uel præcessisse uel subsequata fuisse legitimus. Dñ̄ his om̄ssis q̄ in euāgelio plenius scripta sunt ad ea quæ minus hñtur narranda. Accedamus igitur Joseph a iudæa in galilxam ueniens desponsatā sibi uirginem uxorem ducere intendebat. Jam nāq; tres fluxerat menses et quartus instabat ex eo ipse quo sibi desponsata fuerat: interea paulatim utero puerperæ itumescente puerperū se manifestare cepit: neq; hoc late re potuit Joseph. Nam sp̄s dñi more liberius ad uirginē introiens: et familiaris cum ea loquēs grauidam esse deprehēdit. x̄stare itaq; animo et fluctuare cepit: q̄a ignorabat quid sibi potissimū eſſet faciendū. neq; .n. eam traducere uoluit. q̄a iustus erat, neq; fornicatōis suspitione infamare quia pius. Itaq; cogitabat clā dissoluere coniugium et occulte dimittere eam. Hæc autem eo cogitante. Ecce angelus dñi apparuit in somnis ei dicens Joseph fili dauid noli timere: hoc est ne uelis fornicatōnis suspitōem in uirgine hñe: uel aliquid sinistri cogitare neq; timeas eam in uxore ducere. Quod .n. in ea natū est nunc animus tuū angit. nō hois: sed sp̄s sancti ē op⁹ pariet. n. omnī uirgo sola dei filiū: et uocabis nomen ei⁹ iesū. .i. saluatorē. Ipse .n. saluum faciet populū suū a p̄cis eoz. Igitur Joseph sc̄dm̄ āgeli præceptum uirginē uxorem duxit: nec tñ cognouit eā: sed caste procurās custodiuit. Itaq; nonus a conceptōe instabat mensis cum Joseph uxore cum aliis quæ necessaria erant assumpta bethleem ciuitatē unde ipse erat tetendit. Factū est autē cū essent ibi impleti sunt dies ut pareret: et peperit filiū suum primogenitum. sic sancti euangelistæ docuerūt dñs nostrū iesū x̄pm: qui cum patre et filio et spiritu sancto uiuit et regnat deus per omnia secula seculorum.

Beati Hieronymi ad Cinerium et Alexandrū monachos de resurrectione carnis ubi exponit illud apostoli ad corinthios. Quis quidem resurgemus: sed non om̄s immutabimur sc̄dm̄ hereticoz catholicozq; sētētias i sine se excusās q̄ tomo in aliquibus cōmariis origenis uatur.

In ipso iam profectiois articulo sū fr̄s nostri Sisimni: qui uestra mihi scripta detulerat: hæc qualiacūq; sunt dicere cōpelor: nec possum uestram celare prudentiā et obsecro ne hoc dictū referatis ad gloriā: qui pot⁹ ad plenā necessitudinē: dum ita uobis quasi mihi loquor. Multas sanctoz fratru ac sorioz d̄ uestra prouincia ad me detalit quæstiones: ad quas usq; ad diem epiphanoz largissimo spacio me r̄nsurum putabam: cuiq; furtiuo noctiū lucubratiūculis ad plerasq; dicarē: et expletis aliis me ad uestrā quasi ad difficilissimam reseruem subito superuenit asserens se ilico profectur⁹: Quis eū rogarem ut differret iter: libere mihi cepit famē ob tendere monasterioz x̄gypti necessitates mihi nō plenā aquas multoz inediā ut prope oisensa eſſet in dñm illum ultra uelle retinere. Itaq; subtegmīna et stamīnā licitq; et telas q̄ mihi ad uestrā tunicā paraueram uobis in confecta transmisi: ut quicquid mihi deest: uestro texatur eloq̄o. Prudētes estis et eruditī: et decanina ut ait Api⁹ faciūdia ad x̄pi disertitudinē trāsmigrastis. Nec magno mihi apud uos labore op⁹ est qd̄ phūs quēdas in suadendo rusticū esse p̄pessū narrat fabulæ: Dixi dus dimidiū iqt̄ dixerā tā intellexerat. Itaq; et ego ipse coartatus singuloz uobis q̄ in sacrā sēpturā cōmariolos reliq̄runt sitas protuli: et ad uerbū plerasq; iterptat⁹ sus: ut et me liberē q̄tione: et uobis uetoz tractatoz mittatur auctoritas: qui i legendis singulis ac probādis: non mex uolūtati: s̄ uis acq̄escatis arbitrio. Quæritis quo sensu dictum sit: et quō in prima ad corinthios epistola

Pauli apostoli sit legendū Omnes quidē resurgemus
 nō aut omnes imutabimur an iuxta quōsdā exemplaria
 nō omnes dormiemus omnes aut imutabimur Utrū
 q̄s enī i græcis codicibus inuenitur: sup̄ quo Theodorus
 herideotes quæ urbs oli perinthus uocabatur i comē
 tariolis apostoli sic locutus ē oēs q̄dē n̄ dormiem⁹ oēs
 autem imutabimur Enoch aut et Helias mortis uecessi
 tate superata ita ut erāt in corporib⁹ de terrena cōuersa
 tione ad celestia regna translati sūt unde et sācti qui die
 cōsumationis atq̄s iudicii in corporibus reperēdi sunt
 cum aliis sāctis qui ex mortuis surrecturi sūt rapientur
 in nubibus obusā christo i aerē et nō gustabūt mortem
 eruntq̄s semper cus domino grauisima mortis uecessi
 tate calcata Unde ait apostolus **O**mnes quidē nō dor
 mitemus oēs autem imutabimur **Q**ui enim ex mortu
 is resurrexerint et in nubibus uidentes rapti fuerit transi
 bunt ad icorruptionē et a mortalitate i immortalitē muta
 buntur n̄ in ipse nō saltē i breui spatio s̄ i atomo et i pu
 ero spiri atq̄s momēto quo palpebra oculi moueri pōt i
 nouissima tuba tāta. n. fiet celeritate resurrectio mortuo
 ri ut uisus quos i corporibus suis cōsumationis tēpus inuē
 erit mortuos de i feris resurgētēs prænūire non ualeant
 Quod manifestius **P**aulus edisserens ait canet enim
 tuba et mortui resurgent incorrupti et nos imutabimur
Oportet enim corruptibile istud iduere incorruptionē
 et mortale hoc iduere immortalitē: ut possit in utranq̄s
 partē uel p̄cens uel in regno celorum manere perpetuo
 Diodorus tharsensis episcop⁹ praxerito hoc capitulo in
 cōsequētibus breuiter adnotauit i eo qd̄ scriptus ē et mor
 tui resurgent incorrupti et nos imutabimur **S**i inquit
 incorrupti resurgent mortui aut dubiū qui et ipsi ad me
 liora mutati **Q**uid necesse fuit dicere et nos imutabimur
 An hoc uoluit intelligi q̄ incorruptio cōmunis sit om
 nius immutatis autem proprie iustorum dum nō solus
 incorruptionem et immortalitatem: sed et gloriam con
 sequūtur **A**pollinaris licet aliis uerbis eades quæ The
 odorus asseruit quosdā nō esse mortuos: sed de prax
 senti uita rapiendos in futurā ut mutatis glorificatisq̄s
 corporib⁹ sit cū christo qd̄ nunc de Enoch et Helia cre
 dimus: Didymus nō pedibus sed uerbis in origenis sē
 tentiam transiens contraria uia graditur. Ecce mysteri
 um uobis loquor. Omnes quidē dormiem⁹ nō oēs au
 tes imutabimur: Quod ita disseruit. Si nō indigeret re
 surrectio interprete nec obscuritatē hēret in sensibus nū
 quam **P**aulus post multa quæ de resurrectione locutus
 est intulisset. Ecce mysterium uobis dico: **O**ēs quidem
 dormiemus idest moriemur: nō oēs aut imutabimur
 sed soli sancti. Scio q̄ in nōnullis codicibus scriptus sit
 nō quidē oēs dormiem⁹ oēs aut imutabimur. **S**ed cō
 siderādū an ei quod praxmissum est: **O**ēs imutabimur
 possit cōuenire quod sequitur mortui resurgēt incor
 pti et nos imutabimur: si enim omnes imutabuntur
 et hoc commune est cū ceteris superfluum fuit dicere
 et nos imutabimur **Q**uam ob rē ita legēdus ē **O**ēs
 quidem dormiemus non oēs autem imutabimur. **S**i
 enī oēs in adam moriuntur: et i morte dormitio ē oēs
 ergo dormiem⁹ siue moriemur. **D**ormit aut iux̄ i dioma
 scripturarū qui mortuus ē ipe resurrectionis futuræ: oīs
 q̄s q̄ dormit utiq̄s exp̄ḡs̄s̄s̄: si tñ n̄ subita eū uis mor
 tis oppresserit: et mors somno fuerit copulata: **L**ūque
 oēs ita dormierint lege naturæ soli sancti aīa et corpo
 re et i melius mutabuntur: ita ut icorruptio oīs resurgē
 tius sit gloria autes et mutatio proprie sanctorū. **Q**uod
 q̄s sequitur iuxta græcos ἐν τῇ ῥίπῃ siue ῥόπῃ ὀφθα
 λμῶν **O**mn̄s .n. legitur et n̄i interpretati sūt i momē
 to: et in actu siue in motu oculi idē ipse **D**idymus ita ex
 planauit **I**uncta simul omnium resurrectione rapientur
 obusā christo **S**ed hi quos mors dissoluerit qui p̄sens

fermo significat: Quando enim dicit in puncto temporis
 et in actu oculi atq̄s momento futuram omnium resurre
 ctionem cūctā primæ et secundæ resurrectionis excludit
 fabulam ut alii primi alii nouissimi resurrecturi eē edan
 tur **A**tomus aut punctū temporis ē quod secari et diuisi
 di non potest. **U**nde et Epicurus ex suis atomis mūdū
 struit et uniuersa cōformat **I**ctusq̄s oculi siue mor⁹ qui
 græce dicitur ῥόπῃ tanta uelocitate transcurrit ut pe
 ne sensum uidentis effugiat **P**erum quia ut i plerisq̄s
 codicibus pro ῥόπῃ idest actu uel motu ῥίπῃ legitur
 hoc sentire debemus q̄ quomodo leuis pluma uel sū
 pula aut tenue siccumq̄s folium uētī flatu rapitur et de
 terra ad sublime transfertur sic ad actus oculi et ad nutū
 dei omnium mortuorum corpora mouebuntur parata
 ad aduentū iudicii **Q**uodq̄s iungit et dicit in nouissima
 tuba **L**anēt enim tuba et mortui resurgent incorrupti et
 nos imutabimur **O**portet enī corruptionum hoc iduere
 i incorruptiones et mortale hoc iduere immortalitē: **D**u
 plicē habet intelligentiā aut clāgor tubæ aut uocis idicet
 magnitudinē **I**uxta illud quod scriptus est **S**icut tuba
 exalta uocē tuas: aut apertam omnium resurrectionem
 iuxta id quod in euāgelio legitimus **T**u aut qñ facis ele
 mosynas noli tuba canere ante te hoc est abscondite fac
 misericordias et in secreto ne uideari o de alterius mise
 ria gloriari **Q**uærim⁹ autē cur ad nouissimā tubā mor
 tuos scripserit resurrecturos **Q**uando enim nouissima
 dicitur **O**mn̄s alia praxcesserunt **I**n apocalypsi **J**oannis
 vii. angel⁹ describuntur cū tubis et unoquoq̄s clangen
 te **P**rimo uidelicet et secundo et tertio quartoq̄s et qui
 to et sexto qd̄ p̄ singulos actū sit indicatur. **N**ouissimo
 autem idest .vi. claro tubæ strepitu personante mor
 tui suscitantur: et corpora quæ prius habuerant corrup
 tibilita incorrupta recipiētes: **U**nde post nouissimā tubā
 expōit apostolus quid sequatur: **L**anēt enī tuba et mor
 tui resurgent incorrupti: nos autem imutabimur: **Q**uādo
 dicit nos alium se et eos qui secū sūt praxter mortuos eē
 significat. **A**d quod intelligendum sunt qui dicāt mortu
 os qui resurgāt incorrupti esse mortuorū corpora: eos
 autes qui dicātur eē mutandi aīas debere accipi: qñ in
 matorem gloriam fuerint cōmutata et puenerit i uirū
 perfectum in mēsurā ætatis plenitudinis christi. **A**lii ue
 ro asseriūt mortuos debere intelligi peccatores qui resur
 gūt incorrupti ut possint æterna sustinere suppliia: **E**os
 autem qui cōmutantur esse sanctos qui de uirtute in uir
 tutem et de gloria trāsserūt in gloriā: **U**nde ad incor
 ruptionē mortuorū intulit. **O**portet enim corruptionum
 hoc iduere incorruptionē. **A**d id autem qd̄ dixerat nos
 imutabimur illud adiunxit et mortale hoc induet imor
 talitātē: **A**liud est enī immortalitas aliud icorruptio sicut
 aliud mortale et aliud corruptiuus: **Q**uicquid aut mor
 tale ē et corruptiuū ē sed nō qd̄ corruptiuus est stas et
 mortale **C**orruptiua quippe sunt corpora quæ carēt aīa
 et tñ n̄ sunt mortala quipp e nunquā habuere animam
 quæ proprie animantium ē: **U**nde signanter apostolus
 corruptioni icorruptionē: et mortalitati immortalitē re
 surrectionis futurā tempore copulauit **A**cati⁹ cæsarex
 quæ prius turris stratōnis uocabatur post eusebius pā
 phili episcopus i quarto σὺλλεκτῶν ζήτηματων
 libro proponens sibi hāc eādē quæstionē latius dispu
 tauit et utriq̄s suscipiēs qd̄ iter se uideatur eē cōtrarium
 post principium quod omisimus sic locutus ē **D**icam⁹
 primū de eo quod magis in plurimis codicibus inueni
 tur ecce mysteriū dico uobis: **O**ēs quidē dormiemus:
 nō oēs autē imutabimur: **M**ysteriū dixit ut attentiores
 faceret auditores de resurrectione plenius diseri. **D**or
 mitio autē mortes istas q̄ cōmunis est omnium significat
Unde rectissime posuit q̄ oēs dormiamus idest mori
 mur sicut supradixerat **Q**uō in adas oēs moriuntur sic
 .R.

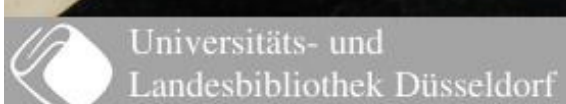
[Marginal notes in a smaller hand, partially illegible]

supradixerat. Quia in adā omnia uiciabatur. Cui ergo omnia morituri sunt. Audite sacramta quae dico. Omnes quidem dormiemus: sed non omnes immutabimur. **Laet** aut tuba aut dabium quin angelus septimus et mortui resurgent incorrupti. **Si** aut incorrupti erunt mortui quia non immutabuntur cum incorruptio ipsa mutatio sit. **Sed** haec commutatio qua paulus mutandus et sancti sunt glorificatio intelligitur: Incorruptio autem licet cōis est omnium quia in eo miserabiles erunt peccatores: ut ad tormenta perpetui sint: et non mortali et corruptibili corpore dissoluantur. Legimus in eadem epistola apostolo differente secretas diuersitatem resurrectionis non in natura corporum: sed in uarietate gloriae: dum alii resurgunt ad poenas perpetuas: alii ad gloriam sempiternam. **Alia** enim caro uolatiliū: alia piscium: Alia iumentorum: et corpora caelestia et corpora terrestria. Sic inquit erit et resurrectio mortuorum. Cui sententia magis acquiescit ecclesia: ut omnes cōmuni morte moriamur. et non omnes immutemur in gloria iuxta illud: quod **Daniel** scribit: **Multi** dormientes in terra puluere resurgent. **Alii** in gloriam aeternam. **Alii** in confusionem et opprobrium sempiternum. **Qui** enim resurgent in confusionem et opprobrium sempiternum non resurgent in gloriam aeternam: in qua **Paulus** et qui cum eo sunt mutabuntur. **Quae** cum ita se habeant et sic intellecta sint a nobis: eorum tantus commutationem suscipere qui resurgent in gloriam peccatorum: autes et infidelium qui mortui appellantur et resurgent incorrupti nequaquam commutationes: sed poenas perpetuas esse dicendas. **Trans**eamus ad secundas lectiones quae ita fertur in plerisque codicibus. **Non** quidem omnes dormiemus omnes autem immutabimur. **Ex** qua nonnulli asserunt multos uiuos in corporibus reperiendos: et si non dormiant omnes non omnes morituros esse: **Si** autem non moriamur: non omnes resurrecturos. **Resurget**. n. proprie dicitur qui prius moriendo cecidit. **Unde** et **Paulus** hoc uoluit scribere in prima ad Thessalonicenses epistola. **Nos** qui uiuimus: qui residui erimus in aduentum dñi non praueuimus eos qui dormierunt: quoniam ipse dñs in iussu et in uoce archangelii et in tuba dei descendet de caelo: et mortui in christo resurgent primi: dein de nos qui uiuimus: qui residui sumus simul cum illis rapiemur in nubibus obuiam dño in aerem: et sic semper cum domino erimus. **Et** ex his dictis probare conatur **Paulus**: et qui cum eo scribebant epistolam putasse se non esse morituros: sed reperiendos die consumationis in corpore. **Quod** si uerum est errauit **Paulus** et humana estimatione deceptus est: ut arbitratur se inueniendum in corpore quod falsum esse rei exitus approbauit. **Hoc** intellexerant et ipsi thessalonicenses sacramta sermonis mystici nescientes et coniecturis uariis fluctuabant: dicebantque si **Paulus** inueniendus in corpore est proximus est dies iudicii: **Unde** corrigit eos secundam epistolam scribens. **Rogo** uos fratres per aduentum dñi nri iesu xpi: et nostram congregationem in ipsi: ut non cito moueamini mente: nec terreamini: neque per sps neque per uerbum: neque per epistolam tanquam per nos missa quasi insit dies dñi ne quis uos seducat ullo modo: quoniam nisi discessio uenerit primum: et reuelatus fuerit homo peccati: filius perditionis qui aduersatur: et extollitur super omne quod dicitur deus aut quod colitur ita. ut in templo dei sedeat ostendens se tantamquam sit deus: **Non** meministis quod cum apud nos essem adhuc haec dicebam uobis. **Quibus** dictis hoc agit ut reuocet ab errore: ne putent diem appropinquare iudicii: et id quod scripserat nos qui uiuimus: qui residui sumus in aduentum dñi non praueuimus eos qui dormierunt: aliter intelligant quam intelligi uoluit ipse qui scripsit. **Non** enim fieri potest ut qui ad **Timotheum** scripserat ego lazar de labor: et tempus resolutionis meae insit: putaret se in carne

perpetuum: et nunquam esse mortuum: et de uita terrena ita ad regna caelestia transire: presertim cum et ad romanos scribens eadem dixerit. **Quis** me liberabit de corpore mortis huius? **Et** ad corinthios habitantes in corpore peregrinamur a dño: magis autes uolumus exire de corpore et presertim esse cum dño: **Qui** haec dicebat utique no uerat se esse mortuum. **Melius** est igitur sentire spualiter quod scriptum est: **Et** dormitionem in presenti loco non mortem accipere per quam anima a corpore seperatur: sed peccatum post fidem: et offensam dei: dormitionemque post baptismum: de qua ad corinthios loquebatur. **Idem** inter uos multi infirmi sunt: et dormiant multi. **Et** in alio loco. **Ergo** et qui dormierunt in christo perierunt. **Qui** cum mortui sunt non sunt perpetua morte perituri: quia non mortali crimine continentur: sed leui modicoque peccato: quod et alius sanctus uitare cupiens loquebatur ne forte obdormiam in morte. **Et** enim somnus peccati qui ducit ad mortem. et est alia delicti dormitio quae morte non fertur. **Qui** ergo uixerit ea uita quae dicit. **Ego** sum uita aeternis uita nostra abscondita est cum christo in deo: et nunquam ab ea fuerat seperatus: nec ad mortem usque peruenerit iste de uiuentibus esse dicitur. **De** quibus et saluator in euangelio **Ioannis** mystico sermone testatur. **Qui** credit in me non morietur et omnes qui uiuunt et credit in me non morietur in aeternum. **Unde** et apostolus dñi sui calcans uestigia ea docuit discipulos qui didicit a magistro. **Omnes** itaque non dormiemus. **Qui** enim omnia custodia seruat cor suum: et ad christi praeccepta uigilat: mandati quoque eius memor est dicentis. **Uigilate** quia nescitis qua hora sur ueniat. **Et** in alio loco. **Ne** dederis somnum oculis meis et palpebris meis dormitiones ut saluus fias: quasi caeprea de uinculis et quasi auis de laqueis iste non dormiet. **Cui** igitur quidam non dormiant qui semper in christo uiuunt: et uigilant. **Sequitur** ut nequaquam omnes dormiant et econtrario omnes immutentur non immutatio gloriae quae proprie sanctis debetur: sed inuentione qua corruptiuum hoc incorruptiuus efficitur: ut uel poenas uel poenitentia recipiat sempiterna. **Quod** si dormierit aliquis in christo et negligenter somno obdormierit: debet audire quod scriptum est. **Nunquam** qui dormit non resurget? **Qui** uero non dormit: sed uigilat: et semper uiuit in christo de uita ad uitam transit: siue rapietur in nubibus ut semper cum dño sit. **de** istiusmodi dormientibus **lazarus** erat de quo dñs ait. **Lazarus** amicus noster dormit: de hoc dormiente dicebat ad **Martham**. **Qui** credit in me et si mortuus fuerit uiuet: et omnes qui uiuunt et credit in me non morietur in aeternum. **Qui**. n. tota in christo mente confidit et si ut homo lapsus mortuus fuerit in peccato fide sua uiuet in perpetuum. **Alioquin** mors ista cōis et credentibus et non credentibus debetur aequaliter. et omnes pariter resurrecturi sunt. **Alii** in confusionem aeternam. **Alii** ex eo quod credunt in sempiternam uitam et sic stare potest ut qui credat in christo non morietur: et et si mortuus fuerit uiuat in perpetuum. quod iuxta corporales mortes excepto **Enoch** et **Helia** nulli contigisse presertim est. **Qui** autem fidei magnitudine sepe uiuunt in christo non dormient non morientur: **Sed** imitatores erunt uitae apostolicae: qui absque ulla culpa uixerunt in lege iustitiae et ad fides christi transeuntes credentesque in eo qui uita uocatur et resurrectio nunquam dormierunt nunquam mortui sunt. **Nam** enim quae peccauerit ipsa morietur. **Sicut** igitur anima quae peccat uiuente corpore mortua est: et eadem die qua peccauerit dormit in morte dicente ecclesiaste. **Qui** peccauit mortuus est ex tunc: sic anima quae christi praeccepta seruauerit et si corpus mortuum fuerit uiuet in aeternum. **hoc** autem sciendum quod magis conueniat ueritati ita legere. **Quod** quidem dormiemus: non omnes immutabimur maxime quia sequitur mortui resurgent incorrupti et non immutabimur. **Si**. n. omnes sunt immutandi uix altera

lectionem quomodo proficia dicitur quasi preceptum atque
 priuatum et proprium apostolorum et nos imutabimur. **Luz**
 aures dicit nos sanctos quosque significat. **Quaritis** quo
 illud intelligendum sit quod in prima ad Thessalonicenses
 epistola scribitur. **Hac** enim uobis dicimur in uerbo domi
 ni quia nos qui uiuimus qui residui sumus in aduentum
 domini non prouenimus eos qui dormierunt quia ipse do
 minus in iussu et in uoce archangelus et in tuba dei descen
 det de caelo et mortui qui in christo sunt resurgent primi.
 Deinde nos qui uiuimus qui residui sumus simul cum
 illis rapiemur in nubibus obuias christo in aera: et ita
 semper cum domino erimus. De quo quamuis superior
Achatius disputatio plenius uentilari: tamen dicendum est quod
 uideatur aliis. **Theodoro** uidelicet et **Apollinari** et **Dio
 doro** qui una sequuntur scriptura. **Quorum** **Diodorus** hanc scri
 psit. **Residuos** atque uiuentes. **Paulus** apostolus uocat
 non quo uelut intelligi se et alios resurrectionis tempore in
 corpore reperendos. sed nos dixit pro eo quod est iustus de
 quorum et ego numero sum. **Ipsi** enim rapiemur obuiam
 christo et non peccatores. **Uiuentes** autem non iuxta tropholo
 logiam sanctos accipiamus qui peccato non mortui sunt:
 sed omnes quos in corpore adueniens christus inuenierit.
Quodque sequitur. **Non prouenientem** eos qui dormierunt
 nequaquam ad peccatores referre debemus. Neque enim pec
 catores cum iustis rapiemur obuiam christo sed eos quos
 mors dissoluerit. **Deus** quid ista perquiri et apostolicis
 dictis calumnias facio cum ipse manifestissime scribat qui
 residui sumus in aduentum domini. **Qui** sunt autem residui: uerbis
 discimus saluatoris sicut in diebus. **Non** ducebant uox
 res et nubebant et repente uenit diluuium et tulit omnes: sic
 erit aduentus filii hominis. **Quibus** sermonibus approba
 tur in fine mundi multos uiuos et adhuc in corporibus
 reperendos. **Sequitur** in iussu et uoce archangelus et mor
 tui resurgent primi. **Et** hoc rursum saluator loquitur in eu
 angelio. **Medi** autem nocte sponsus uenit qui utique ueniens
 in corpore deprehendet quando duo erunt in lecto uno
 unus assumetur et alius reliquetur et dux molentes una
 assumetur et alia reliquetur. **Quibus** dictis ostenditur me
 dio noctis securis omnibus consumationem mundi uen
 turam. **Origenes** in tertio uolumine. **ΕΠΥΛΟΥΤΙΚΟΝ**
 Epistolae Pauli ad Thessalonicenses primae. **Post** multa
 que uario prudentis sermone disseruit hanc inuulit de quibus
 nulli dubium est et **Achatium** plerumque libasse. **Quid** est er
 go quod scribunt Thessalonicensibus in uerbo dei. **Paulus**
 et **Siluanus** et **Timotheus** nos qui uiuimus qui residui
 sumus in aduentum domini non prouenientem eos qui dormierunt
 qui sunt isti uiuentes qui loquuntur talia? **Uti**que **Paulus**
 non ab hominibus neque per homines apostolus et carissi
 mus filius est? in fide **Timotheus** et **Siluanus** qui illis erat
 et affectione et uirtutibus copulatus et hoc non solum illis
 sed quicunque **Paulus** et **scitilia** et conuersatione similis est
 dicere potest. **Nos** qui uiuimus quorum corpus mortuum est pro
 pter peccatum. **Spiritus** autem uiuit propter iustitiam et quorum
 mortificata sunt membra super terram ita ut nequaquam concupi
 scat caro contra spiritum. **Si** enim adhuc desiderat caro ui
 uere et quia uiuit desiderat: et non sunt mortificata membra il
 lino super terram. **Quod** si mortificata sunt nequaquam contra
 spiritum concupiscunt qua mortificatione sui huiusmodi
 desiderium perdidit. **Sicut** igitur quia uita caruere praesenti et
 ad meliora translata sunt magis uiuunt deposito mortis cor
 pore et uitiorum omnium icetiuis sic qui mortificationem
 teli in corpore suo circulerunt et nequaquam uiuunt iuxta car
 nes sed iuxta spiritum uiuunt in eo quia uita est et uiuit in eis. **Chri
 stus** de quo scriptum est. **Uiuet** sermo dei et efficacis: qui est
 dei uirtus deique sapientia. **Uiuit** enim in quibus uiuit uir
 tus dei omni fragilitate humana deposita et in quibus ui
 uunt sapientia quae abscondita est in deo et in quibus uiuit et in
 operatur iustitia. **Christus** enim factus est nobis non solum

iustitia ex deo sed et sapientia et omne quod uirtus est.
 et siquidem in presenti loco se a dormientibus et in christo
 mortuis qui hanc scribunt epistolam sperarent uideretur
 superflua adnotatio: et ex uno loco assumptum testimoniu
 us non ualeret. **Nunc** uero eodem sensu quia eodem et spiritus
 hic et in prima ad Corinthios loquitur. **Omnes** enim dormie
 mus omnes autem imutabimur. **In** momento in motu oculi in no
 uissima tuba. **Lanet** enim tuba et mortui resurgent incorru
 pti et nos imutabimur hoc quod in presenti loco scriptum est. **In**
 tuba dei descendet de caelo comparata illi quod ad corinthios
 scribitur in nouissima tuba. **Lanet** enim tuba et cetera: illi autem
 quod ad Thessalonicenses scribitur. **Et** mortui in christo re
 surgent primi hoc quod ad Corinthios scriptum est. **Et** mor
 tui resurgent incorrupti. **Porro** quod sequitur. **Deinde** qui
 uiuimus qui residui sumus illi respondet et nos imutabimur
 quorum utriusque sic intelligi potest. **Nos** qui uiuimus qui res
 idui sumus in aduentum domini et nos imutabimur et non sumus
 ex his qui appellatur mortui sed uiuimus scilicet praesentia
 domini non in morte sed in uita prestolamur quia de israe
 lico genere sumus et electi sunt de nobis reliquiae de quibus
 ois dominus loquebatur. **Dereliqui** mihi. **uius** **milis**
 uiros qui non curauerunt genu ante babilonem. **In** **Joannis**
 quoque euangelio utuorum et non utuorum duplex ordo de
 scribitur. **Omnes** qui credit in me etiam si mortuus fuerit
 uiuet et ois qui uiuit et credit in me non morietur in aeternum.
Si uiuos ita intelligimus ut iam a nobis dictum est dormi
 entes et in christo mortuos esse illos credamus qui cum ue
 lunt in christo uiuere tamen peccato mortui sunt. **Sin** autem
 reliquiae et electio secundam gratiam appellatur uiuentes qui
 non ita credunt nec de israelitica nobilitate generati sunt
 dormientes et mortui appellabuntur in christo. **Sunt** qui
 hunc locum ita edisserunt utui appellatur qui nunquam pecca
 to sunt mortui: **Qui** autem peccauerunt et in eo quod peccau
 erunt mortui sunt et postea conuersi ad poenitentiam purgant
 antiqua delicta mortui appellantur quia peccauerunt in chris
 to at mortui sunt quia plena ad deum mente conuersi sunt por
 ro qui uiuunt et habent testimonium fidei et necdum
 receperunt promissionem dei: qui et de aliis quiddam
 melius cogitauit ut non abique his qui iusti sunt coronentur
 in eo habent beatitudinem quod fruuntur bono conscientiae
 et uiuunt et relicti sunt in aduentum domini saluatoris.
Sed quia clemens est deus: et uult saluare et eos qui
 dormierunt: et in christo mortui sunt: non prouenient il
 los neque soli rapiemur in nubibus: sed iuxta exemplum
 euangelicam parabolam unum denarius unaque mercedes
 et undecima hora operari: et prima qui in uineas missi
 sunt salutis precium accipient: nec hoc alicui uideatur in
 iustum ut dispar labor unum proximum consequatur. **Magis**
 quippe diuersitas est eorum qui post uulnera sanati sunt
 et eorum qui nunquam mortui uiderunt error de his pu
 to dictum: **Quis** est homo qui uiuat et non uideat mor
 tem: redimet de morte animas suas. **Neque** enim ut qui
 das putant: quis pro eo quod est nullus accipitur: sed qua
 si dixerit quis putas iuxta illud quod scriptum est. **Quis**
 sapiens et intelliget haec? **Et** in alio Domine quis habita
 bit in habitaculo tuo? **Et** iterum quis cognouit sensum do
 mini? **Residui** ergo erunt de credentibus pauci qui ad
 uentum domini uideant secundum id quod deus uerbum
 est: nequaquam in utilitate carnis: sed in gloria triumphantis
 et considerandum quomodo primum dormientes appel
 larit deinde in christo mortuos quos uiuentes proueni
 re non poterunt. **Qui** enim custodierit hoc quod scriptum est
 non dederis somnum oculis tuis non palpebris dormitatio
 nem ut saluus fias sicut caprea de uiculis et sicut auis de la
 queis dormiet et culpabili sopore torpescet. **Uti**que dor
 miet trasibit mortem sicut enim mouetur qui uigilat sic qui dor
 mit iacet in motu et morti torpet similitudine. **Ad** autem dor
 mitionem sequatur mors et prima ad corinthios docere

nos poterit in qua ita scriptum est. **N**unc autem Christus resurrexit
ex mortuis primitus dormientium: quia per homines mors et per
hominem resurrectio mortuorum. Et per paululum: in omnes dor-
mitentem: sed omnes immutabimur in momento in actu oculi in nouis
sima tuba. **L**anet. n. tuba et mortui resurgent incorrup-
ti: et nos immutabimur. **E**um ergo hanc de dormitione dis-
catur: et morte: illud legamus in apostolo surge qui dormis
et exurge de mortuis: et illuminabit te Christus. iurem domino
et notum faciamus deo iacob: unusquisque dicens in corde suo
Si ascendam super stratum meum: si dedero solum oculis meis:
et palpebris meis dormitatio: donec inuentum locum domino
David dubium quoniam in aia sua tabernaculum deo iacob ut de-
us in illo aeterna sede requiescat. **S**equitur quia ipse dominus in
iustis et reliqua. **D**escendet. n. missus a patre in diuersitate
uirtutis: sed dispensatione iudicis: et descendet ad eos qui de-
orsum sunt uerbum dei et sapientia et ueritas atque iusticia. **E**t
quod mortui sunt ad quos dignatur descendere: tamen non
sunt ab eo alieni. **M**ortui eis uocatur in Christo. **Q**ui autem uiuunt
hoc habent privilegium qui eliguntur ex pluribus. **N**ec tamen unquam
agnem et mortuorum in Christo et uiuentium pariter rapitur in nu-
bibus obuiam domino ut non eum expectet donec ad terrena de-
scendat: sed presentia illius et contubernio in sublimibus profusa-
tur. **Q**uataque Christi clementia ut pro salute nostra non solum caro
factus sit: sed ad mortuos usque descendit: et in ipsa morte
habeat signa uiuentium. **A**qua eis et sanguis de latere eius
egressus sunt. **D**escendet igitur sermo diuinus uoce archangelus
precedente et parate sibi uiam in his: qui ei possint ferre presen-
tias. **N**am ut queam intelligere. primi aduentum mysteria co-
gnoscimus. **S**criptum est de Joanne qui precursor eius fuit quod in
heremo dixerit. **E**go uox clamantis in deserto et aliqua.
Quid clamauit uox in deserto: parate uiam domini: rectas fa-
cite semitas eius. **O**mnis quod premium quaere mercedem. **O**mnis
uallis implebitur: et omnis mons et collis humiliabitur: et erunt
praua indirecta et aspera in uias planas: et uidebit omnis ca-
ro salutare dei nostri. **H**oc autem id quod uerbum caro factum est et
habitauit in nobis. **N**unc autem nequaquam uox propheta: in
deserto erit: sed uox archangelus paratis uias: non in carnis
humilitate inuenientis. **S**ed et qui est apud patrem uerbum deus.
Et tunc quod egrediebantur in desertum ut audieret assump-
tionis precursoris: et uiderent uentum arundinem agitata: de qua
facta sunt tibiae et uocalis calamus: qui more puerorum dulci
sonat modulatio canentium in plateis atque dicentium. **L**an-
tabimur uobis et non saltatis. **N**unc autem in uoce archangelus
precedentis dominum descendentem de caelis et in clarissima tuba
unusquisque credentium uel ad plerumque uel ad sacerdotalia mi-
nistria prouocatur. **L**egimus in numerorum libro sacratis
deo tubas: quae ante hostias personent. **S**inauit magna est
uox angeli et tuba archangelus quanto maior erit tuba dei
quae parat uias primum dormientium et mortuorum in Christo:
deinde eorum qui uiuunt et residui sunt et sermonis dei prestolantur
aduentum. **F**orsitan simplicis tubae clangor dormientibus
et mortuis in Christo necessari est uox autem archangelus et tu-
bae dei his qui uiuunt et in presentia domini reseruantur. **V**ideamus
quid possit intelligi et id quod sequitur simul cum illis rapie-
mur. **Q**uo uerbo ostendi puto subitum ad meliora transessum:
et ideo raptum se uoluisse dicere ut uelocitas transessum
sensu cogitantis excederet. **N**am et in alio loco eiusdem
uerbi proprietate signauit. **S**cio hominem in Christo annos annos
trium. siue in corpore nescio siue extra corpus: nescio de scitis
raptum istiusmodi usque ad tertium caelum. **E**t scio huiusmodi
hominem siue in corpore siue extra corpus nescio de scitis quia
raptus est in paradysum: et audiuit ineffabilia uerba quae non
sunt homini loqui. **A**lii eis proficentes et ut ita dicam gradientes
ad maiora crescebant donec fierent iuxta id quod scriptum est
Magni ualde nimis: et quosdam in caelum assumptos legi-
mus. **P**aulus autem uas electio in tertium caelum raptus ascen-
dit et ideo audiuit ineffabilia uerba. **Q**uo autem hi qui ra-
piuntur in nubibus rapiantur obuiam Christo diligenter contem-

plandum. **S**cimus nubes prophetas quibus precepit deus ut
pluerent super israel imbre: quoniam impleuerunt mensuram patrum
suorum: et facta est lex et propheta usque ad Joannem bap-
tista. **E**t quia deus posuit primum in ecclesia apostolos: secundo
prophetas non solum prophetas: sed et apostoli nubes intelli-
gendi sunt. **S**i quis igitur rapitur ad Christum ascendit super nu-
bes legis: et euangelium super prophetas et apostolos et as-
sumptis aliis colubis: eorumque doctrina ad excelsa sublatus
occurrit non deorsum: sed in aere: et spiritali intelligentia sep-
turay. **O**ccurrens autem in spiritalibus et terrena dimittens
siue sit ille dormiens siue in Christo mortuus siue uiuens et
in illius presentia reseruat seper cum illo erit et fruatur
uero dei et sapientia ueritate atque iusticia. **H**anc celerem
sermone dictaui quod eruditi uiri de utroque sentirent loco
et quibus argumentis suas uellent probare sententias uestrae
prudenter exponere. **N**os eis tanta est mex pusillanimitatis
auctoritas qui nihil sunt: et iudicium tamen moribus pateo: quanta
eorum in domino qui nos precesserunt. **N**ec iuxta pythagoram dis-
cipulos prauidicata doctoris opinio: sed doctrinae ratio
ponderanda est. **S**i quis autem contrariae factiois murmurat:
quare eorum explanatores legamus: quorum dogmatibus non
acquiesco: sciat me illud apostoli libenter audire. **O**mnia
probate: et quod bonum est retinete: et saluatoris uerba
dicentis. **E**stote probati numularis ut si quis nimis adul-
ter est: et figurae caesaris non habet nec est signatus moneta publi-
ca reprobetur. **Q**ui autem Christi faciem claram praefert lumine in
cordis nostri marsubium recondatur. **E**t enim si dialectica scire
uoluerit aut philosophorum dogmata: et ut ad nostras redeat
scias scripturarum nequaquam simplices ecclesiae uiros inter-
rogare debeo: quorum alia gratia est: et unusquisque in suo sensu
abundat: praefertur cum in domo magna ualorum patrifami-
liarum diuersitas multa dicatur: sed eos qui arte didicerunt ab
artifice: et in lege dei meditantur die ac nocte. **E**go et in
adolescentia et in extrema aetate profiteor et **O**rigenem et
Eusebium caesariensem uiros esse doctissimos: sed errasse in
dogmatum ueritate. **N**am e contrario de **Theodoro** **A**chatio
Appollinare possumus dicere: et tamen omnes in explanationibus
scripturarum sudoris sui nobis memoriam reliquerunt
in terra aurum quaxitur: et de fluuio alueis splendens
profertur gloria: pactolusque ditior ceno est quam fluuio. **E**t
me lacerant amici mei: et aduersum silentem crassa sues
grununt: **Q**uarum omnium studium est imo sciam superlatiuum aliena
carpe: et sic ueterum defendere praesidia ut perdant fidem suam.
Non propositum est antiquos legere: probare sigilla: re-
tinere quae bona sunt et a fide ecclesiae catholicae non rece-
dere. **V**olens ad alias quaestiones uestras respondere et uel mea
uel aliena dictare exemplo a fratre **S**isinnio admonitus: ut
ad uos et ad ceteros sanctos fratres qui nos amare digna-
tur licet scriberem. **N**on habebam igitur gradum: et si uita comes
fuerit futuro me opti reseruo: ut et uobis per patres pa-
rea: et fractum ac senile corpus onus posset ferre modera-
tum. **I**llud autem breuiter in fine comoneo hoc quod in
latinis codicibus legitur. **O**mnis quod resurgemus: non omnes
autem immutabimur: in graecis uoluminibus non habet. **S**ed uel
omnes dormiemus non omnes autem immutabimur: **N**el non omnes
dormiemus: omnes autem immutabimur: **Q**uorum
qui sensus sit supradiximus

Beati Augustini ad Hieronymum de interpretatione graecorum
scriptorum prouocantis: et de superflua post litteras interpretatione
editione ac de expositione epistolae ad galatas carpen-
tis. **L**utus subiicitur argumentum.

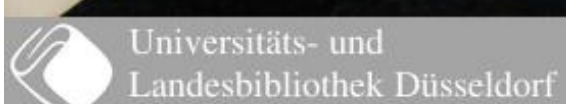
Domine aethiopiae ecclesiae graecos tracta-
tores in latinum uerbi precat: in quo studio
dicit illi uelociter uersari: ut in traducendo
canonicis scripturis a litteris interpretationibus tra-
latis: quorum concursus editio maiorem quam unius uobis

auctoritate haberet Arguit quoque Hieronymum in expositione epistolae ad Galathas quod apostolus Paulus in reprehensione Petri simulate locutus et ad leniendos tumultus tantum animos dixerit esse mentium quoniam si aliquid mendacium in scripturis admittitur omnis earum uacillabit auctoritas

Epistola predicti argumenti Augustini ad Hieronymum

Omnino dilectissimo et cultu sincerissimo caritatis obsequendo atque amplectendo frater et consubstituto Hieronymo Augustinus nunc quod xque quod tam facile cuilibet innotuit quia mihi tuorum in domino studiorum quanta lenitas et uere exercitatio liberalis Quam ergo percipias omnino te nosse tamen exiguam quiddam tui minus habeo presentiam uidelicet corporis quam ipsa est postea quam te beatissimus nunc episcopus tunc uero iam episcopatu dignus frater Alipius uidit remansitque a me uisus est negare non possus magna ex parte mihi esse relatu eius impressum: et ante reditum cum te ille ibi uidebitur ego uidebam: sed oculis eius Non enim aio me atque illud sed corpore duos qui nouerit dixerit concordia duntaxat ac familiaritate fidissima non meritis quibus ille antecellit quia ergo ego me primitus comunione spiritus quo in unum sumus deinde illius ex ore iam diligens nequaquam ipudeter quasi aliquis ignotus comedo germanitatem tuam fratrem profuturum quem nostris comitibus deinde adiutorio tuo uere profuturum speramus nisi forte quod talis est ut ipse tibi per eum sua comendatio quam ille per me Dactenus fortasse scribere debuerit si esse uellet epistolam solenniter more contentus: sed sciat aius in loquelis coicandas tecum de studiis nostris que habemus in christo iesu domino nostro qui nobis multas utilitates et uitae quamdam demonstrat a se itineris etiam per tuam caritatem non mediocriter ministrare dignantur Petimus ergo et nobiscum petit omnis aphyricanarum ecclesiarum societas studiosa ut in interpretatione eorum liberis quae graece scripturae nostras quae optime tractauerunt curam atque operam impendere non graueris Potes enim efficere ut nos quoque habeamus tales uiros illos Et unum potissimum quem tu libentius in tuis litteris sonas De transferendis autem in linguam latinam sanctis litteris canonicis laborare te nolle nisi eo modo quo Job interpretatus est ut signis adhibitis quod inter haec tu aget. lxx. quorum est grauissima auctoritas interpretationem distat appareat. Satis autem nequeo mirari si aliquid adhuc in hebraicis litteris et exemplaribus inuenitur quod tot interpretes illius ligum peritissimos fugerit Omitto enim. lxx. de quorum uel consilia uel maiore spiritus concordia quam si unus homo esset non audeo in aliquo parte certa ferre sententiam nisi quod eis proximam auctoritatem in hoc munere sine controversia tribuendam existimo Illi Plus me mouent qui cum posteriora res interpretentur et uerborum locutionibus hebraicarum uiam atque regulam mordacius ut fertur tenerent non solum inter se non consenserunt sed et reliquerunt multa quae tanto post eruenta et prodenda remanerent Si enim obscura sunt te quoque in illis falli posse creditur si manifesta illos in eis falli potuisse non creditur Huius igitur rei pro tua caritate expositis causis certum me facias obsecraueri legi et quaedam scripta quae tua dicuntur in epistolas apostoli quarum ad galathas cum enotare uelles uerit in manus locum ille quo apostolus Petrus a perniciosa simulatione reuocaretur dictumque sibi patrocinium mendacium susceptum esse uel a te tali uiro uel a quopiam Si alius illam scripsit fateor non mediocriter doleo donec resellatur si forte resilli possunt ea quae me mouent Tibi enim uidetur exitiosissime credi aliquid in sanctis litteris haberi mendacium id est eos homines per quos nobis illa scriptura ministrata est atque conscripta aliquid in libris suis fuisse mentitos Alia quaestio quippe est Sit ne aliquando mentiri boni uiri. Et alia quaestio est: Utrum scriptor sanctarum scripturarum mentiri oportuerit. Immo uero non alia

sed nulla quaestio est admissio. non semel in tantum auctoritatis fastigium officioso aliquo mendatio nulla illorum librorum pericula remanebit: quae non ut cuius uidebitur uel ad mores difficilis: uel ad fidem incredibilis eadem perniciosissima regula: uel ad mentis auctoris consilium officiumque referatur. Si enim mentiebatur apostolus paulus cum apostolus Petrus obiurgans diceret: sicut cum sis iudeus gentiliter: et non iudaice uiuis: quem admodum cogis gentes in darsare: et recte illi uidebatur petrus fecisse quem non recte fecisse et dixit et scripsit ut qui aius tumultu antius delinqueret: quod respondebimus cum resurrexerit peruersi hoies prohibentes nuptias quos futuros esse pronunciauit: et dixerit totum illud quod idem apostolus de matrimonio iure firmado locutus est propter hoies qui dilectione coniugum tumultuari poterant fuisse mentium scilicet non quod hoc senserit: sed ut illorum placaretur aduersitas: Non enim opus est multa commemorare: Possunt enim uideri et de laudibus dei esse officiosa mendacia: Et apud hoies pigriores dilectio eius ardeat: atque ita nusquam certa erit in sanctis litteris caute ueritatis auctoritas. Nonne attendimus eundem apostolum cum ipsa cura ueritatis comedenda dicere: Si autem christus non resurrexit iam non est predicatio nostra: iam non est et fides nostra: Inueniuntur aures falli et testes dei: quod testimonium diximus aduersus dominum quod suscitauit christum: quem non suscitauit. Si quis hunc diceret quid in hoc mendatio perhorrescatis cum id dixerit? Quid est si falsus sit ad laudem dei maxime peruenit: Nonne huius detestatus infantia: quibus posset uerbis et significationibus in luce penetrata sui cordis aperiret clamor non minori aut fortasse in uoti et scelere in deo laudari falluam quam ueritate uitupari. Agendum est igitur ut ad cognitionem diuinarum scripturarum talis homo accedat: quod de sanctis libris tam sancte et ueraciter existimet: ut nolit aliqua eorum parte declarari per officiosa mendacia: potiusque id quod non intelligit trahat quam cor suum praeferat illi ueritati: Profecto enim cum dicit hoc credi sibi expedit et id agit et ut diuinarum scripturarum auctoritatibus non credam. Et ego quidem quae libenter uiribus quas dominus suggerit omnia illa testimonia quae adhibita sunt astruenda utilitatis mendatio aliter oportet intelligi ostendere ut ubique eorum firma ueritas doceretur: quod enim testimonia mendacia esse non debent tam si de bene fauere mendatio sed hoc intelligitur tunc reliquo admota. non lectioe diligentiore consideratione multo id fortasse facilius uidebitur quam ego. Ad hanc autem considerationem cogit te pietas quae cognoscis fluctuare auctoritatem diuinarum scripturarum: ut in eis quod uult quis credat: quod non uult non credat: si semel fuerit per suadum aliqua illos uiros per quos nobis haec ministrata sunt in scripturis suis officiose potuisse se mentiri: nisi forte regulas quasdam daturus eos: quibus noueris ubi oporteat mentiri et ubi non oporteat. Quod si fieri potest nullomodo mendacibus dubiisque rationibus id explices quae nec me onerosum aut ipudeter iudices per humanitatem uerissimi domini nostri. Nam ut non dicam nulla: certe non magna culpa meus error ueritati fauet. Si recte in te ueritas potest fauere mendatio. Multa alia cum sincerissimo corde tuo loquar cupere: et de christiano studio conferre. Sed huius desiderio meo nulla epistola satis est uberi id postum per frater quem miscendum et alendum dulcibus atque utilibus sermocinationibus uisum misisse me gaudeo Et quantum uelle nec ipse quod et pace dixerit forsitan caput quamquam in nihilo me illi praetuleri Ego enim fateor tui captior: Sed ipsum uideo fieri plenior enim quo me sine dubitatione antecellit Et postea quam redierit quod domino adiuuante rei spero cum eius pectoris ubi te cum mulati particeps fuero non erit impleturus quod in me adhuc uacuum erit atque audiuimus testium tuorum Ita fiet ut ego etiam in egeior sed ille copiosior sane idem frater aliqua scriptura nostra fertur secum Quibus legendis si dignatione adhibueris et syncera frater namque seueritate adhibeas quod Non enim aliter intelligo quod scriptum est Emendabit me in misericordia dei

et arguet me: **O**leū at p̄coris n̄ ip̄guet caput meū: nisi q̄ magis amat obiurgator sanans q̄ adulator ungens caput. Ego at difficillime bon' iudex lego qđ scripseris. **S**s timidiōr recto aut cupidior. Video et iterdum uicia mea. **S**s ea malo audire a seniorib' ne cū me fortasse rephendero rursus mibi blādiar: et meticulosā mibi ut deat in me potiusq̄ iustā tulisse sentētiā.

Eiusdē ad eūdē de isēptōde libri uiroz illustriū: et de eodē capitulo apostoli ad galathas cui' iscribitur argumtu
Ibrū uiroz illustrius cōmendat: sed incongrue putat epitaphium appellari: cū et uiuētū iscribantur opuscula. **D**onet quoqz Hieronymū ut expositionē suā in apostolū ad galathas igenua seueritate emendet: ne admittendo officiosa mēdatia scripturaz obrogeatur auctoritas: suas de ea re sn̄iaz aperit putans instituta legalia sicut cōuersis ex gentib' p̄niciofa: sic natura iudais fuisse p̄missa: dūmō in illis n̄ ponerēt sp̄ē salutis. **I**n sine uero errores origenis oñdi et catalogum hareticoz rogat describi.

Epistola Augustini ad Hieronymū.

Om̄io dilectissimo et cultu syncrissimo caritatis obseruando atqz āplectēdo s̄i et cōpsbyte ro Hieronymo Augustin'. Dabo gr̄as q̄ pro subscripta salutatiōe mibi plenā epistolā reddidisti. Sed breuiorē multo q̄ ex te uellē sumēti talis uiro a quo tempora quātalibet occupet nullus sermo prolix' ē: quāq̄ itaqz nos negocioz alienoz eorūqz seculariū curis circūdemur ingētib' in epistolā tua breuitati facile n̄ ignoscere: nisi cogitare quā pauciorib' uerbis meis redderēt. Quā aggrederē quāso istā nobiscū litterariā colloquutiō nē h̄re ne multū ad nos dissiūgendos liceat absētix corporalit: quāq̄ sim' in dño sp̄s unitate contūcti et si ab stilo q̄escamus et taceam'. **E**t libri quidē quos dehorreo dñico elaborasti pene totū te nobis exhibēt. **S**i. n. p̄p̄ea te nō nouim' qz faciē tuā corpis tui nō uidim' hoc mō nec ipse te nosti. **M**ā tu quoqz n̄ uides eā. **S**i at tibi nō ob aliud not' es nisi q̄a nosti aius tuū: et nos eū n̄ me diocriter nouim' in lris tuis: i q̄bus b̄ndicimus dñm: q̄ tibi et nobis oibusqz s̄ibus q̄ tua legunt te talē dedit. **L**iber quidē tu' inter cetera n̄ dñi ē q̄ uenit i manus n̄as. **Q**uā sit ei' inscriptio nescim' adhuc. **N**ō. n. hoc codex ut assolet ip̄e in liminari pagina p̄tendebat. **E**pitaphium tñ appellari dicebat s̄i: apud quē iuent' est qđ et nomē tibi placuisse ut uideretur crederem': si eoz tantū hoius ut uitas uel scripta legissemus: qui tam defuncti essēt: **L**ū uero multoz et eo ip̄e quo scribebatur: et nē usqz uiuētū ibi cōmemorantur opuscula miramur cur hunc ei titulū uel ei iposueris uel iposuisse credaris: tñ utiliter ad te cōscriptū eūdē librū satis approbamus. **I**n expositionē quoqz epistolā Pauli apostoli ad galathas i uenim' aliqd qđ nos multū moueat. **S**i. n. ad s̄pturas sc̄as admissa fuerint uelut officiosa mēdatia qđ in eis remanebit auctoritatis: **Q**uā tādē d̄ scripturis illis tētiā proferatur: cui' pondere contētiōse falsitatis subruatur improbitas. **S**tati. n. ut pronuleris si aliter sapit q̄ cōtra nititur dicet illud qđ probatus erit honesto aliquo officio scriptorē fuisse mētū. **U**bi. n. hoc n̄ poterit si potu it i ea narratiōe quā exorsus apostol' est. **Q**uā at scribo uobis ecce corā deo q̄a nō m̄ior credi affirmari q̄ mētū t̄is eo loco ubi dixit de Petro et Barnaba cū uiderem q̄a n̄ recte igrediebantur ad ueritatē euangeliū. **S**i enim recte illi igrediebatur iste m̄it' est si at ibi m̄it' est **U**bi uez dixit: an ibi uez dixisse uidebitur: ubi hoc dixerit qđ lector sapit: **L**ū uero cōtra s̄sū lectoris aliqd occurrit officioso m̄datio deputabitur. **N**ō. n. deesse poterunt causā cur estimetur n̄ solū potuisse uez: et debuisse

mētū. **S**i huic regulā cōceditur loc': n̄ op' est h̄c cām multis uerbis agez. **P**raesertim apud te: cui sapienter pro uidenti dictū est satis. **N**equa q̄ uero mibi adrogaueri aut ingenū tuū diuino dono aureū meis abolis ditare contēdā. **N**ec est q̄sq̄ magis te idone' q̄ op' illud emēdet. **N**eqz. n. a me docend' es quō intelligatur qđ ides dicit. **F**actus sū iudais tāq̄ iudax ut iudax lucrifacere et cetera quā ibi dicitur: cōpassione misericordiā nō simulatiōe fallatix: sit. n. tāq̄ x̄grot' q̄ ministrat x̄grotō nō cū se febres h̄re mētū. **S**s cū aio cōdolēs cogitat quēadmodū sibi serui uellet si ip̄e x̄grotaret. **N**ā utiqz iudax erat christian' at factus n̄ iudax sacramēta reliquerat: quā cōuenienter ille populus et legitimo ip̄e quo oportebat acceperat. **I**deoqz suscepit ea celebrāda cū tā x̄pi esset apostolus: ut doceret n̄ esse p̄niciofa his qui ea uellent: sicut a parētib' p̄ legē acceperant custodire et cū in x̄po credidissent. **N**ō tñ in eis constituerēt spes salutis: qm̄ per dñm iesū salus ipsa quā illis sacramētis significabatur aduenerat. **I**deoqz gentibus qđ insuetos ad fidē reuocarēt onere graui et n̄ necessario nullo mō imponēda esse censebat. **Q**uapp n̄ ideo Petru emēda uit q̄ paternas traditiōes obseruaret. **Q**d si facei uellet: nec mēdaciter nec icōgrue faceret. **Q**uāuis. n. tā supflua tñ solita n̄ nocerēt. **S**s qm̄ gentes cogebat iudaisare q̄ nullo mō posset nisi ea sic ageret tāq̄ adhuc et p' dñm aduentū necessaria salutē forent. q̄ uehemēter p̄ apostolū Pauli ueritas distulit nec apostolus Petrus hoc ignorabat: **S**s id faciebat timēs eos q̄ ex circūfusione erāt. **I**ta et ipse uere correptus est. et Paulus uera narrauit ne sc̄a s̄ptura quā ad fidē postēro edita est admiffa auctoritate mēdaci tota dubia nutet et fluctuet. **N**ō eni pot' aut oportet lris explicari quāta: et q̄ i explicabilia mala consequatur: si hoc cōcesserimus. **P**osset autē opportune minusqz periculose demonstrari si corā inter nos colloqueremur. **H**oc ergo iudax Paulus dimiserat q̄ malū habebant. **E**t in primis illud q̄ ignorantes dei iusticiā et suā iusticiā uolētes constituere iusticiā dei nō sūt subiecti. **D**einde q̄ post passiōē et resurrectiōē x̄pi dato ac manifestato sacramento gr̄a sc̄dm ordinē melchisedech. **A**dhuc putabāt uetera sacramēta n̄ ex cōsuetudine solēnitatis: sed ex necessitate salutis eē celebrāda: quā tñ n̄ nūq̄ fuissent necessaria: infructuose atque inaniter pro eis machabai martyres fierēt. **P**ostremo illud quod pradicatores gr̄a christiāos iudax tanq̄ hostes legis perleq̄bantur. **D**os atqz huiusmodi errores et uicia dicit se dānare et ut stercora arbitrarū ut x̄pm lucrifaceret: n̄ obseruatiōes legis: si mox patrio celebrāretur: sicut ab ip̄o celebratae sūt sine ulla salutis necessitate: n̄ sicut iudax celebrandas putabant: aut fallaci simulatione: qđ i Petro rephēderat. **N**ā si p̄p̄ea illa sacramēta celebrāuit: q̄a simulauit se iudax: ut illos lucrifaceret cur et n̄ sacrificauit gentibus q̄a et his q̄ sine lege erant tanq̄ sine lege fact' ē: ut eos quoqz lucrifaceret: nisi q̄a et illud fecit ut natura iudax: et hoc totū facit: non ut fallaciter se fingeret esse qđ nō erat: s̄ ut misericorditer eis ita subueniendū esse lēret. **A**c si ip̄e i eodē errore laboraret. **N**ō. s̄. m̄itentiōe astu: s̄ cōpaciētis affectu sic eo ip̄o loco ḡnalter itulit. **F**act' sū isfirmis isfirm' ut isfirmos lucrifacerē ut sequēs conclusio. **O**ia oib' fact' sus ut oēs lucrifacerē: ad hoc itelligatur referēda ut cuiusqz infirmitatē tāq̄ i se ip̄o miserat' appareat. n̄. n. ut cū diceret. **Q**uis isfirmatur et ego n̄ isfirmor. **I**nfirmitatē alteri' simulasse potuissē cōdoluisse uolebat itelligi. **Q**uare arripe ingenuā et uere xp̄ianā cū caritate seueritatē ad illud op' corrigēdū atqz emēdandū. **E**ttā. n. cō. d. c. yut dī cane i n̄cōparabiliter. n. pulchrior ē ueritas xp̄ianoz q̄ Helena gr̄acoz. **P**ro ista. n. fort' nostri mēs aduersus hanc iodomā q̄ pro illa illi herodes aduertiam troiā

dimicari. Neq; ego hoc dico ut oculos cordis recte
 al quos absit ut amiseris: is ut aduertat Quos cu habe
 al sanos et uigiles nescio qua d simulatione auerisu ut
 non attenderes quæ consequantur aduersa Si semel cre
 ditu fuerit: posse honeste ac pie scriptore diuinorū libro
 rum in aliqua sui operis parte metiri Scripseram tam
 huic aliquando ad te epistolā quæ non perlata est quia
 nec is perrexit cui pferenda tradideras Ex qua illud mi
 hi suggestus est cum ista dicitarem Quod in ac quoq; p
 termittere debui ut si alia ē sentētia tua eadēq; est meli
 or timori meo libenter ignoscas: Si enim aliter sentis ue
 rumq; tu sentis Nā nisi uerū sit melis esse nō possit ut
 non dicam nulla: certe nō magna culpa meus error ueri
 tati fauet Si recte in quoq; ueritas potest fauere men
 datio De Origene aut q; rescribere dignatus es tā scie
 bam nō tantū i ecclesiasticis litteris sed in omnib; recta
 et uera quæ inuenerimus approbare atq; laudare falsa
 uero et praua improbare atq; reprehendere Sed illud
 de prudentia doctrinaq; tua disiderabam et adhuc desi
 dero ut nota nobis facias ea ipsa eius errata: quibus a
 fide ueritatis ille uir tantus recessisse cognoscitur i libro
 etiā quo cūctos quoz meminisse potuisti scriptores ec
 clesiasticos et eorum scripta cōmemorasti cōmodius ut
 arbitror fieret: si nominatis eis quos hærētarchas esse
 noscū Qñ ne ipsos qdē pretermittere uolueris subiunge
 rea ē i quib; cauēdi essent Quāq; nōnullos ēt præter
 miseris qd scire cuperem quo consilio factū ē: Aut si il
 lud uolumē forte onorare uoluisi ut cōmemoratis hær
 reticis nō adderes i quib; eos catholica dñaret aucto
 ritas Quæso ne graue sit litterario labori tuo quo nō me
 diocriter per dei gratiā in latinā linguā sanctorū studia
 et accendisti et adiuuisti id quod tibi per humilitates
 meā caritas iudicū ut si occupationes tuæ sinūt omniū
 hærētorū peruersa dogmata qui rectitudinē fidei chri
 stianæ usq; ad hoc tempus uel ipudētia uel peruitia
 deprauare conati sunt: uno libello breuiter digesta ed is
 i notitiam eorum Quibus aut non uacat propter alia ne
 goria: aut si ualent propter alienā linguam tas multa le
 gere atq; cognoscere diu te rogarem nisi hoc soleret ēe
 iudiciū minus de caritate præsumētis: nunc interis Pa
 ulus fratē nostrus in christo multus cōmendo benigni
 tati tuæ cuius i uestris regionib; existimatiōi bonū co
 ram deo testimoniū phibemus.

Eiusdem ad eundem ad rescribendū prouocantis et ad
 interpretationem scripturarum ex græco secūdu. lxx. in
 terpretes exhortantis.

Argumentum

Has duas priores epistolas rescripta postu
 lat dicitur q; noua eius editio libri Job
 ex hebræo aueteri secundū. lxx. interpretes
 dissonaret hortatur ut postius uterē editio
 nes græcā scds. lxx. latinæ ueritati reddat propter illorū
 auctoritatē etiā ab apostolis approbatā quā nouā tepat
 ex hebræo: quam ecclesia haud facile sit receptura.

Epistola

O homo uenerabilis et desiderabilis factio
 nari et compshytero Hieronymo Augu
 nus i dño salutem Ex quo cepi ad te scri
 bere: ac tua scripta desiderare: nunq; mihi
 occurrat melior occasio: q; ut per dei seruū ac ministrū
 fidelissimū mihiq; carissimū mea tibi afferretur epistola
 qualis est filius noster Syprianus diaconus: per hunc
 certe ita spero litteras tuas ut certius in hoc rerū gene
 re quicq; sperare nō possum. Nā nec studius in peccatis

rescriptio memorato filio deerit: nostro nec gratia i pro
 merendis: nec diligentia in custodiendis: nec alacritas
 i perferendis: nec fides i reddendis tantū si aliquomodo
 merear Adiuuet dñi et ad sit cordi tuo et desiderio meo
 ut fraternā uoluntatē nulla uoluntas maior ipediat. q; a
 ergo duas epistolas tā mihi nullā aut tuas post eas rece
 pi easdē ipsas rursus mittere uolui credēs eas ad te nō
 puēisse Quod si et puenerit ac fortasse tuæ poti' ad me
 peruēire minime potuerūt ea ipsa scripta quæ tā misis
 iterū mitte: si forte reseruata sunt. Sin min' rursū dicra
 quod legam dū tñ his respondere ne graueris quod tā
 diu est ut expecto. Primas ēt quas ad te adhuc presby
 ter litteras pparauerā mittēdas p quēdā fratē nostrus
 profuturū qui postea nobis collega factus tā ex hac us
 tā migratū nec eas tūc ipse perferre potuit quia cōtinuo
 dum proficisci disposuit episcopatus sarcina detent' ac
 deinde in breui defunctus est etiam nunc mittere uolui
 ut scias in tua colloquia q; olim inardescas et quā uim
 patiar q; a me tā longe absunt sens' corporis tui p quos
 adire possit ad animū tuū animus meus mi frater dulcis
 sine et in dñi membris honorande In hac aut epistola
 hoc addo qd postea didicim' Job ex hebræo a te trans
 lati: cum iā quandā haberemus interpretationes tuas
 eiusdem prophetæ ex græco eloquio uersam in latinū
 ubi tñ astericis notasti quæ et i hebræo sunt et in græco
 desunt Obelias aut q; in græco inueniuntur et in hebræo
 is non sunt tua diligentia mirabili ut quibusdā i locis ad
 uerba singula stellas significantes uideamus eadē uer
 ba esse in hebræo in græco autes nō esse. Porro in hac
 posteriore interpretatione quæ uersa est ex hebræo nō
 eadē uerborū fides occurrit: nec parus turbat cogitantē
 uel cur i illa prima tāta diligentia figātur astericis: ut mi
 nimas etiā pariculas orationis indicent deesse codicē
 bus græcis quæ sunt in hebræis: Uel cur in hac altera
 quæ ex hebræis est diligentius hoc curati sit ut eadē par
 ticula suis locis inueniretur: aliqd exinde exempli gratia
 uolui ponere: S; mihi adborā codex defuit: qui ex he
 bræo ē. Verū tñ q; a prauales igemio non solum quid dī
 xerim: uerum etiā quid dicere uolueri satis ut opinor
 intelligis: ut causa reddita quod mouet edisserat Ego te
 sane mallē græcas potius canonicas nobis interpretari
 scripturas quæ. lxx. interprū auctoritate phibēt. Per
 durū enim erit si tua interpretatio per multas ecclesi as
 frequentius ceperit lectitari Quod a græcis ecclesiis la
 tinæ ecclesiæ dissonabūt: maxime q; a facile contradictor
 cōuincitur græco prolato libro ideit linguæ notissime.
 Quisquis aut ex eo qd ex hebræo translatus ē aliquo ino
 lito pinotus fuerit: et falsū crimen intēderit uix aut nun
 q; ad hebræa testimonia puenit: quib; defendatur op
 secū Qd si etiā puentū fuerit tot latinæ et græcas au
 toritates damnari quis ferat Huc accedit quia etiā con
 sulti hebræi possunt aliud respondere ut tu solus neces
 sarius uidearis: qui: etiam ipsos possis cōuincere: Sed
 tamen qui iudicet mirum si potueris inuenire Nam qui
 dā frater noster Episcopus cū latitare instiguisset in ec
 clesia cui præest interpretationē tuam mouit quiddā lon
 ge aliter ab te positi apud Jonā prophetā q; erat om
 nium sensibus memoriæq; inueteratu et tot xiatus suc
 cessionibus decantatum factus est aut tantus tumultus
 in plebe maxime græcis arguentibus et iclamātibus ca
 lumniam falsitatis ut cogeret Episcop' ciuitatis iudæ
 orū testimoniū flagitare Utrus autem illi impertua an
 malitia hoc esse i hebræis codicibus respōderunt quod
 græci et latini habebāt atq; dicebāt quid plura Loactus
 est homo uelut mendositate corrigere uolens post ma
 gnum piculū nō remanere sine pebe Unde etiā nobis
 uidetur aliquando te quoq; i nonnullis falsi pot uisse et
 uide hoc quale sit in illis litteris q; non possunt colligi
 R. 4.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

uilitatay linguarū testimoniis emdarī. Proin si paruas
deo gr̄as agim' de ope tuo q̄ euangeliū ex gr̄aco iter
ptat' es. Quia pene in oibus nulla offēsiō ē cū scripturas
gr̄acā cōtulerim': si q̄sq̄ ueteri falsitati cōtētiōsus faue
rit prolatis collatisq̄ codicib' uel docetur facillime uel
resellitur: et si quaxdā rarissima merito mouēt: quis tam
durus est: q̄ labori tā utili non facile ignoscat: cui uicem
laudis referre n̄ sufficit. Quid at̄ tibi uideatur cur i mul
tis aliter se hēat hebr̄ox' codicū auctoritas aliter gr̄
coz' q̄ dī. lxx. uellē dignaretis aperire. N. n. paruu' pō
dus h̄s illa quā sic meruit diffamari: et qua ufos apo
stolos n̄ solū res ipsa idicat: sed et te attestatū eē memi
ni: ac p̄ hoc plurimū profueris si eā sēpturā gr̄acā quā
lxx. opati sūt latine ueritati reddideris: q̄ i diuersis codicē
bus ita uaria est ut tolerari uix possit: et ita suspecta ne i
gr̄aco aliud inueniatur ut in aliqd̄ proferrī aut probari
dubitetur. Breuē putabā futurā hāc epistolā: sed nescio
quō ita istud mihi dulce factū ē in ea progredi ac si tecū
loq̄rer. Es obsecro te p̄ dñm ne te pigeat ad oia r̄ndere
et p̄stare mihi quātū potueris p̄fētā tuā.

Beati Hieronymi ad Augustinū ad tres priores r̄n̄sua
de titulo uiroz' illustriū: de expositione epistolā ad gala
thas: et de sua ex hebr̄ox' scripturay' traductione.

Argumentum

Occenset Hieronym' trib' epistolis sub
titulo q̄stionū sua opuscula esse rephensa:
et ad singula quaxq̄ r̄ndet: Librū de eccle
siasticis scriptorib' n̄ epitaphiū ut ille opi
nabatur: sed de illustrib' uiris asserit p̄notatū: Suas ex
positionē epistolā de rephensione Petri i epistola ad ga
lathas: et auctoritate uetey' et ex apostolicis actib' cōfir
mat. Eōtra uero Augustini s̄ntias inter eos q̄ ex gētib'
uel ex circūcisione crediderant i probat dicēta illas ch̄xi
ti et Ebionis h̄xresi cōuenire. In fine uero suam iterpta
tōes ex hebr̄ox' tāq̄ ecclesiā fructuosā tuetur obiecta re
sellens.

Epistola ut supra i argumto hieronymi ad Augustinū.

Omino uere sc̄o et beatissimo Augustino
Hieronym'. Tres simul epistolas imo li
bellos p̄ diaconū Syriani tux dignatio
nis accipi diuersas ut tu noias q̄stiones:
ut ego sc̄tio rephensiones meoz' opusculoz' cōtinētes.
Ad quas si r̄ndere uoluerō libri magnitudine op' erit.
tū conabor quātū facere possū modū n̄ egredi epistolā
longioris: et festinātū s̄i moram n̄ facere: q̄ an tridūū q̄
profector' erat a me epistolā flagitauit: ut pene i procie
tu hāc qualiaciūq̄ essutire cōpellar: et tumultuario r̄n
dere sermone n̄ maturitate scribētis: sed dicātis teme
ritate. Quax plerūq̄ n̄ in doctrinā: sed i casū uertitur: ut
fortissimos quoq̄ milites subita bella cōturbat: et ante
cogūtur fugere: q̄ arma corripet. Extey' n̄a armatura
x̄po est: et apostoli Pauli institutio: q̄ scribit ad ephesios
Assumite arma dei ut possitis resistere in die malo. Et
rursū state p̄xincti lūbos uestros i ueritate: et indut
lorica iusticiā: et calceati pedes i p̄p̄tōe euāgelii pacis
Super oia accipietes scutū fidei: in quo possitis uniuersa
tela maligni ignita extinguere: et galeā salutis accipie
te: et gladiū sp̄s qd̄ est uerbū dei. Dis quondā telis rex
dauid ad p̄xliū et q̄nq̄ lapides de torrēte accipiens leui
gatos armat' procedebat: nihilq̄ asp̄tatis et sordidū iter
bui' seculi turbines i sensib' suis monstrabat esse bibēta
de torrente in uia: iccirco exaltauit caput: et sup̄bissimū
goliā suo potissimo mucrone trūcauit percussus i frōte
blasphemū: et in ea parte corpis uulnerāo: i qua et p̄x
sūptor sacerdotū Osias lepra p̄cutitur: et sanct' gloria
tur i dño dicens. Signatus est sup̄ nos lumen uult' tui
dñe. Dicamus ergo et nos Paratū cor meū de' paratū
sor meū: cantabo et psallā in gloria mea. Exurge psalte

et cithara: exurgā diluculo ut in nobis possit impleri.
Aperi os tuū: et ego implebo illud: et dñs dabit uerbum
euangelizātib' uirtute multa. Te quoq̄ ipsū orare nō
dubito ut iter nos contēdētes ueritas super. Nō. n. tuā
quaxtā gloriā: sed x̄pi: cunq̄ tu uiceris et ego uincas: si
meū errorē intellexero. Et econtrario me uincēte tu su
peras q̄ n̄ filiū parentib': sed parentes filius thesaurizāt
Et in paralipomenō libro legim' q̄ filii israel ad pugnā
processerint mēte pacifica. Inter ipsos quoq̄ gladios
et effusiones sanguinis et cadauera prostratoz' nō suas
sed pacis uictoriā cogitātes. R̄ndeam' igitur ad oia ac
multiplices q̄stiones si x̄ps iusserit breui sermone solua
mus. P̄xtermitto salutariōs officia q̄bus meū demul
ces caput: taceo de blanditiis q̄b' rephensionē meā nite
ris consolari ad ipsas cās ueniā. Dicis accepisse te librū
meū a quodas sic q̄ titulu non h̄s: et in quo scriptores
ecclesiasticos tā gr̄acos q̄ latinos enumeraueri. Lunq̄
ab eo q̄reres ut tuis uerbis utar cur liminaris pagina n̄
esset incripta: uel quo censeretur noie r̄ndisse appellari
epitaphiū et argumentaris q̄ sic recte uocaretur si eoz'
tū uel uttas uel scripta ibi legisses q̄ tas defuncti esset.
Lū uero multoz' et eo ipse quo scribebantur et nē usq̄
uiuētū ibi cōmemorētur opuscula: mirari te cur et hūc
titulu iposueri: puto itelligere prudētā tuā q̄ ex opere
ipso titulu potueris itelligere: Legisti. n. et gr̄acos et la
tinos qui uitas uiroz' illustriū descripserūt: q̄ nūq̄ epi
taphiū hūc opi iscripserūt: s̄ de illustrib' uiris. Verbi
gr̄a ducibus: phis: oratoribus: historicis: poetis: epiciis:
tragicis: comicis: Epitaphiū aut' proprie scribitur mor
tuoz': qd̄ quidē in dormitiōe sc̄a memoriā. Neponant
p̄sbyteri oli fecisse me noui. Ergo hic liber uel de illu
strib' uiris uel proprie de scriptorib' ecclesiasticis ap
pelland' est. s̄ a plerūq̄ emdatorib' iperitis de auctori
tātib' dicitur iscriptus. Secundo loco q̄ris cur dixerim
in cōm̄tariis epistolā ad galathas Paulū id i Petro nō
potuisse reprehēdere quod ipse fecerat: nec i alio argue
re simulatōem: cui' ipse tenebatur reus: et asseris repre
hensionem apostolicā n̄ fuisse dispensatoriā: sed uerā: et
me nō debere docere mēdaciū: sed uniuersā q̄ scripta
sunt ita sonare ut scripta sunt. Ad q̄ r̄ndeo. Debere pru
dentā tuā p̄xaciūculā cōm̄tariorum meoz' meminif
se dicentis ex persona mea. Quid igitur. Ego stult' aut
temerari' q̄ polliceor quod ille nō potuit. Quinime q̄n
poti' in eo ut mihi uideor cautior atq̄ timidior q̄ ibe
cillitatē uirtū meaz' sentiens Origenis cōm̄tarios sū
secut'. Scripsit. n. ille uir i eplā pauli ad galathas q̄nq̄
propria uoluntia: et decimū stromatū suoz' librū roma
nico s̄ explanatōe ei' sermōe cōpleuit. Tractat' quoque
uarios et excerpta q̄ uel sola possit sufficere cōposuit.
P̄xtermitto Adymū uidētē meū et Apollinarē laodi
cenū d̄ ecclesiā nup' egressū: et Alexandrū ueterē h̄xre
ticū: Eusebiū quoq̄ emisenū: et theodoz' heracleodē:
q̄ et ipsi nōnullos sup̄ hāc re cōm̄tarios reliq̄rūt. Et q̄
bus uel si pauca decerperē fieret aliqd̄ qd̄ n̄ penit' cōtē
neretur. Itaq̄ ut simpliciter fatear legi hāc oia et i mētē
meā plurima coaceruās accito notitio uel mea uel alie
na dicitur: nec ordinis nec uerborū iterdū nec sensuum
memor iā dñi misericordix ē ne p̄ iperitiā n̄as ab aliis
b̄ndicta dispereāt: et n̄ placeant iter ēneoz' q̄ placēt iter
suos. Si qd̄ igit' rephensione dignū putaueras i explana
tōe n̄a eruditōis tux fuerat q̄rere. Utrū ea q̄ scripsim'
haberēt in gr̄acis ut si illi n̄ dixisset tūc meā proprie
s̄ntias cōdēnates. P̄xsertis cū libere i p̄fatōe cōfess' si
Origenis cōm̄tarios me eē secutū: et uel mea uel aliena
dicitasse: et i finē eiusdē capituli qd̄ rephēdit' sēpseri. Si
cui iste non placet sensus quo nec Petrus peccasse nec
Paulus procaciter ostenditur arguisse maiorem debet
exponere qua cōsequētia Paul' in altero reprehēdit'

quod ipse comisit. Ex quo ostendi me non e diffinito id defendere quod in græcis legerē sed ea expressisse quæ legeram ut lectoris arbitrio derelinquerē utrū probāda essent an improbanda. Tu igitur ne quod ego petieram non faceres nouū argumētū repperisti ut assereres gentiles qui in christū credidissent legē esse subiectos: ut p utro riqs personā et paulus recte reprehēderet eos qui legē seruarent quasi doctor gentiū: et Petrus iure reprehēderetur qui princeps circūcisionis id imperauit gentilibs quod soli qui ex iudæis erant debuerint obseruare. Hoc si placet imo qui placet ut quicūqz credunt ex iudæis debitores sint legē faciēda. Tu ut Episcopus int oio orbe notissimus debes hanc promulgare sententiā: et in assēsum tuus oēs coepiscopos trahere. Ego in paruo tuguriiuulo cū monachis idest cū compeccatoribz meis de magnis statuere non audeo nisi hoc igenue cōfiteri me maiorū scripta legere: et in cōmentariis secūdum omniū cōsuetudinē uarias ponere explanationes ut e multis sequatur uniusquisqz quod uelit quod quidē te puto et in seculari litteratura et in diuinis libris legisse et probasse. Hanc aut explanationes quā primus Origenes i decimo stromatū libro ubi epistolā Pauli ad Galathas interpretatur et ceteri deinceps interpretes sūt secuti illa uel maxime causa subitroducunt ut Porphyrio respondeant blasphemati qui pauli arguit procacitatē qz princeps apostolorū Petrū ausus est reprehēdere et argue re in facie. Ac rationē cōstringere quod male fecerit: id est in eo errore fuerit in quo fuit ipse qui aliū arguit delinquentē. Quid dicā de Joanne qui dudus in pōificali gradu cōstantinopolitanam rexit ecclesiā et proprie in per hoc capitulo latissimū exarauit librū i quo origenis et ueterū sētentias est secutus. Si igit me reprehēdit errantē p: tere me qso errare cū talibz et me cū erroris mei multos socios habere perspexeris: tu ueritatis tux saltē unum ad stipulatōrē proferre debebis. Hæc de explanatione unius capituli epistolæ ad Galathas: Sed ne uidear aduersū rationē tuā niti numero et occasione illustriū subterfugere ueritatē nec manus audere cōserere breuiter de scripturis exempla proponā. In actibus apostolorū uox facta est ad Petrū dicēs. Surge petre occide et manduca idest omnia animālia quadrupedū et serpētū terræ et uolatiliū cæli: Quo dicto ostenditur nullū homines secundum naturam esse pollutum: sed æqualiter omnes ad christi euāgeliū prouocari: Ad quod Petrus respondit absit. Quia nunq̄ māducaui commune et im mūdū. Et uox secūdo de cælo ad eū facta est dicēs. Quæ deus mundauit tu ne commune dixeris. Fuit itaqz cæsa ream et ingressus ad corneliū aperiēsqz os suus dixit. In ueritate comperi quia nō est personarū acceptor de us: Sed i omni gēte qui timet eū et operatur iustitias acceptus est illi. Deniqz cecidit spiritus sanctus sup eoq et obstupuerūt ex circūcisione fideles qui uenerant cū Petro: qz et in nationes gratia spiritus sancti fuisse effusa: Tunc respondit Petrus nunquid aquas quis prohibere potest ut nō baptisētur hi qui spiritus sanctus accepserūt sicut et nos. Et iussit eos in nomine iesu christi baptisari. Audiuerūt autem apostoli et fratres qui erant i iudæa quia et gentes receperūt uerbum dei. Cum autē ascendisset Petrus Hierosolimā disceptabāt aduersus illus qui erant ex circūcisione dicēs. Quare introisti ad uiros preputiū habentes et manducaisti cum illis: Quibus omni ratione exposita nouissime orationē suā hoc sermone cōclussit. Si ergo eades gratiā dedit illis deus sicut et nobis qui credidimus in dominū iesu christus ego quis eras qui posses prohibere deum. His auditis cūcuerunt: et glorificauerunt deum dicentes. Ergo et gētibz deus pœnitentiā ad uitā dedit. Rursū cū multo

post tempore Paulus et Barnabas uenissent antiochiā et congregata ecclesia retulisset quanta fecisset deus cū illis: et quia aperuisset deus gentibz ostiū fidei quidam descendentes de iudæa docebant fratres atqz dicebant. Nisi circūdamini scdm morē moysi non potestis salui fieri. Commotatur igitur seditione non minima aduersus Paulum et Barnabam statuerunt ascendere et ipsi qui accusabatur: et hi q̄ acculabāt ad apostolos et p̄byteros hierosolimā super hac quaestione. Lunqz hierosolimā prexissent exurrexerunt quidā de hæresi phariseorū q̄ crederāt i christū dicētes. Oportet circūcidi eos et pape re illis ut seruent legem moysi. Et cū magna super hoc uerbo oriretur quaestio Petrus soluta libertate: Viri inquit fratres uos scitis quoniam ab antiquis diebus in nobis fratres legit deus per os meus audire gētes uerbu euāgelii: et credere: et qui nouit corda deus testimonium p̄biuit dans illis spiritum sanctus: sicut et nobis: et nihil discreuit iter nos et illos fide purificans corda illorum. Nunc autem quid tentatis deum imponere iugum super ceruicem discipulorum quod neqz patres nostri: neqz nos portare potuimus. Sed per gratias domini nostri iesu christi credimus saluari quemadmodum et illi. Tacuit autem omnis multitudo et in sententia eius Jacobus apostolus et omnes simul p̄byteri transferunt. Hæc non debent molesta ēe lectori: sed et mihi et illi ut illa: ut probemus ante apostolos paulum non ignorasse petrum imo principē huius esse decreti legem post euāgelium non esse seruandam. Deniqz tantæ auctoritatis petrus fuit ut paulus in epistola scripserit sua. Deinde post annos tres ueni hierosolimam uidere petrum: et mansi apud eum diebus quindecim. Rursūqz in consequentibus post annos quatuordecim ascendi iterum hierosolimam cum Barnaba assumptis et Tito: Ascendi autem secundum reuelationem: et exposui eis euāgelium quod prædico in gentibus ostendens non habuisse securitatem prædicandi euāgelii nisi petri et qui cū eo separatis fuisse sententia roboratum. Statimqz sequitur. Separatis autem his qui uidebatur aliquid esse: ne forte in uacuum curreres aut cucurrisses: Quare separatis et non publice: Ne forte fidelibus ex numero iudæorū qui legem putabant esse seruandam et sic credendus in dominum saluatorem fidei scandalus nasceretur: Ergo eo tempore cū petrus uenisset antiochiā licet hoc apostolorū acta non scribant: Sed affirmanti paulo credēdū sit i facie illi pauli restitisse se scribit q̄a reprehēdibilis erat pri. n. q̄ uerēt q̄dā ab iacobo cū gētibz edebat: cū aut uessēt subtraheret se et segregabat timēs eos qui ex circūcisione erāt et cōsenserūt cū eo ceteri iudæi ita ut barnabas abduceretur ab his i illa simulatione: S3 cū uidisset iqt̄ q̄ n̄ te ingrediūt ad ueritatē euāgelii dixit petro coras omnibz. Si tu cum sis iudæus gentiliter et cetera. Nulli ergo dubiū est qz petrus apostolus sententia huius cuius nunc præuaricatur arguitur primus auctor extiterit. Quia aut præuaricationis timor ē iudæorū. Dicit. n. scriptura qz primū edebat cū gētibz: cū aut uenisset q̄dā ab iacobo: subtraheret se et segregabat timēs eos q̄ ex circūcisione erāt. timet aut iudæos quoz ē apostolus: ne p̄ occasionē gētiū a fide christi secederēt: et imitator pastoris boni proderet gregē sibi creditū. Sic igit ostēdim petrū qdē bene sensisse d̄ abolitōe legē moysaice. Is simulatōem obseruādx ei timore cōpulsū. Videam⁹ an ipse paul⁹ q̄ alium arguit tale quid fecerit. Legimus in eodem libro. Perambulabat autem Paulus syriam et ciliciā cōfirmās ecclesias puenitqz in debren et listras. Et ecce discipulus quidā erat ibi nomine Timothe⁹ fili⁹ mulieris iudæe fidelis patre aut gentilis. Hæc testimonii reddebant qui in listris erant et iconio fies: hanc

noluit Paulus secum proficisci: et assumens, circumcidit
 eum propter iudaeos qui erant in locis illis. sciebatur enim
 omnes quod pater eius gentilis esset. **O** beate paulus apo-
 stole qui in petro reprehenderas simulationem quare se sub-
 traxisset a gentibus propter metum iudaeorum qui ab
 Jacobo uenerant. **E**t Timotheum filium hominis gen-
 tilis utique et ipsum gentilem. **N**eque enim iudaeus erat
 qui non fuerat circumcisus: contra sententiam tuam circum-
 cidere cogentis? Respondebis mihi propter iudaeos qui
 erant in illis locis. **Q**ui igitur tibi ignoscis in circumcidit
 discipuli uenientis ex gentibus: ignosce et praedecessori
 tuo quod aliqua fecerit metu fidelium iudaeorum. **R**ursum
 scripius est paulus cum adhuc sustinisset multos dies
 fratribus ualedicens nauigauit sirus: et cum eo Priscil-
 la et Aquila: et totondit sibi in teucris caput. uotum enim
 habuerat. **E**ito ut ibi iudaeus timore compulsus sit fa-
 cere quod nolebat: quare comam nutriuit ex uoto et po-
 sica eas in teucris totondit ex lege: quod nazaret qui te
 deo nouerint iuxta praecipit moysi facere consueuerunt?
Verum haec ad comparationem eius rei quae sequitur
 parua sunt. **R**efert lucas sacrae scriptor historiae. **C**um
 uenisset in hierosolimam libenter susceperunt nos fra-
 tres: et sequenti die iacobus et omnes seniores qui cum eo
 erant euangelio illius comprobato dixerunt ei. **V**ides
 frater quot milia sunt in iudaea: qui crediderunt in christum:
 et hi omnes amulatores sunt legis. **A**udierunt autem a te
 quod discessione doceas a moysi eorum qui pgentes sunt
 iudaeorum dicens non debere eos circumcidere filios su-
 os: neque secundum consuetudinem ingredi. **Q**uid ergo est
 utique oportet conuenire multitudinem. **A**udierunt enim
 te superuenisse. **H**oc ergo fac quod tibi dicimus: sicut uo-
 bis uiri quatuor uoti habentes super se. **H**is assumptis
 sanctifica te cum ipsis et impende in eos ut radant capi-
 ta: sciant omnes quia quae de te audierant falsa sunt: sed
 ambulas et ipse custodiens legem. **T**unc paulus assump-
 tis uiris postera die purificatus cum illis intrauit in tem-
 plum annuncians expletionem dierum purificationis donec
 offerretur pro unoquoque eorum oblatio. **O** paulus et i hoc
 te rursus interrogo cur caput raseris: cur nudipedalia
 exercueris: de ceremoniis iudaeorum cur obtuleris sacri-
 ficia: et secundum legem hostiarum pro te fuerint imolate. **U**tique
 respondebis ne scandalisemur qui ex iudaeis crediderunt. **S**i
 mulasti ergo iudaeum ut iudaeos lucrifaceres: et hac ip-
 sam simulationem iacobus et ceteri te docuere presbyteri.
Sed tamen euadere non potuisti. **O**cta enim seditione cum oc-
 cidens esses raptus es a tribuno et ab eo missus caesarem
 am sub custodia militum diligentium: ne te iudaei quasi simu-
 lator ac destructor legis occiderent: atque inde romam
 perueniens in hospitio quod tibi conduxeras christus:
 et iudaeis et gentibus praedicasti: et sententia tua **N**ero-
 nis gladio confirmata est. didicimus quod propter metum
 iudaeorum et Petrus et Paulus aequaliter sinnerunt se
 legis praecipit seruare. **Q**ua igitur fronte: qua audacia pau-
 lus in altero reprehendat quod ipse commisit. **E**go immo
 alii ante me exposuerunt causam quam putauerunt non of-
 ficiosus mendacium defendentes sicut tu scribis: sed docen-
 tes honestam dispensationem ut et apostolorum prudentiam
 demonstrarent: et blasphematis Porphyrii imprudentiam
 coercerent: qui petrum et paulum puerili die inter se pugnas-
 se certamine imo exarsisse paulum inuidia uirtutis petri: et
 ea scripsisse iactanter uel quae non fecerit uel si fecerit pro-
 caciter fecerit id in alio reprehendens quod ipse commis-
 rit: interpretati sunt illi ut poterunt. **T**u quoque istius loci
 edisseras utique meliora dicimus qui ueterum sententias repro-
 basti. **S**criptum ad me in epistola tua: neque enim a me do-
 cendus es quo intelligatur quod idem dicit factus in iudaeis
 tanquam iudaeus ut iudaeos lucrifaceret et cetera quae ibi di-
 cuntur compassionem misericordiam non simulationem fallaciam

sit eis tanquam ager: qui ministrat agrotis: non cum se febres
 hinc mentitur. **S**ed cum animo condolentis cogitat quem admo-
 dum sibi seruire uellet si ipse agrotaret. **N**am utique iudaeus
 erat. **C**hristianus autem factus in iudaeorum sacramenta reliquit
 rat: quae conuenienter ille populus et legitimo tempore quo
 oportebat acceperat: ideoque suscepit ea celebranda cum
 iam christi esset apostolus ut doceret non esse permittosa his qui
 ea uellent sicut a parentibus per legem acceperant custodi-
 re: et cum in christum credidissent: non tamen in eis iam conti-
 nuerent spem salutis: quoniam per dominum iesum salus ipsis
 quae sacramentis signabatur aduenerat. **T**onus sermo
 tuus quae disputatione longissima protraxisti. **H**ic sensus est
 ut Petrus non errauerit in eo quod his qui ex iudaeis cre-
 diderant putauerit legem esse seruandam. **S**ed in eo a rec-
 ta linea deuiat qui gentes cogeret iudaeizare. **L**ogeret
 autem non docentis imperio: sed conuersationis exem-
 plo. **E**t paulus non contraria sit locutus his quae ipse ges-
 serat: **S**ed quia Petrus eos qui ex gentibus erant iudaei-
 zare compelleret. **H**ae ergo summa est quaestio in im-
 sententia tua ut post euangelium christi benefactant creden-
 tes iudaei si legis mandata custodiant: hoc est si sacrificia
 offerant quae obtulit Paulus: si filios circumcidant: si sab-
 batum seruent ut paulus in Timotheo et omnes obseruat
 iudaei. **S**i hoc uerum est in cherinti et Ebionis haereticis di-
 labimur qui credentes in christum propter hoc solum anathema
 tizati sumus a paribus quod legis ceremonias christi euange-
 lio miscuerunt: et sic noua confessi sunt ut uetera non amit-
 terent. **Q**uid dicam de hebionis qui christianos esse se
 simulat usque hodie per totas orientis synagogas iter
 iudaeos haereticus est quae dicitur nimeoy et a pharisaico
 nunc usque damnatur: quos uulgo nazareos nuncupant:
 qui credunt in christum filium dei natum de maria uir-
 gine: et eum dicunt esse qui sub pontio pilato passus est
 et resurrexit: in quem et nos credimus: **S**ed cum uoluit
 et iudaei esse: et christiani: nec iudaei sunt nec christiani.
Oro ergo te ut qui nostro uulnuscule medendum putas
 quod ac foratus est imo punctum huius sententiae me-
 dearia uulnere quod lancea: et ut ita dicam phalarica mo-
 le percussus est. **N**eque enim eiusdem est criminis in explanatioe
 scripturarum diuersas maiorum sententias ponere: et haereticis
 sceleratissimam rursus in ecclesia introducere. **S**inautem
 haec nobis incubuit necessitas ut iudaeos cum legibus suis
 suscipiamus: et his eis obseruare in ecclesiis christi quod ex-
 eruerunt in synagogis sathanax: **D**icam quod sentio.
 non illi christianam fient: sed nos iudaeos facient. **Q**uis enim
 hoc christianorum pacienter audiat iudaeus erat paulus:
 christiani autem facti in iudaeorum sacramenta reliquit quae conueni-
 enter ille populus: et legitimo tempore quo oportebat acceperat
 ideoque suscepit ea celebranda cum iam christi esset apostolus:
 ut doceret non esse permittosa his qui ea uellent sicut a parentibus
 per legem acceperant custodire. **R**ursum obsecro te ut pa-
 ce tua meum dolorem audias iudaeorum: paulus ceremonias ob-
 seruabat cum iam christi esset apostolus: et dicit eas non esse
 permittosas his: qui eas uelint sicut a parentibus accepit custo-
 dire. **E**go e contrario loquar et reclamante mecum mundo
 libera uoce pronuncie ceremonias iudaeorum: et permittosas
 esse et mortiferas christianis: et quicquid eas obseruauerint:
 siue ex iudaeis siue ex gentibus eum in barathrum diaboli deuo-
 lutum. **S**imo enim legis christus est ad iustitiam omni credenti iudaeo. **S**i
 atque gentili. **N**am omni credenti erit simus ad iustitiam si iudaeus
 excipitur: et in euangelio legitur. **L**ex et propheta usque
 ad iohannem baptista. **E**t in alio loco. **P**rope magis querebant
 eum iudaei interficere: quod non solum soluebat sabbatum: sed quod et
 patrem suum esse dicebat deum aequaliter se faciens deo. **E**t ue-
 rum de plenitudine eius nos omnes accepimus gratiam
 pro gratia: quia lex per moysen data est pro legis gratia
 quae praeterit gratias euangelium accepimus permanet:
 et pro libris et imaginibus ueteris instrumenti ueritas

per iesu christu facta e. Hieremias quoq; ex psona dei uaticinatur. Ecce dico uenit dicit dñs et confirmabo domui israel: et domui iuda testamentu nouus non secudu testamentum qd disposui patribus eorum i die qua apprehendi manus eoru ut educere eos de terra aegypti. **O**berua qd dicat quod non populo gentilius qui ante non receperat testametu: **S**ed populo iudxorū cui lex data e per moysē testametu nouu euāgelu repromittat ut nequaqu uiuat i uetustate litterar: sed i nouitate spūs Pauli autē sup cui nunc noie q̄stio uentilatur crebras huiusmodi ponit sententias: e q̄bus breuitatis studio pauca subnectā. Ecce ego pauli dico uobis qm̄ si circūcīda minī christus uobis nihil prodest. **S**i iterū. Quacuq; estis a xpo. **A**ui ex lege iustificamini: a gratia excidistis et infra. Si spū ducimini: nā n̄ estis sub lege. **E**x quo apparet: q̄ sub lege e n̄ dispētatōe ut nostri uoluer̄ maiores sed uere ut tu itelligis eū spūm sanctū n̄ habere qualia aut sint p̄cepta legalia deo docere discam. Ego iquit de dī eis p̄cepta n̄ bona: et iustificaciones i quib; n̄ uiuat i eis. **H**ec dicit n̄ quo leges iuxta māichā et martionē destruam quā et ad factā et spiritalē iuxta aplūs nouim. **S**ed q̄a postq̄ uenit fidel et tēporū pleniudo misit de uo filiu suū ex muliere factū sub lege ut eos q̄ sub lege erāt redimeret: ut adoptiōē illorū reciperem: et nequaqu sub p̄dāgo: s; sub adulto et dño hārede uiuam. **S**equitur i epistola tua. **N**ō ideo petrū emēdauit q̄ paternā traditiōes obseruaret qd si facere uellet: nec emēdacter nec icōgrue faceret. **I**terū dico q̄ Episcopos ecclesiarū christi magister ut probea uerū esse: qd asseris suscipe aliquē iudxorū q̄ factus christianus natū sibi filiu circūcīdat: qui obseruet sabbatū: qui abstineat a cibis quos deo creauit ad utēdū cū gratiarū actione. **Q**uā quar tadeima die mēsis primi agnū macet ad uesperā et cū hoc feceris imo nō feceris. **S**cio. n. te christianū: et rez sacrilegā n̄ esse facturū uelis nolīs sententiā tuā reprobā bis: et tūc scies ope discit esse cōfirmare sua: q̄ aliena reprehēdere. **A**c ne forsan tibi nō crederemus: imo nō intelligerem qd diceres frequēter enis i longū sermo protractus caret itelligētia: et dū nō sentitur ab imperitiis minus rep̄henditur: inculcas et replicas hoc iudxorū. **P**aulus dimiserat qd malū habebat. **Q**d est malū iudxorū qd paulus dimiserat: utiq; illud qd sequitur. **Q**uod ignorātes dei iustitiā et suā iustitiā uolentes cōstitūere iustitiā dei n̄ sūt subiecti deide q̄ post passiōē et resurrexiōē christi dato et mēfēlato sacramēto gratiā secūdū ordinē melchisedech. **A**dhuc putabant uetera sacramenta n̄ ex cōsuetudine solēnitatis: s; ex necessitate salutis esse celebrāda quā tū si nūq̄ fuissent necessaria ifructuose atq; ianiter pro eis machabaxi martyres fierent. **P**ostremo illud qd p̄dicatores gratiā christianos iudaxi tāq̄ hostes legis persequerentur. **H**os atq; huiusmodi errores atq; uicia dicit se damnare: et ut stercorea arbitrat: ut xpm̄ lucrifaceret didicim p̄ te q̄ apostolus paulus mala reliquerit iudxorū. **R**ursū te docere dilcimus quā bona eorū tēserit. **O**beruaciones iniquas legis quas more patrio celebrant sicut ab ipso paulo celebratē sūt sine ulla salutis necessitate. **I**d qd uelis dicere sine ulla salutis necessitate: nō satis itelligo. **S**i enī salutē n̄ afferūt: cur obseruantur? **S**i autē obseruāda sūt: utiq; salutē afferūt maxime q̄ obseruata martyres faciunt. **N**ō enī obseruāretur nisi salutē afferent. **N**eque enim indifferētia sunt iter bonū et malus sicut philosophi disputāt. **B**onū est cōtinētia malū luxuria. **I**nter utriq; indifferens ambulare: digere: alut stercorea: capitis nariq; purgāmēta prolicere sputa reumata tace. **H**oc nec bonū nec malū e siue enī feceris: nec iustitiā habebis nec iustitiā. **O**beruāz autē legis ceremonias nō potest esse i differens: sed aut bonū e aut malū e. **T**u dicit bonum.

ego assero malus: et malū nō solus his qui ex gētib; s; his q̄ ex iudateo populo crediderūt. **I**n hoc n̄ fallor loco dum aliud uitas ad aliud deouolueris. **D**us enī me nūc Porphyriū blasphemātē in ebionis icurris laq̄os his qui credunt ex iudaxi obseruandam legem esse de cernens et quia periculosum esse itelligis qd dicit rursum illud superfluo uerbis tētare conaris. **S**ine ulla salutis necessitate sicut iudaxi celebranda putabāt aut fallaci simulatione qd paulus in petro reprehēderat. **P**etrus igitur simulauit legis custodiam. **I**lle autē rephētor petrū audacter obseruauit legitima. **S**e q̄tur. n. i epla tua. **N**ā si propterea illa sacramēta celebrauit q̄ simulauit se iudaxi: ut iudaxos lucrifaceret: cur n̄ et sacrificauit cū gētib; q̄ et his q̄ sic lege erāt tāq̄ sic lege facti: ut eos quoq; lucrifaceret: nisi q̄ et illd fecit ut natura iudaxi et hoc totus dixit: n̄ ut pauli se fixerit ēe: qd n̄ erat: s; ut miser corditer ita subuētēdū sēteret ēe ac si ipse i eo errore laboraret n̄. **S**i mētētis altu: s; cōpatiētis affectu. **B**n̄ defēdit paulū qd n̄ simulauerit errorē iudaxo: s; uere fuerit ierrosi. **N**eque imitari petrū uoluerit mētētē: ut qd erat metu iudaxo: dissimularet: s; tota libertate iudaxi se ēe diceret. **N**oua clemētia apli: dū iudaxos christianos uult facere: ipse iudaxus facti e. **N**ō. n. poterat luxuriosos ad frugalitatē reducere: nisi se luxuriosus probasset: et misericorditer ut ipse dicit subuenire miseris nisi se miserum ipse sentiret. **U**ere. n. miseri illi et misericorditer deplorādi: q̄ cōtētōe sua et amore legis abolitā aplūs christi tece re iudaxi: nec multū itereft iter meā et tuā iustias: q̄ ego dico et petrū et paulū timore fidelū iudaxo: legis exerceisse imo simulasse mādātū. **T**u aut asseris hoc eos fecisse demēter n̄ mētētis altu s; cōpatiētis affectu dūm. **O** illud cōf. et uel metu uel mia eos simulasse se esse qd n̄ erat. **I**llud aut argumētū quo aduersus nos ueris qd et gētib; debuertis gētilis fieri: si iudaxi iudaxus facti e: magis pro nobis facit. **S**icut. n. n̄ fuit uere iudaxi: sic nec uere gētilis erat: sic et nec uere iudaxus erat: i eo aut imitator gētiliū e q̄ p̄pucū i fide christi iūcipi: et idifferēter p̄mittit uesci cibis: quos dānāt iudaxi: n̄ cultu ut putas idolo: i christo. n. iesu nec circūcūssio e aliqd: nec p̄putus: s; obseruatio mādatorū dei. **Q**uāto igit te ac iterū atq; itez obsecro ut ignoscas disputatiūculā meā: et qd modū meū egressus sum tibi ipures q̄ coegisti me ut rescriberē: et mihi cū stefichoro oculos abstulisti: nec me magistrū putas ēe mēdaciū: q̄ sequor christū dicēte ego uita et uita et ueritas: nec pōt fieri ut ueritas cultor mē dāto colla sūmittā. **N**eque mihi ip̄to: q̄ plebiculā cōctes q̄ te uenerāt ut ep̄m: et i ecclesia declamātē sacerdoti honore suscipiūt: me autē atatis ultime et pene decrepitū ac monasteri et ruris secreta sectatē p̄pēdūt: et q̄re tibi quos doceas siue rephēdas: ad nos. n. tātis maris atq; terraz a te diuisos spatios: uix uocis tua soni puenit: et si forsitan litteras scripseris atē eas italia et roma suscipient: q̄ ad me cui mittēda sunt desferātur. qd aut in aliis q̄ris eplis cur prior mea i libro canonico iterp̄tatio asteriscos habeat: et uirgulas p̄notatas: et postea aliā trāslatōes absq; his signis edideri pace tua dixerim. **V**ideris mihi n̄ itelligere qd q̄stio. **I**lla. n. iterp̄tatio. lxx iterp̄tū e: et ubiq; uirgula. i. obeli sunt significatur qd lxx. plus dixerit q̄ hētur i hebr̄o. **U**bi aut asterisci idē stellā relucētē ex Theodotōis editōe ab Origene additū e: et ibi gr̄ca trāstulim: hic d̄ ipo hebr̄ico qd itelligam exp̄ssim. **S**esū potius ueritatē q̄ uerboz in terdū ordinē cōseruātea. **S**i miror cū lxx. iterp̄tū libroz legas non puros ut ab eis editi sunt: sed ab Origene emendatos siue correptos per obelos et asteriscos et christiani b̄ omnis iterp̄tatiūculam non sequaris. **P**raesertim auz ea q̄ addita sunt ex hois iudaxi atq; blasphemū post passiōē christi editōe origenes trāstulerit

His amator esse uerus lxx. interpretum n̄ legas: ea q̄ sub
 asteriscis sūt: imo rade: de uoluminibus ut uetere te fau
 torem probes. Quod si feceris oium ecclesiarū biblio
 thecas condēnare cogeris. uix. n. un' aut alter iuenitur
 liber: q̄ ista non habeat. Porro qd̄ dicit n̄ debuisse me
 interpretari possi ueteres et nouo ueteris syllogismo: aut
 obscura fuerūt q̄ interpretati sunt lxx: aut manifesta. Si
 obscura: te quoq; in illis falli potuisse credendū est. Si
 manifesta: illos in eis falli n̄ potuisse p̄spiciū est. tuo t̄
 bi sermone r̄deō. **O**is ueteres tractatores qui nos in
 dño p̄cesserūt et q̄ scripturas sc̄as iterptati sunt aut ob
 scura iterptati sunt aut manifesto. Si obscura: tu quo p'
 eos ausus es differere qd̄ illi explanare n̄ potuerūt? Si
 manifesta: sup̄fluum est te uoluisse differere quod illos
 latere n̄ potuit: maxime in explanatōe psalmoz: quos
 apud gr̄cos iterptati sunt multis uoluminib'. **P**rim'
Origenes: Secūd' Eusebius caesariensis: Tertius theo
 dorus heracleotes: Quart' Asterius scythopolitanus:
 Quintus Appollinaris Leodicens': Sextus Didymus
 Alexandrinus: seruntur et diuersoz in paucos psalmos
 opuscula. Sed nunc de integro psalmoz corpe dicim'.
 Apud latinos aut Hilarius pictauiensis: et Eusebi' uer
 cellensis epi' Origenes et Eusebiū trāstulerunt. Quorū
 priorē et nosier Ambrosius i quibusdā secutus est. R̄n
 deat mibi prudentia tua quare tu p' tantos ac tales in
 terpretes i explanatōe psalmoz diuersa senseris: Si. n.
 obscuri sint psalmi te quoq; i eis falli potuisse credendū
 est. Si manifesti illos in eis falli potuisse n̄ creditur. Ac
 p hoc utroq; modo sup̄flua erit iterptatio tua: et hac le
 ge p' priores nullus loqui audebit: et qd̄cuq; ali' occu
 pauerit. alius de eo scribendi licentiā n̄ habebit. **Q**uin
 potius o humanitatis tua est in quo ueniā tibi tribuis in
 dulgere ceteris. Ego. n. n̄ tā uetera abolere conat' sum
 quā linguā mex hōibus emēdata de gr̄co in latinum
 trāstuli: q̄ ea testimonia quā a iudais p̄missa sunt:
 uel corrupta proferre in mediū: ut scirent n̄i qd̄ hebraea
 ueritas cōtineret. **S**i cui legere n̄ placet: nemo cōpellit
 inuitū bibant uinum uetus cum suauitate: et n̄a multa
 contēnant: quā in explanatione prioroz edita sunt ut sic
 bi illa n̄ itelliguntur: ex n̄is manifestiora stant. **A**d autē
 gen' iterptationis in scripturis sanctis se q̄ndū sit liber
 quem scripsi de optimo genere iterptandi: et oēs p̄faci
 unculx diuinoy p̄ceptoy quas editioni nostrā expo
 sumus explicant ad illasq; prudentē lectorē mittendus
 puto. Et si me ut dicit in noui testamenti emēdatōe sus
 cipis: exponisq; causas cur suscipias qz plurimi linguā
 gr̄ca h̄ntes sc̄ias de meo p̄nt opere iudicare: eandem
 integritates debueras ēt in ueteri credere testamēto: qd̄
 non ut n̄a confinximus: sed ut apud hebr̄cos iuenim'
 diuina trāstulimus: sicubi dubitas hebr̄cos interroga.
 Dices quid' si hebr̄ci aut r̄dere noluerint aut mentiri
 noluerint tota fr̄q̄ntia iudoz in mea iterptatōe ret
 cebit. **N**ullus inueniri poterit qui linguā hebr̄ca habe
 at notionē: aut oēs imitabuntur illos iudcos quos di
 cis in aphricā repertos op̄idulo i meā calūniā cōspiras
 se. **H**uiusmodi. n. in ep̄stola tua textis fabulā. **Q**uidā s̄
 n̄i epi' cum lectitari istituisset in ecclesia cui p̄xest inter
 pretationē tuā mouit quidā longe aliter a te positi ap̄
 Jonā prophetā q̄ erat oius sensib' memoriāq; inuete
 ratū: et tot aratū successionebus decantati. **F**aciusq; est
 tantus tumultus i plebe maxime gr̄cis arguentibus et
 clamātibus calūniā falsitatis ut congeretur epi' ea q̄
 pe ciuitas erat iudoz ab ip̄sio testimoniū flagitare. **U**ix
 autē illi iperitia an malitia hoc esse in hebr̄cis codicib'
 r̄derūt qd̄ gr̄ci et latini habebant atq; dicebant. **Q**uid
 plura coactus est homo uelut mēdaciū corrigere uolēs
 post magnū periculū n̄ remanere sine plebe. **N**̄ ēt no
 bis uidetur aliq̄n te quoq; i nonnullis falli potuisse. **S**i

eis me in Jonā prophetā male quiddā interpretatus et
 seditione populi cōdamate pp unius uerbi dissonātiā
 ep̄m pene sacerdotiū perdidisse: et quid sit illud qd̄ ma
 le interpretatus sū subtrahis auferens mibi occasiones
 defensionis mex ne qd̄ dixeris me r̄dente soluat: n̄
 nisi forte ut añ ānos plurimos cucurbita uenit i mediū
 asserens illis t̄p̄ribus Cornelio et asinio pollione me he
 deras pro cucurbita trāstulisse. **S**up̄ qua re i cōmario
 Jonā prophetā plenius r̄dimus. **H**oc t̄m n̄c dixisse
 contenti q̄ in eo loco ubi lxx. interpretes cucurbitam et
 Aquila cum reliquis hederā trāstulerunt. i. cariacon: in
 hebr̄co uolumine ciceion scriptū h̄s: quā uulgo syri ci
 ceitā uocant. **E**it aut genus uirgulti lata h̄ntis folia i mo
 dum pampini. **A**iq; plantatū: fuerit cito consurgit in ar
 busculā absq; ullis calamoꝝ et hastiliū admittulū: q̄
 bus et cucurbita: et hederā indigent suo trunco se susti
 nens. **H**oc ergo uerbu de uerbo edisserēs si ciceion trā
 ferre uoluisses nullus itelligeret. **S**i cucurbitā id dicerē
 quod in hebraico non habetur hederā posui ut ceteris
 iterptibus consentirē: **S**inaut iudxi n̄i ut ipse asseris
 malitia uel iperitia hoc dixerūt esse in uoluminibus he
 br̄coꝝ: quod in gr̄cis et latinis codicibus continetur
 manifestū est eos aut hebr̄cas l̄as ignorare: aut ad iri
 dendos cucurbitarios uoluisse mētiri. **P**eto in finē ep̄
 stole ut quiescentem senē oliq; ueteranū militare non
 cogas: et rurū de uita picitari: tu qui iuuenis es et i p̄
 tificali culmine cōstitū doceto populos et nouis aphri
 ca frugibus romana tecta locupleta. mibi sufficē cū audi
 tore et lectore paupulo i āgulo monasteriū iufurrare.

Augustini ad Hieronymum se purgantis de libro quē
 allerebatur contra eum romam misisse.

Argumentum

Ep̄stola Augustini qua Hieronymū i ex
 positōe ep̄stolā ad galathas redarguerat
 priusq; ad eū pueniret: romā et pitaliam
 dissemiata fuerat: qd̄ hieronymus callide
 factū suspicabat ad sui amulationē et gloriā populi re
 quirendā: de qua re Augustinus se seq̄nti ep̄stola p̄
 gat nō contendendi studio: sed iquirendā ueritatis gr̄a
 discessisse scribens: et petens similiter sua scripta corrigi.
 Hieronym' uero magis tentari ac prouocari se credēs
 duabus ep̄stolis acius duriusq; r̄det: donec altera
 ep̄stola Augustinus ueniā petens plenius satisfaciāt.

Ep̄stola Augustini ad Hieronymum ut supra in argu
 mento.

QUANTO carissimo et desideratissimo
 et honorando in christo fratri et compres
 by ero hieronymo Augustinus in domi
 no salutem. **A**udiui peruenisse in manus
 tuas litteras meas: sed q̄ adhuc rescripta non merui: ne
 quaquā imputauerim dilectioni tuā. **A**liquid proculdu
 bio impedimenti fuit. **U**nde agnosco dominum a me
 potius deprecandum ut tua uoluntati det facultatem
 mittendi quod rescripseris. **N**am rescribendi iam dedit
 qz cum uolueris facillime poteris. **E**tā hoc ad me sane
 planum utrū quidē credere dubitauit: sed hinc quoq; t̄
 bi aliqd̄ utrum scriberē dubitare nō debui. **H**oc autem
 breue ē suggestū esse caritati tuā a nescio q̄b' s̄b' mibi
 dēus est: q̄ librum aduersus te scripseri. romāq; miseri.
Hoc falsū esse noueris dūm deū meū iesum testor hoc
 me non fecisse: sed si forte aliqua i aliquib; scriptis me

to lueniuntur i quibz aliter aliquid q̄ tu sensisse reperlor
 nō cōtra te dicitū: s̄ q̄ d̄ mibi uidebatur a me scriptū eē:
 puto te debere cognoscere aut si cognosci n̄ pōt credere
 debere. Ita sane hoc dixeri ut ego nō tantū paratus sim
 si q̄ d̄ i meis scriptis monerit fraterne accipere: q̄ cōtra
 senā aut de correctione mea aut de ipsa tua beniuolen
 tia gauisurus uey et hoc a te postulē et flagitē. **O** si licu
 isset et si nō cohabitante saltē uicino te i dño perfrui ad
 crebrū et dulce colloquū. **S**s quia id nō est datū peto
 ut hoc ipsū qua in dño possumus simul sumus cōserua
 ri studeas et augeri ac perfici et rescripta quāuis rara n̄
 spernere. **S**aluta obsequio meo sanctū fratē Paulinia
 nū et oēs fratres q̄ tecū ac de te in dño gloriātur. **M**e
 mor nostrī exaudiaris a dño in oī scō desiderio tuo do
 mine carissime et desideratissime et honorande i xpo s̄

**Beati Hieronymi ad Augustinū cōtentiones sup episto
 la ad Galathas et reprehensione librorū ipsi detracta
 tis ad uanā cōtentionē et puerilē tactantā declinādā in
 qua meminit de Rufino dicēs libelli cōtra eū editi exē
 plar mittere.**

Omnino uei scō et beatissimo papæ Au
 gustino Hieronymus in dño salutē i ipso
 profectionis articulo sancti filiū nostrī aste
 ritū hipodiacōni necessariū mei beatitudinis
 tuæ litteræ ad me peruenerūt quibz satisfactio te contra
 paruitatē meā librū romā n̄ misisse. Hoc nec ego factū
 audierā s̄ epistolæ cuiusdā q̄ ad me scriptæ per fr̄es no
 strū Silinnius diaconū huc exēplaria peruenerūt. In
 qua hortaris me ut πρὸς Ἀλφῆναιον super quodā apo
 stoli capitulo canā et imiter Stefichorū inter uitupera
 tōes et laudes Helenæ fluctuātē ut qui detrahēdo oca
 los perdidit: Laudando reciperet. Ego simpliciter fa
 teor dignationi tuæ licet filius et ἐπιχειρηματίας tua
 mibi uiderētur tū nō temerē exemplaribz litterarū credē
 dū putauī ne forte me respondente laxus iuste exposu
 lares q̄d probare ante debuissē tuū esse sermonē. et sic
 rescriberē. Accessit ad morā sanctæ et uenerabilis Pau
 li longa infirmitas. Huc enī languētī longo tēpore asse
 dimus pene epistolæ tuæ uel eius q̄ sub tuo nomine scri
 pserat oblitū sumus memores illius uersiculi: **M**usica in
 luctu importuna narratio. Itaqz si tua est epistola aperte
 scribe uel mitte exemplaria ueriora ut absqz ullo ranco
 re sit n̄ tibi in scripturarū dispnt i tōe uersetur: ut uel
 nostrū emendem errorē: uel alius frustra reprehēdisse
 doceam: absit aut a me ut quicq̄ de libris beatitudinis
 tuæ attigere audeā: sufficit. n̄ mibi probare mea et alie
 na n̄ carpere. **L**atez optime nouit prudentia tua unum
 quēqz i suo sensu abundare: et puerilis eē tactantia q̄d
 olim adolefētulū facere cōsueuerāt accusando illustres
 uiros suo nomini famā quærere. **N**ec tā stultus sum ut
 diuersitate explanationū tuarū me laxū putē qz nec tu lax
 deris si nos cōtraria senserim. Sed illa ē uera iter amī
 cos reprehēso nostra opera nō uidētes: aliorum iuxta
Persum maticā cōsiderem. Superest ut diligas diligē
 tē: et i scripturarū cāpo iuuenis senē nō prouocet. **N**os
 nostra habuim tēpora: et cucurrim quātū potuimus:
Nūc te currēte et lōga spatia trāsmittēte nobis debetur
 ocus: **S**imulqz cū uenia et honoī tuo dixeris ne solus
 mibi de poetis aliquid proposuisse uidearis memento
 daretis et entelli et uulgaris prouerbii: quod bos lassus
 fortius figat pedē. **C**ristos hęc dictauim: **U**tinā mere
 remur cōplexus tuos: et collatōe mutua doceremus ali
 qua uel discerem. **Q**uisit mibi temeritate solita maledi
 cta sua: **A**lphurnius cognomento lanarius. **Q**uæ ad
 aphricā quoqz studio eius didici peruēnisse: ad quæ bre
 uiter ex pte respōdi: et libelli eius uobis missi exēplaria
 latius opus cū opportunū fuerit primo missurus tēpo

re. In quo illud caui ne i quoq̄ existimatōem laxerem
 chrisianā: sed tantū ut deliratis iperitqz mēdatūz ac ue
 cordias cōfutarē. **M**emeto mei sancte et uenerabilis pa
 pa: uide quātū te diligā: ut ne prouocatus quidē uolue
 ris respōdere: ne credā tuus eē q̄d i altero forte reprehē
 derē. **F**rater cōmunis simpliciter te salutat

Eiusedē ad eūdē d̄ eplā romā i reprehēsiōnē expositōis
 suæ i eplās ad galathas sciscitātis atqz admonētis ut iu
 uenibz cōgrediēs se senē et ueteranū non prouocet ad
 certamen.

Omnino uero sancto et beatissimo papæ
 Augustino Hieronymus i christo salutes
 crebras ad me epistolas dirigit: et sape
 cōpellis ut respōdeas cuidas epistolæ tuæ
 cuius ad me ut ante tā scripsi p̄ fr̄es Silinnius diaconū
 exēplaria peruenerūt absqz subscriptōe tua. Et quæ pri
 mū p̄ fratē profuturū: Secūdo: p̄ quēdā alius te miss
 se significas et iteri profuturū retractū de itinere et epis
 copus cōstitutū uelocē morte subtractū illū cuius nomē
 reticeres maris timuisse discrimina et nauigationis mu
 tasse cōsiliū. **Q**uæ cum ita sint: satis mirari non queo
 quomōd ipse epistola et romæ et i italia haberi a pleriqz
 dicatur: et ad me solū nō peruenerit cui soli missa est p̄
 fertim cum idem frater Silinnius iter ceteros tractat
 tuos dixerit aē se nō in aphricā: non apud te: sed i insula
Adria ate hoc ferme quinquēniū repperisse de amicitia
 ois tollēda ē suspitio: et sic cū amico q̄ cū altero se ē lo
 quēdū. nōnulli familiares mei: et uasa christi quoz hie
 rosolymis: et i sanctis locis permagna copia ē sugge
 bāt nō simplici aio a te factū sed laudē atqz rumulculos
 et gloriolā populū requirēte ut de nobis cresceres: ut
 multi cognoscerēt te prouocare: me timere: te scriberē ut
 doctū: me tacere ut iperitū: et tādē repperisse qui garru
 litati mex modū iponeret. Ego aut ut simpliciter fatear
 dignationi tuæ primū tēpore respōdere nolui quia tuā
 liquido epistolā nō credebā nec ut uulgi de quibusdā p̄o
 uerbiū est litum melle gladiū: deinde illud cauebam ne
Episcopo cōmunionis mex uiderer procaciter respon
 dere et aliqua i reprehēditis epistola reprehēdere p̄x
 fertim cū q̄dā i illa hætetica iudicārē ad extremus ne tu
 iūz expostulares et diceres q̄d. n̄. epistolā meā uideras
 et notx tibi manus sin subscriptione signa deprehēde
 deras ut tā facile amicū laxderes et alterius malitias in
 meā uerteres cōtumeliā. **I**gitur ut ante tā scripsi aut mit
 te eādē epistolā tua subscriptā manu: aut senē latitātē i cel
 lula lace cere desine. **S**inaut tuam uis uel exercere uel
 ostēdere doctrinam: q̄re iuuenes et disertos et nobiles
 quorum romæ dicuntur esse quamplurimū: q̄ possint et
 audeant tecus congregari et in disputatione sanctarū scri
 pturarū iugū cū episcopo ducere. Ego quondam miles
 nūc ueteranus et tuas et aliorum debeo laudare uictoria
 rias nō ipse rursus effeto corpore dimicare nisi me fre
 quēter ad rescribēdū ipuleris illi recorder historix qz
Hanibalē iuueniliter exultatē **Q**uintus **M**axim⁹ patiens
 sua fregerit. **O**ia fert ætas aius quoqz: sape ego lōgos
Lantando puerum memini me condere soles: **N**ūc ob
 lita mibi tot carmina: uox quoqz mœris. **I**as fugit ipsa:
Et ut magis de scripturis sanctis loquar bersellat ille
 gladiates regis dauid beneficia omnesqz delicias iunēi
 delegās filio ostendit senectutē hęc appetere nō debe
 re: nec oblata suscipere. **Q**uod aut iuras te aduersū me
 librū n̄ scripsisse neqz romā misisse quē n̄ scripseris: sed si
 fortē aliqua i tuis scriptis reperiatū quæ a meo sensu
 discrepēt nō me a te laxus: sed a te scriptū q̄d tibi rectus
 uidebatur: q̄so ut me patienter audias nō scripsisti librū
 et quō mibi reprehēsiōnis a te mex p̄ alios scripta de
 lata sunt: **L**ur habet Italia quod tu non scripsisti. **Q**ua ra
 tione polcis ut rescribas ad ea quæ scripsisse te denegas

Vertical marginal notes on the left edge of the page, including fragments of text and some illegible characters.

Nec tas habeo sum ut si diuersa senseris me a te lxxā
 purem: sed si mea cominus dicta reprehendas: et rōem
 scriptoy expetas: et quæ scripseris emdare compellas:
 et ad ΠΙΛΙΩΔΙΑΝ pronoces et oculos mihi red
 das: in hoc lxxatur amicitia: in hoc necessitudinis iura
 uolantur. Ne uideamur certare pueriliter et fauto
 ribus inuicem uel detractoribus nostris tribuere mate
 riam contendēdi: hxc scribo: qz te pure et xpiane dilige
 re cupio: nec qcqz in mea mte retinere qd distet a labijs
 Non. n. conuenit ut ab adolescentia usqz ad hanc ætatem
 in monasterio cū sanctis sūibus labore desudās aliqd
 cōtra ep̄m cōmunionis mex scribere audeā. et eū ep̄m
 quē āte cepi amare q̄ nosse: qui me prim⁹ ad amicitia
 prouocauit: quem post me orientē in scripturay erudi
 tione lxxat⁹ sū. Igitur aut tuus negato librū si forte nō
 tuus est: et desine flagitare rescriptū ad ea quæ nō scrip
 sisti: Aut si tu⁹ est: ingenue confitere: ut si in defensionē
 mei aliqua scripsero i te culpa sit q̄ prouocasti: nō i me
 qui ridere compulsus sū. Adde p̄terea te paratū esse:
 ut si quid me in tuis scriptis mouerit aut corrigere uo
 luero fraterne accipias: et non solum mea in te beniuo
 lentia gauisus: sed ut hoc ipsū faciā deprecari. Rursum
 dico quod sentio. Prouocas senē: tacentē stimulas: uel
 deris iactare doctrinā. Nō ē aut ætatis mex putari ma
 liuolū erga eum cui magis fauorē debeo. Et si i euāge
 lio ac prophetis peruersi hoies inueniunt qd nitantur
 reprehendere: miraris si tuis libris et maxime in scrip
 turay expositione quæ uel obscurissimæ sunt quædā a
 recta linea discrepare uideantur. et hoc dico non qd in
 operibus tuis quædam reprehēdēda iā censeam. Neqz
 eni lectioni eoy unqz operā dedi: nec hoy exēplariay
 apud nos copia est: p̄ter soliloqy tuoy libros. et quos
 dam cōmētarios in psalmos. Quos si uellem discentere
 non dicā a me qui nihil sus: sed a uetery græcorū docerē
 interpretationibus discrepare. Vale mihi amice carissime
 ætate fili dignitate parens: et hoc a me rogatus obser
 ua: ut quicquid mihi scripseris: ad me primum facias
 peruenire

**Augustini ad Hieronymū: de prædicta ep̄stola se accu
 rate purgatis et si lxxerit uentiam deprecantis in qua ē
 deplorat inter Hieronymus et Rufinum quōdam am
 icissimos. tantas exortas esse discordiā quos ad pristina
 caritatem reuocare conatur.**

Domino venerando et desideratissimo fili
 et cōpresbytero Hieronymo Augustinus
 in domino salutē. Quāuis existimē anqz
 istas sumeres uenisse in manus tuas lxxas
 meas quas per dei seruus filiū nostrū Zyprianū diaco
 num misit quibus certissime agnosceres meā esse ep̄sto
 lam: cuius exēplaria illuc peruenisse cōmemorasti. Dñ
 iam me arbitror rescriptis tuis uelut entellinis grādib⁹
 atqz acibus cestibus tāqz audacē daretā cepisse: pulsa
 ri atqz uersari. Nūc tñ eis ipsis rñdeo litteris tuis quas
 mihi per sanctū filiū nostrū Asteriū iam mittere digna
 tus es: in quibus multa in me cōperi tux beniuolēssi
 mx caritatis et rursus quædā nōnullius a me tux offē
 sionis indicta. Itaqz ubi mulcebar legens: ibi continuo
 seriebar: hoc sane uel maxime ammirans qz cum te dicas
 exemplaribus litteray meay ideo temē nō putasse cre
 dendum ne forte te rudente lxxus iuste exposularem:
 quod probare ante debuisses meū esse sermonē et sic re
 scribere: postea iubeas si mea est ep̄stola aperte scribere
 aut mittere exemplaria ueriora: ut absqz ullo rācore sto
 machi i scripturay scay disputatōe uersemur. Quo pac
 to .n. possum⁹ in hac disputatōe sine rancore uersari si
 me lxxdere paras: Aut si nō lxxdere paras: quō ergo te

non lxxdente iuste exposulare: qd probare an debuisses
 meū esse sermonē et sic rescribere hoc est et sic lxxdere.
 Nisi. n. rescribendo lxxisses: ego iuste exposulare nō pos
 sem. Proinde cū ita rescribis ut lxxdas: quis nobis loc⁹
 relinquitur in disputatōe scripturay sine ullo rancore
 uersari. Ego quidem absit ut lxxdar: si mihi certa ratiōe
 uolueris et potueris demonstrare illud ex ep̄stola apo
 stoli uel qd aliud scripturay scay te uertus intellexisse
 q̄ me. Immo uero absit ut non cū ḡay actione lucris
 meis deputē: si fuero te docente instruct⁹ aut erudante
 correctus. Vex tñ tu mihi si carissime nisi te putares lxx
 sum scriptis meis non me putares lxxdi posse rescriptio
 nis: Nullo. n. modo id de te opinat⁹ fuero: qz te nō ar
 bitraris lxxsum: si sic tñ rescribis ut lxxdas: Aut si te nō sic
 rescribente ego pp̄ nimia stultitia meā lxxdi posse putat⁹
 sum hoc ipso lxxisti plane qz de me ita sensisti. Sed nul
 lomodo tu me quē nunqz talē expertus es temere talē
 crederes qui litterarum mearum exemplaribus etiā cū
 stilum meū nosset temere credere noluisse: Si. n. n̄ ime
 rito uidisti me iuste exposulaturū fuisse si temere crede
 res esse litteras meas: q̄ n̄ essent mex quāto iusti⁹ expo
 stularem meip̄m temere putatū talē qualē me nō nosset
 qui putauisset. Nequa qz ergo ita prolabereris ut te nō
 rescribente quo lxxderer me tñ existimares me nimis in
 sipientē et tali tuo rescripto lxxdi potuisse. Restat igitur
 ut lxxdere me scribendo disponeres: si certo documento
 meas esse illas lxxas nosset. Atqz ita qz non credo qz ity
 ste me lxxdendum putares: Superest ut agnosca peccatus
 meū: qz prior te illis litteris lxxferim: quas meas esse ne
 gare non possū. Zur itaqz conor contra fluminis tractū
 ac non potius uenias peto. Obsecro ergo te per māsus
 tudinem christi ut si te lxxsi dimittas mihi: nec me uicissī
 lxxdendo malum pro malo reddas. Lxxdeo aut me si mi
 hi tucueris errorem meū: quē forte inuenieris in factis
 uel dictis meis. Nā si ea in me reprehēdis q̄ reprehēdēda
 non sunt: ite pot⁹ lxxdis q̄ me. Qd absit a morib⁹ et pro
 posito scō tuo: ut hoc facias uolūate lxxdendi culpās in
 me aliqd dente maledico: qd mēte ueridica scia nō esse
 culpandus. Ac p̄ hoc ut beniuolo corde arguas: et si ca
 ret delicto qd arguēdū putas aut p̄mo affectu mulceas
 quē abicere neqz as. Pōt. n. fieri ut tibi uideatur aliud
 q̄ ueritas h̄: dux tñ aliud abs te non fiat: qz caritas h̄
 Nam et ego amicissimā reprehensionem tuam gratissime
 accipias et si reprehēdi non meruit quod recte defendi
 pōt: ut agnoscas simul et beniuolentiam tuam et culpā
 meam: et quātus dñs donat in alio gratus: in alio emē
 datus inueniar. Quid ergo fortasse dura: sed certe salu
 bria uerba tua tanqz cestus entelli pertimescam: Lxxde
 batur ille non curabatur. et ideo uincebatur non sanaba
 tur: Ego autem si medicinalem correptionem tuam tran
 quillus accepero non dolebo. Si uero infirmitas uel
 humana uel mea etiam cus ueraciter arguor non potest
 nisi aliquantulus cōtristari melius tumor caput dolet cū
 curatur q̄ dum ei parit̄ur non sanatur. Hoc est eni qd
 acute uidit qui dixit utiliores esse plerūqz inimicos iur
 gantes: qz amicos oburgare metuentes. Illi enim dur
 rixantur dicunt aliquādo uera: quæ corrigamus: Isti au
 tem minorem qz oportet exhibent iusticiæ libertatem:
 dū amicitia timēt exaspere dulcedinē. Quapp si et bos
 ut tibi uideris lassus senectute forte corporis nō animi
 uigore: tñ in area dñica fructuoso labore insudans: ecce
 sum: si quid pperā dixi fortius fige pedē. Nō mihi mo
 lestū debet esse pond⁹ ætatis tux: dūmō cōteratur palea
 culpa mex. Prosi illā qd i extrō ep̄stolæ tux posuisti
 eū magni dñderti suspitio uel lego uel icolo. utinā iqs
 mereimur cōplex⁹ tuos et collatōe mutua uel docerem⁹
 aliqua uel disceim⁹. ego at dico utinā saltē propiqa ter
 ray locis bitarem⁹ ut si nō possēt misceri n̄a colloq̄a lxx

possent esse crebriores: Nunc uero tanto locoruz inter uallo absumus a sensibus nostris ut de illis uerbis apostoli ad Galathas inueniē me ad tuas sanctitates scripsisse memineris: et ecce iam senex nondū rescripta merueris. Faciliusq; ad te exēplaria epistolæ mex peruenerit nescio qua occasione proueniente q̄ ipsa epistola me curante. Homo enī qui tunc eā acceperat nec ad te pertulit nec ad me retulit. Tantx enī mibi in litteris tuis q̄ manus nostras uenire potuerunt apparentes: ut nihil studiosius meorus mallē si posses q̄ inhxere lateri tuo. Quod ergo quia nō possis: aliquē nostroruz filiorū in domino erudiendus nobis ad te mittere cogito: si etias de ac re tua rescripta meruero. **N**as neq; in me tantum scientiæ scripturaruz diuinarum est aut esse iam poterit quantum inesse tibi uideo. Et si quid in hac re facultatis habeo ut cunq; impendo populis dei. **D**acare autē su diosis diligentius q̄ quæ populi audiunt instruēdit propter ecclesiasticas occupationes omnino non possum. Nescio quæ scripta maledicta sup tuo nomine ad Aphricam peruenisse audiui: tamen accepimus quod dignatus es mittere illis respondēs maledictis. Quo perlecto fateor multus dolui inter tam caras familiaresq; personas cunctis pene ecclesiis notissimo amicitia uinculo copulatas tantus malū exiit. **D**iscordix. Et tu qui des quātus tibi modereris quantumq; teneas aculeos indignationis tuæ ne reddas maledictus pro maledicto satis in tuis litteris eminet. **V**erūtamen eas ipsas cum lexissem cōtabui dolore: et obrigui timore quid de me illa facerent: quæ in te ille scripsit: si in meas manus forte uenissent. **D**e mundo ab scādalis. Ecce sit ecce profusus impletur qd ueritas ait. Quonias abūdabit iniquitas: refrigescet caritas multorū. **Q**uæ sibi enī tā fida pectora tuto refundantur in cuius sensus tota se proiciat secura dilectio. Quis deniq; amicus non formidetur quasi futurus inimicus. **S**i potuit inter Hieronymus et Rufinus hoc quod nos plangimus exoriri. **O**missa et mīe randa cōditio: o infida in uoluntatibus amicorū scientia presentius ubi nulla ē presentia futurorū. **S**ed quid ad hoc alteri de altero gemendus putes? quando nec ipse qdē sibi hō ē not? ē i postea? **M**ouit. n. u. tūq; uix forte nunc qualis sit qualis autem postea sit futurus igno rat hxc porro non tantum scientia qualis quisq; sit uey etiam presentia qualis futur? sit si est in sanctis et beatis angelis: quomodo fuerit beatus diabolus aliquādo cum adhuc angelus bonus esset: sciens futuram iniquitates suas et sempiternus supplicius omnino nō uideo. **D**e qua re si tamen eas nosse opus est uelles audire qd sentias. **V**ide quid faciunt terræ ac maria quæ nos temporaliter dirimunt. **S**i hxc epistola mea quā legis ego **M**es itas mibi diceret quod quæsiui. Nunc uero quando rescriberes: quando mitteres quando perueniret: quando accipias et tamen utinas quādoq; fiat: quod tas cito fieri non posse q̄ uolumus quanta possumus tolerantia suscipiem? **U**nde recurro ad illa uerba epistolæ tuæ dulcissima sciq; desiderii plēissima erca fatio uicissī mea utinā mereremur cōplex? tuos et collatione mutua uel docerem? aliqua uel discerem? si tū eē ullomō posset qd ego te docerē in his aut uerbis n̄ tā tuis tātū sed ēt me is ubi delactor et reficior: et ipso quāto pendente et n̄ attingente utriusq; nostruz d: siderio non parua et pte consolator: ibi rursus acerrimis dolorum stimulis fodiōrdum cogito inter uos quibz deus hoc ipsum quod uterq; no firum optauit largū prolixumq; concesserat ut cō iunctissimi et familiarissimi mella scripturarum sanctarū priter lamb: retis: sic tantæ amaritudinis irreplisse perniciem quando non ubi non cui non homini formidādam cum eo tempore quo abiectis iam siccatis secularibus iam expediti dominus sequebamini et in ea terra

ambulatis simul in qua dominus humanis pedibus ambulans paces meam inquit do nobis pacem meas relinquo uobis utrisq; atate maturis et in eloquio domini habitantibus uobis accidere potuit. **D**ere tentatio est uita humana super terras hec mibi qui uos alicubi simul in uenire non possū. **F**orte ut moueor: ut doleo ut timeo pro cederes ad pedes uestros fleres quantum ualere roga res quantum amares. **N**unc unūquēq; uestrū pro seipso nunc utriq; pro alterutro ac pro aliis et maxime infirmis pro quibus christus mortuus est qui uos tanq̄ in teatro uita huius cuius magno sui periculo spectant ne de uobis ea cōscribendo spargatis quæ quandoq; concordantes delere nūc poteritis qui nūc concordare nolitis aut quæ cōcordeo legere timeatis ne iterū lingue uerū dico caritati tuæ nihil me magis q̄ hoc exemplū tremuisse cuius quædam in epistola tua legeres tuæ indignationis indicia. **N**on tam illa de entello et bone lasso ubi mibi tas hilariter iocari q̄ traxit de minari uisus eo q̄ illud quod serio te scripsisse satis apparet unde supra elocutus sus plus fortasse q̄ debui: sed nō plusq̄ timui ubi autē ne forte lxx iuste expositularea. **R**ogo te si fieri potest ut iter nos quæramus et differamus aliquid quo sine amaritudine discordia corda nostra pateantur: fiat si autes non possas dicere quid mibi emendandū uideatur in scriptis tuis nec tu i meis nisi cui suspitione iudicis aut latione amicitia: quiescamus ab his et nostræ uita salutisq; parcam. **Q**uius certe a sequatur illa quæ iustat dum non offendatur illa q̄ edificat. **E**go me longe sentio eē ab illa pfectione de qua scriptū ē si q̄s i uerbo nō offēdit hic peccat? ē uir. **S**ed plane i dei misericordia puto me posse facile ab te petere uenā si qd offēdi qd mibi apertū debet: ut cū te audiero lucrerū siem tuū. **n**. q̄ hoc propter lōgiquatē terrarū n̄ potes facere inter me et te propterea debz sinere errare me proxi? qd ad ipsas res quas nosse uolumus attinet si quid ueri me tenere uel scio uel credo uel puto in quo tu aliter sentis quantum dat dominus sine iniuria tua conabor asserere. **Q**uod autem p̄inet ad offensionem tuam cū te indignatum sensero nihil aliud q̄ uenias deprecabor. **N**ec omnino arbitror te succensere potuisse nisi aut hoc dicerem quod dicere non debui: aut nō sic dicerē ut debui: qui nec miror minus nos scire inuices q̄ scimur a coniunctissimis et familiarissimis nostris: **J**ū quorum ego caritatem fateor me facile totum proicio presentis fatigati scandalis sæculi: et in ea sine ulla sollicitudine requiesco: **D**eum quippe illic esse sentio in quem me securi proicio: et in quo securus requiesco. **N**ec i hac mea securitate crastinū illud humanæ fragilitatis incertū: de quo superius genui omnino formido. **U**ī enī hōiem christiana caritate flagrantem atq; mibi in hoc fidelem amicū factum esse sentio: quicquid ei consiliorū meorū cogitationumq; cōmitto: non hōi committo: sed illi in quo manet ut talis sit. **D**eus enim caritas est: et qui manet in caritate in deo manet: quam si deseruerit: tantum faciat necesse est dolorem: quantum manens fecerit gaudium: **V**erūtamen ex amico intimo factus inimicus: quærat sibi potius quod fingat astutis: nō inueniat qd prodāt iratus. **H**oc aut unūquisq; facile assequitur nō occultando quod fecerit: sed nō faciendo quod occultare uelit. **Q**uod si misericordia dei bonis piisq; concedit ut inter inimicos quoslibet futuros liberi securiq; uer setur aliena p̄ca sibi cōmissa nō prodāt q̄ prodit imeāt: ipsi nulla cōmittant. **U**ī. n. falsus quod a maledico fingitur aut oio n̄ cōditur aut certe itegra salute sola fama ueyatur. **U**ī at malū p̄petratur hostis ē itim? et si nullus iū mi loquacitate aut lite ualgetur. quapropter quis prudētū n̄ uideat et tu q̄ tolerabiliter feras acerrimi quōdā et familiarissimi incredibile nūc inicitias cōsolāte cōscietia

et quædammodum uel quod factitauerit uel quod a quibusdam fortitan creditur in sinistris armis deputo. Quibus non minus quæ dextris contra diabolum dimicatur. Verum illis maluerim aliquo modo mittorē quæ te isto modo armatores. Hoc magnū et triste miraculū est ex amicitia talibus ad has inimicitias puenisse. Letū erit et multo maius ex inimicitia talibus ad pristinā cōcordiā reuertisse.

Augustini ad præsidium rogantis. Ut præscriptā epistolā factā Hieronymo cōtra se cōmoto trāsmittat.

Omino beatissimo et merito uenerando tui et cōsacerdoti p̄sidio Augustinū in dño salutē. sicut præsens rogauit syncretitatem tuā: nūc quoq; cōmoneo ut litteras meas sancto fratri et cōp̄sbytero nō Hieronymo mittere nō graueris. ut aut nouerit caritas tua quædammodū ēr tu illic pro mea cā scribere debeas: nisi exemplaria litterarum et mearū ad ipsam: et ad me ipsius. Quibus lectis propria sancti prudentia facile uidebis et modū meū: quem seruandum putauit: et motū eius quē non frustra timui. Aut si ego quod si debui aliqd̄ scripsi: nō ad illū de me: sed ad me ipsū potius sine dilectōe mitte sermonē: quo correctus petā ut ignoscat: si meā culpā ipse cognouero.

Beati Hieronymi post acceptā satisfactōem mīti? Augustino rescribentis de acriori defensione suæ expositio nis in galathas se excusantis: et deinceps ad mutuam caritatem exhortantis.

Omino uere factō et beatissimo papæ augustino hieronymus in christo salutē. Lū a sancto fratre nō. firmo sollicitè quæreres quid ageres: sospites te lxx̄ audiui. Rursum cum tuas litteras non dico sperarem sed exigerem nesciente te de Aphrica profectū esse se dixit. Itaq; red do tibi per eius salutandis officia qui te unico amore cōplectitur: simulque obsecro ut ignoscas pudori meo quædā ut rescriberem p̄cipienti negare non potui: nec ego tibi: sed causæ causa r̄ndit. Et si culpa est: r̄ndisse. Quæro ut patienter audias: multo maior est pronocasse: sed factant istiusmodi querimonia: sit inter nos pura germanitas et deiceps non q̄stionū: sed caritatis ad nos scripta mittamus: sancti fratres qui nobis cum dño seruiunt astatim te salutant: sanctos qui tecum xpi leuē iugus trahunt præcipue sanctum p̄cipiendum papam aliptum ut meo obsequio salutas p̄cor incolumē te et memorem mei. Christus deus noster tuetur omnipotēs dñe uere sancte et beatissime papa si legisti librum explanationis in Jonā puto ridiculam cucurbitæ quæ non recipies quæstiones sinait amicus qui primus me gladio petiit stilo repulsus est sit humanitatis tua atq; iusticiæ accusantes reprehendere non r̄ndentes. In scripturarum si placet campo sine nostro inuicem dolore ludamus.

Augustini ad beatū hieronymū epistola priorū omniū r̄ndit: i qua suā s̄ntas tuetur ondēs nō disp̄satoriā aut simulatā: s̄ dignā et uerā fuisse petri ip̄h̄sionē a paulo

Ororibus contra se pro expositōe apostolice reprehensionis a beato Hieronymo scriptis epistolis et illius cōmētario r̄ndit cōfirmās uerā fuisse reprehensionē petri in dispensatoriā: et simulatā in qua dicit cōtra Porphyriū iustā libertatē in defensione euangeliū in paulo: et factā humilitatē in Petro cōm̄dari. In uno tñ Hieronymo consentiens atq; confirmans sicut ab initio primitiū su

dxorum legalia fuisse p̄missa sine spe salutis sic tēporis progressu et reuelata fidei gratia tā iudicis quæ gentibus conuersis effecta mortifera!

Epistola de qua aīn argumento ut supra.

Omino dilectissimo et in xpi misericordia honorando scō fratri et cōp̄sbytero hieronymo Augustinus in dño salutē. J̄apridē tua caritati prolīxā epistolā misi r̄ndēs illi tui: quas per sanctum filium tuum Asterium nunc iam non solum fratrem uerum et collegas meum m̄ssisse te recolis: quæ utri i manus tuas peruenire meruerit ad huc nescio: nisi quod per fratrem syncretissimum. firmū scribis si ille qui me primum gladio petiit stilo repulsus est ut sit humanitatis mex atq; iusticiæ accusantem reprehendere non r̄ndentē. Hoc solo tenuissimo iudicio utcumq; conūscio te legisse illam epistolam meam. in ea quippe deplorauit tantā inter uos discordiā extitisse de quorū tanta amicitia quaque uersum eam fama distendit rat caritas fraterna gaudebat. Quod non feci reprehendo in aliquo germanitatem tuā: cuius in ea re aliquam culpam me cognouisse non ausus sum dicere: sed dolēdo humanā miserā: cuius in amicitia mutua caritate retinendis quātālibet illa sit incerta permanisio est. De illud malueram tuis nosse rescriptis utrum mihi ueniā quam poposceras dederis. Quod mihi apertius itimari cupio: quātū hilarior quidam uultus litterarū tuarum etiam hoc me ipetrasse significare uideatur: si tñ post lectam illam missæ sunt: quod in eis minime apparet. Petis uel potius fiducia caritatis iubeas ut in scripturarum campo sine nostro inuicem dolore ludamus. Et quidē quātū ad me attinet serio nos ista quæ ludo agere mallē quæ si hoc uerbum tibi propter facilitatem pouere placuit ego fateor maius aliquid expeto a benignitate uirium tuarum prudentiaq; tam docta et ociosa annoxa: studio sa: ingeniosa: diligentia. Hæc tibi non tñ do ante uersis etiam dictante spiritu sancto ut in magnis et laboriosis quæstionibus nō tanquæ ludentem in campo scripturarū: sed in montibus anhelantem adiueas. Si autem propter hilaritatem quas esse inter carissimos differentes de cet putasti dicendum esse ludamus: siue illud apertus et planum est unde colloquitur: siue arduum atq; difficile hoc ipsum edoce obsecro te quodāmodo assequi ualeamus: ut cum forte aliquid nos mouerit: quod nobis et si non cautius attendentibus: certe tardius intelligentib⁹ non probatum est. et quid nobis uideatur contra conamur asserere: si hoc aliquāto securiore libertate dicam⁹: non incidamus in suspicionem puerilis factantia: quæ nostrum nomini famam uiros illustres accusando quæramus: si autem aliquid asperum refellendi necessitate depromptū fuerit: quo tolerabile fiat leniore circūfusa mus eloquio litum melle gladium stringere non iudicemus. Nisi forte ille mod⁹ est quo utriq; hoc uicis uel uic i suspicionem caneamus: si cū doctiore amico sic disputemus: ut quicquid dixerit necesse sit approbare: nec quærēdi saltē cā liceat aliquantulū reluctari. Tum uero sine ullo timore offensionis tanquæ in campo luditur: sed mirum si nobis non illudatur. Ego. n. fateor caritati tuæ solis eis scripturarum libris qui iam canonici appellantur: didici hunc timorē honorēq; deferre: ut nullū eorū auctore scribendo errasse aliquid firmissime credā: ac si in eis aliquid offendero l̄tis quæ uideatur cōtrariū ueritati: nihil aliud quæ uel mendosū esse codicē uel interpretem nō assecutum esse: quod dictum est uel minime me intellexisse non ambigā. Alios autes ita lego ut quātālibet sanctitate doctrinaq; p̄p̄ollēat: non ideo uerum putē quæ ita ipsi senserunt: sed quæ mihi uel per illos auctores

canonicos uel probabili ratione quod a uero non abhorreat persuadere potuerunt. Nec te mi frater sentire aliud existimem. Prorsus inquit non te arbitror sic legi tuos libros uelle tamquam apostolorum uel prophetarum et apostolorum de quorum scriptis quod omni errore careant dubitare nefarium est. Absit hoc a parte humilitate et ueracitate de temetipso cogitatione: qua nisi esses perditus non utique diceres. Utinam mereremur complexus tuos et collatione mutua uel docere mus uel disceremus aliqua. Quod si te ipsum consideratione uita ac morum tuorum non simulate non fallaciter dixisse credo: quanto magis aequum est me credere apostolum Paulum non aliud sensisse quam scripsit ubi ait de Petro et Barnaba eum uiderem quia non recte ingreditur ad ueritatem euangelii dixi Petro coram omnibus Si tu cum sis iudaeus gentilitate et non iudaeice uitae: quomodo gentes cogis iudaisare. De quo enim certus sis quod me scribendo uel loquendo non fallat si fallebat apostolus filios suos: quos iteque perurbabat donec in eis christus id est ueritas formaretur: quibus cum permississet dicens Quia autem scribo uobis ecce coram deo: quod non metior non tamen ueraciter scribebat: sed nescio qua dispendiosa simulatione fallebat uiderem se Petrum et Barnabam non recte ingredienti ad ueritatem euangelii ac petro in faciem resistisse non ob aliud nisi quod gentes cogeret iudaisare. At enim fatuus est credere apostolus Paulum aliquid non uere scripsisse quam apostolum Petrum aliquid non recte egisse. Hoc si ita est: dicamus quod absit fatuus esse credere mentiri euangelium quam negatum esse a petro christum et mentiri regnum libere quam tantum prophetam a domino deo tam excellenter electus in concilio presceda atque abducentem uxore aliena commisisse adulterium et in marito eius necando tam horrendum homicidium. Immo uero sancta scriptura in summo et caelesti auctoritatis culmine collocata de ueritate eius certus ac securus legat: et in ea homines uel approbatos uel emendatos uel damnatos ueraciter discere potius quam facta humana dum in quibusdam laudabilibus excellentibus personis aliquando credere timore reprehendenda ipsa diuina eloquia mihi sint ubique suspecta. Danichai plurima diuinorum scripturarum quibus eorum nefarium error clarissima sententiarum perspicuitate conuincitur quod in alium sensum detorquere non possunt falsa esse contendent: ita tamen ut eandem falsitatem non scribentibus apostolis tribuant: sed nescio quibus codicum corruptoribus. Quod tamen quod nec pluribus nec antiquioribus exemplaribus nec praecedentis linguae auctoritate uide laetini libri interpretati sunt probare aliquando poterunt: notissima omnibus ueritate superati consensu discedunt Ita ne non intelligit sancta prudentia tua quanta malitia eorum pateat occasio: si non ab aliis apostolicas litteras esse falsatas: sed ipsos apostolos falsa scripsisse dicam. Non inquis credibile est hoc in petro paulum quod ipse paulus fecerat arguisse. Non nunc quod quid fecerit: sed quod scripserit quaero. Hoc ad quaestionem quam suscepi maxime pertinet ut ueritas diuinorum scripturarum ad nostram fidem adificandam memoria commendata non a quibuslibet: sed ab ipsis apostolis ac per hoc in canonicum auctoritatis culmen recepta ex omni parte uerax atque indubitata persistat. Nam si hoc petrus fecit quod facere debuit mentitus est paulus quod eum uiderit non recte ingredientem ad ueritatem euangelii. Quisquis enim hoc facit quod facere debet recte utique facit et ideo falsus de illo dicit qui dicit eum non recte fecisse quod eum non uide facere debuisse. Si autem uerax scripsit paulus: uerum est quod petrus non recte tunc ingrediebatur ad ueritates euangelii. Id ergo faciebat quod facere non debebat: et si tale aliquid paulus ipse ita fecerat: correptum potius est ipsum credam coapostoli sui correptionem non potuisse negligere quam mendaciter aliquid in sua epistola posuisse: et epistola qualibet: quanto magis in illa in qua plocutus ait. Quia autem scribo uobis ecce coram deo quia non mentior. Ego quidem Petrus: illud sic egisse credo ut gentes cogeret iudaisare. Hoc enim lego scripsisse paulum quod mentitum esse non credo: et ideo

non recte hoc agebat petrus. Erat enim contra euangelii ueritates ut putarent qui credebant in christum sine illis ueteribus sacramentis saluos se esse non posse. Hoc enim contendebat Antiochia qui ex circuncisione crediderant: contra quos paulus perleueranter acriterque colligit ipsum uero paulus non ad hoc id egisse quod uel Titus theus circuncidit: uel encris uotum persoluit uel hierosolymis a Jacobo admonitus cum eis qui uouerunt legitima illa celebranda suscepit: ut putari uideretur per ea sacramenta etiam christianas salutes dari: sed ne illa quae prioribus ut congruebat temporibus in umbris rerum futurarum deus fieri iusserat tamquam idolatria damnare gentilium crederetur. Hoc est enim quod illi Jacobus ait auditum de illo esse: quod discessionem doceat a moysi quod utique ueritas est ut credentes in christum discedantur a propheta christi tamquam eius doctrinam detestantes atque damnantes de quo ipse christus dicit Si crederetis moysi crederetis et mihi. De me enim ille scripsit Attende enim obsecro ipsa uerba iacobus. Vides ergo frater quot milia sunt in iudaea qui crediderunt in christum et hi omnes amulatores sunt legis. Audierunt autem de te quia discessionem doces a moysi eorum: qui per gentes sunt iudaeorum dicens eos non debere circuncidere filios suos neque secundum consuetudines ingredi. Quid ergo est: utique oportet conuenire multitudinem. Audierunt enim te superuenisse. Hoc ergo fac quod tibi dicimus. Sicut nobis uiri quatuor uotum habentes super se his assumptis sanctifica te cum illis: et ipende in eos ut radant capita sua et sciatis omnes: quia quod de te audierunt falsa sunt: sed sequaris et ipse custodiens legem De gentibus autem qui crediderunt nos mandauimus iudicantes nihil eiusmodi seruare illos: nisi ut se obseruent ab idolis imolando: et a sanguine et a fornicatione. Non ut opinor obscurus est et Jacobus hoc ideo monuisse ut scirent falsa esse quae de illo audierant. Hi qui cum in christum ex iudaeis credidissent: tamen amulatores legis erant: ne per doctrinam christi: uelut sacrilega nec deo mandante conscripta damnari putarentur quae per moysen patribus fuerant ministrata. Hoc enim de paulo factauerant: non illi qui intelligebant quo alio a iudaeis fidelibus obseruari tunc ita deberent: propter commendanda scilicet auctoritate diuinam et sacramentorum illorum prophetas sanctitatem: non propter adipiscendas salutes quae iam in christo reuelabatur et per sacramentum baptismi ministrabatur: sed illi hoc de paulo sparserant: qui sic ea uolebant obseruari tamquam sine his in euangelio salus credentibus esse non posset. Ipse enim senserat uehementissimum gratiae praedicatorum: et intentioni eorum maxime aduersus docentem non per illas hominem iustificari: sed per gratiam iesu christi: cuius pronuntianda causa illa umbrarum in lege mandata sunt: et ideo illi inuidias et persecutiones concitare molientes tamquam inimicus legis mandatorumque diuinorum criminabantur. Cuius falsae criminationis inuidias congruentius deuitare non posset quam ut ea ipse celebraret quae damnare tamquam sacrilegia putabatur: atque ita ostenderet nec iudaeos tunc ab eis tamquam a nefariis prohibendos nec gentiles ad ea tamquam necessaria compellendos. Nam si reuera sic ea reprobarer quemadmodum de illo auditum erat: et ideo celebranda susciperet ut actione simulata suas posset occultare sententias: non et diceret iacobus et sciatis omnes: sed diceret et putabunt omnes: quoniam quod de te audierunt falsa sunt: perferis quod in ipsis hierosolymis apostoli ita decreuerant ne quisquam cogeret gentes iudaisare non autem decreuerant ne quisquam tunc iudaeos iudaisare prohiberet: quauis etiam ipsos ita doctrina christiana non cogeret. Proinde si post hoc apostolorum decretum petrus habuit illam in antiochia simulationem: quae gentes cogeret iudaisare quod ita nec ipse cogebatur quauis propter commendanda eloquia dei quae iudaeis sunt credita non prohibebatur: quod mirum si constrigebat eum

. S .

Paulus libere asseret quod cum ceteris apostolis se hierosolymis decreuisse meminerat. Si autem hoc quod magis arbitror ante illud hierosolymitanus conciliū petrus fecit nec si mirus est quod eius uolebat Paulus non timide obregere: sed fidenter asserere quod eum sentire pariter iam nouerat: siue quod cum eo contulerat euangelium: siue quod cornelii centurionis uocatione etiam diuinitus eius super hac re amonitus acceperat: siue quod antequam illi quos timuerat uenissent antiochias cum gentibus eum conuerti uiderat. Neque enim negamus in hac sententia fuisse iam petrus: in qua et Paulus fuit. Non itaque tunc eius quid in ea re uerus esse docebat sed eius simulatio nem qua gentes iudicare cogebantur arguebat. non ob aliud nisi quia sic omnia illa simulatoria gerebantur: tamquam uerum esset quod dicebant illi qui sine circumcissione praeputii atque aliis obseruationibus umbrarum futurorum putabant credentes saluos esse non posse. Ergo et Timotheus propterea circumcidit ne iudaeis et maxime cognationi eius maternae sic uideretur: qui ex gentibus in christum crediderant detestari circumcisiones: sicut idolatria detestanda est cum illam deus fieri praeceperit hanc sathanas persuaserit. Et Titum propterea non circumcidit ne occasionem daret eis qui sine illa circumcissione dicebant credentes saluos esse non posse et ad deceptionem gentium hoc etiam paulum sentire lactarent: quod ipse satis significat ubi ait Sed neque Titus qui mecum erat cum esset grauis compulsus est circumcidi propter subintroductos autem falsos fratres qui subintroierant perscrutari libertatem nostram ut nos in seruitutem redigerent: quibus nec ad horam cessimus subiectioni ut ueritas eua gelii permaneat ad uos: Dic apparet quid eos captare intellexerit ut non faceret quod in Timotheo fecerat et quod ea libertate facere poterat: qua ostenderet illa sacramenta nec tamquam necessaria debere appeti: nec tamquam sacrilega debere damnari. Sed cauendum est uidelicet in hac disputatione: ne sicut philosophi quidam facta hominum media dicamus inter recte factum et peccatumque neque in recte factis neque in peccatis numerentur: et urgeatur eo quod obseruare legis ceremonias non potest esse indifferens: sed aut bonum aut malum: ut si bonum dixerimus. eas quoque nos obseruare cogamur. Si autem malum non uere: sed simulate ab apostolis obseruatas esse credamus. Ego uero apostolis non tam exemplum philosophorum timeo quando et illi in sua disputatione ueri aliquid dicunt: quam forensium aduocatorum quando in alienarum causarum actione mentiuntur. Quorum similitudo si in ipsa expositione epistolae ad Galathas ad commendandam simulationes Petri et Pauli putata est deceter induci quid ego apud te timeas nomen philosophorum: qui non propterea uani sunt quia omnia falsa dicunt sed quia et falsis plerisque confidunt et ubi uera inueniuntur dicere a christiana gratia quae est ipsa ueritas alieni sunt. Zur autem non dicam praecepta illa ueteris sacramentorum nec bona esse: quia non eis homines iustificuntur. umbrarum sunt enim praenunciantes gratiam: qua iustificamur: nec tamen mala. quia diuinitus praecepta sunt temporum personisque congruentia cum me adiuuet etiam prophetica sententia: qua dicit deus se illi populo dedisse praecepta non bona. Forte enim propterea dixit non mala. sed tantum non bona id est non talia ut illis homines boni fiant aut sine illis boni non fiant. Welles me doceret benigna sinceritas tua utrum simulate quisque sanctus orietalis cum roma uenerit ieiunet sabbato excepto illo die pascalis uigiliae. Quod si malum esse dixerimus non solum romanas ecclesiam: sed etiam multa ei uicina et alii quanto remotiora damnabimus ubi mos idem tenetur et manet. Si autem non ieiunare sabbato malum putauerimus tot ecclesias orientis et multo maiorem orbem christiani partes qua temeritate criminabimur? Placet ne tibi ut medius quiddam esse dicamus quod tamen acceptabile sit ei qui hoc non simulate: sed congruenti societate atque obseruantia fecerit. et tamen nihil inde legitimus in canonis libris praeceptus esse christianis. Quanto magis illud malum dicere non audeo quod dominus praecepisse ipsa christiana fide negare non possius: qua didici non eum iustificari: sed gratia dei per iesum christum dominum nostrum. Dico ergo circumcisiones praeputii et cetera huiusmodi priori populo per testamentum: quod uetus dicitur diuinitus data ad significationes futurorum: quae per christum oportebat impleri quibus aduenientibus remansisse illa christianis legenda tantum ad intelligentias primae saeculi prophetiae non autem necessario facienda quasi adhuc expectandus esset: ut ueniret fidei reuelatio quae his significabatur esse uentura: sed quantum gentibus imponenda non essent: non tamen sic debuisse auferri a consuetudine iudaeorum tamquam detestanda atque damnanda sensim proinde atque paulatim seruente praedicatione gratia christi quam sola noscent credentes se iustificari: saluosque fieri non illis umbris rerum ante futurarum tunc iam uenientium atque praesentium ut in illorum iudaeorum uocatione quos praesentia carnis christi et apostolica tempora iuenerunt sic omnia illa actio consumaretur umbrarum. Hoc eis suffecisse ad commendationes ut non tamquam detestanda et similis idolatrica uitaretur: ultra uero non haberet progressus ne putaretur necessaria tamquam uel ab illa saluus esset uel sine illa esse non posset: quod putauerunt haeretici: qui dum uolunt et iudaei esse et christiani: nec iudaei nec christiani esse potuerunt. Quorum sententias mihi cauendas quantum in ea nunquam fueris: tamen beniuolentissime ammone re dignatus es: in cuius sententia non in consensio nem: sed simulationes timore petrus inciderat. ut de illo paulus uerissime scriberet quod eius uidisset non recte ingrediendum ad ueritates euangelii etque uerissime diceret: quod gentes iudicare cogebat: quod Paulus utique non fatebatur. Ob hoc illa ueraciter uos opus esset obseruans ut damnanda non esse monstraret praedicans tamen instanter non eis: sed reuelata fidei gratia saluos fieri fideles: ne ad ea quendam uelut necessaria suscipienda compelleret. Sic autem credo apostolus paulus ueraciter cuncta illa egisse: nec tamen nunc quem factus ex iudaeo christianum uel cogo uel sino talia ueraciter celebrare: sicut nec tu cui uidentur Paulus ea simulasse cogis istum uel simis talia simulare. An uis ut etiam ego dicam haec esse simam quaestionis immo sententiae tuae ut post euangelium christi benefaciat credentes iudaei si sacrificia offerant: quae obtulit paulus: si filios circumcidat: si sabbatus obseruent ut paulus in Timotheo et omnes obseruauere iudaei. dum modo haec simulate ac fallaciter agant. Hoc si ita est non iam in haesim debitoris: uel eorum quos uulgo nazareos nuncupant uel quolibet alias ueterem: sed nescio in quam nouam delabimur quae sit eo pernitiosior quo non errorem sed proposito est ac uoluntate fallaci: quod si respondes ut te ab hac purges sententia tunc apostolus ista laudabiliter simulasse: ne scandaliscentur infirmi: qui ex iudaeis multum crediderant: et ea respuenda nodum intelligebat: nunc uero confirmata per tot gentes doctrina gratia christiana confirmata etiam per omnes christi ecclesias lectio legis et prophetarum: quomodo haec intelligenda non obseruanda retinetur. quisquis ea simulando agere uoluerit uideatur insanire: cur mihi non licet dicei apostoli paulum et alios rectae fidei christianos tunc illa uetera sacramenta paululum obseruando ueraciter commendare debuisse: ne putarentur ille propheticae significationis obseruationes a piissimis patribus custoditae: tamquam sacrilegia diabolica a posteris detestatae. Jam enim cum uenisset fides quae prius illis obseruationibus praenunciata post mortem

stiani partes qua temeritate criminabimur? Placet ne tibi ut medius quiddam esse dicamus quod tamen acceptabile sit ei qui hoc non simulate: sed congruenti societate atque obseruantia fecerit. et tamen nihil inde legitimus in canonis libris praeceptus esse christianis. Quanto magis illud malum dicere non audeo quod dominus praecepisse ipsa christiana fide negare non possius: qua didici non eum iustificari: sed gratia dei per iesum christum dominum nostrum. Dico ergo circumcisiones praeputii et cetera huiusmodi priori populo per testamentum: quod uetus dicitur diuinitus data ad significationes futurorum: quae per christum oportebat impleri quibus aduenientibus remansisse illa christianis legenda tantum ad intelligentias primae saeculi prophetiae non autem necessario facienda quasi adhuc expectandus esset: ut ueniret fidei reuelatio quae his significabatur esse uentura: sed quantum gentibus imponenda non essent: non tamen sic debuisse auferri a consuetudine iudaeorum tamquam detestanda atque damnanda sensim proinde atque paulatim seruente praedicatione gratia christi quam sola noscent credentes se iustificari: saluosque fieri non illis umbris rerum ante futurarum tunc iam uenientium atque praesentium ut in illorum iudaeorum uocatione quos praesentia carnis christi et apostolica tempora iuenerunt sic omnia illa actio consumaretur umbrarum. Hoc eis suffecisse ad commendationes ut non tamquam detestanda et similis idolatrica uitaretur: ultra uero non haberet progressus ne putaretur necessaria tamquam uel ab illa saluus esset uel sine illa esse non posset: quod putauerunt haeretici: qui dum uolunt et iudaei esse et christiani: nec iudaei nec christiani esse potuerunt. Quorum sententias mihi cauendas quantum in ea nunquam fueris: tamen beniuolentissime ammone re dignatus es: in cuius sententia non in consensio nem: sed simulationes timore petrus inciderat. ut de illo paulus uerissime scriberet quod eius uidisset non recte ingrediendum ad ueritates euangelii etque uerissime diceret: quod gentes iudicare cogebat: quod Paulus utique non fatebatur. Ob hoc illa ueraciter uos opus esset obseruans ut damnanda non esse monstraret praedicans tamen instanter non eis: sed reuelata fidei gratia saluos fieri fideles: ne ad ea quendam uelut necessaria suscipienda compelleret. Sic autem credo apostolus paulus ueraciter cuncta illa egisse: nec tamen nunc quem factus ex iudaeo christianum uel cogo uel sino talia ueraciter celebrare: sicut nec tu cui uidentur Paulus ea simulasse cogis istum uel simis talia simulare. An uis ut etiam ego dicam haec esse simam quaestionis immo sententiae tuae ut post euangelium christi benefaciat credentes iudaei si sacrificia offerant: quae obtulit paulus: si filios circumcidat: si sabbatus obseruent ut paulus in Timotheo et omnes obseruauere iudaei. dum modo haec simulate ac fallaciter agant. Hoc si ita est non iam in haesim debitoris: uel eorum quos uulgo nazareos nuncupant uel quolibet alias ueterem: sed nescio in quam nouam delabimur quae sit eo pernitiosior quo non errorem sed proposito est ac uoluntate fallaci: quod si respondes ut te ab hac purges sententia tunc apostolus ista laudabiliter simulasse: ne scandaliscentur infirmi: qui ex iudaeis multum crediderant: et ea respuenda nodum intelligebat: nunc uero confirmata per tot gentes doctrina gratia christiana confirmata etiam per omnes christi ecclesias lectio legis et prophetarum: quomodo haec intelligenda non obseruanda retinetur. quisquis ea simulando agere uoluerit uideatur insanire: cur mihi non licet dicei apostoli paulum et alios rectae fidei christianos tunc illa uetera sacramenta paululum obseruando ueraciter commendare debuisse: ne putarentur ille propheticae significationis obseruationes a piissimis patribus custoditae: tamquam sacrilegia diabolica a posteris detestatae. Jam enim cum uenisset fides quae prius illis obseruationibus praenunciata post mortem

et resurrectionem domini reuelata est: amiserant tanq̄
 uitas officii sui. Verumtamē sicut defuncta corpora ne
 cessario deducēda erant quodam modo ad sepulturā: nec
 simulate: sed religio se non autes deserenda cōtinuo uel
 inimicorum obtreactionibus tāq̄ canus moribus profi
 scienda. Proinde autes quisquis christianorum quāuis
 sit ex iudæis similiter ea celebrare uoluerit: tāq̄ sopitos
 cineres seruans: non erit pius deductor uel baiulus cor
 poris: sed ipse sepultura uolator. Fateor sane i eo qđ
 epistola mea cōtinet. quod ideo sacramēta iudæorum Pau
 lus celebranda suscepit: eius tas christi esset apostolus
 ut doceret non esse perniciosus his qui ea uellent sicut a
 parētibz per leges acceperāt custodire: minus me po
 fuisse illo dustaxat: tempore quo primum fidei gratia re
 uelata est. Tunc enī hoc nō erat perniciosus progressu
 uero tēporis erat perniciosus nisi illa obseruationes ab
 omnibus christianis desererentur ne si tūc fierent non dis
 cereretur de? qđ populo suo p moysen præcepit ab eo
 quod in tēplis dæmoniorum spiritus imundus insinuit.
 Proinde potius culpanda est negligentia mea quia hoc
 nō addidi quā oburgatio tua. Verus tamē lōge atēquā
 literas tuas accepisses scribens cōtra faustus manichæū
 quomodo eūdes locū quāuis breuiter explicaueri et hoc
 illic nō p̄termiserim: et legere potuerit si nō dedignetur
 benignitas tua: et a carissimis nostris per quos hæc scri
 pta nūc missi quomodo uolueris tibi fides fiat. illud me
 ante dictasse. **O**hiqz de aio meo credo quod coram
 deo loquēdo iure caritatis exposco: niq̄ mibi uisus fuis
 se etias nūc christianos ex iudæis factos sacramēta illa
 uetera quolibet affectu: quolibet aio celebrare debere.
 aut eis ullo modo l cere: cum illud de paulo semper ita
 senseris ex quo mibi illius litteræ mibi innotuerunt: sicut
 nec tibi uisetur ullo modo hoc tēpore cuiq̄ ista eē simu
 landa: eus hoc fecisse apostolos credas. Proinde sicut tu
 eōtrario loqueris: et licet reclamāte sicut scribis mi: do
 libera uoce pronūcias cerimonias iudæorum et pernicio
 sas esse et mortiferas christianis et quicūqz eas obserua
 uerit: siue ex iudæis: siue ex gētibz: eū i barathrus dia
 boli deuolutus: ita ego hāc uoces tuas omnino cōfirmo
 et addo. Quicūqz eas obseruauerit: nō solus ueraciter:
 uerus etias simulate: eus in barathrus diaboli deuolutū
 Quid quaris aplius: Sed sicut tu simulationē apostolo
 rus ab huius tēporis ratione secernis: ita ego apostoli
 pauli ueraces tunc i his oibus cōuersationem ab huius
 tēporis quāuis minime simulata cerimōiarum iudæicarū
 obseruatione secerno quoniam tunc fuit approbada:
 nūc detestāda. Ita quāuis legerimus Lex et propheta
 usqz ad Joānes baptistas et quia propterea quarebant
 iudæi christus iterficere: quia nō solus soluebat sabbatū:
 sed et patres dicebat dei æquales se faciēs deo et quia
 gratiā pro gratia accipimus: et quōiā lex per moysē da
 ta est: gratia autes et ueritas per iesus christus facta est:
 et per **Jeremias** est prōfissus deus daturus testamētus:
 nouus dñi iuda nō secūdus testamentus quod disposuit
 patribz eorum: nō tamē arbitror ipse dñus fallaciter a
 parētibz circūcisus. Aut si hoc propter atātē minie pro
 hibebatur: nec illud arbitror eus dixisse fallaciter lepro
 so: quez certe nō illa per moysē præcepta obseruatio: s̄
 ipse mūdauerat. **V**ade et offer pro te sacrificus: quod
 præcepit moyses i testionis illis. Nec fallaciter ascēdit
 ad dies festus usqz adeo nō causa ostētionis coras hōi
 mbus ut nō euidēter ascēderit: sed latēter. **A**t enī dixit
 ides apostolus. Ecce ego **Paulus** dico uobis quia si cir
 cidāini christus uobis nihil proderit. Decepit ergo **El**
 motheus et fecit et nihil prodesse christus. An quia falla
 citer factus est ideo nō obsuit. At ipse hoc nō posuit: nec
 ait. **S**i circūcidāini ueraciter sicut nec fallaciter: sed sine
 ulla exceptiōe dixit. **S**i circūcidāini christus uobis ni

hil proderit. Sicut ergo tu uis hic locus dare sententiā
 tuā ut uelis subitelligi nisi fallaciter: ita nō ipudēter flagi
 to ut etias nos illic itelligere sinas eis dictus si circūcidā
 mini qui propterea uolebāt circūcidi qđ aliter se putabāt
 i christo saluos esse nō posse. Hoc ergo aio hac uolūta
 te: ista itētionē quisquis tunc circūcidebatur christus ei
 oino nihil proderat: sicut alibi aperte dicit. **M**as si per le
 gem iusticia ergo **Christus** gratis mortuus est. Hoc de
 clarat et quod ipse cōmemorasti euacuati estis a christo
Qui i lege iustificamini a gratia excidistis. Illos itaqz ar
 guit qui se iustificari i lege credebāt: non qui legitima il
 la i etas honores a quo mandata sunt obseruabāt intelli
 gentes et quis p̄nūciāda ueritatis rōne mandata sint: et
 quousqz debeāt perdurare. **U**nde est illud quod ait. **S**i
 spiritu ducimini non adhuc estis sub lege. **U**nde uelut
 colligis apparere qui sub lege est nō dispensatiue ut no
 stros putas uoluisse maiores: sed uere ut itelligo ego eū
 spiritus sanctus non habere. **M**agna mibi uidetur quæ
 stio. Quid sit esse sub lege sic quemadmodum apostolus
 culpat. **N**eque hoc enī eus propter circūcisionē arbitror
 dicere aut propter illa sacrificia quæ tunc facta a patribz
 nunc a christianis nō sunt et cetera huiusmodi: sed hoc
 ipse etias quod lex dicit non cōcupisces quod fatemur
 certe christianos obseruare debere atqz euangelica illu
 stratione maxie prædicari: legem dicit esse sanctā: et mā
 datum sanctum et iustum et bonum. **D**einde subiungit
Quod ergo bonum est mibi factum est mors. **A**bsit: s̄
 peccatum ut appareat peccatum: per bonus mibi opera
 tum est mortem: ut fiat supra modum peccatorum aut
 peccatum per mandatum. **Q**uod autes hic dicit peccatū
 per mandatum supra modum fieri. hoc alibi lex subintra
 nit ut abundaret delictus. **U**bi autem abundauit delictū
 superabundauit gratia. **E**t alibi eus superius de dispensa
 tione gratiæ loqueretur quod ipsa iustificet: uelut inter
 rogatus ait. **Q**uid ergo lex? **A**tqz huic interrogatiōi cō
 tinuo respondit. **P**ræuaricationis gratia posita est dōec
 ueniet semen cui promissus est. **N**os ergo damnabiliter
 dicit esse sub lege quos reos facit lex: non impletes le
 gem: dum non itelligēdo gratiæ beneficius: ad faciēda
 dei præcepta quasi de suis uiribus superba elatione præ
 sumit. **P**lenitudo enī legis caritas: **C**aritas uero dei dif
 fusa est in cordibus nostris nō per nos ipsos sed per spi
 ritus sanctus qui datus est nobis. **S**ed huic rei quantū
 satis est explicandæ prolixius fortasse et sui propriū uo
 luminis sermo debetur. **S**i ergo istud quod lex ait. **N**ō
 concupisces si humana infirmitas gratia dei adiuta non
 fuerit: sub se reus tenet: et præuaricatores potius dānat
 qđ liberat peccatores quanto magis illa quæ significatio
 nis causa præcepta sunt circūcisio et cetera: quæ gratiæ
 reuelatione latius inotescere necesse fuerat aboleri: tu
 stificare nemines poterant: **N**on tamen ideo fuerant tā
 qđ diabolica gentium sacrilegia damnanda: etiam eus ip
 sa gratia tam inciperet reuelari. quæ umbris talibus sue
 rat p̄nūciata: sed permittenda paululum eis maxime qđ
 ex illo populo cui data sunt uenerant: postea uero tāqđ
 cum honore sepulta sunt: a christianis omnibus irrepa
 rabiliter deserenda. **H**oc autem quod dicitis non dispen
 satiuē ut nostri uoluerē maiores: quid sibi uult oro te.
Aut enim hoc est quod ego apello officiosum mendati
 um ut hæc dispensatio sit officium uelut honeste mentiē
 di: aut quid aliud sit omnino non uideo: nisi forte addi
 to nomine dispensationis: sit ut mendatum non sit mē
 danum. **Q**uod si absurdum est: cur ergo non aperte di
 cis officiosum mendatum defendendum. **N**isi forte no
 men te mouet: quia non tam usitatum est in ecclesiasti
 cis libris uocabulum officii: quod **Ambrosius** noster n̄
 timuit qui suos quosdam libros uulium p̄ceptionis ple
 nos de officiis uoluit appellare. **A**n si officiose mētiatur

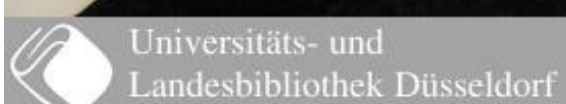

culpandus est quisque si dispensatiue approbandus. **R**o-
 go te mentiat ubi legerit qui hoc putat quia et in hoc
 magna quaestio est: sit ne aliquando mentiri uiri boni im-
 mo uiri christiani qualibus dictum est sit in ore uestro est
 est: non non ut non sub iudicio decidatis et qui fide audiunt
 perdes omnes qui loquuntur mendacium. sed hoc ut dixi
 et alia et magna quaestio est. Eligat quod uoluerit qui hoc
 existimat ut mentiat dum tamen ab scribentibus auctori-
 bus sanctarum scripturarum et maxime canonicarum inco-
 nspensatores christi de quibus dictus est. Dic iam quartum
 inter dispensatores ut fidelis quis inueniatur: tanquam
 magnam aliquid sibi fideliter didicisse uideantur pro ueri-
 tatis dispensatione mentiri: cum ipsa fides in latino sermo-
 ne ab eo dicatur appellata quia sit quod dicitur. Ubi autem
 fit quod dicitur mentienti utique non est locus. Fidelis igitur
 dispensator apostolus paulus proculdubio nobis ex-
 hibet in scribendo fides: quia ueritatis dispensator erat in
 falsitatis ac per hoc uerum scripsit uidisse se. Petrum non
 recte ingredientem ad ueritatem euangelii: eius in facies re-
 stitisse: quod gentes iudicare cogeret. Ipse uero petrus quod
 a paulo fiebat utiliter libertate caritatis sancta ac benigna
 pietate humilitatis accepit: atque ita rarius et sanctius ex-
 emplum praeiuit posteris: quo non dedignaretur sibi for-
 te recti tramites reliquissent etiam a posterioribus corrigi
 quod paulus quo confidenter auderent etiam minores ma-
 ioribus pro defendenda euangelica ueritate salua frater-
 na caritate resistere. Nam cum sanius multo sit a tenendo
 tineri in nullo quam in aliquo declinare: multo est tamen mi-
 rabilius et laudabilius libenter accipere corrigentem quam
 audacter corrigere deuantem. Lasa itaque iuxta libertatis
 in paulo et sanctae humilitatis in petro quantum mihi pro-
 modulo meo uidetur magis fuerat aduersus calumnian-
 tes porphyrius defendenda quam ut ei daretur obrethan-
 di maior occasio quam multo mordacius crimaretur chri-
 stianos fallaciter: uel suas litteras scribere: uel dei sui sa-
 cramenta portare flagitans a me ut aliquem saltim unum om-
 nam cuius in hac re sententias sim secutus cum tu tam plu-
 res noiatim commemoraueris: qui te in eo quod a suis
 praecesserunt petens ut in eo si te reprehendo errantem
 patiar te errare cum talibus. Quorum ego fateor nemines
 legi. Sed cum sint ferme sex uel septem horum quatuor au-
 ctoritatem tu quoque infringis. Nam Laodiceum cuius no-
 men taces de ecclesia dicitis nuper egressus. Alexandrum
 aures ueteres haereticum. Origenem uero ac didymum repre-
 hensos lego abs te in recentioribus opusculis tuis: et non
 medio critere nec de mediocribus quaestionibus quamuis
 Origenem mirabiliter ante laudaueris: cum his ergo erra-
 re puto: quia nec te ipse patieris quousque hoc proinde dica-
 tur ac si in ista sententia non errauerint. Nam quis est qui
 se uelit cum quolibet errare. Tres igitur restant Eusebius
 emisenus. Theodorus heracleotes et quem paulo post
 commemoras. Ioannes qui dudum in pontificali gradu con-
 stantinopolitanam rexerat ecclesiam. Porro si quartus uel
 recolas quid hinc seferit noster Ambrosius quid noster
 itidem Lyprianus inuenies fortasse nec nobis defuisse
 quos in eo quod asserimus sequeremur: quousque sicut
 paulo ante dixi tantummodo scripturis canonicis hanc ige-
 nuam debeas seruitutes. qua eas solas ita sequar ut cum
 scriptores earum nihil in eis oino errasse: nihil fallaciter
 posuisse non dubites. Proinde cum quarto tertium: ut tres
 etiam ego tribus opponam: posses quidem ut arbitror faci-
 le reperis si multa legisses. Verum tamen ipse mihi pro his
 uerbis: imo supra hos omnes apostolus paulus occur-
 rit. Ad ipsius confugio ad ipsius ab omnibus qui aliud se-
 ntunt litterarum eius tractatoribus prouoco ipsum interro-
 gans: appello et requiro in eo quod scripsit ad Galathas ui-
 disse se. Petrum non recte ingredientem ad ueritatem eu-

geli eius in faciem propterea restitisse: quod illa simulatioe
 gentes iudicare cogebat: utrum uerum scripserit: an for-
 te nescio qua dispensatiua falsitate mentitus sit et audio
 eum paulo superius in eiusdem narrationis exordio re-
 ligiosa uoce mihi clamantem. Quae autem scribo uobis
 ecce coram deo quia non mentior. Dent uenias quilibet
 aliud opinantes ego magis credo tanto apostolo in suis
 et pro suis litteris turant quod cuiusque doctissimo de alienis
 litteris disputanti. Nec dici timeo sic Paulum defendere
 quot non simularit errorem iudiciorum: sed uere fuerit in er-
 rore: quoniam neque simulabat errorem qui libertate apo-
 stolica sicut illi tempore congruebat uetera illa sacramen-
 ta ubi opus erat agendo commendabat ea non sathanam uer-
 futia decipiendis hominibus: sed dei prouidentia abrenun-
 ciandis rebus futuris prophetice constituta. Nec uere
 fuerat in errore iudiciorum qui non solum nouerat: sed
 etiam instanter et acriter praedicabat: eos errare qui puta-
 bant gentibus imponenda: uel iustificationi quorundam
 fidelium necessaria. Quod autem dixi eum esse factum
 iudicis tanquam iudicium: et tanquam gentiles gentilibus: non me-
 titis astu sed compatentis affectu: quemadmodum dixeris
 parus mihi uisus es attendisse imo ego fortasse non sa-
 tis hoc explanare potuerim neque ens hoc ideo dixi quod
 misericorditer illa simulauerit: sed quia non ea sic simula-
 uit: quae faciebat similia iudicis: quemadmodum nec illa quae
 faciebat similia gentibus quae tu quoque commemorasti atque
 in eo me: quod non ingratis fateor adiuuisti. Cum enim
 abste quaesisset in epistola mea quomodo putaretur ideo
 factus iudicis tanquam iudicium quia fallaciter suscepit sacra-
 menta iudiciorum: cum de gentibus tanquam gentilibus factus sit:
 nec tamen suscepit fallaciter sacrificia gentium: tu respici-
 disti in eo factus gentibus tanquam gentiles quod praeprius re-
 ceperit: quod indifferenter permiserit uesci tibi quos dam-
 nat iudicis. Ubi quare utrum et hoc simulate fecerit. Quod
 si absurdissimum atque falsissimum est: sic ergo et illa in quibus
 iudiciorum consuetudini congruebat libertate prudenti: non
 necessitate seruilium aut quod est indignius dispensatione falla-
 ci potius quam fidelis. Fidelibus ens de his qui cognouerunt
 ueritatem sicut ipse testatur nisi forte et hic fallit omnis co-
 atura dei bona est: et nihil abiiciendum quod cum gratia
 actione accipitur. Ergo et ipsi paulo non solus uero neque
 etiam dispensatori maxime fidelis non solus agnitori ue-
 rus etiam doctori ueritatis omnis utique in abis creatura
 dei non simulate sed uere bona erat. Cur igitur nihil si-
 mulate suscipiendo sacrorum ceremoniarumque gentium:
 sed de abis et praeprius uerus sentiendo et docendo in
 tanquam gentilibus factus est gentibus ei non potuit fieri tas
 quod iudicis iudicium nisi fallaciter suscipiendo sacramenta
 iudiciorum. Cur oleastero inserto seruauit dispensationis
 fidem ueracem et naturalibus ramis non extra: sed in ar-
 bore constitutus nescio quod dispensatiuae simulationis
 uelamen obtendit. Cur factus tanquam gentilibus gentibus
 quod sentit docet quod agit sentit. Factus autem tanquam iu-
 dicis iudicis: aliud claudit in pectore: aliud promittit uer-
 bis in iactis in scriptis. Sed absit hoc sapere. Quisque
 enim debebat caritatem de corde puro et conscientia bo-
 na et fide non ficta ac per hoc omnibus omnia factus
 est ut omnes lucrifaceret non mentientis astu: sed compa-
 tentis affectu id est non omnia mala hominum fallaciter
 agendo: sed aliorum omnium malis omnibus tanquam si
 sua essent misericordes medicinae diligentiam procuran-
 do. Cum itaque illa testamenti ueteris sacramenta: etiam
 sibi agenda minime recusabat non misericorditer fallebat
 sed omnino non fallens atque hoc modo a domino deo
 illa usque ad certi temporis dispensationem iussa esse: co-
 mendans a sacrilegio sacris gentium distinguebatur. Tunc
 autem non mentientis astu sed compatentis affectu iu-
 dicis tanquam iudicium fiebat: quando eos ab illo errore:

quo uel in christum credere uolebant: uel per uetera sacerdotia sua ceremoniarum obseruationes se a peccatis posse mundari fierique saluos existimabant sic liberare cupiebat tamquam ipse illo errore teneretur diligens utique proximum tamquam seipsum. et haec alius faciens: quae sibi ab aliis fieri uellet si hoc illi opus esset quod cum deus monuisset: adiunxit. Hae autem lex et prophetae. Hinc copatentis affectum in eadem apostola ad Salathas precipit dicens. Si praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto: uos qui spirituales estis in seruitute huiusmodi in spiritu lenitatis: intendens teipsum ne et tu tenteris. **V**ide si non dixit fieri tamquam ille ut illum lenitatis: non utique ut ipsius delictum fallaciter ageret. aut se id habere simularet: sed ut in alteri delicto quod est sibi accidere posset attenderet atque ita alteri tamquam sibi altero uellet misericorditer subueniret. hoc est non mentientis astu sed copati ientis affectu. Sic uidetur. si gentili sic cuiuslibet homini. Paulus in errore uel peccato aliquo constituto non simulando quod non erat sed copatendo quia esse potuisset. tamquam qui se hominem cogitaret: omnibus oia factus est ut oia lucrifaceret. Teipsum si placet obsecro te paulisper intrare teipsum inquam erga me ipsum et recole: uel si habea conscripta relege uerba tua in illa epistola quam mihi per fratrem nostrum tam collegam meum Eyprianum breuiorem misisti quam ueracem quam germano quam pleno caritatis affectu: cum quae dicit me in te commisisse expostulasse grauius subiunxit. In hoc dicitur amicitia in hoc necessitudinis iura uiolantur ne uideamur certare pueriliter et fautoribus inuicem uel detractoribus nostris tribuere materiam contumeliam. Hae ab se uerba non solum ex aio dicta sentio: uerum et benigno aio ad consulendum mihi. Denique addis quod si non adderes appareret et dicitur. Hoc scribo quia te pure et christiane diligere cupio: nec quicquam in mea mente retinere quod distet a labiis. **U**ir sancte mihi quae ut deus uidet animam meam ueraciter corde dilecte. Hoc ipsum quod posuisti in litteris tuis quod te mihi exhibuisse non dubito. Hoc ipsum omnino apostolus Paulus credo exhibuisse in litteris suis non unicuique homini sed iudaeis et graecis et oibus gentibus: filiis suis quos in euangelio genuerat: et quos pariter dos parturiebat et deinde posterorum tot milibus fidelibus christianorum propter quos illa memoria commendabatur epistola. ut nihil in sua mente retineret quod distaret a labiis. **L**erte facias es etiam tu tamquam ego non mentientis astu sed copatentis affectu cum cogitares tamquam me non relinquendum in ea culpa in qua me prolapsus existimasti quam nec te uelles si eo modo prolapsus esses. **U**nde agens gratias beniuole menti erga me tuam simul posco ut etiam mihi non succenseas quod cum in opusculis tuis aliqua me mouerent motum meum ita ut tibi hoc erga me ab omnibus obseruari uolens quod erga te ipse seruauit: ut quicquid improbandum uoluit in scriptis nec claudant subdolo pectore nec ita reprehendant apud alios ut taceat apud me: hinc potius existimans laedi amicitias: et necessitudinis iura uiolari. **N**escio enim utrum amicitiae christianae putanda sit in quibus magis ualet uulgare prouerbiu obsequis amicos ueritas odium parit quam ecclesiasticu fideliora sunt uulnera amici quam uoluntaria oscula inimici. **P**ostinde carissimos nostros qui nostris laboribus syncrasisime fauerit hoc potius quam possim instantia doceamus quo sciatur fieri posse: ut inter carissimos aliquid alterutro sermone contradicatur: nec tamen ipsa caritas iniquitatur: nec ueritas odium pariat: quae debet amicitiae siue illud uerum sit quod contra dicitur siue coram ueraciter quaecumque sit dicitur non retinendo in mente quod a labiis distet. **E**redant igitur fratres nostri familiares tui quibus testimonium perhibes quod sunt uasa christi. me inuito factu nec mediocriter de hac re dolore iesse cordi meo: quod litterae meae prius in multorum manus uenerunt quam ad te ad quos scriptae sunt peruenire potuerunt. **U**no autem modo id accidit et longum est narrare et nisi fallor superfluum cur

sufficiat si quid mihi in hoc creditur non eo factu animo quo putatur. nec omnino me fuisse uoluntatis aut dispositionis aut confessionis aut saltim cognitionis ut fieret. Hae si non credunt quod teste deo loquor: quid amplius faciam non habeo. **E**go tamen absit ut credam eos hae tuae sanctitati male uola mente suggerere ad excitandum iter nos inimicitias quas misericordia domini dei nostri auertat a nobis: sed sine illo nocendi aio facile de homine humana uita suspicari hoc enim me de illis aequum est credere si uasa sunt christi in contumeliam sed in honorem facta. et disposita in domo magna a deo in opus bonum. **Q**uod si possit hae attestations meam si in notitia eorum uenerit facere. uoluerit quam non recte faciant et tu uides. **Q**uod sane scripseram nullus me librum aduersus te romam misisse ideo scripseram: quia et librum nomine ab illa epistola discernebas: unde omnino nescio quid aliud te audisse existimaueram: et romam nec ipsam epistolam sed tibi miseram et aduersus te non esse arbitrabar quam syncrasisime amicitiae siue ad ammonendum siue ad te: siue me absit te corrigendum fecisse me moueram. **E**xceptis autem familiaribus tuis teipsum obsecro per gratiam qua redemptus sum ut quaecumque tua bona quae tibi domini bonitate concessa sunt in litteris meis posui non me existimes inuidiosum blandiloquo posuisse. **S**i quid autem in te peccauit: dimittas mihi. **N**ec illud quod de te nescio cuius poetae factum ineptius fortasse quam litteratus a me commemoratum est amplius quam dixi ad te trahas cum continuo subiecerim si hoc ideo me dixisse ut oculos cordis susciperes quos absit unquam ut amiseris: sed ut aduerteres quos sancto ac uigiles haberes. **P**ropter solam ergo palinodiam si aliquid scripserimus quod scripto posteriore destruere debemus imitandam non propter. **S**iesichori cecitate quam cordis tuo nec tribui nec timui attingendum illud existimauit atque scidentem rogo ut ne fidei corrigas ubi mihi hoc opus esse perspexeris. **Q**uamquam secundum honorem uocabula quae iam ecclesiae usus obtinuit episcopatus presbyterio maior sit tamen in multis rebus. **A**ugustinus Hieronymo minor est. licet etiam a minore quolibet non sit refugienda uel de dignitate correptio. **D**e interpretatione tua uis mihi plurimum qua utilitate scripturas uolueris transferre de hebraeis ut scilicet ea quae a iudaeis praetermissa uel corrupta sunt proferres in medium: **S**ed peto insinuare digneris a quibus iudaeis utrum ab eis ipsis qui ante aduentum domini interpretati sunt et si ita est quibus uel quoniam eorum an ab his posterioribus qui propterea putari possunt aliqua de codicibus graecis uel subtraxisse uel in eis corrupisse ne illis testimoniis de christiana fide conuincerentur: illi autem anteriores cur hoc facere uoluerint: non inuenio. **D**einde nobis mittas obsecro interpretationem tuam de. lxx. quam te edidisse nesciebam. **L**ibrum quoque tuum cuius mentionem fecisti de optimo genere interpretandi cupio legere et ad huc nosse quomodo coequanda sit in interprete pitua linguarum coniecturis eorum: qui scripturas differendo praerant quos necesse est etiam si recte atque unius fidei fuerint iugiter parere in multorum locorum obscuritate sententias quam uis nequaquam ipsa ueritas ab eiusdem fidei ueritate discordet sicut etiam unius tractator scilicet eandem fidem aliter atque aliter eundem locum potest exponere quia hoc eius obscuritas patitur. **I**deo autem desidero interpretationem tuam de. lxx. et ut tanta latinorum interpretum qui qualescunque hoc ausi sunt quantus possumus imperitia caream et enim qui me inuidere putant utilibus laboribus tuis: tandem aliquando si fieri potest intelligant: propterea me nolle tuam ex hebraeo interpretationem in ecclesiis legi ne contra. lxx. auctoritatem tanquam nouum aliquid proferentes magno scandalo perturbemus plebes christi quare aures et corda illam in interpretationem audire consueuerunt quae etiam ab apostolis approbata est. **U**nde illud apud **J**onam uirgultum si in hebraeo nec hedera nec cucurbita

sed nescio quid aliud quam trunco suo nixu nullis sustentandis
 amuniculis erigatur: malitiam in omnibus latinis circumbitas
 legi. Non enim frustra hoc puto legitur posuisse nisi quia et huic
 simile sciebatur. Satis me imo plus fortasse quam satis tribus
 epistolis tuis mandasse arbitror. Quare duas per Zyprianum
 accepi: unam per firmum. Rescribe quod usum fuerit ad nos
 uel alios instruendos. Dabo autem operam diligentiore
 quantum me adiuuat dominus ut litteras quas ad te scribo prius ad
 te perueniant: quam ad quemquam a quo latius discurrantur. Fateor
 nec hoc mihi uelle de tuis ad me quod de meis ad te factum
 iustissime exposulas. In placeat nobis inuicem non tamen caritas
 uetus est libertas amicitiarum: ne apud me taceas uel
 ego apud te quod in uisio litterarum uicissim nos mouet: eo scilicet a
 oculo dei in fraterna dilectione non displicet: quod si iter
 nos fieri posse sine ipsius dilectionis perniciosa offensione
 non putas: non fiat. Illa enim caritas quam tecum habere uelle pro
 fecerit maior est: sed melius haec minor quam nulla est.

Epistola sancti Augustini episcopi ad beatum Hieronymum expo
 sitionem petentis de eo quod scribitur in canonica Iacobi.
 Si quis totam legem obseruauerit: offendit autem in uno factus
 est omnis reus: ubi plurima tractat de connectione uirtutum
 ac uitioꝝ secundum philosophorum catholicorumque sententias.

Quod ad te scripsi honorare mihi in christo si
 Hieronymus quatuor de aia humana si nas
 centibus singulis nouis singulae nec usque
 sunt ubi per uinculum contrahunt: quod per sacra
 mentum gratiae christi est in infantibus recenter natis soluendum esse
 non dubitamus: cum in non paruam uolumen procederet: noluit ul
 la alia onerare questione: sed quod urget acriter multo minus
 est negligendum. Proinde quod et per dominum obsecro ut exponas
 mihi quod multis existimo profuturum. Aut si ista uel abo te
 uel ab alio aliquo expositum habes dirigas nobis quomodo
 accipiendum sit quod in epistola apostoli Iacobi est. Quicumque
 enim totam legem seruauerit: offendat autem in uno: factus est
 omnis reus. Quare res talis ac tanta est ut quod hinc tibi
 non tam olim scripsi me multum poeniteat. De agenda
 namque praesenti uita quomodo perueniamus ad uitam aeternam non
 de praeterita perscrutanda quam penitus demersit obliuio: si
 cui est illud quod de aia quaerendum putauimus: haec uertitur quae
 stio. Eleganter autem dictum esse narratur quod huic rei satis
 apte conuenit. Quis quidam riuus in puteum: ubi aqua tanta
 erat ut eum magis exciperet ne moreretur: quam suffocaret:
 ne loqueretur accessit aliter: eoque uiso ammirans ait. Quis huc
 cecidit? Obsecro inquit cogita quomodo hinc me liberes: non
 quomodo huc cecideris quare. Ita quoniam fatemur et fide catholice
 ea tenemus de reatu perni tantum de puteo est paruuli: si factio
 aias christi gratia liberanda satis est ei quod modum quo salua fiat
 nouimus: et si nunc quomodo in malum illud deuenire nouerimus.
 Sed ideo putauimus esse quaerendum ne forte ex illis opinio
 nibus incarnationis aia aliqua teneamus incauti quare
 liberanda prorsus aias paruuli contradicat: negans eas
 esse in isto malo. Hoc igitur firmissime retento quod aia par
 uuli de reatu perni liberanda est nec alio modo liberanda nisi
 gratia dei per iesum christum dominum nostrum. Si possumus et ipsius ma
 li causa et originem nosse uaniloquis non disputatoribus: sed
 litigatoribus parati instructisque resistimus. Si autem non
 possumus: non quare miseriam latet principium: id pigrescere misere
 ricordiae dei officium. Aduersus eos autem qui sibi uidentur
 scire quod nesciunt hoc tutiores sumus quam hanc ignoran
 tiam nostram non ignoramus. Aliud est enim quod uelire malum est:
 aliud quod sciri uel non potest uel non oportet esse: uel ad uitam quam
 quaerimus indifferens est. Hoc est uero quod de his apo
 stoli Iacobi nec requiro in hac ipsa qua inuimus: et ut semper
 uitam deo placere studemus: actione uertatur. Quomodo ergo

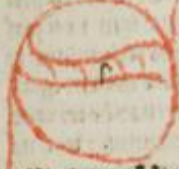
intelligemus est obsecro te quicumque totam legem obseruauerit
 offendat autem in uno factus est omnis reus. Ita ne quod furtum fecerit
 immo uero quod dixerit diuini hinc sede. pauper autem tu ista si
 licet: et homicidium et adulterium et sacrilegium reus est. Quod si
 non est quomodo qui in uno offendit factus est omnis reus. An il
 lud quod dixit de diuite et paupe ad ista non pertinet: quo
 rum si quis in uno offenderit fiet omnis reus. Sed recolendum
 est uerum uenerit ista sententia. et quare illam superiorem peperit
 quibusque compta dependeat. Fratres mei nolite inquit
 in personarum acceptatione habere fidem domini nostri iesu christi gloriae. Et
 omnis si introierit in conuictum non uir aureum anulum habens in
 ueste candida: introierit autem et pauper in fido habito: et
 intedat in eum quod idem est ueste plara: et dicatis ei tu
 sede hic bene. Pauper autem dicatis tu ista illic aut sede sub
 scabello pedum meorum: nonne iudicatio apud uosmetipsos?
 et facti estis iudices cogitationum iniquarum? Audite fratres
 mei dilectissimi. Nonne deus elegit pauperes in hoc mun
 do: diuites in fide et haeredes regni: quod repromissit deo
 diligentibus se? Vos autem ex honoratis pauperes. Propter
 illud scilicet cui dictum est tu ista illic: cum habuit anulum aureum dictum
 esset tu sede hic bene. Ac deus sequitur eandem ipsam sen
 tentiam latius uersans et explicans. Nonne inquit diuites
 per potentias opprimunt uos: et trahunt ad iudicia. Non
 ne ipsi blasphemant bonum nomen quod inuocatum est super uos
 Si quidem legem proficitis regalem secundum scripturas.
 Diliges proximum tuum sicut te ipsum benefacis. Si
 autem personas accipitis peccatum operamini redargu
 ti a lege quasi transgressores. Vide quemadmodum trans
 gressores legis appellat: qui dicunt diuini sede hic: et pau
 peri ista illic. Nonne putarent correptibile esse peccatum in hac
 una re legem transgredi secutus adiunxit. Quicumque autem
 totam legem seruauerit: offendat autem in uno factus est omnis
 reus. Quare n. dixit non mactaberis: dixit: et non occides: quod
 si non occidis mactabis aut factus est transgressor legis
 Propter hoc quod dixerat redarguti a lege quasi trans
 gressores. Quare cum ita sit consequens uidetur nisi alio modo
 intelligendum ostendatur ut quod dixerit diuini sede hic: et pau
 peri ista illic hinc non honorum quae illi deferens et idolatra
 et blasphemus et adulter et homicida et ne quod longus
 est cuncta commemorare reus omnium criminum iudicandus
 est. Offendens quippe in uno factus est omnis reus. At omnis
 qui unam uirtutem habet omnes habet: et qui unam non habet
 nullam habet. Hoc si uerum est confirmatur ista sententia: sed
 ego eam exponi uolo non confirmari: quare per seipsam apud
 nos omnibus philosophorum auctoritatibus firmo est: et
 illud quidem de uirtutibus et uitiis si ueraciter dicitur non est
 consequens ut per hoc omnia peria sit paria. Nam illud de ise
 parabilitate uirtutum nisi forsitan fallor tamen si uerum
 memini quod uix memini omnibus philosophis placu
 it quod eadem uirtutes agenda uita necessarias esse dixe
 runt. Hoc autem de parilitate peccatorum soli stoici au
 si sunt disputare contra omnem sensum generis huma
 ni quam eorum uanitatem in Iouiniano illo qui in hac
 sententia stoicus erat. In aucupandis autem et defensan
 dis uoluptatibus epicureus de scripturis sanctis dilud
 dissime contempsit. In qua tua suauissima et praeclarissima
 disputatione satis euidenter apparuit non placuisse auc
 toribus nostris uel ipsi potius quare per eos locuta est
 ueritati. Omnia paria esse peccata. Quomodo autem
 fieri possit ut etiam si hoc de uirtutibus uerum est: non
 tamen ideo cogamur fateri aequalitatem omnium pec
 catorum quantum possum adiuuante domino aperire
 conabor. Quod si effecero approbabis: ubi causa defu
 ero tu supplebis. Lerte hic persuadet qui unam uirtutem
 habuerit habere omnes et omnes deesse cui una defuerit quod
 prudentia nec ignaua nec iusta nec temperans potest esse.
 Nam si aliquid horum fuerit prudentia non erit Porro
 prudentia tunc erit si et fortis et iusta et temperans sit pro

emergendo euaserint non hie uirtute nec ee sapientes. **O**bi aut euaserint mox hie totam nec quicq stulticia remanere vñ ullu pñm oino possit existere. Hæc similitudo ubi stulticia uelut aqua et sapientia uelut aer pontur ut anim' a pfocatioe stulticia tanq emergens sapientia repete respiret: nō mibi uidentur satis accommodata niaz scripturarū auctoritat: s illa poti' ut uirtu uel stulticia te ebrio luci aut uirtus uel sapientia cōparetur: quātū ita similia de corporalibus ad intelligibilia duci pñt. **N**on itaq sicut de aquis in aerē surgens: ubi earū sumus trā sicut repete quātū sufficit ispiratur: sed sicut de tenebris in lucē procedēs paulatī progrediendo illuminatur. **Q**uādonec plenissime fiat iam eu tñ ducimus tāq de abdī nissima spelunca egredientem uicinia lucis afflatū tanto magis quātomagis propinquat egressus: **O**t illud quod in eo lucet sit utiqs ex lumie quo progreditur: illud aut quod adhuc obscūz est sit ex tenebris vñ progreditur. **I**taqz et non iustificabitur in cōspectu dei ois uiuēs: et tñ iustus ex fide uiuit: et induti sunt sancti iusticia: alius maius: alius minus: et nemo hic uiuit sine pco: et hoc alius maius: alius minus: optm' aut est qui minimus. **S**ed qd ego tāq oblitus cui loquor doctore similito factus sū cū proposueri quid abs te discere uelim? **S**z qz de pcoz paritate vñ ad id quod agebā incidit quæstio examinādā tibi snias meā promere statueram: iam eas tandē aliqñ concludā: qz et si uerū est eum qui hz uitas oīs hie uirtutes: eū q unam nō hz nullam hie: nec sic sunt peccata paria. qz ubi uirtus nulla est: nihil quidem rectum est: nec tñ ideo n̄ est prauo prau': distortoqz dī stortius. **S**i autē quod puto esse uerius sacrīqz litteris congruentius ita sunt aīz intentiones ut corpis mēbra nō quo uideantur locis: sed qz sentiātur affectibus: et aliud illuminatur amplius. **A**liud min': **A**liud omnino caret lumine: Et tenebroso innumbratur obstaculo: profecto ita ut quisqz illustratiōe pīx caritatis affect' est in alio actu magis in alio minus: i aliquo nihil: sic dici potest hie aliā aliā et aliā non hie: aliā magis: aliā minus hie uirtutē. **N**am et maior est in isto caritas qz in illo: recte dicere possum' et aliqua in isto: nulla in illo quātū pertinet ad caritatem quæ pietatis est: et i ipso uno hoie qz maiore habeat pudicitias: qz patientiā et maiore hodie qz heri si proficit et adhuc n̄ habeat: cōtinentiā: et habeat n̄ paruā misericordiā: et ut gñaliter breuiterqz complectar quā de uirtute habeā notionē qz ad recte uiuendum attinet uirtus est caritas qua id quod diligendū est diligitur. **H**æc i aliis maior: in aliis minor: in aliis nulla est. **P**lenissima uero quæ tam non possit augeri qz diu hic homo uiuit est in nemine. **Q**uādiu autē augeri potest profecto illud quod minus ē qz debet ex uirtio est. **E**x quo uirtio non est iustus in terra: qz faciat bonū. et n̄ peccet: ex quo uirtio nō iustificabitur i cōspectu dei ois uiuens. **P**ropter qd uirtū si dixerim' qz pñm n̄ habem' nos metipfos decipimus et ueritas i nobis nō ē. **P**ropter quod et quātūlibet profecerim': necessariū ē nobis dicere dimitte nobis debita n̄a: cū tam oia i baptismo dca facta cogitata dimissa sint. **Q**uod itaqz qz recte uidet ubi et qñ et vñ sperāda sit illa perfectio cui nō sit: quod adūci possit. **S**i aut pcepta nō eēt nō utiqs esset ubi se hō certius inspiceret et uideret: vñ auerteretur: quo conaretur: quare gratularetur: quid pcaretur. **M**agna ē ergo utilitas pceptoz. si libero arbitrio tñ deur ut gza dei amplius honoretur: quæ si ita se habēt: vñ fiet ois reus. **S**i in uno offendat qz totam legē seruauerit? **A**n forte qz plenitudo legis caritas ē: qua de' proxm' qz diligitur: i qbz pceptis caritatis tota lex pendet et prophe ta: merito sit reus ois qz contra illā fac i qua pendent oia. **N**emo aut peccat nisi aduersus illam faciendo: qz nō adulterabis: nō homicidiū facies: nō suraberis: nō

concupisces: et si quod est aliud mādatū i hoc sermone recapitulatur i eo qz diligit proxmū tuū: tāq te ipsum: dilectio proxmī malū n̄ operatur. **P**lenitudo aut legis caritas. **N**emo aut diligit proxmū: nisi diligens deū: et hoc quātū potest proximo ipendat: quē diligit tanq se ipm: ut et ille diligit deū: quē si ipse nō diligit. nec se nec proxmū diligit. **A**c per hoc qz totā legē seruauerit si in uno offēderit sit ois reus: qz contra caritatē fac vnde tota lex pendet. **R**e' itaqz ois sit faciendo contra eas in qua pendēt oia. **E**rgo nō dicantur paria pca? **A**n forte qz magis fac contra caritatē qz grauius peccat: minus qz leuius: et hoc ipso qd admittit sit qdem ois re' sed grauius peccans: uel i pluribus peccans magis re' leuius aut uel i paucioribus peccans minus reus. **T**anto maiore. i. reatu. quātō āplius. tāto minore quātō minus peccauerit. **T**ñ etiā si in uno offēderit reus ē omnium: quia contra eam fecit in qua pēdent omnia. **Q**uæ si uera sunt: eo modo et illud absoluitur quod ait homo etiam apostolice gratia. **I**n multis enim offendim' omnes. **O**mnes enim offendimus: sed alius grauius: alius leuius. **Q**uanto quisque grauius leuiusque peccauerit tanto in peccato committendo maior: quanto in diligēdo deo et proximo minor. **E**t rursus tanto minor in peccati perpetratiōe: quanto maior in dei et proxmi dilectione. **T**anto itaque plenior iniquitatis: quātō inanis caritatis. **E**t tunc perfecti sumus in caritate quādo nihil restat ex infirmitate. **N**ec sane quantum arbitror putandum est leue esse peccatum in personarum acceptione habere fidem domini iesu christi si illam distantiam sedendi ac standi ad honores ecclesiasticos referamus: quis enim ferat eligi diuitem ad sedem honoris ecclesie contempto paupere instructiore atqz sac tiorē? **S**i autem de quotidianis confessibus loquitur: quis non hic peccat: si tamen peccat nisi cum apud se ipsum intus ita iudicat ut ei tanto melior quanto ditiore illo uideatur. **H**oc enim uidetur significasse cum dicit: **N**onne iudicatis apud uosmetipsos: et facti estis iudices iniquarum cogitationum. **L**ex itaque libertatis lex caritatis est: de qua dicit si tamen legem perfectis regalem secundum scripturas. **D**iliges proxmum tuum sicut teipsum: benefacis: si autem personas accipis. peccatum operamini redarguti a lege tanquam transgressores: **E**t post illam sententiā ad intelligendum difficil limam: de qua satis dixi quod dicendum putauit: eandē legē libertatis cōmemorās: sic loqimini inqz et sic facite sic p legē libertatis incipietes iudicari: **E**t qm qd pauloasi dixerit nouit qm i multis offēdim' oēs: suggerit dntā tanqz quotidianā quōsdianis et si leuioribus tñ uulneribus medicinā. **J**udiciū. n. iqt sine misericordiā illi qz nō fac misericordiā. **V**inc. n. et dñs. **D**imitte iqt et dimitte uobis: date et dabitur uobis: **S**uperxaltat aut misericordiā iudiciū. **N**ō. n. ē aduersa iudicio: s superxaltat qz plures p misericordiā colliguntur: s qz misericordias pnterit. **B**eat. n. misericordes qz ipsi miserebunt de' et hoc utiqz iustum est ut dimittatur eis: qz dimiserūt et detur eis qz dederūt. **I**nest qz deo misericordiā iudicanti et iudiciū miseranti: pp qd et dī misericordiā ei ut dicitū cātabo tibi dñe. **N**ā qz qz uelut nimiu iustus iudicis sine misericordiā quasi securus expectat: iram iusti sūnam prouocat: **Q**uam timens ille dicit. **N**e intres i iudiciū cum seruo tuo. **U**nde dicitur populo contumaci. **Q**uid uultis mecum iudicio contendere? **S**um enim rex iustus sederit in throno: quis gloriabitur castum se habere cor? **A**ut quis gloriabitur se mundum esse a peccato? **Q**ue igitur spes est nisi superxaltet misericordiā iudicium: sed erga illos qui misericordiam fecerūt ueraciter dicēdo dimitte nobis sic et nos dimittim' et sine murmuratiōe dādo. **D**ilarē. n. datorē dū git de'.

Deniq; sanctus Jacobus iam ex isto loco de misericordia operibus loquitur: ut quos uehementer illa sententia terruerat cōsoletur: cuius amonet quomōdō et p̄ca quotidiana sic q̄b̄ hic nō uiuitur quotidiana in medio expiētur. Ne hō q̄ cū i uno offenderit sit oīū reus. In multis offendendo: quia i multis offendimus omnes magnus aggerē reatus sui minutati collectū ad tribunal tanti iudicis perueniat: et eā quā nō fecit misericordiā nō inueniat: sed potius dimittēdo atq; dando mereatur sibi dimitti debita reddiq; promissa. **Q**uia dixi: quibus tibi testis fortassis in ferrē qui hanc quā tamē approbas nō expectas dicere quod ea docere cōsueuisti. Si quid autem est i eis quantum ad rē ipsam pertinet. **Q**uas quali eloquio explicata sint nō nimis curo. Si quid ergo in eis est quod eruditiones offendat tuam: quare ut rescribendo admoneas: et me corrigere nō graueris. Infelix est enī qui nō tātos etiā sanctos tuorū studiorū labores et digne honorat et de hīs domino deo nostro cuius munere talis eo gratias agit. Unde cū libentius debeā a quolibet discere quod inutiliter ignoro q̄ p̄p̄tius quoslibet docere q̄ scio quāto iustius abste hoc caritatis debitū flagito cuius doctrina i noīe et adiutorio domini tantū i latina lingua ecclesiastica littera adiuta sunt: quantum nunq̄ a te potuerit. **Q**uare tamē istā sententiā Quicūq; totā legē seruauerit offendat autem i uno factus est oīū reus si quo alio modo expōsi posse melius nouit dilectio tua p̄ dominū obsecro ut id nobiscū cōmunicare digneris.

Argumentū excerptū ex secundo libro retractationū beati Augustini de duabus epistolis suar tractatibus directis beato Hieronymo uidelicet de proximo procedenti et alio qui habetur inter q̄stiones de origine aīe sol.

QUICUSQ; etiam duos libros ad p̄sbyterū Hieronymū sedentē i Bethleem. Unū de origine aīe hominis: Alterum de sententiā Jacobi apostoli ubi ait Quicūq; totā legē seruauerit offendat autē i uno factus est oīū reus. De utroq; cōsulens enī: sed i illo priore quāstionē quā proposui ipse non soluit. In posteriore autē quid mihi de illa soluenda uideretur nō tati: sed utrū hoc approbaret etiā ille cōsultui: rescripsit autē laudans eandē cōsulationē meā: sibi tamē ad respōdēdū oculum nō esse respondit. Ego uero quousq; esset i corpore hos libros edere nolui: ne forte responderet aliquando et cū ipsa respōsione eius potius ederetur. Illo autē defuncto ad hoc edidi priorē ut qui legit admoneatur aut nō quare: oīno quomodo detur anima nascentibus: aut certe de re obscurissima eā solutionē quāstionis huius admittere quā cōtraria nō sit ap̄tissimis rebus quas de originali peccato fides catholica nouit i paruulis nisi regenerentur i christo sine dubitatione dānandis. Posteriorē uero ad hoc ut quāstionis d̄ qua ubi agitur etiā quā nobis uisā est solutio ipsa noscatur. Hoc opus sic incipit: dominū nostrū q̄ uos uocauit.

Epistola Hieronymi de corpore et sanguine christi.

Magnitudo celestiu beneficiū angustias humanā mentis excedit. Et propterea ordinauit ita diuina providentia: ut q̄d capē i nobis ratio reꝝ mole iuncta nō poterat fides deuota conciperet et intellectū credulitatis robusta nutriet: cum ergo propter transgressionē Adā originē et mortē teneremur obnoxii prospiciens ex alto deus ex quo essemus graui debitorē iuxta qualitātē captiuitatis: reparauit munus redēptoris: id est ut pro debita morte offerret idebitas

quia nec nos habebamus unde uiueremus: nec iste i de moreretur. **M**ateriam ergo de nostra mortalitate suscepit ut de sua immortalitate collata mori possit uita pro mortuis: Et quia corpus asūptū ablaturus erat ab oculis nostris: et sideribus illaturus necessariū erat ut nobis in hac die sacramētū corporis et sanguinis sui cōsecraret ut coleretur uel iugeriter iure p̄ mysteriū quod semel offerebatur i p̄ciū: ut quia quotidiana et indefessa curebat pro hoīum salute redēptio perpetua esset etias redēptiois oblatio: et perēnis illa uictima uiueret i memoria et p̄sent semper esset i gratia. **D**era tunica et perfecta hostia fide x̄stimanda nō sp̄e nec exterioris censenda uisū hominis sed interioris affectu. **U**nde merito celestis cōfirmat auctoritas quia caro mea uere est cibus: et sanguis meus uere est potus. **R**ecedat ergo omne ifidelitatis ābiguū quandoquidē qui autor est muneris ipse est etiā testis ueritatis. **N**ā uisibilis sacerdos uisibilis creatura i substantiam corporis et sanguinis sui: uerbo suo secreta potestare cōuertit ita dicens **A**ccipite et comedite hoc ē corpus meū: Et sanctificatione repetita **A**ccipite inquit et bibite hic est sanguis meus. Ergo ut ad nutū praxipientis domini repente ex nihilo subsisterent excelsa celorum: profunda fluctuū uasta terrarū parē potētia i spiritalibus sacramētis uerbi praxebet uirtus et rei seruit effectus. **Q**uanta itaq; et quā celebranda uis diuina benedictionis operetur: Et quomodo tibi nouū et ipossibile uideri nō debeat q̄ i christi substantiā terrena et mortalia cōmutantur teipsum qui tā i christo es regeneratus iter roga dudum alienus a uita peregrinus a misericordia a salutis uia intrinsecus mortuus exulabas subito inuicatus christi legibus et salutaribus mysteriis inuicatus i corpore ecclesie non uidendo sed credendo transiisti. **E**t de filio perditionis adoptiuus dei fieri occulta puritate meruisti i mensura uisibili permanens maior factus es te ipso uisibiliter sine quantitatis augmento: cū ipse atq; idem esses multo aliter fidei processibus extitisti i exteriorē nihil additū est et totū i interiorē mutātū est: ac sic homo christi filius effectus et christus i hominis mēte formatus est sicut ergo sine corporali sensu preterita uilitate d̄posita subito noua idutus es dignitate: et sicut hac quā in te deus laxa curauit insecta diluit: maculata deteruit: non sunt oculis nec sensibus tuis credita: ita cū reuerēdo altari celestibus cibus faciendus accedis sacrum dei tui corpus et sanguinē respice: honora: mirare mentem continge cordis manu suscipe et maxime haustu interiori assume. **Q**uod si illius ueteris legis māna: de quo legitur pluit eis manna: ut ederent: hoc unicūq; sapiebat quod desideris concupierat. **A**liudq; erat quod sumebatur: aliud quod uidebatur iuisibiliterq; sapor ille i singulorum sensibus formabatur. **S**i ergo illud ueteris legis manna: calūm elapsū per multimoda: suauitates naturæ suæ meritum et generis sui excedebat intuitum et si creaturā suā dispensatio largitoris multiplici diuersitate considerat ut praxeret gustus quod ignorabat aspectu: quia iuxta recipientis desiderium esca illius nouitas et dignitas nascebatur. **U**nū quēque enim uariis et alienis saporibus reficiebat meliflūm plūmā illius donum: et multiplex sicut imbris obsequiū: quæ cū ita sint quod illic auisitas faciebat: hic fides faciat. **E**t sicut i corpore cibus sapiebat i pectore deus credulitate proficiat sicut legimus **A**ccedat homo ad cor altus et exaltabitur deus. **I**deo quod tibi delectatio obtinebat i faucibus hic benedictio operetur i sensibus. **A**d cognoscendus et percipiendam sacrificium ueri dominici corporis ipsa te roborēt potentia consecratoris et qui tunc latuit i figuratus i manna sit nbi nunc manifestatus i gratia. **I**psū autem fuisse i manna illius spete p̄fegurati etias propheta euidenter ostendit dicens panes cali de

Hæc homelia in uarijs exemplaribus adscribitur Eusebio Emiseno

dit eis panem angelorum manducauit homo. Et quis panis est angelorum nisi christus: qui cibo suae caritatis et lumine claritatis nos satiat. Et huc dat panes dicente propheta **S**exta die duplum colliges dum enim primo a dominica die i lege tribuitur: et i solo sabbato denegatur iam tunc christus ab ecclesia cui dominicum resurrectionis diem consecrauit: recipiendus ostenditur et synagoga ad quam cultus sabbati pertinebat negandus esse percipitur: **D**us dies qui est dies septimus caelestis patris fraude mulctatur de quo pane uet^{er} narrat historia: nec qui plus collegerat habuit amplius nec qui minus parauerat: repperit minus eo quod eucharistia perceptio non in quantitate: sed in uirtute seu consistat quod corpus domini sacerdote dispensante tantum est i exiguo quantum esse constat i toto quod cum ecclesia fidelius sumit sicut plenus i uniuersis ita integrum esse probatur i singulis de quo sensu apostolica sententia deriuata est dicens qui multa habet: non abundabit et qui modicum habet non minorabit. Non enim de communi pane accipi dictum potest: quem si forte esuriens apponeremus non ex toto perueniret ad singulos quia partem culati et minutati proportionem sua unusquisque praesumeret de hoc uero pane cum assumitur nihil minus habent si guli quam uniuersi totum unum: totum duo: totum plures sine diminutione accipiunt: quia benedictio huius sacramenti scit distribui nec scit distributione consumi. **S**acramentum itaque huius formam etiam in iudaeorum paginis uidemus expressam. Nam de **Melchisedech** in genesi legimus **E**t **Melchisedech** rex **S**ale obtulit panem: et uinum et benedixit **A**brahae. fuit autem sacerdos dei altissimi diuisus a preputio idest a gentili circuncisio futura benedicitur: ecclesiae gloria predicatur: et synagoga infideli populus ex gentibus acquisitus preponitur: huius ergo **Melchisedech** genealogia uel origo notitias illius temporis latuit. Et oblatione panis et uini hoc christi sacrificium praefigurauit: de quo propheta pronuntiat **T**u es sacerdos i aeternum secundum ordinem **Melchisedech**. Nam et **C**oyses de eo mysterio loquens uinum et sanguinem sub sua appellatione significat et i benedictione patriarchae dominicas passionem multo amplius demonstrat ita iquiescens **L**auabit i uino stolam suam et i sanguine uuae pallium suum. **A**d uerte quod euidenter constat uini creaturam christi sanguine nuncupata et quid adhuc de hac duplici specie iquirere debeas ipso domino attestante cognosce. **N**isi iquit manducaueritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis uitam i uobis. **Q**uod testimonium contra pelagiam blasphemiam euidentissimum atque ualidissimum est: qui asserere arrepta impietate praesumit non pro uita: sed pro regnum caelorum baptismus paruulis conferendum. **S**ub his enim dei uerbis: quibus euangelista pronuntiat non habebitis uitam i uobis aperte intelligendus est: quod omnia aia munere baptismi uacua: non solum gloria caret: sed et uita. **H**oc itaque dominici sanguinis uinum aqua esse miscendum non solum traditione: sed ipso genere passionis ostendit: ex cuius sacro latere sanguis et aqua: lanceae illusione profluxit: siccut et propheta multo ante praecinit dicens **P**ercussit petram et effluerunt aquae. **E**t apostolus **B**ibebant inquit de consequente eos petra. **V**ides quod qui biberit de christi gratia sequitur eum christi misericordia. **S**ed et in **S**alomone de ipso deo praedictum legimus **S**apientia inquit aedificauit sibi domum idest corpus hominis assumpsit i quo habitat plenitudo diuinitatis. **E**xcidit columnas septem: quia illum benedictio gratiae septiformis impleuit macrauit hostias suas miscuit in cratera uinum suum et parauit mesam. **E**t in sequenti **V**enite et edite de meis panibus: et bibite uinum quod miscui uobis. **A**dmixtus ergo aqua uinum legitur. **N**unc causas quare utriusque dominus misceri uoluerit inquiramus quando in iudaeorum conuiuio nuptiali uinum idest fides in eis desiciebat uinum inquit desiebat

quia uinea fructum negabat de qua dicitur **E**xpectabam ut faceret uuas fecit autem spinas unde et seruus spineum capiti redemptoris iposuit: quando dominus nuptiali tempore idest quando sponsus se ecclesiae suae paschali exultatione iungendo aquas in uinum conuertit manifeste praefigurans multitudines gentium de sanguinis sui gratia esse uenturas. **P**er aquas enim populos significari sacris aperitur eloquiis sicut legitur **A**qua ista quas uidisti populi sunt: et gentes et liguae. **U**nde et ad uertimus in aquis figuras gentium demonstrari i uino aut sanguines dominicae passionis ostendi: ac sic eum i sacramentis uino aqua miscetur: christo fidelis populus incorporatur: et iungitur et quadam ei copula perfectae caritatis unum ut possit dicere cum apostolo. **Q**uis nos separabit a caritate christi? **T**ribulatio: an angustia: an persecutio: et reliqua. **D**eus autem homini suscepta sanctificatione miscetur: quam fides in ipso peccatore affectus iustitiae misericordia pietatis infundit. **E**t ita in hoc ipso quod innumerosi tritici granis panem confici nouimus unitatem constat assignare populorum: sicut enim frumentum quod sola purgantis sollicitudine ad candidam speciem molarum labore perficitur: ac per aquam et ignem in unius panis substantiam congregatur: sic uariae gentes: diuersaeque nationes in unam fidem conuenientes unum de se christi corpus efficiunt et christianus populus quasi tritici grana inuicibilis in sacris gentium nationibus fide purgata: atque cribrata discernitur. **E**t in unum quasi infidelium lolio pertransiente colligitur: et duorum testamentorum instructione uelut frumentum gemino molarum opere curatus nitescit. **E**t in illa prime originis dignitate natio candore mutatur ac per aquam baptismi: uel per ignem spiritus sancti aeterni illius panis corpus efficitur. **S**icut ergo separati grana ab illius confectioe panis adunatione non possunt: et sicut aquae ad propriam redire substantias in uinum permixtae iam non possunt sic et fideles quique atque sapientes qui redemptos se christi sanguine et passione cognoscunt: ita debent quasi inseparabilia membra capiti suo: fidei obseruatione: et ardentissima religione sociari ut ab eo non uoluntate: non necessitate se iungi non nulla terrena spei ambitione: non denique ipsa possint morte diuelli. **N**ec dubitet quisquam primarias creaturas nutu diuinae potentiae: plenitudo summae maiestatis in dominici corporis transire posse naturam eius ipsum hominem uideat artificis caelestis misericordie christi corpus effectum. **S**icut autem quicumque ad fides christi uentens ante uerba baptismi adhuc in uiculo est ueteris debiti. **E**is uere memoratis mox exiunt omne fauce peccati: ita quando benedictae uerbis caelestibus creaturae sacris altaribus imponuntur: ante quam inuocatione sui nominis consecrantur substantia illic est panis: et uinum post uerba autem corpus et sanguis est christi: quid autem mirum est si ea quae uerbo potuit creare uerbo possit creata conutere: imo ita minoris uidetur esse miraculi: si id quod de nihilo agnoscatur condidisse iam conditum i melius ualeat conutere. **R**equire quod ei possit esse difficile cui facile fuit hominem de limi materia figurare imaginem et suae diuinitatis iduere cui proprium est eum rursus reuocare de inferis restituere de perditione reparare de puluere: de terra in caelum leuare: de homine angelum facere: corpus humanum conformare corpori suae claritatis reddere et signum suum i regni sui consortio subleuare: ut quod corpus nrae fragilitatis assumpserat: nos i corpore suae immortalitatis assumat ad quam gloriosas resurrectione patris nos operibus praeparare dignetur qui uiuit et regnat in saecula saeculorum amen.

Incerta omnia super euangelio secundum **M**atthaeum.

Sanctus euangelista docet nos necessitate inoptae tolerantiae subsidii causa amicum debere perquirere: et id quod deest ad refectiones.

alterius oportere ab altero mutuari. In tantis autem ad postuladū puicacē esse uoluit petitorē ut nec nocturnis horis pulsare amici ianuā desinat nec excitare eū dubitet q̄scentē ita ēt ut tediū iſerens ipudētia mereatur q̄d ai cūta nō meretur: et cōmūcationē panis extorq̄at iportu nitas: quā non ipetrat hūanitas. **Ait. n.** quis uis hēbit amicū: et ibit ad illū mediā nocte: et cetera. **Videtur** ergo s̄dm litteras aliq̄d psuadere: ut mediā nocte q̄scentē amico et clauſo cubiculo dormiētī molesti eē minie desinam. **Sz** si ad spiritalē nos itelligentiā reuocem iueni em nō dure dñm: sed utiliter p̄cepisse nā utiqz postquā discipulos orationē dñicā docuit hāc subiecit parabolas ut itelligerem iportunos nos aicos eē debere nō expo ſulādo aliq̄d: sed poti p̄ādo idest christus nō carnali manu p̄uicēdo: sed spiritali oratiōe pulsando. Ipse enī si recte uiuim aicus nō ē. **Nā** quis amicitior nobis ē q̄ ille qui p̄tio sui sāguinis nos redemit Ipse iq̄ amicitior oibus ē: qui cū sit dñs amicus eē dignatur dicēs ad apo stolos **Jā** i: dō dicā uos seruos sed aicos. **Hui** ergo ami ci ostius icessabiliter pulsare debem: et horis eū iquēta re nocturnis: et usqz a deo molesti eē ut importuni ēt ita dicemur. **Sed** nō hui iportunitatis uereamur offensas q̄ hāc apud dñm iportunitas opportuna est. **Acceptior** enī ē illi ipudēs de p̄ccatio q̄ secura p̄sūptio hoc ē pl me retur qui sollicitus orat istanter q̄ q̄ cōfidens dissimulat negligēt. **Ait. n.** et ille si p̄seuerauerit pulsans p̄seuerat Igitur meretur accipere q̄d alibi euidentius dē Qui p̄seue rauerit usqz i finē: hic saluus erit. **Nō** multū ergo iuuat frequēter orare cui cōtingerit aliq̄n cessare. **Sēp** igitur et sine intermissione petēdū ē: et pulsandū ne p̄ccatio ante ac ta nihil prosit: si nō ad finē eodes quo caput tenore pue nerit. **Dico** iquit uobis et si nō dabit illi surgēs eo q̄ ai cus et sit: pp iportunitatē eius surget et dabit: magna p̄ seuerentia ē q̄ q̄uis iportuna ē quāq̄ molesta sit deo: tñ plus amica ē q̄ aicus. **Ecce** enī quod amica negatur. p̄seuerantia promeretur. **Illi** nō largitur familiariter pulsanti cōtētiōe cōpartitur. **Illi** nō largitur familiariter pulsanti huic p̄tinaciter miseretur orati. **Pulsem** igitur ostium dñi nō solū p̄ fidē sed et p̄seuerantia: ut ap̄iatur nobis: et mediā nocte pulsem ne grauis nos ad uigilācijs pecca toz sōn iuadat. **Qd** scriptū ē: beati serui: quos cū uene rit dñs iuenerit uigilātes. **Hoc** at ostius ap̄it sibi aposto lus exposcit nō solū suis: sed et proprijs orationibus ob scras se iuuari dicēs. **Ut** ap̄iatur mihi ostius ad loquē dū mysteriū christi: scilicet ap̄to ostio illos sacramenti p̄mo accipere desiderans de quibus esurientis gentiū populi ad cognoscēdū dominus iedā iaturatur. **Et** nos ergo pulsemus hoc ostius et p̄seuerāter oremus ut ex iplo sapientia et scientia panē accipere mereamur. **Nāz** nisi substantiā exinde sūperimus fraternitatis istius de sideriū proprio sermone reficere nō ualemus uel homo iste quilibet christianus itelligitur qui fidē trinitatis tātū modo itelligit: et quod necessariū ē nisi alter eus doceat ignorat. **Amicus** uero eius ut diximus christi ē: **Quod** dicit uadit ad illū mediā nocte idest in nouissimo ipre et dicit illi comoda mihi tres panes: ac si dicat aia illa ad christū. **Comoda** mihi fidē trinitatis et fac me itelligere quēadmodū operari me oportet. **Aicus** meus uenit de uia: ac si dicat sensus meus abulauit per diuersas regio nes et rediens ad me uacu ē: nō hēo alimēta spiritalia q̄ āte illi ponā: nisi i me doceas fidē trinitatis spes: carī tatē et oē quod ei tribuā nec iude eū doceam habeo. **Ad** quē ille respōdēs deus dicat. **Noli** mihi molestus eē et cetera. **Disiulit** quidē desideriū sed nō abstulit ut pluf nos q̄ram: et iuētus strictus teneatur: quod uero dicit pueri mei mecū sunt: ac si dicat dominus christi oipotēs sancti mei quos uolui tā mecū sunt. **Nō** possus surgere et dare tibi ideo negat petitionē ut probet cuiuslibet per

seuerantiam. Et quod dicit si nō dabit illi surgens: eo q̄ amicus est pp iprobritatem: tam ē eius surget et dabit illi quotquot hēt necessarios: sic et dominus Iesus amicus no ster et frater christianoz omni iportune fideliterqz petē ti pro iugi petitione quicquid i noie ei petierit sine diffi cultate tribuet: **Sicut** et seq̄tur ego uobis dico Petite et dabitur uobis q̄rite et iuenietis: pulsate et ap̄ietur uobis idest petite patrē q̄rite filium pulsate spiritū sanctus: uel petite cogitationibus: q̄rite uerbis pulsate operibus. **Si** ne petite fide: q̄rite opere: et pulsate scientia: et ecce oia aperientur uobis: **Quis** at ex uobis patrē petit panem: nūquid lapidē dabit illi: **Ac** si dicat qui petit a dño carita tes et dilectionē: nō illi dat duritias cordis. **Aut** piscem: nūquid pro pisce serpentē dabit illi: per piscem fides itel ligitur per serpentē infidelitas. **Ac** si dicat si petitis a dño fidem: non tribuit tibi infidelitatē. **Aut** si petit ouū nun quid porriget illi scorptonē: ac si dicat si habes i deū spē uerā: siue cogitationem sanctas in corde tuo cogitaueris non contrariatē: nec insidiarius calumniam a deo perti mescas. **Si** ergo uos cum sitis mali nositis bona dare si litis uestris: quāto magis p̄i uē de celo dabit uobis spiri tū bonū timētibus se. **Ac** si diceret si hoies carnales iter bonum et malum discernitis: et non uultis ut quicqz ue strū de manu uestra malū pro bono recipiat: quāto ma gis deus qui cuncta cōdidit homini: quē ad imaginem suā fecit fideliter sibi petenti: tribuet bona. **Ignem** ueni mittere in terram et quid uolo: nisi ut accendatur quid hoc loco ignes nisi spiritum sanctum itelligimus: quem dñs i terrā misit: ut urat uitia et peccata ei accendat ani mas per caritatē atqz illuminet.

Petri Pauli uergerii iustipolitani Sermo de laudibus sancti Hieronymi habitus in anniuersario natalis eius

Precisissimus doctorē fides nostrā: hie ronymum: cuius dies solēnis adest. Ita mihi dari cupio recte laudare ut i eo laudando laudē ipse meā non q̄rā Sed sit ei quēadmodus sermo: ita et mens propria intentione dedicata: quāq̄ quid sperādū sit laudis locuturo non ut deo: ubi magnitudine rerum eloquentia uis omnis obruitur: et excellentia meritoz omnis ipar est sermo. **De** uero minime omniū spera re id conuenit: ac si quid talium mentem subeat: plane desipio: qui cum obire quot annis munus hoc laudum solco: semper tamen postea q̄ id cepti ita deinceps per annos affectus sum: ut augeri mihi desiderium sentia: minui facultatē. **Euenit** autē hoc fortasse siue q̄ non dū satis sint mihi uires ingenii mei p̄pense: qui subiret tāti oneris causam non uerear: quod quantum sit et intelle xi tantisper dudum et in dies perspicio magis: siue q̄ il lius merita apud plurimos quidem diligenter parū anī maueria a me uerum etiā iūmo studio cōsiderata quo magis eluceſcunt: eo magis affectum mētis alliciunt: et a consequendī spe igeni acumen magis: magisqz deter rent. **Siue** q̄ p̄ desiderio meo studioqz religionis in illū tantum mihi retardari facultas uidetur ingenii: quantū p̄currit studium uoluntatis. **Quarū** equidē rerus ut sub esse utranqz primarum non nego: ita adesse postremam magnopere mihi cupio. **Nāz** ostiū quides ille meo aut cuiusq̄ alterius i reddendū de se laudibus nihil idiget: ac non delectari opinor nisi boni profectusqz nostri gra tia: cum per se ipse infinito proprio bono in beata illa æ ternaqz uita fruatur deuotione uero cultu: religione: pi etate ac fide: cum in hunc tūm in reliquos calites nos ipsi nostra causa indignemus. **Atqz** in primis ego: qui meritis huius sancti gloriosi: multa magnaqz sapenume ro beneficia apud deum imortalem cōsecuti manifesta

fide me deprehendi: et difficillimis temporibus fuisse de
 grauissimis perculis eius ope: atq; intercessione libera
 tum: Quod si antehac deuotionis ullum studium a me
 debebatur: multo certe nunc aplius adhibendum est mihi
 ut parentis nuperrime die sancti: qui erat deuotissimus
 tibi sancte pater Hierōyme uicē hic referam: cuius apd
 te preces mea causa plurimum ualuisse sum crebro exp
 tus: ut quēadmodū p̄clari butus instituti familiaritq;
 deuotionis discipulus uiuentis sui ita et ei quoq; defū
 to sim h̄eres ut quod mihi patrocinium i illo erat: nūc
 omne sit in me ipso: quāq; eum confido tuis meritis:
 atq; precibus pr̄terea q̄ rectus homo erat: et timens
 deum excedentem ex ac luce in ea loca deductum ubi a
 te et per te multo facilius cōsequi quiduis possit. Quod
 igitur ad me attinet quēadmodum deuotio animi et ser
 uanda et augmentanda est: ita munus hoc annuum red
 dendarum laudum nullatenus negligendus: in quo qua
 liscumq; sit sermo: dū mens sit integra ac penitus illi de
 uota: non magnificandum arbitror q̄ in eius magis ef
 se gratus cupio q̄ disertus. Nec me fallit eus qui lauda
 re quempiam ex illustribus accedat maxime uero q̄ ad
 rem diuinam attineat debere et ipsum quoq; laude dī
 gnū esse labeq; omni carere ne dicentis uitam repre
 hendat oratio. Verbisq; speciosis mores sordidū fidem
 abrogent. Quod ut in me non sit: boni tamē piq; inge
 niū solet esse argumentum laudare studiose uirtutem:
 et rebus sacris cultum adhibere pr̄cipuus: Quod si ex
 me quispiam quærat: quam huius sancti gloriosi primā
 potissimāq; laudem existimes hanc scilicet incontanter
 respōdebo q̄ meo quidem iudicio non possit digne hu
 mano ore laudari deinde q̄ in uno quoq; genere laudū
 earumq; ad doctum rectumq; hominē ac plane religio
 sissimum christianū pertinent laudari eximie de singulis
 potest: q̄ si iam in eo laudando ceperō litterariū peritiā
 cōmemorare diuersarum experientias linguarū: oratio
 nis facundiam: rectos fabularum sensus: multam histo
 riarum memoriā: naturalium rerū cognitionē: moralē
 ūq; sermonū tū uero scripturæ sacre uerq; theologiæ
 preceptiones non uidebor forsitan aliquid magnū dice
 re. Quod hęc ipsa malis etiā hominibus possunt adue
 nire: neq; enim ista bonos faciunt: sed eruditos: Aut si
 pr̄terea continentiam fortitudinem prudentiā: constan
 tiam: mansuetudinem: patientias benignitatēq; in illius
 laudibus recognouero nec sic quidē forsitan magnopere
 enim ornare iudicabor q̄ et his uirtutibus plurimi gen
 tilium p̄clari fuerē: suntq; hęc laudes ut debita quides
 uiro bono: ita plane non propriæ hominī christiani po
 sitremo si fidem constantem: spem certam: caritatē inten
 sam: omnēq; sanctimonias et certimoniarum cultus: reli
 gionisq; studius demonstrauerō nec sic quoq; fortassis
 laus erit eximia q̄ hęc ipsa debet uniuersis de se rectus
 fidelisq; christianus exhibere. At uero si hęc omnia et
 quæcunq; q̄ his nominibus aut omnino uirtutis nomi
 ne continentur in eo fuisse uniuersa contester: eaq; ipsa
 non in edocriter aut uulgarī quodas sumotenus modo
 sed excellentissime atq; incomparabiliter affuisse confiet
 nonne hoc diuinus quiddas in homine uideri necesse ē
 Ego sane cui trita ista uulgo uocabula eruditionem: elo
 quentias: fortitudinem: prudentiam: fides ac caritates et
 cætera huiusmodi cōmemoro: talia quædas dicere mihi
 uideor: qualia solent in cōmuni hominum uita reperiri
 et non eminentissim as illas uirtutes quas in excellentissi
 mis uiris paucis illis quides omni ætate fuisse constat:
 Quāobres ægre ferre soleo et latinæ orationi indignari
 quod propriis atq; exquisitis nominib; exquisitissimas
 laudes efferre non licet: quæ tantus pene a cōmibus
 distant uirtutibus: quantus ferme uirtus a uitio. Verus
 quod orationi deest oro suppleat audientis intellectus:

et nō quod dicas: sed quod dicere uelim accipiat. Quod
 et hinc quoq; licebit intelligere nas solent pauca horus
 aut singula quædas dum intenso gradu cuiusdam adfunt:
 magnus uirus constituere. Admirabilisq; excellentiā eū
 uideri: qui plura ex his sit assecutus. Quid ergo his debet
 existimari: qui omniū uirtutis cunctariūq; bonarum ar
 tum cumulus non perfunctorie: sed ad sumum in se col
 ligisset cuius uita totius sanctitatis exemplū: eloquentia
 stupor doctrina miraculosaq; non tam sanctus nomē
 habuit quod quidē ipsū denotat Hieronymi uocabulū
 q̄ ipsa in se habuit sanctitatē. Nā cū duabus rebus fun
 data ē in initio sacra religio: p̄dicatione scilicet aplōrū
 et sanguine martyrum: cuiq; illi sermone docebant hī p̄ car
 ceres et tormēta ac deniq; mortē ipsas astruerēt i utrorū
 q; locū suo gradu subierūt facti doctores: q̄ quod illi cō
 pendiose docuerant latius explicarēt quodq; martyres
 sanguine suo testati sunt hoc isti sanctimonia uita confir
 marēt. Atq; aduersus oēs hæresis omnēq; uitiorū labē
 pro fide iusticiāq; cōsisterēt iudē et militū uires gererēt:
 et ductorū multa at uariāq; Hieronymus uti sortis mi
 les i hac uita bella sustinuit cū mūdo quippe bellū gessit
 et uicit: q̄ sacerdos iā factus et sumo sacerdotio dignus
 habitus ab urbe cessit: pōpsiq; sæculi et omni abitione
 mūdanoꝝ honoꝝ renūtiāuit: cū carne ac dæmōib; cū i
 illa transire uasta solitudine q̄ ut ipse ait exusia solis ar
 dorib; horridū monachis habitaculū p̄stabat carnē qdē
 tetentis frāgeret spirituales at hostes orōnib; effugaret.
 Cū iprobis atq; amulis i quos sæpe p̄ prologos sæpe
 p̄ epistolas scribendo iuectus ē: cum h̄eticis quos libris
 tractatibusq; scribendis sapenūero de diuersis conuicit
 errorib; disputadoq; uī rationū superauit doctoris ergo
 nomē ut habet ita et officii studiosissime uiuēs gessit p̄
 sentes uoce et exēplis erudiēs Absētes scriptis. Uiroq;
 uero: ita suæ ætatis q̄ posteros uolūnib; diuersi idioma
 tis uaria itēptatione liguay utuoꝝ doctoꝝ eruditiones
 adiuuās rudiores historia delectās acutores iustruēs ar
 canis sacre scripturæ sensib; explicādīs. Eloquētiā certe
 iā eius laudare tētares q̄ itaq; riuus lipidissimus leniter
 destitēs et aspectu et sono delectat nisi ipse se multo me
 li' q̄ a me fieri possit elegātia sua legētib; cōmendaret:
 ad quā digne p̄dicādā ei' ipsi' eloquētia op' esset. Nec
 me deterret q̄ dānatus fuerit ei' studii aliqñ Hierony
 mus cū extatica uisione tractus ad iudiciū æterni tribu
 nal: et q̄ nas esset interrogatus pro christiani noie qd iter
 metū trepidationēq; profitebatur. Aicerōiani sibi nomē
 obiciū audiuit neq; .n. res ipsa dānata ē sed fortassis eius
 studius uehemētius sine qua profecto uix sacre litteræ:
 certe non tanta cū uoluptate legerentur hęc igit ut extē
 quoq; doies quas stricti cōmemorauī multos acerbilli
 mosq; illi amulos cōparauere: quoꝝ ut iprobitati cede
 ret roma migravit et q̄ doctor late clarissim' habebatur
 Gregorio nasiāseno i disciplinā se tradidit. Postq; stu
 dia cū de frequētissima urbe cessisset ad heremū se tran
 stulit: et q̄ i urbe oius urbanissima hoies p̄pess' erat be
 stiales i desertissima hīmo bestias ē expt' humana ibi
 q; leo natura seuissim' ipū et' p̄tulit cui hic hō natura
 mītis i se seuret. Roma igitur bethlees pmutauit diuini
 q; ex urbe nō tā pulsus q̄ cedens elegit ibi paup uiuere
 ubi paup christi' ē nat' et ide salutē petere iude ortus est
 auctor ipe salutis. Quid .n. aduers' malignitatē tuus ul
 piā eē poterit qñ tāta uiri' p̄secutore nō caruit q̄ si quid
 nobis tale accidat ex ei' calu cōsolari nos ipsos debem'
 Interea uero male dicos bñfaciēdo uicere et eoz i nos
 odiū uirtute patiētē māsuētudinēq; supare illo p̄stan
 te qui uiuit et regnat in sæcula sæculorum Amen.

FINIS PRJORE PARISI

BEATI Hieronymi epistolae ad eruditionem christianam pernecessarias rerum ac materiae uarietate confusas et sic uilo ordine descriptas agnouimus. Illas namque prout fors tulerat uel pro nutu quisque descripsit ac ut interdum inter dogmaticos libros epistolaresque commentarios qui de fide uel contra haereticos inscribuntur: in obsequium morum consolatoriae aut de moribus aut uirtutibus: insererentur epistolae quae prioribus minime cohaerebant. Ego uero attendens quid utilitatis legentibus afferret accomodata partitio eas ipsas epistolae propriis materiis annectere tractatibusque distinguere institui. Hoc enim a Platone nouimus institutum. Qui cum cerneret quantum lucis et gratiae cognoscendis rebus afferret adhibita comode opportunaque distinctio: non solum ad claritatem: sed etiam ad facilitatem absolute cuncta distinxit. Itaque omnes epistolae atque tractatus exceptis maioribus quos in canonicas scripturas edidit commentariis generaliter trifaria partitio complexi sumus et qualibet partium in particulares distinximus. Libros siue tractatus atque ab illis exorsi sumus: quibus fides catholica roboratur: et ab haeresium impugnatione defenditur: scientes ipsa christiana institutionis fundamenta esse quibus salus et uita consistit. Deinde dogmaticos libros de utriusque testamenti quaestionibus: uel de scripturarum sanctarum expositionibus: quibus religiosa mens eruditur in lege domini adiectimus. Tunc uero de moribus atque uirtutibus quibus conuersatio christiana prout unicuique gradui sexui: uel aetati congruit instituitur distinctos tractatus subiicimus. Primi igitur libri in fide christianorum erudiant. **¶** Deinde de scripturis sacris et earum tractatoribus instruit. Postremo omnem gradum sexum et aetatem sacris disciplinis instituit. Ipsis quoque epistolis aut certe earum plurimis argumenta plerumque ab illustribus uiris excerpta praemittimus. Quibus dum breui copendio longa pagina coartatur legis animus ad intelligentiam facilius praeparatur. Nec tamen exemplaria priora damnauimus: sed nobis ipsis et ceteris qui ordinatus atque distinctus Hieronymi epistolae habere desiderauerint consulimus. Sperantes in domino laborem nostrum: quem pro beatissimi uiri honore ac de uotione suscepimus ipsi meritis ac iussibus compensandum.

Prima igitur principalis pars continet quatuor tractatus. Primus est de fide. Secundus de impugnationibus haeresium et apologetis contra haereticorum calumnias. Tertius de origenis erroribus perniciosis: ubi et accusationes et defensiones contra sectatores habentur. Quartus de origine aia: qui ad fidem ipsam refertur.

Tabula tractatus primae partis.

Expositio symboli ad Laurentium papam in qua singulos articulos fidei noui et ueteris testamenti auctoritatibus confirmat et haereses contrarias destruit cuius summarium in rubrica plenius continetur. *pagina 1.*

In expositio fidei beati Hieronymi ad Damasum papam: in qua haereses plurimas de trinitate et incarnatione uerbi ipse sentientes damnat petens suam fidem a Damaso comprobari. *credimus in deum 17. 17.*

Libellus sancti Augustini contra quinque haereses: in quo paganos iudaeos manichaeos sabellios ariosque conuicit et utriusque testamenti litteris confirmat. *Debitor suus 8. 13.*

Expositio fidei Niceni concilii in qua filii docet cor-

ierum et consubstantialem patri: Arrium reuincens et spiritus sanctum docens ab utroque procedere. *credimus in unum 19. 19.*

Beati Hieronymi ad Damasum papam sciscitantis an in trinitate sint tres hypostases confitenda et quibus apud antiochiam communicare debeat. *Quoniam uetus ordo 21. 21.*

Argumentum in sequentem tractatum beati Hieronymi de fide credulitate et conuersatione christianorum *Judaeos ac gentiles 27. 27.*

Tractatus beati Hieronymi de fide credulitate et conuersatione christianorum cuius summarium effectus praescriptum indicat argumentum. *Dauid gloriosus 22. 22.*

Argumentum in tractatum beati Hieronymi de essentia trinitatis et membris domini. *Deum trinus 27. 27.*

Tractatus beati Hieronymi de essentia trinitatis et membris domini cuius effectum praescriptum indicat argumentum. *Omnipotens deus pater 27. 27.*

Beati Hieronymi ad Damasum obtestans ut sibi respondeat cui in Syria communicare debeat. *Importuna in euangelio littera 30. 30.*

Incipit secundus tractatus de impugnationibus diuersarum haeresium et haereticorum

Beati Hieronymi ad Marcellinum contra montani haeretici insaniam qui promissionem spiritus sancti in te dicebat esse completas cuius haeresis causa et origo in rubrica plenius explicatur. *Testimonium 30. 30.*

Argumentum in libros contra Iouinianum excerptum ex Augustino. *Iouinianus haeresiarcha 31. 31.*

Beati Hieronymi contra Iouinianum haeresiarcham saeculari libri: cuius dogmata qualia fuerint excerptum ex Augustino de haeresibus praedictum indicat argumentum. *Pauca admodum 31. 31.*

Epistola beati Hieronymi contra Iouinianum liber secundus. *Secunda propositio 50. 50.*

Argumenta in librum contra Heluidium alibi excerpta. *Heluidius 64. 64.*

Libri beati Hieronymi contra Heluidium de Maria uirginitate perpetua: cuius haeresim supradicta indicant argumenta. *Ruper rogatus 64. 64.*

Argumentum in librum contra Vigilantium haeretici de ueneratione reliquiarum cuius haeresim appositum indicat argumentum. *Vigilantius presbyter 70. 70.*

Beati Hieronymi contra Vigilantium: multa in orbe. *70. 70.*

Beati Hieronymi ad Riparium presbyterum eandem uigilantium blasphemiam argumentis. *Acceptus primus 75. 75.*

Beati Hieronymi ad Ethesiphontes de libero arbitrio contra pelagianos haereticos: qui dei gratiam aduersus cuncta ad humanam referunt uoluntatem. *Non audacter 74. 74.*

Argumentum dialogi contra pelagianum excerptum ex Gennadio de uiris illustribus. *Pellagius haeresiarchus 77. 77.*

Item aliud argumentum eiusdem est epistola beati *12.*

Pagina

1. 17. 13.

- Hieronymi de duodeci tractatorib⁹. Pellagi⁹ de quo .E. 40. 77.
- Prologus dialogi Hieronymi contra pellagium haresi
archam quē sub nomine attici et Eritobuli nominibus
uoluit annotari. Scripta iam ad .E. 40. 78.
- Initium dialogi beati Hieronymi contra pellagium sub
noib⁹ Attici et eritoboli. Dic mihi Eritobole. .E. 40. 78.
- Secundus liber eiusdem dialogi contra pellagianos.
Quarta quidem .E. 45. 88.
- Tertius liber antedicti dialogi contra pellagianos.
Delectatus sum .E. 50. 97.
- Argumentum in librum contra Luciferianos excerptus
ex Isidoro septimo aetymologiarum. Luciferiani a .E. 52. 102.
- Altercatio luciferiani et orthodoxi edita a beato Hieronymo
p̄ntitatur cōtra Luciferianū. Proxime accidit .E. 53. 103.
- I**ncipit tertius tractatus primae partis de erroribus origenis:
ubi etiam accusationes contra sectatores eiusdem
haeresis et apologia continentur.
- Argumentum in eundē tractatū ex beati augustini libro
de haeresibus excerptus. Origeniani origenis .E. 56. 109.
- Hieronymus ad ad uitū de erroribus origenis in libro
per archon. Ante annos .E. 56. 109.
- Epistola epiphani ad Joannem hierosolymitanū e graeco
traducta i qua se purgat de ordinatione presbyteroy
in illius dioecesi: et monet ne origenis erroribus implicetur
quos ordinat ad ordines. Dño dilectissimo .E. 58. 113.
- Argumentum de iohanne hierosolymorum episcopo ex
cerptum ex Genadio de uiris illustribus. Joannes
hierosolymorum. .E. 59. 116.
- Liber beati Hieronymi ad pammachium contra Joannem
hierosolymorum episcopum et Rufinum assertorem
origenis cuius effectus i rubrica plenius continetur
Si iuxta apostolum. .E. 59. 116.
- Apologia beati Hieronymi ad Theophilum papam alexandrinum
in qua calumnias Joannis hierosolymitani refellit: et origenis
sectatorē ostendit. Epistola tua. .E. 64. 126.
- Eiusdem Hieronymi ad Theophilum in qua de litteris
gratias agit et contra Origenianos haereticos excitat.
Beatissimo papa .E. 65. 128.
- Ad eundem gratulatoria pro detectis et uictis haereticis
Beatissimo papa .E. 66. 129.
- Epistola Theophili ad Hieronymū uictos origenianos
nuntians. Dilectissimo .E. 66. 129.
- Beati Hieronymi respōsua increpationes haereticorū
susceptis officium et illius sententiā romani p̄sifici
fidei cōgruere gloriantis. Beatissimo papa .E. 66. 129.
- Epistola Theophili ad Hieronymum qd fugati sint origenis
sectatores: quod hypocritas illius eiusdem fautores
euitat. Domino dilectissimo .E. 66. 129.
- Epistola epiphani ad Hieronymū de profligatione origenianae
haeresis per Theophilum cuius epistolam interserit
gratulantis. Domino Amantissimo .E. 66. 129.
- Epistola beati Hieronymi ad Theophilum in qua liby
illius summis laudibus efferens excusat qd celerius nō
uertit in latinum. Beatissimo papa .E. 66. 130.
- Præfatio Rufini presbyteri in libros per archon origenis
in qua dicit se hieronymum imitatus discordia se
minariis fuit: cum hieronymus callide in ea præfatione
se notatum arbitraretur. Sdo. n. q̄ plurimos. .E. 66. 130.
- Pammachii et oceani ad hieronymum commonentū
ut de callida interpretatione rufini et mentione illius in
præfatione habita se purget. Sanctus aliquis .E. 67. 131.
- Apologia beati hieronymi ad eosdes respōsua: in qua
docet se origenis doctrinam non dogma sectatus: et præfationem
ac interpretationes Rufini librorū per archon damnat.
Scedula quas .E. 67. 131.
- Argumentum in apologiam rufini ad anastadium romanum
episcopum. Superiori tractatu .E. 68. 133.
- Rufini psbyteri Aquilegensis pro se Apologia ad anastadium
urbis romanæ episcopum. Audiui quosdam .E. 68. 134.
- Anastadium romanæ urbis episcopi ad hierosolymorum
episcopum consultationem ipsius de rufini nomine respondētis
et incusantis qd impie origenis dogmata traherit.
Probate quidem .E. 68. 134.
- Argumentum in libros inuectiuos Rufini Aquilegensis.
Rufinus ex .E. 69. 135.
- Item aliud argumentum ex Genadio de uiris illustribus
Rufinus aquile .E. 69. 135.
- Liber primus inuectiuus eiusdem Rufini contra beatum
Hieronymum. Perlegi scripta .E. 69. 135.
- Argumentum secundū libri inuectiuū eiusdem Rufini
cōtra beatum Hieronymū. Doc secūdo libro. .E. 74. 146.
- Secundus liber inuectiuus eiusdem Rufini cōtra beatum
Hieronymum. Superiore quidem .E. 74. 146.
- Argumentum in epistolam beati Hieronymi ad Rufinum.
Beatus Hieronymus .E. 79. 156.
- Beati Hieronymi ad Rufinum de callida laudatione
conquerentis. Diu te roma .E. 79. 156.
- Argumentum in primū librum beati Hieronymi cōtra
rufinum. In hoc libello .E. 79. 156.
- Beati Hieronymi ad pammachium et Marcellam pro
se contra detractorem Rufinum liber primus.
Ex uestris et multorum .E. 79. 156.
- Argumentum in secundum librum contra rufinū.
Hoc libello .E. 83. 164.
- Beati hieronymi pro defensione sua contra rufinum ad
pammachium et marcellas liber secundus. Ducusq̄ de
criminibus .E. 83. 164.

Beati hieronymi contra Rufinum epistola responsiva in qua singula illius maledicta refellit et illum origenis haresis sectatorem et hareticum ostendit. Lectis litteris .L. 88. 171.

Eiusdem contra uigilantium in qua de tractione libroꝝ origenis se purgat et accusatorem suum imperitiam per fidiasq; condemnat. Iustum quidem .L. 93. 182.

Beati hieronymi ad Tranquillinum quomodo origenem legere debeat in qua docet propter illius eruditionem non omnino eius commentarios respuendos: sed ita legendos ut bona eligantur uidenturq; contraria. Priora spiritus .L. 94. 183.

Beati hieronymi ad marcum presbyterus super postulata fide ubi de persecutionibus hareticorum conqueritur. Deceueram quidem .L. 94. 185.

Beati hieronymi ad pammachium et marcellam de studio Theophili episcopi Alexandrini contra Origenianos gratulatio in qua epistolam suam de paschate: et contra ipsam haresim tractatam se dicit emittere ut orientis si dem cathedra petri confirmet. Rursum orientalibus .L. 94. 185.

Beati hieronymi ad pammachium de obrectatoribus qui librum contra Iouinianum carpebant. Christiani interdum .L. 94. 184.

Liber Apologeticus beati Hieronymi ad pammachium in defensionem librorum contra Iouinianum. Quod ad te .L. 94. 185.

Beati Hieronymi ad dominionem epistola inuictiva contra garrulum monachum detractorem suum qui contra Iouinianum scripta carpebat quem monet scriptis si audeat decertare: non maledictis. Lix tu. .L. 97. 190.

Beati hieronymi ad marcellas de fide nostra et dogmate haretico. Beati Hieronymi. .L. 80. 191. 192.

Argumentum in epistolas beati Hieronymi ad oceanum de unius uxoris uiro. Beati Hieronymi. .L. 80. 192.

Epistola beati Hieronymi ad oceanum de unius uxoris uiro. Nunc filii .L. 80. 192.

Beati hieronymi ad Alipium et Augustinum episcopos eorum opera haresim celestinam extinctam gratulantis et de libri Aniani pseudo diaconi. Dominus uere sanctus .L. 82. 196.

Eiusdem ad Augustinum de zelo fidei contra hareticos gratulatoria. Domino sancto .L. 82. 196.

Ad eundem de hareticorum perfidia. Multi utroq; .L. 82. 196.

Quartus tractatus primae partis principalis de origine animae: quae quaestio ad fidem pertinet: et ex origenis errore descendit. .L. 82. 196.

Beati Hieronymi ad marcellinum et Anapsychiam de origine animae catholicorum atq; hareticorum sententias referentis. Dominus uere sanctus .L. 82. 196.

Beati Augustini ad Hieronymum de origine animae sciscitantis si nascentibus singulis de nouo creatur animae et quomodo satisfiat obicientibus de peccato originali

Deum nostrum .L. 83. 197

Dialogus ab incerto auctore ex dictis sanctorum hieronymi et Augustini excerptus: in quo de origine animae et unde culpam contraxerit disputatur. Eum apud nos .L. 85. 207.

Secunda pars principalis totius uoluminis epistolarum beati Hieronymi quae de scripturis sacris et earum expositio: christianum homines erudit continens tractatus infrascriptos .L. 85. 206.

Incipit primus tractatus secundae partis principalis de quaestione omnibus ueteris testamenti 206

Epistola beati Damasi urbis romanae episcopi ad beatum Hieronymum de quinque quaestionibus propositis ad scribendum excitantis. Dormientem te .L. 87. 206.

Beati hieronymi responsiva tres quaestiones ex quinque dissoluens de ceteris ad Tertullianum. Origenemque remittens .L. 87. 206.

Tituli quaestio .L. 87.

Quid sibi uult quod in genesi scriptum est Omnis qui occiderit cain septem uindictas soluet .L. 87. 206.

Quomodo uarietas egressionis filiorum israel dissolutur quae abraham quarta progenie repromittitur et a Moysse: et cetera .L. 87. 206.

Cur Isaac iustus et rectus cui noluit errore deceptus benedixerit. Beatissimo papa .L. 87. 206.

Epistola beati hieronymi ad Damasum ubi explanat uisionem Esaiae qui uidit dominum sedentem super solium eandem non ut ueteres de deo patre: sed dei filio interpretantis. Et factum est .L. 89. 209.

Eiusdem ad damasum de seraphim et calculo ubi secundum diuersos interpretes exponit sextum capitulum Esaiae. Septuaginta et missum .L. 90. 212.

Hieronymus ad Euagrium de melchisedueh reprehendens eos qui putabant eum fuisse angelum uel spiritum sanctum docens hominem fuisse et regem et secundum hebraeos Sem priogenitum Noe. Missi uolu .L. 91. 213.

Argumentum in epistolam beati hieronymi ad Terentiam de uera circuncisione. Earnalem ipsa epistola ad Terentiam de uera circuncisione. Superiori Epistola .L. 92. 215.

Hieronymi ad Rufinum de iudicio Salomonis in sectione paruuli secundum tropologiam per duas meretrices ecclesiam et synagogam exponentis. Quid tu in utraq; .L. 96. 223.

Eiusdem ad Vitalem presbyterum de Salomone et achaz ex diuina ratione temporum docentis eos adhuc impuberes genuisse. Senon nauclerus .L. 96. 224.

Beati hieronymi ad dardanum exponentis terras repromissionis secundum anagogen superiorem terram esse uiuentium. Quaeris dardane .L. 97. 225.

Argumentum in epistolam ad sabiolam de ueste sacerdotali. De uestibus .L. 98. 227.

- I**osa epistola ad Fabiolam de ueste sacerdotali. Uis hodie. .E. 98. 227.
- B**eati Hieronymi ad Marcellam de interpretatione ephod: quod dupliciter ponitur pro superhumerali potissimis et lico uesti. u. sacerdotis. Epistola: officium. .E. 100. 231.
- B**eati Hieronymi ad Fabiolas de xlvi. mansionibus illas historice mysticeque describent. In lxxvii. psalmo. .E. 100. 232.
- B**eati Hieronymi de diuersis generibus leprarum epistola docentis illarum descriptionem magis ad peccatigra quam morbum corporis pertinere. Admirabile. .E. 104. 239.
- I**ncipit secundus tractatus secundae partis principalis de quæstionibus noui testamenti. 240.
- B**eati Hieronymi ad Damasum papas de filio prodigo utrunque filium secundum litteram et allegoriam interpretantis prout in rubrica uoluminis plenius continetur. Beatitudinis lux. .E. 104. 240.
- A**d Hedibiam epistola explicans duodecim quæstiones quarum tituli subnectuntur: et primo prologus. Ignota. .E. 107. 245.
- T**ituli duodecim quæstionum. ad Hedibiam.
- Q**uomodo quis possit esse perfectus et quomodo uiuere debeat uidua sine liberis derelicta. Interrogas. .E. 107. 245.
- Q**uomodo accipiendum sit illud saluatoris apud matthaeum Dico autem uobis non bibam ammodo de genimine uitae usque in diem illum quo bibam illud nouum in regnum patris mei. Ex hoc quidam. .E. 107. 246.
- Q**ux causa sit ut in resurrectione domini et apparitione Euangelistae diuersa narrauerit. In quibus primus. .E. 107. 246.
- Q**uomodo iuxta matthaeum Uespere sabbati maria magdalene uidit dominum resurgentem: et Ioannes euangelista refert mane una sabbati iuxta sepulcrum flere Una sabbati. .E. 107. 246.
- Q**uomodo iuxta matthaeum Uespere sabbati Maria magdalene prouoluta pedibus domini: cum secundum Ioannem audierit Noli me tangere. Quæ prius uiderat. .E. 108. 247.
- Q**uomodo custodiente militum turba petrus et ioannes libere ingressi sunt sepulcrum nullo prohibente custodis. Hæc uidelicet. .E. 108. 248.
- Q**uomodo matthæus et marcus scribunt apostolis mandatus per mulieres ut irent in Galilæas dominum reuiscum Lucas et Ioannes Ierosolymis ab eis uisum esse perhibeant. Aliud est. .E. 108. 248.
- Q**uid clamor et uelut petrarumque discissio et resurrectio motuorum significant: quæ facta sunt in emissione spiritus saluatoris. Quid significat. .E. 108. 248.
- Q**uomodo saluator secundum Ioannem insufflauit spiritum sanctum in apostolos: et secundum lucam post ascensionem se misurum repromittit. Uisus quæstionis. .E. 109. 249.
- Q**uid significet quod Apostolus paulus disputet ad romanos scribens Quid igitur dicimus nunquid iniqtas apud deum? Omnis quides. .E. 109. 250.

- Q**uid sit quod apostolus in secunda ad corinthios scribit Aliis odor mortis in mortem: Aliis odor uitæ in uitam. Dic totum huius. .E. 110. 251.
- Q**uid sit quod apostolus ad Thessalonicenses Ipse autem deus pacis sanctificet uos per omnia. Famosa quæstio. .E. 110. 252.
- P**rologus beati Hieronymi in librum ad Algasium de undeci quæstionibus noui testamenti. Filius meus. .E. 111. 253.
- T**ituli undecim quæstionum. ad Algasium.
- E**t Ioannes mittit discipulos suos ad dominum ut interrogarent eum tu es qui uenturus es an alium expectamus: cum petrus de eodem dixerit Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi. De hac quæstione. .E. 111. 253.
- Q**uid significet quod in Matthæo scriptum est Arundinem quassatam non confringet: et linus fumigans non extinguet. Ad cuius expo. .E. 111. 253.
- Q**uæ sensus habeat quæ in Matthæo scriptum est Si quis uult uenire post me abneget se met ipsum Quæ est sui autem negatio aut quomodo qui sequitur saluatorem seipsum neget. De quo in tertio. .E. 111. 254.
- Q**uid uult significare quod in eodem Matthæo scriptum est ue pregnantibus et nutrientibus in illis diebus: et orate ne fiat fuga uestra hyeme uel sabbato: quod ex superioribus pendere manifestum est. Uisus eius uisus gelium. .E. 112. 255.
- Q**uid sibi uult quod in euangelio scriptum secundus lucam et non receperunt eum: quoniam facies eius erat uadens in iherusalem. Festiuans dominus. .E. 112. 256.
- Q**uis sit uiscus iniquitatis: qui domini uoce laudatus est. Uisus cum. .E. 112. 256.
- Q**uo sensu accipiendum sit quod in epistola legimus ad Romanos Dixi enim pro iusto quis moritur Nas pro bono forsitan quis audeat mori. Que hæc. .E. 113. 257.
- Q**uid sibi uult quod ad romanos scribit apostolus occasione accepta peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Uisus totum. .E. 113. 257.
- Q**uare apostolus paulus in eadem ad romanos epistola Optabam ego ipse anathema esse a christo pro fratribus meis. Re uera ualida. .E. 114. 259.
- Q**uid uelit intelligi quod idem apostolus scribit ad colosenses Nemo uos superet uolens in humilitate mentis Illud quod crebro. .E. 114. 260.
- Q**uid sit quod idem apostolus ad Thessalonicenses scribit Nisi discessio uenerit primum et reuelatus fuerit homo peccati. In prima ad. .E. 115. 261.
- E**pistola beati Damasi ad beatum Hieronymum de interpretatione Osana sciscitantis. Dilectissimo filio. .E. 115. 262.
- B**eati Hieronymi ad Damasum responsua de Osana secundum hebraicam ueritatem interpretatis. Culti super. .E. 115. 262.
- H**ieronymus Amando presbytero de diuersis quæstionibus quarum tituli subnectuntur.

Tituli quaestionum diuersarum ad Amandus.

Quid significat illud euangelicum secundum Mattheum Nolite solliciti esse de crastino : sufficit enim dies malitiam. Breuis epistola .E. 116. 263.

Quid significet illud apostoli i prima ad Corinthios omne peccatum quodcumque fecerit homo extra corpus suum est. Qui autem fornicatur in corpus suum peccat. In secundo quaesit .E. 116. 263.

An mulier relicta a uiro adultero et sodomita alteri natus possit communicare ecclesiae illo uiuente. Repperi iunctam .E. 116. 263.

Quid significat illud apostoli de resurrectione disputantis oportet deus regnare donec ponat omnes inimicos suos sub pedibus suis. Tertia et extrema .E. 116. 264.

Beati Hieronymi ad Marcellam de quinque quaestionibus noui testamenti quae infra scripti sunt tituli. 264

Tituli quinque quaestionum ad Marcellam

Quae sunt illa quae oculus non uidit nec auris audiuit : nec in cor hominis ascenderunt : quae praeparauit deus diligentibus se. Magnis nos prouocet .E. 116. 264.

Quid per agnos stantes a dextris et haedosa sinistris intelligi debet. Secunda quaestio .E. 117. 265.

Ex quo sensu intelligi debeat illud apostoli ad Thessalonicenses Nos qui uiuimus qui reliquimur simul rapiemur. Tertius interrogauerat .E. 117. 265.

Quomodo apud Joannem Maria Magdalene audierit Noli me tangere Et secundum Mattheum uestigia saluatoris apprehenderit. Quartum est .E. 117. 265.

Utrum post resurrectionem xl diebus cum discipulis fuerit conuersatus et nunquam alibi fuerit. Extrema secunda .E. 117. 265.

Argumentum in epistolam ad Marcellam de blasphemia in spiritum sanctum. Epistola beati Hieronymi .E. 117.

Epistola ad Marcellam de blasphemia in spiritum sanctum irremissibili. Breuis est quaestio .E. 117. 265.

Epistola Eromati et Bellodori episcoporum ad Hieronymum librum de ortu beate Mariae semper uirginis qui de matheo euangelista editus dicebatur transferri postulantium. Dilectissimo fratri .E. 117. 266.

Beati Hieronymi ad praedictos episcopos responsua. Domino sancto .E. 117. 266.

Expositio siue translatio historiae Annae et Joachim de conceptu beate et semper uirginis Mariae : prout a beato Hieronymo scriptum ferebatur. Peuitis a me .E. 117. 266.

Beati Hieronymi ad Cinerium et Alexandrum monachos de resurrectione carnis ubi exponit illud apostoli ad Corinthios Omnes quidem resurgemus Excusatio se in fine quae thomae in aliquibus commentariis origenis utatur. In ipso tam .E. 118. 268.

Beati Augustini ad beatum Hieronymum de interpretatione graecorum scriptorum prouocantis et de super

flua post lxx. interpretes editione et de expositione epistolae ad Galathas carpentis cuius argumentum subiicitur Domino Aphricano .E. 120. 272.

Epistola sancti Augustini ad beatum Hieronymum de qua supra in argumento. Domino dilectissimo .E. 121. 273.

Argumentum in epistolam beati Augustini de inscriptione libri uirorum illustrium et de eodem capitulo apostoli ad Galathas. Librum uirorum .E. 121. 274.

Epistola praedicti Augustini ad Hieronymum. Dilectissimo .E. 121. 274.

Argumentum in epistolam eiusdem ad eundem praenotantis ad rescribendum et ad interpretationes scripturarum ex graeco secundum lxx. interpretes exhortantis. Ad duas priores .E. 122. 275.

Epistola eiusdem de qua supra in argumento. Domino uenerabili .E. 122. 275.

Beati Hieronymi ad sanctum Augustinum ad tres priores responsua de libro uirorum illustrium De expositione epistolae ad Galathas : et de sua ex hebraeo scripturarum translatione et primo argumentum. Succeset Hieronymus .E. 122. 276.

Epistola praedicta Hieronymi ad Augustinum ad tres priores responsua. Domino uere sancto .E. 122. 276.

Argumentum sancti Augustini ad beatum Hieronymum se purgantem de libro quem asserbatur contra eum Romanas misisse. Epistola Augustini .E. 124. 280.

Epistola Augustini ad Hieronymum. Domino carissimo .E. 124. 280.

Beati Hieronymi ad sanctum Augustinum contentione super epistola ad Galathas in reprehensionem librorum ipsius detractantis ad uanam contentionem et pueriles factantiam declinandam in qua meminit de Rufino dicens libelli contra eum editi exemplar mitteer. Domino uere sancto .E. 125. 281.

Eiusdem ad eundem de epistola Romani in reprehensionem expositionis suae in epistolam ad Galathas scilicet atque ammonentis ut iuuenibus congregatis : et tenet et ueteranus non prouocet ad certamen. Domino uere sancto .E. 125. 281.

Augustini ad Hieronymum de praedicta epistola se accurate purgantem et si laxerit uentiam deprecantis in qua et deplorat inter Hieronymum et Rufinum quondam amicissimos tantam exortam esse discordiam quos ad pristinam caritatem reuocare nititur. Dño uenerando .E. 125. 282.

Augustini ad praesidium rogantis ut praedictam epistolam beato Hieronymo contra se commoto transmittat. Domino beatissimo .E. 126. 284.

Beati Hieronymi post acceptam satisfactionem mittens sancto Augustino rescribentis de acriori suae expositionis in Galathas se excusantis et deinceps ad mutuam caritatem exhortantis. Domino uere sancto .E. 126. 284.

Argumentum in epistolam sancti Augustini ad beatum Hieronymum omnium responsuam in qua suam sententiam tuetur ostendens non dispensatorias aut simulatas

non dispensatoriā aut simulatā : sed dignā et uerā fuisse
petri reprehensionē a paulo. Prioribus cōtra se .L. ii6. 284.

Ipsa Epistola Augustini ad Hieronymum priorum om
nium responsua. Domino dilectissimo .L. ii6. 284.

Epistola sancti Augustini ad beatum Hieronymum ex
positionem petentis de eo quod scribitur in canonica Ja
cobi Si quis totam legem obseruauerit. Ubi plurima
tractat de connexionē uirtutum ac uitiorum secundum
philosophorum catholicorumq; sententias. 290.
Quod ad te scripsi .L. ii9.

Beati Hieronymi de corpore et sanguine domini nostri
lesu christi Magnitudo celesti .L. i31. 293.

Beati Hieronymi super euangelio secundus Matthe
um Quis uester habebit amicus. Sanctus euange
lista docet nos .L. i31. 294.

Petri Pauli Bergensi iustinopolitani sermo de laudib⁹
sancti Hieronymi habitus in anniuersario natalis eius. 295.
Sanctissimum doctorem .L. i32.

¶ Ne uoluminis modum excederemus primum uolumē
conclusimus licet secundæ partis principalis alii restent
tractatus qui altero uolumine cum tertia parte totius
operis continentur ubi et residuum tabulæ perficitur .
Nam singulo uolumini de his quæ et in eo scripta sunt
tabulam coaptauimus.

¶ Incipit registrum primæ partis epistolarum beati Hiero
nymy.

«Ubi q.	Signa.	Serpē.	Supra.
Dicit do.	Des ē.	Ipsa.	«Nebra. Oēs hoies.
Vel filios.	Dicēf.	Quā si.	Rec nō. Runt uirgi.
Pigue et.	Iante.	Vñ et.	Generatio.
Fan ⁹ im.	Adl.	Det nos.	Si .n. Aut spūs.
Conspec.	«Noab.	Positi.	Difficilia.
«Melior.	In quo.	Bibi.	Interse. Et uniuersa.
Idest pi.	Viticof.	Origēf.	Huius carnis.
Nomē.	Satur.	Dicere.	Virgu. Adhuc emē.
«Dea: si.	Repre.	Lam qf.	Voibus dedi.
Tibi sol.	Premi.	Quod.	Gñatos. Sina tribus.
Per hāc.	Itaq.	Augu.	Lōtumeliose.
Fili ⁹ dei.	Quod.	Ieneb.	Hierony. Quarta.
Dirūpa.	Post.	Lōtūf.	Datur quando.
Fili ⁹ me ⁹ .	Lusus.	Sacra.	Solo qui peccatus.
Pauli.	Lectio.	auctori.	Dimicarunt.
«anonicof.	Et resur.	Quo Vel.	